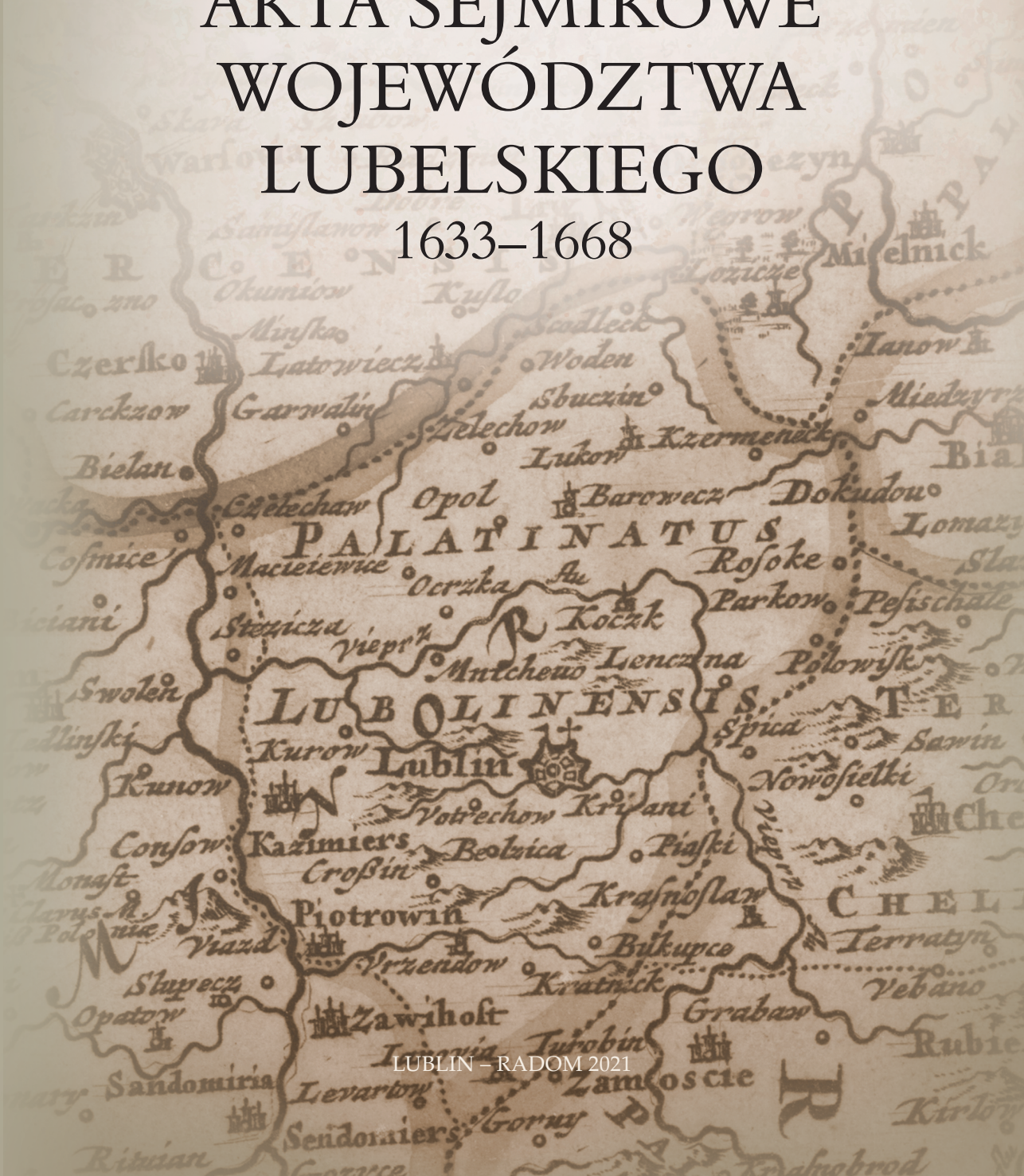

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Lukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

AKTA SEJMIKOWE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

1633–1668

LUBLIN – RADOM 2021

AKTA SEJMIKOWE
WOJEWÓDZTWA
LUBELSKIEGO
1633–1668

UNIwersytet MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE
ŁUKASIEWICZ – INSTYTUT TECHNOLOGII EKSPLOATACJI

AKTA SEJMIKOWE
WOJEWÓDZTWA
LUBELSKIEGO
1633–1668

Opracował
HENRYK GMITEREK

LUBLIN – RADOM 2021

Recenzent

prof. dr hab. Michał Zwierzykowski

Redaktor serii

prof. dr hab. Dariusz Kupisz

Projekt okładki, skład i łamanie

Anna Skrok

Na okładce

*Fragment mapy Friderico Augusto vere Augusto. Polon. Lithuan.
Borus. Pomer. Regi. Duci. Principi. Saxon. Utr. Duci. S. Imp. Elect. haec.
Imperii. Sui. Regna, P. Schenk, Amsterdam 1705*

Korekta

Karol Alichnowicz

*Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2018–2023,
nr projektu: 11H 18 0021 86, kwota finansowania: 926 536,00 zł*

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

© Copyright by Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

© Copyright by Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

ISBN 978-83-7789-640-2

Łukasiewicz

Instytut Technologii Eksploatacji

Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

Wydawnictwo Naukowe

ul. K. Pułaskiego 6/10, 26-600 Radom, tel. (48) 364-42-41

e-mail: instytut@itee.lukasiewicz.gov.pl <http://www.itee.radom.pl>

WSTĘP

W środowiskach badaczy dziejów przedrozbiorowej Rzeczypospolitej zwrócono już uwagę na wzrastającą w ostatnich latach dynamikę wydawniczą akt sejmikowych¹. Zasadność tych opinii dokumentują dwa kolejne tomy akt sejmiku województw wielkopolskich w Środzie², publikacja akt sejmiku lubelskiego z lat 1572–1632³, sejmiku województwa rawskiego⁴, zaawansowane prace badaczy kilku ośrodków akademickich przygotowujących kolejne edycje. Ukazał się też pierwszy z planowanej serii akt sejmikowych Wielkiego Księstwa Litewskiego⁵. To ożywienie edytorstwa dokumentacji sporządzonej przez niższe szczeble struktury staropolskiego parlamentaryzmu bądź z ich działalnością związanej wydaje się przy tym kluczowe dla stworzenia bazy źródłowej do pogłębionych badań nad wszechstronnie rozumianymi dziejami szlacheckiej Rzeczypospolitej. Przypominając – za Jarosławem Stolickim – słowa Józefa Andrzeja Gierowskiego, iż „publikacja aktów sejmikowych stanowi od dawna jeden z najważniejszych postulatów historyków polskich”, przywołajmy też opinię tego znakomitego badacza, że „dopiero bowiem w oparciu o te źródła można w pełni ocenić zarówno mentalność szlachty poszczególnych ziem i województw, jak i jej zaangażowanie w sprawy całego państwa i jej »małej ojczyzny«”⁶. Do pełnej realizacji wizji uprzyśtępnienia w miarę kompletnej dokumentacji 44 sejmików koronnych, powiatowych bądź wojewódzkich, obok których utrzymały się dwa sejmyki generalne: w Warszawie dla Mazowsza oraz w Grudziądzu lub Malborku dla Prus Królewskich – przynajmniej w takim zakresie, w jakim została ona zachowana do naszych czasów – droga jeszcze daleka, ale dziś jak nigdy wcześniej można zachowywać w tej sprawie umiarkowany optymizm. Pozwala na ten

¹ Zob. np. K. Łopatecki, *Edycje źródłowe akt sejmikowych: przeszłość – teraźniejszość – przyszłość*, „Miscellanea Historico-Iuridica”, T. XIV, z. 2, 2015, s. 30.

² *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1676-1695*, wyd. M. Zwierzykowski, R. Kołodziej, A. Kamiński, Poznań 2018; *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1668-1675*, wyd. M. Zwierzykowski, R. Kołodziej, A. Kamiński, Poznań 2018.

³ *Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1572-1632*, opr. H. Gmiterek, Lublin 2016.

⁴ *Lauda ziemi rawskiej oraz województwa rawskiego 1583-1793*, red. M. Nagielski, Warszawa 2017.

⁵ *Akta sejmiku kowieńskiego z lat 1733-1795*, wyd. M. Jusupović, Warszawa 2019.

⁶ J. Stolicki, *O wydawaniu źródeł sejmikowych z 2. połowy XVII wieku. Uwagi po latach na marginesie akt sejmiku podolskiego z czasów wygnania*, [w:] *Teoria i praktyka edycji nowożytnych źródeł w Polsce (XVI-XVIII w.)*, red. A. Pełakowski, Kraków 2011, s. 117–118.

optymizm m.in. finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”, w ramach którego projekty związane z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego – a do kategorii tej należy z pewnością zaliczyć akta sejmikowe – zyskują od dłuższego już czasu zrozumienie i akceptację.

Również niniejszy tom udało się zrealizować i przygotować w dużym stopniu dzięki grantowi NPRH H11/86/2018. Stanowi on z jednej strony pierwszą część projektu zakładającego publikację kompletu akt sejmiku lubelskiego doby przedrozbiorowej, z drugiej strony jest kontynuacją wydanego już – w dużym stopniu dzięki wsparciu Fundacji Kerstenów – tomu zawierającego dokumentację sejmikową z lat 1572–1632⁷. Sejmik lubelski doczekał się już odrębnej monografii⁸, co zwalnia z szerszego przedstawiania jego organizacji, społeczno-politycznego oblicza i rozwojowego dynamizmu. Nie należał on wprawdzie do „górných”, wiodących w skali całej Rzeczypospolitej zgromadzeń sejmikowych, nadających w szerszym niż lokalny wymiarze ton życiu szlachty, ale z pewnością stanowił w strukturach lokalnych przedstawicielstw szlacheckich jedno z bardziej interesujących ogniw. Wynikało to m.in. z położenia województwa lubelskiego, stanowiącego z jednej strony integralną część prowincji małopolskiej, z drugiej jednak graniczącego z dzielnicami o wyraźnie zarysowującej się specyfice: Rusią (ziemia chełmska, województwo bełskie i ruskie), Wielkim Księstwem Litewskim i Podlasiem. Sprawiało to splatanie się na jego terenie różnych wpływów etnicznych, religijnych i kulturowych, a także zróżnicowanych interesów politycznych szlachty. W okresach wojen ziemia lubelska często stawała się przy tym bezpośrednim zapleczem toczących się działań militarnych. Ważnym czynnikiem wpływającym na problematykę obrad sejmikowych stało się ulokowanie w Lublinie w 1578 r. Trybunału Koronnego dla Małopolski; w latach następnych szlachta lubelska poczuwała się wręcz do roli strażników przewidzianego prawem ładu tej najwyższej instancji sądowej, a także inicjatora niezbędnych reform. Wysoko ceniąc sobie przywileje i wolności szlacheckie, gromadząca się na sejmikach szlachta dawała jednocześnie wyraz swojemu przywiązaniu do majestatu królewskiego (nawet jeśli miało to tylko deklaracyjny charakter), poczuciu obowiązków obywatelskich względem państwa i ojczyzny, potrzebie utrzymania jedności Rzeczypospolitej. Solidarna na ogół z całym stanem szlacheckim, potrafiła – jak w dobie wojny domowej wywołanej rokoszem Lubomirskiego

⁷ Por. przypis 3. Zob. też recenzja E. Opalińskiego, „Kwartalnik Historyczny”, R. CXXV, 2018, s. 197–201.

⁸ M. Ujma, *Sejmik lubelski 1572–1696*, Warszawa 2003. Opracowania monograficzne doczekały się też ostatnie dekady funkcjonowania sejmiku lubelskiego, zob. W. Bednaruk, *Sejmiki lubelskie w okresie stanisławowskim (1764–1794)*, Lublin 2011.

– nie tylko powstrzymać własne ambicje, gdy uznała, iż sprawy zaszły za daleko, ale także apelować do innych zgromadzeń sejmikowych, by nadmierne osłabienie władzy królewskiej nie doprowadziło do nieodwracalnego w skutkach kryzysu państwa. Donośnie brzmiał głos sejmiku lubelskiego w sprawach wyznaniowych. Do połowy XVII w. konsekwentnie opowiadał się za przestrzeganiem zasad pokoju wyznaniowego, prawnym zabezpieczeniem swobód wyznaniowych, bezpieczeństwem zgromadzeń różnowierczych i ich zborów, a także przeciwko dyskryminacji ze względu na wyznawaną religię.

Sejmik lubelski gromadził szlachtę całego województwa, a więc trzech wchodzących w jego skład powiatów: lubelskiego, łukowskiego i urzędowskiego. Obrady kończyły się na ogół zgodnymi uchwałami, choć nie brak oznak świadczących o napięciach wśród uczestników sejmiku, zwłaszcza zauważalnych tendencjach separatystycznych szlachty łukowskiej. Problem ten dostrzegalny był już w okresie wcześniejszym⁹, jednak za panowania dwu ostatnich Wazów Łukowianie swoją odrębność starali się demonstrować jeszcze dosadniej. Przejawiała się ona już nie tylko w awanturach sejmikowych związanych z wyborem posłów, które przenosiły się potem na forum sejmu¹⁰, elekcją deputatów trybunalskich¹¹, w dążeniu do samodzielności w formowaniu wojska powiatowego i administrowaniu podatkami, ale także w coraz wyraźniejszych zakusach na odrębny sejmik powiatowy. W Łukowie wojewodowie lubelscy zwoływali co prawda sejmiki elekcyjne kandydatów do tamtejszego sądu ziemskiego, ale niezależnie od tego szlachta łukowska na osobnych zjazdach coraz częściej podejmowała swoje własne uchwały. Na niektóre z tych zjazdów uzyskiwała zgodę sejmiku wojewódzkiego, jak w sierpniu 1666 r., gdy dla podjęcia decyzji podatkowych pozwolono jej zebrać się na „sejmik w Łukowie” 23 sierpnia (nr CXXVII), czy nawet zgodę sejmu, jak w 1658 r.¹² Przeciw owemu „zagęszczaniu” się sejmików łukowskich, „żeby więcej nie bywały”, występował przedsejmowy sejmik lubelski z lipca 1668 r. postulując, by ich postanowienia nie miały żadnej wagi (nr CXL). Ponieważ księgi grodzkie łukowskie spłonęły w pożarze Archiwum Głównego

⁹ Zob. rozdzielenie sejmiku przedsejmowego w grudniu 1604 r., *Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1572–1632*, s. 122–129.

¹⁰ Dobitnie pokazało się to na sejmiku w marcu 1653 r., przed sejmem brzeskim, zob. T. Ciesielski, *Sejm brzeski 1653 r. Studium z dziejów Rzeczypospolitej w latach 1652–1653*, Toruń 2003, s. 88–89.

¹¹ Elekcję posłów i deputatów starała się uporządkować konstytucja sejmu 1654 r., przewidująca wybór w gronie posłów przynajmniej jednego z ziemi łukowskiej i wprowadzająca alternatę przy wyborze deputata (co trzeci rok miał nim zostawać szlachcic łukowski), *Vol. const.*, t. IV, vol. 1, s. 326–327.

¹² *Ibidem*, s. 412.

Akt Dawnych podczas ostatniej wojny, o sejmikach tych niczego więcej nie jesteśmy w stanie powiedzieć. Warto jednak zauważyć, że na sejmiku w Łukowie w sierpniu 1666 r. podjęto uchwałę o wysyłaniu na sejmik do Lublina przynajmniej po dwu reprezentantów z każdej wsi. Wobec dużego rozdrobnienia własności szlacheckiej i przewagi szlachty zagrodowej zamieszkującej w większości tzw. wsie szlacheckie¹³ krok ten miał zapewnić ziemi łukowskiej należyłą reprezentację i odpowiedni wpływ na podejmowane na szczeblu wojewódzkim uchwały.

Stałym miejscem sejmikowania szlachty lubelskiej był udostępniany przez lubelskich Dominikanów kościół św. Stanisława. Wyjątkowo tylko, ze względu na szalejącą w mieście zarazę, sejmik deputacki w 1641 r. zebrał się w podlubelskiej Konopnicy, zaś w 1652 r. sejmik przedsejmowy obradował „nad Bystrzycą pod Lublinem”, a relacyjny połączony z deputackim – w Lewartowie (Lubartowie). Poza zwyczajnym miejscem zbierały się także, z oczywistych przyczyn, sejmiki odbywane przy okazji popisów czy w trakcie pospolitego ruszenia. Szacowana przez W. Śladkowskiego frekwencja na sejmikach w pierwszej połowie XVII w. wynosiła średnio 100–200 osób¹⁴, choć niektóre ze zgromadzeń były z pewnością obsadzone znacznie tłumniej. Na sejmiku przedsejmowym w 1653 r. samej tylko szlachty łukowskiej miało być około 500 osób. Z drugiej strony na sejmiku z prolongaty 16 listopada 1665 r., mimo iż laudum zaczyna się od tradycyjnej formuły: „My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego”, ze względu na znikomą frekwencję odstąpiono od podejmowania uchwał, ograniczając się do limitowania obrad. Anonimowy uczestnik tego zjazdu (Adam Pszonka?) odnotował przy tym, że „tu mało kto był”¹⁵.

Publikowane w niniejszym tomie akta stanowią pokłosie działalności sejmiku lubelskiego w latach 1633–1668. Otwiera je laudum sejmiku relacyjnego po krakowskim sejmie koronacyjnym Władysława IV Wazy, zamykają zaś uchwały sejmiku przedkonwokacyjnego w bezkrólewiu po ogłoszonej abdykacji Jana Kazimierza. Okres panowania dwu młodszych Wazów nie był dla Rzeczypospolitej czasem łatwym. Konflikty z Moskwą, ze Szwecją, kryzys na Ukrainie wywołany wystąpieniem Bogdana Chmielnickiego wymagały ogromnych środków finansowych i ustawicznej mobilizacji wojska. Kwesie wzrastających, ale ciągle niewystarczających podatków, zwiększających się obciążeń fiskalnych wszystkich grup

¹³ Por. S. Wojciechowski, *Zasiedlenie szlacheckie w województwie lubelskim w drugiej połowie XVI wieku*, „Rocznik Lubelski”, T. X, 1967, s. 143, 147.

¹⁴ W. Śladkowski, *Skład społeczny, wyznaniowy i ideologia sejmiku lubelskiego w latach 1572–1648*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sec. F, T. XII, 1957, s. 133. Szacunki te przyjęła także M. Ujma, op. cit., s. 23.

¹⁵ Zob. sejmik nr CXXI w niniejszym tomie.

społecznych, nieopłacanego i rujnującego miasta, gospodarstwa chłopskie i folwarki szlacheckie wojska, zdominuje z czasem obrady nie tylko sejmów, ale przede wszystkim sejmików ziemskich. Na pogłębiający się kryzys finansowy, potęgowany nieudaną reformą monetarną Tytusa Borattiniego i Andrzeja Tymfa, nakładać się zaczęły narastające konflikty wewnętrzne, których apogeum stał się rokosz Jerzego Lubomirskiego i wojna domowa lat 1665–1666. Wszystkie te kryzysowe zjawiska przenosiły się również na funkcjonowanie systemu parlamentarnego Rzeczypospolitej. W 1652 r. po raz pierwszy doszło do zatamowania obrad sejmku poprzez liberum veto, w latach następnych rozchodzenie się sejmku bez przyjęcia jakichkolwiek uchwał stawać się będzie coraz częstsze. Cały ten obraz stopniowego załamania się struktur państwa, jego gospodarki, pogarszających się relacji społecznych, pogłębiającego się upadku autorytetu władz wszystkich szczebli, znajduje odbicie również w funkcjonowaniu sejmiku województwa lubelskiego i w sporządzonych w związku z jego działalnością aktach.

Przyjmując za A. Lityńskim, iż sejmik ziemski był jeden, ale w zależności od potrzeb wypełniał różne funkcje¹⁶, w przyjętych dla tego tomu ramach chronologicznych udało się stwierdzić dla całego województwa 137 zgromadzeń. Zdecydowałem się ponadto uwzględnić 3 zjazdy o nieco innym charakterze: zjechanie się urzędników i deputatów ziemi łukowskiej w Łukowie 23 I 1651 r. w sprawie wyprawy żołnierza łanowego powiatu łukowskiego (nr LVII), popis chorągwi powiatowych pod Lublinem 9 VII 1648 r. (nr XLIV) oraz popis żołnierza łanowego powiatów lubelskiego i urzędowskiego w sierpniu 1653 r. (nr LXXI). Choć nie były to zgromadzenia o charakterze sejmikowym w ścisłym tego słowa znaczeniu, to pozostałe po nich materiały źródłowe uzupełniają wiedzę o tym, co działo się w województwie w trudnych dla niego latach intensywnych walk z Kozakami. Z pozostałych zgromadzeń ze względu na wypełnianą funkcję wyróżnić można: 36 sejmików przedsejmowych, 33 deputackie, 24 relacyjne, 16 partykularnych zwołanych przez króla bez związku z sejmem (w tym 3 związane z pospolitym ruszeniem), 12 sejmików z limity (praktyka prolongowania sejmików rozpoczęła się od sejmiku 15 V 1658 r.), 7 elekcyjnych dla wyboru kandydatów na opróżnione urzędy ziemskie, 4 popisów (w tym wspomnianych wyżej chorągwi powiatowych) oraz 8 zjazdów zwoływanych przeważnie przez urzędników lokalnych lub z samorzutnej inicjatywy szlachty. Te ostatnie, choć nie zawsze opierające się na wystarczających podstawach prawnych, traktowane były – również w warstwie semantycznej – jako pełnoprawne zjazdy sejmikowe. Laudum zwołanego przez kasztelana lubelskiego Stanisława Firleja

¹⁶ A. Lityński, *Szlachecki samorząd gospodarczy w Małopolsce (1606–1717)*, Katowice 1974, s. 34.

na dzień 2 sierpnia 1653 r. zjazdu (nr LXX) kończy się na przykład zwyczajną dla sejmiku formułą nakazującą je „marszałkowi sejmiku naszego ręką swą podpisać” i do akt podać. Warto przy tym zauważyć, że w latach sześćdziesiątych coraz częściej obrady sejmiku nie kończyły się – jak wcześniej – jednego dnia, ale przenoszone były na dni następne. Stąd bierze się występujące w aktach zróżnicowanie dat zapisanych przy inauguracji sejmiku i w dniu jego zakończenia. W końcowej formule instrukcji poselskiej z 1661 r. (nr CIII) zapisano wprost, iż sejmik, który zebrał się 28 marca, obradował jeszcze 29 marca „et diebus subsequentibus”.

W aneksie do niniejszego tomu zamieszczam także odnalezione już po ukazaniu się tomu za lata 1572–1632 laudum sejmiku w Lublinie z 2 III 1573 r., przed sejmem elekcyjnym. Jest to uwierzytelniony ekstrakt z zaginionej dziś księgi grodzkiej zachowany w rękopisie dawnej Biblioteki Baworowskich (dziś w Bibliotece UAN im. Stefanyka we Lwowie)¹⁷, stanowiący unikatowe źródło do dziejów pierwszego bezkrólewia w województwie lubelskim.

W porównaniu z latami poprzednimi zwraca uwagę zwiększająca się z każdym rokiem aktywność sejmikowa szlachty lubelskiej. O ile dla uwzględnionych w poprzednim tomie lat 1572–1632 roczny wskaźnik zbierania się szlachty wynosił nieco ponad 2 (128 zgromadzeń dla 60 lat), to dla interesującego nas tutaj okresu uległ podwojeniu (4,05). Najczęściej – bo aż po 9 razy – Lublinianie zbierali się w latach 1653 i 1658. Poniższa tabela ilustruje udokumentowaną źródłowo dynamikę aktywności sejmikowej szlachty lubelskiej w okresach pięcioletnich, z uwzględnieniem wszystkich kategorii zgromadzeń:

Lata	Liczba zgromadzeń
1633–1637	15
1638–1642	13
1643–1647	13
1648–1652	24
1653–1658	30
1659–1663	20
1664–1668	27

Tabela uwzględnia wszystkie sejmiki i zjazdy, na temat których odnaleziono źródłowe informacje, w tym również 7 zgromadzeń elekcyjnych związanych z wyborem kandydatów na lubelskie urzędy ziemskie:

¹⁷ Dostępny także na stronie B. Ossol.: http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_209/rl_f209_rkps_725.pdf

podkomorzego, sędziego ziemskiego, podsędka i pisarza ziemskiego. Zachowały się zazwyczaj uniwersały wojewody bądź kasztelana zwołujące te sejmiki po śmierci, awansie bądź rezygnacji osoby piastującej poprzednio dany urząd, w niektórych przypadkach także inne akta odnoszące się do tych sejmików. W zgromadzeniach tych brała najpewniej udział tylko szlachta należąca do danego okręgu sądowego, więc np. szlachta łukowska miała prawo w nich uczestniczyć tylko wówczas, gdy należała do grona posesjonatów również w powiecie lubelskim bądź urzędowskim. Niestety, brak podobnej dokumentacji odnoszącej się do urzędników ziemi łukowskiej, gdzie funkcjonował odrębny sąd ziemski, wszakże bez podkomorzego. Najprawdopodobniej w latach 1633–1668 zebrało się tam 8 sejmików elekcyjnych, tyle bowiem zmian nastąpiło na tamtejszych ziemskich urzędach sądowych¹⁸. Dokumentacja tych sejmików znajdowała się najpewniej w księgach grodzkich łukowskich, które spłonęły w czasie ostatniej wojny.

Pokłosiem wszystkich tych zgromadzeń jest łącznie 209 uwzględnionych w edycji dokumentów i aktów. Najliczniejszą wśród nich grupę stanowią uchwały zwane laudami – jest ich w sumie 87. Podejmowano je zarówno na sejmikach przedsejmowych, jak i wszystkich pozostałych kategoriach zgromadzeń, choć w niektórych przypadkach mamy o nich tylko informacje pośrednie. Nie mamy na przykład przekazów dokumentujących wprost 11 sejmików deputackich, choć wiemy, że zostały zorganizowane, ponieważ w innych źródłach znajdujemy reprezentujących województwo sędziów trybunalskich. Poczesne miejsce zajmują instrukcje posłom na sejm. Zachowało się ich 36 – wszystkie, jakie zlecano posłom jadącym na zbierające się wówczas sejmy. Wprawdzie na sejmiku przedsejmowym 11 VI 1652 r. (nr LXIII), zwołanym przez króla po zerwanym sejmie wiosennym, przed następnym sejmem nadzwyczajnym instrukcji nie uchwalono, zlecając posłom kierować się zaleceniami przyjętymi na poprzedni sejm, ale zaraz potem (8 VII, nr LXIV) przyjęto obszerny suplement do instrukcji definiujący stanowisko szlachty lubelskiej wobec aktualnych zagadnień. W edycji uwzględniono też 22 listy do i od sejmiku (w tym 3 listy królewskie), 13 związanych z sejmikami protestacji, reprotestacji i manifestacji, występujące raczej sporadycznie instrukcje posłom sejmiku do króla, atestacje dla wybranych deputatów czy kandydatów na urzędy, skwitowania przez sejmik poborców podatkowych, 2 rejestry szlachty zebranej na pospolitym ruszeniu oraz rejestr żołnierza łanowego sporządzony na popisie w 1653 r. Oszczędnie

¹⁸ Zob. *Urządnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991.

natomiast podchodzono do królewskich uniwersałów sejmikowych oraz legacji na sejmiki, kierowanych na ogół w jednakowym formularzu do wszystkich województw, powiatów czy ziem. Jeśli były one już publikowane, zaznaczano to odpowiednią wskazówką bądź odsyłaczem, przy tym większość tych aktów znajdzie się – jak w wydanych już tomach dla innych lat – w przygotowywanym tomie akt sejmikowych województw poznańskiego i kaliskiego z lat 1633–1668. In extenso uwzględniłem zatem jedynie dwa uniwersały królewskie z lat 1635 (nr VII) i 1667 (nr CXXXIV), adresowane do partykularnych sejmików lubelskich bez związku z sejmem, w kilku innych przypadkach zamieszczone zostały ich związane regesty.

Wszystkie odnalezione świadectwa aktywności sejmikowej, zarówno marszałka, jak i uczestników życia sejmikowego, publikowane są w całości w wersji źródłowej, bez skrótów, opuszczeń i streszczeń. Jeśli na temat danego zgromadzenia zachowało się kilka przekazów, informacje o nich zostały podane obok opisu podstawy edycji oznaczonej zawsze jako **Rkp. 1**; kolejne kopie zostały ponumerowane z oznaczeniem miejsca, gdzie rękopis jest przechowywany. W przypisach zamieszczono kilka tekstów źródłowych nie kwalifikujących się co prawda wprost do kategorii akt sejmikowych, ale znakomicie uzupełniających uchwały sejmikowe. Dotyczy to na przykład działalności komisji skarbowej powołanej na sejmiku wrześniowym 1663 r. (nr CXIV), która zjechawszy się w Lublinie w marcu 1664 r., zastała w stolicy województwa tragiczną sytuację mieszkańców wywołaną pogłębiającym się chaosem pieniężnym.

Wydawnictwo niniejsze w znacznym stopniu opiera się na wzorcach wypracowanych przez poprzednich edytorów, począwszy od S. Kutrzeby¹⁹. Zebrany materiał został zatem podzielony chronologicznie, według dat kolejnych sejmików, z których każdy otrzymał kolejny numer zapisany cyframi rzymskimi. W ich obrębie poszczególne teksty zostały ponumerowane cyframi arabskimi, oddzielnie dla każdego zgromadzenia. Uwzględniono podstawę jego zwołania (uniwersał), o ile termin nie był stały. Następnie przywołano bazę źródłową, poczynając od rękopisów będących podstawą edycji.

Badacze zajmujący się aktywnością szlachty lubelskiej korzystali dotychczas najczęściej z kopii akt sejmiku lubelskiego przechowywanych w tzw. Tekach Pawińskiego w Bibliotece PAU-PAN w Krakowie (rkp. 8323 – do 1648 r., rkp. 8324 – od 1649 r.). Zostały one sporządzone pod koniec XIX w. z ksiąg grodzkich lubelskich, gdy po 1887 r. staropolskie

¹⁹ *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. I (1572–1620), wyd. S. Kutrzeba, Kraków 1932.

archiwalia lubelskie przewieziono do Wilna i umieszczono w tamtejszym Archiwum Centralnym²⁰. Kopie te są źródłem ważnym, ale nie pierwszorzędym. W dwu przypadkach, sejmików przedsejmowych w 1639 i 1643 r. (nr XIX, XXIX), zachowane tam odpisy instrukcji poselskich są jedynym śladem po zaginionych dziś księgach grodzkich lubelskich (choć mamy do dyspozycji i inne kopie). Konfrontacja tych odpisów z księgami grodzkimi potwierdza spotykaną w literaturze opinię, że były one sporządzane dość niestarannie i wybiórczo; 5 odnalezionych w księgach grodzkich uchwał i instrukcji sejmikowych z lat 1645, 1653, 1665 i 1667 w kopiarzu zostało pominiętych, 5 innych (z lat 1650, 1651, 1655, 1662, 1664) nie ma, ponieważ najprawdopodobniej ksiąg z tych lat brakowało już w czasie sporządzania kopiarza. W kopiarzu oznaczonym dziś sygnaturą 8333, zawierającym odpisy ze spalonych w czasie ostatniej wojny ksiąg grodzkich łukowskich, znajdują się dwie uchwały sejmiku szlachty łukowskiej z sierpnia 1666 r.

Podstawę edycji zdecydowanej większości publikowanych materiałów stanowią oblaty akt znajdujące się w księgach grodzkich lubelskich. Tylko w jednym przypadku (laudum sejmiku elekcji kandydatów na urząd podsędka lubelskiego z 8 stycznia 1647 r.) udało się odnaleźć akt oryginalny, z podpisem i pieczęcią marszałka²¹. W XVII stuleciu na dobre przyjęła się już zasada, iż uchwały sejmikowe i inna dokumentacja sporządzana w wyniku funkcjonowania sejmiku były aktykowane w księgach grodzkich. Sejmik lubelski nakazywał przy tym wnoszenie swoich uchwał do ksiąg grodzkich lubelskich, choć zdarzało się, że obok lubelskiego wymieniano również gród łukowski. Tylko w wyjątkowych przypadkach, gdy gród lubelski był zamknięty (np. ze względu na panującą zarazę) akta kierowano do oblaty w księgach łukowskich. Tak było na przykład z laudum sejmiku relacyjnego 1 marca 1649 r. (nr XLVIII), którego oblata w księdze lubelskiej dokonana została z przeszło miesięcznym opóźnieniem na podstawie ekstraktu wyjętego z ksiąg łukowskich, czy instrukcją poselską z grudnia 1651 r. (nr LXII), znaną dziś tylko z kopii Biblioteki Ossolineum. Bywało jednak i tak, jak w przypadku laudum sejmiku deputackiego 1662 r. (nr CXII), że pomimo skierowania do grodu łukowskiego ostatecznie oblata dokonywano jednak w grodzie lubelskim. W kilkunastu przypadkach dokumenty sejmikowe zanoszono też do ksiąg Trybunału Koronnego. Dziś ksiąg tych nie ma (spłonęły w czasie ostatniej wojny),

²⁰ T. Mencil, *Archiwum Akt Dawnych w Lublinie (1827–1887)*, „Rocznik Lubelski”, T. I, 1958, s. 35.

²¹ Biblioteka Narodowa, rkp. BOZ 1809, t. 2, k. 573.

ale zachowały się wyjęte z nich kopie tych akt. Oblata w księgach wieczystych czyniła akty sejmikowe prawomocnymi, co chroniło je przed próbami podważania ich wiarygodności²². Aktu oblatacji dokonywał najczęściej osobiście marszałek danego sejmiku, rzadziej upoważniona przez niego inna osoba.

Materiały objęte ramami niniejszego tomu pochodzą zatem w pierwszym rzędzie z Archiwum Państwowego w Lublinie, w którym przechowywane są w większości księgi grodzkie lubelskie. Akta te, przewiezione w 1887 r. z Lublina do Wilna, zostały w 1915 r. ewakuowane w głąb Rosji, ulegając częściowemu rozproszeniu. Część ksiąg grodzkich lubelskich (zaczynających się od 1609 r.) powróciła do Lublina w 1919 r., najstarsze rewindykowane zostały z terenów dawnego ZSRR dopiero w latach 1962–1963. 51 ksiąg lubelskich z lat 1544–1696 przechowywanych jest nadal w Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku²³. Niestety, stan zachowania ksiąg lubelskich oraz ich kompletność pozostawiają sporo do życzenia. Z interesującego nas okresu brakuje 3 ksiąg z serii Relacji, manifestacji i oblat, do której wnoszono akta sejmiku, kilka ksiąg jest zdekompletowanych bądź mocno zniszczonych²⁴. Brakujących ksiąg z lat 1639, 1643 i 1664 nie ma też w archiwum mińskim.

Poza archiwum lubelskim, w którego zasobach znajdują się interesujące nas księgi, ważne znaczenie miała kwerenda w innych archiwach i bibliotekach. Dzięki niej udało się uzupełnić i znacznie poszerzyć zasób odnalezionych laudów i innych akt lubelskich, których z różnych względów – przeważnie luk w zachowanych księgach grodzkich – nie ma w zasadniczej podstawie wydawniczej. Trudną do przecenienia wartość posiada z tego punktu widzenia rękopis 217/II wrocławskiej Biblioteki Ossolineum zatytułowany „Lauda albo uchwały województwa lubelskiego oblatowane po większej części w grodzie lubelskim”. Jest to zbiór uchwał, instrukcji poselskich, ale także odpisów protestacji i manifestacji oraz listów w sprawach sejmikowych z lat 1632–1680. Kopie te, sporządzane różnymi rękami, gromadzone były w XVII w. na bieżąco, w niektórych przypadkach – jak lauda sejmiku deputackiego z 1648 r. czy sejmiku relacyjnego ze stycznia 1650 r. – posłużono się urzędowymi, potwierdzonymi przez pisarza grodzkiego Łukasza Wysockiego, ekstraktami

²² Szerzej por. J. Łosowski, *Kancelaria grodzka chełmska od XV do XVIII wieku*, Lublin 2004, s. 222–226.

²³ Zob. internetowa strona Archiwum: fk.archives.gov.by/fond/95296. Por. też *Archiwum Państwowe w Lublinie i jego oddziały. Przewodnik po zasobie archiwalnym*, t. I, Lublin 1997, s. 138, gdzie jednak mowa tylko o 8 księgach z lat 1531–1596.

²⁴ Wszystkie są dziś dostępne na portalu „Szukajwarchiwach”.

z ksiąg wpisów. Wszystkie te akta zostały następnie zebrane i opracowane, tworząc zwarty, oprawny w skórę kodeks z wyciśniętym na okładce herbem Janina i literami A. P. D. B., bez wątpienia inicjałami zmarłego w 1677 r. podkomorzego lubelskiego Adama Pszonki z Babina²⁵. Ów rękopis Pszonków, sporządzony w dzisiejszej postaci najpewniej przez synów podkomorzego, pozwolił nie tylko na zamieszczenie w edycji dokumentacji, której nie znajdziemy w materiałach z grodu lubelskiego, m.in. oblat w księgach trybunalskich, ale także na uzupełnienie akt z ksiąg grodzkich w tych fragmentach, gdy były urwane, zniszczone czy z innych względów nieczytelne. Większość laudów z tego rękopisu, ale już nie instrukcji poselskich, zostało skopiowanych do odrębnego poszytu (dziś rękopis Ossolineum 216/II), ale są to odpisy niestaranne, z pominięciami niektórych uchwał, opuszczeniami niektórych fragmentów bądź pewnymi modyfikacjami treści. Wierną natomiast, choć niepełną rekonstrukcją wrocławskiego rękopisu 217/II, jest pochodzący z dawnej biblioteki Karmelitów w Berdyczowie, przechowywany dziś w krakowskiej Bibliotece Książąt Czartoryskich, XVII-wieczny rękopis o sygnaturze 395 IV. O pokrewieństwie proweniencyjnym tego kopiarusza z rękopisem Pszonków świadczyć może choćby powtórzony w nim na s. 52 powstały przy przepisywaniu błąd z k. 32v rękopisu 217/II (w obydwu kopiach w miejscu pominiętego fragmentu znalazł się zniekształcony passus: „aby żupy koronne naznaczonych sejmu przeszłego i wybranych podatków”)²⁶. Ponadto rękopis „karmelicki” swoją chronologią sięga tylko roku 1667 (w ostatnim laudum z tego roku brakuje końcowego fragmentu).

Ważnym dla tego tomu źródłem okazał się rękopis 42/56 z przechowywanego w Archiwum Głównym Akt Dawnych zespołu Zbiór Branickich z Suchej. Jest to – zdaniem Leszka Andrzeja Wierzbickiego, autora biogramu Jerzego Szornela, sędziego ziemskiego lubelskiego i wydawcy jego zapisek z lat 1669–1673²⁷ – wcześniejsza część raptularza Szornela. Nie ma tam co prawda laudów i instrukcji sejmiku lubelskiego, znajduje się jednak mnóstwo informacji o nastrojach wśród szlachty lubelskiej w burzliwych latach 60. XVII stulecia, sporo korespondencji sejmikowej, notowanych nierzadko na bieżąco wzmianek o kulisach prowadzonej wówczas gry politycznej. Znaczące rezultaty przyniosła

²⁵ Por. W. Kętrzyński, *Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Nar. im. Ossolińskich*, T. 1 Lwów 1881, s. 587.

²⁶ W wersji laudum z oblaty fragment ten brzmi: „aby żupy koronne cale zupełnie na prowent stołu Króla JMci trzymane były, osobliwie karbarie żupne i z nich intraty aby nie były in manibus privatorum”, zob. nr XXVI.

²⁷ Jerzy Szornel, *Zapiski z lat 1669–1673*, opr. L. A. Wierzbicki, Lublin–Radzyń Podlaski 2008.

też kwerenda w innych rękopisach Biblioteki Książąt Czartoryskich, pojedyncze zazwyczaj akta udało się odnaleźć w Bibliotece Narodowej w Warszawie, Bibliotece Jagiellońskiej, Bibliotece Kórnickiej, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, a także w Archiwum Głównych Akt Dawnych w Warszawie i w Centralnych Archiwach Historycznych Ukrainy w Kijowie i Lwowie. W kilku przypadkach były to pojedyncze kopie z epoki, stanowiąc przez to podstawę edycji, przeważnie jednak odnalezione odpisy stanowiły powtórzenie materiałów zawartych w księgach grodzkich lubelskich oraz we wspomnianych wyżej kopiariuszach. Informacje o wszystkich odnalezionych kopiach zostały podane obok opisu podstawy edycji jako kolejno ponumerowane rękopisy.

Edycja została przygotowana w zgodzie z zasadami *Instrukcji wydawniczej* K. Lepszego²⁸, w nielicznych tylko przypadkach odchodząc od wyznaczonego kanonu. Przede wszystkim wprowadzono współczesną ortografię, przy zachowaniu fonetycznego brzmienia wyrazów. W myśl zaleceń starano się umiarkowanie modernizować i ujednoczyć pisownię wyrazów. Dotyczyło to w szczególności spolonizowanej łaciny i słów zakończonych na *-ya*, *-yia* i *-ia*, oddając je jako np. *egzakcyjja*, *konstytucyjja* czy *posesyjja*. W duchu współczesnym uporządkowano też pisownię liter *j*, *y*, *i* (*tey*, *tei* = *tej*), *c* i *k* (*commisarz* = *komisarz*) oraz *s* i *z* (*s tego* = *z tego*). Usunięto *h* występujące po literze *t* (*ratha* = *rata*) oraz podwójne spółgłoski (*summa* = *suma*). Usunięto również większość dużych liter, np. przy nazwach urzędów, pozostawiając je w zwrotach o zabarwieniu uczuciowym (*Ojczyzna*) oraz grzecznościowych odnoszących się do monarchy (*Król*), a także w nazwach niektórych ważnych organów, jak *Trybunał Koronny* czy *Trybunał Skarbowy*. W pozostałych przypadkach zastosowane zwroty i ich sigle (np. *jm.*, *ichm.*, *jo.*) zapisano z małej litery²⁹. Modernizacji poddano też występujące w źródle końcówki *-emi* (*postronnemi*), zastępując je formą współczesną *-ymi*.

W miarę możliwości ujednoczono i uwspółcześniono nazwiska i nazwy geograficzne (np. czernihowskie zamiast czerniechowskie, sandomierski zamiast sendomirski), których pisownia mogła być różna nawet w tym samym tekście. Tylko w wyjątkowych przypadkach pozostawiono oryginalny zapis, np. *Kłębowski* – *Kłembowski* czy *Węgliński* – *Węgleński*, korelując to w indeksie osobowym.

Ujednoczono został sposób zapisywania dat, w źródle występujących w różnej formie. Daty pisane słownie, zarówno łacińskie, jak i polskie,

²⁸ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do XVIII w.*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.

²⁹ Patrz *Wykaz skrótów*.

oddano cyframi arabskimi, pozostawiając w pierwotnym zapisie jedynie nazwy miesięcy. Podobny zabieg zastosowany został w odniesieniu do zapisywanych słownie kwot pieniężnych.

W nawiasy kwadratowe ujęto niezbędne uzupełnienia tekstu (np. imiona) i rozwiązanie dat. W tradycyjnych przypisach rzeczowych z oznaczeniem liczbowym zamieszczono inne uzupełnienia (np. osób wymienionych tylko według godności), wyjaśnienia i sprostowania. Starano się też przywołać konstytucje, do których odwoływano się w uchwałach sejmikowych, odsyłając do najnowszej edycji postanowień i uchwał sejmowych³⁰.

Braki i różnice w tekstach oznaczono literami odsyłającymi do przypisów tekstowych, znajdujących się na końcu akt danego sejmiku. Zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami określono je znakami: [...] jako brak wyrazu lub jego nieczytelność oraz [--] jako tekst urwany. Oczywiście pomyłki pisarza czy powtórzenia wyrazów prostowano bez sygnalizowania przypisem czy znakiem. Podobnie uczyniono przy rozwinięciu nader licznych abrewiacji suspensyjnych i kontrakcyjnych do pełnego brzmienia łacińskich wyrazów. Błąd, którego nie poprawiano, został oznaczony znakiem *sic* [s] dla potwierdzenia zgodności tekstu wydanego z podstawą wydania.

Tekstom o dość skomplikowanej składni i strukturze starano się nadać większą czytelność przez wprowadzenie współczesnej interpunkcji, której w oryginale były niemal pozbawione. Wprowadzono też logiczny podział na akapity.

Całość edycji dopełniają indeksy osobowy i geograficzny. Zrezygnowano natomiast z indeksu przedmiotowego, który z pewnością zastąpi publikacja akt w formie przeszukiwalnego pliku w internecie.

Tom niniejszy przygotowany został w ramach realizowanego przez zespół kierowany przez prof. dr. hab. Dariusza Kupisza grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki *Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1633–1794*, stanowiąc pierwszą część planowanej na kilka tomów edycji. Kolegom z zespołu dziękuję za pomoc i wsparcie zarówno w docieraniu do źródeł, jak i merytoryczne dyskusje na różnych etapach pracy. Słowa wdzięczności kieruję pod adresem dr. Piotra Dymmela, dyrektora Archiwum Państwowego w Lublinie, za ciągłe zainteresowanie, uwagi i wsparcie podczas prac nad edycją. Szczególną wdzięczność winien jestem prof. dr. hab. Michałowi Zwierzykowskiemu za Jego skrupulatną lekturę pierwotnego wydruku niniejszego tomu, sformułowane uwagi oraz propozycje korekt i uzupełnień. Jego bogate doświadczenie

³⁰ *Volumina constitutionum*, t. I–IV, Warszawa 1996–2017.

edytorskie związane z dokumentacją sejmikową starałem się wykorzystać dla nadania również tomowi „lubelskiemu” możliwie optymalnego kształtu. Słowa podziękowań zechcą też przyjąć wszyscy pracownicy archiwów i bibliotek, z których życzliwości i pomocy korzystałem w trakcie przygotowywania niniejszego tomu.

Henryk Gmiterek

WYKAZ SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

- ASWK — *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. II, cz. 1–2, wyd. A. Przyboś, Kraków 1953–1955; t. III, wyd. A. Przyboś, Kraków 1959
- ASWPIK — *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. Lata 1668–1675*, wyd. M. Zwierzykowski, R. Kołodziej, A. Kamieński, Poznań 2018
- ASWL — *Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1572–1632*, opr. H. Gmiterek, Lublin 2016
- ASZCh. — *Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572–1668*, wyd. W. Bondyra, H. Gmiterek, J. Ternes, Lublin 2013
- Deputaci — *Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis*, cz. II, opr. D. Kupisz, Warszawa 2017; cz. III, opr. L. Wierzbicki, Warszawa 2017
- Michałowski — *Jakuba Michałowskiego wojskiego lubelskiego a później kasztelana bieckiego księga pamiątnicza*, Kraków 1864
- PSB — *Polski słownik biograficzny*, t. I–LII, Kraków–Wrocław 1935–2019
- Radziwiłł — A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, t. 1–3, opr. A. Przyboś, R. Żelewski, Warszawa 1980
- Urzędnicy — *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, t. I–XI, Wrocław-Kórnik 1987–2007
- Vol. const. — *Volumina constitutionum*, t. I–IV, Warszawa 1996–2017

WYKAZ SKRÓTÓW

AArL	— Archiwum Archidiecezjalne w Lublinie
a. D.	— a. D.
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AP Gd.	— Archiwum Państwowe w Gdańsku
APL	— Archiwum Państwowe w Lublinie
APP	— Archiwum Publiczne Potockich w AGAD
AR	— Archiwum Radziwiłłów w AGAD
AZ	— Archiwum Zamoyskich w AGAD
B. Czart.	— Biblioteka XX. Czartoryskich w Krakowie
B. Jag.	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
B. Kórn.	— Biblioteka Kórnicka
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
BNANU	— Biblioteka Naukowa Akademii Nauk Ukrainy im. Stefanyka we Lwowie
B. Ossol.	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BOZ	— Biblioteka Ordynacji Zamojskiej w BN
B. PAU-PAN	— Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności-Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
B. Racz.	— Biblioteka im. Raczyńskich w Poznaniu
BUW	— Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
BUWr.	— Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego
CLRMO	— Castrensia Lublinensia, Relationes, manifestationes, oblatæ w APL
CPAHUL	— Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie
CPAHUK	— Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy w Kijowie
Dz.	— Dział
gen.	— generosus
gr	— grosz
ichm.	— ichmościowie
jejm.	— jejmość
JKMć	— Jego Królewska Mość
jm.	— jego mość
jo.	— jaśnie oświecony
jw.	— jaśnie wielmożny
k.	— karta
mm.	— mój miłościwy
mp.	— manu propria
nm.	— nasz miłościwy
nob.	— nobilis
P. n. m.	— Pan nasz miłościwy
r. P.	— roku Pańskiego
rkp.	— rękopis
SRMtas	— Sacra Regia Maiestas
szl.	— szlachetny
śp.	— świętej pamięci
św.	— święty
t.	— tom

TKL	— Trybunał Koronny Lubelski w APL
ur.	— urodzony, urodzeni
v	— verso
vol.	— volumin
Vol. const.	— Volumina constitutionum
W. Ks.	— Wielkie Księstwo
wielm.	— wielmożny, wielmożni
Zb. Br.	— Zbiór Branickich z Suhej w AGAD
zł	— zł
złp	— złoty polski

WYKORZYSTANA LITERATURA

- Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. II (1621–1660), cz. 1–2, wyd. A. Przyboś, Kraków 1953–1955
- Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. III (1661–1667), wyd. A. Przyboś, Wrocław 1959
- Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1572–1632*, opr. H. Gmiterek, Lublin 2016
- Akta sejmikowe województwo poznańskiego i kaliskiego. Lata 1668–1675*, wyd. M. Zwierzykowski, R. Kołodziej, A. Kamiński, Poznań 2018
- Akta sejmikowe ziemi chełmskiej 1572–1668*, wyd. W. Bondyra, H. Gmiterek, J. Ternes, Lublin 2013
- Akta sejmiku podolskiego in hostico 1672–1698*, wyd. J. Stolicki, Kraków 2002
- Archiwum Państwowe w Lublinie i jego oddziały. Przewodnik po zasobie archiwalnym*, t. I, Lublin 1997
- Bednaruk W., *Sejmiki lubelskie w okresie stanisławowskim (1764–1794)*, Lublin 2011.
- Ciesielski T., *Sejm brzeski 1653 r. Studium z dziejów Rzeczypospolitej w latach 1652–1653*, Toruń 2003
- Czapliński W., *Dwa sejmy w roku 1652*, Wrocław 1955
- Czapliński W., *Recenzja*, [z:] *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*, t. II (1621–1660), wyd. A. Przyboś, Kraków 1953–1956, „Kwartalnik Historyczny”, R. LXIII, 1956, s. 512–516
- Częścik Ł., *Sejm warszawski w 1649/50 roku*, Wrocław 1978
- Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis*, cz. 2: 1621–1660, opr. D. Kupisz, Warszawa 2017
- Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis*, cz. 3: 1661–1700, opr. L. Wierzbiński, Warszawa 2017
- Dubas-Urwanowicz E., *Koronne zjazdy szlacheckie w dwóch pierwszych bezkrólewicach po śmierci Zygmunta Augusta*, Białystok 1998
- Historia sejmu polskiego*, t. I, red. J. Michalski, Warszawa 1984
- Jakuba Michałowskiego wojskiego lubelskiego a później kasztelana bieckiego księga pamiątnicza*, Kraków 1864
- Kłaczewski W., *Abdykacja Jana Kazimierza. Społeczeństwo szlacheckie wobec kryzysu politycznego lat 1667–1668*, Lublin 1993
- Kłaczewski W., *Szlachta Lubelszczyzny wobec procesu Jerzego Lubomirskiego w 1664 roku*, „Rocznik Lubelski”, T. XXXI/XXXII, 1989/1990, s. 111–117
- Kłaczewski W., *W przededniu wojny domowej w Polsce. Walka sejmowa lat 1664–1665*, Lublin 1984
- Kołodziej R., *Pierwszy sejm z 1637 roku*, Toruń 2003
- Kołodziej R., Zwierzykowski M., *Bibliografia parlamentaryzmu Rzeczypospolitej szlacheckiej*, Poznań 2012
- Krakowiak P., *Dwa sejmy w 1666 roku*, Toruń 2010
- Kupisz D., *Udział szlachty lubelskiej w obronie państwa i własnego województwa w 1648 r.*, [w:] *Sapientia ars vivendi putanda est. Wokół kultury i polityki*, red. A. Pełakowski, B. Rok, F. Wolański, Kraków–Wrocław 2019, s. 298–305
- Lityński A., *Szlachecki samorząd gospodarczy w Małopolsce (1606–1717)*, Katowice 1974
- Łopatecki K., *Edycje źródłowe akt sejmikowych: przeszłość – teraźniejszość – przyszłość*, „Miscellanea Historico-Iuridica”, t. XIV, z. 2, 2015
- Matwijów M., *Ostatnie sejmy przed abdykacją Jana Kazimierza 1667 i 1668*, Wrocław 1992
- Mencel T., *Archiwum Akt Dawnych w Lublinie (1827–1887)*, „Rocznik Lubelski”, t. I, 1958
- Nagielski M., *Druga wojna domowa w Polsce. Z dziejów polityczno-wojskowych Rzeczypospolitej u schyłku rządów Jana Kazimierza Wazy*, Warszawa 2011
- Nagielski M., *Sejmiki deputackie wobec sprawy Jerzego Sebastiana Lubomirskiego we wrześniu 1665 roku*, [w:] *Po unii – sejmy szlacheckie w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, red. H. Lulewicz, M. Wagner, Siedlce 2013, s. 199–225

- Ochmann S., *Sejm koronacyjny Jana Kazimierza w 1649 r.*, Wrocław 1985
- Ochmann S., *Sejmy z lat 1661–1662. Przebrana batalia o reformę ustroju Rzeczypospolitej*, Wrocław 1977
- Ochmann-Staniszevska S., Staniszevski Z., *Sejmy Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza. Prawo – doktryna – praktyka*, t. I–II, Wrocław 2000
- Opaliński E., *Recenzja*, [z:] *Akta sejmikowe województwa lubelskiego 1572–1632*, opr. H. Gmiterek, Lublin 2016, „Kwartalnik Historyczny”, R. CXXV, 2018, s. 197–201
- Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego*, wyd. F. Kluczycki, t. I, cz. 2, Kraków 1881
- Pomniki dziejów Polski wieku siedemnastego*, t. I, wyd. A. Podgórski, Wrocław 1842
- Radziwiłł A. S., *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, t. I–III, opr. A. Przyboś, R. Żelewski, Warszawa 1980
- Stolicki J., *O wydawaniu źródeł sejmikowych z 2. połowy XVII wieku. Uwagi po latach na marginesie akt sejmiku podolskiego z czasów wygnania*, [w:] *Teoria i praktyka edycji nowożytnych źródeł w Polsce (XVI–XVIII w.)*, red. A. Pełakowski, Kraków 2011
- Szczerbik Z., *Sejm koronacyjny Władysława IV w 1633 roku*, Kluczbork 2001
- Śladkowski W., *Skład społeczny, wyznaniowy i ideologia sejmiku lubelskiego w latach 1572–1648*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, sec. F, XII, 1957
- Śladkowski W., *Udział szlachty łukowskiej w sejmiku lubelskim*, [w:] *Z przeszłości ziemi łukowskiej*, red. R. Orłowski, J. R. Szaflik, Lublin 1959
- Trawicka Z., *Sejm z roku 1639*, „Studia Historyczne”, t. XV, 1972, s. 551–598
- Ujma M., *Sejmik lubelski 1572–1696*, Warszawa 2003
- Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku*: t. I, z. 2: *Urzednicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku*, opr. A. Bieniaszewski, Wrocław 1987; t. II, z. 2: *Urzednicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XVI–XVIII wieku*, opr. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993; t. III, z. 1: *Urzednicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku*, opr. K. Przyboś, Wrocław 1987; t. III, z. 2: *Urzednicy województwa belskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku*, opr. H. Gmiterek, R. Szczygieł, Kórnik 1992; t. III, z. 3: *Urzednicy podolscy XIV–XVIII wieku*, opr. E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka, Kórnik 1998; t. III, z. 4: *Urzednicy województwa kijowskiego i czernihowskiego XV–XVIII wieku*, opr. E. Janas, W. Kłaczewski, Kórnik 2002; t. III, z. 5: *Urzednicy wołyńscy XIV–XVIII wieku*, opr. M. Wolski, Kórnik 2007; t. IV, z. 2: *Urzednicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku*, opr. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, Kórnik 1993; t. IV, z. 3: *Urzednicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku*, opr. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, Kórnik 1993; t. IV, z. 4: *Urzednicy województwa lubelskiego XVI wieku*, opr. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991; t. V, z. 2: *Urzednicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku*, opr. K. Mikulski, Wrocław 1990; t. VI, z. 2: *Urzednicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku*, opr. K. Mikulski, W. Stanek, Kórnik 1990; t. VIII: *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku*, opr. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994; t. X: *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Chłapowski i in., Kórnik 1992; t. XI: *Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku*, opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik 1994
- Volumina constitutionum*, t. I–IV, Warszawa 1997–2017
- Władysława IV króla polskiego, w. księżęcia litewskiego etc. listy*, wyd. A. Grabowski, Kraków 1845
- Wojciechowski S., *Zasiedlenie szlacheckie w województwie lubelskim w drugiej połowie XVI wieku*, „Rocznik Lubelski”, t. X, 1967

AKTA SEJMIKOWE

I. Sejmik relacyjny w Lublinie 25 kwietnia 1633 r.

Sejmik zwołany konstytucją zakończonego 17 marca 1633 r. sejmu koronacyjnego króla Władysława IV Wazy, Vol. const., t. III, vol. 2, s. 233 (tu błędnie rozwiązana datacja: 8 V 1633).

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 25 kwietnia 1633 r.

Rkp. APL, CLRMO 62, k. 437v–439 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Stupecki starosta pilzneński, marszałek sejmiku 26 IV 1633 r. [feria tertia post Dominicam Cantate proxima a. D. 1633].

[k. 437v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa [k. 438] lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina pro die 25 mensis aprilis anni praesentis 1633 na sejmik konstytucyjną sejm blisko przeszłego szczęśliwej koronacyjnej Króla JMCi P. n. m. naznaczony zjechali, wiadomo czynimy.

Iż widząc potrzeby terażniejsze Rzeczypospolitej naszej, które za podniesieniem (przed wyjściem inducyi³¹) wojny przez Moskwicina przeciwko wspólnej Ojczyźnie naszej, sumptu wielkiego potrzebują, aczkolwiek przez pany posły nasze pozwoliliśmy na sejmie podatki dwa w tym roku oddać na dwie racie, jako w uniwersale sejmowym szerzej opisano³², co wyniesie na każdą jedną ratę za jedno podymne dwa pobory łanowe, a z miast, z miasteczek także przy każdej racie dwój szos i od rzemieślników według starych kwitów. Jednak iż na tymże sejmie ciż ichm. panowie posłowie nasi o drugie takoweż dwa podatki w roku bliskim 1634 wzięli do nas, do braciej swej na sejmik terażniejszy pozwalania wszystkich obywatelów tego województwa chcąc zasiać, w czym zniósłszy się z sobą mutuis consiliis, a bacząc to, iż zaciąg terażniejszy nie jest w mocy naszej skończyć go kiedy chcieć, a nie chcąc deesse Ojczyźnie naszej, owszem, za wczasu chcąc mieć subsidia in quemum z tej tam strony casum, takież drugi podatek na dwie racie także w roku 1634 pozwalamy i wydać go submitujemy się. Z tą jednak kondycją, jeśli Pan Bóg zdarzy tę wojnę z Moskwą skończyć tego roku i pokój z tym narodem według namów sejm blisko przeszłego zawrzeć, tedy wydawać nie będziemy. Ale jeśli się ta wojna na drugi rok pociągnie, tedy lubo by sejm dwuniedzielny dla tych województw, co nie [k. 438v] pozwolą na rok 1634 był złożony, my jednak na nim więcej podatków nie pozwolimy, jeno wzwyż mianowany.

³¹ Zawarty 3 I 1619 r. rozejm w Dywilinie miał obowiązywać do 3 VII 1633 r.

³² Zob. Vol. const., t. III, vol. 2, s. 233.

Do tego aby na rok 1634, na który teraz też drugi podatek postępujemy czopowe, z ufolgowaniem ubogich mieszczan takim, na jakie się na sejmiku elekcyjnej deputata trybunalskiego blisko przyszłym zgodzimy, wybierane było przez mieszczany swoje każde w mieście, et non per plus offerentes.

A do wybierania tych podatków w obudwu leciech obraliśmy i użyli ur. pana Jana Gruszeckiego, obywatela naszego, który reszty te, które przy każdej racie ode dwu poborów nad jedno podymne zostawać będą, przy sobie zatrzymać ma do deklaracyjnej naszej na sejmiku blisko przyszłym deputata trybunalskiego.

A iżeśmy podczas interregnum blisko przeszłego pozwolili i wydali pobór jeden na ludzie służebne żołnierskie, którzy by wzięwszy pieniądze z niego in casu necessitatis województwo nasze lubelskie od swawolnych ludzi bronili według laudum naszego o tym zgodnie zawartego i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podanego³³. Którego poboru na tę potrzebę już część nie miała od przeszłego pana poborcy naszego jm. pana Mikołaja Kotarbskiego wydanego, część też do sekwestru jw. jm. pana wojewody terazniejszego sandomierskiego, starosty naszego lubelskiego i kazimierskiego³⁴ za tymże laudum naszym jest od niego oddana, przetoż tego poboru resztę przerwczony pan Kotarbski poborca przeszły ma i powinien będzie nam oddać i liczbę z wydanego uczynić na sejmiku elekcyjnej deputata trybunalskiego blisko przyszłym nieodwłocznie. Na [k. 439] którym dysponować nim zostawujemy sobie całą władzę.

Którą zgodną namowę naszą zleciliśmy z pośrodku siebie obrawszy pewne ichm. pany deputaty przy jw. jm. panu wojewodzie sandomierskim, staroście naszym lubelskim i kazimierskim koncypować, pisać i podpisać się, a jm. panu Jerzemu z Konar Słupeckiemu staroście pilzneńskiemu, marszałkowi koła naszego per oblatam do ksiąg grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, dnia 25 kwietnia r. P. 1633. Mikołaj Firlej z Dąmbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, kazimierski mp., Jakub Poniatowski pisarz grodzki lubelski, Paweł z Lubieńca Lubieniecki mp., Jerzy z Konar Słupecki starosta pilzneński, marszałek koła rycerskiego, Tomasz z Bibersztainu Kazimierski dworzanin JKMci.

II. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1633 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego 12 września 1633 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 62, k. 1081v–1084 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Gniewosz łowczy koronny, marszałek sejmiku 13 IX 1633 r. [feria tertia pridie festi Exaltationis Sanctissimae Crucis a. D. 1633]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 337–339v – kopia.

³³ Por. ASWL, t. I, s. 370.

³⁴ Mikołaj Firlej.

[k. 1082] My urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu do Lublina na sejmik dzisiejszy elekcyjnej deputata trybunalskiego z prawa pospolitego naznaczony zjechali, zgodnie pluralitate sufragiorum jm. pana Andrzeja Gniewosza łowczego koronnego na te sądy obraliśmy.

Przychylając się do laudum naszego na blisko przeszłej elekcyjnej jm. pana poborcy naszego terażniejszego, którymśmy to sobie warowali, że na terażniejszym deputackim sejmiku mieliśmy odebrać liczbę i residuitatem poboru tak od pana [Mikołaja] Kotarbskiego, dawniejszego pana poborcy naszego, na obronę województwa naszego sub interregno pozwolonego i wydanego, jako też i od pana [Jana] Gruszeckiego, poborcy naszego terażniejszego, residuitatem czterech [k. 1082v] poborów, które by na dwoje podymne z województwa naszego już wydanych dwóch, a dwóch, które teraz wybierać zaczyna, do skutku przywieść nie mogli, częścią dlatego, że pan Kotarbski poborca nasz dawniejszy na ten sejmik się nie stawił, częścią i dlatego, że pan Gruszecki poborca nasz terażniejszy drugą ratę poborów czterech łanowych od nas pozwolonych dopiero z ordynacyjnej sejmu przeszłego wybierać zaczyna.

Przeto praesentibus zgodą wszystkiego województwa naszego to negotium, które się teraz odprawić miało, prolongujemy do roków ziemskich lubelskich albo leżenia tychże ksiąg, które post festum Circumcisionis Christi Domini [1 I] in anno proxime currenti 1634 przypadają blisko przyszłych. Na który czas po zaczęciu tych roków albo leżenia ksiąg najdalej w tydzień dla wysłuchania tej liczby od panów poborców i odebrania reszty poborów za użyciem naszym mają się zjechać tu do Lublina ichm. panowie jw. jm. pan Mikołaj na Dąbrowicy Firlej wojewoda sandomierski, lubelski nasz i kazimierski starosta, a będzie li mogło być, którykolwiek z ichm. panów senatorów województwa naszego³⁵, przy ichm. [k. 1083] panach urzędnikach ziemskich i grodzkich naszych ichm. panowie bracia nasi na to deputowani: jm. pan Wojciech Brodowski wojski lubelski, jm. pan Zbigniew z Goraja Gorajski, jm. pan Andrzej Sługocki komornik graniczny, jm. pan Paweł z Lubieńca Lubieniecki. Którym ichmciom zlecamy to negotium i dajemy facultatem, absentia unius, duorum vel trium non obstante, od ichm. panów poborców naszych porządną liczbę i resztę pieniędzy poborowych odebrać i ichm. panów poborców kwitować, a pieniądze do rąk jw. jm. pana wojewody sandomierskiego, przy którym już jest znaczna część tej reszty poboru od pana Kotarbskiego za wolą naszą oddanej, za ręczną rekognicyją jmci oddać. A zatym jm. pan Gruszecki poborca nasz terażniejszy do skarbu koronnego nie ma więcej znosić pieniędzy poborowych vigore uchwały sejmu przeszłego i laudum przerzeczonego

³⁵ *Piotr Aleksander Tarło, wojewoda; Stefan Dobrogost Grzybowski, kasztelan.*

naszego, jeno tak wielką sumę tych czterech poborów łanowych naszych, jako dwoje podymne z naszego województwa wyniesie, inkludując w tę sumę do skarbu wniesioną salarium swoje powinne.

A z strony czopowego, jeśliby na rok 1634 blisko przyszły województwu [k. 1083v] naszemu przyszło także cztery pobory łanowe na ekspedycją moskiewską wydać, jako i teraz, a to dla przyczyny nieskończenia wojny z tym narodem, tedy takąż deklaracją, jako i w przeszłym laudum naszym czynimy, iż z województwa naszego z miast i miasteczek dla ufolgowania ubogim i z tej miary utrapionym mieszczanom naszym deklaracją naszą uczynić moc sobie zostawujemy tak, aby umniejszyć i przy administracyjnej miast i miasteczek naszych, nie apud plus offerentes to czopowe zostawało.

Tę terażniejszą zgodę naszą zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Gniewoszowi łowczemu koronnemu podpisać, także ichm. panom deputatom na koncypowanie jej obranym. I aby ją jm. pan łowczy jako marszałek sejmiku terażniejszego per oblatam do grodu podał.

Działo się w Lublinie, w poniedziałek po święcie Narodzenia Najświętszej Panny Maryjej [12 IX] roku terażniejszego 1633. Andrzej Gniewosz łowczy koronny mp., Paweł Lubieniecki [k. 1084] z Lubieńca mp., Andrzej Sługocki komornik graniczny lubelski mp., Zbigniew Gorajski z Goraja mp., Tomasz de Bibersteyn Kazimierski mp.

III. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 26 kwietnia 1634 r.

1. *Uniwersał wojewody lubelskiego Aleksandra Piotra Tarły z 8 kwietnia 1634 r. zwołujący sejmik.*

Rkp. APL, CLRMO 63, k. 258–259 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował szl. Jan Szumański 14 IV 1634 r. [feria sexta magna a. D. 1634].

[k. 258v] Aleksander Piotr Tarło z Tęczyna wojewoda lubelski etc.

Wszem wobec i każdemu z osobna, mianowicie ichm. panom senatorom, dygnitarzom, urzędnikom i wszystkiemu rycerstwu województwa lubelskiego, moim miłościwym panom i braciej, przy zaleceniu służb i chęci moich braterskich wiadomo czynię.

Iż w odległości Króla JMci P. n. m. tak wielkie a nagłe niebezpieczeństwo na Koronę Polską, miłą Ojczyznę naszą od cara tureckiego³⁶ i hordy tatarskiej następuje, który za pobudką i wielkimi upominkami moskiewskiego z srogimi wojski z różnych zebranymi narodów primo vere nas adoriri i Koronę Polską, wrota wszystkiego chrześcijaństwa, strzeż Panie Boże, albo occupare, albo tributuarialia reddere usiłuje, co szerzej jm. pan

³⁶ *Sułtan Murad IV.*

krakowski, hetman wielki koronny³⁷ w uniwersałach swych³⁸ wm. mym miłościwym panom i braciej deklarował. Przeto in tantis positi angustiis et periculis samym o sobie myślić nam potrzeba, a jako nagle periculum, tak też prędszego remedium obviandi onemu sama urgens necessitas od nas ekspostuluje. Co iż spólnej namowy wm. mych miłościwych panów potrzebuje, składam sejmik w Lublinie pro die 26 aprilis, na który abyście się wmcı zjechać raczyli pro debito officii mei et amore erga Patriam usilnie proszę, gdyż tu oraz o wszystko nam idzie; o kościoły Boże [k. 259] i chwałę jego świętą, o zdrowie, o całość Rzeczypospolitej, o wolność i wszystko szczęście nasze i sukcesorów naszych, abyśmy tot saeculis partam et hucusque inviolatam, strzeż Panie Boże, nie stracili libertatem. Urzędów grodzkich województwa lubelskiego przy tym proszę, aby ten uniwersał mój był do akt inferowany i publikowany.

Dan w Chełmcach, dnia 8 kwietnia r. P. 1634. Idem qui supra mp.

2. *Laudum sejmiku w Lublinie 26 kwietnia 1634 r.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 63, k. 314v–317 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Bartłomiej Kazanowski starosta łukowski, marszałek sejmiku 28 IV 1634 r. [feria sexta post Dominicam Conductus Paschae proxima a. D. 1634];* **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 341–346 – kopia.*

[k. 314v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa [k. 315] lubelskiego, którzyśmy się na dzień dzisiejszy do Lublina na sejmik od jw. jm. pana Aleksandra Piotra Tarło z Tęczyna wojewody lubelskiego za pobudką Króla JMci przez uniwersał naznaczony zjechali, będąc o niebezpieczeństwach ukraińnych przez uniwersał jw. jm. pana Stanisława Koniecpolskiego kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego obwieszczeni i przestrzeżeni, chcąc wedle możności naszej tym Rzeczypospolitej tak nagłym od tego potężnego nieprzyjaciela cesarza tureckiego³⁹ niebezpieczeństwu zabieżeć, takieśmy za zgodnym nas wszystkich zezwoleniem fide et honore nostrae utwierdzone między sobą postanowienie i uchwałę jednostajną uczynili.

Naprzód iż to niebezpieczeństwo w tak ścisłym niebezpieczeństwa tego razie prędkiego potrzebuje ratunku, dlategoż zgodnie na ludzie powiatowe (których ma być usarzów koni 100, a kozaków 200) trzy pobory pozwoliliśmy. Do których poborów i reszta przeszłych poborów do szafunku województwa naszego należąca, która u jw. jm. pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice wojewody sandomierskiego, lubelskiego, kazimierskiego etc.

³⁷ Stanisław Koniecpolski, kasztelan krakowski i hetman wielki koronny.

³⁸ W księdze grodzkiej *APL, CLRMO 63, k. 236–237* pod nagłówkiem *Oblata literarum universalium supremi ducis exercituum Regni* zostawione wolne miejsce na sam uniwersał, zaś na k. 255–255v oblatowany 12 IV uniwersał hetmana S. Koniecpolskiego z Ujścia, 24 III 1634 r.

³⁹ Sultan Murad IV z dynastii Osmanów.

starosty pozostała należeć ma. Które to pobory sub fide et honore nostris obiecujemy i przyrzekamy in decursu duarum septimanarum ab actu praesenti computandarum do rąk szl. Jana Iżyckiego, poborcy do tych trzech od nas uchwalonych poborów wybierania obranego, skutecznie oddać. Do których poborów tak miasta Króla JMci i Rzeczypospolitej, i ichm. panowie duchowni względem dziesięcin, jako zwyczaj jest dawny, wedle uniwersałów poborowych należeć będą. A jeśliby kto tych poborów [k. 315v] na czas wyżej mianowany nie wydał, tedy ma być od pana poborcy procesem w prawie pospolitym opisanym do oddania tych poborów pociągniony i na takowych proces tenże ma być extendowany.

Po wybraniu tedy wzwyż pomienionych poborów sumę wszystkę poborową pan poborca jak najprędzej do rąk jm. pana Jakuba Poniatowskiego podstarościego lubelskiego, szafarza województwa tego, za kwitem jmci oddać ma, a jm. pan podstarości lubelski tę sumę poborową od poborcy odebrawszy i resztę pomienioną od jw. jm. pana wojewody sandomierskiego wzięwszy, ma z niej naprzód jm. panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu, któregośmy za usilną naszą prośbą do prowadzenia 100 koni usarskich za rotmistrza wzięli (czego jmć z wielkiej swej przeciwko Rzeczypospolitej i województwu temu miłości podjąć się raczył) zł 10 000 na dwie ćwierci oddać i kwit od jmci otrzymać. Potym jm. panu Janowi Kochanowskiemu z Mysłowskiej Woli na koni kozackich 100, którzy mają być w rynsztunku porządnym, 8 000 zł na dwie ćwierci oddać ma, tymże sposobem i na drugie 100 koni kozackich temu, kogo jm. pan Gorajski za zleceniem naszym terażniejszym do prowadzenia tego sta koni użyje i jm. panu podstarościegu prezentuje, zł także 8 000 na dwie ćwierci odliczyć jm. pan podstarości każe za kwitem ręcznym rotmistrzowskim.

Tak tedy i rotmistrzów ichmciów, i pieniądze na zaciąg ludzi pomienionych obmyśliwszy, prosiliśmy i użyliśmy jm. pana Gorajskiego, aby jmć pomienionych dwóch rotmistrzów [k. 316] kozackich pod swoją dyrekcją mieć i zaciągu ich, aby był porządny, dojrzyć raczył, iż o samym jmci to trzymamy, że z miłości swej jako zwykł ku Ojczyźnie porządnie da Pan Bóg z ozdobą województwa tego lud ten zebrawszy tam, gdzie potrzeba będzie, wczesnie stawi się. A względem kosztów, które jm. pan Gorajski podjąć na tej ekspedycyjej musi, pozwalamy jmci kontentacyjej zł 1000, drugim ichm. panom rotmistrzom kozackim po zł 500. Na ściąganie zaś chorągwiom dobra Rzeczypospolitej w województwie lubelskim leżące nadajemy. Napominamy też tym terażniejszym postanowieniem naszym miasta Króla JMci i Rzeczypospolitej, to jest Lublin, Łuków, Kazimierz, Urzędów, Parczów, Wąwolnica i insze, aby murów ruiny i ostrogi restaurowali, także i okopy wszelakie około miasta i przedmieść, a zwłaszcza w Lublinie, mianowicie po gruntach szlacheckich, które są pozasypowane,

spólnie poddani Króla JMci z poddanymi stanu szlacheckiego odnowili i usypali. Przy tym napominamy też miasta Króla JMci i władzę od JKMciami nam przez uniwersał dany rozkazujemy, aby czułość swoją przeciwko temu nieprzyjacielowi i ostrożności pokazując, co dwie niedzieli przynajmniej monstry, które się od dnia dzisiejszego za dwie niedzieli poczynają mają, porządnie z strzelbą za miasto wyszedłszy, w polu uczynili i ćwiczyli się, czego magistratus civilis miast pomienionych pro tempore existens dojrzeć ma. Który jeśliby w tej mierze był negligens i postanowieniu temu naszemu dosyć uczynić nie chciał, wkładamy to na ichm. panów starostów miejsc pomienionych i ichmci w tym żądamy, aby każdy z ichmci [k. 316v] magistratum starostwa swego do tego adigat i poenas na nich arbitrio suo irrogatur.

Lecz że jeszcze do poborów czterech dawnych z sejmu uchwalonych wybierania poborcy za zejściem nieboszczyka pana Jana Gruszeckiego nie mamy, tedy użyliśmy jm. pana Jana Michała Malinowskiego podwojewódzkiego lubelskiego, aby się tej pracy wybierania tych poborów nie zbierał, który za uproszeniem naszym to uczynił i na tę funkcją urzędu poborstwa zgodnie od nas wszystkich jest obrany. Który to pan poborca, także i drugi wzwyż pomieniony, przysięgę wedle konstytucyj w grodzie przed zaczęciem wybierania poborów swoich uczynić ma. Rachunek jednak nie przed kim inszym tak jm. pan szafarz, jako i panowie poborcy, ale przed nami samymi w najbliższym po wybieraniu pomienionych poborów sejmiku uczynić będą powinni. Przy którym rachunku i delaty, jeśliby się jakie pokazały, od panów poborców przyjęte będą. Salarium panom poborcom za prace zwyczajne od każdego poboru pozwalamy.

A Żydzi wszyscy miast Króla JMci i Rzeczypospolitej województwa tego iż do poborów nie należą, a wielkie z handłów pożytki mają, względem trzech poborów troje podymne do rąk poborcy pomienionego pana Jana Łyckiego oddać będą powinni pod winami w konstytucyj opisanyymi.

Na ostatek to z siebie zważywszy, iż na te posiłki nasze ubezpieczać się nie jest rzecz bezpieczna, przeto użyliśmy w tym jw. jm. pana Aleksandra Piotra Tarła z Tęczyna^a wojewody naszego lubelskiego, aby jmc osiągać raczył wiadomości o tych niebezpieczeństwach od jw. jm. pana hetmana wielkiego koronnego⁴⁰, [k. 317] jeśliby tego gwałt i potrzebę być rozumiał, żeby nas przez uniwersały obwieścił i czas nam i miejsce przy granicy województwa ruskiego a powiatu chełmskiego do ściągnięcia naznaczyć raczył. A my na ten naznaczony czas i miejsce z miłości ku Ojczyźnie naszej miłej, z ochoty i powinności naszej rycerskiej obowięzujemy się fide et

⁴⁰ Stanisław Koniecpolski, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny.

honore et conscientis nostris armati, jako każdego z nas najlepiej stawać będzie, stawić się i Ojczyzny naszej wedle możności bronić.

Które postanowienie nasze przy jw. jm. panu wojewodzie lubelskim zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu z ichmciami inszymi na to od nas deputowanymi podpisać i do akt grodzkich tak lubelskich, jako łukowskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, die 26 aprilis anno 1634. Alexander Piotr Tarło z Tęczyna wojewoda lubelski, Andrzej Gniewosz łowczy koronny, Jan Dzierżek z Krzyńca sędzia ziemski lubelski, Bartholomaeus Kazanowski starosta łukowski, marszałek zjazdu tego, Daniel Węgliński podsędek lubelski mp., Jakub Poniatowski podstarości lubelski.

^a W rękopisie: z Sęczyna.

IV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 26 czerwca 1634 r.

Król uniwersałem datowanym z obozu u Archanioła 11 IV 1634 r. zwoływał sejm nadzwyczajny dwuniedzielny w Warszawie na 19 VII, poprzedzający go sejmik w Lublinie na 26 VI 1634 r., APL, CLRMO 63, k. 308–309; w grodzie lubelskim oblatował szl. Wawrzyniec Chorwat, żołnierz w służbie królewskiej (velles) 28 IV 1634 r. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 180–181.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego 26 czerwca 1634 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 63, k. 631–634v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Gorajski, marszałek sejmiku, 30 VI 1634 r. [feria sexta in crastino festi Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum a. D. 1634]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 347–354v – kopia.

[k. 631] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terażniejszy na dzień 26 czerwca nam od Króla JMci P. n. m. uniwersałem złożony przed sejmem dwuniedzielnym zjechawszy się, przesłuchawszy instrukcyi JKMci P. n. m. obraliśmy z pośrodku siebie na tenże sejm przyszły ichm. panów posłów naszych, pana Bartosza Kazanowskiego starostę łukowskiego, Jana Borkowskiego dworzanina JKMci, Daniela Iżyckiego sekretarza JKMci, którym puncta w kole naszym zgodnie namówione i w tej instrukcyi [k. 631v] naszej wyrażone zlecamy i dajemy.

Naprzód panowie posłowie nasi wierne Królowi JMci P. n. m. oddawszy przez pana marszałka swego poddaństwo, podziękować Królowi JMci cum veneratione sublimium et heroicarum virtutum JKMci mają za to, iż zdrowie swoje, które głowami swymi zalec w powinności ochotnie się czujemy, za dobro i sławę Rzeczypospolitej odważając, zwyciężnie tę ekspedycyją moskiewską z wielką i nieśmiertelną swoją i Rzeczypospolitej, Ojczyzny naszej sławą, na ostatek pretensyi swoich ustąpiwszy, skończyć i teraz obmyśliwanie swoje o całości i o obronie Ojczyzny naszej instrukcyją

swoją na sejmik nasz lubelski wyrazić raczył. Życząc przy tym JKMci, aby Pan Bóg i zdrowiem jako najdłuższym, i tryjumfami, i zwycięstwami nad nieprzyjacioły JKMci P. n. m. i czasy jako najdłuższe panowania jego błogostawić raczył.

Powinną przy tym wdzięczność ichm. panom komisarzom i hetmanom tak koronnym, jako i W. Ks. Litewskiego, którzy in defessum studium i pracowitą przeciwko Rzeczypospolitej życzliwość zdrowia swego i dostatków ochotne odwagi na tej ekspedycyi moskiewskiej znacznie narażali, panowie posłowie nasi przez pana marszałka oświadczyć nie zaniechają.

Jm. panu krakowskiemu, hetmanowi koronnemu⁴¹ za to, iż pod niebytność JKMci P. n. m. odwracając od Rzeczypospolitej, Ojczyzny naszej to, które tak rok w jesieni od wściekłego przedsięwzięcia Abazego⁴² imminabat niebezpieczeństwo, obmyślać o całości granic Rzeczypospolitej nie opuścił, słuszne mają [k. 632] uczynić podziękowanie, nie przepominając i tych ichm. panów, którzy znacznymi pocztami swymi wielką do usługi Rzeczypospolitej Ojczyzny naszej ochotę oświadczyć raczyli. Potym ichm. panom pułkownikom, rotmistrzom i rycerstwu za mężne pierściami swymi za Ojczyznę zastawiania i krwawe, ochotne, przez uprzykrzenia odwagi debitam gratitudinem oddadzą. A jako premia bene meritorum Królowi JMci zalecić, tak vice versa, o to się usilnie starać mają, aby ci, którzy bez pozwolenia z wojska wyjeżdżali, więc i ci, którzy pieniądze Rzeczypospolitej wzięwszy, na tę ekspedycyję się nie stawili, poenis legibus Regni descriptis karani byli.

Jm. panu podskarbiemu też nadwornemu koronnemu⁴³, który facundiam et splendorem Sarmaticum na tej legacyi rzymskiej swojej orbis urbi cum summo decore narodu i Rzeczypospolitej naszej pokazał, słuszną podziękowania oddadzą powinność.

Też wdzięczność jm. pana podkomorzego lwowskiego⁴⁴ potkać ma, który iż zdrowie swoje na żadne asteritate barbarorum nie oglądając się na niebezpieczeństwo, posługę Rzeczypospolitej na się włożoną animo invicto cum dignitate Reipublicae odprawić raczył.

Powinni też panowie posłowie zaraz na początku sejmu ante omnia serio upomnieć się, aby ichm. panowie podskarbiowie exactam et accuratam rationem powiatów wszystkich uczynili i te rachunki authentice na sejmik przyszły lubelski przynieśli.

⁴¹ Stanisław Koniecpolski, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny.

⁴² Abazy pasza, w październiku 1633 r. z wojskami tureckimi i tatarskimi wkroczył w granice Rzeczypospolitej; pokonany pod Kamieńcem.

⁴³ Jerzy Ossoliński.

⁴⁴ Aleksander Trzebiński.

Ponieważ też w instrukcyi swej Król JMć P. n. m. następujące od cesarza tureckiego⁴⁵ niebezpieczeństwa przedkładać raczy, uważając tedy, iż lubo od dawnych czasów zdało się *ex re Reipublicae differentiae* z cesarzem tureckim [k. 632v] zachodzące *per media pacis* porównywać, jednak iż Rzeczpospolita teraz *ad necessitatem* odporu temu nieprzyjacielowi przychodzi, zlecamy *fidei, pietati in Patriam et dexteritati* ichm. panów posłów naszych, aby znosząc się z inszymi województwy tak o tym radzili, jakoby Rzeczpospolita *consilia pacis decore* nie opuszczając, za obmyśleniem jako najporządniejszej obrony, *illaesa* od nieprzyjaciela zostawała.

Ad exemplum przeszłych wojen komisarze aby do wojny tureckiej naznaczeni byli, którzy by od żadnych rad wojennych postulowani nie byli, za rzecz potrzebną rozumiemy. A jeśliby za poparciem wojny cesarza tureckiego do pospolitego ruszenia przyjść miało, zlecamy ichm. panom posłom, aby w tym punkcie do konsensu innych województw się skłaniając, uważnej w tej mierze namowy powodem byli, jakoby najporządniejszy sposób pospolitego ruszenia mógł być umówiony. Jeśliby też insze województwa na wyprawę z łanów przypadali, ten sposób Rzeczypospolitej obrony akceptować mogą.

Podatki na wojnę turecką *secundum proportionem* terażniejszej potrzeby pozwalać mają, jednak *speciale onus* na województwo nasze nie zaciągając i o to się starając, żeby koekwacyja inszych województw w podatkach tak na sejmie, jako *privatim* w województwach pozwolonych się stała.

Ponieważ za przeszłej przeciwko Turkowi ekspedycyi *laudabili exemplo* ichm. panowie duchowni do wojny donatywą się przykładali, prosić teraz ichmciów, żeby *per amorem religionis* tej sobie przystojno hojności na nieprzyjaciela wiary chrześcijańskiej Ojczyźnie swojej, od której dochody swoje i *decora* mają, i teraz odmawiać w tak ciężkiej potrzebie Rzeczypospolitej nie raczyli.

[k. 633] *Podymnego* inaczej pozwolić nie mają, aźby wszystkie województwa albo na toż przypadli, albo *proportionaliter* do podymnego podatkami z województw swoich się przyłożyli, stosując się w województwie naszym do sejmu *coronationis* anni 1633⁴⁶.

Ponieważ *de prerogativis* między hetmanami obojga narodu⁴⁷ *controversiae* zachodziły, skąd wielkich na potym *emulacyi*, a stąd dobrych do usługi Rzeczypospolitej opuszczenia okazji obawiać by się potrzeba, mają ichm. panowie posłowie *sedulo urgere*, aby do uspokojenia te dyferencje przyszły, zostawując przy swojej prerogatywie tak hetmana koronnego, jako i W. Ks. Litewskiego.

⁴⁵ *Sułtan Murad IV.*

⁴⁶ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 231.*

⁴⁷ *Stanisław Lanckoroński, hetman wielki koronny; Krzysztof Radziwiłł, hetman polny litewski (urząd hetmana wielkiego w tym czasie wakował).*

Co się tyczy komisji szwedzkiej, tedy stosując się do konstytucji tak teraz świeżo⁴⁸, jako i przedtym uczynionych starać się o to panowie posłowie mają, żeby do skutku swego tempestive cum dignitate Reipublicae przywiezione być mogły. Jeśliby jednak do pokoju z Szwedami nie przyszło, aby zamki pograniczne tak pruskie, jako i litewskie, inflanckie i kurlandzkie za czasu iusto praesidio i prowiantem, i inszymi wojennymi potrzebami, a przy tym i porty opatrzone były. I teraz aby komisarze do Prus z sejmku dla rewizji praesidiorum na zamkach zesłani byli.

Militia pedestris cudzoziemskiego zaciągu, iż do wielkiego kosztu i szkody Rzeczypospolitej przywodziły, starać się panowie posłowie nasi mają, aby była porządnie reformowana. Kapitaństwa też aby szlachcie polskiej i litewskiej dawane były. Więc też aby na zmarłe żołdaki i zbiegi cudzoziemskiego zaciągu płaca nie szła, czego rejestrami porządnymi i sprawiedliwymi i teraz, i na potym dochodzić się ma przez komisarze, którzy by co miesiąc cudzoziemce munstrowali.

[k. 633v] Na blisko przeszłym sejmiku naszym pozwolone trzy pobory na zaciąg powiatowego żołnierza, iż nie wszystkie na zaciągi się obróciły, i teraz w dyspozycji województwa naszego za uchwałą sejmiku terażniejszego zostawać, a potym na przyszłe podatki obrócić się mają. Zlecamy tedy to panom posłom naszym, żeby o aprobacyją laudi sejmiku przeszłego naszego pilnie się postarali, na żadne inszych województw lauda, które by się z prawem pospolitym nie zgadzali, penitus nie pozwalając.

Na kilku przeszłych sejmikach zgodniemy uchwalili, aby czopowe województwa naszego były moderowane i przy dziedzicach i dzierżawcach arenda jego zostawała, a nie przy administratorach, jako teraz incompetentem danych, co iż do skutku nie przyszło, poruczamy to serio panom posłom naszym, aby stosując się do uchwały naszej przy pozwoleniu czopowego, in posterum warowali tego, też ostrożnie dozierając, aby novitates w uniwersałach poborowych żadne nie bywały, a mianowicie strony rzemieślników w miasteczkach małych, i żeby mniejsze podatki, niż ci co w większych miastach mieszkają, dawali.

Wielkie inconveniens w tym się dzieje, że privatas personas na Trybunał Radomski, a possessores i miasteczka extra forum incompetentem egzaktorowie pozywają, mają się tedy tego panowie posłowie domówić, żeby wyraźną konstytucyją takie procesy zniesione były.

Zdało się też za słuszne województwu naszemu, aby Żydzi sine ullo respectu proportionatam naszym podatkom zwyczajną swą kontrybucyją wydali.

⁴⁸ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 197.*

Przychylając się do prośby miasta Lublina, którą na sejmik wnosili, aby do wałów sypania ludzie na gruntach szlacheckich tak świeckich, jako i duchownych mieszkający równo z innymi mieszczany należeli, chętnie na to [k. 634] propter securitatem miasta i szlachty, którzy by, strzeż Boże niebezpieczeństwa, refugium do miast mieli, także i inszych obywatelów pozwoliwszy. Zlecamy i to panom posłom naszym, aby konstytucja o tej zgodzie naszej stanęła, w której aby i to przydano było, aby ciż ludzie jurysdykcyi szlacheckiej będący, na monstrę wedle dyrekcyjnej zamkowej podczas niebezpieczeństwa stawali.

Sól iż na przeszłym sejmie coronationis od JKMci jest pozwolona, do specyfikacyjnej jednak liczby beczek województwu naszemu nie przyszło, starać się o to panowie posłowie mają, aby za rozkazaniem JKMci liczba specyfikowana była habito respectu osiadłości województwa naszego wedle porządków, których insze województwa w tej mierze przestrzegają.

Rozumiejąc, że do większej rycerstwu w usłudze Rzeczypospolitej pobudki należy, aby premia albo samych bene meritos, albo pokrewnych ich honorando memoriam zeszyłych potykali, zlecamy osobliwie panom posłom naszym, aby swoje do Króla JMci petitum za jm. panem Janem Gołąbkim Jezierskim pisarzem [ziemskim] łukowskim wnieśli, który syna swego mężnie sobie w potrzebie z nieprzyjacielem poczynającego stracił, zaczym słusznie to meretur, aby Król JMć respektem swym Pańskim iustas lachrimas z oczu jego abstergare raczył.

Więc i za panem Raczkowskim Rzeczypospolitej dobrze w siła ekspedycjach zasłużonym, aby intercessy swojej interponere nie zaniechali.

Te wszystkie puncta zgody naszej fidei ichm. panów posłów naszych committimus i do poparcia ich fide, honore et conscientia obligamus. Tej po ichmciach będąc ufności, że znosząc się z inszymi [k. 634v] województwy prawo we wszystkim przestrzegać będą, na speciale onus województwa naszego nie pozwolą i tak w opatrzaniu bezpieczeństw Rzeczypospolitej w tej już następującej wojnie tureckiej obmyśliwać będą, żeby Ojczyzna nasza w swoich granicach sata, tecta i teraz, i na potym bezpieczna zostawała.

Na ostatek tę instrukcję naszą ichm. panom posłom wzwyż mianowanym daną zlecamy jm. panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu marszałkowi i dyrektorowi sejmiku terażniejszego podpisać i per oblatam do grodu lubelskiego podać.

Działo się w Lublinie na sejmiku, dnia 26 iunii a. D. 1634. Nicolai Firlej na Dąmbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, kazimierski mp., Jan Dzierżek sędzia lubelski mp., Daniel Węgleński podsędek lubelski mp., Jerzy Słupecki z Konar starosta pilzneński mp., Jerzy Rzeczycki, Tomasz z Bybersteinu Kazimirski dworzanin JKMci, Zbigniew Gorajski z Goraja marszałek sejmikowy ręką własną.

V. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1634 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego z 11 września 1634 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 63, k. 980v–983 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Daniel Węgliński podsędek ziemski lubelski, marszałek sejmiku 13 IX 1634 r. [feria quarta post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1634]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 355–359 – kopia.

[k. 981] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na dzień dzisiejszy do obrania deputata na sądy trybunalskie koronne prawem dawnym i uniwersałem sejmu blisko przeszłego do obrania poborcy i namówienia podatków z sejmu blisko przeszłego przez panów posłów województwa tego do braciej wziętych⁴⁹ naznaczone zjehawszy się, na-przód na sądy główne trybunalskie jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego starostę pilzneńskiego pluralitate suffragiorum według zwyczaju województwa naszego obraliśmy.

Wyrozumiawszy przy tym z relacyjej panów posłów naszych, że wojskom tak moskiewskiemu i ukrainnemu, Kozakom Zaporoskim i ludziom in praesidiis na zamkach pruskich będącym wielkie są zaciągnięone długi, które lubo rozumieliśmy, że podatkami Rzeczypospolitej w tych dwóch leciech przeszłych pozwolonymi i dawną resztą skarbu koronnego mogły być wypłacone, co się miało rachunkami skarbowymi pokazać. Jednak iż tego skarb z pewnych przyczyn (jako nam panowie posłowie odnieśli) na ten czas nie uczynił, a Rzeczypospolitej do dalszego zatrzymania wojsk przeciwko [k. 981v] niebezpieczeństwu od pogan następującemu przyszło, tedy życząc, aby Rzeczpospolita ten ciężar, który by jej mógł być summo periculo, z siebie zniosła i należną zapłatę iuxta mentem sejmu przeszłego oddała, to dwoje podymne do nas od panów posłów naszych na sejmik terazniejszy wzięte sposobem niżej opisanym pozwalamy i one także poborami, jako i troje podymne na sejmie pozwolone, wydać na czas niżej opisany postanawiamy.

Do których podatków tak na sejmie, jako i na terazniejszym sejmiku pozwolonych wybierania obraliśmy jm. pana Jana Iżyckiego, który iż przedtym pobory trzy na sejmiku prywatnym na żołnierza powiatowego pozwolone podług laudum naszego wybierał, tedy i na ten czas przychylając się do tamtego laudum sejmem aprobowanego będzie te pobory wybierał, osobliwie tego przestrzegając, aby od rzemieślników w miasteczkach małych podług dawnego zwyczaju odbierał i abiurata conflagatorium według dawnych uniwersałów przyjmował. A że pan poborca

⁴⁹ *Sejm nadzwyczajny obradował od 19 VII do 1 VIII 1634 r. O województwie lubelskim w uniwersale zob. Vol. const., t. III, vol. 2, s. 248.*

pokazuje niemało retent tych trzech poborów, tedy one jako najprędzej ordinario processu odzyskać ma i do skarbu pospołu z tymi, które wybierać będzie, wnieść. Które wszystkie pobory miasto podymnych przez nas pozwolone pan poborca nasz takowym sposobem wybierać ma, to jest za jedno podymne dwa [k. 982] pobory, zacych względem pięciorga podymnego przychodziłoby poborów 10, ale żeśmy już 3 pobory wydali i na sejmie są nam przyjęte, tedy do wybierania zostaje poborów siedm. Których wszystkich siedmiu poborów razem wydanie poczynać się ma od przyszłego poniedziałku [18 IX], a kończyć się ma ad diem 15 octobris.

A iż z tych trzech poborów laudo privato województwa naszego uchwalonych i na sejmie blisko przeszłym w podatki terazniejsze publiczne potrąconych pan poborca nasz za wiadomością jm. pana Jakuba Poniatowskiego podstarościego lubelskiego, u którego te pieniądze ex laudo eodem w schowaniu były, tylko na jedną kozacką chorągiew na dwie ćwierci żołdu i kontentacyjej jm. panu Janowi Kochanowskiemu, rotmistrzowi naszemu, 8 500 zł oddał, a ostatek tychże poborów, to jest suma 14 720 złp w schowaniu tegoż jm. pana podstarościego zostawa, tedy pan poborca nasz tak tę resztę sumy trzech poborów privato laudo uchwalonych nazad z schowania od jm. pana podstarościego wzięwszy, jako i te drugie pobory miasto podymnego tak na sejmie blisko przeszłym uchwalone, jako i teraz przez nas na tym sejmiku pozwolone wybrawszy, powinien będzie do skarbu koronnego oddać taką sumę, która by wystarczyła pięciorgu podymnemu województwa naszego, defalkowawszy z tego [k. 982v] sumę 8 500 zł rotmistrzowi województwa naszego sposobem wyżej opisanym daną, także abiurata confalcastrorum według dawnych uniwersałów i postanowienia naszych.

A że wybieranie dziesięciu poborów wyniesie więcej sumy niż pięciorga podymnego, tedy co supererit, przy panu poborcy aż do sejmiku blisko przyszłego i dalszej dyspozycyjej województwa naszego zostawać ma. Na którym sejmiku (da Pan Bóg) przyszłym pan poborca nasz województwu naszemu liczbę dostateczną z wybierania dziesięciu poborów, a nie skarbowi koronnemu uczynić i resztę, która by się na on czas przy nim pokazała, oddać ma, a skarb koronny i Trybunał Radomski pana poborcę naszego tak o tę resztę, co nad pięcioro podymne zbędzie, jako i o czynienie liczby z poborów, którą województwo sobie zostawiło, nijakim sposobem trudnić nie ma. Także i jm. pan podstarości lubelski⁵⁰, u którego suma trzech poborów privato laudo uchwalonych w schowaniu tylko była, że żadnej trudności mieć nie będzie, województwo nasze obudwu asekuje i intercedere ma. Na którym sejmiku blisko przyszłym województwo nasze o wszystkich resztach, to jest u jw. jm. pana

⁵⁰ *Jakub Poniatowski.*

wojewody sandomierskiego⁵¹, u jm. pana Stanisława Gruszeckiego, ojca pana Jana Gruszeckiego zmarłego poborcy, u jm. pana Jana Malinowskiego podwojewódzkiego i poborcy lubelskiego, więc i terażniejszego poborcy jm. pana [Jana] Iżyckiego będących dalszą dyspozycją uczyni.

Które postanowienie nasze zgodnie zawarte zleciliśmy [k. 983] jm. panu marszałkowi koła naszego i z ichmciami na to deputowanymi podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwykłym, w poniedziałek po święcie Narodzenia Panny Maryjej [11 IX] roku 1634. Mikołaj Firlej na Dąbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, kazimierski mp., Remian Borzechowski cześnik lubelski mp., Daniel Węgliński podsędek lubelski i marszałek sejmiku terażniejszego mp., Daniel Iżycki secretarius SRMtis mp.

VI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1634 r.

Król uniwersałem datowanym 10 X 1634 r. we Lwowie składał sejm walny na 31 I 1635 r., wyznaczając sejmikowi lubelskiemu termin zebrania się na 15 XII 1634 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 184. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku 15 grudnia 1634 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 63, k. 1349v–1356 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Jakub Poniatowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku 18 XII 1634 r. [feria secunda ante festum Sancti Thomae Apostoli proxima a. D. 1634]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. 390, s. 231–242 – kopia; **Rkp. 3.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 361–374v – kopia.

[k. 1349v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik pro die 15 mensis decembris anni praesentis a. D. 1634 nam przez JKMć P. n. m. przed sejmem walnym warszawskim złożony zjechali, posły z pośrodku nas na tenże sejm obraliśmy ichm. panów posłów jm. pana Bartosza z Kazanowa Kazanowskiego starostę łukowskiego, Zbigniewa z Goraja Gorajskiego dworzanina pokojowego JKMci, Jakuba z Poniatowej Poniatowskiego podstarościę lubelskiego, marszałka sejmiku tego, którym ichmciom artykuły pewne za spólną zgodą przez nas namówione zleciliśmy.

[k. 1350] Naprzód panowie posłowie nasi przy oddaniu winnego poddaństwa uniżenie Królowi JMci za tak wielkie prace i ojcowskie obmyślawnia o niebezpieczeństwach na Rzeczpospolitą następujących przez złożenie sejmu terażniejszego podziękować mają, z powinszowaniem dobrego zdrowia i długo szczęśliwego panowania.

⁵¹ Mikołaj Firlej, starosta lubelski.

Uważając propozycję JKMcI P. n. m., w której nam niepewny pokój tak z Turkiem, jako i z Moskwą, i następującą wojnę do Prus oznajmować raczy, co iż na sejmie dopiero pokazać się ma, zlecamy to posłom naszym, aby prospicerent securitati Reipublicae z tamtych stron.

Zapłata wojskom tak moskiewskiemu, jako i ukraińnemu, iż dostatecznie na blisko przeszłym sejmie dwuniedzielnym obmyślana była i podatki takowe, jakie by tej zapłacie wydołać mogły namówione były i już wydane są, mieliśmy takową relacją od panów posłów naszych. A że nie doszła teraz zupełna zapłata wojskom dlatego, że nie miały sufficere te podatki, dziwno nam to. Przeto zlecamy panom posłom naszym, aby ante omnia in-ant rationes z skarbem Rzeczypospolitej i na początku sejmu, jako zwyczaj jest, przez deputaty z koła poselskiego przysięgłe liczby jm. pana podskarbiego koronnego⁵² wysłuchali, percepta et expensa ze wszystkich prowentów Rzeczypospolitej i z kwarty pilnie notowali i spisowali, weryfikacyjom ich przypatrzwszy się, do nas z tą liczbą na sejmik nasz (który aby we dwie niedzieli po sejmie złożony był, prosimy) nam przynieśli i zaraz po sejmie do grodu lubelskiego per oblatam podali. Z której my defecta do zapłaty żołnierzom i insze nam poprawowane imminencia [k. 1350v] pericula zważywszy, non deesimus Ojczyźnie naszej ratunkami swymi takowymi, jakie z liczby potrzebne być zrozumiemy. Z tym dokładem, aby w podatkach przeszłych wszystkich województw równa koekwacja była i te województwa, które podymne zatrzymały, aby wprzód z nami zniosły się.

Dziedziny JKMcI P. n. m. królewskie szwedzkie żeby JKMcI rekuperował, jako wierni poddani i wielkie, i odważne prace i starania JKMcI około Ojczyzny naszej dobrze uważając, wiernie JKMcI życzymy, około czego aby Rzeczpospolita deliberacją commodiori tempore, a nie w tak wielkie zaciągi, jakie ma z postronnymi państwami, przedsięwzięła, potrzebną rzecz widzimy.

Chcąc gratificari najjaśniejszemu królewiczowi jm. Karolowi biskupowi wrocławskiemu, województwo nasze pozwala na to, aby opactwo tyńskie tymże sposobem, jako i czerwińskie do kilku lat konferowane było, za zgodą wszystkich stanów w tym idąc.

Bardzo potrzebna i pożyteczna się rzecz nam zda do zatrzymania pokoju z cesarzem tureckim pohamowanie swawolej kozackiej i zatrzymanie ich w porządku dobrym i posłuszeństwie. Wiemy, iż ci ichmciowie, którzy władają wojskami koronnymi magis perspectas rationes et modos mają, zlecamy panom posłom naszym, aby się z ichmciami i ze wszystkimi stanami koronnymi zniósłszy, co będzie ex re et commodo Reipublicae, z nimi uczynili i postanowili.

⁵² Jan Mikołaj Daniłowicz.

Swawola żołnierska tak bardzo jest wyuzdana, że ani na prawo pospolite, ani na zwierzchność żadnego respektu nie mając, wielkie wiolencyje, krzywdy, do zniszczenia prawie dobra szlacheckie przywodząc czynią, stanowiska w nich sobie odprawując, podwoły biorąc i [k. 1351] różnych ekscesów, wiolencyi dopuszczając się. Mają się znieść panowie posłowie nasi ze wszystkimi stanami na sejmie, żeby sposób mógł być taki znaleziony, ażeby stan szlachecki nie był więcej od żołnierza uciskany, a szkód poczynionych ażeby każdemu ukrzywdzonemu wolno było na Trybunale krzywdy swej dochodzić, etiam in criminalibus, do czego nie mają przeskadzać żadne asekuracje panów komisarzów do zapłaty im naznaczonych dane, okrom dekretów, które tam komisarskie stanęły.

A iż do tej swawolej i audacyjej ansam et occasionem żołnierz niemiecki dał onym, którzy domy i dobra same szlacheckie wniwecz obracają i studiose z dóbr Rzeczypospolitej i duchownych kopy biorąc stawają w samych dobrach szlacheckich, onę znosić mają panowie posłowie nasi, znosiwszy się z drugimi pany posłami gorącą prośbą naszą et sollennem instantiam zanieść do JKMci P. n. m., żeby wojska niemieckie zaraz rozprawić rozkazać raczył, a na potym warować prawem, żeby nullatenus wojska niemieckie zaciągane nie były, starać się mają panowie posłowie nasi.

Proponowana nam też jest od Króla JMci P. n. m. instancja księżcia pomorskiego⁵³ o zapłacenie długu jakiegoś, o którym do tego czasu Rzeczpospolita nie wiedziała. Zlecamy panom posłom naszym, aby na tym sejmie z drugimi pany posły wejrzeli w te pretensyje jego i nam na sejmik po sejmie informacją w tym przynieśli, żeby się to commodiori tempore uspokoić mogło.

Rem monetariam aby na tym sejmie wzięły novam zlecamy panom posłom, aby się o to starali, przy czym wywiedzieć się i wejrzeć [k. 1351v] panowie posłowie nasi mają, co za prawo panowie toruńczanie mają ad cudendam monetam, gdyż nie wie Rzeczpospolita o tym, aby jakie słuszne prawa do tego mieli, a dekreta zadworne sposobiąc sobie, aditum do bicia monety snadź otrzymali.

Co się tknie hibernae i w tych panowie posłowie nasi ze wszystkimi stanami to postanowić, co by było z dogodą Rzeczypospolitej, ale żeby nic obciążliwego, i żadnego speciale onus na województwo nasze nie zaciągając.

Sejmy aby się wcześniej, a nie w nocy kończyły i dalej prolongowane nie były, bardzo życzymy. W tym nasi panowie posłowie inszym pochop

⁵³ *Bogusław XIV (zm. 1637), ostatni władca Pomorza Zachodniego z rodu Gryfitów, od 1623 r. też biskup kamieński.*

dać mają, aby się według opisanego konstitucyjnego bliskiego *coronationis*⁵⁴ odprawowali.

Wielkie obciążenie dla niedojścia *compositionis inter status* stan szlachecki odnosi, która tak od dawnego czasu będąc na sejmie i na deputacjach agitowana, skutku swego do tego czasu *quodam iniquo fato* nie wzięła, starać się mają panowie posłowie nasi, aby tandem do effectu była przywiedziona.

Także *correctura iurium*, aby skutecznie doszła, starać się mają.

To też z wielką szkodą Rzeczypospolitej dzieje się, że w pilnych potrzebach i sprawach Rzeczypospolitej dawają się niektóre osoby wpisać w konstitucyjną na sejmie do komisarzy, a potem na czasznaczony nie zjeżdżają, skąd omieszkanie i zatrudnienie w rzeczach dzieje się, jako to świeżo stało się, iż na komisję *de pretiis rerum*⁵⁵ tam, gdzie najwięcej na niej należało, niektórzy *ichm.* nie stawili się. Dla której niedojścia urzędy wojewodzie i starości żadnej ustawy czynić nie mogły, zacych wszyscy *passim iuxta arbitrium suum* przedawali i przedawają, skąd wielkie oszukanie i szkoda *popolitego człowieka* dzieje się. Mają panowie posłowie serio w to wejrzeć, żeby się to na potym nie działo i te komisje bez [k. 1352] zwłoki, żeby się odprawiły.

Przy dawnej afektacji stanu szlacheckiego i obietnicy od *ichm.* panów posłów duchownych na to danej, aby dobra ziemskie, z których wyprawa wojenna i obrona Rzeczypospolitej idzie, od zakonu *utriusque sexus* nie były wykupowane, będą się starać pilno panowie posłowie nasi, aby ta obietnica do skutku przez konstitucyjną przywiedziona na tym sejmie była, a statut *de monialibus*, który miał różną interpretacją, żeby do osób zakonnych *utriusque sexus* był referowany.

Słuszna też jest i dawna afektacja stanów koronnych, aby sposób do prędszego dochodzenia spraw na Trybunale województw małopolskich, w których się województwa kijowskie, wołyńskie i braclawskie zawierają i te *commixtia* wielką zwłokę przynosi, namówiony był, o co wyżej na sejmach przeszłych bywały umowy. Zlecamy panom posłom naszym, aby [je] na tym sejmie reasumowali, *modos et rationes* namówiwszy, które by temu najlepiej *congruerent*.

Dawne jest też żądanie obywateli województwa lubelskiego, aby dwaj deputaci województwa na sądy trybunalskie byli obierani. Warować to konstitucyjną, żeby na każdy rok deputat z powiatu lubelskiego jeden *continue*, a do niego raz z powiatu łukowskiego, drugi raz z powiatu urzędowskiego *alternatim* zawsze był obierany.

⁵⁴ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 197*: Konkluzja sejmowa.

⁵⁵ *Por. ibidem, s. 211–212*.

Komisja rozgraniczenia województwa ruskiego i podlaskiego, między którymi intermediat województwo lubelskie i w też komisją słusznie się zawierać ma z W. Ks. Litewskim, zawiśła na decyzji JKMci P. n. m., [k. 1352v] prosić JKMć, aby to negocium przez decyzją swoją skończyć raczył. A jeśli by propter molem negociorum na tym sejmie stanąć nie mogło, warować to panowie posłowie przez konstytucję mają, aby osobom tym szlacheckim, których nad wolą ich do jurysdykcji W. Ks. Litewskiego pociągają, a jeszcze ta kontrowersja komisją nie jest zdecydowana, wolno było obrać i przyjąć sobie jurysdykcję województwa i powiatów według wolności koronnych, gdyż to non praeiudicat komisji i każdy w ukrzywdzeniu swym sprawiedliwości w prawie i jurysdykcji koronnej przez nich sobie obranej dojść będą mogli.

Ważą się niektórzy tego, że privatos i miasta, którym prawo popolite do sprawowania się o podatki popolite w grodzie sine appellatione forum naznaczyli, do Trybunału Radomskiego pod Trybunał przy tytule instygatorskim prawem pociągają. Przeto starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby inaczej na sądy Trybunału Radomskiego nie pozwalali, ażby się to prawem warowało, żeby takowe pozwy wszystkie miejsca wszędzie nie mieli i żeby na takowych, którzy by się tego ważyli pociągają kogo, a to do sądu radomskiego, o co w grodzie ma sobie naznaczone forum, poena evocationis w tymże sądzie nakazować deputaci byli powinni. A jeśli by mimo takowe interdikty sejmowe ważył się Trybunał Radomski privatis i miastom przed sobą forum najdować, aby takowe decreta nullitatis vitio subsint i żaden starosta i urząd jego nie ważył się takowego dekretu egzekwować sub poena quingentorum marcarum in iudicio ordinario tribunalicio repetenda. A decreta te, które przeciwko wyraźnemu o tym prawu są [k. 1353] w sądzie przeszłym radomskim przeciwko osobom do tego sądu należącym ferowane, aby żadnej wagi nie miały. I o to się mają starać panowie posłowie, aby to obwarowane było, żeby exactorowie sub poena peculatus na początek Trybunału Radomskiego stawili się.

Konstytucją rzetelną o glectach i sublewacjach postanowić, aby tylko na procesy, które in contumaciam mere otrzymane bywają wydawane byli, a na procesy ex re iudicata aut per controversias partium, albo per approbationem na Trybunale otrzymane niejakim sposobem (nisi parte iurevincentis consentientis) wydawane być nie mają, in contrarium wydane żadnej wagi u żadnego sądu i urzędu mieć nie mają.

Że na Trybunale spraw duchownych jednego dnia sądzących się wiele jest regestrów, a z nich nie continue sprawy sądzą, ale pro libitu registra przemieniając, sprawy przywołują, a w tym wielkie się ludziom ciężkości czynią, przeto starać się mają o zniesienie regestrów, a osobliwie żeby jeden spraw powiatowych, a drugi omnium causarum ex conservato

termino et ex officio incidentur, a przy tym tych obudwu regestrów mixti fori regestr trzeci.

Warowana jest konstytucyją na przeszłym sejmie dwuniedzielnym *Exempty*⁵⁶ wszystkim usługa Rzeczypospolitej na Ukrainie stawionym i przy osobie JKMcI idącym, że jednak uskarżają się niektóre osoby, że im exempty w sprawach ich, które wedle prawa iść miały przed sąd trybunalski są odjęte, a za tym dekretami przyciśnieni, przeto ichm. panowie posłowie starać się mają, aby sprawy ich in integrum restytuowane były, gdyż to być może bez szkody obcej strony i z ochroną prawa pospolitego.

Przywileje przez miasta różne na myta podwyższenie ich, sztukowe et id genus alia przeciwko prawu dawnemu otrzymane, a osobliwie [k. 1353v] przywilej miastu lwowskiemu, który monopolium sapit, służący, żeby kasowane były i maiori poena, jeśliby kto podług tych przywilejów miasta dalsze egzakcje wybierali, irrogowana była. Toż i o Lublinie ma być rozumiano.

Iż dla trudnego zwiedzenia senatorów na komisye rozgraniczenia dóbr królewskich z szlacheckimi trudno też szlachcicowi dobra swoje przychodzi ograniczać, uczynią o tym staranie ichm. panowie posłowie, aby takie komisye przez podkomorzego i urzędniki ziemskie na to samo przysięgłe odprawowane być mogły.

Myto wodne, które w Nowodworze wybierają, iż na nie tameczni dziedzice prawa nie mają, a niemałe tam ludziom dzieją się praeiudicia, trzeba żeby konstytucyją zniesione było, a na potym jeśliby tam dalsze praeiudicia strony tego myta działały się, dobra tamte confiscationi subiaceant. Więc i na tych, którzy na przykomorkach od kwitów depaktują, poenam namówić.

Pogłównie żydowskie nierówno więcej uczynić by mogło, kiedy per capita jednego dnia po wszystkiej Koronie liczeni byli, wejrzeć w to panowie posłowie nasi mają z drugimi stanami na pewną sumę redukowaną, ale simpliciter od głowy wybieraną. A żeby Żydzi z miasta do miasta przed pogłównym nie uciekali, poena capitis na uciekającego konstytucyją warowana być ma.

Ukraina z dawnych i zwyczajnych porządków swoich wypadła, [k. 1354] której ex institutis maiorum albo z fundacyjej miast ludzi do obroiny swej sposobnych bywało niemało, którymi reperti nos incursus hostium reprimere mogli. Co wszystko, iż się opuściło, życzym, aby ad pristinum formam mógł się ten porządek przywieść. Starać się tedy mają panowie posłowie nasi, aby konstytucyje dawne do efektu przywodząc warowano to na tym sejmie, żeby starostwa ukraiinne żołnierzom rozdawane były,

⁵⁶ *Ibidem*, s. 238.

którzy by rezydować tam powinni byli i poczty takie, jakie z której dzierżawy z dawna zwykli bywać, do wojska Rzeczypospolitej stawiali. I upomnieć się tego, czemu do tego czasu zaniechano tego jako najpilniej wieże swoje oprawić. Toż się ma rozumieć o Tatarach litewskich.

Stały konstytucyje sejmów przeszłych et novissimae faelicis coronationis Króla JMci P. n. m. o rewizyje zamku lubelskiego⁵⁷, która iż się odprawiła, starać się mają panowie posłowie nasi, aby sumpt na reparacyją jego obmyślony był.

Skład soli województwa lubelskiego w Puławach jest naznaczony konstytucyją sejmu coronationis blisko przeszłego⁵⁸, gdzie jednak do tego czasu nic a nic soli nie przepuszczano, dla czego województwo nasze ma summam pecuniariam soli, przeto mają prosić Króla JMci P. n. m. panowie posłowie nasi, aby się dosyć tej konstytucyjej działo i czasów pewnych ta sól wystawowana była i poena na to złożona była.

Roki urzędowskie post Dominicam Palmarum naznaczone bywają z przeszkodą nabożeństwa i z niewczasem dla tych dróg, mają panowie posłowie inszą ordynacyją tych roków i leżenia ksiąg lubelskich i urzędowskich [w] województwie naszym umówionej, to jest żeby roki lubelskie, których kadencyja bywała post [k. 1354v] Dominicam Laetare, na poniedziałek post Dominicam Invocavit przełożone były, zaczyn roki urzędowskie post Laetare przypadać będą. A leżenie ksiąg lubelskich przed rokami immediate trzema dniami, a urzędowskie dwiema dniami uprzedzać będą. A przy tym otrzymać panowie posłowie mają rewizory do ksiąg trybunalskich i podkomorskich, o których zepsowaniu i miejscami zniszczeniu urzędnicy ziemscy oznajmują, [aby] naznaczeni byli, którzy by przy tej rewizyjej zaraz sposób do zabieżenia takiej szkodliwej wszystkim województwom koronnym deterioracyje i koszt namówili i uważyli, który koszt miałby do wszystkich województw małopolskich należeć.

Mają się zaraz starać panowie posłowie, aby zaraz na początku sejmum jm. pan podskarbi koronny⁵⁹, któremu to pro officio incumbit, podał Rzeczypospolitej do uważenia uniwersał, według którego kontrybucyje uchwalone na potym wybierane miałyby być, a to dlatego, żeby spisując go po sejmie omyłki i wariacyje w nim jakiej nie było.

Iż się niektórzy cudzoziemcy tacy znajdują, którzy się według konstytucyjej anni 1607⁶⁰ indygenatami swymi na sejm nie stawili i aprobacyje sejmowej takiej, która by in volumine legum existeret, nie otrzymali,

⁵⁷ *Ibidem*, s. 226.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 228.

⁵⁹ *Jan Mikołaj Daniłowicz*.

⁶⁰ *Vol. const.*, t. II, vol. 2, s. 360.

ale raczej in privationum jakimiś indygenatami titulum nobilitatis tu w Koronie naszej sobie usurpują, przeto starać się o to panowie posłowie nasi mają, aby te indygenaty jako ex iuris praescripto nullitati subsunt, tak pro invalidis konstytucyją terazniejszą deklarowane były, i dobra ich, które trzymają ziemskie, aby executioni według prawa podlegały.

A iż do tego rzeczy przyszły, że stan szlachecki wielkie cierpi od ludzi żołnierskich ex contemptu opresyje, więc iż ludzie częstymi poborami są penitus exhausti, starać się o to panowie posłowie mają, aby był jaki delectus militaris ludzi szlacheckich przez wyprawę wojenną z łanu obmyślony i modus namówiony, abyśmy in posterum in hac securitate et oppressione panów żołnierzków nie zostawali.

Statut dawny o nieskupowaniu i handlowaniu koni przez Żydy, aby był do egzekucyjnej przywiedziony, także i konstytucyje o niechowaniu [k. 1355] chrześcijan utriusque sexus⁶¹, aby to wszystko do egzekucyjnej przywiedziono, o to się starać panowie posłowie mają.

Iż dobra Rzeczypospolitej z dawnej ordynacyjnej prawo pospolite tylko bene meritis stanu szlacheckiego ludziom upraszać pozwolili, a plebei przeciwko tak wyraźnemu stanowi pospolitemu one upraszać wazą się, przeto ichm. panowie posłowie starać się mają, aby na takowych poena pewna irrogowana była, o którą by się na którymkolwiek Trybunale Koronnym inter causas officii ad instantiam cuiusvis sprawować byli powinni, a dobra aby do dyspozycyj JKMci wracały się i ludziom zasłużonym stanowi szlacheckiego rozdawane były.

Na sejmie blisko przeszłym uchwalona jest donativa na ludzi kupieckich⁶², którą rajcy lubo wójtowie w różnych miastach i miasteczkach nie tylko od ludzi kupieckich, ale i od ludzi ubogich i podłych wybierali, skąd jest podobieństwo, iż większe sumy, niż do skarbu Rzeczypospolitej oddali wybrane są, zlecamy panom posłom naszym, aby konstytucyją tego ostrzeżono, żeby dwa z radziec i z egzaktorami swymi przysięgli na sprawiedliwe oddanie tej donatywy do skarbu.

Iż w mieście Krakowie i w inszych takowe rzeczy dzieją się, które pacem et tranquillitatem publicam inter dissidentes wzruszają⁶³, przeto zlecamy panom posłom naszym, aby przychylając się do dawnych i pośledniejszych praw sollicite się o to starali, żeby takowe gravamina konstytucyją sejmu przyszedłego zniesione i na potym zabronione były, a enormitates, które się przy tym stały, impune nie zostały.

⁶¹ *Konstytucja sejmu 1565 r., Vol. const., t. II, vol. 1, s. 172.*

⁶² *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 243: Donatywa kupców koronnych.*

⁶³ *Chodziło zapewne o wywołane we wrześniu 1633 r. przez studentów zamieszki na pogrzebie ewangeliczki Danielowej Ledlubowej, których świadkiem była też wojewodzina wileńska Anna Radziwiłłowa; W. Węgierski, Kronika zboru ewangelickiego krakowskiego, Kraków 2007, s. 131–132.*

Wielkie zatrudnienie do wyprawy wojennej niedostatek koni do boju sposobnych, a czasem omieszkanie przy egzekucyjnej przynosi, przeto rozumiejąc to być do porządku w państwach koronnych rzecz potrzebną zlecamy to panom posłom, aby to warowano, żeby każdy dzierżawca dóbr Rzeczypospolitej stada in dispositione JKMc i chować był powinien.

[k. 1355v] Domagają się Żydzi po koronnych państwach będący, aby za pozwoleniem JKMc i stanów koronnych mogli mieć wolność robienia sukien, że to należy i do porządku dobrego i być by mogło zwyczajem obywatelów koronnych, podadzą^a to panowie posłowie nasi na uważenie sejmowe, uczyniwszy instancją, aby taką Rzeczypospolitej wolność potrzebną ci Żydzi otrzymać mogli i do porządku tego pobudzeni byli.

Za ludźmi rycerskimi i wiecznej sławy i pamięci godnymi, którzy Smoleńska z wielką odwagą zdrowia swego JKMc i Rzeczypospolitej dotrzymali, aby im tę odwagę i prace ich nagrodzone były, wniesć mają panowie posłowie gorąco intercesyją do Króla JMci i Rzeczypospolitej i daniny wszelakie smoleńskie i siewierskie, aby im i inszym ludziom zasłużonym rycerskim secundum praescriptum legis konferowane były. Et in casum belli Svetici, aby tamte zamki pograniczne iustus praesidiis opatrzone były, starać się mają. A którzy poddali zamki smoleńskie i siewierskie, aby sądzeni byli według deklaracji przeszłego sejm.

A na koniec na pamięci pełnej mieć zlecamy panom posłom naszym, aby na żadne darowizny, feuda prawem zabronione dóbr Rzeczypospolitej nie pozwalali, ale cobykolwiek in haec materia na tym sejmie proponowano było do nas wzięli.

Które zgodne postanowienia i artykuły nasze zleciliśmy panu marszałkowi koła naszego, aby ręką swoją podpisawszy one per oblatam podał do grodu lubelskiego.

Petita.

Za jm. panem sędziem ziemskim lubelskim⁶⁴, aby sprawa jego na sejmie z potomkami Sokowskiego sądzona była.

Za jm. panem pisarzem ziemskim łukowskim⁶⁵, aby JKMc pomniąc na zasługi jego syna, który w Moskwie poległ, słuszny wzgląd na niego mieć raczył.

Za panem Jacimirskim o spustoszenie majątności jego przez nieprzyjaciela.

Za panem Łepickim, który od dwudziestu lat w więzieniu moskiewskim był, o miłościwe baczenie Króla JMci prosić.

[k. 1356] Za panem Kasprem Jaszem Węgrzynem o indigenat.

⁶⁴ Jan Dzierżek.

⁶⁵ Zygmunt Jan Gołębek Jezierski.

Za mieszczany ostrowskimi, aby wejrzeć kazał Król JMć w osadę ich i ważyć jako większe podatki dają, niż ról trzymają.

Alexander Tarło wojewoda lubelski, Jakub Poniatowski podstarości lubelski, marszałek sejmiku tego mp.

^a W rękopisie: podatki

VII. Sejmik relacyjny w Lublinie 24 kwietnia 1635 r.

Sejmik zwołany na mocy uchwały zakończonego 17 marca 1635 r. sejmu zwyczajnego, Vol. const., t. III, vol. 2, s. 288.

1. *Uniwersał króla Władysława IV do szlachty lubelskiej z 20 marca 1635 r.*

Rkp. APL, CLRMO 64, k. 229v–230 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował szl. Mikołaj Chojecki dworzanin królewski 27 III 1635 r. [feria tertia post Dominicam Judica proxima a. D. 1635].

[k. 229v] Władysław IV z łaski Bożej Król Polski, wielkie ksiązę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie i szwedzki, gocki, wandalski dziedziczny Król.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, a mianowicie wielm., ur., szl. dygnitarzom, urzędnikom i wszystkim stanu rycerskiego województwa lubelskiego obywatelom, uprzejmie i wiernie nam miłym łaskę naszą królewską.

Wielmożni, urodzeni, szlachetni, uprzejmie i wiernie nam mili. Iż posłowie uprzejmości i wierności waszych na sejmie blisko przeszłym warszawskim będący podatki pozwoiliwszy na potrzeby terażniejsze Rzeczypospolitej, sposób ich wydawania wzięli do braciej na sejmik na dzień 24 miesiąca kwietnia naznaczony, przeto żądamy uprzejmości i wierności waszych i onych napominamy, abyście na czas pomieniony do Lublina zjechali i pożądanе podatki na odwrócenie niebezpieczeństw od Rzeczypospolitej wcześniej i prędko wydać naznaczyli, stosując się w tym do zgody powszechnej stanów koronnych. Co szerzej poseł nasz uprzejmościom i wiernościom waszym, którego na sejmik tameczny pošlemy, opowie.

Który uniwersał nasz aby tym prędziej wszystkich wiadomości doszedł, rozkazujemy urzędом naszym grodzkim, aby był do akt wpisany i na zwyczajnych miejscach obwołany i publikowany, inaczej nie czyniąc dla łaski naszej.

Dan w Warszawie, dnia 20 miesiąca marca r. P. 1635, panowania naszego polskiego i szwedzkiego III roku. Vladislaus Rex

2. *Laudum sejmiku w Lublinie 24 kwietnia 1635 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 64, k. 327–329v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, marszałek sejmiku 27 IV 1635 r. [feria sexta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1635]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8328, k. 375–380v.

[k. 327] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik nam od JKMcI P. n. m. złożony pro die 24 aprilis tu do Lublina zjechali, wdzięcznie przyjąwszy paternam curam i czułe JKMcI o całości Rzeczypospolitej naszej obmyślanie, które nam JKMcI przez posła swego na ten sejmik zesłanego przekładać raczy, abyśmy tym pewniejszą i gruntowniejszą gotowość sposobić mogli przeciwko nieprzyjacielowi koronnemu, który fucum tylko jakiejsi przyjaźni przez pozwierzchnie traktaty nam ukazuje, a rzeczą samą adversa przeciw Rzeczypospolitej naszej molitur.

Lubo na sejmiku przed sejmem przeszłym limitata potestas dana była względem podatków z pewnych konsyderacyi panom posłom naszym, a przy terazniejszym zjeździe jest nam powtórzone niebezpieczeństwo przez jm. pana posła imieniem JKMcI [k. 327v] P. n. m. i o zgodzie zupełnej w ratunkach Rzeczypospolitej wyrażone pobudzając nas ad aequalitatem inszych wszystkich województw, tedy i my dosyć czyniąc słowu wyrażonemu w instrukcyjej naszej, że nie chcemy deesse Reipublicae i żądaniu JKMcI na tak wielką od tego nieprzyjaciela napadającą potrzebę, przystępujemy na terazniejszym zjeździe do ratunku Ojczyzny pewnymi kondycyjami niżej w tym laudum naszym wyrażonymi.

Rotmistrze te, których nam JKMcI przez posła swego podawać raczy, chętnie przyjmujemy, tej jednako dobrośliwości JKMcI P. n. m. jesteśmy nadzieje, że nas przy prawie pospolitym w tym wyraźnie napisanym zachować raczy, a nam rotmistrze obywatele nasze na miejsce tych, którzy nam są nieznamomi i do tego nie indigenae, interveniente aliquo casu et prima occasione podać raczy, o co uniżenie prosimy.

A teraz wyżej pomienionych podatków takowy sposób i porządek wybierania i wydania zgodnie namówiliśmy, do których egzakcyi obraliśmy poborcami ur. Jana Iżyckiego i Prandotę Wierzbickiego, zlecając im, aby na czas w uniwersale sejmowym naznaczoney i terazniejszą uchwałą namówiony i te podatki między się podzielone wybrali i na miejsca tak te, które uniwersałem sejmu blisko przeszłego są specyfikowane⁶⁶, jako i te, które terazniejszą uchwałą są oznaczone, więc i tam, gdzie w dalsze czasy potrzeba Rzeczypospolitej okaże oddali, pod winami w prawie pospolitym opisanemi.

Naprzód tedy dwoje podymne na suplement płacy długu wojskom ad 1 iunii winnego namówione, te pan Prandota Wierzbicki poborca nasz poborami według zwyczaju naszego województwa i uniwersału sejmowego wybrać ma i do skarbu oddać ile dwoje podymne wyniesie, a resztą, cokolwiek tych poborów nad sumę dwojga podymnego zbędzie, według ordynacyjej terazniejszej uchwały niżej wyrażonej dysponować będzie.

⁶⁶ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 288.*

Na wyprawę zaś ludzi na województwo nasze proporcjonaliter przyjętych, to jest usarzów koni 200, piechoty 600 czworo podymne na całe półroka wydać powinni będziemy, które pan Jan Iżycki poborca nasz także poborami wybrać ma takim sposobem, to jest teraz zaraz, a data sejmiku terażniejszego począwszy in [k. 328] decursu trium septimanarum trzy pobory wybrać ma. Do których trzech poborów przyłożyć się ma reszta z przeszłych podatków na domową obronę i zabezpieczenie postronnemu niebezpieczeństwu przez nas przeszłych czasów pozwolonych, tak ta, która jest przy jw. jm. panu Mikołaju na Dąbrowicy Firleju wojewodzie sandomierskim, jako i ta, która przy panach poborcach, więc i ta, która przy jm. panu Zbigniewie z Goraja Gorajskim z rachunku z panem Iżyckim przez jmci i jm. pana pisarza ziemskiego lubelskiego⁶⁷ uczynionego (który laudo praesenti aprobujemy) odebrana, to jest u jm. pana wojewody sandomierskiego sumy 4088 zł gr 26, pieniędzy 12, u jm. pana Zbigniewa Gorajskiego zł 2699 gr 24, u jm. pana Michała Malinowskiego podwojewódzkiego i poborcy lubelskiego sumy z rachunku przez jm. pana Gorajskiego i jm. pana pisarza ziemskiego lubelskiego od niego odebranego (który także presenti laudo aprobujemy) przychodzącej, wytrąciwszy znów z tejże sumy, którą tenże pan Malinowski jm. panu Mikołajowi Kotarbskiemu poborcy naszemu przeszłemu 435 zł, a ojcom Dominikanom zł 50 za spólnym województwa naszego pozwoleniem i za kwitami ich ręcznymi, które mocą terażniejszego laudum utwierdzamy, oddać ma. Wszystkiej tedy in suma reszty u niego zostawa 303 zł i gr 23, pieniędzy 12. Tę wszystkę resztę wyżej mianowaną jm. pan wojewoda sandomierski, jm. pan Zbigniew Gorajski, jm. pan Malinowski w tychże trzech niedzielach do rąk pana poborcy naszego pana Jana Iżyckiego oddać zupełnie mają.

Drugie zaś dwoje podymne także poborami tenże pan poborca trzema niedzielami przed św. [k. 328v] Bartłojem blisko przysłym począwszy, to jest a die 6 augusti do święta św. Bartłojego [24 VIII] wybrać ma, a wybrawszy te wszystkie wyżej mianowane podatki z resztą wzwyż położoną pan poborca nasz do rąk jm. pana Jakuba Poniatowskiego podstarościę lubelskiego, któregośmy na szafarza obrali, skutecznie i zupełnie oddać ma. Tego jednak przy tym dokładając, iż jeśliby Pan Bóg dał tę wojnę honestis et commodis Reipublicae conditionibus uspokoić, tedy do wybierania tego pośledniejszego dwojga podymnego pan poborca supersedować i onego wybierać nie ma.

Tych tedy wyżej pomienionych podatków i reszty taką dyspozycją czynimy: usarzowi żołdu na ćwierć na koń pozwalamy zł 50, panom rotmistrzom kuchenne zwyczajne, piechotnemu na miesiąc po zł 11, względem

⁶⁷ Mikołaj Stoiński.

impens wszelakich i barwy służbę a 1 iunii onym rachując. Który żołąd jm. pan szafarz nasz, to jest usarzowi na ćwierć zupełną, a pieszemu na miesiąc za rekwizycją panów rotmistrzów przy liście jw. jm. pana hetmana koronnego⁶⁸ i za kwitem tychże panów rotmistrzów wcześniej oddawać ma. Odwóz jednak pieniędzy do wojska i gdzie indziej panowie poborcy z swoich salaria odprawować mają. A mając wzgląd na ciężary rotmistrzowskie naznaczamy jm. panu Jędrzejowi Sierakowskiemu rotmistrzowi naszemu zł 1000 i one terażniejszą uchwałą naszą z tychże podatków drugiej raty na ten zaciąg asekurujemy.

Ostrzegamy też sobie tego niniejszą uchwałą, aby panowie poborcy nasi od rzemieślników w miasteczkach małych podług dawnego zwyczaju pół złotego odbierali i abiurata conflagratorum według dawnych i przeszłego sejmuniwersałów przyjmowali.

Ciż aby z sukkoletorami swymi przysięgi według opisanego prawa popolitego na sprawiedliwe tych podatków wybranie i oddanie odprawili, także by salario suo saltim, od kwitów nic nie wyciągając, kontenci być mają.

Czopowe, które wszystkie insze województwa ad apparatus bellicum do skarbu Rzeczypospolitej wydać pozwoliły i województwo nasze lubo to evidentem [k. 329] baczy, że ab anno 1629 wielka się diminutia tego podatku Rzeczypospolitej stała, gdyż na on czas, kiedy per administratiorem czopowe same miasta wybierały, wynosiło czopowe województwa lubelskiego sumę 39 000 zł citra vel ultra demptis salariis, a teraz per plus offerentes nie wchodziło do skarbu tylko po zł 30 000 i teraz więcej nad 30 000 arendarz do skarbu pozwalał. Jednak aby się nie zdała przez nas jaka być perturbacyja dyspozycyjej i ordynacyjej skarbowej condescendimus w tej mierze Maiestati JKMc i pozwalamy, aby tym czopowym jednym skarb na ten rok dysponował, zwłaszcza że in tam arcto tempore rozpostrzeć się w tym województwo nie mogło, aby było exactius w tym inquirować i szukać particulariter po miastach tej aukcyjej mogło. Nie zamierzając jednak na potym drogi sobie do tego, żeby znaczna aukcyja tego podatku Rzeczypospolitej pokazać się mogła.

Donativum, które na kupce koronne na blisko przeszłym sejmie jest włożone⁶⁹, warujemy sobie terażniejszą uchwałą, że nie ma się ścierać, tylko na kupce znaczne w głównych miastach, zwłaszcza iż terażniejszą konstytucyją quantitas huius subsidii jest zmniejszona.

Księdzu plebanowi ostrowskiemu z pewnych respektów zatrzymanego poboru z przeszłych podatków, które były w dyspozycyjej województwa

⁶⁸ Stanisław Koniecpolski.

⁶⁹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 270.

naszego zł 300. Jm. panu Stanisławowi Gruszeckiemu z reszt naszych zł 336 za zgodą województwa naszego kompensowaliśmy.

Którą uchwałę naszą zgodnie namówioną i powagą sejmku blisko przeszłego stwierdzoną zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego przy kilku ichmci na to deputowanych podpisać i do akt grodzkich lubelskich, także grodzkich łukowskich podać.

Działo się w Lublinie, die 24 aprilis a. D. 1635. Bartłomiej Kazanowski starosta łukowski, Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, Prandota Dzierżek sędzia grodzki lubelski, marszałek na ten sejmik lubelski, Jan Dzierżek sędzia ziemski lubelski, Mikołaj Gniewosz chorąży lubelski, Daniel Węgliński podsędek lubelski, [k. 329v] Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski mp.

VIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1635 r.

1. *Wywód szlachectwa na sejmiku deputackim w Lublinie 10 września 1635 r.*

Rkp. APL, TKL 497, s. 2–12 – kopia.

[s. 2] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo wszystko województwa lubelskiego na dzień dzisiejszy obrania deputata na Trybunał Generalny Koronny zgromadzeni oznajmujemy tym listem naszym, iż oczywiście przyszedłszy w pośrodek koła naszego szl. pan Wojciech Branwicki, syn nieboszczyka szl. pana Macieja Branwickiego, obywatel nasz ziemi lubelskiej z powiatu urzędowskiego, opowiedział się nam, iż mu w pewnej sprawie, którą ma ad instantiam instigatoris SRMtis et eius delatoris gen. Andreae Malicki na Trybunał Lubelski, causa et actu est instituta pro eo, quod ipse in contrarium statutorum et constitutionum Regni de plebeis sancitarum, bona terrestria possidet, et non verrendo poenis contra tales descriptarum existens plebeius, et plebeia conditione ortum suum ducens se [s. 3] pro nobili gerit, et bona terrestria iurae hereditario ad instar nobilium trinet et possidet, jako o tym szerzej tej sprawy pozew pozywa na Trybunał Lubelski. Dekretem tego Trybunału Lubelskiego post varias iuris instantias ultimarie nakazane inhaerendo constitutioni coronationis⁷⁰ deductionem suae nobilitatis iuxta praescriptum statutum et hoc in conventu electionis deputati palatinatum Lublinensis, ex qua se oriundum allegavit Lublini proximum cellebrandum et terminum post celebrationem conventus praefati, tamże na Trybunał Lubelski stronom zachowano, jako o tym dekret trybunalski lubelski nam autentice pokazany szerzej obmawia.

⁷⁰ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 210–211.*

Przeto on poczuwając się w tej mierze prawdziwym, dobrze urodzonym z ojca i matki być szlachcicem i czyniąc dosyć dekretowi trybunalskiemu lubelskiemu, in praesentia [s. 4] [...] ^a obiacentis Andreae Malicki, w pośrodku koła naszego natenczas będącego i teź dedukcyjej słuchającego, stawił świadki de lineis paterna et materna, et annis powinnych swych szlachciców nam dobrze znajomych ad probandam suam nobilitatis, prosząc, abyśmy ich testimonia o urodzeniu jego wysłuchali i jego być prawdziwym szlachcicem ziemi lubelskiej z powiatu urządowskiego oświadczyli, cośmy prawem popolitym będąc obowiązani chętnie uczynili.

Wywiódł tedy nobilitatem suam przerzeczony pan Wojciech Branwicki. Naprzód stawił ex linea paterna szlachetnego, wiary godnego obywatela ziemi naszej, powiatu urządowskiego, nam dobrze znajomego pana Stanisława Branwickiego, brata swego od stryjecznych stryjcznego.

[s. 9] ^b Ojciec tego Stanisława Jędrzej Branwicki był stryjcznym rodzonym bratem panu Maciejowi Branwickiemu, ojcu przerzeczonego pana Wojciecha Branwickiego, pozwanego. Stawił też i pana Jarosza Branwickiego, syna nieboszczyka pana Mikołaja Branwickiego, który Jarosz poszedł od szlachetnego Mikołaja Branwickiego, brata stryjcznego ojca tegoż pana Wojciecha Branwickiego, a swego synowca, obydwu z powiatu urządowskiego, ex armis vulgo dictis Nieczuja. Potym stawił ex linea materna szlachetnych pana Piotra Gorzkowskiego, wuja swego rodzonego, i drugiego pana Władysława Gorzkowskiego, stryjcznego, obydwu z województwa i powiatu sandomierskiego, de armis Ostoja. Na ostatek de annis ex linea aviali paterna stawił szl. pana Jana [s. 10] Rzeczyckiego, którego baba Anna Rzeczycka zrodziła Mikołaja Branwickiego, dziada tego Wojciecha Branwickiego, ex armis dictis Wieniawa. Stawił potym ex linea aviali materna Pana Jachima Mozgawę, de armis Osmorog⁷¹, którego zrodziła Krystyna Borzykowska ex armis Łodzka, a ojca jego pana Jana Mozgawę, Jadwiga Gorzkowska, ciotka rodzona deducentis. Którzy w pośrodek koła naszego stawiwszy się, sub conscientia zeznali i każdy z nich z osoby swej zeznał, że przerzeczony pan Wojciech Branwicki jest prawdziwym, dobrze iuxta ortum Sanctae Romanae Ecclesiae matrimonialiter urodzony, z ojca, z matki i dziadów szlachcicem i powinnym ich wyżej mianowanych. Którego przodek wyniósł się z tego kraju do powiatu sandomierskiego i tam potomek jego został. Tenże pan Wojciech Branwicki w tymże kole naszym pokazał zaraz [s. 11] dostateczne documenta i dyspozycyje przodków swoich i swoje.

Przeto my dostatecznie testimonia ich wysłuchawszy i prawa egzaminowawszy przerzeczonego pana Wojciecha Branwickiego prawdziwym

⁷¹ *Ośmioróg, herb szlachecki, znany też jako Gieralt.*

ex utriusque parentibus szlachcicem ziemi naszej lubelskiej, powiatu urzędowskiego oświadczamy i do wiadomości każdego tym listem naszym objaśniamy, na co dla lepszej wiary ten list podpisać jm. panu marszałkowi koła rycerskiego i ichm. panom senatorom i urzędnikom ziemskim i pieczęć ziemską lubelską przyłożyć zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, w kole rycerskim na elekcyjey deputata złożonym, w poniedziałek blisko po święcie Narodzenia Najświętszej Dziewicy Panny Maryjej [10 IX] r. P. 1635. [s. 12] Mikołaj Firlej na Dąmbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, Zbigniew Gorajski z Goraja, marszałek sejmiku elekcyjey deputata województwa lubelskiego ręką własną, Piotr Daniłowicz podstoli koronny, Jan Dzierżek z Skrzyńca sędzia ziemski lubelski, Daniel Węgliński podsędek lubelski, Stanisław Wioteski z Modliborzyc stolnik bełski mp., Krzysztof Matczyński komornik ziemski lubelski, Jakub Poniatowski podstarości lubelski mp., Jerzy Słupecki z Konar starosta pilzneński, deputat województwa lubelskiego mp., Marek Zwiartowski mp., Mikołaj Lubieniecki, Seweryn Ożarowski mp., Mikołaj Szczekocki z Szczekocina Odrowąż mp., Szczęsny Izdebski komornik graniczny lubelski, Jan Iżycki poborca lubelski mp.

Deputatem województwa na kadencję 1635/1636 wybrany został Stanisław Wioteski stolnik bełski, Deputaci, cz. II, s. 127.

^a Jeden wyraz nieczytelny.

^b Tekst zamieszczony w źródle na s. 5–8 dotyczy innej sprawy.

IX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 października 1635 r.

Król uniwersałem datowanym w obozie pod Kwidzynom 30 VIII 1635 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 21 XI, wyznaczając termin poprzedzających go sejmików na 30 X 1635 r.; uniwersał w grodzie lubelskim oblatowano 15 IX 1635 r., CLRMO 64, k. 809v–810. Instrukcja królewska na sejmiki zob. ASWK, t. II, cz. 1, s. 195–198.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 października 1635 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 64, k. 932v–935v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Firlej rotmistrz królewski, marszałek sejmiku 31 X 1635 r. [feria quarta in vigilia festi Sanctorum Omnium a. D. 1635]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 381–386v – kopia.

[k. 933] Instrukcyja ichm. panom Piotrowi z Żurowa Daniłowiczowi podstolemu koronnemu, parczewskiemu etc. staroście, Janowi Dominikowi z Kazanowa Kazanowskiemu, Janowi Philipowi Borkowskiemu, dworzanom Króla JMci, panom posłom z województwa lubelskiego na sejm blisko przyszły dwuniedzielny warszawski pro die 21 novembris złożony, od

braciej na sejmik pro die penultima octobris [30 X] w Lublinie zgromadzonej zgodnie obranym dana.

1. Naprzód panowie posłowie nasi porozumiawszy się z pany posłami innych województw, powinszowawszy JKMci P. n. m dobrego zdrowia [k. 933v] i tak chwalebne go bez krwie z dumy nieprzyjacielskiej triumfu, z przywróceniem rekuperowanej z rąk nieprzyjacielskich prowincyi pruskiej uniżenie podziękować mają JKMci za tak wielkie prace, trudy i usilne pieczołowania około uspokojenia wszystkiego dobrego Rzeczypospolitej naszej podjęte.

2. Ażebyśmy powinną wdzięczność naszą za tak wielką JKMci ku Ojczyźnie naszej miłość oświadczyć mogli, zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby się porozumiawszy ze wszystkimi stany wynaleźli modos et rationes takowe, jako byśmy rzetelnie JKMci pro dignitate principis za takowe odwagi i koszty gratificari mogli.

3. Mają też panowie posłowie nasi wszelką wdzięczność oddać JKMci i panu krakowskiemu⁷² za prace w tej ekspedycyjej podjęte. Także ichm. panom komisarzom⁷³, których dobrze jest wiadome około uspokojenia przez traktaty Rzeczypospolitej naszej pilność i usilne staranie.

4. A iż induciae z Królestwem Szwedzkim przez ichm. pany komisarze facultate concessa Rzeczypospolitej z wiadomością i konsensem JKMci są zawarte, słuszną być rozumie i życzy województwo nasze, aby lege publica na przyszłym sejmie były aprobowane.

5. Starać się też panowie posłowie nasi o to mają, aby się tego pilnie domawiali, jakoby żołnierstwu na ekspedycyją pruską zaciągnionemu te województwa, które wyprawę na się wzięły, dosyć uczynili i żołd żołnierzom swym winny [k. 934] zapłacili, jakoby stąd na potym nie byli oneri Reipublicae. Te zaś województwa, które już swym żołnierzom zapłaciły, aby od uciążenia tych żołnierzów i od wszelakich stanowisk wolne zostawały. W długi zaś żołnierzom zaciągu moskiewskiego winnym rozumie to województwo nasze, że już dosyć z siebie uczyniło, gdy dwoje podymne na zapłatę onym według wspomnienia i porachowania skarbu na to, że już takowymi podatkami satisfacere mogli uczynionego, pozwoliło i wydało, i niesłuszna, aby już w tym Rzeczpospolita ciężar jaki ponosiła.

6. Insolentia kozacka aby bez wszelakiej zwłoki pohamowana była i authores huius delicti aby pokarani byli. A na potym sposób taki z innymi województwy panowie posłowie nasi namówić mają, jakoby w rząd

⁷² Stanisław Koniecpolski, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny.

⁷³ Mowa o zakończonych rozejmem rokowaniach ze Szwecją w Sztumskiej Wsi. Stronie polskiej przewodził kanclerz Jakub Zadzik, a w delegacji byli ponadto Ernest Denhoff, Remigiusz Zaleski, Jakub Sobieski, Krzysztof Radziwiłł i Rafał Leszczyński.

dobry byli wprawieni, a tamto miejsce, które dla ich inkursyi w państwa tureckie Rzeczpospolita sposobila była i przez nich jest zniesione, aby re-staurowane było⁷⁴.

7. A iż JKMc w instrukcyjej do nas posłanej ojcowsko nas przestrzegać raczy o zawziętej cesarza tureckiego⁷⁵ przeciwko Rzeczypospolitej naszej niechęci, porozumiewać się ichm. panowie posłowie z innymi województwy mają i takowe inire rationes, jako by następującymi od tej tam strony na Rzeczpospolitą naszą niebezpieczeństwom tempestive zabiegać się mogło, tak jednak, aby obmyślanie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej in eum casum na sejmik do braciej wzięli.

8. Zamki pruskie, na których bezpieczeństwo Rzeczypospolitej [k. 934v] najwięcej należy, aby iustus praesidiis opatrzone były, osobliwie zamek malborski, aby ludzie na obronę zamku tamecznego antiquitus ordynowani po pierwszy porządek byli wprawieni.

9. Iż niektórzy przeciwko jasnemu prawu ważyli się upraszać dobra do stołu JKMc należące pod pretekstem lekkich arend, mają się panowie posłowie nasi z innymi województwy znieść, aby te oeconomiae do stołu JKMc cale były przywrócone. W Księstwie też Smoleńskim i Siewierskim, jeśli jakie dobra do Króla JMci są przyłączone, popytać się mają panowie posłowie nasi, gdyż życzy sobie tego województwo nasze, aby z tamtych państw stół JKMc miał opatrzenie swoje.

10. Prawa de disciplina militari postanowione, aby do egzekucyjej były przywiedzione.

11. Iż czopowe województwa lubelskiego ten, który je (jako on sam udawa) per administrationem od skarbu Rzeczypospolitej otrzymał, ma je fideliter do skarbu Rzeczypospolitej oddać, gdyż się to ex contractibus jego z arendarzami poczynionych (jako fama fert) pokazuje, że daleko większa suma, aniżeli on do skarbu wnosi, onego dochodzi.

12. Dobra tak Rzeczypospolitej, jako i ludzi stanu szlacheckiego pocztami panięcymi na sejm przechodzącymi częstokroć agrawowane bywają, mają tedy panowie posłowie nasi starania przyłożyć, jakoby to lege cautum było, z naznaczeniem krótkiego procesu i prędkiej egzekucyjej, żeby od uciążenia takowego [k. 935] wolne zostawały.

13. Na alienacyje żadne dóbr Rzeczypospolitej, lenna, frymarki panowie posłowie nasi pozwalać nie mają.

14. Rozgraniczenie województwa podlaskiego i lubelskiego z województwem brześciańskim, którego decyzyją na przyszłym sejmie JKMc

⁷⁴ Szło o nieukończoną jeszcze twierdzę Kudak, którą w początkach sierpnia 1635 r. powracający znad Morza Czarnego Kozacy pod dowództwem Iwana Sulimy zniszczyli, wycinając tamtejszą załogę.

⁷⁵ Sultan Murad IV.

uczynić obiecać raczył, aby żadnego praeiudicium i ruiny województwu lubelskiemu nie przynosiło, pilnie attendere panowie posłowie nasi mają.

15. Przestrzegając praw dawnych de vacantis uchwalonych panowie posłowie nasi attendere mają, aby po zaczęciu sejmu do żadnych konsultacji nie przystępowali, ażby wakancyje, które by się pokazały, ludziom godnym i zasłużonym nadane były.

16. Naznaczony jest skład solny w Puławach województwu lubelskiemu, acz się w tym prawu nie dosyć dzieje i dotąd żadnej soli województwu naszemu jm. pan podskarbi⁷⁶ nie raczy dodawać, poprzec mają tę prośby panowie posłowie do Króla JMci, aby też tak, jako inne województwa, z łaski JKMci województwa naszego sól dochodziła.

17. Należy wiele na tym Rzeczypospolitej naszej do wzbudzenia ochoty w ludziach do dalszych usług Rzeczypospolitej, aby ludzie zasłużeni słuszną nagrodę przy wdzięczności odnosili. Przeto mając sobie dobrze wiadome znaczne merita jm. pana Andrzeja Firleja, rotmistrza JKMci, które on od dawnych czasów z odwagą zdrowia i dóbr swoich Królowi JMci i Rzeczypospolitej chętnie i statecznie oddawa, zlecamy [k. 935v] to panom posłom, aby pilne petitum z inszymi pany posłami wnieśli do Króla JMci, jakoby takowych zasług jego Król JMć aequam rationem mieć raczył, a on słuszną nagrodę odniósł.

Petita.

Za panem Wielowieyskim.

Za ojcami Dominikanami warszawskimi.

Za mieszczanami ostrowskimi.

Mikołaj Firlej na Dąbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, kazimierski etc. mp., Bartholomaeus Kazanowski starosta łukowski, Jakub Poniatowski podstarości lubelski, Hiacinth Konstanty z Michałowa Michałowski, Andrzej Firlej z Dąbrowicy rotmistrz Króla JMci, marszałek koła rycerskiego mp.

X. Sejmik relacyjny w Lublinie 15 stycznia 1636 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończony 9 grudnia 1635 r. sejmu nadzwyczajnego, Vol. const., t. III, vol. 2, s. 297.

1. Laudum sejmiku relacyjnego z 15 stycznia 1636 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 65, k. 80–81 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Daniel Węgliński podsejdek lubelski, marszałek sejmiku 16 I 1636 r. [feria quarta ante festum Sanctae Priscae Virginis proxima a. D. 1636]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 387–389v – *kopia*.

[k. 80] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na sejmik [k. 80v] konstytucyjami

⁷⁶ Jan Mikołaj Daniłowicz.

sejmu blisko przeszłego dwuniedzielnego warszawskiego nam na dzień dzisiejszy, to jest pro die 15 mensis ianuarii anno 1636 złożony, z instrukcyj Króla JMci przez posła JKMcI w pośrodek nas wniesionej przesłuchawszy, iż JKMcI P. n. m. z afektu ojcowskiego przeciwko tej Rzeczypospolitej Ojczyźnie naszej dla tym wcześniejszego zabieżenia zamysłem nieprzyjacielskim sumy pewne in rem Reipublicae ex proprio aerario wydać raczył, uniżenie JKMcI P. n. m. za ojcowskie o nas obmyślanie przy oddaniu wiernego poddaństwa podziękowawszy, chcąc wygodzić w tej JKMcI i potrzebie Rzeczypospolitej takie postanowienie czynimy.

Iż na wypłacenie tych sum przez JKMcI na potrzebę Rzeczypospolitej wydanych czopowe jedno w województwie naszym pozwalamy i do wybierania onego poborcę ur. Jana Iżyckiego obieramy. Który to pan poborca praestito prius na querelach super iustam exactionem iuramento to czopowe, furmankę i cokolwiek z dawna do czopowego wybierać zwykli takim sposobem wybierać będzie je powinien. To jest, skoro się czopowemu terażniejszemu, którego się exactia jeszcze nie skończyła do wybrania, czas naznaczony expiruje, zaraz pan poborca to czopowe teraz przez nas pozwolone ma począć wybierać, zachowując je według dawnego zwyczaj u circa possessores bonorum, którzy by chcieli z nich ono trzymać, sine tamen diminutione tegoż czopowego jako przedtem do skarbu chodziło, conflagratorum et abiuratorum ratione habita, na 3 raty tę egzakcją dzieląc. Pierwszą ratę na Świątki [11 V], a drugą na św. [k. 81] Michał [29 IX] blisko przyszły, trzecią na święto Panny Maryjej Gromnicznej [2 II] w przyszłym roku do skarbu JKMcI wnieść i oddać, i kwit od skarbu otrzymać. Salarium od tej egzakcyj na koszt jego i odwóz po groszu od złotego naznaczamy, proces contra contravenientes jako i in causis fisci zachowując.

A iż na tym sejmie blisko przeszłym pozwolili panowie posłowie nasi resztę podatków w województwie naszym laudo nostro privato pozwolonych pozostałą, tedy ur. Jakuba Poniatowskiego szafarza i Jana Iżyckiego poborcę wysłuchawszy dostatecznej liczby, z której się pokazuje, że te podatki przez nas prywatnie uchwalone i pozwolone wydali secundum intentionem et declarationem nostram laudo województwa naszego circumscriptam i nie zostawa więcej przy nich, tylko 11 200 zł. Tedy z uczynienia liczby laudo praesenti tak pana szafarza, jako i pana poborcę kwitujemy, a ostatek tych kontrybucyi naszych, to jest 11 200 złp aby tam, gdzie będzie asygnacja Króla JMci oddali, naznaczamy.

Które postanowienie nasze zleciliśmy panu marszałkowi koła naszego podpisać i do ksiąg grodzkich podać.

Mikołaj Firlej na Dąbrowicy wojewoda sandomierski, starosta lubelski, kazimierski mp., Daniel Węgleński podsejdek lubelski, marszałek zjazdu tego mp.⁷⁷, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski mp., Jakub Poniatowski podstarości lubelski mp.

XI. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1636 r.

Nie wiadomo, czy sejmik doszedł do skutku. Brak informacji o deputacie województwa lubelskiego kadencji 1636/1637 r.

XII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 9 grudnia 1636 r.

Król uniwersałem datowanym w Wilnie 12 VIII 1636 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 20 I 1637 r., wyznaczając większości poprzedzających go sejmików, w tym lubelskiemu, termin zebrania się na 9 XII 1636 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 210. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Suplement królewski do instrukcji dla posłów na sejmiki datowany w Grodnie 25 X 1636 r. Zob. Władysław IV króla polskiego, w. ksiączęcia litewskiego etc. listy, wyd. A. Grabowski, Kraków 1845, s. 232–234.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 9 grudnia 1636 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 65, k. 1291–1300v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Tomasz Kazimierski marszałek sejmiku 16 XII 1636 r. [feria tertia ante festum Sancti Thome Apostoli proxima a. D. 1636]; **Rkp. 2.** APL, TKL 442, s. 52–55 – kopia (fragment); **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 29–39 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 390, s. 262–273 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, k. 391–406 – kopia.

[k. 1291] Artykuły na sejmiku województwa lubelskiego uchwalone. My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na sejmik die 9 decembris a. D. 1636 [k. 1291v] od JKMcI P. n. m. nam przed sejmem walnym pro die 20 ianuarii in a. D. 1637 w Warszawie złożonym, do Lublina zjechali, instrukcją zgodnie zawartą umówiwszy ichm. panom Piotrowi z Żurowa Daniłowiczowi stolnikowi koronnemu,

⁷⁷ W księdze APL, CLRMO 65, k. 81–82v znajduje się protestacja D. Węgleńskiego zanesiona do grodu 16 I 1636r. na szl. Andrzeja Greka i jego kompryncypałów Gąsińskiego, Niezabitowskiego i Kozarzowskiego, którzy napadli na niego zbrojnie, gdy do zamku dla podania per oblatam laudum sejmiku blisko przeszłego województwa lubelskiego, na którym marszałkiem był obrany, wstąpił, a to laudum podawszy puścił się w drogę z Lublina do domu, a z domu nie mieszkając wiele, do Urzędowa na sądenie roków ziemskich w przyszły poniedziałek [20 I] przypadających mając wolą jechać. Przejechawszy most na Bystrzycy kazał protestans [Węgleński] konie w rzece napoić, a sam zsiadłszy z woza..., gdy już za gumna folwarku tamże bliskiego, gdzie się gościńce dzielą wyszedł, został napadnięty i ostrzelany. Na szczęście nie ucierpiał, kule przestrzeliły mu jedynie delię (5 dziur). Powodem napadu było niezadowolenie Greka z wyroku wydanego na niego podczas roków ziemskich lubelskich.

krzemienieckiemu, parczewskiemu etc. staroście, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu, Tomaszowi z Bybersztejna Kazimierskiemu, dworzanom i pokojowym JKMci, posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym taką dajemy.

Naprzód zlecamy to panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. pany posłami inszych województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinshawawszy JKMci P. n. m. długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, podziękowali za to, że sejm ten iuxta iura Regni propter necessitates Reipublicae złożyć raczył.

Lubo to za szczęśliwego panowania JKMci i ojcowskiego obmyśławania około Rzeczypospolitej prawie ze wszystkich stron została Rzeczypospolita uspokojona, jednak iż lubrica fides zawis[t]nych i zwyczajnych [k. 1292] Królestwa tego nieprzyjaciół zostaje, omnes modos et rationes spólnie ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej ichm. panowie posłowie nasi inire mają, jakoby securitas Reipublicae ze wszystkich stron przewidowana była, przestrzegając tego, aby żadnym sposobem ad bellum offensivum nie przychodziło i okazyja ullatenus dawana do tego przez nas nie była. Która securitas aby raczej inszymi sposobami, niż zwyczajnymi kontrybucyjami, które już fere wszystkie stany koronne wycieńczyły, była opatrzona, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają.

Iż do rozerwania z Turczynem pokoju wielką jest okazyją kozackie swawoleństwo, przeto zabiegając temu starania przyłożyć z drugimi ichm. panowie posłowie nasi mają, aby forteca nad Dnieprem^a zbudowana, a przez Kozaki zepsowana⁷⁸, była restaurowana z naznaczonej sumy na przyszłym sejmie walnym i praesidiis opatrzona, z tą jednak kondycją, aby praesidiariis jako i innemu żołnierstwu płaca niemiecka nie szła, i owszem, penitus zniesiona była, gdyż niezmierny a niepotrzebny sumpt za sobą pociąga.

Ubezpieczeni będąc na przeszłym sejmie, że suplement żaden wojska kwarcianego być nie miał, który jednak nad prawo sine consensu Reipublicae stanął, dowiedzieć się ichm. panowie posłowie nasi mają, co za [k. 1292v] necessitas Reipublicae tego suplementu była. Do którego aby na potym nie przychodziło, prawo ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej napisać, aby ten, który by ultra consensum Reipublicae wojsko jakie zaciągnął, de suo onemu płacił.

Moskiewską gotowość, iż JKMć podejrzaną być rozumie i nam proponować raczy, życzymy tego, aby securitas tamtym zamkom z tamtychże krajów i z dochodów tamecznych przewidowana i komisya w rozgraniczeniu

⁷⁸ Twierdza Kudak, którą zniszczyli w początkach sierpnia 1635 r. powracający znad Morza Czarnego Kozacy.

państw Moskwie przyległych bez odwołki odprawiona była. Toż się i o zamkach pogranicznych inflanckich i pruskich rozumieć ma, a praesidium zamku malborskiego, aby in pristinum statum przywiedzione było.

Mennica aby tandem ad effectum lubo według dawnych sposobów namówionych, lubo de novo koncyptowanych, które by magis commodo Reipublicae conducerent, na tym sejmie przyprowadzona być mogła, intendere ichm. panowie posłowie nasi mają. Także też inire rationes, jako by pieniądze sine damno privatorum sensim spadały.

Przy czym aby oraz prawo de pretiis rerum do egzekucyjnej przyprowadzone było, na które pretia rerum jeśliby komisarze z sejmu naznaczeni nie zjechali, według dawnych praw urzędy wojewodzie i staroście non obstante hoc, że komisya nie doszła, wszystkim rzeczom pretia temporis in constitutione 1633 [k. 1293] descriptis⁷⁹ imponere mają, także też lex sumptuaria, żeby do egzekucyjnej przyprowadzona była.

Koekwacyja na podatkach publicznych, aby stanęła, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi i z innymi województwy znosić się mają.

Wszystkiemu światu jawne jest ojcowskie obmyślanie JKMc i P. n. m. około Ojczyzny naszej i odważne dzieła, przez które z niektórymi nieprzyjaciołymi armis, z drugimi terrore ipso majestatu swego od niebezpieczeństw Rzeczypospolitą naszą uwolnić raczył, za co nie tylko immortalem gloriam, ale też i omnem gratitudinem od nas iure merito odnosić ma. Przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby spólnie ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej inean około tego modos et rationes, jakoby gratitudo JKMc sine praeiudicio legum et successorum JKMc obmyślona była na sejmie przysłym, i na co się wszystkie województwa nullo excepto zgodzą, na to ichm. panowie posłowie nasi pozwolnić mają, ea tamen cautione, jeśliby aby jedno województwo lubo powiat brał sobie do braciej, tedy też ichm. panowie posłowie nasi simili modo mają postąpić.

Świeże merita królewicza jmci [Jana] Kazimierza przeciwko Ojczyźnie naszej oświadczone wyciągają po nas, abyśmy wdzięczność onemu okazali, tedy ichm. panowie [k. 1293v] posłowie nasi mają się znosić z drugimi ichm. ciami na sejmie przysłym o sposobach ukontentowania królewicza jmci.

Podać raczył JKMc do uwagi stanom petitum książęcia pomorskiego⁸⁰ za siostrzeńcem jego ducem de Croie, aby mu powiaty bytowski i lęborski⁸¹ iure feudi pozwolone były. My patrząc na terażniejsze necessitates

⁷⁹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 211–212. Por. też *Taksa cen towarów sporządzona przez komisję sejmową w Lublinie w 1628 r.*, w: *Miscellanea Lublinensia, opr. i wyd. H. Gmiterek, Lublin 2017*, s. 81–124.

⁸⁰ Bogusław XIV.

⁸¹ W oryginalnie: bitumski i lumburski. Powiaty te od 1526 r. stanowiły lenno Królestwa Polskiego. Ernest Bogusław von Croy został w 1637 r. biskupem kamieńskim.

Reipublicae rozumiemy być ex re onej, aby do Korony te powiaty tanquam ad suum corpus ex nunc przyłączone były, acz sobie tamże praetendunt sumy jakieś na tych powiatach, a ichm. panowie posłowie nasi z przeszłego sejmku, którzy w tę sprawę wglądali, dali nam taką informacją, iż nie pokazali książećta ichm. pomorskie żadnego konsensu Rzeczypospolitej na tę sumę ani tego, żeby na potrzebę Rzeczypospolitej ten dług zaciągniiony być miał. Przeto mają ichm. panowie posłowie nasi ostrzec, żeby bezprawnie do płacenia tej sumy nie byliśmy pociągani.

Iż za miłościwym obmyślaniem JKMcI classis maritima stanęła, bez której Rzeczpospolita wielką szkodę i niebezpieczeństwa odnosiła, podziękowawszy za to staranie JKMcI na sposób zatrzymania jej przez JKMcI w instrukcyjnej podanej przypadamy. Nad którą classem expedit Reipublica, aby szlachcic polski dobrze osiadły et iuratus był postanowiony.

[k. 1294] Przeciwno dawnym prawom i świeżo na szczęśliwej koronacyjnej postanowionemu konkluzyje sejmów debito tempore nie dochodzą, i owszem, każdy niemal sejm bez prolongacyjnej nie determinuje się. Czemu zabiegając zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby na początku sejmku facta protestatione, iż na prolongacją nad prawo pospolite dalszą pozwolić nie mogą. Potym, gdzieby ostatniego dnia sejmku przed wieczorem sejm się nie skończył, facta simili protestatione mają nie pozwalać i z sejmku odjechać powinni będą. Któremu przedłużaniu sejmku może się i tym sposobem zabiec, żeby panowie posłowie przysięgli byli, iż Rempublicam et non privatum curabunt commodum, na co aby stanęła konstytucyja starać się mają. Także i na to, aby przeciwno konstytucyjom sejmowym zgodnie na sejmie zawartym, przeciwno którym protestacyje in facie totius Reipublicae nie zajdą, żaden gród i sąd ich przyjmować nie śmiać. I protestacyje przez niektórych ichm. panów duchownych przeciwno konstytucyjom niektórym sejmku blisko przeszłego sześćniedzielnego takimże sposobem uczynione, aby skasowane były, gorąco się starać mają.

Uskarżają się ustawicznie ludzie, iż decreta sejmowe w kancelaryjach bywają immutowane i inaczej, niż je promulgowano wpisowane, co się aliter poprawić nie może, jedno żeby ex scripto w senacie decreta czytane i ręką [k. 1294v] pieczętarzów podpisowane były, w czym o konstytucyją starać się ichm. panowie posłowie będą.

Kwarta iż teraz in duplo nastąpiła, dowiedzieć się ichm. panowie posłowie nasi mają, wiele aukcyjnej przybyło, a lustracyje z przeszłego sejmku naznaczone, aby skończone były.

Warowano jest prawem pospolitym, aby oeconomie i dobra do stołu JKMcI należące przez nikogo upraszane nie były, jednak iż się tacy znajdują, którzy nic się na surowość prawa nie oglądając niemało dóbr takich poupraszać, przeto pilno się starać ichm. panowie posłowie nasi mają, aby

te przywileje ich skasowano na tym sejmie i dobra do stołu JKMci przywrócone były.

Sądy trybunalskie sacrosancte zachowane być mają i widzimy to wszyscy, jak wiele sprawiedliwości ludzkiej na nich należy. Jednak iż tymi czasami Trybunały w sprawy foro suo nienależące wdawają się, prawa wojewodom, starostom, szlachcie i mieszczanom należące znoszą, funkcje im prawem popolitym zlecone sobie uzurpują, gospody rozdają, targowe wszelakie od najmniejszej rzeczy sine ullo discrimine z szlachty, od kupców wybierają, już i tacy urzędem z prawa popolitego należące odejmują, od kramów, od rzemieślników, cechów, winiarzków rozmaite exactie sobie wymyślają, sądy zamkowe, [k. 1295] wojewodzie, miejskie wszelakie odejmują, prywatne sądy causarum Maideburgensium contra iura Maiestatis odprawują, gwałtem autoritate tribunalicia osoby do nich nienależące przyciskają, takty ultra circulum civitatis za miłą, za kilka dawają et alia multa inconvenientia czynić nam verentur, co z jakim nagleniem, krzywdą i zubożeniem miasta, poddanych szlacheckich dzieje się przeciwko wyraźnym prawom, snadno teraz każdy obaczyć może. Zlecamy tedy ichm. panom posłom naszym, aby ante omnia ineant omnes rationes et modos z drugimi ichm. panami posłami, żeby te exorbitancyje sądów trybunalskich poprawione były i droga do takowych postępków zagrodzona im była. Do tego żeby w przysiędze ich dołożono było, że munera wszelakie nec per se, nec per quasvis personas ad se pertinentes brać nie będą, forum zaś ratione excessus praedicti aby miał marszałek trybunalski albo jego namiesnik nie tylko w Trybunale, ale i na sejmie, jako się będzie zdało stronie ukrzywdzonej. A sługa marszałkowski albo któregokolwiek deputata lubo instygator trybunalski gdyby się ważył albo w rozdawanie gospód, albo w wybieranie targowego, albo w rzeczy do tacy należące, albo w jakąkolwiek egzakcyję wdawać, ma o to mieć forum w grodzie na querelach [k. 1295v] tanquam pro theloneo terminum peremptum ad instantiam cuiusvis i każdą rzecz wziętą restituere powinien lucta poena centum marcarum sine quavis appellatione.

I tego abusum ostrzec się godzi, aby procesów ludzkich do zapisów wielkim kosztem otrzymanych nie ważyli się trybunaliści wadio capitaneali sobie danego znosić, ale żeby według prawa popolitego rigor processus, jako jest w statucie opisany, był extendowany na każdego.

Do tego iudicium compositum spirituale cum saeculari, na które się wszyscy ludzie uskarżają, aby zniesione było, a mixti fori iudicium nastąpiło.

Nadto i to przeciwko prawu dzieje się wyraźnemu, że ichm. panowie duchowni drugiego marszałka sobie osobnego czynią prezydentem go nazywając, który wszystkłą prawie autoritatem marszałkowi odejmuje,

registra (nad prawo i wszelaką dyrekcją marszałkowską sobie uzurpując) do siebie bierze i one pod czas odmienia, multiplikuje et alia multa inconvenientia admittit. Tudzież też, że ichm. panowie duchowni przy taktach saecularium causarum bywają i one przeciwko prawu sądzą, to wszystko aby było w rezę swoją wprawiono, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają omnibus modis.

A iż też Trybunał przeszły przeciwko wyraźnym statutom [k. 1296] i konstytucyjom sądził ur. Jana Michała Malinowskiego pana podwojewódzkiego lubelskiego ex termino tacto, że taxę rzeczy według prawa sobie należącą odprawował i decret in vim legis cum summo praeiudicio nie tylko onego, ale i województwa lubelskiego^b, który i prawo pospolite znosi, ferował, przeto ichm. panowie posłowie nasi pilno się o to starać mają, aby ten dekret był skasowany i waloru żadnego nie miał. Także i inszy dekret, który by był przeciw wyraźnemu prawu, aby był zniesiony.

Więc iż tak od Trybunału, jako i skądinąd libertati religionis dissidentium praeiudicia często się dzieją, zaczym mają się starać ichm. panowie posłowie nasi, aby communicatis consiliis z inszymi województwy sposoby jako najskuteczniejsze zabezpieczeniu dalszym w tej mierze zapędom znalazłszy, one constitutione publica quam sufficientissime umocnione były tak, żeby securitas prawem hac in parte warowana w mocy swej nienaruszona zostawała.

Wielką jest przyczyną odwłocznej sprawiedliwości, a za tym uciążenia i utrat ludzkich nierychle dochodzenie województw i inszych spraw na sądy trybunalskie lubelskie przypadających, co się dzieje za przystąpieniem do Trybunału województw kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i teraz świeżo czernihowskiego⁸², a za ścisłą czasu do sądów tych wszystkich ordynacją starać się ichm. [k. 1296v] panowie posłowie będą, aby ordynacja tych sądów sposobniejsza była namówiona i konstytucją warowana, którą ordynacją z województwa naszego do uwagi stanów tę podawamy.

Naprzód do sądów spraw wszelakich województw samych małopolskich, w których decreta łacińskim językiem pospolicie piszą⁸³, od zaczęcia Trybunału w poniedziałek po Przewodniej niedzieli pierwszy do soboty po św. Mateuszu Apostole [21 IX] bliskiej inclusive bez interrupcyi sprawami województw kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego i ich conservat. A po wyjściu tego czasu i po limitacyi spraw województw małopolskich zaraz immediate od poniedziałku sądy spraw

⁸² *Województwa wołyńskie i braclawskie należały do lubelskiej kadencji Trybunału Koronnego od 1589 r., kijowskie od 1590 r., zaś czernihowskie od 1635 r.*

⁸³ *Dekrety województw: wołyńskiego, kijowskiego, braclawskiego i czernihowskiego pisane były w j. ruskim, cyrylicą.*

województw kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego i ich conservat według porządku konstytucyją opisanego zacząć się i także też bez interrupcyi sądami spraw województw małopolskich i inszych spraw czwartkowych i sobotnich do niedziel dziesięciu (albo jako obywatelom tych tam województw będzie się zdało) czas naznaczyć. Warując to, aby panowie deputaci z województw koronnych, których limitacja spraw tychże województw małopolskich w Lublinie zastanie, sądy województw wzwyż mianowanych kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego aż do limitacyi namówionej kończyli i nie odjeżdżali sub poena 1000 marcarum [k. 1297] per delatorem tychże województw in futuro post Tribunal inter causas officii repetenda et eidem ipsi applicanda, excepcyjną legalis impedimenti samą tylko chorobą zachowując, iuramento comprobanda.

A wygadząc większemu wczasowi łuckiemu w ordynacyi sądów koronnych ten sposób mieć i zachować za rzecz potrzebną rozumiemy, aby każdemu województwu czas i niedziele pewne były namówione i naznaczone, po wyjściu zaś tych niedziel oznaczonych sprawom czwartkowym i sobotnim po każdym województwie dać niedziel dwie, zaczym i województwa, i ci, którzy mają akcyje między conservatami i w soboty o czasach swych wiedzieć i pod rejestrami przez całe Trybunały (jako to bywa) siedzieć się ustrzegą, a sprawiedliwość przecie odniosą, bo to pewna za taką ordynacją sprawy wszelakie najdalej we dwie lecie dochodzić będą etc. A in quantum by województwo które w prędszym czasie, niż mu niedziele będą naznaczone odprawiło się, tedy po odprawieniu spraw tego województwa zaraz conservaty i insze sprawy, które się we czwartki i soboty sądzić zwykły, nastąpić mają i sądzić się do dwóch niedziel tylko. A po wyjściu tych dwóch niedziel drugie województwo według ich porządku następować będzie et sic consequenter. Także correctura iurium aby skończona była.

[k. 1297v] Wielką trudność stan szlachecki ma w rozgraniczeniu dóbr swoich od dóbr Reipublicae dla trudnego bardzo zwiedzenia ichm. panów senatorów, starać się mają ichm. panowie posłowie nasi, aby przykładem inszych województw mógł podkomorzy z sądem ziemskim odprawować komisye wszelakie graniczne, a w przysiędze sądu ziemskiego ma być przyłożono, iż sprawiedliwie te rozgraniczenia odprawować będą.

Rzeczpospolita przez wszystkie czasy pragnęła zgody i miłości z stanem duchownym, a iż przez legacyją wielmożnego Jerzego Ossolińskiego z Tęczyna, podskarbiego nadwornego koronnego, otrzymany jest consensus i edykt na kompozycyją inter status o dziesięciny i o insze wzajemne zgodliwe między sobą progresy, przeto przychylając się do konstytucyi przeszłych sejmów, które już in volumen legum weszły i do consensu Ojca

Świętego, aby in dubium w niczym nie były wokowane i na Trybunale podług sejmowej uchwały inaczej sądzone, jedno wedle konstytucyi w tym już wyrażonych, deklarując, aby dziesięciny z dóbr szlacheckich tam, gdzie decreta trybunalskie zachodziły, jako i gdzie nie zachodziły nie były wytykane, ale pieniędzmi według opisanja konstytucyi były płacone, non obstantibus quibusvis processibus iuris cum intercedentibus tak, aby kontrakty już o te dziesięciny dotąd [k. 1298] uczynione z dziedzicami dóbr ratione decimarum in suo robore, bez wszelakiego naruszenia zostawały. A insze desideria respectu compositionis inter status tak stanów koronnych, jako i W. Ks. Litewskiego, aby nieodwłocznie wszystkie stany Rzeczypospolitej uspokoiły, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają.

Księgi trybunalskie i podkomorskie lubelskie aby przepisane były i koszt na przepisanie ich był konstytucyją naznaczony, starać się ichm. panowie posłowie będą. Także i dom na kancelaryją ziemską aby sposobiony był.

Proponować raczy JKMc, aby niektórzy zasłużeni na Smoleńsku ad praerogativam nobilitatis przyjęci byli, tedy ichm. panowie posłowie nasi dojrzyć tego mają z drugimi ichmciami, żeby zasługi ich wprzód były uważone, aby immeriti do takich preminencyji nie przychodzili.

Wiele na tym należy obronie Ukrainy, aby według praw dawnych ukraiinne starostwa ludziom zasłużonym tak dawano, żeby do ustawicznej rezydencyi i do stawiania ludzi według dawnego sporządzenia Rzeczypospolitej byli powinni, i żeby się stamtąd dla żadnej okazyjej, excepto actu personali, nie absentowali i Żydom ani kupcom nie arendowali.

Wybrańcy do tego wszyscy aby bywali na potrzebę Rzeczypospolitej, czego dojrzyć ma pisarz polny, których z rejestrów lustracyjnej anni 1627⁸⁴ popisować i przyjmować powinien będzie sub poena 1000 [k. 1298v] marcarum, a forum inter causas militares ad instantiam cuiusvis na Trybunale ratione negligentiae ma być naznaczone.

Iż różnymi sposobami plebeiae personae otrzymawają dobra Rzeczypospolitej, które tylko bene meritis equestris ordinis należą, aby konstytucyja stanęła ante omnia, żeby forum z nimi było na Trybunale inter causas officii i poena 2000 marcarum ad instantiam cuiusvis parti et iudicio per medium naznaczona była, a post abiudicationem, aby te dobra jako wakancyje insze ad dispositionem SRMtis przychodziły.

Przychylając się do instrukcyi JKMc pozwalamy na to, aby cechowanie sukien we Gdańsku zniesione było, a dług gdańszczanom, aby był zapłacony.

⁸⁴ Zob. AGAD, *Metryka Koronna*, Dz. XVIII, 22, k. 314–336.

Wiele się tego między kupcy znajduje, że sukna wyciągnięte z cudzych ziem przywożą i onymi ludzi oszukują. Przeto urzędy wojewódzie i starości invigilare i sukna w sklepach kupieckich rewidować mają, a u którego by się wyciągnięte sukno znalazło, ma być konfiskowane. Także też monopola zakupowanie rzeczy i towarów, aby kupcom cuiuscunque status et conditionis zakazane było sub poena confiscationis rzeczy zakupionych. Co wszystko aby konstytucyją warowane było, intendent ichm. panowie posłowie nasi.

JKMć przekładać nam raczy utrapienia obywatelów [k. 1299] inflancich, o których poratowaniu znosić się ichm. panowie posłowie nasi mają z stanami Rzeczypospolitej wszystkimi.

Komisja brzeska z województwy lubelskim, podlaskim i z Ziemią Chełmską⁸⁵, aby wzruszana nie była, ale według kopców przez komisarze usypanych in suo robore zostawała, sine praeiudicio województwa lubelskiego.

Dawne jest postulatum województwa lubelskiego, aby dwa deputaci na każdy rok obierani bywali, to jest przy ustawicznym lubelskim drugi, raz z łukowskiego, a potem z urzędowskiego powiatów, przyłożą starania ichm. panowie posłowie nasi.

Stanęła konstytucja o soli województwa lubelskiego na szczęśliwej koronacyjnej JKMc, która sól ze dotychczas województwa nie dochodziła, uniżenie prosić JKMc ichm. panowie posłowie nasi mają, aby ta sól quotannis oddawana i liczba beczek, aby w konstytucyjnej mianowana była.

Iż z nawigacyi Bugowej dla złej służby w Brześciu Litewskim szkody częstokroć odnoszą obywatele koronni, aby ta służba per tenutarium Brześcia naprawowaną była, et in quantum by kto dla niej szkodę odniósł, aby damna tenże tenutariusz powinien był refundere, o co forum na Trybunale Lubelskim, aby mu było asygnowane inter causas officii, starać się o to ichm. panowie posłowie nasi mają.

[k. 1299v] Sprawa pana Piotra Garwaskiego z ichm. kapitułą krakowską nie tylko dom ichm. panów Garwaskich, ale i totam Rempubicam efficit tak względem sukcesyjnej im odjętej, jako i postępku, którym chcą ichm. otrzymać te dobra, gorąco się w to włożyć mają ichm. panowie posłowie nasi, aby to wszystko, co się stało contra ius scriptum et debitum ordinem skasowane było i żadnego waloru nie miało.

Iż się siła ekscesów podczas sądów i zjazdów publicznych wszelakich, które się w Lublinie odprawują dzieje i one się pod czas utajwiają [s], przeto rozumie za potrzebną rzecz być województwo nasze, aby instygator

⁸⁵ Por. H. Gmiterek, *Komisja graniczna z 1623 r. Przyczynek do dziejów sporów granicznych polsko-litewskich w XVII wieku*, „Rocznik Białskopodlaski” XI, 2003, s. 25–32.

publiczny był postanowiony iuratus tak do poparcia tych ekscesów, jako i do innych spraw, które by mu ex iuramento należały.

Petita.

Za ojcami Franciszkanami, którym kościoły w Toruniu Matki Bożej, a we Gdańsku św. Jakuba Apostoła i z konwentami ich własnymi per disidentes in religione są odjęte, aby przywrócone były.

Za panem Janem Bąkiem Lanckorońskim z Brzezia podstolim ziemi halickiej,

Za panem Mikołajem Grabią, jako ludźmi rycerskimi i zasłużonymi.

Za panem Garigałą hetmanem Ziemie Mołdawskiej, który wiarę, cnotę i życzliwość po wszystkie czasy [k. 1300] JKMc i Rzeczypospolitej i wszystkiemu chrześcijaństwu oświadczał, o indigenat.

Za mieszczany lubelskimi ratione depositorii, aby im pozwolone było jako i insze miasta Rzeczypospolitej mają. Tudzież o wolność myt i ceł. Do tego aby im jarmarki dwa świętoszymoński i gromniczny, które dla przeszkody jarmarków inszych miast nie dochodzą, na czas naznaczony przełożone były; świętoszymoński aby się poczynał od św. Katarzyny [25 XI], a gromniczny od wstępnej niedzieli w post, czas naznaczając im zwyczajny dawnych jarmarków.

Za panem [Krzysztofem] Fałęckim doktorem medicinae o libertacyją kamienicy jego w Lublinie leżącej.

Na ostatek zlecamy to ichm. panom posłom naszym fidem et honorem illorum obtestando, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali, na żadne feuda i alienationes dóbr Rzeczypospolitej, atque quasvis novitates nie pozwalali i żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili.

Które artykuły nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego terażniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich zwyczajnym sposobem per oblatam podać.

Tomasz z Bibersteinu Kazimierski marszałek sejmiku terażniejszego, Jakub [k. 1300v] Poniatowski podstarości lubelski mp.

^a W oryginalu: Nieprem.

^b Odtąd tekst źródła też w kopii APL, TKL 442, s. 52–55.

XIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 maja 1637 r.

Ponieważ poprzedni sejm rozszedł się bez uchwalenia konstytucji, nie stanął, a wiadomości o niebezpieczeństwach od pogan i inszych stron, jako od Moskwy, są pewne, król uniwersałem datowanym w Warszawie 20 III 1637 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 3 VI, wyznaczając sejmikom

przedsejmowym termin zebrania się na 11 V 1637 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Jan Kasprowicz, pokojowy JKMci 23 IV 1637 r., APL, CLRMO 66, k. 223–223v. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 222.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 11 maja 1637 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 66, k. 402–404 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Mikołaj Gniewosz chorąży lubelski, marszałek sejmiku 13 V 1637 r. [feria quarta post Dominicam Cantate proxima a. D. 1637]; **Rkp. 2.** APL, TKL 442, s. 50–51 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 39–43 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 407–411 – kopia.

[k. 402v] Instrukcja ichm. panom Mikołajowi z Oleksowa Gniewoszowi chorążemu lubelskiemu, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu dworzaninowi pokojowemu i Danielowi Iżyckiemu sekretarzowi JKMci, posłom z województwa lubelskiego na sejm blisko przyszły dwuniedzielny warszawski pro die 3 iunii sine solennitatibus złożony, od braciej na sejmik pro die 11 maii w Lublinie zgromadzonym zgodnie obranym dana.

Naprzód ichm. panowie posłowie nasi porozumiewszy się z pany posłami innych województw, powinszowawszy JKMci P. n. m. dobrego zdrowia i fortunnego panowania, uniżenie podziękować mają JKMci, że sejm ten dwuniedzielny propter avertenda pericula od Rzeczypospolitej złożył raczył i o wszystkich potrzebach Rzeczypospolitej ojcowskie obmyślać raczy.

Przychylając się do instrukcyj JKMci P. n. m. nam na sejmiku przez pana posła proponowanej, której pierwszy punkt jest o obronie Ukrainy od pogan i od Moskwy, iż w tej materyj na przeszłym sejmiku przed sejmem sześćniedzielnym blisko przeszłym województwo nasze mentem et intentionem suam wyraziło, tedy ten artykuł in toto reasumując, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby tego pilnie przestrzegali, jakoby z tym poganinem ad offensivum bellum z żadnej miary nam nie przychodziło. Jednak ordinarium praesidium na obronę Ukrainy od pogan, aby było porządnie sposobione, w której obronie Ukrainy zlecamy ichm. panom posłom naszym znosić się z inszymi województwy wszystkimi i to, co wszystkim magis videbitur salutare et necessarium Reipublicae postanowić. Tego przestrzegając, [k. 403] aby płaca niemiecka penitus zniesiona była, także liczba przełożonych nad armatą i stipendium ich zmniejszone było. Do którego praesidium należeć mają starostowie ukraïnni, którzy według praw dawnych i ordynacyj pewną liczbę ludzi do wojska na obronę Ukrainy wyprawować powinni. Na których poenam, jeśliby powinności tej dosyć uczynić nie chcieli, namówić.

Suplement żołnierza zaciągniętego acz widzimy, że jest cum summo praeiudicio prawa pospolitego et res mali exempli, gdyż się stał sine consensu Reipublicae imo contra sancitum onej expressum i należałoby, aby

ci płacili temu suplementowi, którzy by byli authores tego zaciągnięcia, jednak zabiegając *inconventiis*, które by z niezapłacenia żołnierzowi urósć mogły, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby z innymi województwy znosząc się, zapłatę temu wojsku zgodnie obmyślili. W czym mentem nostram eksplikowaliśmy ichm. panom posłom naszym hoc praecavendo, aby to exemplum tak szkodliwe Reipublicae na potym nigdy nie było.

Postulatum królewicza jmci Karola Ferdynanda biskupa wrocławskiego względem koadiutoryjnej na biskupstwo plockie na sejmik przed sejmem przyszłym walnym przypadający odkładamy.

Fort na Ukrainie dla zahamowania inkursyi na morze kozackich już jest przez konstytucyję postanowiony⁸⁶ i sumpt na wystawienie jego od Rzeczypospolitej wzięty, mają się tego dowiedzieć ichm. panowie posłowie nasi, przy kim te pieniądze zostają i czemu ta municyja dotąd nie skończona.

Liczba przez ichm. panów podskarbach acz jest na przeszłym sejmie uczyniona, jednak iż nie skończona jest i nie weryfikowana, przeto pilno intendere ichm. panowie posłowie nasi mają, aby ante omnia liczba ta determinowana była i retenta, [k. 403v] których jest niemało, aby sine mora do skarbu wniesione były, a residuum tej sumy, co się ex calculo pokaże, aby na prywatne pożytki obrócono i zatrzymano nie było. Przytym poenam na pana instygatora koronnego⁸⁷ namówić, jeśli by wzięwszy delatę od skarbu, cum retentoribus podatków Rzeczypospolitej prawa finaliter nie skończył.

Tego też pilno się domawiać ichm. panowie posłowie nasi mają, aby koekwacyja w podatkach wszystkich generaliter województw na tym sejmie stanęła, przestrzegając, aby reszta pieniędzy ex laudo privato województwa naszego złożona, przy szafarzu tegoż województwa będąca, in dispositione województwa na przepisanie ksiąg trybunalskich, podkomorskich i ziemskich zostawała.

Pospolite ruszenie in casum gwałtownego od Turków niebezpieczeństwa, aby według dawnych praw sine divisione belli w mocy JKMcI zostawało, do powszechnej zgody wszystkich województw w tej mierze się przychylając ichm. panowie posłowie nasi pozwolić mają.

O Łęborku i Bytowie⁸⁸ artykuł w przeszłej instrukcyjnej sejmiku blisko przeszłego naszego in toto reasumujemy, to przydając, aby do posesyjej Reipublicae przyjść zaraz te dobra mogły et in commodum jej obróciły się.

De hibernis militaribus rozumiejąc tę rzecz być nie tego sejmu, na sejmik przed walnym sejmem następujący namowę odkładamy.

⁸⁶ *Vol. const., t. III, vol. 2., s. 255, 313.*

⁸⁷ *Andrzej Lisiecki.*

⁸⁸ *W oryginalne: Lumburku i Bitumiu.*

Rozumiemy też to być do snadniejszego obmyślania zapłaty żołnierzowi rzecz służącą, aby Żydzi wszyscy po Koronie dwoje pogłówne realiter od każdej głowy dali, a zabiegając w tej mierze fraudi illorum, żeby jednego dnia wszędzie po Koronie wybierane było. Tak Szkoci, Ormianie, vagabundi, aby pewną sumę do skarbu dali.

Zlecamy też to ichm. panom posłom naszym, aby pilną intercesyją wnieśli do Króla JMci za pany Dzierżkami, synami jm. pana sędziego ziemskiego lubelskiego⁸⁹, jako dobrze zasłużonymi JKMci i Rzeczypospolitej, żeby na nich JKMć miłościwe [k. 404] baczenie i łaskę swą Pańską onym pokazać raczył.

Które puncta zgodnie przez nas namówione zleciliśmy jm. panu Mikołajowi z Oleksowa Gniewoszowi marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Mikołaj Gniewosz z Oleksowa chorąży lubelski, marszałek koła rycerskiego.

XIV. Sejmik relacyjny w Lublinie 30 czerwca 1637 r.

Sejmik zwołany na podstawie relacji posłów na ostatni sejm, według których termin zejścia się sejmiku został wyznaczony na sejmie (zob. niżej). W uchwałach sejmiku brak wzmianki o sejmiku posejmovym województwa lubelskiego.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 30 czerwca 1637 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 66, k. 660v–662v; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Sierakowski rotmistrz królewski, marszałek sejmiku 7 VII 1637 r. [feria tertia post festum Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1637]; **Rkp. 2.** APL, TKL 442, s. 62–63 – kopia.

[k. 661] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na sejmik, który według relacyjnej ichm. panów posłów naszych na sejmie blisko przeszłym dwuniedzielnym warszawskim nam na [k. 661v] dzień dzisiejszy, to jest pro die 30 mensis iunii anno 1637 złożony jest, zrozumiawszy z ichm. panów posłów naszych, iż na przeszłym sejmie, patrząc na potrzebę Rzeczypospolitej, ichm. panowie posłowie województwa naszego czopowe jedno pozwolili, sposób wybierania onego do braciej sobie zostawiwszy. Obieramy tedy do wybierania tego czopowego poborcę ur. pana Jana Iżyckiego miecznika lubelskiego, które czopowe, praestito prius iuramento w grodzie lubelskim, wybierać takim sposobem będzie powinien.

Począwszy a 1 iulii w roku terażniejszym starać się będzie, aby raty bez omieszkania: pierwszą pro die 20 septembris, a drugą ratę pro die 1 novembris do skarbu Rzeczypospolitej oddał, zostawując wybieranie

⁸⁹ Jan Dzierżek.

tego czopowego circa possessores, którzy by tego chcieli, sine tamen diminutione tego czopowego, jako deklaracja od ichm. panów posłów sta-
nęła, to jest trzydziestu i półczwarta [33,5] tysięcy, wytrąciwszy z tej sumy
furmankę za umową jm. pana podskarbiego⁹⁰ przez ichm. panów posłów
uczynioną, której arenda z relacyjej pana poborcy naszego wynosiła sumę
dwanaście set [1200] zł. [k. 662] Ratione jednak conflagratorum et abiura-
torum habita, dla których defektów, aby pan poborca turbowany nie był
i jeżeliby czego nie dobrał, żeby de suo nie płacił, województwo nasze
starać się o to ma, tak jednak, żeby te defecta województwu dostatecznie
weryfikował.

Lokacje nowe, którym 4 lata wyszły, żeby czopowe dawali. Pogorzałe
także miasta, którym libertacja wyszła, aby nie ulegały od tegoż podatku,
także i insze miasta, które by enormiter mało dawały, aby się poprawiały.
Które gdyby się nie chciały poprawić, tedy magistratus tę egzekucyją po-
winien odprawować i do pana poborcy wybrane czopowe praestito super
iustam exactionem iuramento oddawać. A jeżeliby też co więcej pan po-
borca ultra salarium jego, to jest od złotego po groszu wybrał, powinien
to oddać do województwa, rachunek z tego czopowego województwu
uczyniwszy.

A iż z rachunku na sejmiku województwa naszego in anno 1636, 15 ia-
nuarii odprawionym została reszta przy jm. panu szafarzu województwa
tego, to jest suma zł 11 200, którą względem koekwacyej na przeszłym
sejmie w podatkach [k. 662v] Rzeczypospolitej uczynionej do skarbu
Rzeczypospolitej oddać należy, tedy aby ta suma 11 200 zł do skarbu
Rzeczypospolitej jako najprędzej przez pana szafarza naszego wydana
była, postanawiamy.

Które postanowienie nasze zleciliśmy panu marszałkowi koła naszego
podpisać i do ksiąg grodzkich podać.

Zbigniew Firlej z Dąbrowicy starosta lubelski mp., Jan Dzierżek sę-
dzia lubelski mp., Zbigniew Gorajski z Goraja mp., Wojciech Sierakowski,
Andrzej Sierakowski marszałek sejmiku tego mp.

*2. Posejmowa protestacja Zbigniewa Gorajskiego, posła na sejm nadzwyczajny
3–18 czerwca 1637 r.*

Rkp. APL, CLRMO 66, k. 657–657v; protestacja złożona w grodzie lubelskim 7 VII 1637 r. [feria
tertia post festum Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1637].

[k. 657] Do urzędu i akt niniejszych grodzkich lubelskich oblicznie
przyszedłszy ur. jm. pan Zbigniew z Goraja Gorajski dworzanin poko-
jowy JKMci, swym i ichm. panów posłów województwa lubelskiego na

⁹⁰ Jan Mikołaj Daniłowicz.

przeszły dwuniedzielnny sejm w Warszawie odprawiony kolegów swoich imieniem przeciw konstytucjom na przeszłym dwuniedzielnym sejmie w Warszawie niedawno będącym protestował się o to, iż będąc posłem na tenże sejm z województwa lubelskiego z ichm. pany kolegami swymi pozwolili *summa specificata* czopowe jedno do skarbu Rzeczypospolitej *ea conditione*, aby w dyspozycyjej województwa lubelskiego było, na co sobie i sejmik *relationis* we dwie niedzieli konstytucyją warowali i to [k. 657v] wszystko konstytucyjami do konsensu unaniami wszystkiej Rzeczypospolitej obwarowawszy, po spisaniu konstytucyi po sejmie odjechali. A iż w drukowanych konstytucyjach tej z województwa przez posły uczynionej deklaracyjej nie dołożono, przeciwko tej tedy wariacyjej, aby takie *pessima exempla* szerzej się nie rościęgały, *iterum atque iterum* swym i ichm. panów kolegów swych imieniem się protestuję.

XV. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1637 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego w kadencji 1637/1638 był Andrzej Firlej, Deputaci, cz. II, s. 140.

XVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 stycznia 1638 r.

Król Władysław IV uniwersałem datowanym z Warszawy 27 XI 1637 r. zwoływał sejm zwyczajny do Warszawy na 10 III 1638 r., wyznaczając większość sejmików, w tym lubelskiemu, termin przedsejmowego zgromadzenia na 27 I 1638 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 227. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 27 stycznia 1638 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 67, k. 60–64 – obłata (karty mocno uszkodzone; uzupełnienia z kopii **rkp. 2**); w grodzie lubelskim oblatował Tomasz z Bibersteinu Kazimierski dworzanin królewski, marszałek sejmiku 8 II 1638 r. [feria secunda post festum Purificationis Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1638]; **Rkp. 2.** APL, TKL 442, s. 63–65, 56–59 – kopia (karty przemieszczone); **Rkp. 3.** B. Jag., rkp. 2274, k. 29–36 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. 390, s. 374–381 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 419–428 – kopia.

[k. 60] Artykuły na sejmiku województwa lubelskiego uchwalone.

My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się tu na sejmik die 27 ianuarii a. D. 1638 od JKMcI P. n. m. nam przed sejmem walnym pro die 10 martii in anno currenti w Warszawie złożonym do Lublina zjechali, instrukcją zgodnie zawartą umówiwszy ichm. panom Zbigniewowi na Dąbrowicy Firlejowi lubelskiemu staroście, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu, Tomaszowi z Biberstajnu Kazimierskiemu, dworzanom i pokojowym JKMcI, posłom naszym zgodnie na ten sejm obranym taką dajemy.

Naprzód zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby spólnie z ichm. pany posłami wszystkich województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego powinnowawszy JKMci P. n. m. [k. 60v] długo dobrego zdrowia i fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, podziękowali za obmyślanie prawie ojcowskie o całości Rzeczypospolitej, że terazniejszy sejm propter necessitates Reipublicae złożyć nam raczył. Na który sejm ichm. panowie posłowie nasi na początku zaraz stawić się powinni. Gdzie aby ze wszystkimi województwy sposób zapłaty żołnierzowi znaleźli lubo pogłównym żydowskim per capita licząc, gdyż wszystkie handle chrześcijanom odjęli, także donatywy kupieckie i inszych akcesyi nie przepominając. Ostrzegłszy jednak tego, jeśliby kiedykolwiek do stanowienia czopowego przychodziło, aby possessores dóbr swoich do poborcy płacili według terazniejszych arend, żadnej diminucyjej w nim nie czyniąc. W czym wszystkim za zgodą generalną sejmową postępować sobie mają.

Koekwacyjej wszystkich województw i W. Ks. Litewskiego w podatkach nie ustępując, i owszem, liczbę ichm. panów podskarbi⁹¹ zaraz po odprawieniu vot ichm. panów senatorów w zamku odprawować dostatecznie z weryfikacją w pół sejmu, aby relacyja jej nie przy konkluzyjej sejmu w tumultcie, ale raczej wcześniej i dobrze przed konkluzyją odprawić się mogła i dubia wszystkie uważone i decydowane zostawały, powini będą. Z której liczby uważać mają, gdzie się podatki Rzeczypospolitej tak z retent dawnych pozostałe, jako i dawne przez dwie lecie do skarbu przychodzące obróciły i dlaczego z nich wojsku dotychczas nie zapłacono. Tego przestrzegłszy, aby według prawa dawnego suplementu sine scitu et consensu totius Reipublicae nie zaciągano i te tak dawniejsze, jak i świeższe były rozprawione, gdzie o konstytucyją ichm. panowie posłowie starać się mają. A gdyby in posterum ważył się kto suplementów takich zaciągać sine speciali et expresso consensu Reipublicae, żeby temu suplementowi de proprio płacił sub poena peculatus, gdyż urgente necessitate popolite ruszenie ma być w mocy Króla JMci.

Ekonomie aby Królowi JMci przywrócone były, tego na tym sejmie nie mają odstępować ichm. panowie posłowie nasi, a in futurum o to instygator, aby czynił sub privatione officii na sejmie.

[k. 61] Swawola kozacka tak uspokojona być może, gdy starostwa ukraiinne ludziom rycerskim, takim, którzy by na Ukrainie in persona sua rezydować i poczty ludzi mieć pewne obligowali się i według dawnej ordynacyje rozdawane będą, których plebeiae conditionis ludziom, Żydom, aby nie arendowali sub amissione starostw. O co forum mają mieć in iudicio

⁹¹ Jan Mikołaj Daniłowicz, podskarbi wielki koronny; Mikołaj Tryzna, podskarbi wielki (ziemski) litewski.

quovis tribunalitio inter causas fisci ad instantiam cuiusvis. Do tego miasta ukraińskie, wsi, bojarowie według dawnych praw, aby do każdej potrzeby Rzeczypospolitej stawali. A przy tym forteca zaczęta Kudak, która by im chodzenia na morze hamować mogła, aby sumptem Rzeczypospolitej dawno na to naznaczonym i wydanym restaurowana i dokończona była, w czym wszystkim do artykułów województwa naszego feria tertia ante festum Sancti Thomae Apostoli proxima [9 XII] a. D. 1636 do grodu lubelskiego podanych ichm. panowie posłowie nasi referować się mają.

Iż rozgraniczenie od Moskwy nie stanęło, przeto autoritate z sejmu przyszłego komisarzy de novo naznaczyć, którzy by Rzeczpospolitą w tej tam prowincyjce finaliter uspokoili. Przy tym aby securitas tamtych zamków ex proventibus tamecznych opatrzona była. Toż się o zamkach pogranicznych inflanckich rozumieć ma. Także praesidium zamku malborskiego, aby według dawnych ordynacyi in pristinum statum obrony tego zamku ludźmi należącymi w rezę swą wprawione było.

Benignum affectum JKMcI P. n. m. wdzięcznie przyjmując, że sposoby zniesienia częstego poborowania pokazywać raczy ciemi morskimi, w czym wszystkim zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby ineant rationes ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej, jako by te cię sine detrimento Reipublicae w rezę wprawione były i dochód z tych ceł, aby samej Rzeczypospolitej służył i szafunek przy niej zostawał.

Postulata koronne i afektacje z różnych województw, aby tandem sortiantur suum effectum, starać się mają panowie posłowie nasi.

Postulata W. Ks. Litewskiego, iż nam nie są specialiter na sejmiku proponowane i kognicyi żadnych o nich uczynić nie mogli, zlecamy panom posłom naszym, [k. 61v] aby się w tej mierze znaszali ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej i do tego się skłaniali, co by było sine praeiudicio legum publicarum.

Mennica aby tandem ad effectum lubo według ostatniej komisyjce umówionej, lubo de novo koncygowanej, która by magis commodo Reipublicae conduceret, na tym sejmie przyprowadzona być mogła i żeby większy pożytek z niej Rzeczpospolita otrzymała, starać się o to panowie posłowie nasi mają.

De gratitudine JKMcI praestanda referujemy się do artykułu naszego anni 1636.

Wdzięczni będąc providencyjce boskiej, że Pan Bóg wszechmogący z łaskiej swej opatrzył raczył JKMc P. n. m. stanem świętym małżeńskim⁹², zaczym idąc przykładem przodków naszych na oprawę królowej jejm. pa-

⁹² 12 IX 1637 r. Władysław IV poślubił w warszawskim kościele św. Jana Cecylię Renatę Habsburg, córkę cesarza Ferdynanda II.

niej nm. pozwala województwo nasze na tych dobrach Rzeczypospolitej, na których się oprawa królowej jejm. świętej pamięci rodzicielki JKMc i ścigała⁹³ cum cautionibus et conditionibus w dawnych oprawach specyfikowanych hac ratione, aby królowa jejmć ad realem possessionem bonorum reformationi subiectorum ex nunc przysła.

W postulatach królewicza jmci Kazimierza referujemy się do artykułów przeszłych anni 1636.

Zwyczajna to jest narodowi naszemu okazować omnem gratitudinem posteritati królów ichm. panów swoich, zacychm królewiczowi jmci Karolusowi biskupowi wrocławskiemu życzy województwo nasze, aby w afektacyjnej swojej był ukontentowany, sine praeiudicio legum publicarum.

Wiele familiej do tej zacnej Korony garnęło się z tytułami cudzoziemskimi więcej poważając szlachectwo polskie, aniż tytuły próżne cudzoziemskie. Teraz już odrodkami zostajemy przodków naszych, gdy nie kontentując się tak zacnym klejnotem polskim najdują się tacy, którzy od postronnych panów otrzymywają przeciwko prawu privilegia na tytuły. Aby abrogowane były, starać się mają ichm. panowie posłowie nasi, kto by one otrzymał i na potom bez konsensu Rzeczypospolitej otrzymawać się żaden nie ważył. Gdyż podobno [k. 62] niepośledniejszą jest przyczyną introdukcyjnej nowej Kawaleryjej w Ojczyźnie naszej⁹⁴, która znosi starą Kawaleryją przyznaną od wszystkiego świata szlachcicowi polskiemu, gdy mu ten tytuł Eques Polonus przyznany jest. Aby ta nowa rzecz przeciwna prawom ratione inaequalitatis względem porównania największego pana z najuboższym szlachcicem polskim, nie spominając, że za sobą pociąga tak domowego, jako i postronnego niepokoju metum, upraszać mają ichm. panowie posłowie nasi JKMc, żeby te novitates in Rempublicam nostram nie były introdukowane, ale raczej starodawny status Reipublicae był zachowany, jaki zastał JKMc przy początku szczęśliwym panowania swego. Etiam adhibitis protestationibus initio sejmu zaraz, że do niczego przystępować nie mogą ichm. panowie posłowie nasi, ażby gruntowna deklaracja o zniesieniu tej sine consensu totius Reipublicae, imo in praeiudicium legum maximum koncyptowanej Kawaleryjej stanęła, co potom i konstytucją aby warowano było.

Pactis conventis aby się we wszystkim dosyć stało, tudzież i exorbitancjom.

⁹³ Matką Władysława IV była Anna Habsburżanka, pierwsza żona Zygmunta III Wazy (zm. 1598). Tu chodzi raczej o poślubioną w grudniu 1605 r. drugą żonę Zygmunta III Konstancję Habsburżankę, która uposażona była starostwem golubskim.

⁹⁴ Mowa o ustanowionym przez króla Władysława IV w 1634 r. Orderze Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny.

Także *senatus consultorum rationem*, aby *ichm. panowie senatorowie residentes* oddawali według konstytucji dawnych, *iustitiae distributive*, aby *condigna habeatur ratio*. Także senatorskie dygnitarstwa z urządami koronnymi, iż niektóre osoby pospołu trzymają, co jest *incompatibile*, starać się o to *ichm. panowie posłowie* mają, aby *pro vacanti* były rozumiane.

Powiatów łębskiego i bytowskiego ordynacja aby według konstytucji przeszłych na tym sejmie stała, *efficere ichm. panowie posłowie* mają, w ostatku referując się do artykułów przeszłych anni 1636.

De *hibernis* mają się znosić *ichm. panowie posłowie* nasi ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej et *inire rationes*, aby mogły być postanowione *cum maiori commodo Reipublicae*.

O *nobilitację* żołnierzy smoleńskich reasumują się artykuły przeszłego sejmiku anni 1636.

O konkluzyj sejmu reasumujemy artykuł przeszłego sejmiku sześciodzielnego [k. 62v] anni 1636, to specjaliter przydawszy, aby z poselskiej izby nie chodzili na górę *ichm. panowie posłowie*, jedno z zgodnie namówionymi i podpisanymi od pana marszałka i deputatów artykułami i którekolwiek potym na górze zgodnie staną, te wszystkie konstytucyje zaraz tamże pan marszałek poselski z deputatami i z którym z *ichm. panów pieczętarzów* podpisać się mają. A po sejmie aby spisowanie tych konstytucji w gospodach omnino zabroniono było, tak iż jeśliby *ichm.* na górze nie podpisali, tedy już taka konstytucja między konstytucyje wpisana być nie ma.

Uważając, iż dla zatrudnienia spraw sejmowych *remissy* i *retenta* kwarciane sążone nie bywają, a za tym i płaca żołnierzowi nie dochodzi, tedy przychylając się do instrukcyj JKMcI pozwalamy na to sądy dwudzielne samych tylko *remiss* i kwarty po sejmie za naznaczeniem pewnych deputatów z senatu i z koła poselskiego *praevio iuramento* na sprawiedliwe sążenie.

Iż teraz wszystkie *Reipublicae proventa plus offerenti* zwykły się *arendować*, a *plebeiae personae* do nich się *ubiegają*, szlachcic zaś do nich *docisnąć* się nie może, zlecamy *ichm. panom posłom* naszym, żeby *in posterum* do takich *arend inter plus offerens* szlachcic bliższy *zostawał*.

Inwentarz armaty aby przez komisarzy z sejmu naznaczone był spisany i sumpt, który na armatę wychodzi, aby *moderowany* był. Także *olbora olkuska*, z której sumpt na armatę idzie, aby przez przysięgłego szlachcica *trzymana* była. Z dóbr jednak szlacheckich *dziedzicznych* żeby *olbory* nie wyciągano, starać się o konstytucją *ichm. panowie posłowie* mają.

Wielkie *ukrzywdzenie* lud *pospolity* ponosi w tym, że *praetia rerum* przez urzędy *prawem pospolitym* naznaczone już *ustawione* żadnego efektu nie biorą z tej przyczyny, iż *magistratus civilis* miasto *czynienia*

sprawiedliwości od Trybunału studiose taxy osobne otrzymywają, a po Trybunale zaś aby żadnego efektu taxa nie miała, za dworem wojewody, starosty, extra [k. 63] forum competens pozywają i cassationem taxy otrzymywać usiłują, urzędy trudnią. Do czego ciż mieszczanie o zniesienie komisyyej do liczby słuchania tych mieszczan z procentów miejskich wydanych, także za dworem pozywając, apelacyi od komisarzów interponowanych nie prosequując, kasacyją świeżych i dawnych komisyyi otrzymywają, a zatym prawo o liczbie mieszczan postanowione znoszą, starać się ichm. panowie posłowie nasi mają, aby takowe decreta zadworne i mandaty zniesione były, a mieszczanie żeby na każdy rok liczbę według konstytucyyej czynili i municyye, które funditus zniesli, zrewidowane były, a przez [k. 425] kogo zepsowane są te wały i insze municyye, aby każdy z nich suo sumptu restaurował. Także mieszczanie wszyscy aby in causis caedis et vulnerum forum coram iudicio terrestri mieli, i pod jarmarki każdy aby według konstytucyyej anni 1565⁹⁵ z gościnnych kupców urząd grodzki indilatam iustitiam uczynił, sine impedimento magistratis civilis.

Konstytucyya anni 1633 coronationis o komisarzach i komisyyach w rozgraniczeniu dóbr szlacheckich z królewskimi W. Ks. Litewskiemu służyca⁹⁶, aby i Koronie służyła, starać się ichm. panowie posłowie nasi mają.

O wydawaniu komisyyi artykuł nasz także przeszłego sejmiku sześćniedzielnego reasumujemy anni 1636 cum ea declaratione, że konstytucyye de violatione iudiciorum aut commissionum uchwalone tych tylko afficere mają, którzy umyślnie sądy i komisyye znosić, lubo też osobom na takowych funkcyyach będącym wiolencyją jaką uczynić mieli secus. Co się extra actum iudicii aut commissionis ex contentione dzieje, nikt nie ma być do tych konstytucyyi ani ad poenas, które tam są opisane, pociągany, ale o to in foro terrestri jako pro simplici iniurio sprawować się każdy powinien.

[k. 63v] Kapituła krakowska i insze wszystkie iż pretendują, prawa, za którymi by dobra communitati kupować miały okazać mają, a jeśliby nie okazały, tedy aby do kupowania droga zawarta była, starać się ichm. panowie posłowie nasi o konstytucyyą mają.

Artykuły przeszłego sejmiku anni 1636 na sejm sześćniedzielnym ichm. panom posłom naszym dane, mianowicie o Trybunale i wszystkich tych, którzy od Trybunału praeiudicium ponieśli, także ichm. panów Garwaskich i insze wszystkie in toto reasumujemy, hoc addito o Trybunale, aby poeny, które excedunt numerum 14 marcarum do kwarty obracane były, które pisarz skarbowy przy Trybunale będący exigere będzie i cum attestatione Trybunału de numero summae receptae do skarbu wnosić będzie powinien.

⁹⁵ *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 171.*

⁹⁶ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 214.*

Iż niektórzy otrzymawszy ad male narrata z kancelaryjej JKMci kuratoryją na osobie kuratora niepotrzebującej, pod pretekstem tej kuratoryjej (które in defensam, a nie in offensam od Pana Boga nawiedzonych i utrapionych prawo pospolite królom panom naszym na szafunek podało) z dóbr i substancyi takowych pożytek sobie przywieść i prawa ich zatrudnić usiłują. Co iż jest przeciwko wszelakiej słuszności i wolności szlacheckiej, starać się ichm. panowie posłowie mają o konstytucyją na zabezpieczenie takowej złości i chciwości ludzkiej, aby żaden cuiuscunque status et conditionis nie ważył się upraszać na osobach szlacheckich *sexus utriusque* i na dobrach ich kuratoryjej, ażby wprzód Króla JMci albo *ex speciali commissione* JKMci sąd ziemski województwa tego, w którym osoba ta, o której kuratoryją idzie mieszka i dobra jej leżą, uczynił *kognicyją deffectuum*, przez które by słusznie kuratoryja dana być miała. Której swej komisyye sąd on ziemski relacyją przez list JKMci uczynić ma i ta *curatoria* szlacheccowi w onymże województwie dobrze osiadłemu pozwolona być może, *salvo iure proximiorum*, jeśli by się tej kuratoryjej domagali i posesyją swoją w tymże województwie dostateczną mieli. A jeśli by kto mimo to prawo ważył się [k. 64] otrzymać kuratoryję, z takim *pro cassanda tali curatoria forum* ukrzywdzonej osobie albo powinnym jej in *gradu successionis proximioribus*, aby na Trybunale *inter causas officii* naznaczone było, *cum poenis et refusione damnorum*, jako jest o kadukach w konstytucyjej wyrażono. Co na przyszłe czasy ściągać się ma. A przeto kuratoryje z ubliżeniem praw i wolności osoby szlacheckiej wydane sąd trybunalski z pozwu *inter causas officii* wydanego uważać będzie. A jeśli by tej konstytucyjej insze województwa nie przyjmowały in *universali*, jednak naszemu broniona być nie może jako *ex consensu totius nobilitatis* przyjęto.

Lauda wszystkie strony podatków na żołnierza powiatowego pruskiego in anno 1635 pozwolonych względem rachunku w województwach od poborców uczynionych są konstytucyją aprobowane i te rachunki już nie mają być in *dubium* wokowane. A iż ur. Jan Iżycki miecznik i poborca lubelski uczyniwszy województwu naszemu przedtym dostateczny rachunek z pomienionych podatków jest *contra mentem constitutionis* i województwa naszego uchwały dekretem Trybunału Radomskiego *aggravatus*, starać się mają serio ichm. panowie posłowie, aby ten dekret Trybunału Radomskiego *nullitati subiaceat* i więcej już od skarbu o to turbacyjej nie ponosił. Także aby *laudum* strony czopowego województwa lubelskiego anni 1637 uczynione in *suo robore* zostawało.

Libertacyje mieszczan lubelskich Piotrkowskich na kamienice w murze będące otrzymane, aby zniesione były.

Zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby ten, kto by się zadłużył w czym *Reipublicae*, nie był ad *maiora* promowany, ażby się in *toto* uiścił

Rzeczypospolitej i forum miał na Trybunale ad instantiam cuiusvis inter causas fisci.

Petita.

Za jm. panem Andrzejem Gniewoszem łowczym koronnym, Rzeczypospolitej i JKMci zasłużonym, który koszt niemały ważył na mosty i groble w majątności swej dziedzicznej zaklikowskiej, o rewizyją.

[k. 64v] Za panem Andrzejem Stanisławem Sapiehą starostą rypińskim, zasłużonym Rzeczypospolitej, tudzież o pewną sumę kilku tysięcy, którą ode skarbu Rzeczypospolitej przebraną przez deputaty spod chorągwi swej winien, gdzie dla zmarłego towarzystwa odzyskać nie może, aby mu była odpuszczona.

Za panem Janem Bąkiem Lanckorońskim z Brzezia podstolim ziemi halickiej, człowiekiem rycerskim i zasłużonym.

Za panem Danielem Iżyckim sekretarzem JKMci i pany Domaszewskimi dla kosztu zbudowanej grobli i mostu względem złych przepraw, o rewizyją.

Za panem Mikołajem Grabią zasłużonym Rzeczypospolitej.

Za panem Pawłem Grochowskim z Wysokina, Jakuszów o rewizyją.

Za panem Wilamem zasłużonym JKMci o indygenat.

Za panem Kostenem także o indygenat.

Za panem Forbesem zasłużonym JKMci o indygenat.

Za panem Wołkiem zasłużonym Rzeczypospolitej o nobilitacją.

Za pany Słotwińskimi, starodawną szlachtą, którzy natenczas jeszcze sub iurisdictione dzierżawców starostwa kazimierskiego zostają⁹⁷, aby ad ius terrestre przypuszczeni byli, gdyż niejedne familije stanu szlacheckiego takie za zasługami swymi otrzymali.

Za mieszczany ostrowskimi względem łąnów więcej pokazanych przy frymarku, z których do płacenia agrawowani być się rozumieją.

Na ostatek zlecamy to ichm. panom posłom naszym, fidem et honorem illorum obtestando, aby we wszystkim prawa pospolitego przestrzegali, na żadne feuda, commutationes i alienationes dóbr Rzeczypospolitej, atque quasvis novitates nie pozwalali i żadnego speciale onus na województwo nasze nie przynosili.

Które artykuły nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego teraźniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich zwyczajnym sposobem per oblatam podać.

Thomas a Biberstain Kazimierski marschalculus conventus moderni.

⁹⁷ O starostwo kazimierskie toczył się wówczas, po śmierci Mikołaja Firleja, wojewody sandomierskiego, spór między wdową po nim Marią z Mohylów a krewnymi Stanisława Firleja, syna starosty kazimierskiego Andrzeja Firleja, zob. A. S. Radziwiłł, *Pamiętnik o dziejach w Polsce*, t. 2, Warszawa 1980, s. 58–59.

XVII. Sejmik relacyjny oraz elekcji kandydatów na sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 8 czerwca 1638 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 1 V 1638 r. sejmu zwyczajnego, Vol. const., t. III, vo. 2., s. 347. Z wyznaczoną tą uchwałą datą skorelowany został sejmik elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego po śmierci 18 V 1638 r. sędziego Jana Dzierżka, ale uniwersału wojewody lubelskiego Aleksandra Tarło zwołującego sejmik elekcyjny nie odnaleziono.

1. *Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 8 czerwca 1638 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 67, k. 322v–323v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Firlej marszałek sejmiku 9 VI 1638 r. [feria quarta infra octava festi Sacratissimi Corporis Christi Domini a. D. 1638]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 429–431 – *kopia*.

[k. 323] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się tu do Lublina na sejmik pro die 8 iunii anni 1638, konstytucją sejmu sześćniedzielnego blisko przeszłego warszawskiego nam dla namówienia sposobu wydawania podatków na sejmie przeszłym pozwolonych naznaczony⁹⁸, takie laudum uczyniliśmy.

Naprzód stosując się do intencji Rzeczypospolitej na wniesienie sumy trojgu podymnego korespondującej pozwoliliśmy pobory dwa łańowe i czopowe jedno, przy którym furmanka mniejsza według dawnego zwyczaju z swymi akcydencyjami wybierana być ma. Do których wybierania obraliśmy zgodnie poborcę ur. pana Jana Iżyckiego miecznika lubelskiego, który praestito prius super veram et fidelem exactionem iuramento te podatki ma wybierać, począwszy wybierać pobory a die 13 iunii ad diem 11 iulii wybrać je praecise powinien. Czopowemu zaś ponieważ die 1 iulii kończyć się będzie exactia, zaczym przed tym dniem każdy posesor ozwać się będzie powinien, który by życzył sobie według ostatnich kontraktów to pomienione czopowe trzymać. Z tym dokładem, aby połowicę sumy circa contractum odłożył, a druga połowica sumy na dwie racie ma być oddaną: pierwsza rata pro feria secunda post festum Circumcisionis Christi Domini proxime ventura [3 I 1639], druga circa expirationem czopowego. A jeśliby który posesor arendy z panem poborcą nie chciał stanowić, albo też ratione conflagrationis oponował, tedy wolno będzie panu poborcy albo plus offerentis arendować, albo na urząd miejski iuxta constitutionem anni 1629⁹⁹ włożyć.

Lokacje nowe i pogorzelcy, którym libertacja wyszła, starać się ma pan poborca, aby nie ulegały, i owszem, aby proportionaliter ta exactia od nich była oddana.

⁹⁸ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 347.*

⁹⁹ *Ibidem, s. 57–58.*

Ratione desertacyjej w poborach pan poborca zachować się powinien według uniwersałów poborowych i od rzemieślników wedle pośledniejszych kwitów odbierać.

A rachunek z tych podatków [k. 323v] wybranych, tudzież z przeszłego czopowego w województwie pan poborca według laudum przeszłego i terażniejszego na przyszej elekcyjej deputackiej powinien uczynić.

Od których podatków salarium od złotego po groszu pozwalamy. Te jednak podatki wybrane do Lwowa na zapłatę pan poborca wojsku ante 20 augusti odwiezie. A jeśliby pan poborca tych dwóch poborów i czopowego jednego zupełnej sumy trojgu podymnego korespondującej nie odebrał i in rationibus evidenter pokazał, tedy województwo bierze to na się, że to samo województwo supplere de suo ma.

Które postanowienie nasze zgodnie namówione zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Firlejowi pułkownikowi JKMci, marszałkowi koła naszego, podpisawszy do ksiąg grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Andrzej Firlej z Dąbrowicy marszałek koła rycerskiego mp.

2. Atestacja marszałka o elekcyi kandydatów na urząd sędziego ziemskiego.

Rkp. 1. APL, CLRMO 67, k. 322–322v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Firlej marszałek sejmiku 9 VI 1638 r. [feria quarta infra octava festi Sacratissimi Corporis Christi Domini a. D. 1638]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 417–418 – kopia.

[k. 322v] My rady, dygnitarze i urzędnicy, i wszystko rycerstwo, obywatele województwa lubelskiego czynimy wiadomo, iż po zejściu godnej pamięci jm. pana Jana Dzierżka sędziego ziemskiego lubelskiego, mając naznaczony czas od jw. jm. pana Aleksandra Piotra z Szczekarzowic Tarła wojewody naszego lubelskiego, zjechaliśmy na miejsce sejmików i elekcyi naszych zwyczajne do Lublina i tam według prawa pospolitego zgodnymi wszystkich nas głosami czterech obywatelów naszego województwa ichm. panów: Daniela Węglińskiego podsędka, Mikołaja Stoińskiego pisarza ziemskich, Jakuba z Poniatowej Poniatowskiego podstarościego grodzkiego lubelskich, jm. pana Daniela Iżyckiego sekretarza JKMci, których wiary, cnoty, godności, umiejętności, prawa dobrześmy wiadomi, za kandydaty na urząd pomieniony sędstwa ziemskiego lubelskiego z pośrodku siebie obraliśmy, których JKMci P. n. m. prezentujemy.

A tę naszą zgodną elekcyję zleciliśmy jm. panu Andrzejowi z Dąbrowicy Firlejowi pułkownikowi JKMci, marszałkowi na ten czas koła naszego podpisawszy i pomienionych ichm. panów kandydatów oddać. W Lublinie na miejscu sejmików tę atestacyję imieniem nas wszystkich wydać zleciliśmy.

Dan w Lublinie, 8 iunii a. D. 1638. Andrzej Firlej z Dąbrowicy marszałek koła rycerskiego mp.

10 VI 1638 r. nominację na urząd sędziego ziemskiego lubelskiego otrzymał Daniel Iżycki, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 279.

XVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1638 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1638/1639 był Zbigniew Gorajski, Deputaci, cz. II, s. 147.

XIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 25 sierpnia 1639 r.

Król uniwersałem datowanym z Wilna 30 IV 1639 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 5 X 1639 r., wyznaczając większości sejmików, w tym lubelskiemu, termin zgromadzenia się na 25 VIII 1639 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 234. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 25 sierpnia 1639 r.

Rkp. 1. AGAD, AR, Dz. II 1176, s. 1–15 – kopia; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 433–451 – kopia (z zaginionej dziś księgi CLRMO 68); w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Gniewosz łowczy koronny, marszałek sejmiku 29 VIII 1639 r. [feria secunda post festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima a. D. 1639].

[s. 1] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy do Lublina die 25 sierpnia roku 1639 na sejmik od Króla JMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym w Warszawie dnia 5 października przypadającym złożony, a stosując się do propozycyjej nam podanej i upatrując dobro pospolite, instrukcją zgodnie między nami umówioną i zawartą ichm. panom: oświeconemu Władysławowi Dominikowi książęciu na Ostrogu i Zaslawiu, hrabi na Tarnowie, koniuszemu koronnemu, Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu dworzaninowi pokojowemu Króla JMci, ichm. panom [posłom] zgodnie od nas na sejm przyszły obranym dajemy takową.

Po oddaniu imieniem wszystkich nas wiernych poddanych JKMci P. n. m. i powinszowaniu w długi wiek przy dobrym zdrowiu fortunnego i Ojczyźnie naszej zdrowego panowania i szczęśliwych nad nieprzyjacioły wiktoryi, ichm. panowie posłowie nasi spólnie z inszymi pany posłami wszystkich województw, ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego za ojcowskie dobra pospolitego i całości Rzeczypospolitej obmyślanie JKMci P. n. m. z powinłą wdzięcznością podziękują.

I zaraz na początku sejmu [s. 2] pactis conventis w czym by się dotąd nie stało dosyć, Królowi JMci proponować i też pacta conventa, aby in toto et in parte do swego skutku i powinnej egzekucyjej przyprowadzone były, urgere mają.

Senatus consultorum suorum rationes we wszystkich sprawach Rzeczypospolitej zachodzących ichm. panowie senatorowie residentes, aby według prawa pospolitego dostatecznie oddali.

Odjazd Króla JMci za granicę z pewnymi ichm. pany senatorami i z obiera pieczętarzami koronnymi¹⁰⁰ sine consensu ordinum Regni inter eadem senatus consulta w osobliwej ma zostawać u wszystkich ichm. panów posłów uwadze, a na potym, aby ichm. panowie senatorowie z Królem JMcią extra Regnum nie wyjeżdżali, speciali lege ma być opatrzone i poena in secus facientes ichm. panów senatorów, aby była postanowiona.

Kurlandczykowi¹⁰¹ collatio feudi przeciw prawu pospolitemu bez pozwolenia Rzeczypospolitej, aby zniesiona była.

Koekwacja wszystkich województw koronnych i litewskich w podatkach, nie odstępując liczbę od skarbu, zaraz po wotach ichm. panowie senatorowie w zamku dostatecznie odebrać i relacją jej cum verificatione w pół sejmu najdalej, z uwagą i decyzją omnium dubiorum odprawić, i gdzie się podatki Rzeczypospolitej z retent dawnych pozostałe i de novo po sejmie przeszłym do skarbu wniesione wróciły. Więc jeśli z tychże podatków iuxta assignationem Reipublicae wojsku kwarcianemu i z ordynacyjej Rzeczypospolitej zaciągnionemu stała się zapłata, ichm. panowie posłowie serio dowiedzieć się mają.

Na suplement nowy kwarcianego i z ordynacyjej zgodnej postanowionego wojska nie mają pozwalać ichm. panowie posłowie i jeśliby kto po przeszłym sejmie więcej wojska sine consensu ordinum Regni zaciągnął, aby mode proprio zapłacił. Taż solutia de propriis et poena peculatus na wszystkich nowe suplementa wojskowe i ludzi zbierania czyniących, aby in posterum lege perpetua postanowiona była, ichm. panowie posłowie domówić się mają, w czym artykuły przeszłych sejmików naszych reasumujemy. A jeśliby czego z defektów i retentów wszystkich podatków nad zapłatę wojska consensu publico zaciągnionego (gdyż kwarcianemu żaden borg iść nie może, ponieważ i kwarta integre do skarbu wnoszona bywa) nie dostawało, na to podatki z składnego winnego, z Ormian, Szotów, z evecty i invecty, także pogłowne żydowskie, które istotnie z głowy każdego Żyda licząc ich per capita wybierane być ma, pozwalamy. Przydając do tego [s. 3] 80 000 zł dwiema ichm. panom sieradzkiemu¹⁰² i bełskiemu¹⁰³ wojewodom per medium ratione pewnych legacyjej, a 10 000 zł jm. panu małogoskiemu¹⁰⁴ i drugiemu z Wielkiej

¹⁰⁰ *Piotr Gembicki, biskup przemyski, kanclerz; Jerzy Ossoliński, podkanclerzy. Od połowy sierpnia do końca października 1638 r. Władysław IV podróżował na kurację do Baden. W Wiedniu doszło wówczas do spotkania z cesarzem Ferdynandem IV Habsburgiem.*

¹⁰¹ *Jakub Kettler, regent, a od 1642 r. książę Kurlandii i Semigalii.*

¹⁰² *Kacper Denhof, kasztelan sieradzki.*

¹⁰³ *Jakub Sobieski, kasztelan bełski.*

¹⁰⁴ *Sebastian Wołucki, kasztelan małogoski.*

Polski komisarzowi do Moskwy¹⁰⁵ także per medium dane i przy ichm. ciach dla nieodprawionych legacyi i komisyej zostawające.

Więc i wszystkie reszty od księcia jm. kurfirsta brandenburskiego¹⁰⁶ zatrzymane, które pieniądze wszystkie, aby ex integro do skarbu weszły, urgebunt ichm. panowie posłowie. I żeby in posterum od tegoż księcia jm. brandenburskiego doroczne pensiones zatrzymywane nie były, skuteczny sposób communi consensu z inszymi województwy wynajdą.

Na żadne insze podatki nie mają pozwalać ichm. panowie posłowie nasi, a gdyby drugie województwa na samą tylko zapłatę wojsku skryp. tem in archiwum Regni danym ordynowanego przyzwoliły, ichm. panowie posłowie nasi do nas braciej swej na sejmik relacyjny, który konstytucją naznaczony będzie, eo in passu referować się mają i na tenże relacyjny sejmik konstytucyje sejmowe przywieźć nam powinni.

Wielkie odwagi i potomnym wiekom pamiętne JKMcI P. n. m. z nieprzyjacioły koronnymi na wojnie i w rządzie Rzeczypospolitej naszej domowym dzieła jako od wszystkich postronnych narodów podniesienie i nieśmiertelną sławę, tak od nas summam gratitudinem a quo iure wyciągają, zlecamy przeto ichm. panom posłom naszym, aby spólnie ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej znosili się de tali gratitudine Królowi JMci praestanda, za którą by leges Regni, equestris ordinis libertas, praesens Respublicae et successorum JKMcI status żadnego ubliżenia nie odniósł. Na co by się jednak wszystkie województwa nullo excepto zgodziły, na to ichm. panowie posłowie nasi pozwolili mają. Wszakże gdyby jedno województwo albo powiat modum gratitudinis istius brał sobie do braciej, tedy i nasi ichm. panowie posłowie do nas hoc in passu rem integram przynieść powinni.

O ekonomijach prawa i konstytucyje wszystkie do egzekucyje przywieść, tego ostrzegłszy, aby i o prawo królowej jejmci, nunc et in posterum nie były onerowane. Przy tychże ekonomijach leśnictwa w W. Ks. Litewskim z dawna będące aby i teraz zostawały, i jeśli są komu dane, aby były Królowi JMci przywrócone.

In casum tureckiej wojny pozwalamy ichm. panom posłom naszym, [s. 4] znosząc się z inszymi, umówić sposoby wszelakie, które by Rzeczpospolitą in ea necessitate mogły suffragari, podatków jednak żadnych ex nunc na tę wojnę jako niepewną nie pozwalając. A pospolite ruszenie, in quantum by go własna potrzeba była, sine divisione belli może być pozwolone.

¹⁰⁵ Remigian (Eremian) Zaleski, referendarz koronny. Komisję powołał sejm z 1635 r., *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 295.

¹⁰⁶ Jerzy Wilhelm Hohenzollern.

Kudak i 100 000 zł na fortyfikację jego od Rzeczypospolitej pozwolone jako się obracają i [o] sposobach zatrzymania tego miejsca sine damno et discrimine Reipublicae, znosić się mają ichm. panowie posłowie nasi z inszymi ichm. pany posłami.

Kozacy Zaporoscy w takim rządzie, w jaki teraz są wprawieni, aby in posterum trzymani byli.

Ratio hibernorum panów żołnierzków po koronacyej na komisyyej lwowskiej namówiona aby przez ichm. panów posłów trutinowana i postanowiona była ex re et commodo Reipublicae, z dobrym taxy znizieniem.

Armata Rzeczypospolitej mała i wielka, dawna i teraz świeżo wojną moskiewską nabyta, jeśli jest wszystka, ichm. panowie posłowie wywieźć się mają. A jeśli by co z niej extra usum et necessitatem Reipublicae odeszło, aby o to instygator koronny¹⁰⁷ ex lege na sejmie czynić był powinien. Taż armata mniejsza i większa aby zewsząd do Korony sprowadzona, według dawnych inwentarzów porządnie zinwentowana i w dobrym porządku w cekausah Rzeczypospolitej chowana była. A jeśli by do przelania której sztuki przyszło, aby ją znowu z herbem Rzeczypospolitej ulano i na miejsce starej restytuowano, ichm. panowie posłowie domówić się powinni. Inwentarze teży armaty nowe porządnie spisane do grodu każdego województwa mają być podane.

Apparatus bellicus i wszystkie do armaty necessaria iuxta pacta conventa sporządzone być mają, bez zaciągu na to podatków Rzeczypospolitej.

Ceł morskich wybieranie aby według konstytucyyej sejmu przeszłego sześćniedzielnego¹⁰⁸ w dobry porządek wprawione było, a cokolwiek dotąd na stronę Rzeczypospolitej wybrano, aby się to wszystko według ordynacyyyej sejmu przeszłego na terazniejszym sejmie obróciło. A na potym też cła morskie aby nie w administracyyyej i dyspozycyyej skarbu koronnego, ale pewnych osób, które od sejmu do sejmu mają być naznaczone i przysięgą osobną obowiązane zostawały i na pożytek Rzeczypospolitej własny ex consensu ordinum omnium [s. 5] na sejmie totaliter obracane były, ichm. panowie posłowie nasi ze wszystkimi stanami inibunt rationes.

Królewicza jmci za granicami państw koronnych niesłuszne zatrzymanie¹⁰⁹ naszemu województwu, jako i wszystkiej Koronie, jest żałosne. Lecz iż od pewnych osób dignitati senatoriae non consulto equestri ordine in eliberationem królewicza jmci dana jest asekuracyja, ichm. panowie posłowie nasi expostulować mają z ichm. pany senatorami, czemu na tę asekuracyję pozwolili i uważać, jeżeli non contra dignitatem neque contra bonum

¹⁰⁷ Stanisław Laskowski.

¹⁰⁸ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 314–315.*

¹⁰⁹ Jan Kazimierz Waza; uwięziony przez Francuzów, przebywał w więzieniu od V 1638 r. do II 1640 r., szerzej zob. Z. Wójcik, *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław 2004, s. 27–39.

publicum jest dana też asekuracja, gdyż my na taką pozwalamy, która by nie była contra dignitatem et cum detrimento Reipublicae. A nihilominus ichm. panowie posłowie prawem obwarować mają, aby in posterum królewiczowie ichmć inconsultis omnibus ordinibus extra Regnum nie wyjeżdżali i ordo senatorius aby takich asekuracyi, do których wszystka Rzeczpospolita należy, nie dawał.

Strony posagu najjaśniejszej królowy jejmci¹¹⁰ znosić się mają ichm. panowie posłowie nasi z inszymi ichm. pany posłami, a podane sposoby do nas przynieść na sejmiki relacyjne.

Komisya o mennicy po koronacyej ostatnia¹¹¹ aby in trutinum przyszła i sposób jako najlepszy robienia monety aby był przedsięwzięty i do skutku przywiedziony, a pożytek z tejsze mennicy aby się cale in usus Reipublicae obracał.

Wakancyje urzędów i dzierżaw świeckim osobom służących, beneficiorum duchownych, incompatibilium, które pro vacantibus reputantur między świeckimi i duchownymi osobami znajdujące się, także beneficia ecclesiarum cathedralium et collegiatarum plebeis podane, które także censentur być vacantia, aby ante omnia ludziom stanu szlacheckiego wedle prawa pospolitego rozdane były, upomnią się ichm. panowie posłowie.

Konkluzyje sejmowe przeciwko dawnym prawom i świeżej sejmowi coronationis konstytucyjej¹¹² debito tempore nie dochodzą, czemu zabiegając ichm. panowie posłowie nasi na początku sejmowi uczynią protestacyją, iż na żadną prolongacyją sejmowi nie pozwolą. A jeśliby piątego dnia przed konkluzyją sejmową z zgodnemi konstytucyjami do senatu poselska izba nie mogła iść i ostatniego dnia przed wieczorem sejm zawarty nie został, aby ichm. panowie posłowie nasi facta simili manifestatione, na nic nie pozwalając, z sejmowi odjechali.

Konstytucyje po konkluzyjej sejmowi zgodnie zawarte, rękami pana marszałka poselskiego i pewnych przy nim z izby poselskiej deputatów podpisane, aby spisowane privatim, poprawiane i odmieniane nie były.

[s. 6] Protestacyje, które przeciwko zgodnym konstytucyjom z ichm. pany duchownymi zawarte, a od osób niektórych duchownych zaszły, aby u żadnego sądu przyjmowane nie były, owszem, pro nullis et certis speciali constitutione deklarowane zostały.

Dyploma na nieprzyjęcie Kawaleryjej przeszłego sejmowi w senacie czytane i ad archivum Regni podane aby przejrzane było i w czym by się nie zdało ordinibus Regni, aby je poprawiono et in volumen legum

¹¹⁰ Anna Katarzyna Konstancja Wazówna; 8 VI 1642 r. poślubiła Filipa Wilhelma Wittelsbacha, elektora Palatynatu Reńskiego.

¹¹¹ *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 207–208.

¹¹² *Ibidem*, s. 197.

insertero, albo też aby expressa lege takowe Kawaleryje i tym podobne novitates zabronione były.

Żołd cudzoziemski aby penitus u nas był zniesiony i z skarbu nie dawany, także i skarbowi od Rzeczypospolitej nie przyjmowany. A kapitani aby byli ex ordine equestri i possessionati.

Moskiewska komisya nie przysła do effectu dla niezjechania wszystkich ichm. panów komisarzów, przeto starać się o to mają ichm. panowie posłowie, aby choć za umniejszeniem liczby ichm. panów komisarzów, a naznaczeniem łatwiejszych i poblizszych, rozgraniczenie z Moskwą było dokonane.

Kwarty nowej jak wiele przybyło wywiedzieć się mają ichm. panowie posłowie i rationem jej od skarbu odebrać, a relacją o tym uczynić na sejmikach.

Retentores podatków Rzeczypospolitej tantisper aż ex solvent debita, aby omnium beneficiorum et dignitatum in Respublica nie byli capaces. Starostwa i dzierżawy, na których już są extenuowane sumy, aby lustrowane były i kwarta z nich tak, jako z inszych dupla postanowiona.

Potaszów i saletr z lasów i dóbr starostw i dzierżaw ukraińskich panowie starostowie i dzierżawcy aby nie palili, być prawem zabroniono, albo przynajmniej aby z tych akcydencyi quotannis pewny procent Rzeczypospolitej dochodził.

Praesidium malborskie i insze pruskie, także wszystkie zamków Rzeczypospolitej praesidia aby in ordine et statu legitime według dawnych praw i ordynacyi zostawały, domówić się mają ichm. panowie posłowie.

Starostowie ukraińscy aby w starostwach i dzierżawach swych rezydowali i onych Żydom i inszym osobom nie arendowali, konstytucyje w tym uczynione reasumować i poenam privationis, a forum na sejmie ad instantiam instygatora koronnego in secus facientes założyć.

[s. 7] Wybrańcy aby dobrym porządkiem wedle konstytucyjej anni 1581 i ordynacyjej świętej pamięci króla Stefana¹¹³, także według rewizyjej z sejmu przeszłego naznaczonej¹¹⁴ liczbę wojenną sami in personis suis odprawiali, a na pieniądze żadną miarą obracani nie byli, ichm. panowie posłowie warować mają. A rotmistrze tychże wybrańców pieniędzy od nich względem służby brać nie mają sub poena capitis, o co forum na Trybunale inter causas militares ex instantia et delatione starostów i dzierżawców, którzy o to sub poena 500 marcarum czynić powinni.

Z wójtostw świeckich i duchownych generaliter wszystkich w posesyjej privatorum będących i do miast inkorporowanych, także i z sołtystw

¹¹³ Chodzi zapewne o konstytucję sejmu 1578 r. i uniwersał Stefana Batorego z 10 VII 1578 r. zob. *Vol. const.*, t. II, vol. 1, s. 419–420.

¹¹⁴ *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 317.

aby służba wojenna nie ginęła, ale zawsze i dobrym porządkiem odprawiana była, postanowić.

O Kozakach i bojarach starostw ukraińskich aby według dawnej ordynacji Rzeczypospolitej w takiej liczbie, jako przedtem w służbach wojennych służyli, ma być rewizja i inkwizycja czyniona przez urzędy ziemskie sine impedimento starostów i dzierżawców. Taką rewizję i inkwizycję o Tatarach W. Ks. Litewskiego ma być odprawiona.

Urzędy, starostwa, dignitates i dzierżawy aby wedle praw dawnych viris nobiles, a nie białymgłom, idoneis bene meritis aetate et discretione bene vigentibus dawane były, warować.

Zamki rujnowane z intraty starostw swoich panowie starostowie aby byli naprawiać powinni.

Na żadne feuda, ordynacje, alienacje i commutacje dóbr Rzeczypospolitej, koadiutoryje i prawa, które by znosiły aequalitatem status equestris ichm. panowie posłowie żadną miarą pozwalać nie mają.

O grunty Rzeczypospolitej per privatos na Ukrainie zabrane aby pan instygator koronny czynił na sejmie bez odwłoki, o co ichm. panowie posłowie zawsze na sejmach instare powinni.

Inflantczykom opatrzenie obmyślić, znosząc się z inszymi ichm. paniami posłami.

Pretia rerum aby z tego sejmu jako najlepszym sposobem ad iustum et aequum niższe były.

Województwa, które poborców impossessionatos albo insufficientes do wybierania podatków Rzeczypospolitej naznaczyli, aby retenta od tychże poborców miasto nich zapłacili i z drugimi się coequowali.

[s. 8] Z rachunku podatków przeszłych dwojga łanowego poboru, jedno czopowego, który nam ur. pan Jan Łycki miecznik i poborca lubelski na terażniejszym sejmiku uczynił, pokazuje się, że przy województwie względem koekwacyji w podatkach zostanie suma 888 zł i gr 18, pieniędzy 9, którą sumę ichm. panowie posłowie przy koekwacyji wszystkich województw imieniem województwa naszego deklarować mają. Przychylając się przy tym do laudum sejmiku przeszłego naszego warujemy temuż panu poborcy, że o tę sumę do koekwacyji należącą żadnej trudności mieć nie będzie, a przy tym kwit temuż panu poborcy naszemu dany in toto aprobujemy.

Sądy trybunalskie sacrosancte zachowane być mają i widzimy to wszyscy, jak wiele sprawiedliwości ludzkiej na nich należy. Jednak iż tymi czasy Trybunały w sprawy foro suo nienależące wdawają się, prawa wojewodom, starostom, szlachcie i mieszczanom należące znoszą, funkcje im prawem popolitym zlecone sobie uzurpują, gospody rozdają, targowe wszelakie od najmniejszej rzeczy sine ullo discrimine od

szlachty i od kupców wybierają, przy taxy urzędom z prawa pospolitego należące odejmują, od kramów, od rzemieślników, cechów, winiarzów rozmaite exactie sobie wymyślają, sądy zamkowe, wojewodzie, miejskie wszelakie odejmują, prywatne sądy *causarum Magdeburgensium contra iura Maiestatis* odprawują, gwałtem *autoritate tribunalitia* osoby do nich nie należące przyciskają, takty *ultra circulum civitatis* za miłą, za kilka dawają *et alia multa inconvenientia* czynić *non verentur*, co z jakim uciążeniem, krzywdą i zubożeniem miast i poddanych szlacheckich dzieje się przeciwko wyraźnym prawom, snadno to każdy obaczyć może. Zlecamy tedy ichm. panom posłom naszym, aby ante omnia inean omnes rationes et modos z drugimi ichm. pany posłami, żeby te egzorbitancyje sądów trybunalskich poprawione były i droga do takowych postępów zagrodzona im była. Do tego żeby w przysiędze ich wszystkich koronnych i wołyńskich dołożono było, że *munera* wszelakie *nec per se, nec per quasvis personas ad se pertinentes* brać nie będą i jako nie jest z nich który sługą rękodajnym ani jurgieltnikiem nikomu. Forum zaś *ratione excessus praedicti tu* w Lublinie *commissi* aby miał marszałek trybunalski albo jego namiestnik *in proximis* po Trybunale *terminis terrestribus Lublinensibus ex citatione* w gospodzie *ponenda, sine appellatione et dilationibus quibusvis*. A sługa marszałkowski albo któregokolwiek *deputata* lubo *instygator* trybunalski [k. 443v] gdyby się ważył albo w rozdawanie gospód, albo w wybieranie targowego, albo w rzeczy do taxy należące, albo w jakąkolwiek egzakcją wdawać, ma o to mieć *forum* [s. 9] w grodzie na *querelach, tanquam pro teloneo et terminum peremptorium ad instantiam cuiusvis* i każdą rzecz wziętą *restituere* powinien *luta poena 100 marcarum sine quavis appellatione*. I tego *abusum* ostrzec się godzi, aby procesów ludzkich do zapisów wielkim kosztem otrzymanych nie ważyli się trybunaliści *vadio capitaneali* sobie danym znosić, ale żeby według prawa pospolitego *rigor procesus* jako jest w statucie opisany był *ekstendowany* na każdego. Do tego *iudicium compositum spirituale cum seculari*, na które się wiele ludzi *uskarża*, aby *zniesione* było, a *mixti fori iudicium* nastąpiło. I to przeciwko prawu dzieje się *wyrażnemu*, że ichm. panowie duchowni drugiego marszałka sobie osobnego czynią, *prezydentem* go nazywając, który prawie *wszystkłą authoritatem* marszałkowi *odejmuje*, *registra* (nad prawo i wszelaką *dyrekcją* marszałkowską sobie *uzurpując*) do siebie *bierze* i one *podczas odmienia*, *multiplikuje et alia multa inconvenientia admittit*. *Tudzież* też, że ichm. panowie duchowni przy *taktach secularium causarum* bywają i one *przeciwko prawu sądzą*. To *wszystko* aby było w *ryzę* swoją *wprawione* starać się o to *ichm. panowie posłowie* nasi mają *omnibus modis*.

Więc iż tak od Trybunału, jako i skądinąd libertati religionis dissidentium praeiudicia częste się dzieją, zaczym mają się starać ichm. panowie posłowie nasi, aby communicatis consiliis z inszymi województwy sposoby jako najskuteczniejsze zabieżenia dalszym w tej mierze zapędom znalazłszy, one constitutione publica quam sufficientissime umocnione były tak, żeby securitas prawem hac in parte warowana w mocy swej nienaruszona zostawała.

Konstytucyje anni 1635 de compositione inter status¹¹⁵ iż nie eo sensu, jako in se sonant od Trybunału tłumaczone bywają i dotąd w powinnej nie są egzekucyje, aby powagą sejmu in toto, jako w sobie brzmią, reasumowane i do egzekucyje przywiedzione były. I żeby konstytucyja anni 1638 de praescriptione¹¹⁶ konstytucyje anni 1635 de compositione o dziesięciny niwczym nie derogowała.

Wielka jest przyczyna odwłocznej sprawiedliwości, a zatym uciążenia i utrat ludzkich, nierychłe dochodzenie województw inszych spraw na sądy trybunalskie lubelskie przypadających, co się dzieje za przystąpieniem do Trybunału województw kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i teraz świeżo czernihowskiego¹¹⁷, a za ścisłą czasu do sądów tych wszystkich ordynacyją, starać się ichm. panowie posłowie będą, aby ordynacyja tych sądów sposobniejsza namówiona była i konstytucyją warowana. Którą ordynacyją [s. 10] z województwa naszego do uwagi stanów tę podawamy. Naprzód do sądów spraw wszelakich województw samych małopolskich, w których decreta łacińskim językiem popolicie piszą, od zaczęcia Trybunału w poniedziałek po przewodniej niedzieli pierwszy do soboty po św. Mateuszu Apostole bliskiej inclusive, bez interrupcyje sprawami województwa kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego i ich conservat. A po wyjściu tego czasu i po limitacyje spraw województw małopolskich zaraz immediate od poniedziałku sądy spraw województw kijowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego i ich conservat według porządku konstytucyją opisanego zacząć się i także też bez interrupcyje sądami spraw województw małopolskich i inszych spraw czwartkowych i sobotnich do niedziel dziesięciu (albo jako obywatelom tych tam województw będzie się zdało) czas naznaczyć, warując to, aby panowie deputaci z województw wszystkich przysięgali, iż toto tempore Trybunału w Lublinie residebunt, excepto verae infirmitatis et servitii publici legali.

A wygadząc większemu wczasowi ludzkemu w ordynacyje sądów koronnych ten sposób mieć i zachować za rzecz potrzebną rozumiemy, aby

¹¹⁵ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 259–260.*

¹¹⁶ *Ibidem, s. 318.*

¹¹⁷ *Por. przyp. 48.*

każdemu województwu czas i niedziele pewne były namówione i naznaczone. Po wyjściu zaś tych niedziel oznaczonych sprawom czwartkowym i sobotnim po każdym województwie dać niedziel dwie, zaczym i województwa, i ci, którzy mają akcje między conservatami i w soboty, o czasach swych wiedzieć i pod rejestrami przez całe Trybunały (jako to bywa) siedzieć się ustrzegą, a sprawiedliwość przecie odniosą, bo to pewna, za taką ordynacją sprawy wszelakie najdalej we dwie lecie dochodzić będą. A in quantum by województwo które w prędszym czasie, niż mu niedziele będą naznaczone, odprawiło się, tedy po odprawieniu spraw tego województwa zaraz conservaty i insze sprawy, które się we czwartki i w soboty sądzić zwykły, nastąpić mają i sądzić się do dwóch niedziel tylko, a po wyjściu tych niedziel dwóch drugie województwo według ich porządku następować będzie et sic consequenter.

Niżeli stanie generalna correctura iurium, której województwo nasze życzy, tymczasem namówić skrócenie procesu dla prędszej sprawiedliwości i mniejszego kosztu. Z ziemstwa in causam vulnerum, caedis et sanguinis [s. 11] excepta convictione, gdzie idzie o garło, także o chłopach, o wykupno dóbr do zapisów starych, do rekognicyjej, które by prescriptione anni et sex septimanarum nie upadły, in causam proprii laboris receptionis rerum minutiorum pecorum iumentorum, także in actionibus pro administratione iustitiae apelacje aby nie były dopuszczane, domówić się mają ichm. panowie posłowie.

Konstytucyje przeszłego sejmu de evocatione¹¹⁸ zniesione są praefixiae terminu kryminałom i inszym sprawom we czwartki naznaczonym, dlatego zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby ta konstytucyja deklarowana była i praefixiae na czwartki zwyczajne pozwolone, tego jednak dołożywszy, aby z województw małopolskich do Lublina, a z wielkopolskich do Piotrkowa, a nie promiscue, jako przedtym, apelacje były dopuszczane.

Konstytucyjom annorum 1627, 1632 i 1638¹¹⁹ o dekretach trybunalskich ferowanym aby się in toto dosyć działo.

Liber beneficiorum et visitationum iż nie może censeri pro authentico, aby żadnej probacyjej na grunty poświęćne i dziesięciny w dobrach szlacheckich nie przynosił.

Gdy szlachcic pozwany od osoby duchownej okaże dokumenta na to, o co jest pozwany, aby Trybunał eo in passu contra documentis liberatoria nie nakazywał inquisitionem.

Commutacyje bonorum terrestrium z duchownymi dobrami aby żadnym sposobem ab hinc nie bywały pozwalane i nie mogły być czynione

¹¹⁸ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 330.*

¹¹⁹ *Ibidem, s. 16, 152, 318–319.*

sub nullitate factum commutationum et poena 1000 marcarum na szlachcica ex instantia cuiusvis w Trybunale inter causas officii peremptorie repetenda.

Testamentami in elusionem prawa dawnego de testamentis, które in toto ma być reasumowane, sumy zapisami jawnymi albo rekognicyjami roborowanymi asekurowane, aby legowane nie były.

Na zabezpieczenie infamiom sejmowym in contumaciam in causis criminalibus mają ichm. panowie posłowie konstytucyjną warować, aby każdy actor causis criminalis mandatu wyniesionego relacją w grodzie pozwanego własnym, przed sejmikiem zapisawszy onę na sejmiku walny sejm uprzedzającym denuncjował i tej denuncjacyjej atestacją od sejmiku do grodu przy artykułach podaną otrzymał. A gdyby sine hisce solennitatibus infamia była otrzymana, taka ipso facto et iure pro nulla et cassata ma reputari.

Glejty i sublewacyje, także listy, mandaty, komisyje żadne przeciwko prawu i na [s. 12] zahamowanie sprawiedliwości i rygoru sądowego aby nie były z kancelaryi koronnych wydawane sub nullitate tychże listów et poena 500 marcarum na tych, którzy by takie rzeczy upraszali, forum impetrantibus na Trybunale inter causas officii i termin ad instantiam tego, przeciw któremu takie listy byłyby wyniesione peremptorie naznaczamy.

Na sejmie szlachcic żaden aby summario processu sine consensu omnium ordinum Regni sądzony nie był.

Sejmowymi dekretami in conducto ex conniventia et permissione ichm. panów referendarzów do kancelaryjej ziemskiej podanymi aby szlachectwa nikomu nie przysądzano i poenam publicam homicidio demeritam nie suprymowano.

Executia ex bonis et personis infamium et bannitorum aby quam rigorissime namówiona była i o nieuczynienie jej aby starostowie praevia requisitione w grodzie swym własnym, na Trybunale summario processu peremptorie sprawić się byli powinni i negligentes in officio executionis maiori poena, to jest 1000 marcarum byli karani.

Starostów banitów i urzędów ich iudicata, gdyby ex causa bannitionis przez sąd trybunalski podniesione były, aby każdemu damnun passo wolno było starości i successores jego pozwać na Trybunał peremptorie inter causas officii pro refusione damnorum, i żeby tacy starostowie privatione capitaneatus od JKMci karani byli i już więcej odjętych starostw upraszać nie mogli.

Wszyscy panowie posłowie na sejm od województw posłani i sładzcy ich aby żadnej jurysdykcyjej podczas sejmu nie podlegali, a jeśli się trafił excess od posła albo sługi jego, ma być sądzony od ichm. panów senatorów i od koła poselskiego.

Jurysdykcja i władza ichm. panów marszałków koronnych i W. Ks. Litewskiego aby konstytucyją deklarowana i określona była, gdyż dotąd niemało się ludzi uskarża na niektórych ichmciów postępkę i egzakcyje, gdy sobie uzurpują więcej władzy, niżeli im z prawa i słuszności należy.

Kapitanowie ichm. panów marszałków securitatem publicam przestrzegający aby byli nobiles et possessionati i pro excessu na Trybunałach sprawowali się inter causas officii.

Panowie posłowie aby przysięgali, iż bonum publicum promovebunt et proprium ex sua functione non querent emolumentum, warować lege perpetua.

[s. 13] Poselska i senatorska izba aby przed żadnym ex ordine equestri zawierane nie były, i owszem, aby każdemu szlachcicowi sub tempus consultationum publicarum, wyjąwszy tajemne rady, wolny był do nich ingress, ostrzec mają ichm. panowie posłowie.

Okazowanie porządne aby namówione było i konstytucyje cum suis poenis na wszystkie generaliter cuiuscunque officii et dignitatis osoby na okazowaniu nie bywające, aby były extendowane.

Dawne województwa naszego desiderium o drugiego deputata aby tandem skutek swój w Rzeczypospolitej otrzymało, pilne staranie uczynią ichm. panowie posłowie.

Sól według przeszłych artykułów województwu naszemu aby była wydawana.

Instygator publiczny we wszystkich województwach aby był possessionatus i iuratus postanowiony.

Rachunki z prowentów miejskich aby miasta koronne co rok według prawa czynili, i żeby decreta przez osoby na to deputowane o te rachunki zachodzące dekretami zadwornymi posądzane i mandaty królewskimi rewowowane nie były.

Zapisów i kwitów a personis przedtym in statu pupillari existentibus, a potem ad recognoscendum habilibus zeznanych, aby nikt in dubium nie wokował i Trybunał ich decreta dekretami swymi nie znosił, a ci, którzy takowe intentant actiones, aby poenis 500 marcarum karani byli.

Reasumować konstytucyje dawne o tym uchwalone, aby szlachcie na gruntach swych dziedzicznych wolno było wszelakie pożytki przywłaszczać i żeby nic eo nomine, osobliwie od kruszców, olbory Królowi JMci dawać nie byli powinni.

Targowego iuxta constitutionem anni 1613¹²⁰ starostowie aby od szlacheckich poddanych nie brali.

¹²⁰ Vol. const., t. III, vol. 1, s. 130

Komisarze na rozgraniczenie województwa lubelskiego i powiatu łukowskiego z województwem mazowieckim i z ziemią liwską *authoritate* sejmu aby byli naznaczeni.

Koców aby panowie trybunaliści sobie nie uzurpowali, ale wszystkie według dawnego zwyczaju mają *cedere* panom sędziom, od których wychodzą apelacje, a *post cessum vel decessum* ichże *successoribus sanguinis*.

[s. 14] Księgi ziemskie, podkomorskie i trybunalskie województwa naszego *antiquitate* i dla wilgotnego sklepu *zbutwiały*, aby kosztem województwa naszego na relacyjnym sejmiku namówionym przepisane i na insze miejsce sposobniejsze przy tymże kościele, przy którym dotąd zostały¹²¹, przeniesione były, mają na to *consens* Rzeczypospolitej otrzymać *ichm.* panowie posłowie.

Mieszczanie łukowscy aby ratusz w rynku łukowskim zbudowali dla *wczesnego* odprawowania sądów ziemskich powiatu łukowskiego.

Postulatum książąt *ichmciów*.

Wniesione jest w kole naszym od księżęcia *jmci* Hieremiego Wiśniowieckiego *postulatum* strony deklaracyjnej konstytucji przeszłego sejmu o tytułach napisanej¹²². Zlecamy przeto *ichm.* panom posłom naszym, żeby ta konstytucja przez stany koronne *elucidowana* była i aby każdy *titulum maiorum suorum* przy uniej wspomnianego i przyjętego teraz i na potym *zażywał*, we wszystkim zachowując *aequalitatem iuris* et *status equestris*.

Petita.

Za księżęciem *jm.* Jeremim Wiśniowieckim o nagrodę względem spustoszenia dóbr świeżą kozacką wojną.

Za pany *Jacimierskimi* o nagrodę dla spustoszenia majątności *ich* oryńskiej przez stanowienie obozów naszych.

Za pany *Garwaskimi* o sędzenie sprawy *ich* z *wielebną* kapitułą *krakowską*.

Za pany *Słotwińskimi*, aby *inkorporowani* byli do *jurysdykcji* ziemskiej *lubelskiej*.

Za *jm.* panem *Kazimirskim* o nagrodę zasług jego dawnych *Rzeczypospolitej* i *Krółom* *ichmciom* oddanych, także o *aprobacyją* *przywilejów* dwóch: jednego na gospody, drugiego na dwór w Warszawie i na *immunitates* tegoż dworu, gdy będzie kupiony.

Za *jm.* panem *starostą* *urzędowskim*¹²³, aby mu *consens* od *Rzeczypospolitej* na *prowadzenie* wody przez *bardzo* mały *trakt* dóbr

¹²¹ *Kościół Dominikanów św. Stanisława.*

¹²² *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 315.*

¹²³ *Jerzy Rzemczycki.*

Króla JMci do stawu chroślińskiego, dóbr jmci dziedzicznych był dany, i rewizorowie z sejmu na to, aby byli zesłani.

[s. 15] Za panem Zaleskim, aby uciążenia od jm. księdza biskupa kijowskiego¹²⁴ nie ponosił.

Za pannami zakonnymi św. Brygidy klasztoru lubelskiego o uspokojenie dyferencyjey strony gruntów im należących, które sobie mieszczanie lubelscy przywłaszczają.

Za księdzem plebanem radzyńskim, aby mu libertacja względem pogorzeli była dana.

Za panem Skromowskim, żołnierzem dawnym, który lat dwadzieścia kilka w więzieniu pogańskim przepędził.

Andrzej Gniewosz łowczy koronny, marszałek koła rycerskiego.

2. *Skwitowanie przez sejmik poborcy lubelskiego Jana Iżyckiego.*

Rkp. APL, CLRMO 74, k. 809–810 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Jan Iżycki 14 IX 1646 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1646].

[809v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terazniejszy elekcyjey posłów zgromadzeni czynimy wiadomo, iż ur. pan Jan Iżycki miecznik i poborca województwa naszego lubelskiego, stosując się do laudum województwa naszego lubelskiego na terazniejszym sejmiku uczynił nam dostateczną liczbę ze dwóch poborów łąnowych i jednego czopowego, do których wybierania przez nas był podany takowym sposobem.

Naprzód pokazał regestrami poborowymi wybrane do rąk swoich sumy złp 15 859 gr 26. Z której sumy wytrąciło się względem salarium panu poborcy zł 528 gr 22. Przy których poborach łąnowych pan poborca względem pogorzalców i desertat, które nam juramentami w grodzie lubelskim wykonanymi weryfikował, pokazał defektów złp 699. Względem zaś czopowego i furmanki, *exclusis defectibus conflagrationis iuramentis liquidatorum*, pokazał sumy wybranej złp 31 059 gr 16. Z której sumy na salarium pana poborcy potrąciła się suma złp 1059 gr 9. Zniósłszy tedy sumy tak do dwóch poborów łąnowych, jako i czopowego *in summa* wyniesie suma złp 45 355 gr 11. Z której sumy *in unum computo* wniósł pan poborca do skarbu koronnego złp 45 301 [k. 810] gr 4, na co kwit jm. pana podskarbiego¹²⁵ pokazał. Zostaje przy panu poborcy złp 54 gr 10 pieniędzy 14.

Za takowym tedy pana poborcy dostatecznie w kole naszym z podatków wyżej mianowanych uczynionym rachunkiem i w nich się do skarbu

¹²⁴ Aleksander Sokółowski.

¹²⁵ Jan Mikołaj Daniłowicz.

koronnego rzetelnym uiszczeniu, pomienionego pana poborcę zgodną uchwałą sejmiku terażniejszego kwitujemy i wolnym czynimy. A tę resztę, to jest złp 54 gr 10 pieniędzy 14 aby do skarbu koronnego przy podatkach, jeśli jakie na przyszłym sejmie namówione i pozwolone będą wspólne, do skarbu koronnego wniósł, na pana poborcę wkładamy.

Datum w Lublinie na miejscu zwykłym sejmików, die 25 augusti 1639. Władysław dux na Ostrogu i Zaslawiu, hrabia na Tarnowie koniuszy koronny, Andrzej Gniewosz łowczy koronny, marszałek koła rycerskiego, Zbigniew Gorajski z Goraja, Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Daniel Węgliński podsędek lubelski, Tomasz z Biberstainu Kazimirski, Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski, Daniel Żytkiewicz pisarz grodzki lubelski, Piotr Opocki mp., Adam Węgliński komornik ziemski lubelski.

XX. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1639 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego w kadencji 1639/1640 był Tomasz Kazimierski, dworzanin królewski, Deputaci, cz. II, s. 154.

XXI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 marca 1640 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 12 II 1640 r. zwoływał sejm walny do Warszawy na 30 IV, wyznaczając poprzedzającym go sejmikom termin 27 III 1640 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował ur. Sebastian Nastacki pokojowiec królewski 1 III 1640 r., CLRMO 69, k. 164v–166; druk: Pomniki dziejów Polski wieku siedemnastego, t. I, wyd. A. Podgórski, Wrocław 1842, s. 16–18; tamże, s. 23–26 legacja na sejmiki. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 242.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 27 marca 1640 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 69, k. 207–210v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Firlej starosta lubelski, marszałek sejmiku 28 III 1640 r. [feria quinta post Dominicam Judica Quadragesimalem proxima a. D. 1640]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 455–460.

[k. 207v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina pro die 27 martii roku niniejszego 1640 na sejmik od Króla JMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym w Warszawie 19 dnia kwietnia przypadającym, sine solennitatibus iuxta constitutionem Regni ad praesentem Reipublicae belli Turcici casum złożony. A stosując się do propozycyjei JKMcI nam podanej i upatrując dobro pospolite i Ojczyzny naszej następujące pericula, instrukcją zgodnie między nami umówioną i zawartą ichm panom: Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu dworzaninowi

pokojowemu JKMci, Jackowi Michałowskiemu, posłom zgodnie obranym dajemy takową.

Po oddaniu imieniem wszystkich nas winnego poddaństwa JKMci P. n. m. i powinszowaniu w długie wieki przy dobrym zdrowiu fortunnego i Ojczyźnie naszej zdrowego panowania i szczęśliwych nad nieprzyjaciół wiktoryi, panowie posłowie nasi spólnie z inszymi panami posłami wszystkich województw, ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego za ojcowskie dobra pospolitego i całości Rzeczypospolitej obmyśliwanie JKMci P. n. m. z powinny wdzięcznością podziękują.

Naprzód ante omnia ichm. panowie posłowie nasi znosić się [k. 208] z inszymi województwy będą, jako by bezpieczeństwo Rzeczypospolitej cale i ze wszystkich stron, a mianowicie od Turek i Tatar opatrzone było defensive, ale na offensivum bellum żadną miarą pozwalać nie mają.

Zaciągi i podatki z inszymi województwy aby namówione dostatecznie były, jeżeliby się te pericula przez śmierć cesarza tureckiego (o której wiadomości zachodzą)¹²⁶ nie odmieniły. A te podatki uchwalone przy szafunku województwa naszego zostawać mają na zapłatę temu żołnierzowi, który województwu naszemu proportionaliter z inszymi naznaczony będzie, które żadnymi dekretami lubo Trybunału Radomskiego, lubo inszymi sposobami ex dispositione województwa i szafunku naszego ruszone być nie mają. To też specialiter panowie posłowie efficere mają, aby płaca niemiecka, przez którą wiele szkody Rzeczpospolita ponosi, penitus zniesiona była. Insze sposoby w przeszłych artykułach naszych specyfikowane in subsidium wojny tej namówione in toto reasumowane być mają.

Pospolite ruszenie, jeżeliby go potrzeba była, JKMci w moc dajemy, jednak sine divisione belli podług konstytucyi koronnych, którego porządek jak najlepszy ma być umówiony¹²⁷, przychylając się do konstytucyjei anni 1635 względem szlachty bardzo rozrodzonej. Na toż pospolite ruszenie panowie duchowni względem dóbr swoich tak duchownych, jako i ziemskich, aby wedle dawnych praw wyprawiali, panowie posłowie starać się mają.

Na sejm dwuniedzielny in hunc solum casum belli Turcici, jeżeliby teraz durationis comitiis o wojnie tureckiej dostatecznej pewności nie było, pozwolić panom posłom zlecamy.

Zapłata żołnierzowi kwarcianemu aby się dostatecznie stała, obmyślać mają panowie posłowie z retent w skarbie [k. 208v] Rzeczypospolitej zatrzymanych, wprzód dostatecznej liczby cum verificatione sufficientibus na początku zaraz sejmu jm. pana podskarbiego¹²⁸ wysłuchawszy

¹²⁶ *Sułtan Murad IV zm. 8 II 1640 r.*

¹²⁷ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 255.*

¹²⁸ *Jan Mikołaj Daniłowicz.*

(co i in posterum konstytucyją obwarować, aby sub privatione officii et poena peculatus in iudicio Tribunalis inter causas officii ad instantiam którekolwiek posła repetentiam jmc pan podskarbi koronny zaraz na początek sejmu prowentów Rzeczypospolitej liczbę dostateczną uczynił). Które jeżeliby wystarczyć nie mogły, aby pogłówne żydowskie na to uchwalone było, które per capita licząc Żydów po taleru imperialnym wybierane być ma jednego dnia po wszystkiej Koronie i W. Ks. Litewskim, na żadne podatki nie pozwalając, aż by ta exactia pogłównego żydowskiego per capita postanowiona była. Oprócz tego jednak ciż Żydzi zarówno z inszymi kupcami i rzemieślnikami od kupi, handlów, towarów i darów swoich onera na sejmie postanowione zarówno powinni ponosić.

Suplementom wojskowym, jeżeliby się jakie contra mentem et konstytucyjej Regni przez kogo zaciągnięte znajdowały, tedy jako wyraźnemu prawu przeciwnym Rzeczpospolita płacić nie powinna. A jeżeliby się kto in posterum takowych suplementów zaciągać ważył, poenam et remedium na takowych panowie posłowie nasi, zniósłszy się z inszymi województwy, namówić mają.

A iż się to teraz evidenter pokazało cum damno et summo Reipublicae periculo jako szkodliwa rzecz jest, że żołnierz ordynaryjny kwarciany granice Rzeczypospolitej praesidio ogołociwszy in meditullio Regni z wielkim uciskiem i udręczeniem ubogich ludzi zimował, przeto starać się o to panowie posłowie mają, aby in posterum w starostwach i królewskich granicach granicom pobliszych dla obrony tychże granic Rzeczypospolitej zimował.

Rzecz potrzebną być widząc, aby sejmiki generalne powiatowe do uprzątnienia spraw sejmowych według dawnych praw reasumowane były, panom posłom to zlecamy. A iż państwa Rzeczypospolitej rozprzestrzenione są, [k. 209] że na miejsce dawnym prawem naznaczone obywatele koronni zjeżdżać się nie mogą, tedy panowie posłowie miejsce i czas jednakowo wszystkim województwom sposobne upatrzwszy namówić mają z inszymi województwy.

Mandaty zadworne i sejmowe, które convulsionem decretorum tribunalitorum sapiunt, jako prawu przeciwnie, aby z kancelaryi koronnych sub nullitate eorundem wydawane nie były, wszelkim sposobem panowie posłowie praecavere powinni, żeby te ultimae instantiae iudiciorum subsellia jako honoris et libertatis nostrae summa praesidia, sensim vacillowane nie zostawały.

Więc iż konfederacyjami de religione warowaliśmy sobie pokój pospólity, który i JKMc manu tenere poprzysiągł, tedy mają się panowie posłowie starać, żeby in suo robore zostawały i ni od kogo wzruszane nie były, tak, aby i Trybunał żadnego praeiudicium eo in passu nie czynił, i owszem,

ab utrinque securitatem przestrzegał, a excessivos w tej mierze tak katolików, jako i dissidentes karał. Dla czego i teraz zabiegając temu, iż snadź tumulty w Wilnie od ludzi swawolnych excitati¹²⁹, a przez nie securitas publica violata, zlecamy panom posłom naszym, ażeby serio instancją do JKMcI uczynili, jakoby nieodwłocznie ta sprawa była sądzona i ci tumultantes, któżkolwiek jest, pokarani. Przy tym i klasztor panien zakonnych i kościoły sprofanowane (jako o tym skargi są) in contemptum Dei, obrazy świętych Bożych zelżone przeciwko jawnemu prawu pospolitemu, którym i kościoły miejsca święte, i klasztory tot immunitatibus et summa securitate uprzywilejowane i obwarowane zostają, mają się tedy panowie posłowie serio domagać, żeby na kogokolwiek się pokaże, aby był poenis condignis karany, by snadź Bóg vindicare na wszystkiej Koronie tantum scelus nie chciał.

Ale i o sprawę toruńską¹³⁰ zlecamy, żeby się także domagali [k. 209v] sprawiedliwości świętej w tej mierze, jeżeli jeszcze non satisfactum, a jeżeli też satisfactum, aby nam słuszną relacją dali.

Komisje według prawa dawnego stanom szlacheckim z dobrami Rzeczypospolitej aby z kancelaryjej wydawane nie były, a które się legitime odprawiają przez komisarze od JKMcI zesłane, także i te, które do słuchania liczby i rachunków mieszczan prawo postanowiło, żeby ich przez mandaty i sądy zadworne nie znoszono.

Jako wszystkie insze, tak i strony Trybunału Koronnego na przeszłych sejmikach postanowione artykuły, także i petita in toto panowie posłowie reasumowawszy i to non minoris momenti et considerationis przydadzą, aby instygatorowie trybunalscy piotrkowscy z piotrkowskiego, lubelscy z lubelskiego powiatu i województwa szlachta osiadła bywali.

Tytuły książęce te tylko, które z uniją przyszli, żeby in suos statu zostawały, tego jednak ostrzegłszy, aby sobie nie tylko praeminencyjej żadnej, ale nec precedencyjej przed stanem szlacheckim nie uzurpowali.

Aby probacje ex libris beneficiorum et retaxationum w żadnych sądach na dobra szlacheckie i dziesięciny ważne nie były, panom posłom zlecamy.

Strony feudum kurlandzkiego mają się panowie posłowie nasi do zgody inszych województw stosować i o to się postarać, żeby lege cautum było, jakoby in posterum anticipate feuda konferowane nie były.

Powiat łukowski iż ma swoje okazowania w powiecie swoim osobne, przeto dla większego tego okazowania i na potym pospolitego ruszenia

¹²⁹ Do tumultu wyznaniowego i ataku na zbór kalwiński w Wilnie doszło 5–6 X 1639 r.

¹³⁰ Władze Torunia zabroniły odprawiania procesji Bożego Ciała po ulicach miasta, na co w liście do sejmików skarżył się biskup chełmiński Kasper Działyński.

porządku starać się będą o to panowie posłowie, aby chorąży łukowski in posterum powiatu swego bywał.

[k. 210] De theloneo inique extorto żeby extorquens do tego grodu był pozwany, gdzie cło wybrane będzie.

Przywilej na skład towarów tureckich, który vim monopolii sapit miastu Lwowu dany, iż jest z wielką szkodą inszych obywatelów koronnych, żeby zniesiony był, panowie posłowie starać się będą.

Ci wszyscy, którzy gromadno na sejm jeżdżąc zwykli tak w szlacheckich, duchownych, jako Rzeczypospolitej dobrach szkody wielkie czynić, aby na Trybunale inter causas militares pozwani będąc odpowiadali.

Mieszczanie, kupcy i jakiegokolwiek insze osoby, którzy się libertowanych miast przywilejami zaszczycają nie bywszy tych miast obywatelami, aby winami na to namówionymi byli poenowani, a miasta takie, które takowym libertacyi swoich użyczą, przywileja sobie dane aby traciły.

O zbiegłe chłopy, także w sprawach inszych ziemskich iuris liquidi, aby apelacyja na Trybunał nie szła.

Iż i to nie mniejsze inconueniens znajduje się, że podwojewódziowe na sądach swoich pro assessoribus Żydów miewają, przeto żeby ten obrzydliwy i obciążliwy zwyczaj prawem był zniesiony, efficere to panowie posłowie mają.

Petita.

Afektacyjej królewicza jmc¹³¹ do koła naszego rycerskiego wniesionej, aby się dosyć stało, [k. 210v] chcąc i w tej mierze gratyfikować sanguini regio, pozwala województwo nasze i panom posłom swoim to zleca, aby prorogacyja na opactwo czerwińskie z inszymi województwy do czasu pewnego namówiona była.

Za panem Stanisławem Hieronimem Zaliwskim, aby komisya z kancelaryjej na rozgraniczenie dóbr JKMcⁱ a jego dziedzicznymi, między powiatem łukowskim a powiatem liwskim leżących, to jest wsi Wołyńca, wydana była.

Za panem Wojciechem Olędzkim i panem Łupińskim, aby mandatem zadwornym od jejm. pani marszałkowej W. Ks. Litewskiego¹³² w sprawie ziemskiej administrationis iustitiae turbowani nie byli, ale żeby ta sprawa ad forum competens do ziemstwa łukowskiego odesłana była.

Za panem Eksperkiem o indygenat praevisis meritis, jeżeli które ma w Rzeczypospolitej naszej.

Zbigniew Firlej z Dąmbrowice starosta lubelski, marszałek koła rycerskiego.

¹³¹ Karol Ferdynand Waza, opat czerwiński w latach 1634–1640; w 1640 r. został biskupem płockim.

¹³² Tekla z Wołłowiczów Radziwiłłowa, żona marszałka wielkiego litewskiego Aleksandra Ludwika Radziwiłła, pana na Białej.

XXII. Sejmik relacyjny w Lublinie 18 czerwca 1640 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały zakończonego 1 VI 1640 r. sejmu zwyczajnego, Vol. const., t. III, vol. 2, s. 355.

1. Laudum sejmiku relacyjnego 18 czerwca 1640 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 69, k. 481–483 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował ur. Andrzej Sierakowski marszałek sejmiku 19 VI 1640 r. [feria tertia ante festum Nativitatis Sancti Joannis Baptistae proxima a. D. 1640]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 1–2 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 201–202 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 340–341 – *kopia*; **Rkp. 5.** B. PAULPAN, rkp. 8323, k. 461–463v – *kopia*.

[k. 481v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina na sejmik uchwałą sejmu blisko przeszłego warszawskiego sześćniedzielnego pro die 18 iunii w roku terażniejszym 1640 dla namowy sposobu wydania podatków na przeszłym sejmie pozwolonych, także dla obrania poborcy i szafarzów naznaczonych, takie laudum zgodnie uczyniliśmy.

Naprzód stosując się do potrzeby Rzeczypospolitej na zapłatę długu wojsku ukraińnemu winnego na wybranie sumy dwojgu podymnego korespondującej, także i na uiszczenie reszty 888 zł i gr 18, pieniędzy 9 przy województwie naszym z podatków anni 1638 będącej, pozwalamy cztery pobory łanowe. A in casum imminentis motis belli Turcici chcąc zarówno z inszymi województwy (jeśliż [k. 482] to de praesentis przedsięwzma) providere securitati Ojczyzny naszej i onej żołnierza, jeśliżby tego necessitas była, mając pogotowiu pieniądze succurrere pozwalamy czopowe jedno i na furmankę jedną mniejszą zwykłą do roku jednego zupełnego.

Do których podatków, tak poborów, jako i czopowego wybierania obraliśmy zgodnie ur. pana Jana Iżyckiego miecznika lubelskiego, któremu tych podatków przez nas pozwolonych takowy czas i sposób wybierania deklarujemy i opisujemy.

Naprzód pobory cztery łanowe (praemisso prius super officium suum etiam extra cadentiam querelarum in officio castrensi iuramento) ma począć wybierać zaraz od święta św. Jana Krzyciela blisko przyszłego [24 VI], a kończyć to wybieranie swoje praecise powinien będzie ad diem 20 iulii proxime incidentis. Czopowe zaś także zacząć się ma wybierać od święta św. Jana Krzyciela, a kończyć się będzie także w święto św. Jana Krzyciela w roku blisko przypadającym 1641. Na które święto św. Jana Krzyciela blisko przychodzące każdy possessor i dziedzic miasta, miasteczka, który by życzył sobie to czopowe według przeszłych kontraktów sine ulla tamen diminutione trzymać, ozwać się ma panu poborcy naszemu i z nim takowy kontrakt zawierać, aby

zaraz ex nunc na przyszły św. Jan połowicę sumy względem czopowego przychodzącej oddawał, a drugą połowicę tego czopowego na dwie racie: pierwszą na Nowe Lato blisko przyszłe [1 I] kontraktem płacić submitował się, a drugą circa expirationem czopowego. A jeśliby który posesor arendy z panem poborcą nie chciał stanowić albo [k. 482v] jeśli ratione conflagrationis deffekcyi oponował, tedy wolno będzie panu poborcy albo plus offerenti arendować, albo na urząd miejski iuxta constitutionem anni 1639 włożyć.

Lokacje nowe i pogorzelcy, którym libertacyja wyszła, starać się ma pan poborca, aby nie ulegały, i owszem, aby proportionaliter ta exactia od nich była oddana.

Ratione desertatorum iuramenta świeże wykonane od pana poborcy mają być przyjmowane i od rzemieślników wedle pośledniejszych kwitów odbierać.

A jeśliby pan poborca tej sumy dwojgu podymnego korespondującej i reszty 888 zł, gr 18, pieniędzy 9 z tych czterech poborów nie dobrał, tedy z sumy czopowego wybranej ten defect ma supplere, co in rationibus panu poborcy województwo przyjąć obiecuje. I tę sumę tak dwojgu podymnemu korespondującą, jako i resztę 888 zł, gr 18, pieniędzy 9 do Lwowa pro die 18 augusti kosztem swym odwiezie.

A cokolwiek sumy z czopowego pan poborca nasz wybierze, do rąk jm. pana Zbigniewa z Goraja Gorajskiego dworzanina pokojowego JKMci i pana Remigiana Kiełczewskiego skarbnika i podstarościego grodzkiego lubelskiego, szafarzów od województwa naszego obranych, za kwitem ichmciów (które laudo praesenti aprobujemy) oddać i zapłacić powinien. Która suma czopowego przy ichm. panach szafarzach ma w cale zostawać do dalszej wyraźnej i zgodnej uchwały naszej.

A pan poborca nasz rachunki tak z poborów łanowych, jako i z czopowego na sejmikach naszych, kiedy tego potrzeba będzie, uczynić ma. Temuż panu poborcy za pracą i na koszt, który na odwóz [k. 483] pieniędzy do Lwowa poniesie, pozwalamy salarium tak z poborów łanowych, jako i z czopowego od złotego po groszu jednym.

Które postanowienie nasze zgodnie namówione zleciliśmy jm. panu Andrzejowi Sierakowskiemu marszałkowi koła naszego podpisawszy do ksiąg grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Andrzej Sierakowski marszałek koła rycerskiego, Zbigniew Firlej z Dąmbrowicy starosta lubelski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Remigian Kiełczowski skarbnik lubelski, Daniel Żytkiewicz pisarz grodzki lubelski, Jan Poniatowski z Poniatowej, Tomasz Innocenty Zaporski, Adam Siestrzewitowski mp.

XXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1640 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego w kadencji 1640/1641 był Remigian Skarbek Kielczewski, skarbnik i podstarości lubelski, Deputaci, cz. II, s. 162.

XXIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 9 lipca 1641 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 15 IV 1641 r. zwoływał większość sejmików, w tym sejmik lubelski na 9 VII, a sejm walny w Warszawie na 20 VIII 1641 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 258. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Legacja królewska na sejmiki: Pomniki dziejów Polski wieku siedemnastego, t. I, wyd. A. Podgórski, Wrocław 1842, s. 49–66.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 9 lipca 1641 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 69, k. 1396–1403 – oblata (doły kart uszkodzone i nieczytelne; uzupełnienia zaczerpnięte z kopii **Rkp. 2.**); w grodzie lubelskim oblatował Adam Psonka chorąży chełmski, marszałek sejmiku 11 VII 1641 r. [feria quinta ante festum Sanctae Margarethae Virginis et Martyris proxima a. D. 1641]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 26–31v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 43–51 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. 390 IV, s. 459–468 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAUPAN, rkp. 8323, k. 465–474v – kopia.

[k. 1396v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina pro die 9 iulii roku niniejszego 1641 na sejmik od Króla JMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym w Warszawie dnia 20 miesiąca sierpnia przypadającym złożony, na instrukcją JKMci przez posła Króla JMci nam podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom: Zbigniewowi na Dąmbrowicy Firlejowi staroście lubelskiemu, Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu dworzaninowi pokojowemu JKMci, posłom naszym zgodnie obranym dajemy takowe.

Po oddaniu imieniem wszystkich nas wiernego poddaństwa JKMci P. n. m. i powinszowania długiego dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły, ichm. panowie posłowie województwa, ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego podziękować mają JKMci, że sejm ten złożyć raczył.

Pacta conventa, senatus consultorum, rationes vacantie, incompatibilia świeckie i duchowne według artykułów sejmików naszych przeszłych annorum 1636, 1639, [k. 1397] 1640 w tych i w inszych punktach reasumujemy.

Salus Reipublicae consistit, aby jako najwarowniej bezpieczeństwo Rzeczypospolitej było opatrzone i wszyscy stipendiarii odnosili satisfactionem suam. A iż proponować nam raczył JKMć P. n. m., że długi zaszły Rzeczypospolitej na zapłatę wojska kwarcianego, a będąc ubezpieczeni

z relacji ichm. panów posłów naszych przeszłego sejmku, że podatki Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie namówione i z części reszt dawnych nie tylko tej zapłacie sufficere miały, ale też i na dalsze potrzeby Rzeczypospolitej znaczna reszta w skarbie Rzeczypospolitej zostawać miała, zleciliśmy ichm. panom posłom naszym, aby z ostatecznej liczby ichm. panów podskarbi¹³³, tudzież i tych, którzy się skarbu Rzeczypospolitej tknęli i do szafunku zawzięli, ante omnia wysłuchali, a dopiero cobykolwiek z retent, które by prawdziwe ichmć uznać mogli nie dostawało, przydawszy retenta księcia jm. pruskiego¹³⁴, potem 80 000 zł wielmożnym ichm. panom wojewodom ruskiemu¹³⁵ i sieradzkiemu¹³⁶ na uspokojenie chrześcijaństwa wszystkiego, jm. panu małogoskiemu¹³⁷ i drugiemu komuś z ichmci 10 000 zł na komisją moskiewską dane¹³⁸, do koekwacyj wszystkich województw przystąpić mają i sposób wynaleźć de modo repetendi, osobliwie na tych, którzy na sejmie pozwolili podatki, potem w województwach i powiatach swoich upornie zostawują i do skarbu pozwoliwszy nie oddają, Rzeczpospolitą zatrudniają. Do tegoż [k. 1397v] ordynaryjna kwarta i accidentia jej. Upraszać przy tym mają ichm. panowie posłowie ichm. panów duchownych, aby patrząc na ciężary Rzeczypospolitej do tego się też donacją swoją przyłożyć raczyli.

Zwyczajny jest sposób przymnożenia skarbu Rzeczypospolitej między innymi i ten niepośledni, lustrować dobra Rzeczypospolitej, na których sumy extenuowane i lustrowane dotąd nie były, i w tych województwach, powiatach, które inkorporowane na ten czas już zostały, a mianowicie województwo czernihowskie, powiaty bytowski i łębski lustrowane aby zostały. Przy tym donacja kupiecka Szotów, Ormianów, pogłównie żydowskie zupełne de capite po talerze imperialnym aby postanowione były według przeszłych artykułów naszych.

Przytym dawne są prawa, aby saletry nie były extra Regnum wywożone, jednakże abusus prawa tego zagęścił się, a Rzeczpospolita dotąd żadnego pożytku nie miała, dla czego ichm. panowie posłowie starać się mają, aby ci, którzy do cudzych ziem tę saletrę wodą i łądem prowadzić będą, podatki Rzeczypospolitej oddawali, a ci, co będą odbierać, liczbę na sejmie pierwszym zawsze czynili.

Ratione hibernorum reasumujemy artykuł sejmiku naszego 1639. Do tegoż należy, aby żołnierz był in officio zachowany, a nagrody swoje

¹³³ Jan Mikołaj Daniłowicz, podskarbi koronny; Mikołaj Kiszka, podskarbi litewski.

¹³⁴ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

¹³⁵ Jakub Sobieski.

¹³⁶ Kasper Denhof.

¹³⁷ Sebastian Wołucki.

¹³⁸ Remigian Zaleski.

według prawa odnosił i aby pewne wójtostwa w województwie każdym specyfikowane były, które by nikomu inszemu, tylko temu, który by w wojsku służbę odprawował według prawa pospolitego wyraźnego i atestacją od ichm. panów hetmanów miał.

Przy tym artykuły o suplementach przeszłych sejmików in toto [k. 1398] reasumujemy. A ludzie żeby według praw dawnych extra Regnum na służbę cudzoziemskich panów nie byli zaciągani.

Miasta, Tatarowie, wójtowie, sołtysowie, wybrańcy z dóbr Rzeczypospolitej i duchownych dawno należący aby zupełni zostawali i jeśliby kto pod się, dzierzawca bądź privatus podgarnął, aby z nich wojenną służbę także odprawował. Insze sposoby aby ichmć wynajdowali do obrony bez agrawacyi stanu rycerskiego.

O konkluzyjej sejmowej reasumujemy artykuły nasze 1639 cum additamento, aby ichm. panowie posłowie deklarowali distinctionem et ordinem uczynili punktów tych, które mają antecedere temu słowu ante omnia, co jest ledwo nie większa przyczyna rozerwania sejmu lubo nieporządnego zawarcia konkluzyjei sejmowych.

A iż mennica Rzeczypospolitej cessit commodo na szczęśliwej koronacyjej JKMc, gdzie zaraz tegoż sejmu byli pewni komisarze naznaczeni do ordynacyjej onej¹³⁹, w zauważeniu stanów wszystkich zostawała, a że do tego czasu efektu swego nie wzięła, starać się mają ichm. panowie posłowie, aby to, co commodo Reipublicae być może, gdyż i stamtąd może być siła wygody potrzebom Rzeczypospolitej, do skutku przywiedziono było.

Strony granic koronnych z obcymi państwami przeszłe artykuły reasumujemy.

Więc przez konstytucyją anni 1638 uspokojona jest komisya brzeska z lubelskim i podlaskim województwy, a do rozgraniczenia inter bona tych województw privatorum komisarze naznaczeni byli¹⁴⁰, [k. 1398v] z których iż komisarze z W. Ks. Litewskiego na termin nie zjechali, to rozgraniczenie powiatów żadnego efektu nie odniosło, z wielką krzywdą osób szlacheckich i z rozlaniem krwi poddanych. Przetoż znowu przychodzi otrzymać takąż komisyją albo więc zlecić to negotium panom podkomorzym tych województw, termin na to rozgraniczenie naznaczywszy. Tego też ostrzegając, aby komisyje między dobrami Rzeczypospolitej i szlacheckimi rite et legitime według dawnych praw postanowione i skończone ullo exquisito modo et praetextu nie były wzruszone aeviterne. Cum eo additamento, aby urzędnicy ziemscy przysięgę swą odprawowali znowu na komisyją, przydawszy i to, jako nikomu jurgieltnikami ani sługami rękodajnymi nie są.

¹³⁹ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 207–208.*

¹⁴⁰ *Ibidem, s. 125–126.*

O ordynacyjej Bytowa i Lęborka¹⁴¹ znieść się z inszymi województwy, przydawszy, aby stamtąd praesidia obmyślone były. Toż rozumieć i o Nowogródku, Smoleńsku, Dyneburgu¹⁴², Malborku i inszych zamkach pogranicznych, aby panowie dzierżawcy z prowentów tamtejszych praesidia sub privatione tenutae zawsze miewali, i zaraz armatą opatrzone, gdyż z łaski Bożej za szczęściem JKMci nie tylko tym zamkom, ale i inszym armatą w Moskwie wziętą sufficere może. Zaczym inquirere mają ichm. panowie posłowie, gdzie się ta armata podziała, ponieważ Rzeczypospolitej należała, której jeśliby czego nie dostawało, aby instygator koronny¹⁴³ z tymi, co wzięli, o to czynił sub privatione officii.

[k. 1399] De gratitudine Króla JMci reasumujemy artykuły nasze in anno 1639, także i o oekonomijach. Względem królewicza Kazimierza jmci reasumujemy także in toto artykuł 1636 roku.

W pamięci mają na przeszłych sejmikach wniesienie za królewiczem jm. Karolem Ferdynandem JKMci o pozwolenie koadiutoryjej na biskupstwo płockie, w czym województwo nasze do zgody wszystkich stanów panom posłom zlecili byli. Zaczym i terażniejszym post decessum przeszłego jm. księdza biskupa płockiego¹⁴⁴ odmiennymi zostawać nie chcemy i do zgody wszystkich stanów ichm. panom posłom zleciliśmy, cum ea cautella, jako warowana była względem biskupstwa krakowskiego św. pamięci królewiczowi jmci Olbrachtowi konferowanego¹⁴⁵. I aby terażniejsze beneficia, które trzyma jako incompatibilia, stąd wielkim biskupstwem, pro vacantibus rozumiane były. Wyraziwszy jednak, że mimo consensu stanów Rzeczypospolitej już to biskupstwo płockie królewiczowi jmci konferowane jest, jako i sam Król JMć w instrukcyjej swojej namienić raczył, co aby in posterum się nie działo, ichm. panowie posłowie dowiadować się mają.

Iż oczywistego periculum województwo nasze nie upatruje od cesarza tureckiego¹⁴⁶, zaczym na żadne podatki ichm. panom posłom, a pogotowiu na żadne offensivum bellum z pograniczem sine consensu totius Rzeczypospolitej pozwalać nie zlecamy, jednakże ad casum ingruentis periculi w moc JKMci pospolite ruszenie [k. 1399v] dajemy.

Pro stipendio zwyczajne dawanie upominków Tatarom, którzy iż na ten czas większych niż przedtym upominają się, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby się ze wszystkimi stany Rzeczypospolitej znosili, jakoby nihil detrimenti stąd Rzeczpospolita nie odnosiła.

¹⁴¹ W *oryginalne*: Bitomia i Lemburka.

¹⁴² W *oryginalne*: Dinemburku.

¹⁴³ Stanisław Laskowski.

¹⁴⁴ Stanisław Łubieński, zm. 16 IV 1640 r.

¹⁴⁵ Jan Olbracht (Albert) Waza, biskup krakowski w latach 1632–1634.

¹⁴⁶ Sultan Ibrahim I.

O tytułach artykuł 1640 in toto reasumujemy.

Inflantczykowie aby swoją jakąkolwiek konsolacją za dotrzymaną Rzeczypospolitej wiarę odnieśli, dawna już o tym *lex* zaszła¹⁴⁷, która aby wykonaną była, znosić się będą panowie posłowie z innymi województwy.

Podać nam też raczył JKMć w instrukcyjnej swojej, aby Trybunały Koronne nie znosiły dekretów sejmowych ani zadwornych, w czym zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby się znosili ze wszystkimi stany, jakoby to exorbitans nie bywało. Viceversa, aby też decreta sejmowe i zadworne dekretów trybunalskich nie pocieszawały ani ich anihilowały. A iż też modum, w niektórych excedunt ichmć na sądy te główne wysadzeni przeciw prawom dawnym, tedy aby to w rezę wprawili, ichm. panowie posłowie starać się mają i zabiegać temu, aby in posterum osoby na sądy naznaczone nie exorbitowały, w czym wszystkim artykuły 1636, 1639 reasumujemy. I aby prędza sprawiedliwość ukrzywdzonym była, modum inire mają.

Trybunał in casum pestis aby applicatus miejscu nie był, jednak aby w województwie tym, gdzie się zwyczajnie sądzi eo praecustodito, żeby sine aggravatione dóbr szlacheckich warowany był. Deputaci duchowni aby rezydowali i sądy swoje kontynuowali do skończenia Trybunału. Tudzież artykuły de compositione inter status reasumujemy.

[k. 1400] Żyjąc pod świątobliwym panowaniem królów polskich panów naszych to praecipuum fulcrum libertatis Poloniae było i ma być, aby stan szlachecki sub coequato iure będąc swoich swobód zażywał, aequalitatem jeden od drugiego per praesentiam nie był oprymowany. A iż znajdują się takie egzorbitancyje, że i wolności naszej, i prawu pospolitemu od niektórych per summas violentias uraza et contemptus dzieje się, mają się ichm. panowie posłowie ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej znosić, żeby przeciwko takowemu lubo na sejmie, lubo na Trybunale ostry proces namówiony był, za którym by wolność nasza, prawa pospolite i prywatni w krzywdach i violencyjach swoich dostateczną satysfakcją mieć mogli.

A iż też się pokazuje to, że religiosi otrzymywają iura patronatus, które mere należą equestri ordini, tedy prawem warować, jakoby temu zabieżeć się mogło i prawa dawne zachowane były, i żeby ad vitae tempora dóbr duchownych sobie nie upraszali religiosi i przywileje ich uproszone nullitatis vitio i egzekucyjnej podlegać mają.

Koadiutoryje iż nic inszego nie są, tylko expektatywy, które *lex publica* świeckim zabroniła, aby tymże trybem ichm. panom duchownym dawane nie były.

¹⁴⁷ Zob. *np. konstytucja sejmu nadzwyczajnego 1632 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 141; sejmu koronacyjnego 1633 r., ibidem, s. 214.*

Reasumujemy też artykuły 1639 o zabezpieczenie infamiom sejmowym in contumaciam, a z tych zaś, którzy legitime convicti będą i aprobacją tak infamiej, jako i banicyj, [k. 1400v] który by dał na sobie otrzymać, aby z takiego egzekucja nieodwłoczna odprawowana była. I gdy kto ratione executionis pozwie, aby nie otrzymywano poenam 100 marcarum, ale realem executionem sub privatione capitaneatus. A który by też starosta był oneratus infamiae lub bannitiae, takimże sposobem aby to starostwo i dzierżawa jakakolwiek pro vacante reputowana była, a on in posterum już więcej nie był capax beneficij preminencyj i bonorum Rzeczypospolitej. A jeśli by ktokolwiek tak legitime coniunctum zabił, ma być caput zabitego invindicabile i post approbationem bannitionis aby nie wydawali ichm. panowie pieczętarze glectów sub poena, którą mają ichm. panowie posłowie namówić. A ci wszyscy banniti et infames aby protectionem nie mieli od potężniejszych, i owszem, żeby eo ipso facto każdy, który by śmiał takiego przy sobie fovere, aby complicitas tymże sposobem na nich zostawała. Gdyby też na służbie Rzeczypospolitej w wojsku tacy zostawali, a partem laesam nie ukoili, aby ichm. panowie hetmani, a pod niebytność ichm. panowie pułkownicy, a in quantum by należeli, tedy i sami rotmistrze albo ich namiestnicy, z nich realem executionem czynili bądź ich parti laesae wydawali sub iisdem poenis.

A iż stąd pochodzi ozdoba stanu naszego rycerskiego, kiedy z obcych krajów z wysokimi tytułami swymi garną się do klejnotu szlachectwa polskiego, więcej sobie poważając aequalitatem narodu naszego, a iż przez eminencyje cudzoziemskie, tedy księciu de Croe¹⁴⁸ województwo nasze pozwala indigenatis tak jednak, aby [k. 1401] inszemu ichm. panowie posłowie nasi nie pozwalali. A ratione summae pretensae reasumujemy artykuł 1636 [r.].

Sól już i przez konstytucją felicis coronationis województwu naszemu naznaczona¹⁴⁹, a przez jm. pana podskarbiego koronnego¹⁵⁰ dotychczas nieoddana, skargę ichm. panowie posłowie nasi Królowi JMci przelożyć mają ani do żadnych podatków od województwa naszego przystąpią, póki w tym nie będzie województwo nasze ukontentowane.

Desiderium dawne województwa naszego o drugiego deputata aby tamen effect swój, a Rzeczypospolitej sortiri mogło, pilne staranie ichm. panowie posłowie uczynić mają.

Wiele na tym wszystkiej Rzeczypospolitej należy, aby urzędnicy ziemscy pro debito officii sui munia odprawowali, ichm. panowie dygnitarze

¹⁴⁸ Ernest Bogusław von Croy, biskup kamieński

¹⁴⁹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 228.

¹⁵⁰ Jan Mikołaj Daniłowicz.

dla prywatnych nie tylko 6 niedziel prawem opisanych, ale na pewnych miejscach i w rok po decessum niektórych urzędników elekcyjnej nie naczają, aby in secus facientes wolno było każdemu szlachcicowi prosić Króla JMci o złożenie prędkie elekcyjnej wakującego urzędu, ichm. panowie posłowie upomnieć się mają.

Aczkolwiek są statuta dawne, aby urzędy wojstwa tylko circa principaliora castra dostawali, jednak iż niektóre osoby albo per ambitionem, albo per segnitum ulegając od pospolitego [k. 1401v] ruszenia in diminutionem servitii bellici multiplikują i upraszają sobie te urzędy tribunatum nad prawa i nad zwyczaj dotychczas zachowany, przeto konstytucyją świeżą dawne prawa o tym revocare i ostrzec tego, aby nie ważył się żaden wojstwa upraszać sobie inszego, okrom z dawna circa castra principaliora zwyczajnego, sub nullitate privilegii ad male narrata obtenti, jakich kancelaryja JKMci wydawać nie ma. A te privilegia, które by na te wojstwa impertinenter wydane i otrzymane były, skasować.

Wiele różnych ludzi niemałe szkody ponoszą przez służby et impedimenta in fluminibus navigabilibus porobione, które lubo już prawem pospolitym zniesione są, jednakże nie dzieje się dosyć prawu, tedy aby metu gravioris poenae to do efektu przyszło, poenam 3000 marcarum ichm. panowie posłowie nasi ze wszystkimi stanami ad cuiusvis instantiam namówić mają.

Pacta i wszystkie transakcje z monarchami i państwami postronnymi, także dyplomata i scripta od królów polskich i krwie królów polskich libertatem concernentia przez pewne osoby z poselskiej izby deputowane aby były rewidowane [k. 1402] i porządnie konotowane, a potem ad archivum Regni oddane.

Strony przepisania ksiąg podkomorskich i ziemskich lubelskich artykuły 1636 anni reasumujemy.

Okazowanie województwa lubelskiego naszego acz jest dostatecznie prawem obwarowane, jednak dla absentowania się panów senatorów do skutku swego nie dochodzi, ichm. panowie posłowie starać się mają, aby privatio officii na takowych negligentibus naznaczona była, którzy by się praeter legalitatem nie stawili.

Na żadne feuda, alienacje, ordynacje i commutacje dóbr Rzeczypospolitej nullatenus ichm. panowie posłowie nasi pozwalać mają. Te jednak, które już są dawno postanowione i robur suum prawem wyrażonym obwarowane mają, aby nie były wzruszane i in dubium nigdy wokowane.

Artykuł anni 1639 o instygatorze publicznym każdego województwa reasumujemy.

Niedobrym zwyczajem wniosło się, że panowie [k. 1402v] podwojewódziowie Żydów za asesory przy boku swoim miewają, to jako słuszności

samej jest przeciwna i res indigna, aby Żyd szlachezca miał sądzić, takie absurda aby penitus były zniesione. Także i pisarz podwojewódzkiego aby był nobilis et iuratus, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają.

De praetiis rerum artykuły, jako w inszych punktach, którym się na przeszłych sejmach niedosyć stało, artykuły ab anno 1636 wszystkie reasumujemy i aby efekt swój wzięły, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają.

Częstokroć to bywa, iż niektórzy mając obietnice dóbr królewskich, które jeszcze nie wakują, dowiedziawszy się o śmierci dzierżawców zaraz in instanti w dobra te wjeżdżają i wszystkie rzeczy i prowenta jeszcze sobie nienależące odbierają. Ten abusus aby się nie działy, lecz aby skarb według zwyczaju dawnego oddawał [k. 1403] dobra novis possessoribus, ichm. panowie posłowie poprzeć mają i jeśliby kto przeciw temu excessivus nalazł się, aby nieodwłocznie był sądzony.

Petita.

Za książęciem jm. Jeremim Wiśniowieckim o nagrodę względem spustoszenia dóbr wojną kozacką.

Na gruntach miasta JKMcI Parczewa niektórych pól wprzód primarius haeres majątności szlacheckiej Wierzbówki pan Wyganowski, potem śp. jm. książdz Henryk z Dąbrowicy Firlej arcybiskup gnieźnieński, a novissime jm. pan Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski tej majątności haeres per resignationes nabyli. Ostrzegając na potym żadnej w tej posesyjej turbacyjnej i przeszkody, prosić za jm. panem pisarzem jako nie tylko temu województwu, ale prawie całej Rzeczypospolitej dobrze zasłużonemu, aby rezygnacje i venditiones tych gruncików tak przez antecesyory jego, jako i przezeń nabyte konstytucyją były approbatae.

Za jm. panem starostą urzędowskim¹⁵¹.

Za jm. panem Kazimierskim.

Za jm. panem Jacimierskim.

Za jm. panem Mikołajem Grabią.

Za jm. panem Skromowskim.

[k. 1403v] Za pany Słotwińskimi.

Za mieszczany lubelskimi petita anni 1636 i anni 1639 reasumujemy.

Za jm. panem Krzysztofem Jezierskim, którego nie tylko dawne merita, ale i świeże poselstwo i tak długie u nieprzyjaciela zatrzymanie służnie zalecić mają.

Za jm. panem Baranowskim, który świeżo od Tatar pojmany z niemałą częścią substancyjej swej, aby przez zamianę za więźnie tatarskie mógł być prędko eliberowany.

¹⁵¹ Jerzy Rzemczycki.

Za ichm. panami Raciborskimi, aby sprawa ich, którą mają na sejmie, nieodwłocznie była sądzona.

Za panem Samuelem Szaniawskim.

Które to artykuły wszystkie wzwyż opisane zgodnie namówione zleciłmy ur. jm. panu Adamowi na Babinie Pszonce chorążemu chełmskiemu, marszałkowi koła naszego rycerskiego imieniem naszym podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Adam Pszonka Babiński chorąży chełmski, marszałek koła rycerskiego mp.

2. *Protestacja Felicjana Wronowskiego przeciwko jednej z uchwał sejmiku przedsejmowego w Lublinie 9 lipca 1641 r.*

Protestacja dotyczyła artykułu o niezajeżdżaniu dóbr królewskich. Jej inicjatorem był łowczy koronny Andrzej Gniewosz, który otrzymawszy jeszcze za życia kasztelana radomskiego Samuela Słupeckiego (zm. 6 XI 1640 r.) przywilej na starostwo zawichojskie, po jego śmierci wjechał od razu na starostwo, nie dopuszczając spadkobierców po zmarłym do wybrania należnych im pożytków. Pierwotnie protestację miał złożyć Wojciech Węgleński, ale ten w drodze do grodu w Sandomierzu został w lesie postrzelony, cedując złożenie protestacji na F. Wronowskiego.

Rkp. B. Czart., rkp. IV 390, s. 468–469 – kopia; w grodzie sandomierskim protestacja złożona 21 VIII 1641 r. [feria quarta ante festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima a. D. 1641].

[s. 468] Do urzędu i ksiąg niniejszych grodzkich sandomierskich oblicznie przyszedłszy ur. Felicjan Wronowski obywatel województwa lubelskiego, jako prędko dostał się wiedzieć i czytać artykuły na przeszłym sejmiku lubelskim umówione, i tak zaraz zanosi protestacją przeciwko jednemu z tychże artykułów o zajeżdżaniu dóbr królewskich za żywota [s. 469] jeszcze pierwszych dzierżawców bez oddania ich do skarbu uczynionemu, a to z tej miary, iż lubo wszystkie materyje w instrukcyjey Króla JMci podane na tym sejmiku dla powietrza w Lublinie obecnego bardzo krótko i nie według zwyczaju ledwie co wsprawione były, o tym jednak dóbr królewskich zajeżdżaniu była, co wprowadzie bez list, od pewnych osób prywatnych wniesiona skarga, ale palam et publice nie agitowano tego, aby taki artykuł albo temu podobny miał stanąć i nie zasła na to zgoda. Owszem, rzekł jeden i drugi z obywatelów, iż na to praw nowych stanowić nie trzeba, dość za dworem upomnieć się, jeśli jest jaka komu krzywda. W czym protestans używa na świadectwo wszystkich na tymże sejmiku obywatelów, z tym się oświadczając, iż dawniej by był tę protestacją zanosił, jeno artykułów dla zamknięcia grodu lubelskiego pod ten czas niebezpieczny prędeż i czytać, i dostać nie mógł.

XXV. Sejmik deputacki w Konopnicy 9 września 1641 r.

1. Reprotestacja sejmiku deputackiego z 9 września 1641 r. przeciwko protestacji Felicjana Wronowskiego

Rkp. B. Czart., rkp. 390, s. 469–470 – kopia; w grodzie sandomierskim w imieniu sejmiku protestację miał złożyć Mikołaj Lubieniecki marszałek sejmiku (daty jej złożenia brak).

[k. 469] My rady, urzędnicy, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmiku elekcyjnej deputackiej do Konopnicy (iż miejsce zwyczajne Lublin nie jest od powietrza wolne) zgromadzeni wiadomo czynimy, iż na przeszłej elekcyjnej poselskiej między inszymi artykułami i punktami województwa naszego zgodnie, bez wszelakiej kontradycyjnej artykuł o zajeżdżaniu dóbr królewskich po śmierci dzierżawców, które przed oddaniem zwyczajnym ichm. panów podskarbach gwałtownie bywają odbierane, jm. panu Adamowi na Babinie Pszonce chorążemu chełmskiemu, marszałkowi blisko przeszłego sejmiku lubelskiego od nas obranemu przy deputatach naszych napisać, ichm. panom posłom naszym, aby ten abusus przeciwko zwyczajowi nie działał się, na sejmie walnym warszawskim poprzeć zleciliśmy.

[k. 470] Przeciwko któremu artykułowi że jeden z obywatelów naszych ur. pan Felicjan Wronowski, nie będąc na przeszłym sejmiku, żadnej kontradycyjnej nie czyniąc ani słysząc, in extraneo foro, przed aktami grodzkimi sandomierskimi w niedziel kilka po sejmiku in dubium wokując fidem tak jm. pana marszałka naszego, jako nas wszystkich, ważył się nieuważnie protestacją uczynić. Tedy my iterato nostro consensu aprobujemy, że de nostro scitu, voluntate, nemine contradicente jest ten punkt pisany przyznawamy, dla czego nullitatem tej protestacyjnej deklarujemy.

Którą atestacyję naszą zgodnie napisaną zleciliśmy ur. jm. panu Mikołajowi z Lubieńca Lubienieckiemu marszałkowi naszemu do akt grodzkich sandomierskich, kędy ta protestacyja uczyniona, podać, ichm. panom posłom naszym aby popierali tego artykułu na sejm posłać, na co dla lepszej wiary rękami się swymi podpisujemy.

Działo się w Konopnicy, die 9 septembris a. D. 1641. Remigian Borzechowski cześnik lubelski, Mikołaj Lubieniecki marszałek koła rycerskiego, Adam na Babinie Pszonka chorąży chełmski, Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski, Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik bełski, Hiacynt z Michałowa Michałowski, Zbigniew z Borowa Borowski, Krzysztof Rajski z Rajska, Mikołaj Suchodolski, Paweł Suchodolski z Suchodół, Jan Poniatowski, Tomasz Zaporski, Piotr Chrzęstowski z Brzezia, Piotr Bliskowski z Bliskowicz, Jakub Moszyński, Marek Zwiartowski, Wojciech Bełhacki z Gledzianowa, Andrzej

Sierakowski, Jerzy Szornel, Aleksander Gruszecki, Mikołaj Borzechowski, Jan Jaszewski, Remigian Andrzejowski, Hieronim Lubieniecki etc. etc.

Deputatem województwa lubelskiego do Trybunału Koronnego na kadencję 1641/1642 został Adam Pszonka chorąży chełmski, Deputaci, cz. II, s. 169.

XXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 stycznia 1642 r.

Realizując uchwałę zakończoną 4 X 1641 r. sejmowi zwyczajnemu (Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 18) król uniwersałem datowanym z Warszawy 30 X 1641 r. zwoływał sejm nadzwyczajny dwutygodniowy w Warszawie na 11 II 1642 r., sejmiki przedsejmowe zaś, w tym lubelski, na 7 I 1642 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 267. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Legacja królewska na sejmiki: Pomniki dziejów Polski wieku siedemnastego, t. I, wyd. A. Podgórski, Wrocław 1842, s. 75–81.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1642 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 70, k. 8–9v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Andrzej Gniewosz łowczy koronny, starosta zawichojski, marszałek sejmiku 11 I 1642 r. [sabbatho post festum Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1642]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 51–53 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp 217/II, k. 32–32v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 390, s. 477–479 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 476–478v – kopia.

[k. 8] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego instrukcją za sejmiku naszego ichm. panom: Zbigniewowi Firlejowi staroście, Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu i Janowi Borkowskiemu, posłom na sejm dwuniedzielny powagą sejmowi przeszłego sześćniedzielnego złożony¹⁵² zgodnie obranym dnia 7 stycznia roku 1642 dajemy takową.

[k. 8v] Oświadczają panowie posłowie nasi z inszymi z Korony i W. Ks. Litewskiego zgromadzonymi wiernie JKMcI P. n. m. wszystkich nas poddaństwo i powinszują przy dobrym zdrowiu w długi wiek szczęsnego, z dobrem Ojczyzny panowania, tudzież za ojcowski obmyśliwania całości Rzeczypospolitej afekt z powiną wdzięcznością podziękują.

A napirwej odebrawszy od jm. pana podskarbiego koronnego¹⁵³ dostateczną liczbę szafunku podatków pospolitych, tudzież w retenta i defecta, które skarb we wszystkich niemal podatkach pretenduje, dobrze i pilnie wejrzawszy, i które z nich pokażą się słuszne przyjąwszy, a niesłuszne odciąwszy i retentorów według sejmowi przeszłego konstytucyjey osądziwszy¹⁵⁴ i do skutecznego in instanti na sejmie retent powrócenia przycisnąwszy, tego vel maxime panowie posłowie przestrzegać będą. Aby za retentorów,

¹⁵² Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 18.

¹⁵³ Jan Mikołaj Daniłowicz.

¹⁵⁴ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 16–17: O porządku sądenia spraw sejmowych.

którzy *citro scitum et consensum* województw z skarbem kontraktowali, a potem *quod ex contractu debebatur* zatrzymali, nie płacili województwa, ale skarb *de facto* także na sejmie *suppleat* uszczerbek podatku, a swego *requirat a retentoribus*, gdyż powinni byli wiedzieć i uważać panowie skarbowi, z kim zawierali kontrakty.

Zapłatę żołnierzowi borgowemu jako najprędzej obmyślić. Wojska aby nie zostawało w służbie Rzeczypospolitej więcej nad liczbę prawem określoną i której liczbie ordynaryjnej kwarty i inszych akcydencyi prowent wystarczyć może, postanowić.

Suplementu wojska *sine scitu et consensu Reipublicae omnino* zabronić *et in secus accidentes poenam et de proprio suplementowi zapłatę* uchwalić.

[k. 9] Królowi JMci P. n. m. nad wszystkie dostatki i najdroższe Regiae gazae *supellectilia* z rodziców JKMci świątobliwych i z inszych królewskich fortun miane, a w różnych dla Ojczyzny podjętych kosztach i nakładach pozbyte, miłość Rzeczypospolitej naszej całość przekładającemu, na zniesienie długów i ciężarów przez JKMć zaciągnionych, które *ante omnia* na przyszłym sejmie *coram ordinibus* likwidowane być mają, *in vim gratitudinis* takim sposobem, na jaki wszystkie stany zgodnie przypadną, zezwolą, bez uciążenia jednak podymnym i poborami status *equestris*, stosując się *ad mentem et sensum* w kole naszym ustnie wyrażonego i sobie zleconego, panowie posłowie nasi pozwolili mają.

Jeżeli konstytucyjom o oekonomijach na przeszłym sejmie uczynionym¹⁵⁵ dosyć się stało panowie posłowie dowiedzieć się mają i *praesentaneam eam satisfactionem* *urgere* powinni.

Tego też domówią się panowie posłowie, aby żupy koronne całe zupełnie na prowent stołu Króla JMci trzymane były, osobliwie karbarie żupne i z nich intraty aby nie były *in manibus privatorum*^a.

Naznaczonych z sejmu przyszłego i wybranych podatków od województwa *recta* do Lwowa na zapłatę wojsku aby był odwóz, ostrzegą panowie posłowie.

I to osobliwie zlecamy panom posłom naszym, aby według konstytucyjnej sejmu przeszłego na poborce *in retentis* pozostałe uchwalonej¹⁵⁶, przeszli województwa naszego poborcowie: ur. Remigian Borzechowski cześnik, Mikołaj Stojeński pisarz ziemski, Jan Iżycki miecznik, Szczęsny Izdebski komornik graniczny lubelski, Samuel Samborzecki podstarości łukowski, Marek Zwiartowski, Jan Michał Malinowski, Prandota [k. 9v] Wierzbicki, potomkowie nieboszczyka pana Jana Gruszeckiego, po-

¹⁵⁵ *Ibidem*, s. 17.

¹⁵⁶ *Ibidem*, s. 18: Sejm dwuniedzielny.

tomkowie nieboszczyka pana Prandoty Dzierzka sędziego grodzkiego lubelskiego, potomkowie nieboszczyka pana Andrzeja Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, którzy dostateczne kwity od skarbu mają i w deklaracyjnej skarbowej na sejmik nasz posłami nie są mianowani, do sądu w termin żaden pociągani nie byli i gdy non comparebunt, jakoż nie powinni, aby żadnego discrimen nie ponieśli.

Petita.

Petita przeszłych sejmików naszych pro bene meritis, a mianowicie za ichm. pany Krzysztofem i Prandotą Dzierzkami i za inszymi w dawniejszych artykułach naszych wyrażonymi reasumując, osobliwą teraz województwo nasze wnosi za księciem jm. Jeremim Wiśniowieckim instancją, aby opieka książąt Wiśniowieckich młodszych contra ius agnationis książęcia jmci nikomu z kancelaryi koronnych wydawaną nie była.

Andrzej Gniewosz łowczy koronny, starosta zawichojski, marszałek koła rycerskiego.

^a W rękopisie Ossol. 217/II, k. 32v i Czart. IV 395, s. 52 przy sporządzaniu kopii fragment pominięty i zniekształcony; aby żupy koronne naznaczonej sejmu przeszłego i wybranych podatków...

2. Skwitowanie przez sejmik poborca Jana Iżyckiego.

Rkp. APL, CLRMO 74, k. 810–811 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jan Iżycki miecznik lubelski, poborca województwa lubelskiego 19 IX 1646 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1646].

[k. 810v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terażniejszy elekcyjnej posłów zgromadzeni czynimy wiadomo, iż ur. pan Jan Iżycki miecznik i przeszły poborca województwa lubelskiego, stosując się do laudum województwa naszego lubelskiego, na terażniejszym sejmiku uczynił nam dostateczną liczbę ze czterech poborów łanowych, do których roku 1640 wybierania przez nas był podany takowym sposobem. Naprzód pokazał regestrami poborowymi wybranej do rąk swojej sumy złp 31 759 zł gr 15, z której sumy wytrąciło się względem salarium pana poborca zł 1061 zł gr 29 pieniędzy 9. Przy których poborach łanowych pan poborca względem pogorzalców i desertat, które nam juramentami w grodzie lubelskim wykonanymi weryfikował, z powiatu lubelskiego 1279 zł gr 25, z powiatu łukowskiego zł 78 gr 12, których wszystkich defektów tak z powiatu lubelskiego, jako i łukowskiego wynosi suma 1358 zł gr 8.

Wytrąciwszy tedy salarium od wybranej sumy jemu należnej zostaje suma 30 697 zł gr 15 pieniędzy 9. Z której sumy oddał wojsku ukrajinemu we Lwowie za kwitem ichm. panów komisarzów¹⁵⁷ tak względem

¹⁵⁷ Skwitowania te datowane we Lwowie 29 VII i 4 IX 1640 r. oblatowane w CLRMO 74, k. 807v–809.

dwojga podymnego, jako i reszty trojga podymnego roku 1638 pozwolonego 31 711 zł gr 14 pieniędzy 9, do dwojga podymnego z tych czterech poborów nie dostało 125 zł gr 4 pieniędzy 9, reszty pomienionej w roku 1638 od województwa naszego zatrzymanej 888 zł gr 18 pieniędzy 9. Zaczym wydał pan poborca z czopowego roku 1640 pozwolonego 1013 zł gr 23. Za takowym tedy pana poborcy ze czterech poborów w kole naszym uczynionym rachupomienionego pana poborcę zgodną uchwałą sejmiku terażniejszego kwitujemy i sumę 125 zł gr 4 pieniędzy 9 do dwojga podymnego z czopowych pieniędzy przyłożoną, także i drugą sumę 888 zł gr 18 pieniędzy 9 względem retent przy województwie będących z tych pieniędzy czopowych do Lwowa do rąk komisarzów sposobem niżej wyrażonym wniesioną przyjmujemy.

Dan w Lublinie na miejscu zwykłym sejmików, die 7 ianuarii 1642. Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan chełmski mp., Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski mp., Remigianus Borzechowski cześnik lubelski mp., Jan z Sienna Sienieński, Paweł Czeluziński, Marek Zwiartowski, Andrzej Gniewosz łowczy koronny, starosta Zawichostensis, marszałek natenczas koła rycerskiego, Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski mp., Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik bełski, Mikołaj Stoiński piarsarz ziemski lubelski, Olbrycht Chobrzyński mp.,

XXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 26 marca 1642 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 26 II 1642 r. sejmku nadzwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 42.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 26 marca 1642 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 70, k. 120v–121v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Firlej marszałek sejmiku 27 III 1642 r. [feria quinta post Dominicam Oculi Quadragesimalem proxima a. D. 1642]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 2–3 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 202–203v – *kopia*; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 342–343 – *kopia*; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 480–482v.

[k. 120v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy się na sejmik po przeszłym dwuniedzielnym sejmie relacyjnym, po odebraniu od ichm. panów posłów naszych dostatecznej relacyjnej, stosując się ad constitutionem na tymże sejmie województwu naszemu servientem¹⁵⁸, zgodnie i jednostajnie uchwałą między nami czynimy i postanawiamy takową.

Znajduje się w województwie naszym suma plus minus 28 000 złp przy jm. panu Janie Iżyckim mieczniku i poborcy naszym lubelskim

¹⁵⁸ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 40, 42.

z przeszłego czopowego, którego wybierania czas na przeszły św. Jan Krzyciel [24 VI] minął zebrana, która iż wystarcza sumie, jaką dwoje podymne województwa naszego wynosi, dlatego uchwalamy czopowe jedno i furmankę z jej akcydencyjami z tymże czopowym w województwie naszym zawsze insimul chodzące do roku jednego a proxima die 7 aprilis rok ten poczynając, a na także [k. 121] dzień in anno praesenti incidenti kończąc. I do wybierania tej obojej egzakcyjej pomienionego jm. pana Jana Iżyckiego miecznika naszego na poborcę naznaczamy i upraszamy, fide, honore et conscientia onego obowiązując, aby nie patrząc na przeszłe o czopowe kontrakty cum haeredibus et possessoribus i z inszymi osobami zawarte i do nich się nic nie wiążąc, omni cura, studio et diligentia intendat jako największej tegoż czopowego auctioni plus offerenti, by one arendując, a possessores bonorum in contrahendo nie upośledzając, tak jednak, aby pro prima rata za pół roku zaraz przy postanowieniu kontraktu odbierał pieniądze, ostatek zaś sumy aby na dwie racie dzielił: jedną po wyjściu półroka, a ostatnią przy expiracyjej arendy odbierając.

Pieniądze zaś wybrane, ile ich nad sumę dwojgu podymnemu na zapłatę wojsku naznaczonych wystarczającą zostanie, wielm. jm. panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu kasztelanowi chełmskiemu, jm. panu Remigianowi Kielczewskiemu skarbnikowi i podstaroścemu lubelskiemu, szafarzom naszym, bez omieszkania oddawać powinien. Które pieniądze przy ichmciach do dalszej województwa dyspozycyjej zostawać będą i samemu województwu za nie, a nie skarbowi ichm. panowie responderere powinni.

To też osobliwie jm. panu poborcy warując, iż jeśliby który dziedzic albo possessor nie chciał zawierać z jm. panem poborcą kontraktu, aby według konstytucyjej anni 1629¹⁵⁹ przez swój urząd wybrane to czopowe jm. panu poborcy oddawali. Powinne tedy będą vigore laudi praesentis wszystkie miasta i miasteczka królewskie, duchowne i ziemskie w województwie naszym będące i ich magistratus albo possessores ten podatek czopowego intra temporis praefiniti spatium do rąk pomienionego jm. pana poborcy iure ineundos z nim contractus skutecznie i istotnie oddawać sub rigore in retentores a legibus sancito. [k. 121v] Tenże jm. pan poborca powinien nieomieszkanie do grodu lubelskiego spożywać wszystkich ex quacunque causa et praetensione przeszłego czopowego retentores, aby gród indilate rozsądził, komu co słusznie defalkowano ma być z tegoż podatku. Defalkatio ex causa conflagratorum tam tylko słusznie ma być, gdzie by więcej niż 10 domów tych, co piwo rabiają zgorzało, w czym iuramentum magistratus loci intervenire powinno.

¹⁵⁹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 55–56.

A ponieważ jm. pan miecznik i poborca nasz nie dał nam sprawy i wiadomości dostatecznej de quota przeszłego czopowego propter varia retentorum dotąd impedimenta, tedy to na niego wkładamy, aby post excusos modo praemisso retentores na przyszły da Pan Bóg św. Jan Krzyciel [24 VI] przed pomienionymi ichm. pany szafarzami naszymi percepta i kwotę przeszłego i terażniejszego, jaka przed onym czasem może być, czopowego legitime et sufficienter weryfikował. Której weryfikacyjej pomienieni ichm. panowie szafarze relacyją na zjeździe przyszłej deputac- kiej elekcyjnej [15 IX] wszystkim nam uczynią.

A jm. pan poborca praevia ista verificatione z przeszłego i nowego podymnego sumę jedną, jako dwoje podymne w naszym województwie wy- nosi złączywszy, tęż sumę na czas i miejsce do zapłaty wojsku naznaczone odwieźć i do rąk ichm. panów komisarzów oddać za kwitem ichmci powin- nien będzie, salarium zwykłym prawem egzaktorom czopowego postąpio- nym od złotego po groszu za prace swoje i odwóz pieniędzy kontentując się.

Którą uchwałę naszą zgodną jm. panu marszałkowi koła naszego pod- pisać i do akt grodzkich lubelskich podać zlecamy.

Działo się w Lublinie, die 26 martii 1642 anno.

Stanisław Firlej z Dąbrowice marszałek koła rycerskiego mp.

XXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1642 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego w ka- dencji 1642/1643 został Zbigniew Firlej, starosta lubelski, Deputaci, cz. II, s. 176.

XXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1643 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 8 X 1642 r.¹⁶⁰ zwoływał na 12 II 1643 r. sejm walny w Warszawie, wyznaczając większości sejmików przed- sejmowych, w tym lubelskiemu, termin 2 I 1643 r., por. ASWK, t. II, cz. 1, s. 279. Uniwersału adresowanego do szlachty lubelskiej nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1643 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 33–45v – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 53–73 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 390, s. 526–544 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 484–497v – kopia (z oblaty w zaginionej dziś księdze CLRMO 71); w grodzie lubelskim oblatował ur. Tomasz Kazimierski dworzanin królewski, marszałek sejmiku 10 I 1643 r. [sabbatho post festum Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1643].

[k. 33] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubel- skiego, zjechawszy się do Lublina pro die 2 ianuarii roku terażniejszego

¹⁶⁰ Według W. Konopczyńskiego, *Chronologia sejmów polskich 1493–1793*, Kraków 1948, s. 151, sejm był zwołany 22 XI 1642 r.

1643 na sejmik od JKMcI P. n. m. przed sejmem walnym koronnym w Warszawie dnia 12 lutego przypadającym złożony, na instrukcją JKMcI przez posła JKMcI nam podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom: Dominikowi Kazanowskiemu staroście łukowskiemu, Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Tomaszowi z Bibersztajna Kazimierskiemu dworzaniowi pokojowemu JKMcI, posłom naszym zgodnie obranym dajemy takowe.

Po oddaniu imieniem wszystkich nas wierności poddaństwa JKMcI P. n. m. i powinszowaniu długoletniego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły z ichm. pany posłami województw i ziem koronnych i W. Ks. Litewskiego, przybraniu rationis senatus consultorum od ichm. panów senatorów rezydentów dostatecznej, ichm. panowie posłowie serio inquirent et indagabunt rationem adaequatam.

Ponieważ instrukcja JKMcI niewyraźna i złożonego tak prędko po sześćniedzielnym i dwuniedzielnym niedawno przeszłych sejmach terażniejszego sejm, który sejm przyszyły aby według prawa pospolitego od recessu et pactis conventis był zaczęty [k. 33v] i przed wszystkimi konsultacjami, vacantii i incompatibilium rozdania, koadiutoriae zniesienia ante omnia upominać się ichm. panowie posłowie mają.

A iż siła należy na tym, aby aequaliter województwa wszystkie w podatkach pociągały, przeto koekwacyej wszystkich województw koronnych i W. Ks. Litewskiego na przeszłym sejmie niedokończonej nie odstępować, ale żeby finaliter ad effectum przyszyła, upominać się mają ichm. panowie posłowie. Tudzież aby według prawa pospolitego liczba od skarbu zaraz po wotach ichm. panów senatorów w zamku dostatecznie odebrana i relacją jej cum verificatione w pół sejm, najdalej z uwagą i decyzją omnis dubietatis odprawowana była. I gdzie się podatki Rzeczypospolitej z retent dawnych pozostałe i de novo po sejmach, Trybunałach Radomskich przez ichm. do skarbu wniesione obróciły. Więc jeśli z tych podatków i z akcydencyi zwyczajnych iuxta designatione Rzeczypospolitej pospół wojsku kwarcianemu stała się zapłata, ichm. panowie posłowie serio dowiedzieć się mają.

Supplement nowy extraordinarie prócz tego, który samą kwartą ordinarie może być płacony, aby był ex nunc zniesiony, i jeśli by kto więcej wojska sine consensu ordinum zaciągnął, aby mu de proprio zapłacił. Tak solutia de proprio et poena peculatus na wszystkich nowe supplementa wojskowe i ludzi zbierania czyniących aby in posterum lege perpetua postanowiono było, ichm. panowie posłowie domówić się mają.

Ponieważ Kozacy, ordynańcy pancerni, wybrańcy, sołtysowie, wójtowie i ludzie z starostw ukraińnych prawem o tym opisanych należą ordinarie do obrony Rzeczypospolitej, rotmistrze tych wybrańców, wójtów, sołtysów, Kozaków, pancernych ordynańców i ludzi inszych ukraińnych

z dóbr tak Rzeczypospolitej, [k. 34] jako i duchownych należących, aby przed pisarzem polnym przysięgali jako bez ochrony wszelkiej wszystkich, którzy służyć powinni i tych, którzy invicem spustoszałych osiedli na służbę przyprowadzili tychże wybrańców, wójtów i sołtysów, aby według konstytucyj świeżej¹⁶¹ z rewizyj sędów ziemskich pewny komput był wyrażony, a jeśli by nie przyszła gdzie do skutku ta rewizja, aby nieomieszkanie była uczyniona.

Zapłatę żołnierzowi borgowemu koekwując się z drugimi województwy jako najprędzej obmyślić, wszakże quo genere ta zapłata miałaby stać approbationem laudi, eo nomine faciendi na sejmiki relacyjne przynieść ichm. panowie posłowie mają.

A iż nowo nabyte województwo czernihowskie i osady w inszych województwach nowe, tudzież dobra czwartym dożywociem extimowane dotąd lustrowane nie były, skąd aukcja wielka być może do wygody Rzeczypospolitej, gdyż tam niemałe pożytki być mogą, aby z sejmu tego lustratorowie do lustrowania onych naznaczeni i wysłani byli. Przy których aby potażów i saletr nie zapominali i tam, gdziekolwiek się w dobrach Rzeczypospolitej ukazują, też podatki z dóbr Rzeczypospolitej, a in privatorum commoda na ten czas obracają się, starać się panowie posłowie mają, żeby Rzeczpospolita hoc detrimentum nie odnosiła.

Kozakom zwyczajne stipendia obmyślić, osobliwie z żydowskiego pogłównego, które z głowy każdego Żyda licząc ich per capita wybierane być ma, zachowując w cale sposób ćwiczenia cudzoziemskiego. Jednak iż żołąd cudzoziemski Ojczyźnie szkodliwy, on lege perpetua priwować.

Wielkie odwagi i potomnym wiekom pamiętne JKMcI P. n. m. z nieprzyjacieli koronnymi na wojnie i w radzie Rzeczypospolitej naszej domowym dzieła, jako [k. 34v] od wszystkich postronnych narodów podziwienie i nieśmiertelną sławę, tak od nas summam gratitudinem aequo iure wyciągają. I lubo obywatelów województwa naszego doszły wszystkie calamitates i szkody od powietrza morowego, wielu miasteczek od ognia zniesienie, od nieurodzaju znacznego i na wielu miejscach gradu zbytniego, a najwięcej od żołnierzów na stanowiskach tak w województwie naszym, jako i w inszych naznaczone idących, którzy po województwie naszym in gyrum krążąc, dobra szlacheckie stawając w nich różnymi, a przed tym nigdy niezwyczajnymi angariis, z dóbr Rzeczypospolitej i duchownych nieznośnymi stacyjami okupując stanowiska, prawie z ostatnim zniesieniem ubogich ludzi a niemałym nas samych żalem uciążyli, zlecamy jednak ichm. panom posłom naszym, aby spólnie ze wszystkimi stanami Rzeczypospolitej znosili się de tali gratitudine Króla JMci prestanda,

¹⁶¹ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 40–42.

za którą by *leges Regni, libertas praesens Rzeczypospolitej et successorum JKMc* status żadnego ubliżenia nie odniósł. Na co by się jednak wszystkie województwa *nullo excepto* zgodziły, na to ichm. panowie posłowie nie zaciągając nas i poddanych naszych w podatki podymnego, łanowego i insze w Ojczyźnie naszej niezwyčajne, pozwolić mają. Wszakże gdyby jedno województwo albo powiat *modum gratitudinis istius* brał sobie do braciej, tedy i nasi ichm. panowie posłowie do nas *hoc in passu rem integram* przywieść powinni.

Prawa i konstytucyje wszystkie o ekonomijach uchwalone jeżeli ichm. panowie podskarbiowie do egzekucyjej przywiedli, upomnieć się i jeźliby które z nich nie były dotąd *in reali possessione* ichm. panów podskarbiów obojga narodów, aby izba poselska tak na ichm. panów podskarbach, jako i na *possessores* ich instygowała zaraz na początku sejmku, do żadnej konstytucyjej nie przystępując. Upominać się u wszystkich [k. 35] *restitutio-nem dóbr*, także *prowentów* dotąd przeciwko prawu branych *et poenas* według konstytucyi dawniejszych i pośledniejszych.

Hiberna żołnierskie aby w izbie poselskiej były *trutinowane* i namówione i na sejmik relacyjny do nas przyniesione, z tym dokładem, aby postanowienie ich *citra quamvis diminutionem, alienationem aut commutationem bonorum Reipublicae* namówione były.

Żołnierz kwarciany według prawa i ordynacyjej Rzeczypospolitej aby *excubias in finibus Regni* zawsze czynił, nie pomykając się *in viscera Regni*. Tegoż żołnierza tak wielka po Koronie *dispersio*, a zatym odkrycie ściany ukraińskiej inkursyjom tatarskim, czemu przeciwko prawu jawnemu stało się, ponieważ starostwa ukraińskie *sufficienter stativis* żołnierza kwarcianego, dowiedzieć się ichm. panowie posłowie mają.

Komisya o rozgraniczenie z Moskwą z jakiej i czyjej przyczyny nie doszła? Jeżeli nie *ex privatorum* pogranicznych obywatelów koronnych lubo samych panów komisarzów *praetensionibus* dowiedzieć się, co jeźliby się nalazło, mają być inszy, *non interessati* komisarze naznaczeni, którzy by solo *boni publici respectu* komisją tę, na której skutku *pactorum integritas* zawisła, *effective* odprawili.

O fortece przy Dźwinie od Szwedów na gruntach dziedzicznych obywatelów *tamecznych* zaczętej, ponieważ *laedit pacta cum Regno Sveciae*, *inita legatione* *expostulować* i zaraz dowiedzieć się, *cuius motu* i czyj lud *impressio* w Inflanciech na zamki w ręku szwedzkich będące uczynił.

Mennica aby *tandem* w dobrą rezę wprawiona i Rzeczypospolitej *pożyteczna* była *omnes inire modos*, przed się wzięwszy ostatnią komisya i onę doskonale *trutinowaną*, jeźliby [k. 35v] *meretur*, do skutku przywieść. Talery złotowe, ponieważ i *liga* ich *non correspondit valori usitati*, i próba ich bardzo słaba i podła, *ex nunc* *abrogowane* być mają.

Correctura iuris albo skrócenie procesów na sejmik nasz przyniesione, przydawszy naszą w niektórych punktach niżej opisaną correctionem, na sejm do wspólnej zgody ichm. panowie posłowie odniosą et adlaborabunt, aby in toto stanąć mogła. Tego jednak vel maxime urgebunt, aby się infamiom sejmowym iuxta initum modum w tejże korekturze zabieżało i egzekucyjom de infamibus et bannitis, aby omnino stanęła. Która correctio nostra processu tego takowa być ma.

Naprzód o procesie sejmowym i sądach sejmowych aby atestacja publikowanego mandatu od dwóch szlachciców osiadłych u ksiąg była zeznana, gdyż prywatnej atestacyjnej nie może dari fides plena. Secundo, kontumacyje aresztować na sejmie cum oblatione experimenti jest zwyczaj, a podczas ignota persona w niewiadomości pozwanego zwykła offerre experiment, dołożyć tedy tego, aby oblatio experimenti nie była przyjmowana, tylko albo od samego pozwanego, albo od zapisanego jego plenipotenta, a sąd ziemski warszawski plenipotenta de actu powinien mianować. Tertio, skrutator zesłany jeśliby nie miał urzędnika z sobą ziemskiego sądowego albo grodzkiego, nie ma scrutinium służyć, a jeśliby służył, pro nullo ma reputari i z niego iudicium statui nie może. Quarto, tam gdzie cautum, aby ichm. panowie referendarze decreta i kondemnaty podpisowali dołożyć, bez odwłoki et sine honorario, najdalej ad triduum. [k. 36] A jeśliby nie chcieli podpisać, sąd ziemski warszawski praevia requisitione et manifestatione potrzebującym post triduum wydać dekret albo kondemnatę powinien. A jeżeliby sąd zwłaczał albo nie chciał szlachcie rekwizycją i manifestacją in viciniori, zapisawszy ma czynić z sądem ex officio na Trybunale. Quinto, gdzie zachowuje correctura prawo de poena talionis, tam dołożyć et de homicidiis, vitae, honoris et bonorum defensivis.

O procesie i sądach marszałkowskich, aby sędzia i pisarz byli nobiles possessionati et iurati, i żeby ich za odjazdem panów marszałków nie odmieniano, ale jako od marszałków wielkich bywają podawani, tak aby raz podani nie byli odmieniani, ac in cesso sui albo panów marszałków cessus et decessus. Secundo, gdzie cautum, aby infamia przed panem marszałkiem mogła być zniesiona, dołożyć in casu homicidii salva manente poena publica in iudicio tribunalitio vindicanda. Tertio, terminus tactus aby nie mógł być dawany im w okręgu miasta et adiacentiis oppidorum Krakowowi i Warszawie, a gdy kto zjedzie, dosyć na gospodzie pozew przybić, a kondemnatę otrzymać, nie przesyłając roku dalej, extra circumferentiam superscriptam. Quarto, panów posłów sejmowych aby nie sędził pan marszałek, ale izba poselska. Quinto, generaliter aby panowie marszałkowie i ich urzędy nie brały przed się in szynych do sążenia materias, oprócz które securitatem publicam albo dignitatem Regiam przy

boku Pańskim zachodzą, gwoli czemu artykuły marszałkowskie w izbie poselskiej trutinowane et ad volumen legum inferowane być mają.

O procesie i sądach trybunalskich na pierwszy punkt de [k. 36v] evocatione, ponieważ *vergit in convulsionem decretorum* i sądów trybunalskich, znieść dosyć konstytucyje, które położyły *cancellos* trybunalskiemu i zadwornemu sądowi. *Secundo*, *poenam evocationis in causis simplicium iniuriarum*, które by kto *incompetenter* gołym pozwem do Trybunału pociągał, nie puszczając *in arbitrium iudicii*, ale *certo genere poenae* określić, na przykład 100 *marcarum*, *poena salva nihilominus manente*, *poena evocationis pro bonis terrestribus* mieniając je być *regalia et de Maiori Polonia in Minorem et e contra*. *Tertio*, województwom ruskiego pisma czas naznaczony aby trwał według konstytucyje o prolongacyje Trybunału Lubelskiego¹⁶² tylko do lat tych, jako prolongacyja Trybunału Lubelskiego. *Quarto*, chociaż się same te województwa ruskie sądzić będą, aby *nihilominus* sąd ziemski lubelski przy sądach ich rezydował i powinność swoje odprawował.

Procesy i sądy podkomorskie zdadzą się, jako są *in toto* opisane.

O procesie i sądach ziemskich, także grodzkich. Z tych trzeba wyjąć drugą taxę albo *vadium* drugie, dosyć na tym, gdy *actor* tak w ziemstwie, jako i w grodzie *zyszcze in primo termin rem ipsam inter positione vadii seu taxae*, a *in secundo post affectatam et denegatam intromissionem* w grodzie *abiudicationem vadii seu taxae cum interpositione poenae banitionis*, o którą na staroście roki pozwać jako tam wyrażoną. *Processus contra impossessionatos in toto* dobry. O dylacyjach *iudicium decisio* dobra. O egzekucyjach *de banitis et infamibus* koncept napisany jest *in toto* dobry, jednak to przydać, gdyby sam starosta sądowy, który egzekucyją czynić powinien, dał na sobie otrzymać [k. 37] *banicyją* albo *infamiją*, które by *abnegować* nie mógł a nie czyniłby *ad cassandam* albo zapisawszy relacyją dopuściłby się *wzdać in approbatione*, takiego aby *iurevictori* każdemu z obywatelów wolno pozwać *peremptorie* na Trybunał *pro abiudicatione et privatione capitaneatus*. A gdy stanie *decret ex controversiis* albo *in contumaciam abiudicationis*, aby JKMć *intra mensem a decreto lato* któremu z obywatelów tegoż województwa dał ono starostwo jako *vacans*, czego panowie posłowie na sejmie *urgere* aby byli powinni. *Secundo*, *infames legitime condemnati non gaudeant ullis beneficiis iuris*, *glejtów* na *infamije* i *banicyje* *inabnegabiles* aby nie miały. Kto by takiego zabił *impune esto*, kto by takiego *receptował*, aby *similiter per decretum convictus*, jeśli się nie odprzysięże, *infamis*.

De actore temere litigante dobry koncept.

¹⁶² *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 15.*

Sądy podwojewódzkiego są temere opuszczone, a zda się postanowić, aby podwojewódzi *statis temporibus* sądził bez asesorów Żydów z pisarzem szlachcicem osiadłym in eo palatinatu, przysięgłym. Apelacje do pana wojewody cum praefixione in quatuor septimanis dopuszczone być mają, które pan wojewoda in civitate principali sui palatinatus sam przez się, nie per commissarios, gdyż ci tylko od Króla JMci in certis casibus dawani być mogą, sądzić powinien. Wyjąwszy, gdyby był praesident zabawny, eo in casu po skończeniu rezydencyjej in quatuor septimanis apelacje odsądzić powinien. A jeśliby post praefixionem do drugich niedziel czterech nie były odsądzone, aby alteralteri parti wolno było sprawę prosto za dworem prosequować, pominąwszy intermedium iudicem pana wojewodę, praevia adcitatione ad prosequendam.

[k. 37v] Iż tymi czasy niektóre akcje de novo emergenti od pewnych osób duchownych i świeckich są podniesione i per appellationem na Trybunał Lubelski wytoczyły się, które pacem et liberam exercitium religionis dissidentium tak wielą konfederacyi i przysięg królewskich obwarowane jawnie wzruszają, przetoż zlecamy to zgodnie panom posłom naszym, aby na sejmie przyszłym przy konstytucyjach anni 1627 sub titulo „O dekretach trybunalskich”¹⁶³, anni 1631 sub titulo „Zatrzymanie pokoju pospolitego”¹⁶⁴, anni 1638 sub titulo „O dekretach trybunalskich”¹⁶⁵ mocno stanąwszy tego się serio domawiali, żeby decreta trybunalskie, in quantum by in cognitionem privilegiorum od JKMci na urzędy dissidentibus i dignitatis danych wdali się albo liberum religionis exercitium wedle konfederacyjej warszawskiej służących dissidentibus poenas na dissidentes ratione religionis nakazując wzruszały, nullitatis subsint vitio, takie by egzekucyjej żadnej nie podlegały i owszem, aby poenae contra evocatores 3000 marcarum Polonorum parti et iudicio per medium dividenda, a contra executores privatio officii namówione były.

Classis maritima prawem pospolitym warowana w jakim zostaje porządku. O cło morskie, jeśli jaki Rzeczypospolitej przynosi pożytek. Sigillacyja Gdańska aby zniesiona była, mają się tego panowie posłowie domówić.

Distributivae iustitiae modus iuxta praescriptam legem był zachowany, konferując starostwa i dzierżawy bene merentibus et iurisdictione aetate et discretionem valentiae dobra [k. 38] z rąk nieprzyjacielskich rekurowane ludziom zasłużonym konferowane aby nie były odbierane, ale circa possessores pacifice zostawały. Także pustynie ukraińskie aby bene

¹⁶³ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 16.*

¹⁶⁴ *Ibidem, s. 109.*

¹⁶⁵ *Ibidem, s. 318–319.*

merentibus według dawnych praw rozdawane były. Wójtostwa, sołtystwa aby przy żołnierzach zasłużonych zostawały, do starostw nie były inkorporowane i jeśli by się które dotąd inkorporowane znajdowały, aby pro vacanti rozumiane były. Też wójtostwa i sołtystwa, młyny, leśnictwa i inne dzierżawy plebeis i civibus aby nie były konferowane, a który by plebeius albo civis co takiego trzymał, aby wolno było każdemu szlachcicowi o to z nim iure agere na Trybunale inter causas officii pro abiudicatione et privatione jego dzierżawy et poenis inde subsequendis, tum etiam restitutione proventuum praeteritorum z tych dóbr na potrzeby Rzeczypospolitej, a post abiudicationem et privationem bonorum talium dekretem pro vacanti takowe dobra mają być rozumiane i ludziom zasłużonym stanu rycerskiego oddawane.

Wiele Rzeczypospolitej należy na bezpieczeństwie zamków pogranicznych i pruskich, zaczym panowie posłowie nasi starać się mają, aby praesidiis i armatą zwyczajną opatrowane były z tamtychże starostw według dawnego zwyczaju prawem popolitym opisanego i ordynowanego. A starostowie ukraiński aby przy starostwach sami mieszkali, onych Żydom i inszym osobom nie arendując.

Więc żeby więcej Rzeczypospolitej do borgowego żołnierza nie przychodziło, a mianowicie zwyczajnemu wojsku kwarcianemu, tedy to medium być rozumie województwo nasze, aby quarta do Rawy nie była odwożona, ale w każdym województwie wybierana, i żeby z województwa do Lwowa oddawana na [k. 38v] zapłatę wojsku bywała. A in quantum by przyszło kiedykolwiek z potrzeby Rzeczypospolitej na potym do zaciągu jakiego żołnierza, żeby województwa same namawiały podatki chorągwiom swym własnym, proportionaliter według województwa płaciły, szafarza swego na sejmiku obrawszy. Do terażniejszego jednak długu żołnierzowi borgowego mają inire rationes panowie posłowie zapłacenia onemu bez ciężaru Rzeczypospolitej, jako donativa ichm. panów duchownych, starostw, kupiectwa i inszych akcydencyi, których zwykła Rzeczpospolita podatki czas zażywać.

Armata Rzeczypospolitej mała i wielka, dawna i terażniejsza świeżo z wielką odwagą Rzeczypospolitej za szczęśliwą JKMcI wiktoryją wojną moskiewską nabyta, jeśli by wszystka zupełna zostawała, panowie posłowie wywieźć się mają i jeżeli z niej co extra usum et necessitatem Reipublicae odeszło, aby instygator koronny¹⁶⁶ ex lege publica na sejmie o to sub privatione officii czynił, ażeby zewsząd do koronnych cekauzów sprowadzona była, według dawnych inwentarzów porządnie zinwentować i w dobrym porządku chowana była. Owszem, od starszego nad nią

¹⁶⁶ Stanisław Laskowski.

będącego¹⁶⁷ liczba aby na sejmie odebrana była i cokolwiek by z podatków na nią należących zostawało, tedy ta reszta sumy nie gdzie indziej, tylko na zapłatę wojsku ma być obracana. Przy czym i długu się upomnieć ad compositum orbis dawnego 80 000 [zł] ichm. panom ruskiemu¹⁶⁸ i siedziadziemu wojewodom¹⁶⁹, jm. panu małogoskiemu¹⁷⁰ z drugimi Wielkiej Polski 10 000 [zł] i u inszych, in quantum by się pokazały.

Sól województwu naszemu konstytucją felicis coronationis Króla JMci pozwolona¹⁷¹, aby realiter et effective była [k. 39] oddawana, serio domówić się mają panowie posłowie i do pozwolenia podatków żadnych nie przystępować, ażby była uiszczona.

Konkluzyje sejmowe przeciwko dawnym i świeżym prawom debito tempore nie dochodzą, czemu zabiegając panowie posłowie nasi na początku sejmu uczynią protestacyją, iż na żadną prolongacyją sejmu nie pozwolą. A jeśliby piątego dnia przed konkluzyją sejmową zgodnymi konstytucyjami do senatu poselska izba iść nie mogła i ostatniego dnia przed wieczorem sejm zawarty nie został, aby panowie posłowie nasi facta simili manifestatione na nic nie pozwalając z sejmu odjechali. A na potym warować, aby każdy z panów posłów na początek sejmu przyjeżdżał, gdyż przez to wielkie retardationes sprawom Rzeczypospolitej dzieją się. A jeśliby na początek sejmu nie przyjechał, warować to lege, aby miejsca między panami posłami nie zasiadał, oprócz jeśliby miał legale impedimentum.

Do którego ułączenia snadniej by przychodziło, gdyby sejmiki generalne kolski i korczyński in effectu zostawały, o które domówić się ichm. panowie posłowie mają. I lege publica in futurum cavere, żeby poseł każdy przysięgał na początku zasiadania bonum publicum promovere, jako nie jest sługą rękodajnym, jurgieltnikiem i nikomu obowiązany. A protestacyje na sejmach i sejmikach aby publice czynione były.

Ma tę wiadomość województwo nasze, iż przeciwko prawu skarb Rzeczypospolitej był otworzony tymi czasy sine consensu ordinum, co jeśli się tak działo, mają się wywieść panowie posłowie i domówić, aby na początku sejmu revisores przysięgli naznaczeni do Krakowa zjechali, tam on z dawnymi inwentarzami weryfikowali i Rzeczypospolitej relacyją dostateczną na tymże sejmie oddali.

[k. 39v] Komisyje na rozgraniczenie dóbr ziemskich aby potrzebującym od ichm. panów pieczętarzów bez trudności wydane były circa consensus tenutarii, też komisyje i pleno numero commissariorum odprawione,

¹⁶⁷ Paweł Grodzicki; urząd generała artylerii ustanowiony został na sejmie 1637 r.

¹⁶⁸ Jakub Sobieski.

¹⁶⁹ Kasper Denhof.

¹⁷⁰ Sebastian Wołucki.

¹⁷¹ *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 228.

aby od instygatora koronnego i ni od kogo inszego ullatenus in dubium vocare nie były. I mandaty wyniesione, także procesy zaszły, aby według dawnego prawa nullitati podlegały. A nowe mandaty przeciw komisyjom nie mają być wydawane.

Dawne prawa bronią, aby żaden nie trzymał dóbr Rzeczypospolitej, który by nie był incola vel indigena. A iż książę de Kroie¹⁷² na ten czas circa possessionem Bytowa i Łęborka zostaje sine consensu ordinum, upomnieć się mają panowie posłowie, aby przeciwko prawu pospolitemu nic nie było. A in quantum by wszystkie stany dług pretendowany uznali, mają obmyślić sposób zapłaty długu tego, osobliwie puszczeniem powiatów tych Bytowa i Łęborka na wydłużenie do lat pewnych, salus onere Reipublicae et ordinatione et libertatibus nobilium tych powiatów.

Na żadne feuda, ordynacje, alienacje, commutacje dóbr Rzeczypospolitej i prawa, które by znosili aequalitatem status equestris panowie posłowie żadną miarą pozwalać nie mają, i owszem, iż słobody niektóre sine consensu ordinum na gruntach Rzeczypospolitej per privatos osadzone, z tych aby pożytek Rzeczypospolitej szedł, starać się mają, i aby Kowel, który jest dany sine consensu Reipublicae i w nich sądy już pewne ordynowane były, znowu do dyspozycyjej Rzeczypospolitej przyszły.

Sądy trybunalskie sacrosancte zachowane być mają i widzimy to wszyscy, jako wiele sprawiedliwości ludzkiej na niej należy. Jednakże tymi czasami Trybunały [k. 40] w sprawy foro suo nie należące wdawają się, prawa wojewodom, starostom, szlachcie i mieszczanom należące znoszą, funkcje im prawem pospolitym zlecone sobie uzurpują, gospody rozdają, targowe wszelakie od najmniejszej rzeczy sine ullo discrimine od szlachty i od kupców wybierają, już i taksy urzędem z prawa pospolitego należące odejmują, od kramów, rzemieślników, cechów, Ormianów rozmaite sobie egzakcyje wymyślają, sądy zamkowe, wojewodzie, miejskie wszelakie odejmują, a prywatne sądy causarum Magdeburgensium contra iura Maiestatis odprawują, gwałtem autoritate Tribunalis osoby do nich nie należące przyciskają, takty ultra circulum civitatis za milę i kilka dawają, et alia multa inconvenientia czynić non verentur. Co z jakim uciążeniem, krzywdą i zubożeniem miasta i poddanych szlacheckich dzieje się przeciwko wyraźnym prawom, snadno to każdy obaczyć może.

Zlecamy tedy panom posłom naszym, aby ante omnia ineant omnes rationes et modus z drugimi panami posłami, żeby te egzorbitancje sądów trybunalskich poprawione były i droga do takowych postępków im zagrodzona była. Mianowicie po obraniu marszałka trybunalskiego w Piotrkowie aby ten specialiter przysiągł znowu na to, jako się w jurysdykcyje

¹⁷² Ernest Bogusław von Croy, biskup kamieński.

województwie, starości, grodzkie i miejskie nie będzie wdawał, foralia wybierać, hospitia distribuere nie będzie powinien, a jeśli w tym został delinquens, wolno każdemu z nim czynić o to w ziemstwie z grodem, kędy delictum patrabitur. Które sądy po skończeniu i wyjściu funkcji marszałkowskiej ad instantiam partis accusatis we dwie niedzieli po limitacji Trybunału powinny sądy sami odprawować dla tej samej sprawy, et poenas cum refusione partis adhaerentis accusatis według prawa sine appellatione irrogare. Marszałek także aby łaskę wcześniej, gdyby sam [k. 40v] praesens circa horam determinatam do sądu stawić się nie mógł, odesłał, a jeśli nie odesłał, a plenus numerus ichm panów deputatów był, wolno im nie czekać pana marszałka. Więc że często odwołują sądy przy jednym albo dwóch deputatach, aby odwoływać circa consensum ichmci pleni numero bywali. Należy i na tym siła przydać do przysięgi przeszłej, jako deputat nie jest jurgielnikiem, rękodajnym i niczym nikomu obowiązany. Także do końca Trybunału rezydować będzie, krom legali impedimento. Tenże każdy odjeżdżając aby przysięgał jako nie wziął ni od kogo upominków ani żadnej rzeczy nec per se, nec per suas subordinatas personas scitu et conniventia sua ani wie, że collega jego to uczynił. W jednania gdyby się który deputat wdał, ma circa expeditionem causae istius wynieść z izby sądowej. Bankiety aby także im zabronione były u stron, krom samym między sobą. A poeny w prawie pospolitym nie opisane, które ex moderatione iudicii przypadają, aby tylko parti laesae iurevincenti przysądzone bywały. Tenże sąd aby procesów poenis ani moderatione nie znaszał, ale ukrzywdzonemu przysądzał. Zwykł tenże sąd nullo iure deputata legitime obranego od sądów abrogare, czego aby nie czynił, zabezpieć temu. Roki od panów deputatów aby nie były dawane temu, kto czyję sprawę arestuje. Deputati infames et banniti miejsca w sądzie aby nie mieli. A ordynacja sądów trybunalskich aby raz skoncypowana ad mentem legum pro tempore zostawała. Instygatorowie też trybunalscy aby byli szlachcice osiedli, przysięgli, województwa tego, gdzie się Trybunał sądzi przy deputacie od sądu ziemskiego tegoż województwa między czterema prezentowanymi sądowi trybunalskiemu dani, obrani i podani.

[k. 41] Siła się też excesów publicznych między ludźmi zagęściło, z których nie każdy chce respective vindicare interes Reipublicae, aby scelerata patrata impune nie zostawali, rozumie województwo nasze, że się temu inaczej zabezpieć nie może, tylko gdyby instygator publicus possessionatus iuratus w województwie naszym i każdym na sejmiku obrany zostawał, który by to znajdował, także i praetia rerum legem sumptuariam taxam ad effectum tenże przywodził i urzędów miejskich cechmistrzom, jeżeli satisfaciunt officio suo, doglądał, także i munia publica, które każdemu z prawa pospolitego de iure vindicanda należą. Za co jemu medietas

poenarum decretarum, jeśli by sam z siebie, nie ex dellatione alicuius o to ageret, a drugą medietas ad aerarium województwa ma należeć. Czego powinien dochodzić sub privatione officii sui.

Konstytucje anni 1635 de compositione inter status¹⁷³ iż nie tak, jako w sobie sonant od Trybunału tłumaczone bywają i dotąd w powinnej nie są egzekucyje, aby powagą sejmu in toto, jako w sobie brzmią reasumowane, do egzekucyje przywiedzione były. I żeby konstytucja anni 1638 de praetensione konstytucyje anni 1635¹⁷⁴ de compositione o dziesięciny niwczym nie derogowała, mianowicie które dziesięciny per compositionem et contractum antiquum et novum są moderowane i na które już quocunque modo approbationes loci ordinariorum zaszły, a choćby te approbationes nie były takowe, iuxta contractu płacone mają być. Alias gdyby obstantibus contractibus et compositionibus kto pozwany był o dziesięcinę wytyczną, ma być od niej liber. Jednak które by jeszcze liquidowane i decydowane na Trybunale nie były, aby Trybunał iuxta compositionem inter status do nich się zachowywał, a potem sąd ziemski [k. 41v] iudicata takowe sine appellatione egzekwował. W sprawach także widerkafowych apelacje iść nie mają. Ichm. księża biskupi aby dziesięciny ad mensam suam praetendentur, w których usu sami nie byli, aby nie rozdawali, a jeśli by się takie znajdowali, nie mają być ważne.

Iura patronatus et collationis bonorum tymże haeredibus należeć mają i w żadnym sądzie duchownym nie mają być in dubium wokowane. Także inkorporacje kościoła jednego do drugiego sine speciali consensu haereditis mają być, a gdyby się też praesentatus plebanus loci ordinario nie spodobał i onego aprobować nie chciał, nie powinien loci ordinarius inszego podawać, ale raczej jeśli nie hunc praesentatum, tedy którego drugiego haeres prezentować będzie, tempore resignato onego aprobować powinien. A jeśli by szlachcic ad forum spirituale contra iura był evocowany (ponieważ dla commixtyje jurysdykcyjnej ichm. panowie duchowni do trybunalskich sądów są przypuszczeni per ordines Regni), nullitati ma to subiacere evocans beneficis privari. Które beneficium wolno innemu konferować, do tego iudicium compositum spirituale cum saeculari, na które się wiele ludzi uskarżają, aby na Trybunałach zniesione było, iż mixti fori iudicium nastąpiło. Prawo też cum secularibus personis et clero in causis criminalibus iuxta constitutionem Sedis Apostolicae per ordines Regni in comitiis Regni anni 1635 approbatum¹⁷⁵ nie jest in executione. I owszem, persona status equestris nie tylko appellationem de praescripta i privatas

¹⁷³ *Ibidem*, s. 260.

¹⁷⁴ *Ibidem*, s. 317: Declaratio preskrypcyi w dobrach duchownych.

¹⁷⁵ *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 259.

commissionis post Curiam Romanam bywają aggravati z wielką dóbr swoich ujmą i stratą, i świętej sprawiedliwości ubliżeniem, przeto panowie posłowie efficere mają, aby takowe sprawy ordine instantiarum in brevi Apostolico descriptum expediowane były i ludzie [k. 42] stanu szlacheckiego extra fines Regni ewokowani nie byli. A egzekucja aby przy jm. księdzu nuncjusie zostawała i egzekucyje super iurevictis spiritualibus personis sposób namówią.

A iż kapituły pewne prawem się swym circa dispositionem dóbr swoich bronili i te dyspozycyje swoje intra tempus praescriptum produkować byli powinni, o tym domówić się.

I o to przeciwko dzieje się wyraźnemu, że ichm. panowie duchowni drugiego marszałka sobie osobnego czynią prezydentem [Trybunału] onego nazywając, który prawie wszystko autoritatem marszałkowi odejmuje i registra nad prawo i wszelaką dyrekcją marszałkowską sobie uzurpując, do siebie bierze i one pod czas odmienia, multiplicatie et alia multa inconvenientia admittit, tudzież też ichm. panowie duchowni przy taktach saecularium causarum bywają i one przeciwko prawu sądzą i przy odsądzeniu także województw świeckich, gdy się tychże województw sądy duchowne odprawują nie przez powiaty po sobie idące, ale in confusione permiscunt ad libitum suum registrów nie podpisując według powiatów, registrami mieszając, że zaś całe województwo dla takiego abusum na przyszłym Trybunale do sądenia zostaje. Co wszystko aby w rezę wprawione było.

Także opactwa i zakonnicy aby przy dawnych prawach, wolnościach i preminencyjach swoich byli zachowani, et viceversa zakonnicy według tychże praw młódz szlachecką w klasztorach wychowywali i ćwiczyli w naukach, serio ichm. panowie posłowie indargere byli powinni.

Prawa dawne i świeże ostrzegły to, żeby każdy dignitatem senatorum na się biorąc powinien był i jest przysięgę wykonać iuxta rotham dignitatis suae, osobliwie ichm. księża biskupi aby de iure suo canonico actu praebiter każdy z nich był.

Do tychże praw województwo nasze przychylając się zlecamy [k. 42v] panom posłom naszym, aby się upomnieli, żeby królewicz jmc Carolus biskup płocki we wszystkim prawu pospolitemu i kondycjom sobie podanym trybem świętej pamięci królewicza jmc kardynała biskupa krakowskiego¹⁷⁶, brata swego rodzzonego, dosyć uczynił.

Expektatywy duchowne i świeckie jako każdemu są szkodliwe, łacno widzieć się może, gdzie zasłużeni merita swoje odnosić dla nich nie mogą, przeto ad instantiam wszystkich posłów na sejmie zabezpieć się temu ma, i jeśliby już jakie były, mają być annihilowane.

¹⁷⁶ Jan Albert (Olbracht) Waza, zm. 1634 r.

Warowano świeżą konstytucją, aby ichm. panowie referendarze in cauis homicidiis dekretów zgodnych nie przyjmowali¹⁷⁷, aby także takowych podobnych dekretów względem deductionis nobilitatis nie wydawali ani przymuszali, na co ad rotham iuramenti ich zda się być rzecz potrzebna i należąca przydać. Zda się i to województwu naszemu, aby ad rotham iuramenti panów podkomorzych, sędziów, podsędków, pisarzów ziemskich przydano było, jako nie są jurgieltnikami, sługami rękodajnymi ani obowiązani jakimkolwiek sposobem komu, tudzież aby żaden dwóch urzędów sądowych w jednym województwie trzymać nie mógł i forum z takimi na Trybunale, także poenam 1000 marcarum Polonicarum namówić cum declaratione iudiciali, przy którym urzędzie zostać pozwany chce, a na urzędzie będący spraw cudzych w sądach wszelakich traktować nie mógł.

Prolongacja Trybunału Lubelskiego iż do wczesnego odprawowania sądów ziemskich lubelskich roków wielką jest przeszkodą, aby zwyczajnie pod czas naznaczony św. Franciszka [4 X] mogła się odprawować, lege cavere i miejsce naznaczyć. Tudzież urzędowskie aby się według zwyczaju odprawowali.

[k. 43] Księgi ziemskie łukowskie, iż dla zepsowania ich i dawności potrzebują przepisania, o pozwolenie na to postarać się panowie posłowie mają.

W niektórych kancelaryjach są iurati possessionati nobiles regentes cancellariae, aby wszędzie po województwach takowi byli, a nad prawa popolite opisane aby depaktacje w kancelaryjach nie byli, większymi poenami obostrzyć.

O Żywcu wywiedzieć się mają ichm. panowie posłowie, w czyjej posesyjej jest, jeśli iura jakie księżny jejmci nayburskiej¹⁷⁸ na nim należą, aby w tym detrimentu jakiego prawu popolitemu nie było.

Diploma na nieprzyjęcie Kawaleryjej¹⁷⁹ ad archivum Regni podane aby przyznane było, i w czym się nie zdało ordinibus Regni, one poprawić et in volumen legum inserować, a in futurum podobnym novitatibus zabieżeć.

Należy na tym siła, aby pisarz dekretowy był szlachcic osiadły przysięgły, mają się o to panowie posłowie domawiać.

Wielkie się dzieje praeiudicium od ludzi panięcych, którzy na różne zjazdy gromadno jeżdżą, stanowi szlacheckiemu i poddanym szlacheckim czynią angaryje nieznośne i trybem wojskowym stacje i stanowiska sobie odprawują, aby takowi iure conventi sprawować się powinni byli na Trybunale ex registro militari.

¹⁷⁷ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 16: O porządku sądenia spraw sejmowych.*

¹⁷⁸ *Anna Katarzyna Konstancja Wazówna, od 1642 r. żona Filipa Wilhelma Wittelsbacha, księżniczka Neuburga.*

¹⁷⁹ *Order Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Panny Marii.*

Lauda wszelakie aby per legem publicam, które by nie były wprzód czytane, nie były aprobowane i przez to jeśliby tak stanęły, aby abrogowane były.

Okazowanie porządne aby namówione było i konstytucyje [k. 43v] cum suis poenis na wszystkie generaliter osoby na okazowaniu nie bywające aby były extendowane, które aby do lepszego porządku przyszło w województwie naszym ma być postanowione przykładem województwa podlaskiego.

Dawne desiderium województwa naszego jako tego, w którym się sądy trybunalskie odprawują i największe angaryje to województwo odnosi o deputata drugiego trybunalskiego, starać się mają panowie posłowie nasi.

Komisyja podlaska z Księstwem Litewskim i z województwem lubelskim aby doszła do efektu, a ekonom brzeski aby ex occasione bonorum regalium za dworem lubo na Trybunale Koronnym inter causas officii sprawował się.

Śluzi i tamy rzek wszystkich portowych aby według dawnego prawa zniesione, pale i kamienie ich wyprzątzione przez tych, którzy je czynili sub poena 3000 marcarum Polonicarum inter causas officii vindicanda w Trybunale, co się ma rozumieć i o brzeskiej na Bugu.

Libertacyje wszelkie miastom i kupcom tak Rzeczypospolitej, jak i szlacheckim, przywileje ich aby zniesione były, gdyż przez to jest wielka ujma pożytków Rzeczypospolitej. Przy tym upomnieć się quo iure cła na wodach biorą, jako w Nowodworze, Włocławku¹⁸⁰ i w inszych miejscach, które aby poznoszone były.

Kupcy i Żydzi aby pieniądze, koni, saletry za granice państw sub confiscatione bonorum nie wywozili i nie wywozili.

Z mieszczany in causa sanguinis et caedis otrzymane decreta w Trybunale aby dekretami zadwornymi nie były znoszone, i in quantum by mieszczanin prosequował, ma być karany poena colli w Trybunale.

Wiolencyje i kontempty ludziom stanu szlacheckiego uczynione [k. 44] aby ex inquisitionibus w sądzie ziemskim zeznawane poenaque arbitraria decydowane były, które poeny tylko parti laesae adiudicowane mają być.

Passeri plebei nie oglądając się na surowość prawa pospolitego pro nobilibus udając się, in actaque wpisując się, bonis suis jakoby more szlachta disponunt, żeby na takowych confiscatio bonorum zostawała.

Prawa dawno obwarowały, aby mieszczanie z prowentów publicznych miejskich przed starostami rachowali się. Czego iż uchodzą, a miasta in

¹⁸⁰ W oryginalne: w Rocławiu; w innych miejscach: Wrocławku.

desolationem maiorem przychodzą, obostrzyć, aby co kwartał przed starostami rachunki takowe odprawowali, non obstantibus quibusvis prosecutionibus za dworem ani inhibitionibus et mandatis, które wydane z kancelaryjej JKMci być nie mają.

Mieszczanie lubelscy iż sobie uzurpują od składnego winnego po złote mu od beczki, aby to przy czopowym na obronę Rzeczypospolitej zostawało.

Trybem ichm. panów duchownych idąc niemała by aukcja była ad aerarium publicum w województwie, gdyby annus gratiae z dóbr Rzeczypospolitej nastąpił.

Zwyczajna skarga ichm. panów posłów względem gospód na sejm przyjeżdżającym, których aby rewizja była już raz naznaczona, każdemu województwu zostawały, tudzież i grzywny aby według prawa i zwyczaju dawnego oddawane były.

Uważając, że mały pożytek odnoszą względem niewczasów swoich ojcowie dominikanie lubelscy od sklepu na księgi trybunalskie i ziemskie lubelskie chowania pozwolonego, przyczynić się mają panowie posłowie na sejm, aby do dawnego im naznaczonego salarium z ceł lubelskich [k. 44v] 20 grzywien przyczynione, gdyż wcześniejszy i większy sklep na księgi obiecują.

Dawne petitum za pany Słotwińskimi obywatelami i szlachtą województwa naszego lubelskiego jest wniesione, aby jako [do] jurysdykcycyjej ziemskiej byli przypuszczeni, których konstytucja do okazania praw i dyspozycycyjej swojej dotąd zatrzymała¹⁸¹. Którzy iż na sejmiku terażniejszym naszym lubelskim przy wszystkim zgromadzeniu dowiedli to dawnymi z akt ziemskich wąwolnickich wiecznymi dyspozycycyjami i dokumentami, że z dawnych czasów są starożytnymi szlachcicami, zaczym ichm. panowie posłowie pilnie za nimi intercedować mają, aby do jurysdykcycyjej ziemskiej i grodzkiej przykładem panów Sadurskich inkorporowani byli.

Na indygenaty wszelkie nie mają pozwalać panowie posłowie nasi, a żeby specialis znaczna przysługa Rzeczypospolitej tak z osoby, jako i kosztem każdego była okazana.

Żydzi iż wszelkie beneficyja z handlów swych, które prawie wszystkim chrześcijanom wydarli, z miast biorą, osobliwie krakowscy i lubelscy, aby memores regratificando na opatrzenie zamków i murów miejskich krom pogłównego pewną i znaczną sumą przyłożyli się iuxta dispositionem województw. A że się zagęściło, że chrześcijanie a servitiis im zostają i poniekaąd etiam nobiles, aby takowi nobilitate plebeique poena aliqua gravi, Żyd zaś takowych chowając, poenae, jaka mianowana będzie, karany być ma.

¹⁸¹ *Konstytucja sejmu nadzwyczajnego 1638 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 345; tu błędnie: Słotwyńscy.*

[k. 45] Petita.

Za książęciem jm. panem Jeremim Wiśniowieckim znacznie Rzeczypospolitej zasłużonym, aby względem spustoszenia dóbr tak przez nieprzyjaciela Krzyża świętego, jako i kozacką wojnę, żeby te dobra do czasu pewnego od podatków i ciężarów Rzeczypospolitej uwolnione być mogły.

Za jm. panem starostą urzędowskim¹⁸², aby revisia od Króla JMci na prowadzenie wody konstytucyjną aprobowana była, jako i samo prowadzenie wód z dzierzkowskiej rzeki do chroślińskiego stawu, ichm. panowie posłowie na sejmie od nas wniosą.

Za jm. panem Tomaszem z Biberszteinu Kazimierskim o nagrodę zasług jego dawnych Rzeczypospolitej i Królom IchMciom oddanych, także o aprobację przywilejów dwóch, jednego na gospody, drugiego na dwór w Warszawie i immunitates tegoż dworu, gdy będzie kupiony.

Za jm. panem Krzysztofem Chmieleckim, Rzeczypospolitej i Królom IchMciom dobrze zasłużonym, przychylając się do dawnych artykułów o daniu chorągwa łukowskiego, które już ma, jest konferowane z łaski JKMc, aby to chorągwo łukowskie per constitutionem było aprobowane¹⁸³.

Za pannami zakonnymi św. Brygidy klasztoru lubelskiego o uspokojenie differencyi strony gruntów im należących, które sobie mieszczanie lubelscy przywłaszczają, aby komisją uspokojone były i komisarze na to naznaczeni byli.

Za jm. panem Janem Baranowskim, aby JKMc względem mając na jego zniszczenie ostatnie przez nieprzyjaciela Krzyża św. i do więzienia wzięcia pewnych więźniów z łaski swej Pańskiej konferować mu raczył.

Za jm. panem Krzysztofem i Prandotą Dzierzkami, Mikołajem Grabią, Remigianem i Alexandrem Andrzejewskimi, aby Król JMć na zasługi ich względem mieć Pański raczył, przyczynić się ichm. panowie posłowie mają.

Które to artykuły nasze zgodnie od nas namówione [k. 45v] zleciliśmy jm. panu Tomaszowi Kazimierskiemu dworzaninowi pokojowemu JKMc, marszałkowi koła naszego rycerskiego podpisać i do akt podać.

Tomasz z Biberstainu Kazimierski dworzanin pokojowy JKMc, marszałek sejmiku teraźniejszego mp.

XXX. Sejmik relacyjny w Lublinie 21 kwietnia 1643 r.

Sejmik zwołany konstytucją zakończonego 29 III 1643 r. sejmu walnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 64.

¹⁸² Jerzy Rzczycki.

¹⁸³ Z tytułem chorążego występował już w 1641 r. Sam urząd zatwierdził dopiero sejm 1653 r., zob. *Urzednicy*, t. IV, z. 4, s. 63.

1. *Laudum sejmiku relacyjnego lubelskiego 21 kwietnia 1643 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 203v–205 – kopia; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski skarbnik i podstarości lubelski, marszałek sejmiku 22 IV 1643 r. [feria quarta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1643]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 3–5 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 344–346 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 498–501v – kopia (z oblaty w zaginionej dziś księdze CLRMO 71).

[k. 203v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina pro die 21 aprilis na sejmik po przeszłym sześćniedzielnym sejmie konstytucyjną oznaczony, po odebraniu od ichm. panów posłów naszych relacyjnej, przychylając się ad mentem constitutionis tegoż sejmiku, w której dwoje podymne na zapłatę wojsku kwarcianemu od wszystkich województw jest uchwalone, takowaliśmy zgodę i postanowienie uczynili.

Naprzód aby zapłata ta wojsku kwarcianemu bez ciężarów i kontrybucy poddanych naszych prędki efekt swój wziąć mogła, znajduje się w województwie naszym suma plus minus 20 000 złp przy jm. panu Janie Iżyckim mieczniku i poborcy naszym lubelskim z przeszłego czopowego, którego wybieranie czas pro 7 aprilis anni praesentis już się determinowało, zebrała. Która iż nie wystarczy sumie 31 885 złp i gr 15, [k. 204] jako dwoje podymne województwa naszego wynosi, dlatego uchwalamy troje czopowe i z furmanką i z jej akcydencyjami z tymże czopowym w województwie naszym zawsze simul chodzącą do lat trzech inclusive zupełnych. Które czopowe inchoationem weźmie suam a die 1 maii proxime ventura, a kończyć się będzie per trennium ad eandem diem 1 maii [1 V 1646].

A do wybierania tej egzakcyjnej czopowego pomienionego jm. pana Jana Iżyckiego miecznika lubelskiego za poborcę naznaczamy, obowiązując jmci, aby przychylając się do pierwszego laudum naszego in anno 1642 proxime praeterito, jako też do komputu na osobnym skrypcie i regestrze strony czopowego wszystkich miast i miasteczek województwa naszego spisane rękoma tak jm. pana Remigiana Kielczewskiego skarbnika i podstarościego lubelskiego, marszałka na ten czas koła naszego, jako ichm. panów szafarzów niżej mianowanych i inszych ichmci na ten czas będących podpisanego, plus offerentibus, nie upośledzając jednak possessores bonorum, za specjalnym konsensem, wiadomością i podpisem ichm. panów szafarzów, absentia unius, duorumque non obstante, pro prima rata za półroka arendował i kontrakty spisował omnemque curam et diligentiam adhibeat, jakoby nas większa tego czopowego aukcja województwa naszego dochodziła.

Defekta czopowego ob conflagrationem albo pestem per pessa tak w lubelskim, jako łukowskim grodach przez burmistrza i dwóch radziec każdego miasteczka mają być juramentem comprobowane, inszych defektów jm. pan poborca przyjmować nie ma.

A iż tak wiele przewoźnych piw, jako gorzałek z różnych województw przywożą do Lublina, tak że robienia piw lubelskich i wieniawskich ledwie nie zagineły, skąd czopowe szczupłe i suma zwyczajna [k. 204v] adimpleri nie może, dlatego postanawiamy, aby od każdej beczki piwa przywożnego i gorzałek czopowe zwykle wybierane i płacone było.

A który by dziedzic albo possessor nie chciał a tempore praefixo, hoc est a 1 maii najdalej in spatio quatuor septimanarum o czopowe zawierać kontraktu, tedy wolno będzie jm. panu poborcy z konsensem ichm. panów szafarzów komu chceć arendować albo od urzędów tamecznych to czopowe podług konstytucyi annorum 1628 et 1629¹⁸⁴ praevio iuramento odbierać.

Kładziemy też to na jm. pana poborcę naszego, aby in spacio duarum septimanarum zatrzymanie i nieoddanie rat przeszłego czopowego wszystkich retentorów indilate (sub poenis contra negligentes officiales) do grodów tak lubelskiego, jako łukowskiego spożywał i aby grody extra cadentiam querellarum także nieodwłocznie rozsądziły i decisionem podług pierwszego naszego laudum z retentorami uczynili.

Po takowym tedy wybraniu raty pierwszej półrocznej czopowego et post excussos retentores złączywszy z sumą z przeszłego czopowego pozostałą sumę zwyż specyfikowaną 31 885 złp i gr 15 dwojgu podymnemu korespondującą do Lwowa pro die 27 iulii, czas i miejsce do zapłaty wojsku konstytucyją naznaczony, odwieść i do rąk ichm. panów hetmanów¹⁸⁵ i skarbu koronnego za kwitem ręcznym ichmci jm. pan poborca nasz powinien będzie.

Pieniądze zaś wybrane nad sumę wzwyż mianowaną i nad zapłatę wojsku naznaczoną wystarczającą podług pierwszego laudum naszego wielm. jm. panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu kasztelanowi chełmskiemu i ur. ichm. panom Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu i Remigianowi [k. 205] Kiełczewskiemu skarbnikowi i podstaroścemu lubelskiemu, Samuelowi Samborzeckiemu podstaroścemu łukowskiemu, szafarzom naszym (którycheśmy unanimiter ad hoc et infrascriptum negotium użyli i uprosili), aby jm. pan poborca nasz oddał i przed przyszłym sejmikiem electionis deputata [14 IX] sufficientem calculum tak z przeszłych czopowych dwojga, jako z tej raty terażniejszego czopowego uczynił. Drugie zaś raty czopowego w ćwierci roku przez jm. pana poborcę ichm. panowie szafarze do rąk swych per triennium integrum odbierać i tę sumę odebraną przy księgach grodzkich lubelskich przy pieczęciach i kłódkach swych chować będą. Salarium jm. panu poborcy naszemu względem prac jego od każdego czopowego 500 zł naznaczamy.

¹⁸⁴ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42, 60–61.*

¹⁸⁵ *Stanisław Koniecpolski, hetman wielki koronny; Mikołaj Potocki, hetman polny koronny.*

Co się zaś tyczy czworga podymnego in vim gratitudinis Królowi JMci konstytycją sejmu przeszłego pozwolonych¹⁸⁶, którą sumę czopowym czworgu podymnemu korespondującą przez 3 lata ratami pewnymi kredytorom Króla JMci iuxta mentem constitutionis zapłacić postanowiliśmy. Tę zapłatę jednak in suspenso do sejmiku blisko przyszłego electionis deputata naszego i do awizacyjnej jako dowodnej wiadomości Króla JMci iuxta eandem mentem constitutionis mieć chcemy. Na którym sejmiku szerszą namowę, jeźliże insze wszystkie województwa pozwolą na podatki wzwyż opisane, cale sobie zachowujemy. A przyjdzieli do zapłaty kredytorów Króla JMci, przed tymiż panami szafarzami naszymi asygnacje i rekognicyje kredytorów Króla JMci liquidowane i komprobowane być mają.

Które to postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy pomienionemu jm. panu marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać przy przyciśnięciu pieczęci i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, die 21 aprilis a. D. 1643. Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski, marszałek koła rycerskiego mp.

2. Moderatio albo comput czopowego spisany na sejmiku w Lublinie 21 kwietnia 1643 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 200–200v – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 339 – kopia.

[k. 200] Moderatio albo comput czopowego miast i miasteczek województwa lubelskiego od ichm. panów szafarzów województwa lubelskiego i in-szych ichmciów die 21 aprilis anno 1643 przy spisaniu laudum spisana.

Lublin	fl. 10700	Bełżyce	fl. 2500
Wieniawa	fl. 900	Kazimierz	fl. 3500
Parczów	fl. 600	Wąwolnica	fl. 250
Ostrów	fl. 300	Końska Wola	fl. 640
Łęczna	fl. 600	Kurów	fl. 400
Markuszów	fl. 300	Rawa	fl. 100
Biskupice	fl. 440	Baranów	fl. 300
Piaski	fl. 400	Mnichów	fl. 200
Czemierniki	fl. 300	Serokomla	fl. 120
Bychawa	fl. 220	Radzyń	fl. 250
Modliborzyce	fl. 100	Siedlec	fl. 300
Kraśnik	fl. 900	Kocko	fl. 800
Grunt Panny Maryi	fl. 3500	Firlejów	fl. 150
Zaklików	fl. 200	Tuchowiec	fl. 70
Na drugie lecie	fl. 300	Kamionka	fl. 400
Prawno	fl. 150	Goraj	fl. 460
Wysokie	fl. 110	Puchaczów	fl. 120

¹⁸⁶ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 55.*

Urzędów	fl. 600	Biłgoraj	fl. 1000
Opole	fl. 400	Łuków	fl. 1850
Kliczkowice	fl. 400	Lewartów	fl. 800
Chodel	fl. 320	Radomyśl	fl. 120
Furmanka	fl. 1200		

Jan Dominik Kazanowski starosta łukowski, Wojciech Olecki sędzia ziemski łukowski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski, Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik beński.

[k. 200v] Notandum.

Pobór jeden według skarbowego komputu czyni	zł 8363/11/5
Według ksiąg poborowych pana Zwiartowskiego	zł 8154/1/2
Według ksiąg pana Poniatowskiego	zł 8204
Według ksiąg pana Borowskiego, krom łukowskiego	zł 6874
Łukowskiego	zł 1400
To in summa	zł 8274/2/8 ¹ / ₂

XXXI. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1643 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1643 r.*

Rkp. B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 502–504v – kopia (z oblaty w zaginionej dziś księdze CLRMO 71); w grodzie lubelskim oblatował Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek sejmiku 16 IX 1643 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1643].

[k. 502v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na terażniejszy sejmik elekcyjnej deputata do przyszłych sądów trybunalskich zjechawszy się, naprzód podług dawnego zwyczaju województwa naszego pluralitate suffragiorum obraliśmy zgodnie deputata jm. pana Jana Borkowskiego dworzanina pokojowego JKMci, nam wszystkim i z przeszłych publicznych, które imieniem województwa naszego z pochwałą swoją ex dignitate województwa naszego odprawował funkcje i dla wysokich swoich cnót, postępów, godności i do tego urzędu sposobności wiadomego.

A potym czyniąc rezolucyję suspensy wydania sumy nomine gratitudinis na zniesienie długów JKMci [k. 503] P. n. m. na przeszłym sejmie pozwolonej, która suma czworgu podymnemu województwa naszego korespondująca listami JKMci dwiema sławetnemu Andrzejowi Kieckiermanowi mieszczaninowi gdańskiemu asekurowana i naznaczona jest. Ponieważ z różnych miejsc mamy wiadomość, że województwa pewne takie, które się na przeszłym sejmie nie deklarowały, jako i te, które posłów swoich nie miały, eandem gratitudinem certis conditionibus pozwołyły, a województwo nasze w dawnym swoim desiderium w wydaniu soli konstytucyjną pozwolonej i fide publica na przeszłym sejmie asekurowanej dotąd satysfakcyjnej

swojej nie odnosi, zaczem chcemy to mieć po ichm. panach szafarzach województwa naszego, aby tej sumy, która na raty niżej wyrażone z czopowego trzyletniego oddawana być ma pomienionemu kredytorowi JKMci nie wydawali, ażby sufficienter innotescatur, [k. 503v] że wszystkie województwa i ziemie koronne zarówno gratitudinem tę powtórzeniem swoim na sejmikach deputackich konsensem utwierdzili i na nieodwłoczną pozwolili zapłatę. Także aby skarb JKMci albo to, komu od JKMci zleczone jest, sól województwu należąca na składzie konstytucyjną opisanym oddana była. A skoro temu obojgu dosyć się stanie, przereczony Andrzej Kiekierman realitatem długu swego in praesentia ichm. panów szafarzów, absentia unius non obstante, w grodzie lubelskim przy odbieraniu pierwszej raty iuxta mente legis iuramento komprobować powinien będzie.

To też w tej naszej sejmikowej uchwale deklarujemy, że contrahentes z panem poborcą o czopowe wydawszy już anticipative za całe półroka na zapłatę wojsku ukrainnemu, które expirować będzie die 1 novembris roku terażniejszego, in posterum takowymi ratami oddawać będą, to jest pierwszą ratę pro 1 maii [k. 504] anno 1644, drugą pro 1 novembris eiusdem anni, trzecią pro 1 maii anno 1645, czwartą pro 1 novembris eiusdem anni 1645, szóstą pro 1 maii anno 1646. Ichm. panowie szafarze każdą ratę odebrawszy od pana poborcy, gdy się wyżej napisanym punktom dosyć stanie, powinni będą dawać pomienionemu kredytorowi JKMci za kwitem jego autentycznym.

Którą uchwałę zgodnie przez nas zawartą zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu podpisawszy do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym, w pierwszy poniedziałek po święcie Narodzenia Najświętszej Panny Maryjej [14 IX] r. P. [k. 504v] 1643. Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan chełmski mp., Zbigniew Firlej na Dąbrowicy starosta lubelski mp., Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek elekcyjnej deputata mp., Stanisław Firlej z Dąbrowice mp., Tomasz Bibersztein Kazimierski dworzanin pokojowy JKMci mp., Daniel Węgliński podsędek lubelski mp., Jan Dunin Borkowski mp.

XXXII. Sejmik deputacki w Lublinie 18 października 1644 r.¹⁸⁷

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 18 października 1644 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 205v–206v – kopia; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski skarbnik i podstarości województwa lubelskiego, marszałek sejmiku 19 X 1644 r. [feria quarta post festum S. Hedvigis Electe a. D. 1644]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 5–6 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 347–349 – kopia.

¹⁸⁷ Dniem zbierania się sejmików deputackich był w 1644 r. 12 IX. Termin sejmiku lubelskiego został przesunięty ze względu na przypadające wówczas w Trybunale kadencji 1643/1644 r. sądy województwa lubelskiego. *Deputaci*, cz. II, s. 190 błędnie podano, iż sejmik odbył się już 8 IX 1644 r.

[k. 205v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik elekcyjnej deputata we dwie niedzieli po skończeniu sądów województwa naszego przypadający według prawa, zwyczaju naszego dawnego, wprzód et ante omnia obraliśmy zgodnie z pośredka nas sędziego do Sądów Głównych Trybunalskich jmci pana Stanisława z Dąbrowice Firleja, dworzanina pokojowego Króla JMci, aby przy wysokich przymiotach i wrodzonym rozsądku swoim przykładem zacnych przodków swych, którzy nie tylko województwa tego, ale i całej Ojczyzny z dobrem popolitym a z swoją nieśmiertelną sławą wysokie zawsze munia godnie piastowali, od tej funkcyjej ad praesens na się włożonej auspicato zaczynał Rzeczypospolitej usługę.

Stosując się przy tym do pierwszego laudum naszego, którym rezolucyja wydania sumy in vim gratitudinis JKMci P. n. m. pozwolonej na terażniejszy sejmik jest odłożona, ponieważ JKMć P. n. m. listem swoim do sejmiku naszego pisanim przy zgodzie wielu województw koronnych wydania sum in vim gratitudinis pozwolonych o wydaniu z żup bocheńskich soli nam powinnej i o zleceniu jm. panu staroście bieckiemu¹⁸⁸, arendarzowi żup tychże, aby i sól defacto wydał województwo nasze upewniać raczy, przetoż nie chcąc deesse wolej i żądaniu JKMci, owszem, ochotę naszą do wygody JKMci skłonną oświadczając zgodnie pozwalamy, aby ichm. panowie szafarze nasi sumę na dwie racie przychodzącą, to jest 24 000 złp, jeżeli jednak contrahentur o czopowe pod ten czas do rąk jm. pana poborcy naszego tak wiele pieniędzy, oddali sławnemu Kiekiermanowi kupcowi gdańskiemu, asygnacyją do nas mającemu. Wszakże nie pierwęj tę sumę [k. 206] ichm. panowie szafarze nasi wydać mają, aż od JKMci otrzymają list otworzysty do skarbu i do jm. pana starosty bieckiego, arendarza żup bocheńskich, aby skarb, faktorowie i arendarze moderni et pro tempore existentes quotannis z żup tychże półtrzecia tysiąca [2500] beczek soli, gdyż tak wiele JKMć na sejmie województwu naszemu obiecać raczył, temuż województwu naszemu na miejsce konstytucyją naznaczone wcześnie wystawić byli powinni, et ante omnia, aż sól tegoroczna nam powinna przez jm. pana starostę bieckiego zupełnie i skutecznie do rąk jm. pana Tomasza Kazimierskiego dworzanina pokojowego JKMci wydana będzie. Na co kwit w grodzie lubelskim zeznany jm. pan Kazimierski ichm. panom szafarzom notyfikować powinien.

Salarium za unkoszty skarb i arendarze albo faktorowie ich po 3 zł od beczki dobrze napakowanej kontentować się od nas mają. Które salarium województwo nasze sponte pozwala, nie życząc uszczerbku żadnego prowentom stołu JKMci, lubo odleglejsze województwa mniejszą dają skarbowi teźże soli cenę. A jako przedtym województwo nasze dawne i pilne

¹⁸⁸ Jan Wielopolski.

prace jm. pana Kazimierskiego około usług w tym województwie publicznych uważając, tę sól jmci pro una vice i za ten rok jeden deklarowało się, tak i teraz chęci swojej nie odmieniając pozwalamy, aby tę sól unius anni et primae vicis sól tę odebrawszy, namówioną od becзки cenę de suo zapłacił, żadnego z tej miary ciężaru na województwo nie zaciągając.

Więc iż województwu naszemu na ten czas non constat, wiele by się w dobrach samych szlacheckich (gdyż dobra JKMc i duchownych osób do soli właśnie stanowi szlacheckiemu powinnej nie mogą należeć) łanów wedle oddawania [k. 206v] poborów nalazło, tedy abyśmy się na przyszłym sejmiku informować i rząd około dystrybucyi soli tej na łany uczynić mogli, użyliśmy ichm. panów pana Jana Iżyckiego miecznika i poborcę naszego i Marka Zwiartowskiego, aby z ksiąg poborowych komput tych łanów między samym stanem szlacheckim będących zebrali i nam na przyszły sejmik referowali. A my na tymże sejmiku inibimus rationes koło podziału tej soli między sam stan szlachecki słusznego i distributores naznaczymy. Także dalszą deklaracją o resztach czopowego na też gratitudinem pozwolonego na tymże sejmiku przyszłym uczynić całą nam wszystkim zostawujemy libertatem.

Odniośł też nam jm. pan miecznik i poborca nasz, iż wiele ichm. panów posesorów i kontrahentów ex laudo nostro o czopowe, także i o furmankę dają się procesować, przez co nierychłe oddawanie rat dochodzi. Wkładamy to tedy na jm. pana poborcę, aby pro officio sobie przeszłą uchwałą naszą imposito urgent ex omnibus iurevictis exactionibus a cum retentoribus prawem czynił sine intermissione.

Którą uchwałą naszą zgodnie zawartą zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego podpisawszy, do ksiąg grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym, die 18 octobris anno 1644. Krzysztof z Tęczyna Ossoliński wojewoda sandomierski, Zbigniew z Goraja Gorajski kasztelan chełmski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski, Daniel Węgliński podsędek lubelski, Remigian Kielczewski skarbnik i podstarości lubelski, marszałek koła rycerskiego.

XXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1645 r.

Uniwersału królewskiego zwołującego sejmik nie odnaleziono. Sejm zwołany został w grudniu do Warszawy na dzień 13 II 1645 r., por. ASWK, t. II, cz. 1. s. 295; Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 73.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1645 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 73, k. 36v–51v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek sejmiku 3 I 1645 r. [feria tertia post festum Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1645]; **Rkp. 2.** APL, TKL 442, s. 110–113 – kopia (fragment); **Rkp. 3.** B. Czart.,

rkp. 1V 395, s. 74–92 – kopia; Rkp. 4. B. Ossol., rkp. 217/III, k. 45v–56v – kopia; Rkp. 5. B. Czart., rkp. IV 390, s. 593–611 – kopia.

[k. 37] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 2 ianuarii roku terażniejszego 1645 od JKMcI P. n. m. przed sejmem walnym koronnym warszawskim złożony, na instrukcją od JKMcI podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom: Zbigniewowi na Dąbrowicy Firlejowi staroście, Danielowi Łżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Adamowi z Suchodół Suchodolskiemu dworzaninowi pokojowemu JKMcI zgodnie obranym dajemy takowe.

Oświadczą ichm. panowie posłowie nasi z innymi ichm. panami koronnymi i [k. 37v] W. Ks. Litewskiego zgromadzonymi wiernie JKMcI P. n. m. wszystkich nas poddaństwo i powinszują przy dobrym zdrowiu na długi wiek szczęśliwego panowania, tudzież za ojcowskie obmyśławania całości Rzeczypospolitej afekt z powinną podziękują wdzięcznością.

A naprzód według zwyczajów innych sejmów wszystkich po skończeniu wot ichm. panów senatorów upomnią się przez jm. pana marszałka poselskiego rozdawania wakancyi, które rozdać między bene meritos tym, którym jeszcze nic nie dawano, a upraszać, aby nie jednemu tylko, ale różnym były rozdane.

Incompatibilia podług dawnych praw aby były zachowane, tak dwojga starostw sądowych jednemu nie dawano, gdyż wielkie inconveniens w tej mierze dzieje się, że przy jednym zostając starostwie sądowym, [k. 38] drugie starostwo sądowe i insze urzędy przedają.

Senatus consulta ichm. panowie posłowie aby ante omnia odebrali od ichm. panów senatorów.

Rachunki na początku sejmu mają ichm. panowie zacząć i one exacte odprawić tak przez jm. pana podskarbiego koronnego¹⁸⁹, jako i jm. pana pisarza polnego¹⁹⁰ z kwarty i te rachunki na sejmiki relacyjne przywieźć, nie przyjmując nic tego, co na potrzebę Rzeczypospolitej non cessit. Przy czym przypominamy 90 000 [zł] dane pewnym osobom na legacyją uspokojenia totius orbis.

Koadiutoryje biskupstw, opactwa i insze wszystkie beneficja duchowne, które lubo są rozdane, aby były ex nunc abrogowane i in futurum żadne koadiutoryje aby nie były dawane.

Ichm. panom hetmanom¹⁹¹ i rycerstwu wszystkiemu, także inszym ichm. panom, którzy za całość Rzeczypospolitej osobami swymi z niemającym

¹⁸⁹ Jan Mikołaj Daniłowicz.

¹⁹⁰ Aleksander Dominik Kazanowski.

¹⁹¹ Stanisław Koniecpolski, hetman wielki koronny; Mikołaj Potocki, hetman polny koronny.

pocztem ludzi wojennych w ekspedycjach różnych zastawiają się, że i substancję swoją na usługę Rzeczypospolitej ważą, podziękować upraszając, aby ichmć w dalszych okazjach ochotnymi [k. 38v] dla obrony Ojczyzny stawić się raczyli, na których aby JKMcć respekt szczególny mieć raczył, przez jm. pana marszałka poselskiego JKMc'i upraszać.

Do sposobu konkludowania sejmów to rozumiemy bardzo być potrzebne, aby ichm. panowie posłowie wcześniej się zjeżdżali, a który nie rychło przyjedzie, aby miejsca nie miał, excepto legali impedimento iuramento comprobando. Nihilominus to, co bez niego postanowione będzie, wzruszać tego nie będzie mógł.

Sejmiki korczyńskie generalne aby dochodziły, te jednak do Radomia albo na insze sposobniejsze miejsce przenieść.

Według konstytucyj, aby kilka dni przed konkluzją na górę chodzili¹⁹², eo praecauto, aby pan marszałek poselski nie czytał żadnej rzeczy na górze, co by nie było zgodnie namówionego w izbie poselskiej, według konstytucyi [k. 39] coronationis, a sejm tego jedną godzinę nie prolongowano, nocy nie czekając.

Ad repentinos casus Reipublicae pozwolone jest prawem JKMc'i złożenie sejmu sine solennitatibus, przy którym prawie zostawając zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby na ten czas na żadne insze sposoby, które by zwyczajnie forum consiliorum ad deliberationem publicam znośić i w większe niebezpieczeństwa i ciężary Rzeczypospolitej zawodzić mogli, nie pozwalali.

Uniżenie JKMc'i P. n. m. podziękować mają ichm. panowie posłowie, że pactis conventis, którym by dotąd dosyć się nie stało, na tym sejmie obiecywać raczy satisfacere, które i do rzetelnej egzekucyjy aby exacte trutinowane i przywiedzione były, zlecamy ichm. panom posłom naszym. Także i to, aby na rewizyją zamków, które JKMcć de nova radice zbudować Rzeczypospolitej obiecał i do inszych pogranicznych, na których wiele Rzeczypospolitej należy, a jako jest wiadomość, coraz do większej dezolacyjy bez najmniejszej panów starostów i dzierżawców poprawy przychożdzą, pewne osoby przysięgą obowiązane zesłane były.

Sejm według prawa od recessów aby zaczęty [k. 39v] był, ichm. panowie posłowie mają się domawiać.

Przydziwniejszym musi być województwu naszemu, że zapłata wojska ukraińskiego z podatków Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie naznaczonych nie doszła. Gdzie się te podatki Rzeczypospolitej podziały, retenta dawne jeżeli do skarbu są wniesione, evecta et inducta, także i cło wszelkie wiele pieniędzy Rzeczypospolitej przynieść mogły i jeżeli fideliter administrowane

¹⁹² *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 197.*

były, pilnie ichm. panowie posłowie dowiedzieć się i z nich zapłatę wojsku winną obmyślić mają, gdyż na przeszłym sejmie takowe podatki miały sufficere na zapłatę wojsku w służbie Rzeczypospolitej będącemu.

Kwartę także z starostw i dzierżaw koronnych, ukraińnych i inszych, i z tych, gdzie sumy są extenuowane, aby praevia lustratione słusznie do skarbu dochodziła, postanowić. Sprawy z remis trybunalskich, które zachodzą o kwartę albo zatrzymane pensyje z dóbr duchownych, dzierżawców Rzeczypospolitej i z nich dawnymi lustracyjami kwarta jest postanowiona, aby na tym sejmie indilate sądzone były, prosić JKMci.

Praesidium na obronę granic Rzeczypospolitej postanowione, kładąc przy tym Kozaki ordinanty¹⁹³, pancernych, [k. 40] wybrańce, sołtysy, wójty i ludzie z starostw ukraińnych i dóbr duchownych prawem o tym opisanych a ordinarie do obrony Rzeczypospolitej należących że suffice-re może, rozumie to województwo nasze, zwłaszcza, gdy to praesidium tak jako jest na przeszłym sejmie ordynowane, w dobrym porządku będzie, a żołnierz kwarciany granic Rzeczypospolitej nie przechodząc tak częstym i ciężkim ciągnięciem dóbr Rzeczypospolitej, z dawna zwyczajne leże w starostwach ukraińnych odprawując, pilnować będzie. Do takowego bowiem uciążenia wielom województwom, ale najwięcej lubelskiemu przychodzi, że za ustawicznym chorągwi kwarcianych nie tylko dobrami królewskimi i stanu duchownego, ale szlacheckimi prawie in gyrum przechodzeniem i nieznośnych na leże przyszedłszy stacyjej wyciąganiem wszystkie dobra Rzeczypospolitej niszczeją i do spustoszenia przychodzą. Pilno tedy ichm. panowie posłowie instancją uczynią i do żadnych konsultacyi nie przystąpią, aż żołnierz z tych województw na Ukrainę ustąpi, obmyśliwszy im hiberna albo też inszy sposób wynalazłszy, jakoby wedle praw dawnych żołnierz kwarciany granic Rzeczypospolitej pilnował, a dobra Rzeczypospolitej i stanu szlacheckiego do końca nie pustoszył. Co aby się in faciam Rzeczypospolitej objaśnić mogło, że agrawacyje, które^a ichmć z województwa naszego od żołnierza ponoszą i do ichm. panów posłów in scriptis prześlą, w kole poselskim przełożyć i aby się nam to więcej nie działo, zabiegać temu mają starając się [k. 40v] pilno o to, aby lege expressa sposób sądenia na Trybunale żołnierzów z stroną ukrzywdzoną cuiuscunque status o wszelakie szkody, krzywdy i ekscesy według artykułów wojennych był postanowiony.

Poczty senatorskie i panięce przechodząc na sejmy i na insze zjazdy żeby dóbr szlacheckich noclegami nie agrawowali, a jeśli by szlachcic albo poddany jego szkodę jaką przez to poniósł, żeby takiego inter causas

¹⁹³ *Kozacy rejestrowi pozostający na żołdzie Rzeczypospolitej; od 1625 r. rejestr liczył 6000 etatów.*

militares na Trybunał wolno pozwać i procesem takim, jaki na żołnierza opisany, szkód swoich dochodzili.

Żołd zwyczajny Tatarom dawać i ich mieć per stipendiariis, okazyjej żadnej do wojny z nimi ani z Turkami nie dając.

Z Moskwą traktaty aprobować. Tym, którym dobra przez traktaty odpadły, proportione ducta z tych pustyń, które i teraz za tym traktatem Reipublicae cesserunt i z dawnych, na które prywatni prawa nie mają, nagrodzić i drugim bene meritis udzielić, a dobra jeśli jakie accesserunt Reipublicae, per commutationem inter benemeritos rozdać.

Iż koszt niemały Rzeczpospolita podjęła na zamek kamieniecki, który ruinam minatur, zesłać ichm. panów komisarzów ad ineundum rationem kosztów, aby się sukcesorom pana Szemberka¹⁹⁴, który go zamurował, nagrodziło. Jeśliby co swego na to łożyli albo jeśli co przy nich zostało, reddent rationes Reipublicae. Tudzież i smoleńskiemu zamkowi modus reparationis z tamtychże dóbr wynaleźć. A Krakowowi jako stołecznemu inire rationes. Względem zaś [k. 41] opatrzenia Dynemburga z ichm. panami posłami W. Ks. Litewskiego, aby ichmć pro hac vice kwartę z dóbr Rzeczypospolitej w W. Ks. Litewskim będących na reperacją fortocy tej, nie ile do Księstwa Litewskiego należącej, pozwolili, znieść się mają ichm. panowie posłowie nasi.

Królewicz jmc nie będzie potrzebował inszego opatrzenia, gdy ci, którzy infortune proventa JKMcI porozbierali wszystko wróca i w dobry porządek wprawi się intrata mensae Regiae należąca, rozumie województwo nasze.

Iż niemałą część pieniędzy nomine gratitudinis JKMcI pozwolonych województwo nasze wydało, tedy i dalsze raty według laudum sejmiku przeszłego kredytorowi JKMcI przypadające wydać deklaruje się, upewniając się w tym, że od JKMcI in desiderii województwo nasze, jako to nam miłościwie przyobiecać raczył, zupełną satysfakcją odniesie.

Księżnie jejmci neuburskiej¹⁹⁵ posag tak z Korony, jako i Królestwa Szwedzkiego według pakt świętej pamięci Króla JMci miał być dany, do których stosując się, jeśliby stany koronne na to pozwoliły, prosić JKMcI, aby to z prowentów Królestwa Neapolitańskiego, ustąpiwszy onych na jaki czas, mogło suppleri.

Na żadne feuda, commutatie, ordynacje, alienacje, nobilitacje, indygenaty i libertacje miast nie pozwalać mają ichm. panowie posłowie nasi na tym sejmie.

¹⁹⁴ Teofil Szemberg, generał artylerii, nadworny inżynier Zygmunta III Wazy, budowniczy Nowego Zamku w twierdzy kamienieckiej.

¹⁹⁵ Anna Katarzyna Konstancja Waza, żona Filipa Wilhelma Wittelsbacha.

[k. 41v] W pretensyjnej księżęcia jmci de Kroie¹⁹⁶, którą dawno do JKMcI i stanów koronnych wnosi, do ukontentowania w niej onego rozumiemy, aby mu Rzeczpospolita indygenatu pozwoliła i konstytucyjną aprobowała.

Żałosne nam być musiałyby to, gdyby w Ojczyźnie naszej najdowali się takowi consilarii, którzy by nie dotrzymawszy poprzysiężonej wiary secreta consiliorum in perniciem Reipublicae wydawali. Zaczym zaraz na początku sejmu mają ichm. panowie posłowie pilno urgere, aby takowy był mianowany i jeśli co deliquit przeciwko obowiązkowi przysięgi swojej, iudicio omnium ordinum subiacent.

Protestacje wszystkie przeciwko zgodnym konstytucyjom poczynione znieść, a in posterum zabiegając takowym okazyjom rzecz potrzebną być rozumiemy, aby ichm. panowie posłowie nie rozjeżdżali się, a przynajmniej jeden z każdego województwa, który by konstytucyje zgodnie namówione przy jm. panu marszałku podpisał.

Komisją strony mennicy po szczęśliwej koronacyjnej JKMcI odprawioną wziąć in trutinam, a przy tym ichm. panowie posłowie stosować się będą do przeszłych instrukcyi województwa naszego z strony porządku tej mennice.

O poprawie Trybunału wszystkie artykuły instrukcyi naszej anni [k. 42] 1643 napisane in toto reasumujemy, cum ea melioratione, aby panowie deputaci grzywien nakazanych sobie nie windykowali, ale iurevincentibus przysądzali, aby tymże iurevincentibus nie wolno ich dawać panom deputatom. Także in causa honoris, gdy wieżą skażą, aby jej Trybunał nie mógł relaxować. Aby dekretami trybunalskimi lauda palatinatum nie znoszono. Aby sentencyje aperte przy stronach ferowali. Konstytucyje o marszałku trybunalskim reasumować. Województwo czernihowskie aby zaraz immediate po braclawskim województwie sądzone było, a potym konserwaty województwa kijowskiego i inszych. Jurystów aby Trybunał nie przydawał tych, którzy w sprawach przedtym in contrarium radzili. Aby Trybunał, gdzie strona ius liquidum nie ukaże, inquizycyje nie nakazywał. Instygatora trybunalskiego aby wolno do grodu, gdyby co contra officium suum deliqueret i wdawał się w jurysdykcyje sobie nie należące pozwać, którego gród aby sądził sine quam appellatione. Dekretów aby Trybunał scommatice nie ferował. Aby deputaci zawsze rezydowali na Trybunale, a mianowicie podczas sądenia swego województwa. Aresztów aby Trybunał po obiedzie nie sądził, oprócz taktów prawu dawnemu należących. Aby Trybunału nie prolongowano i deklarowano, którego roku [k. 42v] prolongatio sexennalis ma się kończyć. Księża aby nie bywali na ratuszu przy sądach świeckich. Deputaci duchowni z kapituły lwowskiej i przemyskiej alternatą według

¹⁹⁶ Ernest Bogusław de Croy, biskup kamieński, siostrzeniec księcia pomorskiego Bogusława XIV.

dawnego zwyczaju aby byli obierani. Warowano jest prawem popolitym post multos anfractus compositionis inter status, aby ichm. panowie duchowni in realibus causis, z których winy nie ściągał się na osoby, ale na dobra i mieszek prywatny, forum saeculare competens mieli. W czym że sądy nie tylko ziemskie, ale i trybunalskie exorbitant, starać się o to serio ichm. panowie posłowie mają ni nac wprzód nie pozwalając ani do czego nie przystępując, ażby lege publica cautum było, żeby panowie duchowni forum in realibus causis, gdzie iniuria lubo to in causis facti taxatur in quotam pecuniariam, i lubo to, gdzie factum ex persona procedit, ale poenae et damna non ex persona, sed ex bonis spiritualium sine etiam privatorum proventibus vindicantur saeculare mieli, a sprawy takie żeby w Trybunałach z apelacyjnej inter causas mixti fori, gdzie sześć panów duchownych deputatów a wszyscy saeculares quot tot praesentes erant zasiadać mają, sążzone były. A in quantum by Trybunał przeciwko temu i dawnemu excederet prawu, aby wolno było ukrzywdzonemu na sejmie iniuriarum na krzywdzących, a poenam na sędziach przeciwko prawu wykraczających urgere, i [k. 43] egzekucyja decretorum in causis eiusmodi aby obwarowana była.

Za jedną pewnośc konstytycuyej 1635 O dziesięcinach¹⁹⁷ stan szlachecki sobie kładzie, a że przeciwko prawu nie tylko przy dawnej posesyi pieniężnej dziesięciny nie jest zostawiony, ale ichm. księża biskupi do taxacyej dziesięcin według teje konstytycuyej sollicytowani od stanu świeckiego szlacheckiego przystępować nie raczyli, i lubo czasem w obrazie albo in specie nie w rzeczy samej pozwy na plebany do taxaty wydawali, efekt jednak tej taksacyej in elusionem prawa popolitego zwłoczyli, ażby na Trybunałach przeciwko prawu i konstytycuyej tej dziesięciny wytyczne przeciwko dawnej posesyjej, probacyej pieniężnej decreta konstytycuyą tę znoszące stanęły. Starać się o to będą ichm. panowie posłowie nasi, aby z tym ukontentowaniem do pozostałej się braci wrócili ni do czego nie przystępując (którą żarliwośc ichm. panowie duchowni, jako w krzywdzie znacznej stanu świeckiego i obciążeniu przez niedotrzymanie tej kompozycyjej i od Ojca św. aprobowanej odpuścić raczą), aż by to lege publica cautum było, żeby decreta takie, które nie tylko vim legis contradictoriae, ale i noviter conditam sapiunt i prawo dawne poznosiły, były kasowane i urzędy grodzkie i starości takich dekretów in executionem przywodzić nie ważyły się [k. 43v] sub poenis contra officiales sancitis et nullitate actus ipsius executionis. A ichm. księża biskupi aby rekwizycyjej według konstytycuyej teje 1635 na taksacyją capitularis duos cum ea melioratione, aby urząd grodzki, sub cuius iurisdictione bona consistunt, aby taką dziesięcinę insimul cum capitularibus ducta proportione quantitatis et

¹⁹⁷ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 260.

qualitatis urodzajów, także i sumptu na urodzaj łożonego i Reipublicae proventus publicus et servitium ex bonis procedentium mając respekt, słusznie i sprawiedliwie potaksowali. A jeśliby disparitas między sądem grodzkim a inter capitulares nastąpiła, aby gruntów quantitate et qualitate exprimowawszy, sumptus et labores in crescentiam expressos wyraziwszy, pro decisione do Trybunału odesłali. Które remissy aby Trybunał ex speciali registro determinował. A in quantum by ichm. księży biskupi requisiti od któregokolwiek stanu szlacheckiego capitulares in taxationem zsyłać nie chcieli, aby sądom in causis decimarum manipulatorium, nie wdawając się w kognicyją żadną, dziesięciny wytycznej suspensę czynili sub nullitate decretorum in contrarium latorum et executionis eorum.

Decreta generalium capitulorum tam respectu bonorum spiritualium ex evidenti utilitate meliori commodo samychże ichmci in bona terrestria sui per resignationes perpetuas sive per commutationes, sive reemptionales inscriptiones censuum in bona terrestria conversorum, quam respectu [k. 44] contractuum decimae arendatoriorum, jako in congregatione generali cathedralis capituli ferowane, stan szlachecki kładł solus pro certitudine rerum suarum powagę i pewność ich równając cum edictis et canonibus consiliorum. Które decreta capitulorum generalium że niektóre samiż ichmć annihilują i częścią per contradictoria decreta aliorum capitulorum pierwsze znoszą, częścią per litem iuridicam et processus decreta swoje własne samiż in dubium wokują, tak że stan szlachecki świecki certitudinem rerum et bonorum suorum i kontrakta z ichmciami, przez których societas humana obejść się nie może, mieć nie mogą, starać się o to będą ichm. panowie posłowie, aby constitutionibus publicis in robore firmatis zostawały per assecurationem ichm. panów duchownych przeszłe, a in posterum ichm. panowie duchowni solennitates validitatis et legalitatis contractuum, które by miały propter legalitatem contractuum, gdyż się często mieszają z ichmciami, exprimowali, a decreta in generalibus capitulis lata i kontrakty zawarte aby robur et perpetuam firmitatem miały, et ullo processu in dubium wokowane nie były, cum assignatione poenae in annihilantes in foro competenti vindicantur.

De dissidentibus artykuł 1643 anni reasumujemy dokładając, iż toż o dekretach przeszłego Trybunału rozumieć się ma, in quantum by vim legis saperent i pokój popolity wzruszały.

Przeciwko wyraźnemu prawu popolitemu i przyrodzonemu, a co większa, przeciwko prerogatywom i wolnościom szlacheckim przychodzi już do takowego abusus, że opieki z kancelaryjej Króla JMci [k. 44v] prawom i wolnościom szlacheckim tudzież i opiekom prawem popolitym z dawna opisanym, którym ius naturale strzegło przeciwne, a oddalenie stryjów rodzonych i opiekunów przyrodzonych w sobie zawierające,

starać się ichm. panowie posłowie mają, aby takowe opieki lege publica kasowane były, a in posterum aby takowe opieki ex quocunque praetextu z kancelaryi Króla JMci nie były wydawane i u żadnego sądu żadnej wagi nie miały.

Komisysje przeszłe rozgraniczenia inter bona nobilium et Reipublicae rite et legitime odprawione aby ni jakim sposobem in dubium wokowane nie były. A zabiegając dalszym szkodom w gruntach Rzeczypospolitej konstytucyją obwarować, żeby urzędnicy ziemscy nieprzysięgli na potym przysięgali jako rozgraniczenia takowe sprawiedliwie, według prawa obojej strony odprawować i umniejszenia w dobrach Rzeczypospolitej nad słuszność czynić nie będą.

Komisysja województwa lubelskiego z województwem podlaskim i brzeskim W. Ks. Litewskiego aby do skutku według przeszłych konstytucyi i duktów odprawionych przywiedziona, znaki graniczne przez urzędy podkomorskie tych województw i pewne komisarze poczynione były, pilne ichm. panowie posłowie staranie uczynią. Tamże i sposób czynienia ab utrinque sprawiedliwości i wydawania zbiegłych poddanych namówią.

Życzymy, aby ichm. panowie posłowie nasi cum aliis ordinibus znieśli się, aby jako najlepszy rigor executionis de banitis et infamibus był namówiony, [k. 45] na które aby glejtów z kancelaryjej nie wydawano i banicyje koronne i w W. Ks. Litewskim aby ważne były, urzędy ich i dzierżawy aby pro vacantibus rozdawane były, egzekucyja z nich wszędzie, i w wojskach czyniona była.

De correctura iurium artykuł 1643 anni reasumujemy, a jeśliby na one się wszystkie stany nie pozwoliły, mogą niektóre województwa namówiwszy ją przyjąć.

Sprawy sejmowemu sądowi należące aby po sejmie sądzone nie były, owszem, podczas sejmu bez przewłoki aby były kontynuowane.

Należy na tym Rzeczypospolitej, aby wiedzieli wszyscy, in quali ordine zostawa economia bellica, zaczym ichm. panowie posłowie dowiedzieć się mają, gdzie jest i jeśliże wszystka armata od Moskwy wzięta, a kwarta dupła, która dotąd na tę armatę obracana była, część jej zostawiwszy na restauracyję, residuitas aby na zapłatę wojsku kwarcianemu oddawana była. Na tenże czas jm. panu [Pawłowi] Grodzickiemu magistrowi artyleryjej podziękować ichm. panowie posłowie mają, że tę armatę in statum redigit, i przyczynę do Króla JMci wniosą, żeby na jego prace i życzliwość ku Ojczyźnie Król JMć miał wzgląd.

Częstokroć to bywa, iż instygator koronny szlachtę, którzy ab antiquo tempore in possessione liquidii iuris dóbr swoich zostają, prawem inquietuit i in dubium [k. 45v] wokując, do kosztów niezmiernych przywodzi. Starać się ichm. panowie posłowie mają, aby tego na potym sine delatore

nie *prosequowal*, żeby *iniuriatus* gdy ukaże *bona te iuris terrestres*, *damna sua* mógł na *delatorze* *repetere*.

Sprawy *deducendae nobilitatis*, które w *regestrze officii* bywają sądzone i *ob multitudinem earum* nierychło przypadają, skąd *deducentes* *summarum nobilitatem* z świadkami długo pod *regestrem* mieszkając szkody wielkie ponoszą. Żeby każdy *honor* swój jako najprędzej oczyścić mógł, starać się *ichm. panowie* *posłowie* mają, aby *ad regestrum incarcerationum* takowe sprawy były obrócone.

Ustawicznie *Rzeczpospolita* z wielkim żalem *conqueritur*, że ludzie *zasłużeni* i do *najmniejszych* *częstek premiorum* *docisnąć* się nie mogą, *zlecamy* *ichm. panom* *posłom* naszym, aby *trutinując* *pacta conventa*, *osobliwie* *iustitiae distributivae*, pilnie tego *przestrzegali*, jakoby *prawem* to było *warowano*, aby *panowie starostowie wójtostw* i *innych* *częstek* *małych* *pospołu* z *starostwami* nie *trzymali* i *one* *ludziom* *zasłużonym* *stanu* *rycerskiego* *rozdawane* były. A *któreby* *którekolwiek* *bona* *Rzeczypospolitej* *plebeii* albo *externi* *trzymali*, żeby *wolno* *każdemu* jako *vacans* *uprosić*. *Także* aby *starostw* *sądowych* *nijakim* *sposobem* nie *rozrywano*. *Toż* się ma *rozumieć* o *wójtostwie* *piotrkowskim*, *które* *sobie* *miasto* *uprosiło*.

[k. 46] A iż *niektórzy* *przeciwko* *prawu* *przywileje* na *bona* *ziemskie* *dziedziczne* *szlacheckie*, *które* *nigdy* *in* *dubium* nie były *wokowane*, i *owszem*, *per* *proscriptiones terrestres* *in* *continua* *possessione* *zostawały* i *dispositivae* *ziemskie* na *też* *bona* jako *własne* *ziemskie* *przechodziły*, *ważą* się *upraszać*, *tedy* *takowe* *przywileje* jako *legibus* *et* *iuri* *haereditariis* *cuiuslibet* *possessoris* *et* *haeredis* *przeciwne* *uti* *ad* *male* *narrata* *dane*, *serio* *ichm. panowie* *posłowie* *nasi* mają *urgere*, aby *ex* *nunc* *per* *legem* były *kasowane* a *za* *nieważne* *deklarowane* i *na* *potym* *takowe* *aby* nie były *dawane*.

Lenna *wszystkie* *przeciwko* *prawu* *otrzymane* i *in* *volumen* *legum* nie *wpisane*, aby *konstytucyją* *kasowane* były.

Scripta *wszystkie*, *które* *którekolwiek* *concernunt* *libertatem* a *in* *archivum* *Regni* są *podane*, aby *in* *volumen* *legum* były *inferowane*, a *in* *in* *wszystkie* *libertatis* *publicae* *contraria* *aby* były *zniesione* *et* *nullitatis* *visio* *subiaceant*. A *na* *in* *in* *nowe* *scripta* *nullatenus* *ichm. panowie* *posłowie* *pozwoić* mają.

Bacząc *rzecz* *potrzebną* *województwo* *nasze*, aby *sklep* *przestrzeźszy* na *chowanie* *ksiąg* *Trybunału* był *wymurowany*, a *ojcowie* *dominikanie* *lubelscy* *miejsce* *sposobne* *ukazują* i *onego* *ustępują*, *tedy* *mają* się *starać* *ichm. panowie* *posłowie*, aby *do* *tych* *10* *grzywien*, *które* *z* *myt* *królewskich* *lubelskich* *biorą*, *jeszcze* *30* *grzywien* [k. 46v] *z* *tychże* *myt* *uti* *in* *recompensam* *publicae* *depositorii* *na* *tenże* *czas* *według* *pierwszego* *postanowienia* *ojcom* *dominikanom* były *dawane*.

Częstokroć nieznośne gravamina obywatele województwa naszego i ich poddani odnoszą od Trybunału, jako to i w roku przeszłym niemałą odnieśli krzywdę obywatele powiatu łukowskiego w dojsciu sprawiedliwości swej dla prędkiego zawarcia rejestru powiatowego, tak że ledwo połowa spraw dla niewpisania odsądziła się. Tedy ichm. panowie posłowie mają to efficere, aby sprawy te palatinales districtus Łucoviensis causerum saecularium po rozszdzeniu causerum militarium et remissarum w Trybunale przeszłym [s] były sądzone.

Artykuł o drugiego deputata, który by alternatim z urzędowskiego i łukowskiego powiatów quotannis obierany był, in toto reasumujemy i aby ichm. panowie posłowie ad effectum przywiedli dawne żądanie województwa tego, zlecamy.

Księgi ziemskie łukowskie dla niedozoru przez złych urzędników ziemskich jedne są nadpsowane, drugie bardzo powaryjowane, tak że wiele ludzi stanu szlacheckiego odzywa się z wypisania spraw swych, których w tych księgach nie masz, a drugich nie wiedzieć pod którym aktem ekstrakty mają być wydawane. Zabiegając tedy, aby nowoobrani urzędnicy ziemscy dla tej przyczyny jakiej trudności i obywatele tameczni szkody [k. 47] w sprawach nie mieli, pilną instancją ichm. panowie posłowie na przyszłym sejmie uczynić mają, aby Król JMć pewne komisarze dla rewidowania tych ksiąg naznaczyć raczył.

Chorągwo łukowskie aby per legem publicam było aprobowane, które iż jm. panu Krzysztofowi Chmieleckiemu¹⁹⁸ od Króla JMci jest dane jako człowiekowi Rzeczypospolitej dobrze zasłużonemu, starać się ichm. panowie posłowie mają, aby przy nim zostawało i na bene merita jego w dalszych okazjach wzgląd był.

Ponieważ sądy ziemskie łukowskie dla miejsca niesposobnego wczesnie sądzić się nie mogą, dla czego aby mieszczanie łukowscy ex publico suo aerario ratusz zbudowali, lege publica ichm. panowie posłowie mają ich stringere.

Księgi ziemskie łukowskie codziennemu od ognia podlegają niebezpieczeństwu w schowaniu swoim, przeto aby w zamku łukowskim sklep murowany dla chowania ich był sądowi ziemskiemu puszczoney, postarać się ichm. panowie posłowie mają.

Sól iż przeciwko prawu od lat jedenastu ferowanemu raz nam tylko jest wydana, aby zawsze dochodziła, ichm. panowie posłowie poprą. In defectu jej wydania aby forum z jm. panem żupnikiem inter causas fisci na Trybunale Lubelskim było namówione i rekompensowane to, co przez tak wiele lat jej nie dostarczano.

¹⁹⁸ *Chorągwym łukowskim był już w 1641 r., Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 63.*

[k. 47v] Przykomorki aby sine aggravatione haeredum były, którzy gdyby im contradykowali, aby zaraz zniesione były.

Komisje wszelakie aby z kancelaryj JKMci na instancję każdego sine mora były wydawane.

Panowie posłowie ziemscy aby przysięgali i jako nie są jurgielnikami ani służbą obowiązani.

O chłopcy zbiegłe i insze sprawy simplicium iniuriarum, które iuramento terminantur, aby w nich apelacja nie szła. Także konstytucją de profugis subditis uchwaloną deklarować, aby in positione actorum terrestrium takowe sprawy były sądzone.

Roki ziemskie lubelskie aby zwyczajne post Francisci [4 X] sądzone były, a jeśliby Trybunał przeszkadzał, w gospodzie sposobnej aby były sądzone. A łukowskie ziemskie roki aby się każdą parafią pod swoim osobnym aktem sądziło.

O elekcyj deputata konstytucją deklarować, jeżeli po skończeniu Trybunału czyli po odsądzeniu województwa ma być obierany.

Rotmistrze, którzy wybrańców do wojska prowadzą, w grodach przysięgać mają jako sprawiedliwie wybrańców in integro numero przyprowadzą ani pieniędzy od nich okupnych biorą.

Sigillatia gdańska ponieważ żadnego pożytku Rzeczypospolitej nie przynosi, i owszem, [k. 48] wielką szkodę, gdy sukna tylko przez Gdańsk do Korony pochodzą zamorskie, aby zniesiona była, a sukna aby dobrze zstempowane przedawane były według prawa o tym postanowionego, instabunt ichm. panowie posłowie nasi.

Miasta pograniczne wszystkie, mianowicie pruskie, aby szańce i muniyje swoje zawsze reparaowali, ogrody, które na wałach postawiali poznosili, urgebunt ichm. panowie posłowie. Zarównie i tego, aby monstry tam w tych miastach często bywały i w dziełach się rycerskich ćwiczyli. Gdzie niech będzie pułkownik, który by tego ćwiczenia mieszczan i praesidium tamtego doglądał, wójt albo nobilis possessionatus.

O kontrybucyj żydowskiej reasumujemy artykuł anni 1643 o pogłównym.

Ad ordinarium praesidium in necessitate (uchowaj Boże) adiuvandum siła by to pomogło, by każde województwo ducta proportione deklarowało vires suas, wiele by prędko ludzi wojennych stawić mogło i na nich zawsze aby ordinowane pieniądze w województwie były, w czym inibunt consilia ichm. panowie posłowie z stanami.

Komisja de pretiis rerum, ponieważ ultra mentem [k. 48v] sejmików stanęła i oną nic inszego praeter manifesta periuria nie sprawiło się, abrogować, inakszy sposób obmyśliwszy, aby pretia rerum większy swój walor miały.

Wszędzie, ale najbardziej in confiniis Regni i Ukrainie siła na tym należy, aby starostowie w swoich starostwach obecnie rezydowali, onych ładającym osobom, a mianowicie Żydom nie arendując, pilne w tym uczynią ichm. panowie posłowie nasi staranie, aby to w dobry porządek wprowadzić. A jeśliby który szlachcic w arendach żydowskich służył, ipso facto ma tracić szlachectwo.

Pod libertacje miast wiele głównych kupców cisnąc się małe posesyje sobie kupiwszy, od wielkich handlów podatków publicznych zlegają, co aby się nie działo, instabunt ichm. panowie posłowie, aby te libertacje mieszczanom tamtych tylko miast oriundis bene possessionatis służyły.

Prawo o annatach reasumować.

Ponieważ tu u nas primas Regni jest legatus natus, nie rozumiemy być rzeczą potrzebną Włocha legata tu przyjmować, raczej życzymy, aby apud nostrum primatem wszystkie sprawy duchowne determinowane zostawały i od nich do Rzymu aby żadne nie szły apelacje, i takowe decreta aby [k. 49] komisjami z Rzymu in dubium nie były wokowane.

Opaci, proboszczowie i insi, którzy swoje wielkie z dóbr szlacheckich fundacje mają, z tych aby według prawa i powinności swej syny szlacheckie wychowywali i onym na edukacją z intrat tak obfitych udzielali, urgebunt ichm. panowie posłowie.

Bywa to częstokroć, iż osoby duchowne nad stan swój ludzie agrawują różne ekscesy czyniąc, z tych aby była sprawiedliwość ukrzywdzonym prędka bez apelacyjnej żadnej extra Regnum.

Z remiss trybunalskich nie stawają na termin naznaczony księży, ale każą sobie dawać znowu monitorium, które z wielką kłótnią szlachecką i zwłoką sprawiedliwości dawane bywają, co aby nie było i zaraz z remiss na termin stawali, postarają się ichm. panowie posłowie.

Urzędnicy nadworni koronni gdzieby mieli mieć miejsce, ponieważ około tego siła się kłótni dzieje na miejscach publicznych, instabunt ichm. panowie posłowie, aby to prawem deklarowano było secundum pacta conventa.

O cle wodnym, które iniqui na wielu miejscach od skut i potażu wyciągają, reasumujemy artykuł anni 1643.

Wiele województw ustawicznie tego doznawa, iż [k. 49v] artykuły od wszystkich obywatelów długo proponowane i po pilnej obserwacji trutinowane i napisane żadnego pożytku nie przynoszą, dlatego iż ich tam ani dadzą (lubo by były najlepsze) wspomnieć. Dlategoż życzymy, aby ze wszystkich województw po skończeniu wot ichm. panów senatorów instrukcje wszystkie kolejną były czytane i na które by artykuły kontradycja nie zaszła, aby zaraz konnotowane były.

O otworzeniu do skarbu i rewizyj jego reasumujemy artykuł anni 1643, cum ea melioratione, aby inwentarze dostateczniejsze, z wyraźnym waloru, wielkości kamieni i złota przez przysięgłe jubilery odprawiali.

Skarbniki województwo nasze życzy mieć takie, którzy by samą rzeczą tymi, a nie nomine tylko byli i kwartę każdy aby z nich w swoim województwie odbierał i sam pewnym chorągwiom według wystarczenia sumy płacił. A gdy to do efektu przyjdzie, aby skarbników obierano na sejmikach i według zwyczaju inszych urzędników ziemskich sądowych electos Królowi JMci prezentowano.

Częstokroć na Podgórzu zbójcy domy [k. 50] szlacheckie nachodzą i obywatelom tamecznym nie tylko dostatki ich zabierają, ale i zdrowia ich postradywać zwykli, zniosą się ichm. panowie posłowie nasi ze wszystkimi stanami, jako by securitas tamtym krainom obmyślona być miała.

Sejmy extraordinaryjne absque maxima necessitate Reipublicae aby nie bywały bardzo życzymy, widząc wielkie szkody stamtąd, gdy tak wielkie zjazdy często in Republica bywają.

Limitatam potestatem ichm. panom posłom naszym dajemy, aby nic inszego nad to, co w artykułach mają, nie przynosili, onych fide et honore obligujemy dosyć szczęśliwości w tym kładąc, gdy nam to, z czym ich posyłamy, przyniosą. A jeżeliby jakie deliberacje ex necessitate Rzeczypospolitej następowały, tedy rem integram nam na sejniki relacyjne przynieść powinni.

Petita.

Za książęciem jm. Jeremim [k. 50v] Wiśniowieckim ichm. panowie posłowie mają wnieść petitum do Króla JMci, aby JKMc jako supremus arbiter et moderator autoritate sua regali raczył onego z jm. panem marszałkiem nadwornym¹⁹⁹ względem dóbr rumeńskich conciliare, upraszając gorąco za książęciem jmcią, aby jako bene meritus z antecessorów i z osoby swej, a potrzebny in Republica civis mógł za zasługi swoje, które cum summo dispendio substancyjej swej częstokroć za całość Rzeczypospolitej zasłaniając się oddaje, aliquam recompensam od JKMc, ponieważ dotąd niczym prawie nie jest gratyfikowany, odnosił i w pretensyjach swoich ukojony został.

Za jm. panem liwskim²⁰⁰, aby JKMc patrząc na dawne merita jego miał condignam rationem, pilnie prosić.

Za jm. panem podkomorzym kijowskim²⁰¹ ichm. panowie posłowie intercesyją wniosą jako [k. 51] dobrze zasłużonym, aby w urzędzie swym podkomorskim nie był inquietowany, ale raczej merita jmci nagrodzone były.

Za księdzem [Aleksandrem] Krupeckim władzą przemyskim uni-tem, aby JKMc raczył wejrzeć w pretensyje jego, które z jw. księdzem

¹⁹⁹ Adam Kazanowski.

²⁰⁰ Piotr Żabicki, kasztelan liwski.

²⁰¹ Jerzy Niemirycz.

[Symeonem] Hulewiczem władką przemyskim dyzunitem być sobie mieni, ichm. panowie posłowie wnieść mają instancją.

Jejm. paniej Karpiowej żalosa sprawa o zabicie męża jej aby była indilate przez JKMć sądzona, prosić.

Za panem Lesieckim Zygmuntem intercesyją wnieść ichm. panowie posłowie mają, aby przy daninie swej, którą ma od JKMci sobie konferowaną zostawał.

Za jm. panem starostą urzędowskim²⁰², jm. panem Tomaszem z Bybersztaina Kazimierskim, ichm. panami Dzierżkami, ichm. pannami zakonnymi św. Brygidy [k. 51v] klasztoru lubelskiego petita, także za panami Słotwińskimi artykuł anni 1643 in toto reasumujemy.

Także za ojcami Dominikanami lubelskimi, ojcami Bernardynami kijowskimi, mieszczany lubelskimi i kazimierskimi wnieść instancją do JKMci, aby JKMć w prośbach ich miłościwą łaskę onym pokazać i ich petita przyjąć raczył.

Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek koła rycerskiego mp.

^a Odtąd tekst laudum także w kopii APL, TKL 442, s. 110–113.

XXXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1645 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego 11 września 1645 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 73, k. 797–797v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski skarbnik i podstarości lubelski, marszałek sejmiku 13 IX 1645 r. [feria quarta pridie festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1645]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 6–7 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 207–207v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 349–350 – kopia. **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 506–508 – kopia.

[k. 797] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik lubelski zwyczajny na obieranie do sądów następujących trybunalskich deputata na czas prawem pospolitym oznaczony na dzień dzisiejszy zjechali, wprzód obrawszy deputata²⁰³, a potem przychyłając się do przeszłych uchwał naszych strony namówienia dystrybucyi soli przez JKMć P. n. m. nam w żupie bocheńskiej naznaczonej i obierania dystrybutorów tej soli, tośmy między sobą postanowili.

Naprzód porachowawszy łany podług kwitów poborowych w powiatach lubelskim i urzędowskim najdzie się z zagrodami osiadłymi łanów 3559. Na 2 łany jedną beczkę soli kładąc przychodzi na te oba powiaty

²⁰² Jerzy Rzeczycki.

²⁰³ Został nim Jerzy Słupecki starosta pilzneński, *Deputaci, cz. II*, s. 196.

beczek soli 1779. W łukowskim zaś powiecie włók, inkludowawszy zagrody osiadłe, 1471, z których różnie pobory, to jest jedni po złotemu, drudzy po pół złotego płacą, 500 beczek naznaczyliśmy.

Do której dystrybucyi soli użyliśmy z pośrodku siebie do lubelskiego i urzędowskiego powiatów ur. ichm. pana Marka Zwiartowskiego i Krzysztofa Sochackiego, do łukowskiego zaś powiatu ur. jm. pana Stanisława Domaszewskiego Widlicę podsędka łukowskiego. Którzy ichm. panowie dystrybutorowie mają i powinni będą od jm. pana starosty bieckiego, administratora żup bocheńskich²⁰⁴, jako najprędzej za terażniejszy rok sól nam zatrzymaną odebrać i aby jm. pan starosta biecki na skład [do] Puław, konstytucyjną miejsce oznaczone²⁰⁵, wystawił, wymóc. A po odebraniu takowej soli jm. panu starości biekiemu pół ósma tysiąca [7500] zł, to jest 3 zł za beczkę rachując, ichm. panowie dystrybutorowie [k. 797v] w ośm niedziel zapłacić i dać powinni będą, praesentibus fidem ichmciów w tym onerujemy. Nim jednak do dystrybucyi soli ichm. panom dystrybutorom naszym [przyjdzie], przydać powinni ichmć po odebraniu soli wiadomość do grodów i miasta Urzędowa, Kraśnika i Parczewa, aby za publikacją woźnego o czasie i miejscu ichm. panów obywatelów naszych wiadomość dojść mogła. Jednak ta dystrybucyja tylko niedziel cztery trwać będzie, a data publicationis i kto w tym czasie po sól sobie należącą nie przyśle, już potem do tej soli należeć nie będzie. A cokolwiek soli tak powiatowi lubelskiemu i urzędowskiemu, jako i łukowskiemu należącej i oznaczonej zostanie, to residuum ichm. panom dystrybutorom za pracę i koszty, które podejmować muszą, naznaczymy i dajemy, tak jednak, że dystrybutor powiatu łukowskiego ma się kontentować beczek soli siedmdziesiąt czterma, residuum administratorom powiatu lubelskiego i urzędowskiego cedere ma. Którzy ichm. panowie administratorowie i drugą sól na przyszły rok nam należącą eodem modo odebrawszy, dzielić i rozdawać mają i powinni będą. A urząd ichmciów do sejmiku przyszłego także elekcyjnej deputackiej trwać ma.

Które to postanowienie nasze zgodnie zawarte zleciliśmy jm. panu Remigianowi Kiełczewskiemu skarbnikowi i podstarościemu lubelskiemu, marszałkowi koła naszego rycerskiego imieniem naszym podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, die 11 septembris a. D. 1645. Remigian Kiełczewski skarbnik i podstarości lubelski, marszałek koła rycerskiego.

²⁰⁴ *Jan Wielopolski.*

²⁰⁵ *Na sejmie 1633 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 228.*

XXXV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1646 r.

1. Atestacja dla deputata z sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1646 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 74, k. 783–783v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Silnicki podstoli lubelski, marszałek sejmiku 11 IX 1646 r. [feria tertia post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1646]; **Rkp. 2** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 510–511 – kopia.

[k. 783] My rady, dygnitarze i rycerstwo województwa lubelskiego na dzień dzisiejszy 10 miesiąca września na elekcyjną deputata województwa lubelskiego według konstytucyj zgromadzeni wiadomo czynimy, iż my zszedłszy się do kościoła św. Stanisława ojców Dominikanów lubelskich, miejsca sejmikom i elekcyjom naszym zawsze zwyczajnego, wprzód-eśmy za dyrektora tego zjazdu naszego obrali jm. pana Stanisława Silnickiego podstolego lubelskiego. A potem za deputata przysłego Trybunału Koronnego z województwa naszego lubelskiego per suffragia zgodnie, nemine contradicente obraliśmy [k. 783v] ur. jm. pana Adama z Suchodół Suchodolskiego starostę horodelskiego, któremu jm. panu staroście horodelskiemu obranemu sędziemu deputatowi przysłego Trybunału Koronnego z województwa naszego lubelskiego atestacją in maiorem omnium fidem pomienionemu jm. panu podstolemu lubelskiemu, marszałkowi tego zjazdu electionis deputata imieniem nas wszystkich zgromadzonych dać i onę przy przyciśnieniu pieczęci swojej ręką swoją własną podpisać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 10 miesiąca września r. P. 1646. Stanisław Silnicki podstoli lubelski, marszałek zjazdu electionis deputata mp. Locus sigilli.

XXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 września 1646 r.

Uniwersału królewskiego zwołującego sejm skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono, w księdze grodzkiej jest tylko relacja woźnego Mikołaja Zaleskiego, że 14 VIII 1646 r. ogłosił publicznie w kilku miejscach w Lublinie przysłany z kancelarii większej uniwersał królewski zwołujący sejm walny na 25 X, sejmik przedsejmowy w Lublinie na 13 IX 1646 r., APL, CLRMO 74, k. 710v. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 308.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 września 1646 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 74, k. 798–802v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Firlej marszałek sejmiku 19 IX 1646 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1646]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 92–101 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 57–62 – kopia; **Rkp. 4** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 518–526v – kopia.

[k. 798] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 13 septembris roku terażniejszego

1646 od JKMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym warszawskim złożony, na instrukcją od JKMci podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom Zbigniewowi na Dąbrowicy Firlejowi staroście lubelskiemu, Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Stanisławowi z Dąbrowicy Firlejowi zgodnie obranym dajemy takowe.

Naprzód JKMci P. n. m. przy oddaniu wiernego ze wszystkimi stanami [k. 798v] koronnymi poddaństwa, powinszują dobrego zdrowia i szczęśliwego panowania, a przy tym uniżenie podziękują, że nam sejm ten dla zabezpieczenia wszystkim niebezpieczeństwom, które by na Rzeczypospolitą i wolności nasze zachodziły, złożyć raczył, upewniając się w dobrotliwej łasce JKMci P. n. m., że JKMć postawiwszy tak często gloriosa belli, a stąd potym i pacis trophea magnanimitatis Regiae suae wojennych sine consensu Reipublicae zawziętych zamysłach moderamen prośbom wiernych zawsze poddanych swoich miłościwie concedere będzie raczył.

A potym senatus consulta, przy których aby szlachcie koronnej i W. Ks. Litewskiego wolno być, ante omnia odebrać i od jm. księdza sekretarza wielkiego²⁰⁶ to wyraźnie mieć, aby każdego z ichm. panów senatorów, którzy na ten czas per legem będąc naznaczeni rezydowali, lub i tych, którzy protunc dla konsultacyi przy boku JKMci byli, wota i sentencyje ichmciów explicite ichm. panom posłom referował, aby primus author et motor motus istius et consiliorum²⁰⁷ mógł być wynaleziony, który gdy się ukaże lub indigena, lub extraneus, serio ichm. panowie posłowie nasi mają urgere, aby tak ten motor, jako i insi, którzy sub consilio, assensu, conniventiae, subsidio i jakimkolwiek sposobem in convulsionem legum patriam przeciwko prawom i paktom przez JKMć poprzysiężonym przymierzali się, summaria processu byli sądzeni, których irremissibiliter według praw eo nomine postanowionych karać.

Mają się pytać ichm. panów pieczętarzów²⁰⁸ ichm. panowie posłowie nasi, kto listy przypowiednie na zaciągnięcie żołnierza pieczętował i one wydawał i [k. 799] pod jaką pieczęcią wychodziły, z których ichm. panów pieczętarzów jeśli się ukazało, że pieczęci publicznych sine consensu omnium ordinum na takowych listów pieczętowanie pozwolili, summario processu aby byli sądzeni.

Tychże ichm. panów pieczętarzów pytać się mają, czemu nie szukali takowych media, aby były Króla JMci od takowych exorbitancyi, które convelunt prawa, wolności narodu szlacheckiego avocowali, nie

²⁰⁶ Jan Gembicki.

²⁰⁷ *Chodziło o zaciągniętych przez króla żołnierzy niemieckich, którzy pustoszyli kraj, por. A.S. Radziwiłł, Pamiętnik o dziejach w Polsce, t. 2, Warszawa 1980, s. 505.*

²⁰⁸ Jerzy Ossoliński kanclerz koronny, Andrzej Leszczyński biskup kamieniecki, podkanclerzy koronny.

wszczynając intra hoc tempus żadnych motus, ażby na sejmie z publicznych konsultacyi namowa była, ponieważ żadne periculum od nieprzyjaciół Rzeczypospolitej nie następowało.

Wojska cudzoziemskie przeciwko paktom przez JKMcé poprzysiężonym dłaczego in viscera Regni są wprowadzone, zaciągi żołnierza cudzoziemskiego dłaczego sine scitu omnium ordinum dzieją się, także posłowie cudzoziemscy dłaczego w Koronie bawią się i do pokojowej rady prywatnej bez wiadomości ichm. panów rezydentów i inszych, którzy z prawa do tego należą, przypuszczeni bywają. Ichm. panowie posłowie nasi mają prosić Króla JMci, aby JKMcé pomniąc na poprzysiężone pacta intra conclusionem sejmu żołnierza tego ex visceribus Regni bez uciążenia stanów wszelakich rozprawić kazał. Panowie posłowie cudzoziemscy aby byli odprawieni i na potym ciż panowie posłowie cudzoziemscy aby bez wiadomości panów rezydentów i urzędników koronnych do tego należących żadnych legacyi nigdy nie odprawowali i na dworach pańskich nic się nie bawili. Ani poselstwa żadnego bez wiadomości ichm. panów rezydentów i urzędników do tego należących [aby] nigdzie nie wyprawowano, cudzoziemców do tych poselstw nie zażywano.

Także gwardyje Króla JMci aby był numerus circumscriptus i nigdy nie multiplikowany, której aby regimentarze [k. 799v] indigenae Regni iuxta pacta conventa, serio ichm. panowie posłowie nasi o to się starać mają.

Jm. księdza arcybiskupa jako primate Regni²⁰⁹ prosić, aby publico nomine Króla JMci prosił, żeby JKMcé od wojny tureckiej supersedować raczył, a pakt Turczynowi poprzysiężonych dotrzymał, ponieważ i ten nieprzyjaciel do rozerwania pokoju żadnej ansy nie daje, o co przez posła, że pacta zawarte Rzeczypospolita trzymać chce, statecznie agere.

Bellum offensivum aby miało być, ichm. panowie posłowie nasi nie mają pozwalać, ale defensivum et necessarium bellum gdyby nieprzyjaciel następował, mediis adhibitis namówić obronę dostateczną Rzeczypospolitej znosząc się z stanami Rzeczypospolitej, tam ab externis Reipublicae, quam ab internis, którzy by statuum Reipublicae, iura et libertates convellere miały periculis obmyślić.

Ichm. panów hetmanów obojga narodu²¹⁰ przy podziękowaniu za podjęte prace w obmyśliwaniu obrony Rzeczypospolitej i inszym ichm. ciom, którzy w niemałych pocztach na obronę Rzeczypospolitej stawają prosić, aby ichm. panowie hetmani do żadnych wojen, które są sine consensu Reipublicae nie aplikowali się, ani się z wojskami ruszali za granicę

²⁰⁹ Maciej Łubieński.

²¹⁰ Mikołaj Potocki, hetman polny koronny, awansowany 19 X 1646 r. na hetmana wielkiego; Janusz Kiszka, hetman polny litewski, awansowany 17 IV 1646 r. na hetmana wielkiego.

i postronnym do rozerwania pakt okazyjej nie dawali, a kupy swawolne aby gromili.

Listy przypowiednie kto przyjmował, ludzie zaciągał, aby przez ichm. panów posłów z każdego województwa był mianowany, którzy aby per legem publicam de nominibus et cognominibus pro perduellibus wedle praw byli deklarowani. Ani na potym zaciągi żadne ludzi na potrzeby postronnych panów bez dozwolenia Rzeczypospolitej i onych extra Regnum wyprowadzania [aby] nie działały się, ichm. panowie posłowie nasi, lege aby było praecautum, starać się mają.

Komisycja pośledniejsza moskiewska iż sine scitu et consensu Reipublicae cum summo praeiudicio iurium Reipublicae naszej stanęła i z wielką zgubą i szkodą wielu obywatelów szlachciców braci naszej do egzekucyi przywiedziona, województwo nasze nie przyjmuje i życzy tego, aby ci, którzy tę komisiją sine scitu Reipublicae stanowili i onę egzekwowali, in facie [k. 800] Rzeczypospolitej wszystkiej sprawili się.

O zapłacie wojsku ukraiennemu artykuł z przeszłego sejmiku naszego anni 1645 in toto reasumujemy, to przydawając, iż jeśli by jm. pan podskarbi²¹¹ z pieniędzy publicznych, także z ewekt i induct na co inszego, a nie na zapłatę wojsku Rzeczypospolitej wydał, ichm. panowie posłowie nasi mają urgere, aby jmc de suo zapłacił. Także sumy pewne, które ad componendum orbem i na insze legacyje pewne osoby wzięły, tudzież i sumy na stypendia tatarskie naznaczone, a jako jest wiadomość, przez trzy lata nie oddane, w skarbie upomnieć się, aby na tenże dług Rzeczypospolitej były obrócone.

A odprawiwszy porządnie rachunki na początku sejmu ante omnia, etiam in absentia jm. pana podskarbiego samego, jeśli by czego na zapłatę wojsku z tych wszystkich dochodów Rzeczypospolitej i sum wyżej wyrażonych nie dostawało, tedy ichm. panowie posłowie nasi za spólną namową wszystkiej Rzeczypospolitej residuum zapłaty żołnierzowi obmyślić mają. Na którą zapłatę wojska kwartę duple obrócić.

Ponieważ armata na praesidium Reipublicae jest sufficiens, której armaty Rzeczypospolitej po wysłuchaniu rachunków sukcesorów nieboszczyka pana [Pawła] Grodzickiego inwentarze aby były spisane, a magister artyleryi żeby przysięgał Królowi JMci oraz Rzeczypospolitej i żeby był bene possessionatus, a wedle konstytucyi subiacent zwierzchności hetmańskiej.

Które podatki et modum contribuendi ichm. panowie posłowie nasi na przyszły sejmik relacyjny, któremu czas składamy dwie niedzieli od kadencyjej zawarcia sejmu, przyniosą nam.

²¹¹ Jan Mikołaj Daniłowicz.

A strzeż Boże, gdyby sejm przyszedł pozwalanej konkluzyje nie wziął, tedy ichm. panowie posłowie nasi z inszymi stanami Rzeczypospolitej znosić się o bezpieczeństwie i całości praw i wolności naszych będą powinni et rationes atque modos namówiony obrony naszej na sejmik relacyjny przynieść nam mają.

Na reformacyją królowej jejmci²¹² ichm. panowie posłowie nasi pozwolić mają, iis tamen conditionibus, jakimi oprawa świętej pamięci królowej jejm. Konstancyjej²¹³ per constitutionem anni 1609²¹⁴ jest asekurowana, i aby na tychże dobrach tylko w tej konstytucyje specyfikowanych reformatia terażniejsza ściągała się.

[k. 800v] O otwarciu skarbu koronnego iż pan Zaklika protestacyjami w grodzie krakowskim uczynionymi, które authenticie na sejmiku naszym produkowane były, jest obwiniony, aby o to na tym sejmie per ordines Regni summario processu sądzony był, pilną instancją ichm. panowie posłowie uczynić mają. A skarb Rzeczypospolitej i scripta wszystkie, mianowicie o kawalerii, które in archivo są, także klejnoty i obicia wszelakie aby były zrewidowane i registr do metryki koronnej aby był podany.

A iż się zagęszczają tytuły cudzoziemskie, które pugnant constitutionibus annorum 1638 et 1641²¹⁵ o tytułach opisanym, tedy aby per legem publicam takowe tytuły abrogowane były, ani w kancelaryjach wszelkich przyjmowane, ani z onych wydawane aby nie były.

Venalitas in Republica aby nie była, ale iustitia distributiva iuxta pacta JKMcI aby była zachowana.

Przywileje według konstytucyi anni 1613²¹⁶ aby na jedną rzecz różnym osobom nie były z kancelaryi JKMcI wydawane, te zaś przywileje, które przez Króla JKMcI bywają podpisywane, aby bez trudności wszelkiej pieczętowane były.

Inducta i evecta do przyszłego sejmu zachować, a teraz rationem odebrać, jako wiele uczyniła i jako jest obrócona.

A ponieważ niektórzy nie będąc indigenae Regni ani szlachtą polską dobra królewskie, starostwa i insze dzierżawy przeciwko prawom wyrażonym trzymają, tedy zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby per legem publicam demandatum było, żeby się ci wszyscy wyprzedali intra dimidium anni z starostw i dzierżaw wszelakich, i aby ich więcej nie upraszali ani kupowali sub nullitate privilegiorum prawem określić, ale bene meritis szlachcie polskiej aby były rozdawane.

²¹² *Ludwika Maria Gonzaga, żona Władysława IV od 5 XI 1645 r.*

²¹³ *Konstancja z Habsburgów, druga żona Zygmunta III Wazy, zm. 1631.*

²¹⁴ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 383.*

²¹⁵ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 315; t. IV, vol. 1, s. 17.*

²¹⁶ *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 124.*

Wybrańców aby była auctia z nowych osad ukraińnych w dobrach Rzeczypospolitej. Także kozacy z starostw ukraińnych na służbę Rzeczypospolitej ordynowani, aby zupełna do obozu przez panów starostów byli wyprawowani.

[k. 801] Lustracyje starostw tych, które jeszcze nie były lustrowane, aby były odprawione, potissimum ukraińnych, i onera takie, jako i na insze aby były wniesione.

Komisyje, które rite et legitime odprawiane bywają, aby per revisiones et decreta committalia nie były wzruszane, ale in suo robore aby zostawały.

O Trybunale aby prolongacyja dalsza nie była, deklarując artykuły przeszłe reasumujemy, tego dokładając, aby ludzie nie będąc locati in ius extra contenta pozwu przydatkami w dekretach per indirectum agrawowani nie byli, exceptis causis mere criminalibus.

Executioni infamium ac banitorum kto by się kolwiek oponował, aby był inhabilis ad obvenda munia Reipublicae, i żeby nie dawano glejtów ode dworu na takowe infamiae, które są inabnegabiles. I kto by infamibus et banitis patronował albo takowe glejty in quovis iudicio et officio Regni produkował, tedy poene complicitatis aby podpadał. Także executoriales, które z kancelaryjej JKMcI bywają wydawane, aby nie były hamowane, ale panowie starostowie za listami executorialnymi raz do siebie wydanymi na żadne inhibitie jako prawu przeciwne nie oglądając się, egzekucyje sine omni mora aby czynili.

Glejt panu Samuelowi Łaszczowi²¹⁷ dany aby był anihilowany.

Trybunał Skarbowy aby był reasumowany i delata zaraz z sejmu aby była oddawana.

Kwarta z dóbr Rzeczypospolitej należąca na zapłatę wojsku do Lwowa aby była oddawana.

Z miast sądowych podczas kadencyi sądowych i inszych zjazdów publicznych aby panowie żołnierze ustępowali.

De personalibus z pany duchownymi konstytucyje reasumować, aby finaliter in Regno były decydowane.

O dziesięcinach reasumujemy artykuł sejmikowy przeszły anni 1645 cum eo additamento, że się znajdują takowi spirituales, którzy mając prelatury i beneficyja różne w inszych województwach, w tutejszym województwie naszym upominają się dziesięcin, messalia, a to pretekstem dawnych oryginałów, po których świeższe nastąpiły kościołów w dobrach bliskich fundacyje i dziesięciny, które są in usu et possessionem pastorum curam habentium, przetoż urgere [k. 801v] mają ichm.

²¹⁷ Samuel Łaszcz, strażnik wielki koronny, zasłużony żołnierz, ale i znany warchoł, obłożony ponoć 236 wyrokami banicji i 47 wyrokami infamii.

panowie posłowie, aby prawo stanęło i warunek pro beneficiis curatis proximioribus, non obstantibus quibusque processibus etiam decretis tribunaliciis, i żeby per inquisitiones dóbr ziemskich nie ważyć prawa żadnego nie dochodzili. Także dziesięciny, które przedtym nigdy in usu nie bywały ani żadnego prawa ad mensam episcopalem należeć mają, a te zwykli panowie duchowni u ichm. księży biskupów nad dawne fundacje i onera kościelne cum praeiudicio haeredum upraszali, aby były zniesione. Praescripta quadraginta annorum inter ecclesiam et ecclesiam aby była zachowana. Także pozwy od duchownych do sądu biskupiego o dziesięciny, czynsze i insze kościelne dochody na stan szlachecki wydane, ponieważ są przeciwko starym prawom, penitus żeby były zniesione.

Przywileje ante electiones na urzędy ziemskie aby nie były z kancelaryi JKMcI wydawane, a na kogo by to dowiedziono było, tedy aby od przywileju odpadał.

Cła wodne, które nie mając prawa żadnego, jako to w Nowodworze, Brześciu, Warszawie, we Włocławku wybierane bywają, aby były zniesione.

Panu dystrybutorowi soli, gdyby onej nie wydał, aby forum inter causas fisci interposita poena 3000 marcarum w Trybunale było naznaczone.

Rotmistrze aby przy chorągwiach mieszkali sub poena arbitraria przez jm. pana hetmana decidenda.

Ponieważ zamek smoleński pewne praesidium z obywatelów tamecznych dawną ordynacją obmyślone ma, a snadź ich wykupują i to praesidium ginie, mają ichm. panowie posłowie urgere, aby to praesidium z dóbr tych, na których ex ordinatione praesidium jest włożone, nie ginęło. Pustynie ukraiinne aby między ludzie zasłużone były rozdawane.

O rysztynkach i armacie w zamku tykocińskim wywiedzieć się, gdzie się obracają.

Strony wyprawy wojennej z powiatu łukowskiego reasumujemy artykuł przeszłego sejmiku.

W sądach zadwornych aby tali ordine registra i przywołanie spraw było zachowane jako w Trybunale, ani rejekty aby nie bywały.

[k. 802] Na poselstwa z województw aby po trzech sejmach, aż na czwarty sejm osoby obierane były.

Lubo dawne zwyczaje in Republica zachowane były, aby do ichm. panów posłów i sług ichm. panowie marszałkowie koronni i W. Ks. Litewskiego żadnego pretekstu sobie nie uzurpowali, ale jm. marszałek poselski z deputaty swymi, gdy się jaki exces stał aby sądził, per legem aby było cautum, ichm. panom posłom naszym zlecamy. Jm. pan marszałek poselski aby scommatice nie traktował ichm. panów posłów, prosić przeszłego jm. pana marszałka circa electionem.

O inszych punktach, które w instrukcyi JKMcI są położone, artykuły nasze anno 1645 uchwalone in toto reasumujemy, do których ichm. panowie posłowie nasi we wszystkim referować się mają, tego przy tym pilnie przestrzegając, aby prawa i wolności nasze w niwczym uszczerbku nie ponosiły.

Wiele na tym Rzeczypospolitej Ojczyźnie naszej należy, aby ludzie wielcy meritis tak domu, jako osób swych znając, w dobrej z sobą będąc przyjaźni spólną radą i ochotą do usług Rzeczypospolitej stawali. Zaczym iż pewne differentie między jw. księciem jm. panem wojewodą ruskim²¹⁸ a jm. panem chorążym koronnym²¹⁹ zaszyły, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby serio Króla JMci prosili, żeby te między ichmciami rozróżnienia authoritate sua Regia na tym sejmie uspokoić raczył, tak jednak, aby za tym uspokojeniem nie działa się uraza prawu popolitemu ani ze szkodą Rzeczypospolitej.

Dowodno mając wiadomość z produkowanych dekretów trybunalskich anni 1643, a potym in anno 1645, że pan Samuel Bolestraszycki a loco standi repulsus ex occasione dekretu anni 1627 między nim a jm. księdzem [Achacym] Grochowskim biskupem przemyskim ferowanego w kilku sprawach swoich upadł cum detrimento honoris et bonorum suorum, zaczym iż do tego [k. 802v] dekretu 1627 ściągą się konstytucja tegoż roku uchwalona²²⁰, zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby się o to usilnie starali, żeby na sejmie per constitutionem był i z prawami swymi in integrum restitutus.

Dawne petitum za pany Słotwińskimi obywatelami i szlachtą województwa lubelskiego jest wniesione, aby do jurysdykcyjej ziemskiej byli przypuszczeni, których konstytucja do okazania praw i dyspozycyjej swojej dotąd zatrzymała²²¹. Którzy iż na sejmiku teraz niniejszym naszym lubelskim przy wszystkim zgromadzeniu dowiedli to dawnymi z akt ziemskich wąwolnickich wiecznymi dyspozycyjami i dokumentami, że z dawnych czasów są starożytnymi szlachcicami, zaczym ichm. panowie nasi posłowie pilnie za nimi intercedować mają, aby do jurysdykcyjej ziemskiej i grodzkiej przykładem panów Sadurskich byli inkorporowani.

Limitatam potestatem ichm. panom posłom naszym dajemy i aby nic inszego nad to, co w artykułach mają tak terażniejszych, jako i reasumowanych nie przynosili, onych fide et honore obligujemy, dosyć szczęśliwości w tym kładąc, gdy nam to, z czym ichmciów posyłamy przyniosą.

Petita.

Wszystkie przeszłego sejmiku petita reasumujemy, a terażniejsze te dajemy.

²¹⁸ Jeremi Michał Korybut Wiśniowiecki.

²¹⁹ Aleksander Koniecpolski.

²²⁰ *Vol. const.*, t. III, vol. 2, s. 16.

²²¹ *Ibidem*, s. 345.

Za jm. panem starostą horodelskim²²², jm. panem sędziem ziemskim lubelskim²²³, jm. panem Stanisławem z Dąbrowice Firlejem, jm. panem Janem Zbąskim o rewizyją na uznanie kosztu względem napraw przejazdów to jest w Piaskach, miasteczku Garbowie, Markuszowie, Kurowie majątnościach ichmci²²⁴.

Za jm. panem podkomorzym kijowskim²²⁵ ichm. panowie posłowie intercesyją wniosą jako dobrze zasłużonym wcześniej przed tym, niż deputatów z poselskiej izby do remis naznaczą, aby w urzędzie swym podkomorskim nie był inquietowany, ale raczej merita jmci nagrodzone były.

Stanisław Firlej z Dąbrowice marszałek sejmiku generalnego województwa lubelskiego.

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 13 września 1646 r.*

Rkp. 1 APL, CLRMO 74, k. 803–806 – *oblata*; w *grodzie lubelskim* oblatował Stanisław Firlej marszałek sejmiku 19 IX 1646 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1646]; **Rkp. 2** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 7–10 – *kopia*; **Rkp. 3** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 207v–211 – *kopia*; **Rkp. 4**. B. Czart., rkp. IV 395, s. 350–355 – *kopia*; **Rkp. 5**. B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 512–517v – *kopia*.

[k. 803] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na terazniejszy sejmik uprzedzający sejm walny koronny w Warszawie złożony zgromadzeni wiadomo czynimy, iż ur. Pan Jan Iżycki miecznik województwa lubelskiego na terazniejszym sejmiku uczynił nam dostateczną liczbę z podatków anno 1640 zaczętych, a roku niniejszego 1646 kończących się.

Naprzód pokazał kwitami i kalkulacjami jako skarbu koronnego, tak województwa naszego, iż za przeszłe lata funkcyjej swojej aż do roku 1640 nic nie winien zostaje z przeszłych przez się wybieranych podatków.

Roku 1640, iż oraz pobory łanowe cztery i czopowe w województwie naszym uchwałą tegoż województwa pozwolone były, taki nam daje rachunek. Z poborów czterech łanowych pokazał kalkulacją województwa naszego de data die 7 ianuarii [k. 803v] w Lublinie roku 1642. Z czopowego tegoż roku 1640 pozwolonego taki nam podaje rachunek. Odebraną do rąk swoich sumę (wytrąciwszy defecta z pogorzeli i rozmaitych przypadków podjęte i salarium onemu przychodzące) wyraził sumę zł 25 241 i gr 20. In delatis podał zł 1845, na defektach (które likwidował authenticis documentis) pokazał zł 7979 i gr 26. Roku 1641 podatki pozwolone

²²² Adam Suchodolski.

²²³ Daniel Iżycki.

²²⁴ *Sejmik woj. krakowskiego w Proszowicach wnosił wówczas również prośbę za jejm. panią wojską lubelską [Urszula z Kazanowskich Michałowska] o rewizyją dróg barzo złych pod majątnością jejm. dziedziczną Jakubowicami, ASWK, t. II, cz. 1, s. 313.*

²²⁵ Jerzy Niemirycz.

nie były. Roku potym 1642 uchwałą województwa naszego pozwolone czopowe, do którego wybierania tenże jm. pan miecznik od województwa naszego podany. Z tego tedy czopowego perceptę exclusis defectibus et salario zł 27 135 i gr 4 pokazał, na delacie zł 50, na defektach zł 7879 i gr 6. Znowu zaś w roku 1643 województwo nasze pozwoliło czopowe, które się poczęło die 1 maii roku 1643, a kończyło się tegoż dnia w roku 1644, które czopowe moderatione województwa naszego (iż ma wynosić sumę zł 37 120) jest ocerklowane. Do takowej tedy moderacyjej stosując się pan poborca pokazał zawziętej do rąk swoich sumy zł 26 566 gr 9, na delacie zł 4400, na defektach zł 6164 i gr 21 weryfikował, wystarcza tedy suma zł 37 120. Potym roku 1644 [k. 804] perceptę pokazał czopowego zł 23 465 i gr 6, in delatis zł 6092 i gr 7, in defectibus zł 7563. Zniósłszy tedy sumy w percepcie, w delatach i defektach wyrażonego wystarcza suma zł 37 120. A na koniec w roku 1645 weryfikował sumę czopowego wybraną w roku niniejszym kończącego się zł 25 744 i gr 21, na delatach zł 5592, na defektach zł 5781 i gr 28, wystarcza tedy suma w percepcie, defektach i delatach zł 37 118 i gr 19. Wynosi tedy suma wszystka perceptę czopowego pięciorga zł 128 143.

Z tej tedy perceptę taką nam dystrybucyję pokazuje. W roku 1640 do sumy dwojga podymnego względem porównania województw wszystkich nie dostawało poborów czterech łanowych sumy 1013 zł. Potym pokazał kwit ichm. panów komisarzy z sumy zł 30 822, okazał potym kwit wielm. jm. pana podskarbiego koronnego²²⁶ na sumę zł 31 885 i gr 13. Przyznał jm. pan skarbnik lubelski²²⁷, iż odebrał różnymi czasy do depozytu województwa sumę zł 55 089. U siebie pan miecznik lubelski przyznawa zł 4000, a na delatach u retentorów, która jest podpisana rękoma wielm. [k. 804v] jm. pana Zbigniewa z Goraja Gorajskiego kasztelana chełmskiego, Stanisława Firleja z Dąbrowicy marszałka koła naszego, Tomasza z Biberstajnu Kazimierskiego. Poda je tedy, gdy tę sumę przez prawo odzyska albo defektami, że już odeszła, weryfikuje, defecta zaś atestacyjami miejskimi likwidowane znowu przed urzędem grodzkim lubelskim przez urzędy miejskie według uchwały województwa naszego juramentem reintegrowane pokaże. Za takim postępkim i wyrachowaniem jm. pana miecznika wolnym czynimy.

A że tenże pan miecznik lubelski oddał do rąk ichm. panów szafarzów, mianowicie wielm. jm. pana Zbigniewa z Goraja Gorajskiego kasztelana chełmskiego, jm. pana Daniela Iżyckiego sędziego lubelskiego ziemskiego, jm. pana Remigiana Kielczewskiego skarbnika i podstarościego

²²⁶ Jan Mikołaj Daniłowicz.

²²⁷ Remigian Skarbak Kielczewski.

lubelskiego grodzkiego sumę zł 55 089, którzy ichm. panowie szafarze za zgodą obywatelów województwa naszego oddali z tej sumy kredytorowi JKMcI sławetnemu panu Andrzejowi Kiekiermanowi na trzy raty zł 51 031 według laudum roku 1643 spisanego i do akt grodzkich lubelskich de actu in castro Lublinensi feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis anni eiusdem [16 IX 1643] podanego i według kwitów pana Kiekiermana w grodzie lubelskim uczynionych, przetoż pomienionych ichm. panów szafarzów z zapłacenia temuż kredytorowi JKMcI zł 51 031 za zgodą i namową spólną kwitujemy. Ostatek zaś sumy 4057 zł do dalszej ma zostawać dyspozycyjej i deklaracyjej województwa naszego. Której sumy, jako i tej od jm. pana miecznika lubelskiego tak z delat, jako i retent powinnej, nie powinni ichm. panowie szafarze [k. 805] wydawać, aż zobopólny wszystkiego województwa nastąpi consens.

Ubezpieczając temporibus perpetuis z zapłacenia tej sumy tak ichm. panów szafarzów 51 031 zł, nie powinni ullam oddawać rationem, jako i jm. pana miecznika z takowego oddania rachunku i od województwa uwolnienia salva nihilominus importatione restantis 4000 florenorum summae et ex delatis percipiendae si et in quantum apparuerit.

Ażeby w tym województwie naszym lubelskim na wszelakie potrzeby sumę gotową mieć mogliśmy, uchwalamy na tym sejmiku poborów dwa łanowych i czopowe jedno z furmanką i jej akcydencyjami na jeden rok, które ma być wybierane według postanowienia przez województwo roku 1643. Które czopowe inchoationem suam weźmie a die 1 octobris proxime ventura, a kończyć się będzie ad diem 1 octobris in anno 1647, one wybierając na rat cztery.

I do wybierania tej egzakcyjej tak poborów dwóch łanowych, jako i czopowego pomienionego naznaczamy ur. jm. pana Zbigniewa Borowskiego pisarza grodzkiego horodelskiego za poborcę, obowiązując jmci, aby przychylając się do pomienionego pierwszego laudum naszego in anno 1643 uchwalonego i jako też do komputu na osobnym skrypcie i regestrze strony czopowego wszystkich miast i miasteczek województwa naszego rękoma tak jm. pana Remigiana Kiełczewskiego skarbnika i podstarościego lubelskiego, jako i innych ichmciów na ten czas będących podpisanego, czemu i nowe lokacyje miast i miasteczek, którym cztery lata minęły, podlegać mają, plus offerentibus, nie upośledzając jednak possessores bonorum, arendował i kontrakty spisował, omnemque curam et diligentiam adhibeat, jakoby największa tego czopowego auctia województwa naszego dochodziła. Defecta czopowego [k. 805v] ob conflagrationem albo pestem perpressa w grodzie lubelskim przez burmistrzów i dwóch radziec każdego miasteczka mają być juramentem comprobowane.

A iż tak wiele przewoźnych piw, gorzałek z różnych województw i miasteczek województwa tego przywożą do Lublina, że już robienia piw lubelskich ledwie nie zagięły, skąd czopowe szczupłe, dla czego postanawiamy, aby od każdej beczki zwyczajnej piwnej piwa przewoźnego z innych województw, także miast i miasteczek województwa naszego do Lublina przywożonego według konstytucyj, a od lubelskich, wieniawskich, rurskich i inszych gruntów wszystkich przy Lublinie będących po gr 3 od beczki każdej, tudzież i od gorzałek czopowe zwykle wybierane i płacone było.

Jednak który by dziedzic albo possessor bonorum nie chciał a tempore praefixo, hoc est a 1 octobris proxime ventura najdalej in spatio quatuor septimanarum o czopowe zawierać kontraktu, tedy wolno będzie jm. panu poborcy komu chceć arendować albo od urzędów to czopowe podług konstytucyj anni 1628 et 1629²²⁸ praevio iuramento odbierać. A kto by post praefixum tempus przeszkadzał wybieraniu tych podatków tym, którym arendować będzie jm. pan poborca, aby taki sądzon był w grodzie lubelskim według uniwersału constitutionis anni 1633 coronationis²²⁹.

Poborów zaś dwóch łańowych wybierania inchoacja ma być a die 8 octobris proxime ventura, a kończyć się ma ab actu inchoationis bez niedziel trzy. A w tej egzakcyjey poborów jm. pan poborca secundum registra i kwitów przeszłych ichm. panów poborców ma sobie postępować. Do których poborów ichm. panowie duchowni, którzy do dziesięcin należą i ziemskie dobra trzymają należeć powinni i mu dawać według zwyczajów.

Pieniądze te wszystkie wybierając tak z czopowego, jako i poborów jm. pan poborca wielm. [k. 806] jm. panu Zbigniewowi z Goraja Gorajskiemu kasztelanowi chełmskiemu, ichm. panom Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu i Remigianowi Kiełczewskiemu skarbnikowi i podstarościemu lubelskiemu, Samuelowi Samborzeckiemu pisarzowi ziemskiemu i podstarościemu łukowskiemu, szafarzom naszym, którycheśmy zgodnie na to użyli i uprosili, powinien oddawać za kwitem lub wszystkich ichm. panów szafarzów, lubo które[go]kolwiek z ichm. panów ręcznym, i na przyszłym sejmiku electionis deputata z województwa naszego lubelskiego [9 IX 1647], nie w skarbie koronnym ani gdzie indziej, sufficientem calculum uczynić. A ta suma wybierana i oddawana przy księgach grodzkich lubelskich, przy pieczęciach i kłódkach ichm. panów szafarzów chowana być ma. Salarium ichm. panu poborcy naszemu względem prac jego od tych egzakcyi pomienionych 1000 zł naznaczamy z tychże podatków.

²²⁸ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42, 88.*

²²⁹ *Ibidem, s. 229.*

Które postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym sejmikowi naznaczonym, dnia 13 miesiąca września r. P. 1646. Stanisław Firlej z Dąbrowice marszałek sejmiku generalnego województwa lubelskiego mp.

XXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 7 stycznia 1647 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 7 XII 1646 r. sejmku zwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 85.

1. Laudum sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1647 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 75, k. 38–40v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek sejmiku 10 I 1647 r. [feria quinta post festum Sanctorum Trium Regum proxima a. D. 1647]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 10–12 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 211–212v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 355–360 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 528–532 – kopia.

[k. 38] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terażniejszy pro die 7 ianuarii według naznaczenia konstytucyj na miejsce zwykle zjechawszy się, przychylając się [k. 38v] do konstytucji sejmku blisko przeszłego warszawskiego względem opatrzenia securitatis publicae i namówienia podatków na zapłatę długu wojsku ukraińnemu kwarcianemu winnego, takąśmy zgodną namowę uczynili.

Lubo nie wątpimy, że pod szczęśliwym JKMcI P. n. m. panowaniem i za czułością ichm. panów hetmanów i dzielnością wojska kwarcianego Rzeczypospolitej granice koronne od inkursyi pogańskich pilną i porządną obronę mieć mogą i my w domach naszych od wszelakich niebezpieczeństw, swawoleństwa i uciążenia od ludzi któregokolwiek narodu w służbie Rzeczypospolitej nie będących i na zgwałcenie praw, wolności i fortun naszych wyuzdanych in altissima (jako dotąd Pan Bóg dać raczył Ojczyźnie naszej) pace mieszkając i żyjąc intra omnem metum securi et immunes zostaniemy. Obawiając się jednak, aby się pod te terażniejsze czasy nie znajdowało takie swawoleństwo, które by nie oglądając się na prawa pospolite i surowość jego dobra i domy nasze jakimkolwiek sposobem krzywd, szkód i wiolencji infestowało, in casum takowego niebezpieczeństwa i swejwoli wszystkie prawa i konstytucyje contra violatores legum, pacis et securitatis publicae uchwalone reasumujemy i na represyją ingruentium periculorum i wszelakiej swejwoli praesenti laudo takową obronę mieć chcemy.

Naprzód wszyscy przeciwko takiej swejwoli i gwałtownikom praw, wolności i bezpieczeństwa naszego in armis w zbrojach, pancerzach

z dziesięciu łańców albo włók, regalia et spiritualia bona w to inkludując (których łańców i włók abyśmy certum numerum wiedzieli, tedy naznaczymy z koła naszego [k. 39] do porachowania z kwitów poborowych ichm. panów Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego, Zbigniewa Borowskiego pisarza grodzkiego horodelskiego, Marka Zwiartowskiego, dając to uwadze ichmci, którzy cokolwiek koło tej porządnej wyprawy namówią, na przyszłym sejmiku do dalszej województwa aprobaty referent) po jednym na koniu porządnie wyprawując w osobach swoich za wydaniem uniwersałów przez jm. pana wojewodę²³⁰ albo kasztelana lubelskiego²³¹, albo że ichmć od naszego województwa rezydencyją swoją odleglejsi są, przez jm. pana starostę lubelskiego²³² na miejsce uniwersałem naznaczone wszystkie powiaty w tydzień po publikacyjnej uniwersału wtórego w grodach lubelskim i łukowskim stawić się z takową, jako prawa mieć chcą gotowością, et sub poenis 1000 marcarum (o które forum sobie w grodzie lubelskim obywatelom lubelskiego i urzędowskiego powiatów, a ziemi łukowskiej w grodzie łukowskim sine appellatione peremptorio termino ad instantiam cuiusvis naznaczymy) powinni będziemy. A jeśliby już na jednym miejscu takowa swawola pokazała się, żeby się nam przyszło na gromienie takowej swejwoli dzielić, tedy powiaty lubelski i urzędowski pospołu mają pod regimentem jm. pana starosty lubelskiego, powiat zaś łukowski pod regimentem jm. pana starosty łukowskiego²³³ zostawać mają. A że niektórzy z ichmciów posesyje swoje w powiatach różnych [k. 39v] mają, tedy osobami swymi wolno będzie ichmciom pod regiment któregokolwiek z ichm. panów regimentarzów podjeżdżać. Miasta też i miasteczka wszystkie według prawa dawnego de expeditione bellica za tymże uniwersałem na miejsce naznaczone z takową, jako na pospolite ruszenie gotowością, stawić się będą powinny. Która to gotowość i obrona nasza tak długo trwać będzie, ani z tej ekspedycyjej rozjeżdżać się mamy dotąd, póki przez ichm. panów senatorów, starostów i urzędników ziemskich rozpuszczeni nie będziemy.

Podczas którego zgromadzenia naszego żywności nikt gwałtem zasiągać nie będzie ani nijakich szkód, krzywd a pogotowiu wiolencyi nie czynić, a to sub poena 300 marcarum, o które forum w grodzie, któremu delinquens subiacet sprawować się peremptorie in civilibus sine appellatione, in criminalibus salva appellatione na Trybunał Lubelski inter causas officii conservatas naznaczymy.

²³⁰ *Piotr Aleksander Tarło.*

²³¹ *Franciszek Florian Zebrzydowski.*

²³² *Zbigniew Firlej.*

²³³ *Jan Bartłomiej Kazanowski.*

Żydzi także do tej jako i miasta wyprawy i gotowości przyłożyć się wyprawieniem ludzi powinni sub poenis, które dawnym prawem na miasta są włożone.

Ażeby tym lepszy porządek w gotowości znajdował się, tedy okazowanie konstytucyją naznaczone in toto reasumujemy i one porządnie z gotowością wojenną odprawować pod winami, jakie są w tejsze konstytucyjey opisanymi mieć chcemy.

Względem zaś podatków na zapłatę żołnierzowi kwarcianemu należących, acz to województwu naszemu i przydziwniejsza jest, że zapłata wojska ukraińskiego w służbie Rzeczypospolitej będącego tak, jako Rzeczpospolita [k. 40] postanowiła była z kwarty i akcydencyi do kwarty należących nie doszła. Nie chcąc jednak wojska ukraińskiego kwarcianego w służbie borbowej trzymać pozwalamy na zapłatę temuż wojsku sumę taką, która by dwojgu podymnemu korespondowała, jeśli insze województwa taką sumę pozwolą. Która suma częścią z wybierania dwóch poborów przed sejmem przeszłym na sejmiku generalnym pozwolonych, częścią z reszty, która jest gotowa także z retent, a częścią z czopowego na tymże sejmiku przeszłym przez nas pozwolonego wystawiona i oddana być może. Które pieniądze ur. pan Zbigniew Borowski pisarz grodzki horodelski, poborca województwa naszego do Lwowa na czas konstytucyją naznaczony odwiezie. Któremu na odwóz tych pieniędzy salarium zwyczajne po groszu od złotego od dwóch poborów pozwolonych naznaczamy.

Wybieraniu poborów dwu przeszłych prorogujemy czas do niedziel dwu sine abiuratis, desertatis et conflagratis. Do których oddawania poborów tak ichm. panowie duchowni i popi religijey greckiej względem dieściny przykładać się powinni.

Więc uważając, że z podatku czopowego, który wszystkich nie tak znacznie uciąża, większa wygoda publicznym potrzebom Rzeczypospolitej być może, aniżeli z podatków łanowych, ochraniając ubogich poddanych, których różne calamitates, osobliwie stanowiska i noclegi żołnierskie premunt, uchwalamy i postanawiamy czopowe podług laudum na przeszłym sejmiku generalnym uchwalonego i aprobowanego, które continuis annis [k. 40v] trwać będzie dotąd, póki onego potrzebę województwo widzieć będzie et alio laudo onego nie abroguje, z tym dokładem, że czopowe przy dziedzicach i posesorach, jeśli sami zechcą, zostawać ma. Do którego czopowego, gdy pierwsze czopowe na rok tylko pozwolone zaginie, wolno nam sobie będzie na którymkolwiek sejmiku obrać administratora.

Do tego że jm. pan sędzia lubelski²³⁴ na przeszłym sejmiku dla ważnego swego zatrudnienia wzbraniał się szafarstwa i na ten czas żadnych nigdy pieniędzy województwa naszego nie mając w szafunku wymawia się,

²³⁴ Daniel Iżycki.

tedy jmci z tego szafarstwa wypuszczamy a to munus na jm. pana starostę pilzneńskiego²³⁵ przy inszych ichmciach cale wkładamy.

Adam Pszonka Babiński chorąży chełmski, marszałek koła rycerskiego.

2. *List sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1647 r. do kasztelana krakowskiego
Mikołaja Potockiego, hetmana polnego koronnego.*

Rkp. 1. B. Czart., rkp. IV 395, s. 358–359 – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217, s. 213 – kopia.

[s. 358] Jw. mci panie krakowski, a nasz wielce miłościwy panie i bracie.

Ustawiczne opresyje, które cierpi województwo nasze prawie [s. 359] inauditio exemplo od rycerstwa koronnego, wymogło to na nas, że z sejmiku terazniejszego za skargą wszystkich prawie obywatelów naszych wnosimy do wm. pana publicam querimoniam, upraszając, abyś takowe ausus autoritate sua raczył reprimere. Mimo to bowiem, że w dobrach królewskich niesłychanym nigdy w Ojczyźnie naszej szacunkiem z łanu po 100 zł i nadto kontrybucyje wymuszają i nieznośne czynią depaktacje, ale już i dobra ziemskie przeciwko prawu wyrażonemu takowymiż opresyjami uciążają, zawziąwszy i tę w ciągnienu praxim, że z dóbr królewskich pieniądze stacyją wzięwszy i onych ochroniwszy o granice, w dobra ziemskie wjeżdżają, więc oderwawszy kilka od chorągwi, w bok i tam i sam, gdzie tylko o wiosce wiedzą, zagonami nieprzyjacielskimi stacje wymuszając zabiegają, tym tylko od nieprzyjaciół różniąc [się], że wżdy dusze ubogich ludzi nie wydzierają, nie upatrując gościńca zwyczajnego ode wsi do wsi i tam i sam o ćwierć mile pomykają się. Jakoż chorągiew pewna idąc na stanowisko do Urzędowa we czterech milach przed Urzędowem 12 noclegów w dobrach naszych ziemskich odprawili, przez co leges et libertates statione sua moventur, gdy od tych, których Respublica in defensionem sui ordynowała, takowe bezprawia i gwałty cierpimy²³⁶.

A że disciplinam militarem prawo popolite w ręku wm. pana mieć chciało, wielce tedy upraszamy, abyś wm. pan cały wódz i popolitego dobra miłujący primas uniwersałem swym obesłać rycerstwo raczył, aby się ichmć inaczej z nami, bracią swą, według praw i artykułów wojskowych obchodzili i nie necessitowali nas do obmyśławania domowej obrony, o której alias nie mogąc in libera Republica znieść takowych opresyi przyszloby nam obmyślać. Niemniejszy to accedet cumulus nieśmiertelnej wm. pana sławie, gdy exemplo antecesorów swoich jurysdykcyjej swej na insolentes zażyć będziesz raczył.

²³⁵ Jerzy Słupecki.

²³⁶ 12 I 1647 r. król skierował do stacjonującej w Urzędowie chorągwi wojska kwarcianego uniwersał nawołujący do litości wobec mieszkańców miasta, które zniszczone jest egzakcyjami i leżami żołnierskimi, przez co poddanym naszym stamtąd dla ubóstwa uciekać przychodzi, APL, CLRMO 75, k. 75v–76.

XXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędką lubelskiego w Lublinie 8 stycznia 1647 r.

Wojewoda lubelski Aleksander Piotr Tarło uniwersałem datowanym w Krzyżu 21 XI 1646 r. zwoływał na 8 I 1647 r. w Lublinie sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędką lubelskiego po śmierci Daniela Węglińskiego, APL, CLRMO 74, k. 976–976v; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jan Rakusz 24 XI 1646 r.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 8 stycznia 1647 r.

Rkp. BN, rkp. BOZ 1809, t. 2, k. 573 – oryginał.

[k. 573] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na dzień 8 miesiąca stycznia roku terażniejszego 1647 dla elekcyjnej na urząd podsędkostwa za śmiercią sławnej pamięci jm. pana Daniela Węglińskiego wakującego przez jm. pana wojewodę naszego lubelskiego złożony zjechawszy się czynimy wiadomo, iż czyniąc dosyć prawu popolitemu, które wolne obieranie urzędników ziemskich mieć chce, na pomieniony urząd podsędkostwa wakujący z pośrodku siebie czterech kandydatów, których cnota, ad res gerendas dexteritas, prawa popolitego umiejętność i do tego urzędu sposobność jest nam wiadoma obraliśmy, to jest ichm. panów Mikołaja Stoińskiego pisarza ziemskiego, Remigiana Kiełczewskiego skarbnika i podstarościego lubelskich, Zbigniewa Borowskiego pisarza grodzkiego horodelskiego i Łukasza Wysockiego. Których to kandydatów naszych Królowi JMci P. n. m. prezentujemy, uniżenie suplikując, aby JKMć P. n. m. na miejsce zmarłego urzędnika inszego z pomienionych kandydatów naszych miłościwie podać raczył.

Którą naszą zgodną elekcyjną zlecieliśmy jm. panu Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, marszałkowi sejmiku elekcyjnej ręką swą podpisać, pieczęcią zapieczętować i ichm. panom kandydatom z osobna każdemu oddać.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom zwykłym. Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek sejmiku elekcyjnej.

Przed 11 III 1647 r. nominację na urząd podsędką otrzymał Remigian Kiełczewski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 221.

XXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 kwietnia 1647 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 7 III 1647 r. zwoływał sejm nadzwyczajny trzytygodniowy na 2 V, wyznaczając sejmikom przedsejmowym, w tym lubelskiemu, termin 11 kwietnia 1647 r., APL, CLRMO 75, k. 262–263; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Jan Myszkowski 1 IV 1647 r. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 328.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 11 kwietnia 1647 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 75, k. 309–313v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Słupecki starosta pilzneński, marszałek sejmiku 15 IV 1647 r. [feria secunda post Dominicam Ramis Palmarum proxima a. D. 1647]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 101–108 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 63–67v – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 538–545v – *kopia*.

[k. 309v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 11 aprilis roku terażniejszego 1647 od JKMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym warszawskim złożonym, na instrukcją od JKMci podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom Zbigniewowi na Dąbrowicy Firlejowi starości lubelskiemu, Jerzemu z Konar Słupeckiemu starości pilzneńskiemu, Stanisławowi z Dąbrowicy Firlejowi posłom naszym zgodnie obranym dajemy takowe.

Naprzód JKMci P. n. m. przy oddaniu wiernego ze wszystkimi stanami koronnymi poddaństwa powinszują dobrego zdrowia (nad które Ojczyzna nasza nie ma nic miłszego) i szczęśliwego panowania, a przy tym uniżenie podziękują JKMci P. n. m., że jako skoro JKMć tron Majestatu Królestwa swego z ordynansu Najwyższego Pana za wolnymi głosami naszymi zasiadł, codziennie prawie przez wszystek czas szczęśliwego panowania ojcowskie obmyślanie o całości Rzeczypospolitej i wolnościach nas wiernych poddanych swoich podejmując i dalszą swoją Pańską czułość pokazywać raczy. A jakośmy wierni poddani za tak wielkie prace i fatygi i częste victoriarum trophaea przez te wszystkie czasy wierną naszą i uniżoną JKMci P. n. m. zwykliśmy oddawać przy wszelakiej wdzięczności i pokornym podziękowaniu powolność, i teraz jako dalekimi od przeciwnego od JKMci (jako to nam podobno nieżyczliwi swobodom naszym zadają) rozumienia zostajemy, wiedząc dobrze, że wszystkie JKMci P. n. m. intencje ad optimum zatrzymania w całości praw i wolności naszych collimant finem, tak pogotowiu, gdy wolnym narodem będąc przy prawach i wolnościach swoich nam od świętobliwych Królów ichmci Panów naszych poprzysiężonych stoimy, na żadną urazę padać [k. 310] nie mielibyśmy.

Więc że przyszło niektóre pacta conventa na przeszłym sejmie w konsultacjach publicznych wspomnieć, nie żadne strzeż Boże opaczne o świętobliwych JKMci P. n. m. dziełach pobudziły nas do tego, gdyż dosyć jaśnie konstytucja przeszłego sejmu warszawskiego²³⁷ i terażniejsza JKMci propozycja mentem et intentionem o zaciągnięciu cudzoziemskiego wojska deklarowała, lecz pia et optima intentione pactorum conventorum mentia się stała, gdy całość praw, swobód i wolności naszych przy wysokiej JKMci P. n. m. strażnicy ostrzeżona być musiała, przez co non meruimus

²³⁷ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 76–77.

podobno tak urażliwych z kancelaryi JKMci P. n. m. w propozycyjej terazniejszej wyrażonych słów ponosić. Owszem, pokornie Majestatowi JKMci P. n. m. prosimy, aby i do końca desideria nasze, dla których ukojenia sejm terazniejszy P. n. m. złożyć nam raczył, optatissimum finem odniosły. Ani wojska cudzoziemskie rozpuszczone więcej do służby absque consensu ordinum nie były zaciągane, ale też konstytucyja effective in suo robore zostawała. Żadnych pakt i foedera z postronnymi państwami zawartych nie wzruszając ani przeciwko nim posiłków żadnych nie dodawając, pogotowiu ani bellum offensivum nijakim pretekstem na Rzeczpospolitą nie zaciągając. Jednak że JKMć P. n. m. w propozycyjej swojej namienić raczył o świeżych jakichśi na Rzeczpospolitą następujących niebezpieczeństwach, tedy mają się ichm. panowie posłowie przez jm. pana marszałka poselskiego wywiedzieć, co to są za niebezpieczeństwa i o nich collatis cum ordinibus Regni consiliis konsultować, tak jednak, aby pro ultima decisionem do braci na sejmik relacyjny było doniesiono.

Ażeby pericula tak od Turczyzna, jako i Tatar nie były na Rzeczpospolitą zaciągnięte, tedy Tatarów zwyczajnym żołdem ukontentować, do czego i Księstwo Litewskie aby się przyłożyło. A przeszłemu [k. 310v] cudzoziemskiemu sine consensu ordinum Regni zaciągowi niechby ci ichm, którzy byli radą i powodem do tego JKMci, de suo zapłacili.

A potym, po skończeniu woł ichm. panów senatorów upomnią się ichm. panowie posłowie nasi przez jm. pana marszałka poselskiego, odebrawszy senatus consulta, rozdawania wakancyi.

Przy których publicznych expostulacyjach ponieważ i to exorbitans statum ordinis equestris concernit universam, że w wielu sprawach gruntowych i do zapisów na sejm mandatami pociągają i ex occasione tych spraw dekretami albo rejektami sejmowymi suspensionibus spraw in foro competentium zaczętych przyciskają, niektórych summario processu sądzą, jakoż teraz świeżo mandat z kancelaryjej mniejszej, termin w nich uno edicto pro tribus kładąc, ad extraordinarium processum dirygując na ur. pana Andrzeja Kańskiego komornika ziemskiego lubelskiego wydaną. Co wszystko że się dzieje cum summo praeiudicio prawa pospolitego i wolności naszych, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby zaraz przy elekcyjej dyrektora izby poselskiej publicam hanc et praeiudiciosam libertati querellam i przez tegoż jm. pana dyrektora swego uniżoną prośbę swoją do JKMci wnieśli, jakoby ludzie takimi niesłusznymi sposobami agrawowani nie zostawali, ani rejekty takowe i suspensy na sejmach przeciwko prawu bywały, ale aby sprawy wszystkie ordinario processu, jaki jest o sądach i kondemnatach sądowych opisany, nie biorąc nikomu beneficia iuris, sądzone były.

Prawa dawne o niewzruszaniu dekretów trybunalskich sejmowymi dekretami aby reasumować, prosząc JKMci, aby całe i niewzruszone

zostawały, ani mandaty z kancelaryjey JKMcI na zniesienie onych nie były wydawane i ten, który by się ważył wydawać takowe mandaty, aby subiaceat [k. 311] poenis convulsionis et refusionis damnorum inter causas officiorum na Trybunale vindicandis.

Za niemłą angaryją województwo nasze ma to, że wojsku kwarcianemu ichm. panowie hetmani stanowiska in visceribus Regni naznaczają, które wojsko przechodzące w dobrach ziemskich wielkie szkody czyni. Tedy ichm. panowie posłowie mają expostulować z ichm. panami hetmanami et cum ordinibus Regni umówić, aby w ukraińnych starostwach pogranicznych, które sufficiunt, na stanowiska były wojska stanowione, a z dalszych starostw stacyje pieniężne podług słuszności przesyłane będą. Zlecamy i to ichm. panom posłom naszym, aby lege publica zabezpieć teraz mogli, żeby żołnierz przechodzący do wojska i na stanowiska swoje w dobrach szlacheckich żadnym pretekstem nie stawał.

Wojska ukraińskiego aby więcej w służbie nie trzymano, ale jako kwarta i akcydencyje do kwarty należące na zapłatę onemu wystarczą.

Siła Rzeczypospolitej na pogranicznych fortcach należy, tedy prosić JKMcI P. n. m., aby z łaski swej zamki te ufortyfikować raczył i jeżeli jakie sumy na ufortyfikowanie onych są dane, ichm. panowie posłowie nasi wywiedzieć się mają. Także i legacyje aby JKMcI P. n. m. swym kosztem odprawować raczył pokornie prosić.

Pieniędzy publicznych z oddawania kwarty i inszych podatków Rzeczypospolitej, które na zapłatę wojsku należą, aby jm. pan podskarbi²³⁸ na żadne insze potrzeby nie wydawał, lege cavere.

O registra artyleryi wszystkiej koronnej domówić się i one aby ichm. panowie posłowie da Pan Bóg na sejmik, także i armata moskiewska gdzie się obraca, wywiedzieć się.

Induktę, jeśli nie będzie znacznemu pożytku Rzeczypospolitej, abrogować.

O retenta skarbowe żeby w Trybunałach Koronnych wolno było [k. 311v] czynić instygatorowi koronnemu intra hoc tempus, kiedy Trybunału Radomskiego nie będzie.

Książęta ichmć pruskie²³⁹ i kurlandzkie²⁴⁰ aby płacili to, co powinni płacić do skarbu Rzeczypospolitej i za lata przeszłe aby importowali winny dług.

Przychylając się do konstytucyi dawnych de compositione inter status²⁴¹ i artykułów sejmików anni 1643 et 1645 dokładamy i to, aby książęta ichm. duchowni kontrakty o dziesięcinę z dziedzicami dóbr szlacheckich

²³⁸ Jan Mikołaj Daniłowicz.

²³⁹ Fryderyk Wilhelm I Hohenzollern.

²⁴⁰ Jakub Kettler.

²⁴¹ Np. sejmu 1635 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 260.

raz uczynione ani sami, ani ich succedanei nie wzruszali, ale takowe kontrakty postanowione in perpetuum in suo robore aby zostawały ani więcej immutowane nie były.

Warowano jest konstytucyją anni 1576²⁴², aby korona Królestwa tego chowana była w Krakowie w skarbcu koronnym, który ma być za kluczem ichm. panów senatorów w teźże konstytucyjey wyrażonych zamknięty i pieczęciami zapieczętowany, nie przez prywatną osobę, ale przez pomienionych ichm. panów senatorów in casu necessitatis Reipublicae otwierany. Aby taż konstytucya, przychylając się do artykułów naszych anni 1646, do skutku istotnego przysła, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają.

Prowenta z dóbr królewskich wedle konstytucyi anni 1641²⁴³, które post decessum ichm. panów dzierżawców przed konferowaniem starostw do skarbu Rzeczypospolitej należą, na co się obracają i czemu ich w liczbę koronną nie kładą, upominać się mają ichm. panowie posłowie nasi.

Artykuły przeszłych sejmików naszych annorum 1643, 1645 et 1646 o Trybunale [k. 312] i dekretach jego, mianowicie in causa dissidentium in religione in toto reasumujemy, stosując się do przeszłych konstytucyi o dekretach trybunalskich annorum 1627, 1632 et 1638²⁴⁴. Także o niewydaniu mandatów z kancelaryi JKMcI pacem dissidentium wzruszających i konstytucyją convocationis o tym wyrażoną anni 1632²⁴⁵ in robore mieć chcemy. Więc i securitas w wywożeniu ciał zmarłych dissidentium w miastach królewskich aby była obwarowana.

Marszałek poselski aby przysięgał in eam rotham, że konstytucyje tak jako będą czytane będzie podawał do grodu, nic więcej ani przydając ani umniejszając, tylko to, co na górze w poselskiej i senatorskiej izbie traktowano i konkludowano będzie. Także i panowie posłowie wszyscy że nie są obligati nikomu stipulata manu i że bonum publicum szczerze promovebunt, aby przysięgali.

Poczty i ludzie panów tych, którzy jadąc na sejm i insze publiczne lub i prywatne zjazdy szkody czynią, aby o takowe krzywdy i szkody wolno pozywać iniuriantes na Trybunał inter causas militares.

Ichm. panowie starostowie pograniczni aby rezydowali w ukraiennych zamkach sub amissione tenutarum.

Na zapłatę wojsku sumę korespondującą podymnemu pozwalamy, jeśli i insze województwa pozwolą, ćwierci jednak dawnej nie mają pozwalać ichm. panowie posłowie nasi dla wielkich szkód i krzywd od żołnierza w każdym roku podjętych.

²⁴² *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 358.*

²⁴³ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 19.*

²⁴⁴ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 16, 152, 318.*

²⁴⁵ *Ibidem, s. 152.*

Lenne prawa smoleńskie i insze wszelakie etiam minutiora, aby in haereditates się nie obracały ostrzec prawem potrzeba.

Koni za granice aby nie wywodzono według starych praw [k. 312v] sub poenis maioribus.

Luxus że się między wszystkimi stanami zawzięł, jakim by sposobem miał być coercitus, mentem JKMc i et ordinum Regni wyrozumieć i to do braci na przyszyły sejmik przynieść.

Nagrody tym, którym dobra odpadły przez komisją moskiewską aby umówić, jednak nie z ordynaryjnych podatków, które na samę zapłatę wojsku powinny być obrócone.

Sprawy gdzie indziej de cognitione dóbr królewskich i szlacheckich żeby Król JMć na sądach zadwornych nie sądził, ale na sejmie. Przy których sprawach aby deputaci z izby poselskiej bywali i sentencje swoje dawali, serio urgere ichm. panowie posłowie mają. A jeśliby decreta takowe były, in executionem aby nie przychodziły.

Królewiczowi jmci Kazimierzowi starostwa te, których był przedtym in possessione, aby były in vim provisionis przywrócone, serio ichm. panowie posłowie domawiać się mają. Tak jako i o ekonomijach.

Komisje szwedzka i moskiewska²⁴⁶ aby ad effectum przyszły, przy której komisji moskiewskiej ekspediowanej aby dóbr dziedzicznych ziemskich in dubium nie wokowano, serio ichm. panowie posłowie urgere mają.

Dupla kwarta aby z dóbr reformacyjnej królowej jejmci podległych, gdy będzie onych in possessione, do skarbu Rzeczypospolitej była płacona, na co zgoda na przeszłym sejmie stanęła była²⁴⁷.

Rewizyje na dobra dziedziczne aby nie były wyprawowane, także ani komisje na komisje aby na jedneż dobra ante determinationem prioris commissionis nie były wydawane z kancelaryjnej JKMc sub nullitate onych, ani dekretami [k. 313] naznaczane.

Komisarze do ograniczenia dóbr księżęcia jmci Jeremiego Wiśniowieckiego wojewody ruskiego od dóbr Rzeczypospolitej według konstytucyj anni 1590²⁴⁸ aby byli per legem publicam naznaczeni, aby księżę jmć dóbr tych swoich dziedzicznych, które pro benemeritis in Patriam antecessorum księżęcia jmci od Królów ichmci za konsensem wszystkich stanów Rzeczypospolitej konferowane są, zasługując i sam ex persona sua, zostawał in pacifica possessione.

Inconveniens wielkie dzieje się wszędzie, że ludzie źli zwykli niesłusznie następować na substancyje ludzi w miastach koronnych rezydujących

²⁴⁶ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 79–80.*

²⁴⁷ *Ibidem, s. 80.*

²⁴⁸ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 156–157.*

i one iure caduco sobie upraszać, tedy jeśliby taki niesłusznie uprosił ka-duk, aby mógł być do Trybunału pociągniony pro damnis inter causas fisci i laesus aby był bliższy do poprzysiężenia szkód swoich.

Kwartę na zapłatę żołnierzowi żeby nie do Rawy, ale do Lwowa odwożono i zaraz z niej panom żołnierzom płacono pieniędzmi, a nie inszymi fantami, o co się żołnierze skarżą.

Deklaracja strony roboty złotniczej aby stanęła od Rzeczypospolitej, żeby ludzi ubogich konfiskacyjami i vexami niesłusznymi nie trapiiono i do zguby nie przywodziło.

Sukna stępowane aby przedawano w Koronie pod winami w dawnych prawach opisanymi.

O soli województwu naszemu służącej reasumujemy artykuły przeszłych sejmików.

Na instancją i prośbę jm. pana starosty kałuskiego²⁴⁹ miasteczko jmci dziedziczne Janów niedawno zasadzone od płacenia poborów podymnego i czopowego, przychylając się do prawa, do lat czterech ab actu presentis rachując, aby było uwolnione.

[k. 313v] Artykuły sejmików naszych przeszłych trzech in toto reasumujemy. A limitatem potestatem ichm. panom posłom naszym dajemy, iżby nic inszego nad to, co w artykułach mają tak terazniejszych, jako reasumowanych nie przynosili, onych fide et honore obligując, dosyć szczęśliwości w tym kładąc, gdy nam to, z czym ichmci posyłamy, przyniosą.

Petita z przeszłego sejmiku wszystkie reasumujemy i drugie terazniejsze przydajemy.

Naprzód petitum jejm. paniej wojewodzinej wileńskiej²⁵⁰ przestrzegając tego, aby z tej fundacyjnej nie działa się ujma prawom i ciężarom Rzeczypospolitej.

Za jm. panem starostą oświęcimskim²⁵¹, aby sprawa jego z królewiczami ichmciami zaczęta o dług in foro competenti, sejmowej decyzji nie podlegała.

Za jm. księdzem proboszczem kazimierskim²⁵² i mansjonarzami kazimierskimi, aby wyderkał z żup wielickich i bocheńskich podług przywilejów królów ichmci polskich był im wydawany.

Za jm. panem Jonaszem Szlichtynkiem, aby na sejmie ratione exercitii religionis suis nie był sądzony.

Za mieszczany lubelskimi pogorzalcami.

²⁴⁹ Jan „Sobiepan” Zamoyski, ordynat zamojski.

²⁵⁰ Zofia z Druckich-Horskich Strawińska, druga żona wojewody wileńskiego Krzysztofa Chodkiewicza.

²⁵¹ Krzysztof Komorowski.

²⁵² Jan Izydor Flores, dr obojga praw, kanonik sandomierski.

Za mieszczany łukowskimi.

Za mieszczany kazimierskimi, aby JKMć na ich wielkie szkody, które per inundationem aquarum ponieśli i na co już rewizyją wywiedli, miły względ mieć raczył. Także iż tam są deposita wszystkich urobków szlacheckich, aby samo miasto od stanowisk żołnierskich propter pericula incendii uwolnione było.

Jerzy Słupecki z Konar starosta pilzneński, marszałek koła rycerskiego.

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 11 kwietnia 1647 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 75, k. 314–314v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Słupecki starosta pilzneński, marszałek sejmiku 15 IV 1647 r. [feria secunda post Dominicam Ramis Palmarum proxima a. D. 1647]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 12 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 215–215v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 360–362 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 534–535v – kopia.

[k. 314] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 11 aprilis anni praesentis 1647 od JKMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym warszawskim złożony wiadomo czynimy, iż przychylając się do laudum na przeszłym sejmiku relacyjnym strony wyprawy z łanów uczynionego, żeśmy z komputu przez ichm. panów Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego, Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego, Zbigniewa Borowskiego pisarza grodzkiego horodelskiego i poborcy województwa naszego, Marka z Zwiartowa Zwiartowskiego na to deputowanych, dotąd jeszcze nie skończonego, we wszystkim dostatecznie przejrzeć się mogli. Zaczyn zostawując to laudum in suo robore et vigore, okazowania i wyprawy w nim namówionej executionem [k. 314v] do dalszego czasu na którymkolwiek sejmiku przyszłym odkładamy, i aby takiemu, że się na okazowanie lubo sposobem wyprawy z łanów, lubo podług starego prawa nie stawi szkodzić nie ma, praesentibus deklarujemy. A przy tym tychże ichmci znowu upraszamy, aby zaczęłą pracę swoją skończyli, a skończoną da Pan Bóg na przyszłym sejmiku nam przynieśli.

Żeby teraz zupełna suma zapłacenja wojsku kwarcianemu podług deklaracyjej naszej do Lwowa diebus ultimis iunii [30 VI] była wniesiona, której dla retentorów jm. pan poborca nasz, jako i dla krótkości czasu nie może adimplere, tedyśmy zlecili temuż jm. panu poborcy naszemu, aby z sumy 6000 zł, która na przepisanie ksiąg starych ziemskich miała być in sequestro sądu ziemskiego lubelskiego, 2000 zł u potomków sławnej pamięci jm. pana Daniela Węglińskiego podsędziego lubelskiego odebrawszy z sumą skarbowi na tę zapłatę należącą oddał, a potem od retentorów te 2000 zł wybrane ad sequestrum eiusdem iudicii wrócił.

Które to laudum nasze zgodnie namówione zleciliśmy ur. jm. panu Jerzemu z Konar Słupeckiemu staroście pilzneńskiemu, marszałkowi koła

naszego rycerskiego imieniem naszym podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, die 11 aprilis a. D. 1647. Jerzy Słupecki starosta pilzneński, marszałek koła rycerskiego mp.

3. *List Jana Zamoyskiego starosty kałuskiego do sejmiku lubelskiego 11 kwietnia 1647 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 75, k. 314v–315v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Słupecki starosta pilzneński, marszałek sejmiku 15 IV 1647 r. [feria secunda post Dominicam Ramis Palmarum proxima a. D. 1647]: Jerzy Słupecki starosta pilzneński, marszałek koła rycerskiego za zgodą ichmci podałem ten list do grodu per oblatam; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 359–360 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 214 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 535v–537 – kopia.

[k. 315] Jw. moi wielce miłościwi panowie i bracia.

Z wielką w obcych krajach pociechą moją i pytam się, i słyszę o szczęśliwych Ojczyzny naszej progresyjach, które przeszłego sejmku za spólnym rad koronnych i wmciów nm. panów i braciej obmyślawowaniem, pod szczęśliwą JKMcI P. n. m. dyrekcją Pan Bóg z wielkim nas wszystkich ukontentowaniem a narodów obcych podziwieniem pobłogosławił. Takiegoż successu na blisko złożonym sejmie, aby całość praw naszych, obrona i bezpieczeństwo foris et intus Ojczyzny naszej i nas obwarowane zostawało za namówionymi i przez obranych spośród wmciów mm. panów i braciej in publicum wysłanymi radami i życzę, i Pana Boga proszę. Do której publiki, iż też po części gotowość w województwie wmciów prywatna na wszelkie przypadki obmyślona, już ofiaruję i ja do tejsze usługi województwa wmciów 100 człowieka, 50 konnych a 50 pieszych, którzy za obwieszczeniem sług w domu mym zostawionych do wszelkiej usługi w województwie wmciów staną. Tylko proszę, aby poddani moi w Janowie nowo się fundujący z łask wmciów mm. panów wolnymi od czopowego teraz zostawali, dokądby zamogszy się i budynki, [k. 315v] i w grunty, których jeszcze nic a nic nie mają, większą da Pan Bóg korzyść Ojczyźnie i województwu przynieśli, którzy na początku ustraszeni zniszczyć i rozejść się musieli. Zasłużę ja to, da Pan Bóg, za nich wmciom memu miłemu państwu, którym wszelkiej szczęśliwości jako sobie życzę i służby moje braterskie w łaskę wmciów mm. panów i braciej pilnie zalecam.

Dan w Rzymie, die 20 februarii 1647. Wmciów mm. panów uprzejmy brat i sługa Jana Zamoyski.

XL. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 3 czerwca 1647 r.

Wojewoda lubelski Aleksander Piotr Tarło uniwersałem datowanym w Tursku 30 III 1647 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego

po śmierci Adama Noskowskiego na 3 VI 1647 r. Tłumaczył, że elekcję zamierzał złożyć wcześniej, uważając jednak czasy przytrudniejsze i pod ten czas resolucyj przytrudniejsze niektórym ichmciom przyjazdy, a potem prędko następujący sejm, a chcąc wszystkim ichm. panom obywatelom województwa lubelskiego zarówno wygodzić, najprzystojniejszy czas elekcyj podkomorskiej po skończeniu sejmku rozumiałem. W grodzie lubelskim uniwersał oblatował ur. Jan Wysocki 13 IV 1647 r., APL, CLRMO 75, k. 306–306v.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. 6 VI 1647 r. nominację na urząd podkomorzego lubelskiego otrzymał Stanisław Firlej, U. t. IV, z. 4, nr 202.

XLI. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1647 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 9 września 1647 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 75, k. 850–852 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Adam Suchodolski starosta horodelski, marszałek sejmiku 10 IX 1647 r. [feria tertia post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1647]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 12–14 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 215v–217v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 362–365 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 546–550 – kopia.

[k. 850] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terazniejszy electionis deputati pro die 9 septembris podług naznaczenia constitutionis na miejsce zwykłe do Lublina zjehawszy się, naprzód deputata zgodnie obraliśmy jm. pana Stanisława Domaszewskiego podsędką ziemskiego łukowskiego.

A potym przychylając się ad lauda województwa naszego in anno 1646 et 1647 uchwalonych i konstytucyjami sejmów przeszłych ostatnich aprobowanych przystąpiliśmy do słuchania rachunku [k. 850v] jm. pana Zbigniewa Borowskiego pisarza grodzkiego horodelskiego, poborcy naszego podatków tak poborów dwu łanowych, jako i czopowego, które poczęły się a die 1 octobris proxime praeterito, a currit ad diem 1 octobris anni praesentis. Który to pan poborca nasz ukazał nam kwit skarbowy, iż z województwa naszego sumę dwojgu podymnemu korespondującą 32 885 złp gr 15 na zapłatę wojsku ukrainnemu konstytucyjami sejmów przeszłych pozwoloną we Lwowie pro tempore eadem constitutione praefixo zapłacił, ostatek zaś na delatach, iż jeszcze tempus praefixum czopowego postanowionego ad diem 1 octobris anni praesentis miastom wszystkim i posesorom onych currit, pokazał. Nie mogąc dlatego sufficienter ad praesens wysłuchać rachunku jm. pana poborcy uchwalamy, aby tenże jm. pan poborca sumy wszystkie za poborstwa swego należące jako najprędzej odebrał i od debitorów wyciągał i one do ichm. panów szafarzów w laudum anni 1646 i 1647 mianowanych za kwitami od wszystkich ichmci lubo któregokolwiek z nich autentycznymi albo ręcznymi oddawał.

A że tenże jm. pan Zbigniew Borowski będąc suis negotiis implicatus wymawia się na ten czas województwu z dalszego urzędu tego poborstwa, tedy onego od tego uwolniwszy, na jego miejsce upraszamy jm. pana Jana Poniatowskiego komornika ziemskiego i vicesgerenta grodzkiego lubelskiego do wybierania czopowego i furmanki. Które czopowe jedno z furmanką i z jej akcydencyjami, przychylając się ad lauda nostra anni 1646 et 1647 postanowione et constitutionibus novellis aprobowane, do roku przyszłego, to jest ad 1 octobris in anno 1648 uchwalamy. Na który czas będzie li województwo nasze potrzebę widziało dalej to czopowe prorogować in toto lauda anni 1646 et 1647 [k. 851] constitutionibus aprobowane do namówienia zgodnego zachowujem. Które to terażniejsze namówione czopowe ma wybierać terażniejszy pan poborca a die 1 octobris proxime ventura, a kończyć będzie 1 octobris in anno 1648, wybierając je na raty cztery. Obowiązując przy tym pana poborcę, aby przychylając ad lauda nostra anni 1646 et 1647 uchwalonych, jako też i do komputu na osobnym skrypcie i regestrze i strony czopowego wszystkich miast i miasteczek województwa naszego rękoma jm. pana Remigiana Kielczewskiego podsędka i podstarościego lubelskiego, jako inszych ichmciów natenczas będących podpisanego, do grodu lubelskiego podanego, czemu nowe lokacje miast i miasteczek, którym 4 lata minęły, które nie są od województwa uwolnione podlegać mają, plus offerentibus, nie upośledzając jednak possessores bonorum, arendował i kontrakty spisywał, omnemque curam et diligentiam adhibeat, jakoby największa tego czopowego auctia województwa naszego dochodziła. Defecta czopowego ob conflagrationem albo pestem perpressa w grodzie lubelskim przez burmistrza i dwóch radziec każdego miasteczka mają być juramentem aprobowane.

A iż tak wiele przewoźnych piw, gorzałek z różnych województw, inszych miasteczek województwa tego do Lublina przywożą, że już robienia piw lubelskich ledwie nie zaginęły, skąd i czopowe szczupłe, przeto postanawiamy, żeby od każdej beczki zwyczajnej piwa przewoźnego z inszych województw, także miast i miasteczek województwa tego do Lublina przywoźnego zwyczajnie, a od lubelskich, wieniawskich, rurskich i z inszych gruntów przy Lublinie będących po gr 3 od beczki każdej, tudzież i od gorzałek czopowe zwykle wybierane i płacone było. Jednak który by dziedzic albo possessor bonorum nie chciał a tempore praefixo, hoc est a 1 octobris proxime ventura najdalej in spatio quatuor septimanarum o czopowe zawierać kontraktu, tedy je wolno będzie panu poborczy komu chcieć arendować albo od urzędów miast [k. 851v] czopowe podług konstytucyj 1628 et 1629²⁵³ praevio iuramento odbierać. W którym wybieraniu

²⁵³ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42, 60–61.

sposobem mianowanym czopowego żaden przeszkadzać nie ma jm. panu poborcy sub poenis constitutione coronationis anni 1633²⁵⁴ w uniwersale expressis, in castro Lublinensi repetendis.

A pieniądze te wszystkie wybrane z czopowego ma chować jm. pan poborca nasz przy księgach grodzkich lubelskich w skrzyni, przy pieczęciach i kłódkach ichm. panów szafarzów naszych in annis 1646 et 1647 mianowanych i uproszonych, oddawając je za kwitem lubo wszystkich ichm. panów szafarzów lubo któregokolwiek z ichmci. I z tych podatków na przyszłym sejmiku electionis deputata województwa naszego lubelskiego [10 IX], nie w skarbie koronnym albo gdzieindziej, sufficientem calculum uczynić będzie powinien. Któremu panu poborcy naszemu względem prac jego od tych egzakcyi z tychże podatków 1000 złp naznaczamy salarium.

Ojcom dominikanom lubelskim przy kościele św. Stanisława będącym względem sklepu wcześniejszego w krużganku klasztoru swego przeciwko kaplicy św. Dominika będącego, który województwu naszemu aeviternis temporibus na przeniesienie i chowanie ksiąg ziemskich i trybunalskich, za sklep kościelny, w którym z dawna też księgi chowane były i teraz w nim są, puszczają przy dawnych ich względem tegoż sklepu procentach prawem opisanych zostawając, sumę 2000 złp z retent jm. pana [Zbigniewa] Borowskiego, przeszłego poborcy naszego, naznaczamy. Po której sumy 2000 złp za kwitem tychże ojców odebraniu więcej do tego nowoukazanego i naznaczonego sklepu ojcowie dominikanie lubelscy nic a nic należeć nie będą powinni, lecz ma być w mocy zawiadowania sądu ziemskiego lubelskiego i województwa tego według prawa i zwyczaju dawnego.

Które to postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy jm. panu Adamowi z Suchodół Suchodolskiemu staroście horodelskiemu, koła naszego natenczas marszałkowi, imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich [k. 852] per oblatam podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym, dnia 9 września r. P. 1647. Adam Suchodolski z Suchodół starosta horodelski.

XLII. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 10 czerwca 1648 r.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 10 czerwca 1648 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 406v–411v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Domaszewski Widlica podsędek ziemski łukowski, marszałek sejmiku 13 VI 1648 r. [sabbatho post festum Sacratissimi Corporis Christi proximo a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 14–18 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 218–220v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 365–372 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 552–559 – kopia.

²⁵⁴ *Ibidem*, s. 229.

[k. 406v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na dzień dzisiejszy, to jest 10 miesiąca czerwca w roku terażniejszym 1648 do Lublina zjechawszy się, uważając tak nagle na Ojczyznę naszą z buntów i swejwoli ukraińskiej zachodzące niebezpieczeństwa, chcąc jej jako miłej matce swojej za pomocą Pana Boga naszego totis viribus jako najprędzej w takim razie succurrere, nie czekając sejmiku i konwokacyj od jaśnie wielbnego jm. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego prymasa koronnego złożonych, ani media et modos, które da Pan Bóg, stany koronne i W. Ks. Litewskie do zatrzymania całości swojej i do ucięcia wszystkich, które by na Rzeczpospolitą następowały [k. 407] niebezpieczeństw przedsięwzawemą, tośmy między sobą zgodnie postanowili, i aby się od wszystkich obywatelów województwa naszego, tak duchownych, jako i świeckich temu wszystkiemu dość stało fide, honore et amore in Patriam, która wszystko complectitur, obowiązaliśmy.

Naprzód iż ten pożar niebezpieczeństw i swejwoli ukraińskiej prędkiego i Ojczyzna nasza niemniejszego ratunku potrzebuje, dlategoż jako najprędzej i jako najporządniej być może ludzi wojennych 600, to jest 200 koni usarza, 400 koni kozaków zlecieliśmy zaciągnąć ichmciom od nas uproszonym (którzy z chęci swojej i miłości ku Ojczyźnie takowej Rzeczypospolitej i województwa naszego lubelskiego ochotnie podjęli się usługi), jm. panu Zbigniewowi Firlejowi na Dąbrowicy staroście lubelskiemu usarza koni 100, kozaków koni 100, jm. panu Bartoszowi z Kazanowa Kazanowskiemu staroście łukowskiemu kozaków koni 100, jm. panu Florianowi Słupeckiemu usarżów koni 100, jm. panu Remigianowi Jędrzejowskiemu łowczemu lubelskiemu kozaków koni 100, jm. panu Pawłowi Spinkowi kozaków koni 100. Którym żołąd na pierwszą ćwierć naznaczamy usarzom po zł 80, kozakom po zł 60 na koń, a z osobna ichm. panom rotmistrzom uważając koszty ichmci, które będą na zaciągi łożyli, nomine donatywy postępujemy na każdą chorągiew po zł 2000.

[k. 407v] A chorągwiom i towarzystwu na ściąganie te miejsca w województwie naszym naznaczamy: chorągwiom usarskiej i kozackiej jm. pana starosty lubelskiego starostwo lubelskie, Ostrów ze wszystkimi wsiami do niego należącymi, jako Uścimowem, Krasnem, Kolechowicami, Puchaczowem, Tyśmienicą z Gródkiem, Oleśnikami, Roskopaczowem, Bystrzejowicami; chorągwi jm. pana starosty łukowskiego starostwo łukowskie z Wiszniewem i jego przyległościami Trzebieszowem, Kąkolewnicą i ze wszystkimi do tych dzierżaw należącymi wsiami; chorągwi usarskiej jm. pana Słupeckiego starostwo urzędowskie, wsi Zamkowe i Klasztorne, Zawichojskie, Bystrzycę, Rzeczycę Księżą, Piotrawin, Chodel i z przyległymi tych dzierżaw wsiami; chorągwi jm. pana łowczego lubelskiego starostwo kazimierskie, Wąwolnicę, Świeciechów, Popów, Opoczkę, Głodną; chorągwi jm. pana Spinka Parczów ze wszystkimi wsiami, które

do folwarku parczewskiego zarabiają, Księżą Wolę, Jedlanę, Brzostówkę, Radzyń ze wszystkimi wsiami do niego należącymi, Ulan, w Żyrzynie i innych wsiach i dobrach collegium krakowskiego w województwie lubelskim będących. Które to chorągwie i towarzystwo pod nimi służące na miejscach do ściągnięcia sobie naznaczonych mają się i powinni będą skromnie zachować, stacyi większych od poddanych tamecznych nad złp 10 z włóki (które praesenti laudo za spólną zgodą i namową onym pozwalamy) nie wyciągać sub poenis in legibus [k. 408] descriptis, o co forum na kapturach naznaczamy. Te zaś wszystkie chorągwie intra decursum durarum septimanarum a data dnia dzisiejszego mają być zaciągnięte, których popis na przyszłym sejmiku, który się 25 die iunii anni praesentis odprawować będzie, namówimy i przed którymi osobami determinowany być ma i jak prędko z stanowisk swoich ruszyć się i na które miejsce iść będą miały, na tymże sejmiku deklarujemy.

Pieniądze zaś na zapłatę żołdu ludziom tym przez nas zaciągniętych takowym sposobem obmyśliśmy. Naprzód reszty wszystkie tak z poborów łanowych, jako i z czopowego, które przy ur. panach Janie Iżyckim mieczniku lubelskim, Zbigniewie Borowskim pisarzu grodzkim horodelskim, Janie Poniatowskim komorniku ziemi lubelskiej, także i przy ichm. panach szafarzach i posesorach dóbr i dzierżawcach czopowego, i przy kimkolwiek retenta publiczne będące naznaczamy. Które wszyscy intra decursum unius septimanae do rąk ichm. panów rotmistrzów za asygnacją jm. pana Remigiana Kielczewskiego podsędka lubelskiego jako szafarza i za kwitami ichm. panów rotmistrzów oddać będą powinni, a to sub poena peculatus et confiscationis bonorum na sądach przyszłych kapturowych processu summario fisci vindicanda, którym praesenti laudo sine adcitatione tak panom poborcom z swymi retentorami, jako też i cuiusvis z pany poborcami terminum peremptorium naznaczamy.

[k. 408v] A iż nam dotąd constare nie może, wiele czopowe na jeden rok wyniesie, także ciż panowie poborcy wiele retent przy panach posesorach, dzierżawcach i kontrahentach być powiadają i sami liczby dotychczas dostatecznie nie uczynili, tedy praesenti laudo postanawiamy, aby ciż panowie czopownicy, jako i ich kontrahentowie, także posesorowie cum abiuratis na przyszły sejmik z kontraktami, regestrami i kwitami czopowego wybranego stawili się dla snadniejszego porachowania. Co powinni praestare mianowicie nobiles personae sub poena banitionis perpetuae, plebeiae zaś sub poena infamiae et confiscationis bonorum in eodem iudicio capturali vel in post in iudicio tribunalitio inter causas fisci, ad instantiam cuiusvis vindicanda.

A że te reszty i dawne w województwie naszym remanenty w zapłacie ludziom zaciągniętych sufficere nie mogą, pozwalamy pobory łanowe

cztery tak z dóbr szlacheckich, jako też i królewskich, także i duchownych według dawnych uniwersałów i kwitów, *salvis desertatis et conflagratis*. Na których wybieranie ur. jm. pana Jana Poniatowskiego komornika ziemskiego lubelskiego w lubelskim i urzędowskim powiatach, pozwoliwszy mu *salarium* zł 500, a w łukowskim jm. pana Stanisława Celińskiego komornika granicznego łukowskiego, także postąpiwszy mu *salarium* zł 150, naznaczamy. Które pobory wszyscy submitujemy się wydać *intra decursum unius septimanae a data diei hodiernae*²⁵⁵. A panowie poborcy po wybraniu [k. 409] ich *intra triduum* do rąk ichm. panów rotmistrzów z tej sumy poborowej *tantum* oddać powinni będą, ile każdemu z ichm-ci jm. pan podsedek lubelski²⁵⁶ jako szafarz województwa naszego przez swoją asygnacją naznaczy. *Residuum vero sumy*, ile jej zostanie, do przypadającego blisko sejmiku przy sobie zatrzymać mają, na którym do czyich ręk one oddać powinni będą namówimy. A którzy by tych poborów do rąk panów poborców *intra tempus praefixum* nie oddali, takowi ad *instantiam* poborcy w sądach kapturowych sprawować i tam pobór *cum triplici pensione*, która województwu *cedere* ma, *luita poena ex arbitrio iudicii decernenda* płacić powinni będą.

Na kupce zaś lubelskie Włochy, Greci, Ormiany, Szoty i któregokolwiek narodu są, na wszystkich generaliter, tak na tych, którzy tu *fixas possessiones* mają, jako też i na tych, którzy nie mając *iura civitatis* tu w Lublinie, *merces suas* przedawali i *ad praesens* przedają, wkładamy donatywę złp 2000, chcąc mieć to po nich, aby wszyscy, żaden z nich nie zasłaniając się *libertacyjami* ani *protekcjami*, jednego między sobą obrawszy *pomienioną sumę* niemieszkanie złożyli do niego, którą on zaś *intra decursum unius septimanae a data diei hodiernae* do rąk jm. pana poborcy lubelskiego oddać powinien będzie. Co wszystko tak wszyscy kupcy, jako też i ten, do którego ta suma złożona będzie, *praestare* powinni *sub poena infamiae et confiscationis bonorum ac mercium praesenti laudo interposita ex instantia* poborcy *vindicanda*.

[k. 409v] Na Żydy także wszystkie w województwie lubelskim tak w miastach szlacheckich, jak królewskich i duchownych mieszkających złp 3000 wkładamy, którą sumę aby *intra decursum unius septimanae a data diei hodiernae* do rąk jm. pana poborcy oddali, *praesenti laudo* nakazujemy *sub poena infamiae et confiscationis bonorum ac mercium ex instantia* pana poborcy na sądach kapturowych *vindicanda*.

²⁵⁵ *Anonimowy obserwator ówczesnych wydarzeń zanotował*: W Lublinie był ten sejmik 10 iunii. Na którym do tych pieniędzy, które mieli z czopowego i dawnych z poborów *retent*, cztery pobory uchwalili i one *de facto* w jednym tygodniu wydali, *B. Ossol., rkp. 219/II, k. 69*.

²⁵⁶ *Remigian Skarbak Kielczewski*.

Więc że ta swawola i bunty ukraiinne codziennie (jako wiadomość mamy) in immensum krzewi się, której aczby wojska przez województwa wszystkie w tak ciężkim razie na uskromienie tej swejwoli ukraiinnej zaciągnione za pomocą Bożą resistere mogły, pilno jednak to uważając, że ta swawola ukraiinna Ordę chana tatarskiego sobie in societatem przybrała, zatym obawiając się, aby za tak pogodną okazyją do tego się potencyja otomańska przymierzać nie chciała, chcąc mieć in eo passu Ojczyznę naszą securam i onej pewne gruntowne zawczasu obmyślając auxilium, sposobem pospolitego ruszenia wszystcy osobami swymi (czego strzeż Boże), gdyby jakie niebezpieczeństwo tak z tamtej, jako też i z inszej strony nastąpić miało, przeciwko wszelakiemu nieprzyjacielowi Ojczyzny naszej ruszyć się obiecujemy.

Więc i to uważając, że Ojczyzna nasza ferocia factorum bez wodzów wojennych na ten czas zostawa, użyliśmy z pośrodku siebie jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego starostę pilzneńskiego, aby do jaśnie wielbnego jm. księdza arcybiskupa [gnieźnińskiego], prymasa [k. 410] na ten czas Regni²⁵⁷ z instrukcją naszą dojechał i jmc i nomine województwa naszego upraszał, aby nam jmc communicato z inszymi ichm. pany senatorami consilio wiadomość dał, dokąd by i pod czyj regiment ludzie w województwie naszym na usługę Ojczyzny zaciągnięni stawić się mieli, i na insze puncta instrukcyje naszej respons na przyszły sejmik przyniósł.

A że ichm. panowie Firlejowie z Dąbrowicy, tak jm. pan podkomorz²⁵⁸, jako i jm. pan starosta lubelski²⁵⁹ kilkuset ludzi jezdnych i pieszych insistendo vestigiis zacnych i mężnych przodków swoich niemającym kosztem swym własnym zaciągnąć i na usługę Ojczyzny pospołu z ludźmi województwa naszego stawić ochotnie z chęci swej i miłości deklarowali się, takową ichmci ku Ojczyźnie naszej pietatem et amorem przy podziękowaniu braterskim wdzięcznie od ichmci przyjąwszy obiecujemy, że ichmci merita publico województwa naszego nomine przyszłemu da Pan Bóg Panu naszemu i Rzeczypospolitej wszystkiej jako najpilniej recomendatam mieć. Którym to ludziom kosztem swym zaciągnionym jm. pan starosta lubelski obmyślić ściąganie obiecuje, a ludziom jm. pana podkomorzego na ściąganie Przybysławice i Wolę Przybysławską, Czerniejów, Krynice, Sułkowice i Leśce ukazujemy.

Do tejsze potrzeby nagłej Rzeczypospolitej wybrańców po wszystkich dobrach królewskich w województwie naszym [k. 410v] będących naznaczymy i koniecznie mieć chcemy, aby się porządnie z ryszunkami jako

²⁵⁷ Maciej Łubieński.

²⁵⁸ Stanisław Firlej.

²⁵⁹ Zbigniew Firlej.

ich powinność niesie do pieszego rotmistrza i piechoty służącej jm. pana starosty lubelskiego stawili się intra decursum duarum septimanarum.

A iż pod ten czas potrzebna jest prowizya securitatis województwa tutecznego, tedy zlecamy to ichm. panom starostom, aby ichmć ludzi swowolnych, którzy by tak w miastach, jako i we wsiach szlacheckich, królewskich i duchownych, na drogach publicznych wiolencyje czynili albo domy szlacheckie najeżdżali, imać i onych do przyszłego sądu kapturowego zatrzymać kazali.

Nadto miasto Lublin powinno będzie omnem securitatem suam providere, szzańce i wszystkie municyje ponaprawować, armatę porządną i prochów, kul do niej po dostatku mieć, do czego dwory i jurysdykcje wszystkie tak szlacheckie, jako i duchowne praesenti laudo przyłączamy i aby onera wszystkie do obrony miasta należące z miastem zarówno nemine excepto ponosili, przykazujemy. A jeśliby którzy z nich nie byli posłuszni, przed jurysdykcyją zamkową jm. pana starościną forum im naznaczamy. Także ludzi luźnych personas suspectas aby mieli in seria animadversione.

Prochów i ołowiów ludziom ukraińnym, a zwłaszcza plebeis personis Rusi wykupować z Lublina aby zabraniali praesenti laudo nakazujemy, sub poenis arbitrariis ex instantia [k. 411] cuiusvis per iudicium capturale decernendis.

Rozumie też to być rzecz potrzebną województwo nasze, aby w tak niebezpiecznym czasie poczta na Ukrainę była, która by wiadomość pewną o trwogach z tamecznych krajów do wiadomości województwa naszego przynosiła, postanawiamy tedy praesenti laudo, aby było poczty koni 10, którą do dyspozycyjej jm. pana podsędka lubelskiego²⁶⁰ dajemy i aby nią zawiadywał, jmci zleciliśmy. Która według dyspozycyjej jm. pana podsędka lubelskiego poczawszy od Lublina do obozu leżą swoją w miastach odprawować i o trwogach z Ukrainy jako najczęściej i niemieszkanie dawać znać do grodu lubelskiego powinna będzie. Sumpt zaś na tę pocztę ex aerario publico na koni 7 tenże jm. pan podsędek jako szafarz województwa naszego, każdemu z nich na miesiąc po zł 15 płacąc, prowidować ma, a residuum poczty, to jest koni 3 mieszczanie lubelscy, na których to onus praesenti laudo wkładamy, sumptem swoim trzymać powinni będą, sub poena 500 marcarum ex instantia cuiusvis in iudicio capturali vindicandae.

Które to nasze zgodnie namówione laudum zleciliśmy niektórym z pośrodku siebie ichmciom przy podpisie jm. pana dyrektora naszego koła podpisać i do ksiąg tutecznych grodzkich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym [k. 411v] odprawowania sejmików, 10 iunii anno 1648. Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan

²⁶⁰ *Remigian Skarbak Kielczewski.*

chełmski, Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, Zbigniew Firlej na Dąbrowicy starosta lubelski, Remigian Kielczewski podsędek i podstarości lubelski, Stanisław Domaszewski Widlica podsędek łukowski, marszałek koła rycerskiego.

XLIII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 25 czerwca 1648 r.

Prymas Maciej Łubieński uniwersałem datowanym w Łowiczu 26 V 1648 r. informował szlachtę o śmierci króla, zwoływał sejm konwokacyjny na 16 VII, poprzedzające go sejmiki miały się zebrać 25 VI 1648 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatowany został 3 VI 1648 r., APL, CLRMO 76, k. 393–397. Zob. też ASWK, t. II, cz. 1, s. 344.

1. Instrukcja posłom na sejm konwokacyjny z sejmiku lubelskiego 25 czerwca 1648 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 437v–441v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek sejmiku 1 VII 1648 r. [feria quarta in vigilia festi Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 108–114 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 68–70 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 568–573 – kopia.

[k. 438] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego za obwieszczeniem o śmierci świętej pamięci Najjaśniejszego Króla JMci Władysława IV Pana naszego przez jaśnie wielbnego w Panu Chrystusie jm. księdza Macieja Łubieńskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa, na dzień dzisiejszy do Lublina na miejsce zwykle zjechawszy i z pośredka siebie na konwokację blisko przyszłą posłów ichm. panów Stanisława podkomorzego, Zbigniewa starostę Firlejów z Dąbrowicy, Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego, lubelskich zgodnie obrawszy, to im zlecamy i aby tego pilnie przestrzegali fide, honore et conscientia obowiązujemy.

Naprzód ichm. panowie posłowie nasi stawiwszy się na początek zaraz konwokacyjnej imieniem województwa naszego wielki żal za zejściem z tego świata świętej pamięci Króla JMci Pana naszego, którego nam i pod szczęśliwym JKMci panowaniem dłuższego i miłego pokoju zażywać, iniquissima zajrzały fata in sinum wszystkiej Rzeczypospolitej z wieczną nas samych i potomnych czasów wysokich dzieł i zasług JKMci ku Ojczyźnie naszej [k. 438v] pamięcią deponere mają. Nasze zaś to osierocenie i zamieszanie Rzeczypospolitej, statum et res jej jako miłej matki naszej humillimo corde et suplicibus votis miłosierdziu i opatrności świętej Boskiej oddawszy, najpierwszego i największego mamy to desiderium, abyśmy za błogosławieństwem świętym Pańskim zgodnie i jako najprędzej Pana (bez którego Ojczyzna nasza mogłaby maioribus exponi periculis et intestinis concuti dissensionibus nie mając dobrego, który jest anima rerum, rządu) obrali.

Przeto panowie posłowie nasi zaraz na początku konwokacyjnej ze wszystkimi stanami koronnymi i W. Ks. Litewskiego znosić się mają o czasie jako najprędszym i o miejscu elekcyjnej nowego Pana, które najspodobniejsze rozumiemy w oczach nieprzyjacielskich pod Gliniany, ad communicanda in repentinis casibus consilia et subsidia wojskom przeciwko nieprzyjaciołom zgromadzonym wygadując, w tym i ruskim obywatelom braciej naszej, którzy dla tych niebezpieczeństw z domów swoich oddalić się nie mogą, i dla tych, którzy przeciwko temu nieprzyjacielowi osobami swymi poszli i pójdą. Więc aby ta konwokacyja przez jeden tydzień odprawić się mogła, panom posłom zlecamy.

Na bezpieczeństwie zaś tak wewnętrznym, jako i postronnym jako wszystka salus et vis consistit, tak bez tego wszystkie by najlepsze consilia in cassum cadere by musiały, a zatym Ojczyzna nasza w całości [k. 439] swojej periclitari, zaczym pilnie starać się mają, aby omnimoda securitas na wszystkie, które Ojczyźnie naszej imminent pericula rzetelnie namówiona i samą rzeczą opatrzona była do wojsk od województw zaciągnionych, przez wielu ichmci ex amore Patriae swym własnym kosztem sposobionych, aby za spólną namową i naradą stanów koronnych i W. Ks. Litewskiego dux belli tanto muneri idoneus pospołu z komisarzami ad instar wojny chocimskiej jako najprędzej byłznaczony, pilne staranie uczynią.

Na zatrzymanie zaś pokoju i rządu domowego wszystkie przeszłe konfederacje, kaptury i świątobliwe przodków naszych związki i unie in toto reasumujemy i one sacrosancte et inviolabiliter trzymać mamy. A cokolwiek by przeciwko tym związkom i inszym prawom, wolnościom naszym, także względem rozróżnienia in fide christiana, salvis iuribus Ecclesiae Catholicae Romanae integra, jednak we wszystkim dissidentium de religione christiana pace et securitate jest exorbitatum. I w czymesmy po wszystkie czasy za panowania świętej pamięci Króla JMci in felicitate quaedam Ojczyzny naszej słusznej odnieść nie mogli satysfakcyjnej, tedy takowe wszystkie nasze exorbitancje, gravamina, vulnera et desideria do elekcyjnej przyszej da Pan Bóg nowego Pana odkładamy.

Dochodzi to nas, jakoby ta sedicia ukrajinna miała mieć suos motores et consiliarios, aby się takowy każdy [k. 439v] in Patriam impius mógł odkryć. Także kto by do takowych dał occasionem buntów panowie posłowie pytać, i o listach pozwolenia iść na morze, przywrócenia przywilejów i wolności Kozakom lubo ich asekuracyjnej, z której by kancelaryjej koronnej wynieść miały, dowiadować się mają.

Wojsko kwarciarne na miejsce straconego jako najprędzej ordynować, cudzoziemskiego wielkiej liczby nie zaciągać, aby nas i elekcyjnej przyszej nimi nie zatrudniono. A kto by na terażniejszą Rzeczypospolitej posługę lud

cudzoziemski miał zaciągać, aby szlachcic polski albo W. Ks. Litewskiego, i na tej konwokacyjnej stanom Rzeczypospolitej mianowany.

Kwarty obiedwie i ich wszystkie akcydencyje, także canony pruski i kurlandzki, dochód z myta morskiego na tak nagłą Rzeczypospolitej potrzebę insimul obracać. A że Król JMć świętej pamięci podczas oddawania kwarty w Rawie zszedł z tego świata, którykolwiek by kwartę zatrzymał, aby bądź na konwokacji, bądź prędko we Lwowie pooddawali do rąk jm. pana podskarbiego koronnego²⁶¹ sub poenis w prawie opisanymi. Na też potrzebę Rzeczypospolitej proventa ex bonis a morte Regia vacantibus, mianowicie z starostwa bydgoskiego, lubaczowskiego, brodnickiego i innych, jako prawo samo mieć chce, należeć mają, ażeby się w tak nagłej potrzebie Rzeczypospolitej prędko wygodzić mogło, aby jm. pan podskarbi takowe dobra ex consensu ordinum Regni plus offerenti [k. 440] do roku jednego, nim się konwokacja skończy, arendował. Ex proventibus mensae Regiae, opatrzywszy począć koło ciała śp. Króla JMci, ex dignitate tanti principis et Reipublicae cokolwiek by zostawało, to wszystko na terażniejszą Rzeczypospolitej obracać potrzebę. A dobra takowe, żupy i wszystkie prowenta stołowe jm. pan podskarbi koronny podług prawa ma w rękach swoich trzymać i onymi dysponować.

Cekauzy i armaty koronne jako najpilniej rewidować, a że nieboszczyk pan [Paweł] Grodzicki wiele rynsztunków na piechotę i jezdne do cekauzów Rzeczypospolitej sposobił był, w tak nagłym razie wyprawy wojskowej życzymy, aby terażniejszy pan magister artyleryj²⁶² takowych rynsztunków rotmistrzom osiadłym za dostateczną asekuracją mutuo za pozwoleniem wszystkich stanów nażyczać mógł.

Ichm. panów duchownych nm. panów o subsidium charitativum (do czego ichmci nie tylko amor in Patriam, ale więcej, integritas cultus Divini słusznie ma stimulare) prosić. Także ichm. panów W. Ks. Litewskiego nm. panów i braciej, aby nam z miłości swojej braterskiej i z świątobliwych uniej związków in hoc communis status et integritatis nostrae periculo (lubo nic o miłości i ochocie ichmci nie wątpimy) subsidiari chcieli, pilnie prosić.

Nad bracią naszą, którzy z pogromu pokaleczeni powychodzili, a drudzy do ciężkiej pogańskiej zabrani są niewolej mając compassionem, zlecamy panom posłom [k. 440v] naszym, aby pozostałym i Rzeczypospolitej aliquam consolationem uprosić mogli, a na oswobodzenie więźniów z pobożnych fundacyi godnej pamięci ichm. księży [Jakuba] Zadzika krakowskiego, [Pawła] Wołuckiego kujawskiego²⁶³ biskupów dochody

²⁶¹ Jan Mikołaj Daniłowicz.

²⁶² Krzysztof Arciszewski.

²⁶³ Paweł Wołucki (zm. 1622), biskup kamieniecki, wrocławski i łucki.

jako najprędzej były na to obrócone. Posłów do Porty, do Moskwy i do innych przyległych państw i sąsiadów jako najprędzej, jednych zawartych do trzymania pakt upominając się, a drugich w przyjaźni zatrzymawając wyprawić.

Cudzoziemców, którzy byli a consiliis w pokoju świętej pamięci Króla JMci tak duchownych, jako i świeckich, jako najprędzej z Korony i państw wszystkich relegować i onych, jeśliby się tu dłużej w Ojczyźnie naszej bawić mieli, zaraz na początku przyszłej da Pan Bóg elekcyjej per ordines Regni et Magni Ducatus Lithuaniae sądzić.

O rachunkach skarbowych dla informowania Rzeczypospolitej, nie dając kwitu, dowiedzieć się i rewizyją skarbu i klejnotów koronnych przez przysięgłe na to *ex utraque utriusque ordinis gente* przed przyszłą elekcyją odprawić. Konstytucya anni 1634 o pospolitym ruszeniu²⁶⁴, jeśliby do niego przyszło, strony wyprawy między szlachtą bracią naszą rozrodzone aby ad effectum przywiedziona była, panowie posłowie starać się będą.

Więc i to panowie posłowie nasi (nie zatrudniając na potym przyszłej elekcyjej) stanom koronnym i W. Ks. Litewskiego na tej konwokacyjej proponować mają, aby ci, którzy nie są in dignitate status iuris i którzy nowymi [k. 441] przeciwko prawu wyraźnemu zdobiją się tytułami przyjmując je różnie, do tej elekcyjej nie należeli. A przytym patrząc na przykłady przeszłych elekcyi, jeśliby prędką na tej konwokacyjej elekcyją, a strzeż Boże i mianowaniem Pana na prawa i wolności nasze ktokolwiek chciał następować, in tali casu panów posłów naszych obstringimus, aby postrzegłszy takowych fakty i opresy wolności i elekcyjej naszej jako najprędzej dawali nam znać, a my wszyscy pod takim, jako jest w prawie de expeditione generali wyrażonym obowiązkiem na uczynienie spólnie z inszymi stanami Rzeczypospolitej wstrętu takowym opresyjom ruszyć się z domów naszych obiecujemy.

O aprobacją laudi conventus praesentis, także i przeszłego zjazdu, na którym żołnierza powiatowego na potrzebę terażniejszą Rzeczypospolitej, a przytym podatki i cokolwiek należało do ratunku Ojczyzny i dobrego porządku namówiliśmy, aby to wszystko *authoritate convocationis* aprobowano było, panowie posłowie nasi instabunt pilnie.

O pozwolenie sejmiku relacyjnego po skończeniu konwokacyjej we dwie niedziele panowie posłowie od stanów Rzeczypospolitej starać się będą, na którym podatki i sposób dalszej zapłaty żołnierzowi naszemu powiatowemu namawiać mamy.

Którą instrukcją i wszystkie punkta w niej wyrażone ichm. panom posłom naszym dając, *iterato onych* obowięzujemy, [k. 441v] aby w insze

²⁶⁴ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 236.*

materyje i deliberacje, które terażniejszemu czasowi nie należą i do traktowania o nich żadnego od nas nie mają zlecenia, nie wdawali się.

A te nasze zgodne namówione artykuły zleciliśmy jm. panu Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, marszałkowi sejmiku terażniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, dnia 25 iunii anno 1648. Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, Zbigniew Firlej z Dąbrowicy starosta lubelski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek sejmiku tego, Adam Suchodolski starosta horodelski, Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, Remigian Kiełczewski podsędek ziemski lubelski, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski, Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski, Zbigniew Sługocki komornik graniczny lubelski, Marek Zwiartowski.

2. Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 25 czerwca 1648 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 432v–437v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek sejmiku 1 VII 1648 r. [feria quarta in vigilia festi Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 19–22 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 222–225v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 372–378 – kopia; **Rkp. 5.** CDIAUK, f. 254, op. 2, spr. 86, k. 1–3 (niepełne, brak końca) – kopia; **Rkp. 6.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 560–566v – kopia.

[k. 433] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego za obwieszczeniem o śmierci śp. najjaśniejszego Króla JMci Władysława IV P. n. przez jaśnie wielbnego w Panu Chrystusie jm. księdza Macieja Łubieńskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa, na dzień dzisiejszy do Lublina na miejsce zwykle zjachawszy się pod takowym żalonym Ojczyzny naszej osieroceniem i nieszczęsnym za swawolą i rebelią ukraińską przypadkiem, stosując się nie tylko do chwalebnych przodków naszych zwyczajów, ale ipsa exigente necessitate na pohamowanie wszelkiej swej wolej, która pod ten czas interregni i zamieszania Rzeczypospolitej naszej za nieczułością i nieostrożnością mnożyć i rozszerzać [k. 433v] by się mogła, i na zatrzymanie pokoju i bezpieczeństwa pospolitego, w którym by nie tylko kościoły, klasztory, domy i osoby nasze, ale wszyscy jakiegokolwiek kondycyjej ludzie będący ze wszystkimi fortunami swymi bezpieczni w swojej całości zostawali, takowyśmy porządek i uchwałę [we] wspólnej zgodzie i braterskiej miłości między sobą postanowili.

Naprzód wszystkich przeszłych interregnorum konfederacje, kaptury i świątobliwe przodków naszych związki in toto reasumujemy i one sacrosancte et inviolabiter zatrzymać mamy, a cokolwiekby przeciwko tym związkom było kiedy exorbitatum, tego wszystkiego na przyszłej da Pan Bóg elekcyjej Pana domawiać się i dopomóc sobie obiecujemy.

A że wszelaka swawola samym tylko karaniem uskramiać się zwykła, a ta exordinata dependere musi justycyjej, przeto insistendo exemplis

maiorum nostrorum sądy kapturowe i do odprawowania tych sądów sędziów postanawiamy i naznaczamy. Do powiatów lubelskiego i urzędowskiego ichm. panów sądowych grodzkich i ziemskich lubelskich, także ichm. panów Stanisława Firleja z Dąbrowicy podkomorzego lubelskiego, Adama Suchodolskiego starostę horodelskiego, Adama Pszonkę z Babina chorążego chełmskiego, Jerzego Rzeczyckiego starostę urzędowskiego, Jerzego Słupeckiego z Konar [k. 434] starostę pilzneńskiego, Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, Jana Borkowskiego dworzanina JKMci, Marka Zwiartowskiego, do powiatu zaś i ziemi łukowskiej ichm. panów starostę i sądowych ziemskich łukowskich, do tego ichm. panów Krzysztofa Chmieleckiego chorążego łukowskiego, Stanisława Celińskiego komornika granicznego łukowskiego, pisarza grodzkiego stężyckiego, Andrzeja Ryszkowskiego rotmistrza JKMci, Jakuba Domaszewskiego Widlicę, Mateusza Szczygielskiego, Szczęsnego Szaniawskiego i Macieja Turskiego. Którzy ichmciowie sądy swoje tak w Lublinie, jako i w Łukowie na ratuszu, przysięgę super iuste iudicando wedle przysięgi trybunalskiej wykonawszy, jako najprędzej zacząć i sprawy te wszystkie, które konfederacja generalna przeszła warszawska deklarowała, albo ta przyszła deklaruje, sądzić mają²⁶⁵. A przy tym wszystkie sprawy causerum fisci tak z pany poborcami i czopownikami, jako i ze wszystkimi retentorami, ktokolwiek by podatki publiczne przy sobie zatrzymał, temuż sądowi zlecamy i aby takowych spraw finalis determinatio, a dekretów debita executio być mogła, instanter ichm. panów sędziów żądamy. Poborcy i czopownicy ad instantiam instigatoris sine adcitatione, retentores zaś ad instantiam poborców praemissis citationibus sprawować się będą.

Kładzenie pozwów we wszystkich sprawach ma być una septimana ante terminum, [k. 434v] a do scrutinii inkwizycyjej dwiema niedzielami, wyjąwszy gdyby się excess stał pod sądami, który ex termino tacto sądzić przez strony scrutinia in instanti ekspedyjować oraz i samę sprawę determinować będą. Pozwy zaś sub titulo consiliariorum et ordinum Regni wydawane być mają. A dekreta takowych kapturowych sądów takowejże mocy i wagi jako insze ultimae instantiae będą i onych executio wedle praw na przeszłych konwokacyjach i konfederacyjach namówionych przy urzędach należnych pozostawać będzie.

²⁶⁵ *Anonimowy obserwator ówczesnych wydarzeń zanotował, iż sędziowie kapturowi województwa lubelskiego 30 iulii [powinno być iunii] circa determinationem sejmiku, prosto z kościoła na ratusz poszli i tam iurament zwyczajny deputatom trybunalskim odprawiwszy zasiedli, i per suffragia marszałkiem jm. pana starostę lubelskiego obrali, i kazawszy obwołać sądy, do nazajutrz limitowali. 1 iulii z taktów tylko dwóch się wpisało, B. Ossol., rkp. 219/II, k. 69v.*

Warujemy to sobie przy tym, że wszelkie zapisy, relacje, protestacje w grodach województwa naszego a die śmierci Króla JMci [20 V] zeznane i poczynione ważne być mają, a dla wygody ludziom i sprawiedliwości świętej aby ex nunc obydwą grody otwarte były mieć chcemy.

A przy tym tak ichm. panom sędziom naszym, jako i ludziom, którzy by w tym sądzie sprawy swoje mieli tak venientibus, jako redeuntibus, omnem securitatem opatrujemy. A jeśliby który z panów sędziów znalazł się delinquens, może litigantium sprawować się et iudicatum parti powinien będzie, to insuper deklarując, że te sądy w mniejszej liczbie nad 6 osób odprawować się nie będą mogły.

Nie chcemy przy tym ubliżać prawa ichm. panom starostom in quatuor articulis castrensibus należącego, a zwłaszcza contra manifestos, deprevatores, incendionarios et turbatores [k. 435] pacis publicae, i owszem, ichmciów pilnie prosimy, aby ichmć czyniąc dosyć powinności swej, którą ich prawo ad praestandum securitatem obowiązało, takowych imali i iuxta demeritum, nie odwoływając się do sądów kapturowych, przez się albo urzędy swoje grodzkie karali. Więc że jm. pan starosta łukowski²⁶⁶ wzięwszy chorągiew powiatową na usłudze Rzeczypospolitej zostawać będzie, aby ludziom sprawiedliwości potrzebującym dosyć się działało, podstarościego sądowego na pierwszej sądów kapturowych w Łukowie sesyjce podać ma, który tamże przysięgę wykonać, a potym munus wedle prawa należący obire i exequi powinien będzie.

A jako wszystkim Rzeczypospolitej wiele na tym należy, aby miasta koronne, które są jej praesidia et ornamenta jako najlepszy koło siebie porządek mieć mogły pogotowiu, miasto Lublin, w którym honorów i fortun stanów koronnych depozyt zostaje i nam samym obywatelom województwa tego na opatrzeniu municyi miejskich wiele należy, zaczym od panów mieszczan tutecznych ochotę i pracą, którą zaraz po śmierci śp. Króla JMci koło municyi miejskich zaczęli, wdzięcznie przyjmawszy, aby one dalej kończyli, i takowej municyjej nikt na gruncie swoim jakiegokolwiek kondycyjej będący nie bronił (w czym jm. pan starosta lubelski albo urząd [k. 435v] jmci ma onym suffragari), mieć chcemy i to na nich wkładamy. Laudum zaś przeszłego zjazdu naszego strony powinności do obrony z dworów szlacheckich [w mieście] to się ma rozumieć pro hac vice tantum, deklarujemy.

Wielkie się przy tym dzieją inkonweniencyje, że kupcy wszystkie rzeczy immenso sprzedają praetio, a to dlatego, że znać taxa przez urzędy należne mercibus, robotom rzemieślniczym i inszym rzeczom do taxy należącym imposita słusznej swojej nie ma egzekucyjej. Zaczym pilnie żądamy i napominamy urzędy do tego należące, aby się zniósłszy z sobą, pilną

²⁶⁶ Jan Bartłomiej Kazanowski.

takowych inkonwencyjnej inkwizycją uczynili, contravenientes karali i taxę rerum do egzekucyjnej słusznej przywodzili.

Chorągwiom zaciągu województwa naszego służbę a die 1 iulii przypowiadamy, a popis oraz wszystkim chorągwiom miejsce Lublin nad Bystrycą, gdzie okazowanie województwa zwykło bywać, i komisarzy do powiatowych chorągwi przy jm. panu staroście lubelskim pułkowniku naszym²⁶⁷ ichm. panów starostę horodelskiego²⁶⁸, lubelskiego²⁶⁹, chełmskiego²⁷⁰, łukowskiego²⁷¹ chorążych, sędziego lubelskiego²⁷², starostę urzędowskiego²⁷³, podsędka łukowskiego²⁷⁴, Jana Borkowskiego naznaczamy i prosimy, o czasie zaś popisu tego jm. pan pułkownik tak ichm. panom rotmistrzom, [k. 436] jako ichm. panom komisarzom oznajmić ma. A skoro i jako ten popis odprawi się, ktokolwiek z ichmciów panów komisarzy do grodu lubelskiego per oblatam poda²⁷⁵.

Ziemia łukowska że na osobnym zjeździe swoim pierwszy zjazd nasz w tak nagłym Rzeczypospolitej niebezpieczeństwie i zatrwożeniu poprzedziwszy 5 poborów uchwaliła, a województwo całe tylko 4 pobory, warujemy to ichmciom, iż kto by ten piąty pobór do rąk pana poborcy tamecznego oddał, ma to być w przyszłych podatkach potrącone, a kto by tego poboru natenczas nie oddał, nie ma żadnej o to mieć trudności, ale potym równo z inszymi w podatkach takowych koekwować się powinien będzie. A na potym ziemia łukowska żadnych osobnych sejmików (wyjąwszy elekcyją sądowych ziemskich) odprawować tam w Łukowie nie ma.

Podczas terażniejszej Rzeczypospolitej potrzeby i zaciągów aby żaden sługa tak szlachcic, jako i plebeius swawolnie od panów swoich odstawać nie mogli, podług konstytucyjnej anni 1621²⁷⁶ panom posłom ostrzec zlecamy.

Obchodzić to województwo nasze musi, iż na przeszłym, ostatnim przed śmiercią świętej pamięci Króla JMci sejmie quodam errore konstytucyjnie województwo nasze concernentes, to jest o soli, o rewizyi [k. 436v] rzeki Tyśmienicy, inkorporacyjnej ulańskiego wójtostwa²⁷⁷, jedne przy konkluzyjnej czytane a do druku nie podane, drugie, o których w artykułach

²⁶⁷ Zbigniew Firlej.

²⁶⁸ Adam Suchodolski.

²⁶⁹ Jan Gniewosz.

²⁷⁰ Adam Pszonka.

²⁷¹ Krzysztof Chmielecki.

²⁷² Daniel Iżycki.

²⁷³ Jerzy Rzeczycki.

²⁷⁴ Stanisław Widlica Domaszewski.

²⁷⁵ APL, CLRMO 76, k. 479a–482 (zob. niżej, nr XLIV).

²⁷⁶ Vol. const., t. III, vol. 1, s. 301.

²⁷⁷ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 102, 106.

naszych nijaka mentio nie była, stanęły, a teraz podczas konwokacyjnej o tym panowie posłowie domawiać się nie mogą, przeto obiecujemy to sobie, że da Pan Bóg na przyszły sejm koronacyjnej Pana nowego w artykułach naszych panom posłom podamy, aby konstytucyjną o sól województwu lubelskiemu służącą otrzymali, a tamte o rewizyjną Tyśmienicy i inkorporacyjnej wójtostwa abrogowane i skasowane były.

Wsi niektóre panów duchownych w okazaniu chleba panom żołnierzom w przeszłym laudum nie są specyfikowane, tedy to jm. panu pułkownikowi w moc dajemy, aby podług zdania swego chleb rycerstwu w tych wsiach naznaczył.

Więc że nam na terażniejszym sejmiku jm. pan Remigian Kiełczewski podsędek lubelski, szafarz województwa naszego uczynił dostateczną liczbę ze wszystkich sum, które do tego czasu miał w swoim zawiadywaniu, która wszystka uczyni zł 19 527 i gr 10, tedy z wydatku tej sumy ichm. panom rotmistrzom województwa naszego, także na pocztę jm. pana podsędka [k. 437] województwo nasze kwituje i wolnym czyni, a sumariusz percepty i tych wydatków jm. panu marszałkowi sejmiku terażniejszego podpisać zleca. Także jm. pana Jana Poniatowskiego komornika ziemskiego lubelskiego z dwóch sum: pierwszej z 21 885 zł względem poborów łanowych wybranej a do rąk ichm. panów rotmistrzów naszych za kwitami ich oddanej, a drugiej 8777 zł gr 10 do rąk jm. pana podsędka lubelskiego, którą na swoim rachunku w percepcie położył i już jest wydana względem czopowego wziętej, ile co się tknie tych sum, na ten czas województwo nasze kwituje i wolnym czyni.

Które nasze laudum i wszystkie w nim wyrażone punkta obiecujemy sobie ztrzymać i onym dosyć czynić, a teraz zleciliśmy toż laudum jm. panu Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, marszałkowi sejmiku terażniejszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, dnia 25 iunii r. P. 1648. Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, Zbigniew Firlej na Dąbrowicy starosta lubelski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, marszałek [k. 437v] sejmiku tego, Adam Suchodolski starosta horodelski, Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, Remigian Kiełczewski podsędek lubelski, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski, Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski, Zbigniew Sługocki komornik graniczny lubelski, Marek Zwiartowski²⁷⁸.

3. *Protestacja rotmistrza Aleksandra Raszewskiego przeciwko uchwałom sejmików lubelskich z czerwca 1648 r. złożona w grodzie w Grabowcu*

Rkp. APL, *Castrensia Grabovicensia, Relationes* 86, s. 179–181 – w grodzie grabowieckim protestacja przyjęta 7 VII 1648 r. [feria tertia post festum Visitationis BVM a. D. 1648].

²⁷⁸ Pod laudum relacja woźnego o publicznym ogłoszeniu laudum.

[s. 179] Do urzędu i akt niniejszych grodzkich starościch grabowieckich z uchwalonego kapturu w roku 1648 dnia 27 miesiąca iunii oblicznie przyszedłszy ur. jm. pan Alexander z Raszewa Raszewski rotmistrz JKMc i swym i jo. jm. księdza Matjasza Łubieńskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa i pierwszego księcia koronnego, także ichm. panów pieczętarzów obu koronnych²⁷⁹ i jm. księdza biskupa kijowskiego²⁸⁰, jm. pana sochaczewskiego²⁸¹ i innych wielu ichm. panów senatorów imieniem, solenniter przed tymże urzędem świadczył i protestował się naprzeciwko wielm. i ur. ichm. panom obywatelom województwa lubelskiego w ten sposób.

Iż pomienieni ichm. obywatele województwa lubelskiego mimo prawo popolite i konstytucyjną walną sejmową między sobą laudum na terażniejszych interregnowych sejmikach uchwalwszy, terażniejszego protestanta, który za consensem i uniwersałem jo. ichm. panów senatorów libere na się hoc onus wzięwszy dla zebrania piechoty w tak ciężkim razie na obronę Ojczyzny i Rzeczypospolitej sobie, mianowicie do trzech województw lubelskiego, bełskiego, wołyńskiego konferowanym, naprzód do Lublina przyjechawszy, in absentia [s. 180] jm. pana wojewody lubelskiego²⁸², ut iuris expressis est, prezentował pomieniony uniwersał sobie dany przed wielm. jm. panem starostą lubelskim²⁸³, chcąc tę piechotę według consensu i uniwersału ichm. panów senatorów postanowionego jako najprędzej onę zgromadziwszy, na usługę Ojczyzny i Rzeczypospolitej do obozu pod Gliniany stanąć.

Który to consens i uniwersał ichm. panowie obywatele województwa lubelskiego lekce sobie poważywszy, owszem na wzgardę, onę piechotę już przez pana Raszewskiego zebraną i zgromadzoną, do piechoty pieniężnej zaciągowej, albo raczej do zamku lubelskiego armata manu gwałtem pieniężną piechotę pod sto jm. pana starosty lubelskiego, na gospody onych napadłszy obuchami bili, siekli, szarpali i ze wszystkim porządkiem onę zabrawszy, do zamku zaprowadzili. Której to piechocie wybranieckiej lubelskiej wielm. jm. pan starosta lubelski z ramienia swego przydał rotmistrza onym, niejakiego Jana Jaczewskiego, uniwersałem swym conformowanego, zabroniwszy serio pomienionemu protestantowi konferowanej sobie za uniwersałem ichm. panów senatorów piechoty wybranieckiej gromadzić. Który cały tydzień nie mógł, bawić się musiał w Lublinie swym kosztem gromadząc piechotę, dopomagając onym we wszystkim, tak w kupowaniu sukien barwionych, jako i oręża wojennego, aby co prędzej mógł z onymi stanąć w obozie. Przez co pomienionemu uniwersałowi jo. jm. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa koronnego i ichm. panów senatorów wiolacyją uczynili.

²⁷⁹ Jerzy Ossoliński, kanclerz, Andrzej Leszczyński, biskup chełmiński, podkanclerzy.

²⁸⁰ Stanisław Zaremba.

²⁸¹ Mikołaj Łańciszewski, kasztelan sochaczewski.

²⁸² Piotr Aleksander Tarło.

²⁸³ Zbigniew Firlej.

O które to wiolacje pomienionego uniwersału pomieniony protestans ofiarując się swym i jo. ichm. panów senatorów wyżej specyfikowanych imieniem, z ichm. pany obywatelami województwa lubelskiego sine intermissione na konwokacyjnej da Pan Bóg przyszłej albo gdzie będzie sprawa należała, [s. 181] o to prawnie czynić *salva melioratione huius protestationis, in quantum by czego potrzeba, reservata* (we wszystkich punktach ocerklowanych) ukazywała.

W Lublinie, die 27 iunii a. D. 1648²⁸⁴.

XLIV. Popis chorągwi powiatowych województwa lubelskiego w Lublinie 9 lipca 1648 r.²⁸⁵

Popis zarządzony uchwałą sejmiku przedkonwokacyjnego 25 VI 1648 r., zob. nr XLIII.

1. Rejestr chorągwi powiatowych na popisie nad Bystrzycą 9 lipca 1648 r.

Rkp. APL, CLRMO 76, k. 479a–482 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski podsędek ziemski lubelski, podstarości lubelski 13 VII 1648 r. [feria secunda ipso festo Sanctae Margarethae Virginis et Martyris a. D. 1648]. Druk: D. Kupisz, *Udział szlachty lubelskiej w obronie państwa i własnego województwa w 1648 r., w: Sapientia ars vivendi putanda est. Wokół kultury i polityki*, red. A. Perłakowski, B. Rok, F. Wolański, Kraków–Wrocław 2019, s. 298–305.

[k. 479a] My niżej mianowani komisarze uchwałą sejmiku lubelskiego blisko przeszłego do rewizyjy i komputu chorągwi powiatowych województwa tego lubelskiego naznaczeni pro die 9 iulii do Lublina na zwyczajne miejsce nad Bystrzycę rzekę zjachawszy się, przy bytności wielm. jm. pana Zbigniewa na Dąbrowicy Firleja starosty lubelskiego, tychże chorągwi pułkownika, takowy popis odprawiliśmy.

Naprzód chorągiew usarska kompanijy wielm. jm. pana starosty.

[k. 479av] Jm. pan rotmistrz	koni 12
Jm. pan porucznik	koni 5
Jm. pan chorąży	koni 4
Jm. ksiądz kapelan, muzyka i cyrulik.	
Jm. pan Szałajski Michał	koni 4
Jm. pan Stryński	koni 4
Jm. pan Sługocki	koni 4
Jm. pan Jaszewski	koni 4

²⁸⁴ A. Raszewski złożył także protestację przeciwko urzędnikom grodzkim lubelskim i krainostawskim o nieprzyjęcie w ich grodach protestacji w tej sprawie, APL, *Castrensia Grabowiecensia, Relationes* 86, s. 182–184.

²⁸⁵ 7 VII 1648 r. pewny obywatel z Lubelskiego *pisał*: Ja dziś do Lublina wyjeżdżam na sejmik, kędy nie zapomnę urgere tego artykułu, aby ta perpetua dictatura hetmańska, która się niedawno wzniecia w Ojczyźnie, dalej nam oneri nie była, bo to nie tylko Reipublicae incommodum, ale i periculosum, *Michałowski*, s. 73. *Brak informacji, czy popisowi rzeczywiście towarzyszył sejmik.*

Jm. pan Sienieński	koni 4
Jm. pan Stoiński	koni 4
Jm. pan Grabski	koni 4
Jm. pan Mikołaj Branicki	koni 4
Jm. pan Rudnicki	koni 4
Jm. pan Drzewiecki starszy	koni 4
Jm. pan Drzewiecki młodszy	koni 4
Jm. pan Branicki Felicjan	koni 3
Jm. pan Branicki Ludwik	koni 3
Jm. pan Sobieski	koni 3
Jm. pan Gruszecki	koni 3
Jm. pan Kijański	koni 3
Jm. pan Izdebski	koni 3
Jm. pan Zaleski	koni 3
Jm. pan Popławski	koni 3
Jm. pan Małachowski	koni 3
Jm. pan Bielski	koni 3
Jm. pan Brodowski	koni 3

Suma koni usarskich 102.

Kompanija tegoż wielm. jm. pana starosty lubelskiego kozacka.

Jm. pan porucznik	koni 4
Pan chorąży	koni 3
Muzyka, cyrulik	
Pan Korzaniecki	koni 3
Pan Czychliński	koni 3
Pan Rybiński	koni 3
[k. 480] Pan Dederkał	koni 3
Pan Jeżowski	koni 3
Pan Barakowski	koni 3
Pan Brzozowski	koni 3
Pan Mroczkowski	koni 3
Pan Skarbiewski	koni 3
Pan Wronowski	koni 3
Pan Sługocki	koni 3
Pan Zborowski	koni 3
Pan Jaślikowski	koni 3
Pan Brodowski	koni 3
Pan Podgrocki	koni 3
Pan Suski	koni 2
Pan Prószyński	koni 2
Pan Mielnicki	koni 2

Pan Olbrycht Bychawski	koni 2
Pan Ligeża	koni 2
Pan Kormański	koni 2
Pan Jasiński	koni 2
Pan Jan Bychawski	koni 2
Pan Przednowski	koni 2
Pan Stanisław Bychawski	koni 2
Pan Krogulecki	koni 2
Pan Brzóska	koni 2
Pan Oszczepalski	koni 2
Pan Dąbiński	koni 2
Pan Biskupski	koni 2
Pan Krosnowski	koni 2
Pan Chrościchowski	koni 2
Pan Żukowski	koni 2
Pan Rzuchowski	koni 2
Pan Humieniecki	koni 2
Pan Tomaszowski	koni 2
Pan Rarak	koni 2
Pan Ryszkowski	koni 2
Pan Oparski	koni 2

Suma koni 100.

[k. 480v] Kompanija usarska jm. pana Floriana Słupeckiego.

Jm. pan rotmistrz	koni 12
-------------------	---------

Książd kapelan, trębacz, surmacz, cyrulik, dobosz.

Jn. pan porucznik	koni 6
Jm. pan chorąży	koni 6
Jm. pan Brzezicki Wojciech	koni 4
Jm. pan Gruszecki	koni 4
Jm. pan Romanowski	koni 4
Jm. pan Borzechowski starszy	koni 4
Jm. pan Borzechowski młodszy	koni 4
Jm. pan Stoiński	koni 3
Jm. pan Głuski	koni 3
Jm. pan Kotarbski starszy	koni 3
Jm. pan Kosowski	koni 2
Jm. pan Niezabitowski	koni 2
Jm. pan Strzelecki	koni 2
Jm. pan Pszonka Strzeszkowski	koni 2
Jm. pan Olewnicki	koni 2
Jm. pan Tudorowski	koni 2

Jm. pan Wierzbicki	koni 2
Jm. pan Węgliński	koni 2
Jm. pan Kłoczowski	koni 2
Jm. pan Lesiecki	koni 2
Jm. pan Ważyński	koni 2
Jm. pan Bogumiński	koni 2
Jm. pan Kotarbski	koni 2
Jm. pan Moszyński	koni 2
Jm. pan Brzóska	koni 2
Jm. pan Głuski	koni 2
Jm. pan Brzemieński	koni 2
Jm. pan Kruszowski	koni 2
Jm. pan Skuraszewski	koni 2
Jm. pan Lędzki	koni 2
Suma koni 85.	

Kompanija jm. pana Remigiana Andrzejewskiego łowczego lubelskiego, rotmistrza kozackiego.

Jm. pan rotmistrz	koni 12
[k. 481] Jm. pan porucznik	koni 4
Jm. pan chorąży	koni 4
Pan Drzewiecki	koni 4
Pan Ożarowski	koni 4
Pan Koziarski	koni 3
Pan Grodecki	koni 3
Pan Wolski	koni 3
Pan Baranowicz	koni 3
Pan Nidecki	koni 3
Pan Morski	koni 3
Pan Tomicki starszy	koni 3
Pan Tomicki młodszy	koni 3
Pan Skwarski	koni 3
Pan Słotniowski	koni 3
Pan Parul	koni 3
Pan Osowski	koni 2
Pan Szczurski	koni 2
Pan Biernacki	koni 2
Pan Charzewski	koni 2
Pan Sieprawski	koni 2
Pan Łubczowski	koni 2
Pan Wolski	koni 2
Pan Zagurowski	koni 2

Pan Węgliński	koni 2
Pan Nosowski	koni 2
Pan Domański	koni 2
Pan Wilczopolski	koni 2
Pan Porczyński	koni 2
Pan Dzierżek	koń 1
Pan Dorpowski	koń 1
Pan Żukowski	koń 1
Pan Wereszczyński starszy	koń 1
Pan Wereszczyński młodszy	koń 1
Pan Rebertowski	koń 1
Pan Waliszowski	koń 1
Pan Gruszecki	koń 1
[k. 481v] Pan Gadowski	koń 1
Pan Czasławski	koń 1

Suma koni 101.

Kompanija jm. pana Pawła Spinka rotmistrza kozackiego.

Jm. pan rotmistrz	koni 12
Jm. pan porucznik	koni 4
Jm. pan chorąży	koni 4
Jm. pan Kłopotowski	koni 4
Jm. pan Iżycki	koni 3
Jm. pan Gruzewski	koni 3
Pan Czapliński	koni 3
Pan Dąbski	koni 3
Pan Biesiekierski	koni 3
Pan Hieronim Kłopotowski	koni 3
Pan Goździecki	koni 3
Pan Drzewicki	koni 3
Pan Gołombiowski	koni 3
Pan Wolski	koni 2
Pan Kimski	koni 2
Pan Lesiecki	koni 2
Pan Czasławski	koni 2
Pan Czasławski	koni 2
Pan Żółkiewski	koni 2
Pan Krzyniecki	koni 2
Pan Kapliński	koni 2
Pan Alexander Sługocki	koni 2
Pan Korycki	koni 2
Pan Marcjan Sługocki	koni 2

Pan Mikołaj Sługocki	koni 2
Pan Bystrzycki	koni 2
Pan Kaznowski	koni 2
Pan Wierzchowski	koni 2
Pan Sokołowski	koni 2
Pan Żarnowski	koni 2
Pan Kochanowski	koni 2
Pan Wąsowicz	koni 2
[k. 482] Pan Bieganowski	koni 2
Pan Dąbrowski	koni 2
Pan Pruszkowski	koni 2
Pan Kurowski	koni 2
Pan Chrzanowski	koni 2
Pan Kaczorowski	koni 2

Suma koni 98.

Zbigniew Firlej z Dąbrowicy starosta i pułkownik województwa lubelskiego mp., Adam Suchodolski z Suchodół starosta horodelski mp., Jerzy Rzczycki starosta urzędowski, Adam Pszonka chorąży chełmski, Stanisław Domaszewski Widlica podsędek łukowski, Jan Dunin Borkowski mp.

Regestr kompaniję a die 1 iulii w służbie zostającej chorągwi jm. pana starosty łukowskiego²⁸⁶ roku 1648.

Poczet rotmistrzowski	koni 12
Pan porucznik	koni 4
Pan chorąży	koni 4
Ksiądz, muzyka, cyrulik.	
Pan Lenartowski	koni 4
Pan Koźmiński	koni 4
Pan Bielski	koni 4
Pan Jezierski	koni 3
Pan Biedzikowski	koni 3
Pan Sobieski	koni 3
Pan Buszkowski	koni 3
Pan Radorzycki	koni 3
Pan Korzeniowski	koni 3
Pan Czampski	koni 3
Pan Szaniawski	koni 3
Pan Domaszewski	koni 3
Pan Zakrzewski	koni 3
Pan Radorzycki	koni 3

²⁸⁶ Jan Bartłomiej Kazanowski.

Pan Radorzycki młodszy	koni 3
Pan Guyski	koni 2
Pan Kochanowski	koni 2
Pan Stobiecki	koni 2
Pan Gołyński	koni 2
Pan Buszkowski	koni 2
Pan Iwanowski	koni 2
Pan Jasiński	koni 2
Pan Krasowski	koni 2
Pan Mościcki	koni 2
Pan Mysłowski	koni 2
Pan Samborzecki	koni 2
Pan Zakrzewski	koni 2
Pan Łaski	koni 2
Pan Charzewski młodszy	koni 2
Pan Hodobak	koni 2
Pan Zakrzewski	koń 1
Pan Uniszowski	koń 1
Pan Tchórzewski	koń 1

Krzysztof z Chmielka Chmielecki chorąży ziemi łukowskiej, Stanisław Domaszewski Widlica podsędek łukowski, Remigian Kielczowski podsędek ziemie lubelskiej z komisyyej jm. pana pułkownika województwa lubelskiego²⁸⁷, Jan Dunin Borkowski mp., Jan Gniewosz z Olexowa chorąży lubelski.

XLV. Sejmik relacyjny pokonwokacyjny w Lublinie 25 sierpnia 1648 r.

*Sejmik zwołany na mocy uchwały konfederacji generalnej zawiązanej na zakoń-
czonym 1 VIII 1648 sejmie konwokacyjnym, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 140.*

1. Laudum sejmiku relacyjnego lubelskiego 25 sierpnia 1648 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 585–587v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Wioteski stolnik bełski, marszałek sejmiku 27 VIII 1648 r. [feria quinta post festum Sancti Bartholomaei Apostoli proxima a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 22–25 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 226–229 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 378–382 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 574–577v – kopia.

[k. 585v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się do Lublina na miejsce sejmikom naszym zwyczajne pro die 25 augusti z naznaczenia wszystkich stanów blisko przeszłej konfederacyjnej generalnej warszawskiej na obmyślenie dalszej zapłaty ludziom

²⁸⁷ Zbigniew Firlej, starosta lubelski.

i chorągwiom naszym laudo praeterito przed konfederacją tą przesłał warszawską uchwalonym, a przez tę konwokacją aprobowanym i na namówienie tej zapłaty sposobu zjechali, na tośmy się unanims consensu zezwolili, abychmy na drugą ćwierć i póki tego żołnierza będzie potrzeba zapłatę tym chorągwiom naszym obmyślili.

A że na tę drugą ćwierć a 1 octobris poczynającą się z relacyjej jm. pana [k. 586] Remigiana Kiełczewskiego podsędka lubelskiego i szafarza naszego mamy in deposito u jmci sumę gotową z przeszłych podatków wszelakich laudo praeterito uchwalonych złp 20 966, tedy z tej sumy zlecamy to temuż jm. panu podsędkowi lubelskiemu, szafarzowi naszemu, aby jmć za kwitem jm. pana starosty lubelskiego jako pułkownika rycerstwa naszego²⁸⁸, chorągwiom naszym, gdy swoich deputatów przyślą, oddał żołą według uchwały konfederacyjej generalnej warszawskiej blisko przeszłej. Do którego żołą tak dawnymi konstytucyjami, jako i świeżą uchwalonego konfederacją mając rationem ochoty i prędkiego przyjścia do obozu rycerstwa naszego i dalszą w teże ochocie persewerancyją po ichmciach sobie obiecując, in vim gratitudinis przydajemy donatywy tak usarskim, jako i kozackim chorągwiom po zł dziesiątku na koń, kuchenne zaś według wzwyż pomienionych praw ichm. panom rotmistrzom po zł 100 jm. pan podsędek lubelski za kwitem ichm. panów rotmistrzów albo ich przyślanych deputatów oddać będzie powinien. Na który wydatek pieniędzy ichm. panom żołnierzom przez jm. pana podsędka, szafarza naszego, temuż jm. panu podsędkowi kwit województwo nasze oddać obiecuje na przyszłym sejmiku.

Przy tym providendo dalszej potrzebie województwa naszego czopowe, które się teraz ultima septembris [30 IX] anni praesentis kończy, a 1 futuri octobris pozwalamy i uchwalamy z furmanką i jej akcydencyjami. Także od przewożnych piw, gorzałek z różnych województw i miasteczek do Lublina przywożących, aby od każdej beczki zwyczajnej piwnej, [k. 586v] tudzież i od lubelskich, wieniawskich, rurskich i inszych gruntów wszystkich przy Lublinie będących według pierwszych lauda po gr 3, tudzież i od gorzałek czopowe zwykłe wybierane i płacone było.

Które to podatki dotąd currere mają, póki simili laudo abrogowane nie będą ze wszystkiego województwa naszego, miast i miasteczek królewskich, duchownych i szlacheckich, nullis exceptis i nowych osad et non obstantibus quibusvis libertationibus. Nadto i dwa pobory ze wszystkich także dóbr ziemskich, duchownych i królewskich salvis tantum antiquis desertatis uchwalamy. Których wybieranie poczynąć się ma a die 24

²⁸⁸ Zbigniew Firlej.

novembris, a wydane i wybrane intra spatium duarum septimanarum, to jest ad 8 decembris sub poena triplici pensionis być mają.

Do których podatków wybierania użyliśmy i uprosili za poborcę ur. jm. pana Zbigniewa z Sługocina Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, któremu circa omnem gratitudinem i dalszą od nas za tę pracowitą usługę promotii zwyczajne salarium od wszystkich podatków po groszu od złotego pozwalamy, obligując fidem onego, aby sine omni respectu personarum et ulla intermissione te podatki wybierał i cum retentoribus tych podatków na sądach kapturowych i querelowych dochodził, a wybrawszy do rąk jm. pana podsędka lubelskiego za kwitami sobie od jmci danymi oddawał. Którego czopowego wybierania modum zachować ma jm. pan poborca według laudum anni 1643 i inszych lauda, jako też i komputu na osobnym skrypcie i regestrze strony czopowego wszystkich miast i miasteczek [k. 587] województwa naszego rękoma tak jm. pana Remigiana Kiełczewskiego podsędka lubelskiego, jako i inszych ichmci na ten czas będących podpisanego, i wedle najpóźniejszych kontraktów przez tych ichm. panów poborców, zachowując to czopowe przy ichm. panach posesorach i dziedzicach, którzy praesenti laudo de unanimi sui consensu na początku tego czopowego, to jest circa initium octobris [1 X] anni praesentis, submitowali się i obiecują medietatem tego czopowego oddać. A jeśliby ab initio octobris intra spatium duarum septimanarum ichm. panowie posesorowie kontraktów spisać z jm. panem poborcą nie chcieli, tedy wolno będzie jm. panu poborcy plus offerenti czopowe arendować. A jeśliby tak w miastach królewskich, jako i szlacheckich arendarzów naleźć i sposobić nie mogli, tedy według konstytucyjei anni 1628 i 1629²⁸⁹ sobie postąpić i na magistrat każdego miasta włożyć to wybieranie, który magistrat burmistrz i dwóch radziec tak na defecta czopowego ob conflagrationem albo pestem perpessa, jako i sprawiedliwego, i kwoty takowej wybranie przysięgać będą powinni. A kto by post praefixum tempus kontraktowania przeszkadzał wybieranie tych podatków tym, którym arendować będzie jm. pan poborca, aby taki sądzony był według uniwersału constitutionis anni 1633²⁹⁰. A iż ichm. panowie poborcy przeszli jeszcze spraw swoich cum retentoribus nie skończyli, tedy znowu eo praesenti laudo [k. 587v] obowięzujemy ichmciów, aby ichmć kontynuowali swe procesy i per executionem tych retent sine intermissione dochodzili, sub rigore in anteriori laudo expresso.

W łukowskiej ziemi do wybierania tych dwóch poborów tegoż poborcę jm. pana Stanisława Celińskiego komornika granicznego łukowskiego

²⁸⁹ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42, 88.*

²⁹⁰ *Ibidem, s. 229.*

aprobowujemy. A że w tejże ziemi łukowskiej errorry pewne w registrach poborowych za funkcją przeszłych panów sukkoletorów ab anno 1628 usque ad annum praesentem będących znajdują się, tedy naznaczamy im termin na sądach kapturowych łukowskich, aby rationem tych errorów tamże redderent, a sąd tameczny kapturowy aere Reipublicae in meliorem ordinem aby reddigeret.

Więc wziąwszy wiadomość, że ludzie i chorągwie województwa naszego poglądając na ochotę naszą, którąśmy w prędkim zaciągu i ruszeniu ich z stanowisk Rzeczypospolitej i rzeczą samą oświadczyć chcieli prędszej (a niż uniwersał na przeszłej konwokacyjej na zaciągnięcie ludzi zaciągu Rzeczypospolitej deklarowany doszedł), zdrowia i głowy swoje ochotnie na usługę Rzeczypospolitej niosąc, do obozu księżęcia jm. pana wojewody ruskiego²⁹¹ (który za łaską Bożą dotąd wszystkim impet potęgi i zamysłów zajadłego łotrostwa na sobie zatrzymywa) w oczy nieprzyjacielskie pośpieszyli, aby ich taka cnota i ochota ex mente et voluntate nostra oświadczona, jako my o czem rozumieć możemy, nie podlegała cenzurze i onym żadnej czynić o to nie mogła trudności, autoritate approbationis sejmiku naszego ab ordinibus Regni publicam fidem nostram interponimus i onych plenarie asekurujemy.

Które to postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy jm. panu Stanisławowi z Modliborzyc Wioteskiemu stolnikowi bełskiemu, marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym sejmikom naznaczonym, dnia 25 sierpnia r. P. 1648. Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik bełski, marszałek koła rycerskiego, Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Jerzy Słupecki starosta pilźnieński.

XLVI. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1648 r.

1. Uniwersał podkomorzego lubelskiego Stanisława Firleja do szlachty lubelskiej przed sejmikiem deputackim 14 września 1648 r.

Rkp. APL, CLRMO 76, k. 602v–603v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował szl. Jerzy Tymieniecki 9 IX 1648 r. [feria quarta in crastino festi Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1648].

[k. 603] Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski.

Wiadomo czynię komu to wiedzieć należy, a mianowicie ichm. panom obywatelom województwa lubelskiego, mm. panom i braci, przy oddaniu

²⁹¹ Jeremi Wiśniowiecki.

służb moich. Za nastąpieniem codziennie większych niebezpieczeństw, a co godzina prawie o zbliżającym się ku województwu naszemu nieprzyjacielowi mając wiadomość, z powinności i miłości mojej ku Ojczyźnie i temu województwu, mianowicie gdzie ichm. panów senatorów starszych braci naszych absentes mamy i stąd, że to mnie prosto dyrygowany jest list jm. księdza prymasa²⁹² (któremu to Rzeczpospolita dała w ręce jeśli ostrzegać o nieprzyjacielu, pogotowiu o obronę Rzeczypospolitej wszystkiej jako i każdego województwa stanowić), którym listem nas napomina i consultissime wiedzie do tego, abyśmy i my jako najstalszą obronę obmyślić i namówić mogli. Zaczym iż daleki czas jest sejmiku elekcyjnej deputata, a coraz większe na województwo nasze następują niebezpieczeństwa, każąc się nieostrożnością inszych poblizszych województw co prędzej do Lublina zbiegłszy się, z wiela ichm. panów obywatelów i urzędników województwa naszego zniósłszy się i namówiwszy, czekając przyszłego sejmiku, a to dla łączniejszego w tym czasie przygotowania tym uniwersałem wm. mm. panom oznajmuję i autoritate urzędu mego fraternae napominam, abyście wmc ten uniwersał za wtóre i trzecie wici przyjąwszy, przykładem innych województw pospolitym ruszeniem tak, jako o tym prawo jest i różne jej confirmowane konwokacyjnej, in armis i z wszelaką inną do [k. 603v] wojny potrzebną gotowością i do okopów kopania potrzebnymi instrumentami opatrzeni, mianowicie rydle, motyki i inne do rzucania szańców należące brać z sobą raczyli, a na dzień 15 września tu pod Lublin na okazowanie i zatoczenie obozu stawili się. I powtóre tedy per amorem Patriae i zdrowia ich własne a całości substancyjej i dóbr ich proszę, tudzież pod poenami prawem naznaczonymi, aby się wm. mm. państwo wszyscy ochotnie stawili i upadającą Ojczyznę pierściami swymi zaszczykali. A na przyszły poniedziałek [14 IX] da Pan Bóg i przypadający sejmik elekcyjnej deputata wm. mm. państwa wszystkich zapraszam.

W Lublinie, dnia 8 septembra 1648. Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski.

2. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1648 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 629–633v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Jan Michowski marszałek sejmiku 19 IX 1648 r. [sabbatho post festum Exaltationis Sanctae Crucis proximo a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 230–232v – uwierzytelniony ekstrakt z ksiąg grodzkich lubelskich; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, k. 382–387 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 578–583v – kopia.

[k. 629] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik elekcyjnej deputackiej na przyszły da Pan Bóg Trybunał według praw i dawnych zwyczajów na dzień destynowany

²⁹² Maciej Łubieński.

zgrupowani, po obraniu zgodnym per suffragia deputata²⁹³, [k. 629v] do obmyślenia obrony domowej województwu naszemu od niebezpieczeństwa rebelii kozackiej, consequenter i chłopskiej ruskiej zewsząd pożarem do województwa naszego jako z ruskimi krajami pogranicznego przybliżając się, przystąpiliśmy.

Zabiegając tedy zatem jako najprędzej ile czas znieść może, aby województwo nasze jakiej (quod Deus avertat) dla niegotowości nie odniosło klęski, dla której inne województwa splądrowane, kościoły i ołtarze święte zgwałcone i złupione, kapłany pozabijani i domy szlacheckie krwią wpróżd oblane i śmiercią pieczętowane, z dostatków i rabowane, i spalone zostały, tedy do przeszłego laudum referując się popis sposobem pospolitego ruszenia generalny na przyszłą da Pan Bóg śródę [23 IX] przed jw. jm. panem Franciszkiem z Zebrzydowic Zebrzydowskim kasztelanem naszym lubelskim, nowomiejskim starostą postanawiamy. Na który aby się wszyscy, nemine excepto, oprócz tych, których prawo uwalnia, pod Lublinem na miejsce popisom z dawna destynowane według prawa o pospolitym ruszeniu postanowionego [k. 630] i tych exceptis, którzy na usługę Rzeczypospolitej do obozu wielkiego i ludzie z chorągwiami swymi kosztem swym zaciągnięci dla miłości Ojczyzny jako cnotliwi jej synowie posłali, tudzież też i ci, którzy w innych województwach posesyje swoje mając, osobami swymi stawają per amorem charae Patriae upraszamy fide, honore et conscientia, siebie adinvicem obowiązuje, abyśmy się stawili. Na którym popisie miejsce zatoczenia i postanowienia obozu przez jw. jm. pana lubelskiego opatrzone i pokazane będzie, tamże elekcyjna pułkowników, rotmistrzów i innych rycerskiemu dziełowi należących regimentarzędów, więc i wszelaki porządek wojenny umówiony być ma.

Ziemia zaś łukowska iż z tamtej strony od Litwy dla buntów ruskich o granice będąc w niebezpieczeństwie zostaje, także popis sposobem pospolitego ruszenia w przyszły da Pan Bóg wtorek [22 IX], to jest od dnia jutrzejszego za tydzień, pod Łukowem na miejscu zwyczajnym popisom odprawować ma. Na którym popisie zlecamy ichm. panom sędziom kapturowym ziemi tamecznej porządek między bracią sposobem pospolitego ruszenia uczynić, obozowi tamże miejsce naznaczyć i inne necessaria bellica [k. 630v] obmyślić i dysponować, a to, co oni wynajdą i postanowią, pro rato przyjąć obiecujemy. W czym przeczyć ichm. panowie obywatele ziemi łukowskiej nie mają, i owszem, się wszyscy sposobem pospolitego ruszenia na ten popis stawić mają pod penami w prawie opisanymi.

²⁹³ Nazwiska wybranego deputata nie znamy, por. *Deputaci*, cz. II, s. 214, 217. Według uchwały sejmiku konwokacyjnego 1648 r. Trybunał miał się zebrać dwa tygodnie po zakończeniu sejmiku koronacyjnego nowego króla (*Vol. const.*, t. IV, vol. 1); na zakończonym 14 II 1649 r. sejmie koronacyjnym zdecydowano o inauguracji kadencji piotrkowskiej 1 III 1649 r., *Vol. const.*, t. IV, vol. 1, s. 179.

A jeřliby, strzeź Boże, z tej strony Lublina za nastąpieniem nieprzyjacielskim była necessitas posiłku ziemi łukowskiej, tedy za uniwersalem jm. pana lubelskiego²⁹⁴ lub locum tenentis jmci ichm. panów pułkowników obranych ichm. panowie obywatelowie ziemi łukowskiej, zostawiwszy nieco w domu ludzi pro praesidio, zbliżyć ku Lublinowi i coniunctis armis z ichm. pany z lubelskiego i urzędowskiego powiatów obywatelami stawać mają vicissim ziemi łukowskiej, jeřliby tego potrzeba była, fraterne ichmć byście powinni.

Municyja Lublina iż jest wielce potrzebna kędy akt wszelakich dawnych sejmowych, trybunalskich, podkomorskich, ziemskich i grodzkich zostawa prawie niemal generale depositarium i aby ludzie różnych stanów w tym razie z dostatkami swymi et charissimis pignoribus mieli bezpieczne receptaculum i życząc, aby to miasto Lublin jako najlepiej ufortyfikowane było i na zamku praesidium armatorum zostawało, użyliśmy jm. pana Remigiana [k. 631] Kiełczewskiego podsędku ziemskiego lubelskiego z kolegami grodzkimi jmci, którzy ex vinculo legis rezydować na zamku propter conservationem actorum i miejskiemu porządkowi attendere powinni, aby ichmci autoritate conventus praesentis, niemniej potestate urzędu swego, mieszczan i obywatelów Lublina wszystkich tak duchownych, szlacheckich, jako też i miejskich gruntów do tego omnino adigant, aby municyje zaczęte i które przez ichmci de arbitrio są erygowane, de novo jako najprędzej kończyli. Którzy jeřliby w tym renitentes rozkazaniu ichmciów znajdowali się, takowych sądzić, absolute penować i pro demerito gardłem karać pozwalamy, i w tym jeřliby jaka zaszła difficultas, intercedere wszystko województwo obiecuje.

Też i urząd grodzki łukowski do ustanowienia porządku do obrony i bezpieczeństwa należącego w Łukowie ma mieć facultatem. Dla zamkowego zaś w Lublinie praesidium pozwalamy jm. panu podsędkowi lubelskiemu²⁹⁵ zaciągnąć 20 piechoty i porucznika do nich ex aerario publico.

Insuper zleciliśmy tymże ichmciom, aby personas suspectas vagabundas sequestrowali, sądzili i karali, co wzajem czynić ma w ziemi swej gród łukowski. Rusi zaś w tutecznym mieście Lublinie aby pomienieni ichmciowie żadnych commercia nie dopuszczali, nawet [k. 631v] i przejścia bronili, a tę Ruś, którzy perduellionis arguuntur i są w wieży mancipati, aby ichm. panowie sądowi kapturowi nieodwłocznie sądzili i onych o tę zdradę pokonanych (gdy się to okaże) poena in perduelles sancita karali.

A iż wszelką swawolę zwykła hamować administratio iustitiae sanctae per magistratus et iudicia (o co wedle konstytucyje przed następującą

²⁹⁴ Franciszek Zebrzydowski kasztelan lubelski.

²⁹⁵ Remigian Skarbak Kiełczewski.

elekcją silere musi), tedy to sobie pro hac vice warujemy, że o wszelkie crimina i excepty contra securitatem publicam popełnione, lubo będą reklamowane iudicia ordinaria causarum, ichm. panowie sędziowie kapturowi extraordinarie sądzić flagranti crimine powinni jednak będą.

Także jeśli by, strzeż Panie Boże, strepitus armorum w tych czasiech uspokojony nie był, a zatym i elekcja w determinowanym czasie obierania Pana odprawiona być nie mogła, ale na dalszy czas per ordines Regni odłożona była, tedy sądy kapturowe wszelakie hoc interveniente casu ichm. panowie sędziowie kapturowi w województwie reasumować powinni będą.

Kalkulacją ichm. panów poborców naszych do przyszłego odkładamy sejmiku. Aby jednak resztę przy sobie zostawiającą do rąk jm. pana szafarza oddali, naznaczamy.

A iż w takowym gwałtownym razie Rzeczpospolita wiele potrzebuje apparatus bellicos, jako kule, prochy etc., tedy na tę potrzebę onej miasta wszystkie w województwie naszym lubelskim królewskie i duchowne z pięciu łańców pieszego z muszkietem, z wozem i potrzebami wojennymi, rydlami, motykami, [k. 632] łańcuchami, siekierami, świdrami intra spatium unius septimanae a publicatione laudi huius wyprawować do obozu naszego powinni będą. Do tego żeby z każdego łańca funt prochu, cztery ołowiu do jm. pana pułkownika lubo locum eius tenentium innych ichm. ciów za kwitem jego ręcznym oddać powinni.

A że toż niebezpieczeństwo i Żydów premit, tedy dla pomnożenia apparatus bellici wszyscy w województwie lubelskim tak z królewskich, duchownych, jako i szlacheckich miast z każdego domu drewnianego [prochu] po funcie, a ołowiu po 2 funty, z kamienic zaś kędy jest więcej mieszkania i gospodarzów cum familiis po funtów 3 prochu, a ołowiu po 6 funtów ze wszystkich innych miasteczek oddać powinni do rąk jm. pana pułkownika, a z samego Lublina do rąk jm. pana podsędka lubelskiego. W ziemi zaś łukowskiej Żydzi do pułkownika tamecznego eo ordine, jako i u nas, należeć będą. Wybieranie jednak tego prochu i ołowiu od Żydów miasteczek królewskich, duchownych i szlacheckich mają exigere ichm. panowie dzierżawcy, posesorowie i haeredes dóbr swych in spatium unius septimanae a publicatione laudi praesentis i oddane do rąk jm. pana pułkownika za kwitem jego ręcznym. Co wszystko Żydzi ziścić i uczynić powinni sub poenis exilii.

A ponieważ nie mogliśmy dnia elekcyej [k. 632v] na deputata naznaczonego tam grandes materias skończyć, aleśmy czas dając popisowi i obierania wojennych regimentarzów dni kilka strawili, na których tedy obraliśmy przy generalnym pułkowniku naszym w prawie już popolitym destinowanym, to jest jw. jm. panu kasztelanie lubelskim²⁹⁶,

²⁹⁶ Franciszek Zebrzydowski.

ur. jm. pana Jerzego Rzeczyckiego starostę urzędowskiego, Stanisława Chomętowskiego pułkowników, rotmistrzów zaś ur. jm. pana Adama Suchodolskiego starostę horodelskiego, Mikołaja Lubienieckiego, Mikołaja z Suchodół Suchodolskiego, Jana na Michowie Michowskiego marszałka koła naszego rycerskiego, do piechoty zaś kapitana generalnego ur. jm. pana Krzysztofa Szczuckiego Stogniewa, oboźnego ur. jm. pana Henryka Spinka, strażnika ur. jm. pana Pawła Borzęckiego wojskiego kijowskiego, ad gubernationem zaś miasta za gubernatora wzwyż mianowanego jm. pana podsędka lubelskiego, przydawszy jemu do pracy tej ur. jm. pana Łukasza Wysockiego pisarza grodzkiego lubelskiego, Remigiana Borzechowskiego cześnika lubelskiego, Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego i poborcę lubelskiego, Balcera Trębińskiego.

Na koniec w tym zamieszaniu i częstych nowin [k. 633] konkurencyjach, iż dalszym konsultacyjom czasu pozwolić niepodobna, ale raczej na koń wsiadać ex nunc przyszło i na dzień św. Mateusza Apostoła [21 IX] w obozie pod Lublinem stawać, tedy afektacyjej jaśnie wielebnego księdza jm. arcybiskupa gnieźnieńskiego prymasa naszego²⁹⁷ listownie do koła wniesionej dość uczynić nie mogąc²⁹⁸, onę do przyszłej da Pan Bóg elekcyjnej nowego Pana dla namówienia się z inszymi województwy w tej materii odkładamy i zawieszamy.

A to postanowienie nasze we wszystkim sobie wypełnić wszyscy obiecujemy fide, conscientia, honore et amore erga Patriam charam siebie adinvicem obowiązując, idque sub poenis in legibus expressis contra delinquentes ad instantiam instigatoris et cuiuscumque nostrum in iudicio capturali ibidem vindicandis ex registro et processu fisci.

Które to laudum przez nas zgodnie zawarte zleciliśmy ur. jm. panu Janowi na Michowie Michowskiemu marszałkowi koła rycerskiego do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, feria secunda post festum Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae [14 IX] proxima a. D. 1648. Franciszek Zebrzydowski kasztelan lubelski, Jan na Michowie Michowski marszałek koła rycerskiego, Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, [k. 633v] Remigian Kiełczewski podsędek i podstarości lubelski, Jerzy Rzeczycki starosta urzędowski, Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski, Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski, Jan Dunin Borkowski, Marek Zwiartowski, Andrzej Myszkowski.

²⁹⁷ *Maciej Lubieński.*

²⁹⁸ 6 VIII 1648 r. prymas M. Lubieński z przydanym mu na konwokacji gronem doradców skierował do dowódców chorągwi powiatowych nakaz stawienia się podległych im pułków 18 VIII w obozie pod Glinianami, APL, CLRMO 76, k. 564v–565v.

XLVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1648 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały zakończzonego 19 XI 1648 r. sejmku elekcyjnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 157. Instrukcja króla-elekta na sejmiki z 6 XII 1648 r., zob. Michałowski, s. 214–217.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 15 grudnia 1648 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 76, k. 705–713v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, marszałek sejmiku 22 XII 1648 r. [feria tertia in crastino festi Sancti Thomae Apostoli a. D. 1648]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 72–80 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 115–127 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8323, k. 584–595v – *kopia*.

[k. 705] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjachawszy się na miejsce zwyczajne konsultacyi naszych na dzień 15 miesiąca grudnia w roku terażniejszym 1648 instrukcyjej od najjaśniejszego Jana Kazimierza obranego Króla JMci przez posła JKMci odprawionej przesłuchawszy, zgodnie z pośrodku siebie obraliśmy na sejm szczęśliwej koronacyjej Króla JMci P. n. m. posłów naszych, ichm. panów Adama Suchodolskiego starostę horodelskiego, Dzierśława Sługockiego stolnika lubelskiego, Stanisława Domaszewskiego Widlicę podsędką łukowskiego. Którym zlecamy, [k. 705v] aby wcześniej na dzień koronacyjej Króla JMci zjehawszy, po odprawieniu daj Boże szczęśliwej koronacyjej spólnie ze wszystkimi stanami koronnymi i W. Ks. Litewskiego wierne nasze Królowi JMci P. n. m. poddaństwo oddali, szczęśliwego przy dobrym zdrowiu na długie lata panowania, a przy tym wszelakich nad nieprzyjaciołami koronnymi zwycięstwa powinszowali i zaraz za ojcowskie koło dobra Rzeczypospolitej pieczołowanie i ratunku w tak ciężkim Ojczyzny naszej razie obmyśławanie podziękowali.

Po odprawieniu propozycyjej JKMci i wot ichm. panów senatorów po dług prawa pospolitego przez dyrektora swego upomnią się ichm. panowie posłowie nasi nomine senatus consultorum podczas interregni wydania wakancyi i incompatibilium, a przy tym wszystkiej Rzeczypospolitej żałośnie się uskarżą na odmiany i errorry, które się in sancitis publicis zgodnie conclusis dzieją, gdy jednych konstytucyji zgodnie namówionych do druku in volumen legum nie podawają, drugie, o których w poselskiej izbie ani przy konkluzyjej sejmku w senacie żadna mentio nie bywa drukują, w inszych zaś różne odmiany nad deklaracyje województw czynią, a nawet niektóre appendices ultra mentem Rzeczypospolitej przyszywają, pilno się pytając, przez kogo takowe errorry dzieją się, dlaczego na przeszłym sejmku [k. 706] elekcyjej Króla JMci Pana naszego deklaracyją województwa naszego odmieniono²⁹⁹ i wiele inszych rzeczy, na które consen-

²⁹⁹ Zob. Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 157: W deklaracjach województw ratione obrony zapisano: Województwo lubelskie, koni 400 i dwoje podymne. Sejmik 15 decembris.

sus Rzeczypospolitej nie zaszedł omnino nie miały być przydane (o którą odmianę deklaracyjnej województwa naszego i przyłożenie niektórych rzeczy in Actum electionis, na które zgody nie było, solennem protestationem unanimi voluntate czynimy)? Dlaczego na ostatnim sejmie świętej pamięci Króla JMci wiele konstytucyi, między którymi inkorporacja wójtostwa ulańskiego jest, o której przy konkluzyje żadna wzmianka nie była, do druku podana?³⁰⁰ Dlaczego konstytucyją o soli województwu lubelskiemu zgodnie przy konkluzyje sejmu namówioną z druku wyrzucono? Dlaczego województwo nasze ta sól podług dawnych praw od jm. pana [Jana] Wielopolskiego starosty bieckiego jako arendarza żup bocheńskich za asygnacyją śp. Króla JMci do niego daną nie dochodziła? Na którego pana starostę bieckiego przełożą szczególną skargę, że on kasowania konstytucyje o soli województwu lubelskiemu jest przyczyną, przez niego wielkie monopolia z uciążeniem stanu szlacheckiego i wszystkich obywatelów koronnych dzieją się, on pod pretekstem spuszczenia soli niektórym przy brzegach Wiślnych obywatelom mieszkającym wielkie contemptry w domach, jak i różne przykrości czyni. Pokornie przy tym Króla JMci P. n. m. [k. 706v] prosić będą, aby zabiegając multis inconvenientiis żupy obiedwie tak bocheńską, jako i wielicką jm. panu podskarbiemu wielkiemu koronnemu³⁰¹ (jako prawa wszystkie mieć chcą) odebrać rozkazać raczył. Będzie to i z większą wygodą prowizyje stołu Króla JMci i obywatele koronni od różnych depaktacyi i przykrości wolni zostaną.

A iż wielka przez to w ludziach rycerskich ad bene merendum de Republica oziębłość krzewi się, gdy białymgłowom albo minorennibus dobra Rzeczypospolitej beneficiaria dawane bywają, drugie zaś z rąk do rąk per cessiones et commutationes iurium idąc ullo modo ob non vacationem do dyspozycyje JKMci przyjść nie mogą, przeto aby białymgłowom et minorennibus dobra Rzeczypospolitej nie były dawane, communicationes iurium, cesyje na dobra Rzeczypospolitej prawem zabronione były sub nullitate privilegiorum, i gdyby kto sobie przywilej uprosiwszy, ważył się dóbr Rzeczypospolitej za takim przywilejem trzymać, aby był na Trybunale ad instantiam cuiusvis processu fisci sądzony, a dobra aby wolno było każdemu pro vacantia upraszać.

Stosując się do deklaracyjnej województwa naszego na elekcyje przeszłej in facie totius Reipublicae uczynionej, będąc od nieprzyjaciela i wojska Rzeczypospolitej do gruntu zniesieni i do ostatecznej prawie zguby przywiedzeni, ichm. panom rotmistrzom naszym i ich chorągwiom pięciom obmyśliwszy zupełną ad ultimam praesentis [anni] zapłatę służbę

³⁰⁰ *Ibidem*, s. 106: Przyłączenie włóki do kościoła ulańskiego.

³⁰¹ *Jan Mikołaj Daniłowicz.*

wypowiadamy i podatków dwojga podymnego dla tego [k. 707] zniszczenia naszego żadną miarą wydać nie możemy. Aby jednak Rzeczpospolita bez obrony nie zostawała pozwalamy na wyprawę żołnierza z dziesięciu łanów jednego konnego w dobrym porządku, tak jako do wojny należy podług kwitów poborowych, kładąc to sobie za pewne, że z takowej wyprawy znaczną część wojska do obrony województwa mieć możemy i od żołnierskich nieznośnych angaryi wolni zostaniemy. Ichm. także panowie duchowni i dzierżawcy dóbr Rzeczypospolitej do takowejże wyprawy powinni będą, także i miasta królewskie do tejsze pomoc mają podług prawa koronnego.

Uznawając zawsze odważne merita ku Rzeczypospolitej księcia jm. wojewody ruskiego³⁰² i jm. pana bełskiego³⁰³, które w każdych okazjach, a mianowicie ksiązę jmć przez niemały czas na sobie wszystkę potęgę zajądłego chłopstwa zatrzymywając oświadczają, i Rzeczpospolita za odwagę i czułością ichmciów wiele sobie dobrego rządu w wojsku i szczęśliwego z nieprzyjaciołami koronnymi progresu przy łasce Bożej obiecuje, pilnie ichm. panowie posłowie z inszymi stanami Rzeczypospolitej do Króla JMci prośbę swoją wnieść mają, aby za swoje zasługi należytą wdzięczność i nagrody wzięli, a przy regimentarstwie od Rzeczypospolitej danym do powrócenia się ichm. panów hetmanów albo decessum którego z nich per ordinem zostawali i następowali.

Wielkie stąd incommoda, waśni i trudności między ludźmi oriuntur, gdy za jakąś nieostrożnością na jedną rzecz kilką osobom z obudwu [k. 707v] kancelaryi koronnych oraz wychodzą privilegia (a czasem z antidatą), starać się mają panowie posłowie, aby takim inkonweniencyjom zabieżeć się mogło.

Rozproszenie wojsk koronnych spod Piławiec³⁰⁴ iż nie tylko szkodę Rzeczypospolitej, ale też niezmazaną narodowi polskiemu przyniosło ignominią, przeto panowie posłowie ante omnia skutecznej inkwizycyjnej domawiać się mają, kto był autorem i początkiem huius mali i taki aby summario processu był sądzony et poena infamiae atque confiscatione bonorum karany, urgebunt panowie posłowie.

Komisarzom do zawarcia pokoju z Kozaki ex senatus consulto naznaczonym in tractando hoc negotio limitatam potestatem w opisanych punktach aby dano, które puncta w izbie poselskiej namówione aby już podane były, hoc praecauto, ne quid detrimenti Reipublicae et privati patiantur, a przy zawieraniu traktatów Chmielnickiemu in conditione podać, aby

³⁰² Jeremi Korybut Wiśniowiecki.

³⁰³ Andrzej Firlej, kasztelan bełski.

³⁰⁴ Klęska armii koronnej w starciu z wojskami kozackimi pod Piławcami w dn. 23–25 IX 1648 r.

wszystkie, którekolwiek miał do siebie prywatne legacje i listy pisane, praevio iuramento wydał.

Iż siła chorągwi tak jezdnych, jako i pieszych nie doszły były do obozu pod Piławce, ćwierć w drodze i na leżach wysłużyli, aby takich w koekwacyjej nie przyjmowano.

Jako każda praecipitancia szkodliwa jest, multo magis w sprawach Rzeczypospolitej strzec się jej potrzeba, przeto gdyby przyszło szukać conjunctionem armorum z Moskwą, perpendere wprzód rationes mają panowie posłowie i nie pozwalając na nic wprzód je przynieść do braciej.

Panowie deputaci do odbierania rachunków [k. 708] od jm. pana podskarbiego koronnego³⁰⁵ naznaczeni aby retentores kwart i inszych podatków do grodu na delacie podali, którzy respondere ad instantiam cuiusvis w Trybunale Radomskim powinni będą.

Postrzegając także niemalej szkody Rzeczypospolitej przez niedochodzenie kwart do skarbu koronnego potrzebną rzecz widzimy, aby deputaci z województw iurati deputowani byli ad indagandos proventus Rzeczypospolitej, a jm. pan podskarbi faciat calculationem z przeszłych prowentów skarbowych i ze wszystkich dóbr Rzeczypospolitej, które wakowały a morte Regis.

Ponieważ dotychczas sufficiens rewizycja skarbu koronnego nie była, urgere jej znowu, aby przy deputatach z izby poselskiej deputowanych przysięgli jubilerowie co większe sztuki na karaty szacowali i żeby każdej sztuki szacunku nota w skarbie zostawiona była, a registr tego do ksiąg wszystkich grodów podany był, a nasi panowie posłowie przywieźć nam mają.

Uważając wielką stąd indignitatem królów polskich panów naszych, kiedy w obcych monarchiach dobra trzymają, aby tedy ani na się, ani na potomki swe żadnych dzierżaw w postronnych nacyjach nie mieli, lege cavendum.

Siła się w tym praeiudicii dzieje nie tylko szlachcie, ale też mieszczanom i kupcom, a mianowicie Lwowa, od których komisarze wojska przeszłego piławieckiego sumy niemałe i srebra po rozproszeniu zaraz wojska naszego spod Piławiec ad fidem publicam pobrali, [k. 708v] ale i sama Rzeczpospolita zda się być ukrzywdzona, jest w tym obligata, a sumy te nie są wszystkie na żołnierza wydane, tedy pilnie panowie posłowie incurrere mają, kto był tego exgzaktozem i szafarzem, który aby efficacem uczynił calculationem wszystkiego i srebra jako kupieckie, tak i kościelne aby ad requisitionem każdego na sejmie in instanti oddawał, a komukolwiek stała się wiolencyja w zabieraniu sum pieniężnych, aby był sądzony

³⁰⁵ Jan Mikołaj Daniłowicz.

według konstytucyj [anni] 1613³⁰⁶, non obstante assecuratione in Actum electionis wpisanej³⁰⁷, na którą kontradycje zachodziły.

Iż obywatele województwa podolskiego powydawali sumy swe na obronę miasta Kamieńca i województwa wszystkiego, aby im sumy przywrócone były i za odwagi swoje aby ci, którzy Kamieńca dotrzymani (mianowicie jm. pan halicki³⁰⁸), aby słuszną nagrodę wzięli.

O exorbitancyjach in genere wszystkich reasumować konstytucyją.

O taktach w Trybunale dawanych aby reasumowana była konstytucyją, żeby intra triduum ekspedyjowane były omnino, starać się mają panowie posłowie.

O poprawie zamków w miastach Rzeczypospolitej, a mianowicie w Lublinie aby była reasumowana konstytucyją³⁰⁹ cum adiectione poenarum.

O urzędzie chorążego łukowskiego aby per constitutionem konfirmowany był, ponieważ powiat ten ma swój osobny popis.

Prolongacje sejmów że się nad prawo dzieją, o czym że dawne są od nas artykuły, wszystkie te reasumować.

[k. 709] Iż się wielkie praeiudicia dzieją w sprawach kryminalnych parti citatae, gdy ją pars actorea lubo criminalissime verbis bonam famam laedentibus afficit, a lubo nie dowiedzie kryminału, dosyć lekce poena półroczem siedzenia w wieży bywa karana, instare panowie posłowie mają, aby maior poena na calumnitates była naznaczona.

O popisach in toto reasumować konstytucyją cum adiectione maiorum poenarum nie tylko na szlachtę, ale też i na wojewodę i kasztelana ob non satisfactionem officio.

Siła na tym Rzeczypospolitej naszej natenczas oppressae należy, aby subsidia od miłujących siebie odnosiła, ale też i ci, którzy in atroci jej casu pomocą i ratunkiem zostawają, debitam merentur gratitudinem. Że tedy królewicz jmc Karol³¹⁰ ojcowski prawie affect kosztem niemałym po dwakroć znacznymi kupami ludzi kosztem swoim strapioną Ojczyznę naszą posiłkując niemałe poniósł koszty, starać się ichm. panowie posłowie mają, aby efficaciter królewiczowi JMci za daniem pinguis alicuius beneficii primi vacantis w dobrach duchownych gratitudo od JKMci i Rzeczypospolitej praestita była.

Iż to jest niemałe aggravans i samej derogat słuszności, że ledwo które starostwo sądowe znajduje się, które by w intracie swej nie było

³⁰⁶ *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 118–119.*

³⁰⁷ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 156–157.*

³⁰⁸ *Stanisław Lanckoroński, kasztelan halicki.*

³⁰⁹ *Konstytucja sejmu 1635 r., Vol. const., t. III, vol. 2, s. 272.*

³¹⁰ *Karol Ferdynand Waza, biskup płocki.*

umniejszone, zaczym starostowie nie tylko restauracje w budynkach zamkowych czynić, municyje in casu periculi opatrować i securitati publicae providere nie mogą competenter, ale i sufficientia do należytego staroście wychowania i odprawowania ex debito officio funkcji sumptus deest, osobliwie w starostwie łukowskim, od którego różnych czasów [k. 709v] tak dawniejszych, jako też i teraz recenter folwarki penitus wszystkie per specialia privilegia communicationes iurium oderwane, jeden tylko folwark dwa tysiące kilkaset zł intraty wynoszący przy starostwie został, które jurgieltem 3000 zł agrawowane jest i intrata ordinarii proventus non correspondent i ujma kwarty dzieje się w tym. Tedy to desiderium ziemi łukowskiej jako słuszne ichm. panowie posłowie wspólnie promovebunt i omnino instabunt, aby na dobra insze wolniejsze od publicznych funkcji ten jurgielł przeniesiony był. Insuper aby te folwarki wszystkie, które są avulsa od starostwa łukowskiego, aby były post decessum modernorum possessorum do tegoż starostwa inkorporowane, lege publica cavendum.

Słuszny respekt mając na rozrodzoną bracią obywatelów ziemi łukowskiej, którzy prae inopia wojny quisque ex persona sua służyć competenter i znieść żadnym sposobem nie mogą, tedy ichm. panowie posłowie starać się mają, aby obywatele ziemi łukowskiej ad instar województwa podlaskiego, kędy też bracia rozrodzona znajduje się, z włók wyprawowali, salvam także zachowawszy coaequationem lubelskiego i urzędowskiego powiatów braci także rozrodzonej z ichm. obywatelami ziemi łukowskiej.

Do rewizyjey ksiąg ziemskich łukowskich aby rewizorowie lege publica byli naznaczeni, dawny o tym reasumować artykuł.

Ustawiczne desideria nasze o lustracyjach dóbr Rzeczypospolitej lubo posyłamy przez pany posły nasze, dotychczas jednak efektu swego nie wzięli, przeto aby z sejmu przyszłego komisarze do uczynienia [k. 710] generalnych lustracyi przysięgli naznaczeni byli omnino panowie posłowie starać się mają.

Rzeka Tyśmienica aby według praw dawnych i dekretów sejmowych in perpetuum zawsze navigabilis zostawała i appendix strony rewizyjey tej rzeki ultra mentem województwa naszego otrzymana per constitutionem³¹¹ kasowana była, pilne ichm. panowie posłowie uczynią staranie.

Konstytucyje sejmowe przy konkluzyjey zgodnie zawarte, tamże ręką marszałka poselskiego podpisane, aby u pieczętarzów drugi raz truty nowane nie były, ale zaraz przez marszałka poselskiego aby były do grodu podawane.

Acz dosyć surowo zakazało prawo pospolite ludzi narodu wołoskiego i cygańskiego chować w Koronie³¹², że jednak in abusum to poszło, re-

³¹¹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 102.*

³¹² *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 414; t. III, vol. 1, s. 338.*

asumować w tym konstytucyją cum melioratione poenarum, aby respectu cuiuslibet personae exotica każdy chowając takiego narodu ludzi zapłacił poenam 1000 marcarum in instanti sub poena bannitionis ad instantiam cuiusvis, o co forum w Trybunale.

O zjeżdżaniu się na początek sejmu panów senatorów i posłów prawo dawne aby in toto reasumowane et in poenis meliorowane było.

Rozsyłanie konstytucyi do grodów że in abusum poszło, aby in posterum zawsze rozsyłane były, urgebunt panowie posłowie.

Siła na tym Rzeczypospolitej należy, aby wojsko kwarciane w pierwszą rzyę wprowadzone było, ile że teraz zawzięte swawoleństwo kozackie łącniej się uspokoić nie może i lubo by na czas zapadło w pokoju, powstania znowu teje swejwolej spodziewać się, przeto ad resistentiam temu nieprzyjacielowi na aukcyją proporcjonalną (liczbie rejestrowych kozaków, [k. 710v] która będzie namówiona) wojska kwarcianego pozwolić mają panowie posłowie. Któremu żołnierzowi hiberny aby były naznaczone, na które lubo by insze województwa, a mianowicie wielkopolskie nie pozwalały, panowie posłowie imieniem województwa naszego aby pozwolili, do których i ordinarja chleba i armata chorągwi ku zapłacie aby do województw asygnowane były.

Iż się to zagęściło, że przeciwko wyraźnemu prawu cudzoziemcy nie indigenae munia, dignitates et officia, a nadto i beneficia trzymają, jako się najduje ksiądz Fantoni, który trzyma kustodyją warszawską, aby jako od inszych, tak i od tego to beneficium odebrane było.

W tym także existens plebeia persona, że się podpisał super pacta conventa, aby ten jego podpis per constitutionem kasowanym był.

Że nie było żadnej nie tylko deklaracyjnej, ale i mencyjnej, aby nad prawo dawne wyraźne sejm coronationis trzyniedzielny być miał, pytać się ichm. panowie posłowie mają o autorze tej abrewiacyjnej.

Artykuł de dissidentibus aby in toto reasumowany był.

O przysiędze poselskiej ad normam deputatów trybunalskich, aby in toto artykuł pierwszy reasumowany był.

Także o deputatatch trybunalskich koronnych, aby rotą deputata wołyńskiego przysięgali cum hac adiectione, że nie są sługami niczyjemi i niczym obligati.

Iż się to zagęściło, iż jeden drugiemu w urząd i jego jurysdykcyją wrywa się i na cudze prerogatywy i funkcyje następuje, aby in posterum tego nie było, na co poenam et forum założyć.

[k. 711] Żołnierz wykraczający aby w Trybunale tak według prawa koronnego, jako i artykułów wojskowych, a gdy będzie pociągniony do sądu hetmańskiego nie tylko artykułem, ale i prawem koronnym sądzony był.

Miasteczka spustoszone przez nieprzyjaciela i pożary, a mianowicie Łuków, Parczew, Biłgoraj i insze aby od podatków publicznych libertowane były, także od stanowisk żołnierskich królewsczyzny spustoszone.

Że się ustawiczna ujma dzieje wyprawy wybranym z dóbr królewskich, aby urzędnicy ziemscy po województwach naznaczeni byli do inwentowania według lustracyjnej Stefanowskiej³¹³ a konstytucyjnej terażniejszej.

Ludzi służących w ordynacjach pańskich zostających aby według praescriptu do obozu posyłano sub poena annexa.

Pogłówne żydowskie aby na wojsko kozackie rejestrowe (in quantum namówione będzie) obracane było.

De correctura iurium aby reasumowano artykuły przeszłe. Także o prędszym dochodzeniu województw w Trybunale.

Księża plebani i insi świętcy duchowni, iż pro libitu coraz to większe aukcje w dziesięcinach czynią, a postanowienia antecesorów swoich i swoje instringunt, aby temu zabezpieć.

Artykuł de lege sumptuaria aby był reasumowany.

Kupcy iż są wielką przyczyną zagęszczonego w Ojczyźnie naszej luxus, że z rozmaitymi fałszywymi przyjeżdżają towarami, ut pote złota nitkowanymi suknam i francuskimi, kościanym towarem etc., aby karani byli amissione towaru.

[k. 711v] De poenis arbitrariis w Trybunałach aby dawny reasumować artykuł.

Compositio inter status aby na tym sejmie effect swój wzięła.

O zniesieniu compositi iudicii dawny reasumować artykuł.

Prowenty od składów winnych że się ładajako obracają, indagować i aby ich augment większy uczyniony był a do skarbu koronnego obracany na zapłatę żołnierzowi.

Evekty, indukty aby w dobrym porządku zostawały.

Że agrawowany bywa stan szlachecki przechodzeniem na sejmy i z sejmów ludzi panów ukraińnych i ruskich statuendum, aby o szkody poczynione forum mieli inter causas militares.

Potrzebna jest bardzo, aby płatnerzów jako najwięcej było po miastach królewskich, przeto aby ich panowie starostowie ex lege publica zaciągali i chowali.

O rezydencyjnej panów starostów ukraińnych na zamkach tamecznych sub amissione capitaneatus artykuł dawny³¹⁴ aby in toto reasumowany był i ktokolwiek tam ma królewsczyznę, aby w niej rezydował.

³¹³ *Nawiązanie do lustracji królewsczyzn przeprowadzonej przy powoływaniu w 1578 r. tzw. piechoty wybranieckiej, por. Vol. const., t. II, vol. 1, s. 267.*

³¹⁴ *Konstytucja sejmu 1620 r., Vol. const., t. III, vol. 1, s. 273.*

Buława z urzędami koronnymi, którym jest annexa dignitas senatoria, pro incompatibili aby censetur.

De dislimitatione bonorum regalium cum terrestribus urgere legum, aby do niej naznaczony był urząd podkomorski z sądem ziemskim w każdym województwie^a.

Że jest najdroższe w Ojczyźnie naszej stemma nobilitatis, którego non nisi per sangvinem antecesorowie nasi dostawali, zaczym aby nikt prywatnie nie był do klejnotów szlachectwa polskiego sine speciali consensu ordinum Regni według [k. 712] dawnych praw naszych przypuszczany.

O depaktacjach w kancelaryjach ziemskich i grodzkich dawny artykuł reasumować cum adiectione poenarum.

W skarbie koronnym aby workowego in depactationem nie brano, na jakie się ludzie uskarżają.

Siła na tym należy, aby regentowie kancelaryi ziemskich i grodzkich przysięgli i w województwach tychże osiadłymi byli, ponieważ im committitur custodia honorów i substancyi szlacheckich.

Doświadczone nam są incommoda przez potencyje panów na sejmy przyjeżdżających, które liberae nobilitatis opprimunt voces i niemałe z nich oriuntur tumultus, przeto aby każdego na sejm i na elekcyją króla nowego przyjeżdżających poczet ad normam przyjeżdżających na Trybunał opisany był sub poenis.

O deputata drugiego w województwie naszym reasumować artykuł, o czwartego także posła starać się mają.

We wsi Domaszownicy in locis paludenosis iż niemałym kosztem haeredes tameczni groble sypać, mosty budować i tychże często poprawiać muszą za obróceniem gościńca na tę wieś, co się dzieje i we wsi Popkowicach ur. jm. pana Remigiana Kiełczewskiego podsędka lubelskiego dziedzicznej, w powiecie urzędowskim leżącej, przeto aby do tych obudwu rewizorowie z sejmu przyszedłego naznaczeni byli, starać się o to mają ichm. panowie posłowie nasi.

Reasumujemy przy tym artykuły wszystkie ab anno 1643 ad annum praesentem inclusive, których ichm. panowie [k. 712v] posłowie nasi jako najrzejniej poprzeć mają, nie wdawając się w żadne insze deliberacyje, które by cum onere Reipublicae et praeiudicio wolności naszych miały być. W czym ichmciów fide, honore et conscientia obligamus. A cokolwiek da Pan Bóg szczęśliwie przyniosą nam na sejmie przyszłym agitowanego i konkludowanego, do wszystkiego uczynienia relacyjej sejmik prędko po sejmie aby nam był złożony, starać się mają.

Petita zaś tych ichm. ludzi w Ojczyźnie zasłużonych et privatorum aby życzliwie promowali, prosimy.

Za jm. panem Andrzejem Potockim viro z urodzenia swego i dzieła w Ojczyźnie dosyć emerito, który przez siły kozackie na miasto

Rzeczypospolitej Bar obrócone tamże w niewolą wzięty jest, prosić mają ichm. panowie posłowie, aby JKMć i Rzeczpospolita do prędkiej eliberacyjnej jego dopomogła.

Kościół parczewski że jest funditus przez swawolą kozacką spalony, także i plebania, gdzie niemałą szkodę ksiądz pleban miejsca tamtego poniósł, a nie mając żadnego sposobu do wystawienia domu tego Bożego sam pauper et egenus będąc, gorącą prośbę za nim ichm. panowie posłowie do JKMci i Rzeczypospolitej wnieść mają o pomoc do budynku kościoła i zaratowania jego.

Za jm. panem łowczym lubelskim³¹⁵ żołnierzem dawnym i Ojczyźnie zasłużonym do JKMci o nagrodę i miłościwy respekt za straty jego w usłudze Rzeczypospolitej intercedować mają ichm. panowie posłowie.

Jm. pan Gdeszyński nieoszczędny dla Ojczyzny krwi swojej żołnierz, aby debitam et realem za krwi rozlanie (czego są dokumentem świeże po dwakroć postrzały w ciele jego), więc i za ustawiczne [k. 713] prace w usłudze swej Ojczyźnie z miłościwej JKMci łaski odnieść mógł gratitudinem, gorąco prosić mają ichm. panowie posłowie.

Za jm. panem Mikołajem Grabią, który za szczęśliwego nam panowania Króla JMci Władysława IV pierwszym na wojnie moskiewskiej nieprzyjacielowi dostał się językiem, assertionibus swymi nieprzyjacielowi pro bono Reipublicae salvaverat wojsko Rzeczypospolitej i tamże ciężkie odnosił pęta, codzienne ponosząc katowania do roku więzienia swego maeruerat, przeto dawniejszej od Rzeczypospolitej nagrody aby tandem z miłościwej łaski JKMci i Rzeczypospolitej one odnieść mógł do przychęcenia dalszej służby Ojczyźnie, w której nie ustawa, gorącą swą prośbę ichm. panowie posłowie za nim wnieść mają.

Jm. pan Łada Michał od wieku swego po wszystkie okazyje trwały i doświadczony żołnierz, aby miłościwym JKMci i Rzeczypospolitej respektem był dźwigniony, prosić za nim mają ichm. panowie posłowie.

Za jm. panem Chomętowskim, który z terażniejszej okazyjej wojska rozproszonego ciężkie odnosił więzienia, prosić także będą.

Także za jm. panem [Samuelem] Regowskim³¹⁶, który świeżo teraz z ludźmi kosztem swoim ziemię chełmską od nieprzyjaciela oganiał i wielką odniósł szkodę, instare także mają.

Rada miejska miasta Lublina i pospólstwo iż w dolegliwościach swoich pewnych punktach swoją podają suplikę do JKMci i Rzeczypospolitej, cokolwiek ichm. panowie posłowie aequitatis obaczą, a prośba ich nie derogowałaby prawu pospolitemu, intercesyje nasze za nimi wesprzeć ich mają.

³¹⁵ Remigian Andrzejewski.

³¹⁶ Rotmistrz ziemi chełmskiej; o jego zasługach zob. ASZCh., s. 291.

Miasta Rzeczypospolitej, Kazimierz że jest przez ustawicznego [k. 713v] niszczoney żołnierza, Łuków tym bardziej w niemalej części pogorzały, przez ustawiczne stanowiska i przechody żołnierskie w niwecz obrócone, aby na czas jaki od podatków Rzeczypospolitej i stanowiska żołnierskiego był uwolniony, starać się mają ichm. panowie posłowie.

Które to postanowienie nasze zgodnie namówione zleciliśmy ur. jm. panu Dzierśławowi Sługockiemu stolnikowi lubelskiemu, marszałkowi natenczas koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie dnia 19 grudnia roku 1648. Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, marszałek sejmiku tego.

^a Ze względu na zbutwiałe brzegi kart księgi CLRMO 76 od tego miejsca tekst laudum uzupełniany wg Rkp. 2.

XLVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 1 marca 1649 r.

Sejmik naznaczony uchwałą zakończonego 14 II 1649 r. sejmiku koronacyjnego Jana Kazimierza, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 182.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 1 marca 1649 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 77, k. 42v–46v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kietczewski podsędek lubelski, marszałek sejmiku 9 IV 1649 r. [feria sexta post festa Solennia Paschae proxima a. D. 1649]; oblatą w grodzie lubelskim nastąpiła na podstawie ekstraktu wyjętego z ksiąg grodzkich łukowskich, w których laudum oblatowane zostało przez szl. Jakuba Jastrzębskiego 8 III 1649 r. [feria secunda post Dominicam Oculi Quadragesimalem proxima a. D. 1649]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 29–33 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 234–238 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 387–393 – kopia; **Rkp. 5.** PAU-PAN, rkp. 8324, k. 1a-7 – kopia.

[k. 43] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik relacyjny pro die 1 martii naznaczony zjechawszy się na miejsce naznaczone zwykle, tudzież przychylając się do konstytucyj sejmiku blisko przeszłego coronationis krakowskiego względem opatrzenia securitatis publicae i namówienia podatków dla zapłaty wojsku w służbie Rzeczypospolitej będącemu, iż ichm. panowie posłowie nasi idąc za powszechną zgodą wszystkich województw, które zważając praegnantem necessitatem ratunku Rzeczypospolitej po dwojgu podymnemu na obronę jej pozwolili, że też ichm. panowie imieniem naszym sumę jednemu podymnemu korespondującą dać deklarowali, a drugie ex ratione conflagrati et desertati we dwóch częściach palatinatus nostri do nas braciej wzięli³¹⁷, tedy i my nie chcąc deesse w ratunku Rzeczypospolitej unaniami consensu pozwalamy sumę dwojgu podymnemu korespondującą. Która poborami

³¹⁷ Zob. Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 157, 176.

dwoma ze wszystkich dóbr naszych świeckich i duchownych, przyłożywszy i tamte pobory dwa przez ur. jm. pana Sługockiego Zbigniewa komornika granicznego i poborcę lubelskiego naszego do wybierania użytego, przy tym i czopowe województwa naszego do tego przyłożywszy, tak, aby suma dwojgu podymnemu in parte na sejmie uchwalonemu, [k. 43v] in parte do braciej wziętemu, a teraz pozwolonemu wydołać mogła. Do którego także wybierania pomienionego jm. pana komornika granicznego upraszamy i naznaczamy, a w łukowskiej ziemi jm. pana Stanisława Celińskiego pisarza grodzkiego stężyckiego do wybierania takowychże podatków naznaczamy. Które pobory obligujemy się in spatio quatuor septimanarum computandum, salvis jednak desertatis et abiuratis ad acta ingrossatis, oddać.

Co się zaś tknie dwojga podymnego i czterechset koni in actu electionis³¹⁸, które ultra mentem et declarationem województwa naszego konstytucyjami ingrossowano, lubo województwo nasze zwykło zarówno ze wszystkimi województwy onera ponosić i nie zwykliśmy deserere Patriam, nad którą i jej całość nie mamy i nie pokładamy sobie nic miłszego, jednakże będąc zniszczeni częścią od pułków swawolnych kozackich, w ostatki od wprowadzonego wojska wszystkiego województwo nasze mając tak miasteczka, jako i wsi funditus zniszczone i popalone, tedy circa eandem calamitatem województwa naszego zaraz na elekcyjnej odzywaliśmy się z tym, że nie może suffragari podatkami Rzeczypospolitej i podaliśmy deklaracją swoją in scriptis, którą że nam in Actu electionis odmieniono, jakośmy zaraz po ukazaniu się konstytucyj electionis protestowali, tak i teraz na sejmie coronationis przez ichm. panów posłów naszych in facie totius Reipublicae upominaliśmy się u jm. pana wojskiego mozyrskiego, marszałka natenczas koła rycerskiego³¹⁹, o odmianę deklaracyjnej naszej. W czym że nam non satisfactum, i teraz z teje przyczyny spustoszenia znacznego województwa naszego deklaracją czynimy, gdyż i my tak srogim spustoszeniu województwa naszego dosyć małego po rozbieżeniu piławieckim zaciągnęliśmy 500 koni a die 1 octobris ad [k. 44] diem 1 ianuarii dla zatrzymania ciężkich impetów i każdodziennych podjazdów nieprzyjacielskich w służbie trzymaliśmy i stypendia niemałe, to jest po zł 60 na koń, a ichm. panom rotmistrzom pięciom 3000 zł daliśmy, którzy panowie rotmistrze nasi zupełną kompaniją po 100 koni pod swymi chorągwiami mieli, także i pierwszym kompanijom 600 koni na pierwszą ćwierć zaciągnięni zupełna po 100 koni pod swymi chorągwiami według popisu przed nami odprawionego mieli. Uważając też srogie spustoszenie

³¹⁸ *Ibidem*, s. 157.

³¹⁹ *Filip Kazimierz Obuchowicz, marszałek sejmu elekcyjnego 1648 r.*

i funditus zniszczenie niektórych majątności braciej naszych bene meritorum w województwie naszym, to jest miasteczko i wieś Wysokie ichm. panów Mikołaja z Lubieńca Lubienieckiego i Wawrzyńca Domaszewskiego, także Studzianki, Stawcze i Wólkę ichm. panów Drzewickich, Targowisko i Zakrzew jm. pana Remigiana Andrzejowskiego łowczego lubelskiego, Potoka haeredem wszystkich Potockich, od dwóch tych poborów na sejmie coronationis uchwalonych hac vice tantum uwalniamy.

Deklarujemy też, że podatki od nas uchwalone ur. jm. pan poborca nasz wydawać powinien będzie na asygnacją skarbową, jakoż de presenti z tego dwojga podymnego na sejmie coronationis i sejmiku naszym pozwolonego ma wydać jm. pan poborca za ukazaniem asygnacyj do jw. jm. pana podskarbiego koronnego³²⁰, z tych podatków coronationis jm. panu Andrzejowi z Dąbrowicy Firlejowi kasztelanowi bełskiemu złp 10 040 oddać i ostatek sum tych dwojgu podymnemu korespondujących jm. pan poborca za asygnacjami jw. jm. pana podskarbiego koronnego tu w Lublinie podług przeszłych lauda [k. 44v] nam sejmem aprobowanych wydawać powinien i z tych wydatków kalkulacją, także i pan succollector łukowski, przed województwem naszym, a nie gdzie indziej powinni czynić i kwity od nas otrzymać.

Więc i sumy różne przez ten czas wszystek u ichm. panów szafarzów, to jest jm. pana Zbigniewa z Goraja Gorajskiego kasztelana chełmskiego i jm. pana Remigiana Kiełczewskiego podsędka lubelskiego w zawiadowaniu były i one rzetelne za uchwałami naszymi, które konstytucyjami sejmowymi są aprobowane, tak kredytorom świętej pamięci króla Władysława, jako i chorągwiom różnym za naznaczeniem naszym, cokolwiek jeno w skarbie województwa naszego i w depozycie do dnia dzisiejszego, to jest ad diem 1 martii w roku 1649 było, wszystko in genere zapłacili i przez ręce jm. pana Remigiana Kiełczewskiego podsędka lubelskiego na potrzeby nasze różne słusznie wyliczyli i realiter oddali. A że jeszcze u tychże panów szafarzów znalazło się reszty złp 3172, tedy tę sumę ex nunc ichm. panowie szafarze przez ręce jm. pana podsędka lubelskiego, jednego z panów szafarzów, de consensu nostro oddali do rąk jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego lubelskiego i realiter odliczyli.

Przetoż jakośmy to ichm. panom szafarzom naszym laudo nostro proxime praeterito przyobiecali exonerować ichmciów z tej pracy szafarstwa, tedy podziękowawszy ichmciom za prace wszystkie podjęte, ichm. panów uwalniamy [k. 45] z tego szafarstwa, i z tych wszystkich sum, którekolwiek były w dyspozycyjej ichm. panów szafarzów przez wszystek czas, iż są realiter od ichm. panów za wiadomością i konsensem naszym

³²⁰ Jan Mikołaj Daniłowicz.

wydane, przetoż ichm. panów szafarzów kwitujemy i wiecznymi czasy ichm. panów uwalniamy, i że oni od nikogo i o to, ani sukcesorowie ich, inquietowani nie będą fidem nostram puram interponimus.

Przychylając się także do kalkulacyjnej przeszłych ichm. panów poborców naszych na sejmiku przeszłym sufficienter uczynionych i ręką jm. pana Dzierśława Sługockiego stolnika lubelskiego, dyrektora naszego, jako też i ichm. panów deputatów do słuchania tejsze liczby naznaczonych podpisanej, iż z tejsze kalkulacyjnej, jako jm. pan Zbigniew Borowski pisarz grodzki horodelski, poborca nasz w roku 1646, który wybierał duplicem agrariam, weryfikował tejsze kontrybucyjnej agrariae z łukowskim powiatem [złp] 15 944 gr 14, czopowe zaś, które currebat a 1 octobris anni 1646 ad 1 octobris anni 1647 cum auctione 32 728 zł weryfikował, co uczyni conjuncta summa 48 672 zł. Które sumy wszystkie tak na zapłatę wojsku kwarcianemu we Lwowie, jako i do rąk ichm. panów szafarzów naszych i za ich asygnacyjami ichm. panom rotmistrzom powiatowym naszym i ojcom dominikanom 1000 zł zapłacił, sobie salarium według laudum 1000 zł na odwóz do Lwowa, z osobna 542 zł gr 29 potracił na defalkatach, zaś z czopowego Żydowi Szmerli na zł 1300 sądowy kapturowy dekret pokazał. Z osobna na abjuratach czopowego na zł 2322 gr 1 decreta grodzkie lubelskie kapturowe, które mu [k. 45v] przyjęte, także na abjuratach poborowe zł 92 gr 18 likwidował i weryfikował. Jm. zaś pan Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski, poborca nasz wybierał w roku 1648 sum cztery agrariam quadruplicem, który ukazał sumę 27 277 zł gr 23, drugą sumę donatywy kupieckiej 2000 zł, trzecią sumę z kontrybucyjnej żydowskiej 3000 zł, czwartą sumę z podatku czopowego, które currebat ad diem 1 octobris anni 1648 zł 27 671 gr 27, co effecit conjuncta summa 59 949 zł i gr 10. Którą sumę częścią na zapłatę ichm. panom rotmistrzom powiatowym naszym za kwitami i za asygnacyjami, częścią do rąk ichm. panów szafarzów naszych wzwyż opisanych wyliczył i oddał, które ichm. panowie szafarze w swych rachunkach przy rachunkach także pomienionych ichm. panów poborców przy nas weryfikowali.

Z tych tedy wzwyż opisanych sum pomienionych ichm. panów poborców naszych i sukcesorów ich wiecznymi czasy quoad persolutas summas kwitujemy i uwalniamy, i że o te podatki i rachunki oni i ich sukcesorowie nigdzie nie będą ni od kogo pociągnięni ani inquietowani, do laud naszych przychylając się fidem nostram publicam interponimus.

Iż z tychże podatków jm. pan Borowski pokazał, że za poborstwa jego i za rachunkami wzwyż opisany mi województwu więcej nic nie przychodzi, tylko jako in delatis pokazał, tak ex agraria [k. 46] contributione, jako z czopowego 1119 zł gr 5, na co otrzymane banicyje produkował, jm. zaś pan [Jan] Poniatowski z poborów in delatis zł 91 gr 20, z czopowego

9608 zł gr 3, na co także jmc pokazał banicyje w rejektach kapturowych indecisas causas, tedy o te sumy i delaty zatrzymane ichm. panom poborcom naszym przeszłym tymże salvam prosecutionem cum retentoribus zachowujemy, z czego na przyszłym da Bóg sejmiku electionis deputata rationem, to jest z tych tylko delat pokazanych oddać nam będą powinni.

Że się też z teje kalkulacyje weryfikowało, iż co sławnej pamięci wielm. jm. pan na Dąbrowicy [Zbigniew] Firlej starosta lubelski³²¹, pułkownik żołnierza naszego powiatowego, nasze chorągwie przebrał z kontrybucyje żydowskiej zł 1412, tedy o tę sumę z sukcesorami jm. pana sine intermissione w grodzie lubelskim jm. panu [Janowi] Poniatowskiemu czynić zlecamy.

Które to postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy jm. panu Remigianowi Kiełczewskiemu podsędkowi lubelskiemu, marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich łukowskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym sejmikom naznaczonym, dnia 1 miesiąca marca r. P. 1649. Remigian Kiełczewski podsędek ziemski lubelski, marszałek koła rycerskiego, Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik bełski, Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, Adam Ciołek Drzewicki, Daniel Żytkiewicz instygator [k. 46v] koronny, Zbigniew Sługocki komornik graniczny lubelski, Andrzej z Biberstain Kazimierski, Mikołaj z Lubieńca Lubieniecki, Mikołaj Zwiartowski³²²

XLIX. Popis województwa lubelskiego pod Magierowem 30 sierpnia 1649 r.

Król uniwersałem skierowanym do szlachty lubelskiej z Lublina 14 VII 1649 r., traktowanym jako trzecie wici, zwoływał pospolite ruszenie i wyznaczał termin okazowania i popisu na 11 VIII tr., APL, CLRMO 77, k. 600v–601v. 18 VII 1649 r., po otrzymaniu wiadomości o oblężeniu wojsk polskich w obozie pod Zbarażem, przyspieszał termin zebrania się Lublinian nakazując, abyście do nas pospolitym ruszeniem pro die 28 iulii stawali, APL, CLRMO 77, k. 621–621v. W kolejnym uniwersale z 26 VII z obozu pod Tyszowcami prolongował ten termin na 10 VIII 1649 r., gdyż po opublikowaniu wcześniejszego uniwersału doszła nas prośba imieniem tegoż województwa przez pisanie ur. Stanisława Firleja podkomorzego lubelskiego, abyśmy temuż województwu więcej czasu do nas się zaciągnięcia pozwolili, tedy my na pomienioną prośbę

³²¹ *Zm. przed 27 I 1649 r., Radziwiłł, t. III, s. 175; inaczej – błędnie – Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 52.*

³²² *Po laudum zamieszczona relacja woźnego o ogłoszeniu jego treści publicznie na rynku w Łukowie przy obecności licznej szlachty.*

dzień 10 augusti do nas się stawienia temuż województwu lubelskiemu naznaczamy, chcąc, aby na dzień wyżej mianowany to jest 10 augusti do nas się, gdziekolwiek na ten czas będziemy, jako najlepszym porządkiem stawili, *APL, CLRMO 77, k. 631v–632. Por. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 384–385.*

1. *Rejestr szlachty obecnej na popisie pod Magierowem 30 sierpnia 1649 r.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 77, k. 712–719 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatowali Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski i Stanisław Silnicki podstoli lubelski 13 IX 1649 r. [feria secunda pridie festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1649];* **Rkp. 2.** *B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 9–21v – kopia. Druk: J. Kus, Popis pospolitego ruszenia szlachty województwa lubelskiego z 1649 roku, „Region Lubelski”, 6 (8), 1994–1996, s. 133–142.*

[k. 712v] Popis województwa lubelskiego na pospolitym ruszeniu będącego przy rozjechaniu³²³ za uniwersałem Króla JMci P. n. m. za zleceniem wielm. jm. pana Franciszka Zebrzydowskiego kasztelana lubelskiego, nowomiejskiego, siereszowskiego etc. starosty na ten czas chorobą złożonego przez niżej podpisanych odprawiony w obozie pod Magierowem die 30 augusti r. P. 1649.

Choraągiew generalna województwa lubelskiego.

Wielm. jm. pan kasztelan lubelski jako pułkownik, jm. pan Jan Gniewosz chorąży lubelski, jm. pan Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski imieniem swoim, małżonki i dziątek swoich, jm. pan Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, jm. pan Stanisław Silnicki podstoli lubelski imieniem swoim i jejm. paniej Piotrowej Silnickiej bratowej swojej, także pana Jana Drohiczyńskiego minorennis pupilli sui, jm. pan Adam Żydowski, jm. pan Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski, jm. pan Adam Drzewicki Ciołek oboźny województwa imieniem swoim, małżonki swojej i panów braciej swojej, jm. pan Paweł Borzęcki wojski kijowski, jn. pan Zbigniew Sługocki komornik graniczny lubelski, jm. pan Prandota Dzierżek podwojewodzi lubelski, jm. pan Paweł Orzechowski, jm. pan Stanisław Chomętowski, jm. pan Florian Kielczewski imieniem jm. pana Remigiana Kielczewskiego podsędka lubelskiego ojca swego, jm. pan Franciszek Stoiński imieniem swoim i jm. pana Mikołaja Stoińskiego pisarza ziemskiego lubelskiego [k. 713] ojca swego, jm. pan Mikołaj Branicki imieniem jm. pana Jana Branickiego ojca swego, jm. pan Adam Wieszczycki, jm. pan Stefan Strybeł, jm. pan Samuel Wesołowski skarbnik podolski, jm. pan Michał Szałajski, jm. pan Jan Iżycki, jm. pan Konstanty Sługocki, jm. pan Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski, jm. pan Andrzej Zawieprzski, jm. pan Wojciech Łychowski, jm. pan Alexander Rdułtowski na poczcie jm. pana Stanisława Wioteskiego stolnika bełskiego, jm. pan

³²³ *Po bitwie pod Zborowem, w której szlachta lubelska nie wzięła udziału, i zawarciu ugody z Kozakami król 29 VIII 1649 r. wydał we Lwowie uniwersał odwołujący pospolite ruszenie.*

Mathias Zaleski na poczcie jm. pana Jana Drewnowskiego, jm. pan Łukasz Olbięcki, jm. pan Mikołaj Borzechowski, jm. pan Piotr Gruszecki, jm. pan Mikołaj Węgliński, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem potomków nieboszczyka pana Daniela Węglińskiego podsędka lubelskiego, jm. pan Wawrzyniec Domaszewski, jm. pan Remigian Sobieski, jm. pan Bartosz Jarontowski, jm. pan Krzysztof Szczucki, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem potomków nieboszczyka pana Stanisława Szczuckiego, jm. pan Alexander Chobrzyński imieniem swoim i panów braciej swoich, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem jm. paniej Rogowskiej z Olbięcina, jm. pan Szczęsny Młodkowski, jm. pan Gabriel Szczucki, jm. pan Olbrycht Sługocki, jm. pan Krzysztof Dłużewski, jm. pan Jan Dunin, jm. pan Franciszek Koszewski imieniem swoim, paniej matki i brata swego, jm. pan Krzysztof Wybranowski, jm. pan Andrzej Rzeczycki, jm. pan Jakub Gałęzowski, jm. pan Szczęsny Poniatowski, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem jm. paniej Poniatowskiej z Mełgwi, pan Mosiński, czeladnik z koniem pana Aleksandra Wronowskiego Grota, czeladnik z koniem pana Sługockiego Paska, pan Stanisław Pszonka z Świerzów, pan Krzysztof Trembiński imieniem jm. pana Balcera Trembińskiego ojca swego, pan Stanisław Ługowski, pan Szczęsny Milanowski, pan Jakub Stoiński, pan [Jan?] Kazimirski, pan Paweł Domaracki, pan Paweł Tchorzewski, pan Mikołaj Ługowski, pan Stefan Bychawski imieniem pana ojca swego, pan Erazm Bychawski imieniem pana ojca [k. 713v] swego, pan Mikołaj Oszczepalski, pan Florian Oszczepalski, pan Samuel Buszkowski, pan Stefan Sieprawski, pan Alexander Sieprawski imieniem paniej Gabrielowej Lenczowskiej i dziątek jej, tenże stawił drugiego konia z czeladnikiem imieniem paniej Gabrielowej Myśliszewskiej i dziątek jej, pan Jacek Myśliszewski, pan Władysław Słotwiński Siegniew imieniem swoim i pana Jana Słotwińskiego ojca swego, pan Franciszek Malczewski imieniem pana Jakuba Pszonki, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem paniej Elżbiety Pszonczynej matki swej, pan Seweryn Potocki, pan Wojciech Milewski imieniem swoim i paniej matki swojej, także imieniem potomków nieboszczyka pana Stanisława Milewskiego, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem paniej Barbary Tarnawieckiej Gromkowej, pan Paweł Borzęcki, pan Marcin Dobek, pan Wawrzyniec Wysocki, pan Krzysztof Radostowski imieniem swoim i dziątek swoich, pan Mikołaj Kielczowski imieniem swoim i braciej swoich, pan Jabłecki imieniem pana Krzysztofa Jaroszowskiego, pan Stanisław Poniatowski, pan Adam Sobieszkański imieniem pana Bartosza ojca swego, pan Krzysztof Sobieszkański imieniem pana Jana ojca swego, pan Wróblewski imieniem pana Marka Radzika, pan Prokop Chrościechowski, pan Godziszewski imieniem pana Macieja Wysockiego, pan Mikołaj Włodek, pan Jan Włodek imieniem

pana Samuela ojca swego, pan Marcján Lesiecki imieniem paniej matki swojej i braciej swoich, pan Jan Tuszowski imieniem żony swojej i paniej Wysockiej jako sióstr niedzielnych, pan Adam Kłodnicki, pan Jan Badecki, czeladnik z koniem pana Krzysztofa Pełki, pan Simon Kłodnicki imieniem pana ojca swego Jana Kłodnickiego, pan Andrzej Poniatowski imieniem swoim i brata swego, pan Adam Kłodnicki imieniem swym i braciej swoich, czeladnik z koniem paniej Szymonowej Stawskiej i dziątek jej, czeladnik z koniem paniej Andrzejewej Węglińskiej, czeladnik z koniem do jm. pana stolnika lubelskiego względem Fajslawic, pan Andrzej Głodowski, pan Jan Matuszewski stawił dwóch czeladników [k. 714] z końmi, pan Stanisław Chrzanowski, pan Remigian Krzyniecki, pan Stefan Bełczacki, poczet ichm. panów Jerzego starosty pilzneńskiego i Floriana Słupeckich, pan Kasper Wierzbicki imieniem pana ojca swego, pan Szymon Piotrowski imieniem pana ojca swego, pan Walerian Głuski, pan Stanisław Nosowski imieniem swoim i braciej swoich, pan Ambroży Tchórzewski, pan Józef Strzelecki, pan Wojciech Wiśniowski imieniem jm. x. opata hebdowskiego, czeladnik z koniem pana Świętosława Grochowickiego, czeladnik z koniem paniej Swaryszewskiej wdowy, pan Stanisław Wierzchowski, pan Piotr Kozłowski, pan Stanisław Raciborek, pan Konstanty Rączka, pan Marcin Niedziałkowski, pan Andrzej Drzewicki, pan Zbigniew Boksicki, pan Stefan Kaznowski imieniem swym i brata swego, pan Andrzej Strojnowski, pan Grzegorz Zbyszek, pan Alexander Rudnicki, pan Paweł Młodnicki, pan Andrzej Poniatowski, pan Remigian Borzęcki, pan Felicjan Ostrowski komornik graniczny stężycki, pan Jan Chobrzyński imieniem swym i braciej swoich, tenże stawił czeladnika z koniem od paniej Jezierskiej, czeladnik z koniem od pana Wawrzyńca Zwolskiego, jm. pan Jan Libicki sekretarz JKMci wracając się z obozu od Króla JMci prezentował się na popisie względem dzierżawy swojej w województwie tutecznym.

Choraągiew jm. pana Jana Bartosza Kazanowskiego starosty łukowskiego z wyprawy ziemie łukowskiej.

Jm. pan starosta łukowski rotmistrz, jm. pan Krzysztof Chmielecki choraży łukowski koni 3, jm. pan Stanisław Domaszewski podsędek łukowski, porucznik koni 4, jm. pan podsędek nowogrodzki koni 5, jm. pan Jakub Domaszewski koni 2, poczet jm. pana sędziego ziemskiego malborskiego³²⁴ tak z dóbr w ziemi łukowskiej, jako i z dóbr w województwie krakowskim leżących koni 5, jm. pan Olęcki koni 6, jm. pan Jarocki koni 3, jm. pan Kazmirski młodszy koni 4, jm. pan Kazmirski starszy koni 4, jm. pan Cielemiecki koni 4, jm. pan Alexander Jezierski koni 4, jm. pan [...]aniański koni 3, jm. pan Piotr Jezierski koni 3, jm. pan [k. 714v] Piotrowski koni 3,

³²⁴ *Hektor Sudek-Wilczewski.*

poczet jm. pana Jana Piotrowskiego koni 4, pan Wojciech Radorzyski koni 4, pan Sobieski koni 3, pan Chlebowski koni 3, pan Mysłowski koni 4, pan Jastrzębski koni 4, pan Suchodolski koni 4, jejm. pani starościna łukowska z dóbr dziatek swoich koni 4, z dóbr województwa sandomierskiego konia 1, ex bonis regalibus koni 2 przy tymże poczcie, pan Oszczepalski z panem Kochowskim przysadzili po koniu 1, wszystkiego pocztu koni 9, pan Kochanowski koni 2, pan Rozwadowski koni 2, pan Galiński koni 3, pan Karski koni 2, pan Olędzki koni 2, pan Zakrzewski starszy koni 3, pan Zakrzewski młodszy koni 3, pan Jan Jezierski koni 2, pan Jabłoński od jejm. paniej Lipskiej konia 1, pan Sosnowski koni 3, pan Jan Radorzyski koni 3, pan Radomyski koni 3, pan Ostrowski koni 3, pan Szabiański koni 3, pan Kłembowski koni 3, pan Władysław Domaszewski koni 2, pan Jan Domaszewski koni 2, pan Zaleski koni 3, pan Wierzejski koni 3, pan Wronowski koni 3, tenże czwartego imieniem pana ojca swego, pan Jan Łaski koni 3, pan Jakub Łaski koni 2, pan Jan Zaleski koni 2, pan Przecław Łaski koni 3, pan Jasiński koni 3, pan Biernacki koni 3, pan Dzewulski konia 1, pan Antoni Zakrzewski konia 1, pan Mikołaj Radomyski koni 2, pan Draimski koni 2, pan Stocki koni 2, pan Mościcki koni 2, pan Mościcki młodszy konia 1, pan Stefan Zakrzewski konia 1, pan Maciej Zakrzewski konia 1, pan Dębowski koni 2, pan Izdebski koni 2, pan Zieliński koni 2, pan Żarski koni 2, pan Walenty Jasiński koni 2, pan Uniszewski koni 2, pan Biskupski koni 2, pan Zarzecki konia 1, pan Wojnowski koni 2, pan Jaszewski koni 2, pan Strusz starszy koni 2, pan Strusz młodszy konia 1, pan Gojski konia 1, pan Olszewski konia 1, pan Zabielski konia 1, [k. 715] pan Tchórzewski konia 1, pan Tchórzewski młodszy koni 2, pan Tchórzewski trzeci koni 2, pan Kiśnecki konia 1.

Choraągiew jm. pana Adama Suchodolskiego starosty horodelskiego.

Jm. pan starosta rotmistrz, jm. pan Tomasz Zaporski porucznik, jm. pan Waclaw Stryjeński chorąży, jm. pan Paweł Spinek, jm. pan Marcin Suchodolski, jm. pan Henryk Spinek, jm. pan Mikołaj Szczekocki, jm. pan Hieronim Stryjeński, jm. pan Jan Jaszowski, jm. pan Jędrzej Jaszowski, jm. pan Jan Stryjeński, jm. pan Jan Zaporski, jm. pan Jan Hański, jm. pan pisarz grodzki horodelski imieniem swoim i brata swego, także paniej Krajowskiej i panny Bychawskiej, jm. pan Wojciech Gostkowski, jm. pan Jędrzej Żurowski, jm. pan Wojciech Poniatowski, jm. pan Marcin Izycki, jm. pan Paweł Borkowski, jm. pan Florian Orchowski, jm. pan Daniel Grabia, jm. pan Marcin Wilczopolski, jm. pan Gabriel Bielski swym i braciej swej imieniem, jm. pan Łaskowski, jm. pan Adam Bielecki, jm. pan Krzysztof Kański, jm. pan Mikołaj Jaszowski, jm. pan Jaślikowski imieniem paniej matki swojej, jm. pan Marcjan Łepkowski imieniem swoim, paniej matki i braciej swoich, pan Jakub Brzezicki, pan Paweł Brzezicki,

pan Mikołaj Brzezicki, pan Krzysztof Brzezicki, pan Tobiasz Brzezicki, pan Jan Radomyski, pan Stanisław Dąbski, pan Jan Brzezicki, pan Stefan Dąbski, pan Marek Sośnikowski, pan Wojciech Pawłowski, pan Andrzej Kijeński imieniem ojca swego, pan Jarosz Wysocki imieniem swoim i brata swego, pan Jakub Wolski, pan Jan Gruszecki, pan Adam Bełdowski, pan Jakub Gruszecki, pan Jan Wysocki imieniem ojca swego i pana Wojciecha Borowskiego sąsiada swego postawił czeladnika z koniem, pan Adam Kański, pan Rafał Zaleski, pan Paweł Bieniewski imieniem ojca swego, pan Brzóska starszy, pan Brzóska młodszy, pan Sobolewski imieniem pana Marcina Wygnanowskiego, pan Alexander Bobrowski, pan Paweł Szczepanowski, pan Michał Ławicki, pan Tomasz Strzelecki, pan Mikołaj Rudnicki imieniem [k. 715v] ojca swego Marcina, pan Daniel Iżycki imieniem ojca swego Stanisława, pan Remigian Sobieszczański od pana Stanisława Brodzińskiego koń 1, pan Adam Gembarzowski imieniem Adama Sikorskiego jako arendarza, czeladnik z końmi dwiema od jejm. paniej wojewodzinye poznańskiej³²⁵, od pana Miłockiego jako arendarza czeladnik z koniem, pan Abram Ścibor, pan Jan Orchowski od jm. pana Żulińskiego z województwa bełskiego jako chorego koń 1, pan Jan Leśniowski imieniem matki swojej, od wielm. jm. pana Zbigniewa Gorajskiego kasztelana chełmskiego koni 18, pan Stanisław Szydłowski, od jejm. paniej Dobrogostowej Iżyckiej koń 1 z czeladnikiem, od jejm. paniej Żelisławskiej koń 1 z czeladnikiem, od pana Mikołaja Świeprawskiego koń 1 z czeladnikiem, od pana Wolanowskiego arendarza przy dziedzicu jm. panu Zaporskim koń 1, od pana Erazmego Wronowskiego koń 1, od pana Stanisława Bobowskiego koń 1, pan Franciszek Głębocki imieniem Alexandra ojca swego, od pana Stanisława Wolskiego koń 1, od paniej Mikołajowej Wierzchowskiej koń 1, od paniej Wydździnye koń 1, tenże jm. pan starosta horodelski względem mieszczan horodelskich i powinności ich stawił konia 1 i pieszego jednego.

Chorągiew jm. pana Jana Przeclawa Michowskiego
dworzanina pokojowego JKMci.

Jm. pan Michowski rotmistrz, jm. pan Alexander Żyrzyński porucznik imieniem pana ojca swego, jm. pan Remigian Firlej Broniewski chorąży, od jm. pana Jana Dunina koni 4, od jejm. paniej Borkowskiej i panów Zbąskich synowici [!] koni 4, jm. pan Lędzki, pan Łukasz Lesiecki, pan Adam Drzewiecki, pan Ludwik Drzewiecki, pan Mikołaj Kotarbski, pan Paweł Ostrowski, pan Paweł Rościeski, pan Władysław Skromowski, pan Samuel Chrościechowski imieniem swym i brata swego, pan Kazimierz Chrościechowski imieniem pana Piotra ojca swego, pan Marcján Barcikowski, pan Zachariasz

³²⁵ *Opalińska z Czarnkowskich Konstancja.*

Wierzchowski, pan Jan Żyrzyński imieniem swoim i brata swego, [k. 716] pan Stefan Wierzbicki, pan Mikołaj Gucy, pan Alexander Bobowski, pan Jan Godowski swoim i brata imieniem, pan Jarosz Rusiecki od pana Wojciecha ojca swego, od paniej Krzeskiej czeladnik z koniem, pan Stanisław Czasławski, pan Wojciech Koźmiński imieniem ojca swego, pan Stanisław Czasławski imieniem ojca swego Andrzeja, od pana Abrama Kruszewskiego czeladnik z koniem, pan Kasper Szaporowski imieniem ojca swego, pan Paweł Piotrowski, pan Marcin Moszyński, pan Filip Oszczepalski, pan Adam Moszyński, pan Marcin Wołędzki, pan Alexander Kamieniecki imieniem ojca swego, tenże stawił czeladnika z koniem imieniem pana Glinki, pan Samuel Niezabitowski, pan Krzysztof Niezabitowski imieniem swym i brata swego, pan Jan Ostrowski, pan Jan Siegniew Słotwiński, pan Bartosz Ostrowski, pan Remigian Głuski, pan Mikołaj Głuski, pan Stanisław Głuski, pan Krzysztof Kamieński, pan Jerzy Głuski imieniem matki swej, pan Jędrzej Chobrzyński, pan Szymon Trojan od potomków pana Samuela Głuskiego, pan Florian Chobrzyński, pan Tobiasz Głuski od potomków pana Jana Głuskiego, pan Jakub Węgliński, pan Alexander Chobrzyński imieniem ojca swego, pan Maximilian Koźmiński, pan Szymon Strzembosz, pan Wojciech Koźmiński Zarzeczny, pan Maciej Biliński, pan Krzysztof Wysocki, pan Jan Wysocki imieniem ojca swego, pan Stanisław Przewłocki imieniem pana Czernikowskiego, pan Wojciech Brzezicki imieniem ojca swego, pan Wojciech Bogucki, pan Jędrzej Szczygielski imieniem jm. pana kasztelana brzeskiego³²⁶ z Chmielewa, pan Wojciech Strzelecki, pan Stanisław Sadurski imieniem ojca swego, pan Alexander Modzelowski, panowie Jędrzej i Samuel Jezierscy, pan Jan Sawicki imieniem pana Bartosza Bęlcackiego, od pana Jana Górskiego czeladnik z koniem, pan Stanisław Wronowski, pan Jan Niezabitowski Dziadek, panowie Jan i Maciej Kalińscy, pan Walerian Rozwadowski imieniem ojca swego, pan Jakub Słotwiński, pan Jan Słotwiński Piotrak, pan Jan Słotwiński Starostka, pan Szymon Słotwiński imieniem pana Jakuba Moszyńskiego, pan Niezabitowski imieniem panów Słotwińskich [k. 716v] braciej niedzielnych, pan Walerian Męcimiński imieniem pana Wojciecha Męcimińskiego, pan Stanisław Słotwiński, pan Wojciech Słotwiński, pan Mikołaj Wolski, pan Jerzy Niezabitowski, pan Jan Koźmiński Tych imieniem ojca swego, pan Andrzej Koźmiński Herdzik, pan Andrzej Radawiecki, pan Marcin Zdrabski imieniem ojca swego, pan Alexander Wysocki, pan Stanisław Ostrowski imieniem ojca swego, pan Bartosz Koźmiński Jaszek, pan Wawrzyniec Ługowski, panowie Kasper i Stanisław Niezabitowscy, od jm. księdza sufragana łuckiego³²⁷ czeladnik z koniem, pan Stanisław Rudnicki imieniem pana Myśliszowskiego,

³²⁶ *Aleksander Kopeć, kasztelan brzeskolitewski.*

³²⁷ *Mikołaj Krasicki.*

pan Krzysztof Rudnicki, pan Jędrzej Korzeniowski, od jejm. paniej Męcińskiej
pan Krzysztof Rzymowski, pan Stanisław Ostrowski, Jan Ludowicz imieniem
pana Seweryna Ożarowskiego, pan Stanisław Głuski imieniem pana Adama
ojca swego, pan Sebastian Straszewski imieniem pana Waleriana Wolskiego.

Chorągiew jm. pana Mikołaja Grabi strażnika województwa.

Jm. pan rotmistrz i strażnik, jm. pan Świętochowski porucznik, jm.
pan Jeżowski chorąży, pan Andrzej Wierzbicki, pan Żukowski, panowie
Jan i Jerzy Iżyccy, panów Rybczowskich dwu, panów Piorunów dwu, pan
Tuszowski Jan, panów Skarbków dwu, pan Kruszczewski, pan Konarski,
pan Stanisław Bystrzycki imieniem pana Słuckiego, pan Jakub Łubkowski,
pan Jarosz Trzciniński, pan Kasper Goraj Sobieszkański, pan Kosa
Sobieszkański, pan Jędrzej Węgliński, pan Stefan Łubkowski Samson imie-
niem ojca, pan Jakub Bystrzycki imieniem paniej Marcinowej Moszyńskiej,
pan Franciszek Brodowski imieniem jejm. paniej matki i braci swych, pan
Wojciech Słotwiński, pan Zachariasz Głuski, pan Adam Niezabitowski, pan
Szymon Łubkowski, pan Buza Łubkowski, pan Osiński imieniem jejm. łow-
czynej sandomierskiej³²⁸, pan Wojciech Zbysław, pan Jędrzej Łubkowski,
pan Krzysztof Łubkowski, pan Walerian Łubkowski, pan Jan Wysocki, pan
Alexander Wysocki, pan Szczęsny Niezabitowski, pan Gabriel Strzelecki,
pan Mikołaj Strzelecki, pan Kasper Łubkowski od pana Golta, pan Stanisław
Łubkowski Siegniew, pan Jędrzej Kurowski od paniej Kiełczewskiej, pan
Paweł Bystrzycki, pan Krzysztof Wysocki, pan [k. 717] Łotkowski od pana
Zygmunta Linowskiego, pan Andzelm Węgliński, pan Mikołaj Węgliński,
od pana Mikołaja Wilczopolskiego pan Stanisław Wilczopolski, pan Daniel
Niezabitowski, pan Paweł Gruszecki, pan Jan Słotwiński z Słotwin, pan
Paweł Słotwiński z Jaroszowicz, pan Maciej Wilczopolski, pan Marcin
Łubkowski Rej, pan Kasper Górski, pan Jan Węgliński, pan Krzysztof
Skarbek, pan Krzysztof Domaszewski, pan Jan Łubkowski Burza imieniem
matki swej, pan Krzysztof Wysocki, pan Wojciech Wysocki.

Chorągiew jm. pana Mikołaja Lubienieckiego.

Jm. pan rotmistrz, jm. pan Piotr Bliskowski porucznik, jm. pan Paweł
Czeluziński chorąży, jm. pan Stanisław Pruszyński, jm. pan Marek
Zwiartowski, pan Mikołaj Giszewski, pan Jarosz Lubieniecki, pan Andrzej
Sowiński imieniem swoim, paniej matki i braci swych, pan Tomasz
Siemieński imieniem swoim i braci swych, pan Samuel Zorzewski, pan
Andzelm Maj, pan Waclaw Stoiński imieniem pana ojca swego, pan
Mikołaj Górski, pan Piotr Stoiński, pan Andrzej Wilczopolski, pan Kasper
Chrzanowski imieniem swoim i synowca swego, pan Wojciech Górski,
pan Andrzej Bychawski imieniem swoim i braci swych, pan Zygmunt

³²⁸ Ewa z Korzeńskich Gojska, żona Bernarda Gojskiego Dzika, łowczego sandomierskiego.

Nossowski, pan Andrzej Nossowski imieniem pana Mikołaja stryja swego, pan Alexander Niezabitowski, pan Andrzej Sułowski, pan Jan Kozarzewski, pan Alexander Kozarzewski, pan Bronisław Kozarzewski, ^bpan Jan Wierzbicki^b, pan Władysław Wolski imieniem pana Andrzeja Ossowskiego, pan Andrzej Wysocki, pan Tomasz Wysocki imieniem pana Stanisława ojca swego, pan Andrzej Zbysław, pan Tobiasz Moszyński imieniem pana ojca swego, pan Adam Bronicki, pan Seweryn Bełdowski, pan Hieronim Wierzbicki syn pana Jerzego, pan Piotr Groth, pan Adam Gruszecki, pan Paweł Gruszecki, pan Stefan Wsieborowski, pan Krzysztof Stępkowski, pan Jan Stępkowski, pan Stanisław Borkowski imieniem pana Węglińskiego, pan Jan Wysocki z Kozic, pan Piotr Wysocki z Rudnicka, pan Jan Kaznowski imieniem Alexandra ojca swego, pan Stanisław Janiszowski, pan Andrzej Janiszowski, pan Zygmunt Kaznowski, pan Gabriel Głuski, pan Tomasz Wronowski, poczet [k. 717v] jm. pana Myszkowskiego koni 2, poczet jm. pana Charłęskiego koni 2, poczet jm. pana Suligostowskiego koni 2, poczet jejm. paniej Lubienieckiej koń 1, poczet jejm. paniej bełskiej koń 1, poczet paniej Głuskiej Kasprowej koń 1, pan Marek Sługocki, pan Stanisław Dobek, pan Adam Tchórzewski z Brudnej, pan Wojciech Groth, pan Maciej Wysokiński imieniem pana Marcina Dembińskiego, pan Jan Wronowski, pan Stanisław Trzeciński, pan Stanisław Sobieszczęński Bernat, pan Marcin Grocholski, pan Mikołaj Grocholski, pan Jan Radwański, pan Jan Wysocki, pan Stanisław Mrochowski, pan Stanisław Zaleski, pan Marcin Zaleski imieniem ojca swego, pan Daniel Rudnicki, pan Mikołaj Moszyński imieniem ojca swego, poczet paniej Świercińskiej z Giszowicz, pan Andrzej Łubkowski, pan Podstolski imieniem pana Stanisława Borowskiego, pan Krzysztof Rudnicki imieniem panów Skorczyckich, pan Jan Piotrowski Gołąb, pan Walenty Golamowski imieniem paniej Grodzickiej, pan Mikołaj Tuszowski, pan Remian Wilczopolski, pan Wojciech Wilczopolski, pan Wojciech Grodecki, pan Adam Sobieszczęński, pan Stanisław Czapliński, pan Mikołaj Rogalewski, pan Andrzej Sobieszczęński Górny, pan Jan Wysocki z Chmielnika, pan Mathias Rucki, pan Piotr Rudnicki imieniem pana Świętosława Wierzbickiego, pan Jakub Sobieszczęński Roźniata, pan Stanisław Sobieszczęński Roźniata, pan Stanisław Rybczowski, pan Jan Dembiński, pan Jarosz Serek, pan Jakub Radawiecki z Mętowa, pan Tomasz Rzepka, pan Wojciech Sobieszczęński, pan [--]^c Rzeszotarski, poczet pana Krzysztofa Dłuskiego paraliżem zarażonego i małżonki jego, pan Piotr Górski imieniem pana Mikołaja ojca swego, pan Jan Kamiński od pana Andrzeja Sowińskiego względem dóbr wołyńskich.

Choraław piezych jm. pana Remiana Gałęzowskiego.

Jm. pan rotmistrz, pan Alexander Górski, pan Stanisław Górski, pan Jan Męcimiński, pan Władysław Chmielecki imieniem ojca swego, pan

Stanisław Łubkowski, [k. 718] pan Piotr Rogalowski, pan Stanisław Jaszek Koźmiński, pan Jakub Jaszek Koźmiński, pan Bartosz Groth Koźmiński, pan Marcin Tuszowski, pan Stanisław Ziętka Koźmiński, pan Jan Borzęcki, pan Jan Dobek, pan Andrzej Świdziński imieniem swym, matki i ojczy-
ma, pan Seweryn Borzęcki, pan Erazm Krzowski imieniem swym i braci
swych, pan Stanisław Skos Sobieszczański, pan Stanisław Regmunt, pan
Piotr Sobieszczański, pan Stanisław Bernat imieniem ojca, pan Wojciech
Zbysław, pan Józef Bernat, pan Stanisław Kurek imieniem ojca i stryja,
pan Stanisław Golecki imieniem ojca, pan Szymon Piotrowski, pan Jakub
Kaznowski imieniem swym i pana Krzysztofa Stępkowskiego, pan Paweł
Ścibor, pan Krzysztof Skarbek, pan Jakub Skarbek, pan Adam Goraj, pan
Krzysztof Regmunt imieniem swym i matki swej, pan Maciej Słotwiński,
pan Stefan Dobek imieniem paniej Koźmianowej, pan Jan Rolikowski,
pan Walenty Parniowski od pana Pawła Tuszowskiego z Bychawki,
pan Bartosz Tuszowski imieniem matki swej, pan Jan Bielawski, pan
Stanisław Koziński, pan Paweł With Sobieszczański imieniem ojca swe-
go, pan Walerian Chmielecki imieniem swym i synowca swego, pan
Samuel Tchórzewski, pan Mikołaj Kaznowski imieniem brata, pan Michał
Niewęgłowski imieniem swym i Wojciecha Kaznowskiego, pan Krzysztof
Kaznowski imieniem ojca swego, pan Maciej Domański imieniem
Marcina Tchórzewskiego ojca żony swej, pan Kasper Kaznowski imieniem
ojca, pan Sebastian Korzeniowski, pan Marcin Łubkowski, pan Marcin
Krasuski, pan Jan Bystrzycki, pan Wojciech Wierzbicki, pan Jan Zapadło
Sobieszczański imieniem matki, pan Marcin Kiełczewski imieniem ojca,
pan Krzysztof Janiszowski, Bartosz Zrączek imieniem paniej Koźmianowej
[k. 718v] z Łychowa, pan Jan Chmielecki imieniem Andrzeja Wysockiego,
pan Sebastian Tuszowski imieniem pana Krzysztofa Skarbka, Jakub
Krzysiak imieniem pana Jana Rybczowskiego, pan Andrzej Krzowski,
pan Stefan Łuba Górski, pan Wojciech Wysocki, pan Jan Świdziński, pan
Jakub Tuszowski od pana Waława Sobieszczańskiego, pan Jan Zbysław,
pan Jędrzej Sługocki, pan Kasper Chmielecki od pana Jana Wysockiego,
pan Jan Ługowski, pan Alexander Rzepka, pan Stanisław Kliza, pan
Seweryn Niezabitowski, pan Jan Piotrowski imieniem ojca swego, pan
Paweł Jabłoński imieniem paniej Piotrowej Borowskiej, pan Samuel
Bobowski, pan Łukasz Krzowski swym i od braci imieniem, pan Andrzej
Sobieszczański Blaszką, pan Jakub Mroczek od paniej Wojciechowej
Brzezickiej, pan Stanisław Rudnicki, Mikołaj Opoczny od paniej
Janowej Potockiej, pan Stanisław Lipski, pan Paweł Polikowski, pan Jan
Grochowski, pan Jan Węgleński Malkusz, pan Kazimierz Kłodnicki, pan
Krzysztof Tuszewski, pan Stanisław Pakosz, pan Krzysztof Świdziński,
pan Gabriel Ługowski, pan Mikołaj Trzeciński, pan Marcin Krasuski, pan

Alexander Niezabitowski, pan Jerzy Wydźga, pan Seweryn Trzcński, pan Stanisław Korzeniowski, pan Erazm Niezabitowski.

Przy tym panowie mieszczanie lubelscy przez Wojciecha Kaniowskiego concivem suum stawili konia 1 i piechoty dziesiątek, wóz skarbný z czterema końmi, z prochami i kulami mieniać, że przy Królu JMci inszy apparatus bellicum z rozkazania Króla JMci wyprawili.

Za zleceniem jm. pana lubelskiego natenczas chorego na ten popis podpisujemy się: Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski mp., Stanisław Silnicki podstoli lubelski.

Dla choroby mojej, którą mnie Pan Bóg złożył, nie mogąc sam odprawić popisu przy rozpuszczeniu ichm. panów braci obywatelów województwa lubelskiego, aby na miejscu moim odprawili to ichmci wyżej podpisani użyłem ichmciów i proszę, aby którykolwiek z nich ten generalny popis do akt grodzkich lubelskich podał. Na co się podpisuję i pieczęć moją przykładam. [k. 719] W obozie pod Magierowem 30 augusti roku 1649. Franciszek Zebrzydowski kasztelan lubelski mp.

^a W źródle fragment tekstu uszkodzony.

^{b-b} W rękopisie przekreślone.

^c Zostawione miejsce na wpisanie imienia.

L. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1649 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Wzmianka o jego odprawieniu w laudum sejmiku deputackiego województwa czernihowskiego odprawionego dla pomienionej swejwolej kozackiej w Lublinie: do kościoła ojców dominikanów zszedłszy się i w kościele tamże zaraz po obraniu deputata województwa lubelskiego³²⁹ zasiadłszy... zgodnymi głosy na tę funkcję obraliśmy deputatem z czernihowskiego powiatu na Trybunał Koronny i Piotrkowski i Lubelski ur. jm. pana Jeremiasza Kazimierza Wojewódzkiego podwojewódzkiego czernihowskiego, sekretarza JKMci, APL, CLRMO 77, k. 709v.

LI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 października 1649 r.

Król uniwersałem datowanym we Lwowie 1 IX 1649 r. zwoływał sejm w Warszawie na 22 XI 1649 r., wyznaczając sejmikom – w tym lubelskiemu – termin konsultacji przedsejmowej na 11 X 1649 r., por. ASWK, t. II, cz. 2, s. 387. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Legacja królewska na sejmiki, zob. Michałowski, s. 498–508

³²⁹ Nazwiska obranego deputata nie znamy. O deputatach woj. czernihowskiego por. też *Deputaci*, cz. II, s. 223.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 11 października 1649 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 77, k. 759–764 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jerzy Szornel marszałek sejmiku 15 X 1649 r. [feria sexta ipso die festi Sanctae Hedvigis Electae Viduae a. D. 1649]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 127–138 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. 417 IV, s. 157–164 – kopia; **Rkp. 4.** AGAD, AR, dz. II, 18, s. 28–38 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 22–31v – kopia.

[k. 759v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina die 11 octobris roku terażniejszego 1649 na sejmik od Króla JMci P. n. m. przed sejmem walnym koronnym w Warszawie pro die 22 novembris przypadającym złożony, na instrukcją JKMci nam podaną artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom Stanisławowi z Dąbrowicy Firlejowi podkomorzemu lubelskiemu, Bartłomiejowi z Kazanowa Kazanowskiemu staroście łukowskiemu, Dziersławowi Sługockiemu stolnikowi ziemi lubelskiej, posłom naszym zgodnie obranym dajemy takowe.

Po oddaniu imieniem naszym winnego poddaństwa JKMci P. n. m. i powinnowaniu w dobrym i fortunnym zdrowiu panowania, podziękować JKMci z inszymi ichm. pany posłami za takie o całości Rzeczypospolitej pieczołowanie, że nie tylko wojska skupiwszy ruszyć się pro salute Patriae civiumque tuenda usiłował, ale i sam osobą swoją nec vitae, nec maiestati parcendo, niósł to oboje przeciw nieprzyjacielowi ductus amore poddanych tak nas imminetia oczekiwając mala, jako i periclitantes in obsidione, ut omnes albo liberasset, albo by i swoją moglią zaległ był, nie słuchając rad przeciwnych tak afekt JKMci ozięblejszy ku nam czyniących, jako i od fervoru et zelo ratowania co prędzej oblężców odrażających.

Zaraz na początku sejmu według zwyczaju i prawa pospolitego rationem senatus consultorum requirere, a zwłaszcza terażniejszych, którymi Króla JMć sine iusto exercitu cum divisione pospolitego ruszenia ku nieprzyjacielowi w pole wyprowadzono i czemu przed wydaniem trzecich wici według prawa sejm nie poprzedził, także post elusos tractatus z Chmielnickim tertius ordo aequester wokowany nie był i co [k. 760] occasionem tej elusyje dało, dowiedzieć się ichm. panowie posłowie mają, żeby praecauta na potym Respublica i takowych okazy i dantes one strzegła się.

Po odprawieniu senatus consultorum upomnieć się mają rachunków od jm. pana podskarbiego³³⁰, żeby informować się mogła Rzeczpospolita, siła na retentach zostaje, niżeli na kwotę podatków resolwuje się. Który jeśliby nie mógł sam in praesens być na początku sejmu, tedy panowie pisarze skarbowi supplere powinni, vices jmci.

³³⁰ Jan Mikołaj Daniłowicz.

Wojsku zbaraskiemu, zborowskiemu, kwarcianemu i inszym wszystkim podczas interregni zaciągnionym, lwowskiego, także i zamojskiego zaciągu i inszym panięcym ochotnym, którzy dispendium bonorum, rerumque suarum dla spustoszenia od nieprzyjaciela passim z ciężkością płacić mogą, jako to ludziom książećcia jm. pana wojewody ruskiego³³¹ i jm. pana chorążego koronnego³³² zupełną zapłatę jako najprędzej namówić. Ekskludowawszy od tej zapłaty tych, którzy poginęli na Żółtych Wodach, tak piechota, jako i dragoni, z których jedni sukcesorów nie mają, a drudzy u Chmielnickiego w służbie zostają, i tych, którzy nie doszli do obozów albo którzy wzięwszy żołd nie wysłużyli go. W której zapłacie trzymać się konstytucyj coronationis³³³, a sukcesorów szlachty po zejściu krewnych ich, także i pocztów pozostałych defraudare mercede nie dopuszczać. Które by chorągwie wzięwszy pieniądze nie służyły, aby teraz swym kosztem służbę odprawiły, instare. O piechocie węgierskiej przypomnieć, że dobra Ojczyźnie z nich posługa bywała, aby i teraz wprowadzona była, zwłaszcza ćwiczona. Darowne ćwierci discrete pozwalać, żeby tylko zasłużonym i w służbie będącym i żywym dane były. Którą zapłatę po województwach naznaczyć, żeby z asygnacyj chorągwie odbierały, starać się ichm. panowie posłowie będą.

Na oddanie zatrzymanych upominków i za terazniejszy rok zapłacenie pozwolić, ażeby dotrzymali dawnych i teraz odnowionych pakt obwarować.

Kwarcianego żołnierza proporcjonalnego potędze nieprzyjacielskiej z inszymi ichm. namówić i praesidiarium pod taki czas Rzeczypospolitej większego, iż jest potrzebny, łanowego żołnierza proponować, który i prędzyszy, i pewniejszy i bez ucisku poddanych [k. 760v] może być.

Aprobowanie ordynacyj zaporoskiego wojska tak traktować, jakoby żadne kondycyje przeciwko Bogu i religijej nie stawały i foundationibus ecclesiasticis cultui Divino promovendo, libertatibus nostris et Reipublicae emolumento contrariae nie były ani oppressionem nobilitatis i dóbr ich ziemiańskich nie przynosiły.

Na traktaty z Szwedami o wiecznym pokoju pozwolić, ażeby nie dała się okazać do wzruszenia pakt pilno ostrzedz, competentes huic actui personas wysławszy, nie tak, jako hactenus practicatum.

Sposób uwolnienia poddanych od ucisku żołnierza równo z inszymi namówić, to na pamięci mając, żeby stanowiska po Ukrainie naznaczone mieli, a prowiant pieniężny z królewszczyzn i dóbr Rzeczypospolitej

³³¹ Jeremi Wiśniowiecki.

³³² Aleksander Koniecpolski.

³³³ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 177.

zasyłany im był. Mogłoby się tak żołnierza bliskiego i niestrudzonego ad resistendum nieprzyjacielowi w tamtych krajach prędzej zażyć i nas poddanych i dobra nasze od takich, jakie cierpimy ucisków dla przechodzących tam i sam chorągwi uwolnić. Którzy to żołnierze przechadzkami swoimi a prawie na wszystkie strony puszczaniem od chorągwi zagonów ostatnie zniszczenie Ojczyźnie przynoszą, a jeszcze w ciągnienu świeżo przystających i w służbie nie będących przybierają, którzy z nimi zarówno i chleb biorą, i poddanych uciskają, aby takowe oboje mala odwrócone były starać się, a daleko więcej, żeby zapłaty na takowych bez służby uciskających nie brano, ostrzec.

Około naprawy mennicy cum ordinibus zniósłszy się sposób namówić.

Królewiczowi jmci³³⁴ innixi constitutioni coronationis opactwo mogilskie już pozwolone potwierdzić.

Zawsze to Królowie polscy Panowie nm. świętobliwie zachowywali, że ludzi rycerskich et de Republica bene meritos nie tylko honoribus opatrowali, ale według zasługi każdego znacznie praemiabantur. Iż tedy książę jm. pan wojewoda ruski³³⁵ z zacnych antecessorów swoich ustawicznie krwawymi w Ojczyźnie naszej zasługami z przeciwnym pasuje się szczęściem, które odporne nic gratitudinis wydać na książęciu jmci do tego czasu nie chciało, gorące i uniżone prośby nasze do JKMci P. n. m. ichm. panowie posłowie wnieść mają, aby jako iustus beneficiorum suorum między zasłużonych distributor miłościwym pańskim afektem swoim do książęcia jmci obrócić się raczył, a wdzięczność w opatrzenu chlebem Rzeczypospolitej za tak ciężkie straty książęcia jmci pokazać miłościwie raczył. A że tenże książę jmć podczas [k. 761] komisyyj moskiewskiej propter bonum pacis concludendam et firmandam z tak potężnym sąsiadem Rzeczypospolitej dziedzicznych włości swoich Nedrybajłów i Olszana w liczbie dziesięciu bud potażowych za asekuracyją ichm. panów komisarzów oddał i w realną posesyją Moskwie puścił, tedy aby aequivalentia gruntów i dóbr tamtym poddanym była wydzielona i w dziedzictwo książęciu jmci i sukcesorom jego książęcej mości constitutione publica naznaczona była, omnino przy tym ichm. panowie posłowie stać mają. Więc i w inszych petitach do JKMci P. n. m. i Rzeczypospolitej na odważne merita swoje aby książę jmć odniósł skuteczne ukontentowanie, ichm. panowie posłowie nasi staranie czynić będą.

Jm. panu wojewodzie sandomierskiemu³³⁶ za prace i odwagi na usługę Rzeczypospolitej podjęte podziękować i do JKMci prośbę wnieść, aby

³³⁴ Karol Ferdynand Waza, biskup płocki, brat króla Jana Kazimierza.

³³⁵ Jeremi Wiśniowiecki.

³³⁶ Andrzej Firlej, zm. 17 X 1649 r., *Urządnicy*, t. IV, z. 3, s. 125.

za odważne zasługi nagrodzon był. Także i książęciu jm. panu wojewodzie ruskiemu³³⁷ solenniter podziękować. Także i jm. panu [Adamowi Hieronimowi] Sieniawskiemu. Pana Houwaldego³³⁸ merita i Kozaków Zabuskiego, Jaśka i Gandzie probata virtus, iż partibus buntowników non adhaeserunt, ale dotrzykali wiary Ojczyźnie, godne są nagrody. Żeby jednak non praeccludatur im campus melius merendi de Patria, na inszy sejm ta condecoratia ich odłożyć się może, którą im nierychlej jako debitum jakie odbiorą, tym avidius pro illa millitabunt i ozdobniej staną.

Lwowianom słuszne ukontentowanie debetur za ich koszty i trudy, o czym znieść się z inszymi województwy, jako i o fortyfikacyjej ruskich krajów, co oboje z inwekty tureckiej mogłoby być obmyślane.

Desertores castrorum przy boku JKMci aby mianowani byli i debitas luant poenas, starać się o to. I bene meritis aby nagroda się stała i żeby przed nimi insi mniej albo zgoła nic niezasażeni nie uganiali, praecavere.

Podatki na takową potrzebę Rzeczypospolitej, które by sufficerent tak długom dotychczas zaciągnionym, jako i na insze abhinc praesidia i opatrzenie securitatis Reipublicae namawiać mają ichm. panowie posłowie, respektując na zniszczonych poddanych. Do czego ichm. panowie duchowni w takiej potrzebie Rzeczypospolitej żeby się przyłożyli, upraszać z inszymi województwy, gdyż według prawa powinni ex possessionibus ad expeditionem bellicam, jako to statut sub titulo Bellum folio 35 et 38, item 26 et 29 jawnie opiewają³³⁹. A Szotów aby nowym jakim znacznym podatkiem przyłożyli się necessitować alias [k. 761v] exterminandum z Korony. Do tegoż pomoc ma znacznie lustracyja w starostwach, której urgere mają, aby kwarty zupełnie tak, jako intrata wynosi wydawane były i żeby ją wszyscy płacili nemine excepto. A iż niesporo zbierać się zwykło, gdzie wielkie a niepotrzebne expensy, dlatego na panów pisarzów skarbowych, którzy expensami i egzakcyjami wielkimi exhauriunt część niemałą pieniędzy postarać się o cenzurę i przykaz, aby zwyczajnymi z dawna i prawem naznaczonymi salariis kontentowali się, nie wyciągając od wojskowych ani z kwartą przyjeżdżających, ani też fantami wypłacając wojskowym, które duplo drożej, niżeli się stoją szacują. Do tegoż pomoże, aby inducty i evecy tak szły, jako do skarbu prywatnego zeszłego śp. Króla JMci wchodziły. A że ich i teraz wybierają znowu post cessationem wybierania, przypomnieć to na rachunki wysadzonym. Których induct i evecy wybieranie żeby zupełnie do skarbu dochodziły, starać się, aby do województw obrócone były.

³³⁷ Jeremi Wiśniowiecki.

³³⁸ *General major Krzysztof Houwaldt.*

³³⁹ *Chodzi zapewne o statuty piotrkowskie Jana Olbrachta z 1496 r., zob. Vol. const., t. I, vol. 1, s. 65–68.*

Koekwacyja nie może podobno bez straty czasu odprawić się, ponieważ kraje, które do niej najwięcej należą spustoszone. Wygadając jednak instrukcyje JKMcI zleciliśmy panu poborcy naszemu, aby przed sejmem dwoje podymne wybrawszy do dyspozycyje pana podskarbiego koronnego oddał, tak jednak, aby one od Rzeczypospolitej w przyszłe podatki z sejmu namówione potrącone były, a nie z pretendowanych przeszłych podatków, ponieważ województwo nasze summam dwojga podymnego według deklaracyje sejmu coronationis już niemal wszystko wydało, mało co zostawszy, i to dla niedanej asygnacyje z podatków coronationis, ale z electionis, to deklarując ordinibus, iż przy takich od żołnierza i nieprzyjaciela spustoszeniach mieliśmy 600 koni na jedną ćwierć, a na drugą 500 propriis stipendiis.

Beneficia, żeby bene meritis rozdawane były i żeby non succedant minus albo nihil meriti, gdy tak wiele optime de Patria i w oczach JKMcI merentes mamy, prosić o to JKMcI. Także i o to, żeby post decessum successorum według konstytucyje coronationis³⁴⁰ communicationes iurium et cessiones nie szły, ale wracali się do dyspozycyje JKMcI, salvis modernis possessoribus. Wójtostwa także przy starostwach będące aby osobno rozdawane były dla podziału zasłużonych, nie puszczając je w dzierżawę panów starostów.

Sąsiedzka zewsząd przyjaźń i pakta żeby utwierdzone były podług konstytucyje koronnej przypomnieć, i że tak potrzebna praeservativa od niepokoju [k. 762] przeszłymi czasy z wielką szkodą Ojczyzny opuszczona, żalić się i quo authore pytać. A tych, którzy destynowani byli na legacyją tak do chana krymskiego, jako i do Turek mając asygnacyją kosztu na to, iż nie odprawowali, inquirować i sądowi podać.

Urzędnicy wojenni i rotmistrzowie, na których wszystka rzecz wojenna zawisła, aby nie dzieci ani niewiadomi rei bellicae obierani byli, starać się. A którzy rotmistrze teraz w te zamieszania zabrawszy na zaciągi nie stawili ludu albo nie doszli z nimi do obozu, niechby się w Trybunale Radomskim, jako i o retenta do skarbu niewydane, sprawowali.

Przymówki i uszczypki synom koronnym sławy i męstwa ujmujące jeszcze pod takowy czas świeżej nobilitatis klęski i nieosuszonego od krwi ich pola, aby z kancelaryi koronnej nie wychodziły i zahamowane były, prosić z inszymi ichmciami.

Przywilejów z okienkami ani na jedną rzecz dwiema, ani z antydatami aby kancelaryja nie wydawała, domagać się pilno.

Laudum województwa naszego, które uchwalimy strony wybierania podatków, quibus modis et mediis wybierane być mają, aby aprobowane było prosić.

³⁴⁰ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 173.

Libertacje wszystkich miast i kupców żeby na ten czas gwoli takiej potrzebie Rzeczypospolitej zniesione były, instare. Lex sumptuaria cum executione aby reasumowana była i elucidowana, przypomnieć.

O sumie w Neapolu po królowej Bonie zostającej, jako się obraca, pytać się.

Metropolitę przestrzec, żeby się nie kwapił na sesyją³⁴¹, aż pierwej aprobatą ordinationis ab ordinibus stanie.

Commensurata włók we wszystkich województwach siła dobrego przynieść może do ekspedycyjej ex possessionibus mansorum, starać się tedy o nie. A jeżeliby na to zgody nie było, tedy łukowskiej ziemi przynieść one, przychylając się do wolej ich i konstytucyjej przeszłego sejmku coronationis sub titulo Pospolite ruszenie³⁴², ani przynosić pospolitego ruszenia łukowskiej ziemi inaczej, jeżeliby do niego przyszło, tylko ex hac commensuratione.

Akta na wielu miejscach przez nieprzyjaciela popalone i zagubione wielką w sprawach wariacyją i szkodę ludziom przynoszą, zaczym ineundi modi jakimi by fides actorum obwarowana być mogła.

Ojcom dominikanom lubelskim przywilej na niepłacenie podatków z Trzeźniowa i Długiego aby był per constitutionem aprobowany in hoc puncto non solvendae contributionis, przyczynić się mają ichm. panowie posłowie.

Stosując się do instrukcyjej JKMcI P. n. m. wszystkie nasze delibercacyje o samej [k. 762v] tylko całości Ojczyzny i sposobach ratunku jej przedsięwzięliśmy. Usłyszawszy jednak jm. pana Adama Pszonki z Babina chorążego chełmskiego z natury swojej zawsze probi w każdej sprawie i w publicznych funkcyjach integerrimi Rzeczypospolitej per omnem aetatem et occasionem meritissimi żalosną skargę, że ktoś albo niektórzy niewinnie subdole et malitiose na honor i starożytne zacne urodzenie jmści potajemnym od półtrzecia lat zapisaniem relacyi w akta grodzkie czerskie porwali się, a uważając to, że większa od nieprzyjaciela postronnego opresyja nad takową dziać się nie może, et honor vitae etiam antependendus, żalosiem i z wielkim podziwieniem takową skargę województwo nasze przyjmuje, a luboby znacznemu i starożytnemu jm. panu chorążemu chełmskiemu (którego maiores ab ipso suo w tutecznym województwie między przodkami naszymi zasiadłszy multis in Rempublicam meritis claruerunt) urodzeniu bynajmniej obesse nie może, aby jednak od takowych fortelnych i złośliwych postępków insi arceri mogli, serio zlecamy ichm. panom posłom, aby per constitutionem takowi złośliwi fabricatores et cooperatores tanquam falsarii et calumniatores sądzeni i karani byli.

³⁴¹ Sylwester Kossow, *prawosławny metropolita kijowski. Ugoda zborowska z 17 VIII 1649 r. przewidywała zajęcie przez niego miejsca w senacie Rzeczypospolitej.*

³⁴² *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 177.*

Wielkie się praeiudicium dzieje ichm. panom Firlejom od jm. pana [Aleksandra] Kopcia kasztelana Brześcia Litewskiego, że ichmciów ex occasione dóbr horodyjskich w podlaskim województwie leżących do jurysdykcyej W. Ks. Litewskiego i do tamecznych Trybunałów in ius evocat i różnymi procesami agravat. Co że się dzieje contra vincula unionis ichm. panowie posłowie deferre to mają JKMci P. n. m. i wszystkiej Rzeczypospolitej i za tym urgere, aby jm. pan kasztelan Brześcia Litewskiego poenis condignis jako violator unionis et pactorum karany był i takowe wszystkie procesy, a mianowicie na nieboszczyku godnej pamięci jm. panu Zbigniewie Firleju starosty lubelskiego otrzymane, lege comitali zniesione i kasowane były.

Ichm. panowie posłowie nasi reasumpcyją artykułów przeszłych w pamięci mieć mają, które teraz ob multitudinem ich wpisane być nie mogą, i przy nich stawać in quantum czas zniesie.

Rachunki panowie poborcowie województwa naszego przeszli, ponieważ przed województwem naszym czynili, jako o tym lauda świadczą, aby więcej nie byli nigdzie pociągani o te rachunki, tylko mere do samego [k. 763] województwa lubelskiego, którzy de residuis retentis nondum perceptis rachować się powinni, przychylając się do laud naszych dawnych constitutionibus aprobowanych.

O sól upomnieć się mają ichm. panowie posłowie, aby i zatrzymana dotąd oddana była, i teraz według konstytucyjej wydawana.

O pieniądzech Kozakom posłanych 70 000 [zł], o których jakoby z nich rozbito udawano, dowiedzieć się, bo słyhać, że snadź są na Kamieniu.

Surrogatora województwu lubelskiemu pod odjazd jm. pana starosty lubelskiego³⁴³ extra Regnum, jako to nam z konstytucyjej sejmu coronationis praeteritae patet, iż według prawa de medio nostri ex consensu et electione nobilitatis podany być ma, si et in quantum odjazd ten nie odmieniłby się, żeby świętej sprawiedliwości przez ten czas remora nie działa się, consensu unanimi obraliśmy, o czym ichm. panom posłom naszym, żeby to ratificari procurent, zlecamy.

Petita.

Merita godnej pamięci jm. pana [Jerzego] Rzczyckiego starosty urzędowskiego wszystkiej Ojczyźnie, nie tylko województwu naszemu wiadome, którego fata przy boku i w oczach JKMci za dostojęństwo i całość Ojczyzny na placu occumbentem potkały zasługują to, abyśmy successoribus jego tropem ojcowskim w Rzeczypospolitej postępującym debitam prośby naszej do JKMci gratitudinem pokazali. Co chętnie czynimy, prosząc przez ichm.

³⁴³ Jerzy Ossoliński, kanclerz wielki koronny. Sejm wyraził zgodę na jego na krótki czas wyjazd za granicę, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 180.

panów posłów naszych, aby na krwawe zeszłego respektując zasługi nagrodę JKMc raczył być onemu w pozostałym potomku³⁴⁴ i prosząc, żeby przy starostwie urzędowskim według consensu od świętej pamięci zeszłego Króla P. n danego został się, a nadto i struktura zamku dzierzkowskiego wielkim kosztem in bonum publicum wystawiona aby nagrodzona była.

Za jejm. panią małogoską³⁴⁵ wnieść intercesyjną do JKMc, aby sprawa jejmci na relacjach sądzona była i żeby zwłokę sprawiedliwości decyzją swoją sam JKMc nagrodził, przed którym i o niedopuszczenie apelacyjnej uskarżyć się.

Za jm. panem łowczym lubelskim³⁴⁶ dobrze i z dawna zasłużonym w Rzeczypospolitej wnieść prośbę, aby JKMc [k. 763v] za zasługi nagrodą raczył być. Wnosi przy tym prośbę, aby od podatków dziedzictwa w Targowisku wolnym mógł być. O co i ichm. panowie Drzewiccy z Studzianek i dziedzicowie w Potoku aby od podatków uwolnieni mogli być dla spustoszenia nieprzyjacielskiego, upraszają.

Za jm. panem Ładą sędzią wojskowym przyczynić się do JKMc, aby dobrze zasłużonego w pamięci swej szcudroblowej raczył mieć, a osobliwie prosić, żeby jurgielł jego z bocheńskich żup na starostwo jakie przeniesiony był.

Także za jm. panem Mikołajem Borzechowskim i za panem Samuelem Regowskim przyczyni wnieść, żeby odważne w Ojczyźnie zasługi ich powinny ukontentowanie odniosły.

Za panami Słotwińskimi także instancją uczynić, żeby jurysdykcji starostwa kazimierskiego nie podlegali i mogli gaudere jako szlachta libertatibus nobilitatis.

Za mieszczany łukowskiemi wniosą także ichmć prośbę, aby dla zniszczenia wielkiego przez różne ciężary libertacyjnej od podatków otrzymanej approbationem odnieśli, a przy tym żeby duchowni w mieście ich Łukowie grunty i domy miejskie posiadający onera calcula ponosili i podatki publiczne płacili.

Urzędowscy także mieszczanie słuszną commiseratią w spustoszeniu swoim wielkim odnieść mają, za którymi prośbę wniosą ichm. panowie posłowie, żeby z pustych łąnów, których najmniej 70 najduje się, od płacenia podatków uwolnieni byli. Także i mostowego aukcyję po półgroszku dla popraw dróg i mostu żeby otrzymali, gdyż przedtym po kwartniku [po]bierali. Do tego aby z gruntów kościołom legowanych księża podatki miejskie i publiczne oddawali i z inszych

³⁴⁴ Andrzej Rzczycki.

³⁴⁵ Zuzanna z Owadowskich Duninów, wdowa po Sebastianie Wołuckim, kasztelanie małogoskim.

³⁴⁶ Remigian Andrzejewski.

gruntów quorumcunque possessorum aby onera civilia płacone były, o co wszystko przyczynią się ichm. panowie posłowie, aby pocieszeni zostali.

Takie tedy punkta ichm. panom posłom braci naszym wzywż mianowanym ad procurandum bonum Patriae libertatique subveniendum dajemy, przychylając się do instrukcyje JKMci, którym to ichmciom statuendi o tym, [k. 764] cokolwiek concernet uspokojenie, całość i securitatem Reipublicae, znosząc się i konfirmując z inszymi województwy plenariam dajemy potestatem. Jednak co się tknie podatków lubo województwo nasze nigdy Patriae deesse nie zwykło, ale zawsze z inszymi zarówno pociąga, limitatam w tym dajemy potestatem, żeby według poruczenia naszego pozwołiwszy, w ostatku do nas braci swej wzięli.

Ufamy cale doświadczonej po tak wiele razy fidei et dexteritati ichmciów, iż zeloze i zyczliwie pro salute Patriae nostrumque omnium staną, jako zwykle probata virtus ichmciów obiecuje, w której persistentes fidem, honorem et conscientias tacentibus nobis obligatas mieć i nieść pamiętają.

Które to postanowienie nasze zgodnie namówione zleciliśmy ur. jm. panu Jerzemu Szornelowi marszałkowi na ten czas koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać.

Actum Lublini, die 11 octobris a. D. 1649. Jerzy Szornel marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

*2. Manifestacja Wawrzyńca Domaszewskiego w sprawie
błędu w instrukcji sejmiku dla posłów.*

Rkp. APL, CLRMO 77, k. 812–813 – oryginał; manifestacja wniesiona do grodu lubelskiego 16 XI 1649 r. [feria tertia post festum Sancti Martini Pontificis proxima a. D. 1649].

[k. 812] Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Lublinensia personaliter veniens gen. Laurentius de Domaszowica Domaszewski, palatinatus et districtus praesentis Lublinensis incola, quam primum sibi innotuit errorem quondam in instructione sive articulis ad comitia Regni proxime imminente Varsaviae celebranda generosis Stanislae de Dąmbrowica Firlej succamerario Lublinensi, [k. 812v] Bartholomeo a Kazanow Kazanowski capitaneo Łucoviensi et Derslao a Sługocin Sługocki dapifero Lublinensi, nuntiis palatinatus praedicti Lublinensis datis et formatis, circa formationem seu correctionem eorundem articulo- rum per scriptorem potius manuaem gen. Georgii Szornel conventus eiusdem protunc Lublini celebrati marschalci quam per ipsum praedic- tum generosum marschalcum errore quodam commissum solennem suo et aliorum palatinatus praetacti Lublinensis incolarum nonnullibus fecit

protestationem idquam circa punctum materiae coaequationis appositum secus et erronee ac ultra mentem palatinatum eiusdem Lublinensem ingrossatum de tenore eius tali: koekwacyja nie może podobno bez utraty czasu odprawić się, ponieważ kraje, które do niej najwięcej należą są spustoszone, wygadając jednak instrukcyje JKMcI zleciliśmy panu poborcy naszemu, aby przed sejmem dwoje podymne wybrawszy do dyspozycyjej jm. pana podskarbiego koronnego oddał. Loco eorum verborum consensu totius nobilitatis palatinatus Lublinensis approbatorum: aby podług asygnacyjej i dyspozycyjej jm. pana podskarbiego koronnego wydawał. Ne igitur hic error recentissimam felicitis coronationis constitutionem convellere videatur, qua cautum est ut in loco cuius libet [k. 813] palatinatus praemissit tantum assignationibus illrmi Regni thesaurarii dispensatores et exactores palatinatum, exercitui comilitonibusque assignationes eiusmodi offerentibus stipendiarias exolvant summas. Tum quia contra mentem et contentionem nobilitatis totius ad conventum praefatum congregatae punctum id errore quodam et in animadvertentia scriptum et formatum est, ideo praecavendo iuri praefato et ut ea legis dispositio in integro reservetur iterum atque iterum praefatus protestans manifestatur.

3. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 11 października 1649 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 77, k. 764–764v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jerzy Szornel marszałek sejmiku 15 X 1649 r. [feria sexta ipso die festi Sanctae Hedvigis Electae Viduae a. D. 1649]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 246v – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 399–400 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. 417 IV, s. 157 – *kopia*; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 31v–33 – *kopia*.

[k. 764v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 11 octobris anni praesentis 1649 od JKMcI P. n. m. przed sejmem walnym koronnym warszawskim złożony wiadomo czynimy, iż stosując się do instrukcyjej JKMcI P. n. m. strony podatków na terazniejszą potrzebę Rzeczypospolitej przed sejmem części wydania ich proponującej zgodnie namówiliśmy i postanowili między sobą dwojga podymnego wybieranie, które czworgiem poborów wydane być ma, a to in spatio sex septimanarum ab actu praesenti sub poenis in constitutionibus Regni sancitis do rąk ur. jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego lubelskiego. Także i czopowe uchwaliliśmy, które a prima octobris [1 X] mają ichm. panowie posesorowie kazać wydawać i one in spatio duarum septimanarum kontrakty z tymże ur. panem poborcą zawierać. Także 1000 zł ojcom dominikanom lubelskim według przeszłego laudum od nas naznaczone, a nieoddane ma jm. pan Jan Poniatowski komornik ziemi lubelskiej do rąk ojców mianowanych oddać za kwitem ich autentycznym i odebraniem sklepu na księgi.

Które to laudum nasze zgodnie namówione zleciliśmy ur. jm. panu Jerzemu Szornelowi marszałkowi koła naszego rycerskiego imieniem naszym podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, die 11 octobris a. D. 1649. Jerzy Szornel marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

4. *Zobowiązanie sejmiku względem dominikanów lubelskich.*

Rkp. APL, CLRMO 77, k. 787v–788 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski 31 X 1649 r. [sabbatho in vigilia festi Omnium Sanctorum a. D. 1649].

[788] Za zgodnym zezwoleniem urzędników i rycerstwa województwa lubelskiego pro die 11 octobris na sejmik przed sejmem walnym koronnym w Warszawie pro die 22 novembris złożonym w Lublinie przypadający naznaczona jest do oddania i zapłacenia ojcom dominikanom lubelskim suma 1000 złp, residua od pierwszej sumy także 1000 złp już zapłaconych, względem sklepu na chowanie ksiąg trybunalskich i ziemskich przez nich pozwolonego. Którą sumę jm. pan poborca na ten czas będący ex aerario publico palatinatum wydać onym za tym skryptem powinien. Który dla lepszej wiary i wagi ręką jm. pana marszałka na ten czas koła rycerskiego podpisany tymże ojcom dany jest.

W Lublinie, die 11 octobris a. D. 1649. Jerzy Szornel marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego pro die 11 octobris zgromadzonego³⁴⁷.

³⁴⁷ W APL, AmL, Akta luźne 52, s. 129–130 znajduje się memoriał władz miejskich Lublina, z którym wysłani zostali na sejm posłowie miejscy: Memoriale panom posłom do Warszawy na sejm generalny 1649 die 12 decembris datur. 1. Starać się o to pilnie, aby wolności a theloneis terreis et aquariis miastu Lublinowi służące per constitutionem były aprobowane, żaby naszym mieszczanom po wszystkich komorach Króla JMci były trzymane; 2. Sprawa cum inquilinis curiarum et lapidearum nobilium aby była decisa, cum ea melioratione, aby wszyscy, nemine excepto, którzy mieszkają we dworcach i kamienicach szlacheckich, onera wszelakie civilia et Reipublicae ponosili zarówno cum civibus, i jurysdykcyej miejskiej aby podlegali, cum obedientia praestandis; 3. Iurisdictiones, których jest 23, dla których regimen bonum civitatis promoveri non potest, aby były zniesione i do miasta przyłączone, adque inhaerendo privilegio serenissimi Sigismundi Augusti Regis Poloniae anni 1556; 4. Sprawy z x. Brzozowskim Societatis Jesu pilnować, si et in quantum strona by się wpi-sała; 5. Z panem Montolupim zniesą się, żeby supersedował a publicatione bannitionis, gdyż pendet in relationibus SRMtis ratione cognitionis privilegii vigore remissy. A jeśliby był uparty, tedy mandat ad reponendum decretum contumale otrzymać i onemu zadać w Warszawie; 6. Sprawa z jm. panem instygatorem koronnym [Daniel Żytkiewicz] a magistratem, która na sejmie dependet strony Trybunału, aby wzięła ultimariam decisionem, starać się i o to jm. pana instygatora prosić; 7. Jo. jm. panu kanclerzowi wielkiemu koronnemu [Jerzy Ossoliński] justifikować iudicatum magistratus ratione iuris caduci, który otrzymał jm. pan Chotecki, gdyż magistratus praecavendo suae indemnitati musiał taki dekret uczynić, albowiem successores tego nieboszczyka, po którym donatio jest impetrata, to jest po Wroczyńskim concurrunt, którzy turbować będą magistrat do Trybunału; 8. Jeśliby Gołębiowski chciał secundam obtinere contumaciam, tedy stawać i brać się ad

LII. Sejmik relacyjny w Lublinie 24 stycznia 1650 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 12 I 1650 r. sejmku zwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 211.

1. *Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 24 stycznia 1650 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 78, k. 80v–85 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 28 I 1650 r. [feria sexta post festum Conversionis Sancti Pauli Apostoli proxima a. D. 1650]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 240–242 – uwierzytelniony ekstrakt z ksiąg grodzkich lubelskich; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 393–399 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. 398 IV, k. 130–136 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 34–40v – kopia.

[k. 81] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik relacyjny pro die 24 ianuarii naznaczony zjechawszy się na miejsce zwykłe, w namówieniu podatków na zapłatę wojska, zniesienie pewnych onera z Rzeczypospolitej, także wypłacenie sumy 150 464 zł, gr 19, denarów 8 ex vi coequationis na przeszłym sejmie odprawujące się przez województwo nasze do porównania w podatkach z innymi województwy winnej, czyniąc dosyć deklaracyjej ichm. panów posłów naszych w zapłaceniu tego długu vigore constitutionis novellae approbationis laudi praesentis, takowy unanimi consensu namówiliśmy sposób podatków i onych exolucyją.

Z porachowania ichm. panów poborców naszych najduje się sumy gotowej u jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego i poborcy naszego zł 41 033 zł, gr 8, denarów 6, u jm. pana Jana Poniatowskiego przeszłego poborcy naszego po otrzymaniu kwitu laudo praeterito z retent wybranych, mianowicie od sukcesorów świętej pamięci jm. pana Zbigniewa Firleja starosty lubelskiego 1412 zł tymże laudum jm. panu Poniatowskiemu do rekuperowania nakazanych, a przez ręce jm. pana Andrzeja Firleja wojewodzica sandomierskiego zapłaconych, tudzież od inszych retentorów wybranych [k. 81v] 2186 zł i gr 3 (które mu z osobna województwo praesenti laudo 180 zł z gotowych pieniędzy z tychże retent rekuperowanych jako przez województwo przebrane za likwidacją nazad oddaje). Które pieniądze tenże jm. pan Poniatowski do rąk jm. pana Łukasza Wysockiego pisarza grodzkiego lubelskiego jako szafarza wespół z jm. panem Tomaszem Zaporskim do odbierania podatków przez ichm. panów poborców i administratorów czopowego exactis et exigendis uproszonego realiter oddał i odliczył, cum ea assecuratione, że na komisyjnej

inquisitionem et omnimodas probationes do Lublina, jako on fovit lenocinia. W czym jm. pan Domagalicz i jego agent pan Chudziński są informowani; 9. W sprawie z panem Aleksandrem Konopnicą cruda citatio; 10. Konstytucja ratione stanowisk żołnierskich, od których miasto Lublin jest uwolnione anno 1635 aby reasumowana była, starać się; 11. Aby constitutia ratione depositorii miastu Lublinowi służąca była reasumowana.

lubelskiej zapłaty wojsku do drugich pieniędzy oddać będzie powinien jm. pan pisarz u jm. pana Stanisława Celińskiego pisarza grodzkiego stężyckiego, ziemi łukowskiej poborcy, cum retentis, których kładzie 284 zł i gr 4, a te powinien exigere 4 621 zł i gr 26,5, co wszystko wyniesie sumę 47 841 zł i gr 7,5, pieniążków 6.

Z czopowego, które a 1 octobris anni praeteriti currere poczęło i już jm. pan komornik graniczny zaczął one wybierać, interveniente wszystkiego województwa praesenti consensu za całe półroka, które ultima martii [31 III] wychodzi, ad ultimam februarii [28 II] anni praesentis aby ichm. panowie dziedzicy i posesorowie z miast wydać rozkazali. Także arendarze czopowego sumę według kontraktu zupełną temuż, nie zasłaniając się kontraktami z jm. panem poborcą zawartymi w czasie wydawania czopowego, lubo to ultima martii wychodzi półroka, [k. 82] aby ad ultimam februarii do rąk jm. pana komornika sub poenis contra retentores sancitis wydali, postanawia się. Którego czopowego kładzie się pro soluto et importato 13 000 zł. ^aA jeśli by jm. pan komornik za to półrocze więcej wybrał nad te 13 000 zł^a, tedy ma to in rationibus położyć do dalszych podatków. Przyłączając tedy do sumy wzwyż mianowanej w gotowiźnie będącej te 13 000 zł wynosi summa paratae pecuniae 60 841 zł i gr 7,5, denarów 6. Do zapłacenia residuitatis długu z koekwacyjej winnego zostaje suma 89 623 zł, gr 11,5, denarów 2. Na którego długu dopłacenie ze wszystkich dóbr królewskich, świeckich i duchownych w województwie naszym leżących (nie mając skądinąd currentem pecuniam) poborów półpiętnasta [14,5] pozwalamy.

A że ichm. panowie posłowie nasi donieśli nam do wiadomości, że na sejmie blisko przeszłym warszawskim insze województwa upatrując praegnantem necessitatem Reipublicae, na zniesienie onerum z Ojczyzny 20 poborów deklarowali, tedy i my lubo to ichm. panowie posłowie nasi czworo podymne tylko na potrzebę Rzeczypospolitej pozwoliwszy, ostatek do braciej wzięli, mając rationem onerum Ojczyzny naszej, chcąc succurrere onej, do deklaracyjej inszych województw stosując się i koekwując, oprócz półpiętnastu poborów na dług województwa z koekwacyjej pozostały pozwolonych, 20 poborów z osobna unanimi [k. 82v] consensu pozwalamy. Które trzydzieści i półpięta [34,5] poborów lubo byśmy chcieli przed komisją zapłaty wojsku do rąk panów poborców naszych wydać, ale że województwo nasze częścią przez nieprzyjaciela, częścią przez ustawiczne przechodzenia i stanowiska żołnierskie a prawie wszystko znacznie jest zdezolowane, niepodobna, aby w tak ścisłym czasie te nasze zgodnie pozwolone podatki obstante summa inopia poddanych naszych mogły być wydane. Jednak pro posse nostro, lubo i to z ciężkością być musi, 20 poborów spełna do panów poborców naszych jm. pana komornika granicznego lubelskiego, a ziemia łukowska do rąk jm. pana pisarza

grodzkiego stężyckiego³⁴⁸ do egzakcyjej tych podatków uproszonych, zacząwszy one wydawać a 1 februarii anni praesentis ad ultimam tegoż miesiąca februarii (salvis tamen abiuratis et desertatis) wydać obiecujemy. Resztę zaś, to jest półpiętnasta poborów a die 13 iunii do rąk tychże panów poborców naszych ad diem 4 iulii salvis itidem abiuratis et desertatis wydawać będziemy. W czym praesenti laudo województwo nasze panów poborców interceduje, aby o niewydanie wszystkich trzydziestu półpięciu poborów praesenti laudo uchwalonych, także i o wybrane przedtym podatki, tak ichm. przeszli, jako i terazniejsi panowie poborcy nasi, ponieważ iuxta lauda anteriora constitutionibus approbata, dostateczny od nich województwo nasze odebrało calculum, aby post importatam summam do koekwacyjej na sejmie blisko przeszłym warszawskim, to jest 150 464 złp, [k. 83] gr 19, denarów 8 debitam na komisyyej przyszłej nie byli inquietowani i do żadnych pociągani sądów. I jeśliby na banicyjach panu poborcy o nieoddanie praesenti laudo namówionych podatków pokazali retenta, tedy że sąd komisarski banicyje na delatach sobie podane przyjmować będzie, panom poborcom naszym praecavemus. Salarium, mianowicie jm. panu komornikowi zł 2000 od terazniejszych postanowionych podatków, a zł 500 za koszty podrózne w odwożeniu pieniędzy podjęte, które zł 500 ex retentis powinien sobie wybrać, a jm. panu poborcy ziemi łukowskiej zł 500 salarii naznaczamy.

Które to 20 poborów wybrane wespół z sumami w gotowiznie będącymi powinni będą panowie poborcy na komisyyej przyszłej zapłaty wojsku według dyspozycyyej panów komisarzów cum securitate województwa obrócić. A jeśliby kto intra tempus praefixum poborów dwudziestu i medietatem czopowego nie oddał, tedy praesenti laudo uchwalamy, aby 2 martii urzędy grodzkie lubelski i łukowski quaerele etiam extra cadentiam terminorum causarum fisci poenam contra retentores triplicis pensionis cum poenis marcarum iuxta constitutiones Regni et banitionum irrogując, sądzili. Na których quaerelach bez wydania pozwów przez panów poborców będą mieć termin retentorowie. Uważając zniszczenie poddanych naszych, którzy wypłacić dalszych podatków nie będą mogli, ani my też sami za nastąpieniem dezolacyjej dóbr naszych, z których intra ty muszą być szczuplejsze, w podatkach ratować możemy.

Czopowe od win, małmazyi, petersymentów, seków, makantów i inszych likworów zamorskich, które do miasta Lublina i inszych w województwie naszym będących przywożone bywają, to jest od beczi [k. 83v] wina 10 zł, małmazyi zł 15, petersymentów zł 15, seku 15 uchwalamy, które to czopowe takowym sposobem ma być wybierane. Naprzód pan

³⁴⁸ Stanisław Celiński.

czopownik powinien z urzędem grodzkim i jm. pana wojewody i dwiema z panów radziec lubelskich wszystkie wina, które ad praesens w piwnicach miejskich, dworach szlacheckich na szynki i inszych, gdzieby tylko wina lub na szynk lub na przekup były zrewidowane i zregestrowane, także jako wiele win i inszych pomienionych likworów przez cały rok do miast wprowadzą i wwiozą z urzędem jm. pana wojewody powinien wiedzieć i rejestrować, aby mógł na potym certus numerus constare województwu wprowadzonych beczek likworów. Szynkarze zaś, lub kiedy beczkę wyszynkuje któregokolwiek likworu lub całą przeda, powinni będą od każdej beczki według wyżej opisanej tasy do rąk jm. pana czopownika oddawać aż ćwierć roku ad instantiam tegoż pana czopownika na quaerelach iuramentem, jako więcej nie przedał ani wyszynkował beczek któregokolwiek likworu, tylko tak, jako według tasy od pewnej kwoty beczek pieniądze wydał, panu czopownikowi potwierdzić będą powinni. Jeśliby też ktokolwiek in elusionem terażniejszego postanowienia naszego likworów tych do miast nie wwoził, ale one na stronie składał i tamże albo przedawał, albo szynkował, albo że za szlacheckie udawał a o to ad instantiam pana czopownika przekonany był, tedy nie dererażąc^b [s] w niwczym komorze celnej JKMci w Lublinie będącej, w przemytach ad arbitrium urzędu grodzkiego [k. 84] cum poena duplici quatuordecem marcarum officio et instiganti per medium solvenda, ma być sądzony, sama zaś wina województwu do tegoż czopowego przyłączona być ma.

Drugie zaś czopowe z miast szlacheckich, królewskich, duchownych, w których domy są dworskie i w nich piwa dworskie lub gospodarzów w nich mieszkających pod pretekstem dworskim bywają szynkowane, także karczem po wsiach tak królewskich, świeckich, jako i duchownych, tudzież i wsiach miejskich, także i szlachta rozrodzona, która jakimkolwiek sposobem z szynku pożytek sobie przywłaszcza, uchwalamy od każdego korca słodu po gr 10 praevio iuramento przez szynkarza co ćwierć roku, że nie więcej wyszynkował warów piwa nad to, jako według tasy od pewnej kwoty warów piwa oddał pieniądze panu czopownikowi. A jeśliby kto w arendzie karczmy miał, tedy arendarz powinien pieniądze oddawać panu czopownikowi i modo supra descripto przysięgać.

Które czopowe tak od win, jako i inszych likworów wyżej opisanych, tudzież i warów piwnych a 1 februarii anni praesentis zacząć się ma, a trwać do roku zupełnego tylko, itidem ad 1 februarii anni futuri [1651], postanawiamy. Do którego czopowego obojga wybierania w powiatach lubelskim i urzędowskim tylko użyliśmy ur. pana Franciszka Wysockiego, który iuxta rotham inszych egzaktorów iurament w grodzie powinien wykonać i to czopowe do egzekucyjnej przywozдить, salarium onemu [k. 84v] za tę pracowitą usługę zł 1500 pozwoliwszy. W miastach zaś i wsiach królewskich,

świeckich i duchownych w ziemi łukowskiej leżących podatek ten modo supra descripto jm. pan poborca łukowski wybierać ma, któremu za tę pracę 500 zł salarii naznaczamy. Ponieważ jednak półpiętnasta poborów exactio na inszy czas odłożyliśmy, tedy cokolwiek tak z ordynaryjnego czopowego, które się a 1 octobris poczęło jm. pan komornik graniczny, jako i z retent ichm. panów poborców, tudzież i z terażniejszego winnego i piwnego czopowego ad diem 1 maii panowie czopownicy wybiorą, tedy w te półpiętnasta poborów, które a die 13 iunii mają być wydawane, suma wybrana potrącana ma być, a cokolwiek by do sumy półpiętnastu poborów korespondującej nie dochodziło, to poborami supplere obiecujemy. Czego przed czasem naznaczonym wybierania tych półpiętnastu poborów abyśmy mieli notitiam, a sejmik autoritate samego JKMci P. n. m. złożony nie byłby, tedy specjalny sejmik na te nasze namowy mamy prosić Króla JMci. Czopowe to winne i piwne co ćwierć roku panowie czopownicy powinni będą do rąk ichm. panów szafarzów wzwyż mianowanych oddawać.

Podatek trzygroszowy od beczki lubelskich, rurskich, wieniawskich piw i inszych przyległych miastu Lublinowi gruntów znosimy, od przywożnych jednak piw mają być tak jako i przedtym oddawane 3 grosze.

Biłgoraj iż jest przez nieprzyjaciela [k. 85] w większej części spalony, tedy taxę czopowego na zł 400, Piaski przez żołnierza spustoszone i od ognia pogorzałe na zł 300 dotąd, pokąd województwo będzie uznawało potrzebę, moderujemy. A gdzie już pan poborca przez kontrakty uczynione na konflagracyje miastu któremu defalkował, tedy takowe defalki, które nihilominus przez urząd grodzki na quaerelach mają być z kontraktów uznawane i moderowane, a probujemy.

Jm. panu pisarzowi grodzkiemu horodelskiemu³⁴⁹, poborcy naszemu przeszłemu, za likwidacją onego zł 200 przez województwo przebranych na retentach za swego poborstwa aby wybrał naznaczamy, z których jeśliby in tantum nie wystarczyli, tedy województwo gotowymi zapłaci pieniędzmi.

Jm. pan Jan Iżycki miecznik lubelski do tego czasu że nie oddał rationem wybranych przez siebie podatków, użyliśmy pana Marka Tuszowskiego, aby nomine publico jako instigator palatinatus na quaerelach czynił o te retenta z jm. panem miecznikiem.

Które to postanowienie zgodnie od nas wszystkich zawarte zleciliśmy jm. panu Łukaszowi Wysockiemu pisarzowi grodzkiemu lubelskiemu, marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

³⁴⁹ Zbigniew Borowski.

Działo się w Lublinie, die 24 ianuarii anno 1650. Łukasz Wysocki piarsarz grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego, Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan chełmski, Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski, Remigian Kielczewski podsędek ziemski lubelski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, Mikołaj Grabia z Grabic, Marek Zwiartowski, Jan Poniatowski komornik ziemi lubelskiej.

^a W akcie oblaty fragment ten powtórzony dwukrotnie.

^b W rkp. B. Ossol. 217/II, k. 241: *derogując*.

LIII. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 4 lipca 1650 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim z 13 VI 1650 r., wydanym w związku z zaległościami w wypłacie żołdu wojskom, w tym również zaleganiem z wypłatą podatków przez województwo lubelskie, które zupełna podatków na blisko przeszłym sejmie uchwalonych nie wydało; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował ur. Jan Kamieński 17 VI 1650 r., APL, CLRMO 78, k. 979–979v.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 lipca 1650 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 78, k. 1078–1080v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Bogusław Orzechowski marszałek sejmiku 7 VII 1650 r. [feria quinta post festum Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1650]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 247–248 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 400–408 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. 398 IV, s. 104–109 – *kopia*; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 42–46 – *kopia*.

[k. 1078] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik za uniwersałem JKMcI P. n. m. szczęśliwie nam panującego na dzień 4 miesiąca lipca roku terażniejszego złożony na miejsce zwyczajne do Lublina zjehawszy się, takąśmy przychylając się do laudum przeszłego sejmiku naszego strony wydania residuitatis podatków skarbowi Rzeczypospolitej z uchwały przeszłego sejmiku winnych namowę i zgodę między sobą postanowili.

A naprzód iż z rachunków na terażniejszym sejmiku z ichm. pany poborcami i administratorami czopowego dla ścisłości czasu i wielkich in re tentis pokazanych defektów nie mogliśmy mieć (które by terażniejszej potrzebie sufficere mogły) certitudinem pieniędzy, a nie chcąc w niwczym, co by Rzeczypospolitej od nas należało [k. 1078v] pozostać, tedy præsenti laudo poborów łanowych 10 na dostateczne ostatka podatków Rzeczypospolitej z przeszłego sejmiku winnych (salvis abiuratis desertatorum et conflagratorum) podług deklaracyjej uniwersału sejmowego wypłacenie i oddanie uchwalamy i one najdalej za dwie niedziele sub poenis constitutionibus Regni expressis wydane koniecznie mieć chcemy. W które 10 poborów mają się inkludować 3 pobory na dwie ćwierci suplementowi

wojska ex vi scripti ad archiwum Regni oblati, lubo o tych poborach żadnej mencyjej przy konkluzyjej sejmju (jako nam ichm. panowie posłowie nasi odnieśli) nie było, przychodzące.

Do których wyżej mianowanych poborów wybierania na terażniejszym sejmiku uchwalonych w powiecie lubelskim i urzędowskim użyliśmy jm. pana Franciszka Wysockiego, a w ziemi łukowskiej jm. pana Marcina Dziewulskiego komornika ziemskiego tamecznego, które podług asygnacyi skarbowych za wiadomością ichm. panów szafarzów wydawać mają. A czego by te pobory 10 na wypłacenie residuitatis podatków z województwa skarbowi Rzeczypospolitej winnych, także oddanie 3 poborów suplementowi wojska na dwie ćwierci nie wystarczyły, tedy ichm. panowie administratorowie czopowego tak dawnego, jako i na przeszłym sejmiku od wina i z wsiów^a uchwalonego, także z retent, których jest u panów poborców niemało, supplere mają.

Czopowe dawne jm. pan komornik graniczny lubelski³⁵⁰ ad annum integrum, to jest diem 1 mensis octobris anni nunc currentis wybierać powinien, aby w niwczem szkody województwo nie ponosiło. Czopowe zaś świeżo uchwalone od win i od innych zamorskich likworów, także z karczem miast, miasteczek królewskich, duchownych i świeckich, wsi iuxta laudum blisko przeszłego sejmiku ad tempus eodem laudo descriptum tenże przerwczony jm. pan Wysocki [k. 1079] wybierać ma.

A iż niektórych asygnacyi ichm. panowie wojskowi od województwa naszego satisfactionem urgent, którym podatki przeszłe i terażniejsze wydołać nie mogą i więcej nad to, cośmy powinni, dać nie możemy, tedy deklarujemy, iż ichm. panowie poborcy nasi odebrawszy pobory monetą ad praesens currenti, jako jm. panu krakowskiemu³⁵¹, także na pułk jm. pana [Adama Hieronima] Sieniawskiego sławnej pamięci do rąk jm. pana [Aleksandra Ludwika] Niezabitowskiego pieniądze według asygnacyjej oddać powinni będą.

Więc że na ten czas ichm. panowie poborcy dla ścisłości czasu dostatecznej kalkulacyjjej uczynić nie mogli, tedy przed sejmikiem electionis przyszłego na sądy trybunalskie deputata na cztery dni [8 IX] tu do Lublina ze wszystkimi regestrami i dokumentami do tych rachunków potrzebnymi zjechać się mają, które rachunki przed ichm. pany Stanisławem z Dąbrowicy Firlejem podkomorzym lubelskim, Adamem na Babinie Pszonką chorążym chełmskim, Danielem na Garbowie Iżyckim sędziem ziemskim, Dzierławem z Sługocina Sługockim stolnikiem, Remigianem Kiełczewskim podsędkiem lubelskim, Szczęsnym Szaniawskim podstarościem łukowskim, Tomaszem Inocentym z Zaporza Zaporiskim, Jerzym

³⁵⁰ *Jan Poniatowski.*

³⁵¹ *Mikołaj Potocki, kasztelan krakowski, hetman polny koronny.*

Szornelem, Markiem Zwiartowskim i Maciejem Turskim sufficienter odprawić będą powinni, tak, żeby na tymże sejmiku deputackim sufficientem rationem wszystkich podatków mieć mogliśmy. Interea panowie poborcy nullo habito respectu retent dochodzić mają et super iure victis finalem urgere executionem, w czym jeśli się niedbałymi pokażą, tedy de suo województwu takowe retenta i reszty przy nich będące uiścić mają sub poenis na retentory sancitis. A urzędy grodzkie lubelski i łukowski etiam tempore vindemiarum aby same tylko causas fisci iuxta cadentiam querelarum sądziły, mieć chcemy. Na których sądach tak tych terażniejszych [k. 1079v] poborów, jako i przeszłych podatków retentoribus sine adcitationis quavis ad instantiam panów poborców termin naznaczamy.

Nie chcąc multiplicare juramentów szynkarzów, karczmarzów, którzy już przysięgali, dlatego in decursu anni, to jest ultima ianuarii mensis [31 I] in anno 1651 ventura termin przysięgi praefiguujemy, nihilominus, którzy jeszcze nie przysięgali, tedy przy oddaniu terażniejszej wtórej raty praestare juramentum mają, jako przez te i wszystkie insze raty sprawiedliwie oddali i oddawać panu czopownikowi będą.

Jm. pana Stanisława Brodzińskiego uznawszy przed się facilitatem i wygodę województwu naszemu, iż 6000 złp na wypłacenie asygnaty na 20 000 jm. panu krakowskiemu³⁵² do województwa naszego danej wygodził, tedy to na panów poborców naszych tak lubelskich, jako i łukowskiego wkładamy, aby ante omnia sumę tę pomienioną 6000 złp intra decursum duarum septimanarum z tych podatków oddali.

Mając przy tym słuszny wzgląd na merita ichm. panów Uniszowskich obywatelów naszych, którzy dawno Ojczyźnie usługi swe oddają, jeden z ichmciców w rękach pogańskich dotychczas zostaje, a drugi jm. pan Paweł wyszedł, tedy na libertacyją z więzienia jm. pana Jana Uniszowskiego 600 złp z tychże prowentów, oświadczając braterską miłość naszą, naznaczamy.

W mieście Kazimierzu jm. pan Zbigniew Borowski pisarz grodzki horodelski, jm. pan Jan Iżycki, poborcowie nasi przeszli, per executionem dochodząc za retenta czopowego zatrzymanego i insze podatki domy pewne odebrali, które domy iusto praecio pospołu z jm. panem Janem Poniatowskim vicesgerentem grodzkim, komornikiem ziemskim lubelskim spieniężyć pozwalamy i sumę za nie wziętą do ichm. panów szafarzów naszych aby oddali. [k. 1080v] Także i insze w procesie podobnym przez decreta przysądzone domy w różnych miastach i miasteczkach województwa naszego zlecamy i naznaczamy.

Mając respekt na ichm. panów duchownych, iż do przeszłych dwudziestu poborów w województwie naszym do połowicy względem dziesięciu

³⁵² *Mikołaj Potocki, kasztelan krakowski, hetman polny koronny.*

wytycznych przykładali się, nadto donatywę pewną Rzeczypospolitej oddali, wzajemną facilitatem ichmciom oświadczając, onych od przykładania się do terażniejszych poborów dziesiątka względem dziesięciu swych pro hac vice tantum uwalniamy, ea specialiter conditione adiecta, iż jeśliby który z ichm. panów duchownych przeszłych dwudziestu poborów nie zapłacił, tedy teraz one powinien inferre, sub poenis eo nomine sancitis.

A iż jm. pan Iżycki poborca nasz przeszłych wiele retentów za czasu poborstwa swego dojść nie mógł, tedy retenta przeszłe ur. panu Markowi Tuszowskiemu, aby onych prawnie nullo respectu habito jak najprędzej dochodził, zleciliśmy, któremu na to salarium zł 300 polskich z tychże jm. pana Iżyckiego retentów naznaczamy.

Salarium ichm. panom poborcom za tę pracowitą usługę, jm. panu Wysockiemu zł 1000, a łukowskiemu poborcy jm. panu Dziewulskiemu komornikowi ziemskiemu tamecznemu zł 250 z tychże podatków naznaczamy. Którzy panowie poborcowie nasi gdy pomienione wybiorą podatki i one na asygnacje skarbowe wydadzą, aby do żadnego nie byli pociągani sądu i ni od kogo inquietowani nie byli wniósłszy sumę wybraną i przed województwem sufficientem tych podatków uczyniwszy rationem, fidem nostram publicam interponimus i onych assecuramus.

Którą to namowę i uchwałę naszą przez nas zgodnie unaniami consensu zawartą zleciliśmy jm. panu Pawłowi Bogusławowi z Orzechowca Orzechowskiemu marszałkowi koła naszego podpisawszy do akt grodzkich lubelskich per oblatam [k. 1080v] podać.

Działo się w Lublinie na miejscu z dawna sejmików lubelskich odprawowania zwykłym, dnia 4 miesiąca lipca r. P. 1650. Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan chełmski mp., Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski mp., Daniel Iżycki stolnik ziemi lubelskiej, Paweł Bogusław z Orzechowca Orzechowski marszałek koła rycerskiego mp.

^a W rkp. Ossol. 217/II, k. 247 zamiast wsiów jest: karczem szlacheckich.

2. Instrukcja posłowi do króla z sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 78, k. 1075–1076v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Bogusław Orzechowski marszałek sejmiku 7 VII 1650 r. [feria quinta post festum Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1650]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 249–249v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 404–406 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 48–50v – kopia.

[k. 1075v] Instrukcja na sejmiku lubelskim die 4 iulii roku terażniejszego odprawującym się jm. panu Andrzejowi Rzeczyckiemu z Rzeczycy w niżej wyrażonych do JKMci P. n. m. petitach od obywatelów województwa lubelskiego posłanemu, dana.

Jm. pan poseł nasz stawiawszy się jako najprędzej do Warszawy wierne wprzód i uniżone poddaństwo nasze pod nogi Majestatu JKMcI P. n. m. odda, zdrowia w długie lata jako najlepszego, szczęśliwego nad nami panowania, wszystkich nad nieprzyjaciołami Ojczyzny naszej zwycięstw i tryumfów, a niemniej pomyślnych w domu JKMcI P. n. m. szczęśliwości de notissimis notis powinszuje. Uniżenie przy tym za złożenie sejmiku terażniejszego na wydanie ostatka podatków na terażniejszą potrzebę Rzeczypospolitej należących podziękują i żeśmy oświadczając zawsze całą ochotę i powolność naszą wszystkie ex mente et necessitate Rzeczypospolitej namówili podatki JKMcI P. n. m. opowie.

A lubo województwo nasze wespół od nieprzyjaciela zniesione i od chorągwi ustawicznie przechodzących, a osobliwie pod czas oblężenia zamojskiego do gruntu zniesione jest, jednak zarówno z innymi województwami wszystkie [k. 1076] ciężary i podatki Rzeczypospolitej ponosząc i oddając, za jedną ciężkość to sobie mieć musi, że skarb większymi asygnacjami, niżesmy powinni, nas aggrawuje, za którymi żołnierz gromadno do województwa naszego przychodząc i zapłaty swojej upominając się nieznośnie nam szkody i przykrości czyni, uniżoną i pokorną prośbę do JKMcI P. n. m. wniesie, abyśmy za powagą JKMcI większymi nad powinność asygnacjami od jm. pana podskarbiego koronnego³⁵³ agrawowani nie byli i od dalszych z tej miary pochodzących angaryi żołnierskich uchronieni byli.

Z wielkim przytym żalem imieniem województwa uskarży się przed Majestatem JKMcI P. n. m. na jm. księdza Remigiana Piaseckiego kantora przemyskiego, że ad instantiam jego importunissimam z kancelaryjy jm. księdza nuncjusza³⁵⁴ pozew na jm. pana Adama Pzonkę chorążego chełmskiego, śp. Królom Ichm. Panom naszym w pokojowych usługach i na wojnie w wielu ekspedycjach dobrze zasłużonego, z przodków swoich ab aevo starożytnego szlachcica, in causa honoris wzruszając wszystkie w tej sprawie trybunalskie in composito iudicio ferowane iudicata jest wydany, stan nasz szlachecki nihil antiquius et sanctius ma jako kosztowne nobilitatis suae sanguine maiorum suorum nabyte ozdoby, na których się trony i majestaty Królów IchMci P. n. m. bezpiecznie wspierały, Patriis legibus tueri, teraz extremae esset calamitatis szlachcicowi polskiemu niewinnie i nieprzystojnym sposobem clandestine per suppositas fabricationes naganionemu po konsystorzach duchownych i rzymskich wywodzić swoje szlachectwo i insze, które totam libertatem et statum confundere mogą pati praeiudicia³⁵⁵. A nade wszystko nie mogłoby to

³⁵³ *Bogusław Leszczyński.*

³⁵⁴ *Giovanni de Torres, nuncjusz w latach 1645–1652.*

³⁵⁵ *O sprawie tej szerzej zob. rkp. B. PAU-PAN 2253, k. 599–606.*

być bez obrazy Majestatu i zwierzchności JKMcI P. n. m., gdyby takowe niezwyčajne w państwach [k. 1076v] JKMcI nad wiernymi poddanymi JKMcI extendowane miały być jurysdykcye. Zaczyn unieżenie i pokornie imieniem nas wszystkich upadając do nóg JKMcI P. n. m. prosić będzie, aby JKMcI auctoritatem suam Regiam do jm. księdzia nuncjusza miłościwie interponendo, jm. pana chorążego chełmskiego brata naszego ab isto iniurioso in oppressionem libertatis et status nostri, przez stronę przeciwną wymyślonego procesu uwolnić i nas wiernych poddanych swoich pod szczęśliwym panowaniem swoim jako supremus et unicus praw i wolności naszych obrońca przy onych dobrotliwie conservare raczył, ofiarując ochotnie zdrowia i dostatki nasze do wiecznej JKMcI P. n. m. na każde rozkazanie usługi.

Które postulata nasze zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego i inszym ichmciom podpisać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym, dnia i miesiąca jako wyżej [4 VII] r. P. 1650. Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan chełmski mp., Stanisław Firlej z Dąbrowicy podkomorzy lubelski mp., Jerzy Słupecki z Konar starosta pilzneński mp., Andrzej Firlej na Dąbrowicy wojewódzic sandomierski, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski mp., Remigian Kiełczewski podsędek ziemski lubelski mp., Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski mp., Remigian Andrzejowski mp., Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski mp., Zbigniew Sługocki komornik graniczny lubelski mp., Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski mp., Paweł Bogusław z Orzechowca Orzechowski marszałek koła rycerskiego mp.

3. List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r. do króla.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 248v – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 404 – kopia.

[k. 248v] Najjaśniejszy Miłościwy Królu, Panie a Panie nasz miłościwy, Najpewniejsze to jest wiernych poddanych Waszej KMci P. n. m. auxilium w ukrzywdzeniach i potrzebach swoich u Majestatu Waszej KMci P. n. m. szukać pomocy i obrony, zaczyn i teraz do tegoż w różnych, które województwo nasze afficiunt afflictiach z uniżoną prośbą uciekamy się, które communi consensu zleciliśmy ustnie deklarować panu Andrzejowi Rzeczyckiemu, którego eo nomine posyłamy, unieżenie prosząc, abys Wasza KMć P. n. m. jemu we wszystkim wiarę dawszy, desideria nostra łaskawem afektem i ojcowskim przyjąć raczył sercem.

Oddawamy zatym wierne poddaństwo nasze Waszej KMci P. n. m.

Dan w Lublinie, die 4 iulii a. D. 1650. Waszej KMci P. n. m. wierni poddani.

Paweł Bogusław z Orzechowca Orzechowski marszałek sejmiku województwa lubelskiego.

4. List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r. do prymasa Macieja Łubieńskiego.

Rkp. 1. B. Czart., rkp. IV 395, s. 406–407 – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 250 – kopia.

[s. 406] Illustrissime ac reverendissime domine, domine amice nobis observantissime.

Ma to sobie Ojczyzna nasza pro summo decore et solacio, że na tym pierwszym in Ecclesia Dei et Republicam miejscu dotąd in columnen, co daj Panie Boże jako najdłużej, wm. miłościwego pana widzimy, a będąc zawsze devotissimi filii in sanctam Ecclesiam matrem nostram et sacrum ordinem ecclesiasticum ob insignem, którą za łaską Bożą in Ecclesia Dei omnes pietatem et eximiam we wszystkich sprawach i pracach spólnej Ojczyzny naszej prudentiam et dexteritatem, nie możemy, tylko omnibus votis nomen et dignitatem wnci pana unice venerarimus, pewni tego będąc, że wm. pan omnem animorum nostrorum ku sobie propensionem i całą do usług swoich promptitudinem, a niemniej iustissimam w żalach naszych, z którymi do wm. miłościwego pana jako primatem Ojczyzny naszej et primarium praw i wolności spólnych custodem et protectorem, recurrimus, desideria paterno affectu (o co uniżenie prosimy) przyjąć będziesz raczył.

Wydany jest z kancelaryjy jm. księdza nuncjusza ad importunissimam instantiam jm. księdza [Remigiana] Piaseckiego kantora przemyskiego pozew na jm. pana Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, brata naszego, Ojczyźnie na każdym placu cnotą i odwagą swoją dobrze [s. 407] zasłużonego, wzruszając nie tylko wszystkie (które in causa vindicationis honoris et nobilitatis suae ab immemorabili suo starożytnych przodków swoich nunquam contaminatur) in composito iudicio otrzymał trybunalskie iudicata, ale oraz in summum libertates statum i naprzędniejsze nasze sanguina maiorum nostrorum parata decora przywodząc discrimen, gdyby szlachcic niewinnie clandestine et per suppositas fabricationes naganione szlachectwo po konsystorzach duchownych miał wywodzić. Uniżenie tedy wszystkiego województwa naszego imieniem wm. miłościwego pana prosimy, racz auctoritatem suam do jm. księdza nuncjusza interponere, aby niezwyczajnym, niesłychanym dotąd w Ojczyźnie naszej procesem w sprawie sądom wnci nie należącej nie tylko szlachcica aggravare, ale przy tym libertates et statum nostrum confundere nie raczył. A do tego że jm. ksiądz Piasecki nad przystojność swoją multa, które słusznego ex ipsa iustitia requirunt, karania commisit, gdy takowe sprawy przed sąd wm. miłościwego pana ordinario przychodzić będą procesu, racz iustissimo zelo pietatis et iustitiae sanctae in delinquentem animadvertere, jakoby sama impunitas ad maiores ausus et scandala pochopu nie dawała.

O co uniżenie i powtóre prosimy, łasce wm. miłościwego pana przy tym powolne usługi nasze jako najpilniej oddając.

Dan w Lublinie na sejmiku, die 4 iulii anno 1650.

Wm. miłościwego pana życzliwy brat i powolny sługa Paweł Bogusław z Orzechowa Orzechowski marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego.

*5. List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r.
do biskupa krakowskiego Piotra Gembickiego.*

Rkp. 1. B. Czart., rkp. IV 395, s. 407–408 – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/III, k. 250v – kopia.

[k. 407] Illustrissime ac reverendissime domine, domine amice nobis observantissime.

Jako pełne są uszy wszystkich nieprzystojnych jm. księdza Piaseckiego kantora przemyskiego postępków, tak pogotowiu wm. naszego pana, w którego diecezyjej takowe vix antea audita dzieją się crimina, cor et animum muszą penetrare. A niedosyć na tym, nie mogą się ludzie zacni w honorach swoich spokojnie wysiedzieć, kiedy ich niewinnie clandestine et per suppositas fabricationes rusza et ad summum discrimendum niezwyčajnych stanowi i wolnościom naszym jurysdykcyjej pociągając przywodzi. Cośmy na terazniejszym sejmiku naszym z wielkim żalem nas wszystkich od jm. pana Adama Pzonki chorążego chełmskiego multis meritis Ojczyźnie zasłużonego, starożytnego z przodków swoich [k. 408] ab immemorabili suo szlachcica za wydaniem na onego pozwu z kancelaryjej jm. księdza nuncjusza sistendum omnia w Trybunale in composito iudicio otrzymane, in causa honoris et nobilitatis suae iudicata wyrozumieli, jako to communem libertatem et statum mogłoby confundere. Wm. nm. pan, którego Pan Bóg w Ojczyźnie naszej i primarium chciał mieć swobod i wolności stróżem i patronem, raczysz uważać, a my jako devotissimi filii ad patrem et pastorem nostrum z uniżoną prośbą naszą recurrimus, abyś wm. nm. pan do jm. księdza nunciusa auctoritatem suam interponere raczył, jakoby w sprawie tej nie tylko szlachcica brata naszego, ale oraz iura libertatis et statum nostrum aggravare nie chciał, extremum esset calamitatis szlachcicowi po konsystorzach duchownych wywodzić szlachectwo swoje. Więc że takowe jm. księdza Piaseckiego crimina nie mają być bez słusznego karania, racz wm. pan z inszemi ichm. pany duchownymi statuere modum, aby per impunitatem ausus et scandali (na co bolejemy) zawziętość pochopu nie brał.

O co iterato wm. pana prosząc, łasce powolne usługi przy tym nasze jako najpilniej oddawamy.

Dan w Lublinie na sejmiku, die 4 iulii anno 1650.

Wm. nm. pana życzliwi bracia i powolni słudzy. Paweł Bogusław Orzechowski z Orzechowa marszałek koła rycerskiego sejmiku lubelskiego.

LIV. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1650 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1650 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 251–252 – kopia; w *księgach Trybunału Koronnego oblatował Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, marszałek sejmiku 15 IX 1650 r.* [feria quinta in crastino festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1650]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 408–410 – kopia.

[k. 251] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, przychylając się do powszechnej zgody na blisko przeszłym sejmiku z wydaniem jako najprędzszym uchwalonych podatków in exolutionem reszty z dwudziestu poborów, także i półtora kwartalnych suplementowemu wojsku na sejmie blisko przeszłym pozwolonych, ponieważ do tego czasu ichm. panowie poborcy nasi per temeritatem niektórych ichm. panów obywatelów województwa naszego sum podatkowych wybrać nie mogli, mając jeszcze do dzisiejszego dnia in retentis niemałe sumy pieniężne, a necessitates Reipublicae postulant prędkiego sobie przez nas wypłacenia, ile że i teraz odnosimy stimulum przestróg i rozkazania listownego JKMci P. n. m., tedy wszystkie nasze przeszłe lauda et rigorem eorundem względem retentorów reasumujemy i tymże wszystkim in genere retentoribus ob vacantia iudicia castris Lublinensis forum et terminum w grodzie łukowskim i na przyszłych rokach ziemskich lubelskich ad instantiam ichm. panów poborców naszych sine adcitatione naznaczamy. Gdzie i czopowego ordynaryjnego z miast i miasteczek dzierżawcy i administratores toż czopowe praevio iuramento jm. panu [Zbigniewowi] Sługockiemu komornikowi granicznemu, poborcy naszemu oddawać będą powinni. Z których retentorów executionem finalem jm. pan starosta łukowski³⁵⁶ albo urząd jego sub poena contra negligentes officiales sancitis czynić będzie powinien, a ichm. też panowie poborcy nullo habito respectu personarum jako najprędzej retent dochodzić i finalem super iure victis executionem urgere mają.

A iż czopowe ordynaryjne ultima septembris [30 IX] anni praesentis kończy się, tedy na exolucyją półtora poborów kwartalnych terazniejszą zgodą naszą toż czopowe i od przewoźnych piw iuxta anteriora lauda uproszonemu przez nas [k. 251v] jm. panu Franciszkowi Wysockiemu poborcy naszemu a die 1 octobris proxime ventura wybierać zleciliśmy, dawszy jmci plenariam facultatem tegoż czopowego ad bene placitum plus offerenti cum scitu ichm. panów sądowych ziemskich arendować. A in vim gratitudinis prac podjętych temuż jm. panu Wysockiemu jako i innym tegoż czopowego egzaktorom dwu salarium zł 1000 pozwalamy.

³⁵⁶ Jan Bartłomiej Kazanowski.

A co się dotyczy przysiąg względem czopowego wiejskiego w przeszłym laudum obostrzonych, przestrzegając my indemnitem szlachty braciej naszych rozrodzonej deklarujemy, aby każdy szlachcic, który by do poprzysiężenia sprawiedliwie oddania czopowego chłopu swego stawić nie mógł, fide, recta, conscientia, pura, tacto, pectore realitatem oddania czopowego przed pany czopownikami wyznawał, czego aby i panowie czopownicy przestrzegali, nemini connivendo, fide et conscientia ichmci obligamus. Szynkarzów jednak z karczem i z miast in rigore iuramenti anterioris laudi zostawiamy, którzy nie czekając skończenia ćwierci zatrzymane czopowe panom czopownikom oddawać mają sub poenis in anteriori laudo nominatis et ademptione handlów i szynków, które wszystkie poenas panowie czopownicy na nich urgere mają.

A iż jm. pan komornik graniczny lubelski³⁵⁷, przeszły poborca nasz, per discretionem po wszystkim czas salarium od podatków, które wybierał i jeszcze dobierać ma in suis expensis nie kładł ani strącał, tedy one z retent ordynaryjnego czopowego wybrać jmci pozwalamy.

Ichm. zaś panowie Zbigniew Borowski pisarz grodzki horodelski i Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski, poborce nasi przeszli, że sufficientem uczynili kalkulacją przed ichm. pany deputatami naszymi z podatków, retent wszystkich przez się wybranych, tedy ichmci i sukcesorów ich praesenti laudo uwalniamy et aeviterne kwitujemy i jeżeliby w czymkolwiek od jakichkolwiek osób albo skarbu koronnego inquietowani byli, onych intercedere powinni będziemy. A że ciż ichm. panowie pisarz horodelski i komornik graniczny lubelski niemało retentów de proprio założyli, tedy salvam repetitionem ichmciom apud retentores zostawujemy.

A żeśmy też byli na przeszłym sejmiku przyobiecali ojcom dominikanom lubelskim za szkody przez czeladź naszą na gruntach wsi Konopnicy w zbożach poczynioną podczas pospolitego ruszenia naszego Sokal mijającego satisfacere, [k. 252] przywodząc to teraz do efektu za wszystkie tychże ojców pretensyje unanimi consensu złp 600 podług osobnej karty przez jm. pana marszałka koła naszego terażniejszego im danej z czopowego winnego i piwnego pozwalamy.

Które to postanowienie nasze zgodnie od nas wszystkich zawarte zlecieliśmy jm. panu Dzierśławowi Sługockiemu stolnikowi lubelskiemu, marszałkowi koła naszego nomine omnium nostri podpisać i do akt trybunałskich lubelskich per oblatam podać.

Działo się w Lublinie, dnia 12 września r. P. 1650. Dzierśław Sługocki stolnik lubelski, marszałek koła rycerskiego, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski, Łukasz Wysocki, Stanisław Kazimierz Bieniewski pisarz grodzki łukowski.

³⁵⁷ *Zbigniew Sługocki.*

LV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 listopada 1650 r.

Król uniwersałem datowanym w Bielsku 20 IX 1650 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 5 XII 1650 r., wyznaczając sejmikom – w tym lubelskiemu – termin 7 XI 1650 r., por. Michałowski, s. 564–565; tamże, legacja na sejmiki, s. 566–572 i suplement do niej, s. 580–582. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 7 listopada 1650 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 85v–89 – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 108–114 – kopia;

[k. 85v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się do Lublina na sejmik sejm uprzedzający, a nam od Króla JMci P. n. m. na dzień dzisiejszy złożony zjechali, na punkta JKMci P. n. m. instrukcyjnej ichm. panom posłom, którycheśmy z pośredka siebie do tej funkcyjnej, to jest ichm. panów Andrzeja na Dąbrowicy Firleja wojewodzica sandomierskiego, Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego, Stanisława Domaszewskiego Widlicę sędziego ziemskiego łukowskiego uprosili, takową informacją i artykuły dajemy.

Naprzód po obraniu dyrektora izby poselskiej przez tegoż imieniem naszym wierne poddaństwo nasze JKMci P. n. m. oddawszy, zdrowia dobrego, szczęśliwego nam panowania powinszują, iż wzięwszy szczęśliwe z prowidencyjnej Boskiej gubernacula Ojczyzny naszej, undique presam od samej szczęśliwej koronacyjnej swojej ojcowskie koło uspokojenia onej miał pieczołowanie i w terażniejszej na Rzeczpospolitą nawałności tenże ojcowski swój onej oświadcza affect, gdy z Pańskiej strażnicy swej auxiliatricem jej podaje manum, we wszystkich niebezpieczeństwach Rzeczpospolitą zachodzących przestrzegając. Nie wątpi zatem województwo nasze o zawziętym JKMci przeciwko nam wiernym a uniżonym poddanym swoim afekcie, że consultivus JKMci P. n. m. rozumieć będzie raczył propter meliorem ordinem w wojsku i tym większej w ludziach rycerskich ochocie, przy ordynowanym, da Pan Bóg, na tym sejmie wojsku samemu osobą swoją Pańską zostawać, o co uniżenie upraszać będą.

Wojska zaś pro tanta necessitate Reipublicae, jaka by quantitas być miała i sumpt na zaciągnięcie jego skąd by obmyślany miał być, lubo województwo nasze w swojej ku Ojczyźnie zwyczajnej nie ustawając ochocie, i owszem, pro viribus jako miłej matce swojej succurere chcąc, zaciąg taki ludzi wojennych i na nich kontrybucyje namówić chciało, jednak jaka by quantitas jego być miała do decyzyjnej stanów koronnych na sejmie należy. To wszystko zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby oni na przyszłym da Pan Bóg sejmie z inszymi województwy zniósłszy się, do powszechnej zgody stosując ineant modos et rationes, jakoby wojsko dostateczne na

zahamowanie swejwolej kozackiej i dania odporu wszystkim nieprzyjaciołom z nimi w jednej lidze przeciwko Rzeczypospolitej będącym i sumpt na nie obmyślony był.

Że jednak województwo nasze stanom koronnym do uwagi podaje, iż to niebezpieczeństwo tak wielkie wszelkiej kondycyjej ludzi w państwach JKMci afficit, życzy województwo nasze, aby też wszyscy ludzie cuiuscunque status et [k. 86] conditionis na tak nagłą Rzeczypospolitej potrzebę przyłożyli się.

A naprzód stan rycerski dóbr swoich dziedzicznych tak w Koronie, jako w W. Ks. Litewskim i pruskich województwach aby każdy z łanów dziesięci usarza, kozaka z siedmi według kwitów poborowych wyprawował. Że jednak w niektórych województwach lubo nie nasiadłe są wsi, przez co niewiele włók na kwitach poborowych, że jednak są majątności intratne, tedy żeby się ichmć z nami eo in passu kockwowali, ichm. panowie posłowie nasi jeżeli ten sposób wyprawy od Rzeczypospolitej będzie akceptowany, znosić się z ichmciami koło tego będą. Także i ci, którzy sumy obligatorio modo na dobrach i jakimkolwiek sposobem na interesach mają, arendarzów jednak od tej wyprawy excipując. Więc i miasta wszystkie aby do tejże wyprawy należały według porządku w prawie de expeditione generali belli napisanego, a nihilominus, aby commensuracja postanowiona była, która by się in futurum zejść mogła.

Possessores zaś bonorum regalium tak opimiorum, jako i minutiorum, wyjąwszy dobra do stołów Królestwa IchMci należące, których zwyczajna kwarta iść ma, aby loco kwarty medietatem proventuum omnium nie tak, jako lustracje opiewają, ale tak jako intraty tych czasów wynoszą, gdyż żadnego starostwa i dzierżawy nie masz, z której by intraty proporcjonalna kwarta oddawana być miała, aby praevio iuramento do skarbu na terażniejszą potrzebę Rzeczypospolitej pro hac vice tantum oddali. Nadto aby post cessum vel decessum ius advitalitium każdego z nich, in posterum nowy donatarius unius anni intratę integre oddawał do skarbu.

Więc że ichm. panom duchownym wszystkim generalier też kościołom, osobom i dobrom ichmci potrzebna obrona i straż Panie Boże, quid fatale na Rzeczpospolitą toż ichmciom manet periculum, tedy upraszać ichmciów, aby per amorem Patriae znaczną jaką sumą, a osobliwie czwartą częścią prowentów swoich in hoc casu Reipublicae subvenire chcieli, wyjąwszy od tego plebanów, którzy się do poborów z dziesięciny połową od chłopów przykładają.

Kupcy zaś Włosi, Ormianie, Szkoci i inszych różnych nacyi ludzie kupieccy, którzy pod czas pokoju równego z nami zażywali szczęścia i do znacznych z nas przyszli dostatków i substancyjej, aby proporcjonalną

dostatkom swoim donatywę in subsidium modernam Reipublicae złożyli. Do tego podatki ordynaryjne Rzeczypospolitej, jako *evecta, inducta*, składne winne, fordońskie myto, czwarte grosze, furmanka i inne wszystkie, aby in duplo były wybierane na terażniejszą Rzeczypospolitej potrzebę.

Poglówne żydowskie nie sumą generalną, ale *per capita* aby było płacone i aby ichm. panowie posłowie pilnie się o tym wywiedzieli, jeżeli za przeszłe [k. 86v] lata *ex integro* po 70 000 zł do skarbu oddawali i jeśliby co przy nich reszty zostawało, aby one in *instanti* skarbowi oddali. Którzy mają być liczeni przez deputaty na sejmiku obrane.

Consilia bellica aby przez deputaty tak z senatu, jako i izby poselskiej w liczbie jako najmniejszej przy boku JKMcI odprawione były. Którzy przysiąc mają *super non revelationem secretorum*.

Jeśliby *ex secreto consilio* rzecz potrzebną być uważyli, aby wojska większa liczba, niżli wyprawiony żołnierz z łanów, donatyw i inszych wzwyż pomienionych *accepce* zaciągniony wynosił, tedy ichm. panowie posłowie nasi nie mają pozwalać na żadne pobory i podatki, tylko porachowawszy, wiele by jeszcze na które województwo *proportionaliter* przyszło ludzi swym kosztem do *complementu* z wyprawy łanowej żołnierza trzymać ad *instar* wojny świeżo przeszłej pruskiej, to do braciej przynieść *integre* mają cum *approbatione laudi* na sejmik relacyjny. Na którym województwo obmyśli sposób zapłaty, tak jednak, aby do skarbu województwo nasze nic nie wносиło, ale pewnym chorągwiom sobie *naznaczonym* płaciło. A *interea* prosić panowie posłowie mają JKMcI P. n. m., aby wojsko Rzeczypospolitej *terażniejsze in viscera Regni* nie *zmykało* się, ponieważ i *prowiant* z łanu wedle *konstytucyjey* przeszłego sejmu wydany jest i tego *praesens requirit Reipublicae status*. Jeśliby zaś którego *prowiantu* dotąd nie wydał, aby *poenam in constitutione* sejmu przeszłego *descriptam* był karany. Także *prowiant* wojskowy patrząc na *zniszczenie* województw aby był obmyślony.

A że wiele na tym należy Rzeczypospolitej, aby in *repentinis casibus* mogła mieć *nieodwłoczne consilia*, tedy aby już ciż *wzwyż* mianowani deputaci przy boku JKMcI *rezydowali*, jeśliby się co *takowego* trafiło, aby mieli *potestatem concludendi consilia cum residentibus* przy boku JKMcI *sub rati habitione* sejmu, cum *ea tamen declaratione*, żeby etiam *uno contradicente* tak jako na sejmie *nihil statutur*, czego *wszystkiego* potym *rationes* na sejmie *następującym* ciż *ichmć* oddawać powinni będą.

Nie tylko *Ojczyźnie* naszej, ale *wszystkiemu światu* odważne *merita* jo. księżęcia jmci Jeremiego Michała Korybutha Wiśniowieckiego wojewody ziem ruskich, *wszystkie* koszty, *straty et infortunia*, które *heroico et invictio animo* we *wszystkich* przeszłych wojennych *impresach* *ponosił*, same przez się miały by *provocare* łaskę JKMcI P. n. m., jakoż nic nie wąpimy,

że tak wysokie księżęcia jmci merita JKMc P. n. m. w miłościwym swoim respekcie mieć raczy et in desiderio księżęcia jmci łaskę swą Pańską z ukontentowaniem oświadczyć raczy.

[k. 87] Pytać się ante omnia ichm. panowie posłowie nasi mają, dlaczego jm. pan podskarbi³⁵⁸ z pany komisarzami do mennicy przydanymi (na co na przeszłym sejmie dostatecznej wszystkich zgody nie było) wazyli się pod tak zamieszany czas Rzeczypospolitej i kontraktów na ten czas między ludźmi odprawujących się monetę kazać wywoływać, zniżyć i abrogować, co ze znacznym uszczerbkiem ludzi wszelkiej kondycyjej będących działo się. I jeśli co też z tego otworzenia innych mennic accessit Reipublicae reddat rationem jm. pan podskarbi, i aby moneta w mennicach nowych ex puro auro et argento in pondere iusto bita była, a zatym i pretia rerum aby do słusznej ceny przywiedzione były. I aby to było lege cautum, żeby ichm. panowie podskarbiowie in posterum non praesumant sibi uniwersalem swoim w takie wdawać się samemu, tylko sejmowi należące rządy, i żeby talery wszystkie bite i te, któremkolwiek ceny po gr 4 od 3 zł ujęto, także lewkowe po gr 80, złotowe po złotemu i gr 9 przez konstytucyję deklarowane były.

Dawne i krwawe od chocimskiej ekspedycyjej począwszy jw. jm. pana Marcina Kalinowskiego wojewody czernihowskiego, hetmana polnego koronnego ustawicznie wielkim kosztem i z niemałymi pułkami ludzi swoich oświadczone usługi, iure merito exigunt u JKMc P. n. m. condignam recompensam et omnem u Rzeczypospolitej gratitudinem. W przeszłej jednak porażce korsuńskiej jako męstwo jmci summae admirationi i samemu nieprzyjacielowi być musiało, tak nam wszystkim niesłychana po te wszystkie wieki miłość i pobożność ku więźniom braciej naszej, których jm. pan wojewoda in tanta calamitate ledwie nie krwią swoją żywił, a potem wielu kapłanów i zakonników, także niemałą liczbę towarzystwa szlachciców polskich kupił et usui kościołom Bożym i Ojczyźnie naszej przywrócił, pilnę tedy ichm. panowie posłowie nasi znosząc się z inszemi wniosą prośbę do JKMc, aby jm. pan wojewoda będąc od nieprzyjaciela ze wszystkich dóbr swoich wyzuty miał sublematas rationes stanu i urzędu swego, a wszystko dla Ojczyzny zgubiwszy, debitam gratitudinem odnieść mógł.

Komisycyją lubelską, gdy jm. pan podskarbi³⁵⁹ da sufficientem rationem ad hanc usque diem perceptorum et distributorum, excepta inordinata distributione, jeśli się jaka pokaże, o czym się mają ichm. panowie posłowie serio pytać. Także diplomata i asecuratae JKMc przez ichm. panów

³⁵⁸ Bogusław Leszczyński.

³⁵⁹ Bogusław Leszczyński.

komisarzów panom wojskowym dane, [k. 87v] aby aprobowano. Oraz przy tym spytają się, jeżeli z inducty i evecy na komisiją lubelską co weszło, która jako i insze podatki Rzeczypospolitej aby plus offerenti ordynowana była.

Pilną także ichm. panowie posłowie nasi wniosą prośbę za jw. jm. panem Stanisławem Lanckorońskim wojewodą braclawskim, który in tanta fatali calamitate Rzeczypospolitej niżej invicto animo Kamieńca, unicum Ojczyzny naszej, et totius christianitatis antemurale dotrzymał, ale ustawicznie się z nieprzyjacielem ścierając i sam osobą swoją często do szturmów przodkując pokazał to, że wiele odwaga może, wiele regimentarstwo pod Zbarażem, wiele kosztów i strat jmci nabawić musiało. Co wszystko JKMci i Rzeczypospolitej jest dobrze wiadomo, tedy [aby] tak zacnych i krwawych zasług swoich miał jmć słuszną nagrodę, pilną ichm. panowie posłowie nasi u JKMci i Rzeczypospolitej instancją i prośbę czynić będą.

Pospolite ruszenie, jeżeliby kiedy do niego przyszło, aby każdy nie tylko sam osobą swoją, ale też pro facultatibus według starego prawa odprawował, które ma być sine divisione belli. Wici aby były wcześniej dawane sub poena perduellionis, kto by je zatrzymał.

Wielm. jm. pan Zbigniew Gorajski kasztelan ziemi chełmskiej przez tak wiele lat żadnej okazyjej do usługi Rzeczypospolitej z znacznym swych fortun uszczerbkiem nie opuszczając, dotychczas żadnego za te swoje wielkie i poważne w Rzeczypospolitej zasługi i koszty nie odniósł salarium, zlecamy ichm. panom posłom naszym, żeby merita jmci izbie poselskiej samej dobrze pamiętne przypomniawszy, starali się o to, aby nomine publico z izby poselskiej za jmcią wniesiona była do JKMci P. n. m. instancją, aby JKMć merita jego in speciali sua consideratione mieć raczył.

Przy inszych, które statum praesentem Ojczyzny naszej concutiunt calamitates nie mniejszą sentimus, gdy prawa et cardines wolności naszej in foro indebito i przez osoby lubo w Kościele Bożym wysokie i zacne, ale bynajmniej w cognicyjej praw naszych nie należące, industria malevolorum na obrót przychodząc, co że się z jm. panem Adamem Pszonką chorążym chełmskim, bratem naszym, szlachcicem z przodków swoich zacnym i starożytnym, z natury swej [k. 88] spokojnym i dobrym, Rzeczypospolitej w moskiewskich i ukraińnych ekspedycyjach dobrze zasłużonym dzieje, z serca żałujemy, przez co prawa i wolności nasze, strzeż Boże, za nieczułością naszą mogliby confundi. Przeto iż to exemplum jedno nie tylko mieszać antiquissimas nostras libertates może, ale nas za czasem duchownym, którychmy jako filii obsequentes unice et debite zawsze veneramus, zatrudnić by mogło, pilnie zlecamy ichm. panom posłom, aby ichmć privatim ichm. księżej biskupów naszych ichm.

panów prosili, żeby ichmć jako primarii custodes praw i wolności naszych, w których nati, enutriti, i które pospołu z sobą prawa i wolności kościelne comprehendunt, nie dopuszczali aggrawować procesu indebito szlachcica brata naszego oraz i wolności naszych. A jeśliby, czego się nie spodziewamy, ichm. księża biskupi jm. księdza nuncjusza autoritate sua efficere nie mogli, ichm. panowie posłowie in facie Króla JMci P. n. m. et omnium ordinum Regni solennem manifestationem przeciwko jurysdykcycyjm. księdza nuncjusza, że in praesenti calamitate Ojczyzny naszej nie mniejsza, aby nam jurysdykcycyjm. księdza nuncjusza dziać się miała opresyja, zanosą.

Miasto Lublin iż za nabieżeniem ludzi różnych kupieckich, rzemieślników i inszej kondycycyjm. ludzi corocznie się rozszerza, z którego nierówno magistrat lubelski, niżeli w księgach poborowych są opisane, wybiera kontrybucyje i one ad usus suos obraca privatos, starać się o to ichm. panowie posłowie mają, aby komisarze z sejmu tego naznaczeni byli, którzy by porachowali co za auctia być może z tego rozszerzenia się miasta podatków publicznych i na potym aby tak, jako ci panowie komisarze likwidacyją do poborcy przez urząd swój wnosili, i cokolwiek by się pokazało po sejmie, że magistrat nad to wybrał z pospółstwa, aby to do poborcy oddał. A że ciż mieszczanie lubelscy grunty i dwory szlacheckie przy Lublinie będące do swojej jurysdykcycyjm. pociągają, aby tym prawem było zabroniono.

Ciż ichm. panowie posłowie starać się będą, lubo słuszna rzecz, aby królowi jmci angielskiemu³⁶⁰, dziada króla jmci terażniejszego, którą praestiterat podczas chocimskiej, wzajemną chęcią od Rzeczypospolitej naszej nagrodzona była, iż jednak na ten czas Ojczyzna nasza multis exposita będąc periculis żadnych subsidia dać nie może, na inszy czas, gdy Pan Bóg Ojczyznę naszą uspokoi, ochotę naszą królowi jmci angielskiemu ofiarujemy.

[k. 88v] Piechota wybraniecka, iż o jej zniesieniu i w pieniężną pensyją żadnej przedtym na sejmikach nie było zmianiki, a upatruje nasze województwo, że to z większą wygodą Rzeczypospolitej być może, gdyż znaczna liczba wybrańców tak jako za sławnej pamięci Króla JMci Stefana ordynowana była do obozu stawać będzie, starać się o to panowie posłowie, aby ad pristinam była rewokowana statum i aby rewizyja łańców wybranieckich i inkwizycyja o nich przez urzędy w konstytucycyjm. 1638³⁶¹ wyrażona odprawiona była.

Czopowe, gdyż to jest z dawnych praw in numero ordinariorum Reipublicae proventorum, aby generaliter po wszystkiej Koronie przez skarb po miastach, miasteczkach, jako też i wsiach Króla JMci według

³⁶⁰ Karol II Stuart, syn obalonego i ściętego w 1649 r. króla Karola I, wnuk Jakuba I Stuarta.

³⁶¹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 317.

uniwersału 1636³⁶² wybierane było, a województwa te, które mają z wielkimi dochodami czopowe, aby równo z nami wszystkie ciężary i kontrybucyje ponosili. A jeżeliby na to wszystkich województw nie nastąpił generalis consensus, tedy czopowe przy województwie naszym zostawać będzie powinno i laudum względem niego na sejmiku deputackim napisane aby aprobowane było. A interea w dobrach szlacheckich haeredes et possessores bonorum, a w dobrach JKMcI magistratus, doglądać powinien będzie.

Wiele przez to w ludziach rycerskich do usługi Rzeczypospolitej przybyć może ochoty, gdy JKMc P. n. m. na ludzi tych, [którzy] za całość Ojczyzny zdrowie i dostatki swoje ochotnie odważają, specjalny mieć będzie respekt. Przeto ichm. panowie posłowie nasi imieniem naszym wniosą instancją za jm. panem Aleksandrem Jędrzejowskim, który od lat trzydziestu w wojsku indesinenter służąc, pod Korsuniem w ręce pogańskie dostawszy się znaczny za się z swojej substancyjej własnej dać okup musiał, aby JKMc P. n. m. łaską swoją wesprzeć raczył.

Legacyje do Porty, chana tatarskiego i innych sąsiedzkich państw iż są bardzo potrzebne, prosić JKMcI, aby JKMc P. n. m. posłów wyprawić raczył.

Upatruje to dobrze województwo nasze jako jest potrzebna komisya szwedzka. Zlecamy panom posłom upraszać JKMc P. N. M., aby jako najprędzej ichm. panów komisarzów na tę komisją desygnować raczył, którym lubo ta suma od [k. 89] Rzeczypospolitejznaczona na odprawienie tej drogi sufficere nie może, iż jednak Rzeczpospolita nasza tam multis pressa malis większe salaria pozwolić nie może, nie wątpi województwo nasze o ojcowskim JKMcI P. n. m. affekcie, że nas wiernych poddanych swoich w tym ochraniając ichm. panom komisarzom koszt ten cobykolwiek de proprio który z ichmciów przyłożył, ex primis vacantibus nagrodzić będzie raczył.

Iż jest województwo nasze nad insze podatkami na przeszłym sejmie uciążone, aby w to Rzeczpospolita wejrzała, pilnie się o to starać ichm. panowie posłowie mają. I żeby od półtora poborów, które na zapłatę wojsku w każdej ćwierci w konstytucyjach przeszłego sejmu specyfikowane są ultra declarationem posłów naszych, jako nam o tym relacją dali, nasze województwo wolne było, aby panowie poborcy nasi o nie inquietowani nie byli od skarbu, ponieważ ich województwo nie akceptowało i wybierać nie zleciło.

Sumę ad componendum orbem daną, także i ta, która z sukcesorów jm. pana wojewody pomorskiego nieboszczyka³⁶³ zostaje, aby nieodwłocznie przez skarb na te potrzeby Rzeczypospolitej odzyskana była.

³⁶² *Mowa tu zapewne o uniwersale z roku 1635 (w 1636 r. sejm nie obradował); zob. Vol. const., t. III, vol. 2, s. 289.*

³⁶³ *Gerhard Denhoff, zm. 23 XII 1648 r.*

Artykuły nasze dawne de modo distributivae iustitiae et de lege sumptuaria reasumujemy.

Na nobilitację Kozaków w instrukcyjnej JKMci P. n. m. specyfikowanych³⁶⁴, także na nobilitację pana Pize³⁶⁵ majora gwardii JKMci pozwolić mają.

Panu Ubaldemu i panu Perpessemu³⁶⁶ gdy maiora specimina virtutis suae przeciwko Rzeczypospolitej praestabunt, równo jako i tym chęć naszą ofiarować będą.

Konstytucja sejmu przeszłego, przez którą excesy województw ruskich suspendowane, infamiae i decreta abrogowane są³⁶⁷, aby zniesiona była.

Które to wszystkie punkta instrukcyjnej naszej ichm. panom posłom naszym dajemy i aby to, co ex re et commodo Reipublicae totius za powszechną zgodą będą rozumieli, potissimum vero cokolwiek do obrony Ojczyzny miłej matki naszej, świątnic Pańskich, dóbr i swobód ziemiańskich należało (difficultatibus jednak dla nierychłego podania do akt i wydrukowania konstytucji sejmowych, które intra triduum po konkluzyjnej sejm podane być mają obviando) czynili, fide, honore et conscientia ichm. panów posłów naszych obowiązujemy.

Działo się w Lublinie, dnia 7 novembris r. P. 1650. Stanisław Domaszewski Widlica marszałek koła rycerskiego.

2. Skwitowanie poborcy Zbigniewa Sługockiego przez sejmik w Lublinie 7 listopada 1650 r.

Rkp. 1 APL, CLRMO 81, k. 173v–175 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował szl. Wojciech Goźdzowski, famulus podsędką lubelskiego Zbigniewa Sługockiego, w 1650 r. poborcy województwa lubelskiego, 5 III 1653 r. [feria quarta post Dominicam Invocavit Quadragesimalem proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 52–54 – kopia.

[k. 174] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik lubelski obierania posłów die 7 novembris zgromadzeni, odniósłszy dostateczną relacją od ichm. panów Adama z Babina Pszonki chorążego chełmskiego, Pawła Borzęckiego wojskiego kijowskiego, Łukasza Wysockiego pisarza grodzkiego lubelskiego, Jerzego Szornela, Tomasza Zaporskiego, deputatów do rachunków z koła naszego uproszonych kalkulacyi jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego i poborcy przeszłego lubelskiego ze wszystkich podatków,

³⁶⁴ Zob. *Vol. const.*, t. IV, vol. 1, s. 231.

³⁶⁵ *Chodzi zapewne o Mikołaja Konstantego Gisse, który uzyskał indygenat na sejmie 1652 r., ibidem, s. 271.*

³⁶⁶ *Zapewne Krzysztof Houvaldt i Klaudius Herpin z Perpesu, którzy uzyskali indygenaty na sejmie 1652 r., ibidem.*

³⁶⁷ *Ibidem, s. 196.*

to jest 28 poborów łańowych w powiecie lubelskim i urzędowskim, także i za dwie lecie czopowego ordynaryjnego ze wszystkich miast i miasteczek województwa lubelskiego przychodzących usque ad ultimam diem septembris [30 IX] anni praesentis determinowanego, przez niego wybieranych, które to wszystkie pomienione podatki, deductis iam abiuratis tak w poborach łańowych, jako i czopowym według likwidacyi rachunków przez tychże ichm. panów deputatów podpisanych summam importatam efficiunt [k. 174v] 267 924 zł. Na którą sumę iż (zakładając natenczas i swymi kilką tysięcy za retentorów podatków poborowych) exolvit sumę 263 738 zł i gr 8, denarów 14, zostając tylko już ad complementum summae superius expraessae principalis, to jest 267 924 zł exolvendae zł 4185, gr 21, denarów 4, a to czopowych przez miasta zatrzymanych, na które już eondem na te pootrzymywał.

Tedy z takowych wszystkich podatków kalkulacyi i sumy wniesionej i realiter zapłaconej 263 738 zł i gr 8, denarów 14 tegoż jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego lubelskiego, także i sukcesorów jego wiecznie kwitujemy, excepta restante jeszcze suma i czopowego 4185 zł, gr 21, denarów 4, które powinien jak najprędzej per executionem ewinkowawszy zapłacić i do ichm. panów szafarzów oddać, zachowując salvam deductionem w tej reszcie abiuratorum atque exclusionem sobie salarii. Także salvam apud retentores agrariarum [k. 175] contributionum, za których de suo zapłacił, zachowując repetitionem jm. panu komornikowi granicznemu.

Który to takowy kwit nasz propter securitatem natenczas jm. pana komornika (inszy post exolutam restantem summam laudo publico obiecujemy oddać) zlecieliśmy jm. panu Stanisławowi Widlicy Domaszewskiemu sędziemu ziemskiemu łukowskiemu jako dyrektorowi sejmiku naszego imieniem nas wszystkich podpisać.

Działo się w Lublinie, die 7 novembris a. D. 1650. Z porachowania naszego tak wielka suma jest exoluta przez jm. pana komornika, jako w tym kwicie położona i reszta. Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski mp., Stanisław Domaszewski Widlica sędzia ziemski łukowski, marszałek koła rycerskiego.

LVI. Sejmik relacyjny w Lublinie 5 stycznia 1651 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 24 XII 1650 r. sejmu nadzwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 234.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 stycznia 1651 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 252v–254 – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 43–45 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 410–414 – kopia.

[k. 252v] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik relationis pro die 5 ianuarii anni praesentis [1651] przez konstytucyjną nam na blisko przeszłym sejmie dwuniedzielnym naznaczony i laudum nasze terażniejsze aprobującą. Tedy, a naprzód za zgodą nas braci i obywatelów województwa naszego lubelskiego na ten czas w miejscu zwyczajnym konsultacyi naszych zgromadzonych, co się dotyczy podatków według uchwały tejże sejmowej nam sposób contribuendi pozwalającej, referując się do deklaracyjej przez konstytucyjną przeszłego sejmku uczynionej³⁶⁸, we wszystkim między sobą takowy sposób wydania podatków postanawiamy.

Aby na tę terażniejszą Rzeczypospolitej potrzebę intra decursum trium septimanarum ab actu moderno dziesięć poborów do rąk jm. pana Pawła Hańskiego komornika ziemskiego lubelskiego od nas z pracą na tę funkcyją poborstwa użytego (ponieważ na trzy pobory przeszłe przeszli panowie poborcy część pieniędzy in paratis mają, część in retentis, które im sine mora odzyskać i wnieść do skarbu iniungimus) nieodwłocznie oddane były, wtrącając jednak w te dziesięć poborów na sejmie walnym sześćniedzielnym warszawskim anni praecedentis uchwalone na każdą ćwierć do roku po półtora poboru, które zatrzymane a 1 aprilis anni eiusdem praecedentis ad futuram eandem anni praesentis 1 aprilis sześć czyniąc poborów, tudzież przy tym zachowując wszystkie abiurata in legibus observata specificata. Drugie zaś pośledniejsze raty podatków pomieniony pan poborca nasz wedle czasu w konstytucyi naznaczonego wybierać ma.

Czopowe wszelakie według zwyczaju i przeszłe lauda a 1 octobris anni praeteriti tenże pan poborca nasz wybierać ma. A wygadząc potrzebie Rzeczypospolitej ichm. panowie dziedzicy i posesorowie to czopowe oraz na półtora wnieść i realiter oddać powinni intra eundem decursum ab actu moderno trium septimanarum, sub poenis de retentoribus in legibus expressis. A jeśliby który z panów dzierżawców i posesorów tego czopowego na półtora oraz nie wniósł, tedy przeszłą, która a 1 octobris anni praecedentis currit praevio iuramento ma oddać, a na potem pan poborca ma to czopowe wybierać według uniwersału konstytucyjej koronnej tak, aby za takową egzakcyją czopowego jako największa aukcyja być mogła. Wiejskie jednak czopowe a 1 februarii imminentis znosimy. A czopowe od win, małmazyi, petercimentów [k. 253] i innych zamorskich likworów do drugiego roku, to jest ad 1 februarii anni 1652 prolongujemy, z tym jednak dokładem, aby nie słudzy i szynkarze, ale sami proprietarii domini gospodarze przysięgali, iż sprawiedliwie takowe czopowe oddawać będą według spisu przeszłego laudum to czopowe wyrażającego.

³⁶⁸ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 234.*

A do tychże sposobów konstytucyi naszych, aby mizernym i wycieńczonym poddanym przez ustawiczne podatki od nich pochodzące cokolwiek ulżyć się mogło, iż to nam liquidissime patet, że Żydzi w województwie naszym będący począwszy ab anno 1643 aż do tego czasu zatrzymując podatki sobie prawem i świeżymi konstytucyjami naznaczone płacić umykali się, tedy nie chcąc eam przywodzić na się impietatem et nomini christiano detestandam turpitudinem, aby ludzie chrześcijańscy deterioris mieli być w oddawaniu podatków Rzeczypospolitej, miłej matki naszej, conditionis iniungimus, aby ciż wszyscy in genere Żydzi w województwie naszym będący zatrzymane takowe podatki intra decursum 12 septimanarum pod karą nieodwłoczną w prawie wyłożoną nieodwłocznie oddali. Do którego specialiter pilnego wybierania użyliśmy prośbą naszą jm. pana Macieja Turskiego za poborcę, który diligenti inquisitione habita we wszystkich miastach, wsiach województwa naszego lubelskiego około kamienic, posesyi, domów żydowskich pomienione zwykłe podatki zatrzymane od Żydów jako najprędzej według naznaczonego czasu odebrał. Toż się ma rozumieć i o tych Żydach, którzy po miastach, wsiach, karczmach tak dóbr królewskich, duchownych, szlacheckich mieszkają, browary, winnice trzymają. W którym wybieraniu podatków takowych ichm. possessores bonorum pomienionemu panu poborcy, aby ich przez trudności odzyskować mógł, dopomóc mają. Z czego wszystkiego pomieniony tenże pan poborca nasz samemu tylko województwu rachować się ma.

Relatum też nam jest przez posły nasze, że ultra consensum ordinum Reipublicae od 120 tys. zmniejszona jest suma żydowskiego pogłównego na 70 tys.³⁶⁹, tedy tymże ichm. naszym przeszłym posłom iniungimus, aby solemnem na to zanieśli protestationem, której da Pan Bóg przyszedli na sejm przyszedły panowie posłowie pilnie poprzeć powinni będą.

A iż tymże przeszłym sejmem konstytucyją contra omnem casum ingruentis [k. 253v] magni alicuius periculi na Rzeczpospolitą jest postanowione pospolite ruszenie³⁷⁰, reasumując o niem konstytucyje przeszłe, osobliwie 1621, 1634 atque [163]5, tedy referując się do tychże konstytucyi we wszystkim strony rozrodzonej braci naszej w powiatach województwa lubelskiego naszego, którzy ob tenuitate fortunarum suorun służby wojennej porządnie odprawować nie mogą, obraliśmy deputatów, salvis iuribus et praerogativis wielm. kasztelana naszego lubelskiego jako wodza³⁷¹ i urzędników ziemskich w prawie wyrażonych do takowego

³⁶⁹ *Ibidem*, s. 230–231.

³⁷⁰ *Ibidem*, s. 228.

³⁷¹ Stanisław Firlej.

sporządzenia braci naszej rozrodzonej ichm. panów jm. pana Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego i Jakuba Widlicę Domaszewskiego chorążego łukowskiego, Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego, Stanisława Widlicę Domaszewskiego sędziego ziemi łukowskiej, Dzierśława Sługockiego stolnika lubelskiego, Stanisława Silnickiego podstolego lubelskiego, Mikołaja Stońskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, Jerzego z Konar Słupeckiego starostę pilzneńskiego, Stanisława Celińskiego pisarza grodzkiego radomskiego, Wacława Rozińskiego pisarza grodzkiego łukowskiego, Adama na Piaskach Suchodolskiego, Pawła Bogusława Orzechowskiego, Jerzego Szornela, Macieja Turskiego, Jana na Michowie Michowskiego marszałka koła naszego. Którzy pomienieni panowie deputaci rozdzieliwszy się, jedni do lubelskiego i urzędowskiego powiatów, drudzy do ziemi łukowskiej, za wydaniem wici pierwszych od JKMc i uniwersałem kasztelana naszego lubelskiego czas i miejsce Lublanom i Urzędowianom pod Lublinem, a Łukowianom pod Łukowem naznaczyli. Uważając między szlachtą pomienioną rozrodzoną ciż pomienieni panowie deputaci powinni będą, który sposobniejszy do wojny być może, ten ją in persona sua odprawiać ma, tak, aby gdy trzecie wici wynijdą ta pomieniona szlachta bracia nasi takowym sposobem sporządzeni w dobrym porządku wojennym do kasztelana jako wodza swego nieomieszkanie kupili się.

Salarium pomienionemu panu poborcy naszemu do wszystkich poborów, które na 4 raty wybierać będzie i z którego sukkolectora w ziemi łukowskiej swym kosztem providere ma, uważając prace [k. 254] jego, które i około wybierania czopowego tak dawnego zwyczajnego, jako i winnego podejmować musi, naznaczamy od poborów łanowych 3000 [zł], od czopowego zł 500, a od winnego czopowego po półgrosza od złotego.

Pieniądze karmowe z województwa naszego wydane do skarbu aby powrócone być mogły, iniungimus marszałkowi koła naszego, aby listem naszym jm. pana podskarbiego koronnego³⁷² upraszał, aby jmc temu, który te pieniądze wybierał, rozkazać raczył przywrócić do rąk tych, którzy te pieniądze wybierali.

To tedy laudum nasze spólną zgodą namówione zleciliśmy marszałkowi koła naszego z podpisem ręki swojej do akt naszych grodzkich lubelskich podać.

Działo się w kościele ojców Dominikanów, dnia i roku ut supra [5 I 1651]. Jan na Michowie Michowski marszałek koła naszego rycerskiego województwa lubelskiego.

³⁷² Bogusław Leszczyński.

LVII. Zjazd urzędników i deputatów ziemi łukowskiej w Łukowie 23 stycznia 1651 r.

1. Uchwała w sprawie wyprawy żołnierza łanowego ziemi łukowskiej.

Rkp. BUWr, rkp. Akc. 1949/440, k. 465–465v – kopia.

[k. 465] My niżej podpisani urzędnicy ziemi łukowskiej i deputaci na sejmiku blisko przeszłym relationis w Lublinie odprawującym się według konstytucyjnej anni 1634 (która konstytucyją terażniejszego sejmu o pospolitym ruszeniu napisaną reasumowana jest) obrani, współ z wielm. jm. panem Bartoszem z Kazanowa Kazanowskim starostą łukowskim na miejscu laudo tymże sejmikiem i czas uniwersałem jw. jm. pana Stanisława z Dąmbrowicy Firleja kasztelana naszego lubelskiego (któremu to sejmik przeszły zlecił) naznaczony do Łukowa zjechawszy się, abyśmy wsi i bracią rozrodzoną w ziemi łukowskiej mieszkającą, którzy ex personis suis ob tenuitate fortunarum służby wojennej pod czas pospolitego ruszenia competenter odprawować nie mogą, stosując się do wyprawy i zwyczaju województwa podlaskiego, jako konstytucyje dwie, jedna 1649 szczęśliwej koronacyjnej JKMci P. n. m., druga anno 1650 świeżo przeszłego sejmu specialiter o ziemi łukowskiej deklarowały, aby się do województwa podlaskiego sposobu i wyprawy stosowała³⁷³.

Iż jednak województwo podlaskie in omnem casu et necessitate Reipublicae loco pospolitego ruszenia z włók wprzód przez geometrę pomierzonych dziesięciu konia jednego po kozacku wyprawować zwykło, która pomiaru w naszej ziemi łukowskiej w tak prędkim i niesposobnym zimie czasie odprawić się nie może, patrząc na tak nagłą Rzeczypospolitej potrzebę, choć i ciężko sobie na ten czas czyniąc, nie praejudicując commensuracyjnej, in posterum pro hac vice z włók pięciu konia jednego według kwitów poborowych namówiliśmy, wyjąwszy wioski niektóre, w których jako nam samym dobrze wiadomo jest, że nie tylko na złym bardzo gruncie siedzą, ale też nierówno więcej włók na nich quodammodo fatali casu napisano jest w rejestrze poborowym, aniżeli ich grunty wystarczają. Drugie zaś wsi lubo swoje mają przestrzeństwa, jednak na nie włók mało w rejestrze napisano. Tedy onych proportionem et quantitate fundorum uważwszy bez wszelakiego respektu ipsa dictante conscientia poczet proporcjonalny na ich dobra asygnowaliśmy.

A że wiele takich jest wsi, w których więcej nad 5 albo też mniej nad 10 włók znajduje się, które lubo byśmy chcieli najbardziej stosować jedne do drugich, tedy rzecz jest niepodobna, aby superflui mansi nie zostawały, które

³⁷³ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 177, 228.

gdybyśmy opuścili znaczna by ujma służby Rzeczypospolitej była. Tedy ad proportionem żołdu, który łanowemu żołnierzowi z chlebem i ze wszystką wyprawą od braciej namówiony jest z włóki każdej po fl. 40, a z zagród zaś zasiadłych na rolach, których 5 za jedną włókę rozumieć się ma, po fl. 8, aby te wsi, w których superflui mansi albo zagrody znajdują się, do ichm. panów deputatów na to od braci obranych, to jest ichm. panów Kazimierza Beida Rzewuskiego podstarościę, Waclawa Rosińskiego pisarza grodzkiego łukowskich, Jana Łaskiego vicesgerenta grodzkiego łukowskiego pomienioną sumę oddawali. Których to pieniędzy wydanych ichm. panowie deputaci nie powinni będą na co inszego obracać, tylko tym, którzy się ex gremio braciej na tę usługę Rzeczypospolitej ochotnie iść ofiarować będą i których ichm. panowie urzędnicy ziemscy z wielm. jm. panem starostą³⁷⁴ uznają porządných i sposobnych być do wojny, za obligacyjami jm. pana starosty wydawać i od nich rekognicyje brać będą powinni, tak aby complement żołnierzy sumie wybranej korespondował, rachując na każdego konia po fl. 200. Z czego panowie deputaci powinni będą rachunek dostateczny uczynić.

Possessores zaś bonorum regalium do tejsze usługi Rzeczypospolitej należeć mają według starych praw i konstytucyi.

Ci zaś, co sumy na interesach, zapisach, arendach i za jakimikolwiek kontraktami fructificantes mają i od nich służbę Rzeczypospolitej według prawa ducta proportione a summis wyprawować będą powinni. Chyba żeby tak mała była suma, żeby od niej służba wojenna competenter odprawowana być nie mogła, tedy z zapisami swymi przed panami deputatami prezentować się i od każdego sta zł po zł 2 na tę wyprawę do rąk panów deputatów oddać powinni będą. Które też z inszemi resztami w jedno porachujemy i tak będziemy akomodować, żeby i od nich służba Rzeczypospolitej odprawowana była.

Którą to wyprawę loco pospolitego ruszenia sposobem wyżej opisanym vigore constitutionum superius expressarum przez nas zordynowaną i wynalezioną powinni będą iść wszystkie wyżej mianowane bracia rozrodzeni i obywatele w ziemi łukowskiej mieszkający, tak jako w tej ordynacyjej przez nas postanowionej napisano jest, jedni do drugich przykładać się i tyle koni, ile na którą wieś albo wsi złączone asygnowaliśmy, e medio sui najwiadoszych i najsposobniejszych do wojny w porządku dobrym, na koniu takim, jakiego po kozacku słusznie popisać przy popisie i przyjąć będziemy mogli, z ryszunkiem porządnym, to jest parą [k. 465v] pistoletów dobrych i bandoletem, do tego we zbroi z szyszakiem albo pancerzu z misiurką, z karwaszami, skoro trzecie wici do grodu naszego przyjdą, za publikacyją ich na czas popisu na sejmiku przed wyjściem uprzedzającym namówiony w porządku wyżej napisanym do chorągwi ziemi naszej stawić i reszty tamże ex mansis

³⁷⁴ Jan Bartłomiej Kazanowski.

superfluis oddawać powinni będą. Które my skomputowawszy, którego będziemy rozumieli z żołnierzy sposobnego i porządnego pocztu przysadzić pozwolimy tak wiele, ile te reszty wyniosą. Jeżeliby jednak która wieś interse sposobnego do odprawowania tej służby wojennej nie miała, tedy wolno będzie aliunde virum militem i sposobnego do wojny zaciągnąć.

A jeśliby się kto takowy znalazł, który by prawu pospolitemu i tej naszej adiacentiej, która z prawa pospolitego dependet nie czynił dosyć albo do braciej proporcjonaliter ex sortibus suis przykładać się nie chciał, lubo też która wieś additamentu do panów deputatów ex superfluis mansis nie oddała, tedy panom braciej rodzonym między sobą wolne będzie prawo o tym w grodzie processu fisci, a oni interea za takowego założyć i żołnierza wyprawi mają, tak, aby w służbie Rzeczypospolitej żadna remora nie była. Deputaci, która by wieś takowa się znalazła, żeby reszty ex mansis superfluis lubo i z zagród według porządku wyżej opisanego nie oddała do nich, tedy takową wieś nam przy popisie podać na rejestrze powinni będą, a my ich na generalnym popisie ad extendendas poenas legum de expeditione generali bellica sancitas JKMci P. n. m. in delatis podamy.

Który to porządek wyprawy sposobem wyżej opisanym przez nas wynaleziony i napisany dla lepszej wagi i powinności rękami naszymi podpisujemy.

Działo się w Łukowie na miejscu zwyczajnym odprawowania się aktów publicznych, die 23 ianuarii a. D. 1651. Bartosz z Kazanowa Kazanowski starosta łukowski, Jakub Widlica Domaszewski chorąży ziemi łukowskiej, Stanisław Domaszewski sędzia łukowski, Andrzej na Krzymoszach Olencki podsędek łukowski.

LVIII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 18 kwietnia 1651 r.

Wojewoda lubelski Piotr Aleksander Tarło, wzięwszy wiadomość, że wielm. jm. pan podkomorzy przeszły, a terażniejszy kasztelan lubelski z urzędu podkomorskiego na stolec senatorski za przywilejem Króla JMci P. n. m. postąpił³⁷⁵, uniwersalem datowanym w Tursku 12 III 1651 r. zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd jego następcy do Lublina na 18 IV 1651 r., APL, CLRMO 79, k. 245v–246.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd podkomorzego lubelskiego otrzymał Jerzy Słupecki; był nim już 22 V 1651 r., APL, CLRMO 79, k.532v; Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 203 (tu pierwsza wzmianka z czerwca 1651 r.).

³⁷⁵ Stanisław Firlej kasztelanem został już w październiku 1650 r., *Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 72.*

LIX. Sejmik przed pospolitym ruszeniem w Lublinie 9 maja 1651 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim datowanym w Lublinie 20 IV 1651 r. W związku ze wzrastającą aktywnością nieprzyjaciela, który niezliczone [grupy] Kozaków i chłopów kupi i gromadzi, przychodzi i nam wszelakich szukać sposobów, którymi byśmy tak wielkiej złączonej z pogaństwem jego potencji wstręt i odpór wojska dać mogli, a uważając szczupłość wojska od Rzeczypospolitej uchwalonego, które takiej wielkości wojska wytrzymać by nie mogło i już wszystka całość Rzeczypospolitej teraz zawisła, król ogłaszał trzecie wici, naznaczając pospolitemu ruszeniu województwa lubelskiego stawienie się pod Konstantynowem Starym 5 VI 1651 r. Wyprawę miał poprzedzić zjazd w Lublinie 9 V 1651 r., APL, CLRMO 79, k. 300v–302v; uniwersał oblatował szl. Marek Tuszowski 15 IV 1651 r. Druk: Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 249–250. Por. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 406–407.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 9 maja 1651 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 79, k. 382v–385v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Tomasz z Bibersztejnu Kazimierski marszałek zjazdu 12 V 1651 r. [feria sexta post Dominicam Cantate proxima a. D. 1651]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 254v–256v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 414–418 – kopia.

[k. 383] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjehawszy się na sejmik nam od Króla JMci przez uniwersał trzecich i ostatnich wici wydany, czas dzień 9 miesiąca maja w roku terażniejszym naznaczony, też i przychylając się do tegoż uniwersału i praw dawnych o pospolitym ruszeniu uchwalonych, za zgodną nas braci i obywatelów naszego województwa lubelskiego na ten czas na miejscu zwyczajnym konsultacyi naszych zgromadzonych, prawu pospolitemu we wszystkim dosyć czyniąc i onemu najmnie nie ubliżając, porządek w ruszeniu się ku nieprzyjacielowi Rzeczypospolitej między sobą namówiliśmy.

Naprzód życzyliśmy sobie, żeby województwo nasze przez senatory swoje i urzędniki ziemskie w prawie naznaczone na tę ekspedycyją generalną od JKMci P. n. m. wedle prawa naznaczoną było prowadzone i pod dyrekcją w tej potrzebie Rzeczypospolitej zostawało. Ale iż jw. jm. pan wojewoda nasz lubelski³⁷⁶ będąc pierwszym senatorem w pośrodek nas do tej konsulty nie stawił się ani ochotą obwieścił, jw. zaś jm. pan Stanisław z Dąbrowicy Firlej kasztelan lubelski (lubo w słabości zdrowia od tej usługi mógł być uwolniony) w pogotowiu według konstytucyi sejmu przeszłego przy najjaśniejszej królowej jejmci do rezydencyi naznaczony, nadto torem zacnych przodków swoich idąc kosztu [k. 383v] nie żałuje, ochotę

³⁷⁶ Jan Tarło.

Ojczyźnie i województwu swemu oświadcza, 50 koni dragonii przy tymże województwie stawiając i za listem JKMci na sejmik do nas pisanym jest wymówiony, a przez nas bracią zgodnym konsensem przy deklaracji JKMci jest całe uwolniony. Insi zaś urzędnicy ziemscy, którym z prawa pospolitego prowadzić należało, jedni na zjazd terażniejszy nam wszystkim nie stawili się i żadnej deklaracji o ochocie i powinności swej nie uczynili, drudzy z urzędu pułkownictwa wymówili się.

Tedy my za podaniem według prawa jm. panu kasztelanowi lubelskiemu należącemu jm. pana Jana na Michowie Michowskiego, dworzanina pokojowego JKMci, człeka in Republica i województwie naszym starożytnych przodków swoich meritissimum, usilną prośbą naszą za pułkownika w prowadzeniu województwa naszego uprosiliśmy. Do tegoż porządku rotmistrzów z osobna trzech, to jest ichm. panów Adama z Suchodół Suchodolskiego dworzanina pokojowego JKMci, Pawła Bogusława z Orzechowca Orzechowskiego, Adama Ciołka Drzewickiego, oraz i strażnika, którzy dla usługi województwa naszego kosztem swym tej pracy ochotnie podjęli się.

Ponieważ JKMć mając z prawa pospolitego i z konstytucji sejmu przeszłego w rękach swych pospolite ruszenie terażniejsze prędko czas do ściągnięcia i kupienia się przeciwko nieprzyjacielowi tymże uniwersałem wyraził i naznaczył, i zabiegając też temu, aby województwo nasze jakiej (quod Deus avertat) dla niegotowości nie odniosło klęski, a z domów także swych nie możemy się przez popisu do pospolitego ruszenia skupić, tedy i wielm. [k. 384] jm. pan kasztelan nasz lubelski na dzień 22 miesiąca i roku terażniejszego pod Lublinem nad rzeką Bystrzycą popis w miejscu zwyczajnym naznacza. Na który popis we wszelkiej gotowości i porządku wojskowym wszyscy wspólnie et viritim z prawa pospolitego do tego województwa w pospolitym ruszeniu należący na czas i miejsce wyżej wyrażone sub rigore iuris stawić się powinni i tam, wpisawszy się każdy pod chorągiew rotmistrza swego, nie powinien będzie, do którego się rotmistrza wpisze, pod inszą chorągiew podjeżdżać i pocztów nazad do domów nie odsyłać, ale tak jako w zawartym obozie po popisie ma zostawać. I żeby pułkownicza chorągiew okryta była nie chcemy, porucznika jednak trybem wojskowym pod tą chorągwią generalną do upodobania sobie bracia, gdy się skupią, obrać mają.

Miasta zaś JKMci do województwa tego należące gdyż w takowym razie gwałtownym Reipublicae i z prawa pospolitego w powinnościach swoich poczuwać się powinni, których jm. pan kasztelan lubelski prędko obwieścić ma, aby iuxta constitutionem 1621³⁷⁷ i dawniejszych praw na

³⁷⁷ *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 303.*

czas popisowi naznaczony z ludźmi swymi, których powinni stawić, także apparatus bellicum, to jest działa, kule, prochy, rydle, motyki, łańcuchy, siekiery i insze do wojny apparatus z sobą mieli. Ażeby tym rzetelniej prawu popolitemu dosyć się stało, quantitate bonorum et summarum suarum intra decursum unius septimanae przed urzędem grodzkim naszym lubelskim przez dwóch z rady miasta i miasteczka każdego [k. 384v] juramento corporali likwidowali, a po tej taksacyi i odprawieniu przysięgi według prawa do nas na miejsce wyżej mianowane wyprawili, to jest od osmi tysięcy konia, od czterech tysięcy pieszego tamże aby stawili.

A iż się siła znajduje, że z różnych przyczyn bracia niektórzy chorzy i senio confecti osobami swymi z nami nie pójdą, ale na pocztach swych wyprawują, żeby słusznych ludzi, do wojny sposobnych, także synów swych ad arma idoneos wyprawowali, postanawiamy, czego jednak uwaga na popisie ma być. Także i ichm. księża duchowni, którzy dóbr dziedzicznych in personam sui ex resignationibus, które non subsunt immunitatibus ecclesiasticis ponabywali tak świeżo, jako i dawno, proporcjonalne poczty aby stawiali. Także ci ichmć, którzy z inszych województw (circa possessiones suas haereditarias) sunt tenutarii dóbr ziemskich w województwie naszym iuri advitalitatis małżonek swych subiacentium, aby pocztów z województwa naszego do inszych nie przenosili, ostrzegamy.

A przez wszystkie czas tego popolitego ruszenia wszystkim obywatelom województwa tego i ich charis pignoribus tak pozostałym, jako i małżonkom i dziatkom tych, którzy na tę ekspedycyją wyjadą, gospody w mieście Lublinie urząd grodzki sine omni solario gospodarzom i stannicznemu ex officio dawać będzie powinien.

A iż z ochoty swej jw. jejm. pani hrabianka z Tęczyna Zofia Daniłowiczowa podskarbina koronna czyniąc nie tylko dosyć prawu popolitemu o popolitym ruszeniu względem majątności swoich tak w tutecznym województwie, jako i w inszych województwach leżących, [k. 385] ale i z miłości swej ku tak gwałtownej potrzebie Rzeczypospolitej, idąc zacnych torem przodków swoich, których wysokie ku Ojczyźnie merita i godności nie tylko województwu naszemu, ale i wszystkiej Rzeczypospolitej będą długo pamiętne, deklarowała się stawić piechoty 100 służałej w dobrym porządku, którą to piechotę pod władzę jm. pana pułkownika podaje, tedy póty ma zostawać, póki popolitego ruszenia będzie potrzeba.

Pewne w województwie naszym lubelskim Żydzi będący zatrzymali byli retenta, do których odzyskania według przeszłego laudum użyliśmy ur. jm. pana Macieja Turskiego, aby je windykował, z których retent naznaczamy temuż panu Turskiemu złp 300, a residuum po odebraniu tej sumy od nich wyciągnionej tenże jm. pan Turski do rąk pana Pawła Hańskiego

poborcy naszego lubelskiego (który wie kwotę tej sumy) oddać będzie za kwitem ręcznym powinien, swój też także kwit Żydom dawszy.

A iż też konstytucja sejmu przeszłego co ćwierć roku przez cały rok podatki wybierać naznaczyła³⁷⁸, poborcę naszego wyżej pomienionego jm. pana Pawła Hańskiego komornika ziemskiego lubelskiego do tych podatków przez laudum swe naznaczyliśmy, aby on tak te podatki, jako i czopowe wszelakie na miasta i kupców postanowione (które wcale mieć chcemy) wybierał i od terażniejszej ekspedycyi generalnej żeby wolny był, życzymy. A on zostając tu, gdyż wiele jest zatrzymanych podatków, na retentorach sine omni mora kiedy będą reassumpta iudicia, przed sądem i urzędem grodzkim dochodzić będzie powinien tak tu w Lublinie, jako i jego succollector w Łukowie i z banitów przez vicesregentów [k. 385v] nemini percendo egzekucyje windykowali, i aby mogły być te retenta wyciągnięte, aby starali się, na nich wkładamy. A jeżeliby który retentor dał się procesować i in quatuor septimanis nie oddał, tedy sub poenam triplicis pensionis podpadać ma.

A do przesłuchania kalkulacyi tak terażniejszych podatków, jako i przeszłych z pany poborcami, którzy in retentis zostają, użyliśmy ur. ichm panów Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego, Stanisława Widlicę Domaszewskiego sędziego łukowskiego, Remigiana na Borzechowie Borzechowskiego cześnika, Mikołaja Stoińskiego pisarza ziemskiego lubelskich, Mikołaja Lubienieckiego, Pawła Szornela, Marka Zwiartowskiego, aby rachunku słusznego de praesenti pana poborcy terażniejszego, a przeszłych, że teraz absentes, zjehawszy się do Lublina pro die 15 maii aby rachunku słusznego wysłuchali i nam relacją tego wszystkiego na popisie przyszyłym uczynili.

Którą to zgodną między sobą uchwałę namówiwszy, jm. panu Tomaszowi z Bibersztejna Kazimirskiemu, dworzaninowi pokojowemu JKMci, marszałkowi koła sejmiku naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom zwyczajnym, dnia 9 miesiąca maja r. P. 1651. Tomasz z Bibersztejnu Kazimirski marszałek koła rycerskiego mp.

LX. Popis szlachty lubelskiej pod Lublinem 22 maja 1651 r.

1. Rejestr szlachty zgromadzonej na popisie pod Lublinem 22 maja 1651 r.

Rkp. APL, CLRMO 79, k. 530–545 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował szl. Feliks Rudzki, *familus kasztelana lubelskiego Stanisława Firleja*, 27 VI 1651 [feria tertia post festum Nativitatis Sancti Joannis Baptistae proxima a. D. 1651].

³⁷⁸ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 235–236.

[k. 532] Regestr popisu szlachciców województwa lubelskiego na popolite ruszenie dnia 22 maja nad rzeką Bystrycą przez jw. jm. pana Stanisława z Dąbrowicy Firleja kasztelana lubelskiego odprawionego roku 1651.^a

Jw. jm. pan lubelski lubo do rezydencyjej królowej jejmci jest naznaczony i dla słabości zdrowia laudo publico equestris ordinis jest uwolniony, jednak z miłości swojej i ochoty do braciej swojej wysyła dragony pod znakiem 50, a to względem dóbr swych dziedzicznych, także i jejm. paniej małżonki swej³⁷⁹ tak w bełskim województwie, jako i ruskim leżących, tudzież bonorum pupillarum tutellis suis subiectorum ichm. panien kasztelanek kamienieckich³⁸⁰ siostr swoich w różnych województwach leżących, dając ich totaliter w moc jm. panu pułkownikowi przez się na sejmiku przeszłym za zgodą wszystkich obywatelów podanemu i uproszonemu³⁸¹. Którzy ludzie przy województwie zostawać mają nie odrywając [k. 532v] się nigdzie i dyrekcyi jm. pana pułkownika oddawa. Jw. jejm. pani Barbara z Leszna Słupecka kasztelanka lubelska względem dóbr i praw swoich stawiała koni 2 po kozacku. Jw. jejm. pani Zofia hrabianka z Tęczyna podskarbina wielka koronna³⁸², ponieważ trzecie wici jejmć zastały w województwie naszym rezydującą, tedy tak z tych dóbr w województwie lubelskim i w inszych województwach będących piechoty 100 służyła z ryszunkami dobrymi i w dobrym porządku stawia i też piechotę przy województwie, nie chcąc jej na żadne insze potrzeby odrywać, w moc i władzę jm. panu pułkownikowi województwa tutecznego oddawa. Wielm. jm. pan [Jerzy] z Konar Słupecki podkomorzy lubelski lubo osobą swoją dla słabości zdrowia swego stawić się nie może, stawivszy poczet swój pod chorągwią JKMc i tu nie chcąc deesse w ochocie i miłości ku województwu stawia z osobna koni 6. Jm. pan Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski lubo w podeszłych lecich swoich osobą swoją nie omieszkiwał usługi Rzeczypospolitej, jednak teraz mając habilem ad arma tractanda jm. pana Stanisława syna swego z ochoty ku usłudze Rzeczypospolitej i miłości Ojczyzny onego stawia i przy nim stawia koni 4 i z tym, na którym jm. pan Stanisław siedzi z dóbr swych i jmc i dzierżawy jejmci pani małżonki swojej. Jm. pan Dzierżaw Sługocki stolnik ziemi lubelskiej in persona sua stawa i imieniem brata swego [k. 533] jm. pana Albrychta Sługockiego jako brata nierozdzielnego; jm. pan Remigian Kiełczewski podsedek lubelski stawia syna swego

³⁷⁹ *Konstancja z Leśniowolskich.*

³⁸⁰ *Urszula, Konstancja i Joanna Firlejówny, córki kasztelana kamienieckiego Piotra Firleja i Agnieszki z Balów.*

³⁸¹ *Jan Michowski.*

³⁸² *Wdowa po Janie Mikołaju Daniłowiczu.*

jm. pana Stanisława Kiełczewskiego habilem ad tractanda arma a stawia koni 4; jm. pan Stanisław Silnicki podstoli lubelski stawia syna swego habilem ad tractanda arma jm. pana Jerzego Silnickiego, od siebie koni 2, od jm. pana Drohiczyńskiego Jana, który ma posesyję swoją w bełskim województwie a onego tutoriam gerit konia 1; jm. pan Remigian Borzechowski cześnik lubelski jako substitut za wyraźnym uniwersałem JKMci od jm. pana Jakuba Michałowskiego wojskiego lubelskiego zostawa na zamku, który uniwersał i substytucyją produkował na sejmiku blisko przeszłym, jakoż i województwo mając rationem senii jm. pana cześnika od tej ekspedycyi przy uniwersale JKMci onego uwalnia³⁸³; jm. pan Remigian Andrzejowski łowczy lubelski in persona sua przy królu stawia przy województwie jednak koni parę posyła; jm. pan Mikołaj Stoiński pisarz ziemski lubelski będąc w leciech swych podeszłym a lubo ma syny, jednak iż jeden jako wojski przy zamku krasnostawskim zostaje, drugi mając posesyję swoją w bełskim województwie, w którym in persona sua idzie, jednak dosyć czyniąc prawu popolitemu tak względem majątności swych, jako majątności jejm. pani małżonki swej w województwach lubelskim i sandomierskim leżących koni stawia 2, a trzeciego jm. pan Franciszek Stoiński wojski krasnostawski, syn jmci względem królewskiej, którą trzyma, stawia [k. 533v] konia 1; jm. pan Jan Iżycki miecznik ziemi lubelskiej osobą swoją stawia; jm. pan Jan na Michowie Michowski względem dóbr jm. pana Krzysztofa Sieniuty jako opiekun z dóbr jego, lubo od nieprzyjaciela spustoszonych i teraz od tegoż opanowanych, stawia koni 3 usarskich zbrojno; jm. pan Andrzej z Dąbrowicy Firlej wojewodzie sandomierski z ochoty i miłości swej ku Ojczyźnie zaciągnawszy chorągiew kozacką i piechoty 100 służącej do obozu na usługę Rzeczypospolitej wysławszy manifestował się, że tym kosztem i ochotą swoją względem dóbr w różnych województwach będących imieniem swoim i synowca swego jm. pana starościca lubelskiego³⁸⁴ dosyć uczynił; jm. pan Mikołaj Grabia sędzia grodzki lubelski in persona sua stawia a od jejm. pani małżonki swej jako pani dożywotniej stawia konia 1; jm. pan Łukasz Wysocki podstarości lubelski jako lege exceptus zostawa na zamku; jm. pan Stanisław Koźmiński z dzierzawy swej wsi Uniszowic stawia in persona sua; jm. pan Paweł Hański komornik ziemski i poborca województwa naszego duchowne dobra kilkaset zł tylko arendą na rok zakupujący i że podatki województwa naszego wybiera, uwolniony zostawa; jmc Adam Żydowski podeszły [k. 534] będąc w leciech i nie mając

³⁸³ *Uniwersałem datowanym w Lublinie 4 V 1651 r. Jan Kazimierz ustanawiał R. Borzechowskiego na czas wyprawy popolitego ruszenia zastępcą wojskiego J. Michałowskiego w związku z jego udziałem w wyprawie, APL, CLRMO 79, k. 364–365.*

³⁸⁴ *Mikołaj Andrzej Firlej, syn zmarłego w 1649 r. starosty lubelskiego Zbigniewa Firleja.*

haereditatem ullam, jednak z ochoty swojej i miłości ku Ojczyźnie stawia jm. pana Pawła Uniszowskiego i koni 2 wyprawą dobrą husarską; jm. pan Michał Szałajski in persona sua stawa z posesyi wszystkich dóbr tak w lubelskim województwie, jako i inszych, z poczem 2 koni; jm. pan Paweł Borzęcki wojski kijowski lubo per legem publicam jest uwolniony, jednak z dóbr swych własnych konia stawia, a od ichm. panów Mikołaja i Stefana Trojanowskich, których dobra w sandomierskim województwie a powiecie pilzneńskim leżą, których tutoriam gerit, konia 1; jm. pan Jan Michał Malinowski stawa in persona sua z Stawczyna w województwie lubelskim i z Malinowa majątności swej w województwie podlaskim konia 1 stawia; jm. pan Adam Moszyński stawa sam in persona sua, od jejm. pani małżonki swej stawia konia z Rudniczka jako a domina advitalitia; jm. pan Jakub Bielecki będąc sam serio confectus konia 1 stawia, a od siostrzenice swej pani Bramowej wdowy stawia konia drugiego; pan Piotr Mołożlecki [?] jako arendarz dóbr Jastkowa będąc w leciech podeślých stawia z dobrym ryszunkiem konia 1; jm. pan Mikołaj Raczkowski stawia od jm. pana Jana Raczkowskiego ojca swego względem dóbr ojczystych koni 2 poczem; jm. pan Marcyan Lesiecki osobą swoją imieniem jejm. paniej matki swej i braci swych niedzielnych; jm. pan Marcin Wołczek in persona sua stawa; jm. pan Mikołaj Jełowicki względem dóbr swych wszystkich sam in persona sua [k.534v] stawa i konia drugiego stawia; jm. pan Jan Poniatowski komornik ziemski lubelski swym i małżonki swej imieniem in persona sua stawa z Tuszowa i Matczyna; jm. pan Szczęsny Młodkowski będąc złożony chorobą, za którą nie może jechać, z dzierżawy swej i arendy markuszowskiej koni 2 stawia; jm. pan Adam Moszyński Rybka in persona sua stawa od siebie i od matki swej i braci niedzielnych; jm. pan Adam Wysocki stawia syna swego jm. pana Jana Wysockiego; pan Szymon Niezabitowski z Moszynek stawa in persona sua; jm. pan Paweł Biejkowski lubo nie ma żadnej kondycyje, jednak imieniem paniej Zośleckiej, matki żony swej względem pewnej sumy stawa in persona sua na koniu i przy tym drugiego; jm. pan Choiński Jan stawa in persona sua; jm. pan Władysław Słotwiński imieniem jm. pana Jana Słotwińskiego ojca swego stawa in persona sua i konia drugiego stawia z Woli Łańcuchowskiej imieniem tegoż rodzica swego; jm. pan Jerzy Szornel lubo jest mutilus i sam przy boku JKMc i z poczem stawa, jednak stawia konia 1; jm. pan Paweł Szornel stawia konia i osobą swoją jedzie; pan Felicjan Piotrowski stawa osobą swą imieniem matki swej względem pewnej dzierżawy w Snopkowie; pan Sebastian Woźnicki w starości swej et [k. 535] per tenuitatem stawia pieszego z muszkietem; pan Marcin Grocholski per tenuitatem idzie osobą swą pieszo z muszkietem; jm. pan Kazimierz Czerniejowski stawa

imieniem jejm. paniej Rogowskiej babki swej z Olbięcina osobą swą; jm. pan Samuel Jezierski osobą swoją stawa na koniu; jm. pan Stanisław Węgleński osobą swą, tenże za jejm. panią Felicjanową Wronowską konia jednego stawia; jm. pan Piotr Stoiński osobą swą; pan Jędrzej Borzęcki z Węglina imieniem swym i pana Markusa Węgleńskiego niewidomego, także i żony swojej; jm. pan Gabriel Szczucki osobą swoją względem sumy swej; pan Erazm Wronowski osobą swoją; pan Jan Trzyński Klimunt stawia konia będąc w leciech podeszły; dziedzicowie obudwu Tarnawek z dóbr swych stawiają koni 6, między którymi jm. pan Wojciech Milewski imieniem paniej matki swej i brata swego jako niedzielny osobą swoją idzie; pan Adam Tchórzewski z Brudnicy syna swego w leciech będąc podeszły stawia na koniu, jm. pan Jan Matuszowski z dzierżawy swej i od sum osobą swoją stawa; km. pan Zbigniew Głazowski stawia konia 1; pan Maciej Ciesielski stawia konia, a z osobna z arendy, którą od jm. pana lubelskiego trzyma stawić powinien konia; jm. pan Andrzej Poniatowski [k. 535v] swym i rodzica swego imieniem stawa; pan Samuel Niezabitowski stary stawia Jana Choteckiego; pan Adam Cechrowski konia stawia z części swej z Słotwina; pan Piotr Skrzyniecki z Sobieszczania imieniem swym i braciej swej niedzielnej osobą swą stawa i imieniem małżonki swej; jm. pan Mikołaj Wilczopolski serio confectus stawia pana Szymona Dambrowskiego na koniu; pan Jędrzej Głodowski osobą swą stawa; pan Adam Wilczopolski imieniem pana Andrzeja Wilczopolskiego stawia konia, a sam od siebie jedzie; panowie Bronisław i Jan Kozarzewscy osobami swymi jadą; pan Stefan Bęczacki z części swej w Poniatowej leżącej osobą swoją stawa; jm. pan Stefan Bychawski imieniem pana Jana ojca swego in persona sua stawa; jm. pan Krzysztof Dłużewski in persona sua względem dóbr swoich i dzierżawy swej, także małżonki swej; jm. pan Erazm Bychawski imieniem pana Andrzeja ojca swego w osobie swej stawa; pan Samuel Buszkowski in persona sua stawa; pan Piotr Buszkowski stawia konia; jm. pan Marcin Iżycki swym i jejm. pani małżonki swej Katarzyny Zielińskiej in persona sua stawa; jm. pan Wojciech Gostkowski stawa in persona sua względem pewnej sumy; jm. pan Marcjjan Sadurski będąc sam mutilus manu dextra stawia konia; jm. pan Radawiecki stawia konia; jm. pan Piotr [k. 536] Kozłowski imieniem małżonki swej z dóbr Radawic stawia pana Michała Piskorskiego; jm. pani Marina Michałowska wojska lubelska stawia koni 2; jm. pan Jarosz Lubieniecki sam in persona sua stawa; pan Stanisław Słucki jako arendarz stawia konia; jm. pan Jan Brzezicki stawa osobą swoją, a od potomków pana Marcina Bystrzyjowskiego stawia konia drugiego; pan Stanisław Kaniński stawa osobą swoją swym i brata swego rodzzonego imieniem jako niedzielny; jm. pan Gabriel Iżycki imieniem jm. pana

Stanisława ojca swego in persona sua stawa; jm. pan Andrzej Wysocki stawa in persona sua swym i małżonki swej imieniem; jm. pan Marcin Wierzchowski będąc podeszły w lecich stawia konia jednego, na którym pan Stanisław Postolski jedzie z części dziedzicznej i zastawnej; jm. pan Andrzej Jaszowski sam in persona sua stawa względem dóbr małżonki swej w ziemi chełmskiej leżących i matki paniej Wereszczyńskiej stawili konia drugiego; jm. pan Piotr Chrzastowski jako arendarz stawia konia; wielm. jejm. pani Katarzyna z Dąbrowicy Noskowska podkomorzyna lubelska stawia koni 3 usarskich; jm. pan Henryk Spinek stawa in persona sua; jm. pan Radorzyski [k. 536v] imieniem swym i rodzica swego stawa in persona i konia stawia; jm. pan Jan Drewnowski stawia koni 3 z dóbr swoich wszystkich i sma in persona sua jedzie; jm. pan Thomas Drewnowski jako arendarz stawia konia; jm. pan Jan Jaślikowski in persona sua stawa; jm. pan Gabriel Bielski in persona sua stawa; jm. pan Mikołaj i Rafał Bielscy stawają in personis suis swym i braci swych niedzielnych imieniem; jm. pan Krzysztof Piwo stawa in persona sua; jm. pan Kasper Borowiec in persona sua stawa; jm. pan Adam Suchodolski stawa in sua persona; excellens dominus Joannes Łyszkievicz medicinae doctor od sumy swojej stawia konia jednego; pan Jan Kmita arendarz dóbr Fajslawice stawia przy jm. panu sędzim grodzkim jako dziedzicu konia; km. pan Jędrzej Skórzewski stawa in persona sua swym i małżonki swej imieniem, a od jejm. pani Barbary Kochanowskiej łowczynej sandomierskiej konia stawia; jm. pan Jan Stryński stawa in persona sua; jm. pan Hieronim Stryński stawa in persona sua; jm. pan Mikołaj Zaporski stawa in persona imieniem jm. pana Jana ojca swojego; jm. pan Marcin Suchodolski in persona sua stawa; jm. pani Łepkowska [k. 537] z Białki konia stawia przy jm. panu Marcinie Suchodolskim; jm. pan Jan Węgleński imieniem ichm. posesorów nieboszczyka jm. pana Węgleńskiego podsędka lubelskiego stawia konia jednego; jm. pan Thobias Brzezicki in persona sua stawa; pani Anna Wolska stawia pieszego Grzegorzewskiego Jędrzeja; jm. pan Jan Brzózka Brzezicki senio confectus posyła syna pana Pawła Brzezickiego; jm. pan Franciszek Brzózka Brzezicki imieniem pana Łukasza ojca swego stawa jako starego; jm. ksiądz Wojciech Poniatowski pleban abramowski imieniem sukcesorów nieboszczyka jm. pana Jana Poniatowskiego brata swego jako opiekun stawia konia dobrego ze wsi Mełgwie i z dobrym rynsztunkiem; pan Jan Brzezicki stawa in persona sua z części swej i z części swojej małżonki w Kozarzowie leżącej; pan Mikołaj Oszczepalski jedzie osobą swoją i stawa względem dóbr swoich zastawnych; jm. pan Andrzej Czaślawski będąc senio confectus syna swego Stanisława stawia, a względem opieki synowców swoich konia drugiego stawia; pan Stanisław Bronicki

imieniem pana Samuela Bronickiego ojca swego względem dóbr zastawnych osobą swoją; [k. 537v] pan Jakub Kielczowski z Sobieszczan imieniem swym i braciej swojej niedzielnej osobą swoją stawia; dziedzicowie Stempkowa per tenuitatem suam i dla zniszczenia przez Kozaki stawiają pana Sebastiana Stempkowskiego Piotrowica z pośrodka siebie i pachółka przy nim drugiego na koniu; jm. pan Stanisław Olszowski imieniem swym osobą swoją, tenże od jw. jm. księdza biskupa warmińskiego³⁸⁵ względem Gościradzina stawia konia jednego, tenże od jm. księdza księdza Olszewskiego kanonika warmińskiego brata swego rodzonego konia jednego stawia, tenże od paniej Świeborowskiej stawia konia jednego, tenże od paniej Koźmianowej Krzysztofowej wdowy konia jednego stawia; jm. pan Jan Wybranowski osobą swoją z części swej względem dóbr w tutecznym i bełskim województwie leżących, tenże z części paniej Tomaszowej Wybranowskiej stryjenki swojej konia jednego; jm. pan Krzysztof Wybranowski osobą swoją z dóbr w lubelskim i bełskim województwach leżących; pan Jan Nosowski osobą swoją stawia; pan Stanisław Czernikowski będąc debili mente stawia pana Stanisława Przewłockiego na koniu; pan Stanisław Czapliński osobą swoją stawia; dziedzicowie Jeziora pan Piotr Kaznowski senio confectus et ob tenuitatem i pan Tomasz Drzymiski manu [...]^b et pede stawia z pośrodka siebie pana Bartosza Bełczackiego na koniu; pan Adam Sadurski in persona sua względem [k. 538] dóbr swoich i sam stawia; dziedzicowie Sobieszczania mają z dóbr swych Sobieszczania koni 4 stawić, a którzy lepsze kondycyje mają i sumy pieniężne między ludźmi powinni z osobna osobami swymi; dziedzicowie Sowina stawiają per tenuitatem suam konia jednego z otwartej części, a z drugiego z ostatku pieszego; jm. pan Andrzej Iżycki imieniem swoim i brata swego niedzielnego jm. pana Jana Iżyckiego osobą swoją, także względem pewnej dzierżawy jejm. paniej małżonki swej; jm. pan Stanisław Pszonka z Świrzów stawia osobą swoją; jm. pan Andrzej Żurowski w osobie swojej stawia; jm. pan Alexander Bobrowski stawia czeladnika na koniu od sumy swojej; jm. pan Prokop Chrościechowski z Kozic dla starych lat swoich stawia czeladnika na koniu; pan Mikołaj Brzezicki osobą swoją stawia; pan Borkowski Paweł osobą swoją stawia; pan Paweł Brzezicki imieniem ojca swego osobą swą; pan Stanisław Brzezicki imieniem matki swej osobą swą; pan Stanisław Kański imieniem pana Krzysztofa Kańskiego ojca swego stawia; pan Wojciech Brzezicki imieniem ojca swego osobą stawia; pan Wysocki z Kozic stawia dla podeszłych lat swych pieszego z muszkietem dobrym; jm. pan Stanisław Sienieński względem dóbr swoich osobą swoją; jm. pan

³⁸⁵ *Wacław Leszczyński.*

Stanisław Pruszyński osobą swoją względem dóbr w lubelskim województwie i inszych leżących; pan Stanisław Maj stawa [k. 538v] osobą swoją imieniem ojca swego pana Anzelma Maja; jejm. pani Krystyna z Zabłocic Zielińska wdowa, żona pana Władysława Zielińskiego małżonka stawia czeladnika na koniu z rynsztunkiem; jm. pan Paweł Czeluziński stawa osobą swoją; jejm. paniej wojewodzinej poznańskiej successores stawiają 2 konie i pana Mikołaja Barczowskiego; jm. pan Piotr Pajowski stawa osobą swoją tak względem dóbr tutecznych, jako i w ziemi bełskiej leżących; jm. pan Stefan Jeżewski stawia czeladnika swego Stanisława Kuszowskiego; jm. pan Paweł Brzezicki konia swego; jm. pan Krzysztof Szczucki osobą swoją stawa, tenże imieniem pana Bartłomieja Szczuckiego synowca swego stawia konia jednego, tenże imieniem potomków jm. pana Stanisława Szczuckiego konia jednego; jm. pan Michał Borzechowski imieniem rodzica swego w leciech podeszłego stawa; jm. pan Piotr Gruszecki imieniem swym i rodzica swego i względem opieki stawa sam in persona sua i konie względem tej opieki z ziemi chełmskiej stawia; jm. pan Jakub Gałęzowski osobą swoją stawa; pan Mikołaj Giszowski osobą swą stawa; jm. pan Marcin Chobrzyński osobą swą stawa; pan Jędrzej Chobrzyński chory, co iuramento comprobaturus, stawia konia; pan Remigian Krzyniecki z Sobieszczaniec osobą swą stawa; pan Stanisław Sobieszczanski z Sobieszczaniec imieniem braci swej niedzielnej i swoim osobą swą stawa; pan Bartosz Zaleski stawia konia przy panu Gabrielu [k. 539] Chobrzyńskim z arendy swej w Gałęzowie od niego trzymanej; pan Philip Oszczepalski osobą swoją; jm. pan Marcin Wilczopolski osobą swoją; jm. pan Chrościchowski w leciech podeszły stawia synowca swego pana Krzysztofa Chrościchowskiego, gdyż synów swych ma w obozie na usłudze Rzeczypospolitej; jm. pan Samuel Chrościchowski imieniem swoim i braciej swej niedzielnej stawa osobą swą; jm. pan Władysław Skomorowski per tenuitatem czeladnika pieszo stawia; jm. pan Andrzej Wierzbicki z Wierzbicy i żony swej dóbr z Niedrzwicy konia swego stawia; pan Stanisław Korzeniowski imieniem pana Reytha stawa osobą swą; pan Tomasz Wysocki stawa osobą swoją; jm. pan Mikołaj Nosowski imieniem swym syna Zygmunta stawia względem dóbr swych i małżonki swej; pan Andrzej Sułowski osobą swoją stawa; pan Paweł Borzęcki osobą swoją; jm. pan Stefan Kołodzki swym i małżonki swej imieniem konia stawia; jm. pan Władysław Charłęski imieniem swym z Charłęza dwóch koni stawia, a z ziemi chełmskiej jednego stawia konia, jednego z osobna; pan Jan Górski z Casławicz osobą swoją; pan Andrzej Ossowski pasierba swego stawia Władysława Wolskiego, iż sam w leciech podeszły; jm. pan Prokop Borowski imieniem swym i pana Zbigniewa brata swego jako niedzielny; jm. pan

Wojciech Kazimirski imieniem swym i ojca swego stawa osobą swoją; pan Jan Linowski stawa ojca swego względem jm. pana Zygmunta Linowskiego imieniem, także i z dóbr w tutecznym i sandomierskim województwie leżących, tenże od jejm. pani Ostrowskiej z Lasznika stawia konia jako od wdowy; pan Marcján Barcikowski stawia konia jednego; pan Szczęsny Milanowski będąc paralityczny [k. 539v] stawia na koniu pana Wojciecha Chmielowskiego; pan Erazm Jezierski stawia syna swojego i swym imieniem stawia konia jednego; pan Kasper Chrzanowski osobą swoją od siebie i synowców swych; pan Stanisław Cieszkowski stawia konia jednego; pan Świętosław Grochowicki przy poczcie jm. pana lubelskiego ma stawić konia jednego; pan Jan Libicki będąc debilis mente stawia konia jednego; pan Erazmus Wronowski osobą swoją i względem brata swego konia drugiego; jm. ksiądz proboszcz czemiernicki względem dzierżawy Bełczacego wyprawuje przy poczcie jm. pana lubelskiego; jm. pan Szczęsny Szaniawski wojski mielnicki względem Ostrówka wyprawuje także przy jmcu konia; pan Andrzej Węgliński z Świdna osobą swoją imieniem swoim i pana Aleksandra Modzelowskiego w lecach podeszłego; jm. pan Seweryn Ożarowski w lecach podeszły stawia konia jednego; pan Stanisław Chrzanowski osobą swoją stawa; pan Remigian Krzywiecki osobą swoją stawa; pan Sebastian Janiszewski względem arendy Rozkopaczewa stawia konia jednego; pan Kasper Szaporowski imieniem pana ojca swego stawa osobą i za panią Łucją Dambrowską wdową z dóbr jej konia stawia tenże; pan Wojciech Poniatowski swym i pana Andrzeja brata swego rodzonego jako niedzielni stawa osobą swą; pan Marcján Zaleski imieniem pana ojca swego Mikołaja osobą swoją stawa; jm. pan Waclaw Stoiński stawa osobą swoją swym i braci niedzielnych i pani matki swej imieniem stawa; jm. pan Tobias Moszyński swym i pana ojca swego imieniem stawa; jejm. pani Florianowa Kiińska stawia czeladnika na koniu pana Seweryna Przewodowskiego; [k. 540] pan Wojciech Strzelecki Tatarka stawa osobą swoją; jm. pan Konstanty Sługocki swym i braci swej panów Aleksandra, Jerzego i Dziarsława Sługockich niedzielnych stawa w osobie swej, od jejm. pani Anny Sługockiej matki jako pani dożywotniej stawia konia jednego; jm. pan Dunin Zygmunt Suligostowski wojski stężycki swym i jejm. panny Doroty Żulińskiej siostry rodzonej małżonki swej jako niedzielnych jeszcze dóbr tak Jabłonnej w województwie lubelskim, jako też Wianowa w województwie bełskim leżących stawia koni dwa; jm. pan Mikołaj Kiełczewski swym i pani matki swej imieniem stawa; pan Remigian Głuski osobą swoją stawa; tenże od potomków nieboszczyka pana Samuela Głuskiego stawia konia; pan Piotr Kłodnicki imieniem pana Piotra Kłodnickiego stryja swego stawa pieszo; pan Jędrzej

Polikowski imieniem pana Jana Bądeckiego pieszo; pan Jan Łubkowski od pani Jadwigi Łubkowskiej matki swojej i od braci swych niedzielnych; jm. pan Zygmunt Iżycki osobą swoją stawa; jm. pan Łukasz Iżycki osobą swoją stawa; jm. pan Iżycki stawia konia imieniem paniej Raczyńskiej, siostry swojej; jm. pan Jan Iżycki osobą swoją imieniem swym i małżonki swej stawa; jm. pan Remigian Broniewski Firlej osobą swoją stawa; jm. pan Stefan Żyrzyński syn od jm. pana Adama Żyrzyńskiego swym i jejm. pani matki swej imieniem stawa; jm. pan Jan Kobylski imieniem jejm. pani małżonki swej konia od sumy stawia, a drugiego konia od swojej sumy w województwie ruskim będącej stawia; [k. 540v] jm. pan Stefan Żyrzyński stawia konia imieniem pana Józwa Rudkowskiego arendarza Jawidza, dóbr jejm. pani podkomorzyniej lubelskiej³⁸⁶; jm. pan Stanisław z Modliborzyc Wioteski stolnik bełski będąc podeszły w leciech stawia koni dziesięć i piechoty cztery; jm. pan Adam Drzewiecki stawa osobą swoją swym i małżonki swej imieniem; jm. pan Stanisław Żyrzyński imieniem jm. pana Mikołaja Żyrzyńskiego osobą swoją stawa; jm. pan Ludwik Drzewiecki osobą swoją stawa; jm. pan Stanisław Drzewiecki stawa osobą swoją; pan Adam Kański osobą swoją stawa konno; pan Szymon Piotrowski imieniem pana Krzysztofa Piotrowskiego i matki swej z Bobów osobą swą stawa; pan Remigian Rudnicki imieniem swym i braci swych niedzielnych stawa; dziedzicowie Piczkowic i Mieszkanej i którzy kondycyje swoje jakiegokolwiek mają stawić wszyscy mają koni cztery, wyjąwszy jm. pana Moszyńskiego Jakuba i pana Zbysława, którzy osobnymi pocztami w osobach swych albo synów swych stanąć mają, ci jednak panowie szlachta, którzy mają sumy albo arendy w inszych wsiach osobną wyprawę powinni, także i zastaw; jm. pan Jan Borkowski Dunin będąc złego zdrowia stawił w rynsztunku kozackim porządnie koni czterech; jejm. pani Borkowska jako pani dożywotnia i jako matka ichm. panów Zbąskich dziatek swych stawiła w porządnym rynsztunku po kozacku sześć koni a pośledzej dwa przystawiła imieniem tychże potomków; jm. pan Adam Lesiecki imieniem swym i pana Łukasza ojca swego osobą swoją; jm. pan Jacek Myśliszewski konia jednego w osobie swej stawając, insi zaś dziedzicowie [k. 541] Ługowa z szczupłości swej mają stawić jednego konia, do których się przyłożyć ma pan Maciej Wysocki ex sorte sua w Wysokiej leżącej; jm. pan Jan Żyrzyński imieniem swoim i matki swojej, jejm. pani Zofii Żyrzyńskiej, także brata swego niedzielnego osobą swoją stawa; jm. pan Mikołaj Męciński z Kośmina imieniem swym i braciej swej niedzielnych stawa osobą swoją; jm. pan Komornicki Piotr z arendy swej wsi Krolew, Janowic stawia konia po

³⁸⁶ *Anna z Wylamów Słupecka.*

kozacku w rynsztunku dobrym; pan Jerzy Dłuski imieniem pana Krzysztofa Dłuskiego z wójtostwa chrzanowskiego stawia osobą swoją; jejm. pani Barbara Krzeska z dóbr swoich żyrzyńskich wyprawuje konia jednego; jejm. pani Rusiecka z dóbr pogonowskich stawia konia jednego; jm. pan Mikołaj Kotarbski imieniem pani matki swej i braci swych niedzielnych stawia osobą swoją, tenże imieniem pana Jakuba [...]^b stawia konia jednego; jm. pan Stanisław Kotarbski względem dóbr małżonki swej w powiecie krasnostawskim leżących osobą swoją stawia; pan Paweł Szczepanowski imieniem swym i małżonki swej osobą swoją stawia; pan Stefan Sieprawski od sumy swej osobą swoją stawia; jm. pan Chobrzyński swym i rodzonego swego Aleksandra, także małżonki swej imieniem stawia; pan Jędrzej Jezierski z Jezior osobą swoją stawia; jm. pan Jan z Mirowa Myszkowski w leciech podeszłych i valetudinarius stawia parę koni czyniąc dosyć prawu popolitemu; z Niezabitowa dziedzicowie i posesorowie tych dóbr powinni stawić koni sześć po kozacku dobrych, z tym dokładem, jako w Starej Wsi; jm. pan Wojciech Gojski z Głębokiego i jm. pan Jakub Sługocki jako podeszły w leciech i który synów ma w wojsku konia jednego, obadwa z rynsztunkiem dobrym, zwłaszcza iż są obadwa exequae facultatis stawić mają; z Słotwin dziedzicowie i posesorowie dóbr tych mają stawić [k. 541v] koni pięć, a pan Czachrowski ma z osobna konia stawić, oprócz tych, co ampliores possessiones mają i sumy z osobna na zastawach albo wpłatach; jm. pan Paweł Rościecki stawia osobę swoją względem dzierżawy swej w województwie lubelskim, a powiecie stężyckim imieniem małżonki swej; ze wsi Świdna possessores i dziedzicy stawić mają koni trzech oprócz tych, co ampliores possessiones mają i sumy na zastawach i arendach w inszych wsiach; pan Wojciech Bukowski od sumy swej konia jednego stawia po kozacku ze wsi Bychawka; pan Marcin Tuszowski, pan Paweł Tuszowski, pan Jan Kazimirski, pan Paweł Młodnicki, pan Jan Polikowski stawiają konia jednego z rynsztunkiem dobrym po kozacku, na którym ma iść osobą swoją pan Jędrzej Bychawski niedzieniec; jm. pan Felicjan Ostrowski komornik graniczny stężycki stawia syna swego pana Daniela Ostrowskiego; pan Jakub Gruszecki z Kozic osobą swą stawia się; pan Marcin Wilczopolski od potomków nieboszczyka pana Mikołaja Wilczopolskiego jako stryj i opiekun stawia konia jednego; pan Jan Piotrowski z Czasławic stawia osobą swoją swym imieniem i od pani matki swej, pani małżonki swej, od pani Myśliszewskiej Gabrielowej konia drugiego stawia; pan Stanisław Czasławski stawia osobą swoją swym i synowca swojego imieniem; pan Abram Kruszczowski w leciech podeszły stawia wnuka swego pana Adama Drzewieckiego; pan Bartosz Ostrowski stawia osobą swoją; pan Andrzej Rozwadowski osobą swoją stawia; pan Andrzej Rzymowski

swym i braciej swej nierozdzielnych imieniem; pan Stefan Ostrowski osobą swą ze Mściszków; pan Stanisław Ostrowski stawa osobą swoją swym i pana Zygmunta, Pawła i Wojciecha rodzonych swych imieniem; pan Jan Wierzbicki stawia imieniem swoim [k. 542] pana Grzegorza Młodeckiego zięcia swego; pan Jan Rybczewski imieniem swoim i braci swej niedzielnej osobą swoją stawa ze wsi Kaznowa, exclusa sorte pana Kazimierskiego, stawić mają koni trzech, z tym dokładem jako w inszych wsiach wyżej, ze wsi Borzęcinka koni dwa wyprawić mają z tymże dokładem; pan Samuel Witwiński z wójtostwa swego w Karczmiskach stawia pieszego z muszkietem będąc sam aeger valetudine; szlachta uboższa z Wilczopola, pan Wojciech Wilczopolski, pan Andrzej Węgliński, pan Jan Węgliński, z tych się najlepiej mają pan Anzelm Węgliński, mają się do tego kosztem swoim tertia sorte przyłożyć na konia jednego dobrego; pan Wojciech Wilczopolski i Jan Węgliński, a on osobą swoją, zaś się i onych mają jechać exceptis tych, którzy ex facultatibus suis jachać osobami swymi powinni; pan Stanisław Boniecki imieniem jejm. pani Pszonczynej wdowy stawia konia jednego; jm. pan Mikołaj Lubieniecki stawia się osobą swoją względem dóbr w województwie brzeskim, stawia z pacholąkami koni dwa; pan Seweryn Niezabitowski osobą swą stawa; pan Jan Wronowski imieniem pani matki swej stawa i pieszo stawa indzie; pan Michał Gucy stawa imieniem pana Mikołaja Gucego ojca swego; pan Jan Dembowski osobą swoją z Trzynnika piechotą idzie; jm. pan Wawrzyniec Gałęzowski imieniem małżonki swej jako pani dożywotniej, także potomków nieboszczyka jm. pana Dobrogosta Iżyckiego jako dziedziców stawa osobą swą; jm. pan Remigian Gałęzowski stawia syna swego Hieronima; pan Stanisław Radoński względem arendy, którą trzyma w Wilczopolu, stawia konia; pani Kasprowa Głuska stawia jako pani dożywotnia konia jednego; pan Szymon Kłodnicki osobą swoją stawa, tenże od pani matki swojej konia jednego [k. 542v] stawia; jm. pan Jan Dunin osobą swoją stawa; jm. pan Marek Zwiartowski z części swej dziedzicznej Łubków konia jednego stawia, tenże drugiego konia od pana Józefa Zwiartowskiego synowca swego minorenni arma tractare non valente z części Byszowa w województwie bełskim leżącej przez Kozaki funditus zniszczonej stawiał konia; jejm. pani Stoińska z części Łubków jako pani dożywotnia stawia konia; pan Jan Tuszowski z Sobieszczania stawia syna swego Stanisława na koniu; pan Stanisław Gruszecki imieniem jejm. pani Zofijej Gruszeckiej matki swojej stawa osobą swoją; pan Stanisław Łubkowski z Chelmnika stawa osobą swoją od pana Stanisława ojca swego; pan Piotr Wysocki senio confectus stawia konia, na niem Stefana Komorowskiego czeladnika swego; pan Jan Ostrowski osobą swoją stawa z Poniatowej; pan Adam Godowski swym

i Jana brata rodzonego jako niedzielnego imieniem osobą swoją stawia; pan Jędrzej Zbysław Piczkowski osobą swoją; pan Jan Sobolewski z Wygnanowic osobą swoją; pan Jakub Wierzbicki z Wierzchowisk osobą swoją; jm. pan Łukasz Gałęzowski senio confectus stawia syna swego i czeladnika swego stawia na koniu przy nim; pan Aleksander Rudnicki stawia w leciech będąc podeszły Kazimierza syna swego; pan Thobias Bełdowski stawia czeladnika na koniu swym i brata imieniem jako niedzielni; pan Aleksander Tomaszowski imieniem swym i braci swej niedzielnej osobą swoją; pan Jan Osa Wilczopolski imieniem pani matki swej osobą swoją stawia; pan Jan Poniatowski imieniem pana ojca swego Stanisława osobą swoją stawia; pan Kasper Górski stawia osobą swoją imieniem pana [k. 543] Remigiana Górskiego rodzica swego; panowie dziedzicowie Kośmina excepta sorte pana Męcińskiego stawiają z pośredka siebie ex gremio koni cztery w dobrym porządku z tymże dokładem, jako wyżej w inszych wsiach; pan Jan Strzelecki z Strzelec osobą swoją swym i brata swego niedzielnego imieniem; wielm. jm. pan Aleksander Kopeć kasztelan brzeski względem dóbr Chmielowa w województwie leżących lubelskim stawia konia po kozacku pana Jakuba Korzeniowskiego; częścownicy drudzy z tegoż Chmielowa stawiają pana Stoińskiego Krzysztofa; pan Rafał Zaleski osobą swoją stawia; pan Stanisław Wierzbicki stawia imieniem swym pana Kaspra Wierzbickiego i imieniem pana Walentego Kruszczowskiego posesora części swoich; jm. pan Wojciech Ostrowski ze wsi Rzmów i inszych powiatu łukowskiego stosując się do zgody województwa naszego stawia koni parę z włók dziesięciu imieniem swoim i sąsiad swych pod chorągiew generalną; pan Andrzej Wysocki mutilus pede stawia pieszego z muszkietem; jm. pan Krzysztof Sowa Lubieniecki imieniem swoim i dziątek swoich z Jabłonnej stawia konia z pachołkiem; jm. pan Jan Zorzewski z Borowa stawia osobą swoją; pan Paweł Rybczowski i pan Stefan Rybczowski i pan Szymon Sobieszkański z Niedrzwicy Kościelnej wyprawują od siebie pana Stanisława Rybczowskiego syna Pawłowego z dokładem wyżej pomienionym; pan Jacek Myśliszowski osobą swoją stawia; panowie Przyńscy i panowie Dembińscy stawić mają koni oprócz części pana Chobrzeńskiego i paniej Stawskiej i pani Wronowskiej Felicjanowej stawić mają koni parę z dokładem jako w inszych wsiach; pan Jan [k. 543v] Tomaszowski z Wierzchowisk będąc w leciech podeszły stawia na miejscu swym konia; posesorowie części nieboszczyka pana Gabriela Klonowskiego w Gałęzowie będący do czego się mają przyłożyć i potomkowie nieboszczyka pana Zygmunta Łysaka powinni stawić jednego pieszego z muszkietem; jm. pan Łukasz Olbięcki osobą swoją; pan Marek Sosnkowski z Siedlisk Mniejszych imieniem swoim i księdza plebana mełgiewskiego,

brata swego rodzzonego stawa; pan Marcin Moszyński mając szwank w ręce i w nogach i będąc złego zdrowia stawia konia jednego w dobrym rynsztunku; panowie Szymon Niezabitowski, Jan Wronowski, także Adam Moszyński mają wyprawić konia jednego, na którym jeden z pośrodku ich jechać powinien; jm. pan Mikołaj Branicki stawia się osobą swoją imieniem swoim i jm. pana Jana Branickiego rodzica swego, a przy tym pocztu koni parę; jm. pan Adam Wieszczycki stawa osobą swoją z dóbr w województwie tutecznym i w województwie wołyńskim będących; dziedzicowie Łychowa stawiać mają konia jednego i pieszego z muszkietem z dokładem jako w inszych wsiach; pan Jan Węgliński z Mętowa w leciech podeszły i syna w wojsku mając stawia konia porządnego; pan Stanisław Kłokocki stawia na miejscu swym pana Smichowskiego, od sum swoich konia jednego; pani Krajowska wdowa z Mętowa ob tenuitatem suam stawia pieszego z muszkietem; panowie Maciej Ostrowski, Krzysztof Ostrowski, Wojciech Ostrowski i Jakub Ostrowski wyprawują z pośrodku siebie konia; dziedzicowie Poniatowej pan Groth Jan Wronowski, pani Janowa Wronowska, Kasper Chrzanowski, Wojciech Kościński [k. 544] mają stawić koni dwa; dziedzicowie ze wsi Góry stawiają konia i pieszego z muszkietem z dokładem jako w inszych wsiach; jm. pan Krzysztof Trembiński imieniem jm. pana Baltazara Trembińskiego rodzica swego względem dóbr pewnych i sum tegoż rodzica swego osobą swą stawa; pan Wojciech Pawłowski osobą swą stawa; pan Kasper Górski imieniem Jaszka Kościńskiego Bartosza stawia konia; pan Adam Łubkowski respektu części swych w Łubkach i Tarnawie stawa osobą swoją; dziedzicowie Bobów powinni koni dwa stawić oprócz tych co mają conditiones ampliores i sumy na zastawach albo w płatach i sami z nich iść powinni; pan Wojciech Słotwiński Siegniew stawa osobą swoją imieniem swym i bratowej swej pani Stanisławowej Siegniewowej z Łubków i części w Niezabitowie; pan Paweł i Stanisław Radawiecki i pani Jakubowa Radawiecka wyprawują z pośrodku siebie tak z dóbr w Mętowie, jako w Wilczopolu będących konia jednego; panowie Walerian Chmielecki, Stanisław Górski, Wojciech Groth ze Krza imieniem ojca swego stawiają z pośrodku siebie pieszego jednego z muszkietem; pan Samuel Bełdowski imieniem pana Stanisława Bobowskiego wuja swego jako chorego stawa w osobie swojej, także imieniem pana Adama Bełdowskiego rodzzonego swego; pan Krzysztof Łubkowski Samson imieniem pana ojca swego Krzysztofa i małżonki swej osobą swoją stawa; pani Dorota Swaryszowska stawia konia z pacholkiem; pan Andrzej Janiszowski osobą swoją stawa, z części swych w Janiszowie i Górze będących konia i pieszego porządnych z dokładem jako w inszych wsiach; dziedzicowie i posesorowie dóbr Przewłoki powinni ob

tenuitatem [k. 544v] suam stawić, mianowicie ci: pan Stanisław Przewłocki, pan Szczęsny Chojecki, pan Jan Chojecki konia jednego, pan Wojciech Lipski sam propter senium nie mogąc stawia pieszego z Lubków, powinni wyprawić dwa, trzeciego na koniu oprócz tych, co ampliores possessiones mają i sumy na arendach i zastawach; pan Stanisław Kościński syn Krzysztofa Kościńskiego Bazanka ze Zasławia stawia konia przy rodzonym swoim, gdyż sam służbą jest jeszcze przed wiciami jm. panu chorążemu kaliskiemu³⁸⁷ obowiązany, który go eliberare nie chciał od posług swoich; pan Jędrzej Drzewiecki Radoch wyprawuje pieszego pana Marcina Niezabitowskiego z muszkietem; pan Jan Wysocki z Chmielnika stawa sam osobą swoją na koniu; pan Jan Wysocki imieniem rodzica swego pana Walentego osobą swoją stawa na koniu; jm. pan Paweł Unieszowski osobą swą swym i braciej swej imieniem; pan Józef Strzelecki nie mogąc sam będąc obowiązany usługą jm. pana chorążego kaliskiego, który go od niej uwolnić nie chciał przed wiciami trzeciimi, od sumy swej stawia pieszego z muszkietem pana Szymona Relickiego; pan Gabriel Głuski osobą swoją stawa na koniu; jm. pan Aleksander Dederkało lubo dobra swoje spustoszone ma w województwie wołyńskim a powiecie krzemienieckim leżące, czyniąc jednak dosyć obowiązkowi prawa pospolitego imieniem swoim i brata swego stawia się swoją osobą, tenże imieniem jm. pana Mikołaja Dadziboga względem pewnej sumy, którą ma na pewnych dobrach międzyrzyskich w Podlasiu jw. jejm. paniej podskarbinej koronnej³⁸⁸ dziedzicznych, [k. 545] stawia konia jednego po kozacku; pan Jan Hermanowski po popisie i zawarciu rejestru względem dzierżawy swej i nadania od jm. pana lubelskiego³⁸⁹ prezentował konia, którego przy poczcie jmci posłał, o czym od jmci jest dana atestacyja do jm. pana pułkownika, aby w rejestr podany i przesłany jm. panu pułkownikowi był wpisany; jm. pan Milanowski Jan stawa osobą swoją; jm. pan Świętosław Wierzbicki osobą swoją stawa; jm. pan Stefan Wierzbicki osobą swoją stawa; jm. pan Krzysztof Rudnicki osobą swoją stawa; pan Aleksander Modzelowski i pani Katarzyna Wysocka i Zofia Tuszowska stawiają konia, na niem pana Jana Tuszowskiego Czucha z Bobów; pan Aleksander Tomaszowski osobą swoją stawa; pan Jan Tomaszowski wyprawuje syna pieszo; pan Jan Włodek imieniem pana Samuela Włodka ojca swego osobą swoją; pan Karol Bekiewicz Miernik względem sum swoich stawia konia; ichm. panowie Adam strażnik województwa naszego i jm. pan Tomasz Ciołkowie Drzewieccy

³⁸⁷ *Wawrzyniec Rostworowski?*

³⁸⁸ *Zofia z Tęczyńskich Daniłowiczowa.*

³⁸⁹ *Stanisław Firlej, kasztelan lubelski.*

imieniem swoim i rodzonych swoich, z których jeden jest w wojsku z Królem JMcią, jm. pan Stanisław, a jm. pan Jan Ciołek Drzewiecki religionem ingressus nie tylko powinności prawa pospolitego, ale z ochoty i miłości swej ku Ojczyźnie stawają osobami swemi i przy sobie stawiają pocztu koni ośm, referując między te koni ośm prawa i posesyje jejm. pani Adamowej Drzewickiej; pan Samuel Bobowski osobą swoją pieszo idzie; jm. pan Mikołaj Górski mając sumkę małą stawia konia jednego; jejm. pani Pełczyzna wdowa stawia konia [k. 545v] jednego; sławetni Wojciech Lewicki i pan Wojciech Reklowski rajcy, Piotr Zakulski wójt miasta JKMcI Lublina swymi i totius communitatis nominibus stawili piechoty z muszkietami dwanaście, trzynastego wierzchnego, wozów dwa, jeden we cztery, a drugi we trzy konie leguminą dobrze opatrzone, przy tym prochu kamieni dwanaście, ołowiu dwanaście kamieni, lonty, rydle, motyki, submitując i ofiarując praesidium i obronę wszelaką tak miastu samemu, jako też aktom trybunalskim et depositoriis obywatelów województwa lubelskiego w tymże mieście zawartym. Mieszczanie urzędowscy stawiają dwóch pachołków w barwie z muszkietami, prochem, kulami i wozem; parczowscy mieszczanie stawiają pieszych dwóch z ryszunkiem Szczęsnego Jasińskiego i Jana Trojanowskiego; ostrowscy mieszczanie stawiają dwóch pieszych, muszkiety mają prezentować z Białej Wsi do starostwa parczewskiego należącej; opałkowie z ładu swego wójtowskiego stawiają Błażeja Godzienkowskiego z muszkietem; Piotr Kosiorkowicz, Maciej Zajac mieszczanie radzyńscy będą extenuati i tylko z części dóbr JKMcI w tymże miasteczku Radzyniu leżących manifestowali się i submitowali się stawić jednego pieszego z ryszunkiem wszelakim i wozem naspiżowanym.

Stanisław Firlej z Dąbrowicy kasztelan lubelski.

^a Woryginałe błędnie: Roku tysiącznego sześćsetnego pierwszego.

^b Wyraz nieczytelny.

LXI. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1651 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego lubelskiego 11 września 1651 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 257–257v – kopia z ksiąg Trybunału Lubelskiego; oblatował ur. Jan Borkowski marszałek sejmiku 14 IX 1651 r. [feria quinta ipso die festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1651]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 50–51 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart. IV 395, s. 418–419 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAN-PAU, rkp. 2253, k. 595v – kopia.

[257] My obywatele stanu rycerskiego województwa lubelskiego na sejmik electionis deputata zgromadzeni, stosując się do przeszłej uchwały od wszystkiej Rzeczypospolitej, kędy wszyscy praesentes aderamus pod

Beresteczkiem postanowionej, przez którą przyjąwszy na się zgodnie et unanimiter powinności zapłacenia półtrzecia [2,5] poborów na zaciągnięcie wojska suplementowego, które by vices rycerstwa wszystkiego in persequenda szczęśliwie przeciwko nieprzyjacielowi victoria suppleret, i po wielkiej części zaraz tamże w obozie od siła braciej naszych ea adimpleta lege, którzy z ochoty swej ku dobremu Ojczyzny ad rationem tych półtrzecia poborów znaczne sumy na tak gwałtowną Rzeczypospolitej potrzebę zaraz po tej uchwale in instanti znieśli i za nie żołnierz zaciągnięty na usługę Ojczyzny w wojsku powinność swą odprawuje. Ponieważ że tego podatku wielka część jeszcze przy siła [braciej] zostawa, a nagła premit necessitas, aby i tym, którzy fidem województwa naszego secuti piersiami swymi na tej wojnie całość wszystkich nas zaszczycają przyobiecany i asekurowany żołd mógł być reprezentowany, i żeby ci ichmć, którzy ex onere dobra pospolitego znaczne sumy za inszych tę zastępując powinność contulerunt, assecurati słowem województwa wszystkiego, że im to z tegoż półtrzecia poborów wydatków wrócić się ma cokolwiek nad powinność dali satysfakcją odnieśli, uprosiliśmy do powiatów lubelskiego i urzędowskiego jm. pana Pawła Hańskiego komornika ziemskiego i poborcę lubelskiego, a do ziemi łukowskiej jm. pana Marcina Dziewulskiego komornika ziemskiego łukowskiego, aby ichmć tych wszystkich, którzy tego pomienionego podatku lubo całe [k. 257v] nie wydali, lubo z niego cokolwiek retinuerunt przy sobie albo intra decursum czterech niedziel oddać go totaliter nie chcieli, do prawa pociągnęli, zpozywawszy ich jm. pan [Hański] vacante teraz officio castrensi Lublinensis na roki ziemskie przyszłe processu fisci, a jm. pan Dziewulski do grodu łukowskiego. Którym ichmćiom od wybierania tego podatku zwyczajne salarium po groszu od złotego pozwoliliśmy.

Którą naszą zgodę i koło przeszłej uchwały pod Beresteczkiem postanowionej deklaracją zleciliśmy jm. panu dyrektorowi koła na ten czas naszego, aby za podpisem ręki swej podał per oblatam do akt trybunalskich.

Działo się w Lublinie, w dzień electionis deputata 11 septembris anno 1651. Jan Dunin Borkowski marszałek koła rycerskiego.

LXII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1651 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 6 XI 1651 r. zwoływał sejm do Warszawy na 26 I 1652 r., sejmiki przedsejmowe – w tym lubelski – na 15 XII 1651 r., por. ASWK, t. II, cz. 2, s. 416. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 15 grudnia 1651 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 89v–94 – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 148–160 – kopia.

[k. 89v] Instrukcja sejmiku lubelskiego die 15 decembris anno 1651 zaczętego dana ichm. panom Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu i Mikołajowi z Lubieńca Lubienieckiemu, posłom zgodnie obranym.

Naprzód ichm. panowie posłowie nasi stawivszy się na początek sejmu (do czego ich upraszamy i obligujemy) podziękować mają JKMc, iż jako skoro wziął na się koronę państw Rzeczypospolitej, tak w ojcowskim obmyśławaniu one państwa i szczęśliwie rządzi, i teraz, kiedy Ojczyzna nasza prawie in ultimo zostawała naufragio, nie raczył onej deserere, ale Regium pectus et vitam opposuit tym wszystkim szturmom, które były na Rzeczpospolitą naszą, zostawivszy onej in eo z łaski Bożej statu, że sobie po tych niebezpieczeństwach wytchnąć i dalszą koło pokoju i całości swojej obradę czynić może. A pokornie upraszać JKMc in quantum przyjdzie incertam pacem bello prosequi, i w tym razie tak, jak po te czasy na się in praesentia sua curam exercitus wziąć raczył.

Najjaśniejszemu także królewiczowi jm. Karolowi pospołu z inszymi województwy in facie Reipublicae solennissime podziękują, że z miłości swojej ku Ojczyźnie, jako przedtym w każdej Rzeczypospolitej potrzebie zawsze miłość swą oświadczał, tak i na terażniejszą ekspedycją znaczny ludzi cudzoziemskich regiment wyprawić i Rzeczpospolitą subsidiari raczył.

Iż wszystka salus Ojczyzny naszej zawisła na bezpieczeństwie od nieprzyjaciół koronnych postronnych i domowych, przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby ni do czego wprzód nie przystępowali, ażby pierwej wszystkie tej Rzeczypospolitej strony od niebezpieczeństw następujących opatrzone były i gruntowna stanęła koło nich obrona i doskonałe praesidium. A jeśli się wojsko nasze za Dniepr ruszy, mają z inszymi koło tego inire rationes, żeby kraje ruskie dla inkursyi tatarskich i wszelakiego swawoleństwa ogołoczone nie były.

Rzecz wielką długo pamiętną uczynił jm. ksiądz biskup krakowski³⁹⁰ i prawdziwie miłość swoją ku Rzeczypospolitej oświadczył, gdy na drugim pograniczu zawzięte swawoleństwo, nie dając mu się rozpościerać, czułością i kosztem swoim znacznym oppressit, et Rempublicam od wrogiego zapału i jawnego niebezpieczeństwa uwolnił. Przeto ichm. panowie posłowie in facie Reipublicae solennissime jmci podziękować mają. A nie mniej [k. 90] i jmci biskupowi chełmińskiemu, kanclerzowi wielkiemu koronnemu³⁹¹, że jmć insistendo vestigiis zacnych przodków swoich w tak ciężkim razie nie chciał deserere Rempublicam, ale przy osobie swej stawił na tamten szanc niemałe kupy ludzi. Także wszystkim ichmciom, którzykolwiek

³⁹⁰ Piotr Gembicki.

³⁹¹ Andrzej Leszczyński.

przy boku JKMci na tej generalnej ekspedycyjej mężnie stawali i poczty swoje znaczne posyłali podziękować, a osobliwie jm. panu wojewodzie czernihowskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu³⁹², którego z dawna krwawe zasługi multa in Republicam merentur, ale i podczas różnych z nieprzyjacielem utarczek osobliwe męstwo i dzielność swoją z małą częścią wojska oświadczając, słusznie ma mieć omnem po Rzeczypospolitej gratitudinem, a od Króla JMci P. n. m. condignam rationem łaski i ukontentowania. Więc i jm. pana wojewody braclawskiego³⁹³ mężnie i ustawiczne merita przez to wszystko zamieszanie Rzeczypospolitej summo conatu oddane aby Król JMć na miłościwem baczeniu swoim mieć raczył, ichm. panowie posłowie prosić, i aby dwie wsie puste Dawidkowice i Ulanowce w Podolu in perpetuum jmci konferowane były, intercedować mają.

Iż siła Rzeczypospolitej na mennicy należy, z której że od czasów dawnych żadnego Rzeczpospolita nie ma pożytku, pytać się ichm. panowie posłowie mają, gdzie się ten jej prowent obraca, także jeśli pieniądze z mennice in suo pondere et bonitate zostawają.

Donativum i pogłowie żydowskie dlaczego niezupełna do skarbu jest wniesione i jeśli skarb o niej czyni, ichm. panowie posłowie dowiedzieć się mają. Więc aby pogłowie żydowskie nullatenus zmniejszone było i Żydzi okrom pogłównego żeby insze podatki według konstytucyjej anni 1643³⁹⁴ oddawali, ichm. panowie posłowie urgere mają, a to, cokolwiek przy spisowaniu konstytucyji utracono, aby to Żydzi supplere powinni byli.

Wielką szkodę Rzeczpospolita i privati odnieśli przez uniwersały skarbowe strony podniesienia i zniżenia pieniędzy, co że się przeciwko prawu działo, pilno o to ichm. panowie posłowie nasi expostulare mają. A na potem żadna deklaracja strony monety nie ma wychodzić, tylko na sejmie de consensu et placito omnium ordinum Regni, a grody przeciwnych temu deklaracji przyjmować i publikować nie mają sub poena 1000 marcarum ad instantiam cuiuscumque w Trybunale inter causas fisci repetenda.

A że constat, że wojsko non in eo numero, jako na przeszłym sejmie [k. 90v] naznaczone w służbie było, zacychm znaczna stąd suma z podatków na sejmie obmyślonych przy skarbie zostawać ma. A iż w tym żołnierzom i Rzeczypospolitej lepszą i prędszą możemy mieć wygodę, aby żołnierzowi pieniężnemu płacą województwa proportionaliter na się rozebrały, ujdzie i żołnierz gravamina od skarbu i Rzeczpospolita szkody na tractamenta. Więc i żołnierz uskarżał się często, że krwawe zasługi swe musiał odbierać fantami, a nie pieniędzmi, które dajemy.

³⁹² Marcin Kalinowski.

³⁹³ Stanisław Lanckoroński.

³⁹⁴ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 63.

Widząc potrzebę Rzeczypospolitej z domowym nieprzyjacielem, jak i od postronnych sąsiadów nam niechętnych, zlecamy to ichm. panom posłom, aby wojsko eodem numero, jako na przeszłym sejmie było uchwalone, do przyszłego znowu sejmu w służbie Rzeczypospolitej zatrzymane było.

W wielkim to u nas podziwieniu być musiało, że wojsko uchwalone nie rychło, i to 6000 do jm. pana hetmana polnego³⁹⁵ przyszło, a drugie długo się po włościach krążąc do ostatniego prawie nas zniszczenia przywiodło, dla czego zlecamy ichm. panom posłom, aby się o tym serio pytali i inquirerent rationes, dlaczego nie stało się w tym dispositioni Reipublicae i uchwalonej konstytucyi dosyć. A ci, którzy nierychło przyszli, aby byli stipendium privati, także i ci, którzy niezupełne chorągwie stawili.

Iż podatkom Rzeczypospolitej za się i znędzionych poddanych swych sufficere nie możemy, ichm. panowie posłowie nasi podać to mają Rzeczypospolitej, aby sumy jakie na dobra Rzeczypospolitej ad extenuationem zaciągnione, albo więc klejnoty Rzeczypospolitej zafantowane być mogły.

Dziewiętnastego poboru, że pan poborca pokazuje nam kwit w skarbie, już skarb dochodzić nie ma, a o pieniądzy karmowych ostatek ichm. panowie u skarbu upominać się mają. Pieniądzy zaś publicznych ultra ordinem Rzeczypospolitej extraordinarie wydanych na liczbie od skarbu przyjmować nie będą.

Rationes senatus consultorum aby były odebrane według praw dawnych, relacyjej przeszłych panów komisarzów do wojny naznaczonych przesłuchać i żeby takie na potem nie działy się error, zabiegać i expostulować o to mają.

[k. 91] A że w przeszłym czasie z wielkim żalem i pomieszaniem Ojczyzny naszej dla niezgody ichm. panów hetmanów³⁹⁶ wielkie się inconvenientia działy i Rzeczpospolitą ad ultimum discrimen przywiodły, obwiam talibus ac similibus malis proponować to JKMci i Rzeczypospolitej będą, aby na potem jeden tylko hetman ex placito ordinum Reipublicae na sejmie obrany w wojsku zostawał, a drugi na włości in casum wyprawy z łanów albo pospolitego ruszenia, et aliorum casuum Reipublicae. Także znajdują się w tym inconvenientia wielkie, kiedy są dożywotni hetmani, zaczym żeby ich potestas od sejmu sześcienniedzielnego do drugiego takiego sejmu zostawała, i żeby przysięgli byli. A ponieważ prawo mieć chciało, aby przy hetmanie wielkim jako porządek wojenny zostawał, tak i sądy dependerent z jego ramienia, przeto za wielkie uciążenie bierze sobie stan

³⁹⁵ Marcin Kalinowski, wojewoda czernihowski.

³⁹⁶ Hetmanem wielkim koronnym był zmarły w XI 1651 r. Mikołaj Potocki, kasztelan krakowski.

szlachecki, że wojsko cudzoziemskie osobnych swych ma sędziów i nie chce subiacere regimini hetmanów, co żeby na potem nie było. Więc aby urzędy nowe w wojsku nie były instytuowane, serio ichm. panowie posłowie ostrzec mają.

Obmyśliła Rzeczpospolita od czasu niemałego koszt osobny na armatę i necessaria bellica, zaczym wywiedzieć się, te pieniądze na artyleryją naznaczone gdzie się obracają.

Ponieważ pod ten czas wojenny wielkie się praeiudicia szlachcie i ich poddanym w zabieraniu koni pod armatę dzieją, z quarty i z artyleryi aby jm. pan pisarz polny dostateczny rachunek uczynił, ichm. panowie posłowie providere mają. A że urząd artyleryi i pisarstwa polnego mają niemałe swoje i osobne powinności, którym jeden obadwa urzędy trzymając niepodobna aby dosyć uczynić mógł³⁹⁷, przeto urgebunt ichm. panowie posłowie, aby te urzędy rozdzielone były i pro incompatilibus jedno z nich na sejmie deklarowane.

Dawne desiderium Rzeczypospolitej, które i teraz JKMc w instrukcyjej swojej proponować raczy, życzymy aby aliquando effect swój wzięło bez ciężaru stanu szlacheckiego i znacznej szkody Rzeczypospolitej. A że securus exercitus nescit, timere dla zatrzymania żołnierza w dobrym porządku i posłuszeństwie rzecz potrzebna mieć zawsze dla wojska Rzeczypospolitej prowiant, przestrzegając tego, aby stąd Rzeczpospolita wygodę, a nie szkodę (jako przeszłych czasów bywało) ponosiła.

Chorażwie woluntarskie, które się były na wszelaką swawolą wyuzdały, aby na potem nigdy nie były pozwolone. I dlaczego na listy przypowiednie dawano, pytać się mają.

[k. 91v] Znaczną z dawnych czasów Rzeczypospolita pomoc miała z piechoty wybranieckiej, która za czasów spokojnych wyszła z zwyczaju tego wojennej usługi, a teraz wielce jest potrzebna, żeby była przywrócona i iuxta antiquum vigorem, tak jako była za śp. króla Stefana zostawała, zlecamy ichm. panom posłom.

Ordynaci śp. księcia Ostrow³⁹⁸, także ludzie ukraiński do służby Rzeczypospolitej ordynowani, aby zawsze do obozu chodzili pilnie, ichm. panowie posłowie upomnieć się mają, ażeby sine ullo stipendio Reipublicae stawali, a jeśliby co na takowych położono in rationem, tego nie przyjmować.

A jako przedtym, tak i teraz województwo nasze widzi wygodniejszą potrzebę Rzeczypospolitej wyprawę z łanów, z której może być

³⁹⁷ *Generałem artylerii i pisarzem polnym był wówczas Zygmunt Przyjemski (zginął 3 VI 1652 r. pod Batochem).*

³⁹⁸ *Tak w oryginale. Chodzi o Ordynację Ostrogską ustanowioną w 1609 r. przez księcia Janusza Ostrońskiego, kasztelana krakowskiego (zm. 1620).*

miles selectior et obedientior, tedy przychyłając się do zgody wszystkiej Rzeczypospolitej i ten sposób ratunku Ojczyzny naszej ichm. panowie posłowie amplecti mają, tak jednak, że ta wyprawa ma być loco pospolitego ruszenia. Do tego nigdy takowy żołnierz wyprawy z łanów za granice Rzeczypospolitej wychodzić nie ma. A jeśliby na taką wyprawę insze województwa zgodzić się i pozwolić nie chciały, tedy nihilominus starać się mają, aby województwu naszemu takoważ wyprawa, jakowa powiatowi łukowskiemu pozwolona jest, mogła być per legem pozwolona, a póki nie stanie commensuracja łanów, aby wyprawa według gruntów poborowych odprawowana była.

Także prosić ichm. panów duchownych i religiej greckiej, aby periclitantem Rempublicam ludzi wojennych znaczną kupą suplementowali, od czego jednak plebani ubodzy i którzy z dziesięcin curam animarum gerunt (gdyż niesłuszna rzecz to, co należy in recognitionem Divini Domini podatkami jakimi albo powinnościami onerować) wolni być mają.

A iż niemały metum czynił Rzeczypospolitej tak wielki zaciąg żołnierza cudzoziemskiego, solicite prosić mają JKMc, aby na potem takowe zaciągi bez consensu Rzeczypospolitej nie bywały, żeby najwięcej czwarta część w służbie Rzeczypospolitej, a trzy części koronnych synów i tutecznych narodów zostawały.

[k. 92] Kiedykolwiek (strzeż Boże) gwałt na Rzeczpospolitą przypadnie, aby wszystkie prowincyje, una eadem libertate zaszczycając się, spólne vires przeciwko każdemu nieprzyjacielowi mieć powinny były.

Wojska koronnego, więc i cudzoziemskiego zaciągu, jeżeli co miesiąc odprawowane były popisy.

Komisya szwedzka zaczęta aby per media pacis kontynuowana i skończona była, i komisarzom przyszłym koszt namówiony, ichm. panowie posłowie nasi z inszymi pilno koło tego znosić się mają.

We wszystkich sprawach Rzeczypospolitej jako zawsze, tak i świeżo po przeszłej komisyje szwedzkiej jm. pan chełmski³⁹⁹ eminent virtus, prudentia et dexteritas, pilną prośbę do JKMc za jmcją wniosą, aby tandem aliquando mógł effective uznawać łaski JKMc et consolationem cnoie i godności swojej.

Stosując się do deklaracyjej naszej na przeszłym sejmiku electionis deputata strony wybierania półtrzecia poborów na suplement dwiema chorągwiom w obozie pod Beresteczkiem pozwolonych, któreśmy zlecieli ur. panu Pawłowi Hańskiemu komornikowi ziemskiemu i poborcy naszemu od tych, którzy nie byli w obozie albo tam mało co dali, odebrać, a niektórym, co tam więcej nad powinność swoją dali porachowawszy się

³⁹⁹ Zbigniew Gorajski, kasztelan chełmski.

powracać, tedy tego wszystkiego pan poborca dostateczną liczbę na przyszłym sejmiku uczynić ma, nie kładąc do tego sum niektórych kupców lubelskich, to jest Melchiora Phertnera, Tomasza Mirusa, którzy będąc na terażniejszym sejmiku praesentes sum z pocztów swoich na suplement danych ultro ustąpili i że się ich upominać nie będą deklarowali.

Trybunał Skarbowy, ponieważ z wielką niesposobnością przychodzi Rzeczypospolitej odprawować go w Radomiu, przeto aby w Lublinie po limitacyi Trybunału [Koronnego] zaraz continue przez dwie niedzieli był sądzony i salaria deputatom tymże aby były odcięte. Roki zaś ziemskie lubelskie gdy ten Trybunał Skarbowy sądzony będzie aby z kadencyjej swojej post Francisci⁴⁰⁰ dalej pomknione były.

Więc że województwa małopolskie i ruskie, które się w Lublinie sądzą, nierychło dochodzą, aby się temu subvenire mogło, inibunt [k. 92v] rationes ichm. panowie posłowie.

Izba poselska, która jest alterum praesidium libertatis, aby in pristino statu zostawała i tam wszystkie deliberationes antiquo more odprawiały się, nic nie traktując na gorze, na co by wprzód w izbie poselskiej zgody nie było.

Iż ad facilitandas consultationes Reipublicae wiele należy na miejscu korczyńskiego [sejmiku], tedy wygadząc województwom małopolskim i ruskim na miejsce tego prosić o sejmik w Radomiu, który dwiema niedzielma ma sejm poprzedzać.

A że wiele należy, aby sejmiki zawsze przeglądać się mogły in rationibus perceptorum et distributorum skarbu, tedy ichm. panowie posłowie instare mają do jm. pana podskarbiego⁴⁰¹, aby zawsze rationes te przy listach sejmikowych do grodu przesyłane i przy tychże listach aktykowane były.

Jeżeliby retenta jakie przy sukcesorach zmarłych starostów lubelskich zostawały, aby je in rationibus skarb koronny panu poborcy naszemu pro perceptis przyjął i w nie sam czynił, ponieważ o posesyjach ich panu poborcy i województwu naszemu non constat.

Fundacyją kościoła parochialnego w Domanikach aprobować i wójtostwo w tejże wsi inkorporować salvis oneribus Reipublicae.

Na fortyfikowanie Kamieńca, który jest praecipuum nie tylko Ojczyźnie naszej, ale totius christianitatis propugnaculum wiele należy, która że miała być ex vi pactorum na szczęśliwej elekcyjej Króla JMci instituowana, ichm. panowie posłowie nasi pilną prośbę do JKMci wniosą. A kto był przyczyną do dezolacyjej jego, aby to de suo suppleat.

⁴⁰⁰ *Franciszka, 4 października.*

⁴⁰¹ *Bogusław Leszczyński.*

Vacantie aby według dawnych praw bene meritis et possessionatis rozdawane były, prosić ichm. panowie posłowie mają JKMcI, a osobliwie starostwo nasze lubelskie⁴⁰², gdyż dotąd wielkie praeiudicia sprawiedliwości świętej i zwłokę w dochodzeniu retentorów podatków publicznych odnosiliśmy. A jeżeliby kto przeciwko prawom dawnym to starostwo sobie uprosił, wszystkie jego [k. 93] actus et iudicata aby nullitati subiaceant, ichm. panowie posłowie nam ostrzec mają. A jeżeliby w województwie naszym bene possessionato, wojennemu człowiekowi konferowane było, a on sam dla zabaw wojskowych nie mógłby często sądów odprawować, aby zawczasu surrogator był dany, pilnie koło tego zachodzić się mają.

A że sądy grodzkie lubelskie dawno wakują i egzekucyje panowie porbocy na kondemnaty skarbowe mieć nie mogą, aby jego vicinior, to jest jm. pan podstarosta łukowski⁴⁰³ odprawował urzędy grodzkie o retenta podatków publicznych, aby zawsze etiam pod sejm sądzili i egzekucyją cum iure victis indilate czynili, aby lege cautum było, starać się mają ichm. panowie posłowie nasi.

Instygator publiczny województwa ad investigandam obrzydliwych występków i męzobójstw aby byłznaczony, który etiam sine delatore aby w Trybunale crimina indilate ex speciali reiestro windykował.

Wielkie się praeiudicia prawu popolitemu i sprawiedliwości świętej inconvenientia dzieją, gdy starostwa sądowe in partes rozerwane, albo więc same jurydyki od panów sługom swoim do czasu jakiego powierzone bywają. Starać się ichm. panowie posłowie mają, aby to prawem znowu obostrzono, a co jest któremu starostwu avulsum, aby to legitimis donatariis przywrócone było.

Wielka i w tym ciężkość dzieje się stanowi szlacheckiemu, że komisyi z kancelaryi na rozgraniczenie dóbr ziemskich i Rzeczypospolitej nie wydają i panów senatorów do takowych komisyi sprowadzać nie mogą. Tedy przychylając się do konstytucyje województwu podolskiemu i braclawskiemu służącej starać się mają, aby konstytucyją sejmu przyszłego województwu naszemu pozwolone były komisyje przez urzędy ziemskie i podkomorskie.

Lustratorowie na sejmie anni 1649 naznaczeni⁴⁰⁴ iż dotąd funkcyj swojej nie odprawowali, a z dóbr Rzeczypospolitej starymi sumami

⁴⁰² Po śmierci w 1649 r. Zbigniewa Firleja nominację na starostwo lubelskie otrzymał Jerzy Ossoliński, kanclerz wielki koronny, który w 1650 r. scedował je swojemu bratankowi Jerzemu Adamowi Ossolińskiemu. Po jego rychłej śmierci nominację otrzymał 9 I 1652 r. Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski, *Urzednicy*, t. IV, z. 4, s. 52 (tu przy Witowskim brak daty nominacji, która w CLRMO 27, k. 594).

⁴⁰³ *Szczęśny Szaniawski*.

⁴⁰⁴ *Vol. const.*, t. IV, vol. 1, s. 197.

i ad rationem quingentorum millium [500 000] extenuowanymi niemało Rzeczypospolitej przypaść może. Zaczyn aby ta lustracja jako najprędzej odprawić się mogła, nowych lustratorów aby Rzeczpospolita naznaczyła, a przeszli lustratorowie co pobrali jakimkolwiek sposobem od skarbu pieniądze, aby je nazad wrócili.

Rozgraniczenia inter bona terrestria et regalia aby żadnej wagi nie miały, i owszem, aby zniesione były jako przeciwne prawu.

[k. 93v] A że miasto Lublin conqueritur, że podatkom wedle rejestrów poborowych wydołać nie może, tedy prosić o rewizyją domów, placów i osad wszystkich przy Lublinie będących.

Iż akta ziemskie łukowskie vetustate sunt consumpta, prosić o rewizyją, a koszt na przepisowanie i zmurowanie sklepu obywatele łukowscy obmyślić mają.

Po niedawnym zejściu z tego świata ma być jednak daleka pamięć meritorum księcia jm. pana wojewody ruskiego w pozostałym już jedynym synu jego⁴⁰⁵, któremu aby suma pewna w skarbie przez nieboszczyka księcia jmci condowana była i aby onego Król JMć pod swoją łaskę i protekcją wziąć raczył, pilną prośbę swoją wniosą.

Iż niemałe z oswobodzenia więźniów może być Rzeczypospolitej subsidium, a zwłaszcza stanu szlacheckiego ludzi, którzy per inopiam do tego przyjść nie mogą, pilną instancją uczynią, aby Rzeczpospolita rationem liberationis onych przedsięwzięła i rękę utrapionym więźniom podać chciała.

Inhibitie na wydanie podatków laudo publico województwa uchwalonych aby na potem od skarbu nie wychodziły.

A że równo z inszymi województwy ciężary i powinności odprawując soli województwu naszemu lege publica naznaczonej od skarbu mieć nie możemy, pilną instancją do JKMci P. n. m. panowie posłowie nasi wniosą, aby tę sól iusto, tak jako insze województwa pretio, do Puław podług konstytucyje mogliśmy mieć wystawioną.

Dawne desideria o deputata drugiego, o aprobacyją chorążego łukowskiego, wojskiego łukowskiego na miejsce parczewskiego, o regenta przysięgłego, o wolną nawigacyję Tyśmienicą i insze województwu naszemu należące in toto reasumujemy.

Sprawę między obywatelami gdańskimi, zabiegając wielkiemu w tamtym mieście tumulcie i z tej miary wynikającym niebezpieczeństwem, aby Król JMć decyzyją swoją uspokoić raczył.

Iż niektóre wsi szlacheckie w ziemi łukowskiej in ambitu suo, także i mieszczanie ostrowscy tak wiele gruntów, jako z nich pobory płacą, nie mają, prosić, aby im z sejmu była dana rewizyją i [k. 94] commensuracja.

⁴⁰⁵ Jeremi Korybut Wiśniowiecki, wojewoda ruski zm. 20 VIII 1651 r. Jego synem był Michał Korybut Wiśniowiecki, późniejszy król.

Do Zaklikowa, do Domaszowic, do Woli Domaszewskiej o rewizyją pilno ichm. panowie posłowie uczynią instancją.

Wielką szkodę jako niemała część Rzeczypospolitej, tak w niektórych privatorum bona odnosić musiały przez stanowienie obozów pospolitego ruszenia, ale osobliwie dobra jm. pana podkomorzego brzeskiego litewskiego⁴⁰⁶ Beresteczko, gdzie Pan Bóg chcąc pamiętne nad nieprzyjacielem przez zwycięstwo wystawić trophaea skupił tak wielkie z obu stron wojska, z których jedno samym stanowiskiem, drudzy hostili manu wielką uczynili majątności tamecznych dezolacją. Przeto mając wzgląd jako na tę szkodę, tak na merita wielkie tego zacnego domu, mają ichm. panowie posłowie gorącą wniesć instancją za jm. panem podkomorzym brzeskim, żeby go JKMc znaczną wakancją opatrzyć raczył i Rzeczpospolita na tychże dobrach na asekurowanie sumy jakiej ad extenuationem consens swój dała.

Więc i za ojcami dominikanami konwentu lubelskiego, których uboga majątnostka Konotopy przez obóz zniesiona, aby im to od JKMc nagrodzono było, ichm. panowie posłowie wniosą instancją.

Petita zaś tych ichmciów w Ojczyźnie zasłużonych et privatorum aby promowali prosimy:

Zajm. panem Tomaszem z Bibersztejna Kazimierskim, Rzeczypospolitej dobrze zasłużonym, aby JKMc meritorum jego memor być raczył.

Za jm. panem Mikołajem Bełczackim, aby sine ulla dilatione ichmć, którzy sumy na okup jego przesłane zawzięli, dla czego dotychczas w ciężkich kajdanach tatarskich dla przejścia okupów zostawać musi i okup już przedtym postanowiony wyżej podwyższony jest, o eliberacją jego i zapłacenie podwyższenia okupu starali się.

Za mieszczany łukowskimi i parczewskimi przez ogień, żołnierza i inne przypadki zubożałymi, aby na czas jaki libertowani być mogli, starać się mają ichm. panowie posłowie.

Które to postanowienie nasze zgodnie namówione ur. jm. panu Adamowi z Suchodół Suchodolskiemu marszałkowi na ten czas koła naszego podpisać, a vacante protunc officio castrensi Lublinensis, do grodu łukowskiego jm. panu Stanisławowi Domaszewskiemu Widlicy sędziemu ziemskiemu łukowskiemu podać zleciliśmy.

LXIII. Sejmik przedsejmowy nad Bystrzycą pod Lublinem 11 czerwca 1652 r.

Po zerwaniu sejmu przez posła Władysława Sicińskiego 9 III 1652 r., król uniwersałem datowanym z Warszawy 16 IV 1652 r. zwoływał sejm nadzwyczajny

⁴⁰⁶ Władysław Leszczyński.

w Warszawie na 23 VII 1652 r., wyznaczając poprzedzającemu go sejmikowi lubelskiemu termin 11 VI 1652 r., APL, CLRMO 97, k. 915v–916; w grodzie lubelskim oblatował szl. Bartłomiej Nieczesącki 4 V 1652 r. Por. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 435.

1. *Laudum sejmiku przedsejmowego pod Lublinem 11 czerwca 1652 r.*

Rkp. 1 APL, CLRMO 80, k. 32v–34v – oblat (brak końcowego fragmentu); w grodzie lubelskim oblatował Dzierżaw Sługocki stolnik i podstarości lubelski, marszałek sejmiku 12 VII 1652 r. [feria quarta post Octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini proxima a. D. 1652]; **Rkp. 2** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 51–54 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 94v–96, 258–259v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 160–164 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 56–58v – kopia.

[k. 33] My rady, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na czas od JKMci P. n. m. pierwszymi nam uniwersałami naznaczone do słuchania instrukcyj JKMci P. n. m., z tej doskonałą czułości i ojcowskie JKMci o całości Ojczyzny miłej naszej pieczołowicie przez posła JKMci odebrawszy, życzyliśmy sobie vividiori statu Reipublicae do instrukcyj nas przez JKMć P. n. m. consiliis nostris stosować się. Lecz że propositiones JKMci P. n. m. inaczej Pan Bóg disposuit, gdy Rempublicam nostram za grzechy nasze, za które snadź Majestat Jego święty obrażony nie był jeszcze ubłagany, przepuszczonym na wojska Rzeczypospolitej nieprzyjacielem nawiedzić raczył, przez którego insultum większa go część przy stracie wodza⁴⁰⁷ szwankować musiała, przyszło nam immutare consilia nasze. Ale ichm. panom Danielowi Iżyckiemu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, Stanisławowi Domaszewskiemu Widlicy sędziemu ziemskiemu łukowskiemu i Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu, posłom naszym, hoc unicum et speciale miserrime afflictam Rempublicam nostram praemens negotium zlecamy.

Pilnie JKMci P. n. m. ku nam wiernym JKMci poddanym paternum [k. 33v] stąd wyznajemy affectum, iż lubo państwo to miłej naszej Ojczyzny od Pana Boga sobie powierzone per malevolos sąsiad pogranicznych pressum z rąk naszych odebrał, non desistit przecie jednak w obronie jego, ale po wszystkie obozowania, okazyje tantum pro Regno suo desudavit quantum vires Reipublicae i zdrowie JKMci znosić mogły gerentis se in campo Marsio et Regem et militem. A jako Król JMć P. n. m. od zajadłego z pogaństwa złączonego zdrajcy i rebelizanta dostojęstwa swego królewskiego i nas wiernych swych poddanych po te czasy zostawał obrońcą, i teraz, gdy już in desperato positi praesumimur casu pokornie suplikujemy do Majestatu JKMci P. n. m., aby jako najprędzszemu z senatem swym, z bracią starszą naszymi raczył inire consilia, przez

⁴⁰⁷ Hetman polny koronny Marcin Kalinowski zginął 3 VI 1652 r. pod Batohem.

które by mogliśmy za łaską i miłosierdziem Bożym a szczęściem JKMci P. n. m. in pristinum reduci statum obrony, wprzód od tak nawalnego na Rzeczpospolitą nieprzyjaciela, a zatym pożądanego od nieba pokoju. W czym dawamy ichm. panom posłom naszym plenariam facultatem znosić się z inszymi województwy i do powszechnej zgody stanów koronnych stosować się. Artykuły jednak na przeszły sejm niedoszły⁴⁰⁸ posłane in toto reasumujemy, aby ichm. panowie posłowie pro exigentia temporis mocno poparli.

Co zaś do porządku prywatnego i ostrzeżenia bezpieczeństwa w województwie naszym należało, hunc ordinem zgodnie czynimy. [k. 34] Jm. pana Mikołaja Grabię z Grabic pro praesidiario województwu naszemu rothmagistro uprosiliśmy, któremu daliśmy ex nunc na zaciąg koni sta ludzi po kozacku złp 6000, rachując na każdy koń po zł 60, a z osobna panu rotmistrzowi pozwoliliśmy na kuchnię złp 2000. Którą sumę 8000 zł efficienter zleciliśmy, aby ichm. panowie poborcy ex nunc odliczyli za kwitem ręcznym jm. pana Grabiego ichmciom danym. A jm. pan Grabia pomieniony rotmistrz nasz tej zostawa ku województwu braterskiej propensyjej i powinności, aby jm. jak najprędzej będzie mógł koni 100 żołnierza optime armati zebrał i nam na pierwszym zjeździe naszym gdziekolwiek miejscem prezentował. Któremu na ściąganie w Urzędowie albo Kazimierzu czasu ab actu praesenti niedziel dwie pozwalamy, a od popisu zupełnych koni sta służbę przyznawamy. A jeśli by nam per insultum hostilem na nas (czego Panie Boże zachowaj) za dalszą wolą JKMci ex limitibus województwa naszego wynieść przyszło, a jm. pan Grabia tantisper dobrać sta koni nie mógł, tedy z tym pocztem, jakikolwiek do ruszenia naszego zbierze, ruszyć się jmc przy województwie powinien będzie, a w ciągnienu jako najprędzej dobrać i wszelakie wojenne odprawować będzie powinności. Jeśli by też Divinum posse tranquillos nas od nieprzyjacielskiego następu redderat i nie byłaby nam potrzeba [k. 34v] zaciągu tego, przywrócić nam jm. pan Grabia sumę zł 8000 powinien będzie, deductis expensis na towarzystwo, których przed expiracją czasu tygodnia jednego ab actu praesenti zaciągnie, za co się nam praesentibus zapisuje.

A iż województwu naszemu (w którym sobie Trybunał sacrosanctae iustitiae fixit sedem) i wszystkiej Rzeczypospolitej in conservacione actorum et iudicatorum tribunalitiorum i inszych in genere wszystkich akt wiele należy, tedy tak drogi deposit honorum et substantiarum województwa naszego et totius Reipublicae zleciliśmy, aby z Lublina i Urzędowa ichm. panowie Paweł Hański i Jan Poniatowski, komornicy

⁴⁰⁸ *Sejm warszawski 23 I–11 III 1652 r., zerwany przez Władysława Sicińskiego 9 III.*

ziemscy lubelscy, podwodami z starostw lubelskiego i urzędowskiego obmyślonymi, z Łukowa zaś ichm. panowie Jakub Krasowski i Marcin Dziewulski, komornicy ziemscy łukowscy, do Warszawy tanquam ad firminus et tutius propugnaculum podwodami z starostwa łukowskiego naznaczonymi, także też akta grodzkie lubelskie i łukowskie też urzędy grodzkie przewieźli i przeprowadzili i onych securitatem et integram conservationem omni meliori modo (zostając od nas od ruszenia się z nami wespół ob praesentiam sui przy aktach et custodiam tychże uwolnieni) przestrzegali, względem czego provisionem iustam ichm. panowie Adam na Babinie Pszonka chorąży [--]^a [Rkp. 3, k. 95v] chełmski, Jerzy Szornel sędzia i Łukasz Wysocki pisarz grodzki lubelski przez nas do odebrania rachunków od panów poborców naszych deputowani, onym naznaczyć mają.

Więc iż debetur unicuique quod suum est nic słuszniejszego, jako podziękować jm. panu Tomaszowi Innocentemu Zaporskiemu za wygodę złp 6000 ad fidem województwa naszego do rąk jm. pana Zbigniewa Sługockiego komornika granicznego i poborcy na on czas lubelskiego realiter na potrzebę województwa danych, a przez jm. pana poborcę do zapłacenia jm. panu Zaporskiemu [k. 96] u niewiernego Żyda Szmerla przekazanych i asekurowanych. A ponieważ pomieniony Żyd Szmerla jm. panu Zaporskiemu pomienionej sumy z przekazania jm. pana poborcy nie oddał i dobra tego Żyda jako innodati multis oneribus et debitis nie mogą tej sumie corespondere, tedy asekurujemy w tym fide publica jm. pana Zaporskiego, że suma 5000 zł ex aerario województwa naszego (ponieważ już ad rationem tej sumy 6000 zł tysiąc złp jm. pan Zaporski ex eodem nostro aerario odebrał, z którego odebrania województwo nasze przez jmci praesentibus quietatur), za najpierwszym da Pan Bóg na sejmik przyszły zgromadzeniem naszym przez nas zapłacona (in quantum by się z inszej miary zgoła tego długu jm. panu Zaporskiemu przez kogokolwiek nie liquidowało) będzie.

Tę tedy uniżoną prośbę naszą, którą do JKMci P. n. m. ichm. posłowie nasi wnieść mają, jako i privata województwa naszego negotia jm. panu Dzierśławowi z Sługocina Sługockiemu stolnikowi i podstarościemu lubelskiemu, marszałkowi naszemu podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się pod Lublinem nad rzeką Bystrzycą, na miejscu okazowania województwa naszego prawem naznaczonym ob periculum pestis w mieście Lublinie, die 11 iunii anno 1652. Dzierśław Sługocki stolnik i podstarości lubelski, marszałek koła natenczas rycerskiego.

^aW CLRMO tekst urwany; uzupełnienie laudum z rękopisu Ossol. 217/III, k. 95v–96.

LXIV. Sejmik przed pospolitym ruszeniem pod Zemborzycami 8 lipca 1652 r.

Król na wieść o klęsce pod Batohem, w tak wielkim i oczywistym Rzeczypospolitej niebezpieczeństwie, gdy nieprzyjaciel rozgromiwszy świeżo z wielkim i nieukojonym żalem naszym ukraiinne wojsko, co dzień większe z mnóstwa chłopskiego i ord wszystkich tatarskich na wykorzenie wiary chrześcijańskiej i wytracenie krwi szlacheckiej przysposabia siły i victoriam prosequendo głębiej in viscera Regni postępuje, aby jednym impetem przewrotną tę swoją imprezę skutecznie wykonać mógł, nie widząc inszego do odratowania wspólnej Ojczyzny w tak ciężkim i nagłym jej razie sposobu okrom tego, do którego się maiores nostri w podobnych udawali przypadkach, a idąc za zdaniem panów rad na ten czas przy boku naszym rezydujących, uniwersałem datowanym w Warszawie 14 VI 1652 r., zarządził koncentrację pospolitego ruszenia szlachty województwa lubelskiego pod Piotrawinem 10 VII 1652 r., APL, CLRMO 80, k. 3–4v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Marcin Boguszewski. Kolejnym uniwersałem, zapewne z 22 VI 1652 r. (por. ASZCh., s. 331; uniwersału skierowanego do szlachty lubelskiej nie odnaleziono) zwoływał poprzedzający je sejmik na 8 VII 1652 r. Ze względu na panującą w Lublinie zarazę sejmik zebrał się w polu pod Zemborzycami. Por. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 442–443.

1. Suplement do instrukcji posłom na sejm uchwalony na sejmiku pod Zemborzycami 8 lipca 1652 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 80, k. 37–42v – oblata; w grodzie lubelskim w imieniu marszałka sejmiku Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego oblatował ur. Stanisław Lesiecki podwojewodzi chełmski 12 VII 1652 r. [feria quarta post Octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini proxima a. D. 1652] – ze względu na przemieszczenia kart w księdze datacja oblataj niepewna; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 97v–100 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 165–172 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 61–67 – kopia.

[k. 37v] Suplement instrukcyjej ichm. panom Danielowi Iżyckiemu lubelskiemu, Stanisławowi Domaszewskiemu Widlicy łukowskiemu sędziom ziemskim i Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu, posłom na sejm blisko przyszły obranym na sejmiku województwa lubelskiego uniwersałem JKMci złożonym, a w polu pod Zemborzycami dla powietrza w Lublinie die 8 iulii anno 1652 odprawionym dany.

Oświadczą panowie posłowie Królowi JMci P. n. m. powinnym od nas wiernych poddanych podziękowaniem należytą wdzięczność, którą województwo nasze ten uniwersał, sejmik w nim złożony i paterna JKMci do ratunku Ojczyzny i nas własnych jej synów incitamento w tymże uniwersale wyrażone devote [k. 38] reverenter i ochotnie przyjmuje. Oraz majestatowi JKMci pilnie suplikować będą, aby JKMć P. n. m. wzięwszy na

pomoc Najwyższego Pana Zastępów Boga Wszechmogącego eo diregat swoje i stanów tej Rzeczypospolitej consilia, opera et progressus, jakoby ten zapał nie samej tylko Ukrainy, ale całej prawie Rzeczypospolitej wojną mógł być ugaszony, gdyż inszego sposobu huius mali radicitus extirpendi województwo nasze nie upatruje, gdy uważa przez te kilka lat jawne a częste zdrady chłopskie z widowym niebezpieczeństwem osoby, zdrowia i dostojęstwa JKMcI, a z niewypowiedzianą szkodą i dotąd ledwie już nie zgubą tej Rzeczypospolitej popełnione. Gwoli czemu pokornie JKMcI prosić mają, aby pro innata sua Regia heroica magnanimitate sam na osobę swą Pańską przyjąć raczył prosecutionem tej wojny et curam exercituum. Dały i nam bowiem wielki experiment zborowska i berestecka ekspedycyje⁴⁰⁹, iż osobie JKMcI pobożnego, walecznego i odważnego w dziełach rycerskich Pana jako maiorem suae divinitatis assistentiam, tak maiorem, jak i ampliorem felicitatem Pan Najwyższy zdarzyć i nadać raczył.

A iż świętobliwi JKMcI przodkowie i hetmani tej Korony sławni lubo pauco, ale disciplinato milite wielkie wojny wygrawali i niezliczone wojska porażali, [k. 38v] należy na tym communi salutem, aby za powodem JKMcI i własnym rozkazaniem ichm. panowie regimentarze i wszystka starszyzna wojsk tej Rzeczypospolitej disciplinam militarem serio przedsięwzięła, karząc sine discrimine występnych każdego narodu JKMcI poddanego i jakiegokolwiek trybu ludzi według wojskowych artykułów, o co instabunt serio panowie posłowie nasi et cum tota Reipublica inibunt modos et rationes in eam rem servientes.

Więc iż wielka liczba towarzystwa pod ten czas od rotmistrzów i chorągwi swoich do inszych nowego i dawnego zaciągu tylko dla kontentacyjej powyjeżdżała, vacua signa et inanem statione suam contra ius et morem militiae zostawiwszy, urgere mają panowie posłowie nasi prośbami swymi, aby JKMcI P. n. m. tych, którzy statecznie przy swoich rotmistrzach i chorągwiach trwają publicis beneficiis ex iustitia distributiva i prędszym żołdów ich wydaniem ukontentować raczył, a na wyjeżdżających i desertatores signorum prawo postanowione egzekwować, aby się każdy na swe miejsce wrócił i tam wojennej sprawie żołdu oczekiwał, inaczej aby surowości prawa i artykułów hetmańskich podlegał. Ci zaś, którzy oddawszy chorągwie i bębny rotmistrzom z znakami chodzą, ubogie ludzie przez najazdy, stacyje i wydzierstwa szkodząc i krzywdząc, [k. 39] aby jako pro hostibus Patriae per leges reputati wszędzie i od wszystkich byli znoszeni. Rotmistrze, towarzystwo i porucznicy, którzy od wojska bez przyczyn słusznych i bez pozwolenia hetmańskiego absentowali się i ci

⁴⁰⁹ *Nawiązanie do bitwy pod Zborowem 15–16 VI 1649 r. oraz zwycięstwa w bitwie pod Beresteczkiem 28 VI–10 VII 1651 r.*

wszyscy, którzy potrzeby z wojskiem regimentowi swemu podanem pod Batohem omieszkali i przez to jm. pana hetmana z wojskiem in exitium, a Rzeczpospolitą in casum et prope ultimum discrimen przywiedli, aby za ściąganiem się wojsk Rzeczypospolitej sądem wojskowym sądeni i karani byli.

A że continua bellorum et pacis w Ojczyźnie naszej negotia obojnych rad potrzebują, przełożą panowie posłowie nasi stanom wszystkim do wspólnej zgody i namowy, jako by między sejmem a sejmem stan rycerski z Królem JMCią i z senatem per deputatos z izby poselskiej viros integros, probatos et gnaros Reipublicae, których sami posłowie ziemscy de medio sui obierać mają, publica traktował i konkludował belli et pacis consilia, cum ea cautella, aby na sejmie każdym, który czasu prawem naznaczonego koniecznie ma być składan całej Rzeczypospolitej, to jest ordinibus ratio była oddawana tego wszystkiego, coby z wspólnej rady intercomitiali tempore nastąpiło.

Do szczęśliwego Ojczyzny naszej uspokojenia wielką [k. 39v] są przeszkodą suspicije i diffidentie tak między stanami, jako i między osobami zachodzące, które aby żadnych okazyi i początków na tym sejmie, a bodaj i na żadnym nie miały, a zatym wspólnej miłości, z której dobre i zdrowe rady pochodzą, nie rozrywały. Nie mają panowie posłowie nasi przypuszczać egzorbitancyi prywatnych, uraz, interrogacyi, expostulacyi i wszelkich in-szych trudności, które sejmy hamować zwykły, a do ratunku Ojczyzny in praesenti casu nie należą, owszem, tuto na inszy czas odłożone być mogą, ale szczególną obronę Rzeczypospolitej i dokończenie tej wojny, daj Boże, szczęśliwie przedsięwziąwszy jako najpilniej traktować i skończyć w czasie jako najkrótszym powinni, sejm ten i czas jego sześciedzielny, by to można rzec, do dni kilku redigowawszy. Gwoli czemu wszystkie sejmowe solennitates et praeliminaria mają posthaberi i po przywitaniu Pana, także po propozycyjej i po niedługiej, która przecie w izbie poselskiej propter conservationem jej ma procedere, namówić i zaraz przystąpić ad conferentiam et consilium o wojnie z JKMcią i z senatem jako więc przy sejmowych konkluzyjach.

Pospolite ruszenie in casum quod absit necessitatis extremae, gdyby zwłaszcza sposoby insze od województwa podane, a od stanów tej Rzeczypospolitej namówione za czasu ścisłością albo [k. 40] inszą jaką przeszkodą do skutku przyjść nie mogły, unanimiter pozwalamy, cum ea declaratione, aby wszyscy, którzy starymi i nowymi prawami do generalnej ekspedycyjej wojennej obligantur, one sami viritim i stawieniem pocztów pro facultatibus, jako prawo chce mieć, odprawowali, żadnymi exempcyjami i libertacyjami, których prawo broni, nie ochraniając się. I luboby kto in persona będąc exemptus w domu albo na rezydencyjej zostawał, aby

poczet dostateczny pro viribus substantiae suae, jako prawo chce mieć, w tym powiecie wyprawili.

Regestr przy samej królowej jejm. Paniej naszej tylko zostawających osób ma być zaraz na sejmie spisany, publice przeczytany, podpisany i do akt sejmowych podany. A insi wszyscy cuiuscumque status et praeminentiae ludzie nie mają gaudere hoc privilegio et praerogativa i iure non concessa, aby sami na wojnę nie idąc drugich osiadłych i majątnych szlachciców od tej powinności w tak gwałtownym razie ochraniać, uwalniać mieli.

Wyjmujemy jednak od pospolitego ruszenia i od wyprawy łanowej pro nunc z dóbr tylko własnych ichm. panów komisarzów do traktatów z Szwedami naznaczonych, gdyż ci in quantum wyjadą extra Regnum non sine comitatu et sumptu zostawając, równą wojennej uczynią Ojczyźnie przysługę. Także pisarzów grodzkich, którzy przy aktach, jako i podstarościowie na zamkach mają [k. 40v] zostawać. Na ostatek komorników ziemskich lubelskich, którzy należą ad custodiam akt trybunalskich i aby je uwozili in casu necessitatis mają od nas demandatam sobie provinciam. Więc i łukowskich, którzy akta sua custodiae i uwozić nie będą na ten czas, tylko od samego pospolitego ruszenia uwalniamy, nie derogując konstytucyj o wyprawie ziemi łukowskiej służącej.

Gdyby też pospolitemu ruszeniu ad conflictum cum hoste przychodziło, aby każdy szlachcic cuiuscumque status, dignitatis et praeeminentiae swego województwa, ziemi, powiatu i chorągwi cum toto suo comitatu pilnował, jako o tym jest wyraźne dawne prawo, żadnym a conflictu nie umykając się pretekstem, gdyż to jest najpewniejsza nobilitatis, aequalitatis, więc i dignitatis tessera równo stawać w boju z szlachtą bracią swoją.

Jeżeli JKMcI P. m. m. wydać przyjdzie uniwersał na ściąganie pospolitego ruszenia, aby w onym każdym województwie dzień popisu był naznaczony, z którego by tak, jako jest o tym prawo, zaraz idąc do miejsca generalnemu ściąganiu naznaczonego possibiliter et commode mógł ściągnąć w czasie sobie zamierzonym. A które by województwo omieszkało czasu i miejsca ściągania albo potrzeby z nieprzyjacielem bez słusznej przyczyny, aby publicam notam ad posteritatem odniosło znizeniem miejsca i upośledzeniem głosu na aktach publicznych tej [k. 41] Rzeczypospolitej.

Wyprawę z łanów, z włók od nas zgodnie i jednostajnie namówioną i uchwałą osobną opisaną przełożą panowie posłowie nasi stanom koronnym i pokażą dostatecznie, iż Rzeczypospolita nie inszą, tylko z pięciu łanów konnego wyprawą może być in praesenti necessitate ratowana. Wszakże jeśliby się zdało wszystkim Rzeczypospolitej z większej liczby łanów i włók jednego konnego wyprawę postanowić, takąż nam in tota Reipublica zgodną i jedną panowie posłowie nasi pro praesentibus

duntaxat propulsando periculo przyniosą, in posterum jednak, to jest post extinctum daj Boże praesens incendium, in locum pospolitego ruszenia wyprawę z łanów albo z włók pięci konnego mają nam a Reipublicae otrzymać i prawem warować.

Wyprawa terazniejsza łanowa aby nam przyjęta była w koekwacyi z innymi województwy, także i chorągiew przez nas zaciągniona.

Też wyprawy usus, dispositio i abrogatio zawsze ma być in potestate stanu szlacheckiego i u nas na każdym sejmiku szlachcicowi, a posłowi naszemu na sejmie wolna tej ma zostawać contradictia.

Piechota wybraniecka była in bono usu Reipublicae w wojskach i w wojnach przeszłych, a zatym i teraz ma być in pristinum esse restytuowana i komisarze etiam cum salario ex palatinatibus na inwestygacją łanów wybranieckich iuxta constitutiones eo nomine sancitas z sejmu mają być naznaczeni.

Retentów żadnych województwo nasze z łaski Bożej [k. 41v] nie winno, owszem, przydało do skarbu pewną sumę nad powinność swoją, wszakże pozwala na wszystkie sposoby, którymi by poborcowie, sukkoletorowie, dystrybutorowie i insi, którzy pecuniam publicam w województwach in usus privatos contra ius et fas, a drudzy et contra iuris iurandi religionem cum enormi damno Reipublicae obrócili adequate ukarani być mogli, by też i dóbr własnych pro depeculatione Reipublicae konfiskacja. Więc aby rigor prawny mógł eo facilius [być] na takowych extendowany, mają urgere panowie posłowie nasi, aby ci wszyscy, którzy się pieniędzy publicznych tykali, podług opisu prawa posłami nie bywali i w izbie poselskiej nie zasiadali, póki dosyć nie uczynią.

Podatki u nas ex hunc in usus Reipublicae, a osobliwie na żołnierza trybu cudzoziemskiego pozwolone, aby nie do skarbu, lecz z asygnacjami żołnierzowi były wydawane, mają efficere panowie posłowie nasi cum approbatione laudi województwa naszego.

Jeśli kiedy Ojczyzna nasza potrzebniej i słuszniej exposcere mogła extraordinarium a statu spirituali subsidium, tedy teraz expetit potrzebuje, kiedy schizma z pogaństwem ściśle związane znosi kościoły, klasztory, domy Boże i sługi jego chcąc wykorzeńić oraz z narodem naszym polskim i z Ojczyzną naszą miłą chwałę Bożą i wiarę świętą katolicką. Mamy tedy za to, iż ichm. panowie duchowni, osobliwie clerus maior, plebanów i innych curam animarum mających w to nie wkładając, ex vocatione sua i [k. 42] z miłości ku Ojczyźnie wspólnej skłonią się na to zgodnie, aby srebrami kościelnymi, gotowymi pieniędzmi, donariis templorum i innymi skarbami inutiliter leżącymi communem Matrem Ecclesiam et Patriam a oraz chwałę Bożą ratowali, dając to in usus Reipublicae a na zatrzymanie całości kościołów i chwały Najwyższego, jeżeli nie donato, jakoby in hac

necessitate przystało, przynajmniej in fidei publicam commodato iure. By zaś oculito Dei iudicio, a pewnie in tali passu iusto denegatum subsidium nie przywiodło z całą Ojczyzną kościołów i chwały Bożej i samego chrześcijaństwa w tym kraju w ostatnią zgubę, jako było absit omen exemplum w upadku Państwa Greckiego i Królestwa Węgierskiego, o co panowie posłowie nasi spólnie z inszymi ichmciami, których wszyscy jako patres Patriae nostrae veneramus, usilnie prosić będą.

Posła albo gońca do Porty zdało się by nam wyprawić, abyśmy przynajmniej wiadomość doskonałą mieli, co ten rebelizant z turecką molitur nam potencyją i w jakiej w tamtym państwie estymie na ten czas zostawamy.

A iż niektórzy ex potentioribus lubo nie bywszy w wojsku i nie doznawszy decretorum belli aleam notabiles catenas ludzi swoich i cudzoziemców prawem zakazanych, jako Wołochów, Serbów, Tatarów in viscera Regni wprowadzili, niezmiernych szkód wszelakiego stanu osobom i dobrom ich uczyniwszy, których i dotąd czynić nie przestają, mają panowie posłowie serio urgere, aby ci wszyscy na tymże sejmie severam od nich animadversionem, [k. 42v] których nominatim publice deferre panom posłom naszym zleciliśmy.

Ustawa victualium aby dla ludzi wszystkich w służbie Rzeczypospolitej będących na sejmie była namówiona, także prowiant wojsku postanowiony.

Dajem i w ostatku panom posłom naszym plenam potestatem zgodnie cum ordinibus ultra praesentia to wszystko stanowią, cokolwiek ad defensionem integritatis Reipublicae, conservationem dignitatis Regiae et communis libertatis augmentum należało, fidei, integritati et dexteritati ich praesentem Reipublicae necessitatem peculiariter poruczając.

Daniel Żytkiewicz instigator koronny, marszałek sejmiku województwa lubelskiego mp.

2. Laudum sejmiku pod Zemborzycami 8 lipca 1652 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 80, k. 21–22v, 35–37 – oblaty; w grodzie lubelskim w imieniu marszałka sejmiku Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego oblatował ur. Stanisław Lesiecki podwojewodzi chełmski 15 VII 1652 r. [feria secunda post festum Sanctae Margarethae Virginis et Martyris proxima a. D. 1652] – ze względu na przemieszczenia kart w księdze datacja oblaty niepewna; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 55–59 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 260–262v – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 420–426 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 58v–61 – kopia.

[k. 21v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego za uniwersałem JKMcI P. n. m. zgromadzeni, mając przed oczyma cnych przodków naszych miłość ku tej Ojczyźnie, którą nam odwagami krwi swojej znacznie rozszerzoną zostawili, a chcąc się nieodrodnymi, owszem godnymi pokazać ich potomkami i w terażniejszym ciężkim razie Ojczyznę naszą miłą według możności naszej wiernie i skutecznie ratować, przekładaliśmy sobie różne subsidiorum media i po niemałych przez

czas słuszny namowach z wielu ważnych przyczyn, a z tej osobliwie, która najbardziej urget, abyśmy uszli dalszego gniewu Boskiego i quod absit zguby ostatniej tej Ojczyzny, co oboje pieniądze żołnierz przez nieznośne uciążenia ludzi ubogich dotąd na Rzeczypospolitą zaciągał i zaciąga, [k. 22] sam tego sromotnymi uciezkami a Rzeczypospolitej zgubą całych wojsk przypłacając.

Obraliśmy tandem wyprawę z łanów albo z włók dóbr generaliter wszystkich miast, miasteczek i wsi Rzeczypospolitej, duchownych i nasyżych ziemskich dziedzicznych, które się w okręgu tego województwa naszego, w lubelskim, urzędowskim powiatach i w ziemi łukowskiej zawierają i które się wedle kwitów poborowych starych i najdoskonalszych, nie ekscypując żadnych desolat i desertat, lubo odprzysiężonych, znaleźć mogą. To jest z pięci łanów albo włók rachując i pięć zagród rolnych na jeden łan albo na jedną włókę, jednego konnego na dobrym koniu, który by bezpiecznie mógł się przynajmniej w poczcie kozackim z ryszunkiem dobrym, to jest z bandoletem i z parą pistoletów, we zbroi albo w pancerzu, u kogo pod taki czas alterutrum horum znaleźć się może. Deputujemy przeto e medio nostri wszystkich ichm. panów dygnitarzów, urzędników sądowych i niesądowych ziemskich i grodzkich lubelskich i łukowskich, a do lubelskich używamy jm. pana Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, Adama Suchodolskiego, Jana Dunina Borkowskiego, Pawła Orzechowskiego, Daniela [k. 22v] Żytkiewicza instigatora koronnego i Marka Zwiartowskiego, do łukowskich zaś ichm. panów Stanisława Celińskiego pisarza grodzkiego radomskiego, Macieja Turskiego i Kazimierza Rogale, naznaczając w lubelskim diem decimam septimam praesentis [17 VII] w Bełżycach, a łukowskim decimam quintam eiusdem [15 VII] w Świdrach, ponieważ powietrze Lublin i Łuków zastąpiło. Na które dni i miejsca ichmci zjechawszy i tam, absentia plurium non obstante, byle ichmci ad minus sześć być mogło, rite zasiadłszy wezmą przed się księgi i kwity poborowe i z nich, nikomu i samym sobie nie folgując, w czym conscientiae ichmci oneramus, tę wyprawę iuxta praescriptum laudi praesentis in bonum redigent, ordinem spiszą i rękami podpisaną do grodów obydwu podadzą⁴¹⁰, na ostatek i po parafiach roześlą. Ile tedy kto z obywatelów tego województwa wszystkich nemine cuiuscunque status, conditionis et praeeminentiae excepto w posesyjej swojej będzie miał łanów albo włók i zagród rolnych na jeden łan po pięciu porachowanych, w dobrach duchownych (wyjąwszy grunty poświęcone kościołów uboższych parochialnych), ziemskich i królewskich, tyle

⁴¹⁰ Sporządzone w Bełżycach przez komisarzy rejestry wyprawy łanowej powiatów lubelskiego i urzędowskiego, zob. APL, CLRMO 80, k. 43v–46v.

[--]^a [Ossol. 217/II, k. 260v] z każdych pięci łańów albo włók konnych, trybem i porządkiem wyżej opisanym stawić będzie powinien. A kto sam nie ma pięciu łańów, z drugim, trzecim, czwartym, by i z dziesiątym złożony ma być. A jako wolno każdemu, by kto miał najwięcej łańów, a z tym większą liczbę konnych stawił, samemu iść na swym poczcie, tak z tych, którzy składać się będą bliższy będzie jeden, którego przy popisie ichm. panowie dygnitarze nasi magis idoneum uznają, aby sam szedł in persona, a drudzy aby równo się składając wyprawić byli powinni. Hoc praecauto, aby on dał to, co na niego między drugimi przyjdzie. Gdyby też jeden chciał za wielu stawiać poczty, tedy i to ma być wolno, wszakże nie więcej nad 4 konie za wszystkich ma być przyjmowane, a to dlatego, aby konie miał każdy tym lepsze, im ich mniej stawi. Rynsztunek porządniejszy i aby się mógł dostateczniej z miejsca prowiantować, a na wojnie snadniej wyżywić. Kto się w lubelskim i urzędowskim powiatach na tę wyprawę zaciągnie, ten w ziemi łukowskiej do zaciągu [261] nie ma być przyjmowany et e converso. Ku temu wolno będzie każdemu, jeśli sam jako non obligatur nie pójdzie, na miejscu swoim i na poczcie syna, brata, krewnego lubo i szlachcica znajomego et armis tractandis idoneum, który by wojennej zwierzchności podlegając towarzystwo albo czeladź swego pocztu, gdyż tych apud potentiores musi być niemało, in officio trzymał.

A jako dziedzicy wszyscy z dóbr swoich zastawionych in vim re-
asumptionis zawiedzionych albo zaarendowanych lub w interesie od pie-
niędzy danych do wyprawy wyżej wyrażonej z łańów albo z włók, także
zagród na łańy porachowanych z dziedzictwa swego powinni, tak wszy-
scy zastawnicy, wyderkarze, arendarze i co z interesu pieniędzy pożyczają,
z osobna od sum swoich, to jest od każdych 12 000 zł który ma tak wie-
le, a który nie ma, z drugimi się do tej kwoty stosując konnego jednego
modo quo supra wyprawować mają.

A że w województwie naszym znajdują się duchowni, kupcy, na osta-
tek Żydzi, którzy per arendam dobra dziedziczne jawnymi lub skrytymi
kontraktami trzymają, tedy i ci wszyscy nad to, co ex statu et conditione
sua powinni, także od sumy 12 000 zł konnego wyprawiać będą. Do tego
kupcy miast królewskich jako do pospolitego ruszenia od każdych 8 000 zł
w towarach i arendach swoich będących, tak teraz do tej wyprawy już nie
od ośmiu, ale od 12 000 zł, habita rationem czasów terażniejszych, konne-
go wyprawiać mają.

Lubo by też kto pod chorągiew JKMcI poczet stawił i sam szedł przy
boku Pańskim^b [CLRMO 80, k. 35] albo w wojsku służył, przecie jednak do
tej wyprawy w województwie tenebitur. A jeśli by drugie województwa
pozwoliły na takową z pięciu łańów wyprawę, tedy kto stawi w jednym

województwie z dóbr w różnych województwach leżących tak wiele, jako ze wszystkich powinien, ten dosyć uczyni obowiązкови.

A iż się znajdują dobra, z których poborów nie dają i kwitów nie trzymają, takowych dóbr każdy posesor powinien albo sam przez się przed pomienionymi ichm. panami deputatami naszymi stanąwszy tacto pectore sub conscientia przyznać, wiele ma łąnów albo włók i zagród, lubo wójta zesłać albo poddanego starszego, który by przysiągł na tę liczbę. Co gdy uczyni, trzy części tylko łąnów albo włók mają mu być kładzione i liczone do wyprawy, a czwarta ma defalkari, gdyż i w tych wsiach, które kwity mają, większa się liczba łąnów, niżli na kwitach znajduje.

A dla sporządzenia tej wyprawy i do skutku przywiedzenia składamy sobie i wszystkim do tejsze wyprawy należącym diem 2 proximi mensis augusti pod Zemborzycami, gdzie się dzisiejszy sejmik odprawuje, generalny popis przed ichm. panami dygnitarzami naszymi⁴¹¹, na którym każdy według sporządzenia tej wyprawy przez ichm. panów deputatów uczynionego poczet swój stawić albo sam z nim stanąć [k. 35v] i ex usu et necessitate Reipublicae pod wojenną JKMci władzą i pod sprawę i posłuszeństwo regimentarzów jego iść albo podać będzie powinien, sub poenis de expeditione bellica sancitis. Wyprawieni zaś ludzie pro suis delictis w ciągnienu albo w obozie, i gdyby który w potrzebie nie dostał placu swego, sami in suis personis et bonis mają być karani. Wszakże panowie posłowie nasi, którzy pod ten czas właśnie na sejmie być muszą, choćby po

⁴¹¹ 23 VII 1652 r. ur. Jan Maszkowski oblatował w grodzie lubelskim w imieniu Adama Suchodolskiego następującą uchwałę (nazwaną suplementem laudum): My komisarze laudo publico nostro naznaczeni, zjechawszy się do Bełżyc na porachowanie łąnów pro die 17 iulii, uważywszy to, że sporządzenie wyprawy i porachowanie łąnów w krótkim czasie odprawione być nie może i nad mniemanie województwa i nas samych więcej czasu wzięło, tak iż do popisu, który laudo województwa pro die 2 augusti jest naznaczony żadnym sposobem przyjąć nie mogło, więc iż miejsce popisowi pod Zemborzycami naznaczone i łąki przez wylanie rzeki Bystrzycy znacznie są zamulone, dlatego zdało się nam autem od sejmiku impartita popis prorogować, jakoż de facto do wiadomości z sejmu przyszłego od ichm. panów posłów naszych o zgodzie Rzeczypospolitej na wyprawę łąnową prorogujemy. Miejsce zaś temu popisowi między Janowicami a Mełgwią naznaczamy.

Przy tym vigore eiusdem laudi województwa naszego użyliśmy jednego a medio nostri jm. pana Jerzego Szornela sędziego grodzkiego lubelskiego, aby attendat wybieraniu dziesiąci poborów przez nas uchwalonych, które pobory ur. pan Aleksander Górski odliczać będzie, wszakże pieniądze przy jm. panu Szornelu do dyspozycyjej sejmu przyszłego albo województwa naszego w pilnym schowaniu zostawać będą. Salarium pomienionemu ur. panu Górskiemu względem prac jego pozwalamy złp 500.

Które to postanowienie nasze zleciliśmy ur. jm. panu Adamowi z Suchodół Suchodolskiemu marszałkowi natenczas koła naszego komisarskiego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Bełżycach in tractu funkczyjej naszej komisarskiej anno Domini 1652. Adam Suchodolski marszałek koła komisarskiego, APL, CLRMO 80, k. 42v–43v.

odprawie sejmu, byle pełna, wyprawę, jaka na nich przyjdzie stawili, nie ma im to szkodzić. Na tymże popisie rotmistrzów ex gremio województwa naszego obierzemy, którym salarium tamże postanowione i oddane będzie. To też sobie unanimiter warujemy, aby każdy z nas swój poczet porządnie wyprawił, towarzystwu i czeladzi żołąd albo zapłatę dawszy i onych prowiantem dostatecznym albo pieniędzmi nań opatrzywszy, tak, aby idąc na tę wojnę sprawiedliwą oprócz trawy, siana, słomy, dREW i ogrodnych jarzyn nic darmo na swoją żywność nie brali, póki by ad hostium nie przyszedli. Wszakże victualia mają im wszędzie według sejmowej ustawy być przedawane. Tej jednak wyprawy naszej usum dispositionem i abrogationem zostawujemy in nostra potestate, aby ją nam pro libitu trzymać i abrogować zawsze wolno było.

A że praesens Reipublicae necessitas nie tylko konnego polskiego [k. 36] trybu żołnierza, lecz pieszego innego cudzoziemskiego exigit, nie chcąc w tym deesse Ojczyźnie naszej i nie dając własnym poddanym naszym oręża w ręce, uchwalamy 10 poborów łanowych, które obligujemy się wszyscy i każdy z nas oddać, obywatele lubelscy i urzędowscy w Bełżycach, a łukowscy w Świdrach przy pomienionych ichm. panach deputatach naszych do rąk tego, którego ichmci na to wysadzą. A to oddawanie poborów ma się począć a die decima septima praesentis [17 VII], a kończyć ad diem 12 augusti⁴¹². Wszakże łukowski delegatus pobory swojej ziemi integre odwiezie do jednego z tutejszych ichm. panów deputatów, przy którym pieniądze wszystkie do dyspozycyjej Rzeczypospolitej przyszłego sejmu albo naszego województwa mają zostawać. Tamże w Bełżycach i Świdrach retentorowie nasi prywatni, między którymi znajduje się około 20 000 zł, retenta swoje koniecznie intra tempus praefixum zapłacić powinni sub triplici pensione in defectu solutionis irremissibiliter succumbenda, którą triplicem pensionem na retentory nasze praesentibus interponimus. O którą retentores dawniejszych a świeższych dziesięci poborów pro poenis in legibus expressis w Bełżycach albo, jeśliby powietrze przeszkodziło, [k. 36v] w miasteczku Piaskach, a łukowscy w Świdrach przed urzędami grodzkimi lubelskimi i łukowskimi respondere i jeśli retentor nie płacąc, co powinien, contumax zostanie, ma być kondemnowany in eadem poena triplicis pensionis in instanti solvenda sub poena banitionis perpetuae, która tamże ma publicari i której egzekucyją na osobie i dobrach condemnati przez urzędy wszelakie na każdym miejscu, na ostatek w wojsku od każdego z obywatelów naszych ma urgeri usque ad satisfactionem. Świeższych zaś podatków retentores poenis et executioni

⁴¹² Rozliczenie J. Szornela z zebranych na podstawie uchwał tego sejmiku podatków, zob. APL, CLRMO 81, k. 243–244.

in constitutionibus expressis podlegać będą. A ichm. panowie deputaci łukowscy i tych sądzić mają, którzy sobie wzajem za przeszłą wyprawę dosyć nie uczynili i którzy by na terażniejszą składać się zbraniali. Jednak podatki nasze mają, ut praemissum est, zostawać przy jednym z ichm. panów deputatów, którego między sobą obiorą, aby za asygnacyjami na żołnierza były wydawane z tych podatków albo z dawniejszych retent salaria rotnistrzom naszym, zapłacone być mają.

Na ostatek to sobie warujemy, aby te podatki, wyprawa łanowa i chorągiew kozacka, którąśmy in usum publicum sumptem palatinatis zaciągnęli i onej a die octava praesentis [8 VII] jako się przed nami zupełnie popisała służbę przypowiedzieli i która do obozu na usługę Rzeczypospolitej [k. 37] pod surowością artykułów wojskowych iść będzie powinna, w kwekcycją z drugimi województwy a Republica przyjęta i rachowana była.

Którą to zgodną uchwałę naszą zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu do akt grodzkich lubelskich i łukowskich dla wiadomości podać.

Działo się w polu pod Zemborzycami dla powietrza w Lublinie na sejmiku naszym, die 8 iulii a. D. 1652. Daniel Żytkiewicz instigator koronny, marszałek sejmiku województwa lubelskiego.

^a W CLRMO 80 tekst laudum urwany; uzupełnienie z rkp. Ossol. 217/II.

^b Odtąd ciąg dalszy laudum z CLRMO 80.

LXV. Sejmik relacyjny i deputacki w Lewartowie 9 września 1652 r.

Sejmik wyznaczony uchwałą zakończonego 17 VIII 1652 r. sejmu nadzwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 275.

1. Laudum sejmiku w Lewartowie 9 września 1652 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 148–156v – w grodzie lubelskim oblatował w imieniu marszałka sejmiku Feliksa Szaniawskiego, wojskiego mielnickiego, szl. Stanisław Ostrowski 18 II 1653 r. [feria tertia post festum Sancti Valentini Martyris proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 59–68 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 262v–267 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 426–436 – kopia; **Rkp. 5.** B. Kórn., rkp. 1036, s. 1–8 – kopia (tu błędna datacja: 9 XI).

[k. 148] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego tu do Lewartowa, miejsce sejmikowi elekcyjej i deputata oraz i relationis ichm. panów posłów naszych autoritate constitutionis sejmu przeszłego dla panującego powietrza i codziennie bardziej szerzącego się gniewu Pańskiego w Lublinie i innych miasteczkach złożone zgromadzeni, Majestatowi Boskiemu naprzód supplicibus votis et suspiriis dzięki uczyniwszy, że nas i Ojczyznę naszą tot pressam tych nieszczęśliwych lat calamitatibus et infortuniis za świeżo pamiętną i żalosalną klęską już zdesperowanych ostatniego uchował upadku, a przy zdrowiu

zachowawszy miejsce to od powietrza [k. 148v] wolne zostawiwszy, radzić jeszcze o sobie i Ojczyźnie pozwolił.

Według tedy zwyczajów dawnych, na dyrektorów koła naszego zgodziwszy się, primarie deputata, którego mamy probatam multos argumentis dexteritate pluralitate suffragiorum na przyszły Trybunał Koronny z pośrodku siebie obrawszy⁴¹³, do excypowania relacyjej ichm. panów posłów na sejm przeszły wysłanych przy powinnej braterskiej wdzięczności i podziękowaniu za pracowitą i życzliwą nam i Ojczyźnie miłej wyświadczoną przez ichmć usługę przystąpiliśmy.

Którą odebrawszy, ponieważ wyprawa łanowego żołnierza od województwa naszego laudo anteriori uchwalona i stanom koronnym, abyśmy więcej utrapionych i ściemionych stacyjami ciężkimi, stanowiskami przez żołnierza zaciężnego ludzi ubogich leż na się i Ojczyznę nie zaciągali i zubożonym ledwo żyjącym respirium pozwolili proponowana, za kontradycyją niektórych województw i dla nieodżałowanej niezgody do efektu nie przyszło, a natomiast na obronę fluctuantis Patriae żołnierz zaciężny de novo, a zatym i podatki na niego poborów 40 albo summam aequivalentem według deklaracyjej na sejmie uczynioniej ichm. panów posłów naszych z osobna 8 poborów na zapłatę dawno zaciągnionemu i służbę odprawującemu w wojsku są uchwalone, modus contribuendi tylko do nas braciej odłożony. I w tym prawom i postanowieniu publicznemu parare gotowi będąc, modum [k. 149] contribuendi tak deklarujemy i praesenti postanawiamy laudo.

Naprzód dawnym zaciągom, na które 8 poborów uchwalone, obmyślając satysfakcyją, ponieważ diligentia et dexteritate ichm. panów posłów naszych stetit, że ex calculationibus publicis suma 25 982 zł przedtym od województwa naszego wydana znajduje się od skarbu przebrana i nam jest wyjęta pro soluto w następujące podatki. Do tej tedy sumy już w skarbie Rzeczypospolitej zostawającej półpiąta [4,5] poboru uchwalamy i one oddać ante 1 octobris irremissibiliter praesenti obligamur laudo. Które jm. pan poborca generalny nasz lubelski niżej mianowany na komisyyej przyszłej w Rawie do wyżej mianowanej sumy wnieść i oddać kwit z ośmiu poborów ex integro województwu naszemu otrzymać powinien. Na nowo zaś ordynowane zaciągi życząc, aby jako najprędzej ichm. panowie rotmistrze województwu naszemu z kancelaryjej JKMcI debite et proportionalliter asygnowani odnieśli rzetelną od województwa naszego expedyccyją 10 poborów, które uchwalone są immediate antecedenti laudo i już przez niektórych spółobywatelów naszych do rąk ichm. panów poborców oddane, na pierwszą ćwierć asygnujemy. Które powinni wszyscy, ktokolwiek

⁴¹³ Został nim Marcin Suchodolski, Ossol. 217/II, k. 12v; Deputaci, cz. II, s. 241.

ich jeszcze nie wydał, zaraz ex nunc przed następującymi sądami spraw skarbowych per officium castrense według niżej wyrażonej ordynacyjej integre [k. 149v] wydać i zapłacić. A jeśliby kto był retinens i zatrzymał te pobory, powinien go jm. pan poborca na pierwsze sądy pozwać, z nim się o to sądzić i poenas debitas urgere. Na drugą także ćwierć, która się a 1 ianuarii zaczyna, będzie także 10 poborów drugie pro die 16 decembris cale i zupełnie, aby gotowe pieniądze w skarbie naszym zostawały, wydać powinni będziemy. Secus facientes sądzeni i karani będą, salvis nihilominus omnium desertatorum abiuratis et desolatorum, etiam per pestem, które we wszystkich ratach poborów currere mają. Inaczej jednak przyjmowane być nie mogą, aż iuramentis coram officio castrensi liquidabitur, zapowietrzone zaś osoby, wsi, miasta, gdy placato Divino numine od tego gniewu Pańskiego relaxati zostaną da Pan Bóg, jako po Nowym Lecie [1 I] na sądach grodzkich te abiurata odprawić będą powinni, z tego zaś, co supererit płacić podatki mają bez zwłok wszelakich.

Te pieniądze z dziesiątka poborów już wybrane i które oddane będą na pierwszą ćwierć sami ichm. panowie poborcy primo laudo obrani ichm panom rotmistrzom nowego zaciągu za asygnacyjami oddać tenentur. In posterum podatki dalsze niżej mianowane na drugą ćwierć et consequenter do rąk jm. pana komisarza naszego za kwitem dostatecznym jego wydane być mają.

Za gorącą instancją i prośbą minoris cleri w kole naszym wniesioną, którzy respectu decimarum manipularium do [k. 150] poborów połowy według prawa przykładać się powinni, mając respekt na trudne czasy terazniejsze i na ucisk ich, nie chcąc deesse kościołom Bożym i kapłanom jako vicariis Christi, aby majestat Pański błagali i chwala Najwyższego nie ustawała, w zapłacie ad interesse ich respectu decimarum manipularium tantum w piętnastu poborów eundem minore m clerum, to jest plebanów i proboszczów województwa naszego, którzy żadnych praelaturas nie mają, przy kościołach swych rezydują, z dziesięcin curam animarum exercent i sami sacramenta administrant, także mansionariae komendarzów, wikariów pro hac vice tantum zastąpić obowiązujemy się i za nich dziedzic każdy z majątności, z której decima manipularis po dworze lubo poddanych jego debetur, także possessor bonorum regalium de suo płacić powinien. Kto by się resistens huic laudo znalazł, pozwany ad instantiam jm. pana poborcy przed sąd urzędów grodzkich naszych peremptorie się sprawić powinien et poenis obnoxius zostaje.

Do dziesiątka jednak poborów oddania pierwszym laudum pod Zemborzycami uchwalonych, które już maiori ex parte wydane od nas i kapłanów niektórych są, ci którzy pozostali tenentur, także od poddanych ex fundis et possessionibus do poborów wszystkich płacenia należeć

mają. Insuper praesenti praecustoditur laudo, aby to donum jako spontaneum et benevolum nic prawu popolitemu i [k. 150v] zwyczajom dawnym in posterum nie prejudykowało.

Insi jednak ichm. maior clerus capituli, abbatie i monasteria illorum różne, którzy wytyczne dziesięciny w województwie naszym i ci wszyscy ichmć, którzy znaczne praestimonia i inne beneficia mają, zlegać wszystkich podatków nie będą mogli. Także jm. ksiądz pleban gołębski, który bez wszelakiej pracy po wielu odległych wsiach i innych dobrach dziesięciny znaczne wybiera i intraty z tych dóbr więcej nad 10 000 [zł] mieć może, do płacenia poborów i podatków wszystkich należy. Czego wszystkiego in casu non solutionis dochodzić prawnie ichm. panowie poborcy tenentur, a urzędowi grodzkim decidere et discernere to dawamy plenariam facultatem.

Taką już pewność pieniędzy na wojsko dawne i na nowego zaciągu ćwierci dwie [w] województwie naszym przez poborową kontrybucją postanowiwszy, abyśmy dalszych poborów na drugie dwie ćwierci konstytucją terażniejszego sejmku deklarowanych ująć mogli, siebie i zniszczonych poddanych naszych alio genere podatków minus pro gravabili zastąpili, invicem tych poborów czopowe generalne od wszelakich likworów, miodów, piw, gorzałek we wszystkich dobrach naszych szlacheckich, duchownych, królewskich, miastach, miasteczkach i wsiach po dwa pieniądze od grosza, to jest dziewiąty grosz uchwalamy.

Sposób wybierania i porządek taki, jako konstytucyje 1628 i druga 1629⁴¹⁴ opisały postanowiony, to jest że nie od korca [k. 151] ani inszej miary słodu, także nie od bań gorzałczanych, nie od beczki przasnego miodu, ale dwa pieniądze od grosza, to jest dziewiąty grosz albo raczej dziewiątą część kwoty pieniędzy za war piwa, spust albo kwotę wyszynkowanych kwart gorzałki, za miodu pitego beczkę płacić powinni.

Ażeby sprawiedliwie i tym lepszym porządkiem ta exactia odprawowała się ex laudi praesentis auctoritate wkładamy to in maioribus civitatibus, osobliwie w Lublinie, na dwóch ex magistratu civili lubo też mieszczan dwóch osiadłych z rady substytuowanych, w inszych zaś jurysdykcjach, których jest siła w Lublinie, na urzędy ich, także po innych miastach, miasteczkach na burmistrza samego ze dwiema rajcami osiadłymi, aby to czopowe sprawiedliwie wybierali i pieniądze z czopowego wybrane z rejestrami porządnie weryfikowanymi i rękami burmistrzów urzędów swych podpisanymi pod pieczęcią miejską na każdy miesiąc do ichm. panów poborców naszych za kwitem ich oddawali, insuper na każdą ćwierć jako jurament w grodzie albo też przed sądem grodzkim

⁴¹⁴ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 42, 60–61.

causarum fisci dla panującego powietrza na ten czas w miastach, kędy są grody, jako sprawiedliwie to czopowe wybierali i oddali, odprawili. A jeśliby osoby do wybierania czopowego w miastach i miasteczkach pieniądze publiczne in privatos usus obracali albo jakim sposobem defraudationis arguerentur i to per inquisitionem im dowiedziono, magistratus także temuż postanowieniu sprzeciwił się, poenis constitutionibus 1628 et 1629 subesse mają, o które forum ad instantiam ichm. panów poborców przed sądem grodzkim naznaczamy.

[k. 151v] We wsiach zaś szlacheckich, duchownych i królewskich przez karczmarze albo szynkarze wary piw i kwarty gorzałek przez nich wyszynkowanych i po czemu przedawane będą rachowane wiernie i sprawiedliwie być mają, od których czopowego po dwa pieniądze od grosza każdego albo raczej dziewiąta część z pieniędzy za wyszynkowane trunki przychodzących na każdy miesiąc do ichm. panów poborców oddawać karczmarze i szynkarze powinni. Nadto przysięgę w grodzie albo teraz dla powietrza przed sądem grodzkim wiele piw i gorzałek wyszynkowali i po czemu przedawali i wiele od nich przychodzi czopowego, jako sprawiedliwie, bez wszelakiego uszczerbku ten podatek oddają, ciż karczmarze i szynkarze odprawić w ćwierć roku powinni, od których juramentów wszystkich in genere kancelaryje grodzkie tylko po gr 2, więcej non extorquendo, kontentować się mają. Do egzekwowania tego panowie i dzierżawcy *authoritate superioritatis serio stringere* mają poddanych swych, szynkarzów swej władzy podległych i karczmarzów, którzy jeśliby *negligentes* albo *temerarii* i temu jako *inscribitur* nie dosyć czynili, *haeres* albo *possessor* pro *statuitione* onych pozwany przed sąd grodzki stawić ich *sub onere causae* powinien, którzy stawieni *iudicialiter rationes reddere* mają, urząd zaś grodzki sądzić i *serio animadversione* w więzę wprawować, ten postanowiony podatek *obligatus per sua iudicata*.

[k. 152] A że między bracią rozrodzoną we wsiach szlacheckich szynki przez poddanych zagrodniki, komorniki i sługi ich odprawują się i od tych także czopowe dwa pieniądze od grosza (nie derogując nic prerogatywie *status nobilitaris*) należy i one oddawać mają. Koło czego jeśliby jaka trudność zachodziła i potrzeba wyciągała, inquizycyją przez panów poborców lubo ich sukkoletorów odprawować się *per vicinos* mają, a co się weryfikuje inquizycyją, każdy do płacenia tego podatku będzie powinien. *Secus facientes* sprawić się przed urzędem grodzkim *ad instantiam* poborcy i co od nich *debetur*, *cum poenis exsolvere in instanti* mają.

Od piw, miodów, gorzałek przewoźnych i przekupnych i ten, co prze-daje i ów, co na zysk przekupuje po dwa pieniądze płacić powinien, czego doglądać w miastach, miasteczkach *exactores* tego podatku, spisować i oddawać z innym czopowym juramentem likwidować powinni. Także

od win węgierskich po zł 5 od beczki, od kufy małmazyjej, petercimentu, alakantu, bastardu, seku i inszych, które [w] wielkich naczyniach przywożą likworów po zł 8 do rąk egzaktorów czopowego przed stawieniem win i wyżej wspomnianych trunków do piwnic każdy powinien, magistratus zaś z tymi egzaktorami wina i te likwory spisować wiernie mają, ani rewizyjnej piwnic żaden sukkolektorowi albo egzaktorowi bronić nie powinien. In reliquo aby się ichm. panowie poborcy nasi niżej mianowani, których dexteritati cale ta exactia czopowego committitur, także magistratus miejski in praestanda opera et satisfactione [k. 152v] in toto stosowali do konstytucyj 1628 et 1629, owych praesenti laudo obowiązuje.

Które czopowe od wszystkich universaliter likworów zaczynać się ma a 1 octobris anni praesentis, a kończyć w przyszłym roku ultima septembris [30 IX 1653]. A kto by takowy się znalazł, który by przeciwko uchwale naszej lub w duchownych, lub w królewskich i szlacheckich dobrach, miastach, miasteczkach i wsiach wybierania takiego czopowego bronił, taki każdy resistens przed sądem grodzkim perempte sine appellatione ad instantiam poborcy sprawić się powinien, atque rigori konstytucyj 1628 declarato podlegać będzie.

Jeśli by jednak ten podatek nowo ordynowany z sumą in retentis u ichm. panów poborców i szafarzów zostającą na te ćwierci dwie ostatnie non sufficiet necessitati Reipublicae i wygodzie województwa naszego, ponieważ to teraz certo constare nie może, do przyszłego da Pan Bóg sejmiku namowę suplementu na tej uchwale podatków dalszych sobie zostawujemy.

Do wybierania podatków laudo praesenti uchwalonych, to jest poborów półpiętnasta [14,5] i czopowego generalnego, użyliśmy w lubelskim i urzędowskim powiatach jm. pana Jerzego Szornela sędziego grodzkiego lubelskiego jako wielkiej i nam doświadczonej experiencyjej człowieka, który to onus fervore promovendi boni publici libere na się przyjął i tych wszystkich egzakcyi rationes reddere województwu naszemu i sam wszystko według opisu prawa pospolitego exequi tenetur, nie rewokując [k. 153] się na swych sukkolektorów, których pro beneplacito suo ordynować mu wolno. Salarium na rok 4 000 złp onemu pozwalamy, z których sukkolektorów kontentować i wszystkie expensa providere powinien. W ziemi łukowskiej zaś za poborcę jm. pana Marcina Dziewulskiego komornika ziemskiego łukowskiego naznaczamy, do którego jm. pana Macieja Turskiego za superintendenta, przez którego pan Dziewulski woli i dyspozycyi statuere nie powinien nic, ale się z nim znosić i onemu rationes reddere obligatur. Pieniądze jednak wszystkie tych egzakcyi wybierać i do jm. pana sędziego grodzkiego lubelskiego odwozić, kalkulacją województwu naszemu czynić sam pan Dziewulski powinien, któremu salarium samemu złp 600

naznaczamy, gdyż jm. pan Turski propter bonum Patriae i województwa naszego funkcji tej pomagać onemu bez wszelakiego salarium swego podjął się. Ciz ichm. panowie poborcy na kwitach abiuratorum kwotę i którego roku specyfikować dla snadniejszych rachunków mają.

Pierwsze jednak 10 poborów panowie poborcy priori laudo (kiedy i te 10 poborów uchwalone) postanowieni, to jest pan Aleksander Górski z tymże panem Dziewulskim komornikiem ziemskim łukowskim, którzy już je wybierać poczęli, dobierać ich i calculationem województwu naszemu powinni uczynić, którym salarium respectu tych poborów [k. 153v] dawniejszych wybierania panu Górskiemu zł 500, panu Dziewulskiemu 200 naznaczamy. Wybieranie tych podatków przez ichm. panów poborców lubelskiego w Kurowie, łukowskiego zaś w Radzinie albo in casu pestis w Trzebieszowie od przeszłego za tydzień poniedziałku [16 IX] zaczynać się będzie.

Żydzi nad pogłównne konstytucją terazniejszą opisane do wszelakich inszych podatków według tychże konstytucji i laudum naszego terazniejszego, także mieszczanie, kupcy rzemieślnicy ad ferenda debita onera tenentur, abiuratis omnium desertatorum etiam per pestem salvis.

Aby tym prędzej podatki postanowione i retenta dawne ziszczone były, urzędy grodzkie lubelskie i łukowskie sądy swe causarum fisci tantum urząd lubelski w Wąwolnicy albo in casu pestis w Parczowie, łukowski zaś w Radzinie albo eodem interveniente casu w Trzebieszowie, a jeśli i tam serpet hoc malum, na miejscu przez uniwersał jw. jm. pana lubelskiego⁴¹⁵ deklarowanym odprawować będą powinni. Których pierwsza kadencja od przysłego poniedziałku za tydzień [23 IX], w dwie niedzieli zaś reasumptio tychże sądów praesenti sancito declaratur. Na które sądy ichm. panowie poborcy wszyscy przed rachunkami następującymi, retentores nikomu [k. 154] nie folgując praemissis citationibus, a nie z rejestru, żeby panowie poborcy pokrywając errorry swoje szlachty nie rujnowali (ponieważ też in loco solito celebrabuntur iudicia) pozwać mają, z nimi się sędzić mają, retenta ewinkować, jeśli kto będzie rebellis super convicto egzekucyje odprawować. Na które urzędy zjeżdżać lubo de brachio suo vicesgerentów zsyłać ad requisitionem każdego sunt adstricti sub poenis constitutionibus antiquioribus et recentioribus interpositis. A retenta odszukawszy ciz panowie poborcy wszyscy w rejestrach spacia pozapisować powinni, aby rejestra do rachunku dowodne przynieśli. A jeśli by panowie poborcy in vidicandis retentis remissiores byli, de suo przy rachunkach płacić za retentorów będą i żadne wymówki im nie ujdą. Nadto iuramenta na sądach tychże grodzkich według prawa uczynić mają i one authentice do tychże rachunków mieć ad manus powinni. Na zapowietrzzone zaś miasta

⁴¹⁵ Stanisław Firlej, kasztelan lubelski.

i wsi iustus respectus ma haberi tak w sądach, jako i przy rachunkach, a zwłaszcza gdy to doskonałą wywiódą inkwizycyją aut publica constabit notitia. Sądów tych absentia jm. pana pisarza grodzkiego lubelskiego, także i łukowskiego impedire nie może, ale iudex et vicecapitaneus przybrawszy pana regenta albo jakiego terminalistę ad connotanda decreta, od niego iurament odebrawszy, sędzić powinni.

Do wysłuchania [k. 154v] rachunków ichm. panów poborców, szafarzów, sukkolectorów i inszych, którzykolwiek podatków jakich pieniędzy województwa naszego tknęli się i one in dispositione et distributione mieli, skąd siła może accedere do skarbu województwa naszego, komisarzy obieramy jm. pana Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego, jm. pana Stanisława Widlicę Domaszewskiego sędziego łukowskiego, jm. pana Dzierśława Sługockiego stolnika, jm. pana [Jana] Iżyckiego miecznika, jm. pana Jerzego Szornela sędziego grodzkiego lubelskich, jm. pana Adama Suchodolskiego, jm. pana Macieja Turskiego, czas pro die 12 octobris anni praesentis naznaczywszy. Na który czas wszyscy ichm. panowie poborcy, sukkolectorowie, szafarze, którzy tylko byli in his officiis sine quavis adcitatione, z regestrami, według których wybierali, stanąć powinni i aby abiurata quo anno subsecuta i wszystkie defekty, dla których w retentach zawsze się excypowało, także kontrakty, registra iuramentis comprobata od miasta czopowego mieli pro manibus. Ichm. panowie komisarze calculatae accuratissime, absentio unius pluriumque non obstante, aby tylko czterech ich, non minus, było praesens odprawić mogą, jakoż sunt obligati. Miejsce tych rachunków w Kurowie, w miasteczku albo in casu pestis pod Kurowem, pod miastem naznaczymy. [k. 155] Pieniądze zaś te, które z retent, poborów i czopowego u ichm. panów poborców i szafarzów województwa naszego przez ichm. panów komisarzy przez rachunki one osobliwie wzięwszy ab interregno evinkowane i likwidowane będą, mają cedere in supplementum podatków na ostatnie dwie ćwierci (ponieważ na pierwsze wojsko obmyślona zapłata) uchwalonych i one ichm. panowie poborcy i ichm. panowie szafarze przeszli wnieść do jm. pana Jerzego Szornela sędziego grodzkiego lubelskiego, szafarza na ten czas naszego, ad distribuendum powinni będą sub poenis legibus Regni sancitis.

Do zapłaty wojsku na województwo nasze asygnowanemu, stosując się do konstytucyjnej przeszłego sejmu komisarza jm. pana Wojciecha Jezierskiego Gołąbka obywatela naszego (ipso hoc officium cum onere odwożenia pieniędzy do obozu chorągwiom naznaczonym swym sumptem libere in se et bona sua assumente) obieramy, który w obozie mieszkać przy popisach tak jezdnych chorągwi, jako i pieszych bywać ma. Jeśli kompania której chorągwi nie zupełna województwu deferre, aby w drugiej ćwierci onej defalka stanęła, powinien, pieniądze odebrawszy od panów

poborców, chorągwiom jezdnym w ćwierć roku, pieszym w miesiąc iuxta praescriptum constitutionis płacić [k. 155v] za kwitami lubo asygnacyjami od rotmistrzów odebranymi będzie obowiązany. Sam zaś tenże pan komisarz w zaciągu żadnym być nie ma ani pocztu na żołd pod żadną chorągwią, aby jurysdykcyjej wojskowej nie podlegał, a zatym eo liberius popisów wojska doglądał, stawać nie może. Salarium jm. panu komisarzowi mianowanemu zł 2000 polskich na rok, na dwie racie 1000 zł ex nunc u jm. pana Pawła Hańskiego, poborcy naszego przeszłego, ex retentis odebrać zlecamy, drugi 1000 zł jm. pan poborca terażniejszy lubelski in decursu medii anni oddać powinien będzie.

Lustracja włók wybranieckich lubo już w lubelskim i urzędowskim powiatach według konstytucyjej pierwszej przez ichm. panów sądowych ziemskich, jako nam z relacyjej przez nich uczynionej constat, jest doskonale odprawiona i do skarbu koronnego oddana, nihilominus i terażniejszej dosyć czyniąc konstytucyjej do odprawienia tej lustracyjej panów deputatów, to jest do lubelskiego i urzędowskiego powiatów jm. pana [Jana] Iżyckiego miecznika, jm. pana Pawła Hańskiego, jm. pana [Jana] Poniatowskiego komorników ziemskich lubelskich, do łukowskiej zaś ziemi jm. pana Stanisława Domaszewskiego sędziego łukowskiego, jm. pana Andrzeja Olędzkiego podsędka, jm. pana Samuela Samborzeckiego pisarza ziemskich łukowskich, którą captato tempore [k. 156] obwieściwszy się, lustracyją odprawić i prawu w tym satisfacere obowiązani zostają⁴¹⁶, salarium każdemu z nich zł 200 asygnujemy.

Rotmistrza pieszego obraliśmy jm. pana Jana Kamieńskiego, któremu salarium zwyczajne z skarbu koronnego debetur i ma być oddawano. A że wybrańców w województwie naszym niewielka liczba znajduje się, na przyszłym da Pan Bóg sejmiku naszym inibimus rationes, z którym województwem nasze zniesie się i złączyć piechotę ma.

Chorągwi jm. pana Grabi, która jeśli ad 16 novembris w obozie służbą perseveranter będzie kontynuowała, żołd kwarciany na pół ćwierci postępujemy zł półtora tysiąca, które panu komisarzowi naszemu na kompaniję tę odebrać i wydać zlecamy.

Suplikacyjej annuendo miasta Lublina, w którym sądy trybunalskie ultimae instantiae odprawują się i ex occasione ich multa onera et incommoditates i dezolacyje budynków i kamienic sustinet, lubo już konstytucyjami dawnymi od stanowisk żołnierskich, karmowych pieniędzy i innych ciężarów tamże wyrażonych libertowani zostają, onych et praesenti laudo nostro circa libertatem illorum zostawiwszy, interpozycyją swą do

⁴¹⁶ Por. *APL, CLRMO 80, k. 95v–97*: Lustracja łąnów wybranieckich albo sołtysich w powiatach lubelskim i urzędowskim.

JKMci i Rzeczypospolitej, aby przy prawach i wolnościach swych auctis in contraventores poenis zostawieni byli, wnieść obiecujemy.

Dekret radomski z Żydami jm. pan Maciej Turski, delator tej sprawy, do słusznej egzekucyjnej irremissibiliter przywieść powinien.

Także ichm. panowie poborcy z mieszczany lubelskimi decreta radomskie ratione czopowego i poborów [k. 156v] ferowane itidem aby do egzekucyjnej i słusznej satysfakcyjnej przywiedli obowiązuje, alioquin respondere secus facientes coram officio castrensi sami będą powinni.

A iż niemała kontrowersja między jm. panem Tomaszem Zaporskim a jm. panem podsędkiem chełmskim, przeszłym poborcą naszym⁴¹⁷, także arendarzem czopowego Żydem Szmerłą o 5 000 złp terazniejszy nasz difficultowała sejmik, które lubo ex occasione dawnych podatków pochodzą, do województwa jednak żaden z nich recursu czynić już nie może o to, ale się iudicialiter raczej zroczyć i rozprawić między sobą powinni. To tedy negotium aby więcej sejmików naszych nie trudziło, na Trybunał, forum tej sprawie competenti praevia ad citationem przez tego, cui competit actio, prosequenda odkładamy, salvis probationibus et defensis omnibus interesantibus reservatis.

Które to laudum i uchwałę zgodną naszą dyrektorowi koła naszego podpisać i każdemu ad requisitionem pod pieczęcią jego własną wydać zlecieliśmy.

Działo się w Lewartowie, die 9 septembris a. D. 1652. Szczęśny Szaniawski wojski mielnicki, marszałek sejmiku województwa lubelskiego mp.

LXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 marca 1653 r.

Sejmik zwołany uniwersałem króla Jana Kazimierza datowanym w Grodnie 14 II 1653 r., przed zwołaniem na 24 III do Brześcia Litewskiego sejmem nadzwyczajnym, APL, CLRMO 81, k. 165v–166v; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Wojciech Arciszewski 22 II 1653 r. Por. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 457.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 8 marca 1653 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 225v–233v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Adam Suchodolski marszałek sejmiku 9 III 1653 r. [feria quinta post Dominicam Reminiscere Quadragesimalem proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 100v–103 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 172–181 – kopia; **Rkp. 4.** AGAD, AR, dz. II, ks. 18, s. 202–212 – kopia.

[k. 226] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na dzień dzisiejszy, to jest 8 miesiąca marca

⁴¹⁷ Zbigniew Sługocki.

w roku terażniejszym 1653 na sejmik [przez Króla] złożony i miejsce zwyczajne konsultacyjom naszym, ichm. panom Jackowi Michałowskiemu staroście czerskiemu⁴¹⁸, Stanisławowi Widlicy Domaszewskiemu sędziemu ziemskiemu łukowskiemu, Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu, posłom naszym na sejm dnia 24 miesiąca terażniejszego przypadający obrany⁴¹⁹, niżej opisane artykuły podaliśmy.

Powinszują ichm. panowie posłowie nasi przez jm. pana marszałka poselskiego JKMcI P. n. m. zdrowia dobrego, podziękują oraz za tę ku wiernym poddanym swoim miłość, że symptomatibus, które in dies prawie na Ojczyznę przypadają naszą, salubrem obmyślawać medellam i niebezpieczeństwom na Rzeczpospolitą następującym paterna sollicitudine złożywszy czas terażniejszy konsultacyjom naszym z dozorniejszej opatrności [k. 226v] JKMc P. n. m. wcześniej zabiegać raczy.

Podziękują i za to JKMcI P. n. m., że ochotnie dla całości wiernych poddanych swoich i zatrzymania Rzeczypospolitej osobą swoją Pańską zdrowia swojego nie ochraniając, wojsku przytomnym być ofiarować się raczy. Jakoż suplikować o to ichm. panowie posłowie nasi będą, aby JKMc P. n. m. curam exercituum et regimen o nich wziąć na się raczył, gdyż kiedykolwiek praesentia JKMcI P. n. m. w wojsku była, zawsze Bóg wszechmogący pożądanym z nieprzyjaciół uweselał Ojczyznę naszą zwycięstwem.

Jm. panu wojewodzie podolskiemu, hetmanowi polnemu koronnemu⁴²⁰ za prace, których ochotnie dla przysługi Ojczyźnie podjął się i już pro bono Reipublicae zacznyna czynić, ichm. panowie posłowie nasi publico nomine podziękują.

Na przeszłym sejmie satis amplum obmyśliła Rzeczpospolita exercitum, którego liczba czemu nie przysła ad complementum i czemu to wojsko przez ten czas wszystek nic nie czyniło, ichm. panowie posłowie nasi inquirere mają. A jeśliby który z panów rotmistrzów znalazł się taki, który by jako list przypowiedni, tak i pieniądze na zaciąg wzięwszy ludzi według obowiązku [k. 227] swego nie stawił, takowy aby na gardle był karany i dobra jego według praw dawnych aby konfiskowane były, ich. panowie posłowie nasi urgere mają.

W wielkim to podziwieniu u województwa naszego być musi, że na zapłatę wojsku 10 poborów w ćwierć roku z ordynansu Rzeczypospolitej

⁴¹⁸ Był także stolnikiem różańskim.

⁴¹⁹ O niepokojach i kontrowersjach podczas elekcji posłów na tym sejmiku zob. T. Ciesielski, *Sejm brzeski 1653 r. Studium z dziejów Rzeczypospolitej w latach 1652–1653*, Toruń 2003, s. 88–89. O posłach lubelskich na sejmie zob. tamże, s. 133–134 oraz S. Ochmann-Staniszevska, Z. Staniszevski, *Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza Wazy, t. I*, Wrocław 2000, s. 148–149.

⁴²⁰ Stanisław „Rewera” Potocki.

przeszłego sejmu *sufficere* miały, teraz zaś wojska takowa nie znajduje się liczba, a przecie i te 10 poborów kwartalne na zapłatę tak szczupłego wojska, jako to z instrukcyje JKMci patet, wystarczyć nie mogą. Ichm. panom posłom naszym zlecamy, aby tak znacznego defektu rationes odebrawszy, on na tymże sejmie *corrigere* chcieli tak, żeby wojska zupełna zapłata doszła.

Uważając to, że Ojczyzna nasza w różnych zostaje niebezpieczeństwach, którym omnino na przyszłym zabieżeć potrzeba sejmie, dlategoż do namówienia obrony i postanowienia onej (zgodne Rzeczypospolitej akceptowawszy media) absolutam ichm. panom posłom naszym dajemy facultatem, a dla lepszej ostrożności życzymy, aby nobilitas województw wszystkich in suis territoriis pospolitym ruszeniem stała, nie na gruntach jednak [k. 227v] szlacheckich, ale Rzeczypospolitej dobrach lokując obozy swoje dotąd, póki tego potrzeba będzie wyciągała.

Na wyprawę żołnierza łanowego loco pospolitego ruszenia jeśli wszystkiej zajdzie Rzeczypospolitej consensus, ichm. panowie posłowie nasi pozwolą. Do której wyprawy tak dóbr Rzeczypospolitej posesorowie, jako i ichm. panowie duchowni aby należeli, na co jeśli by ichm. nie chcieli pozwolić, proponują ichm. panowie posłowie nasi to medium, aby ichm. panowie duchowni i possessores dóbr Rzeczypospolitej ducta proportione łanowej wyprawie tak wiele zaciągnawszy żołnierza onemu płacili. Z dóbr jednak ziemskich we wszystkich województwach, żadnego nie excypując, łanowa aby była wyprawa, której wyprawy nikt się uchraniać nie powinien, nawet ani służbą dworzańską, ale w województwie poczty aby stawali swoje.

Przygląda się w tym dobrze województwo nasze i po większej części doznawa tego nad sobą, jako wpuściwszy instituta maiorum nostrorum coraz do większych errorów, szkód i zamieszania, a daj Boże, aby non ad ultimum Rzeczpospolita, miła matka nasza, przychodzi exitium. Między [k. 228] inszemi pierwszą niemal upatrujemy przyczynę prywatnie po wszystkich województwach publicznych pieniędzy szafowanie. Przeto chcąc to do pierwszego rządu przywieść zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby dispositia publicznych Rzeczypospolitej pieniędzy i egzakcja podatków wszelakich i czopowego ordynaryjnego z miast wszystkich województw cale skarbowi koronnemu przywrócone było, którymi podług praw dawnych, nowych nie pisząc, jm. pan podskarbi szafować powinien będzie, poborców skarbowych ordynując bene possessionatibus nobiles. A jeśli by prawom tym niedosyć się w czym działo przez jm. [podskarbiego], rigor et poena tychże praw aby na jmci indilate ordinaria iuris via ad instantiam któregokolwiek posła extendowane były. Także post fata starostów i dzierżawców dóbr Rzeczypospolitej aby jm. pan podskarbi dobra in

suam administrationem odbierał i z prowentów onych skarb rationes aby oddawał, według praw o tym opisanych.

Z wielkim ukrzywdzeniem, a zatył i szkodą Rzeczypospolitej dzieje się, że ichm. panowie rotmistrze albo porucznicy na chorągwie swoje pieniądze do rąk swoich z skarbu zabierać i na swoje prywatne potrzeby, towarzystwu [k. 228v] nie płacąc, skąd motus niemałe zwykły bywać wojsku, obracać zwykli. Dla czego aby skarb już nie do rąk rotmistrzów ani poruczników, ale towarzysiom na odebranie pieniędzy deputowanych, którzy by comissum od wszystkiego towarzystwa pokazali skarbowi, na przyszłe zasługi jednak nic nie dając, oddawał, ichm. panowie posłowie nasi aby to lege publica cautum było, starać się mają.

W rozdaniu chleba i naznaczeniu stanowisk żołnierzowi wielkie drugim praeiudicium dzieje się chorągwiom, kiedy inaequaliter naznaczone bywa, zacył aby per deputatos tak ex ordine senatorio, jako i equestri chleb i stanowiska bywały in posterum naznaczone, ichm. panowie posłowie nasi u Rzeczypospolitej efficere mają.

Komisyje na zapłatę wojsku stanowione ponieważ żadnego Rzeczypospolitej nigdy nie przyniosły pożytku, owszem konfuzyje i seditiones zwykły czynić, aby nigdy składane nie były.

Popis wojska według konstytucyje 1650⁴²¹ i dawniejszych praw przez jm. pana pisarza [k. 229] polnego koronnego⁴²² aby in tempore odprawowany był, a komisarzów do popisu po województwach naznaczonych abrogować.

Zachęcając żołnierza tak polskiego, jako i cudzoziemskiego zacył do persewerancyje w służbie Rzeczypospolitej proponują ichm. panowie posłowie nasi, aby Rzeczpospolita deklarowała, że cokolwiek gruntów i uroczysk pustych od nieprzyjaciela domowego teraz posięzonych, a wkrótce da Pan Bóg rekuperowanych znajdować się będzie, to wszystko między rycerstwo przez Króla JMci takim, jaki Rzeczypospolitej będzie się zdał sposób, distribuetur.

Surowe dosyc prawo na przeszłym sejmie zabiegając licencyje żołnierskiej lubo jest postanowione, a przecie żołnierz bynajmniej na ten nie ogląda się rygor, owszem postanowienie to lekce sobie ważąc in tantum, mianowicie regimentarze i oficerowie cudzoziemskich zacył pozwalają sobie, że już nie u chłopów, ale we dworach szlacheckich ze wszystką kompaniją na noclegi stawają, szlachtę kontemptują, w kajdany biorą, penetralia szlacheckie otwarzają, zboża, bydła, konie gwałtownie biorą, sług i urzędników biją, po [k. 229v] drogach jadącym sine discrimine ludziom

⁴²¹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 237.*

⁴²² *Jan Fryderyk Sapieha, starosta słonimski.*

przykrości czynią, konie z wozów wyprzegają i cokolwiek carissimi et charissimi przy sobie mają, od nich odbierają, tak że już prawie szlachta i substancyje ich wniwecz są obrócone, zniosą się ichm. panowie posłowie nasi z stanami koronnymi, jakim by sposobem tej tak srogiej licencyjy zabieść et disciplinam militarem w ryżę wprawić mogli.

^aSprawuje to wojsko contemptus jurysdykcyjy hetmańskiej, dlaczegoż powagę, rząd i jurysdykcyję hetmanów w wojskach Rzeczypospolitej, w której wszystkie narody w obozach militantur według praw dawnych subesse mają, cale obwarować i aby ludzie cudzoziemskiego zaciągu do nowych i przedtym nigdy niesłychanych regimentarżów nie rewokowali się, Króla Jmci prosić^a.

Ażeby ta licencyja hamulec jakikolwiek miała, iudicium militare w każdym grodzie per legem publicam formować, aby każdy żołnierz excessivus sprawował się zaraz w grodzie ad instantiam iniuriati in civilibus sine appellatione i zaraz nie odchodząc od sądów dosyć czynił ukrzywdzonemu sub poena infamiae in ibidem publicanda, a in criminalibus praevia appellatione [k. 230] et definitiva sententia lub do Trybunału, lub do sądu wojskowego. Szkody i krzywdy tak civilibus, jako et criminalibus, które przez cudzoziemskiego żołnierza ukrzywdzonym są ad praesens w ciągnięciach i na stanowiskach poczynione, aby za instancją każdego ukrzywdzonego w sądzie hetmańskim było nagrodzone, ichm. panowie posłowie nasi aby lege publicam było iniunctum, o to starać się mają.

Wniosą publicam querimoniam do JKMci P. n. m. ichm. panowie posłowie nasi na regimenty książęcia Jmci Bogusława [Radziwiłła] koniuszego Wielkiego Ks. Lit., które przechodząc województwo nasze szkody, nieznośne krzywdy różnym ludziom poczyniły, także na regimenty panów Menrota, Celarego, Wąsowica, Domarackiego, Polityckiego, Jarockiego i Wydorowskiego i ich kompanije, także Sakina, który podczas konsultacyjy sejmiku terażniejszego naszego w mieście Lublinie stanąć chciał, onego że nie dopuszczono onemu, po wsiach tak do starostwa lubelskiego należących, jako duchownych, szlacheckich in gyrum chodząc ludzi do szkód wielkich przyprowadził, jako [k. 230v] i wyżej wspomnieni pułkownicy i oficyjerowie, aby iniurati z rozkazanania JKMci swoją skuteczną odniósł satysfakcyją. Wojska cudzoziemskiego numerus aby nigdy nie przewyższał wojska polskiego zaciągu, ichm. panowie posłowie nasi lege publica ostrzec mają.

Komisarżów przy regimentach cudzoziemskich, które teraz nowo są zaciągnięte i już są in Regno, czemu według prawa nie ordynowano, co in posterum aby było observatum, ichm. panowie posłowie cavebunt.

Znajdują się tacy panowie rotmistrze, regimentarże albo pułkownicy cudzoziemskich zaciągów, że na swą własną potrzebę ludzi Rzeczypospolitej zaciągając i onemi szlachcie i dobrom ich ciężkimi się

stawają, zażywając ludzi tych ad oppressionem nobilium et securitatis iudiciorum Tribunalium. Więc aby nie więcej, tylko jednego regimentu obersterem był, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają, aby lege publica zabieżono temu było.

Rotmistrze, którzy na czas prefigowany uniwersałem do obozu nie stawili się, aby byli penowani i konstytucyje tak i prawa dawne de animadversione starostom dane na chorągwie te, które chodząc po włości i uniwersał [k. 231] mając do obozu jednak nie idą, reasumować.

Towarzystwo, którzy chleb wybrawszy, służbę rotmistrzom swoim, nie bywając w obozie, na włości wypowiedzieli i spod chorągwi powyjeżdżali, aby sądem wojskowym byli karani i per legem publicam aby do służby kontynuowania z pierwszymi rotmistrzami przymuszeni byli. A na potym aby nigdy żołnierz na włości nie wysługiwał ćwierci, ale dwiema niedzielami tylko przed wejściem do obozu służba aby mu przyznawana była, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają.

Karmowe pieniądze, które chorągwie pobrały, a w obozie nie były, aby im potrącone były w zasługi.

Wojsko czemu tak często ruszono z stanowisk spytać się.

Żołnierz stanowiskami i przechodzeniem aby nie był ludziom ciężki, a ex propriis stipendiis żył, taxę ad proportionem konstytucyje 1609⁴²³ postanowić.

Szlachty in causis privatis do sądu wojskowego aby nie ewokowano i aby ich trąbą nie agramowano, jako to teraz ex instantia pana Horanskiego w sądzie wojskowym pan Łada, który w Rzeczypospolitej nie jest służbie, na honorze swoim szwanek [k. 231v] odniósł, i żeby do delaty tenże pan Łada nie był przyjmowany, ichm. panowie posłowie nasi aby legem publicam na to otrzymali, starać się mają.

Armata koronna jakim by sposobem miała być prowadzona do obozu, inibunt rationes cum ordinibus Regni ichm. panowie posłowie nasi.

Abiurata, które na przeszłym sejmie postanowione są⁴²⁴, znieść wszystkie, wyjąwszy tylko te, które dla zniesionych od nieprzyjaciela majątności odprawione są.

Coequationis materia per deputatos aby odprawowana była.

Z miast spiskich kontrybucyje aby iuxta obloquentiam decreti Tribunalis Radomiensis oddawane były.

Poborcy do wybierania podatków publicznych od skarbu aby byli podawani, a księgi poborowe post absolutum officium poborstwa przy księgach grodzkich aby zostawowano.

⁴²³ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 381–382.*

⁴²⁴ *M.in. ziemi ciechanowskiej, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 259.*

Do tego czasu województwo nasze, lubo i konstytucja zaszła, soli mieć nie może, upraszać tedy ichm. panowie posłowie nasi JKMc P. n. m. mają, aby JKMc solą województwo nasze opatrzeć rozkazać raczył.

Wielka zawsze miłość znajdowała się w ichm. panach duchownych ku Ojczyźnie, iż kiedykolwiek necessitas exigebat suplementowali ludźmi de proprio, zaciągając onych peculio na obronę Rzeczypospolitej, której aby i teraz teźże ku Ojczyźnie [k. 232] i równej antecessorów swoich miłości succurrere chcieli, ichm. panowie posłowie nasi cum ordinibus prośbę do ichmciów wniosą.

Annaty aby ichm. panowie duchowni według praw postanowionych do skarbu oddawali, ichm. panowie posłowie nasi cum ordinibus Regni uczynią instancją.

Wielka niemiłość ichmciów niektórych znaduje się ku Ojczyźnie matce swej, że onę w tym jej nieszczęściu i zamieszaniu desserunt wyjeżdżając za granice i substancyje swoje wywożąc. Zabiegając temu starać się o to ichm. panowie posłowie nasi będą, aby na tym sejmie prawo jako contra desertores castrorum postanowione było. Tych zaś, którzy po cudzych ziemiach peregrynują, aby intra certum tempus do Ojczyzny powrócili się lege simili necessitować sub poena de expeditione bellica sancita. Co się i na osoby duchowne rozumieć i extendować ma.

Sejmy aby nie gdzie indziej składane były, tylko w Koronie według praw unionis i inszych.

Trybunał in casu powietrza w Lublinie jeśliby nie mógł być sądzony, aby insze miejsce per legem publicam ad hunc solum casum do sądenia naznaczone było, tak jednak, aby nie w inszym województwie, ichm. panowie posłowie nasi starać się o to mają.

[k. 232v] [Jana] Jasińskiego⁴²⁵, którego na przeszłym sejmie dla następującej konkluzyje sądzić nie można, na terażniejszym aby sądzono sejmie.

Dla uspokojenia wojska cokolwiek ichm. panowie deputaci z Radomia pieniędzy pod Sokalem wydali, odebrawszy od nich rationes dispensationis, aby przyjęte im były.

Kondemnaty na jm. panu Stanisławie Drzewickim i inszych, którzy ex processu patebunt, ponieważ cum parte composuerunt, per legem publicam znieść.

Które to nasze desideria i artykuły aby do effectu przyszły, ichm. panów posłów naszych fide, honore et conscientia obligujemy.

Petita.

⁴²⁵ Jan Jasiński, sługa Hieronima Radziejowskiego, pochwycony z listami swego pryncypała do wewnętrznego nieprzyjaciela tej Korony, zob. *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 257–258.*

Za jm. panem wojewodą ruskim⁴²⁶ wysoce Ojczyźnie naszej zasłużonym i po tej ekspedycyjej continue w usłudze Rzeczypospolitej trwającym ichm. panowie posłowie nasi do JKMcI P. n. m. wniosą instancją, aby JKMcI tak zasłużonego Ojczyźnie naszej senatora condigno raczył prapriam vacanti.

Wiadome jest wszystkim Rzeczypospolitej zniszczenie włości beresteckiej jm. pana podkomorzego brzeskiego⁴²⁷ tak przez wojska nasze, jako i nieprzyjacielskie, [k. 233] przeto wniosą prośbę ichm. panowie posłowie nasi do JKMcI P. n. m., aby z szcudrobliwiej łaski Pańskiej, ponieważ na tym miejscu wysokie victoriarum trophea Ojczyzna nasza otrzymała u nieprzyjaciela z łaski Boga najwyższego, było nagrodzone.

Za jm. panem Karolem Potockim, który pro bono Reipublicae dobrowolnie nieprzyjacielskiemu poddał się zatrzymaniu non sine dispendio substancyjej i zdrowia swego niebezpieczeństwem, i teraz ochotnie Ojczyźnie służy, tym jego zelus erga Patriam łaską JKMcI aby był kompensowany, ichm. panowie posłowie nasi suplikować będą.

Za jm. panem Henrykiem Biberstejnem ichm. panowie posłowie nasi instancją do Rzeczypospolitej, aby do indygenatu przypuszczony był, tak jednak, aby certum numerum ludzi na usługę Rzeczypospolitej stawił, jako na naszym sejmiku przez krewnych swoich ichm. panów Kazimierskich ofiarował się.

Za mieszczany lubelskimi, którzy ciężkie ponieśli krzywdy od żołnierza przechodzącego i inszym podlegli ciężarom, ichm. panowie posłowie nasi aby jakąkolwiek immunitatem od Rzeczypospolitej, a mianowicie żeby wolne od [k. 233v] stanowisk było żołnierskich według konstytucyjej, starać się o to mają.

^{b-} Adam Suchodolski, marszałek sejmiku tego^b.

^{a-a} Tego akapitu w rękopisie Ossol. 217/II i Czart. IV 395 brak.

^{b-b} W oblacie brak; zamieszczone w rękopisie Ossol. 217/II i Czart. IV 395.

2. Protestacja Krzysztofa Stępkowskiego Piotrowicza przeciwko elekcji na posła Daniela Żytkiewicza.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 209v–210 – oryginał: Stępkowski contra Żytkiewicz protestatur; w grodzie lubelskim protestacja wniesiona 8 III 1653 r. [feria quarta post Dominicam Reminiscere Quadragesimalem proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 15–16 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/III, k. 5–5v – kopia.

[k. 209v] Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Lublinensia personaliter veniens nob. Christopherus Stępkowski Piotrowicz praecavendo honori et integritati praerogativae suae nobilitaris eam coram officio

⁴²⁶ Stanisław Lanckoroński.

⁴²⁷ Władysław Leszczyński.

praesenti in vim liberae recognitionis fecit manifestationem. Quia cum cuilibet nobilium non ex aliquo privato personae alicuius respectu, sed ex zelo Patriae libera electio nuntiorum palatinatus pro comitiis generalibus sit permessa, ipseque ad eandem natus sit liberam vocis praerogativam verum eiusmodi reperiuntur libertatis nobilitaris postpositores, qui videlicet suis persvasionibus et praecipue appretiatione nobiles sibi genere similes paupertate, tamen et inopia pressos ad electionem et nominationem sui pro officio nuntiali conducant variisque et exquisitis modis et mediis ad eiusmodi sui electionem commoveant, quod et sibi recognoscenti in villa dicta Stępków^a residenti factum, cum nempe e domo sua post aliquot milliaria discessisset, postquam in crastino, videlicet sabbatho proxime praeterito reversus in ibidem florenum unum cum medio per nob. Albertum Chmielowski de villa Przewłoka nomine gen. Danielis Żytkiewicz instigatorem Regni in appretiatione liberae [k. 210] vocis suae denunciandum, videlicet eundem instigatorem Regni pro nuncio palatinatus relictos deprehendis nihilominus generosum huic appretiationi opposuit animum suum non quod persvasio appretiationis facta, sed quod praerogativa libertatis nobilitaris dictavit libera voce nuntios eligendum et nominandum esse confuit, et quoniam et alii nobiles vicini sui in villa praefata Stępków, nec non in aliis villis ad parochiam Parcoviensem spectantium residentes, videlicet nles Sebastianus Niewęłowski, Mościcki, Przewłocki, Paulus Szczygielski tum et alii de nominibus et cognominibus ignoti nonnulli eorum immissione, imo de Magno Ducatu Lithuaniae villisque in conterminio palatinatus Lublinensis situm, videlicet Przewłoka et Chmielów medium tenus ad palatinatum Brestensem spectantium ad eiusmodi illiberam nuntiorum electionem prout sibi per vicinos suos et aliarum villarum in viciniis existentis incolas libere denuntiatum est, conducti sunt, aliis vero nobilibus exindeque liberae electionis pluralitate sua propriiunt palmam, ideo de invaliditate vocis eorundem et quidem immissione aliorum, non palatinatus Lublinensis, sed palatinatus Brestensis incolarum, officio praesentis protestatus et manifestatus est.

^a W rkp. Ossol. 217/II, s. 5 i Czart. IV 395, s. 15: Stępków.

3. Protestacja Dzierżawca Sługockiego i braci Szornelów przeciwko nadużyciom przy wyborze posłów na sejmiku.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 223–225v – oryginał: Sługocki atque Szornelowie contra Domaszewski et Żytkiewicz protestantur; w grodzie lubelskim protestacja zaniesiona 9 III 1653 r. [feria quinta post Dominicam Reminiscere Quadragesimalem proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 16–18 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 5v–6v – kopia.

[k. 223] Ad officium et acta praesentia capitanealia Lublinensia personaliter venientes generosi Derslaus a Sługocin Sługocki dapifer et vicecapitaneus

Lublinensis, Georgius iudex castrensis Lublinensis, Procopius et Paulus Szornelowie fratres germani, solenniter nomine publico tanquam in facto quoque infrascripto publico quod iam in omnium fertur iniuriam omnibusque [k. 223v] itidem et singulis vindicandum competit in et contra generosos Stanislaum Widlica Domaszewski iudicem terrestrem Lucoviensem et Danielem Żytkiewicz instigatorem Regni protestati sunt in eo. Quia cum leges Regni prout ad quasvis consultationes publicas libera nobilium voce eliciendas ita et ad electionem quorumvis dignitariorum et praecipue nuntiorum terrestrium ad comitia Regni denunciandorum in quorum dignitate totius non modo palatinatus, sed etiam Reipublicae consistit autoritas, liberam quoque per vota et suffragia, non tumultuaria et apreciata exposcant denuntiationem et declarationem, ipsi in contrarium praemissorum in conventum particulari Lublinensi recens celebrato novo et in hactenus inusitato ac pessimo exemplo inducto modo pluralitatem suffragiorum ad denuntiationem sui in nuncios terrestres illicito aucupio venantes 500 circiter personas incolas terrae Lucoviensis, nobiles quidem, sed partim necessitate, partim domestica ruditate, quid sit libera liberi nobilis [k. 224] vox minus considerantes conductis et appetiatis eorum in nominationem sui suffragiis (prout id unus nobilium, videlicet Christopherus Stempkowski precio quoque liberae vocis suae tentatus et publica attestazione sua in medio nobilitatis consessu et personali ad acta officii comparitione et protestatione testatus est) collegerunt collectas cum imposita suimet ipsorum in nuncios nominandi tum pretio, tum tractatione, necessitate in locum consessus publici induxerunt, ubi cum primi domini senatores, posthac dignitarii et officiales dehinc praecipui quique nobilium multis in libertatem Patriae adhibitis, per vota sua utilibus et conducibilibus remediis, unus quisque etiam pro more, nuncios quos cuique amor Patriae, cura libertatis et dignitas ac integritas personae eligendem suasit et suggestit libera voce nominassent. Tandem sors quoque ferendi suffragii ad inconditam illam conductam in factionem multitudinem devenisset. Ipsi ergo rem iam cum suis conductoribus pertractatam habentes, non quod lumen recti iudicii et amor boni publici poscebat, sed duorum tantum conducentium voluntatem exprimentes alii vix intelligibilibus verbis, alii dum nec memoria nec notitia nominandorum eos teneret in schedalis seu frameis, notata nomina [k. 224v] habentes alii ad iterationem nominationis habitum mutando in confuso tumultu et murmure frementium suos tantum ad quorum arbitrium et voluntatem apreciati erant nominarunt conductores. Indigna ea res, non auribus tantum et oculis spectantium visa est, sed ipsa etiam repugnare honestati iudicata. Ea propter multos bonum publicum et Patriae libertatem amantes in admirationem nonnullos, uti et protestantes, ad fraternam eamque modestam causae et occasionis talis inconvenientiam expostulationem traxit, dumque

serius, iam non ignari rei instructae pro zelo libertatis capita factionis in-nominatim fraterne commovendo a proposito eorum amovere intendunt mox inconsulta illa, utque praesumitur vino instructa multitudo erumperis in clamores quo quis potuit altiori sons, acclamationibus temerariis vocem quaerentium intercipit, iamque sublatis clamoribus, alii inclamant arma, alii repetitis vocibus libere dicentium dissectionem intonant, alii capulos fra-mearum quatiendo et retorquendo, strepitumque armorum ciendo, disrup-tionem conventus contestantur, Re paucis complexa omnes factionibus mi-nistri, excitato tumulto, voces liberas, quin potius ipsam [k. 225] libertatem opprimendo, locum conventus sacrum, libere vocis domicilium inconditis clamoribus implent, haud dubio graviora tentaturi nisi autoritate domi-norum senatorum confusione eidem graviter compatiendum sollicitaque eo-rum instantia repressi et sedati fuissent, nihilous tamen a proposito suo pa-ratae in denunciationem nuntiorum factionis, non destiterunt imo eandem in oppressionem libere electionis per pluralitatem conductarum vocum continuarunt. Quia porro impunitae iniuriae exemplum omnibus minatur iniuriam saepeque quod privatim aliquando committitur in publico tentari solet. Qua propter ne exemplum hoc novo emergenti casu per pronominatos generosos iudicem Łucoviensem et instigatorem Regni in convulsionem li-bertatis publicae, in oppressionem liberae vocis nobilitaris in laesionem ho-nestatis publicae quae liberas hominum mentes artificioso venatu inflecten-das non sinit nec patitur in distractionem conventus particularis Lublinensis nunquam ad huc simili casu et ausu tentati. Denique in ipsam Reipublicae dignitatem quae plerumque particularum^a conventuum consultationibus et votis necessariis metitur, commissum maneat impunitur, casusque praesens ulteriori in posterum licentiae manum porrigat [k. 225v] supradicti protes-tantes contra eosdem generosos iudicem terrestrem Łucoviensem et insti-gatorem Regni iterum iterumque pro praemissis protestantur, offerentes se talem ausum et factum in leges et libertatem imo et honestatem ipsam prava intentione perfectum medio iuris publici pro exigentia commissi vin-dicatuos et eam eiusmodi per pluralitatem tumultuariam conquisitarum ex appreciatione vocum eorum electionem uti indebitam et illicitam ibi ubi de iure venerit impugnatuos et invalidatuos.

^a *W rkp. Ossol. 217/II, k. 6v i Czart. IV 395, s. 17: partialium.*

LXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.

Uchwałą zakończoną 7 IV 1653 r. sejmu nadzwyczajnego w Brześciu Litewskim sejmik relacyjny województwa lubelskiego miał się zebrać 29 IV, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 307 (tu błędnie: 19 IV).

1. List króla Jana Kazimierza z 21 kwietnia 1653 r. do lubelskiego sejmiku relacyjnego.

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 411–413v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Piotr Opocki podwojewodzi krakowski 2 V 1653 r. [feria sexta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1653].

[k. 411] Jan Kazimierz z Bożej łaski król Polski etc.

[k. 411v] Wielebni, wielmożni, urodzeni, uprzejmie i wiernie nam mili. Lubośmy dosyć w instrukcjach sejmikowych, a potym w propozycyjej naszej dostateczną dali stanom koronnym około całości dobra pospolitego informacją i nie po jednokroć usilną interpozycyją powagi naszej in facie Reipublicae zanosili, pokazując zachodzące niebezpieczeństwa nam z przestróg różnych wiadome o przysposabiającej sobie przez różne ligi pogańskie co raz większej potęgi tego nieprzyjaciela, a na ostatek przed Bogiem samym, który serce nasze lepiej widzi, oświadczyliśmy się, że z tak ciężkiej wojny uwolnić kiedykolwiek miłą Ojczyznę jedyne nasze staranie jest i było.

Iż jednak dla przeciwnych niektórych województw artykułów nie mogliśmy powtórzonymi prośbami naszymi i perswazyjami wymóc na stanach koronnych, aby do skuteczniejszej ad casum summae necessitatis przystąpili obrony nad tę, która na przeszłym sejmie jest pozwolona, bo ani do pospolitego ruszenia, ani do wyprawy z niego proporcjonalnej, ani do łanowego nie chcieli swoich stosować intencji, przyszło nam do konkluzyjej sejmu terazniejszego przystąpić mając zupełną nadzieję, że Pan Bóg rozróżnione animusze na partykularnych sejmikach złączy i zjednoczy za wzięciem namówienia sposobu około tego posłów ziemskich do uprzejmości i wierności waszych. Do czego się tym snadniej z powinności i miłości nie tylko Ojczyzny i dostojęstwa naszego, ale dla zasłony siebie samych i wybawienia z tak jawnego niebezpieczeństwa przychylicie. A że na tym Rzeczpospolita wszystkie swoje zasadziła siły i bezpieczeństwo upewniona będąc, [k. 412] że 50 000 wojska uchwalonego na przeszłym sejmie⁴²⁸ potędze nieprzyjacielskiej słuszny mogła dać odpór, nie uważywszy tego, że pozwolone podatki na przeszłym sejmie nie mogli takowemu zaciągowi respondere. Jako bowiem ad diem 1 ianuarii roku przeszłego po zerwanym sejmie w borgu wojsko zostało przez dwie ćwierci 24 000 [zł], a w trzeciej eiusdem anni ad 1 octobris 17 000 [zł], tak dopiero zapłatę na przeszłym sejmie ośmi poborów, i to cum abiuratis pozwolono. Który defekt na terazniejszym sejmie pozwoiliwszy zupełnie wnieść do skarbu pomienione 8 poborów suppleverunt województwa. Które to pieniądze, acz by były wystarczyć zapłacie pomienionych ćwierci, przydawszy do tego reszty dawniejszych podatków, iż jednak blisko miliona różnym osobom odpuściła Rzeczpospolita, ujma się za tym w zapłacie stać musiała. Który defect ex liberalitate Rzeczypospolitej przychodzący długi przyczynił. Te zaś ćwierci

⁴²⁸ *Sejm warszawski 1652 r., Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 257.*

a die 1 octobris roku przeszłego, które tak dawnego, jako i nowego zaciągu wojsko w liczbie 50 000 wchodzi, iż dziesiątkiem poborów salvis abiuratis wypłacone być nie mogły, to samo wielkie w zaciągu i w płacy uczyniło pomieszenie, bo proporcją biorąc 50 000 wojska do zupełnych półdziewiąta poborów, dziesięć cum abiuratis na to wystarczyć nie mogły, więcej w sobie mając defektów, aniżeli półtora poboru. Ani tedy wojsko być zaciągnięte przy takich defektach w postanowionej liczbie mogło, ani pieniądze onej wystarczyć. W czym się bacząc na terażniejszym sejmie stany koronne na te dwie ćwierci przeszłe ad diem 1 aprilis 17 zupełnych poborów supplendo defecta [k. 412v] półdziewiątu poborów na każdą ćwierć potraciwszy to, co już każde województwo przez asygnacje wydało, pozwolili. Ażeby to u nikogo w podziwieniu nie było, że na te dwie ćwierci przeszłe zupełne się wnoszą podatki, a wojsko niezupełne zostaje, tedy tak się to deklaruje, że residuum tych pieniędzy supplebit niedostatek owych ośmiu poborów na zapłacenie dawniejszych ćwierci i to nagrodzi, co przez różny szafunek u było było. A że a die 1 aprilis na przyszłe ćwierci po półdziewiąta poboru zupełne pozwolono, wiedzieć to potrzeba, że tylko 48 000 wojska za te pieniądze być może, gdy się zaś w to zwyczajne poczty rotmistrzom i cudzoziemskiego wojska potracą, ledwo 40 000 zupełnych wojska kłaść się może. Do którego kompletowania lubo wszystkie starania nasze obracamy, ten jeden największy obex zostaje, [iż] jużby ten suplement zaciągnięty mieć potrzeba, a pieniądze dopiero z sejmików relacyjnych uchwalone być mają i ledwo na komisję zwiezione będą. Jaka tedy trudność w rozdawaniu tych suplementów być musi, łącno uważają uprzejmości i wierności wasze.

Wiadomo i to uprzejmościom i wiernościom waszym być rozumiemy, że na przeszłym sejmie zaciągnęła się Rzeczpospolita wojsku w obietnicę dwóch ćwierci darownych, względem których dziewięćdziesiąt i kilka tysięcy dało się już temu wojsku pod Sokalem. Na którym pozwoleniu sadząc się jakośmy na przeszłym sejmie one wojsku asekurowali, tak i na terażniejszym tośmy potwierdzić za upominaniem się wojska musieli, które iż bez pieniędzy zapłacone być nie mogą, żądamy gorąco uprzejmości i wierności waszych, abyście na nie w dług się nie zawodząc 6 poborów, jako to skarb deducit, na komisję wystawili. Co gdybyście uprzejmości i wierności wasze teraz opuścili, do tego by na potym po staremu przyjąć musiało z niemałym pomieszeniem już ordynowanych [k. 413] podatków, gdyż prędzej się do tego da przywieść wojsko (co doświadczeniem approbatur), że raczej zasłużonej będzie czekać ćwierci, aniżeli darownych przy zapłacie ustąpi.

To tedy wszystko uprzejmościom i wiernościom waszym pokazawszy żądamy gorąco ojcowsko napominając, abyście wszystkie na stronę difidencji odłożywszy, do tego się rzucili sposobu, który najskuteczniejszy

szczera ku Ojczyźnie miłość i do ratunku jej ochota wynajdzie, nie ubezpieczając się na uchwalonym wojsku, którego liczba coraz się zmniejsza, i to gdy za sobą żadnych posiłków nie widzi, na oczywiste nie tak się śmie narażać niebezpieczeństwa.

Co per omnia sacra amore Patriae i same uprzejmości i wierności waszych cara pignora inculcamus, a czynimy to własną i oczywistą Rzeczypospolitej potrzebą przywiedzeni. Co i same na teraźniejszym sejmie województwa przyznały, krom kilku, że własna necessitas instat ratunku Ojczyzny i o nią gorliwie stawali. Że jednak każde się w swoim koncepcie kochając, gdy jedni przy łanowym żołnierzu, drudzy przy pospolitym ruszeniu, trzeci przy wyprawie z niego proporcjonalnej do substancyjnej każdego zasadzali się, na jedno zgodzić się nie chcieli, lubo byśmy byli na którykolwiek z naszej strony sposób przypadli. Czego uprzejmości i wierności wasze powetować chciejcie i wziętą przez posłów swoich do siebie obronę do skutku przywiedźcie, której my nisi adacti extrema necessitate zażyjemy, co słowem naszym et fide Regiae obiecujemy, zdając to całe na miłość Ojczyzny i dostojeństwa naszego, których w takowym razie starożytną cnotą nie odstąpicie.

A że najprędszy i najskuteczniejszy być rozumiemy sposób dawno od przodków naszych podany i zwyczajem aprobowany pospolitego ruszenia, ten i teraz uprzejmościom i wiernościom waszym przed oczy stawisz, abyście się do niego stosować chcieli. Kto by jednak z uważnych przyczyn sam się stawić nie mógł, takiego na miejsce swoje i z takim wystawił poczem, który by i dostojności osoby jego i fortun od Pana Boga pozwolonych [k. 413v] mógł odpowiedzieć, motłochem nie zastępując całości Ojczyzny. Zpełnej jednak jesteśmy nadziei, że dotąd nie wygaś chwalebny on starożytnych przodków uprzejmości i wierności waszych ferwor i miłość ku Ojczyźnie, tudzież i dostojeństwu naszemu, że się sami osobami swymi stawicie, przy których ochotnie głowę naszą królewską poniesiemy, byleśmy kiedy tylko pożądaną tej Ojczyźnie pokój własnymi trudami sprawić mogli.

Pójdzie w odległe wieki pamiętny ten przykład godny do naśladowania nym potomkom miłości przeciwko Ojczyźnie i przeciwko nam uprzejmości i wierności waszych. Do której chwały, jeśli przyjdzie, życzymy, aby miasta i miasteczka nasze dziesiątą osobę opatrzoną rynsztunkiem i żywnością wyprawili. I wybrańcy aby jako najprędzej każdego województwa do obozu się pośpieszali.

Co uprzejmościom i wiernościom waszym do uwagi podawszy życzymy, aby sam Pan Bóg ku dobru wspólnej tej Ojczyzny zdania i rady uprzejmości i wierności waszych kierował i jednoczył one.

Dan w Brześciu Litewskim, dnia 21 kwietnia r. P. 1653.

Jan Kazimierz król.

2. *Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 413v–420v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Piotr Opocki podwojewodzi krakowski, marszałek sejmiku 2 V 1653 r. [feria sexta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/III, k. 267–271 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 436–445 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 72–84 – kopia.

[k. 414] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik relationis na dzień dzisiejszy, to jest pro 29 aprilis przypadający zjechali, przychylając się do deklaracyjej o podatkach przez ichm. panów posłów naszych na sejmie przeszłym uczynionej i do konstytucyjej, którą generaliter wszystkie województwa ad quaemvis repentinum casum dostateczniejszą i skuteczniejszą obronę na sejmikach relationum obmyślić zawzięli się, takową zgodnie uczyniliśmy uchwałę.

Naprzód co się tyczy ośmiu na zapłatę dawniejszych zasług wojsku i znowu po dziewiąciu we dwóch ćwierciach poborów na świeże zaciągi na pierwszym przedtym sejmie salvis abiuratis omnium declarationum przez ichm. panów posłów pozwolonych i przez nas na sejmiku relationis lewartowskim loco ośmiu półpiąta [4,5] z tej racyjej, że na komisyyej lubelskiej suma 25 981 [zł] gr 23 pieniędzy 9 ultra debitum przez pany poborce nasze inferowana jest, także i po dziewiąciu we dwóch ćwierciach uchwalonych. Iż te wszystkie podatki przeszłe na terazniejszym w Brześciu odprawującym się sejmie do liczby 25 poborów sine quibusvis abiuratis et defectibus propter certitudinem proventium Reipublicae redukowane są, tedy o tych podatkach przeszłych także naszą zgodnie namówioną czynimy deklaracyją, iż od nas półczwarta poborów mniej względem przebrania na komisyyej lubelskiej do skarbu inferre przychodzi się. Tedy panowie poborcy nasi mają te wszystkie przeszłe podatki do dwudziestu półtora poborów quadrować i dobierać, i ktokolwiek przedtym dwadzieścia i półpiąta poborów sine abiuratis [k. 414v] do rąk panów poborców oddał, temu 3 pobory ultra debitum wydane w niżej specyfikowanych podatkach przyjąć i potrącić mają, a kto cum abiuratis pomienione pobory przeszłe wydawał, tedy powinien będzie takowy każdy dziedzic, a bonorum tak regalium, jako i spiritualium possessor, non obstantibus quibusvis iuramentis, super desertatas et conflagratas factis et laudi województwa naszego, wyjąwszy pogorzałe dwoje miasteczka Łuków i Kocko, którym praesenti laudo liberacyjej względem pogorzeli według prawa pozwalamy i od płacenia tych abjurat uwalniamy. A te defecta aby z czopowego takrocznego, które jest przy jm. panu Hańskim było założone. Postanawiamy de suo wszelakie defectus założyć et intra decursum duorum septimanarum a data oblatis praesentis laudi do rąk panów poborców oddać tak, aby wszystkie miasta i wsi podług rejestru anni 1629 poborowego suma dwudziestu półtora poborów integre oddali.

Quantum zaś attinet do półdziewięciu poborów na dwie ćwierci na terazniejszym sejmie na dalszą zapłatę wojsku pozwolonych, z tychże pierwsze półdziewięta poboru a data sejmiku terazniejszego intra spatium trium septimanarum sine quibusvis abiuratis et defectibus wszyscy wydać powinni będą sub poenis contra retentores contributionum publicarum in legibus descriptis. A jeżeliby się kto takowy znalazł, żeby pomienionych podatków intra tempus praefixum nie oddał, tedy forum w grodzie co do lubelskiego i urzędowskiego powiatów w lubelskim, co do łukowskiego powiatu w łukowskim sine adcitatione terminum extra cadentiam terminorum praefigujemy, a na kim by kondemnata stanęła, tedy grody sine quavis mora egzekucyjną czynić powinni będą tak, aby panowie poborcy nam wcześniej pomienione podatki exigere mogli i do rąk jm. pana szafarza naszego przed komisją oddali. Które pieniądze [k. 415] jm. pan szafarz nasz na przyszłej komisyjey do skarbu inferre i kwit dostateczny otrzymać powinien będzie.

A jakeśmy na przeszłym sejmiku lewartowskim ichm. księży plebanów, którzy curam animarum mają, od przykładania się do poborów uwolnili, a na dziedziców i posesorów włożyliśmy to, aby de suo za ichmciów respectu decimae pobory założyli, tedy i na ten czas tego cośmy raz ultro ac benevole praestitimus pro praeteritis dotrzymujemy, tak jednak, żeby ciż ichm. księża plebani z włók poświętnych pobory przeszłe, także i półtrzecia poboru na suplement wojska pod Beresteczkiem erogowane według konstytucyi przeszłego sejmu sine mora popłacili, a in futurum a data sejmiku tego podatki wszystkiej Rzeczypospolitej płacić będą powinni.

Na zapłacenie zaś do skarbu w drugiej ćwierci półdziewięciu poborów naznaczamy czopowe po miastach, miasteczkach, wsiach tak szlacheckich, jako też duchownych i królewskich na sejmiku lewartowskim uchwalone, które sine omni controversia, praevio iuramento według opisu pomienionego laudum od win, miodów, piw, gorzałek i inszych wszelakich likworów wybierane być ma. Do tego według dawnego zwyczaju i uchwał sejmikowych naszych furmankę, okrom skarbowej generalnej, druga ordinarie aby w województwie naszym zawsze wybierana była postanawiamy, z której panowie poborcy nasi rationem zawsze reddere powinni będą. A w tym roku cokolwiek z niej accedet, na wypłacenie tych półdziewięciu poborów naznaczamy, nadto reszty wszystkie z czopowego tak winnego, jako i piwnego i od wszelakich inszych likworów przeszłych lat wybieranego tak w miastach, jako i we wsiach szlacheckich, królewskich [k. 415v] i duchownych, także i poborów dawniejszych przy panach poborcach będące. Którzy to panowie poborcy na dzień 20 miesiąca maja tu do Lublina zjechać i przed ichm. pany Danielem Iżyckim sędzim ziemskim lubelskim, Adamem Pszonką chorążym chełmskim, Piotrem

Opockim podwojewództim krakowskim, marszałkiem natenczas koła naszego, Adamem Suchodolskim, Maciejem Turskim wojskim łukowskim, Szczęsnym Szaniawskim wojskim mielnickim, Jerzym Szornelem sędzim grodzkim lubelskim, Marcinem Suchodolskim, Markiem Zwiartowskim, Stanisławem Lesieckim podwojewództim chełmskim i komornikiem granicznym lubelskim, deputatami od nas do wysłuchania liczby uproszonymi i deputowanymi, absentia aliquorum non obstante, dostatecznie rachunki uczynić powinni będą, i zaraz cokolwiek reszt się pokaże, nie zasłaniając się retentami żadnymi, ponieważ dosyć czasu mieli do dochodzenia i ewinkowania ich, oprócz takowych, na które egzekucyje nastąpiły, tedy według konstytucyje 1629 starostowie, urzędy o nieewinkowanie onych powinni respondere, one in instanti przy odprawieniu rachunku każdy swoich do rąk jm. pana Jerzego Szornela sędziego grodzkiego lubelskiego, szafarza naszego, oddać powinien będzie i kwit dostateczny od ichm. panów komisarzów nomine województwa, którym to praesenti laudo w moc dajemy, otrzyma. A jeśliby który z panów poborców do uczynienia rachunków nie stawił się albo reszty nie oddał, każdemu takowemu termin zawity sine quavis adcitatione na sądach skarbowych blisko przyszłych lwowskich na ten czas, gdy się województwo w skarbie rachować będzie, ex delatione jm. pana szafarza naszego naznaczamy. [k. 416] A jeśliby tak czopowe terażniejsze tegorocznie, jako też i reszty z furmanką na zapłacenie do skarbu sumy półdziewięciu poborów nie wystarczyły, tedy warujemy to sobie praesenti laudo, że da Pan Bóg gdy się zjedziemy na elekcyją deputacką feria secunda post festum Nativitatis Beatae Mariae Virginis [15 IX] według prawa przypadającą, wolno nam będzie natenczas sub eadem autoritate legis, którą ma niniejsze laudum, podatki takie, jakie by necessitas Reipublicae exigeret, postanowić.

Więc że Żydzi wszyscy w Koronie post annum 1629 od wszelakich podatków Rzeczypospolitej, oddawszy sumę in vim pogłównego na nich asygnowaną, z prawa pospolitego wolnymi zostawają, aż in anno 1643 lege publica in perpetuum nie tylko do płacenia annuatim pogłównego, ale też i do wszelakich innych podatków, jako podymnego, szosu, poborów, od rzemiosł w województwach adstricti sunt a nihilominus w naszym województwie mieszkający przez czas długi żadnych nie dawali temere podatków. A żeśmy byli użyli e medio sui jm. pana Macieja Turskiego wojskiego terażniejszego łukowskiego, aby z nimi o to na Trybunale Radomskim prawem czynił, lubo tedy oni pro illis praetensionibus województwo nasze uspokoili nihilominus, że non constat, jaką by sumę mieli ratione szosu, od rzemiosł in posterum do panów poborców oddawać, tedy upraszamy tegoż jm. pana Turskiego, aby on iuxta contenta dekretu Trybunału Radomskiego nieomieszkanie wszystkie żydowskie domy i rzemieślniki

ich w miastach i miasteczkach tak królewskich, duchownych, jako też i szlacheckich policzył [k. 416v] i regestr tego wszystkiego do grodu lubelskiego w lubelskiej ziemi, a do łukowskiego w łukowskiej ziemi będących podał. Według którego rejestru podatki tak przeszłe, jako i terażniejsze w niniejszym laudum wyrażone w liczbie wszystkich poborów trzydziestu na przyszlą elekcją deputacką przez starszych swoich oddać do pana szafarza naszego. A pobór od rzemioł rzemieślnicy ich lubo przeciwko prawom miejskim artificia exercent, lecz że teraz w miastach rzemieślnicy powietrzem przymierali, aby pozostali w płaceniu poborów zakładając za umarłych ciężkości nie mieli, tedy wszyscy ile się ich znajdzie w miastach i miasteczkach według tego rejestru, nil derogando praesenti laudo, iuribus et privilegiis civitatum, do cechów miejskich poborowe składki względem tych trzydziestu poborów oddać powinni będą.

Nadto uważając coraz to większe na Rzeczpospolitą następujące niebezpieczeństwa, a stosując się do konstytucyj terażniejszego sejmku o dalszej obronie in omnes casus repentitos postanowionej⁴²⁹ i do intymowania listownego JKMci P. n. m. ad propulsandum hostem⁴³⁰, mając przed oczyma cnych przodków naszych miłość ku Ojczyźnie, którą nam odwagami krwi swojej znacznie rozszerzoną zostawili, a chcąc się nieodrodnymi, i owszem, godnymi pokazać ich potomkami i w terażniejszym ciężkim razie Ojczyznę naszą miłą według możności naszej wiernie i skutecznie ratować, przykładaliśmy sobie różne subsidiorum media i po niemałych przez czas słuszny namowach z wielu uważnych przyczyn, a z tej osobliwie, która najbardziej urget, abyśmy dalej uszli gniewu Boskiego i [k. 417] (quod absit) zguby ostatniej tej Ojczyzny, co oboje pieniężny żołnierz przez nieznośne uciążenie ubogich ludzi dotąd na Rzeczpospolitą zaciągał i zaciąga, zgodnie na wyprawę z łanów albo z włók z dóbr generaliter wszystkich miast i miasteczek i wsi szlacheckich, królewskich i duchownych, darownych i świeżo pokupionych albo też przez fundusze przypadłych, które się w okręgu tego województwa naszego w lubelskim i urzędowskim powiatach i w ziemi łukowskiej zawierają i które są wedle kwitów poborowych starych i najdoskonalszych, nie excipując żadnych desolat i desertat lubo odprzysiężonych znaleźć mogą, z dziesięciu łanów albo z włók i z zagród osiadłych rolnych rachując ich 5 na jeden łan albo na jedną włókę, jednego konnego na dobrym koniu, który by competenter mógł być w poczcie kozackim popisany, ryszunkiem dobrym, to jest z bandoletem i z parą pistoletów, we zbroi albo w pancerzu u kogo pod ten czas alterutrum horum znaleźć się może. Na którą komputacją exactam i kombinowania wsi

⁴²⁹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 257.*

⁴³⁰ *Zob. wyżej list królewski z 21 IV 1653 r. (nr 1).*

i osób, kto z kim, uprosiliśmy deputatów e medio nostro do lubelskiego i urzędowskiego powiatów ichm. panów Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, Daniela Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego, Jana Dunina Borkowskiego podczaszego sandomierskiego, Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego, Adama Suchodolskiego, Pawła Orzechowskiego, Marka Zwiartowskiego, a do ziemi łukowskiej ichm. panów Jana Bartosza Kazanowskiego starostę łukowskiego, Jakuba Domaszewskiego Widlicę chorążego łukowskiego, Stanisława Widlicę sędziego [k. 417v] ziemskiego łukowskiego, Andrzeja Olędzkiego podśędka ziemskiego łukowskiego, Samuela Samborzeckiego pisarza ziemskiego łukowskiego i urząd grodzki łukowski, jm. pana Szczęsnego Szaniawskiego wojskiego mielnickiego, Macieja Turskiego wojskiego łukowskiego, Stanisława Celińskiego pisarza grodzkiego radomskiego, Kazimierza Rogalę, naznaczając lubelskiemu i urzędowskiemu powiatom diem 20 maii, w łukowskiej ziemi diem 6 maii na zwyczajnych miejscach. Na które dni i miejsca ichmciowie zjachawszy i tam, absentia nonnullorum non obstante, zasiadłszy wezmą przed się księgi i kwity poborowe i z nich nikomu i samym sobie nie folgując, w czym conscientias ichmciów oneramus, tę wyprawę iuxta praescriptum laudi praesentis in bonum redigent ordinem spiszą i rękami swymi podpisaną do grodów obydwu podadzą, na ostatek i po parafiach roześlą⁴³¹. Ile tedy kto z obywatelów tego województwa wszystkich nemine cuiuscunque status, conditionis et praeminentiae excepto w posesyjej swojej będzie miał łąnów albo włók i zagród rolnych, na jeden łąn po pięciu porachowanych w dobrach duchownych (wyjąwszy grunty poświęćne kościelne, z których curam animarum gerunt), ziemskich i królewskich, byle z każdych dziesięci łąnów albo włók konnych trybem i porządkiem wyżej opisanym stawić będzie powinien, a kto sam nie ma dziesięci łąnów albo włók z drugim, trzecim, czwartym, by i z dziesiątym złożony być ma. A jako każdemu wolno, by kto miał najwięcej łąnów, a zatym większą [k. 418] liczbę konnych stawił, samemu iść na swym poczcie, tak z tych, którzy się składać będą bliższy jeden będzie, którego przy popisie ichm. panowie komisarze nasi magis idoneum uznają, aby sam szedł in persona, a drudzy równie się składając wyprawić byli powinni, hoc praecauto, aby i on dał to, co na niego między drugimi przyjdzie. Gdyby też jeden chciał za wielu stawiać poczty, tedy i to ma być wolno, wszakże nie więcej nad 4 konie za wszystkich ma być przyjmowano, a to dlatego, aby konie miał każdy tym lepsze, im ich mniej stawi, rynsztunek porządniejszy i aby się mógł dostateczniej

⁴³¹ *Rezultaty swojej pracy 20 V 1653 r. w Lublinie komisarze oblatowali 24 V w grodzie lubelskim, APL, CLRMO 81, k. 584–591: Komput wyprawy z łąnów podług laudum pośledniejszego na sejmiku relacyjnym kładąc z dziesięćmi łąnów jednego konnego przez ichm. panów komisarzów do tego deputowanych die 20 maii w Lublinie spisany.*

z miejsca prowiantować a na wojnie snadniej bez szkody z wszelakiego stanu ludzi wyżywić. Którzy ludzie w ciągnienu według porządku prawa pospolitego ruszenia zachować się powinni i o szkody, wszelakie ekscesy, wedle tegoż porządku i konstytucyjy anni 1621⁴³² sprawować się i sądzić mają. A kto się w lubelskim i urzędowskim powiatach na tę wyprawę raz zaciągnie, ten w ziemi łukowskiej do zaciągu nie ma być przyjmowany et e converso. Aby ta nowa wyprawa i nowy zaciąg nie przyciągnęła z wojsk pieneznych w służbie będących ludzi rycerskich, przez co by niepewność liczby i wariacja wojsk sequeretur, warujemy praesenti laudo, aby takowych, którzy by byli obligowani żołdową służbą Rzeczypospolitej, zaciągając się nikt nie ważył. Jenowolno będzie każdemu, jeśli sam jako non obligatur nie pójdzie, na miejscu swoim i na poczcie syna, brata, krewnego, lubo i szlachcica znajomego i armis tractandis idoneum, który by wojennej wyż opisaney zwierzchności podlegając towarzystwo albo czeladź swego pocztu, gdyż [k. 418v] tych apud potentiores musi być niemało, in officio trzymał.

A jako dziedzice wszyscy z dóbr swoich zastawionych, in vim reemptionum zawiedzionych albo zaarendowanych lub w interesie od pieniędzy danych do wyprawy wyżej wyrażonej z łanów albo z włók, także z zagród na łany i włóki porachowanych z dziedzictwa swego wyprawić powinni, przy tym wszyscy zastawnicy i quovis contractu omnium obligationum redolenter possessores z łanów według kwitów poborowych, oprócz tych zastawników, którzy additamenta quotannis dziedzicom dają, tam względem mutui fructus commune onus wyprawy być ma. Także wyderkarze, arendarze i co z interesu pieniędzy pożyczają z osobna od sum swoich, to jest od każdych 20 000 zł który ma tak wiele, a który nie ma z drugimi się do tej kwoty spisując, konnego jednego modo quo supra wyprawować mają. A który by debitor od sum nie dawał prowizyjy, tedy będzie jemu wolna rekuperacyja u niego tego, co na wyprawę erogabit.

A że w województwie naszym znajdują się duchowni, kupcy, na ostatek Żydzi, którzy per arendam dobra dziedziczne jawnymi lub skrytymi kontraktami trzymając, tedy i ci wszyscy nad to, co ex statu et conditione sua powinni, także od sumy 16 000 zł konnego wyprawić powinni będą. Do tego kupcy i jubilerowie miast królewskich jako do pospolitego ruszenia od każdych 16 000 zł w towarach i handlach swoich będących tak teraz do tej wyprawy już nie od ośmi, ale od 16 000 zł habita ratione czasów terazniejszych konnego wyprawiać mają.

A z miasta zaś wyprawę mieszczan tak deklarujemy; którzy łany trzymają, [k. 419] z łanów kwitów poborowych, a którzy rzemieślnicy na

⁴³² Vol. const., t. III, vol. 1, s. 298.

domach i komorach siedzą dziewiętnaście dwudziestego piechotnego wyprawić powinni. A którzy ichmci w różnych województwach mają swoje posesyje, tedy kto stawi w jednym województwie albo powiecie z dóbr różnych w województwach leżących tak wiele, jako ze wszystkich powińien, ten dosyć uczyni prawu pospolitemu.

A że jw. jejm. pani podskarbina koronna⁴³³ na ten czas w województwie naszym rezydująca przez sługi swoje w kole naszym, iż względem majątności swoich tak w lubelskim, jako i w inszych województwach leżących piechoty porządnej i służącej za jednego konnego dwóch pieszych stawić deklarowała się, jako to i w przeszłych okazyjach wojennych czynić jejmć raczyła, tedy to od jejmci wdzięcznie przyjąwszy takowej wyprawy dla porządnej i ćwiczonej piechoty samej tylko jejmci pozwalamy.

A iż się znajdują dobra, z których poborów nie dają i kwitów nie otrzymują, jako miasteczka Janów, Modliborzyce, także wsi Sitno, Kujawy, Koszuty, Jawniki, Celejów, Nowodwór i inne wszystkie in genere, które by się znajdowały, takowych dóbr każdy possessor powinien albo sam przez się przed pomienionymi ichm. pany deputatami naszymi stanąwszy tacto pectore sub conscientia przyznać wiele ma łanów albo włók i zagród z rolami, lubo wójta przysłać albo poddanego swojego, który by przysiągł na tę liczbę, co gdy uczyni trzy części tylko łanów albo włók mają [k. 419v] mu być kładzione i liczone do wyprawy, a czwarta ma defalkari.

Którym ludziom ściągnienie i popis lubelskiemu i urzędowskiemu powiatom pro die 5 iunii pod Lublinem, łukowskiej zaś ziemi 29 maii pod Łukowem naznaczamy. Na który popis ze wszystkim porządkiem tak jako do obozu stawić sub poenis de expeditione bellica sancitis takowego żołnierza obligujemy się. Którzy jednak ruszyć się nie powinni będą, jeno za konsensem wszystkiej Rzeczypospolitej tum exigente necessitate i równo z inszymi województwy do generalnego obozu, a stanąwszy z takowej wyprawy żołnierza, tedy już luboby i wici wyszły na pospolite ruszenie, nie mogąc wystarczyć większym ciężarom, ponieważ też JKMć in optionem dał ze dwóch namów obrony jedną, albo pospolite ruszenie albo in vim jego łanową wyprawę, ad aliud genus wojny i samego pospolitego ruszenia pociągnąć się nie damy.

Na ostatek iż propter incommoditatem temporis rewizya wybrańców nie jest odprawiona, tedy ci wszyscy ichmć w przeszłym laudum naznaczeni we wszystkim województwie powinni tę rewizyją przed świątkami [1 VI] sine mora odprawić, a in locum jm. pana miecznika lubelskiego⁴³⁴

⁴³³ Zofia z Tęczyńskich Daniłowiczowa, wdowa po podskarbin Janie Mikołaju Daniłowiczu (zm. 7 I 1650).

⁴³⁴ Jan Iżycki.

jm. pana Baltazara Trembińskiego do powiatu lubelskiego i urzędowskiego naznaczamy.

A iż Rzeczpospolita na terażniejszym sejmie inszy przed się modum płacenia wojsku ordynowała, tedy już jm. pana Wojciecha Jezierskiego Gołąbka do płacenia i odwożenia pieniędzy ludziom województwu lubelskiemu naznaczonym obranego komisarza od tej pracy i funkcyjej uwalniamy, jednak raz pozwolonego i nieoddanego za przeszły czas salarium zawdzięczając braterską ochotę i pracę jmci złp 500 u jm. pana szafarza naszego odebrać naznaczamy.

Więc że jm. [k. 420] ksiądz Rozwadowski pleban ulański częścią propter iniquitatem temporis, częścią dla żołnierskiej agrawacyjej i inszych spezy na kościół spendowanych przeszłych tak wielkich poborów wydać nie mógł, tedy nie chcąc aggravare onego i pietati onego annuendo, aby competentius chwałę Bożą w kościele swym pomnażał, przychodzących od niego retent przeszłych zł 130 odpuszczamy.

Jm. pan [Stanisław] Celiński pisarz grodzki radomski a przeszły poborca łukowski lubo jeszcze nie ewinkował pewnych retentów, nihilominus chcąc się facilitować, de suo resztę od siebie przychodzącą na rachunkach oddać deklarował się, tedy za oddaniem kwit ichm. panowie deputaci dać powinni będą salvam repetitionem do ewinkowania retent apud retentores reservuntur, prout et praesenti laudo reservamus.

Przy tymże jm. pan Zbigniew Sługocki podsędek chełmski do rachunków na czas wyżej opisany równo z innymi pany poborcami dla incydencyje roków ziemskich krasnostawskich zjechać nie może, tedy onemu inszy czas, to jest 14 maii przed tymiż ichm. pany deputatami, którzy na ten czas w Lublinie będą, do oddania rachunków, a zatym do oddania za wyrachowaniem kwitu naznaczamy.

A że sejm blisko przeszły non in loco solito contra unionem et iura był złożony, a dla wielkich przyczyn na tymże sejmie prawo około tego, aby to nigdy na potem nie bywało i związku świątobliwej unijej nie naruszało, tedy tę materyję w cale sobie na przysły sejm zachowując zleciliśmy temuż jm. panu dyrektorowi koła naszego i przy nim niektórym z pośredka siebie deputowanym osobom manifestacyję około tego w grodzie uczynić.

Które to laudum nasze konstytucyją aprobowane zgodnie umówione zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego do akt grodzkich lubelskich i łukowskich ręką swą podpisawszy podać.

Działo się w Lublinie, die 29 aprilis a. D. 1653. Piotr Opocki [k. 420v] podwojewodzi krakowski, marszałek sejmiku odprawującego się w Lublinie cum paragraphis in tribus locis mp.

3. Manifestacja marszałka i deputatów sejmiku relacyjnego w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 407v–408v – manifestacja złożona w grodzie lubelskim 2 V 1653 r. [feria sexta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1653].

[k. 407v] Do urzędu i akt niniejszych grodzkich starościch lubelskich obecnie przyszedłszy ur. Piotr na Opocznie Opocki podwojewództwi krakowski, marszałek natenczas sejmiku relationis po sejmie walnym koronnym w Brześciu świeżo odprawionym złożonego, Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski, Zbigniew Sługocki podsędek chełmski od województwa ad infrascripta peragenda deputowani, imieniem tegoż województwa zanieśli publicam manifestationem w sprawach i potrzebach niżej wyrażonych, nie tylko województwo tutejsze, lecz całą Rzeczpospolitą zachodzących w ten sposób.

Ponieważ panowie posłowie naszego województwa na przeszły sejm w Brześciu złożony zesłani, acz to mieli sobie od nas w artykułach podano, atoli, jako nam referowali, dla obmyślenia obrony Rzeczypospolitej w tak nagłym jej a ciężkim urazie dla obrady [k. 408] o całości Ojczyzny wspólnej nie mogli na tymto sejmie otrzymać publicam legem⁴³⁵, którą by się to warowało, iż sejmowi przeszłego złożenie jako świątobliwym związkom nierozdzielnej uniej polskiego i litewskiego narodów przeciwne, a samą tylko gwałtowną potrzebą i powietrza morowego uchroną wymyślane, nie miało i nie ma ullam inducere sequellam ani vestigium alicuius exempli. Składanie in posterum sejmów w W. Ks. Litewskim, lubo przy zaczęciu tegoż sejmowi naszego województwa posłowie, a przy dokończeniu województwa sandomierskiego i innych województw posłowie ziemscy równo z naszymi publice się przeciwko temuż sejmowi względem miejsca opowiadali i gotowość swoją do warowania, aby to in posterum nie było oświadczać. Jednak my tak universaliter singuli, jak i singulariter universi in hoc notabili publici praeiudicii id dismembrationis (quod absit) provinciarum Regno annexarum et iunctarum periculo warujemy to sobie fide publica, iż dla zatrzymania prawa pospolitego i tej to świątobliwej uniej między narody pomienionymi nie tylko pismem, lecz i przysięgami utwierdzonej i dotąd nienaruszenie zatrzymanej mamy tego na przyszłych sejmikach naszych sejm poprzedzających skutecznie popierać i panom posłom naszym przyszłym w artykułach podawać, aby ta jedna vix złożenia sejmowi przeszłego w Brześciu z własnej a gwałtownej potrzeby uczyniona nie szła nigdy in sequellam i nie była kładziona in exemplum. A jeżeliby kiedy drugi sejm w Księstwie Litewskim ex quacunque occasione był [k. 408v] złożony, iżby to był już powtórzony przykład przeciwko jawnemu prawu unionis i innym

⁴³⁵ Zob. niżej manifestacja Jacka Michałowskiego jednego z posłów lubelskich na sejm w Brześciu. Szerzej o posłach lubelskich na sejmie brzeskim zob. T. Ciesielski, *Sejm brzeski 1653 r.*, s. 134-135 i in.

konstytucyjom o składaniu sejmów uchwalonym, submitujemy się ex nunc protunc posłów na taki sejm ad consultandum nie posyłać, tylko ad contradicendum sejmowaniu w Księstwie Litewskim.

A że nie mniej nas afficiunt pewne konstytucyje na tymże sejmie w Brześciu odprawionym na zniesienie dekretów i kondemnat trybunalskich⁴³⁶ sine vocatione partium et cognitione causarum postanowione, wazujemy i to sobie na potym i zawsze, iż takowemu znoszeniu dekretów i kondemnat trybunalskich przez artykuły i posły nasze omnimode zabiegać i powagi Trybunału Koronnego jako ojczystego sądu naszego do zatrzymania równości i wolności stanu szlacheckiego, także dekretów i kondemnat jego całości według praw o tym opisanych przestrzegać będziemy, i aby takowe i tym podobne konstytucyje nie stawały pro nostra libertate et potestate každemu województwu aequali oponujemy się.

4. *Manifestacja Jacka Michałowskiego, posła województwa lubelskiego na sejm w Brześciu wniesiona w Lublinie 6 czerwca 1653 r.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 81, k. 667v–668v – oryginał; w grodzie lubelskim złożona 6 VI 1653 r. [feria sexta post festa solennia Sacri Penthecosten proxima a. D. 1653];* **Rkp. 2.** *B. Ossol., rkp. 217/II, k. 103–103v – kopia.*

[k. 667v] Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Lublinensia personaliter veniens gen. Hiacinthus a Michałów Michałowski SRMtis [k. 668] aulicus, prout in comitiis generalibus Brestensibus proxime praeteriti in Lithuania celebratis munus nuntii terrestris de palatinatu Lublinensis agens, pro fide et munere officii sui, praecavendo ne iura et leges laudabiliter in comitiis generalibus sancitae et antiqunte laudis conventuum particularium convellantur, cum quadam infelicitate Reipublicae praesidium et defensio Regni laudatissimis maiorum institutis comitali autoritate et unanimi consensu omnium ordinum circa conclusionem eorundem comitiorum statui nequerit constitutione, permissum sit in conventibus particularibus relationum modum eiusdem praesidii et defensionis posse laudare. Exinde idem gen. Michałowski uti nuncius terrestris impetrata voce publica, ne inaequalitas aliqua hac ex occasione vel quid simile cum praeiudicio iuris publici ac convulsione status emergat publice ex palam praecustodivit et solenniter manifestatus est, se non in alium defensionis et praesidii praedicti consensisse consentireque modum nisi in eum, qui legibus Regni inniteretur, quive dignitati SRMtis Domini nostri clementissimi suorumque debitis officiis aulicorum aequalitati status nobilitaris et praerogativis officium quorumvis non praeiudicaret, ut si expeditio generalis placuerit, eandemque prosequi necessum fuerit, sine divisione sub praesentaneis auspiciis SRMtis Domini nostri clementissimi, moribus

⁴³⁶ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 330.*

antiquis et consuetudine solita non prout aliqui [k. 668v] palatinatus ad defensionem tantum privatam exoptabant observetur. Si vero agraria expeditio laudaretur, vulgo łanowy żołnierz, pro quantitate possessionis cuiuslibet nobilium conducendus esset, ut idem modus et iam non alius communis in universo Regno servetur, et in essentialibus (absque tamen summo rigore poenarum de expeditione bellica sancitarum cum dispersit ratio istius praesidii ab illa generali defensione) unanimis et constitutioni anni 1621 de expeditione bellica sancitae conformis fieret, nec non in diversis palatinatibus possessiones suas nobilitatem habentem (expedito pro quantitate totius possessionis suae in Regno coniunctim eiusmodi milite) ad separatum et divisum in quolibet palatinatu expeditionis istius onus stringeret. Ita et hac praesentanea coram eisdem actis manifestatione sua iterum praecavet, imo quidquid in contrarium ubicunque vel cum praeiudicio cuiusvis laudatum est prout in facie Reipublicae impugnatum ita et nunc opponit se, insuper quidquid summo rigore poenarum legum (cum hoc comitalis tantum per expressam legem sit autoritatis) innodat, vel aliquam in aequalitatem sapit aut cum maiori aggravatione status equestris (qui potissima huius Regni portio est) quiam aliorum inferioris conditionis prout sunt Iudaei, cives mercatores et alii externi ubicunque fuerit laudatum, id nec valere, nec subsistere posse, iterum iterumque praecustodit mediante et publice circa conclusionem comitorum interposita, quam nunc hac ad acta oblata manifestatione.

5. *Protestacja duchownych deputatów trybunalskich przeciwko uchwałom sejmików relacyjnych wniesiona w Lublinie 29 maja 1653 r.*

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 624v–627v – *oryginal*: Admodum reverendi iudices Iudiciorum Tribunalitorum contra lauda protestantur. *Protestacja zaniesiona do grodu lubelskiego 29 V 1653 r.* [feria quinta post Dominicam Exaudi proxime a. D. 1653].

[k. 624v] Ad officium et acta castrensia capitanealia Lublinensia personaliter venientes perillustres et admodum reverendi Alexander Głębocki archidiaconus Gneznensis, decanus Poznaniensis, cantor Płocensis, canonicus Cracoviensis, Andreas Olszowski archidiaconus Calissiensis, canonicus Gneznensis, Joannes Tarnowski archidiaconus Cracoviensis, Vladislaviensis, Varsaviensis canonicus, Adamus Kos archidiaconus Varsaviensis, canonicus Vladislaviensis et Georgius Gowarzewski archidiaconus Sremensis, canonicus Poznaniensis, SRMtis secretarii, iudices Iudiciorum Tribunalitorum Regni deputati, suis et illustr. et rever. domino- rum archiepiscoporum, [episcoporum] [k. 625] tum perill. ac venerabilium capitulorum et totius cleri Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae nominibus inhaerendo protestationi Brestae in Lithuania die 18 mensis aprilis anno praesenti in comitiis Regni generalibus in praesentia SRMtis

Domini nostri clementissimi, et in facie totius Reipublicae praesentibus terrestribus nuntiis verbali circa determinationum eorundem comitiorum, dum magnificus nuntiorum terrestrium marschalcus constitutionum approbationis laudorum legeret et post modum ad acta minoris metricae Regni per illustr. et rever. dominos Casimirum Florianum Czartoryski ducem in Klewan Posnaniensis et Andream Gembicki Luceoriensis episcopos, nomine illustr. et rever. archiepiscoporum et episcoporum Regni et Magni Ducatus Lithuaniae pro tunc absentis et totius cleri Polonici et Lithuanici, contra praedictorum laudorum approbationem si et in quantum aliqua in praeiudicionem iuris et immunitatis Ecclesiasticae in aliquo conventum statuerentur in conventibus bellorum faciendorum factae et recognitae, prout ex prottestatione fusior in se est solennem contra lauda conventuum rellationum Lublinensis die 29 mensis aprilis Lublini, Opatoviensium vero die 5 mensis maii in Opatów anno praesenti celebratorum, in puncto solummodo et non aliter expeditionis militum de laneis bonorum spiritualium summis et censibus ecclesiasticis per spirituales personas in vim publicae [k. 625v] expeditionis, ad quam nulla ratione spiritualis status stringi potest, sub poena de expeditione bellica facientem, tum et contra omnia alia aliorum conventuum lauda, si quae ordini ecclesiastico et iuribus eius aliquid praeiudiciori statuerint nomine illustr. et rever. archiepiscoporum et episcoporum, ac totius Regni Poloniae cleri faciunt protestationem, et primo quidem ideo.

Quia eadem lauda dum statum equestrem ab onere expeditionis publicae in se suosque successorum ratione bonorum sibi a serenissimis regibus Regni Poloniae benigne collatorum benevole suscepto (prout hoc idem equestris ordo multis in locis, sed novissime in capite constitutionis anni 1635 de ordinatione bonorum terrestrium factae requirit⁴³⁷) contra iura Regni submissionem suam et continuam praxim liberare intendit spirituales ordinem, nullum unquam servitio bellico obnoxium contra naturam et foundationem eiusdem ad expeditionis de laneis spiritualibus et censibus ecclesiasticis in vim expeditionem publicae praesumentem supremam, quam nullus unquam catholicorum, etiam principium hucusque praetendit supra ecclesiasticos protestationem, primo et inusitato exemplo stringere non verentur. Cum tamen officium charitativum exigit ita sibi indulgere, ut alterinondis [k. 626] gravis.

Secundo, quod praedicto lauda absoluta potestate inscio et inconsulto ecclesiastico ordine uti partem Reipublicae, sine cuius consensu nihil unquam etiam in facie totum Reipublicae status post in artissimo tempore, ante constitutionis publicationem in Regno insperate facta sint. Quam

⁴³⁷ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 258–259.*

ob rem nullatenus spirituales de tempore et materia conventuum informari et per consequens nec eisdem interesse poterant.

Tertia, quod convellant iura, privilegia, immunitates ecclesiasticas ac ipsum constitutionum Regni ac praxim huius Regni, specialiter autem privilegia Boleslai Chrobry, Boleslai Pudici, Venceslai, Praemislai, Zemoviti, Casimiri, Vladislai Jagiellonis et Casimiri eius filii, Sigismundi Primi, quibus omnibus ecclesiasticum ordo ab expeditionem de bonis suis militibus liber in perpetuum est declaratus, quae privilegia et iuramentis serenissimorum regum per continuam seriem ea etiam adiecta derogator cautella confirmata legantur, ut si aliquando aquopiam contra ipsa aliquid statutum fuerit irritum et inane est debeat et pro nihilo censeatur, prout hoc aperre in iuramento Sigismundi Augusti factum et in subsequentibus serenissimorum regum iuramentis reassumptum conspicitur, tum et continua imminitatem eiusdem a tempore foundationis christianae fidei in Regno Poloniae possessionem stabilita [k. 626v] sunt, prout hoc tot equestris ordinis publicae expeditiones sine ulla unquam spiritualibus servitii bellici disquisitione aperte probant. Nec non et per tenores aevi nostri constitutiones, videlicet anni 1607⁴³⁸, 1621⁴³⁹, 1635⁴⁴⁰, quibus ecclesiasticus ordo cum bonis spiritualibus a servitio bellico absolutus est, tum et ipsum continuam praxim et speciali palatinatum Podlachiae ad praesentem casum servientis, qui neminem spiritualium a tempore expeditionis de laneis suis constitutum ad eandem unquam traxerit de medio tollant.

Quarto, quod officia et sacrificia Divina et ipsum [...] status ecclesiastici evertunt cum enim in stipendium sacerdotum. Officia et sacrificia Divina peragentes a piissimis fundatoribus ad victum et sustentorum eorundem decimae et nonnulla bona fundata sint, quod ad praesens per violentiam decimarum in contributiones publicas convergatur et continuitas militum subditorum spiritualium devastationum ita diminutum sit, ut iam aliqui sacerdotum ecclesias deserere et greges sine pastoribus restare debeant si ultra haec onera publicam expeditionis oneri quocunque colore illa depingatur spiritualis subesse tenerentur ipsae sine dubio officia et sacrificia divina de medio tolli quibus olim haes florentissima Respublica crevit et naturam status spiritualis in militiarem mutari [k. 627] necesse esset et quod merces et stipendium sacerdotum cessaret, cum tamen serenissimi olim et catholicissimi Reges huius Regni et christianae fidei fundatores piissimi intuitu solvis servitii Divini ecclesias dotaverint et a servitio bellico et iam de bonis terrestribus fundatur absolverint.

⁴³⁸ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 343.*

⁴³⁹ *Chodzi zapewne o konstytucję Sposób pospolitego ruszenia, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 297–304.*

⁴⁴⁰ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 255.*

Quinto, quod foundationis academiarum, collegiorum, monasteriorum ab obligationibus suis et Deo dicatum virgines a clausura solvant ipsa quoque suffragio animarum coenobia et hospitalia pauperum tollant, quia census eorundem qui hucusque sublatis iam villarum et decimarum modis superscriptis fuentibus praedictur omnibus soli alimentum praestabant et pro sacrificiis in suffragium animarum fundatum solvebantur, in expeditionem milites dictum laudum conversi sunt, qui tamen ideo per legem Regni in medietate tantum modum bonorum terrestrium locari debent, ut altera medietas libera servitio bellico per hodiernem ob eundem reliquatur.

Sexto et ultimo quod iram et indignationem Omnipotentis Dei in suos authores totumque Regnum provocent eo, quod supra ecclesiasticas personas bonaque ipsorum usurpaverunt sibi potestatem onus et poenam ipsam criminalissimam de expeditione bellica imponendis cum tamen in criminalibus nullos iudices seculares ecclesiastici agnosceant imo instituendis etiam civiles aggravationes ecclesia quotannis poenam excommunicationum publicet, quae non tantum sacris canonibus et decreta, sed etiam statut Regni ipso facto publicatum, quam etiam [k. 627v] ordo ipse ecclesiasticus incurreret sitam praeiudiciosis iurium ecclesiae laudis et novis ac inusitatis oneribus sine consensu summi Pontificis assensum suum proberet cum aequae statuerentur, atque consensentis affliciat. Qua propter ex his et aliis rationibus praedictum protestantur contra praedicta lauda in puncto expeditionis de laneis et censibus ecclesiasticos per spiritualium facientis solennem faciunt protestationem, eamque expeditionem quoad bona spiritualia et census ecclesiasticos tantum et non aliter nullam sortiri debere executionis suo et illustr. et rever. archiepiscoporum et episcoporum Regni ac totius cleri Polonici nomine iterum atque iterum protestatur.

^a *Jeden wyraz nieczytelny.*

LXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka lubelskiego w Lublinie 19 maja 1653 r.

Kasztelan lubelski Stanisław Firlej uniwersałem datowanym w Czemiernikach 25 IV 1653 r., iuncto consilio et unanimi consensu z jw. jm. panem Janem z Szczekarzowic Tarłem wojewodą lubelskim, zwoływał sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka ziemskiego lubelskiego po śmierci Remigiana Kielczewskiego na 19 V 1653 r. w Lublinie, APL, CLRMO 81, k. 410v–411; w grodzie lubelskim oblatował szl. Bernard Goiszewski 28 IV 1653 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. 24 V 1653 r. nominację na urząd podsędka otrzymał Jerzy Szornel, dotychczasowy sędzia grodzki lubelski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 222.

LXIX. Zjazd przy popisie łanowego żołnierza pod Lublinem 5 czerwca 1653 r.

Popis wyznaczony uchwałą sejmiku relacyjnego z 29 IV 1653 r., zob. wyżej LXVII, 2.

1. Laudum zjazdu nad Bystrzycą pod Lublinem 5 czerwca 1653 r.

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 648–649v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski, director sejmiku 6 VI 1653 r. [feria sexta post festa solennia Sacri Penthecosten proxima a. D. 1653].

[k. 648v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjachawszy się [in] armis i w porządku wojennym na czas popisowi łanowego żołnierza przeszłym laudum naszym naznaczony i na miejsce popisom województwa naszego zwyczajne, a mając w uwadze słusznej uniwersał JKMci P. n. m. świeżo do grodów województwa tutejszego podany⁴⁴¹ i insze intervenientes circumstantias odkładamy sam ten łanowy popis dnia dzisiejszego nam przypadający na inszy czas, który uniwersałem JKMci albo sejmem albo zgodą naszą jednostajną ex usu et necessitate Reipublicae złożony będzie.

Tego osobliwie dokładając, iż laudum naszego przeszłego świeżo po sejmie brzeskim postanowione i uchwały w nim łanowego żołnierza in quocunque casu et necessitate subsidii Reipublicae ferendi, lubo by i popolite ruszenie wiciami od JKMci według prawa wydanymi naznaczone było i drugie województwa popolitym ruszeniem poszły, nie odmieniamy, owszem, tegoż łanowego żołnierza nie pirwej jednak, aż wyprawa takoważ albo popolite ruszenie w inszych województwach uchwalone województwo nasze pomijać będzie, wyprawimy.

To też sobie omni qua par est securitate [k. 649] warujemy, stosując się in eo puncto do konstytucyje anni 1621⁴⁴².

⁴⁴¹ *Uniwersał z 30 V 1653 r. zob. APL, CLRMO 81, k. 634v–636v. Nawiązując do ostatniego sejmu i braku zgody co do organizacji obrony (popolite ruszenie, żołnierz łanowy) dodawał, iż na to popolita zaszła zgoda wziąć to całe do braciej posłom się zdało na relacyjne sejmiki, lubośmy w tym ostrzegali Rzeczpospolitą, że ta różność sejmików pomieszanie w województwach przywieść miała. Ubolewał, że jedne województwa łanowego uchwalili żołnierza (wkładając pod ten ciężar dobra tak nasze, jako i stanu duchownego, przeciwko czemu wiele księży biskupów i kapituł protestacje pozanosili),... niektóre zaś w laudach swoich dołożywszy, iż się z województw swych nie ruszą, póki głównejsze województwa nie uprzedzą i przejściem swoim onych nie miną,... inne żadnej nie uchwały wyprawy. Apelował o zgodę na popolite ruszenie, abyście w oczach stawiając cne odważnych przodków swych dzieła a przez nie nabyte ozdoby i klejnoty w ich umysł i serca nieustraszone przybrawszy, tego trudu podjąć się nie zbraniali. Zapowiadał rychłe wyruszenie samemu do obozu.*

⁴⁴² *Vol. const., t. III, vol. 1, s. 297–304.*

Są ci ichmć, którzy w naszym i inszych województwach mają dobra Króla JMci lub dziedziczne, gdy stawią w jednym, to jest w naszym albo inszym iuxta suum beneplacitum, in tanto numero poczty jako według kwitów poborowych powinni, dosyć uczynią prawu popolitemu i powinności swojej, i że przy nich w tym na każdym terminie stawać i ewinkować ich omni loco et tempore interpositione legis publicae i instancją województwa naszego obiecujemy.

A tę naszą zgodę i postanowienie jednostajne zlecamy donieść i przełożyć JKMci P. n. m. cum submissione condigna wiernego poddaństwa naszego posłowi od nas do tego publicis suffragiis użytemu jm. panu Mikołajowi z Grabic Grabi. Wprzód jednak tę deklarację naszą zgodną jm. panu podkomorzemu województwa naszego jako na ten czas koła naszego dyrektorowi i pewnym przy nim z tegoż koła deputatom podpisać i ad acta podać poruczamy.

Działo [się] pod Lublinem nad rzeką Bystrzycą na miejscu popisom zwykłym, dnia 5 miesiąca czerwca [k. 649v] roku 1653. Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski mp., Zbigniew Gorajski z Goraja kasztelan kijowski, starosta kamionacki mp., Daniel Iżycki sędzia lubelski mp., Jan Dunin Borkowski podczaszy sandomierski mp., Remigian Borzechowski cześnik lubelski mp., Daniel Żytkiewicz instygator koronny mp., Adam Suchodolski mp., Thomas Zaporski mp., Stanisław Lesiecki komornik graniczny lubelski, podwojewodzi chełmski mp., Paweł Szornel mp., Marek Zwiartowski mp., Baltazar Trembiński mp.

2. *Atestacja zjazdu popisowego 5 czerwca 1653 r. dla Kaspra Trembińskiego jako rotmistrza piechoty wybranieckiej.*

Rkp. CPAHUL, *Fond 1, opys 1, nr 244, s. 389–390 – oblata; w grodzie belskim oblatował Kasper Trembiński 6 IV 1655 r. [feria tertia post Dominicam Conductus Paschae a. D. 1655].*

[s. 389] My dygnitarze i urzędnicy województwa lubelskiego zjechawszy się na popis pro die 5 iunii według uchwały sejmiku blisko przeszłego relacyjnego dowiedzieliśmy się, że pan [Jan] Kamieński rotmistrz wybrańców województwa naszego zszedł z tego świata. Zaczym supplendo hunc defectum za spólną zgodą obraliśmy za rotmistrza tymże wybrańcom jm. pana Kaspra Trembińskiego, człowieka nie tylko województwu naszemu, ale i wszystkim Rzeczypospolitej dobrze zasłużonego. A że konstytucja przeszłego sejmu brzeskiego chciała to mieć, aby byli wszyscy rotmistrze wybranieccy i z piechotą stawili się do obozu na Świątki [1 VI], tedy pracavendo indemnitati pomienionego jm. pana Trembińskiego dajemy mu tę atestacją naszą, że już post praefixum konstytucyjei tempus za rotmistrza od nas obrany jest i dla tej przyczyny podług tejsze konstytucyjei stawić się do obozu nie mógł.

Na co dla lepszej wiary i pewności zleciliśmy jm. panu podkomorzemu lubelskiemu jako dyrektorowi koła naszego na ten czas tę atestacją z podpisem ręki i przyciśnięciem pieczęci jego wydać jm. panu Kasprowi Trembińskiemu⁴⁴³.

Działo się w Lublinie na miejscu popisów zwyczajnym nad rzeką Bystrzycą, dnia 5 miesiąca czerwca r. P. 1653. [s. 390] Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski mp.

LXX. Zjazd w Lublinie 2 sierpnia 1653 r.

Zjazd zwołany uniwersałem kasztelana lubelskiego Stanisława Firleja; uniwersału tego nie odnaleziono.

1. Laudum zjazdu lubelskiego 2 sierpnia 1653 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 1024v–1028 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Lesiecki komornik graniczny lubelski i podwojewódzi chełmski w imieniu marszałka Adama Suchodolskiego 4 VIII 1653 r. [feria secunda post festum Sancti Petri in Vinculis proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 272–273 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 445–448 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 86–90v – kopia.

[k. 1025] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina na miejsce sejmikom i konsultacyjom naszym zwykle pro die 2 augusti według uniwersału jw. jm. pana Stanisława z Dąmbrowicy Firleja kasztelana lubelskiego, takiśmy około łanowej wyprawy uczynili porządek.

Naprzód popis łanowego żołnierza lubelskiemu i urzędowskiemu powiatom nad Bystrzycą pod Lublinem przy wielm. ichm. panach, jm. panu kasztelanie⁴⁴⁴, podkomorzym⁴⁴⁵, także chorążym lubelskim⁴⁴⁶ i inszych urzędnikach naszych ziemskich lubelskich, którzy ichmć na ten czas presentes będą, pro die 11 augusti, a łukowskiej ziemi na miejscu popisu ichmciom zwykłym, in absentia wielm. ichm. panów kasztelana [k. 1025v] i podkomorzego lubelskich przy ichm. panu chorążym⁴⁴⁷ i innych urzędnikach ziemskich łukowskich pro die 14 eiusdem mensis augusti zgodnie naznaczyliśmy.

I do prowadzenia tego łanowego żołnierza użyliśmy i uprosiliśmy rotmistrzów ichm panów: z łukowskiego jm. pana Bartosza z Kazanowa

⁴⁴³ W tej samej księdze grodzkiej bełskiej na s. 387–388 oblatowany jest królewski list przypowiedni wystawiony dla K. Trembińskiego jako rotmistrza wybranieckiego województwa lubelskiego i bełskiego w obozie pod Glinianami 29 VI 1653 r.

⁴⁴⁴ Stanisław Firlej.

⁴⁴⁵ Jerzy Słupecki.

⁴⁴⁶ Jan Gniewosz.

⁴⁴⁷ Jakub Widlica Domaszewski.

Kazanowskiego starostę łukowskiego, z lubelskiego jm. pana Tomasza Ciołka Drzewickiego, a z urzędowskiego powiatu jm. pana Mikołaja Rachowskiego, którym ichm. panom rotmistrzom naszym, to jest lubelskiemu i urzędowskiemu kuchennemu po 2 000 złp naznaczamy. A ta suma ma być wybierana przez jm. pana Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego, podwojewódzkiego chełmskiego do tej egzakcyjnej od nas uproszonego takowym sposobem, iż każdy przy popisie pocztu swego powinien od każdego konia, którego popisować będzie, zł 10 do rąk tegoż ur. Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego oddać. A kto by tych dziesiątka zł od konia lubo z łanu złotego ad diem 11 augusti nie oddał, tego poczet do popisu nie ma być przyjęty. Ziemia łukowska kuchenne jm. panu [k. 1026] rotmistrzowi swemu przy popisie takie, na jakie zgoda wszystkich braci stanie, obmyślić ma. Ci zaś, którzy od sum pieniężnych do wyprawy należą także od każdego konia na kuchenne ichm. panom rotmistrzom lubelskiego i urzędowskiego powiatów przy popisie po zł 10 do rąk tegoż jm. pana Lesieckiego oddać powinni będą. A jeżeliby suma ta od pocztów wybrana naznaczonemu kuchennemu wystarczyć nie mogła, tedy residuum kuchennego ichm. panom rotmistrzom na tymże popisie obmyślić powinniśmy.

A iż w kompucie i porachowaniu łanów znajdują się niektóre ambiguitates, które kwitami poborowymi rescindi mają, tedy dla lepszego porachowania i skombinowania kto z kim wyprawować ma ichm. panów komisarzów laudo naszym przeszłym naznaczonych i do ichmciców jm. pana [Jerzego] Szornela podsędka lubelskiego, także jm. pana Adama Ciołka Drzewickiego użyliśmy i uprosiliśmy. Którzy to ichmcć zjechawszy się do Lublina pro die 8 augusti księgi poborowe zrachują, komput spisany łanowego wyprawy zrewidują, także i rejestr pocztów od sum pieniężnych, które każdy przed ichmciami jak wiele ma lubo na arendzie, [k. 1026v] lubo na zapisie, lubo jakimkolwiek sposobem sobie służące specyfikować powinien, spiszą i do akt grodzkich lubelskich podadzą. A jeżeliby ciż ichm. panowie komisarze nasi znaleźli reszty małe łanów, półłanków, ćwierci, zagród, także i sum, które by commode nie mogło być skombinowane, tedy z tych reszt, to jest z każdego łanu po 20 zł, a z ćwierci i zagród, także i od sum proportionaliter, to jest od tysiąca zł 10 każdy, u kogo by się reszta jaka znajdowała, do rąk ichm. panów komisarzów pro die octava praesentis [8 VIII] oddać powinien.

A iż wiele obywatelów w województwie naszym lubelskim i ziemi łukowskiej znajduje się, którzy nie tylko w naszym, ale i w różnych województwach dobra dziedziczne, zastawne i inszym prawem sobie służące, także i sumy pieniężne mają, tedy tych ichmciców, którzy z posesyi swoich w naszym i inszych województwach będących, także i od sum pieniężnych

u nas poczty swe stawia, inhaerendo laudo nostro i postanowieniu nad Bystrycą in omni foro, iudicio et termino respectu tych pocztów z inszych województw przy województwie naszym stawienia evincere et intercedere submitujemy się. A o aprobacyją laudi praesentis ichm. [k. 1027] panom posłom naszym, których na sejm da Pan Bóg przyszły uprosimy, starać się serio zlecimy.

Piechota jejm. paniej podskarbinej koronnej⁴⁴⁸ podług przeszłego laudum i deklaracyjej jejmci na pierwszym sejmiku przez sług swych uczynionej, na przyszły popis stanąć i równo z chorągwiemi naszymi do obozu ruszyć się ma. Ci zaś ichmć, którzy żołnierza łanowego popisować będą, powinni ludźmi ichm. panów lubelskiego i urzędowskiego rotmistrzów aequaliter podzielić i registra zaraz przy popisie żołnierzów ichm. panom rotmistrzom naszym podać. A panowie żołnierze nasi łanowi według tychże registrów, nie wyjeżdżając spod chorągwi do chorągwi, każdy z swoim rotmistrzem i na drugą ćwierć, in quantum by województwo nasze w dalszej służbie mieć ich chciało, zostawać mają, któremu to żołnierzowi łanowemu służbę na pierwszą ćwierć a die popisu [11 VIII] przypowiadamy. A jeżeliby insze województwa żołnierza swego na drugą ćwierć zatrzymały, tedy i my takim, jakim drugie województwa postanowią żołdem (wyjąwszy, jeżeliby kto przy zaciągu inaksze z zaciągnionym żołnierzem uczynił postanowienie) i na drugą ćwierć żołnierza [k. 1027v] tego łanowego zatrzymać powinniśmy, a panowie żołnierze nasi za awizacyją od nas o dalszej służbie przed expiracyją pierwszej ćwierci i za obmyśleniem żołdu na drugą ćwierć z rotmistrzami swymi w służbie zostawać powinni będą.

Ichm. panom rotmistrzom naszym pocztu nie więcej nad 12 koni z porządkiem w laudum naszym opisanym stawiać pozwalamy. Które poczty jak w ciągnienu, tako i w obozie continue pod chorągwiemi zostawać i równo z drugimi wszelakie powinności wojskowe odprawować mają.

A iż doszła nas querimonia jm. pana Jerzego Szornela podsędka lubelskiego, szafarza naszego, że dla usługi województwa podczas zamieszania w Ojczyźnie i trwóg następujących, także i powietrza przyjętej, którąśmy włożyli dla bezpieczeństwa w takim razie w wybieraniu podatków i wybieranych schowaniu prawie na gwałt zbraniającemu się, teraz ciężkim na komisyi lwowskiej dekretem przyciśniony, aby wnosił reszty durante commissione sub poenis legum⁴⁴⁹, my widząc jawnie, że non ipsius culpa podatki aerarium publicum nie doszły, ale dla zatrzymania w naszego województwa miastach i wsiach tak przez powietrze, [k. 1028] jako

⁴⁴⁸ Zofia z Tęczyńskich Daniłowiczowa.

⁴⁴⁹ Oblata tego dekretu zob. APL, CLRMO 81, k. 1080v–1082.

i z inszych przyczyn zniszczonych i spustoszonych podatków tak dalece, że w niektórych miejscach ledwo co ludzi znajduje się, a w główniejszych miastach czwarta część albo i ledwie piąta została, na co i abiurata i kondemnaty pokazał i wszystkim nam constat i od kondemnaty, jeżeliby jaka na komisji terażniejszej lwowskiej otrzymana była, zastąpić w tej mierze mianowanego jm. pana podsędka, także jm. pana Aleksandra Górskiego in eodem onere będącego i już kondemnatą inonerowanego, braterska miłość i sama słuszność powodem nam jest, jakoż przy naszej deklaracyjej, ^aże modos et media inibimus satysfakcyjej ich na sejmie deklarowaliśmy^a, w tych podatkach skarbowi evincemus natenczas mianowanych dispensatora i sukkolectora biorąc na nas, jako się ex calculo pokaże onus hoc, żeby non succumbant w swojej niewinności.

Które to laudum nasze zgodnie namówione zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego ręką swą podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, die 2 augusti a. D. 1653. Adam Suchodolski marszałek koła rycerskiego mp.

^{a-a} Tego fragmentu w oblacie CLRMO brak; uzupełnienie z rkp. Ossol. 217/II, k. 273.

LXXI. Popis żołnierza łanowego powiatów lubelskiego i urzędowskiego pod Lublinem 11–14 sierpnia 1653 r.

Popis zarządzony uchwałą zjazdu lubelskiego z 2 VIII 1653 r. (zob. wyżej, nr LXX).

1. Rejestr żołnierza łanowego spisany na popisie nad Bystrzycą pod Lublinem w dniach 11–14 sierpnia 1653 r.

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 1112v–1127 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Stanisław Lesiecki komornik graniczny lubelski, podwojewodzi chełmski 22 VIII 1653 r. [feria sexta ante festum Santi Bartholomaei Apostoli Proxima a. D. 1653].

[k. 1113] Rejestr popisu łanowego żołnierza województwa lubelskiego i powiatu urzędowskiego przez wielm. jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, pilzneńskiego etc. starostę pod Lublinem nad Bystrzycą, na miejscu popisowi zwykłym, dnia 11 miesiąca sierpnia roku 1653 zaczętego i ad diem 14 mensis eiusdem kontynuowanego, od którego służba temuż łanowemu żołnierzowi zaczęła się.

Poczty.

Wielm. jm. pan Zbigniew Gorajski [k. 1113v] kasztelan kijowski, kamionecki etc. starosta stawił do popisu panów Stanisława Zasławskiego z pocztem na 3 konie, Stanisława Rutkowskiego z pocztem 3 koni, Stanisława Szadurskiego na 1 koń, Franciszka Drzewieckiego także na koń 1, do którego pana Drzewieckiego konia 1 pan Samuel Bronicki z zastawy

swej ze wsi Niedrzwicy Kościelnej połową przyłożył się. Wszystkich koni z rynsztunkiem porządnym do wojny należącym stawił numero 8.

Wielm. jm. pan Andrzej na Dąbrowicy Firlej wojewodzie sandomierski z dóbr swych dziedzicznych, także jm. pana Mikołaja z Dąbrowicy Firleja synowca swego w lubelskim i podlaskim województwach będących, oprócz Sławina w zastawie u jm. pana Dydyńskiego będącego, stawił do popisu kompaniję trzech obywateli województwa lubelskiego z dobrym porządkiem i rynsztunkiem do wojny należytem: jm. pana Jerzego Sługockiego na 3 konie, jm. pana Krzysztofa Trembińskiego na 3 konie, jm. pana Aleksandra Jakimowskiego na 3 konie, którzy pocztę swe porządne prezentowali. Do której wyprawy ichm. panowie zastawnicy z Moszen Wielkich, jm. pan Mikołaj Osczepalski z Mniejszych [k. 1114] Moszen, jm. pan Mikołaj Moszyński ad proportionem dzierżaw swoich przyłożyli się. Wszystkich koni od ichm. panów wojewodzica sandomierskiego i starościca lubelskiego, także zastawników pomienionych w liczbie 9.

Wielm. jejm. pani Barbara z Leszna Słupecka kasztelanka lubelska i jm. pan podkomorzy lubelski⁴⁵⁰ tak z dóbr dziedzicznych, jako i starostwa pilzneńskiego stawili do popisu z rynsztunkiem do wojny należytem koni 16, które za powzięciem żołdów ichm. niżej opisani osadzają, to jest: jm. pan Mikołaj Kielczewski koni 4, jm. pan Karczewski koni 2, pan Czemiernicki koni 2, pan Stefan Ostupalski konia 1, pan Marcin Skarzyński konia 1, a z osobna jm. pan Andrzej Gołuchowski ze wsi Kowalej tegoż jm. pana podkomorzego dziedzicznej w zastawie u siebie będącej z porządkiem do wojny należytem stawił koni 2.

Książę jm. pan wojewoda krakowski⁴⁵¹ z dóbr swoich w województwie lubelskim będących pocztu do popisu nie stawił.

Ihm. panowie Snopkowscy z Snopkowa i Jastkowa stawili do popisu pana Jana Rybczowskiego, który konia 1 z Snopkowa i Jastkowa, drugiego z reszty łąnów Snopkowa i od paniej Piotrowskiej [k. 1414v] zastawniczki, także z Borzechowa ze trzech łąnów jm. pana Remigiana i Mikołaja Borzechowskich i od sumy 10 000 [zł] jm. pana Malinowskiego prezentował i pisał się na koni 2.

Jm. pan Adam Pszonka chorąży chełmski z dóbr swoich dziedzicznych w województwie będących lubelskim i od zastawy w Gielczwi od panów Tuszowskich z Trześniowa, królewsczyzny w województwie ruskim ziemi sanockiej, także z Lipin, Woli Lipińskiej, części w Dolnych Łąkach i Zwierniku w województwie sandomierskim, powiecie pilzneńskim

⁴⁵⁰ *Jerzy Słupecki.*

⁴⁵¹ *Władysław Dominik Zasławski-Ostrogski.*

i z Krzczanowic w powiecie wiślickim będących z rynsztunkiem do wojny należytym stawiał koni 7.

Jejm. pani [Maryna] Michałowska wojska lubelska z jm. panem stolnikiem różańskim synem swoim⁴⁵² z dóbr swych stawili do popisu z rynsztunkiem do wojny należytym koni 4, to jest pan Szymon Słotwiński od ichmci z poczem swym na parę koni, a druga para koni pocztu od ichmciów osadzonego.

Jm. pan miecznik koronny⁴⁵³, jejm. pani starościna krzepicka⁴⁵⁴ i jejm. pani Leszczkowska z dóbr swych w województwie lubelskim będących pocztów do popisu nie stawili.

[k. 1115] Jm. pan Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski syna swego jm. pana Stanisława Iżyckiego względem dóbr dziedzicznych, które w lubelskim i w łukowskim powieciach trzyma, i względem dóbr zastawnych Suchej Wolej stawia do popisu z poczem porządnym i rynsztunkami koni 3. Przy tymże jm. panu Stanisławie Iżyckim jm. pan Adam Żydowski lubo nulla haereditate bonorum gaudet ani sum żadnych ex contractu vel locatione zapisanych ma, jednak z miłości ku Ojczyźnie i ochoty swojej jako przedtym, póki lepsze zdrowie pozwalało in persona sua oświadczał to, a w drugiej okazji kosztu swego nie żałował, tak i na ten czas stawia konia z czeladnikiem jednego.

Jm. pan Jan Iżycki miecznik lubelski z dóbr swoich dziedzicznych i od sumy 3000 [zł] sukcesorów nieboszczyka pana Dobrogosta Iżyckiego, także z części sukcesorów pana Jakuba Kanińskiego, wyjąwszy półłanek, który kupił z tej części pan Jan Brzezicki, stawiał do popisu konia 1, którego pan Jan Bychawski osiada.

Jm. pan Remigian Firlej z Dąbrowicy Broniewski z części swoich zastawnych we wsi Bogucinie i Garbowie będących i od sumy z jm. pana sandomierskiego⁴⁵⁵ zostającej stawiał koni 3, do czego pan Kłokocki [k. 1115v] i pan Okiński ad proportionem sum swoich przy jmci będących iuxta mentem laudi województwa lubelskiego przyłożyli się.

Jw. jm. pan Stanisław z Dąbrowicy Firlej kasztelan lubelski stawiał kompaniję trzech: jednego pana Krzysztofa Stockiego, który koni 3 od jm. pana lubelskiego, czwartego od sumy paniej Zielonowiczowej, drugiego pana Szczęsnego Ruckiego, który 3 konie od jm. pana lubelskiego a czwartego od jm. pana [Marcina Łukasza] Oleśnickiego stolnika drohickiego i od pana Korabiowskiego, trzeciego pana Piotra Prawskiego, który koni 3 za jm. pana lubelskiego na przyszły popis przed wyjściem do obozu

⁴⁵² Jacek Michałowski.

⁴⁵³ Michał Zebrzydowski.

⁴⁵⁴ Helena z Daniłowiczów Sapieha, żona Kazimierza Melchiadesa Sapiehy.

⁴⁵⁵ Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski.

z porządnym rynsztunkiem stawić deklarował się. Wszystkich koni, które ci ichmć od jm. pana lubelskiego i pomienionych ichmciów stawić mają, numero 11.

Jm. pan [Wawrzyniec] Rostworowski chorąży kaliski z dóbr swoich dziedzicznych okrom tych, które w zastawie są, stawił konia 1, którego pan Stanisław Korzeniowski osiada.

Jm. pan [Mikołaj] Stoiński pisarz ziemski lubelski z dóbr swoich tak w województwie lubelskim, jako i powiecie stężyckim będących, także od sum jejm. paniej pisarzowej małżonki swej stawił z rynsztunkiem do wojny należyty [k. 1116] po kozacku koni 2, do której wyprawy część jm. pana Stefana Sobieskiego w Radoryszczu będącego inkludowana. Także i pan Maciej Sławiński z Wolej Staroskiej zastawy swej przyłożył się. Które konie osadzać powinien pan Aleksander Wygnański.

Jm. pan Jan Michał Malinowski z Starościna zastawy swojej a dziedzictwa sukcesorów nieboszczyka jm. pana podlaskiego⁴⁵⁶, także z części swych dziedzicznych wsi Malinowa, Kalnice w województwie podlaskim będących stawił konia 1, którego pan Erazm Bychawski osiada.

Jw., jejm. pani podskarbina koronna⁴⁵⁷ rezydując na ten czas w majątnościach swych w województwie lubelskim będących i gdzie uniwersał JKMcI albo wici zastały jejmć, czyniąc dosyć prawu pospolitemu i terażniejszej potrzebie Rzeczypospolitej tak względem dóbr swoich dziedzicznych w tutecznych lubelskim, jako i w inszych województwach leżących, także względem starostw i dzierżaw swoich stawiła na popisie terażniejszym piechoty 100 porządnej z rynsztunkami dobrymi i przy nich rotmistrza ur. pana Teodora Dobrzańskiego, z porucznikiem, z muzyką przy piechocie szeregowej zwyczajną i z inszą, która przy panu rotmistrzu zostawać będzie czeladzią. Co wszystko w komput piechoty sta szeregowej już [k. 1116v] inkluduje się.

Jm. pan Andrzej Firlej dzierżawca swidyński i jejm. pani wojewodzina sandomierska⁴⁵⁸, także i jejm. pani [Jadwiga] Lanckorońska kasztelanka radomska, pocztów do popisu z dóbr swoich nie stawili.

Jm. pan Jan Hański z Glinnego Stoku z panem Adamem Tchórzewskim stawiają konia 1, którego pan Stefan Bychawski osadzać i onym zawiadować submituje się.

Jm. pan Jan Branicki z Siemienia stawia koni 2, które jm. pan Franciszek Wieszczycki osadzać submituje się, a sam osobą swą za stryja swego jm. pana Adama Wieszczyckiego stawa i popisuje się.

⁴⁵⁶ *Prokop Leśniowolski, kasztelan podlaski.*

⁴⁵⁷ *Zofia z Tęczyńskich Daniłowiczowa.*

⁴⁵⁸ *Anna z Mohylów Myszkowska.*

Jm. pan Ciecierski z Pyczyna i inszych majątności swych w województwie lubelskim będących pocztu do popisu nie stawia.

Jejm. pani Komorowska podsędkowa bełska i dziedzicy wsi Mełgwi stawiają koni 2, które pan Wojciech Bystrzycki osadzać submituje się.

Jm. pan Mikołaj Grabia z jejm. panią małżonką swą, także i z synowcami swymi stawili do popisu koni 2, które pan Jan Węgorzowski osadza.

Jm. pan Jan Drewnowski z jm. panem Padlewskim zastawnikiem swoim stawili do popisu z dóbr swych koni 2, które pan Jędrzej Omieciński z czeladnikiem swym osadza.

Jm. pan Adam Suchodolski z dóbr swych [k. 1117] dziedzicznych, tak i od sumy swej z sukcesorów jm. pana Kłopotowskiego będącej z rynsztunkiem porządnym do popisu stawiał koni 4, a z osobna reszty 7 łanów i zagrody jednej, do czego jm. pan [Remigian] Jelec chorąży kijowski przyłożył się, stawiał konia 1, którego jm. pan Mikołaj Raczkowski rotmistrz województwa lubelskiego osadzać deklarował się.

Ichm. panowie Brzoskowie od sum swoich stawili konia 1.

Ichm. panowie Noskowsy tak z dóbr swoich dziedzicznych, jako i od sum pieniężnych stawili do popisu koni 9, od których pan Jarosz Górski koni 3, pan Adam Milewski koni 3, pan Jan Pawlikowski koni 3 osadzają.

Jm. pan Henryk Spinek i jejm. pani Latalska z dóbr swoich wszystkich stawili koni 2.

Jm. pan Piotr Piasecki pocztu z dóbr swych w województwie lubelskim będących nie stawiał.

Jm. pan Mikołaj Suchodolski stolnik chełmski, lubo tu w województwie lubelskim do popisu pocztu nie stawiał, jednak pokazał atestacją od ichm. panów komisarzów do popisu chełmskiego naznaczonych i przy tym deklarował się proportionaliter poczet pod chorągwią ziemi chełmskiej z dóbr swoich tak w lubelskim województwie, jako i ziemi chełmskiej będących stawić.

[k. 1117v] Jejm. pani krakowska⁴⁵⁹ z dóbr swoich w województwie lubelskim będących stawiła koni 5. A że do piątego konia nie dostaje łanów dwóch i zagród dwu, tedy ad complementum dodaje się na piąty koń łanów 2 i zagród 2 z Uniszowic, zastawy jm. pana podwojewódzkiego lubelskiego⁴⁶⁰. Które konie pan Mikołaj Jackowski 3, a pan Łoziński 2 osadzają.

Dziedzic Częstoborowic do popisu pocztu nie stawiał.

Jm. pan Mikołaj Lubieniecki z dóbr swoich stawiał konia.

Jm. pan Wawrzyniec Domaszewski stawiał konia 1, którego pan Erazm Bychawski osadza.

⁴⁵⁹ Helena z Wiśniowieckich Warszycyca, żona kasztelana krakowskiego Stanisława Warszycyckiego.

⁴⁶⁰ Stanisław Koźmiński.

Potomkowie jm. pana Mikołaja Gniewosza starosty radomskiego z dóbr swoich stawili konia 1, którego pan Jan Krajowski osadza. Tenże pan Jan Krajowski od dziedziców Mętowa okrom części jm. pana Aleksandra Andrzejowskiego, także od półczwarta tysięcy [3500] zł jejm. paniej Jaszowskiej Wysockiej u jm. pana podkomorzego lubelskiego będących i od arendy jej w Mętowie, stawia znowu konia 1.

Jm. pan sędzia stężycki⁴⁶¹ pocztu na popis nie stawiał.

Ichm. panowie Kiełczewscy z dóbr swoich czeladzi z rynsztunkami porządnymi i końmi [k. 1118] dobrymi stawili numero 12.

Jm. pan Paweł Czelizuński od sumy 12 000 [zł] na arendzie Kiełczowic będącej, także jm. pan Andzelm Maj od sum swoich stawili konia 1, którego osadza pan Jan Kutycycki.

Jm. pan Paweł Rościecki ze wsi Kłodnicy z części od nieboszczyka jm. pana [Remigiana] Kiełczewskiego podsędka lubelskiego nabytej, także z Leskowic, Niedźwiady, części Sobolowa i Sokoła w stężyckim powiecie będących, stawiał koni numero 2, które pan Wawrzyniec Kościński osadza.

Potomkowie jejm. paniej wojewodziny poznańskiej⁴⁶² pocztu do popisu nie stawili.

Jejm. pani Stoińska z ichm. panami synami swoimi ze wsi Tuszowa i Bychawki z części swoich, oprócz inszych uczestników swoich, stawiała konia 1. A że już znajduje się przy jejmci tylko 8 łanów według poborowych kwitów, tedy 2 łanów ad complementum dziesięci sobie dobrać ma.

Jm. pan Jan Poniatowski z Tuszowa i Matczyna z 8 łanów 7, jm. pan Dłużewski z Brzostówki królewskiej z 12 łanów cum declaratione, in quantum drudzy z królewskiej wyprawować będą, z Kaznowa z zastawy, stawili koni 2, które pan Mikołaj Ponętowski osadza.

Jm. pan Jan Wioteski ze wszystkich dóbr swych okrom Stojęszyna, dożywocia jejm. paniej [k. 1118v] stolnikowej bełskiej⁴⁶³ podległego, stawiał koni 13. A z osobna od reszty łanów, także i ze wsi Świdnika w województwie bełskim będącej stawiał konia 1.

Ichm. panowie Zerzyńscy z Zerzyna i inszych dóbr swoich stawiają do popisu z rynsztunkiem do wojny należyty koni 2, które osadza jm. pan Marcin Lesiecki. Tenże od jm. pana Bieleckiego stawia konia 1.

Jm. pan Jerzy Sługocki z części swoich w Potoku będących przeciwko drugim częściom jm. pana Konstantego Sługockiego, których jest posesorką małżonka jm. pana Konstantego Sługockiego, z 8 łanów półczwarta na część jm. pana Jerzego przypadających, także z dóbr Sarn w ziemi

⁴⁶¹ Stanisław Mikołaj Skórkowski.

⁴⁶² Teresa z Czarnkowskich Opalińska.

⁴⁶³ Marianna Wioteska.

steżyckiej leżących, w których łąnów 2 znajdują się pod dożywocie jejm. paniej Sługockiej, matki jm. pana Jerzego będących, do czego i sumy jejmci przyłączają się, jako i 2 łąny wsi Wysokiego jm. pana pisarza grodzkiego lubelskiego, stawił konia 1.

Jm. pan Szczęsny Poniatowski z Poniatowej, Pankracowic części swych, także od sumy u jm. pana lubelskiego⁴⁶⁴ 4000 [zł], u jm. pana Pruszyńskiego 500 zł i sukcesorów nieboszczyka pana Jana Głuskiego [k. 1119] w opiece swej będących zł 1000 stawia konia 1, a dodano mu do tego zł 23 000.

Jm. pan podczaszy koronny, kałuski etc. starosta⁴⁶⁵ pocztu do popisu nie stawił.

Jm. pan Pajewski stawił konia 1, którego pan Jan Kupiński osadza.

Ichm. panowie Drohojowscy stawili koni 2, które jm. pan Mikołaj Ponętowski osadza.

Jm. pan Paweł Orzechowski z dóbr swoich wszystkich stawił koni 11, 6 pan Jan Szulimowski, a 5 pan Krzysztof Sobieszczański osadzają.

Jm. pan Krzysztof Linowski, jm. pan Jan Sobański, jm. pan Jan Lekszycki, jejm. pani Elżbieta Ostrowska i jm. pan Jan Grocholski i insi dziedzicowie Leśmik i Wolej Leśnickiej stawili do popisu koni 2, jednak 5 łąnów do wyprawy drugiego konia im przydane być mają.

Jm. pan Łukasz Łędzki z Pamkracowicz w lubelskim, także z Lenda, Niedźwiedzia i Lipca w sandomierskim województwie będących stawił koni 3, które jm. pan Jędrzej Łędzki osadza.

Jm. pan Tomasz Zaporski z Piotrkowa królewskiej ze 27 łąnów i pół, także od sum swych, mianowicie w bełskiej ziemi u ichm. panów Bełżeckich, także w chełmskiej ziemi u jm. pana Franciszka [k. 1119v] Bądzynskiego będących stawił koni 4, cum ea declaratione, iż jeżeli by drudzy królewskiej dzierżawcy z dóbr królewskich wyprawować nie będą, do tej wyprawy należeć nie ma.

Pan Tomasz Mirus, mieszczanin i kupiec lubelski, od sumy 30 000 zł u jm. pana wojewodzica sandomierskiego⁴⁶⁶ będącej i innych sum stawił koni 3, które pan Stanisław Podkański osadza i w obozie osadzać ma.

Jm. pan Paweł Borzęcki wojski kijowski z majątności swojej dziedzicznej części Kozarzowa w województwie lubelskim z łąnów trzech bez ćwierci, z Radostowa w bełskim województwie będącego z łąnu jednego, także za ichm. pana Stefana i Mikołaja Trojanowskich z dóbr wsi Januszkowic, Gogołowa i Glinnika z łąnów 25 z województwa sandomierskiego

⁴⁶⁴ Stanisław Firlej, kasztelan lubelski.

⁴⁶⁵ Jan „Sobiepan” Zamoyski.

⁴⁶⁶ Andrzej Firlej.

a powiatu pilzneńskiego, ze wszystkich pomienionych dóbr stawiał po koczku w rynsztunkach koni 3, które pan Paweł Morzkowski osadza.

Jejm. pani Anna z Stawu Milewska, nieboszczyka pana Stanisława Milewskiego małżonka, od jednej zagrody swojej ojczystej, od 2 półłanków nieboszczyka małżonka swego i od 2 ćwierci, także od 3 zagród tegoż małżonka swego i od piątej części majątności po nieboszczce paniej Barbarze z Stawu Gromkowej Tarnawieckiej, ciotki swojej, co wszystko tak ojczyste, jako nieboszczyka małżonka swego i spadkowe [k. 1120] uczyni łanów 2 i półłanek.

Pan Piotr Kłodnicki z półłanka i zagrody jednej.

Pan Tomasz Węgliński od półłanka i zagrody.

Pan Adam Lupkowski z części pana Deszczyńskiego od pana Blinowskiego zastawnej od półłanka i zagrody jednej.

Pan Adam Gruszecki od półłanka i ze dwóch zagród.

Pan Jan Badecki od półłanka.

Pan Adam i Katarzyna Kłodniccy małżonkowie od zagrody stawskiej, od piątej części majątności po nieboszczce paniej Barbarze Tarnawieckiej Gromkowej przypadłej, co wyniesię druga zagroda.

Pani Zofia pierwszego [małżeństwa] Pomianowska, a terażniejsza Wojciechowa Kłodnicka, od półłanka i zagrody jednej.

Pani Trojanowska, pani Krojlińska z dóbr nieboszczyka pana Marcina Skorczyckiego, za którą pan Andrzej Pomian Rudnicki, od półłanka i od półtóry ćwierci.

Pan Adam Groth Tarnawiecki od ćwierci rolej.

Pan Stanisław Zaleski od ćwierci rolej.

Pan Stefan i Agnieszka Polikowscy od ćwierci i zagrody jednej. Tenże pan Stefan Polikowski z półćwierci swojej ojczystej, tenże z trzeciej części dóbr nieboszczyka pana Tarnawieckiego Grotha i pana Jakuba Polikowskiego jeszcze niedorosłego od ćwierci i trzeciej części ćwierci.

Pan Jan Poniatowski od ćwierci, za którego ad praesens pan Tomasz Węgliński zapłacił.

[k. 1120v] Pan Mikołaj, Adam, Marcin Poniatowscy, potomkowie pana Wojciecha Poniatowskiego, od ćwierci rolej, za których tenże pan Węgliński zastąpił ad praesens.

Pani Wojciechowa Dąbska od zagrody.

Ci wszyscy zwyż mianowani złączywszy się, którzy między sobą naleźli łanów 10 i trzecią część ćwierci, wyprawują konia 1.

Jm. pan Andrzej Czaślawski od sumy 20 000 [zł] na arendzie będącej stawiał konia 1. Tenże od synowców swoich, nieboszczyka pana Jana Zasławskiego synów, także od pana Jana Jaślikowskiego od sumy 8000 [zł] stawiał z rynsztunkiem należytym konia 1. Które to obadwa konie osadza pan Władysław Górski.

Jm. pan Libicki od sumy 8000 [zł], jm. pan Grochowicki od sumy 3000 [zł], jm. pan Ciecielski od sumy 9000 [zł] na arendzie wsi Wronowa będącej stawili konia 1, którego w rynsztunku do wojny należytym osiada pan Stanisław Korzeniowski.

Od jm. pana Jana Siegniewa Słotwińskiego jm. pan Raczkowski rotmistrz województwa lubelskiego ze wsi Brzeźnice i Wolej Łańcuchowskiej, także i od sumy 5000 [zł] stawili konia 1 z rynsztunkiem porządnym.

Ich, panowie Jerzy podsedek lubelski i Paweł [k. 1121] Szornelowie i pan Jędrzej Górski z Puław stawili z dóbr i od sum swoich koni 3, jednego pan Jan Moszyński, drugiego pan Jędrzej Szaborowski, trzeciego pan Marcján Głowacki osadzają.

Jm. pan Marek Zwiartowski ze wsi Łubków z częstnikami swymi stawia konia 1, którego osiada pan Jan Kamiński.

Tenże jm. pan Zwiartowski od 20 000 [zł] z panem Stanisławem Sienieńskim stawili konia 1, którego osadza pan Stefan Zwiartowski.

Tenże jm. pan Stefan Zwiartowski od województwa lubelskiego z rąk jm. pana Marka Zwiartowskiego bierze zł 400 na parę koni, które prezentował z rynsztunkiem do wojny należytym, powinien przez całą ćwierć osadzać koni 2.

Jm. pan [Remigian] Andrzejowski łowczy lubelski z dóbr swoich w województwie lubelskim będących pocztu do popisu nie stawili.

Ichm. panowie Drzewieccy ze wszystkich majątności swych, także i od sumy jm. pana Drwalewskiego 5000 zł stawili z porządnym rynsztunkiem pocztu koni 9. A z osobna jm. pan Adam Drzewicki od sumy 7000 zł u potomków jm. pana Franciszka Bełżeckiego będącej, do czego ze trzech łanów reszty nad wyprawę konia 1. Z Bochotnicy jm. pana chorążego kaliskiego⁴⁶⁷ dziedzicznej zł 60, z półłanka pana Stanisława Kościńskiego z Czaślawic zł 10 a z kontrybucyjej publicznej na wyprawę łanowego [k. 1121v] żołnierza z reszt od sum i łanów wybranej dodano i odliczono jm. panu Tomaszowi Drzewieckiemu rotmistrzowi zł 60. In summa wszystkiego do dziesiątego konia zł 130 stawili do popisu konia za te pieniądze jednego.

Jm. pan Stanisław Silnicki podstoli lubelski dosyć czyniąc uchwale województwa lubelskiego z półdwunastu [11,5] łanów, zagród 2 w Gałęzowie w województwie lubelskim, z łanu jednego ćwierci trzech i zagród 2 w Sulinowie w bełskim województwie będących półtora konia, a jm. pan Aleksander Andrzejowski z dóbr swoich dziedzicznych w województwie lubelskim będących pół konia, to jest jm. pan Tomasz Drzewicki rotmistrz województwa lubelskiego z dodatkiem według porachowania do łanów jm. pana podstolego lubelskiego odebrawszy od ichmciów żoład postanowiony

⁴⁶⁷ *Wawrzyniec Rostworowski.*

stawił po kozacku z ryszunkiem porządnym za jm. pana podstolego lubelskiego i jm. pana Aleksandra Andrzejowskiego koni 2. Tenże jm. pan Drzewicki rotmistrz województwa lubelskiego od potomków nieboszczyka jm. pana Zelińskiego z majątności Jabłonnej w województwie i powiecie lubelskim będącej za oddaniem sobie żołdu na koń 1 postanowionego stawił do popisu z pachółkiem w ryszunku porządnym konia 1.

[k. 1122] Sukcesorowie jm. pana Lubienieckiego z Jabłonnej z dziedzicami Tuszowa, Bychawki i Iżyc stawili konia 1, którego osadza pan Andrzej Kąc. Tenże pan Kąc od pana Jerzego Szwetnera stawił konia po kozacku z porządkiem do wojny należyty.

Jm. pan łowczy koronny⁴⁶⁸ pocztu z dóbr swoich w województwie lubelskim będących do popisu nie stawił.

Jm. pan Adam Wieszczycki z zastawy swej wsi Brzeźnice i zastawia jm. pan Mikołaj Branicki z Dorohuczy, jm. pan Krzysztof Piwo z Siostrzewitowa, także jm. pan Jan Branicki z remanentu dwóch łąnów na Siemieniu i od sumy 6000 zł stawili koni 2.

Jm. pan Łukasz Gałęzowski, Zygmuny i Łukasz Iżycy i jejm. pani Raczyńska od sum swoich 38 000 [zł] stawiają koni 2. Do czego pan Szymon Strembosz z łąnu jednego z wójtostwa karczmiskiego przyłożył się.

Jm. pan Józef Gorajski z dóbr swoich w województwie lubelskim będących pocztu nie stawił.

Jm. pan Jan Myszkowski, także jm. pan [Piotr] Opocki podwojewodzi krakowski z jm. panem Koseckim, lubo natenczas do popisu pocztu nie stawili, jednak przez przyjaciół swoich na przyszłym popisie przed wyjściem do obozu stawić deklarowali się.

[k. 1122v] Jw. jm. pan wojewoda ruski⁴⁶⁹ sam natenczas z ludźmi swymi na usługę Rzeczypospolitej zostając i nigdy Ojczyźnie i województwu temu nie chcąc deesse, i teraz do wspólnej obywateli województwa lubelskiego skłaniając się zgody, poczet z majątności swoich w województwie lubelskim będących w obozie z porządnym ryszunkiem stawić przez ur. podwojewodzkiego chełmskiego⁴⁷⁰ deklaruje się.

Jm. ksiądz biskup warmiński⁴⁷¹ na drugi popis przed wyjściem do obozu z Gościeradowa i Wólki Leśnickiej koni 2 stawić deklarował się.

Jm. pan Andrzej Rzeczycki z Chróślinej stawił koni 3, a że nie dostało mu łąnów pięciu, tedy ad complementum dziesięciu łąnów panu Tomaszowi Baranowskiemu, który ten poczet osadza, z kontrybucyjnej publicznej dodano zł 100.

⁴⁶⁸ *Andrzej Gniewosz.*

⁴⁶⁹ *Stanisław Lanckoroński.*

⁴⁷⁰ *Stanisław Lesiecki.*

⁴⁷¹ *Wacław Leszczyński.*

Jm. pan Tymiński z Rachowa pocztu do popisu nie stawił.
Jejm. Pani wojewodzina pomorska⁴⁷² z Dobrego i innych majątności swych stawiła koni 2, które pan Jan Ożarowski osadza.
Ichm. panowie Sienieńscy z Radomyśla stawili koni 2, które pan Jan Dębiński osadza.
Jm. pan Czerniejowski z Olbięcina stawił do popisu konia 1.
Jm. pan Adam Sienieński z Radlina i Łopiennika pocztu do popisu nie stawił.
Od jm. pana Jana Kobyłskiego konia [k. 1123] jednego stawił jm. pan Tomasz Drzewicki rotmistrz województwa lubelskiego.
Jm. pan Krzysztof Szczucki stawił z Krężnicy konia 1.
Jm. pan [Jan Dunin] Borkowski podczaszy sandomierski z majątności swoich w województwie lubelskim będących koni półtrzecia, a z majątności w sandomierskim i krakowskim województwach leżących, lubo ich sam nie trzyma, bo od jm. pana miecznika koronnego⁴⁷³ zajechane, stawił koni półczwarta, wszystkich koni numero 6.
Jejm. pani podczaszyna sandomierska⁴⁷⁴, także i ichm. panowie Zbąscy z majątności swych w województwie lubelskim, także z łędzkiej majątności w województwie sandomierskim a powiecie stężyckim będących, stawili z porządkiem i rynsztunkiem wojennym koni 9.
Jm. pan Łukasz Lesiecki od sum swoich, także z dóbr syna swego⁴⁷⁵ dziedzicznych w województwie lubelskim będących, stawił konia 1.
Jejm. pani Łebkowska z jm. panem Jarozhem Lubienieckim stawili konia 1, którego osadza pan Paweł Bzicki.
Jm. pan Balcer Trembiński z dóbr Gutanowa w dzierżawie swojej zastawnej będących, także i od sum swoich stawił konia 1.
Jejm. pani Michowska z panem Barcikowskim, wsi Ostrowiec zastawnikiem, z panią Adrianową Zerzyńską ze wsi Łukawice i z panem Mikołajem [k. 1123v] Gucem stawili z porządnym rynsztunkiem do wojny należytych po kozacku żołnierzy trzech. Taż jejm. pani Michowska i sukcesorowie jm. pana Michowskiego z osobna od sumy u jejm. paniej podskarbinej [koronnej]⁴⁷⁶ będącej stawili konia 1.
Jm. pan instygator koronny⁴⁷⁷ pocztu na tem czas do popisu nie stawił.

⁴⁷² Katarzyna Jadwiga z Denhoffów Wejherowa, żona wojewody pomorskiego Ludwika Wejhera.

⁴⁷³ Michał Zebrzydowski.

⁴⁷⁴ Katarzyna ze Słupeckich Borkowska, żona podczaszego sandomierskiego Jana Dunin Borkowskiego.

⁴⁷⁵ Adam Lesiecki, dziedzic w Gutanowie.

⁴⁷⁶ Zofia z Tęczyńskich Daniłowiczowa.

⁴⁷⁷ Daniel Żytkowicz.

Ichm. panowie Bielscy z dóbr swych dziedzicznych w województwie lubelskim będących, także od sum w województwie bełskim przy panu Józefie Branickim zostających, jm. pan Marcin Suchodolski z dóbr swoich dziedzicznych stawili po kozacku z rynsztunkiem do wojny należytych koni 3, do trzeciego konia połową przyłożył się pan Marcin Suchodolski.

Jejm. pani Charłęska dożywotnia i oprawna pani wsi Charłęza, także potomkowie jm. pana Stanisława Zboskiego z majątności swoich na popisie pocztu nie stawili.

Ichm. panowie Męcińscy i inni dziedzice Kośmina mają półsiódma łana [6,5], przyłączają do siebie dziedziców Gałęzowa, to jest ichm. panów Krzysztofa Starzyskiego, Gabriela Chobrzyńskiego i Jerzego Głuskiego, którzy mają 4 łany, stawili do popisu konia 1 z rynsztunkiem do wojny należytych, którego osadza pan Andrzej Kąc.

Dziedzicy i posesorowie Łukowca, Sułoszyna, [k. 1124] Wolej Skromowskiej, Rozwadowa, Sowina, Stępkowa, okrom części ichm. pań Firlejów, stawili konia 1, którego osadza pan Krzysztof Wierzchowski.

Dziedzicy i posesorowie Głębokiego, Kaznowa, Przewłoki, Chmielowa, Babionki, oprócz części jm. pana wojewodzica sandomierskiego⁴⁷⁸, stawili do popisu z rynsztunkiem do wojny należytych po kozacku konia 1.

Jm. pan Jan Bychawski z dóbr swoich Brzeźnice, Wolej Stanisławowskiej, z Berehowa i od sumy swojej, także od reszty 1000 zł jm. pana Słotwińskiego od sumy jego zostającej stawiał konia 1, którego osiada pan Stefan Bychawski.

Jm. pan Andrzej Bychawski z tychże wsi z części swej i od sumy swojej z jejm. panią Kosowską z Nowodwora stawili konia 1, którego pan Erazmi Bychawski osadza.

Jm. pan Paweł Ryszkowski z Branicy, jm. pan Pszonka i inni dziedzice Jeziora stawili do popisu konia 1, którego pan Stefan Bychawski osadza.

Dziedzicy Bystrzejowic, oprócz części jm. pana miecznika lubelskiego⁴⁷⁹, Wierzchowisk, [k. 1124v] Brzezia, Kozic i Wygnanowic stawili na popis z porządkiem żołnierskim koni 3, które osadza pan Paweł Brzeziński.

Jm. pan Aleksander Sługocki z Potoku, z części potomków nieboszczyka jm. pana Stanisława Szczuckiego, także pan komornik graniczny⁴⁸⁰ z Lesiec z części swych dziedzicznych i w dzierżawie swej będących stawili z porządkiem i rynsztunkiem do wojny należytych konia 1, którym dodać według porachowania łan 1. Tego konia osadza i w obozie osadzać powinien pan Remigian Wilczopolski Pawłowicz.

⁴⁷⁸ Stanisław Koniecpolski.

⁴⁷⁹ Jan Iżycki.

⁴⁸⁰ Stanisław Lesiecki.

Dziedzicy Stryjnej stawili do popisu z porządkiem i rynsztunkiem dobrym koni 2, które osadza jm. pan Jan Zaporski. Tenże jm. pan Zaporski z osobna z Żukowa wójtostwa od łanów półtrzecia [2,5], które mu oddał jm. pan komornik graniczny z kontrybucyjej publicznej zł półtorasta [150] stawił do popisu konia 1.

Dziedzicy Branicy na popis terażniejszy pocztu nie stawili.

Dziedzicy Wilczopola z pany Grodeckimi z Smiłowa stawili na popis z porządkiem do wojny należytych koni 1, którego osadza [k. 1125] pan Remigian Wilczopolski Pawłowicz.

Jm. pan Mikołaj Nosowski ze wsi Smiłowa z części ichm. panów Kiełczewskich dziedzicznej, z Kozarzowa z swej i syna swego pana Zygmunta Nosowskiego części łanów dwu i od sumy swej, także dziedzicy Ostrowa Wielkiego i Ostrowa, Mścisków i Krapów stawili z porządkiem dobrym konia 1, którego pan Florian Borzęcki osadza i w obozie osadzać powinien. Tenże jm. pan Borzęcki stawia konia 1 od jejm. paniej Sierakowskiej pisarzowej polnej z majątności jejmci i z gruntu lubelskiego.

Dziedzicy Borzęcina i dziedzicy Kozarzowa, wyjąwszy części jm. pana wojskiego kijowskiego⁴⁸¹, pana Nosowskiego i pana Wysockiego, przyłączając część z Giełczwi paniej Pełczynej, panów Dłużewskich małżonków z Krzczonowa i od sumy 6000 [zł] jejm. paniej Borowskiej pisarzowej [grodzkiej] horodelskiej stawili na popis koni 2, które pan Paweł Czarnecki osadza.

Jm. pan Karol Potocki z łanów 6 z Tarła, z zastawy stawił konia 1, którego jm. pan Mikołaj Czerlinkowski osadza.

[k. 1125v] Jm. pan Jakub Moszeński z dóbr swoich dziedzicznych, z innymi dziedzicami Starej Wsi i od sum swych stawił do popisu koni 2, które osadza jm. pan Stanisław Wojtkowski. A że niektórzy sąsiedzi jm. pana Moszeńskiego do tej wyprawy nie przyłożyli się, tedy wolne ad proportio-nem dóbr ich na tę wyprawę kontrybucyjej wybieranie sobie zachowuje.

Jm. pan Adam Moszeński z Rudniczka, Ługowa i Kiełczewic stawił konia 1, którego osadza pan Jan Ożarowski.

Jm. pan Jakub Stoiński z Stojszyna i od sumy 3000 zł, do czego jm. pan Wojciech Kazimierski półtrzecią łanów i jm. pan Paweł Domaradzki z Łychowa i półłanka i jm. pan Łychowski z łanu jednego przykładając się, stawili konia 1.

Dziedzicy z Janinej Rzeczycy nie popisują się, oprócz jm. pana Tomasza Drzewickiego, który z swej części poczet stawił.

Jejm. pani Felicjanowa Wronowska, pani Stanisławowa Węglińska i ichm. panowie Chobrzyńscy z Trzynnika, Węglina i Łychowa, z części swych stawili konia 1. Insi cohaeredes ichmciów nie stawili na popis koni dwu.

⁴⁸¹ *Paweł Borzęcki.*

[k. 1126] Jm. pan Raczkowski rotmistrz województwa lubelskiego z Leśnika, z 5 łanów i z Krzyńca z 5 łanów od rodzica swego stawiał konia 1.

Dziedzicy Bobów obojga Małych i Wielkich, Wierzbicy, Wolej Wierzbickiej, Moniaków, także i dzierżawcy części w tych wsiach stawili koni 2, którym dodano zł 100 z 5 łanów. Ten poczet pan Stanisław Bobowski osadza.

Dziedzicy Głuska i Wolicy stawili konia 1, którego osadza pan Jan Głuski.

Dziedzicy Świdna z łanów 8 stawili konia 1, którym dodano zł 40. Tego konia osadza pan Samuel Bełdowski. Tenże pan Samuel Bełdowski od jm. pana Matuszewskiego z dóbr i od sum jego stawiał konia 1.

Sukcesorowie nieboszczyka jm. księdza Szołajskiego kanonika gnieźnieńskiego stawili do popisu konia jednego.

Jm. pan Dederkat z dóbr swoich w powiecie krzemienieckim będących części wsi Dederkat stawiał konia 1.

Poczty z królewszczyzn.

[k. 1126v] Jm. pan Franciszek Korytko starosta wiski, dzierżawca wąwolnicki z miastem Wąwolnicą stawiał po kozacku koni 3, to jest 2 ze wsi do Wąwolnicy należących, a trzeciego od mieszczan wąwolnickich.

Sławetni Piotr Zakulski burmistrz, Wojciech Reklowski, Aleksander Konopnica rajcy, Walenty Gujdyk wójt miasta JKMcI Lublina swym i wszystkim pospółstwa imieniem z miasta Lublina i z gruntów do jurysdykcji miejskiej należących, także i od kupców miejskie trzymających i z wiosek swych Konopnicy, Bronowic i folwarków do miasta należących, oprócz gruntów inszym jurysdykcjom podległych i szlacheckich i duchownych dworów stawili do popisu z ryszunkiem do wojny należytym piechoty 12, którym prochów 10 kamieni, ołowiu 4 cetnary, rydlów, motyk, siekier, łopat, lontów ile potrzeba będzie, także legumin z wozami porządnymi dać submitowali się. Ciż stawili pachółków z końmi w ryszunku do wojny należytym 3.

Do której wyprawy Włochów, Francuzów, Ormian, Szotów i innych oboich kupców, którzy miejskiego [prawa] nie trzymają, także i tych [k. 1127] mieszczan i kupców, którzy na ziemskich dobrach sumy na zapis mają i do tego się nie przyłożyli, nie inkludują i ci z osobna od sum swoich wyprawować powinni.

Pan Radzik z Rzeczycy i Uściądza królewszczyzn stawiał po kozacku z ryszunkiem do wojny należytym konia 1.

Mieszczanie parczewscy z miasteczka Parczewa stawili z ryszunkiem przynależnym pieszych 2, którym prochów, lontów, ołowiu i legumin według potrzeby dać submitowali się.

Mieszczanie ostrowscy stawili do popisu także pieszych 2, którym necessaria bellica subpeditare deklarowali się.

Miasteczka Urzędów, Kazimierz i inne miasteczka JKMcI w województwie lubelskim będące do popisu nie stawili pocztów.

Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski mp.

2. *Uniwersał podkomorzego lubelskiego Jerzego Słupeckiego z 14 sierpnia 1653 r. w związku z popisem pod Lublinem wyznaczonym na 11 sierpnia 1653 r.*

Rkp. APL, CLRMO 81, k. 1074–1075 – *oblata*; w grodzie lubelskim w imieniu Słupeckiego *oblatawał ur. Andrzej Górski 14 VIII 1653 r.* [feria quinta in vigilia festi Assumptionis in Coelum Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1653].

[k. 1074v] Jerzy z Konar Słupecki podkomorzy generalny województwa lubelskiego, pilzneński etc. starosta.

Wszem wobec ichm. panom obywatelom województwa lubelskiego i powiatu urzędowskiego, także ichm. panom rotmistrzom i ich kompaniej, przy zaleceniu powolności mojej braterskiej do wiadomości donoszę.

Iż na przeszłym popisie, który się pod Lublinem nad Bystrzycą przy obecności mojej i inszych ichm. panów urzędników województwa lubelskiego odprawował, poczty niektórych ichm. panów obywatelów województwa lubelskiego i ichm. panów rotmistrzów laudum województwa lubelskiego pozwolone na sejmiku blisko przeszłym (że na ten czas ichm. panowie rotmistrze sum na poczty naznaczonych nie odebrali) nie prezentowały się, niektórzy zaś ichm. przed wyjściem do obozu poczty swoje prezentować deklarowali się, tedy ja z urzędu mego za spólną zgodą ichm. panów urzędników i obywatelów województwa lubelskiego, ze mną przy popisie będących, czas drugiego popisu przed samym wyjściem do obozu, to jest pro die 20 augusti pod wsią Dziesiątą [k. 1075] naznaczyłem. A do odprawienia tego popisu spólnie z ichm. panami na ten czas przy popisie ze mną będącymi uprosiłem ichm. panów Dzierżawę Sługockiego stolnika i podstarościego lubelskiego, Pawła Borzęckiego wojskiego kijowskiego, Łukasza Wysockiego pisarza grodzkiego lubelskiego, Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego i podwojewódzkiego chełmskiego, Adama Ciołka Drzewieckiego, Balcera Trębińskiego. Którzy ichm. na czas i miejsce wyżej opisane zjechawszy, znowu z rejestru popisu nad Bystrzycą odprawionego poczty, które z rynsztunkiem porządnym do wojny należytych powinny być prezentowane rewidować, także i te, które się natenczas nie popisowały popisować i dostatecznie popis wszystkich pocztów spisany do akt grodzkich lubelskich podać mają.

A iż siła jeszcze ichm. którzy reszt z łanów, ćwierci, zagród i od sum nie pooddawali, dla wiadomości i przestrogi aby kto poenas legibus Regni sancitas non incurrare oznajmuję, iż te reszty jm. pan Erazm Jezierski tylko

do popisu przed wyjściem do obozu, nie dłużej, wybierać ma, a to dlatego, że ichm. panowie rotmistrze zaraz po popisie do obozu z chorągwiami wychodzić mają.

Ażeby ten uniwersał mój do wiadomości wszystkich ichm. obywatelów województwa lubelskiego przyszedł urzędu grodzkiego upraszam, aby był przez woźnego w Lublinie i inszych miastach i miasteczkach województwa lubelskiego publikowany.

A dla lepszej wagi ręką się swą podpisuję.

Działo się w Lublinie, die 14 augusti a. D. 1653. Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski mp.

LXXII. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 29 sierpnia 1653 r.

Sejmik zwołany uniwersałem króla Jana Kazimierza datowanym ze Lwowa 12 VIII 1653 r., w którym monarcha wskazując na różne machinacje przy ściąganiu uchwalanych podatków konkludował, że nie znajduje się jedno województwo, ziemia albo powiat, które by wszystkie podatki ad 1 iulii anni praesentis powinny całe i zupełnie dotąd wydali, pogotowiu z podatków a 1 iulii należących snadź i nie pomyślano. W dramatycznej sytuacji Rzeczypospolitej zwracał się do wszystkich wiernych poddanych naszych jako miłujących tej Ojczyzny synów, jako cnych Polaków i nieodrodzonych potomków sławnych przodków swoich, aby wszystkie na stronę odłożywszy respekty bez odwłok wszelakich skuteczną i zupełną obmyślić płacę żołnierzowi. W tym celu składał województwu lubelskiemu sejmik na 29 VIII w Lublinie, szczególnie in eum finem, żebyście uprzejmi i wierni wmc poborcom swym do tego byli powodem i pomocą, aby podatki nie tylko ad 1 iulii anni praesentis należące, lecz i a 1 iulii wydać powinny ... jako najprędzej wydali i do skarbu, który tu continue we Lwowie zostawać będzie, bez omieszkania odwozili, APL, CLRMO 81, k. 1082–1086v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Bernard Goryszewski 14 VIII 1653 r. Zob. też ASZCh., s. 349; ASWK, t. II, cz. 2, s. 474–476.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 29 sierpnia 1653 r.

Rkp. 1 APL, CLRMO 81, k. 1202v–1205 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Adam Ciołek Drzewicki marszałek sejmiku 1 IX 1653 r. [feria secunda ipso die festi Sancti Aegidi Abbatis a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 274–275 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 449–451 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8424, k. 92–96v – kopia.

[k. 1203] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjachawszy się do Lublina na miejsce konsultacyjom naszym zwykle według uniwersału JKMcI P. n. m. pro die 29 augusti, takieśmy między sobą zgodne uczynili postanowienie.

Jako województwo nasze w postanowionych sejmami koronnymi i sejmikami naszymi podatkach nie chcąc Rzeczypospolitej miłej matki swojej

retardacją obesse żadnej w wydawaniu nie czyniło zwłoki, tak i w terażniejszych sejmem warszawskim blisko przeszłym uchwalonych podatkach, lubo przez plagę ciężką morowego powietrza tudzież i zniszczenie wielkie przez żołnierza w województwie naszym wiele ich upadło, że jednak na sejmie brzeskim wszystkie per constitutionem odcięte abiurata⁴⁸² i skarb na komisyyej blisko przeszłej defektów per pestem w podatkach jm. panu Jerzemu Szornelowi podsędkowi lubelskiemu, administratorowi podatków naszych, nie przyjął, i owszem, ex integro zatrzymane podatki quantocius na reasumpcyją komisyyej wnieść kazał, jako zawsze podjęte przez jm. pana podsędkę naszego administracyją podatków podczas morowego powietrza cum periculo vitae jego omni paterna gratitudine prosecuti sumus, tak i teraz ochotnie sposób [k. 1203v] eliberacyjej jmci ab onere decreti commissorialis i suplement defektów w podatkach naszych obmyślamy.

Naprzód ichm. panów poborców naszych lubelskich i łukowskich tak przeszłych, jako i terażniejszych wszystkich, którzy by od województwa naszego z wybieranych podatków nie mieli dostatecznych kwitów, pro debito officio ichmć poenis legibus Regni descriptis obowiązujemy, aby przed ichm. panem Danielem Iżyckim sędzim ziemskim lubelskim, Danielem Żtkiewiczem instygatorem koronnym, Adamem Ciołkiem Drzewickim marszałkiem sejmiku terażniejszego i Stanisławem Lesieckim komornikiem granicznym lubelskim, podwojewodzim chełmskim wybieranych i do wybierania od każdego z ichmćców należytych podatków sufficientem rationem et calculum od dzisiejszego dnia intra spatium unius septimanae reddant. Którym to ichm. panom poborcom naszym jeżeliby in calculis et rationibus non difficerent, zlecamy jm. panu marszałkowi sejmiku terażniejszego do tychże słuchania rachunków deputowanemu nomine totius palatinatus kwit z podpisem ręki swojej dawać.

A że na sejmiku lewartowskim czopowe a vendente et propinante liquorum ichm. panom poborcom wybierać zleciliśmy, fraterne obowiązujemy ichm. panów deputatów naszych do słuchania rachunków naznaczonych, aby circa eandem calculationem sedulo inquirant panów poborców, jeżeli od lewartowskiego sejmiku czopowe [k. 1204] a vendente et propinante iuxta mentem laudi wybierane było, a cokolwiek ex calculo et retentis contributionibus od panów poborców województwu accedet, to do rąk jm. pana podsędkę lubelskiego jako administratora podatków naszych przed sejmikiem electionis iudicis deputati blisko przyszłym [15 IX] wnieść ichm. panom poborcom naszym zlecamy.

⁴⁸² *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 275, 307.*

A że sumy tej, którą jm. pan podsędek nasz na reasumpcyją komisyyej lwowskiej wnieść powinien postanowione od nas podatki dla ścisłego przed reasumpcyją komisyyej lwowskiej czasu, więc i dla wielkiego w województwie naszym przez powietrze i żołnierza spustoszenia, non ex integro wybrane i retenta panów poborców przeszłych non sufficiunt, tedy chcąc jm. pana podsędka naszego ab onere dekretu komisarskiego⁴⁸³ eliberować, czopowym od nas na sejmiku lewartowskim postanowionym pobory uchwalone, także czwartą ratę zupełną i expensa ordynaryjne województwa naszego, tym czopowym suplementować pozwalamy. A jeżeli by i czopowe na sejmiku lewartowskim postanowione summam przez jm. pana podsędka reasumpcyją komisyyej lwowskiej importandam sufficere nie mogło, tedy na blisko przyszłym da Pan Bóg electionis iudicis deputati sejmiku sposób eliberationis ab onere dekretu komisarskiego jm. panu podsędkowi naszemu obmyślić submitujemy się. Jednak o zatrzymane po sejmie przeszłym warszawskim primae, secundae, tertiae et quartae ratae podatki cum retentoribus sine intermissione iure agere jm. panu podsędkowi naszemu zlecamy.

Ażeby prędsze mogło być dochodzenie zatrzymanych podatków, urzędy grodzkie lubelski i łukowski debito officio ichmć obowięzujemy, aby causas fisci etiam extra [k. 1204v] cadentiam querellarum sądzili.

A iż przez plagę Pańską morowego powietrza i dla inszych afflictii Ojczyzny naszej wielkie dezolacyje w miastach, rzemieślników znaczne umniejszenie, a nawet i cechów zupełnych zniesienia znajdują się, dla których wielka też ujma w prowentach publicznych dziać się musi, na supliki utrapionych miast płacziwe to przedsięwzięliśmy ratunku ich medium, aby czopowym, którego wybieranie a 1 octobris proxime imminentis pozwalamy, założyli defecta mianowane dla prędszego skarbowi przez ręce dispensatora naszego uiszczenia, którego arendy i kontrakty stanowić ex nunc jm. panu administratorowi, plus offerentia rationem mając, in praesenti iudicii terrestris et officii castrensis (absentia unius vel duorum non obstante) poruczamy i pieniędzy anticipative na przyszłe czopowe zaciągnąć dla suplementowania za mianowane abiurata, które wprzód przez urzędy miejskie, to jest jednego z radziec, drugiego z ławice, trzeciego ex communitate mediante iuramento in praesentia officii castrensis likwidowane być mają. I tylko te post decessum rzemieślników abiurata przyjmowane w likwidacyjej powinny być, po których rzemieślnikach nikt nie robi rzemiosła i cale z warsztatu od morowego powietrza ich rzemiosło ustało, jednak na pola, grunty, łąny, domy i kamienice żadne abiurata iść nie mają. A residuitas czopowego a 1 octobris przychodzącego ad aerarium

⁴⁸³ Zob. *APL, CLRMO 81, k. 1080v–1082.*

województwa naszego oddana być ma. A jeżeliby nikt anticipative na mianowaną czopowego arendę pieniędzy dać albo kontraktować w tym czasie nie chciał, tedy miasta i urzędy ich sub eodem rigore poenisque wydawać uchwalone na sejmie warszawskim podatki jako najprędzej powinny będą. Czopowe jednak lewartowskie in suo esse zostawać i do czasu 1 diei octobris wybierane być ma. A w miastach JKMcI w województwie lubelskim będących iż wiele rzemieślników i kupieckich ludzi znajduje się, którzy na gruntach i we dworach duchownych i szlacheckich mieszkając, publicznych uchodzą podatków, tedy takowych w lubelskim i urzędowskim powieciech urząd grodzki lubelski, a w łukowskim powiecie łukowski urząd ad delationem burmistrza i radziec sądzić powinni.

Żołnierzów województwa naszego fide et debito officio ichmci obowiązujemy, aby z chorągwiami recta do obozu, nie czekając inszych województw, szli, a ichm. panowie rotmistrze nasi tak lubelscy i urzędowscy, jako i łukowscy powiatów pocztami swymi pocztów szlacheckich z rejestru zmykać i zrażać nie powinni.

Które to postanowienie zgodnie od nas zawarte zleciliśmy jm. panu Adamowi Ciołkowi Drzewickiemu marszałkowi koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie, die 29 augusti a. D. 1653. Adam Ciołek Drzewicki marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

LXXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1653 r.

Sejmik zebrał się w przewidzianym prawem terminie, ale na skutek kontrowersji między szlachtą lubelską i powiatu łukowskiego rozszedł się bez wyboru deputata. Na sejmiku przedsejmowym w grudniu 1653 r. (zob. niżej) zobowiązano posłów, by zabiegali o zgodę na elekcję deputata na sejmiku relacyjnym: Sejmik deputacki iż się nie mógł skończyć, tak że na ten rok deputata nie mamy, przeto zlecamy to ichm. panom posłom, aby elekcją onego na relacyjny przynieśli nam sejmik.

1. Protestacja obywatelów powiatu łukowskiego przeciwko jm. panu Jerzemu Słupeckiemu podkomorzemu i Dzierławowi Sługoickiemu stolnikowi lubelskim na sejmiku electionis deputata rozerwanym die 15 septembris 1653 uczyniona.

Rkp. 1 B. Ossol., rkp. 217/II, k. 8–8v – kopia; protestacja wniesiona do ksiąg Trybunału Koronnego Lubelskiego 16 IX 1653 [feria tertia post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2** B. Czart., rkp. IV 395, s. 18–20 – kopia.

[k. 8] Do Sądu Głównego Trybunału Koronnego Lubelskiego i akt tegoż sądu oblicznie przyszedłszy ur. Jakub Domaszewski Widlica chorąży ziemi łukowskiej i Stanisław Domaszewski Widlica sędzia ziemi łukowskiej, Andrzej Olędzki podsędek, Samuel Samborzecki pisarz ziemscy

łukowscy, Stanisław Celiński pisarz grodzki radomski, Jakub Krasowski, Marcin Dziewulski komornicy ziemscy łukowscy, Waclaw Brzeziński, Jan Zakrzewski, Wojciech Okniński, Jan Goyski, Piotr Paszkowski, Paweł Tchorzewski regent kancelaryi trybunalskiej, Andrzej Jezierski Gołąbek, Andrzej Jezierski z Jezior, Kazimierz Rogala Rudziński, Jan Krzeczkowski, Maciej Dziewulski, Andrzej Jastrzębski, Wojciech Gołaski, Seweryn Okniński, Stanisław Stecki, Jerzy Kłębowski, Stefan Wilczyński, Wojciech Jastrzębski, Andrzej Szaniawski, Piotr Jaszewski Suzin i wielu inszych dnia wczorajszego obecnych całej ziemi łukowskiej obywatelów imieniem zanieśli publicam protestationem naprzeciwko ur. Jerzemu Słupeckiemu podkomorzemu i Dzierślawowi Sługockiemu stolnikowi i podstarościeму lubelskim w ten sposób, iż pomieniony ur. podkomorzy lubelski omieszkawszy przeszłego pod Beresteczko pospolitego ruszenia i inszych zjazdów i aktów publicznych tego województwa nie zawsze pilnując, teraz na tę elekcyję deputacką, snadź z namowy, jako pokazał skutek, z pomienionym ur. stolnikiem zjechał i gdy dzień elekcyjej nadszedł, a zwyczajna obywatelów gromada do kościoła na miejsce zwykłe przybyła, tam marszałka (którego obieranie według prawa i zwyczaju miało uprzedzać, a jemu jako pierwszemu w niebytności panów senatorów urzędników należało) mianować nie chciał, ale napierwej jako się namówili, pomienionemu stolnikowi głos dawszy, aby sam prawie cały dzień rokował i dyskurował, umyślnie pozwalał i audiencyjej jemu wielekroć jednał. Dopieroż pomieniony ur. Sługocki nie chcąc nikomu głosu pozwolić, a sam go sobie z pozwolenia ur. podkomorzego cale uzurpując, umyślem rozerwania sejmiku tego, z czym się dawno przedtym na zjazdach publicznych odzywał i rozerwaniem wszystkim sejmikom województwa [k. 8v] tego przegrażał, rozmaite materie i dyskursy czasowi i miejscu temu nienależne wtrącał. Raz bowiem na alternatę ziemi łukowskiej, którą ma na sejmikach i elekcyjach tutejszych od wieku starodawnego obywatelów województwa tego pismem stwierdzonego i dotąd w używaniu będącego, postanowieniu inwektywę czynił. Drugi raz według swego wrodzonego zwyczaju przy mówkami uszczypliwymi różne osoby, mianowicie niektórych ex protestantibus niewinnie obrażał. Trzecia wszystkim obywatelom a propozycjom ich słusznym, które do zgody podawali pokornie prosząc, cały dzień od południa do wieczora przegadał.

I tak ci dwaj pomienieni urzędnicy lubelscy takowym sposobem między sobą umownym, a całemu województwu i wszystkim jego obywatelom, ba, i Rzeczypospolitej szkodliwym zahamowali zwyczajny tryb zaczęcia elekcyjej, bez elekcyjej rozerwali województwo całe, deputata, a collegium trybunalskie sędziego i sprawy ludzkie suffragio, które i od jednego rectum i inszych rectificans bywać zwykło, pozbawili.

A co największa, ratunek pieniężny in supplementum przeszłych podatków Ojczyźnie powinny, który województwo na terazniejszej elekcycy według świeżego swego postanowienia uczynić miało i insze Ojczyźnie i województwu pożyteczne akty, to jest rachunki poborów ur. Zbigniewa Sługockiego na ten czas podsędka chełmskiego stłumili i zepsowali Rzeczpospolitą w zapłacie wojska i w należnym ratunku jej contra omnem pietatem, której my jako matce naszej po Panu Bogu wszystko powinni, zawiedli. Przetoż pomienieni protestujący jako publice w kościele Panem Bogiem i wszystkimi aktowi temu przytomnymi ludźmi oświadczali się i wyświadczały, iż żadnej przyczyny nie dali i nie dawają do złamania tego sejmiku, tak teraz toż swoje oświadczenie sądowi temu podając de sua et totius terrae Łucoviensis in praemissis omnibus indemnitate i powtóre się manifestują.

2. *Reprotestacja Jerzego Słupeckiego podkomorzego i Dzierśława Sługockiego stolnika lubelskich przeciwko obywatelom powiatu łukowskiego.*

Rkp. 1 B. Ossol., rkp. 217/II, k. 9–10v – kopia; do ksiąg Trybunału Koronnego Lubelskiego wniesiona 17 IX 1653 [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1653];

Rkp. 2 B. Czart., rkp. IV 395, s. 18–24 – kopia.

[k. 9] Do Sądu niniejszego Głównego Trybunału Koronnego Lubelskiego przyszedłszy oczywiście wielm. jm. pan Jerzy Słupecki podkomorzy lubelski, pilzneński etc. starosta i jm. pan Dzierśław Sługocki stolnik i podstarości lubelski, jako prędko o uczynionej przeciwko sobie przez osoby niżej mianowane uciążliwej a nieodwodnej protestacycej dowiedzieli się, tak zaraz nie tylko honor i reputacyją swoją, ale i całego województwa swego od niesłusznych zarzutów ich evinkować i emundować chcąc, naprzeciwno ur. Stanisławowi Widlicy Domaszewskiemu sędziemu łukowskiemu jako primarium laesive honoru swego manifestationis motorem et authorem, Danielowi Żytkowiczowi, za którego radą i instynktem protestacyja pomieniona uczyniona a konceptem jego potem jego słowy według zwyczaju jego w uszczypkach honoru cudzego zaprawionymi i zaostrzonymi sformowana jest, Jakubowi Widlicy Domaszewskiemu chorążemu łukowskiemu, Andrzejowi Olęckiemu podsędkowi, Samuelowi Samborzeckiemu pisarzowi ziemskiemu łukowskiemu, Stanisławowi Celińskiemu pisarzowi grodzkiemu radomskiemu, także szlachetnym Jakubowi Krasowskiemu, Marcinowi Dzierśłowskiemu komornikom ziemskim łukowskim, Wacławowi Brzezińskiemu, Janowi Zakrzowskiemu, Wojciechowi Oknińskiemu, Janowi Goyskiemu, Piotrowi Paszkowskiemu, Pawłowi Tchórzewskiemu, Andrzejowi Jezierskiemu Gołąbkowi, Andrzejowi Jezierskiemu z Jezior, Kazimierzowi Rogali Rudzińskiemu, Janowi Krzeczkowskiemu, Maciejowi Dzierśłowskiemu, Andrzejowi

Jastrzębskiemu, Wojciechowi Gołaskiemu, Stefanowi Wilczyńskiemu, Wojciechowi Jastrzębskiemu, Andrzejowi Szaniawskiemu, Piotrowi Jaszowskiemu, jednym umyślnie, a drugim na pozór tylko skargi w protestacyjną pomienioną włożonych, przed tymże sądem reprotestowali się i reprotestują.

A naprzód jm. pan podkomorzy na zarzut omieszkaney jakoby przez się usługi i wyprawy pospolitego ruszenia nienależnie i niesłusznie w tąż protestacyję włożony mniej rzeczą być potrzebną odpowiadać widzi, iż ten zarzut i za autorem jego wiadomością wszystkiego województwa konfudować [k. 9v] się musi.

Na drugi zaś zarzut niechcenia jakoby mianować marszałka i umyślnego pozwolenia na niepotrzebne alterkacje i rozerwanie sejmiku, a zatym nieobrania według zwyczaju i prawa deputata oraz i całości reputacyjnej swojej justyfikując i o przeciwny przez sam głos pana sędziego łukowskiego w rozerwaniu sejmiku postępek protestując się, tak odpowiada i manifestuje. Iż zaraz za zjechaniem się na zwykłe miejsce będących na ten czas ichm. panów obywatelów województwa lubelskiego, mianował z miejsca swego za marszałka jm. pana wojskiego kijowskiego⁴⁸⁴, człowieka godnego, województwu temu dobrze zasłużonego, ale iż jm. pan stolnik lubelski⁴⁸⁵ mając niektóre rzeczy potrzebne przed obiorem marszałka wnieść do koła ichmciów, a pan sędzia łukowski⁴⁸⁶ ex privato odio osoby jmci pozwolić mu głosu tego żadnym sposobem nie chciał, zaczym i jm. pan stolnik takowej opresyjej szlachcicowi i urzędnikom województwa tego niezwyklej nie mogąc ścierpieć, i z inszymi obywatelami powiatu lubelskiego i urzędowskiego na obranie marszałka pozwolić nie chciał. Do tego że pomieniony pan sędzia łukowski zasmakowawszy sobie proceder swój, za którym po kilkakroć przedtym nie całość Ojczyzny i województwa, ale prywatny jakiś interes swój w tym upatrując, spólną radą i jednym pomienionego pana instygatora⁴⁸⁷ duchem na kilku sejmikach tu w województwie tym odprawowanych zwiedzioną na to urodzoną szlachtą powiatu łukowskiego na dwa albo trzy sejmy posłami obrani byli, i w tym już praktykę mając, którą i na przeszły brzeski sejm obadwa (akta grodzkie lubelskie świadczą), qua factione posłami stawali, z tąż fakcją i na sejmik ten electionis deputata zjechali i już pełni nadzieje będąc, że nie inszy, tylko którego oni zamysłili i gromadą szlachty rozrodzonych braci swych na obranie jego sprowadzili, deputatem stanąć miał. Gdy już zwyczajnie obywatele województwa do kościoła na miejsce zwykłe zgromadzili się,

⁴⁸⁴ *Paweł Borzęcki.*

⁴⁸⁵ *Andrzej Sługocki.*

⁴⁸⁶ *Stanisław Widlica Domaszewski.*

⁴⁸⁷ *Daniel Żytkowicz.*

naprzód pomieniony pan sędzia nie mając żadnego prawa na alternatę łukowskiego deputata, także i posła, przed obraniem marszałka kontradukując, wspomnionemu z braci głosowi jm. pana stolnika lubelskiego tak upornie przy alternacie tej stanął, że jej z tą deklaracją choćby się sejmik padać miał, ustąpić nie chciał. Indignum visum nie tylko samemu jm. panu stolnikowi, ale i wszystkim inszym obywatelom lubelskiego i urzędowskiego powiatów concedere w tym uporze panu sędziemu, przetoż po zaczętej sesyjce różni [k. 10] różnymi racjami przez godzin niemal dwie certując z nim, zbić go z przedsięwziętej aprehensyjce niepotrzebnej i nieprawnej alternaty usiłowali, lecz on tym uporniej przy zawzięciu swym stawając żadnych, lubo słusznych i ważnych racyjce przyjąć nie chciał, i owszem na protestantów, którzy iusta uporowi jego opponebant media, słowa mniej przystojnymi powstawszy już nie racjami, ale aklamacyjami według zwyczaju swego czas elekcyjce in tantum extraxit, że następujący mrok wieczorny wszystkich z kościoła ruszyć musiał. Z tą deklaracją i protestacją obywatelów lubelskiego i urzędowskiego powiatów, że dla upornego i niesłusznego na ten czas procederu jednego samego pana sędziego łukowskiego wszystko województwo bez sędziego potrzebnego na Trybunał przypadający zostać musiało.

Nie mogło przyjść i do egzakcyjce należnej rationum panów poborców na termin pomienionego sejmiku złożony i odebrania od tychże panów poborców rachunków, które nie dla ochrony jm. pana stolnika jm. pana Zbigniewa Sługockiego podsędka chełmskiego, albowiem i lauda publica województwa naszego i aequitas ipsa onego non stringunt do reasumpcyjce rachunków już województwu naszemu i skarbowi uczynionych i sam kwit po odprawionej kalkulacyjce przez ichm. panów deputatów do słuchania rachunków jm. pana podsędka chełmskiego naznaczonych, ręką samego pana sędziego łukowskiego jako marszałka natenczas sejmiku podpisany od tejsze ab origine reasumpcyjce rachunków interceduje. Ale dla oporu samego pana sędziego łukowskiego i niesłusznego domagania się pomienionej alternaty skutku swego nie wzięli.

Ze tedy i takową manifestacją swoją in oppositionem rachunków w protestacyjce albo raczej manifestacyjce przez pomienionego jm. pana sędziego łukowskiego i inszych w niej mianowanych uczynionej do sądu niniejszego wniósłszy, pomieniony jm. pan podkomorzy i jm. pan stolnik lubelski imieniem całego województwa i obywatelów lubelskiego i urzędowskiego powiatów żałośliwie skarżyli się i protestowali naprzeciwko pomienionemu panu sędziemu łukowskiemu i panu instygatorowi koronnemu, iż oni communicatis consiliis suis jako przedtym z wielkim zawsze zgromadzeniem urodzonej szlachty na to sub specie ostrzeżenie, jakoby indemnitis ich zjazdy publiczne i sejmiki excedere metas debitae

modestiae turbowali aklamacyjami, wołaniem, a na koniec i groźbami, do których wzwyż pomieniony pan sędzia łukowski bracią rozrodzoną susłem podniesionej czapki swej częstokroć pobudzał, tak i teraz na tym zjeździe stawając przy zaczętym niesłusznie uporze swoim, deklarując się na ten czas tymi słowy, że tak ich prawie stanie drugiemu, trzeciemu i dziesiątemu sejmikowi, jeżeli nam alternaty nie pozwalają, sejmik [k. 10v] ten electionis deputata rozerwali, województwo wszystko sędziego na Trybunał następujący potrzebnego zbawili, na ostatek i Rzeczpospolitą i Ojczyznę swą subsidio necessario, które z odebranych od panów poborców rachunków emergere mogło orbarunt, o co wszystko raz i powtóre przeciwko pomienionym panom sędziemu łukowskiemu i instygatorowi jako primarios authores manifestują.

LXXIV. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 24 listopada 1653 r.

Sejmik zwołany uniwersałem kasztelana lubelskiego Stanisława Firleja datowanym w Czemiernikach 7 XI 1653 r., wydanym w związku z potrzebą zabezpieczenia dalszego finansowania żołdu dla żołnierza łanowego. Przez przysłanych z obozu dwu deputatów wojsko to deklarowało dalszą służbę, byle w zapłacie nieomylni zostawali, również sam król w liście do Firleja apelował, abyśmy przykładem inszych województw dalszą służbę ludowi od nas zaciągnięmemu przypowiedzieli. ...A ponieważ na przeszłych zjazdach i sejmikach nic koło dalszego zatrzymania żołnierza tego postanowionego nie mamy, raczcie upraszam wielce pro die 24 novembris na miejsce zjazdom naszym zwyczajnie zjechać i namowę względem odprawy deputatów tych i dalszych ordynacyi potrzebnych uczynić, APL, CLRMO 81, k. 1495–1496v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Andrzej Gojski 8 XI 1653 r.

1. Laudum sejmiku lubelskiego 24 listopada 1653 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 81, k. 1563–1564 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Baltazar Trembiński marszałek sejmiku 27 XI 1653 r. [feria quinta post festum Sanctae Catharinae Virginis et Martyris proxima a. D. 1653]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 275–276 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 79–81 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 451–453 – kopia; **Rkp. 5.** B. Czart., rkp. IV 398, s. 138–142 – kopia; **Rkp. 6.** B. PAU-PAN, rkp. 8424, k. 98–101 – kopia.

[k. 1563] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy do Lublina na miejsce konsultacyjom naszym zwykłe pro die 24 novembris, upatrując różne województwa naszego his calamitatis temporibus potrzeby, a chcąc in aerario województwa naszego mieć sumę jaką gotową, praesenti laudo zgodnie postanawiamy, aby każdy z lubelskiego i urzędowskiego powiatów, jako i ziemi łukowskiej obywatel z łanu rolej po zł 3 gr 20, z półłanka po gr 55, także z ćwierci, zagrody z rolą ad proportionem stosując się najdalej in duabus septimanis postanowioną

kontrybucją wydał. Do takowej kontrybucyjei tak szlachta obywatele województwa lubelskiego, jako i kupcy mieszczanie i inszej kondycyjei ludzie, którzy sumy zapisami asekurowane mają, należeć będą. Tych jednak, którzy in lite sumy mają, od nich prowizyjei i żadnego pożytku nie biorą, od tej kontrybucyjei praesenti laudo uwalniamy.

A do wybierania tej kontrybucyjei z lubelskiego i urzędowskiego powiatów użyliśmy i uprosiliśmy ur. jm. pana Stanisława z Lesiec Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego, podwojewódzkiego chełmskiego, któremu salarium zł 200 z tychże podatków nazaczyliśmy, w ziemi zaś łukowskiej takowąż kontrybucyjei ur. Wojciech Okniński komornik ziemi łukowskiej, któremu [k. 1563v] salarium zł 100 pozwalamy, wybierać ma.

A kto by takowej kontrybucyjei od nas zgodnie uchwalonej intra praefixum tempus nie wydał, tedy ex instanti w lubelskim i urzędowskim powiatach ad instantiam jm. pana komornika granicznego lubelskiego, sine quavis ad citatione coram officio castrensi capitaneali Lublinensi etiam extra cadentiam querellarum, a w łukowskiej ziemi coram officio castrensi Lucoviensi ad instantiam pomienionego Wojciecha Oknińskiego peremptorie respondere tenebitur.

A że rachunki skarbowe z pany poborcami naszymi tak przeszłymi, jako i terażniejszymi, na których siła województwu naszemu należy, dotychczas nie są odstawione i nie mamy pewnej wiadomości, jeżeli przy panach poborcach reszty podatków od nas wydanych znajdują się, chcąc tedy przed sejmem blisko przysłym o tych rachunkach i expensach województwa naszego być informati, uprosiliśmy ichm. panów wielm. jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, pilzneńskiego etc. starostę, jm. pana Jakuba Widlicę Domaszewskiego chorążego łukowskiego, jm. pana Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego, jm. pana Adama Suchodolskiego i jm. pana Mikołaja Grabiego, aby w niedzielę po Bożym Narodzeniu pierwszą [28 XII] do Lublina zjechawszy, absentia unius vel duorum non obstante, księgi poborowe zrachowali i panów poborców naszych dostatecznie z wybranych podatków rachunków wysłuchali. A panów poborców naszych tak przeszłych, jako i terażniejszych fide, honore et conscientia obowięzujemy, aby na czas naznaczony z regestrami poborowymi porządnie spisanyimi i inszymi do rachunków należytyimi dokumentami zjechali i to, co ex munere officiorum suorum tenentur, uczynili.

A że jm. pan podsędek lubelski, administrator podatków naszych⁴⁸⁸ dedukował nam na sejmiku terażniejszym, że czopowe dziesiątego grosza na sejmiku lewartowskim uchwalone, półdziesiątom poborom na

⁴⁸⁸ Jerzy Szornel.

czwartą ćwierć według konstytucyj sejm brzeskiego blisko przeszło postanowionym nie koresponduje i jeszcze niemałą resztę do skarbu Rzeczypospolitej winniśmy, chcąc tedy skarbowi według postanowionych na sejmie brzeskim podatków całe uiścić się, postanawiamy, aby te półdziewiąta poboru za czwartą ćwierć, ponieważ konstytucyjom brzeskim stringimur, od nas tak z lubelskiego jako i urzędowskiego powiatów, jako i ziemi łukowskiej sine quibusvis abiuratis intra decursum trium septimanarum wydane były, eo praecauto, iż kto by tak z miasteczka, jako i ze wsi czopowe pomienione dziewiątego grosza w Lubartowie uchwalone do skarbu województwa naszego wydał, którego czopowego suma provenienti na półdziewiąta poboru sumę corresponderet, ten od płacenia półdziewiąta poborów [k. 1564] wolen być ma. Więc gdzie zaś wydane czopowe dziewiątego grosza suma dziewiąta poboru provenienti non correspondet, tedy ad complementum dziewięciu poborów dodać aequivalenter powinniśmy. Kto by zaś czopowego nie wydał i luboby przez czas do wybierania i wydawania dziewiątego grosza postanowiony w dobrach jego nie szynkowało, ten ex integro intra^a tempus supranominatum półdziewiąta poboru na czwartą ćwierć roku^a według konstytucyj brzeskiej przychodzącą wydać powinien będzie. A jeżeliby czopowe od kogo wydane więcej nad sumę na półdziewiąta poboru przychodzącą wynosiło, tedy cokolwiek supra nad półdziewiąta poboru z sumy in vim czopowego wydanej okaże się, to jm. pan podsędek ziemski lubelski nazad oddać lubo w przyszłe podatki potrącić powinien będzie. A czopowe ordynaryjne a 1 octobris proxime praeterita postanowione in suo esse zostawać będzie i do przyszłych ad 1 octobris postanowionych podatków nie ma się inkludować.

To tedy postanowienie nasze zgodnie od nas zawarte zleciliśmy jm. panu Balcerowi Trembińskiemu marszałkowi natenczas koła naszego imieniem wszystkiego województwa podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwykłym, die 24 novembris 1653. Balcer z Trembina Trembiński.

^a Karta urwana; wyraz uzupełniony według rkp. Ossol. 217/II, k. 276.

LXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 grudnia 1653 r.

Król uniwersałem datowanym w obozie pod Żwańcem 12 XI 1653 r. zwoływał sejm zwyczajny w Warszawie 11 II 1654 r., wyznaczając poprzedzającemu go sejmikowi w Lublinie ostatni dzień grudnia 1653 r., APL, CLRMO 81, k. 1570v–1571v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Marcin Goiszewski 1 XII 1653 r. Zob. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 488–489.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 31 grudnia 1653 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 104–110v – kopia; w grodzie lubelskim oblatował Adam Suchodolski marszałek sejmiku 12 I 1654 r. [feria secunda ante festum s. Priscaë Virginis proxima a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. Czart. IV 395, s. 182–198 – kopia; **Rkp. 3.** APL, CLRMO 80, k. 181–183 – fragment końcowy oblaty.

[k. 104] My rada, dygnitarze, urzędnicy, obywatele województwa lubelskiego zjechawszy się dnia dzisiejszego, to jest pro die ultima decembris [31 XII] anni 1653 do Lublina na sejmik instrukcją JKMci P. n. m. przez posła swego przyniesioną naznaczoney, przed sejmem walnym sześćniedzielnym gwoli obronie Rzeczypospolitej i innym potrzebom złożonym, zgodnie w kole naszym za posły nasze ichmciów jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, starostę pilzneńskiego, jm. pana Stanisława Widlicę Domaszewskiego sędziego ziemskiego łukowskiego, jm. pana Dzierśława Sługockiego stolnika i podstarościę lubelskiego obrawszy i uprosiwszy ichmci, że tę funkcją na się przyjęli, taką ichmciom na sejm pomieniony podajemy instrukcją.

Primarie ichmć JKMci P. n. m. podziękują pro eo, quod praestitit Reipublicae amore, gdy nie uważając żadnych pericula i niewczasów, chcąc resistere rebeliej chłopskiej z pogaństwem złączonej, przez kilka miesięcy w obozie osobą swoją Pańską zostając, różne fatygi i prace wojenne w oczach wojska wszystkiego z podziwieniem samego nieprzyjaciela ponosić raczył. Upraszać będą przy tym JKMci P. n. m. przez jm. pana marszałka poselskiego, aby JKMć P. n. m. in posterum jm. panu hetmanowi tak nad wojskiem polskim, jako też i nad cudzoziemskim według dawnych praw i zwyczajów zupełną moc dawszy, sam osobą swoją in visceribus Regni na wszelakie Rzeczypospolitej niebezpieczeństwa prospicientus zostawać raczył.

[k. 104v] Rationes senatus consultorum et bellicorum consiliorum ichm. panowie posłowie exquisite et per puncta odebrać mają, jeżeli w czym jest exorbitatum, serio inquirant et praecipue o to, że wojskiem przez tak długi czas nic nie robiono i czemu spod Suczawy Kozaków wypuszczono, aby ten, kto tego był przyczyną (gdyż i sam JKMć na to w instrukcyjej swej narzekać raczy) aby był sądzony i poena na nim extendowana.

Eventus docuit nas wszystkich sejmku brzeskiego, gdy obrona do braci była wzięta, skąd to poszło, że jedne województwa penitus nic nie stawili ludzi, a drugie z ujmą wielką substancyi swych stawili, przeto in posterum nigdy aby do braci obrona brana nie była, ale na sejmie umówiona i uchwalona była, zniósłszy się ze wszystkimi stanami koronnymi tego przestrzegać mają, aby dawne prawa in integro zostawały.

Przyznawać raczy sam JKMć łanowemu żołnierzowi, że dobry, który jeźeliby od wszystkich województw był akceptowany, ichm. panowie

posłowie od pozwolenia w tym nie będą alieni, tak jednak, aby przez rotmistrza był zaciągnięty, żebyśmy się w tak wielkie nie wdawali koszty.

A gdyby przyszło do tego, że obrona ta totius nobilitatis ruszeniem się ad resistendum huic hosti namówiona była, do consensu omnium ordinum powinien będzie na nią, kto się tylko szlachcicem być mianuje, vix facultates bonorum jechać, także wszyscy bonorum regalium et spiritualium possessores, arendarze jakiegokolwiek dobra i w jakiegokolwiek sumie trzymający, ustrzegłszy tego, aby pod tęż ekspedycją tak wiele rezydentów przy Królu JMci i królewiczu jmci⁴⁸⁹, jm. księdzu prymasie⁴⁹⁰ tak z ichm. panów senatorów, jako i szlachty nie było. Panowie zaś senatorowie, urzędnicy wszelacy, każdy przy swoim województwie sub poena de expeditione bellica sancita aby zostawali.

Podczas terażniejszej intestini belli z tym nieprzyjacielem aby arcana et secreta consiliorum w obronę Ojczyzny zachodzących nieprzyjacieli wiedzieć nie mógł, tudzież legacyi od pogranicznych panów procurantis, ut quam in minimo consiliariorum numero pro hac vice tantum takowe consilia odprawowały się, a kto by chciał być circa praemissa z ichm. panów posłów, taki super non revelanda consilia praestit iuramentum.

Nie chcąc województwo nasze in minimo Ojczyzny periculo, owszem zawsze pro viribus suis, ut par est, jako matkę ratuje, co i teraz przeciwko temu nieprzyjacielowi za zdaniem JKMci wyprawivszy kilkaset ludzi wyprawą łanową oświadczyło, przez dwie ćwierci trzymając łanowego żołnierza, którzy przy boku JKMci aż do wyjścia z obozu trwali. [k. 105] Niektóre zaś województwa ani ludzi żadnych nie posłali, ani też subsidium ullum obmyślili. Ichm. panom posłom naszym zlecamy ex quam sedulissime coaequationem w tych i u innych województw urgeant, expostulując maiorem solui od nich contributionem praesenti, jeśliby jakie na przyszłym sejmie były umówione. Także coaequationem w podatkach wszelakich przeszłymi sejmami postanowionych, jeśliby nie były hucusque oddane, osobliwie u ichm. panów obywatelów pruskich według konstytucyj skróconego sejmku ante omnia upominać się będą.

Z żalem zażywamy tego, iż ichm. panowie bracia nasi obywatele województw ukraińskich dotąd od Rzeczypospolitej nie mają żadnego obmyślnego receptaculum, przeto wniosą ichm. panowie posłowie instancją do JKMci, aby onym z dóbr Rzeczypospolitej obmyślić raczył reclinatorium.

Hetmańska powaga i jurysdykcja iż przez różne jurysdykcje diminuitur, pewnie by autoritas et potestas onego przez żadne osoby w obozie nie była diminuta, serio ichm. panowie posłowie domówić się mają.

⁴⁸⁹ Karol Ferdynand Waza, biskup płocki.

⁴⁹⁰ Andrzej Leszczyński.

Wielka się i w tym *authoritatis* jego *diminutia* dzieje, że cudzoziemcy od sądów jego ekscypują się, przed swym generałem się sądząc, czego aby nigdy nie było, ale aby do sądów hetmańskich zawždy należeli i do władzy onego, ostrzec tego *ichm. panowie* posłowie mają.

Potym przychylając się tak do asekuracyjej JKMc*i* P. n. m. i *ichm. panów* komisarzów na komisyyej lwowskiej przeszłej *ichm. panom* wojskowym za prace i usługi *ichmciów* Ojczyźnie względem pozwolenia darowanej jeszcze ćwierci jednej do Rzeczypospolitej danej, jeśli zgoda Rzeczypospolitej będzie, w instrukcyjej swojej dosyć czyniąc tę ćwierć jedną, jeśli zgoda Rzeczypospolitej będzie, *ichm. panowie* posłowie pozwolić mają.

Przy tym aby wszystkie krwawe zasługi *ichm. panom* wojskowym de *integro et sufficienter* zapłacone były, a to podług rejestrów *jm. pana* pisarza polnego⁴⁹¹ przy rozejściu wojska spisanych.

Komisyyej lwowskiej w terażniejszym roku odprawującej się *hoc praecau-*to *ne quidquam damni Reipublicae in ea reperiat*ur *approbatio* aby stanęła, *ichm. panowie* posłowie starać się mają. Przy tym *lege cavere*, aby in *posterum* więcej komisyyi żołnierskich nie bywało. Siła zostawa spraw niedosądzonych na komisyyi lwowskiej, więc i *kondemnaty in contumatia* na Trybunale Lubelskim na żołnierzach otrzymane, że na ukontentowanie wojska zniesione być mają. Te wszystkie sprawy i *kondemnaty* lubo by według prośby wojskowej zniesione były, *negotium* jednak *principale in integro* ma zostawać, o co będzie wola każdemu ukrzywdzonemu lubo do Trybunału, lubo do sądu hetmańskiego udać się według dawnego prawa. *Kondemnaty* jednak na niektórych żołnierskich osobach w Trybunale wydane i na komisyyej lwowskiej, jako to o zasiedzenie jednego za drugiego w pogańskiej niewoli i więcej o zabranie okupów, te i tym podobne *kondemnaty* zniesione i *annihilowane* aby nie były. Wojsko iż się sami przez się tak *długim* [k. 105v] w obozie staniem zniszczyło i *ante experimentum* z nieprzyjacielem wymarli, przeto *ineant modos et rationes* *ichm. panowie* posłowie nasi, aby długo w obozie się nie bawić, wojsko *experiment* z nieprzyjacielem *quam citissime* czyniło.

Wielkie i w tym uznało województwo nasze *agrawacyje*, gdy *panowie* żołnierze poboczne biorąc *stacyje* pieniądze, na mil cztery i pięć od chorągwi zabiegając, po wszystkich województwie niemal chodząc, nieznośne poczyniwszy *przechodami* i *egzakcyjami* szkody, potem dzielili między się wyciśniony płacz ubogich ludzi. Aby tedy takowe *inconvenientia* nie działy się i nas do dalszego zniszczenia nie przywiodły, zabezpieć temu *ichm. panowie* posłowie mają.

Dawne prawo jest, aby pułkownicy, rotmistrze, porucznicy przy pułkach i chorągwiach swoich zawždy w obozie zostawali, to tedy prawo

⁴⁹¹ Jan Fryderyk Sapięha, starosta słonimski.

aby do egzekucyjnej przychodziło i obostrzone było, zlecamy ichm. panom posłom. Więc i w tym adhibeant omnem curam, aby rotmistrze oraz jazdy i piechoty nie bywali, gdyż temu obojgu jeden sufficienter nie może wydołać.

Wołoskich chorągwi iż niemały teraz numerus jest w wojsku naszym, aby więcej ich nad 4 chorągwie nie zaciągano, zabezpieć temu serio per legem ichm. panowie posłowie mają, gdyż tot exemplis doznaliśmy fidem ichm. panowie posłowie mają, gdyż tot exemplis doznaliśmy fidem ichm. panowie posłowie mają, i że zaraz victoriis zwykli sequi partes, co tot już probatum documentis.

Siła inkonweniencyjnej dzieje się, że prywatni i cudzoziemcy ad consilia Reipublicae bywają przypuszczani, przeto prosić JKMci, aby secundum pacta conventa tacy zawždy ab omnis consiliis bywali exclusi, a do żadnych konsultacyi Rzeczypospolitej nie byli przypuszczani.

Wielka i w tym diminutia znajduje się wojska, iż ichm. panowie rotmistrze wytrącają koni 12 i onych nie stawiają. Zaczynam zabiegając temu mają ichm. panowie posłowie nasi kuchennego ichm. panom rotmistrzom pozwolić zł 300 na każdą ćwierć, ale tak, żeby zaraz lege caveretur, żeby zupełna, na poczet ani muzykę wytrącając, zaciągnięte kompanije były, gdyż stąd niemała diminutia jest wojsku.

Iż ex bonis ordinatis po kilka razy na usługę Rzeczypospolitej do obozu possessores bonorum nie wyprawowali, tedy sami ichm. panowie posłowie urgebunt powody.

Ludzie cudzoziemskiego narodu ciągnieniem idąc wielkie krzywdy nie tylko ludziom plebeiae conditionis, ale też i szlachcie zwykli czynić, z których sprawiedliwości dla niewiadomości imion i przezwisk ich otrzymać nie mogą, a większe stipendia im dają. Upraszać tedy ichm. panowie posłowie JKMć będą, aby nie był większy numerus wojska cudzoziemskiego nad koronne, to jest dwie części polskiego narodu, a trzecia trybu cudzoziemskiego, nad którymi [k. 106] regimentarzami i oberszterami, aby szlachta koronna dobrze osiadła dla prędszego krzywd dochodzenia ludzi ukrzywdzonych być mogła.

Ażeby nieprzyjaciel ten przez odstąpienie wojska z ruskich województw w te kraje koronne serca nie brał, tudzież też że tylko województwa nasze podatki na zapłatę wojsku obmyślają, tedy ichm. panowie posłowie upraszać JKMć będą, aby wojsko wszystko przez zimę w tamtych województwach ruskich nieprzyjaciela poblizszych zostawało, tu do Korony nie wychodząc, któremu prowiant z dóbr JKMci i duchownych po zł 20 z łana podług konstytucyjnej postąpią, po który prowiant non in maiori comitatu nad dwóch towarzystwa a czterech pacholików spod chorągwi jeździć mają.

Niemała w tym upatruje województwo nasze jako szkodę, tak i wojsku szczupłość, gdy się znajdują takowi, że zaciągnąwszy się na jedną ćwierć,

chleb wybrawszy, potem, gdy do obozu przychodzić mają, spod chorągwi nie wyjeżdżają, a z drugim znowu rotmistrzem zaciągają się, i tak chleb tylko wybierając do obozu nie dochodzą, a drudzy doszedłszy rotmistrzom służbę wypowiadają. Zaczynają aby z jednym rotmistrzem raz się zaciągawszy zawždy zostawał każdy towarzysz, serio mają w to ichm. panowie posłowie wejrzeć, aby tacy poenis contra desertores castrorum karani byli.

Siła na tym należy, aby sędzia wojskowy był przysięgły, przeto aby przysięgał rotą deputata koronnego, ichm. panowie posłowie dopomnieć się mają.

Obciążliwą skargę przełożyło województwo nasze stanom Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie, że znajdowali się niektórzy cudzoziemcy tak licentiosi, że sine ullo respectu w domach szlacheckich stawiając nieznośne szkody [czynili], zaczynają jeżeliby się ab hinc ważył kto tego in posterum, aby był znoszony według konstytucji o lisowczykach uczynionej⁴⁹², której reassumptionem aby nam ichm. panowie posłowie przynieśli, serio zlecamy.

Jeżeli które województwo doznało ciężkiej ręki żołnierskiej przez częste i gęste ciągnięcia, przechody żołnierskie, tedy osobliwie na się mollem wszystkiego wojska na sobie trzymało, przeto inibunt modos et omnes rationes ichm. panowie posłowie, aby na miejscu żołnierz zostawał prowiantem się kontentując. A jeżeliby znalazł się który taki, który by w dobrach ziemskich ważył się nocleg odprawować albo stacje wybierać, aby taki eo ipso był karany jako violator legum publicarum.

Wielka stąd bywa skarbu koronnego ujma, gdy nie mały numerus posłów od wojska na sejm przyjeżdża, przeto aby nad czterech więcej nie bywało occurere temu ichm. panowie posłowie mają, oraz i temu, aby poseł od wojska cudzoziemskiego ab hinc nigdy nie bywał, konfundując wszystkich swych propozycji wojsku polskiemu.

Każdego z nas musi niepomału to boleć, na co i sam JKMć uskarżać się raczy, że niektóre chorągwie z łanowej wyprawy nie dbając ani na trąbę, ani [k. 106v] na prośbę i asekuracje ichm. panów senatorów porozjeżdżali się z obozu. Zaczynają serio zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby inquirowano, kto był tego rozejścia motorem i autorem, aby tali cum complicibus suis iuxta legem de desertoribus castrorum sancitam karany był.

Uciążeni będąc tak ciężkimi i niesłychanymi podatkami na tak wielkie a różne expensa, którym vix sufficere możemy. Podadzą tedy ichm.

⁴⁹² *Chodziło zapewne o konstytucję sejmu 1623 r. O zabezpieczeniu konfederacji żołnierskiej i wszelkiej nawalnej domowej swawoli, Vol. const., t. III, vol. 1, s. 323–324, utwierdzoną na sejmie 1624 r. konstytucją* Postanowienie na domową obronę względem swywolników, *ibidem*, s. 334–335.

panowie posłowie nasi ten sposób Rzeczypospolitej, aby żołąd Tatarom był płacony tym sposobem, aby starostw dwoje lub trzy tak w Koronie, jako i w W. Ks. Litewskim, gdyż i oni ex vi pactorum świętej pamięci z Jagiełłem królem i Tatarami uczynionych tenentur do płacenia tego żołądu, per modum oeconomiae były odłączone. Z których intraty aby dzierżawca tych starostw statis temporibus płacił ten żołąd, praevia sui consolatione za pracę, którą około intraty tej podejmować będzie. A jeżeliby się do tego sposobu nie chcieli skłonić drugie stany Rzeczypospolitej, tedy i ten drugi ichm. panowie posłowie mają podać, aby z pogłównego żydowskiego tak koronnego, jako i W. Ks. Litewskiego te 100 000 zł płacono.

Uważając summam pressuram poddanych naszych, płacze, narzekania dla wielkości poborów, które w rok płacić muszą, zabiegając temu, aby do ostatka nie zniszczeli, ichm. panowie posłowie cum tota Reipublica zniósłszy się, alium modum płacenia podatków, nie poborami, wynaleźć mają. Także i to efficere mają, aby simplem poborów mniejszą do skarbu dawaliśmy, a to dla ciężkiego zniszczenia przez plagę powietrza morowego, która passim wszystko zdezolowała województwo nasze. Chcą wiedzieć i w tym skuteczną wziąć informacją, wiele wchodzi do skarbu Reipublicae podatków ordynaryjnych, przeto przyniosą nam ichm. panowie posłowie nasi tego wszystkiego accuratam rationem na sejmik przyszły relacyjny.

Wiele na Trybunale Radomskim należy Rzeczypospolitej dla prędkiego odbierania i wyciągania podatków, a zatym i zapłaty województwa, przeto aby dwa razy bywał do roku sądzony, instare ichm. panowie posłowie mają.

A iż siła kosztu Rzeczypospolita podejmuje dla wielkiej liczby deputatów dawając onym salaria, tedy aby ich więcej nie bywało, tylko z każdej prowincji po czterech.

Wiele należy Rzeczypospolitej, aby miasta pograniczne miały swoje praesidia, mianowicie Kamieniec Podolski, ichm. tedy panowie posłowie conferre mają z inszymi województwy, aby to praesidium co prędzej być mogło, upraszając przy tym JKMc, [k. 107] aby mury same juxta pacta conventa proprio peculio Króla JMci były restaurowane. A że suma niektórym osobom na restauracją tameczną była dana, spytają się ichm. panowie posłowie, gdzie się obróciła.

Fortyfikacja Dynemburka gdy będzie, multum proderit Reipublicae, którą że obiecuje jm. pan Wolf in spatio duorum annorum swym kosztem wystawić, tedy in recompensam tego ichm. panom posłom communicatis consiliis cum ordinibus Regni pozwolić tenutam bonorum eorundem jm. panu Wolfowi et eius successoribus iure emphiteneuto przez lat 30 zlecamy, salvis iuribus Reipublicae ex eisdem bonis provenientis, a jeżeliby in decursu bienni nie wystawił, tedy supranominato iure ma privari.

Emolumentum nie mniejsze Rzeczpospolita mieć może, gdy miasta przy brzegach morskich będące ufortyfikowane będą, jako miasto Puck, tedy panowie posłowie domawiać się mają, aby te pieniądze, które na praesidium Władysławowa wychodzą były na fortyfikowanie onego obrócone.

Forteca w województwie naszym prawie już pogranicznym jako jest wielce potrzebna pokazał to czas terażniejszy, gdy nieprzyjaciel wypuściwszy szeroko i daleko w ziemie nad pamięć ludzką zagony, już się prawie o nasze opierał województwo. Nie mając tedy na takie nieprzyjacielskie zapędy locum tutum et securum, gdzie byśmy pignora nostra secure collocare mogli, zlecamy ichm. panom posłom, aby znieśli się z inszymi województwy, których tu honory i dostatki w księgach trybunalskich zostają, i sposób namówiwszy nam na relacyjny przynieśli sejmik, na którym opatrzymy jako najlepsze i najsposobniejsze miejsce.

A ziemia łukowska w Łukowie fortecę sobie obmyśli, na co podatek osobny złożyć sobie mają.

Zamek wysoki lwowski i siła jako Lwowowi, tak i całemu województwu ruskiemu na nim należy, aby był ufortyfikowany i municyją wojenną porządnie opatrzone.

Dawne jest prawo, aby sejmy w Koronie bywały, przeto jako w przeszłych artykułach, tak i w tych zlecamy ichm. panom posłom, ut lege sit cautum, ne in posterum gdzie indziej się odprawowały, prócz samej Korony.

Ludzie ukrzywdzeni dla wielkości na Trybunale spraw prędkiej nie mogą otrzymać sprawiedliwości, zaczym ichm. panowie posłowie ineant cum Republica modum dla prędszego onej otrzymania. A iż wielkie i nieznośne grzywny nulliter et indebite na stronie Trybunał sobie przysądza, o których nieoddanie in instanti banicyją otrzymuje, a otrzymawszy locum standi przy [k. 107v] wszelakiej sprawie impugnuje, czasem o te grzywny do wieży szlachcica wsadzić cum summa ignominia status equestris każe. Dla czego nie chcąc cierpieć takowych exorbitancyi omnimodam ichm. panowie posłowie adhibeant curam, aby na tym sejmie koniecznie konstytucya stanęła, ażeby Trybunał nie więcej przysądzał sobie grzywien etiam in causis maxime interpotentiarum nad grzywien 14, a 3 grzywien w tych sprawach, które lubo ex crudis citationibus, lubo ex appellationibus pierwszy raz z ziemstwa, grodu do sądu Trybunału przychodzą, co się ma rozumieć et in causis in processu sufferentis dependendum, a jeśli grzywieny takie nakazane będą, tedy parti accusanti solemet cedere mają. Na którą konstytucyją jeśli Trybunał nic nie dbał, tedy obiectią banitionis obtentam a iudicio parti nocere nie może i condemnata ad eiusmodi obiectiones, jeśli na stronie tak przedtym, jako in futurum stanęła, nullitati suberit, a per eiusmodi exorbitantia marszałek tego Trybunału

(ponieważ *directio jemu incumbit*) na przyszłym po tym Trybunale *inter causas officii beneficio aresti in causa amputata* sprawować się będzie. Także gdyby się marszałek w jurysdykcją starością wdawał, *foralia quoque* na się wybierał, na sejm po Trybunale blisko przyszły zapozwany będąc, *respondere tenebitur*. *Compositi iudicii regestr* aby był zniesiony, a *ichm. panowie duchowni* żeby na funkcją deputacką *more saecularium post decursum quadriennium integri* byli obierani, a którzy zostają *in functione*, ponieważ *suffragia onych in causis saecularium non currunt*, w izbie na ten czas przy żadnych sprawach aby nie bywali.

Książę jmc siedmiogrodzkie⁴⁹³ ponieważ życzy sobie syna swego starszego⁴⁹⁴ mieć *pro indigena Regni, consentientibus omnibus ordinibus ichm. panowie* posłowie temu nie mają być *contrarii*, przestrzegając jednak tego, ażeby mieszkając *extra Regnum ad electionem regum* nie należał *Poloniae*.

Przy wielkich obciążeniach swoich ma i to województwo nasze za nie-małe, że przez tak wiele lat z żup bocheńskich sól nie dochodzi. Przeto starać się *quam sedulissime* mają *ichm. panowie* posłowie, ut *lege caveatur*, żeby dzierżawca żup podług prawa sól oddawał województwu należąca. A jeżeliby jej kiedykolwiek nie wydał, *forum* z nim aby było naznaczone na Trybunale *inter causas fisci*.

Więc i w tym upatruje województwo nasze nie mniejszy ciężar na się, gdy przy tak nieznośnych podatkach i zniszczeniu poddanych przez żołnierzy, że sprzedają w łupach dzierżawcy beczkę soli po zł dziesięciu, a furmanowi w dwunastu, tedy aby większa cena beczki nad zł 4 *non excedat* stanom koronnym proponować i otrzymać [k. 108] *ichm. panowie* posłowie powinni będą, i aby zaraz *in contrafacientes poena* namówiona i postanowiona była.

Częstokroć *bene meriti* uskarżają się, że żadnych za zasługi i straty swoje na usłudze Rzeczypospolitej podjęte nie odnoszą *praemiam*, przeto prosić będą JKMci, aby *iustitia distributiva* w wakancyjach według praw była zachowana. Przypomnią zatym zaraz *ichm. panowie* posłowie i gorącą wniosą instancją za jmc. panem wojewodą sandomierskim⁴⁹⁵, którego *krwawe merita tot documentis contestata* dotąd żadnego nie mają ukontentowania, aby tedy JKMć mając wzgląd na tak wielkie zasługi *cum dispendio* zdrowia z młodości lat jmc i *indesinenter* królom panom swym i Rzeczypospolitej *contestata* i fortun jmc i, chciał to tandem *insigni munificentia sua compensare* i do dalszej, w której nigdy nie ustawa, usługi

⁴⁹³ Jerzy II Rakoczy.

⁴⁹⁴ Franciszek Rakoczy.

⁴⁹⁵ Władysław Myszkowski.

Rzeczypospolitej dodać ochoty. A oraz i o to sollicite Króla JMci prosić będą, aby sprawa jmci sejmowa z jm. księdzem [Remigianem] Piaseckim kantorem przemyskim sądzona była.

Ubezpieczeni będąc już przyjaźnią sąsiedzką księcia jmci siedmiogrodzkiego⁴⁹⁶ od tamtej ściany rozumie województwo nasze mniej potrzebną być rzecz, aby continua praesidia miast spiskich więcej dawały z skarbu Rzeczypospolitej, przeto mają się starać ichm. panowie posłowie, aby to praesidium było zniesione. Więć że też i miasta spiskie przeciwko wyraźnym prawom in hucusque podatków Rzeczypospolitej nie płacą, tedy ichm. panowie posłowie nasi na żadne podatki pozwolić nie mają, ażby i z tych miast podatki były płacone.

Rozumie i to województwo nasze, że siła może accedere Rzeczypospolitej z gabelle, którą aby kupcy od wszystkich towarów płacili, inibunt ichm. panowie posłowie media et rationes, a mianowicie od tych towarów, które non ad necessitatem, sed ad luxum magis bywają wprowadzone. Składne winne iż niewiele dotąd czyni i mały stąd Rzeczpospolita ma pożytek, przeto aby podniesione et in duplo płacone było.

Lubo z artykułów województwa naszego desideria ziemi łukowskiej i województwa krakowskiego elicitur, że jednak jm. pan Jakub Michałowski wojski lubelski rozumie się być aggravatus, że w tym województwie drugi wojski łukowski przez konstytucyję na przeszłym sejmie jest postanowiony⁴⁹⁷, tedy ichm. panowie posłowie nasi mają się starać na terażniejszym sejmie o deklaracyją, że ten urząd łukowskiego wojstwa nie ma nic deesse integritati urzędu jmci.

Script wedle alternaty deputata i posła ziemi łukowskiej, także ratione inszych rzeczy do uspokojenia sejmików województwa naszego należących na terażniejszym sejmiku spisany, aby był na przyszłym sejmie aprobowany, starać się mają ichm. panowie posłowie.

[k. 108v] Merita jm. pana wojewody ruskiego⁴⁹⁸ wiadome są całej Ojczyźnie, o której całość, zdrowie i fortuny swoje ochotnie na szarńc stawiając wyświadczył i podał na widok całej Ojczyźnie, civis boni et amant Patriae exemplum, przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby sokalskie starostwo do lat trzydziestu jmci i potomkom jego puszczone było, salvis jednak modernis Reipublicae oneribus.

Desiderium jm. pana sandomierskiego⁴⁹⁹, które i sam JKMć proponować w instrukcyjnej swej raczy, ichm. panowie posłowie nasi starać się pilno

⁴⁹⁶ Jerzy II Rakoczy.

⁴⁹⁷ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 296–297. Urząd ustanowiony w miejsce wojskiego parczewskiego. Pierwszym wojskim łukowskim został Maciej Turski.*

⁴⁹⁸ Stanisław Lanckoroński.

⁴⁹⁹ Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski.

będą, aby swój wzięło skutek, a ta suma z młynów krakowskich na wieś Suchą przeniesiona i tam lege publica asekurowana była, salvis oneribus Reipublicae et iuribus privatorum.

Wiadomo każdemu dobrze jako jm. pana lubelskiego⁵⁰⁰ wsi Łabunie i Łabuńki pod Zamościem leżące przez obóz nieprzyjacielski są zniszczone, zaczym pilno instare będą ichm. panowie posłowie nasi, aby tak wielka szkoda i zniesienie funditus majątności jmci od JKMci i Rzeczypospolitej mogło sufficienter recompensari.

Wielkopomna zostawa pamięć wielkiej odwagi i krwawej usługi Ojczyźnie wyświadczonej świętej pamięci księcia jm. [Jeremiego] Wiśniowieckiego wojewody ruskiego, który zdrowie swoje przez ten czas wszystek zamieszek Ojczyzny naszej ochotnie niosąc przy dostojęństwie JKMci i całości Rzeczypospolitej pogaństwa z chłopską rebeliją złączonym mężnie i odważnie odprawiał, przeto ichm. panowie posłowie nasi omnem adhibebunt curam i gorąco JKMci prosić będą, aby recompensando tak wielkie merita jego księżnej jejm. paniej wojewodziny ruskiej i synowi pozostałemu⁵⁰¹ dożywociem starostwo jakie z znaczną intratą, bez jurydyki, lubo też do czasu, póki by do swych nie przyszli majątności, konferować miłościwie raczył.

Jm. pana Tomasza z Bibersztyna Kazimierskiego wiadome dobrze są JKMci merita, które jako świętej pamięci Królowi JMci Władysławowi per tot continue oddawał annos, tak i JKMci samemu i Rzeczypospolitej nie raz oświadczył, aby tedy tandem JKMć wzgląd mieć raczył, gorącą wnosić będą ichm. panowie posłowie instancją.

Dawne desiderium naszego województwa o drugiego deputata deferre mają ichm. panowie posłowie stanom koronnym i onego otrzymać. Także i to deferre mają, aby bywali in posterum posłowie wszyscy przysięgli in hunc modum, jako bonum publicum, non privati commodi rationem promovebit i jako nikomu służbą jakimkolwiek sposobem nie jest obowiązany.

Do ułatwienia [k. 109] spraw Rzeczypospolitej wielce potrzebne są sejmiki korczyńskie, które ob meliorem opportunitatem aby przeniesione były do Radomia, ażeby żaden poseł, który by na tym sejmiku nie był, miejsca już na sejmie nie miał, excepta summa legalitate.

Siła wójtostw bardzo jest przyłączonych i inkorporowanych do starostwa, żeby tedy te wszystkie były odjęte dla tym lepszego i częstszego ukontentowania bene meritorum, wyjąwszy jednak te wójtostwa, na które ichm. panowie starostowie mają osobne przywileje.

⁵⁰⁰ Stanisław Firlej.

⁵⁰¹ Gryzelda z Zamojskich Wiśniowiecka i jej syn Michał, późniejszy król Polski.

Stosując się ad pacta conventa szczęśliwej elekcyjnej JKMci P. n. m., którymi warować raczył uspokojenie sławnej i z dawna dobrze ugruntowanej w sprawach Akademiej Krakowskiej, wkładamy to na pany posły nasze, aby na terażniejszym sejmie prawa i jej prerogatywy od świętej pamięci Króla JMci Jagiełła nadane i zacnych potem królów ichmci następujących aż do tego czasu usu firmatam sunt, tam in toto, quam in minima parte reasumowane i jako najwarowniej utwierdzone były. Tego dołożywszy, aby żaden nie ważył się kędy indziej nic takowego otrzymywać, co by iuribus, privilegiis, consuetudinibus jej et status Regni in rem pomienionej Akademiej servientibus derogować miało. A jeżeli co takowego przez kogokolwiek tam extra Regnum, jako też i intra Regnum od male narrata otrzymane jest i na potym otrzymane będzie, to aby irritum et inane lege publica deklarowane było. A że dość szczupłe salaria i proventus profesorowie jej mają, aby calamitate stanowisk żołnierskich do ostatniego wyniszczenia nie przychodziły, wniosą i w tym gorącą instancją do JKMci P. n. m. i stanów wszystkich tej Rzeczypospolitej, aby patrimonium tej pomienionej Akademiej Krakowskiej kilkunastu tylko łanów od stanowisk żołnierskich wolne zostawało, jeśli nie wiecznymi czasy, przynajmniej do kilkudziesiąt lat.

Przez szczupłość dochodów w parochiach różnych kościoły cultum Divinum competentem mieć nie mogą dlatego, że loci ordinarii remotis poenis od kościołów tych dziesięciny ad mensam episcopalem przynależące rozdają, którzy curam animarum nigdy nie mają, proventa przecie niemałe mają. Committimus tedy ichm. panom posłom, żeby quam diligentissime adhibeant operam, aby per legem conditam tacy wszyscy privati zostali eiusmodi beneficiis, a tym plebanom, którzy administrant sacramenta residentes circa ecclesias pro vacanti rozdane były i na potym aby nie były konferowane żadne beneficia, locationes seu culturae novarum villarum et fundorum ad mensam loci ordinarii aby nie należały.

Ostrzegą tego ichm. panowie posłowie nasi, aby pax inter dissidentes in religione christiana in integro maneret i żeby przez różne akcje [k. 109v] od różnych osób intentowane nie był naruszony.

Konstytucyje że nie podług dawnego zwyczaju z kancelaryi JKMci były pisane, aby in posterum to się nie działo, ostrzec tego mają ichm. panowie posłowie.

Sejmik deputacki iż się nie mógł skończyć, tak że na ten rok deputata nie mamy, przeto zlecamy to ichm. panom posłom, aby elekcyjną onego na relacyjny przynieśli nam sejmik⁵⁰².

⁵⁰² *Ponieważ sejm rozszedł się 28 III 1654 r. bez przyjęcia konstytucji, do sejmiku relacyjnego nie doszło. W kadencji 1653/1654 województwo lubelskie pozostawało bez swojego deputata*

Ksiądz Zachariasz Pierściński proboszcz łukowski za daniem sobie pozwu o nieoddanie poboru na sejmie postanowionego przez jm. pana [Marcina] Dziewulskiego komornika ziemskiego łukowskiego, poborcy na ten czas będącego, pozwał tegoż komornika indilate ad forum spirituale ad videndum poenam bulle Coenam Domini, super ipso extendi jego miał pozwać ad forum saeculare. Dopomnieć się ichm. panowie posłowie mają, aby takie agrawacje szlachcie od panów duchownych nie działy się i condemnata wszelaka lubo exkomunika, jeśli jest, była zniesiona per loci ordinarium.

Wójtostwo domanieckie w ziemi łukowskiej in tenuta personae plebeiae zostaje, pro vacanti niech będzie dane do kościoła domanieckiego in vim foundationis, gdzie Panny Przenajświętszej obraz jest cudowny i nabożeństwa wielkie odprawują się.

Przechodzące statki nasze do Gdańska wielkie odnoszą depaktacje, jako to w dobrach niektórych, w Nowodworze, w Zegrzu i we Włocławku, w których za przywilejami [CLRMO 80, k. 181]^a cła i myta wybierają. Przeto starać się mają pilno ichm. panowie posłowie, aby takie egzakcje przez obostrzenie prawa i nałożenie winy zabronione były.

Iż jeszcze w ziemi łukowskiej pewnych dóbr i wsi commensuratio nie doszła, tedy ichm. panowie posłowie per constitutionem to otrzymać mają, aby w tych wsiach stanęła commensuratio.

Na żadne alienacje in perpetuum, commutatie bonorum regalium ichm. panowie posłowie nasi pozwalają penitus nie mają.

Miasto Lublin iż się pod ten czas trwóg officio castrensi opposuit, a to w rozdawaniu gospód ex officio dla szlachty przed trwogami zbiegłej, przeto lege cavere mają ichm. panowie posłowie, aby urząd grodzki in casum trwóg rozdawał gospody.

A że też miasto dróg i bruków nie naprawuje, że nie tylko my sami, ale i przyjeżdżający na Trybunał cum summa molestia przebywać ich za ledwie mogą, przeto ichm. panowie posłowie nasi efficere mają, aby ten bruk cum omnibus incolis civitatis eiusdem annexis, non praeiudicando libertati nobilium, naprawowali sub poena per constitutionem irroganda, o co sprawować się będą powinni przed urzędem grodzkim lubelskim ad cuiusvis instantiam, appellationem quavis amputata.

A ponieważ w województwie lubelskim po wszystkich miastach i miasteczkach korce jedne większe, a drugie mniejsze, tedy domówią się ichm. panowie posłowie, aby w mieście lubelskim jako principaliori ichm. urząd ziemski i grodzki, także i podwojewództwi lubelski, absentia unius, duorum nec non obstante, korzec wymierzili i pieczęciami zapieczętowali i wiele

w Trybunale, por. Deputaci, cz. II, s. 247.

ma w nim być garców per legem aby było declaratum, a potym [k. 181v] po wszystkich innych miastach tak królewskich, duchownych jako i szlacheckich też officia ex munere suo takoweż erylowały korce, jako w Lublinie będzie postanowiono.

Petita.

Za jm. panem starostą lwowskim⁵⁰³ wniosą ichm. panowie posłowie nasi prośbę, aby JKMc miał wzgląd i łaskawe baczenie na zniesienie majątności jmci Firlejowa przez obóz nasz, i aby mu tę tak wielką szkodę compensare raczył.

Za jm. panem chorążym sandomierskim⁵⁰⁴ wniosą prośbę ichm. panowie posłowie i inibunt omnes modos et rationes, jakoby suma jmci z dóbr pana [Hieronima] Radziejowskiego przed inszymi dłużnikami była wrócona.

Zwykła zawsze Ojczyzna nasza jako matka każdego, który się tylko ex extraneis lubo in sinum jej garnie za syna przyjmować, dla czego że jm. pan Waclaw Ileryk Biberstein baro, incola będąc alterius domini, mając amplissimas facultates suas solo zelo amoris przeciwko Ojczyźnie naszej ductus cum suis opibus, po części też że ab suo longissimo familie tej zostają znacznymi wielkie merita pokazując swoje, zachęcony pod skrzydła tejże Ojczyzny chce się przychylić. Tedy ichm. panowie posłowie imieniem województwa naszego gorące petitum za nim wniosą, aby iuris communicatis onemu legibus Regni pozwolona była.

Za jm. panem Stanisławem Sokołowskim prosić JKMc będą, aby wzgląd mając na zasługi, które przez lat 20 w różnych ekspedycjach wojennych tak świętej pamięci Panu ojcu i Panu bratu JKMc i całej Ojczyźnie wiernie i życzliwie [k. 182] oddawał, te tak wielkie straty aby dobroczynnością swoją JKMc onego opatrzeć raczył.

Za ichm. Karmelitankami bosymi klasztoru św. Józefa mają wnieść ichm. panowie posłowie instancją, aby kamienica ichmci w Lublinie od wszelakich ciężarów, podatków i od stawania deputata per legem publicam uwolniona była.

Wniosą i za ojcami dominikanami ichm. panowie posłowie nasi prośbę, aby wieś ich, Trześniówek rzeczoną, od wszelakich podatków był uwolniony iuxta privilegium świętej pamięci króla Aleksandra.

Które to artykuły i postanowienia nasze zgodnie namówione jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do grodu podać zleciliśmy.

Adam Suchodolski marszałek sejmiku tego.

^a Odtąd do końca laudum podstawą edycji jest oblata w APL, CLRMO 80.

⁵⁰³ Jan Mniszech.

⁵⁰⁴ Marcin Dębicki.

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 31 grudnia 1653 r.*

Rkp. 1. CLRMO 80, k. 182v–183 – *oblata*; w *grodzie lubelskim oblatował Adama Suchodolski marszałek sejmiku 21 II 1654 r.* [sabbatho post diem Cinerum proximo a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 70–71 – *kopia*.

[k. 182v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik [k. 70v] od JKMci P. n. m. nam w Lublinie przed sejmem walnym koronnym ultima decembris [31 XII] złożony, po różnych konsultacjach około dobra całej Ojczyzny naszej zachodzących i po odebraniu listownej i ustnej prośby ichm. panów rotmistrzów naszych i towarzystwa ichm. łanowej wyprawy, takieśmy laudum i postanowienie między sobą uczynili.

Odwdzięczając prace, trudy i krwawe zasługi ichm. panom łanowym żołnierzom naszym, którzy laudatissimo exemplo przy boku JKMci nad innymi zostając, z drugimi się wspólnie rozchodzącymi nie rozchodzili, ale przez cały czas ekspedycyjej trwając, drugiej ćwierci partem maximam wysłużyli w obozie. Przeto przychylając się do laudum przeszłego, tudzież i do asekuracyjej JKMci ichm. panom żołnierzom naszym danej uchwaliliśmy i postąpili po zł 30 na koń, a ichm. panom rotmistrzom kuchennego [k. 183] po zł 400, z tym jednak dokładem, aby ichm. panowie rotmistrze przed urzędem grodzkim lubelskim registra swoje corporali iuramento comprobowali, wiele który z ichmci miał koni w obozie po rozjechaniu się drugich ichmci, a to przed zaczęciem drugiej ćwierci⁵⁰⁵. I porucznik zaś ziemi łukowskiej przed urzędem ziemskim łukowskim tąż rotą ten jurament wykonać będzie powinien, któremu kuchenne to cedere ma. Po której odprawieniu przysięgi jm. pan Jerzy Szornel podsedek nasz ziemski lubelski podług registra poprzysiężonych z czopowego płacić lubo z którychkolwiek reszt sukkolektorom swoim każe żołdem zwyż pomienionym.

Insuper warujemy to sobie, aby ichm. panowie rotmistrze z kompanijami swymi na miejscu od jm. pana hetmana⁵⁰⁶ sobie naznaczonym zostawali, żadnego ciągnięcia po wsiach i miasteczkach ani chodzeniem po województwie nie czynili, a to pod surowością prawa pospolitego.

Które to laudum i postanowienie nasze jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i do grodu podać zleciliśmy.

⁵⁰⁵ 22 V 1654 r. Tomasz Drzewicki, rotmistrz województwa lubelskiego, inhaerendo laudo palatinatus złożył w *grodzie lubelskim jurament*, iż wyprawionych od województwa przy mojej chorągwi do obozu prócz tych, którzy powyjeżdżali po skończeniu ćwierci pierwszej tak pod insze chorągwie, jako i do domu, nie kładąc ani tych, którzy po wyjściu z obozu przybyli, ani też tych pocztów, którzy do domu rozjechali się, tylko samych łanowych przy chorągwi będących, którym płacić będę, zostało się w liczbie koni 67, CLRMO 82, k. 236.

⁵⁰⁶ Stanisław „*Revera*” Połocki, hetman polny koronny. *Urząd hetmana wielkiego nie był obsadzony od śmierci Mikołaja Połockiego w XI 1651 r.*

Działo się w Lublinie, ultima decembris [31 XII] roku 1653. Adam Suchodolski marszałek sejmiku tego.

3. List Jakuba Michałowskiego wojskiego lubelskiego do sejmiku lubelskiego.

Rkp. B. PAU-PAN, rkp. 2253, s. 687–688 – kopia.

[s. 687] Jw. a mnie wielce miłościwi panowie,

Lubo w tej odległości miejsca na każdym sejmiku uniżoną moją usługą zasługować się wm. mm. panom nie mogę, jednak co powinność urzędu mego niesie, starałem się zawsze, aby, w usłudze mojej nie pozostawał, a expectacyjej wm. mm. panów pogotowiu prawie pospolitemu dosyć czynił, i nie wątpię nic, że po te obiedwie ekspedycyje – zborowską i beresteczką, ochota moja ku miłej Ojczyźnie żadnego z wm. mm. panów nie odwróciła ku mnie afektu, bo czując jeszcze siły w sobie po temu, nie na otrium żadne to labarum dostojęństwa JKMcI Pana i dobrodzieja mego i sławy miłej Ojczyzny nosiłem. Ale mimo noctes insomnes w oczach wszystkich wm. mm. panów na samym celu nieprzyjacielskim zostawając obiecowałem sobie, że nie tylko by mi to było miało umniejszać co urzędu w województwie wm. mm. panów mego, ale i owszem wyglądałem inakszej po ichm. panach posłach na przeszły sejm brzeski obranych wdzięczności. Bom tak wielkimi kosztami, z stratą zdrowia nic innego zyskać nie usiłowałem, tylko co się cnotliwemu civi godziło, miłość moją Ojczyźnie utroque sanguine wyświadczyłem. Ani prawa pospolitego w urzędzie moim przystąpiłem, kiedym emeritum urzędnika tutecznego jm. pana cześnika⁵⁰⁷ na miejsce swoje uprosił i u jm. [króla] Pana Dobrodzieja mego nań surogacyją otrzymał. I za toż to ichm. panowie posłowie na urząd mój i te krwawe zasługi nastąpili (acz jm. pan brat mój⁵⁰⁸ wymierza się z tego, iż o tym nie wiedział i snadź już in facie wm. mm. panów fidem, honorem et conscientiam suam exponeravit, czego mi i deklaracyją ex actis przysłał, ale przecie lubo chory na on czas nie mając tego w artykułach należało zaraz przynajmniej [s. 688] po sejmie obviare). I dlategoż to prawu pospolitemu wojskich mniejszych znoszącemu gwałt było potrzeba czynić, byle swego mnie in barbam dokazać, zwłaszcza iż wyraźnie nie mogą być wojscy, gdzie nie masz castrum, jako w Łukowie tylko curia jest, ani parczewskiego ex lege bywało chyba usurpative, i to się nigdy na sejmik ukazać nie śmieli, bo by miejsca byli nie mieli. Ani żadna necessitas zacnej ziemi łukowskiej ichm. mm. panów i braci extorsit to, ponieważ wojskich pod pospolite ruszenie funkcya in executione, a ichmci wyprawę mają, których gdyby publicum commodum było, Bóg świadek, milczałbym.

⁵⁰⁷ Remigian Borzechowski.

⁵⁰⁸ Jacek Michałowski, poseł na sejm brzeski 1653 r.

Ale co większa, że tego i w artykułach nie było, a jeżeli co dawniejszego ukażą, uniżenie proszę raczcie wm. mm. panowie dobrze uważać a wymacajcie tam subtilitatem. Absit non tribuo tego directorowi, ale tym, co się na to nasadzili byli, wszak artykuł kto chce pisze i dlatego też czego komu potrzeba rado wchodzi.

W tak tedy słusznym żalu moim to, com od antecesorów moich pozwiął chcąc successoribus et dignitati wm. mm. panów dotrzymać, tym pisaniem moim (nie mogąc przez słabe zdrowie zjechać sam) in sinum wm. mm. panów i braci desiderium meum depono, uniżenie prosząc, aby to, co cum iniuria prawa pospolitego, a co większa, pod taki czas cum diminutione servitii bellici et iniuria urzędu mego na przeszły sejm się wciśnęło⁵⁰⁹, aby za terażniejszymi artykułami redintegratum było, gdyż jako coram actis protestacją moją, którą posyłam i w grodzie lubelskim zaniosłem, tak i niniejszym listem moim temu nowemu urzędowi, że miejsca mieć nie może, jm. panu sędziemu łukowskiemu⁵¹⁰ i jm. panu [Danielowi] Żydkiewiczowi według konstytucyjey anno 1601⁵¹¹, że posłami być nie mogą, kontradukuję, o co nas sejm niech rozsądzi.

Zostając za tym etc.

Jakub Michałowski wojski lubelski⁵¹².

LXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 maja 1654 r.

Król uniwersałem datowanym z Warszawy 7 IV 1654 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 9 VI 1654 r., wyznaczając poprzedzającemu go sejmikowi lubelskiemu termin zejścia się na 19 V 1654 r., APL, CLRMO 80, k. 137–138; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Bernard Goiszewski 14 IV 1654 r. Zob. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 499.

⁵⁰⁹ *Konstytucja O urzędach ziemie łukowskiej i powiatu grabowieckiego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 296–297.*

⁵¹⁰ *Andrzej Olędzki.*

⁵¹¹ *Konstytucja O obieraniu posłów, Vol. const., t. II, vol. 2, s. 290.*

⁵¹² *W tej samej sprawie J. Michałowski skierował odrębne listy do Jerzego Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, Dzierżawca Sługockiego stolnika lubelskiego i do Mikołaja Grabi: Wiadomo dobrze wm. mm. panu jako jm. pan sędzia łukowski [Andrzej Olędzki] z jm. panem [Danielem] Żytkiewiczem na przeszłym sejmie brzeskim na urząd wojstwa lubelskiego, któremu ja jest na ten czas possessor, nastąpili, w konstytucyją wtrąciwszy wojskiego łukowskiego. Zaczynam przez złe zdrowie moje nie mogąc sam zjechać przez list donoszę i żal mój i uniżoną prośbę do koła wm. mm. panów wnoszę, aby przez artykuł redintegratum to było, co nie tylko mnie samemu, ale obronie całej Ojczyzny z ujmą servitii bellici stało się, bo hoc exemplo toż wszystkich urzędów wm. mm. panów czeka. Uniżenie tedy upraszam, abyś a partibus aequitatis raczył zostawać i to, co z większą obroną Ojczyzny, promować, a ja winien będę zasługować się wm. mm. panu, którego i na ten czas łasce się jako najpilniej oddaję, B. PAU-PAN, rkp. 2253, s. 688–689. Zob. też tamże, s. 111–113 wymiana listów między J. Michałowskim a Danielem Żytkiewiczem w maju 1653 r.*

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 19 maja 1654 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 82, k. 236v–244v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Dzierśław Sługocki stolnik i podstarości lubelski, marszałek sejmiku 22 V 1654 r. [feria sexta post Dominicam Exaudi proxima a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 110v–114 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 198–206 – kopia; **Rkp. 4.** BN, rkp. IV. 6635, k. 24–27 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 102–110 – kopia.

[k. 237] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy do Lublina na sejmik instrukcją JKMci pro die 19 maii anni praesentis 1654 nam naznaczony, zgodnie w kole naszym ichm. panów Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, pilzneńskiego etc. starostę, Stanisława Widlicę Domaszewskiego sędziego ziemskiego łukowskiego, Pawła Bogusława z Orzechowca Orzechowskiego za posły województwa naszego obrawszy i uprosiwszy, takową ichmciom na sejm blisko przyszły warszawski dajemy instrukcją.

Primarie ichm. panowie posłowie nasi bonum publicum przed się wzięwszy z inszymi województwy inibunt modos et media, aby sejm ten według instrukcyje JKMci do dwóch niedziel skrócony był, w czym poselska izba przez jm. pana marszałka swego⁵¹³ do JKMci i senatu [k. 237v] zaraz na początku sejmu zgodę swoją przynieść ma. Na którym sejmie aby żadne sądy, oprócz spraw o retenta publicznych podatków, nie odprawowały się, providere mają.

Rozdania wakancyje jako i rationes senatus consultorum et bellicorum consiliorum według prawa i zwyczaju ichm. panowie posłowie upomnieć się mają.

A że primum et apprime Rzeczypospolitej necessarium, aby in tantis undique ingruentibus periculis iustum mogła mieć subsidium, tedy ichm. panowie posłowie sposób jako najgruntowniejszy obrony z inszymi województwy obmyślać mają. A jeśliby pospolite ruszenie ex consensu omnium ordinum uchwalone było, aby według prawa odprawowało się praecavere mają, eo adiecto, aby każdy pro facultatibus stawał. Jednak ziemia łukowska, której per legem rozrodzonej braciej wyprawa pozwolona iuxta constitutionem, eo nomine sancitam wyprawować ma.

Bonorum terrestrium, regalium et spiritualium possessores generaliter omnes, etiam conditionis plebeiae, aby do pospolitego ruszenia odprawowania in personis należeli praecavere mają ichm. panowie posłowie. Także aby ichm. panowie duchowni z dóbr swoich, z których przedtym służba wojenna odprawowała się, na pospolite ruszenie przy województwach, w których bona consistunt, wyprawowali. Więc ichm. panowie senatorowie i urzędnicy wszelacy aby przy swoich województwach [k. 238] sub

⁵¹³ Marszałkiem na sejmie wybrany został Krzysztof Grzymułtowski, podkomorzy kaliski.

privatione officiorum przy swoich województwach zostawali, prawem ostrzec mają.

Z kancelaryjej JKMcI, in quantum na przyszłym sejmie pospolite ruszenie do konsensu omnium ordinum postanowione będzie, aby wici wcześniej, osobliwie do górnych województw dla prędszego z województwy od nieprzyjaciela bliskimi złączenia wydane były, upomnieć się mają ichm. panowie posłowie.

Peniądze jako nervus belli iż plurimum Rzeczypospolitej interest, skąd by na zapłatę wojsku obmyślone były, tedy o sposobie aukcyjnej publicznych podatków ichm. panowie posłowie nasi z inszymi województwy znosić się mają. A inquantum przyszłoby nam do podatków, tedy ichm. panowie posłowie nasi inibunt rationes cum ordinibus Regni, aby certa summa pecuniaria, która by zapłacie wojsku wystarczyła, na sejmie umówiona była. A jeśliby insze województwa rozbierały chorągwie proportionaliter dla zapłaty, tedy i nasze województwo do wspólnej zgody eo in passu stosować się ma, jednak ichm. panowie posłowie proporcjonalną wojska podatkom namówionym kwotę do województwa naszego wezmą.

Simpla poborów województwa naszego iż miasta, miasteczka, a i niektóre wsi [k. 238v] częścią przez nieprzyjaciela, częścią przez plagę morowego powietrza i nieznośne ustawicznie przechodzących chorągwi egzakcyjne i stanowiska ad summam przyszły inopiam, rzemieślników i obywatelów postradały i penitus zdezolowane są, tak że żadnym sposobem z nich podatki wybrane być nie mogą, względem pomienionej dezolacyjnej i defektów w podatkach aby umniejszona była, ichm. panowie posłowie nasi pilno starać się będą.

Plurimum interest Rzeczypospolitej, aby wojska nasze według praw i powinności w posłuszeństwie zostawały, pokazało się to, jak te jm. panu hetmanowi⁵¹⁴ naszemu nieposłuszeństwo wojska, że terażniejszej ekspedycyjej świeżo przeszłej niektóre pułki i chorągwie prace i fatygi w Ukrainie nie pomogły, w dziełach wojennych uczyniło zwłokę. Aby na potym takowe nieposłuszeństwo uskromione było, starać się mają ichm. panowie posłowie, aby ci wszyscy tak polskiego, jako i cudzoziemskiego trybu żołnierze za takim nieposłuszeństwem nie tylko stipendiis careant, ale i legibus descriptas subeant poenas.

Szkody w dobrach Rzeczypospolitej przez żołnierza polskiego i cudzoziemskiego trybu w dobrach ziemskich i Rzeczypospolitej po komisyjej lwowskiej poczynione, które przysięgą likwidowane, aby w skarbie Rzeczypospolitej z zasług żołnierskich [k. 239] skrzywdzonym nagrodzone były, ichm. panowie posłowie nasi instare mają.

⁵¹⁴ Stanisław „Rewera” Potocki, wojewoda podolski, hetman polny koronny.

Na komisye dla zapłaty wojsku, które z wielkim kosztem Rzeczypospolitej odprawowały się i sumy niemałe, które by pro subsidio Reipublicae cedere mogły, na ichm. panów komisarzy i inne expensa spendowane, więc i przeszła we Lwowie odprawująca się siła czasu do wojny sposobnego wzięła, ichm. panowie posłowie pozwalać nie mają.

Miasta spiskie aby równo z inszymi Rzeczypospolitej i ziemskimi dobrami publiczne wydawały podatki et ad omnia Reipublicae onera aby należeli, lege cavendum.

Żołnierze iż per monopolia ubożeją, tedy upomnieć się mają ichm. panowie posłowie, aby amplius monopolia w wojsku nie bywały w rachunkach jm. pana podskarbiego. In quantum by na przyszłym sejmie expensa jakie prawu popolitemu przeciwne pokazały się, takowych ichm. panowie posłowie in rationibus przyjmować nie mają.

Pieniędzy Rzeczypospolitej aby nikt nie upraszał ani żołnierzów w żołdach ich krzywdził, ichm. panowie posłowie ostrzec mają.

[k. 239v] Wojska cudzoziemskiego aby nie był większy numerus nad koronne, tylko dwie części polskiego narodu, a trzecia trybu cudzoziemskiego, nad którymi regimentarzami i oberszterami aby szlachta koronna dobrze osiadła zostawała. Także genus militiae rajtaryjej, z której Rzeczpospolita wielkie koszty spendując małe subsidium, i owszem, nieznośne szkody w dobrach, najazdy domów szlacheckich i opresyją ludzi ubogich odniosła, aby penitus abrogowane było, a pułkownicy i oberszterowie cudzoziemskich chorągwi aby więcej nad 300 ludzi w regimencie swoim nie mieswali, a genus militiae kopijnika ad praxim było redukowane, ichm. panowie posłowie wniosą prośbę do JKMc.

Posłowie od wojska cudzoziemskiego aby ab hinc nigdy nie bywali confidując propozycyjej swych posłom wojska polskiego, ichm. panowie posłowie dopominać się mają. Posłów zaś wojska polskiego aby nie więcej nad czterech bywało, folgując Rzeczypospolitej na tractamenta ich.

O zatrzymanie jurysdykcyjej i powagi hetmańskiej ichm. panowie posłowie według artykułu sejmiku blisko przeszłego domówić się mają.

[k. 240] Województwo nasze nie chcąc Ojczyźnie deesse wszystkie podatki ad 1 octobris anni proxime praeteriti przychodzące do skarbu Rzeczypospolitej wniosło, których część jm. pan podśudek lubelski⁵¹⁵, administrator podatków naszych, względem retent w miastach, miasteczkach i wsiach będących de suo, praecavendo w tej mierze indemnitatem województwa, zapłacił, które mu do oddania obligati zostajemy. A niektóre chorągwie w skarbie Rzeczypospolitej zatrzymane mają zasługi, tedy

⁵¹⁵ Jerzy Szornel.

panowie żołnierze zasług swoich u tych województw, które podatki za-
trzymały, dochodzić mają.

Dla prędszej jm. panu podsędkowi lubelskiemu w założeniu woje-
wództwa naszego pewną sumę w podatkach satysfakcyjnej deklarujemy,
aby podatki na czwartą ćwierć na sejmie brzeskim pozwolone, które dla
konkurencyjnej laudorum nie od wszystkich dobrze zrozumianych wyda-
ne, to jest półdziewiąta poboru wedle konstytucyjnej jakimkolwiek sposo-
bem, bądź czopowym, bądź poborami sub rigore iuris wypłacone były.
Miasta jednak wszystkie poborami wypłacić powinni, czopowe ordyna-
ryjne według moderacyjnej osobno zapłaciwszy. Co żeby in instanti wy-
dawano urząd grodzki pro more et iure [k. 240v] causarum fisci sądzić
zawsze solas fisci causas et exequi super condemnatis powinien będzie.

Starostowie z retentorów kontrybucyjnej publicznych, aby indilate egze-
kucyje czynili sub privatione capitaneatum, lege cavebunt ichm. panowie
posłowie.

Koekwacyjej beresteckiego i innych podatków, także łanowej wypra-
wy, ichm. panowie posłowie przeszłego artykułu poprzeć mają.

Obrona Rzeczypospolitej, która na całości dóbr ziemskich zawisła, aby
nijakim sposobem wzruszona nie była i konstytucyja anni 1636⁵¹⁶, która
takowych dóbr indemnitem i zmniejszenia przestrzega, aby żadnym
sposobem znoszona nie była, ichm. panowie posłowie przestrzegać mają.

Wybrańcy aby według rewizyi świeżo odprawionych do obozu z ła-
nów wybranieckich wyprawowani byli.

Iż maximum Rzeczypospolitej od Moskwy imminet periculum, dla
którego expedit, aby wojsko litewskie in maiori zostawało numero, izba
poselska przez jm. pana marszałka swego do JKMci instancją wniesie,
aby nieodwłocznie na suplementa wojska listy przypowiednie jm. panu
hetmanowi wojska litewskiego⁵¹⁷ wydane były. Więc i tego dopomnieć się,
aby magistrowie artyleryjnej⁵¹⁸ rachunek na przyszłym uczynili sejmie.

Znajdują się niektórzy obszterowie i oficyjerowie wojska cudzoziem-
skiego, którzy pobrawszy pieniądze ze skarbu [k. 241] Rzeczypospolitej na
zapłatę żołdatom swoim nie popłacili, z czego rozboje i najazdy wszczęli
się. Starać się o to panowie posłowie mają, aby komisarze do indagacyjnej
takowego z żołdatami oficyjerów obejścia naznaczeni byli, a cokolwiek by

⁵¹⁶ *Tak woryginalne (millesimi sexcentesimali trigesimi sexti). W istocie chodziło o konstytucję sejmku 1635 r. Ordynacya Rzeczypospolitej dóbr ziemskich dziedzicznych, Vol. const., t. III, vol. 2, s. 258–259.*

⁵¹⁷ *Janusz Radziwiłł, hetman polny litewski. Od 13 I do 17 VI 1654 r. urząd hetmana wielkiego wakował.*

⁵¹⁸ *Krzysztof Grodzicki, generał artylerii koronnej; Mikołaj Władysław Judycki, generał artylerii litewskiej.*

lucris u któregokolwiek znajdowało się, aby mu to z przyszłej zapłaty wytrącono było. Z czego ciż panowie komisarze na drugim sejmie dabunt rationes.

Regestra popisu wojska batowskiego iż się nie zgadzają z relacją jm. pana hetmana⁵¹⁹, przyczynę tej wariacyjej wyrozumieją ichm. panowie posłowie. Więc że non certo constat, jak wiele pod Żwańcem na ostatnim popisie tak polskiego, jako i cudzoziemskiego trybu wojska znajdowało się, tedy ichm. panowie posłowie zniósłszy się z inszymi województwy jm. pana hetmana upraszać będą, aby pro sua dexteritate et conscientia komput wojska na ten czas przy ostatnim popisie pod Żwańcem będącego durantibus comitiis podał. Także i terazniejsze wojsko, ponieważ jm. pan pisarz polny⁵²⁰ in detentione Scythica zostaje, popisał i registra odprawionego popisu oddał.

Darownej ćwierci na komisyyej lwowskiej wojsku [k. 241v] przez ichm. panów komisarzów pozwolonej ichm. panowie posłowie recusare nie mają.

Moneta koronna aby według próby imperialnej kowana była cum auctione pożytku Rzeczypospolitej.

Kamieniec iż jest antemurale totius christianitatis, inibunt rationes ichm. panowie posłowie nasi z inszymi województwy, aby iusto praesidio opatrzony był, na którego municyje iż niektóre osoby pieniądze częścią z skarbu Rzeczypospolitej, częścią z kontrybucyi miejskich powzięły, serio inquirerent rationem ichm. panowie posłowie expens powziętych pieniędzy i rewizyi municyyej dopomną się.

Dochodzi wiadomość województwa naszego, że zamek smoleński z wielkim synów koronnych krwi rozlaniem nabyty, blisko od nieprzyjaciela będący z armaty i prochów obnażony, praesidium onemu insufficiens obmyślone, tedy sedulo inquirere mają ichm. panowie posłowie nasi, ad cuius mandatum armata i prochy zabrane i jeżeli in usum Reipublicae cesserunt.

Spezy na legacyje do postronnych sąsiad i tractamenta żołnierzom aby ex bonis JKMcI obmyślone były, a bona regalia aby amplius in haereditatem nie były dawane.

[k. 242] O aprobacyją skryptu między powiatami lubelskim, urzędowskim i łukowskim spisaneego względem alternaty deputata i posła ziemi łukowskiej i inszych rzeczy do uspokojenia sejmiku województwa naszego należących⁵²¹, także o aprobacyją laudi, które na przyszłym posejmowym sejmiku spisane będzie, ichm. panowie posłowie nasi starać się mają.

⁵¹⁹ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman polny koronny.

⁵²⁰ Jan Fryderyk Sapieha, starosta słonimski.

⁵²¹ Por. konstytucja sejmu 1654 r. Sposób obierania posłów i deputatów w województwie lubelskim, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 326–327.

Iż wielkie defekta w podatkach publicznych znajdują się, ichm. panowie posłowie nasi instabunt, aby składne winne in duplo postanowione było.

Wielm. jm. pan Jerzy z Konar Słupecki podkomorzy lubelski, jako amans boni publici, widząc ksiąg podkomorskich niemałe nadpsowanie, przez które obywatelom województwa nieco by za czasem oriretur trudności, obviando incommodo województwa koszt na przepisanie ochotnie ofiarował, deputatów do rewizyjy tych ksiąg panowie posłowie na sejmie przyszłym obmyślić mają.

Całej Rzeczypospolitej interest [na] konserwacyjej actorum tribunaliciorum, które w województwie naszym in deposito zostają, proponent Reipublicae ichm. panowie posłowie, aby im securitas in casu periculi obmyślona była.

Rozerwanie przeszłego sejmu iż Rzeczpospolitą tot periculis [k. 242v] undique praessam powinnej obmyślenia obrony privavit, którego pan [Jan Ignacy] Bąkowski chorąży chełmiński zostaje przyczyną, ichm. panowie posłowie nasi dopomnieć się mają, aby jako male natus Ojczyzny syn ad omnia munia Reipublicae obeanda per leges Regni inhabilis był deklarowany. A jeżeliby na potym poseł który wyraźnym województwa swego artykułom był contrarius, eidem poenae subiacere ma.

Merita jm. pana wojewody ruskiego⁵²² wiadome całej Rzeczypospolitej zlecamy ichm. panom posłom, aby artykułu na przeszłym sejmiku naszym in desideriiis jmci spisanego popierali. Więc i desiderium wielm. jm. pana kasztelana sandomierskiego⁵²³ aby skutek swój wzięło, ichm. panowie posłowie według obloquencyjej artykułu sejmiku blisko przeszłego proponować mają.

Indygenatowi książęcia jm. siedmiogrodzkiego⁵²⁴ ichm. panowie posłowie nasi nie mają być contrarii, przestrzegając tego, aby ad electionem regum Poloniae nie należał książę jmć. Panom też węgierskim niektórym w instrukcyjej illorum już mianowanym indygenatu pozwolić mają ichm. panowie posłowie.

Artykułu o soli województwu naszemu należytej i o drogości przedazy jej na przeszłym sejmiku spisanego ichm. panowie posłowie attendere mają. [k. 243] A że miasto Kazimierz ma swoje przywileje dawne, według których in usu składnego soli zostawało, starać się mają ichm. panowie posłowie, aby dla wygody województwa naszego ad pristinum składnego usum restituti byli.

⁵²² Stanisław Lanckoroński.

⁵²³ Stanisław Witowski.

⁵²⁴ Jerzy II Rakoczy.

Przez szczupłość dochodów w parochiach różnych kościoły cultum Divinum competentem mieć nie mogą, dlatego, że loci ordinarii remotis personis od kościołów tych dziesięciny ad mensam episcopalem przynależące rozdają, którzy curam animarum nigdy nie mają, proventa przecie niemałe mają. Committimus tedy ichm. panom posłom, żeby quam diligentissimam adhibeant operam, aby per legem conditam tacy wszyscy privati zostali eiusmodi beneficiis, a tym plebanom, którzy administrant sacramenta residentis circa ecclesias pro vacanti rozdane były. I na potym aby nie były konferowane żadne beneficia, locationes seu culturae novarum villarum et fundorum ad mensam loci ordinarii aby nie należały.

Wójtostwo domanieckie w ziemi łukowskiej, in tenuta personae plebeiae zostaje, pro vacanti niech będzie dane do kościoła domanieckiego in vim foundationis, gdzie Panny Przenajświętszej obraz cudowny jest i nabożeństwa wielkie odprawiają się.

Ziemie pruskie iż ultra praescriptum legis posłów więcej na sejm wysłać zwykły, ichm. panowie posłowie dopomnieć się tego mają, aby in quantum maior ultra praescriptum legis posłów pruskich na sejm był numerus, wszyscy funkcyej poselskiej abiudicarentur. [k. 243v] A miejsca sejmików i konsultacyi inflanckich aby per expressum w konstytucyjej wyrażone były.

Causae civiles aby na sejm nie były pociągane, instabunt ichm. panowie posłowie.

Artykułu o poprawowaniu dróg i bruków lubelskich na przeszłym sejmiku spisane go ichm. panowie posłowie popierać mają.

Kompanija chorągwi nieboszczyka jm. pana starosty krzepickiego⁵²⁵ i inszych rotmistrzów, którzy powziąwszy chleb z dóbr Rzeczypospolitej i w województwie naszym ode wsi do wsi in gyrum chodząc, nieznośne poczyniwszy szkody porozjeżdżali się i w służbie Rzeczypospolitej nie zostają, aby pro infamibus deklarowani byli, ichm. panowie posłowie instabunt.

Pocztę JKMcI aby in posterum zawsze szlachcic trzymał, wniosą instancją ichm. panowie posłowie.

Jm. pan Remigian Andrzejowski łowczy lubelski nie tylko województwu naszemu, ale wszystkim Rzeczypospolitej dobrze zasłużony, iż oryginal przywileju na Wąwelnicę casu fortuito przez ogień przypadkowy utracił, aby iuri jmcI advitalitio nil derogaretur przez utracenie przywileju, do JKMcI wniosą instancję ichm. panowie posłowie.

Libertacyja od płacenia podatków miastu Parczewowi dana aby sortiatur effectum, ichm. panowie posłowie starać się mają, defekt względem

⁵²⁵ Kazimierz Melchtiades Sapięha.

podatków z tego miasta przychodzących [k. 244] [żeby] województwu naszemu z przyszłych podatków wytracony był.

Ojcowie bernardyni łukowscy aby fundacyj swojej aprobacją otrzymali, starać się mają ichm. panowie posłowie.

Petita.

Za jm. panem Waławem Merykiem Biberstein baronem.

Za ojcami dominikany lubelskimi instancją przeszłego sejmiku wniesioną uczynią ichm. panowie posłowie.

Także za ojcami bazyliany, którzy od cerkwi lubelskiej w uniej będącej pobory płacili, aby wytrąciwszy simple województwa naszego od płacenia z cerkwi samej i cmentarza jej wolnymi byli.

A cokolwiek z przeszłych artykułów do obrony Rzeczypospolitej ichm. panowie posłowie, których fidei et dexteritati committimus, potrzebnego rozumieć będą, więc i petita na przeszłym sejmiku wniesione, na przyszłym da Pan Bóg sejmie stosując się do wspólnej zgody inszych województw pro munere officiorum ichmci reasumować committimus.

Które to artykuły zgodnie od nas namówione jm. panu Dzierśławowi Sługockiemu stolnikowi i podstarościemu grodzkiemu lubelskiemu, marszałkowi koła naszego [k. 244v] podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu prawem opisanym konsultacyi naszych, dnia 20 maja r. P. 1654. Dzierśław Sługocki stolnik i podstarości grodzki lubelski, marszałek sejmiku tego.

LXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonęgo 20 VII 1654 r. sejmę nadzwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 333.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 82, k. 784–788 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował ur. Marek Zwiartowski marszałek sejmiku 11 VIII 1654 r. [feria tertia in crastino festi Sancti Laurentii Martyris a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 114v–116v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 454–458 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 112–117v – kopia.

[k. 784] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy na sejmik relationis na dzień dzisiejszy, to jest pro die 7 mensis augusti konstytucją sejmę przeszłego warszawskiego naznaczony do Lublina na miejsce konsultacyjom zwykłe, primarie stosując się do deklaracyjej na podatki przez ichm. panów posłów naszych na tymże sejmie konstytucją uchwalonych, takowy obmyślamy tychże podatków sposób.

Naprzód 24 pobory na zapłatę zatrzymanych ćwierci wojska postanawiamy i aby ab 11 praesentis [11 VIII] przez niedziel 3 sine abiuratis,

według konstytucyjnej sejmu blisko przeszłego, oddane były sub poena triplicis pensionis do rąk jm. [k. 784v] pana poborcy naszego.

Półósma zaś poboru na nowy zaciąg wojska a 1 octobris anno currentis z naszego województwa do skarbu koronnego należące takowym sposobem mają być na komisyjnej lwowskiej wypłacone. Naprzód reszty wszystkie wszelakich in genere podatków w województwie naszym anterioribus laudis uchwalone, które ad 1 octobris wybierane będą naczynamy, i one przeszli panowie poborcy nasi powinni będą od retentorów swoich wyciągnąć i do rąk jm. pana poborcy terażniejszego oddać. Nadto postanawiamy czopowe od piw, miodów i gorzałek, które a 1 octobris anni currentis zaczynać się ma, którego jm. panu poborcy naszemu wolno będzie teraz arendować haeredibus et possessoribus bonorum i według moderacyjnej konstytucyi 1646⁵²⁶ i pieniędzy na półroka arendowawszy anticipative zasiągnąć. A jeżeliby które miasteczko iuxta moderationem arendowane być nie mogło, tedy magistratus wybierac i wybrawszy praevio iuramento przed księgami grodzkimi comprobowane do rąk jm. panu poborcy oddać ma. Praeterea czopowe od win i wszelakich inszych zamorskich likworów ze wszystkich miast i miasteczek województwa naszego po złotych 4 od beczki. Także i furmankę okrom skarbowej według dawnego zwyczaju w województwie naszym na wypłacenie pomienionych półósma poborów postanawiamy. Dalsze [k. 785] także raty półósma poborów a die 1 ianuarii anno 1655 do zapłacenia zaczynające się powinni będą wszyscy, tak dóbr JKMc, jako duchownych i świeckich, także wyżej opisaną ratę, jako insze po niej consequenter następujące raty konstytucyjną wyrażone, to jest co ćwierć roku usque ad diem ultimam decembris [31 XII] eiusdem anni 1655, po półósma poboru rachując, do rąk tegoż jm. pana poborcy terażniejszego oddać i ich sub poenis constitutionibus sancitis zapłacić.

Do których wybierania generaliter wszystkich pomienionych podatków użyliśmy i uprosili ur. jm. pana Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego i podwojewódzkiego chełmskiego i ur. jm. pana Andrzeja z Poniatowy Poniatowskiego za poborców województwa naszego. A salarium jm. panu poborcy, który in exactionem wzwyż mianowane podatki przywozić będzie, złp 5000 (inkludując w to panów sukkolectorów łukowskiego i lubelskiego) naczynamy i onemu teraz pozwalamy, aby on te wszystkie wzwyż opisane in genere podatki wybierał i na retentorach swoich nemini parcendo etiam sine adcitatione windykował i przed urzędem grodzkim, który extra cadentiam querellarum causas fisci ma sądzić, także i przed sądami ziemskimi tak lubelskiego, jako i łukowskiego

⁵²⁶ *Vol. const, t. IV, vol. 2, s. 82*: Oddanie retent z niektórych województw.

powiatów cum retentoribus popierał, a te [k. 785v] pomienione super haeredibus et possessoribus, także na miastach solutionem retentorum cum triplici pensione iuxta obloquentiam constitutionis nakazywać mają, a ex iure victis urzędy grodzkie indilatam executionem czynić sub onere legis powinny będą.

A jeśliby tych postanowionych podatków w tak ścisłym czasie dla dezolacyjnej jm. pan poborca wybrać nie mógł, tedy nie chcąc jmci honorem in discrimen puszczać, praecavemus laudo praesenti jm. pana poborcę ab impetitione skarbu względem reszty niewydanych podatków intercedere i honori ipsum subvenire. Nadto jeśliby legitime dedukował insufficientiam podatków, których by według konstytucyjnej temporibus ibidem specificatis do skarbu wnieść nie mógł, powinniśmy inire modum kompletowania w tych podatkach jmci i jemu w niedobraniu podatków od skarbu securitatem obmyślić. A jeżeliby in cursu wybierania podatków za funkcyjnej jm. pana poborcy naszego wici na pospolite ruszenie wyszły, tedy jm. pan poborca ad proportionem dóbr swoich na pospolite ruszenie wyprawiwszy, od pospolitego ruszenia wolny będzie.

Mieszczanie lubelscy sami tylko, gdyż to na insze miasta i miasteczka tak JKMcI, jako duchownych osób i na jurysdykcje insze ściągać się nie ma, zapłaciwszy zatrzymanego długu (jako rachunkami pokazało się) 3826 zł intra decem dies ad complementum trzydziestu [k. 786] poborów do rąk jm. pana podsędka lubelskiego⁵²⁷, od płacenia przeszłych podatków półdziewiąta poborów czopowym założonych i inszych pretensyi od ichm. panów poborców przeszłych wolni być mają względem miasta samego⁵²⁸.

Więc że Rzeczpospolita widząc spustoszenie miast tak w ludziach przez różne plagi Boskie, jako i odpadnieniem od mieszczan kamienic, dworów i różnych domów na gruntach miejskich będących do różnych stanów, tak szlacheckiego, jako i duchownego, stosując się do dawnych praw terazniejszą konstytucyjną postanowiła rewizyją tych odeszłych od miast osiadłości dla uchronienia się publicznych podatków, tedy inherendo tej konstytucyjnej do rewizyjnej miasta Lublina uprosiliśmy z pośredka siebie ichm. panów deputatów, to jest wszystkich ichm. panów urzędników ziemskich województwa naszego, jako i ichm. panów sądowych ziemskich i grodzkich, ex equestri ordine ichm. panów Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego, Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego, Adama Noskowskiego starostę dobrzyńskiego, Stanisława

⁵²⁷ Jerzy Szornel.

⁵²⁸ Por. też przywilej króla Jana Kazimierza dla Lublina z 26 VII 1654 r., w którym ze względu na ogromniszczeń uwalniał mieszczan od dodatkowych podatków i zabraniał nakładania uchwałami sejmiku województwa nowych obciążeń, APL, AmL, Akta luźne 53, s. 20.

Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego, podwojewódzkiego chełmskiego, Pawła Bogusława z Orzechowa Orzechowskiego, Adama Ciołka Drzewickiego, Marka Zwiartowskiego i Andrzeja z Poniatowej Poniatowskiego. [k. 786v] Którzy to ichm. panowie deputaci, absentia aliquorum non obstante, non excedendo tamen numerum ichmci pięciu, pro die 21 augusti zjechać się mają i wszystkie te osiadłości non limitate zrewidowawszy, iuxta qualitate loci osób pożytki mających podatek szosu taksować będą powinni. A że znajdują się takie dwory szlacheckie, w których ani handlu prowadzą, ani rzemiosła robią, ale prawie nic nie fructificant tylko dla pilnowania budynków panowie gospodarzów chowają, tedy praesenti laudo deklarujemy, że takie dwory ichm. panowie deputaci excypować i na nich podatków wkładać nie mają. Której rewizyjnej regestr in quantitate et qualitate podatków rękami swymi podpisany ichm. panowie deputaci do grodu lubelskiego podać mają⁵²⁹. Według którego rejestru magistratus Lublinensis z tych osiadłości podatki prout constitutio indicat wybierać będą, a wybrane in spacio superius expresso przy drugich podatkach do rąk jm. pana poborcy terażniejszego integre oddać idque sub poena eadem constitutione expressa.

Ponieważ jm. pan Zbigniew Sługocki podsędek chełmski, poborca nasz przeszły lubelski, we wszystkich podatkach, które podczas swego poborstwa wybierał, to jest 28 poborach [k. 787] łanowych, także i za dwie lecie czopowego ordynaryjnego ze wszystkich miast i miasteczek województwa lubelskiego przychodzących usque ad ultimam septembris [30 IX] anni 1650 protunc za jego wybierania determinowanego, także i z drugich percept od różnych do siebie odebranych tak województwu lubelskiemu, jako i skarbowi koronnemu dosyć uczynił i te podatki iuxta exigentiam eorum de integro wypłacił i z nich wyrachował się, tedy za takowym dosyć uczynieniem tegoż jm. pana podsędka chełmskiego i sukcesorów jmc i kwitujemy i wolnym czynimy i osobliwy kwit jm. panu marszałkowi naszemu dać onemu zlecamy.

A iż insi poborcowie przeszli jeszcze nam z swych wybierania podatków rationem nie oddali, deputatów do rachunków ichm. panów Adama na Babinie Pszonkę chełmskiego, Jakuba Widlicę Domaszeskiego łukowskiego chorążych, Daniela Iżyckiego lubelskiego, Stanisława Widlicę Domaszewskiego łukowskiego sędziów ziemskich, Dzierśława z Sługocina Sługockiego stolnika i podstarościego lubelskiego, Daniela Żytkiewicza instygatora koronnego, Andrzeja Ołędzkiego podsędka łukowskiego,

⁵²⁹ W CLRMO 82, k. 1201–1202v znajduje się oblata wniesionego 26 X 1654 r. przez Andrzeja Poniatowskiego rejestru wybranego przez poborcę szosu z dworów szlacheckich w Lublinie, na k. 1203–1208v zaś wykaz podatników, którzy nie wywiązali się z obowiązku podatkowego i zostali pozwani przed sąd ziemski bądź grodzki.

Szczęsnego Szaniawskiego wojskiego mielnickiego, Stanisława Lesieckiego komornika granicznego lubelskiego, Adama Ciołka Drzewickiego, Mikołaja z Grabic Grabię, Marka Zwiartowskiego i Kazimierza Rogalę nazaczyliśmy, którzy ichmć pro die 1 septembris zjechawszy się do Lublina, absentia duorum pluriumve non obstante, sufficientem calculum wysłuchać mają i nam na przyszły sejmik electionis iudicis deputati relacją uczynią.

Wdzięcznymi się ukazując łaski JKMcI P. n. m. w pozwolonej soli przez konstytucją sejmu przeszłego z żup bocheńskich półtora tysięcy beczek województwu naszemu, aby tedy pomieniona sól effective na ukontentowanie ad praesens województwa doszła, zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego terażniejszego, aby jmć nomine publico list napisał do jm. pana podskarbiego koronnego⁵³⁰ upraszając [k. 787v] jmci o wydanie uniwersału do pana administratora żup bocheńskich, aby sól z łaski JKMcI P. n. m. województwu naznaczoną na skład prawem opisany wystawił i do rąk panów dystrybutorów oddał. Która sól w województwie naszym takowym sposobem podzielona być ma. Naprzód na powiaty lubelski i urzędowski beczek 1100 naznaczamy, do której dystrybucyje jm. pana Dzierśława Sługockiego stolnika i podstarościego lubelskiego pro hac vice obieramy, z której sobie beczek 150 de praesentis wziąć ma, jm. zaś panu Adamowi Ciołkowi Drzewickiemu beczek 100 oddać powinien. Ostatek zaś 1100 beczek soli, to jest półdziewiąta sta [850] beczek między obywatelów powiatu lubelskiego, urzędowskiego, na łany według kwitów poborowych porachowawszy, podzieli. W ziemi zaś łukowskiej habitacione pluralitatis rozrodzonej braci beczek 400 naznaczamy, do których dystrybucyje ichm. panowie ziemi łukowskiej obywatele dystrybutora e medio sui ur. Wojciecha Oknińskiego komornika ziemskiego łukowskiego obrali. Z której soli ichm. panowie obywatele łukowskiej ziemi beczek 50 jm. panu Dzierśławowi Sługockiemu stolnikowi i podstarościeniu lubelskiemu z affectu swego konferowali, te jm. panu stolnikowi oddać ma, tak jednak, że skarbowi sam jm. pan stolnik za każdą beczkę po złotych 4 zapłacić powinien będzie. Inszą zaś sól, to jest półczwarta sta [350] beczek, pan dystrybutor między obywatelów ziemi swojej łukowskiej ad proportionem podatków distribuere powinien będzie, tego ostrzegając, aby ichm. panowie dystrybutorowie obydwu teraz i na potym będący soli na dobra JKMcI, także duchowne, nie wydawali. A gdy będzie wystawiona i oni będą obwieszczeni, powinni będą sine mora obadwa, każdy z nich do grodu swego teraz, [k. 788] lubo insi na potym, zawsze uniwersały rozesłać i one aktykować, et in foro publico kazać publikować po targach,

⁵³⁰ *Bogusław Leszczyński.*

a w łukowskiej ziemi w parochiach obwołać, aby panowie obywatele po sól tę posyłali. Której soli dystrybucja nie dłużej ma być nad 3 niedziele a data publikowanych w grodzie uniwersałów. A kto by intra tempus praefixum po sól nie przysłał, tedy już ichm. panowie dystrybutorowie o nią inquietowani być nie mają. Za której soli każdą beczkę po 4 zł każdy według konstytucyjnej płacić powinien będzie.

Którą zgodnie unanymi consensu namówioną uchwałę naszą jm. panu Markowi z Zwiartowa Zwiartowskiemu marszałkowi sejmiku tego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacji prawem opisanym naszych, dnia 7 sierpnia r. P. 1654. Marek Zwiartowski z Zwiartowa marszałek koła rycerskiego.

2. Manifestacja Adama Pszonki przeciwko elekcji poborcy na sejmiku relacyjnym w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.

Rkp. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 11 – kopia: Manifestacja, którą podczas roków ziemskich zanosił pan chorąży chełmski przeciwko obraniu na poborstwo pana Poniatowskiego z tej miary, iż jm. pan Zwiartowski marszałkując napisał dwóch poborców. Od której za uproszeniem przyjacielskim supersedował. W zachowanych księgach ziemskich lubelskich manifestacji tej nie odnaleziono.

[k. 11] Ad iudicium praesens terrestre Lublinense actaque iudicii eiusdem personaliter veniens gen. Adamus in Babin Pszonka vexillifer terrae Chelmensis, solennem et gravem praecavendo indemnitati et integritati palatinatus Lublinensis, praevisa eiusdem palatinatus manifesta ex officio moderni contributionum palatinatus Lublinensis indebiti exactoris laesione et iactura coram iudicio praesenti fecit et intulit manifestationem. Quia licet in conventionione particulari Lublinensi relationis proximae ex vi novella constitutionis ad ineandem modum exigendarum contributionum celebrata omnes incolae palatinatus Lublinensis, inter quos manifestans praesens adfuit, gen. Stanislaum Lesiecki camerarium granitalem Lublinensem, vicepalatinum Chelmensem, contributionum tam praedicta novella constitutione, quam et eodem conventu particulari sancitarum et laudatarum exactorem uti nobilem bene possessionatum huius muneris et oneri omni ex ratione aptum fraterne constituissent. Nihilominus post peractum et solitam eandem conventionem et post praedictum gen. Lesiecki pro legitimo contributionum exactore declaratum, cum omnes nobiles Lublino domos suas se contulissent, inscie nobilitate, nec ea excitatio nob. Andreas Poniatowski, homo imposesionatus, inconstans huius muneris et oneri tam ex substantia sua, quam ratione genii sui impar, exactorem tam magnarum contributionum nescitur quo spiritu, et qua occasione, non reservata omnibus nobilibus in conventu proximae imminente,

vel et magnificos maiores dignitarios palatinatus eiusdem ad hunc unum actum constituentis libera, exactores electione in laudum inscribisse fecit. Qui nob. Poniatowski ultro et benevolle in se hoc munere assumpto, non eam quam debet et quam antecessores eius nobiles bene possessionati praestiterunt in hoc officio suo servat modestiam nam ex publico aera-rio palatinatus Lublinensis (et quidem tenuitas propriae substantiae nec sufficit, nec permittit) caute liberaliter ex alieno conviviis varias personas tractat splendidam suppellectilem sibi comparat, praetiosa munera in vitis personis offert, aliis pollicetur. Quae praemissa cum magnam laesionem in contributionibus memoratis palatinatus Lublinensis certo allatura sunt, pro inde suprascriptus manifestans praecustodiendo et praecavendo indemnitati et integritati palatinatus Lublinensis neve in posterum talia fierit, iterum atque iterum manifestatur. Salva huius manifestationis melioratione et salva damni in contributionibus memoratis certo futuri apud quem et prout de iure venerit vindicatione cui libet nobilium et incollarum palatinatus Lublinensis in toto reservata.

LXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 6 września 1654 r.

Uniwersału wojewody lubelskiego Jana Tarły zwołującego sejmik nie odnaleziono.

1. List sejmiku z 6 września 1654 r. do króla Jana Kazimierza o rezultacie elekcji i z prośbą o nominację pisarza ziemskiego lubelskiego.

Rkp. 1. APL, CLRMO 82, k. 984–985v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Marcin Goiszewski 17 IX 1654 r. [feria quinta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 118–119 – kopia.

[k. 984v] Najjaśniejszemu Janowi Kazimierzowi Królowi JMci polskiemu i szwedzkiemu, wielkiemu księżęciu litewskiemu etc. etc., Panu naszemu miłościwemu.

My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego i powinszowaniu szczęśliwego w długi wiek przy dobrym zdrowiu panowania donosimy do wiadomości, iż za złożeniem nam na dzień dzisiejszy [6 IX] według prawa pospolitego przez jw. pana wojewodę naszego elekcyjnej pisarza ziemskiego po dobrowolnej przez niegdy godnej pamięci jm. pana Mikołaja Stoińskiego immediati tego [k. 985] urzędu possessoris, dla zeszyłych i zrobionych przez kilkadziesiąt lat na tym urzędzie jego sił abrenuntiatiej i po bliskiej zaraz potym śmierci, obraliśmy z pośrodka siebie czterech kandydatów temuż urzędowi pares i województwu naszemu dobrym zachowaniem,

cnotą i zasługami dobrze znajomych ichm. panów: jm. pana Łukasza na Wysokiem Wysockiego pisarza grodzkiego lubelskiego, jm. pana Pawła Hańskiego komornika ziemskiego lubelskiego, jm. pana Stanisława z Koźmina Kościńskiego podwojewódzkiego lubelskiego, jm. [k. 985v] pana Marka Zwiartowskiego, których Waszej Królewskiej Mci P. n. m. odniósłszy prezentujemy, uniżenie suplikując, abyś Wasza Królewska Mć P. n. m. urząd ten według prawa i świętobliwej woli swej jednemu z nich miłościwie konferować raczył.

Którą zgodną naszą elekcyją i atestacją zleciliśmy jm. panu Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu, marszałkowi natenczas koła naszego imieniem nas wszystkich podpisać i do rąk Waszej Królewskiej Mci P. n. m. świętobliwych przesłać.

Z Lublina, die 6 septembris anno 1654.

Z przedstawionych kandydatów nominację otrzymał Łukasz Wysocki, *Urzednicy, t. IV, z. 4, nr. 154.*

LXXIX. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1654 r.

1. Atestacja sejmiku lubelskiego z 14 września 1654 r. dla wybranego deputata.

Rkp. 1. APL, CLRMO 82, k. 974–974v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Daniel Żytkiewicz instygator koronny, marszałek sejmiku 16 IX 1654 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1654]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 120–121 – kopia.

[k. 974] My dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego wiadomo czynimy komu należy, a osobliwie jw. [k. 974v] ichm. panom deputatom na Trybunał Główny Koronny, nm. panom i braci, iż zjechawszy czasu prawem naznaczonego na miejsce sejmikom i elekcyjom naszym zwyczajne według prawa pospolitego dawnego i świeższej sejmu przeszłego warszawskiego konstytucyi⁵³¹ et iuxta consvetudinem nostram usitatam, obraliśmy pluralitate suffragiorum za sędziego z województwa naszego na też sądy Główne Trybunalskie jm. pana Szczęsnego Szaniawskiego wojskiego mielnickiego, obywatela województwa tutejszego, którego in gremium wmcioń mm. panów deputując dajemy praesentem legitimae electionis jego attestationem, którą marszałkowi natenczas naznaczonemu naszemu jm. panu Danielowi Żytkiewiczowi instygatorowi koronnemu imieniem nas wszystkich podpisać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, die electionis iudicis deputati, 14 septembris anno 1654.

Daniel Żytkiewicz instygator koronny, marszałek natenczas elekcyjey deputackiej województwa lubelskiego.

⁵³¹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 326–327.*

LXXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 kwietnia 1655 r.

Król uniwersalem z 31 III 1655 r. zwoływał sejm walny w Warszawie na 19 V, sejmiki przedsejmowe zaś na 28 IV 1655 r., ASWK, t. II, cz. 2, s. 532–533, 536; s. 533–536 legacja królewska na sejmiki. Uniwersału skierowanego do szlachty województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 kwietnia 1655 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 116v–120v – kopia; w grodzie lubelskim oblatowano 30 IV 1655 r. [feria sexta post Dominicam Cantate proxima a. D 1655]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, k. 207–216 – kopia.

[k. 116v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na dzień sejmiku nam od JKMcI pro die 28 aprilis w roku terażniejszym 1655 złożonego i miejsce konsultacyjom naszym zwyczajne zjachali, ichm. panom Stanisławowi Widlicy Domaszewskiemu sędziemu ziemskiemu łukowskiemu, Jerzemu Szornelowi sędziemu ziemskiemu [k. 117] lubelskiemu, Adamowi Ciołkowi Drzewickiemu, posłom naszym na sejm dnia 19 maja przypadający obranym niżej opisane artykuły podaliśmy.

A naprzód ichm. panowie posłowie stanąwszy w Warszawie na początek sejmu zaraz pierwszego dnia przy powinszowaniu JKMcI P. n. m. zdrowia w długie lata jako najlepszego et omnium regiorum felicitatum pokornie i uniżenie przez jm. pana dyrektora koła swego poselskiego JKMcI podziękują, że w takim zamieszaniu Rzeczypospolitej, niebezpieczeństwom jawnym na nią zewsząd następującym radą i czułością swoją Pańską obviare i do namówienia sposobów, którymi by się Ojczyzna w takim razie ciężkim extremo conatu ratować mogła, sejm terażniejszy miłościwie złożywszy, wzywać i proponować raczy. A nie mniej i za to, że multis aerumnis et gravaminibus afflictum et exhaustum populum nowymi podatkami (bo i dawniejszym nie możemy sufficere) stanów koronnych aggravare nie chce i nie życzy. Jm. księdzu prymasowi⁵³² podziękują przy tym, iż ex innato ku Ojczyźnie amore, wszystkie imminentia na Ojczyznę pericula upatrując, saluberrimis consiliis onę wspiera i wszystkich cives Patriae do ratunku onej gorącymi instancjami swemi zagrzewa.

Jm. pan hetman wielki koronny⁵³³ iż nie tylko od nas, ale i wszystkim Ojczyzny meretur podziękowanie, że w podeszłych latach już swych nie żałując sił, w tak niewczesne czasy usługował Ojczyźnie, podziękują imieniem województwa naszego panowie posłowie nasi jmci.

⁵³² Andrzej Leszczyński.

⁵³³ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki od 10 VI 1654 r, wcześniej hetman polny koronny.

Sejm stosując się do wolej JKMci ex ipsa necessitate sine quibusvis solennitatibus intra decursum najdalej duarum septimanarum zawrzeć i skończyć, nie derogując prawu o sejmach sześćniedzielnich, które in satisfactionem desideriorum tam publicorum, quam privatorum jest postanowione. Na tym sejmie uprzątając wszystkie impedimenta jego nie ma nic być traktowano, nie tylko sprawy prywatne, ale i publiczne, które by do obrony Rzeczypospolitej [nie] należały, i one feliciori tempori zostawić, i sądy żeby żadne nie były, okrom fisci, którymi by podatków mere publicznych Rzeczypospolitej dochodzono. Co zaś należy do obrony instrukcyjnej JKMci necessitas ipsa wyraża, to jest zatrzymanie wojska pieniężnego, które z wielkim żalem i nieszczęściem Reipublicae nie tak buntować, jako rozbiegać się zawzięło, na co remedia najpewniejsze płacić wojsku co ćwierć, a nie ma zawsze co robić, żeby ex otio nie miało pochopu ad luxum, ad seditiones et ad sopinam ignaviam. Więc JKMć mając praemia wszystkie w rękach swoich Pańskich, niechby ich jakim czasem, i miesiącami, w oddaniu przychodzących wakancyi miłościwie asekurować raczył, wyjąwszy starostwa [k. 117v] et dignitates, którym by iurisdictiones annexae były.

A chcąc w rycerstwie jako największą do usługi Rzeczypospolitej ochotę sprawić panowie posłowie nasi JKMci i wszystkim Rzeczypospolitej naszej przełożyć to mają, aby wszystkie dobra Rzeczypospolitej w województwie kijowskim i czernihowskim, to jest starostwa i dzierżawy ludziom rycerskim stanu szlacheckiego et atque de Republica bene meritis feuda cum servitio bellico, da Pan Bóg skończywszy szczęśliwie wojnę i tamte motus ukraińskie, osobliwie tym, którzy by durante bello statecznie na usłudze Rzeczypospolitej trwali i zostawali i od ichm. panów hetmanów dostateczne atestacje mieli, rozdawane były według uwagi i ordynacyi Rzeczypospolitej, która by koło tego in perpetuum tamtym krajom i Rzeczypospolitej wszystkim służącego subsidium uczynić i postanowić chcieli. Tak jednak, aby jedna osoba dwóch danin nie trzymała, bo stąd imminui może servitium bellicum i za czasem potentiores, tak jako w województwie czernihowskim było, ubogich żołnierzy z zasług ich i z łaski Rzeczypospolitej wyzuć i wycisnąć by mogli. Dobra zaś miejskie i futory kozackie gregarios jako Polakom, Niemcom, Węgrom, Wołochom, wyjąwszy Tatarów, tamże cum onere servitii belli porozdawać, nie ekskludując od takowych danin i Kozaków, którzy by szczerze ad obsequium et obedientiam JKMci i wszystkim Rzeczypospolitej i wiernymi być na potym chcieli.

Należy i to do zatrzymania wojska Rzeczypospolitej, aby żołnierz, co się ustawicznie zniszczeniem swoim wielkim uskarża, na poły uciśniony nie bywał, niechaj by takich sposobów z żołnierzem nie używano ani fantami płacono, gdyż Rzeczpospolita pieniądze gotowe contribuit. A że

częstokroć uskarżają się wojskowi, iż z asygnacjami od województwa od-
syłani bywają, przeto remorę w zapłacie i koszty mieć muszą, consulendo,
aby żołnierz prędką otrzymywał zapłatę, satius rozdzielić chorągwie na
województwa, aby każda w województwie otrzymywała satisfactionem.

Więc i to nie mniejsza ujma do usług Rzeczypospolitej ludziom wielkim
i którzy z wielkimi pocztami po te czasy stawali być musi, gdy ich ex occa-
sione bonorum vicinae successionis aut praetensionis alimentum iuris pro-
cessu militari na Trybunał pociągają, aby to konstytucją [k. 118] wyraźnie
deklarowano było, jeśliby ten się sprawował o krzywdy, które z chorągwią
idąc w ciągnięciu albo na stanowisku czynili. W czym panowie posłowie
pilną do Rzeczypospolitej i JKMci uczynią instancją, aby to prawo wyraź-
nie deklarowało i procesy o to zaczęte żeby albo kasowano, albo in suspen-
so zostawiono. Także aby causae militares więcej nad dwie niedzieli tak ex
simplici, jako ex aresto et conservatorum registro nie odprawowały się, bo
zaprawdę zagęszczeniem spraw militarium wielka się krzywda ludziom
i omieszkanie świętej sprawiedliwości potrzebującym dzieje.

Co ad delectum piechoty, który ma być z dóbr Reipublicae, duchow-
nych i miejskich, także miast i miasteczek królewskich i duchownych,
i ten apprime in casu et statu Ojczyzny naszej potrzebny, ale żeby prędko
in usum Rzeczypospolitej mógł być ordynowany jeśli będzie zgoda
Rzeczypospolitej wszystkiej i ichm. duchowni i dzierżawcy dóbr JKMci
aequaliter z Rzeczpospolitą pociągać będą chcieli, województwo nasze
pozwala. Co interea, póki nie przyjdzie wiadomość zgody o tym sejmowej
od panów posłów naszych, którzy quam celerrime województwu oznaj-
miają, stosując się do propozycyjej JKMci, przybierać się w takową piechotę
będzie jakoby onę pospołu z inszymi województwy wyprawić mogło.

A nade wszystko in tam gravissimo casu et periculis Reipublicae, które
zewsząd Rzeczpospolitą zachodzą, et in omnes casus wojska et necessita-
tum Reipublicae prosić JKMć, aby pospolite ruszenie ex facultatibus iuxta
taxationem bonorum sine divisione belli namówione było. Od którego iż
województwa pewne chcą się uwolnić, dyplomata od JKMci upraszają so-
bie, wniosą panowie posłowie nasi instancją, aby takowe dyplomata jako
przeciwnie prawu wydawane nie były.

Pro residentibus, iż ich siła, starać się zwykło, aby zostawali uchrania-
jąc się pospolitego ruszenia, żeby przy boku królowej jejmci⁵³⁴ tylko senator-
ów czterech a dworzan sześć, przy boku zaś tak królewicza jmci⁵³⁵, także
i jm. księdza prymasa⁵³⁶ po sześci osób, nie więcej, zawsze praesentes byli.

⁵³⁴ *Ludwika Maria z Gonzagów.*

⁵³⁵ *Karol Ferdynand Waza, brat króla.*

⁵³⁶ *Andrzej Leszczyński.*

Których registra przed konkluzją sejmu aby do grodu podane były i ich ekstrakty na sejmik relationis panowie posłowie nam przynieśli, starać się mają.

Ihm. panowie senatorowie aby każdy przy województwie swoim podczas pospolitego ruszenia był praesens i insi obywatele koronni, nie pod chorągiew JKMc, ale do województw swoich poczty stawiali i sami byli praesentes. Ci zaś, którzy starością, chorobą wymawialiby się, coram commissariis od Rzeczypospolitej na to do każdego województwa designatis reddita ratione i [k. 118v] przysięgę wykonawszy pro facultatibus poczet z osobna za osobę swoją dwóch albo trzech ludzi do wojny sposobnych wyprawili, legem publicam nam przyniosą cum ea declaratione, żeby in casu niewyprawienia coram quovis iudicio et foro responderent.

A że obrona bez wojska być nie może, a wojsko sine nervo, przychylając się do praw dawnych obwarować, aby skarb koronny pieniędzy publicznych nie wydawał, tylko tak, jako prawo pospolite opisało sub solutione de suo et reasumptione rachunków, które toties quoties potrzebowałyby Rzeczpospolita skarb powinien czynić i weryfikować, bo o tym prawo wyraźne. Więc i na ten czas panowie posłowie nasi requirere mają rationem od skarbu, kędy uchwalone na przeszłym sejmie podatki obróciły się, które według konstytucyi przeszłego sejmu na tak wiele wojska ordynowane. Ponieważ in eo numero wojska podczas pory wojennej i podczas zimy nie było i teraz nie masz, które aby in eo numero jako na przeszłym sejmie umówione i na nie podatki uchwalone zostawało correspondens podatkom, prosić JKMc będą.

Cudzoziemcom i tym, którzy osiadłości swoich nie mają, aby listów przypowiednich nie dawano według praw dawnych, ale jako obywatelom koronnym osiadłym, panowie posłowie nasi do JKMc wniosą instancją.

A in quantum by przyszło jakim regimentom cudzoziemskiego trybu przechodzić ku Ukrainie, tedy mają przestrzec tego, aby sama szlachta osiadła była im przydana, którzy by ich sądzili i ludziom ukrzywdzonym z nich sprawiedliwość czynili.

A że województwo nasze częstymi przechodami żołnierów prawie zdezelowane, prosić JKMc panowie posłowie nasi będą, aby inszym traktem tak chorągwie, które od wojska litewskiego powracać się będą, jako i insze obrócone były wojska zaciągu koronnego, żeby na potym nie rozdzielano. A regimentom i ludziom, które przy wojsku litewskim byli, żeby W. Ks. Litewskie, a nie skarb koronny przez ten czas, póki tam byli, płaciło.

Należy to ad integritatem et salutem Rzeczypospolitej, aby negotia status illius per ordines, jako Pan Bóg z dawna z samych początków Ojczyzny naszej zordynować raczył, traktowane byli, boć się nigdy nie udawało, kiedy status jeden bez drugiego inscio et inconsulto co kiedy czynił.

Legacyje do postronnych wszystkim cuiuscunque conditionis in hoc Regno et provinciis eidem annexis będącym, gdyż te inter iura et prerogativas Maiestatis, principum et rerum publicarum censentur, aby lege perpetua zabronione były sub poena perduellionis.

Desertoribus castrorum i którzy nie dochodzą do obozu i spod chorągwi uchodzą szkody wielkie ludziom poczyniwszy, aby się żadna nadzieja ad bene merendum [k. 119] nie zagradzała, pozwolić im konstytucją czasu, aby intra spatium duodecim septimanarum do znaków swoich i do obozu każdy do chorągwi swojej tam, kędy od chorągwi porozjeżdżali się i one pozwijali, powrócili się i tam ćwierć jedną expiando delicta sua sine stipendio Reipublicae służyli, sub poena vitae et confiscationis bonorum. Czemu jeśli by contra praefixum tempus dosyć nie uczynili, aby ipso facto infames byli i egzekucya per magistratus quosvis competentes czynione i dobra ich iure caduco przez JKMc rozdawane były. A jeśli by taki jakimkolwiek sposobem był zabity, żeby impune głowa jego zostawała. Także i tych, którzy po włościach i dobrach szlacheckich, nie dbając nic na surowe prawa, in gyrum chodząc bona terrestria braciej wielkimi egzakcyjami et violentiis agrawują, listów przypowiednich ukazować nie chcą, aby ich wolno było znosić, starać się o to panowie posłowie nasi mają. Mianowicie panów Rodakowskiego, Madalińskiego, Moszkowskiego, Kuropatnickiego, którzy wielkie szkody w województwie naszym poczynili. Acz postulabunt przy tym z ichm. panami pieczętarzami⁵³⁷ et excipient rationes, dlaczego listy przypowiednie na chorągwie wolontarskie, które z kancelaryjej koronnej wychodzić nie miały, różnym rotmistrzom wydane są, za którymi nie tylko ludzi ubogich, ale też i stan szlachecki żadnej prawie nie mijając wioski, expresserunt.

Dzierżawcy dóbr JKMc i uchraniając się przechodów żołnierskich od JKMc i ichm. panów hetmanów upraszają sobie, dla których żołnierz w dobrach szlacheckich stawa, prosić będą panowie posłowie nasi, aby in posterum uniwersały takowe wydawane nie były.

Iż i przechodami posłów cudzoziemskich dobra tak JKMc, jako duchowne i świeckie desolantur, gdy przystawowie mniej do tego sposobni przydawani bywają, prosić o to JKMc, aby przystawowie osiadli do traktowania posłów sposobni naznaczeni bywali i modus traktowania był opisany. Także aby z kancelaryjej koronnej uniwersały na dawanie stacyi posłom cudzoziemskim w dobrach szlacheckich wydawane nie były, a który by się przystaw ważył w dobrach szlacheckich posła stanowiąc, taki aby inter causas militares sądzony był.

⁵³⁷ *Stefan Koryciński, kanclerz koronny; Andrzej Trzebicki, biskup przemyski, podkanclerzy koronny.*

Należy i to ad bonum ordinem Reipublicae, aby rzeczy te, które do wojny i obrony Rzeczypospolitej są potrzebne z państw JKMcI wywożone nie były, gdyż pro czas terażniejszy zgodzą się nam samym, jako to ołowie, saletry i prochy, starać się będą panowie posłowie, aby to surowo prawem zakazano było.

Ponieważ summe necessarium, aby armata i amunicja wojenna dostatecznie opatrzona była, tedy starać się będą panowie posłowie nasi, aby tak wiele pieniędzy skarb koronny exordinariis proventibus dał do magistratu artyleryjey, ile ipsa necessitas exigit. A przy tym spytają się, kędy działa podziały się od nieprzyjaciela przeszłej zimy wzięte, [k. 119v] i aby w inwentarz armaty koronnej wpisane były, dojrzą tego i ostrzegą panowie posłowie.

Iż siła na tym należy wszystkim Rzeczypospolitej, aby ichm. panowie, którzy na sejm bywają od braciej posyłani przysięgli byli, starać się mają panowie posłowie nasi, aby to lege cautum było i rotha iuramenti zaraz napisana była.

Jm. pan wojewoda smoleński⁵³⁸ i insi wszyscy, których custodiae smoleńska forteca comissa była, z poddania tej fortecy na sejmie terażniejszym redderent rationem i aby summario processu sądzeni byli.

Także i ci wszyscy, którzy po województwach i ziemiach in [...]a nobilitatem mieszając, marszałków i poborców obierać nie dając, sejmiki rozrywając, aby z podatków publicznych na sejmie pozwolonych zatrzymując je w rękach swoich pożytki sobie czynili i do skarbu ich nie wnosili, żeby sejm terażniejszy sądził et poena peculatus karani byli.

Komisya z Szwedami iż niedokończona, która wieczny pokój albo dalsze inducias przynieść by nam była mogła, prosić JKMcI, aby persona idonea w poselstwie do Szwecyjej z sejmu sine mora wyprawiona była cum plenaria potestate obowiązawszy eam personam fide, honore et conscientia, przy której odprawie aby JKMc do skryptu ad archivum od siebie i sławnej pamięci króla Władysława danego stosować się raczył, instancją wniosą do JKMcI.

Iż nie wszystkie województwa żołnierza łanowego pod Żwaniec wyprawowały, przez co inszym województwom praeiudicium dzieje się, instare mają panowie posłowie nasi, aby in vim coaequationis te województwa, które natenczas nie wyprawowały proportionaliter ludzi na terażniejszą Rzeczypospolitej potrzebę stawili.

In casu pospolitego ruszenia obrona i poprawa miast aby była na sejmie namówiona i deklarowana, także i porządek de necessariis około municyjej aby był postanowiony, starać się o to będą panowie posłowie

⁵³⁸ Filip Kazimierz Obuchowicz.

nasi. Z pieniędzy zaś i intrat, które ad praesidium miasta Lwowa i inszych zamków i miast od Rzeczypospolitej postanowione są, aby miasta przed komisarzami od Rzeczypospolitej naznaczonymi in praesentia panów starostów redderent rationes, na terażniejszym sejmie panowie posłowie nasi otrzymać to mają.

Lubo województwu naszemu na sejmie przeszłym sól jest naznaczona, jednak do otrzymania onej z żup JKMcI województwo przyjść nie może, wniosą prośbę do JKMcI panowie posłowie, aby sól i to, co raz miłościwie obiecać raczył, województwa naszego dochodziło, z oddaniem zatrzymanej.

Mając respekt nad zniszczeniem miasta Lublina przez różne calamitates w podejmowaniu posłów cudzoziemskich, przechodzeniu żołnierza i powietrza morowego, wniosą panowie posłowie nasi prośbę do Rzeczypospolitej, aby dobra swoje wieś Konopnicę do gruntu zniesioną, z której onera Reipublicae ferre nie mogą, [k. 120] sprzedać autoritate sejmu i alienować mogli. Że jednak te dobra zawsze były iuris terrestris, tedy takowa alienatio nie ma być inszej osobie, jeno która by aequalitati iuris, et poenae, et oneribus terrestribus subiacerent. Które miasto iż częstymi przechodami i stanowiskami żołnierzów niszczeje, lubo konstytucją od Rzeczypospolitej aby od tych przechodów wolne było a. D. 1635⁵³⁹ otrzymało, tedy o reasumpcyą tej konstytucyjei panowie posłowie nasi postarać się mają i większe poeny założone były.

Więc że z rewizyjei przez deputaty województwa naszego odprawionej pokazało się, iż w pomienionym mieście Lublinie simpla poboru tantum quantitate dla spustoszenia cechów nie wyniesie, jako z dawna zwykło to miasto w poborze oddawać, tedy wniosą panowie posłowie nasi za pomienionym miastem instancyją do stanów koronnych, aby to, co w mieście pomienionym defectu pokazuje się a simpla poboru defalkowana była.

Ponieważ multum iustitiae sanctae interest, aby infames ex scrutiniis in causis homicidiorum invasionis iure et facto cognicti sine vindictu ex vigore et decretis przez glejty nie wychodziły, aby takim infamisom iure convictis glejty nie były wydawane na sejmach, lege cavere mają panowie posłowie.

Iż tak wiele miast i miasteczek duchownych i świeckich, także i wsi per pestem et conflagrationem i przechody częste żołnierskie w województwie naszym zdezolowanych, które podatków Rzeczypospolitej wydawać non sufficiunt, aby względem ich simpla poboru województwu umniejszona była, panowie posłowie starać się mają.

Ponieważ do obrony Rzeczypospolitej to fundamentaliter należy, aby societas z Tatarami per satisfactionem conditionis dotrzymana była,

⁵³⁹ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 279–280.

respectu której satysfakcyj obsides in fidem principis et Reipublicae uczciwie w więzienie dani i dotychczas zatrzymani, starać się o to panowie posłowie nasi będą, aby insimul z obroną uchwaloną medium dostateczne JKMć i Rzeczpospolita wynależli, jako by czym prędzej eliberowani być mogli i na ich usługę ku Ojczyźnie i JKMci iustam mając rationem JKMć ex primis vacantibus opatrzeć ich raczył.

Miasto Beresteczko aby od przechodów żołnierskich prawem uwolnione było, wniosą instancją panowie posłowie nasi.

Sprawa ex instancji pana poborcy województwa naszego⁵⁴⁰ ojcom dominikanom lubelskim o niezapłacenie podatków publicznych ze wsi Trześniowa na sejmie uchwalonych, na terazniejszym aby była sądzona, starać się mają panowie posłowie.

Za książęciem jm. panem wojewodą krakowskim⁵⁴¹ wniosą także instancją do [k. 120v] JKMci, aby suma pewna od JKMci i królewicza jmc⁵⁴² jemu należąca zapłacona była, hoc praecauto, aby to sine damno Reipublicae było.

Dawne petitum jm. pana Tomasza Kazimierskiego za pany Biberstejnami, aby communicationem iuris otrzymać mogli, wniosą ichm. panowie posłowie nasi do JKMci i stanów koronnych.

A nadto cokolwiek do całości i skutecznej obrony w takowym razie Rzeczypospolitej panowie posłowie nasi będą widzieli potrzebnego pro fide et amore in Patriam, czynić będą et nequid detrimenti patiatu Reipublicae przestrzegą.

Które to artykuły zgodnie namówione zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego, aby one ręką swoją własną podpisawszy do grodu podał.

Andrzej Olędzki podsędek ziemi łukowskiej, marszałek koła odprowadzającego się mp.

^a Jeden wyraz nieczytelny.

LXXXI. Sejmik relacyjny w Lublinie 5 lipca 1655 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonogo 20 czerwca 1655 r. sejm, Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 368.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 lipca 1655 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 276v–279v – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 81–86 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, k. 457–464 – kopia.

⁵⁴⁰ Stanisław Lesiecki, komornik graniczny lubelski i podwojewodzi chełmski.

⁵⁴¹ Władysław Dominik Ostrogski-Zasławski.

⁵⁴² Karol Ferdynand Waza, brat króla.

[276v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy się na sejmik relacyjny pro die 5 iulii konstytucją sejmku blisko przeszłego warszawskiego naznaczony, oddawszy wprzód Majestatowi Pańskiemu powinne supplicibus votis dzięki, że za providencyją jego Boską sejm przeszły do postanowienia i namówienia obrony i ratunku Ojczyźnie naznaczony szczęśliwie jest skończony i do dalszego subsidii Ojczyzny sporządzenia niebo potrzebnego pozwala czasu.

Odebrawszy relacją od ichm. panów posłów naszych a in toto do konstytucyj sejmku blisko przeszłego stosując się, wyprawę piechoty łanowej jako konstytucja deklarowała z dóbr generaliter wszystkich ziemskich, JKMc i duchownych, których konstytucja do tej wyprawy stringit, z 15 łanów, a z zagród na rolach będących 75, na jeden łan po 5 zagród rachując, także od sumy 30 000 zł jednego pieszego w barwie, z rynsztunkiem, porządkiem i prowiantem niżej opisanym laudo praesenti postanawiamy. Do której wyprawy nie tylko possessores dóbr ziemskich, JKMc i duchownych, ale też i ci, którzy sumy na dobrach quocunque modo zapisane mają, a od nich pożytki biorą należeć powinni. Którzy zaś sumy u dłużników mając, od nich żadnych pożytków nie biorą i oddane ich iure agunt, ci dedukowawszy processami dawnymi prawnymi przed ichm. panami komisarzami od nas na kombinacją łanów uproszonymi do takowej wyprawy od sum, które im non fructificant nie powinni wyprawować. Jednak od tych sum in lite będących dłużnicy nie wytrącając nic sumy oryginalnej kredytorom asekurowanej, ale z prowizyjy od sumy należącej proportionaliter, jak wiele u kogo sumy zostaje, w takowej wyprawie kredytorów swoich zastąpić powinni, salvam residuitate provisionis pro creditoribus reservatam. A kto by dobra i posesyje swoje lubo sumy pieniężne w różnych województwach miał, in libero arbitrio zostawać ma w jednym województwie, w którym zechce ze wszystkich posesyi i sum piechoty stawić, dedukowawszy jednak przy popisie kwitami poborowymi, że w takowej [k. 277] wyprawie konstytucyj sejmku blisko przeszłego dosyć uczynił. Kto by zaś z posesyi w naszym województwie będących w inszym województwie, w którym także dobra swoje ma, piechotę wyprawować chciał, aby żadnej po kombinacji łanów w wyprawie piechoty konfuzyjy nie był, powinien przy kombinacji ichm. panom deputatom naszym deklarować, że w inszym województwie ze wszystkich posesyi w różnych województwach będących piechotę według konstytucyj blisko przeszłej wyprawi.

Mieszczanie z domów, kamienic i posesyi swoich z miast i miasteczek według opisu konstytucyj i porządku przez ichm. panów deputatów naszych do kombinacyj naznaczonych wyprawować powinni, do których rzemieślnicy komorą mieszkający i insi victum przy Lublinie quaeritantes komornicy przykładać się mają. Insuper ze wsiów albo raczej łanów

seorsive, na których lokacje wsiów i folwarków miasta mają, według kwitów poborowych wyprawować powinni. Także ktokolwiek folwarki, łąny, role przy mieście Lublinie dziedzicznym albo jakimkolwiek prawem trzyma inszym, nie zaszczycając się miejską z kamienic i domów wyprawą, z gruntu od miasta antiquitus oderwanych aby ani do miasta się nie przykładając, ani z swej posesyje wyprawiać nie uchranił się, ab hoc aequaliter tenendo onere do wyprawy e medio tenetur. Kupcy ci, co kamienice, domy swe mają, z nich do wyprawy miejskiej należą, ci zaś, co z najmu mieszkają, towary mając handlami się bawią i znacznie przy mieście Lublinie pożytkują od kapitałów, towarów, z sumy 30 000 pieniędzy złp wynosząc pieszego stawić powinni. Mniejsi zaś kupcy między sobą w tym znosić się i ad proportionem towarów i handlów składać się i wyprawować także powinni będą.

A iż na sejmie blisko przeszłym niektóre konstytucyje ultra publicum całej Rzeczypospolitej stanęły consensum, składamy to na ichm. panów posłów naszych, aby w grodzie lubelskim stanąwszy publiczną przeciwko takowym konstytucyjom uczynili protestacyją. Między którymi iż o Żydach i ich uwolnieniu od tej wyprawy takimże stanęła (jako nam z relacyje ichm. panów posłów patuit) sposobem, których iż w miastach i miasteczkach w województwie naszym będących ledwie nie więcej, niż chrześcijan zostaje [k. 277v] i z nich chrześcijanie wielką w rzemiosłach i handlach ponoszą przeszkodę, mają adhaerendo protestationi przez ichm. panów posłów naszych przeciwko tej konstytucyje uczynionej i tej konstytucyje nie mając pro lege, wkładamy to na Żydy w województwie naszym będące, aby oni ad proportionem quantitatis domów i sum swoich takowąż piechotę na terażniejsze ekspedycyje wyprawowali.

Która to wszystka piechota z województwa naszego w jednakowej barwie turkusowej, to jest żupan nad kostki i katankach z czerwonymi potrzebami, z muszkietami lancowymi, z szablą, z siekierką taką, jakiej górale zażywać zwykli, trybem cudzoziemskim ma być wyprawiona i każdy swemu pachołkowi prochu do obozu funtów 10, a ćwiczenie drugie funtów 10, ołowiu funtów 10, lontów 50, także na pięci pachołków wóz jeden leguminej dobrze naszpikowany, aby na pół roku cale tak w ciągnienu, jako i w obozie każdy pachołek mógł się sustentować, przed popisem oddać powinien. Czego wszystkiego przy rewizyje przy odbieraniu piechoty jm. panu pułkownikowi naszemu pozwalamy.

A dla zabezpieczenia trudnościom między tymi, którzy według kombinacyje na wyprawę składać się będą, obrachowawszy minima quaeque, wiele się na jednego pieszego przychodzi deklarujemy, że z łąny albo z włóki jednej na pół roka zł 10 na wyprawę pachołka, a z osobna na pana pułkownika gr 20, od sumy zaś od 1000 zł na wyprawę pachołka zł 5 i z osobna

na pana pułkownika gr 10. Rozrodzeni bracia contribuere mają, a takową ad complementum 15 łanów albo 30 000 zł złożywszy sumę sposobnego do wojny pachołka z porządkiem wyżej opisanym na czas popisu wyżej wyrażony do jm. pana pułkownika oddać powinni.

Ażeby to constaret, kto z kim ma tę piechotę wyprawić, do kombinacyjnej łanów, włók w województwie naszym, lubelskim i urzędowskim powiatach uprosiliśmy e medio nostri ichm. pana Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, ichmciów sądu ziemskiego i urzędu grodzkiego, [k. 278] Adama Ciołka Drzewickiego, Tomasza Zaporskiego, Marka Zwiartowskiego, a w ziemi łukowskiej przy ichm. panach urzędnikach ziemskich i grodzkich łukowskich jm. pana Jakuba Widlicę Domaszewskiego chorążego łukowskiego, pana Stanisława Hańskiego pisarza grodzkiego radomskiego, pana Stefana Wierzchowskiego. Którzy to ichm. panowie komisarze pro die 14 iulii z lubelskiego województwa do Lublina, a z ziemi łukowskiej do Łukowa zjechawszy, absentia nonnullorum non obstante, wezmą przed się księgi i kwity poborowe, z nich nikomu nie folgując tę wyprawę iuxta praescriptum constitutionis et laudi praesentis in bonum redigent ordinem spiszą i do grodu obydwu podadzą. Ile tedy kto w województwie naszym nemine cuiuscunque status et conditionis excepto w posesyjej swojej będzie miał łanów, włók albo zagród rolnych po pięci porachowanych, tyle z każdych 15 łanów albo włók pieszych porządkiem wyżej opisanym stać będzie powinien. A kto sam nie ma łanów 15, takowy z drugim, trzecim by i dziesiątym złączony być ma. Także kto ma sumę 30 000 zł jednego pieszego wyprawi, a kto by mniej miał, z drugim składać się ma. Każdy jednak na czas kombinacyjnej łanów zjechawszy, ichm. panom komisarzom jak wiele sumy ma, deklarować powinien.

Mieszczanie lubelscy w tenże czas kombinacyjnej łanów naznaczony in praesentia ichm. panów komisarzów naszych wyprawę z domów, osiadłości, kamienic swoich i duchownych, także i dworów szlacheckich, z jurysdykcyjnej generaliter wszystkich, one autem ichm. panów deputatów wcześniej obwieściwszy, plebe scitu odprawić, porządek i ustawy iuxta decisionem ichm. panów deputatów spisać i według tego wybierać mają, do czterech kamienic, domów dwudziestu i jednego ulicznych różnych przyłączając.

A jeżeli co reszt z łanów, włók, zagród i ćwierci, sum, także i domów w miastach i miasteczkach województwa naszego przy kombinacyjnej zostanie się, to do jednego, którego z pośrodka siebie ichm. panowie komisarze zaraz po kombinacyjnej łanów [wskażą], oddane być ma. Z których remanentów cokolwiek sumy zbierze się, tego jm. panu pułkownikowi naszemu na zaciągi piechoty oddane być ma, tak jednak, aby nie więcej na jednego pieszego [k. 278v] jm. panu pułkownikowi naszemu za pół roka i z jego salarium nad zł 160 z tych remanentów oddano było.

A iż w województwie naszym znajdują się miasteczka i wsi, z których poborów nie dają i kwitów nie otrzymują, tedy takowych in genere wszystkich dóbr possessores powinni przed pomienionymi ichm. panami komisarzami sub conscientia przyznać, wiele łąnów, włók i zagród z rolami mają lubo wójta albo poddanego przysłać, który by przysiągł na tę liczbę, co gdy uczyni trzy części tylko z łąnów albo włók mają być kładzione i liczone do wyprawy, a czwarta ma defalkari.

Której to piechocie naszej za pułkownika i regimentarza, mając wiadomą w dziele rycerskim experiencyją jm. pana Pawła z Unieszowa Uniszowskiego postanowiliśmy. Któremu w nagrodę prac, kosztów w prowadzeniu i ćwiczeniu piechoty podjętych, także względem expens na ukontentowanie oficyjerów trybem cudzoziemskim zaciągnionych od każdego pachołka po zł 10 na pół roka pozwalamy, z czego chorągwie, bębny, muzykę et alia quaecunque necessaria belli providere sobie samowinien i z tego tak w ciągnienu, jak i w obozie żyć i we wszystkim satisfacere konstytucyjej sub poenis ibidem expressis tenetur.

Więc że się radzi konni przy piechocie z szkodą ludzką bawia, tedy deklarujemy, iż przy pułku swoim w ciągnienu nie więcej nad sześć konnych jm. pan pułkownik nasz trzymać ma. Co się zaś tyczy dóbr i posesyi jm. pana Uniszowskiego samego, iż sam osobą swoją na usługę Rzeczypospolitej i województwa naszego idzie, tedy od wyprawy dóbr swoich terażniejszej łąnowej, także in quantum by podczas bytności jego w obozie pospolite ruszenie nastąpiło od pospolitego ruszenia wolen być ma, czym jmci securitatem laudo praesenti cavemus.

Popis piechoty urzędowskiemu i lubelskiemu powiatom pro die 2 augusti pod Lublinem nad Bystrzycą, a łukowskiej ziemi na tenże dzień pod Łukowem przed temiż deputatami naznaczamy. Na który popis ze wszystkim porządkiem tak jako do obozu każdy pachołek swego stawić powinien, jednak na tym popisie w registr żaden pachołek nie powinien przez panów komisarzów [być] pisany, od którego by złp 10 jm. panu pułkownikowi naszemu nie było oddano, [k. 279] a in reliquo każdy takowy o nieoddanie salarium na pana pułkownika i oficyjerów w grodzie w procesie fisci sprawić się będzie powinien.

Ażeby wybierania w województwie naszym czopowego difficultates uspokoione były, deklarując laudum nasze około czopowego uchwalone postanawiamy, aby nie tylko mieszczanie w miastach i miasteczkach województwa naszego wino, które sami z składów przywożą szynkujący, ale i Węgrowie, którzy w Lublinie i w inszych miastach i miasteczkach sprzedają, od każdej beczki wina po zł 5, także co piwa z różnych miast do Lublina od każdej beczki po gr 6 do rąk poborcy naszego albo jego faktora płacili.

A że w Kocku i w inszych miasteczkach województwa naszego z dopuszczenia Boskiego domów niemało pogorzało, tedy referując się do prawa pospolitego, pogorzalców, których burmistrz registr do grodu podać i ze dwiema ławnikami przysięgą stwierdzić powinien, od płacenia czopowego do czterech lat uwalniamy.

Wiadomo to dobrze województwu, że jm. pan Tomasz Innocenty Zaporski wygadając województwa naszego potrzebie sumę pewną za asekuracją jm. pana Zbigniewa Sługockiego podsędką chełmskiego, administratora na ten czas podatków naszych i za instancją z podpisami nomine totius nobilitatis niektórych ichm. panów urzędników województwa naszego w roku 1650 wyliczył, której sumy dotychczas u województwa naszego zostaje jm. panu Zaporskiemu złp 3 000. A że województwu naszemu z retentów różnych z czopowego zatrzymanych Szmerla, arendarz lubelski, został winien znaczną sumę, tedy chcąc jm. pana Zaporskiego w registrze długu jako najprędzej winnego zł 3 000 uspokoić, terażniejszym laudo naszym wszystkich pretensyi długów województwa winnych ustępując, in bonis convictis dług jm. pana Zaporskiego na kamienicy Szmerlowej na Żydowskiej ulicy będącej przez egzekucją za nieoddaniem czopowego województwa podany za najpierwszy pokazujemy i asekurujemy, upraszając ichmciów urzędu grodzkiego lubelskiego, aby tę kamienicę iuridice per modum executionis ad requisitionem jm. panu Zaporskiemu in retentis publicarum contributionum województwa naszego podali. Którą to kamienicę jm. panu Zaporskiemu interveniente officiosa officii castrensis taxatione wolno będzie sprzedać, a swój dług odebrawszy, restantem summam pro creditoribus iuxta illorum iura circa [k. 279v] exemptionem bonorum zostawić.

Te tedy punkta zgodnie od nas uchwalone zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego do akt grodzkich lubelskich ręką swą podać.

Działo się w Lublinie, die 5 iulii 1655. Szczęsny Szaniawski wojski mielnicki, podstarości i deputat województwa lubelskiego, na ten czas koła naszego marszałek.

LXXXII. Zjazd reprezentantów województw małopolskich w Krakowie 31 października 1655 r. i poddanie się w protekcję Karolowi Gustawowi

Po wkroczeniu Karola Gustawa do Krakowa obecni tam reprezentanci szlachty województw: krakowskiego, sandomierskiego, kijowskiego, ruskiego, wołyńskiego, lubelskiego i bełskiego złożyli 31 X 1655 r. wiernopoddańczą wobec króla szwedzkiego deklarację, w imieniu wspomnianych województw szczerze i święcie przyrzekając, iż województwa te odstąpią Króla Jana Kazimierza i przerwą

wszelkie stosunki z nim, lub stronnikami jego, lub temi, którzy JKMcI Szwedzkiej szkodzić usiłują, zob. W. Rudawski, *Historja polska od śmierci Władysława IV aż do pokoju oliwskiego, czyli dzieje panowania Jana Kazimierza od 1648 do 1660 r.*, t. II, s. 30–31; ASWK, t. II, cz. 2, s. 553–554. Już W. Czapliński zauważył, że deklarację podpisał również Jakub Domaszewski Widlica vexilifer Lucoviensis ex palatinatu Lublinensi, tylko w edycji akt krakowskich A. Przybosia, s. 554 wkraść się błąd i zamiast niego jest Jakub Tomaszewski (*Kwartalnik Historyczny*, LXIII, 1956, s. 515). Najprawdopodobniej w Krakowie obecny był też podsedek lubelski Jerzy Szornel, który w imieniu szlachty lubelskiej przedstawiał królowi szwedzkiemu poniższą (nr 2) petycję, ale niezadowolony z jej przyjęcia przez Karola Gustawa wycofał się – jak to wynika z jego mowy w Łańcucie (zob. niżej nr LXXXIII) – z dalszych rokowań⁵⁴³. Być może niedługo potem doszło do jeszcze innego zjazdu szlachty lubelskiej, na co może wskazywać zapiska w aktach miejskich, iż 26 listopada gen. Stanislaus Domaszewski Widlica iudex terrestris Lucoviensis una cum aliis nobilebus... autoritate illustrissimi domini Stanislai de Potok in Podhajce Potocki palatini et generalis Kiioviae, supremi ducis exercituum Regni, Crasnostaviensis etc. capitanei przywrócił w ratuszu miejskim dawny, sprzed najazdu kozacko-rosyjskiego, magistrat miejski (APL, AmL 168, k. 434v). Wojewoda lubelski Jan Tarło przebywał wówczas na Spiszu, u boku króla Jana Kazimierza.

1. Deklaracja w sprawie warunków poddania się pod władzę króla Szwecji przyjęta w Krakowie 31 października 1655 r.

Rkp. AGAD, Archiwum Koronne Warszawskie, Dział Szwedzki, 11b, 1, s. 1–3 – oryginał.

[s. 1] Nos infrascripti palatinatum Cracoviensis, Sandomiriensis, Kijoviensis, Russiae, Wolliniae, Lublinensis et Belzensis deputati, omnibus et singulis has visuris lecturisque notum testatumque facimus.

Quando quidem serenissimo et potentissimo principi ac domino, domino Carolo Gustavo Svecorum, Gothorum, Wandalorumque Regi, magno principi Finlandiae, duci Esthoniae, Careliae, Berhmae, Verdae, Stetini, Pomeraniae, Cassubiae et Wandaliae, principi Rugiae, domino Ingriae et

⁵⁴³ W CLRMO 80, k. 220 znajduje się świadcząca o podziałach wśród szlachty lubelskiej rekoznicja z września 1655 r., oblatowana 30 I 1657 r. przez Andrzeja Poniatowskiego: My niżej podpisani zjachawszy się do Lublina z różnych stron, imminientia pericula uważywwszy, użyliśmy i uprosili ur. pana Andrzeja Poniatowskiego, poborcę swego województwa lubelskiego, aby pewną osobę w Lublinie z listami od nieprzyjaciela przejętą, do boku JKMcI P. n. m. i obozu, gdzie teraz zostawa, przebierając się, zaprowadził lubo listy, in quantum by per casum aliquam osoby niepodobna, oddał. Za którą odwagę onemu z podatków województwa naszego imieniem wszystkiej braciej zł 300 obiecujemy, pozwalamy i że rąk jmci ta suma dojdzie, nomine publico zapisujemy się. Działo się w Lublinie, die 14 septembris a. D. 1655. Daniel Iżycki sędzia ziemski lubelski mp., Łukasz Wysocki pisarz ziemski lubelski mp., Szcześnie Szaniawski wojski mielnicki, podstarości lubelski, Paweł Hański mp.

Wismariae, nec non comiti palatino Rheni, Bavariae, Juliaci, Cliviae et Montiam duci, domino nostro clementissimo, pro innata sibi benignitate et optimo erga eosdem palatinatus affectu suo visum fuit humillimis eorundem desideriiis, eo qui declaratione regia descriptus est modo annuendi. Idcirco nomine antememoratum palatinatum sincere sancteque promittimus.

Primo, eosdem palatinatus Regem Johannem Casimirum abdicaturos, omnique cum eodem vel eius adhaerentibus iisque, qui SRMTi quodammodo nocere student, commercio renunciaturos.

Secundo, recipimus omnes et singulos eorum palatinatum incolas SRMTi Sveciae ut vero regi suo fides et obsequentes se praestituros in omnibus [s. 2] et contra omnes.

Tertio, dicti palatinatus literis reversalibus se quamprimum obstringent, quo de eorum fide et obsequio certa tutaque esse possit SRMTas.

Quarto, in potestate SRMTis erit, loca ad securitatem suam Poloniaeque facientia, ubicunque eidem Maiestati visum fuerit, muniendi et praesidiis firmandi usque dum hoc belli incendium sedatum fuerit.

Quinto, urbes arcesque regiae in iis palatinatibus sitae SRMTi tradentur, praefectique et praesidia inibi existentia, si mutare eadem voluerit SRMTi iuramento obligentur.

Sexto, subsidia tam ratione peditatus in singulis palatinatibus, quam ratione contributionis in usum belli, proxime praeteritis comitiis decreta continuabuntur, donec hisce malis, quae Poloniaem exercent, finis impositus fuerit eaque, quae adhuc residua nec ex decreto praestita sunt, SRMTi rite praestabuntur.

Septimo, nobilitas palatinatum, quae stipendia non meret, ad sua recedet intra quatuordecim dierum spatium, ibidemque quiete degent, sub poena confiscationis bonorum, si secus faxit.

In quorum fidem maiorem praesentes manibus nostris subscriptas sigillis nostris firmamus.

Actum Cracoviae, die 31 octobris a. D. 1655. Stanislaus a Brzezie Chrzastowski subiudex generalis Cracoviensis; Pakoslaus a Brzezie Lanckoroński ductor districtus Prosoviensis; Andreas a Przeclawicze Przeclawski; Adamus Skarbek de Borowa Borowski nuncius mp.; Christophorus a Szumki Wiszowaty mp.; Andreas Bronicki mp.; Wladislaus Strasz de Białaczów; [s. 3] Martinus a Dębica Dębicki vexillifer generalis palatinatus Sandomiriensis, nuntius terrestris nomine totius nobilitatis mp.; Alexander de Rokitnica Derszniak capitaneus Radosicensis, nuncius terrestris Sandomiriensis, nomine totius nobilitatis; Stanislaus a Ożarów Ożarowski ex palatinatu Russiae, nuncius ex terrae Leopoliensis; Nicolaus Bieganowski vexillifer eiusdem terrae, capitaneus Mostoviensis; Stanislaus

a Godzianów Bełchacki pocillator Wielunensis terrae; Konstanty z Siecina na Krasiczynie Krasicki comes S.R.I.; Joannes Wojakowski venator Chelmensis ex palatinatus Russiae, terrae Praemisliensis; Georgius Grochowski tribunus Samboriensis, ex palatinatus Russiae, terrae Praemisliensis; Stanislaus Kozłowski pincerna Sanocensis ex palatinatus Russiae, terrae Sanocensis; Andreas Sokolnicki gladifer Sanocensis, terrae eiusdem nuntius; Nicolaus in Miechy Wistowski; Adam Pszonka vexilifer Chelmensis, nomine terrae Chelmensis et districtus Crasnostaviensis; Jacobus Domaszewski Widlica vexillifer terrae Łucoviensis, ex palatinatus Lublinensis; ex palatinatu Belzensi nomine nobilitatis quam nec dum Moschi et Kosaci debellarunt subscribo Petrus Tomisławski; Stephanus in Czarniechów Niemirydz Kijoviae nuntius terrestris palatinatus Sandomiriensis, nomine totius nobilitatis mp.; Paulus a Wnorow Sulistrowski nuntius terrestris Sandomiriensis nomine totius nobilitatis mp.; Adamus de Zimnowoda Gliński nuntius terrae Sandomiriensis mp.; Stanislaus Rzewuski iudex terrae Leopoliensis; Olbracht Krosnowski dapifer Podoliae mp.; Alexander Ludovicus Niezabitowski dapifer palatinatus Braclaviensis, nuntius terrestris palatinatus terrarum Russiae, terrae Leopoliensis.

2. *Petycja szlachty lubelskiej do Karola Gustawa przedstawiona przez Jerzego Szornela w Krakowie w październiku 1655 r.*

Rkp. AGAD, Archiwum Koronne Warszawskie, Dział Szwedzki 11b, nr 12, s. 1–2.

[s. 1] Nobilitas palatinatus Lublinensis humiliter petiit a Sacrae Regiae Maiestate.

1. Ut suam iurisdictionem et iudicia pro more et consuetudine exercent, et ut confirmentur iudicis iidem qui sunt terrestres et castrenses, per literas universales ad nobilitatem. Nomina iudicum gen. Daniel Iżycki iudex terrestris et Georgius Szornel subiudex iidem terrestris, et is idem iudex castrensis.

Quo fiet, ut ii, quibus in civitate Lublinensi post iuramentum invasione et vi a Moscho exportum magistratus novum in praeiudicium nobilitatis, et oppressionem civilem placet facile et sensim redigentur ad meliorem frugem, et unum cum palatinatu sensum, fidelitatis erga Serenissimum Regem sive tumultu, sive caede et sanguine amplectantur. Cum nonnisi tres etiam nunc in civitate sint perseverantes et nova diplomata iam post abscessum Moschorum nullo presidio relicto, pro curantis, caeteri vero cives praeter hos tres fidelitatem suam omnes Serenissimo Regi testantur, et protectionem cum receptione in suos subditus una cum palatinatu a Serenissimo Rege implorant.

2. Literas ad ductores exercituum Polonorum rogat nobilitas, ut illis si postulaverint defensionem praebeant, nihil offensivi attentando.

3. Humiliter petit eadem nobilitas, ut peditatus palatinatus Lublinensis, qui est in arcis Leopoliensis praesidio redeat ad palatinatum, pro praesidio castris Lublinensis, aut palatinatu quandoquidem praesidium aliud a Serenissimo Rege commissum.

4. Salvas guardias nobilitas petit, quorum nullus in verba Moschi iuravit (praeter union in civitate degeniunt impossessionatum, eumque contributionum publicarum palatinatus exactorem, idioque ne calculum redderet in partes Moschi propendentem) nec quidquam a Moscho possidetur tam inter nobilis, quam in civitate.

[s. 2] Supplicatio civium Lublinensium.

1. Omnes cives subiiciunt se Regi Serenissimo, et protectionem eandem quam palatinatus obtinunt implorant tres tantum de numero horam neutralistae sunt, exactor unus supranominatus, et cives duo, qui recenter magistratum assumpserunt in civitate, sed et hi sequentus alios, dummodo constet illis de protectione Clementissimi Regis.

2. Salvam guardiam specificandi petunt, quorum multi etiam nunc extra civitatem degant, nec ante sub incursionem Kozacorum fuerant.

Omnes tam nobilitatis, quam cives ne sine consolatione dimittantur uti subditi et subdentes se identicem supplicationem hanc ad paedis Sacrae Regiae Maiestatis prosternunt.

Postulatum privatum deputati, nempe Georgii Szornel.

Ut etiam is, nuntius sine privata consolatione non dimittatur a Regiae manu munifica, supplex orat, ut spoliato per Kozacos recenter, impertiri aliquantulum de sale dignetur Sacra Regia Maiestas, etiam minimum gratissimum futurum.

LXXXIII. Zjazd szlachty lubelskiej w styczniu 1656 r.

O zjeździe tym nie posiadamy bliższych informacji. Musiało do niego dojść po powrocie króla Jana Kazimierza do kraju w początkach stycznia, gdy Lublin nie był jeszcze zajęty przez Szwedów. Na tym to zapewne zjeździe postanowiono wysłać do króla posłów od województwa. Przy boku Jana Kazimierza przez cały czas jego pobytu na Spiszu przebywał też wojewoda lubelski Jan Tarło.

1. Mowa posłów województwa lubelskiego do króla Jana Kazimierza w Łańcucie w styczniu 1656 r.

Rkp. B. Czart., rkp. 417 II, k. 169–170 – kopia.

[k. 169] Na powrót do Polski króla JMci Jana Kazimierza. Sens mowy do króla od województwa lubelskiego przez posła Jerzego Szornela podsejdyka lubelskiego i z jm. panem pisarzem ziemskim lubelskim Łukaszem Wysockim.

Przy bytności ichm. panów pieczętarzów obydwu⁵⁴⁴ i jm. pana marszałka wielkiego⁵⁴⁵ i ichm. panów wojewody lubelskiego⁵⁴⁶, kijowskiego⁵⁴⁷, ruskiego⁵⁴⁸, braclawskiego⁵⁴⁹, czernihowskiego⁵⁵⁰, także kasztelana sandomierskiego⁵⁵¹, kijowskiego⁵⁵², łęczyckiego⁵⁵³ i podkomorzego koronnego⁵⁵⁴, w pokoju królewskim w Łańcucie, dana audientia ochotnie, publica, przy mianowanych wyżej za przyzwaniem przez jm. pana podkomorzego koronnego z pokoju królewskiego wysłanym.

Najjaśniejszy miłościwy Królu P. n. m. Zagniewane niebo obłokiem do czasu pokrywszy światu polskiemu słońce, jak znowu wyjaśnia i chmury polskie rozpędzając przywraca [k. 169v] błędnym Polakom światło, gdy Waszą KMć P. n. m. zbliżonego i praesentem mamy. Cieszy się województwo lubelskie i winszuje tak Ojczyźnie, jako i sobie przywróconego światła. I nie mogąc w domu strzymać affectu wysyła z nim z pośród siebie nas, braci swych, z oświadczeniem onego i powinszowaniem zdrowia Waszej KMci Panu swemu. Przy tym wierne poddaństwo pod nogi Majestatu WKMc P. n. m. oddajemy, którego nienaruszenie dotrzymaliśmy i dotrzymujemy, i dotrzymywać fideliter chcemy. Którą to fidelitatem nostram przynosimy illibatam, nullisque iuramentis aut subscriptionibus notisque minimis irretitati, ale takową, jakową na głowę przy szczęśliwym Waszej KMci kładzeniu korony kładliśmy i oddawali, jakową przez wszystek czas testabamur i przy wojsku przez mię z drugim kolegą moim od województwa zostawającego toto tempore, od ruszenia naszego z domów aż do przyjścia Kozaków do Lublina testati sumus, gdy ja fere solus imieniem województwa mego in facie wszystkiego wojska i niektórych województw obstabam solus ex mente województwa cum periculo, etiam vitae od wojskowych, żeby do traktatów z nieprzyjacielem nie przychodziło, w czym memoriam ichm. panów hetmanów⁵⁵⁵ appello, którzy tu praesentes adstant, że przy mnie zaczynały się, ale dobrze progredi

⁵⁴⁴ *Stefan Koryciński, kanclerz koronny; Andrzej Trzebicku, biskup przemyski, podkanclerzy koronny.*

⁵⁴⁵ *Jerzy Sebastian Lubomirski.*

⁵⁴⁶ *Jan Tarło.*

⁵⁴⁷ *Stanisław Potocki.*

⁵⁴⁸ *Stanisław Lanckoroński.*

⁵⁴⁹ *Piotr Potocki.*

⁵⁵⁰ *Krzysztof Tyszkiewicz.*

⁵⁵¹ *Stanisław Witowski.*

⁵⁵² *Stefan Czarniecki.*

⁵⁵³ *Aleksander Sielski.*

⁵⁵⁴ *Gotard Butler.*

⁵⁵⁵ *Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny; Stanisław Lanckoroński, wojewoda ruski, hetman polny koronny.*

ani zawierać nie mogły tractatus, aż po nas, deputatów lubelskich odjeździe. Pod inkursyją w nasz kraj kozacką dopiero traktaty odprawowane, a wysłani od wojska na zawarcie ich do Krakowa deputaci, a między nimi ktoś z wojskowych imieniem województwa lubelskiego podpisał się protekcyją przyjmując, insciis nobis, nullaque facultate sibi data nec consentiente palatinatu nostro. Takową tedy, którą zawsze i wszędzie testamur przynosimy Waszej KMci P. n. m. fidelitatem, prosząc, żebyś przyjąć fovere frui raczył. Wszelką przy tym gotowość naszą et promptitudinem przeciw nieprzyjaciołom wszelkim Waszej KMci od województwa ofiarujemy.

Suplikuje przy tym summilliter Waszej KMci Panu swemu województwo, żebyś Wasza KMć wodzom swym i Rzeczypospolitej poruczyć raczył akceleracją z wojskami na [k. 170] nieprzyjacioły i zastąpienie województw naszych od nieprzyjaciół, żebyśmy tak bezpieczniej i prędzej na zawołanie Waszej KMci wsiadać na koń mogli i równo z wojskami tam, gdzie potrzeba każe, stawać. Aby tak i dalsi bracia nasi, którzy jako rosy z nieba zbliżenia wojsk Waszej KMci oczekiwają, powstać i nowych zwycięstw przyczynić Waszej KMci mogli, i my bez wszelkich odwłok skupiwszy się hostiles impetus przełamywać i zmocnienia ich większe praevenire mogli. Inaczej per moram i dalszych, i nasza perditio et ex desperatione inakszy nastąpiłyby animi.

Jeszcze o to suplikuje Waszą KMć województwo, żeby miłosierne i łaskawe oko Waszej KMci obróciło się ku nam, zrujnowanym po miastach i dobrach naszych od Moskwy, Kozaków i Szwedów, i od żołnierzów prawie równo z nieprzyjaciółmi pustoszących, żebyśmy ad extremam ruinam po większej części ogniem i mieczem spustoszeni nie przychodzili, co i wodzom swym żeby w ordynansach i asygnacjach respektowali, aby Wasza KMć poruczyć raczył.

Nadto prosi i o to pokornie województwo, abyś Wasza KMć naznaczoną wyprawę w konfederacyjnej z poddanych dziesiątego pieszego chłopca obrócić raczył w łanową piechotę, jakowa dotychczas od sejmu była i jeszcze in praesidio we Lwowie zostawa.

To tedy imieniem województwa Majestatowi Waszej KMci i zwykłej jego klemencyjej przyniósłszy, iterato jako wiarę, tak i gotowość wszelką naszą na nieprzyjacioły Waszej KMci oddajemy, prosząc, abyś Wasza KMć miłościwie w łasce swej mieć i zażywać nas jako wiernych i uniżonych poddanych swoich raczył.

2. Odpowiedź króla Jana Kazimierza na poselstwo od województwa lubelskiego.

Rkp. B. Czart., rkp. 417 II, k. 170 – kopia.

[k. 170] Jan Kazimierz król polski, wielkie książe litewskie etc.

Wszem wobec i każdemu z osobna wielm., urodzonym, szlachebnym, dygnitarzom, urzędnikom i wszystkim stanu rycerskiego województwa

lubelskiego obywatelom uprzejmie i wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. [...]

Stanąwszy w państwach naszych za cudowną Boską opatrznością na to wszystkie myśli i starania nasze obracamy, jako byśmy wprzód chwałę Bożą, która pod ten czas z ozdób swych złupiona zostaje, wprowadzić znowu mogli, a potem Ojczyznę z tak gwałtownych niebezpieczeństw od nieprzyjaciół wyzwolili. Za czym życząc sobie jako najprędzej nieprzyjaciela z państw naszych wyprzeć, niemieszkanie wyprawiliśmy wojsko nasze przeciw niemu. Przy tym jako do inszych województw, tak do uprzejmości i wierności waszych dajemy ten uniwersał nasz, abyście za ogłoszeniem onego zaraz do swych pułkowników, rotmistrzów dawnych lub też których sobie obierzecie pospolitym ruszeniem się kupili i popisawszy się, z wojskiem naszym koronnym lub litewskim, które będzie bliżej i zręczniejsze, łączyli się i to czynili, co cnota każe i okazyja pada, żadnych sobie nie czyniąc skrupułów, które Ojczyznę mało nie o ostatnią przyprawiły zgubę, ale owszem, we wszystkim się znosząc z wielm. wojewodą witebskim⁵⁵⁶, duktorem wojska litewskiego lub też kasztelanem kijowskim⁵⁵⁷ z wojskiem naszym koronnym idącym, a my insze sposobiamy posiłki i z nimi osobą naszą przybędziemy. Który uniwersał urząd grodzki etc.

Dan w Łańcucie, 20 stycznia 1656, panowania naszego polskiego i szwedzkiego ósmego roku.

Jan Kazimierz król.

LXXXIV. Zjazd nadzwyczajny w Lublinie 10 lutego 1657 r.

Zjazd zwołany uniwersałem kasztelana sandomierskiego Stanisława Witowskiego, starosty lubelskiego w związku z najazdem na Rzeczpospolitą księcia siedmiogrodzkiego Jerzego II Rakoczego; uniwersału tego nie odnaleziono.

1. Laudum zjazdu w Lublinie 10 lutego 1657 r.

Rkp. APL, CLRMO 80, k. 230v–232v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Adam Ciołek Drzewicki marszałek sejmiku 10 II 1657 r. [sabbatho ante festum Sancti Valentini Martyris proximo a. D. 1657].

[k. 231] My rada, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego za uniwersałem jw. jm. pana Stanisława z Popowa Witowskiego kasztelana sandomierskiego, starosty naszego zgromadzeni, uznawszy nowe na Ojczyznę naszą miłą od księcia siedmiogrodzkiego⁵⁵⁸ i wojska jego

⁵⁵⁶ Paweł Jan Sapieha.

⁵⁵⁷ Stefan Czarniecki.

⁵⁵⁸ Jerzy II Rakoczy.

hostilitates, które nam jo. książe jm. prymas Polski⁵⁵⁹, także jw. Stanisław Potocki wojewoda kijowski, hetman⁵⁶⁰, Jerzy hrabia z Wiśnicza Lubomirski marszałek i generał małopolski, wielcy koronni, Jan z Tęczyna Tarło wojewoda nasz uniwersałami i listami swymi, a pomieniony jm. pan sandomierski sam osobą swą w pośrodek nas przybywszy przełożyli. Stosując się przy tym do zdania, rady i powodu tychże ichmci wyżej mianowanych osób, wszyscy wzajem i każdy z osobna jawnie się deklarujemy i z tym oświadczamy, iż przy Królu JMci P. n., któregośmy sobie wolnymi obrali głosami, całą i nienaruszoną wiarą i poddaństwem należytem do gardł naszych stawać chcemy. A zatym konfederacją tyszowiecką pośledniejszymi reasumowaną i deklarowaną [k. 231v] [...]a konfederacyjnej sami osobami swymi ogółem wszyscy tam excepto ruszeniem pospolitym w gotowości przynależytej (bez piechoty jednak, której sam czas zbierać i wyprawiać nie pozwala) do wojska Rzeczypospolitej przy jm. panu hetmanie koronnym⁵⁶¹ będącego garnąć się i kupić obiecujemy, sub rigore legum i tychże konfederacyjnej. Czas zjechania się naszego przyszył piątek [16 II], a miejsce pod Piaskami naznaczając sui, zaś i ciągnięcie tam, gdzie directia jm. pana hetmana i potrzeba Rzeczypospolitej pokaże. A dla porządku tym lepszego zostawiwszy ichm. panom dygnitarzom naszym przynależne ichmciom podczas pospolitego ruszenia powinności.

Rotmistrzów de medio nostri obieramy z powiatu lubelskiego jm. pana Adama Ciołka Drzewickiego marszałka na ten czas koła naszego, z powiatu urzędowskiego jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego, a z ziemi łukowskiej jm. pana Bartosza Kazanowskiego starostę tamtejszego, z tym ostrzeżeniem, aby za ustąpieniem, da Pan Bóg, tego niebezpieczeństwa i nasze pospolite ruszenie ustawało.

Deputatów do boku jm. pana hetmana dla odprawiania funkcyjnej w tych [k. 232] [...]b przy jm. panu Szczęsnym Szaniawskim wojskim mielnickim i podstarościm lubelskim i ichm. panach Balcera Trembińskiego, Jana Siegniewa Słotwińskiego i Mikołaja Nosowskiego, których sama aetas od wojny eximit zostawujemy, aby z tymi wszystkimi, którzy z obowiązku prawa podczas pospolitego ruszenia do obrony domowej należą, publicam tueantur securitatem, excessivos sądził et in his sobie postępował według praw o tym opisanych. Toż i w łukowskim grodzie jm. pan podstarości tameczny czynić będzie.

A nadto jeśliby ktokolwiek cuiuscunque status et conditionis pod czas tej ekspedycyjnej dom i dobra czyje gwałtownie najeżdżał i wiolencyje

⁵⁵⁹ Andrzej Leszczyński.

⁵⁶⁰ *Uniwersał hetmana z 9 II 1657 r. (niepełny; uszkodzone karty), zob. CLRMO 80, k. 229v–230v.*

⁵⁶¹ Stanisław „Rewera” Potocki.

czynił, aby takowy każdy wszędzie od każdego był imany, a jeśliby w obro- nie lub też w imaniu był zabity, aby to było impune. Gdyby takowy zjechał, aby za delacją województwa, ziemi, powiatu i samego ukrzywdzonego przez sąd w pomienionych konfederacjach wyrażony infamowany i pro- hoste Patriae był deklarowany. A jako złym kary, tak dobrym życząc na- grody, jm. panu Pawłowi Koźmińskiemu, który z młodości swej [k. 232v] [...] ^c jego jako na przychęcenie inszych [...] ^d województwa naszego publicz- nych darujemy i aby zamiast jego były wydane, ichmciom curam tych pro- wentów habentibus poruczamy.

Którą uchwałę naszą zgodnie zawartą i jednostajnie postanowioną jm. panu Adamowi Ciołkowi Drzewickiemu marszałkowi natenczas koła na- szego podpisać i do akt podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmików zwykłym, die 10 lutego r. P. 1657. Adam Ciołek Drzewicki marszałek sejmiku tego.

^aKarta u góry mocno zniszczona; 4 wiersze nieczytelne.

^bKarta uszkodzona, niespełna; 4 wiersze nieczytelne.

^cZe względu na zniszczenie karty fragment nieczytelny.

^dKarta zniszczona; 3 wyrazy nieczytelne.

LXXXV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1657 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego w ka- dencji 1657/1658 był Adam Ciołek Drzewicki, Deputaci, cz. II, s. 269.

LXXXVI. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 11 kwietnia 1658 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim datowanym z Warszawy 15 III 1658 r., w którym król wskazywał przede wszystkim na konieczność zorganizowa- nia obrony poprzez zwołanie pospolitego ruszenia i uchwalenie nowych podatków. A że nam bardziej piechoty, niż jazdy potrzeba, dajemy tę opcję uprzej- mościom i wiernościom waszym, abyście zaraz na tym sejmiku, który na dzień 11 miesiąca kwietnia na miejscu zwyczajnym w Lublinie składamy, z piętnastu łanów wedle kwitów poborowych z dóbr swoich dziedzicznych i królewskich jednego pieszego in vim pospolitego ruszenia, sub poena de expeditione bellica, na pół roku wyprawili i kombinacją dostateczną między bracią swoją iuxta constitutionem anni 1655 tej wyprawy uczynili. Która wyprawa żeby tym prędzej i porządniej stanąć mogła, naznaczamy uprzejmości i wierności waszym oberstera ur. Henryka Denhoffa, któremu każdy z swoich pieszych w barwie, z muszkietem lontowym, szablą, z żołdem na pół roku należącym we dwie niedzieli po sejmiku powinien

będzie za kwitem oddać, a już od pospolitego ruszenia będzie wolen, *APL, CLRMO 83, k. 120–123; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Kazimierz Ratyński 26 III 1658 r. Zob. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 599–601.*

1. *Laudum sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 83, k. 181v–184 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski marszałek sejmiku 13 IV 1658 r. [sabbatho post Dominicam Judica Quadragesimalem proxima a. D. 1658]; Rkp. 2.* *B. Ossol., rkp. 217/II, k. 282–282v – kopia; Rkp. 3.* *B. Czart., rkp. IV 395, s. 464–469 – kopia; Rkp. 4.* *B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 122–125 – kopia.*

[k. 182] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik dzisiejszy od JKMcI złożony zjechali, za wynalazkiem na przeszłej konwokacyjnej ichm. panów senatorów różne remedia curandae Reipublicae non sine periculo sequelle dobrom i samemu stanowi szlacheckiemu in posterum szkodliwej i ciężkiej są nam od JKMcI w instrukcyjnej proponowane, tedy nie kwapiąc się ad finalem decisionem tego u nas, co nam JKMcI proponować raczył, wprzód posła naszego jm. pana Zbigniewa z Sługocin Sługockiego podsejdyka chełmskiego z pewnymi punktami in vim securitatis stanowi szlacheckiemu należącymi wyprawujemy, sejmik interim ad reditum pana posła naszego pro die 15 maii odkładamy.

A przed tym czasem każdy [k. 182v] z nas preparować się ma do usługi Rzeczypospolitej, na jaką się insze województwa zgodzą. A iż asygnacje wychodzą od skarbu koronnego do województwa naszego na retenta dawno uchwalonych podatków, tedy stosując się do woli JKMcI uniwersałem wyrażonej deputatów na to z pośrodku siebie obraliśmy i użyli do tej funkcyjnej, z lubelskiego i urzędowskiego powiatów przy urzędnikach grodzkich lubelskich ichmci jm. pana Jerzego Szornela sędziego ziemi lubelskiej, jm. pana Adama Ciołka Drzewickiego deputata Trybunału Koronnego, jm. pana Bernata Dunina Głuszyńskiego podstolego nowogrodzkiego, jm. pana Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskiego, jm. pana Baltazara Trembińskiego, jm. pana Stanisława Borowskiego, do łukowskiej zaś ziemi przy urzędnikach grodzkich łukowskich panów deputatów ichm. panów Wawrzyńca Sufczyńskiego chorążego łukowskiego, Andrzeja Ołęckiego sędziego ziemskiego łukowskiego, Bernata Bejda Rzewuskiego cześnika łukowskiego, Marcina^a Dziewulskiego komornika ziemskiego łukowskiego, Wojciecha Oknińskiego vicesgerenta grodzkiego łukowskiego, Andrzeja Szaniawskiego, z których jedni w Lublinie w zamku sądy swoje odprawować, a drudzy do ziemi łukowskiej destynowani w zamku łukowskim, a zjechać się una cum officialibus castrensis pro feria secunda post Dominicam Conductus Paschae [29 IV] proxime [k. 183] ventura mają, i tam retentorów wszystkich podatków praevio iuramento, absentia unius pluriumqę tak z ichm. panów deputatów wyżej

mianowanych, jako i urzędników grodzkich non obstante, inhaerendo instructioni SRMtis sądzić. A kędy by per summam desolationem miast i miasteczek, także wsi impossibilis retentorum contributionum exactio et de retentoribus executio była, secundum probationes iuridicas, quod iudicio eidem committitur, sądzono być ma.

Ciż ichm. panowie deputaci wzgląd na powtórny chleb przez żołnierzy wyciśniony na pewne obywateli mieć mają. Delaty panowie poborcy i ich sukkektorowie na retentorów w parafiach przy kościołach przybijając mają cum praefixione termini coram eodem iudicio comparendi in una septimana, ratione jednak czopowego po województwie naszym za lat 3 tak przez kontrahentów, jako i magistratum et possessores zatrzymanego pozwy wydawać powinni cum simili praefixione termini.

Jm. panu Jerzemu Sługockiemu względem ochoty i pracy jego do jm. pana hetmana wielkiego koronnego⁵⁶² podjętej zł 200 z retent czopowego województwa naznaczamy.

Kompaniję zaś chorągwi powiatu łukowskiego, którzy i drugą ćwierć z wojskiem koronnym wysłużyli, z retent od tych, co nie wyprawowali i od tych, co kuchennego rotmistrzowskiego nie wydali według rejestru do grodu podanego, którym termin w grodzie [k. 183v] łukowskim praevia adcitatione, przez pana Jastrzębskiego jako instygatora do tego obranego extradenda, naznaczamy. Do tego zł 300 z czopowego ziemi łukowskiej tejże kompaniję asygnujemy.

A że ichm. panowie obywatele ziemi łukowskiej na różne ekspedycje powiatu swego równo z województwem zachodzące, jako posłom do JKMc, jm. pana hetmana, także panom żołnierzom i na inne necessaria erogowali złotych 300, tedy im przy kalkulacyjnej na tychże sądach skarbowych przyjąć ichm. panom deputatom i w kalkulacyjnej potrącić zalecamy. Toż i powiatom urzędowskiemu i lubelskiemu przyjęto być ma za produkowaniem kwitów.

A że i teraz na tę funkcję poselstwa do JKMc uprosiliśmy jm. pana Zbigniewa Sługockiego podsędka chełmskiego, któremu droga daleka do Poznania, tedy pro salario złotych 400 onemu naznaczamy, także i jm. panu Stanisławowi Borowskiemu złotych półtorasta [150] na takową funkcję do jm. pana marszałka wielkiego koronnego⁵⁶³ z retent czopowych naznaczamy i przy kalkulacyjnej przyjąć ichm. panom deputatom zlecamy.

Które to laudum zgodnie przez nas umówione jm. panu Tomaszowi Innocentemu Zaporskiemu skarbnikowi lubelskiemu, marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

⁵⁶² Stanisław „Rewera” Potocki.

⁵⁶³ Jerzy Sebastian Lubomirski.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmików naszych zwyczajnym, dnia 11 [k. 184] miesiąca kwietnia r. P. 1658. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego mp.

^a W rękopisie *Ossol.* 217/II, k. 282: *Macieja*.

2. *List sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. do króla Jana Kazimierza.*

Rkp. 1. *B. Ossol., rkp. 217/II, k. 283 – kopia; Rkp. 2.* *B. Ossol., rkp. 216/II, s. 88–89 – kopia; Rkp. 3.* *B. Czart., rkp. IV 395, s. 466 – kopia.*

[k. 283] Najjaśniejszy miłościwy Królu, Panie a Panie nasz miłościwy.

Przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego Waszej KMcI P. n. m. wdzięczni zostajemy paternae sollicitudinis około całości Rzeczypospolitej naszej. Że jednak w uniwersale WKMcI najbardziej zdezolowanemu naszemu województwu od wszystkich nieprzyjaciół i wojsk koronnych i różnych obozów są teraz imposita contributiones, posła do WKMcI P. n. m. ur. pana Zbigniewa Sługockiego podsędka chełmskiego uprosiliśmy, aby on nasze calamitates przy instrukcyj od nas danej WKMcI P. n. m. opowiedział. W czym pokornie Majestatu WKMcI upraszamy, abyś WKMcI raczył dać benignam aurem. A my za szczęśliwe i długoletnie panowanie WKMcI Pana Boga prosić będziemy, całując przy tym pokornie rękę WKMcI P. n. m. wierni poddani.

3. *Instrukcja sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. posłowi do króla.*

Rkp. 1. *B. Ossol., rkp. 217/II, k. 283–284 – kopia; Rkp. 2.* *B. Ossol., rkp. 216/II, s. 87–89 – kopia; Rkp. 3.* *B. Czart., rkp. IV 395, s. 467–469 – kopia.*

[k. 283] Instrukcja jm. panu Zbigniewowi z Sługocina Sługockiemu podsędkowi chełmskiemu, posłowi województwa lubelskiego do JKMcI z sejmiku 11 aprilis w Lublinie na miejscu zwyczajnym odprawującego się wyprawionemu.

Dobrze uważa województwo nasze paternam curam et sollicitudinem JKMcI P. n. m. koło dobra Rzeczypospolitej i widzi to dobrze, że cokolwiek JKMcI P. n. m. starania swego Pańskiego przykładać raczy i sposobów z ichm. pany senatorami na przeszłej konwokacyj będącymi do ujęcia i zatrzymania in debito obsequio wojsk i przysposobienia, tak jako też i municyjej wojennej i zniesienia ciężarów niesłusznie na ludzi ubogich włożonych, te wszystkie in eum finem wynaleźć raczył, aby Rzeczpospolitą tak ciężkimi i nigdy ab aevo nie słychanymi paroksyzmami zwątloną jako najprędzej uspokoić i ad pristinum mógł przyprowadzić statum. I nie może województwo nasze tych wszystkich JKMcI paternas curas sollicitudines, tylko omni et debitam gratitudine przyjmować.

Że jednak te remedia curandae Reipublicae wiele rzeczy nowych sequelle bonum i samemu stanowi szlacheckiemu szkodliwe i ciężkie za sobą

pociągają, czego wszystkiego chyba na sejmie equestris ordo najspodobniej ostrzec by mógł sobie. Którego iż JKMc P. n. m. dla słusznych racji tak prędko złożyć nie może, uważając, że diutius in Reipublicae nostrae exempla durant quam leges, ten jeden województwo nasze do sejmu przyszłego sposób securitatis stanu szlacheckiego w prawach swoich upatruje, aby JKMc P. n. m. stan szlachecki diplomate suo Regio et senatus consulto asekurować raczył, że ta [k. 283v] wyprawa piechoty łanowej ani podatki na konwokacyjnej przez ichm. panów senatorów sine tertio ordine namówione in sequellam brane nie będą, i że ta piechota diutius nad pół roka, a podatki czopowego i akcyzy z miast dalej nad jeden rok ni od kogo pretendowane nie będą.

Fervet województwo nasze świeże exemplum procederu skarbowego, który nie czekając dokąd by JKMc ex instituto tej Rzeczypospolitej stanowi szlacheckiemu na sejmikach potrzeby Rzeczypospolitej proponowawszy, potrzebował tego, aby czopowe i akcyzę, jako to teraz JKMc ojcowsko sobie postąpić raczył, przez ichm. panów senatorów namówione postanowili w województwach podatki, ale dobrze przed tym, zaraz po Bożym Narodzeniu, nie mając sobie ab ordinibus Regni quidquam pozwołonego, z uniwersałami swymi po województwach rozesławszy czopowe i akcyzę, etiam i w ziemskich dobrach novo et iudicioso exempli wybierać rozkazał.

Obawia się tedy województwo nasze, aby za terażniejszym czopowego i akcyzy pozwoleniem in perpetuum w dobrach ziemskich skarb tych podatków bez decyzji omnium ordinum pretendować nie chciał. Takową tedy panu posłowi swemu deklaracją imieniem całego województwa dać zleca, iż gdy in vim securitatis stanowi szlacheckiemu JKMc P. n. m. będzie raczył dać Pańskie swoje diploma, o co będzie uniżenie upraszał cum assecuratione tego wszystkiego, co się wyżej położyło i złożenia ordinibus Regni intra decursum unius anni sejmu, czopowe i akcyzę tak w ziemskich, jako też i wszystkich inszych miasteczkach na sejmiku, który pro die 15 maii odkłada, postanowienie gotowe będzie. Tak jednak, aby przy województwie tych pieniędzy dyspozycja była, nie do skarbu wnoszone, ale chorągwie proportionaliter naznaczone były, którym by z tych podatków pieniądze ad normam pruskiej ekspedycyjej zwyczajnie oddawano.

Co się zaś tyczy czopowego po wsiach, iż penitus dla zubożenia ludzi i ustawicznie i teraz przechodzącego i niedyskretnego żołnierza wszędzie po wsiach ustały szynki i ludzie pożywienia, nie tylko by trunków, mieć nie mogą, a zatym daremne iuramenta z obrazą Bożą odprawowane były, tedy w tym dajemy taką panu posłowi naszemu informacją, aby nie upewniał skarbu pozwoleniem czopowego po wsiach.

Zlecamy też panu posłowi naszemu, aby instancją wniósł do JKMc, żeby za dworem szlachta pociągana nie była, gdyż świeże teraz tego mamy exempla.

Piechotę wedle inszych województw in vim popolitego ruszenia za powrotem posła naszego gotowi będziemy namówić, salvis abiuratis desertatorum tantum, gdyż trudno z tego wyprawować, co pusto leży albo nieprzyjaciel ludzi wyścinał, eo praecustodito, aby miasta dawno do popolitego ruszenia należące żadnymi libertacyjami nie zasłaniały się, w czym JKMc upraszać pan poseł nasz ma, aby jeśli wyszły jakie, skasowane były.

Regimentarza [k. 284] si et in quantum łanowa wyprawa stanie e medio nostri obrać mamy possessionatum.

Do teje też wyprawy ichm. panowie duchowni z dóbr swoich zarówno cum equestri ordine aby mianowaną piechotę wyprawowali, gdyż i ichmć lubo od królów panów, lubo też od szlachty dobra nadane mają, nihilominus zawsze, niż przyszły do duchownych dóbr, popolite ruszenie odprawowane było. I lubo Król JMć P. n. m. w swej instrukcyjej przypominąć raczy, że srebra kościelne ad usum Reipublicae dali i na terażniejszą Rzeczypospolitej potrzebę sumę dać deklarowali, tedy za srebro według asekuracyjej upominać się kościołom swym a Reipublica będą, suma zaś, którą ichmć teraz obiecali do skarbu, non correspondet annatom zatrzymane, do których ichmć ex lege publica obligantur.

A że JKMc wydał uniwersał ichm. panom żołnierzom exempti, a ichm. panowie żołnierze rozumieją, że amnistia i na excessivos żadnej kary nie masz, prosić ma jm. pan poseł, aby Król JMć uniwersał distinctionis wydał, gdyż za takowym pozwoleniem magis vi aggravationem nobilitatis saeviunt.

Na ostatek przedłoży skargę jm. pana wojewody sandomierskiego⁵⁶⁴, który mając sobie stanowisko w województwie naszym ukazane, chleby równo tak w dobrach JKMc, jako i w ziemskich szlacheckich za opresyją i ostatnim wyniszczeniem stanu szlacheckiego brał, będzie uniżenie upraszał, aby JKMc do ichm. panów hetmanów napisać raczył, aby na to suam animadversionem uczynili, a do nich o uniwersały Króla JMci prosić będzie, aby od powtórnych chlebów, które sobie każą dawać na drugą ćwierć i od inszych wiolencyi supersedowali.

Na te tedy nasze desideria a diploma jm. pan poseł nasz u JKMc starać się ma i nam na sejmik przyszły przynieść.

4. Odpowiedź króla posłowi sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r.

Rkp. APL, CLRMO 83, k. 426–427 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Gabriel Stempkowski 17 V 1658 r. [feria sexta post Dominicam Jubilatae proxima a. D. 1658].

[k. 426] Respons ur. Zbigniewowi Sługockiemu podsędkowi chełmskiemu, posłowi województwa lubelskiego do JKMc wyprawionemu, w Poznaniu dnia 4 miesiąca maja r. P. 1658 dany.

⁵⁶⁴ Aleksander Koniecpolski.

Bardzo to dobrze obywatele województwa lubelskiego uważyli, że [k. 426v] cokolwiek JKMc z wiernymi panami radami swymi czynił, to dla zatrzymania całości państw sobie od Pana Boga powierzonych i odzyskania zawojowanych prowincyi, a nie na ukrócenie swobód i wolności szlacheckich czynił i czyni. Co wszystko jako wdzięcznie i mile górne województwa bez żadnych asekuracyi przyjmują, nic nie wątpi JKMc, że i obywatele województwa lubelskiego ochotnie to akceptować zechcą.

Tego jednak JKMc obywatelom województwa lubelskiego pochwalić nie może, że sejmik ad 15 [maja] anni praesentis odłożyli, na który czas albo uchwaloną piechotę do obozu wyprawić, albo samym na pospolite ruszenie wychodzić było trzeba, zaczym pilno trzeba obywatelów województwa lubelskiego, aby jako najprędzej tę piechotę wyprawowali, która iż dłużej nad pół roka służyć nie będzie słowem swoim Pańskim asekuruje, chyba żeby w służbę Rzeczypospolitej weszła. Do której wyprawy wedle uniwersału JKMc sejmikowego miasta i miasteczka należeć mają.

Co się zaś tknie akcyzy i czopowego, które obadwa podatki i wielkopolskie i górne inne województwa tam rady częstochowskiej dotąd bez żadnej kontrowersyjej do skarbu płacą⁵⁶⁵. I w tym mora bardzo jest szkodliwa, bo cokolwiek województwo lubelskie przez limitatio swoje skarbowi detrahet, to inszymi podatkami in coequatione boleśnie nagradzać będzie musiało.

Nie gani jednak JKMc obywatelom województwa lubelskiego tej ostrożności, którą koło wybierania tych podatków mieć chcą, ale że sejm prędko następuje, na sejmie się tego domówić będą mogli, a teraz wielka by była w tych podatkach szkoda, gdyby je na tak krótki czas kto inszy miał wybrać. Chce tedy mieć JKMc, aby oraz ci, którzy je dotąd wybierają, do sejmu przyszłego one wybierali, a województwo jeśli chce, niech ich dogląda.

Na ostatek jako wielce JKMc żałuje, że żołnierz swawolny bardziej niż nieprzyjacieli państwa JKMc pustoszy, tak pilnie starać się o to będzie, jako by tę licencyją żołnierską mógł poskromić i dlatego wydać zaraz z kancelaryje świeżej rozkazał i listy do wielm. hetmanów i uniwersały do żołnierzy, aby województwo lubelskie, którego spustoszenia dobrze się JKMc napatrzył, mieli w konsyderacyje i ochronie. Co wszystko pomieniony poseł obywatelom województwa lubelskiego szerzej i ustnie opowie.

Na własne JKMc rozkazanie Mathias Poniatowski abbas Tynecensis, Regni cancellarius⁵⁶⁶.

⁵⁶⁵ *Odwołanie do narady króla z gronem senatorów w początkach marca 1658 r. w Częstochowie.*

⁵⁶⁶ *Maciej Poniatowski był sekretarzem królewskim, wkrótce awansował na referendarza duchownego.*

5. *List sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. do Stanisława Potockiego hetmana wielkiego koronnego.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 284 – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 91 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 469 – kopia.

[k. 284] Już po kilkakroć do wiadomości wnci naszego miłościwego pana donosimy wielkie naszej braci przez ichm. panów wojskowych uciążenie, którzy tak saeviunt na dobra nasze szlacheckie, że ledwie dusza w ludziach a w majątnościach pustynia zostaje. Iż tedy na wielu skarga, przed wmciał n. m. panem listownę li przyszło przekładać skargę, uprosiliśmy jm. pana chorążego nowogrodzkiego⁵⁶⁷, któremu teraz wiadome są nędze i opresyje tak stanu szlacheckiego, jako i ubogich ludzi, że commissa nasze braterskie szerzej ustnie referet wmc panu. Pewni zostajemy, że wmc n. m. pan zechcesz na przeszłe calamitates województwa naszego mieć respekt, a w tych krzywdach i uciążeniach poczynionych słuszną uczynisz animadwersyją. Zostajemy przy tem sługami wnci miłościwego pana.

Datum w Lublinie, die 11 aprilis 1658.

LXXXVII. Sejmik z limity w Lublinie 15 maja 1658 r.

Sejmik zebrał się na podstawie uchwały sejmiku z 11 IV (zob. LXXXV, 1).

1. *Laudum sejmiku lubelskiego z limity w dniu 15 maja 1658 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 83, k. 447v–451v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Feliks Szaniawski wojski mielnicki, marszałek sejmiku 18 V 1658 r. [sabbatho post Dominicam Jubilate proximo a. D. 1658]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 284v–286v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 469–474 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 126–134 – kopia.

[k. 447v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik vigore anterioris laudi na dzień dzisiejszy złożony na miejsce zwyczajne zgromadzeni, wysłuchawszy relacyi ichm. panów posłów naszych tak do Króla JMci P. n. m. in certis desideriiis, jako i do ichm. panów hetmanów koronnych⁵⁶⁸ wysłanych, JKMci naprzód P. n. m. podziękowawszy, że sollicita paterna cura nie ustawa w obmyślaniu conservandae Reipublicae et in avertendis periculis, niemniej i za to, że województwa naszego przez tak ciężkie nieprzyjaciół prawie wszystkich na Koronę Polską sprzysiężonych przechody, [k. 448] tatarskie długie koczowiska, żołnierskie nie tylko ciągnienie, ale i długie w województwie stanowiska ciężkie spustoszenie, uważając osobliwy respekt et singulare patrocinium województwu naszemu od dalszych ucisków i żołnierskich opresyi raczy nam przyobiecać. Więc et in desideriiis nostris na sejmie

⁵⁶⁷ Szymon Kawecki.

⁵⁶⁸ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki; Jerzy Sebastian Lubomirski, hetman polny.

blisko następującym, który JKMć w prędkim czasie inaugurować raczył, ukontentowanie nie tylko słowem swym Pańskim, ale i reskryptem JKMci panu posłowi naszemu danym spopondit.

Czym upewnieni, jako wierni poddani JKMci P. n. m. stosując się do woli JKMci a potrzebom naufragantis Patriae succurrendo, idąc przykładem województw innych wyprawić piechoty pozwalamy z 15 łanów osiadłych. Ponieważ w województwie naszym przez te wszystkie czasy był prawie omnium malorum cumulus, jest bardzo spustoszone tak przez nieprzyjacielskie wtargnienia, a naprzód Moskwy z Kozakami in anno 1655, potym szwedzkiego wojska po gołębskiej ekspedycyjej, którego po załogach największa pars zimowała w województwie naszym, hostiliter niszcząc i w niwecz pustosząc, za którego wyparciem, wytchnieniem niedziel dwie wojsko litewskie u nas stało, nastąpiły zaraz wojska z Królem JMcią pod Warszawę idące, przyszli Tatarowie, a po warszawskiej znowu z Królem JMcią wszystkie wojska do województwa naszego koronne i Ordy wszystkie zawróciły i przez niedziel siedem z ostatnim upadkiem dóbr naszych subsistebant. Wkrótce potym gdy od [k. 448v] Węgier zaszyły pericula, wojska nasze koronne tu do województwa ściągnęły się, za którymi nieprzyjaciel sprzy siężony z Kozakami, z Wołoszą, Szwed i Węgrzyn wtargnąwszy, czas niemały województwo plądrował, a potym powracając od Warszawy ku Węgrom ogniem ostatek znosił. A za nim wojska litewskie idąc reliquiae dobytów, gumien i żywności ludzi ubogich skończyły. Przez co, a nie mniej i przez ustawiczne stanowiska, leże żołnierskie, chlebów sine discrimine brania ad ultimam egestatem et desolationem województwo przyszło, lud powietrzem wymarł i pustynią jedną stało się, miasteczka, wsi mało nie całe pozostały.

Tedy iż z pustych impossibilis per omnes rationes expeditio piechoty ad hoc onus z łanów osiadłych piętnastu, tylko odprzysięższy conflagratos et desertatos, każdy ze wszystkich dóbr szlacheckich, królewskich i duchownych, także i ze wsi, które bez łanów na zagrodach zasiały iuxta praescriptum uniwersału JKMci sub rigore de expeditione bellica sancito pachołka w barwie, z muszkietem, z szablą, siekierką, opatrzywszy żywnością na pół roku, cale prochem, lontami, ołowiem należycie suplementowawszy, według kombinacyjej pierwszej wyprawy do grodu podanej, wyjąwszy z nich zagrody, które we wsiach nad łany są rachowane i znajdują się, demptis abiuratis stawić będzie powinien.

Do której wyprawy aby ichm. panowie duchowni należeli, gorąco ichmci jako praesides sacrorum custodes iurium et libertatum ac immunitatum ecclesiasticarum, per amorem Patriae de iuris incolumitate agitur upraszamy.

[k. 449] A miasta, miasteczka, które łańców nie mają, z domów wedle konstytucji anni 1655⁵⁶⁹ o wyprawie piechoty łańcovej napisanej swoich pieszych wyprawić też powinni, te jednak, które z łańców wyprawią, już z domów wyprawować nie będą.

Nadto do teźże wyprawy należeć powinni wszyscy od sum pieniężnych fruktyfikujących i na zastawy, arendy lokowanych, exceptis które nie fruktyfikują i są per debitores zatrzymane albo in litis pendentia zostają, od 30 000 zł pachołka jednego z porządkiem wyżej opisanym stawić sub poena itidem de expeditione bellica sancita powinni będą.

Ziemia zaś łukowska lubo by aequaliter do tej wyprawy należeć powinna, ponieważ jednak in terminis z W. Ks. Litewskiego zostając przez wojska litewskie i przedtym infestatur egzakcyjami łańcowymi często była agrawowana, i teraz noviter za ustąpieniem chorągwi pułku jm. pana wojewody sandomierskiego⁵⁷⁰ pułk cały Króla JMci, który jm. pan [Aleksander Hilary] Połubiński pisarz polny wodzi, w teźże ziemi łukowskiej stanowiskiem położył się i egzakcyjne z łańców wyciąga, dla tego tedy uciążenia na równą wyprawę sposobić im się teraz niepodobna. Jednak nie chcąc deesse w takowym razie Ojczyźnie, lubo hac calamitatum multo oppressi, ze trzydziestu włók osiadłych, salvis itidem abiuratis conflagratorum et desertatorum, pachołka [k. 449v] wyprawić na pół roku w takimże porządku, jaki się wyżej opisało, według kombinacji włók, która committitur wielm. jm. panu staroście łukowskiemu⁵⁷¹ cum officio castrensi i z ichm. pany deputatami ad causas fisci anteriori laudo naznaczonymi i tu do lubelskiej piechoty pod jednychże oficyjerów stawić pozwalają. I to uczynić wszyscy będą powinni sub poena de expeditione bellica sancita.

Chcąc przy tym świątobliwej intencji JKMci wygodzić i wojsko konne piechotą loco pospolitego ruszenia, jako JKMć żądać raczy, jako najprędzej suplementować, porachowawszy się w czasie, iż wyprawując pachołka i na wszystko się sposobiając niemała by w tym musiała być remora, ten sposób wzięliśmy przed się i per instantiam publicam imieniem wszystkiego województwa uprosiliśmy jw. jm. pana kasztelana lubelskiego⁵⁷², który już de facto ma pewną część piechoty ćwiczonej i służącej i ostatek, ile iuxta proportionem panów osiadłych będzie potrzeba, snadniej może suplementować, aby za odebraniem na nie pieniędzy jako najprędzej być może ze wszystkim porządkiem tu pod Lublin wystawił. Na której piechoty zaciąg i sporządzenie po 8 zł z łańcu, aby na pachołka z piętnastu wynosiło zł 120 in decursu dwóch niedziel do rąk jm. pana rotmistrza

⁵⁶⁹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 347–348.*

⁵⁷⁰ *Aleksander Koniecpolski.*

⁵⁷¹ *Stanisław Widlica Domaszewski.*

⁵⁷² *Andrzej Firlej.*

pieszego [k. 450] lubo innej osoby od jmci do tego deputowanej za kwitem onychże ręcznym oddawać submitujemy się. W tychże 8 zł z łanu nie tylko pachołka z barwą, ale et omnia insignia et apparamenta bellica et necessaria omnia, proch, ołów, lonty, prowiant, oficyjerów do tej piechoty jmć opatrywać ma.

To też praesenti declaratur laudo, iż wolna każdemu z obywatelów opcya lubo pieniądze z 15 łanów zł 120 dać na zaciąg pachołka substitutorum jmci, lubo swego ze wszystkim porządkiem, jako się wyżej miano wało, w takowejże barwie do piechoty od jm. pana lubelskiego deklarowanej pro die 4 iunii stawić i onego rotmistrzowi oddając zł 10 przy tym na oficyjerów od każdego pachołka za ręcznym kwitem, także z łanów, jeżeliby jakie remanenty nad stawionego pachołka zbywały, oddać każdy powinien będzie.

Która wszystka piechota tak powinna być wyprawiona, aby całe pół roka w służbie wojennej trwać mogła. Popis tej piechoty 6 iulii tu pod Lublinem, od którego dnia i służba jej zaczynać się będzie naznaczamy. Pod który czas ruszenie się jej dalej za obwieszczeniem jm. pana hetmana deklarowane będzie.

Ichmciom, którzy w różnych województwach posesyje swoje mają to declaratur, iż gdy w jednym województwie stawiają, ze wszystkich posesyi satisfacient temu postanowieniu naszemu za powzięciem atestacyjej, że i z dóbr w innych województwach mianych tamże stawili.

Co się tknie podatków przez uniwersał JKMci proponowanych, to jest akcyzy po miasteczkach naszych [k. 450v] ziemiańskich i duchownych, gdyż już w dobrach JKMci kędy się tylko targi odprawują currit, aby ichm. panów wojskowych o zasługi przykrzających się jakokolwiek upłacając im tą akcyzą choć ad rationem zatrzymać się mogło, tedy do powszechnej zgody innych województw i my się referując, onę według instruktarza skarbowego do sejmu nam wprędce przez JKMć inaugurowanego, na którym sposób o podatkach per omnes ordines Regni skuteczniej mianowany będzie.

A in defectu strzeż Boże dojścia sejmowi, ad 1 ianuarii anni 1659 et non ultra pozwalamy his praecustoditis praecustodiendis. Naprzód iż ta akcyza primario respectu et eo solo, iż natura jej currentis in Regno na wypłacenie stipendiorum ichm. panów wojskowych ustawicznymi okazjami, przy których odwaga zdrowia, vita i fortuna ichmci roboris Reipublicae nostrae exhauritur ordynowana, aby też przychody podatku tego na samą satysfakcyję żołnierza obracane były, mając województwo nasze osobliwe intuitum, na asygnacyją najpierwej do nas od skarbu koronnego wydaną

iw. panu wojewodzie krakowskiemu, hetmanowi wielkiemu⁵⁷³ merento z ludźmi swymi usłudze Rzeczypospolitej ordynowanymi, na które pewną kwotę in subsidium dalszej przez nich usługi otrzymał jmc. Tej zaś sumy z akcyzy przychodzącej quantitas województwa [k. 451] naszego congesta w podatki ordynaryjne circa coequationem przyjęta i potrącona być ma. Która to akcyza aby jako najporządniej i najdozorniej, z jako największą aukcją wybierana i quantitas sumy województwa dedukowana była.

Stosując się do reskryptu JKMcI do ichm. panów Władysława Jaraczewskiego sekretarza JKMcI, administratora tego podatku od skarbu w województwie naszym naznaczonego, za superintendentów i koadiutorów ichm. panów sądowych ziemskich i oficjalistów grodzkich upraszamy, z którymi jm. pan administrator o porządku w wybieraniu tego podatku znosić się, wiele które miasto i miasteczko uczyni, dedukować i deklarować będzie, stanowić jednak po miasteczkach sukkolektorów, przysięgi od nich egzekwować i pieniądze do siebie odbierać jmci jako super hoc officium iurato wolno będzie. A jeżeliby familia do wybierania tej akcyzy ordynowana cum iniuria ubogich postępowała sobie, tedy hoc laudo warujemy i każdemu iniuriato wolno ad officium castrense każdego iniuste extorguentem etiam extra cadentiam iudiciorum pozwać, który convictis w tym poenis ex qualitate facti per officium karany będzie. Także który by temere tego podatku płacić nie chciał, peremptorie coram [k. 451v] officio castrensi itidem sprawować się powinien cuiuscunq; sit status et conditionis et executio super convicto indilata extendi powinna.

Co zaś z strony czopowego, to według dawnych zwyczajów po miastach wszystkich i miasteczkach JKMcI, szlacheckich i duchownych, lubo przez nieprzyjaciela i żołnierza zrujnowanych, pozwalamy salvis abiuratis et conflagratis według dawnych praw. Na wsi jednak żadnym sposobem przyjmować tego nie możemy nie tylko, że są hac calamitate temporum ad egestatem przywiedzione, ale że to konsensu totius Reipublicae nie jest ratificatum. Które jednak, da Pan Bóg, na sejmie przyszłym najskuteczniejsze o podatkach media namówione będą consensu totius Reipublicae i województwo ohotnie też przyjąć obiecuje.

Do sądów spraw skarbowych, ponieważ niektórzy z ichm. panów deputatów w pierwszym laudum naznaczeni functionibus suis w Trybunale Koronnym tu w Lublinie odprawujących się są impediti, tedy do tych sądów jm. pana Marcina Suchodolskiego i pana Mikołaja Grabię coassumimus. Które według opisu uniwersału i samej słuszności habita ratione zniszczenia i spalenia miast i wsi ichm. z inszymi ichm. panami kolegami swymi i urzędem grodzkim odprawować będą, absentia unius, duorum,

⁵⁷³ Stanisław „Rewera” Potocki.

[k. 451a] pluriumque non obstante. Warujemy jednak, kto z obywatelów naszych, także miast, wydał raty poborowe, to jest 24 poborów i potym 15 ad primam iulii [1 VII] currentis ex integro pana poborcy, a inni ichmć per abiurata defalkatę otrzymają, tedy to kompensować się ma jako się na przyszłym sejmiku namówimy.

Więc że w krótkim czasie egzekucyi wszystkich grodowi niepodobna odprawić, tedy substitutos habiles do czynienia egzekucyi zapisać ichm. panom podstarościm obudwu grodów naszych dawamy plenariam facultatem.

Do słuchania rachunków, które pan poborca z sukkolektorem swym łukowskim uczynić powinien księgi poborowe porządnie pozapisowawszy i pokorygowawszy, ichm. panowie deputaci gdy się zjadą i plenus numerus ich będzie, dwóch de numero sui, także ziemia łukowska de medio sui dwóch itidem deputatów deputować powinni i tę kalkulacyją od pana poborcy excipere, przed którymi także według swej deklaracyi na terażniejszym sejmiku jm. pan podstarości, wiele akcyzy przedtym z województwa naszego ad 1 ianuarii importatum do skarbu i asygnacyje różne wypłaciło się dedukować i deklarować ma, aby i tą kwotą akcyzą wypłaconą retenta albo raczej defecta ich potrącić się skarbowi circa coequationem mogły.

Miasteczka niektóre w województwie naszym dotychczas in hac perseverant [k. 451av] temeritate, że czopowego przez lat półtrzecia [2,5] rationes nie oddały, ani jednego halerza wypłaciły, tych wszystkich i innych prywatnych retentorów pan vicesgerent grodzki jako instygator od nas przedtym obrany⁵⁷⁴ na też sądy skarbowe zpozwać powinien et super convictis executio iuridica extendetur.

Co wszystko przez nas zgodnie namówione i uchwalone fraterne trzymać i temu wszystkiemu dosyć czynić obiecujemy i to laudum nasze ur. jm. panu Szczęsnemu na Szaniawach Szaniawskiemu wojskiemu mielnickiemu i podstaroścemu grodzkiemu lubelskiemu, marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, dnia 15 maja r. P. 1658. Szczęsny Szaniawski wojski mielnicki, podstarości grodowy lubelski, marszałek koła rycerskiego.

LXXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 4 czerwca 1658 r.

Wojewoda lubelski Jan Tarło, nie życząc, aby tak potrzebny urząd z ubliżeniem świętej sprawiedliwości tak długo wakował, uniwersałem datowanym w Tursku 5 V 1658 r. zwoływał powtórny, ponieważ pierwsze złożenie

⁵⁷⁴ Jan Maszkowski.

elekcyej pisarza ziemskiego nie dostało, *sejmik elekcji kandydatów na urząd pisarza ziemskiego lubelskiego po śmierci przed 26 II 1657 r. Łukasza Wysockiego, na 4 VI 1658 r., APL, CLRMO 83, k. 301; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Tomasz Kiełczewski 7 V 1658 r.*

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nominację na urząd pisarza ziemskiego lubelskiego otrzymał Feliks Szaniawski, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 155.

LXXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 21 czerwca 1658 r.

Uniwersałem datowanym w Boguniewie 20 V 1658 r. Jan Kazimierz składał sejm walny ordynaryjny w Warszawie na 10 VII 1658 r., wyznaczając poprzedzającemu go sejmikowi lubelskiemu termin zejścia się na 21 VI 1658 r., por. ASWK, t. II, cz. 2, s. 627; tamże s. 627–631 legacja na sejmiki. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 21 czerwca 1658 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 83, k. 803v–810v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował w imieniu marszałka sejmiku Jerzego Szornela sędziego ziemskiego lubelskiego jego brat Paweł Szornel 28 VI 1658 r. [feria sexta in vigilia festi Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum a. D. 1658]; **Rkp. 2.** APL, AmL, Akta luźne 53, s. 29–44 – kopia uwierzytelniona pieczęcią i podpisem pisarza grodzkiego lubelskiego Stanisława Koźmińskiego; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 216–227 – kopia; **Rkp. 4.** B. Ossol., rkp. 217/III, k. 120v–124 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 136–149v – kopia.

[k. 804] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo za uniwersałem JKMcI P. n. m. na sejmik w Lublinie dnia 21 miesiąca czerwca złożony zgromadzeni, podziękowawszy Panu Bogu, że w takiej Ojczyzny naszej nawałnościach za szczęśliwymi JKMcI P. n. m. auspiciis radzić o konserwacyjej onej i całości praw i wolności naszych tak wiele czasu mamy, że już prawie obumarłą w swobodach jej suscitare i za Bożą pomocą redivivam reddere możemy. Do czego concurrentes aby spólnymi z inszymi synami koronnymi a bracią naszą radami adsimus, wysyłamy z pośrodku nas posłów braci naszych na sejm dnia 10 lipca w Warszawie przypadający obranych zgodnie ichm. panów Stanisława Widlicę Domaszewskiego starostę lukowskiego, Jerzego Szornela sędziego ziemskiego i Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskich, takową jako niżej dawszy ichmciom instrukcyją.

Naprzód zdrowia dobrego i panowania szczęśliwego, zwycięstw z nieprzyjaciół przyczynienia Królowi Panu naszemu powinszują i wierne nasze poddaństwo jako wolno od nas obranemu Panu imieniem naszym oświadczą. Podziękują przy tym za tak czułe i pracowite o dobrze pospolitym i całości Ojczyzny matki naszej pieczołowanie, Pana Boga prosząc, aby te nieustawające koło dobra pospolitego prace z dobroci swej i opatrności Boskiej tak na sejmowych radach, jako i inszych wszystkich progresach pobłogosławić raczył.

A mając przed oczyma cnych przodków naszych ku Ojczyźnie naszej miłość, którą nam odwagami krwie swojej znacznie rozszerzoną zostawiali i nieodrodnymi potomkami pokazać się chcąc, w takowym Ojczyzny tej naszej razie spólną z inszymi bracią [k. 804v] naszymi z województw na tenże ratunek przez rady swe na sejm zgromadzonymi we wszystkim namowę i do powszechniej zgody stosowanie się poruczone sobie od nas ichm. panowie posłowie mają, aby będąc adstricti fide, honore et conscientia od nas samo tylko dobro popolite przy dawnych prawach i wolnościach cale nienaruszone zostawili nam, novitates żadnych, zwłaszcza takich, które by libertatibus i prawom naszym praeiudicarent nie przynosząc nam, ani in theatro publico przyjmując. W czym wszystkim do traktowania facultatem limitatam od nas mają ichm. panowie posłowie, tak jednak, jako się wyżej rzekło, aby zgody powszechniej pro bono Patriae nie odbiegali.

A że od Boga, dawcy wszystkiego dobra, najwarowniej początki swoje biorą rzeczy i sprawy wszystkie, tegoż w Trójcy Św. jedyne go cultum w Ojczyźnie naszej promovendum, a sekty wszystkie, które by filii Dei przedwiecznego i w naturze Deo Patri et Spiritui Sancto równego przed wieki nie przyznawali, jako to aryjańskie albo anabaptistarum, wykorzenie z Korony i czas do rugowania ich albo do wyprzedania się za spólną stanom namową naznaczyć, starać się będą panowie posłowie.

Do tegoż accedit pium votum od JKMci nomine Reipublicae uczynione pod Beresteczkiem, żeby kościół in gratiarum actionem Bogu supremo triumphatori wystawiony był, przypomnieć JKMci mają.

Do gruntownego uspokojenia z postronnymi przystępując, z carem jmcją moskiewskim⁵⁷⁵ i inszymi pany, to jest królem jmcją węgierskim⁵⁷⁶, królem jmcją duńskim⁵⁷⁷ i kurfirstem jmcją⁵⁷⁸ także zawierając, konfirmować i aprobować wszystkie te pacta i foedera, żeby antestata reali amicitia [k. 805] nie praeiudykowała prawom i wolnościom naszym i w większe jakie intrygi, z jednych wychodząc, nie wdawała Rempublicam. Do czego pomoże siła originalium foederum et pactorum, których to aprobacyja stawać ma, widzenie i przeczytanie, której domagać się panowie posłowie mają.

Wojskom tak koronnym, jako i W. Ks. Litewskiego w ustawicznych pracach i służbie będącym słuszna ma być obmyślona satysfakcyja, koło której znosząc się z inszymi województwy, należytą i zasłużoną zapłatę koronnym z Korony, a Księstwa Litewskiego z tegoż Księstwa jako najprędzej obmyślawać będą. Starać się jednak o to, żeby od ichm. wojskowych,

⁵⁷⁵ *Aleksy I Michajłowicz Romanow.*

⁵⁷⁶ *Leopold I Habsburg.*

⁵⁷⁷ *Fryderyk III Oldenburg.*

⁵⁷⁸ *Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.*

a tym bardziej Księstwa Litewskiego, szkody po stanowiskach poczynione, także i stacje i chleby z dóbr ziemskich wybierane nie były i pobocznymi na wszystkie strony zajazdami nieznośne okupy wyciągane i z dóbr królewskich i Rzeczypospolitej nad słuszną i nad asygnacje po kilkakroć wybierane, praeviis comprobationibus iuratoriis likwidowane w zasługi im potrącone były. Których ichm. panów wojskowych jako braci naszej upraszać, żeby w tak zniszczonej i zdezelowanej Ojczyźnie nie chcieli extremam manum do ruiny przykładać wszystkich ćwierci zasłużonych upominaniem się, ale żeby portione zasług matkę swoją Ojczyznę podarowali mając i na to względ, że nie wszystkie ćwierci pro Patria certando służyli, ale niektórzy z ichmciów manu hostili praedominante nieprzyjacielowi adhaerendo żadnej nie dając Ojczyźnie usługi contrastare visi sunt. Więc i na to, że i my popolitym ruszeniem wspólnie z zaciężnymi obozami odprawialiśmy. A że W. Ks. Litewskiego wojska na zaciąg i zatrzymanie wojska wydanych od jw. hetmanów własnych kosztów przypominać raczy JKMc, w tym żeby satysfakcją ichm. panowie hetmani litewscy⁵⁷⁹ od W. Ks. Litewskiego odnieśli, [k. 805v] a nasi też koronni⁵⁸⁰ od Korony, przyczynią się singulariter i starać usilnie będą.

Zaciągnięte także na potrzebę Rzeczypospolitej tak do skarbu koronnego, jako i W. Ks. Litewskiego in fidei Rzeczypospolitej długi, aby należytą każdy odnosił satysfakcją w zapłacie ich i Rzeczypospolitej fides eliberowana była, starać się będą, tak jednak, żeby skarbowi W. Ks. Litewskiego obmyślona była z Wielkiego tegoż Księstwa effideiussio, a koronnemu także z Korony.

Do zapłaty wzwyż mianowanej wojsku obojga narodu przyczynić siłą mogą wakancje przyszłe salvis modernis possessoribus starostw, zwłaszcza niesądowych, aby do kilku lat intrata z nich obrócona była, a cognitionem intrat ich, żeby pewność była, sądom ziemskim albo grodzkim po województwach poruczyć.

Querele przytym przełożą na nieposłusznych wojskowych i na licentious, którzy Króla JMci, hetmańskich interdyktów nie słuchając, przeciwko wyraźnym prawom szlachecki stan agrawują różnymi egzakcjami i przeciwko słusznosci wyciąganiem różnych stacyi, a niektórzy z nich swowolniejsi na domy szlacheckie napadaniem i rabowaniem ich, co i teraz świeżo na różnych miejscach, a osobliwie w łukowskiej ziemi i w powiatach inszych województwa lubelskiego dzieje się i dzieje. Ze przed takimi wojskami ani należytych funkcji i wypraw ku potrzebie Rzeczypospolitej obmyślać i na wojenne przyspasabiać się ekspedycje nie możemy, prosząc za spólną

⁵⁷⁹ Paweł Jan Sapieha, hetman wielki; Wincenty Aleksander Korwin Gosiewski, hetman polny.

⁵⁸⁰ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki; Jerzy Sebastian Lubomirski, hetman polny.

z inszymi posłami namową, aby jakie medium i medela takowej opresyje znaleźć się mogła. O czym przeszle reasumować konstytucyje i o luźnej czeladzi, żeby nad zamiar pod chorągwiami nie było, sposób namówić.

[k. 806] A że wielka jako w zapłacenjach wojsku, tak też i w napadaniu z asygnacyjami do województwa dzieje się waryjacja, zabiegając obojgu życzymy, aby po województwach pewne pułki według proporcyjej zniszczonych i spustoszałych dóbr naznaczone były, pewne chorągwie, którym by województwo zapłatę obmyślało z podatków w tymże województwie do wydawania sejmem uchwalonych, które by, oraz chorągwie inszym, nie tylko dla chlebów napadać mając też tu w tymże województwie także sobie chleb ukazany w dobrach Rzeczypospolitej nie dopuszczali, ale przechodami ani konsystencyjami agrawować nie cierpieliby.

Rekompensa wielm. jejm. paniej wojewodzinej malborskiej⁵⁸¹ i jm. pana krakowskiego⁵⁸² względem Łęborka i Bytowa⁵⁸³ kurfirstowi jmc⁵⁸⁴ ustąpionego, ponieważ przez terażniejszą calamitatem Patriae inszych wielu w teje Koronie podobna sors napadła, że postradali wiele nie tylko Rzeczypospolitej, ale i swoich dziedzicznych dóbr, a żadnej rekompensy nie mają i nie domagają się, słusznie by i mianowanym ichmciom nie miała być czyniona, ale gratuito acceptum a Republica mieli by też gratuito referre eidem in hoc calamitoso statu Reipublicae, jednak i w tym jakowa nastąpi spólna z inszymi ichmciami namowa, non deerunt nasi panowie posłowie, byle takowa alienacja, jakowa jest w instrukcyjei namieniona, in lege publica non assecuratur. Toż o jejm. paniej starościnej łuckiej⁵⁸⁵ rozumieć się ma, żeby communi calamitati dała u siebie miejsce jako wszyscy dajemy i nie chciała ab aequae afflictis rekompensy.

Strony pana Gerarda Prenera, który 8000 zł na potrzebę Rzeczypospolitej łożył, podziękować a upraszać o dalszą uczynność w poczekaniu do czasów [k. 806v] szczęśliwszych, wolniejszych i większych intrat Rzeczypospolitej, jednak omnimodam gratitudinem oświadczyć.

Czopowe generalne i akcyza jako insensibile damnum akceptujemy, z tymi jednak kondycyjami, żeby tylko w miastach i miasteczkach generaliter omnibus wybierane były, a nie we wsiach, praecauto hoc, żeby targi miejskie nie przenosiły się do wsiów. Do tego, żeby w rękach administratorów województwa i szafunku tychże według skarbowych asygnacyi cum ratione skarbowi reddenda zostawały, z których to podatków

⁵⁸¹ Joanna Katarzyna z Radziwiłłów, wdowa po Jakubie Weiherze (zm. 1657).

⁵⁸² Stanisław Warszycki, kasztelan krakowski.

⁵⁸³ W oryginale: Lemburku i Bytowia.

⁵⁸⁴ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁵⁸⁵ Katarzyna z Sobieskich, wdowa po Władysławie Dominiku Zasławskim-Ostrogskim (zm. 1656).

proporcjonalnie naznaczonym chorągwiom swoim do tegoż województwa płacić mają egzekutorowie.

Piechoty wyprawa od województwa przeszłymi laudis przyjęta i teraz gotuje się na potrzebę Rzeczypospolitej, której wyprawę teraz najazd od wojska litewskiego z wielkim uciążeniem województwa przeciwko wszelkim asygnacyjom i też prawom retardat et impedit. A że już pierwszymi uchwałami uproszony od województwa jw. jm. pan lubelski⁵⁸⁶ przyjął zawiadywanie tą piechotą i oficyjerów na to zaciągnął, zawiódłszy się już odmieniać tego nie zejdzie się, prosić JKMc, aby proponowany oberster miał inszą od JKMc naznaczoną funkcję.

Miasto Gdańsk powinna wdzięczność i ukontentowanie z wielu miar odnosić ma za swoją całą i nienaruszoną fidem, którą stanom i Rzeczypospolitej we wszystkich przeszłych czasach okazjach luculenter oświadczyło, mają tedy panowie posłowie nasi do wspólnej z innymi ichm. ciem. regratyfikacyj przyłożyć się, tak jednak, żeby proponowane alienacje non praeiudicent albo jakich pericula albo incommoda Reipublicae non accersant.

Strony zafantowania pewnych dóbr w terażniejszej potrzebie [k. 807] Rzeczypospolitej, jako w instrukcyj JKMc wspominać raczy, życzymy, aby przedawaniem raczej starostw i dóbr na dożywotnie trzymania albo też wytrzymanie consularum Reipublicae.

Onera ciężkie pod takowy czas Reipublicae żeby aequaliter wszyscy in aequali Republica ponosili, przestrzegać tego mają panowie bracia nasi i prosić ichm. panów duchownych, aby mając wzgląd na communem calamitatem i na takową Rzeczypospolitej potrzebę chcieli do ratunku jej aequaliter concurrere, apponendo manum do zapłaty wojska z dóbr tych, które a Republica mają, partem aliquam intrat ich udzielając. Prosić i o to, żeby podatki i insze ekspedycje wojenne z tychże dóbr jako i insi ziemianie zarówno odprawować raczyli, prosząc i o to, żeby mniejszy i uboższy clerus, który ledwie o czym służbę Bożą odprawować ma, respectum a maiori clero i folgę w egzakcyjach odnosił.

Kościelne srebra przeszłymi czasami in subsidium Reipublicae po parafiach wybierane, które pietas przodków naszych i też nasza na chwałę Bożą i ozdobę kościołów elargita fuerat, jeżeliby teraz nagrody jakiej za to tymże kościołom od nas wyciągano, tedy pietati eidem nostrae committendum raczej, gdy Bóg nas wspomóż, a na żadną zapłatę w tak ciężkim naszym razie nie dać się pociągać według intencyj in bulla Coenae Domini deklarowanej. A cokolwiek z tychże mianowanych kościołów odebrano było, jako się to obróciło ratio exquirenda.

⁵⁸⁶ Andrzej Firlej, kasztelan lubelski.

Do klejnotu koronnych wolności krwią przodków naszych i dziełami odważnymi nabytego na zalecenie JKMc i też elektora brandenburskiego⁵⁸⁷ osoby w instrukcyjnej mianowane przypuścić, *exceptis arianae seu anabaptistarum sectae asseclis*, aby tym bardziej przychęceni po oświadczonych już [k. 807v] *speciminach* większy pochop brali *ad bene merendum de Patria*, przydając i naszą uniżoną instancją, aby Aegidius baro de Bremen odważnie przy Rzeczypospolitej całości przeszłymi ekspedycjami w Ojczyźnie naszej hetmanów i wielu innych *testimonio pro incolumitate Pana i Rzeczypospolitej prodigum sanguinis suae* pokazując się *et obiiciendo Reipublicae hostibus*, do indygenatu dopuszczony był. Także i Uliricus Venceslaus Biberstein baro aby *patru iuris communicationem* miał, który jest z domu ichm. panów Kazimierskich. Także i baro Alexander Reid. Tych wodzów jako i wyżej *testimonio* i inszych wielu łącznych ludzi na różnych pod Beresteczkiem, pod Warszawą i teraz w Zamościu okazjach kosztem, odwagą w każdej okazji Rzeczpospolitą zaszczycający, aby szlachectwem udarowany był, prosić będą panowie posłowie. Który to pan Reid i teraz kosztem swym piechoty cokolwiek na usługę Rzeczypospolitej przy piechocie województwa lubelskiego wystawić submituje się i sam odwagi czynić nie wzdryga.

Żołnierzów także dobrze zasłużonych i od wodzów ichmców zaleconych, zwłaszcza pana Jurycę i pana Złotawujca zalecić i żeby *compotes* tegoż klejnotu zostawali upraszać.

Divisio armorum, quae optimum stratagemma fungendarum in hoste virium bywa, jako najbardziej od nas i w nas *avertenda*, abyśmy *unitis viribus* wszelkim imprezom zwyczajem przodków naszych łącznie *resistere* mogli.

Sejmy według praw co dwie lecie i na nich *senatus consultorum ratio* i też skarbowe rachunki według praw [aby] odprawiały się, *curandum*.

[k. 808] Komisarze do ichm. panów hetmanów *sic stantibus Reipublicae casibus* dla prędszej obrady aby przydani byli, *instare*.

Z kancelaryjej koronnej aby prawom pisma przeciwne i też uniwersały z skarbu statui *derogantes* żeby nie wychodziły, prosić *singulariter*, to jest i o to, żeby *inconsulto tertio ordine consilia publica graviora non statuatur*.

Wyderkafy *ex bonis desolatis* jako mają być płacone, także *actie* na tych, którzy *sub hostili nomine* najeżdżali, rabowali a in *defensione* pobito ich, jako mają być instytuowane i dekretowane.

A ponieważ iż *sub motibus modernis* z dóbr królewskich, duchownych i szlacheckich poddani o różne *excessus inculpantur*, a za tym na Trybunał

⁵⁸⁷ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

przez sprawy statuitionis possessorowie zatrudnieni zostają i szkody niemałe stąd prowadzone oni do Trybunału i grodów ponoszą, tedy ichm. panowie posłowie domówią się, aby non per causam statuitionis, ale per causam ministrationis iustitiae takowe sprawy w grodach własnego powiatu sądziły się. A że też różnych umyślne sprawy statuitionis na to telo intentantur, aby samego posesora w jurament wprowadzić, a zatym dla takiego terminu uchybienia o succubitią i upadek sprawy przywieźć, przetoż wniosą ichm. panowie posłowie instancją, aby w takowych sprawach wszyscy possessores bonorum nie sami, ale per oconomum albo przez urzędniki swoje, że tych poddanych pozew w dobrach nie zastał i że onych w tychże dobrach nie mają, odprzysięgali się iuxta constitutionem województwa ruskiego anni 1588⁵⁸⁸. Nadto że w sprawach extraditionis subditorum terrestrium dotąd różne processa nie są skończone, a zatym przez publiczną calamitatem nie tylko tych poddanych egzystencją, ale też i samych wsi, miast i innych włości [k. 808v] osiadłość przez ogień zniesiona i tylko puste pola zostały, aby w takowych sprawach, ponieważ to przez wojnę stało się, była per ordines Regni postanowiona poena, gdzie by był in abnegabilis processus moderatio, a in principali za odprzysiężeniem się, że wieś została zniesiona i ci poddani per iniuriam belli wyginęli, libertas a causa była deklarowana.

Municyja, to jest dział sześć z Lublina do Księstwa Litewskiego wywieziona, aby przywrócona była i żeby emolumento Reipublicae cedat. Rzeczy także zabrane w Lublinie od wojska litewskiego różnej kondycyjej ludziom, szlacheckim i kupieckim, czego na kilkakroć sto tysięcy rachować się może, aby nagrodzone były albo w zapłatę wojsku potrącone. Także cokolwiek przez tychże wojskowych W. Ks. Litewskiego na stanowiskach i też w Lublinie summami, srebrem i też rzeczami nabrano, aby w zapłatę temu wojsku cedat.

Exempty żołnierzów aby wtenczas, gdy na stanowiskach chorągwie nie szły, a będącym in castris według konstytucyjej tylko in causis criminalibus et personalibus przyjmowane były.

Wybrańców i wójtostw lustracyja żeby reasumowana była, securitati bonorum et honorum przez popalenie i też laceratią actorum od nieprzyjaciół, aby prospecta sit. Desideria przy tym różnych ichmci imieniem województwa z prośbą ad ordines promovenda.

Jw. jm. pana wojewody krakowskiego⁵⁸⁹ za oświeconą księżną panną wojewodzianką wileńską⁵⁹⁰, siostrzenicą jmcı przyczyniającym się, aby suma od matki jejmci w dom Radziwiłłów wniesiona neutracona była

⁵⁸⁸ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 63.*

⁵⁸⁹ *Stanisław „Rewera” Potocki.*

⁵⁹⁰ *Anna Maria Radziwiłł, córka Janusza Radziwiłła i Katarzyny z Potockich.*

jako haereditas ta sama pozostała jejmci, ale ex benignitate et clementia Regia przywrócona była.

[k. 809] Za jm. panem wojewodą kijowskim⁵⁹¹, aby miastu Zamościowi nadane od sławnej pamięci przodków antecesorów JKMcI libertacje przywrócone były za jego też i od przodków i od samegoż jmci in Rempublicam merita, które nieprzestajnie przyczyniając i teraz świeżo, gdy Pan Bóg przez cnotę i stateczność tak samego jmci, jako i poddanych jmci z dobroci swej Boskiej od tego miasta początek konfuzyjej nieprzyjacielskiej ze wstydem odstępującego, a zatym i serce utraciwszy sromotnie odstępującego, cum reasumptione animorum obywatelów koronnych uczynił. W czym luboż i insze miasta dobrze zasłużone de Republica godne są łaski u JKMcI i Rzeczypospolitej, ale i to nad insze z Bożego sporządzenia pierwszy początek dobrego naszego przynoszące meretur specjalny respekt od JKMcI Pana i całej Rzeczypospolitej, o co prosić usilnie będą.

Za jw. jm. panem sandomierskim⁵⁹² dobrze in sago et toga Ojczyźnie zasłużonym wnieść także prośbę, którego starostwo spustoszone i przez urzędy ziemskie i grodzkie revisum ledwie vestigia intrat dawnych ma, aby naznaczone w nim pewne pensyje, jurgielta zniesione były i gdzie indziej przeniesione, jako to jm. pana chorążego sandomierskiego⁵⁹³ na to miejsce, gdzie indziej ukazawszy insze. Także i kwota kwarty aby zniesiona mogła być.

Za jm. panem kasztelanem lubelskim⁵⁹⁴, aby municyja to jest działo smok pod Warszawą za wolą JKMcI na potrzebę Rzeczypospolitej przywiezione i tam od nieprzyjaciela wzięta, nagrodzona była. Dezolacyja także w dobrach per colluuiem tatarską kilka niedziel leżących i przez inszych różnymi najeżdżających w dobrach tak w Markuszowie, jako i inszych uczyniona i z inszych także okazyjej wojsk, zwłaszcza z W. Ks. Litewskiego ad extremam fere ruinam przywiedziona, respekt specjalny od JKMcI i Rzeczypospolitej miała.

[k. 809v] Za jm. panem chorążym sandomierskim⁵⁹⁵ do królowej jejmci⁵⁹⁶ o dług, który włożywszy sumę na pewną arendę, a nie wybrawszy, ledwie co przez odjęcie i też insze zamieszanych czasów interweniencyje szkodę wielką na substancyjej swojej ponosi, [aby] mógł z miłościwej łaski królowej jejmci satysfakcyją mieć, prosić będą.

⁵⁹¹ Jan „Sobiepan” Zamoyski.

⁵⁹² Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski, starosta lubelski.

⁵⁹³ Marcin Dębicki.

⁵⁹⁴ Andrzej Firlej.

⁵⁹⁵ Marcin Dębicki.

⁵⁹⁶ Ludwika Maria Gonzaga.

Za jm. panem starostą piotrkowskim⁵⁹⁷ także, aby przy łasce JKMcI został się, a jm. pan wojewoda ruski⁵⁹⁸ insze z szcudroblivej łaski Pańskiej jako mentissimus w nagrodę otrzymał dobra, prosić także będą.

Za jm. panem Kalinowskim, także za jm. panem Krzysztofem Koźmińskim i za jm. panem Potockim w ręku i więzieniach nieprzyjacielskich za mężne i odważne pro Republica dzieła zostawający, aby respekt osobliwy raczył JKMcI mieć i de mediis eliberowania ich obmyślić, uniżoną wniosą instancją.

Za jm. panem Kazimierskim także, wielkim in Republica multis nominibus człowiekiem, calamitatibus publicis prestum upraszać JKMcI, aby ten, który dworek swój warszawski na kuchnię królewską podarował, mógł teraz spiżarnią za kuchnię opatrzony być.

Za jm. panem [Prandotą] Dzierżkiem lubo postremo loco, jednak mentis z bratem swoim aequali z inszymi wyższymi w Ojczyźnie za dzieła swe i funkcje królom panom i też hetmanom wiadome, aby ukontentowany był, także za zasługi zmarłego brata⁵⁹⁹ jako i za swoje własne, instabunt panowie posłowie.

Za jm. panem pisarzem bielskim Krzysztofem z Żalego Żelskim prosić panowie posłowie będą, któremu contra pacta conventa unionis z W. Ks. Litewskim odjęta jest dawno od JKMcI conferowana przez księcia jm. pana podczaszego W. Ks. Litewskiego⁶⁰⁰, aby ta sprawa sądzona sądem asesorskim od JKMcI była.

[k. 810] Za jm. panem pisarzem łukowskim Wacławem Kosińskim wniosą także instancją, aby jego dobra Ciężkowizną nazwane in fundo civili Łucoviensi existentia tak, jako je teraz trzyma, były iuri terrestri adscripta.

Za kościołem także łukowskim, który ze wszystkimi budynkami do niego należącymi przez nieprzyjaciela w roku przeszłym spalony jest, a proboszcz tego miejsca świeżo nastąpiwszy sufficientes na reedyfikację mieć nie może proventus, a zwłaszcza, że zboża legowane na kościół żołnierz pozabierał, wniosą prośbę panowie posłowie, aby z akcyzy tamtego miasta Łukowa albo skądinąd na zbudowanie kościoła naznaczona była.

Za ojcami także bernardynami łukowskimi ubogimi, pożywienia słusznego nie mającymi, prosić o młynek pusty Powazy nazwany, żeby do klasztoru ich inkorporowany był.

Za mieszczany także lubelskimi w ciężkościach ich niemających, które w ustawicznym posłów przejeżdżaniu, także i inszych tak publicznych, jako i prywatnych od wojsk różnych i innych uciskach, na które spezy wielkich

⁵⁹⁷ Jerzy Ossoliński, rotmistrz królewski.

⁵⁹⁸ Stefan Czarniecki.

⁵⁹⁹ Krzysztof Dzierżek.

⁶⁰⁰ Michał Kazimierz Radziwiłł.

nie mają, skąd potrzeba levamen jaki z łaski Pańskiej i Rzeczypospolitej [aby] mieli, a specialiter o umniejszenie simple podatkowej i poborowej. Także i o libertacją jaką proszą i o sposób tak długów dawnych dla płacenia podatków zaciągnionych, jako i świeżych retentów wypłacenia, gdyż cechy zniszczone, rzemieślnicy poustawali, przedmieścia popalone, ludzi ledwie czwarta część od przeszłych czasów wystarczyć podatku, i stąd coraz to większe długi zaciągają się, nie mogą. Prosić tedy za nimi panowie posłowie będą.

Za mieszczany także łukowskimi i za Żydami, żeby pogorzenia i spustoszenia ich ratio w podatkach habeatur, prosić panowie posłowie będą.

Za panem Sołtykiem także wniosą panowie posłowie nasi instancją [k. 810v] do JKMci.

Za mieszczany parczewskimi tak od nieprzyjaciół, jako i od inszych ustawicznych ucisków żołnierskich zniszczonymi a ledwie nie funditus zniesionymi wielkiego respektu i kommizeracyjnej potrzebującymi prośbę wniosą ichm. panowie posłowie, aby libertacjami jakimi udarowani byli.

Prócz tego wszystkiego cokolwiek panowie posłowie nasi in rem et commodum bono publico całej Ojczyźnie i też województwa naszego będą baczyli i rozumieli, luboć by nie było expressum, czynić to spólną ręką z inszymi ichmciami avertendo nequid detrimenti Respublica, libertas, iura Patriae et immunitates cuiuscunque status patiantur, starać się i czynić będą powinni.

Co wszystko fidei et conscientiae ichmciów jako poufałych braci naszych poruczamy.

Datum w Lublinie, die 25 mensis iunii a. D. 1658. Jerzy Szornel sędzia ziemski lubelski marszałek sejmiku województwa lubelskiego.

XC. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1658 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Nie wiadomo, czy doszedł do skutku, brak bowiem wzmianki o deputacie województwa lubelskiego na kadencję 1658/1659.

XCI. Sejmik relacyjny w Lublinie 10 września 1658 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmu zwyczajnego zakończonego 30 VIII 1658 r., Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 422. Por też ASWK, t. II, cz. 2, s. 649.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 10 września 1658 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 83, k. 1376v–1381v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Paweł Borzęcki wojski kijowski, deputat Trybunału Koronnego, marszałek sejmiku 13 IX 1658 r. [feria sexta pridie festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1658]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 286v–289 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 475–480 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 150–158v – kopia.

[k. 1376v] My rada dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik relationis pro die 10 septembris złożony zgromadzeni, takążmy zgodną postanowili uchwałę.

Naprzód wzięwszy przed się zapłatę wojsku według ordynacyjnej sejmu blisko przeszłego⁶⁰¹, chcąc je w zasługach według możności Rzeczypospolitej tak zniszczonej jakokolwiek ukontentować [k. 1377] i do dalszej usługi Ojczyzny zachęcić i pociągnąć, dwadzieścia i półszosta [25,5] poborów korespondującą sumę przez ichm. panów posłów naszych równo z innymi województw posłami pozwołoną, mając *authoritate legis in modo contribuendi potestatem*, takim sposobem wypłacenie i wydanie tych podatków postanawiamy.

To jest a *publicatione laudi praesentis*, ponieważ Trybunał Radomski *accelerat*, *intra decursum sex septimanarum inclusive* te dwadzieścia półszosta poborów *cum abiuratis* we wsiach *desertatorum tantum*, w miastach zaś i miasteczkach *ratione szosów i conflagratorum* wydać *praesenti laudo sub poena in constitutione expressa* obligujemy się. A że wzwyż mianowanych poborów dwudziestu półszosta *sine abiuratis efficientem summam* do skarbu wnieść potrzeba, tedy *ex desertatis agris* jakoby ze czwartej części łanu albo włóki po gr 8 *iuxta existentiam* ksiąg i kwitów poborowych, lubo a *non existenti fructu* przycięższa tak zniszczonego czasu *pensio*, pozwalamy. A gdzie stajami i kawalcami *posiano*, tedy te stają zasiane w jeden łan albo półłanek, więc i zagrody *iuxta existentiam longitudinis* półłaneków i ról kombinowawszy *praevia iuramento noviter praestando*, które tylko *intra decursum quatuor septimanarum* odprawować się mają. A jeżeliby kto *prae fixum tempus negligeret*, tedy *uti ex possessionis*, według jednak kwitów poborowych [k. 1377v] płacić będą powinni.

Do tego uważając dla ciężkiego spustoszenia wielkie *abiurata*, na założenie tych defektów abychmy mogli te tak wielkie sumy wypłacić, wkładamy na *impossessionis cuiuscunque status et ubivis commorantes*, ponieważ *in defensione Reipublicae* pozostają a jednak *beneficio* onej zażywając z rozmaitych sposobów, jako wyderkałów, interes[ów], handlów żyją i bogacą się, aby od 100 zł po 3 zł na wszystkie już dwadzieścia półszosta poborów *pro una vice sub confiscatione bonorum omnium et summarum* płacili. Także w miastach większych, jako w Lublinie, faktorowie ci, co na miejscu samych kupców zawiadują sklepami, kramami i materyjami różnymi *quilibet ex persona sua* po zł 12, od czeladzi kupieckich, którzy się za towarzysze liczą po zł 3, od mniejszych faktorczyków albo chłopców po zł półtora, od wszelakiego zaś rzemiosła towarzyszków po zł 1,

⁶⁰¹ *Zob. Vol. const, t. IV, vol. 1, s. 381–382, 421–423.*

od chłopców zaś ich po gr 15, od drążników, którzy prędko zarobek mają po złotemu na wszystkie także dwadzieścia półszosta poborów pro una vice płacić mają. Od inszych zaś luźnych, jako piwowarów, po gr 12 na każdą simple, a od mniejszego obejścia ludzi luźnych, to jest venachtów, przekupek, woźnic, parobków, szynkarek, kucharek, więc i żydowskich czeladzi chrześcijan magistratus każdej jurysdykcyej ze wszystkich generaliter kamienic, dworów, domów duchownych, [k. 1378] szlacheckich i miejskich rejestra spisać, a według nich po pół złotego odebrawszy (nie inkludując samych gospodarzów w przerzeczonych dworach szlacheckich, duchownych i miejskich, którzy osobne kontrybucyje według prawa oddać powinni) do rąk jm. pana poborcy oddać ma. Też mają pensyje i po inszych miastach i miasteczkach królewskich, duchownych i szlacheckich, zwłaszcza nie bardzo spustoszonych, magistratus civilis z wiadomością i dozorem podstarościch albo urzędników swoich od takowych ludzi wyżej opisanych odbierać i do rąk także jm. pana poborcy lubelskiego i jego sukkolektorów oddawać.

Do tego respektem wielkiej dezolacyjnej, mając lege publica in complementum agrariorum contributionem, akcyzę generalną po wszystkich generaliter miastach i miasteczkach królewskich, duchownych i szlacheckich według konstytucyjej na przeszłym sejmie uczynionej nie tylko a victualibus et liquoribus, ale od towarów wszelakich et omni mercatura et re vendibili póty, póki konstytucyją rewokowana nie będzie, postanawiamy deklarując pensionem a videntibus towarów, a victualibus zaś ab ultimis consumentibus po 2 gr od złotego, której akcyzy wedle konstytucyjej żaden cuiuscunque status et praeminentiae uchranić się nie będzie mógł. Dla czego kupcy, Szkoci, kramarze wszelakich towarów rejestr wszystkich towarów prawdziwy z podpisem rąk swoich iudicio causarum fisci oddać mają i według tego rejestru akcyzę jako i inni wszyscy do rąk jm. pana poborcy płacić powinni będą. Ażeby tego prowentu nikt się nie uchranił, tedy targi jeśliby kto chciał we wsi, przy kościele stanowić sobie, one praesenti laudo sub amissione rerum [k. 1378v] znosimy, zlecając tego egzekucyją officio castrensi. Od wina zaś, petercimentu, małmazyje, seków od beczki akcyzy nie więcej nad zł 8 wybierane być ma. Którą to takową akcyzę wszyscy wzwyż pomienieni sub poenis in constitutione novella descriptis płacić mają.

In supplementum tychże defektów et abiurat postanawiamy czopowe generalne po wszystkich miastach, miasteczkach szlacheckich, duchownych i królewskich od wszelakich likworów gdziekolwiek i na jakichkolwiek gruntach, jurysdykcjach, domach królewskich, duchownych i szlacheckich w miastach, miasteczkach będących albo na szynki od nich wydających wedle opisu prawa pospolitego i świeżej konstytucyjej,

które nie zasłaniając się prerogatywami, libertacyjami ani żadnymi konflagratami wszyscy generaliter płacić będą powinni. Od win zaś różnych wzwyz pomienionych od każdej kufy i beczki czopowego po zł 6, a z osobna kupcy, którzy inducunt wina według instruktarza po zł 2 płacić winni będą. Które to czopowe ad praesens uchwalone póty currere w województwie naszym deklarujemy, póki by znowu konstytucyją nie było revocatum.

A tych obojga podatków, tak akcyzy, jako i czopowego, zlecamy ichm. panom urzędnikom ziemskim i grodzkim, także i deputatom anteriori laudo naznaczonym, aby dyspozycją jako najlepszą uczynili i jeśliby się im to zdało commodius w województwie te podatki per partes arendować, tedy praesenti laudo dajemy ichmciom plenariam w tym potestatem, aplikując przy tym i uchwalając [k. 1379] furmankę i prasołkę jako z dawna w województwie naszym przy czopowym bywała i należała. Których to podatków do nowej dyspozycyjej zaczęcie ma się od sejmiku rellationis zaczynać, interea vero do kadencyje sędów niżej mianowanej u dawnych administratorów w dyspozycyjej zostawać ma.

Insuper na wypłacenie tak wielkich sum wszystkie retenta tak dawniejszych poborów i czopowego ab anno 1654, jako i przeszłych 24 i 15 poborów i inszych, które by wybierali, cokolwiek jest reszt przy panach poborcach dawniejszych i pośledniejszych, także administratorów czopowego praesenti laudo naznaczamy. Których wszystkich podatków tak przeszli, dawniejsi panowie poborcy, jako i pośledniejsi, więc i panowie administratorowie czopowego indilate dochodzić i inwentować sub ponis in constitutione descriptis mają.

Dla których retent pomienionych wszelakich podatków tak przeszłych, jako i terażniejszych uchwalonych sądy generalne causarum fisci anteriori laudo postanowione z naznaczonymi urzędnikami i deputatami praesenti laudo reassumimus i onym czas zaczęcia, to jest lubelskich vigesima tertia [23 IX], a łukowskich decima sexta praesentis [16 IX] naznaczamy, od których sędów sine legali impedimento absentować się panowie deputaci nie mają.

Na których sędach wszystkim retentorom tak poborów dawniejszych i świeższych zatrzymanych, akcyzy i czopowego termin sine quavis adcitatione terażniejszą uchwałą naznaczamy. Których retentorów delatę panowie [k. 1379v] poborcy i panowie administratores czopowego i akcyzy do sądu podać powinni, a którzy by retentores terminu na tych sędach absentować chcieli, tedy panowie poborcy i panowie administratorowie rozprawić się z nimi, non obstantibus condemnatis, powinni będą. A którzy by in condemnationibus persistent, na tych executionem panowie poborcy i panowie administratorowie urgere powinni.

Po których skończeniu sądów, kadencyją drugim sądom 7 octobris naznaczamy, na które sądy stawić się będą powinni sami tylko panowie poborcy i panowie administratorowie z sukkoletorami swymi wszelakich podatków przeszłych czasów usque ad 23 mensis praesentis [23 IX] w województwie wybieranych albo administrowanych i przed tym sądem dostateczną kalkulacją uczynić. Któremu sądowi dajemy moc i władzę, wysłuchawszy rachunków, dekretami ex persolutis tam iuxta dispositionem województwa, quam illatis in thesaurum summis uwolnić.

A jeśliby po inszych miasteczkach sąd generalny fisci inakszej nie mógł czopowego i akczyzy uczynić dyspozycyjej, jeno in administrationem magistratui civili cum comprobatione iuramenti puścić, tedy dla odebrania jej i wysłuchania rachunków tenże sąd kadencyją dalszą sądów in decursu każdego miesiąca sobie naznaczyć ma.

A że constare ad praesens nam nie może, jeśli te przez nas uchwalone podatki sumie dwudziestu półszosta poborów [k. 1380] korespondującej wystarczyć będą mogły, tedy sejmik sobie sub eodem vigore et robore pro die 14 octobris składamy i naznaczamy, na którym powinni będziemy defectus, jeśliby się manifeste pokazały, supplere nowymi podatkami, jakie się będą zdały.

Do których poborów wybierania ledwie nie invitum użyliśmy i obrali za poborcę jm. pana Pawła Hańskiego, któremu salarium za prace zł 2000 od tych podatków praesenti laudo naznaczamy, a w łukowskiej ziemi do wybierania podatków albo poborów jm. pana Wojciecha Oknińskiego podwojewództwie łukowskiego, naznaczając mu zł 600 salarii obraliśmy.

Z których to wszystkich generaliter podatków zlecamy panu poborcy naszemu i łukowskiemu, aby asygnacje jw. jm. pana wojewody krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego⁶⁰², także jm. pana Ludwika Niezabitowskiego stolnika braclawskiego, porucznika i pułkownika JKMci pułku, także i jm. pana Stanisława Widlicy Domaszewskiego starosty łukowskiego i rotmistrza JKMci, potrąciwszy ile który ad rationem wzięł z ichmiców, jako najprędzej odebrawszy asygnacją kwity i asekuracje skarbowe wypłacili.

Więc że na posilenie wojsk Rzeczypospolitej w krajach pruskich spustoszonych będących prowiant na sejmie postanowiony jest, tedy według opisu konstytucyjej około prowiantu uczynionej submitujemy się ad diem 30 septembris wszyscy zapłacić lubo pieniądźmi, [k. 1380v] lubo leguminami wydać sub poena in eadem constitutione, tum et foro expressis poena videlicet triplici pensione et duplici quatuordecem marcarum ex

⁶⁰² Stanisław „Rewera” Potocki.

instantia prowiantmagistra⁶⁰³ województwu vindicanda, ziemia lubelska presse do Kazimierza, a ziemia łukowska do Stężycy salvis abiuratis desertatorum oddać i odwozić powinna.

Do którego odebrania prowiantu uprosiliśmy z lubelskiej ziemi jm. pana Wacława Stoińskiego komornika ziemskiego lubelskiego, a w łukowskiej ziemi tegoż jm. pana Oknińskiego poborcę obranego, naznaczając obiema ichm. salaryją po groszy półpiąta [4,5] z łanu, które salarium zaraz powinniśmy przy oddaniu pieniędzy albo odwozie prowiantu oddawać. Którzy ichm. panowie prowiantmagistrowie województwa naszego o najęciu spichlerzów tak w Kazimierzu, jako i w Stężycy, więc i o złożeniu nie dalej nad te miasta prowiantu powinni się z jm. panem chorążym sandomierskim i generałem prowiantmagistremznosić, o której uchwale takowej zleciliśmy i my jm. panu dyrektorowi sejmiku naszego jm. panu generał prowiantmagistrowi oznajmić.

Obranie rewizorów do ksiąg grodzkich, ziemskich i granicznych in hoc motu Reipublicae powaryjowanych i popsowanych, sąd generalny causarum fisci użyć ichmci do zrewidowania tych ksiąg. Zesłanie zaś obranego komisarza na litewskiego wojska komasyją do przyszłego sejmiku odkładamy.

A ponieważ jm. pan Franciszek Wysocki komornik [k. 1381] ziemski lubelski, poborca nasz przeszły z poborów dziesięciu, także i z czopowego winnego i piwnego ze wsiów, które in anno 1650 wybierał, naprzód skarbowi Rzeczypospolitej dosyć uczynił, na co kwit skarbowy produkował, a potym i województwu sufficientem przed ichmciami ex medio nostri do rachunków deputowanymi uczynił calculationem, okrom sumy 1045 zł i gr 19 in retentis za banicyjami pokazanymi, którą aby jako najprędzej u retentorów wybrawszy, do rąk jm. pana poborcy naszego terażniejszego albo jako sądowi generalnemu fisci nie tylko w tej reszcie, ale i względem dawniejszych retent przez wszystkich poborców i administratorów odzyskania i oddania zdać się będzie realiter oddał, praesenti laudo onemu iniungimus, a teraz pomienionego jm. pana komornika ziemskiego lubelskiego i sukcesorów jego z podatków zwyż pomienionych iuxta exigentiam laudorum nostrorum ex integro przezeń za kwitami wypłaconych kwitujemy i wolnym czynimy, i onemu na przyszłym da Pan Bóg sejmiku, gdy summam restantem zł 1045 i gr 19 wybraną realiter województwu odda, kwit zwyczajny osobny ręką jm. pana marszałka sejmiku naonczas naszego nomine omnium nostri podpisany dać submitujemy się.

Które to laudum nasze dla prędszej wiadomości obywatelom powiatów naszych zleciliśmy, aby urzędy grodzkie w miastach publikowali i jm.

⁶⁰³ Marcin Dębicki.

panu Pawłowi [k. 1381v] Borzęckiemu wojskiemu i deputatowi kijowskiemu, natenczas marszałkowi sejmiku relationis imieniem naszym ręką podpisać i do grodu podać.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom naszym zwyczajnym, die 10 septembris a. D. 1658. Paweł Borzęcki wojski i deputat kijowski, marszałek koła sejmiku relationis mp.

XCII. Sejmik z limity w Lublinie 14 października 1658 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały sejmiku relacyjnego z 10 IX 1658 r. (zob. nr XCI).

1. Laudum sejmiku lubelskiego 14 października 1658 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 83, k. 1527v–1530v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 17 X 1658 r. [feria quinta pridie festi Sancti Lucae Evangelistae a. D. 1658]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 289–290 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 480–483 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 160–165 – kopia.

[k. 1527v] My rada, dygnitarze, urzędnicy województwa [k. 1528] lubelskiego zjachawszy się na dzień dzisiejszy ex laudo anteriori relationis naznaczony, a to względem supplementu defectum podatków, jeśliby sumie korespondującej dwudziestu półszosta poborom [25,5] nie wystarczyła, w czym aby skuteczną mieliśmy informacją, uprosiliśmy byli sądu województwa naszego fisci, aby juramenta względem desertat weryfikował, czego iż w tak ścisłym czasie uczynić nie mogli, zacych co by za defecta były informować się nie możemy, takową zgodną teraz między nami czynimy namowę.

Naprzód sejmik sub eodem vigore et robore pro 22 novembris prolongujemy, na którym wszystkie abiurata województwa naszego ichm. panowie regentowie obu kancelaryi, lubelskiej i łukowskiej ut producant mieć chcemy.

Ażeby skuteczną mieliśmy informacją, co nam ta z retentów jako i od panów poborców i administratorów przeszłych akcyzy i czopowego arendarzów przez te lata przeszłe trzymających accedere ma, upraszamy ichm. panów deputatów, aby na tydzień przed sejmikiem zjachawszy się tu do Lublina sądy swe przez cały tydzień kontynuowali. Na które sądy stawić się wszyscy exactores sine adcitatione powinni będą, także i jm. pan [Władysław] Jaraczewski przeszły administrator skarbowy, i przed tymiż ichm. pany deputatami kalkulacją skuteczną uczynić powinni będą. Pobory także teraz postanowione wszyscy [k. 1528v] wedle abiurat przed sejmikiem oddać do pana poborcy powinni będą.

Ażeśmy przepomnieli w pierwszym laudum zagród pustych, tedy teraz z pustej zagrody szelągów 5 każdy płacić do skarbu powinien będzie

wedle kwitów poborowych, także i o retenta dawne dziś zaraz panowie deputaci sądzić mają i pro executione do grodu odesłać osądzonych. A cokolwiek z retentów accedet, w tym czasie już nie do pana [Jana] Poniatowskiego, ale do pana [Pawła] Hańskiego oddawać będą, na co kwity pan Hański dawać ma panu Poniatowskiemu. Z akcyzy też i czopowego pieniądze tenże pan poborca odbierać powinien.

A upatrując, iż w wybieraniu akcyzy przeszkody są niemałe, zleciliśmy jm. panu [Janowi] Maszkowskiemu burgrabi naszemu lubelskiemu, a w łukowskim panu Janowi Korzeniowskiemu, aby *authoritate sua tueantur* wszystkich egzaktorów i krzywdy czynić im nie dopuszczali, a *salarium* panowie deputaci onym za pracę ich naznaczyć mają.

A widząc, iż sądy w długą idą, dla których zostając koszt niemały ichm. panowie deputaci mają, tedy *habita ratione sumptuum* każdemu z ichmciów po zł 100 *protunc* zasiadającym naznaczamy z akcyzy. A że jm. pan [Baltazar] Trembiński *continue* przedtym i teraz na sądach tych zostawał, tedy jemu samemu zł 150 naznaczamy. A jeśliby *propter legalitatem* który z ichm. panów deputatów zjechać nie mógł, przez co by sądy wakować musiały, przeto przyczyniamy do pierwszym [k. 1529] *laudo* naznaczonych panów deputatów jm. pana Pawła Szornela cześnika sanockiego i jm. pana Jana Poniatowskiego komornika granicznego i jm. pana Pawła Uniszowskiego podwojewódzkiego lubelskiego w lubelskim, a w łukowskim pana Marcina i Jana Piotrowskich i pana Jędrzeja Rozwadowskiego.

A że niemała *exactia* tam in *victualibus*, jako i towarach przedaniu nastąpiła, tedy jm. pan podwojewodzi lubelski *taxę* wedle dawnego prawa, przybrawszy do siebie urzędników z prawa należących, jako najprędzej *expedire* ma, po której odprawieniu aby nic drożej nie przedawano, dozór urząd należyty wedle prawa mieć ma.

Więc iż niemała szkoda przez wojsko litewskie w województwie naszym stała się, o czym *querimonias* panowie posłowie nasi na sejmie czynili i otrzymali *per constitutionem* obietnicę nagrody ukrzywdzonym, dla czego i komisarze *per constitutionem* naznaczeni⁶⁰⁴, teraz aby tedy *innotescat* każdemu czas krzywd swoich deponowania, tedy sejmik naznaczają panowie komisarze, a przed tym czasem po parafiach przez uniwersały swe obwieszczą a stosować się w tym wszystkim do konstytucyj o tym napisanej będą.

Niemała też część braci naszej w województwie dopominało się, iż *prowiant* panu Zielińskiemu wydali, tedy iż to do koekwacyjej należeć ma, tym postanowieniem naszym obwieszczamy, aby każdy na przyszły sejmik kwity z odebrania *prowiantu* przez pana Zielińskiego produkował.

⁶⁰⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 381–382.*

Względem zaś pieniędzy na piechotę przez sługi jm. [k. 1529v] pana lubelskiego⁶⁰⁵ wybranych, iż nam non patet wiele doszło, [--]^a tedy to do przyszłego sejmiku deferujemy, na którym jm. pan lubelski, iż urgent bracia, aby im oddano było, ma dać deklaracją swoją i każdemu z ichmciów uczynić justyfikacją. Jednak jeśliby jmc tego nie uczynił, wolny każdemu rekurs ukrzywdzonemu inter causas fisci swego będzie dochodzić.

A iż ichm. księża plebani, którzy wytykają dziesięciny, do poborów nie chcą się przykładać, tedy kędyby takowy znalazł się, wolno będzie possessori wedle dawnego prawa zatrzymać decymę, a gdzie zaś ksiądz nie wytyka, nie powinien się possessor zasłaniać tym, ale zapłacić de proprio.

Znajduje się też wiele takich, co foralia przeciwko prawu w mieście Lublinie wybierają, przez co impediment publicznym podatkom, jako akcyzie i czopowemu dzieje się, przeto wynaleźć sposób ichm. panowie deputaci mają na takowych egzaktorów i aby tego więcej nie było przestrzec i sądzić surowo, nie prejudykując dawnemu prawu i foro.

Prowiant z łukowskiej ziemi iż dotąd dla pułku książęcia jmc Radziwiłła nie wydany, tedy aby jaka na potym non subsequatur na prowiant ten exactia żołnierska iniuriosa, zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu, aby list do jm. pana marszałka koronnego, hetmana polnego⁶⁰⁶ i do jm. pana chorążego sandomierskiego, prowiantmagistra wszystkich województw⁶⁰⁷, imieniem województwa naszego [k. 1530] napisał.

Więc patrząc na inopiam podatków naszych, a chcąc quam sufficientissime uiścić się skarbowi, wspomniawszy sobie na ekspedycyje w przeszłych czasach, któreśmy przy zrujnowaniu nieprzyjacielskim i wojsk swych odprawowali, do czego względem pospolitego ruszenia i Żydzi też sumę pewną dawać powinni byli, tedy ponieważ na chrześcijany jest pogłównie ustanowione w inszych województwach, a na Żydów tylko jedną sumę pomienioną 70 000 zł naznaczono, tedy praesenti laudo uchwalamy pogłównie na Żydy po wszystkim generaliter województwie i dobrach tak królewskich, duchownych i szlacheckich i wsiach, i aby wszyscy gospodarze płacili po taleru od głowy, a od dzieci po złotym mieć chcemy. Dla którego wybrania powinni będą starsi Żydzi i szkolnicy w każdym mieście zarejestrowawszy pieniądze od głów wybierane, wybrawszy ab actu praesenti za niedziel 4 do Lublina tak z miast większych, jako i mniejszych miasteczek oddać do poborcy. A z tymi regestrami Żydzi starsi i szkolnicy przyjechać mają i przed ichm. pany deputatami regestra poprzysiąc z sprawiedliwego wybrania, jm. zaś pan poborca przed tymże sądem juramenta

⁶⁰⁵ *Andrzej Firlej, kasztelan lubelski.*

⁶⁰⁶ *Jerzy Lubomirski.*

⁶⁰⁷ *Marcin Dębicki.*

żydowskie dedukować ma dla likwidacyjnej, wiele z tego pogłównego re-
cedet. Ażeby żaden dziedzic nie negował takowej egzakcyjnej, albo dzier-
żawca, albo starosta w miasteczkach tak królewskich, duchownych, jako
i szlacheckich, tedy forum takowemu refraganti pod sądem województwa
naszego deputackim inter causas fisci praevia ad citationem naznaczymy.

[k. 1530v] Więc że każdemu debetur słuszna satysfakcja za wygo-
dę, którą że jm. pan Tomasz Zaporski skarbnik lubelski przed kilka lat
in fidei województwa uczynił był i znaczną sumą wygodził, której sa-
tysfakcja u Szmerla Żyda arendarza czopowego naznaczona mu była, że
jej tedy nie wypłacił ten Żyd i zostało zł 3000, tedy tę sumę z poborów
w dzierżawach i majątnościach jm. pana skarbnika zatrzymanych, a przez
dekret płacić nakazanych panowie poborcy potrącić i defalkować powinni
będą, w czym panów poborców nastąpić województwo obiecuje. Proces
jednak o sumę zatrzymaną na kamienicy Szmerlowej jm. pan podśędek
chełmski⁶⁰⁸, za którego poborstwa sumę tę mianowaną zatrzymał Szmerla,
skończyć i kamienicę ad fiscum województwa, non obstantibus quibusvis
impugnationibus et praetensionibus quarumvis personarum, odebrać po-
winien będzie.

Te tedy zgodne nasze namówione puncta zleciliśmy jm. panu marszał-
kowi naszemu do grodu naszego lubelskiego z podpisem ręki jego podać.
Datum w Lublinie, die 14 octobris anno 1658.

^a Zostawione wolne miejsce na jeden wyraz.

XCIII. Sejmik z limity w Lublinie 22 listopada 1658 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały sejmiku z 14 X 1658 r. (zob. nr XCII).

1. Laudum sejmiku w Lublinie 22 listopada 1658 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 290–290v – kopia; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 103–104 – ko-
pia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 483–484 – kopia.

[k. 290] My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lu-
belskiego tu do Lublina na dzień dzisiejszy to jest 22 miesiąca listopada
authoritate pierwszego sejmiku naszego tu w Lublinie odprawionego
zgromadzeni, lubośmy przy konsultacjach naszych to potissimum in
votis mieli, abyśmy byli modos et rationes [k. 290v] jako najsposobniej-
sze w tak utrapionym czasie Ojczyzny najlżejsze inire mogli, za którymi
by się i w podatkach przez Rzeczpospolitą uchwalonych z inszymi woje-
wództwy koeqwować i zapłatę żołnierzowi jako najprędzej na komisyją
blisko przypadającą obmyślić byli mogli. Ale że per rationem temporis

⁶⁰⁸ Zbigniew Sługocki.

w nieodebraniu od niektórych retentorów rationum et calculationum przyjąć żeśmy nie mogli do tego, przeto czas tedy tej kalkulacyjej i sejmiku naszego do dnia 30 miesiąca decembra, który będzie w poniedziałek po Bożym Narodzeniu blisko przyszłym pierwszy odkładamy, gdzie zjechawszy na to miejsce jako konsultacyjom uprzywilejowane i przejrzawszy się in rationibus województwa i podatków uchwalonych sposób wydania ich, i jeśliby w czym defect był, supplementu słusznego znajdziemy i obmyślimy. A tymczasem pobory i insze podatki przez nas na przeszłych sejmikach uchwalone panowie poborcy wybierać, a którzy by na retentach zostali, do sądu na to postanowionego onych pociągać, na których potem po otrzymanym dekrete lubo kondemnacie urząd grodzki nieodwłoczną egzekucyją czynić będzie powinien, tak aby przed komisją wszystkie re-tenta od retentorów wybrane być mogły.

Należy i na tym województwu, aby prowiant, który jm. pan Zieliński wybrał, był nam ad coequationem przyjęty, który że niektórzy wydali a niektórzy zatrzymali, przetoż bracia, którzy go wydali sami się powinni na przyszły sejmik z kwitami dla porachowania co kto dał i wiele województwu przyjdzie in coequationem, jako ile mamy sami w tym koeqwo-wać, aby nikomu krzywda nie była, ponieważ in pari omnium iugo par ma być onus. Więc i na piechotę łanową, do którejeśmy stawienia uprosili byli jm. pana lubelskiego⁶⁰⁹ wiele się braci znajduje co nic nie dali, żeby się z nich którzy dali koeqwowali, albo żeby się tym, którzy dali nagrodziło albo w podatki potrącono było, sposób ma być naleziony.

Którą to zgodną i umowę i uchwałę zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego z podpisem ręki jego do akt grodzkich lubelskich dla wiadomości wszystkich podać.

Działo się w Lublinie u ojców Dominikanów, die 22 novembris a. D. 1658. Mikołaj z Konar Słupecki marszałek sejmiku województwa lubelskiego.

XCIV. Sejmik z limity w Lublinie 30 grudnia 1658 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały sejmiku z 22 XI 1658 r. (zob. nr XCIII).

1. Laudum sejmiku w Lublinie 30 grudnia 1658 r.

Rkp. 1. APL. CLRMO 85, k. 1–2 – oblatą (fragment; brak początku); w grodzie lubelskim oblatował – najprawdopodobniej – Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 4 I 1659 r.; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 290v–291v – kopia; stąd początkowy fragment laudum brakujący w CLRMO 85; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 104–106 – kopia; **Rkp. 4.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 484–486 – kopia.

⁶⁰⁹ Andrzej Firlej, kasztelan lubelski.

[Ossol. 217/II, k. 290v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko województwa lubelskiego rycerstwo tu do Lublina na dzień dzisiejszy 30 miesiąca decembra z powagi pierwszego sejmiku, który się dnia 22 miesiąca listopada w Lublinie odprawił, na miejscu konsultacyjom naszym zwykłe zgromadzeni, jako po wszystkie sejmowania nasze nie co innego in votis mieliśmy, tylko aby zacnemu rycerstwu trudem wojennym spracowanemu, krwie wylaniem dla całości Ojczyzny et civium Patriae [k. 291] i swobód naszych męstwem i odwagami wielce zasłużonemu zapisu konstytucyjnej przeszłego sejmiku na dwadzieścia i półszósta [25,5] poborów płacą, częścią agraria contributione, częścią akcyzą i czopowym i innymi sposobami nie tylko zaciążonego i zniszczonego poddaństwa, ale i z samych bardzo naszych zubożonych fortun obmyślili. Na co ichm. panów deputatów przeszłych sejmików uprosiliśmy, którzy nie tylko sądy swoje przeszłych retent przez niedziel kilkanaście z kosztem i z pracą swoją odprawiwszy nad tym potissimum elaborarunt, aby dwudziestu i półszósta poborów przez abiurata sumę odpadłą akcyzy i innymi sposobami przez nas namówionymi kompensowali. A ponieważ z relacyj ichm. panów tudzież oczywistych abiurat lucidissime to się pokazuje, że do zupełnego poborów tych zapłacenia z kontraktów na cały rok postanowionych z pierwszej ćwierci 24 000 i kilkuset zł nie dostawa, przetoż podziękowawszy publico nomine ichm. ciom naszym jako i ichm. panom ziemi łukowskiej panom deputatom za tak pracowitą z kosztem podjętą funkcją przez jm. pana marszałka koła naszego, do namowy suplementowania defektu dla abiurat przystąpiliśmy.

Uważając tedy w województwie naszym płacą rycerstwu i sądy komisarskie naznaczone i już zaczęte, skąd gdyby defectus w niewydaniu od nas sumy jakiej nastąpił, mogliby zatem należeć jaką severior od skarbu delatą, poborów 5 na rekompensowanie defektów unanimitate consensu i powszechną zgodą pozwoliliśmy i postanowili. Do czego i Żydzi mają się przyłożyć podług uchwały naszej die 10 septembris anno nunc currenti postanowionej.

Które to pobory salvis abiuratis według tych przysięg, które już w grodzie lubelskim są odprawione, do rąk jm. pana Pawła Hańskiego poborcy naszego, a w ziemi łukowskiej do jm. pana [Wojciecha] Oknińskiego sukolektora ze wszystkich dóbr JKMc i ichm. panów duchownych i naszych szlacheckich we dwóch niedzielach ab aktu [CLRMO 85, k. 1]^a sejmiku naszego sub triplici pensione et executione in iure comprehensa posesorowie oddawać mają, z pustych jednak łąków i ról wszystkich nieosianych ani osiadłych żadna nie ma być kontrybucyja. A gdyby znaleźli się temu naszemu postanowieniu contrarii retentores, powinien jm. pan poborca in actu dwóch niedziel sese terminante w grodzie naszym lubelskim, a pan

sukkolektor łukowski w grodzie łukowskim, non expectata cadentia quorumvis terminorum, ut in causa fisci moram non patiente retentores podać na delacie, która delata pro soluto ma być w skarbie przyjęta, a skarb wynajdzie rationes vindicandis retentorum contributionis et poenarum. A ponieważ i przeszłych dwudziestu poborów cum abiuratis z uchwały naszej niektórzy do rąk pana poborcy naszego nie oddali, tedy i tych jm. pan poborca nasz nie czekając extraditionem pięciu poborów na delacie sine quavis ad citationem powinien podać, którą obadwa grody, tak lubelski jako i łukowski, tak per se, jako i per delegatos suos quantotius powinien podług uchwały sejmowej do egzekucyjnej przywozić i sądy fisci tak w grodzie lubelskim, jako i łukowskim odprawować się mają.

A że Żyd Szmerla został winien 3000 zł z czopowego, co województwo inszą sumą nagrodziło i skarbowi się uiściło, tedy do defektów terażniejszych supplementu jm. pan poborca ma urgere executionem, którą gród powinien praestare i kamienicę po nim pozostałą podać pro executionem, a jm. pan poborca executione wziętą kamienicę poda skarbowi in persolutum.

A że też przeszli niektórzy ichm. panowie poborcy w pośrzodek koła naszego, jako byli z przeszłych sejmików powinni, do rachunków nie stawili się i żadnych [k. 1v] nie uczynili rachunków, tedy jm. pan poborca nasz praesentis contributionis powinien ichmciów na komisiją terażniejszą sine quavis ad citationem podać na delacie.

Więc że do nagrodzenia defektów już są uchwalone od nas wyżej pomienione pobory, a w następujące ćwierci ex contractibus akcyzy i czopowego suma będzie następować ex tertia ratha, videlicet a 1 aprilis, żeby w tej sumie nie była jaka szkoda, uważając przyszłe necessitates Reipublicae ichmciów jm. pana Jerzego Szornela sędziego ziemskiego lubelskiego, jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego, których nam nie tylko dla całości województwa naszego, ale dla dobra miłej Ojczyzny toties jest wyświadczona dexteritas, do attendencyjnej wzięliśmy, i aby ta suma w niwczym nie ponosiła detrimentum i na żadne asygnacyje nie rozchodziła się, obowiązując w tym fidei ichmciów uprosiliśmy. A że niektóre kontrakty cessant i ich stanowienie teraz przychodzi, tymże ichmciom facultatem dajemy stanowienia i jeżeliby kto znalazł się, żeby sumę większą nad dawne kontrakty postanowioną za tę akcyzę i czopowe, furmankę i inne accessus chciał województwu offerre, tedy i to negotium plus offerenti praestandum ichmciom poruczyliśmy.

Więc że między innymi kontrybucyjami prowiant od nas jm. pan Zieliński wybierał, a należy na tym województwu, aby był in coequationem przyjęty, który że niektórzy wydali, a niektórzy zatrzymali, przetoż ichmć, którzy go wydali stawić się mają na przyszły sejmik przed sejmem

da Bóg przypadający z kwitami dla kalkulacyjnej, co kto dał i wiele przyjdzie tak województwu, [k. 2] jako i nam samym uti in pari Patriae onere coequować, tudzież i o piechotę łanową, do której stanowienia uprosiliśmy byli jm. pana lubelskiego⁶¹⁰. Że się wiele z ichm. panów braciej znajduje, co nic nie dali, tedy żeby się tym, co wydali albo nagrodziło albo w podatki Rzeczypospolitej potrącono było, na tamtymże sejmiku ma być sposób należony.

Którą to zgodną naszą braterską uchwałę zleciliśmy jm. panu marszałkowi sejmiku naszego z podpisem ręki jmci do akt grodzkich lubelskich dla wiadomości wszystkich podać do aktykowania.

Działo się w Lublinie w kościele ojców Dominikanów dnia 30 miesiąca decembra r. P. 1658. Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego.

^a *Od tego miejsca podstawą edycji jest oblata w księdze CLRMO 85, k. 1–2.*

XCV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 lutego 1659 r.

Król uniwersałem datowanym w Toruniu 11 I 1659 r., nawiązując do obietnicy złożonej na poprzednim sejmie, żeśmy dla wolności spraw Rzeczypospolitej, które się na nim [przeszłym sejmie] żadną miarą zmieścić nie mogły, sejm drugi per legem publicam in februario złożyć mieli, tak dosyć czyniąc i naszej w tej mierze intencji i prawu o tym napisanemu, lubo już non in februario, ponieważ obleżenie i expugnatia toruńska, a przy tym commissia lubelska na zapłatę wojsku jeszcze nieodprawiona tego nam nie pozwalała, zwoływał sejm do Warszawy na 18 III 1659 r., wyznaczając poprzedzającemu go sejmikowi lubelskiemu jako dzień zejścia się 28 II 1659 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Kobyłeński 27 I 1659 r, APL, CLRMO 85, k. 115v–116v. Zob. także ASWK, t. II, cz. 2, s. 658–659; tamże, s. 653–658 legacja na sejmiki.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 lutego 1659 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 85, k. 294v–306v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek sejmiku 5 III 1659 r. [feria quarta post Dominicam Invocavit Quadragesimalem proxima a. D. 1659]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 227–240 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 124–128v – kopia z epoki; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 166–183 – kopia.

[k. 295] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się zjechali na sejmik od JKMcI tu w Lublinie na dzień 28 miesiąca lutego w roku 1659 złożony, obraliśmy z pośrodku siebie posły wielm. ichm. panów Jana Sobieskiego^a chorążego koronnego,

⁶¹⁰ *Andrzej Firlej, kasztelan lubelski.*

starostę jaworowskiego, pułkownika JKMci, Stanisława na Domaszewnicy Domaszewskiego Widlicę łukowskiego starostę, rotmistrza JKMci i jm. pana Jerzego Szornela sędziego ziemskiego lubelskiego, którym ichmciom postanowienia nasze zgodnie articulatum na tym piśmie (według którego na sejmie przyszłym sprawować się będą powinni) podaliśmy.

Naprzód Najjaśniejszemu Królowi JMci przy oddaniu wiernego poddaństwa i powiniących usług naszych powinszują kwitnącego zdrowia i wieku miłego w najpóźniejsze lata a podziękują, że w tak burzliwych na Ojczyznę następach dostojnością swoim i zdrowiem hojnie szafując zastawia się, jako i teraz pod Toruniem przez tak czas długi pod niebem wszelkie niewczasy, nie tylko nieba iniuria ochotnie ponosić, ale też i nieprzyjacielskie pertinacias i poddanych swoich toruńczanów złość codziennie mile znosząc, głowę swą Pańską narażając na wszelkie synów koronnych impety, [k. 295v] nieprzyjaciela z miasta Torunia wysadził i miasto przez wiarołomców stracone chwalebnie rekuperował. Jw. ichm. panom hetmanom tak koronnym⁶¹¹, jako i W. Ks. Litewskiego⁶¹² za dzielne i heroiczne progressus, za prace i fatygi pro Republica podjęte, et nominatim jw. jm. panu marszałkowi wielkiemu i hetmanowi polnemu koronnemu⁶¹³ za odważną pod Toruniem wytrzymałą obsidią, ichm. panowie posłowie podziękują. Jw. jm. panu wojewodzie ruskiemu⁶¹⁴, który z częścią wojska nieprzyjaciela koronnego za granice państw Rzeczypospolitej profligando, dotąd w oczach wszystkiego świata i postronnych monarchów i narodów najjaśniejszemu JMci królowi duńskiemu⁶¹⁵ podając auxiliatricem dextram odważnych wojennych dzieł multa specimina koronnym synom wiekiem niepamięci niezmazanemu czasowi oddają, ichm. panowie posłowie podziękują.

Wojskom zatym koronnym, które po tak wielu fortun swoich stratach, po mężnych i odważnych wielu ojczystych synów w różnych chwalebnych ekspedycjach straconych, po tak obfitych dla złotej i swobodnej wolności zatrzymania krwi wylaniu, po nieznośnych trudach z podziwieniem samychże nieprzyjaciół, po tak walecznych dziełach w krwawych bojach i szturmowych okazyjach, po niewymownej i piórem nieopisanej miłości ku Ojczyźnie matce swej, którą z tejże i wrodzonej cnoty swej już zwątloną i do ziemi prawie od nieprzyjaciół ze wszech stron attritam zniżoną [k. 296] i w ozdobie klejnotu swego swobodnej wolności nadwierzoną piersiami

⁶¹¹ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny.

⁶¹² Paweł Jan Sapieha, hetman wielki litewski; Wincenty Aleksander Korwin Gosiewski, hetman polny litewski.

⁶¹³ Jerzy Lubomirski.

⁶¹⁴ Stefan Czarniecki.

⁶¹⁵ Fryderyk III Oldenburg.

swymi atletice z nieprzyjacielem wojując, przez różne incommoda belli zaszczywszy podźwignęli i bez wszelkiej płacy i kontentacyjej, w pierwszej swobód chlubie postanowili. Nadto i teraz jedne za Dnieprem, drugie w Alzacyjej nie tylko codziennie, ale co godzina z nieprzyjacielem do pożądanego wszystkie Rzeczypospolitej prowincyje chcąc przywieść pokoju, dzielnie wojują. Nadto że i po terażniejszej komisyyej płacy swej nie odnieśli, jako prawdziwi matki swej synowie wszelki onej ratunek słowem kawalerskim przyrzekli⁶¹⁶, przetoż wszystkim ichmciom ichm. panowie posłowie nasi podziękują.

A że to jest jedyna ozdoba Rzeczypospolitej naszej, aby per ordines Regni sancita legum nigdy nie były wiołowane, a nadto i ostrość prawa convulsionem legum surowo obostrzyła, aż przeszłego sejmuy wydane konstytucyje za jednym uniwersałem z kancelaryjej JKMci erronee wydanym pierwsze abrogowane, a potom przedrukowane, stąd nie tylko wielkie exorbitans commissum, ale i powaga sejmowych ustaw nadwątlona, a co większa, fides ichmciów marszałka koła poselskiego⁶¹⁷ i deputatów do spisania konstytucyi została violata, czego że przedtym żadna kancelaryja najjaśniejszych królów panów naszych czynić nie ważyła się, o czym podobna w prawie widoczna dyspozycyja wyraża, gdy w małej rzeczy instans [k. 296v] 1629 konstytucyje sub titulo *De evectis et inductis errore* drukarzów miasto „praetentis” wydrukowano „praesentibus”. A przecież lubo to było z jawną szkodą Rzeczypospolitej, żadnym uniwersałem tego nie poprawowano, ale aż w roku 1631 na sejmie walnym ten error deklarowano⁶¹⁸. Patrząc tedy na taki prawa zaszczyt ichm. panowie posłowie serio upomnią się legum violationem, a konstytucyje przeszłe powinni in facie Reipublicae przeczytać i przeszłe wszystkie popalić, a dopiero z terażniejszego sejmuy w te nowe następujące przedrukować. A in futurum surowo obostrzyć, aby takowe uniwersały z kancelaryjej JKMci na publiczne sancita nie wychodziły. A in posterum jeżeli się taki, quod absit, znalazł, który by po konkludowanych konstytucyjach immutare one albo przedrukować kazał, takowy poenae criminis laesae Maiestatis subiarent.

A że w Rzeczypospolitej każdej na tym zawisła szczególna providencyja, aby nie tylko zasługi dochodziły bene merentes, ale też praemia do zachęcenia zasłużonych, przetoż za wojskiem koronnym, które teraz przez niedziel 7 szczególną ciesząc się zapłaty expektatywą żadnej nie odniosło satisfactionem gorącą wniosą instancyją ichm. panowie posłowie, aby z tego sejmuy skuteczną według przeszłej uchwały sejmowej odniosło

⁶¹⁶ Zob. list Mariusza Stanisława Jaskólskiego, dyrektora koła wojskowego, na sejmiki przedsejmowe, ASWK, t. II, cz. 2, s. 660–661.

⁶¹⁷ Marszałkiem sejmuy 1658 r. był Władysław Lubowiecki, sędzia ziemski krakowski.

⁶¹⁸ Zob. Vol. const., t. III, vol. 2, s. 92, 108.

zapłatę. Do której satysfakcyj [k. 297] na terażniejszym sejmie pilnie powinni indagare, czemu ichmciów nie doszła zapłata i dlaczego te sumy na komisiją nie są comportowane, nadto czemu na asygnacyje i listy prywatne JKMci, tudzież i na asygnacyje przeszłego jm. pana podskarbiego koronnego⁶¹⁹ sumy z różnych województw wydane, a zatym wojsko ciężką odnosi krzywdę, że jedni biorą, a drudzy żadnej dla takowych asygnacyi nie odnoszą satysfakcyj. Więc że i regimenty dawno zaciągnięte najwięcej przez asygnacyje sum Rzeczypospolitej z województw zabierają, przetoż jm. panowie posłowie inibunt modum prawem, aby in posterum wojsku takowa nie działa się krzywda.

Do której zapłaty że nie tylko ubogie szlacheckie kondycyje przez kontrybucyje publiczne były obowiązane, ale też z pobożnością ku poratowaniu Rzeczypospolitej Ojciec święty sumę niemałą na rycerstwo konferował, a nadto i z świątnic Boskich ozdoby przez najjaśniejszych królów polskich i świątobliwych biskupów, także i pobożnych przodków naszych tak w złocie, jako i w srebrach kościołów wydać rozkazał, są zabrane i inne contributiones, jako to akczyzy, czopowe, myta wszelkie, składne winne, solne, indukty, ewecy, furmanki, prasołki i cokolwiek genere podatków comprehendi more, tych wszystkich aby omnigena była od tych, którzy tym zawiadowali i dysponowali excepta calculatio. A in quantum [k. 297v] by się to pokazało, żeby jm. pan podskarbi koronny inscia Republica któremu arendarzowi defalkował z publicznych podatków, aby to było do skarbu importatum. Który rachunek aby był ekspediowany przed deputatami z senatu i izby poselskiej in presentia ichm. panów posłów wojskowych, aby uznali candor nasz ku sobie i wiedzieli, gdzie się te sumy poobrać. A kto by się znalazł, że ku szkodzie Rzeczypospolitej w tych egzakcyjach i w dystrybucie daremnej sum pomienionych postąpił, takowy tamże na sejmie według prawa ma być sądzony.

Więc że in Republica optime ordinata należy na tym, aby sumy privatorum po zmarłych nie obracały się daremnie, tedy ichm. panowie posłowie serio domówią się, aby sumy po śp. jm. księdzu [Jakubie] Zadziku biskupie krakowskim pozostałe, które sumy executores testamentu nad wolą nieboszczykowską rozszałowali, tych wszystkich sum u tychże executorów i kredytorów przez wynaleziony sposób upomnieli się, ażeby te sumy in hoc ingruente Reipublicae negotio na zapłatę wojsku ordynowane zostały, przez co piae intentione pobożnego i świętego biskupa et manibus onego wygodzi się, kiedy miasto ubogich ubogi pro nunc Ojczyźnie ten labor onego dostanie się.

Do ukontentowania ludzi rycerskich i to za potrzebną rzecz rozumiemy, aby postulatum, które od nas szczęśliwszych jeszcze Ojczyzny czasów

⁶¹⁹ Bogusław Leszczyński; w VIII 1658 r. awansował na podkanclerzego koronnego.

reasumować, żeby wójtostwa [k. 298] od starostw i dzierżaw oddzielone były i zawsze osobno chodzili, *salvis modernis possessoribus*. Więc aby w każdym województwie proportionaliter pewne dzierżawy i wójtostwa naznaczone były, których by rezygnować i alienować się nie godziło, ale post mortem posesorów te oddawać ludziom *ad praesens* w wojsku zostawającym województwa tego za zaleceniem hetmańskim.

Jw. jm. panu wojewodzie wileńskiemu, hetmanowi wielkiemu W. Ks. Litewskiego⁶²⁰, który za całość Ojczyzny krwią swoją profuse szafując z Kozakami, z Węgrami, z Szwedami, z Moskwą i w Prusiech, w okazyjach wojennych *de proprio* służąc w substancyjach swoich został *attritus*, przetoż aby jmci wszelkie doszło od Rzeczypospolitej ukontentowanie, *ichm. panowie posłowie instabunt*.

Prośbę naszą za jm. panem wojewodą kijowskim⁶²¹, człekiem tak wielkim i tych czasów dla dobra *pospolitego* tak siła kosztów ważącym i teraz reasumujemy.

Jm. pana wojewody czernihowskiego⁶²² przy ohotnej odwadze po tak wielu razy zdrowia swego, siła własnych kosztów ważywszy i sam swoich pieniędzy na publiczne potrzeby niemało erogowawszy (co już na komisyjnej terażniejszej według sejmu przeszłego likwidował), aby przy inszej wszelkiej wdzięczności dojść tegoż jmć teraz mógł, *inibunt ichm. panowie posłowie rationes*.

Widząc wielkie *inconvenientia*, które z alienacyjnej dóbr Rzeczypospolitej (co już i w instrukcyjnej [k. 298v] swojej JKMc namieniać raczy) *necessario* następować muszą, nie zlecałiśmy na te pozwalać, a przecie nie wiemy *quo fato* siła tego w przeszłe konstytucyje weszło. Teraz jednak uważając nieustające prace *in sago et toga* jm. pana sandomierskiego⁶²³, przy których tak srogi koszt z wielką ruiną substancyjej swojej ważyć musiał tak okryte chorągwie prowadząc i sam z niemi w wojsku z odwagą zdrowia mężnie z nieprzyjacielem czyniąc, a nadto i legacje różne z wielkim kosztem odprawował, prosimy, aby respektując na te dobra, które w dzierżawie jmci zostają, prawem dziedzicznym konferowane mu były.

Widząc tak wielkie *inconvenientia* i *exorbitancyje*, które się teraz u nas dzieją, zlecamy, aby *ichm. panowie posłowie* wszyscy uprosiwszy sobie *colloquium* z samym tylko senatem, *absente Principe*, o tych się doskonale rozmówili i temu wszystkiemu jako najskuteczniej zabiegali, a *principaliter liberam electionem*, która tot *gestis maiorum* a prawie *sanguine maiorum parata* nienaruszona po wszystkie czasy zostawała w swojej

⁶²⁰ Paweł Jan Sapieha.

⁶²¹ Jan „Sobiepan” Zamoyski.

⁶²² Krzysztof Tyszkiewicz Łohojski.

⁶²³ Stanisław Witowski, starosta lubelski.

powadze, instabunt ichm. panowie posłowie, aby na terażniejszym sejmie reasumowana i prawem starodawnym obwarowana została.

Artyleryja iż jest pod terażniejsze czasy bardzo potrzebna, życzymy, aby jak w najlepszym porządku była, kosztu jednak wielkiego aby przy tak wielkich dezolacjach naszych [k. 299] nie prowadzić na nią, gdyż pacatiore tempore snadniej to zaś w doskonały porządek wprawiona być może.

Cieszyć się wszyscy stąd musimy, kiedy za staraniem Króla JMci P. n. m. to złe, które prawie nas wszystkich wniwecz obróciło, już się sedari poczyną, gdy Kozacy znowu ad obsequium Ojczyzny naszej wracają się. Punkta jednak zgody z nimi aby jako najznośniejsze były, starać się ichm. panowie posłowie mają i jakie staną, nam referent.

Uznawamy wszyscy wielką sollicitudinem Królestwa Ichmć Państwa n. m. w ratowaniu Ojczyzny, słyszymy i o tym, że pewne sumy swoje erogowali na różne jej expensa. Przy takim jednak zniszczeniu naszym upraszamy, aby Królestwo Ichmć z tej miłości, którą zawsze Rzeczypospolitej oświadcza, chcieli to condonować.

A jako z tego wojska cesarza jmci⁶²⁴ większą dezolacją, niż pożytek widzimy, prosimy, aby jako najprędzej wyprowadzone być mogło, choćby tę sumę, która jest obiecana od Rakoczego im przekazać, a żupy odzyskać. Więc i pacta te, które do lat – jak nam jest relatum od ichm. panów posłów – dziesięciu z cesarzem jmcią postanowione skrócić.

Chana jmci krymskiego⁶²⁵ uznawamy wszyscy przyjaźń i ratunek w tych czasach. Ten aby ukontentowany zostawał, lubo nie in toto, ale przynajmniej in parte życzymy, w czym ichm. panowie posłowie [k. 299v] nasi z inszymi znaszać się będą.

Panowie Gdańszczanie pod czasy terażniejsze dosyć z siebie uczynili i wierzymy, że i koszty niemałe ponieśli (co czynili nie tylko dla nas, ale też i dla siebie samych), za co aby omnem gratitudinem uznawali prosimy, ale aby im przy takim naszym zniszczeniu czynić jaką satysfakcją rzecz prawie niepodobna, ad feliciora tempora da Bóg to odłożyć.

A jako za przysługi w Ojczyźnie słuszna debetur nagroda, tak temeritatis i perfidiae nagana być powinna, zaczym toruńczanie i insze miasta pruskie aby za swój postępek sumę jaką znaczną przynajmniej dali, poprzez potrzebę. Olędrów, ich gdańszczanom za ich cnotę i koszty puścić, i miejsca przed gdańszczany aby żadne miasto pruskie nie miało, postarać się.

Praetensio domus Brandeburgicae Collumbacensis jakoby była, iż się doskonale informować nie możemy, tedy dowiedzą się o tym ichm. panowie posłowie nasi i nam referent.

⁶²⁴ *Leopold I Habsburg.*

⁶²⁵ *Mehmed IV Girej.*

Rezydencje u panów cudzoziemskich widzimy być potrzebną, ale koszt na nie przy takich ruinach naszych aby mieliśmy ważyć ledwie podobna, prosić będą ichm. panowie posłowie, aby to moribus antiquis sam JKMć prowidować raczył, także i poselstwa krom moskiewskich i tureckich, które według postanowienia powinny być odprawowane ex publico.

Poczty ponieważ miasta prowidować powinny, a skąd inąd trudno teraz kosztu obmyślać, tedy też niech to dają [k. 300] i teraz co zwyczaj, a pocztmagister aby był szlachcic bene possessionatus.

Z dawna prosiliśmy, aby było jakie pomiarkowanie w wybieraniu chleba zimowego, który bardzo niedyskretnie i kilka razy przez rok w niektórych dzierżawach Króla JMci, duchownych, prawie z krwawymi łzami ubogich ludzi wybierano, w czym że się obaczyć nie chciano, dlatego do tak srogiej dezolacyjnej przyjsć musiało, ale to że większa jest i w szlacheckich, a zwłaszcza w naszym województwie, jaśnie uznawamy. Zaczym łany ea ratione rachować, aby w nich stanowiska albo chleby ichm. panom wojskowym ukazować, bardzo ichm. panowie posłowie nasi prosić będą, aby to in mentem nie przychodziło i stan szlachecki tak zrujnowany przy swej dawnej wolności niech zostawa.

Poborów ani podymnego aby nam nie przywożono, serio zlecamy, bo tych wydanie niepodobna, raczej na puszczenie i zastawę starostw i dzierżaw pozwalamy, boć wprzód trzeba koło tego pilno chodzić, abyśmy mieli, potym dać snadniej będzie. Przytym zaraz ichm. panowie posłowie gorąco JKMci prosić będą o uspokojenie, jeżeli nie zewsząd, przynajmniej z jednej którejkolwiek strony.

Wydanie prowiantów przeszłych bardzo ciężkie i przykre nam było a po staremu (jako nam constat) wojska nie doszło, przeto iż to jest przeciwko wolności stanu szlacheckiego, nie mają nań więcej pozwalać.

Forteca kamieniecka aby była fortyfikowana [k. 300v] in necessitatibus provisa życzymy, a koszt skądby miał być, inibunt modos ichm. panowie posłowie.

Bolejem na to serdecznie, iż ten kosztowny klejnot szlachectwa naszego tak tanio teraz chodzi i wielom, a mniej podobno zasłużonym tak snadno dostaje się, zaczym pilne oko niech mają panowie posłowie nasi na to, aby nikomu, aż przy zacnych zasługach był dawany. I pan Pinoci⁶²⁶ potrzeba, aby dłużej jeszcze na to zarabiał, a tych, których w przeszłych konstytucyjach indebite napisano, aby w nowych nie były.

Kłobucko częstochowskim zakonnikom przez Rzeczpospolitą konfelowane, ponieważ w przywileju na te dobra bardzo wiele attinentiarum^b

⁶²⁶ Hieronim Pinocci, sekretarz królewski, pisarz metryki koronnej; indygenat uzyskał na sejmie 1662 r.

kancelaryja opisała i szerzej pióro pociągnęła i tak wielką włość dóbr Rzeczypospolitej zagarnęła, nadto i libertates jeszcze różne, a potym i iurisdictionem samym tylko zakonnikom administrativam et distributivam iustitiae przypisano, czego i mencyjej żadnej nie masz w konstytucyje, przetoż ichm. panowie posłowie serio urgere debebunt, aby ten przywilej przez konstytucyją za nieważny był deklarowany a de novo na same tylko Kłobucko, miasteczko cum attinentis, to jest jako samo miasteczko z samymi gruntami antiqitus zostawa, przywilej z kancelaryjej wydano et coram ordinibus Regni czytano, żeby w nim znowu jakowej wioski nie przypisano i jakiego mankamentu nie było z której okazji iurisdictionem alienationem.

Ponieważ stan szlachecki w Trybunałach [k. 301] gravatur, że per causas statuitionis subditorum excessivorum z dóbr ichm. duchownych krzywd swoich dochodzić nie może ob exceptionem fori, przetoż ichm. panowie posłowie serio domówią się, aby sprawy wszystkie ob quoscunque excessus z poddanymi duchownych tam per causas statuitionis odprawowały się. Nadto aby poddanych duchownych tam ex actoratu, quam reatu nie w regestrze compositi iudicii, ale w regestrze mixti fori były decydowane. A nadto aby ichm. na to panowie capitulares w 4 lata, tak jako i świeccy, po odprawie pierwszej funkcyje deputackiej byli obierani.

Wyderkafy ex bonis terrestribus podczas insultów nieprzyjacielskich za spustoszeniem onych ponieważ rzecz niepodobna aby miały być ex integro płacone, przetoż co się tknie lat 1655, 1656, 1657 aby cale od nich stan szlachecki został uwolniony, ponieważ na ten czas et ecclesiae Dei ab officiiis Dominis vacabant, ichm. panowie posłowie instabunt.

A ponieważ przeciwko wyraźnemu prawu de evocatione e Minori Polonia ad Maiorem Poloniam et viceversa e Maiori Polonia ad Minorem Poloniam na Trybunały niektóre osoby do aktów evocantur i tak per decreta, jako et in contumaciam ex registro praemisso terminorum tactorum aggravantur, przetoż ichm. panowie posłowie nasi z innymi ichm. pany posłami omnino instabunt, aby reasumowawszy prawa [k. 301v] wszelkie de evocationibus nie tylko poenas quingentarum marcarum, ale też poenam sessionis turris duodecem septimanarum et refusionem damnorum stanęła constitutio in perpetuum inevocanter, a wszelkie kondemnaty aby ipso facto nullitati subiaceant, nawet i decreta ex controversis ferowane na takowe pozwy aby także nullitati podlegali.

Coequatio, na której potissima zawisła salus palatinatum, aby per iudicium tam ex senatus consulto, jako i izby poselskiej przez deputaty terminowała się. Gdzie i sumy nasze tak przez jm. pana pisarza ziemskiego⁶²⁷

⁶²⁷ *Feliks Szaniawski.*

36 000 zł za różnymi asygnacjami na zaciąg zwaniecki i piechotę, która była in praesidio Leopoliensi, a tam nie są wydane, aby były in coequationem ze wszystkimi sumami, którekolwiek województwo nasze erogowało pro necessitate Reipublicae, przyjęte.

Sprawa między jm. panem starostą łukowskim⁶²⁸ a sukcesorami jm. pana [Daniela] Iżyckiego sędziego ziemskiego lubelskiego i małżonką jm. pana chorążego nowogródzkiego, oboźnego [polnego] koronnego⁶²⁹ z Trybunału na sejm odesłana bardzo z pewnych przyczyn województwo nasze zatrudnić by mogła, zaczym aby na początku sejmku w pierwszy zaraz czwartek sądzona była, pilno ichm. panowie posłowie nasi prosić będą, gdyż in quantum by się ta sprawa na terażniejszym sejmku nie skończyła, tedy sejmiki województwa naszego in posterum trudnić by musiała.

Przy takiej [k. 302] ciężkości o pieniądze rozumiemy to być jakimkolwiek ratunkiem, kiedy minnice na różnych miejscach będą erygowane, ta aby i w Lublinie była prosimy, około czego województwo nasze porządek uczyni i kto by tym miał zawiadować, szlachcica z pośrodku siebie bene possessionatum obierze.

Gdy przez różne plagi Boskie siła prawie szlachty ubyło, różnych urzędników bardzo wiele namnożyło się, zaczym prosić będą panowie posłowie, aby urzędów nowych nie erygowano i te, które dano, aby rewokowano, lubo by i w konstytucyjną bez pozwolenia województwa weszło. A urzędy wszystkie terrigenis tego województwa i dobrze osiadłym rozdawane być mają.

Wielkie absurda stąd dzieją się, iż sejmiki relacyjne odprawując co innego od ichm. panów posłów słyszymy, a potem co innego w konstytucyjach wydrukowane widzimy, ażeby na potem sejmiki nie bywały, aż konstytucyje do grodu zapieczętowane przyślą.

Instrukcye panom komisarzom, które dają, aby były czytane przed pany posłami i tych po sejmku aby nie immutowano. A że to nam relatum, iż instrukcya na traktaty z Szwedami na przeszłym sejmku nie jest koncyrowana, ta aby teraz stanęła.

Doznaliśmy tego przeszłych czasów jako rzecz wielce szkodliwa i z nieznośnym uciążeniem ludzi ubogich, że asygnacje różne sobie [k. 302v] wychodziły, za którymi ichm. panowie wojskowi tak do dóbr Króla JMci, jako też i duchownych wszedłszy po kilka razy chleby jeden po drugim bierali. Przetoż starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby to na terażniejszym sejmku prawem ostrzeżone było, aby powaga ichm. panów

⁶²⁸ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁶²⁹ Szymon Kawecki. Jego żoną była Konstancja Anna z Dobromirskich, wdowa po Danielu Iżyckim.

hetmanów niwczym nie była naruszona i aby żaden in posterum nie ważył się w rozdawania chlebów wdawać oprócz tego samego, któremu to ex praescripto legum należy.

Wojska że już teraz przy łasce Boskiej jest dosyć, tedy aby więcej listów przypowiednich nie wychodziło i chorągwie tatarskie, wołoskie pozwijane były, i płaca na nich nie szła. Więc i przy regimentach aby każdy oberster i oficyjer przy pułku swoim zostawał i aby więcej tych regimentów nie przyczyniano, a tych, których zostają obersterów, aby sami registra poprzysięgali. Kto zaś ma chorągiew konną, ten aby pieszej nie miał sub poena infamiae.

Jak wiele w województwach należy na chorążych w dziele rycerskim wiadomych, teraz tych czasów aż nazbyt napatrzyliśmy się, zaczym chorągwa aby nie były dawane jedno tym, którzy w wojsku przynajmniej 5 lat zostawali i terrigenae et bene possessionati województwa tego. A gdyby kiedy który przy powiecie podczas pospolitego ruszenia praesens (excepto verae infirmitatis [k. 303] impedimento) nie był, ma być to chorągwo zaraz jako vacans oddane. Do wojska kozackiego na zaciąg aby się nikt udawać nie ważył sub poena infamiae, gdyż tam kiedy tego będzie potrzeba zupełne nasze chorągwie i pułki pójdą.

Wielkie inconvenientiae widząc rozumiemy, iż jako na sejmowych sądach, tak i in senatus consultis pluralitas votorum ma praevalere, co aby stanęło instabunt ichm. panowie posłowie.

Do uiszczenia się w podatkach terażniejszych bardzo to województwa zatrudnia, iż ichm. duchowni, którzy dziesięciny wytykają, do poborów przykładać się nie chcą, o co gdy na Trybunał pozywają, na sejm to odesłano, tedy aby remissy jako najprędzej sądzone były instare zaraz potrzeba.

Dawno wojska nasze nie tylko bardzo ozdobne, ale z dawna bardzo straszne nieprzyjaciołom bywały, zaczym aby tych chorągwi przyczynić, a inszych umniejszyć, instabunt ichm. panowie posłowie.

Ciężka i bolesna bardzo być musi, gdy szlachta dobrze urodzona na obrót obcym ludziom i sobie nierównym przychodzi, aby tedy w skarbie pisarze szlachta dobrze possessionati, a nie cudzoziemcy byli, instabunt. Że aż nazbyt teraz świeżo nowych szlachty namnożyło się, ci wszyscy, którzy teraz pozostawali, aby z owymi przywilejami i cognitionem ich uczynić i sumy, które dali, gdzie się obróciły dowiedzieć się, i jeżeli je realiter wypłacili, pilnie inquirere.

Przy takich utrapieniach i wyniszczeniach Ojczyzny aby tym, którzy na prywatne rozchody nazbyt liberales są, a w publicznych zaś ledwo [k. 303v] pociągnąć mogą, droga zagrozić się mogła, tedy lex sumptuaria aby bardziej obostrzona i do skutku przywiedziona była, pilnie ichm. panowie posłowie poprą.

Komisje więcej niemal rozchodu, niż zapłaty przynoszą, zaczym aby swoim sumptem odprawowały prosić, gdyż jeszcze znajdują się tak miłujący synowie Ojczyzny, którym tej usługi płacić nie będzie potrzeba.

Lubo tak zniszczone województwo nasze, ochotnie jednak we wszystkich okazjach zawsze parebat przy wolej JKMci uniwersałom, co się i w tym pokazało, kiedy jm. panu Zielińskiemu do wybierania prowiantu zesłanemu wiele z braciej naszej zaraz prowiant wydali, który aby według asekuracyjej JKMci w podatkach terażniejszych tym przyjęty był, pilnie urgebunt ichm. panowie posłowie. Co jeżeliby nie mogło być, tedy aby na tym nie szkodowali, inibunt modos. Więc i ten prowiant gdzieby się obrócił, pilnie inquirent.

Jeżeliby patrząc na takie czasy dla ukontentowania ludzi zasłużonych do rozdawania dóbr królewskich w dziedziczne przyszło, to niech nie będzie, aż wprzód praevia lustratione jak wielkie to są dobra.

Przy tak srogich angaryjach naszych na akcyzę i czopowe (lubo malum, ale przecie ex aliis, które nas praemunt, zdadzą się być minus), aby nie ustawały pozwalamy, tak jednak, aby te przy dyspozycyjej województw zostawały. Ale że i akcyzy zaraz na granicach od tych, którzy jeszcze kupi swoich nie rozprzedają wybierają, to aby ustało, pilnie prosimy i co już od tego wzięto, gdzie się podziało, pilno ichm. panowie posłowie spytają się i aby na zapłatę wojsku to poszło urgebunt. Akcyzy ponieważ my sobie sami [k. 304] płacimy i kupcy je mocno od nas wybierają sami stąd najmniejszego incommodum nie ponosząc, tedy aby oni od sum swoich kapitałnych z osobna płacili i tę poprzysięgali, a na kogo by się w tym mankament jaki pokazał, aby zaraz confiscatio bonorum była, pilno instabunt ichm. panowie posłowie.

Siła się takich bardzo znajduje, którzy nie słuchając dawnego prawa sami do Węgier po wina jeżdżą, czemu aby najskuteczniej zabieżeć, pilno się starać. I aby o to nie skarbowi tylko, ale cuiusvis delatori czynić wolno było. Więc że akcyzę zaraz od tych, którzy dopiero przywiozą wybierają, a oni jeszcze win nie przedali i dalej na insze szkody z nim pomknąć się mogą, to aby nie było, ostrzegamy. A beczki aby według dawnego zwyczaju in eodem quantitate po garncy 80 zostawały sub confiscatione ich.

Od posłów teraz aż nazbyt przechodzących wielkie gravamina dzieją się, kiedy w dobrach szlacheckich stawają i ostatek koni, które się znajdują, od mieszczan pieniężną za to kontentacyją wzięwszy, biorą i gdy kto tak prędko upomnieć się ich nie ma sposobu, cale przepadają, co wszystko dzieje się dla przystawów ledajakich i mniej honor szlachecki ważyć umiejących. Prosić tedy będą ichm. panowie posłowie,

aby przystawów szlachtę dobrze osiadłą, u których by takie szkody rekuferować się mogli, gdyby je uczynili, zawsze przydawano.

Przy takim zniszczeniu naszym ciężko i to boleć musi, gdy panowie na sejm lubo insze jak publiczne, tak prywatne swoje zjazdy puszczając się z niemają [k. 304v] kupą ludzi swoich w wioskach szlacheckich stawają i równo albo i gorzej, niż ludzie wojskowi agrawują, temu aby zabezpieczyć pilno się postarać, i aby in regestrum militari na Trybunale o to sądzono.

Lubo już stan szlachecki do ostatniej prawie ruiny przyszedł, ochotnie jednak, gdyby tego potrzeba nastąpiła, na pospolite ruszenie pozwoli według konstytucyjnej anni 1651⁶³⁰, byle tylko wszyscy ex facultibus się na nie, a każdy w swoim województwie stawili. O czym i konstytucyją sejmu przeszłego reasumować⁶³¹, dempta hac appendice tym, którym czas domowy aż nazbyt smakuje, czym bardzo pochlebiono i tak wyrodnym staropolskiej cnoty i pracy synów bardzo rozpieszczono. W takich teraz razach i uciskach, gdzie jak najwięcej służbę wojskową odprawują, tych przyczynić by się godziło.

Iż to słyhać, że sołtysi libertacje jakieś otrzymują, aby się to nie działo i te otrzymane nullitati subiaceant, ichm. panowie posłowie nasi starać się będą. Jednak długim ciągnięciem aby się ci sołtysi nie bawili i de proprio żyli.

Do utrapienia ubogich ludzi i w tym niemało agrawacyjej przybywa, gdy siła ich niesłusznie targowe wybiera, zaczyn aby o tym pewne stanęło prawo instabant ichm. panowie posłowie. I aby się Trybunał w jursdykcyje cudze, a mianowicie taxę i foralia nie wdawał.

Jeżeli za co, tedy najbardziej za nierychłe dochodzenie sprawiedliwości świętej Pan Bóg nas karze, ta aby prędsza była, o prolongacyję Trybunału postarać się.

Nigdy takiego faworu [k. 305] utrapiona szlachta mieć nie może, jako niewierny naród żydowski u wielu znajduje, bo tych za jednym oddaniem pewnej sumy od wszystkich uwalnia podatków, a na szlachtę coraz różne nowe stanowią, aby i ci do oddawania podatków w województwach postanowionych adstricti byli, postarać się jako najpilniej.

Uproszony od nas jm. pan prowiantmagister⁶³² i upewniony, że tu w Kazimierzu oddać miał to, co wybrał, musiał aż do Torunia z wielką stratą swoją i kosztem jeździć, ten aby mu z tejsze sumy był rekompensowany, urgebunt ichm. panowie posłowie.

⁶³⁰ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 228.*

⁶³¹ *Ibidem, s. 392.*

⁶³² *Wacław Stoiński.*

Petita.

Za jm. panem lubelskim⁶³³ i jm. panem chorążym sandomierskim⁶³⁴ dawne prośby nasze reasumujemy, także i za jm. panem pisarzem grodzkim łukowskim⁶³⁵.

Lubo kto obecnie i perseveranter z niemałym kosztem chorągwie prowadzić i na służbie Ojczyzny zostając siła meretur i słusznie sam przez się pewnej powinien wyglądać nagrody, że jednak przy wysokich zasługach nie tylko maiorum suorum, ale i własnych swoich jm. pan chorąży koronny⁶³⁶ *recurrat domos* i o instancją żąda, tę ohotnie wnosimy prosząc, aby in *desideriis suis* ukontentowanym został.

Iż także meretur wysokie i od dawnych lat nieustawające zasługi cum *dispendio* nie tylko wszystkiej substancyjej, ale i własnego zdrowia i nie raz w ręce nieprzyjacielskie [k. 305v] przy dziełach swoich dostawającego się jm. pana Bałabana, na tego aby słuszny respekt był, aby w tym, co sobie *praetendit* ukontentowany został, prosimy.

Wielce sławnej pamięci jm. pan [Jan Mikołaj] Daniłowicz podskarbi wielki koronny erogowawszy na niemałą sumę własnych pieniędzy swoich na potrzebę sławnej pamięci Króla JMci Władysława, miał asygnację do województwa wołyńskiego, którą byli powinni dać *ratione gratitudinis* tak, jako i insze województwa oddawały, a ponieważ inszym pooddawali, instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby też sumę powinną ichm. panowie Wołyńcy sukcesorom jm. pana podskarbiego oddali.

Wniesione są instancje do koła naszego od jw. jm. pana wojewody krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego⁶³⁷ za jm. panem Goleckim i jm. panem Chmieleckim, ludźmi rycerskimi i Rzeczypospolitej dobrze zasłużonymi, instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby w tych prośbach, które wnoszą, a zwłaszcza przy tak wysokiej promocyjej, *compotes onych* zostawali.

Po wielekroć instancje nasze za wysoce w Ojczyźnie zasłużonym panem Tomaszem z Biberstaina Kazimierskim jak o ukontentowanie za *merita*, tak in *desiderio* o komunikacją *iuris* panom Biberstainom baronom nie tylko nic nie sprawili, ale teraz jeszcze dzierżawę jego, którą kupił, [k. 306] wygnaćcem z ukraiennych krajów będąc tu tę złą chwilę przebył, teraz zostając przy nadziei prędkiego da Bóg powrócenia rad by tu tego znowu zbył, aż zachodzi inkorporacja tej wioski jego Kopyłowa do Grabowca, do którego nigdy nie należała i w inszym zostawa powiecie.

⁶³³ *Andrzej Firlej.*

⁶³⁴ *Marcin Dębicki.*

⁶³⁵ *Wacław Rosiński.*

⁶³⁶ *Jan Sobieski, starosta jaworowski.*

⁶³⁷ *Stanisław „Rewera” Potocki.*

Zaczym aby to nie było w tych nowych teraz konstytucyjach, instabunt ichm. panowie posłowie nasi.

Ichm. panowie Olszewscy w utrapionej sprawie swojej o zabicie brata rodzonego przewiódłszy prawo, egzekucyjej mieć nie mogą, w czym aby ich instancja nasza wsparła, postarają się ichm. panowie posłowie nasi.

Za jm. księdzem proboszczem i oficjałem łukowskim, ojcami dominikanami lubelskimi, ojcami bernardynami łukowskimi, panem Aleksandrem Reidem, mieszczany lubelskimi i urzędowskimi dawne reasumujemy petita.

Mieszczanie także kazimierscy różnymi Boskimi dotknieni plagami i ci do nas recurrunt prosząc o przyczynę, którą za nimi wnosimy.

Także i za Ormiany lwowskimi, którzy w obozie pod Warszawą wielkie ponieśli szkody, pilnie się przyczyniamy.

Prócz tego cokolwiek ichm. panowie [k. 306v] posłowie nasi widzie liby in rem et commodum boni publici i województwa naszego potrzebnego i pożytecznego, fidei ich committimus i w tych conscientias ich obstringimus.

To wszystko zgodnie postanowiwszy, ręką dyrektora koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 28 februarii anno 1659. Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek koła rycerskiego.

^a U góry późniejszy dopisek: III.

^b W rkp. Ossol. 217/II, k. 126v; Czart. IV 395, s. 234 tego wyrazu brak.

^{c-c} W rkp. Ossol. 217/II, k. 127v: przywilejami na sejm stawili się i kognicyją onych uczynić.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 lutego 1659 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 85, k. 292v–294v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek sejmiku 5 III 1659 r. [feria quarta post Dominicam Invocavit Quadragesimalem proxima a. D. 1659]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 292–292v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 486–488 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 184–187 – kopia.

[k. 293] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik za uniwersałem JKMcI P. n. m. pro die 28 februarii sejm sześćniedzielny uprzedzający, w przydanej od nas ichm. panom posłom instrukcyjej zaraz i to laudum gwoli odzyskania podatków i uiszczenia się w sumie od nas na zapłatę wojsku powinnej zgodnie namówiliśmy.

Naprzód akcyza aby jakokolwiek nas poratować mogła jako najpilniej panowie egzaktorowie starać się mają i onę brać ab omni re vendibili, nawet i od rzemieślników wszystkich, od zbóż nawet, które tu zsypują.

Jeśliby się to pokazało na kogo, żeby je przedawał a akcyzy od nich nie płać, takowy każdy ad instantiam akcyźnika forum coram officio castrensi mieć ma.

A widząc to, że lubośmy tak wielkie złożyli pobory, przecie jednak sumie od nas winnej correspondere nie mogą, tedy do tych pięci poborów, któreśmy w przeszłym laudum cum abiuratis uchwalili i z pustych łanów po gr 8 na jeden pobór, także z zagród pustych po 5 szelągów naraz iuxta obloquentiam anteriorum laudorum dawać submitujemy się, i aby był podatek ten praesenti laudo deklarowany intra decursum duarum septimanarum ab actu praesenti indilate wydany, sub poenis contra retentores sancitis postanawiamy.

Więc że kalkulacyja generalna dla tak zamieszanych czasów nie jest [k. 293v] suum sortita effectum, tedy do kontynuowania onej upraszamy ichmciów, jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, jm. pana Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego, jm. pana Andrzeja Olędzkiego sędziego ziemskiego łukowskiego, jm. pana Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędka ziemskiego, jm. pana Tomasza na Zaporzu Zaporskiego skarbnika, jm. pana Szczęsnego Szaniawskiego pisarza ziemskiego, jm. pana Jana Poniatowskiego komornika granicznego, jm. pana Franciszka Wysockiego komornika ziemskiego lubelskich, jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego, jm. pana Balcera z Trembina Trembińskiego i jm. pana Marka Zwiartowskiego, absentia unius pluriumque non obstante, którzy zjechawszy się pro feria secunda post Dominicam Judica [31 III] doskonali wszystkiego uczynią rachunek. A kto by się znalazł, który jeszcze in toto kontrybucyje od nas uchwalonych nie wypłacił, aby zaraz sądzony i egzekucyje indilate super bonis onego extendowane były, postanawiamy.

Uprosiwszy jm. pana kasztelana lubelskiego⁶³⁸, aby był piechotę, którąśmy podług uniwersału JKMcI z łanów stawić byli powinni, sam wyprawił, gdy zaś jej Rzeczpospolita nie potrzebowała, a niektórzy z braciej już byli pieniądze egzaktorom od jm. pana lubelskiego na to destynowanym powydawali, jmc też prośbą naszą assecuratus niemało kosztu na [k. 294] też piechotę ważył, tedy do uznania tego upraszamy ichmciów wzwyż mianowanych, którzy od pomienionych egzaktorów jmci tym zawiadujących doskonale się w spezach jmci informowawszy, referent nam na blisko przyszłym sejmiku relacyjnym, a ten koszt z raty akcyzy i czopowego a 1 iulii currentis jmci nagrodzono będzie. A ci, którzy kontrybucyje te odbierali, oneż nazad według registrów i kwitów swoich braci oddawać powinni.

⁶³⁸ Andrzej Firlej.

Z pewnego pomiarkowania jm. pan Ludwik Bądziński dał był dawno 6000 zł, które naonczas zostawały przy sądzie ziemskim lubelskim. Te przy kimkolwiek teraz zostają, powinien ich jm. pan instygator nasz⁶³⁹ w pierwszych laudach specyfikowany na Trybunale inter causas fisci sine intermissione windykować.

Do rewidowania ksiąg tak trybunalskich, jako i ziemskich, podkomorskich i grodzkich lubelskich ichm. wszystkich wyżej pomienionych do kalkulacyjnej uproszonych, także sąd ziemski i urząd grodzki uprosiliśmy, którzy zjechawszy się pro feria secunda post Dominicam Rogationum [19 V] wszystkie akta pomienione zrewidują i rewizyjnej swojej na sejmiku najbliższym relationem uczynią.

A ponieważ nieboszczyk jm. pan [Marcin] Dziewulski komornik ziemski łukowski zapłaciwszy zupełnie pobory wybrane z ziemi łukowskiej zupełny kwit na nie ma i retenta onemu należeć by miały, a potym cesse-runt skarbowi, tedy na przyszłym [k. 294v] sejmiku inibimus rationem, żeby sukcesorom onego nagrodzona ta szkoda była i aby przez sejmik declaratum było, wiele mu należeć ma.

Praca ichm. panów prowiantmagistrów, jako jm. pana [Wacława] Stoińskiego, jm. pana [Wojciecha] Oknińskiego iż gratitudinem bardzo małą i to niepewną od nas naznaczoną miała, przeto zachęcając innych ichmciów do usługi województwa onym jm. panu Stoińskiemu 200 zł, a jm. panu Oknińskiemu 100 zł z akcyzy a 1 aprilis należącej u pana Rejda jm. panu Stoińskiemu, a jm. panu Oknińskiemu zaś z łukowskiej akcyzy naznacząmy.

Które laudum nasze zgodnie postanowione ręką dyrektora koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 28 februarii a. D. 1659. Adam Pszonka chorąży chełmski, marszałek koła rycerskiego.

XCVI. Sejmik relacyjny w Lublinie 16 czerwca 1659 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały zakończonego 2 V 1659 r. sejmu zwyczajnego, Vol. legum, t. 4, s. 308.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 16 czerwca 1659 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 85, k. 954–956 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Piotr Opocki cześnik lubelski, marszałek sejmiku 18 VI 1659 r. [feria quinta ipsa octava festi Sacratissimi Corporis Christi Domini a. D. 1659]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 488–490 – kopia; **Rkp. 3.** B. PALL-PAN, rkp. 8324, k. 188–192v – kopia.

⁶³⁹ Jan Maszkowski.

[k. 954] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik relationis, to jest pro die 16 iunii anni curentis 1659 zjechali, wprzód relacyjej ichm. panów posłów przesłuchawszy, z której iż ob defectum konstytucyi drukowanych dostatecznie informować nie mogliśmy się, tedy sejmik terażniejszy ad proximam 3 iulii sub eodem vigore et auctoritate legis odkładamy. Na który zjechawszy się ichm. panów posłów dostatecznie relacyjej przesłuchamy, a którebykolwiek konstytucyje na sejmie nieczytane in volumen konstytucyi wpisane były, tedy ichm. panowie posłowie przeciwko takim konstytucyjom, jako się deklarowali, tenebuntur protestacyją zanieść. I zaraz ordynacyją dalszą czopowego i akcyzy uczynimy, i sposób wypłacenia sumy trzema poborom korespondującej przez ichm. panów posłów naszych na sejmie terażniejszym do skarbu wnieść obiecanę namówimy.

Co się zaś tyczy sumy dwudziestom półszóstom [25,5] poborom korespondującej, na pierwszym sejmie pozwolonej i na komisiją lubelską wnieść było powinnej, lubośmy i na tę sumę podatki proporcjonalne przedtem namówili byli, iż jednak przy takowym województwa spuszczeniu constare nie może, jeżeli podatki namówione sumą takową, [k. 954v] jaka z województwa naszego względem dwudziestu półszóstą poborów do skarbu przychodzi wystarczą, co non nisi ex sufficienti calculatione constare ma, tedy zgodnie do odprawienia dostatecznych rachunków i wysłuchania liczby panów poborców wszystkich, tak terażniejszych jako i dawniejszych, zgodnie uprosiliśmy ichm. panów jm. pana Jerzego z Konar Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, Adama Pszonkę chorążego chełmskiego, Jerzego Szornela sędziego lubelskiego, Zbigniewa z Sługocina Sługockiego podsędka chełmskiego i podstarościę lubelskiego, Piotra na Opoce Opockiego cześnika lubelskiego, Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego, Franciszka z Stojęszyna Stoińskiego wojskiego krasnostawskiego, sędziego grodzkiego lubelskiego, Balcera z Trąbina Trąbińskiego, do przesłuchania zaś liczby sukkolectorów łukowskich ichm. panów jm. pana Stanisława na Domaszewnicy Domaszewskiego Widlicę starostę łukowskiego, Andrzeja Olędzkiego sędziego, Stanisława Celińskiego podsędka ziemskich łukowskich, Wacława Rosińskiego pisarza grodzkiego łukowskiego. Którzy to ichmć czas sposobny, nim sejmik zwyż mianowany będzie upatrzywszy i o nim się porozumiawszy, co do lubelskich poborów do Lublina, co do łukowskich do Łukowa zjechawszy się, absentia nonnullorum non obstante, ea fide, której zawsze województwo po ichmciach doznawało, registra od panów poborców odebrawszy porządnie zrachują i wiele się na simple z łąnów i włók i zagród, od komorników i od rzemieślników poborów, także i szosu z domów według abiurat odprawionych, a z osobna zaś

wiele z łanów i włók pustych rachując po gr 8, z zagród pustych po 5 szelągów wyniść się zrachują, juramenta porządnie przejrzą i one sufficienter wyegzaminują, i wiele od kupieckiej czeladzi, [k. 955] od parobków, dziewczek i wszelakich luźnych ludzi z miast i miasteczek w województwie naszym będących według uchwały i laudum sejmiku po przeszłym sejmie postanowionego, także i z akcyzy i czopowego przez te trzy ćwierci roku a 1 octobris anni praeteriti ad ultimam praesentis mensis [30 VI] accessit województwu naszemu i accedere może, dostateczne inquirent i zrachują, i kontrakty arendowne zrewidują. Jeżeli komu słusznie będzie należała defalkata, to negotium na przyszły sejmik przyniosą i według decyzji sejmiku przyszłego sprawić się będą powinni.

Z których rachunków dostatecznie sprawiwszy się, jeżeliby podatki na przeszłych sejmikach uchwalone sumy dwudziestom półszóstom [25,5] poborom korespondującej nie wystarczały, na przyszłym sejmiku ad supplementum hunc defectum, jaki by się okazał, podatki obmyślić powinni będziemy, tak aby pan poborca nasz rzetelnie sumę od województwa naszego przychodzącą na komisją lwowską wniósł. A interea wszystkich ichmciów, którzy by jeszcze podatków w województwie uchwalonych dotychczas nie wydali bratersko napominamy, aby ichmć bez wszelakiej odwłoki oddawali, w czym panowie poborcy żadnej folgi czynić nie mają, ale sine intermissione pozwać na querele, które extra quamvis cadentiam officium castrense sądzić i egzekucyje instantanee czynić powinni będą⁶⁴⁰.

A że w łukowskiej ziemi ob defectum sukkolectora pięciu poborów przed sejmem na założenie defektów uchwalonych dotychczas nie wybierają, tedy upraszamy tych ichm. panów deputatów do rachunków obranych, aby ichmć między sobą człeka sposobnego obrali, któremu my in vim salarii naznaczamy zł 200, aby te 5 poborów według informacyjnej laudum w województwie o tym uczynionego bez wszelakiej odwłoki wybrał i do rąk jm. pana poborcy generalnego [k. 955v] województwa lubelskiego oddał.

Więc że kontrowersyja między rzemieślnikami lubelskimi i panem Rejtem względem akcyzy exorta, tedy to negotium do przyszłego sejmiku odkładamy, na który zjehawszy się, deputatów do spisania instruktarza i uspokojenia tej materyi wysadzić powinni będziemy, według którego instruktarza rzemieślnicy i pro praeteritis zatrzymaną akcyzę płacić powinni będą.

⁶⁴⁰ W księdze CLRMO 86, k. 248–255 znajdują się relacje z dokonanych na przełomie lat 1659/1660 przez Andrzeja Borowskiego, a na k. 257–259 przez Waleriana Oknińskiego, subdelegatów grodu lubelskiego, licznych egzekucji podatkowych we wsiach województwa.

Prowiant na pierwszym sejmie postanowiony bratersko napominamy, aby każdy, ktokolwiek tak w lubelskiej, jako i łukowskiej ziemi onego nie oddał, do rąk ichm. panów prowiantmagistrów oddawali, tak aby na komisyyej lwowskiej skuteczny z niego rachunek panowie prowiantmagistrowie uczynić mogli. Co się zaś tyczy prowiantu przez pana Zielińskiego wybieranego, iż na przyszłej lwowskiej komisyyej żołnierzom zasługą potrącony być ma, a cokolwiek się go w którym województwie pokaże, to in coequatione każdemu województwu przyjęto będzie, tedy to do wiadomości ichm. panów obywatelów województwa naszego doniósłszy, aby każdy, ktokolwiek ten prowiant wydawał, kwity na przyszły sejmik przyniósł. W czym upewniamy, że cokolwiek tego prowiantu potrącono będzie, to i my każdemu z ichmciów w dalszych podatkach przyjąć i potrącić obiecujemy.

A że się panowie dozorczy akcyzy uskarżają na kupców, że akcyzy ab utensilibus wydawać nie chcą, tedy ich napominamy, aby ad 1 iulii one bez wszelakiej odwłoki wydawali, w czym jeżeliby byli pertinaces, grody obadwa w swych powiatach sądzić powinni będą processu fisci.

Co się zaś tyczy salarium komisarskiego, iż na terażniejszym sejmie onus solvendi salarii komisarzom na komisyyą do zapłaty wojsku obranym województwa wzięły na się, tedy my naszemu komisarzowi jm. panu [k. 956] Stanisławowi Domaszewskiemu Widlicy staroście łukowskiemu zwyczajne do takowych funkcyi in Republica salarium złp 1000 postanawiamy i aby pan poborca nasz jm. pan Paweł Hański z akcyzy i czopowego one niemieszkanie wydał, zlecamy i naznaczamy.

Desiderium jejm. panien zakonnych lubelskich Św. Piotra⁶⁴¹ strony libertacyjej od reszty poborów dawniejszych przez jm. pana Andrzeja Poniatowskiego wybieranych, ponieważ ta kwota reszty non patet, ale aż ex calculatione jm. panu poborcy będzie wiadoma, tedy i to desiderium do przyszłego sejmiku zachowujemy. Także i względem wydanych pieniędzy na wyprawę łanowej piechoty jm. panu kasztelanowi lubelskiemu⁶⁴² do tegoż sejmiku odkładamy.

Ażeby to nasze zgodne postanowienie tym lepszej wagi było i do wiadomości wszystkich przyjść mogło, zleciliśmy jm. panu Piotrowi na Opoce Opockiemu cześnikowi lubelskiemu, marszałkowi koła naszego, aby one ręką swoją podpisawszy do grodu lubelskiego podał.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym odprawowania sejmiku, die 16 iunii anno 1659. Piotr na Opoce Opocki cześnik lubelski, marszałek natenczas odprawującego się sejmiku mp.

⁶⁴¹ *Bernardynki lubelskie, przy konsekrowanym w 1658 r. kościele św. Piotra.*

⁶⁴² *Andrzej Firlej.*

XCVII. Sejmik z limity w Lublinie 3 lipca 1659 r.

W związku z niedotarciem na czas do grodu lubelskiego drukowanych konstytucji zakończonego 2 V 1659 r. sejmu uchwałą sejmiku relacyjnego 16 VI szlachta lubelska miała się zebrać ponownie 3 VII 1659 r. (zob. nr XCVI).

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 3 lipca 1659 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 84, k. 37v–38v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Silnicki podstoli lubelski, marszałek sejmiku 4 VII 1659 r. [feria sexta post festum Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1659]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 292v–293v – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 491–492 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 194–196v – *kopia*.

[k. 37v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się vigore sejmiku przeszłego pro die 16 iunii z sejmu naznaczonego et vigore laudi tegoż sejmiku przeszłego sancitis na dzień 3 iulii anni 1659 currentis zjechali, wysłuchawszy wprzód kalkulacyjnej przez ichm. panów deputatów do porachowania z poborcami i wszystkich inszych podatków egzaktorami odprawionych, których pracowicie i dostatecznie porachowanych tak już wydanych, jako i niewydanych iż elicitor, że te przeszłe podatki non correspondent summae dwóchkroć sta i 13 tysięcy [213 000] zł do skarbu wydać powinnych.

Tedy my upatrując bonum województwa et integritatem, chcąc tym prędzej necessitati Reipublicae w zapłacie ichm. panom żołnierzom a braciej naszej succurrere, unanimi consensu do dawnych podatków i do 5 poborów anteriori laudo uchwalonych podymne dwoje na wypłacenie reszty 213 000 zł do skarbu winnej pozwalamy i obligujemy ichm. panów braciej województwa naszego fide et honore, aby te podatki tak przeszłe (nie czekając rigorosam executionem, która by celeriter evitanda imminencia Reipublicae i województwa naszego pericula stawać musiała), jako i to dwoje podymne intra decursum duarum septimanarum ab actu praesenti wydane stanęły, tak aby jm. pan [Paweł] Hański poborca nasz na komisją lwowską tempestive zjechawszy, we wszystkiej sumie wyż mianowanej 213 000 zł dostateczny kwit odniósłszy, województwo nasze pacyfikował. Ratione zaś trzech poborów na sejmie przeszłym uchwalonych, modum contribuendi na elekcyją deputata przyszłego ad frequentiozem consessum odkładamy.

Eodem laudo obowiązuje ichm. panów braciej ziemi łukowskiej, [k. 38] aby zarówno z nami ciągnąc takowe podatki pro tempore in laudo anteriori et moderno praefixo zebrawszy, do pana poborcy generalnego sub poenis legibus descriptis jako najprędzej wybrane, nic nie omieszkując, odwieźli wyjazdowi na komisją poborcy naszego.

Wydawanie zaś tego podymnego dwojga i wybieranie stanąć ma po dług konstytucyjnej anni 1629⁶⁴³, od każdego domu po gr 15. Ażeby podda-

⁶⁴³ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 55–56.

ni ubożsi z bogatszymi jednak w tym podymnym ciężarów nie ponosili, tedy to na rozsądku każdego pana i dzierżawcy ma zostawać. Komornice jednak, które swych domów nie mają a w pustkach siedzą, wolne od tego podymnego zostawać mają. Z miast zaś większych i mniejszych modum wydawania podymnego podług opisanego konstytucyjnej anni 1629 proscibimus.

Ratione akcyzy i czopowego tak winnego, jako piwnego, także utensilium et victualium wybierania sprawić się mają panowie egzaktorowie i generalni i partykularni jako w konstytucyjnej sejmie blisko przeszłego warszawskiego opisano jest⁶⁴⁴, aby żaden nie ulegał i żadnymi się exceptiemi nie zasłaniał, ale jako przeszłego sejmie konstytucyjnej chciały mieć, od złotego gr 2 wypłacając, nemine excepto wydawali do rąk egzaktorów, a ci zaś do generalnego poborcy województwa naszego. Co jednak prawem blisko przeszłego sejmie jest exceptio, tego in illatione przyszłych towarów wyciągać nie będą, referując się całe do pisania konstytucyjnej. Koło których podatków stanowienia, jeśliby w czym po terażniejszej sejmie blisko przeszłego odmianie potrzeba było decyzyjnej, a zwłaszcza strony melioracyjnej kontraktów albo defalkat, które tylko według warunków w kontraktach opisanych czynić się mają, i tylko w tych defektach, które liquido constabunt et iuramento comprobari będą, upraszamy tychże ichmciów, którym przeszłymi laudis nostris dozór stanowienia i ordynacje wszystkich tych [k. 38v] mianowanych podatków zleciliśmy byli, aby ineant rationes et stuant, co by z dobrem województwa a bez szkody było.

A że funkcyjnej na się włożonej na przeszłych sejmikach ichm. panowie rewizorowie actorum terrestrium et castrensiu uczynili nam relacją popsowanych wielu tak ziemskich, jako i grodzkich ksiąg i przepisania potrzebujących, co bez kosztu być nie może, ten koszt naznaczamy z tej sumy, którą od jm. pana Ludwika Bądryńskiego z pewnej okazyjnej odebrał był sąd ziemski lubelski i przy sukcesorach zeszyłych ichm. panów sędziów zostawa⁶⁴⁵. Do której sumy dochodzenia i skutecznego wywindykowania tego w przeszłych laudach mianowanego jm. pana Jana Maszkowskiego vicesgerenta upraszamy i naznaczamy.

A że prędkie na komisyjnej lwowskiej przyszłą wyprawy komisarza naszego jm. pana starosty łukowskiego⁶⁴⁶ czas następuje, zlecamy to panom poborcom naszym tak lubelskim, jako łukowskim, żeby zniósłszy się z sobą oddali niemieszkanie honorarium od województwa naszego zł 1000 naznaczone.

⁶⁴⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 384–385.*

⁶⁴⁵ *Jan Dzierżek zm. 18 V 1638 r., Daniel Iżycki, jego następcą na urządzie sędziego ziemskiego, zm. przed 12 II 1658 r., Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 46.*

⁶⁴⁶ *Stanisław Widlica Domaszewski.*

Jm. pana Kłębowskiego petitum za słuszne uznawszy, ad frequentio-
rem congressum ichm. obywatelów ziemi łukowskiej do przyszłego da
Pan Bóg sejmiku electionis deputata odkładamy.

Jm. pana [Pawła] Hańskiego poborcy naszego ratione prac wybierania
piąci poborów i tego dwojga podymnego złp 400 pozwalamy.

Ażeby to nasze zgodne postanowienie tym lepszej wagi było i do wia-
domości wszystkich przyjść mogło, zleciliśmy jm. panu Stanisławowi
Silnickiemu podstolem lubelskiemu, marszałkowi koła naszego, aby się
ręką swą podpisał do grodu lubelskiego podał.

Działo się w Lublinie na zwyczajnym miejscu odprawowania sejmi-
ków, die 3 iulii anno 1659. Stanisław z Silnice Silnicki podstoli lubelski,
marszałek natenczas sejmiku zwyż mianowanego mp.

XCVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1659 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 15 września 1659 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 84, k. 566v–568 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Adam Ciolek
Drzewicki podsedek ziemski lubelski, marszałek sejmiku 18 IX 1659 r. [feria quinta post festum
Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1659]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 293v–294
– kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 493–494 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324,
k. 196–199v – kopia.

[k. 566v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo wojewódz-
twa lubelskiego na sejmik electionis deputata do Lublina na miejsce zwy-
czajne zgromadzeni, obrawszy na przyszłe główne trybunalskie sądy
pluralitate głosów jm. pana Andrzeja Olędzkiego sędziego ziemskiego
łukowskiego, niżej wyrażoną postanowiliśmy uchwałę.

Mając powód z przeszłych sejmików [k. 567] et inmediate ostatnim
sejmikiem odłożywszy doskonałe jm. pana Pawła Hańskiego poborcy
naszego uspokojenie, naprzód rachunki z nim reasumowaliśmy, a z nich
defectum jeszcze widząc do wypłacenia sumy 213 215 zł i gr 2 i pieni-
dza 10 i dwoje podymne wydać sposobem pierwszej uchwały podobnym
in suplementum tego defektu postanowiliśmy z powiatów lubelskiego
i urzędowskiego, jako i ziemi łukowskiej. Z której to ziemi łukowskiej
i dawne dwudziesta pólśzosta [25,5] poborów retenta i powtórnych pię-
ciu i czworga podymnego, tudzież i z akcyzy i czopowego wnieść do jm.
pana poborcy generalnego powinni. I do kalkulacyjnej panowie poborcy
tameczni ze wszystkimi swymi regestrami na przyszły da Pan Bóg sej-
mik stawić się mają i te regestra post peractam calculationem do grodu
lubelskiego, tak podymnych czworga, jako i poborów wszystkich, tudzież
z kalkulacyjnej wszystkich podatków, podać porządnie spisany powinni
będą. Czas wydania tego powtórnego dwojga podymnego niedziel trzy

założywszy, które to podymne do rąk tegoż jm. pana poborcy wydać pewnie obiecujemy. Kalkulacją jednak z panem poborcą tych wszystkich podatków na przyszłym sejmiku da Bóg do braci zachowujemy i do niej po jednym obywatelu z każdej parafiej na ten czas naznaczamy. A kto by zaś w zamierzonym czasie tego drugiego dwojga podymnego, jako i retent z przeszłych podatków wydawać nie chciał i nie wydawał, na takowego i [k. 567v] każdego z nas przyjmujemy egzekucyjną we dworach naszych, do której choćby przybierać musiał kogo z ichm. panów wojskowych jm. pan poborca, onemu tego żaden za żadną wioleNCYją poczytać nie ma.

Ażeby ichm. panowie deputaci z dywizyjei jw. jm. pana hetmana wielkiego koronnego⁶⁴⁷ do województwa naznaczeni mieli tymczasem swoją konsystencyją z dóbr JKMcI i duchownych w województwie naszym będących, wyjąwszy dobra panien zakonnych, także i ojców dominikanów lubelskich, to jest Trześniów i Hajdów, i biskupie, to jest Świdniczek, z łanu osiadłego po zł 3 z tychże dóbr pozwalamy, co lubo żywnością, lubo gotowymi pieniędzmi nic nadto więcej nie wyciągając, powinni ichm. panowie deputaci tylko według kwitów poborowych anni moderni wybierać i tym się kontentować, i bez wszelakiego uprzykrzenia poczekać swej satysfakcyei obiecują i przeskadzać po wsiach do wybierania uchwalonych podatków nie będą.

Desiderium potomków jm. pana Marcina Dziewulskiego poborcy łukowskiego do przyszłego sejmiku odkładamy.

Ordynacyją czopowego i akcyzy na przyszły rok postanowienia dajemy w moc wielm. jm. panu staroście łukowskiemu⁶⁴⁸, także jm. panu skarbnikowi lubelskiemu⁶⁴⁹, jm. panu miecznikowi lubelskiemu⁶⁵⁰, jm. panu podsędkowi łukowskiemu⁶⁵¹, jm. panu Pawłowi Uniszowskiemu podwojewodziemu lubelskiemu, ichm. panom sądowym ziemskim lubelskim, [k. 568] jm. panu Janowi Poniatowskiemu komornikowi granicznemu lubelskiemu, jm. panu Franciszkowi Wysockiemu komornikowi ziemskiemu lubelskiemu, jm. panu Grabi, jm. panu Trembińskiemu, jm. panu Mikołajowi Górskiemu, jm. panu Krzysztofowi Milanowskiemu, którzy ichmć zjechawszy się na czas między sobą umówiony to, co occurret, ordynować będą.

Które to zgodne postanowienie nasze i uchwałę jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich podać zlecieliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyi zwyczajnym, w poniedziałek po święcie Narodzenia Najświętszej Panny Maryjei [15 IX] r. P. 1659.

⁶⁴⁷ Stanisław „Rewera” Potocki.

⁶⁴⁸ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁶⁴⁹ Tomasz Innocenty Zaporski.

⁶⁵⁰ Stanisław Kościński.

⁶⁵¹ Stanisław Zaremba Celiński.

XCIX. Sejmik z limity w Lublinie 4 czerwca 1660 r.

Sejmik zwołany przez podkomorzego lubelskiego Jerzego Słupeckiego na podstawie uchwał poprzednich sejmików (zob. nr XCVI, XCVII).

1. Laudum sejmiku w Lublinie 4 czerwca 1660 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 86, k. 521v–523v – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sługocki podsejdek chełmski, podstarości lubelski, marszałek sejmiku [ze względu na ubytek kart w księdze brak daty oblady]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 294–295 – *kopia*; w grodzie lubelskim oblatowane 5 VI 1660 r. [sabbatho post Octavo festi Sacratissimi Corporis Christi Domini proximo a. D. 1660]; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 494–496 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 200–203 – *kopia* [zamieszczona tu data oblady – 19 V 1660 r. – nie odnosi się do tego laudum].

[k. 521v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik dzisiejszy tak z pierwszego relationis sejmiku, jako i drugich sejmików anterioribus laudis mając konserwowane zjazdy i sejmiku złożenie tak na kalkulacje, jako i na suplementowanie ku wypłaceniu się według asygnacyjnej skarbowych ze dwóch sejmów pośledniejszych namówionych podatków, in quantum by [k. 522] nas jakie województwa naszego desolat zawiedli defecta, za innotescencyją wielm. jm. pana Jerzego Słupeckiego podkomorzego lubelskiego złożony tak na wysłuchanie kalkulacyjnej, jako i obmyślenie satysfakcyjnej pozostałej jeszcze reszty zgromadzeni, uważywszy w kalkulacyjnej jm. pana poborcy naszego w Trybunale Koronnym Lubelskim uczynionej i do akt grodzkich lubelskich podanej, a nam prezentowanej i iterato słuchanej niemałą w województwie naszym zostawać resztę, a chcąc temuż skarbowi w pozwolonych od nas uiścić się podatkach i jm. pana poborcy naszego fidem i od impetycyjnej towarzystwa wojskowych deputatów z asygnacjami do województwa naszego obróconych skarbowymi eliberare, za zgodą powszechną, lubo to z ciężkością województwa naszego przychodzi, dwoje podymne uchwalamy, które od publikacyjnej tego naszego dzisiejszego laudum za niedziel dwie według abjurat czterech podymnych niedawno w województwie naszym wybieranych i według kwitów tegoż czworga podymnego świeższych, non admittendo ulterius abjurat, wydać sub poenis de retentoribus sancitis praesenti laudo postanawiamy.

Które to podymne tenże jm. pan poborca województwa naszego⁶⁵² wybierać będzie, któremu in vim salarii przy kwitach od złotego po groszu jednym zaraz sobie odebrać pozwalamy. Które to podymne dwie tak wybrane jmc pan poborca nasz na zniesienie asygnacji skarbowych deputatom wojskowym do województwa [k. 522v] danych primario obrócić ma, a ex residuo summae jm. panu kasztelanowi lubelskiemu⁶⁵³ na

⁶⁵² Paweł Hański.

⁶⁵³ Andrzej Firlej.

piechotę pierwszymi sejmikami pozwołoną, a do odebrania jej przez jm. pana lubelskiego nieordynowanie przy województwie zostającą wypłaci, jednak nie do ręku jm. pana lubelskiego one oddawać będzie, ale tym ichmciom, którzy na piechotę pomienioną jm. panu lubelskiemu dawali pieniędzy i kwitami od jm. pana lubelskiego na to wziętymi likwidować będą, wyliczyć ma. Do których dwojga podymnego pomienionego w ziemi łukowskiej wybierania tychże panów poborców przeszłych podatków ziemi łukowskiej ordynujemy, którzy według abjurat przeszłych czworga podymnego wybierać to dwoje podymne, więcej ich już nie przyjmując, praevio simili po groszu od złotego przy kwitach, jako się wzwyż namieniło, salario będzie.

A że *sufficientissimam* województwo nasze po sądach naszych przeszłych skarbowych dotychczas podatków wszelakich mieć nie mogło *calculum et rationem*, tedy do tychże rachunków uczynienia i słuchania kalkulacyjnej z podatków wszelkich do sądu grodzkiego lubelskiego ichm. panów sądowych ziemskich lubelskich, także jm. pana Jędrzeja Olenckiego sędziego ziemskiego łukowskiego, jm. pana Stanisława Celińskiego podsędziego ziemskiego łukowskiego, jm. pana Adama na Babinie Pszonkę chorążego chełmskiego, jm. pana Tomasza Inocentego Zaporskiego skarbnika lubelskiego, jm. pana [k. 523] Jana Poniatowskiego komornika granicznego lubelskiego, jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego, jm. pana Marka Zwiartowskiego, jm. pana Jana Jaszowskiego, jm. pana Balcera Trembińskiego, jm. pana Krzysztofa Milanowskiego deputujemy, którzy z tymże sądem ziemskim i grodzkim lubelskim dnia 12 miesiąca lipca w roku niniejszym blisko przysłego zjechawszy się rachunki te *formatis causarum fisci iudiciis iudicialiter* zaczną, *in absentia aliquorum non obstante*, i panów poborców, administratorów, sukkoletorów, pisarzów i najmniejszych w województwie naszym podatków egzaktorów na tychże sądach skarbowych zaczętych *revisis contractibus eorum formata ipsis iudicialiter iuramenti rotha praestitaque per ipsos* rachunków wysłuchać i sądem swym *legitimae deductum liquidatione regestrorum, et in iudicio suo comprobata* et iuste przez którego z panów egzaktorów *affectatam defalkationem circa eam iudicialiter* decydować mają. Które rachunki i wszyscy ziemi łukowskiej tychże podatków *exactores nullo excepto eodem tempore* na tychże sądach skarbowych rachunkowych przed tymiż ichm. panami sądowymi ziemskimi i grodzkimi lubelskimi, także do ichmci wzwyż deputowanymi ichmciami w grodzie lubelskim *peracta od ichmci formata iuramenti rotha* uczynić będą powinni. A ichm. panowie sądowi ziemscy i grodzcy lubelscy i do nich deputowani uchwalą niniejszą *modo praemisso peragenda reasumowawszy* przeszłe podatki *peractae calculationis* sądownie, et *praesenti laudo* uchwalonego dwojga podymnego od ichm. panów poborców i egzaktorów tak województwa lubelskiego, jako i [k. 523v] ziemi łukowskiej *insimul* na tychże

sądach skarbowych exacta ratione na sejmiku w Lublinie najpierwszym po odprawieniu tych sądów skarbowych rachunkowych najpierwej przypadłym, województwu facient relationem.

Akcyza w województwie naszym lubelskim aby według mentem constitutionis o niej swego czasu ustawała i ustała, po egzaktorach onych wszelkich mieć chcemy et praesenti laudo warujemy, sub rigore in constitutione poenarum specificatarum, oprócz czopowego, które currere ma według praw i laud naszych constitutionibus aprobowanych.

Które to laudum i postanowienie nasze zleciliśmy jm. panu dyrektorowi zjazdu naszego terazniejszego podpisać i do akt grodzkich tutejszych podać.

Działo się w Lublinie, dnia 4 miesiąca czerwca r. P. 1660. Zbigniew Sługocki podsędek chełmski i podstarości lubelski, dyrektor zjazdu tego mp.

C. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 27 lipca 1660 r.

Sejmik zwołany uniwersałem króla Jana Kazimierza datowanym w Warszawie 9 VII 1660 r. w związku z koniecznością obmyślenia sposobów, jakimi można by było jako najgruntowniej uspokoić państwa nasze i cooperari łasce Najwyższego Boga, która wszelkie conatus et imprezy nasze szczęśliwie praeficit, gdyż nam jako najwięcej ludzi przeciwko potędze każdego nieprzyjaciela potrzeba; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Kazimierz Wierzbicki 17 VII 1660 r., APL, CLRMO 86, k. 832–832v. Zob. też ASWK, t. II, cz. 2, s. 697–700.

1. Laudum sejmiku w Lublinie 27 lipca 1660 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 86, k. 892–893 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 28 VII 1660 r. [feria quarta post festum Sanctae Annae proxima a. D. 1660]; **Rkp. 2.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 208–209v – kopia.

[k. 892v] My rady, dygnitarze i urzędnicy województwa lubelskiego na sejmik dzisiejszy za uniwersałem JKMcI P. n. m. zgromadzeni, ponieważ rycerstwo województwa naszego na dzień dzisiejszy dla nastąpienia regimentów in viscera województwa, a za tym ciężkiej konsystencyjej i egzakcyjej stativorum i inszych agrawacyi stanu szlacheckiego, tudzież i opresyi poddanych ubogich, do konsultacyjej publicznej, na której gravissimum negotium o pospolitym ruszeniu, jako i o poborowaniu bez uchwały sejmowej tractandum przychodziło, przybyć nie mogli. Przetoż powagą naszą konkludowanie tego sejmiku do dnia 7 augusti odłożyliśmy, a teraz do JKMcI P. n. m. posłów z koła naszego jm. pana Stanisława Ciołka Drzewickiego stolnika lubelskiego i jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego cum desiderii województwa, o czym instrukcyja⁶⁵⁴ szerzej obloquitur, uprosiliśmy.

⁶⁵⁴ Instrukcji tej nie odnaleziono.

A że przeszłymi sejmikami kalkulacja akcyzy i czopowego z administratorami i egzaktorami nie jest in effectum przywiedziona, przetoż w poniedziałek przyszły ichmciowie w przeszłych sejmikach naznaczeni, absencyjej ichmci zabawionych non obstante, zjadą się et formato iudicio fiscali praemissam calculationem quam accuratissime excipiunt et pro ratione calculationis formabunt iudicialiter sententiam et decisionem ^ai na sejmiku praemissae calculationis uczynią relationem. A że jm. pan lubelski⁶⁵⁵ dotąd względem wziętej sumy na piechotę też ichmciom, którzy tę sumę wydali, dosyć nie uczynił, przetoż przerwiony^a jm. pan kasztelan lubelski iuxta anteriora lauda względem niestawionej piechoty i zabranych pieniędzy satisfacere będzie powinien.

Które to nasze laudum zleciliśmy jm. panu dyrektorowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym sejmików, [k. 893] die 27 lipca roku 1660. Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

^{a-a} Ten fragment, wcześniej przy przepisywaniu księgi opuszczony, w rękopisie zamieszczony na końcu laudum jako uzupełnienie.

CI. Sejmik z limity w Lublinie 7 sierpnia 1660 r.

Sejmik zebrał się z mocy uchwały sejmiku z 27 VII 1660 r. (zob. nr C).

1. Laudum sejmiku w Lublinie 7 sierpnia 1660 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 86, k. 917–919 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 7 VIII 1660 r. [sabbatho in crastino festi Transfigurationis Christi Domini a. D. 1660]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 295v–296v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 496–499 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 204–207v – kopia.

[k. 917] My rady, dygnitarze i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik na dzień dzisiejszy z umowy przeszłego sejmiku naznaczony zjechali, uważając nieprzyjacielskie następy tudzież za wydaniem ostatnimi wiciami⁶⁵⁶ wyrażone prawo de expeditione bellica severissimis sanctionibus obwarowane, a co największa, miłej Ojczyzny naszej biorąc przed się codzienne sollicitudines nie inne obrony sposoby, tylko samo pospolite ruszenie podług konstytucyjy anni 1621 i teraz naszej nowo uchwalonej postanowiliśmy, [k. 917v] iż popis na dzień

⁶⁵⁵ Andrzej Firlej, kasztelan lubelski.

⁶⁵⁶ Adresowany do szlachty lubelskiej uniwersał zwołujący pospolite ruszenie na 16 VIII 1660 r., zob. APL, CLRMO 86, k. 836–837.

vigesima tertia miesiąca sierpnia [23 VIII] przed ichm. panami senatorami naszymi⁶⁵⁷ na zwyczajnym miejscu lubelskiemu i urzędowskiemu powiatom pod Lublinem nad Bystrzycą, a ziemi łukowskiej pro die vigesima quinta [25 VIII] pod jmcią panem starostą łukowskim⁶⁵⁸ pod Łukowem złożyliśmy. Na którym miejscu porządek wszelki pospolitego ruszenia, dnia i ruszenia się naszego równo z inszymi województwy sine divisione belli namówimy.

A że jm. pan lubelski⁶⁵⁹ dotąd pieniędzy na piechotę wziętych nie oddał, przetoż co do zł 1300, które jmc realiter exposuit na piechotę, do powrócenia tego należec nie będzie, ale te pieniądze z czopowego oddane będą. A co się tknie reszty, tedy poprosiliśmy jm. pana Jana Poniatowskiego komornika granicznego lubelskiego, aby tę sumę od jm. pana lubelskiego prawnie processu fisci windykował, którą odzyskawszy spólnie z sumą z czopowego nagrodzoną każdemu według kwitów wrócić będzie powinien.

Więc że z przeszłych sejmików naznaczonej kalkulacyjej ichm. panów kontrahentów akcyzy i czopowego jm. pan Szczęsny Szaniawski pisarz ziemski lubelski dosyć czyniąc przed ichm. pany komisarzami naszymi, tudzież iudicio terrestri et officio castrensi dostateczny rachunek uczynił i ci, którzy go wybierali, percepty swoje przysięgą likwidowali, z którego rachunku ukazały się percepty złp 22 758, a ekspensy na zapłacenie poborów trzech, tudzież ichm. panom deputatom dwóch chorągwi donatorii, jako też i jm. panu Wykińskiemu vindicandi [k. 918] contributio-nes accisae, więc i na wywiezienie ksiąg trybunalskich podczas inkursyjej nieprzyjacielskiej złp 25 759 i gr 11, że tedy na to jm. pan pisarz ziemski, to jest zł 3001 i gr 11 wydał i u swoich kontrahentów tę sumę na czwarty kwartał, który cessavit, zabrał, tedy podziękowawszy jmci za trud i fatygi i koszty podjęte administracyjej tego to podatku akcyzy i czopowego kwitujemy, a reszty wydanej z czopowego, które a 1 iulii na całą ćwierć roku tak w Lublinie od wszelakich likworów, także win, petersimentów, cukrów, małmazyjej i innych iuxta lauda anteriora, i po wszystkich miasteczkach województwa lubelskiego ad 1 octobris ma currere, zapłacenie przekazujemy. Czopowe zaś in futurum od wszystkich likworów, jako i winne, które przy województwa dyspozycyjej według dawnych zwyczajów i prawa na przyszłym da Pan Bóg sejmiku electionis iudicis deputati nowym kontraktem plus offerenti dysponować gotowi będziemy. A że jm. pan pisarz sumę trzech poborów za asygnacyjami wypłacił, tedy da Pan

⁶⁵⁷ Jan Tarło wojewoda; Andrzej Firlej kasztelan.

⁶⁵⁸ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁶⁵⁹ Kasztelan Andrzej Firlej.

Bóg na przyszły sejm coequationis ichm. panom posłom naszym asygnacyje do ręką odda, a ichm. panowie posłowie kwit od jm. pana podskarbiego⁶⁶⁰ otrzymają.

A że panowie sukkoletorowie ziemi łukowskiej tudzież contrahentes, którzy mają dependencyje od jm. pana starosty⁶⁶¹ o akcyzę dotąd rachunku nie uczynili i pieniędzy nie odnieśli, przetoż na sejmiku pomienionym [k. 918v] electionis iudicis deputati skuteczny rachunek przed ichm. panami komisarzami uczynić będą powinni i te swoje calculationes iuramento likwidować. A jeżeliby był który chory, tedy w grodzie łukowskim liquidabit rachunki swoje iudicialiter.

Więc że niektóre miasteczka dotąd jeszcze nie wniosły akcyzy i czopowego, tedy do rąk jm. pana pisarza ziemskiego powinni oddawać, aby sobie jmc ekspensę swoją mógł odebrać. A cokolwiek by nadto z tych pieniędzy było, tedy jm. pan pisarz ziemski demonstrowawszy to tylko rejestrem, powinien do rąk jm. pana [Pawła] Hańskiego powrócić. A jeżeliby swojej expensy jm. pan pisarz nie wybrał, tedy z przyszłego czopowego to jnci dopłacimy.

Jm. pana [Jana] Poniatowskiego poborcę naszego przeszłego, tudzież i sukkoletorów jego na sejmiku pomienionym electionis iudicis deputati kalkulacyje przeszłe zrewidujemy i onych dostateczną uczynimy kognicyją i onemu kwit, jeżeli sufficienter uczyni dosyć województwu, damy. A renta zaś, jeżeli pokaże realiter, per executionem ex cutere cum adminiculo officii castrensis pozwolimy. Jm. zaś pana [Wiktoryna] Kłembowskiego sukkoletora łukowskiego instancyją względem 800 złp wybranych a nieoddanych, aby mu były darowane, do zgody generalnej na przyszły sejmik wzwyż rzeczony electionis iudicis deputati reicimus.

A że jm. pan podskarbi koronny uciążliwą libertatibus nostris wydał na jakieś podatki na sejmie nieuchwalone privata autoritate asygnacyją, tudzież i uniwersał do miast w województwie naszym zostających jakieś cła nowe i insze egzakcyje przeciwko wyraźnemu prawu, tak konstytucyjej 1567 anni, [k. 919] która tymi słowy: *Osobliwie to warujemy, iż podatków ani poborów żadnych na imionach naszych, królewskich i na duchownych tak z ceł nowych na miastach naszych w Polsce i Litwie i we wszystkich ziemiach do Korony należących składać i postanawiać nie mamy bez zwołania wszech stanów na sejmie walnym, jako też i druga 1588 anni tymi słowy: Gdyby się do nas panom radom zjechać trafiło dla jakich spraw koronnych, tedy z nimi nie mamy nic stanowić, co by sejmowi i stanom koronnym należało, gdyż to na sejmie odprawowano być ma,*

⁶⁶⁰ Jan Kazimierz Krasiński.

⁶⁶¹ Stanisław Widlica Domaszewski.

*alias to wszystko irritum ma być*⁶⁶², dość widocznie opisuje, wydał. Przetóż zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego napisać do jmcí⁶⁶³, aby jmcí in posterum takowych asygnacyi i uniwersałów nie pisał i pisarzów swoich skarbowych napominał, aby egzakcyje tych nowych ceł poniechali, gdyż ichm. panom ofycjalistom grodzkim lubelskim i łukowskim serio zleciliśmy, aby takowych egzakcyi, przez które miasta pustoszeją, zabronili.

Laudum zaś to aby do wiadomości inszych ichmci przyjść mogło, zleiliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i do grodu podać.

Działo się w Lublinie, die 7 augusti na miejscu zwyczajnym sejmikowania naszego r. P. 1660. Stanisław na Kośminie Kościński miecznik ziemski i pisarz grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

CII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1660 r.

Na przypadające 13 IX sejmiki deputackie król Jan Kazimierza skierował datowany 15 VIII we Lwowie uniwersał, w którym zwoływał pospolite ruszenie i wyznaczał sejmikom deputackim czas na jego odpowiednie przygotowanie, zob. ASWK, t. II, cz. 2, s. 705–706; na s. 706–707 punkty instrukcji królewskiej na sejmiki. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1660 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 297–298 – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 500–503 – kopia.

[k. 297] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na dzień dzisiejszy do Lublina listem – wici ostatnich przez Króla JMci P. n. m. wydanych naznaczony, stosując się do instrukcyje na sejmik terażniejszy nam przysłanej⁶⁶⁴ co do obrony Rzeczypospolitej i onej succursu przynależy prędkiego, takieśmy laudum, które na sejmie blisko przyszłym in vim ratihabitionis aprobowane być ma, między sobą fraterne postanowili.

Naprzód co się tknie pospolitego ruszenia, na które abyśmy poszli JKMc P. n. m. wokuje. Jakośmy nie byli nigdy degeneres Ojczyzny naszej filii, tak i teraz idąc more maiorum nostrorum, którzy piersiami swymi i zdrowiem onę zaszczycali, unanimiter deklarujemy się przeciwko

⁶⁶² *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 63.*

⁶⁶³ *Listu tego nie odnaleziono. W rękopisie Ossol. 217/II, k. 296v zamieszczony tylko jego początek: Jw. mci panie podskarbi koronny, nasz wielce miłościwy dobrodzieju,*

Ostrożna przodków naszych przez odważne czyny częstokrotnie krew swoją o nabyte swobody rozlewając starożytności potomnym czasom najgruntowniej trzech stanów...

⁶⁶⁴ *Listu tego i instrukcji skierowanej do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Por. ASWK, t. II, cz. 2, s. 703, 705–707.*

nieprzyjacielowi przy Majestacie JKMcI stawać i zdrowia nasze łożyć, aby tandem aliquando Ojczyzna mogła w pożądanym kwitnąć pokoju.

A że interes na tym, abyśmy jako w najlepszym porządku zostawali, co bez popisu być nie może, przyobiecujemy stawić się nań, skoro od ichm. panów senatorów województwa naszego⁶⁶⁵ lub in absentia ichmci jm. pana podkomorzego⁶⁶⁶ uniwersalem wydanym obwieszczeni będziemy, na który popis zjachawszy się rotmistrzów sobie obierzemy, czekając jednak na dalsze województwa, które skoro pomijać będą, przeciwko nieprzyjacielowi iść ochotnie przyobiecujemy. Na które pospolite ruszenie miasta, miasteczka JKMcI i duchowne iuxta legem descriptam et consuetudinem usitata wyprawić mają.

A iż JKMcI proponować raczył, abyśmy na wojska ad rationem zapłaty suplement obmyśliłi, tedy stosując się do propozycyjej JKMcI akcyzę z czopowym w województwie naszym w miastach, miasteczkach królewskich, duchownych i szlacheckich postanawiamy, co tylko sumie trzech poborów correspondebit. Która akcyza a victualibus et utensilibus eo in Regno nostro nascitur et dividitur płacona być ma od tego tylko, który kupować będzie. A tej czas wybierania pocnie się a die 1 octobris proxime imminetis i trwać ad eiusmodi die et mensem [1 X] anni 1661, plus offerenti one in arendam puściwszy. Defalcata żadna tenenti eam iść nie ma, excepta sola peste ac hoste Regni w województwie, strzeż Boże, naszym grassante. Od czego jako wiele brać potrzeba, instruktarz wszystkich rzeczy przez ichm. panów deputatów naszych spisany będzie.

Do czego e medio nostri uprosiliłiśmy ichm. wielm. ichm. pana Jerzego Słupeckiego podkomorzego, jm. pana Stanisława Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego, ichm. panów oficjalistów ziemskich i grodzkich, jm. pana Balcera Trembińskiego łowczego, jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskich, którzy ichmć, unius pluriumve non obstante, quam accuratissime instruktarz spisawszy i w onym opisawszy, od czego akcyza płacona być ma, ut innotescat omnibus ad valuas portarum civitatis Lublinensis przybić każą. Podobne egzemplarze po miastach także rozesać. Egzaktorowie w wybieraniu aby nie exorbitowali aggravando populum nad opisanie instruktarza ad instantiam ipsis cuiusvis, jeśli by exorbitowali zapozwani będąc coram officio castrense tam Lublinense, quam Lucoviense extra cadentiam quorumvis terminorum peremptorie sprawić się powinni będą, ac poena iuxta demeritum sine appellatione puniri.

Na przeszkodę tej akcyzy uchwalamy, aby żadne egzakcyje insze i foralia w miastach i miasteczkach od mieszczan i inszych osób, które by na

⁶⁶⁵ Jan Tarło wojewoda; Andrzej Firlej kasztelan.

⁶⁶⁶ Jerzy Słupecki.

to prawa nie mieli, nie były wybierane, a które mają, aby per abusum od tego, do czego nie należą, nie brali. A kto by się ważył inne egzakcje wybierać od jakiegokolwiek osoby, procesem fisci zapozwany będąc coram officio castrense ma respondere.

Targi na tych miejscach, na których prawo pospolite nie pozwala, odprawować się nie mają.

Chcąc augere podatki województwa naszego [k. 297v] postanawiamy kontrybucyjną na ludzi luźnych, sług kupieckich i miejskich w miastach i miasteczkach według laudum sejmiku relationis anni 1658 postanowionego.

Więc co i ta akcyza sufficere nie będzie mogła, postanawiamy czopowe po miastach, miasteczkach królewskich, duchownych i szlacheckich, aby wybierane było od wszelakich likworów, win, małmazyi, petercymentów, alakantów, seków, miodów, piw ad diem 1 octobris proxime imminentis anni, deklarując, że tak akcyza, jako i czopowe w dyspozycyjej województwa naszego zostawać ma.

Od browarów ten, czyj jest własny browar w miastach, miasteczkach ma dać na rok po 2 zł, a w Lublinie na każdy kwartał po zł 2, co się in commodum województwa obracać ma, praevia calculatione pana poborcy a 1 iulii anni praesentis. Ponieważ czopowe od win, małmazyi, petercymentów, alakantów i seków, od beczki wina rachując po zł 8 czopowego, a stawnego po zł 2 według przeszłego laudum, a od kufy małmazyej i petercymentu czopowego zł 16, a stawnego zł 2 nie jest wybrane, tedy wzwyż pomienieni ichm. panowie deputaci rewizyją uczynić mają, według której retentores retenta zapłacić powinni będą.

Na hibernę temuż wojsku pozwalamy ex bonis regalibus et spiritualibus według prawa opisanego, z łanu rolej ad praesens posesyjej po zł 20 salvis abiuratis desertatorum. Żeby insuper wojsko za swoją robotę idąc przeciwko nieprzyjacielowi wprzód przed nami consolationem aliquam jako najprędzej odnieść mogło, obiecujemy złożyć intra decursum 4 septimanarum czworo podymne ex bonis suis terrestribus, regalibus et spiritualibus według abiurat świeżo uczynionych. Które to postanowienie podymnego wojsku in persolutum zasług, a województwu in coequationem z inszymi województwy cedere ma. In quantum by zaś kto tych podatków nie oddał, sine appellatione w grodzie peremptorie ad instantiam pana poborcy zapozwany będąc sprawić się ma.

Żeśmy pozwolili na te podatki, upraszać będą panowie posłowie nasi Króla JMci P. n. m., aby wojska w Ukrainie na zimę zostawały ani chlebów za asygnacyjami ichm. panów hetmanów więcej nie upominali się. Do tej funkcyjej poselstwa uprosiliśmy ichm. pana Stanisława Drzewickiego stolnika i jm. pana Stanisława Kościńskiego miecznika i pisarza grodzkiego lubelskich.

Do wybierania pomienionych podatków uprosiliśmy jm. pana Pawła Hańskiego, któremu salarii i jego sukkolektorom pozwalamy od złotego po groszu jednym, te przy oddaniu każdy ma dać jmci nad złoty podatku grosz 1, a inszego kwitowego dawać nikt nie będzie.

Na aukcją ceł koronnych od różnych rzeczy in vim ratihabitionis sejm przeszłego, które in Regnum wchodzą pozwalamy, salva calculatione przez jm. pana podskarbiego koronnego⁶⁶⁷ na sejmie.

Pan [Paweł] Hański nasz poborca ostatka retent podatków uchwalonych dwudziestu i półszósta [25,5] poborów wypłacenia nie odebrał, więc i defekt jeszcze niewystarczającej cale sumy z nich najduje się, a zatym asygnacyjej pewnej na te retenta dwudziestu i półszósta poboru nie dopłacił, eliberując onego w tym sumę 3000 zł podatków akcyzy i czopowego, o które teraz kontrakty stanowiąc będą, z rat pierwszych, które circa contractus inferentur, na dopłacenie tej asygnacyjej naznaczamy. Retenta jednak wszystkie pomieniony pan Hański i panowie sukkolektorowie ziemi łukowskiej (które registra do grodu podać i one iuramento comprobare mają) excutere powinien i województwu circa generalem calculationem lubo na insze asygnacyje za wiadomością ichm. panów deputatów [k. 298] oddawać ma.

Jm. panu Szczęsnemu Szaniawskiemu pisarzowi ziemskiemu lubelskiemu, jeśliby z czopowego tej ćwierci pro ultima septembris [30 IX] kończącej się sumy 3000 zł za województwo założonej i laudo przeszłego sejmiku asekurowanej nie odniósł zupełnej satysfakcyjej, cokolwiek restabit jeszcze ad exolvendum jmci z tegoż czopowego i inszych podatków teraz a 1 octobris uchwalonych ichm. panowie deputaci satysfakcyją obmyślić mają.

Jm. pan starosta łukowski⁶⁶⁸ według kontraktów dwóch, tak anni 1658 in nonum annum [1659], et noni in sexagesimum [1660] urgentis z miasteczek ziemi łukowskiej całą sumę za akcyzę i czopowe względem arendy wniósł do skarbu województwa i totaliter zapłacił, tedy jmci z kontraktów arendownych z województwem zawartych i z sumy wpłaconej kwitujemy.

Pan [Jan] Poniatowski poborca nasz sufficienter calculationem administracyjej poborów jeszcze województwu nie uczynił, przeto przed ichm. panami deputatami wyżej mianowanymi na sejmiku terażniejszym zaraz uczynić będzie powinien, którą sufficienter odebrawszy absque laessione województwa dajemy plenariam ichm. panom deputatom quietandi potestatem. U kogo jednak retenta realiter pokaże, one excutere et per executionem castrensem repetere pozwalamy.

⁶⁶⁷ Jan Kazimierz Krasiński.

⁶⁶⁸ Stanisław Widlica Domaszewski.

Mając rationem usługi sukkołektora naszego pana Wiktoryna Kłembowskiego w wybieraniu podatków w ziemi łukowskiej, który dla nieoddania różnych retent ad summam egestatem et paupertatem przyszedł, tedy onemu retenta to jest zł 800 condonujemy, ab arestis quibusvis ratione tych retent relaxujemy, akcyje onemu intentowane umarzamy.

Także mieszczan parczewskich od retent zatrzymanych, to jest 225 zł patrząc na zniszczenie przez nieprzyjaciela koronnego i zniszczenia niemal conditus miasta uwalniamy.

Które to laudum nasze ustanowiwszy, zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu do ksiąg grodzkich lubelskich z podpisem ręki własnej podać.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom naszym naznaczonym, dnia 13 miesiąca września roku 1660. Andrzej Rzeczycki marszałek koła rycerskiego na sejmik electionis deputata.

2. *Odpowiedź króla Jana Kazimierza na poselstwo od sejmiku lubelskiego.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 88, k. 736v–737 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Kazimierz Wierzbicki 12 X 1660 r. [feria tertia ante festum Sanctae Hedwigis Electae proxima a. D. 1660];*

Rkp. 2. *B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 210–211v – kopia.*

[k. 736v] Respons ur. Stanisławowi Ciołkowi na Drzewicy Drzewickiemu stolnikowi, Stanisławowi na Kośminie Kościńskiemu miecznikowi i pisarzowi grodzkiemu lubelskiemu, posłom od województwa lubelskiego do Króla JMci z sejmiku lubelskiego wyprawionym z kancelaryjej wielkiej koronnej, w Drohobyczu dnia 30 września 1660 anno dany.

Dobrotliwej naturze JKMcI P. n. m. jest to właśnie insitum, że wszystkie około całości Ojczyzny tej pieczołowania, ojcowskie fatygi i spezy własne królewskie jedną wiernych poddanych swych kontentować się wdzięcznością, to jest równą do zaszczycenia dostojęństwa Pańskiego i podźwignienia Rzeczypospolitej a calamitate ochotą i pomocą. Przyjmować tedy raczy wdzięcznie obywatelom województwa lubelskiego vota i aprekcacje szczęśliwych powodów, biorąc dalszych z terażniejszych, które Bóg zdarza wojskom JKMcI sukcesów przeciwko nieprzyjaciołom dobre omina [k. 737] i tę też otuchę, że wkrótce quassatie tot malis Reipublicae przy łasce Bożej JKMcI indesinenter cura i szczęście sprawi pristinam tranquillitatem kompasją ojcowską JKMcI calamitati, którą miał subiectam oculis województwa lubelskiego i tym clarius amplectitur we wszystkim, przecie stosując się do intencyjej swej Pańskiej i potrzeb tak wielkich Rzeczypospolitej powolność i obmyślenie subsidii.

A naprzód na munderunki piechoty i inne proponowane potrzeby Rzeczypospolitej namówione czopowe i akcyzy, z których że szczupłe codzienne i nieuchronne spezy i potrzeby publiczne mieć będą subsidium, życzyłby JKMcI i ojcowsko żąda obywatelów województwa lubelskiego,

aby jako dotąd ducebantur, że co boni publici chcieli cożkolwiek jeszcze solito amori Patriae pozwolić i onej znaczniejszym prodesse posiłkiem. Nie mniej i to gratum habet JKMć, że co widzieli ciż obywatele pro necessitate publicam extorsivum przyjmują per rato podwyższone cła.

Wprowadzania soli i zażywania jakiej w którym województwie usus obtinuit i prawo pozwoliło albo negavit, nie chcąc JKMć immutare consuetudinem, której na komorach exacta observatio należy.

Jako też i to nigdy nie była mens JKMci wiadomemu dobrze swobód i wolności stanu szlacheckiego, żeby in praeiudicium aliquod hibernami, prócz dóbr ciężarowi temu podległych, miał narzucać dobra szlacheckie. I teraz cożkolwiek zabiegając incommoditati i ostatniemu zniszczeniu przez takowe hyberna dóbr onymże podległych, wyda in vim zasług, w które potrąci się to wszystko, wojsku i województwu przyjęte będzie.

Gotowości pospolitego ruszenia wdzięcznym jest JKMć i żeby persistat dotąd województwo lubelskie, póki inszych wyższych województw non patebit ochota, albo też same oddalające się za łaską i błogosławieństwem Bożym i początkami szczęśliwymi progresów wojsk JKMci niebezpieczeństwa cale nie ustaną, JKMć dalszym swoim intimabit ordynansem, non impediuntur interim cursum iustitiae et iudiciorum.

Na własne rozkazanie JKMci Stefan Stankiewicz JKMci sekretarz.

Deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1660/1661 wybrany został Franciszek Stoiński wojski krasnostawski, sędzia grodzki lubelski, Deputaci, cz. II, s. 288.

CIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 marca 1661 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 21 XII 1660 r. zwoływał sejm walny zwyczajny w Warszawie na 28 III, sejmik przedsejmowy w Lublinie na 21 II 1661 r., APL, CLRMO 87, k. 45–46v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Kazimierz Wierzbicki 7 II 1661 r. Tłumacząc to opiniami senatorów, a zwłaszcza hetmanów, którzy nas instantissime o prolongacyją złożenia sejmu upraszali, aby jeszcze w zimie pory wojennej zażyć, faktycznie jednak oczekując na decyzje polityczne Wersalu, król Jan Kazimierz uniwersałem wydanym w Krakowie 10 I 1661 r. przeniósł termin zebrania się sejmu na 2 V, wyznaczając sejmikowi lubelskiemu dzień 28 III 1661 r., APL, CLRMO 87, k. 43v–45; w grodzie lubelskim uniwersał oblatowany przez szl. Kazimierza Wierzbickiego razem z poprzednim. Zob. też ASWK, t. III, s. 12–13.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 marca 1661 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 87, k. 114v–125v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sługocki sędzia ziemski chełmski, podstarości lubelski, marszałek sejmiku 2 IV 1661 r. [sabbatho post Dominicam Letare Quadragesimalem proximo a. D. 1661]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 241–254 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 129–136 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 212–230 – kopia.

[k. 114v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo całego województwa lubelskiego za uniwersałem JKMcI P. n. m. na sejmik w Lublinie dnia 28 marca roku 1661 złożony zgromadzeni, obraliśmy na sejm blisko przyszły z pośrodku siebie posły, wielm. i ur. ichm. panów Jerzego z Konar na Opolu Słupeckiego podkomorzego lubelskiego, Stanisława Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego, Stanisława Ciołka Drzewickiego stolnika lubelskiego.

Którzy ichm. panowie posłowie naprzód zdrowia dobrego i panowania szczęśliwego przy wiernym oddaniu poddaństwa naszego JKMcI P. n. m. powinszują i oraz podziękują za złożenie ku pomnożeniu [k. 115] wolności naszych sejmu tego i za tak czułe i ojcowskie ku dobremu pospolitemu pieczołowanie. Podając takowe zgodnie postanowione ichm. panom posłom naszym artykuły wyrażone, według których na sejmie przyszłym sprawować się będą powinni, w czym fidem, honorem et conscientiam ipsorum praeesse obstringimus.

Jasne są nie tylko Ojczyźnie naszej, ale i wszystkiemu światu ab imposita capiti corona Najjaśniejszego Króla JMci P. n. m. prace, trudy i fatygi wojenne incessanter do tego czasu odprawowane, za którym JKMcI ojcowskim pieczołowaniem do wielkiej szczęśliwości już maxima ex parte Ojczyzna nasza przyszła, kiedy po chwalebnej wojsk szwedzkich z państw Koronnych expulsyi wiecznego z Królestwem Szwedzkim zawarcia pokoju dał Pan Bóg dobrotliwej providencyjej swojej tak wiele szczęśliwych zwycięstw pod nogi JKMcI P. n. m. Że jednak nie ex omni metu et periculo od innych nieprzyjaciół uwolnioną Rzeczpospolitą upatrując JKMcI proponere ojcowsko nam raczył, abyśmy Reipublicae in vita JKMcI mogli ingredi deliberationem eligendi successoris. Aby taka nieporównana pietas bez słusznej od nas wiernych poddanych wdzięczności nie zostawała, znieść się mają ichm. panowie posłowie nasi ze wszystkimi ichm. pany posłami na prywatnej kiedy sesyjej semotis omnibus arbitriis, jakoby JKMcI P. n. m. tak szczęśliwie nam panującemu przez jm. pana marszałka poselskiego condigne podziękowali i wyrozumiawszy tylko intenta JKMcI i stanów koronnych zdanie rzetelniejsze, nic conclusivie w tak ostro prawem obwarowanej materyje nie stanowiąc, całe to negotium do braciej na sejmik, da Pan Bóg, relationis ichm. panowie posłowie nasi przynieśli.

Rachunki skarbowe, iż bez odprawienia ich trudno dalszą obronę Ojczyzny i zapłatę wojsku metiri, tedy urgebunt ichm. panowie posłowie, aby zaraz na początku sejmu sine omni mora odprawowała się. Na które rachunki desygnowani deputaci aby de facto przysięgli i po odprawionych nie podpisywali zaraz kalkulacyjej, aż po [k. 115v] odprawionej relacyjej i wyrażonego na kwit od wszystkiej izby poselskiej konsensu. Przy której kalkulacyjej ponieważ nieboszczyk jw. jm. pan Bogusław z Leszna

Leszczyński, antecedenus podskarbi wielki koronny, po kwiecie per constitutionem otrzymanym dał na się asekuracją względem sum pieniężnych pewnych do skarbu Rzeczypospolitej pozostałych, która do Trybunału jest podana, tedy aby tę sukcesorowie nieboszczykowski przez pisarzy przed skarbem na ten czas zostające uczynili i reiterowali dostateczną kalkulacją na tym sejmie, zlecamy.

Koekwacja aby według przeszłej konstytucyjnej obwarowania a ku wielkiej pomocy do zapłaty wojska służąca traktowana i ab anno 1649 na początku sejmku zaczęta była. W którą koekwacją aby nie tylko podatki publiczne ku obronie Ojczyzny na konne i piesze chorągwie w różnych okazjach i potrzebach Ojczyzny od województwa naszego lubelskiego wielkim sumptem włożone, ale też na posły cudzoziemskie, tatarskie, kozackie, prowianty pod Toruń wydane, także litewskiemu wojsku przez dwie lecie niemal, więc i z pułku jm. pana strażnika wojskowego⁶⁶⁹, chorągwi jm. pana oboźnego wojskowego⁶⁷⁰, po węgierską ekspedycją z dóbr wszystkich i dziedzicznych szlacheckich niemałe z łanów wydane ekspensy, insuper w przechodzeniu wojsk tatarskich erogowane spezy, przyjęte i potrącone były, odstąpić tego ichm. panowie posłowie nie mają.

Zapłata wojsku tak dobrze Ojczyźnie swojej zasłużonemu i za odwagą i krwią jego Ojczyznę naszą do pierwszych szczęśliwości przywracającemu aby była na tym sejmie obmyślona, nic słusniejszego nad to nie upatruje województwo nasze. Dla czego, aby tym snadniej w wypłaceniu długu wojskowego Rzeczpospolita przyjść mogła, upraszać mają ichm. panowie posłowie nasi JKMcI P. n. m., aby z początku zaraz sejmku ichm. panów komisarzów a tota Republica zesłać raczył, którzy by [k. 116] z wojskiem jako prawdziwymi Ojczyzny synami precatis traktowali, aby dla swojejże własnej Ojczyzny tak srodze zniszczonej i zrujnowanej co z ćwierci i długu tak wielkiego i do wypłacenia nigdy niepodobnego ustąpić i darować chcieli, a tę kwotę, na której by stanęli, na raty do wypłacenia zgodnie postanowili. Niemniej i do ichm. panów hetmanów⁶⁷¹ gorącą prośbę wniosą o poważną instancją do ichm. panów pułkowników regimentów cudzoziemskich, aby do terazniejszych z sejmku postanowionych podatków wojsku polskiemu czego ustąpić chcieli, ponieważ też z rachunków patet, że przez asygnacje skarbowe konne wojsko w zapłacie uprzedzali.

A że województwo nasze przez konsystencyje wszystkich niemal nieprzyjaciół Ojczyzny, także i wojsk naszych, nad insze kraje spustoszone jest, aby namów pozwolonej od innych województw podatków liczbie

⁶⁶⁹ Stanisław Jan Jabłonowski.

⁶⁷⁰ Andrzej Potocki, starosta winnicki.

⁶⁷¹ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny; Jerzy Sebastian Lubomirski, hetman polny koronny.

użyć mogli, a w ostatku podatki ad consensum braci na sejmik relacyjny et modum contribuendi przynieśli, ichm. panów posłów obligamus.

Więc i o taką per legem dyspozycją starać się mają, aby na te z sejmu terazniejszego podatki, jako i na potem postanowione, ad proportionem simple każdego województwa chorągwie naznaczone i wojsko wydzielone było, którym ludziom każde województwo swoim pozwole podatki wypłacić obligowało się. Do której zapłaty każde województwo na sejmiku relacyjnym obierze sobie komisarzy, którzy by deputatów od chorągwi zesłanych przysiąg super realitatem regestrów i damna, iniurias civiles una cum officio castrensi w grodach słuchali i sądzili sine appellatione, et iniuriatis et damna passis przy oddawaniu zasług z zapłaty kompensowali.

W komput wojska ichm. panowie posłowie wejrzyć, on odebrać i na sejmik przywieźć i aby więcej nie przyczyniono [k. 116v] providendum, commisimus.

Chorągwie rajtarskie aby wszystkie zniesione, także wołoskie i tatarskie (oprócz przy ichm. panach hetmanach zostających), a na miejsce ich usarskich przyczynione i ordynowane, elaborabunt ichm. panowie posłowie.

Lauda wszystkie od sejmu przeszłego i sejmiku relacyjnego aż do przyszłego sejmu względem podatków postanowione, także i na terazniejszym sejmiku obierania posłów względem securitatis domesticae namówione, także i przysłałe po sejmie, które będzie po sejmiku relacyjnym uchwalone aby były konstytucją aprobowane, efficere mają ichm. panowie posłowie.

Sejmik zaś przyszły, da Bóg, relationis w naznaczeniu czasu tak akomodować będą, jakobyśmy przyszłe z sejmu konstytucyje drukowane na nim mieć mogli.

Sławne victoriarum trophea nie tylko w Ojczyźnie, ale i ad exterarum nationes głośne, zanesione w tych dwóch leciech in solio nostro i opatrności Boskiej, a za osobliwą czułością i nieustawającą pracą i odwagą jw. ichm. panów hetmanów i regimentarzy obojga narodów z nieprzyjaciół różnych otrzymane merentur ab omnibus ordinibus Regni publicam gratitudinis contestationem, zaczym intimabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby przez jm. pana marszałka poselskiego ichm. panowie hetmani, drudzy regimentarze, także i starożytnej cnoty wojsko condignam operi suo odnieśli contentationem.

Ordynaryjnych prowentów Rzeczypospolitej lubo w zawodach terazniejszych wojennych teraz variatio et mutatio przeciwko dyspozycyje prawem opisanej była i jeszcze być musi, aby jednak per legem novam na extraordinaryjne expensa przeciwko tak wielom konstytucyjom in perpetuum [k. 117] miała być obrana, nadzieję mając w uspokojeniu Ojczyzny

ichm. panowie posłowie nasi pozwalać ulla ratione nie mają, gdyż by to było i z naruszeniem pakt królów ichmci z Rzeczpospolitą mianych.

Także na novitatem w naznaczeniu z izby poselskiej rezydentów od sejmu do sejmu ad consultandum ichm. panowie posłowie nasi presse pozwolić nie mają.

Na rezydentów i posłów expensa, iż z prowentów publicznych ani podatków nie bywały spendowane, ale ex iustitia distributiva rekompensowane bywały, tedy i teraz aby moribus antiquis to odprawowano było, elaborare mają ichm. panowie posłowie.

Strony eliberowania Elbląga upraszać od Króla JMci i ab ordinibus Regni księcia brandenburskiego⁶⁷² jako amicum Rzeczypospolitej, aby do czasu jakiego sfolgować i poczekać chciał, jednak iniri mają modos cum ordinibus Regni panowie posłowie nasi, jako by jak najprędzej eliberowany zostać mógł. Na którą eliberacją słuszna aby Toruń i insze miasta, jako i sam Elbląg za niedotrzymanie wiary znaczną sumą przyłożyli się do tego, instare mają ichm. panowie posłowie nasi, aby proditores fortet indilate sądzeni byli albo loco criminalibus poenis. In quantum by clementiam Rzeczpospolita im chciała pokazać, aby na wykupno Elbląga się złożyli.

Praesidia fortet pruskich i inflanckich, na których siła Rzeczypospolitej należy, słusznie aby były ordynowane. Jednak iż teraz Rzeczpospolita ma z sobą co czynić, tedy aby bez znacznego kosztu Rzeczypospolitej być mogły. Proposuit województwo nasze, aby tamecznym obywatelom i osobom ex antiqua prosapia szlacheckim, starostwa zawsze dawane były i żeby zawsze według prawa po zamkach pogranicznych rezydowali, a tameczne miasta i powiaty, ponieważ na popolitym ruszeniu nie bywają, byli adstricti in praesidia zamków.

A do rewidowania Inflanckich przypadłych aby rewizorowie naznaczeni postanowili Reipublicae prowent i na te praesidia ordynowali. A jeśli powiatem nie mogą być, tedy starostwem jakim nazwane były.

Tymże obywatelom inflanckim dóbr do nieprzyjaciela odpadłych, także [k. 117v] ichmciom jm. panu staroście terażniejszemu łukowskiemu⁶⁷³, jm. panu Bartoszowi Kazanowskiemu starościcowi łukowskiemu aby Rzeczpospolita obmyśliła rekompensę, słuszną być rozumiemy.

I zapłacenie żołdu Tatarom w życzliwości Rzeczypospolitej nieustawiającym, żeby nieodmienną z jednego prowentu była ordynacja, najspodobniejszy województwo nasze widzi sposób, aby podwyższywszy żydowskie pogłównne, żeby sufficeret huic oneri, ten podatek na to był obrócony. A względem której akcyzy, iż przedtem do pogłównnego dawali, i od

⁶⁷² Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁶⁷³ Stanisław Widlica Domaszewski.

rzemiesła, aby już do żadnych podatków nie należeli, a nawet i względem pospolitego ruszenia wolni zostawali.

Artyleryja także iż z nowej kwarty nie może sufficienter provideri, tedy póki by się wojna nie uspokoiła aby składnego winnego prowent na nie był obrócony, do tego aby miasta wszystkie, które powinni currus bellicos i armatę na pospolite ruszenie wyprawiać, aby ad proportionem osiadłości i substancyi miast pewną kwotę koni i wozów dawali i wyprawowali, providere ichm. panowie posłowie mają.

A że konstytucyją blisko sejmu przeszłego sub titulo *Zaciągnięcie sum na dobra Rzeczypospolitej*⁶⁷⁴ urgente necessitate niezły sposób do wypłacenia wojsku był wynaleziony, tedy tę konstytucyją sejmu tego reasumowawszy, ichm. panowie komisarze do traktowania o zasługi z wojskiem zesłani ichm. panom wojskowym intimare ten sposób będą powinni.

Żupy wielickie ponieważ in iuramenti Reipublicae są zawiedzione, interest vel maxime Reipublicae, aby ex ea hypoteca externae gentis ten prowent najpewniejszy a JKMc P. n. m. należny był oswobodzony, inire media cum ordinibus Regni mają ichm. panowie posłowie, aby te żupy jako najprędzej mogły być eliberowane. Jednak urgere mają, aby komendant wojska cesarza jmci calculationem in omnibus requisitis uczynił i żeby szkody, straty nad słuszość brane, wytracone były.

Osobliwie jednak medium to ichm. panowie posłowie nasi proponere mają, aby JKMc P. n. m. sprawić [k. 119] co u cesarza⁶⁷⁵ jmci raczył, aby dług jm. pana starosty lwowskiego⁶⁷⁶ po nieboszczyku godnej pamięci jm. panu grafie Huwtenberku u cesarza jmci pozostały w sumie z wielickich żup przychodzącej cesarz jmć chrześcijański przyjął i potracić dignaretur. Co jeśliby succederet, tedy asekuracją obmyśleć jm. panu staroście lwowskiemu postanowiwszy się jmci w ratach i czasie, aby był certus w satysfakcyjnej a Republica. Najjaśniejszego Królestwa IchMci dług aby był oddany, szukać sposobów cum ordinibus Regni ichm. panowie posłowie, jednak jeżeli JKMc, zwłaszcza in tam oberrata Republica impossibilitatem ad praesens obaczy submissione, izba poselska Najjaśniejszego Królestwa IchMci o dalsze poczekanie prosić będzie.

Względem pozostałego długu gratitudinis sławnej pamięci Najjaśniejszemu Królowi JMci Władysławowi z województwa wołyńskiego pozostałego, ponieważ wszystkie inne województwa gratitudinem Króla JMci Władysława na wypłacenie długów кредитором pozwolone wypłacili, urgere mają ichm. panowie posłowie, aby województwo wołyńskie albo

⁶⁷⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 29.*

⁶⁷⁵ *Leopold I Habsburg.*

⁶⁷⁶ *Jan Mniszech.*

raczej ichm. panowie szafarze na ten czas będący, którzy snadź z kontrybucyje od województwa złożonej do depozytu swego wzięli i nulliter tej sumy zażywają, sumę tę komu ex ordinatione Regia należy oddali, i aby per constitutionem ichm. panom poborcom, szafarzom województwa wołyńskiego na ten czas będącym forum w Trybunale inter causas fisci było naznaczone, starać się o to mają ichm. panowie posłowie.

Rewizya skarbu koronnego iż do egzekucyje wedle przeszłej konstytucyje⁶⁷⁷ ad effectum non est deducta, tedy znowu reasumowana ma być ta konstytucya i ichm. panowie rewizorowie naznaczeni, którzy ante condescensionem innotescencyją swoją do tych, którzy z skarbu klejnoty jakie i rzeczy nulliter, i ci, co na poselstwa contra praescriptionem iuris pobrali, aby one comportowali sub poena peculatus. Ciz ichm. panowie rewizorowie albo komisarze nie tylko insignia, diademata [k. 119v] Regni, skarby, klejnoty i insze pretiosiora, ale też wszelakie asekuracje, diplomata tak intra Reges et Rempublicam, jako i ab exteris principibus dane, exacto zrewidować i dostatecznie zrewidowawszy inwentarze spisane i rękami podpisane do grodu krakowskiego podać mają. A czego by według dawnych inwentarzów nie dostawało, uczynić tego relacyją, a skarb rationem reddere na sejmie przyszłym będą powinni.

Metryki koronne i litewskie jeżeli per pacta od komisarzów szwedzkich są odzyskane i aby także przez deputaty izby poselskiej do ichm. panów regentów przydane, zrewidowane i skorygowane były, domówić, aby się to indilate stało ichm. panowie posłowie powinni.

Więc że per congeriem różnych cudzoziemców tu zamieszkanym konsultacje publiczne, sejmowe i prywatniejsze in continentia et secreto odprawować się nie mogą, aby ta multitudo z różnego narodu cudzoziemców tak ode dworu Pańskiego, jako i z miast wielkich iuxta pacta conventa relegowana była.

A do tego żeby żadnych prowentów publicznych arendami, administracyją nie trzymali, a specialiter żeby pisarzami skarbowymi nie byli, lege aby było provisum, odstępować tego ichm. panowie posłowie nie mają.

I na tym wiele należy Rzeczypospolitej, aby żaden cuiuscunque status et praeminentiae nie ważył się in cardinalibus materiis Reipublicae privatim pisać listów i żadnych konferencyi czynić cum exteris nationibus, chyba ex senatus consulto, aby lege cautum to było i poena na duchowieństwo świeckie sub privatione dignitatis beneficiorum zakonu, sub interdictione perpetua nabożeństwa, a seculares sub poena peculatus in quovis iudicio et officio praevia inquisitione sine appellatione vindicanda et decernenda.

⁶⁷⁷ Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 21.

[k. 118] Co strony nobilitacyjej, iż się na ten klejnot szlachectwa, który przedtem przodkowie nasi non nisi wielkimi stratami, odwagami i wylaniem krwi hojnym na obronę Ojczyzny odważnym nabywali, teraz bez żadnych odwag rycerskich, przysług znacznych Ojczyźnie, przeciwko wyraźnemu prawu innumerato cisną, tedy ichm. panowie posłowie nasi przestrzegając prawa, żadnym osobom, którzy by bez odwag i rozlania krwi własnej w wojskach na usługach Rzeczypospolitej będąc i od ichm. panów hetmanów atestacyjej nie mając do tego klejnotu cisnęli się, pozwałać nie mają. A za przeszłe szlachectwa sumy wzięte aby circa calculatiōnem, na co się obracały, likwidowane były.

Długi te kupieckie, które panowie kupcy we Lwowie fantami na zapłatę wojsku erogowali, iż niepodobna tak nagle i tak wielkie onera Reipublicae oraz wypłacić, tedy aby ad feliciora tempora odłożone były, ponieważ też na gatunkach maiori pretio, niżeli constabunt niewydanych, nie mały zysk mieć będą, elaborare mają ichm. panowie posłowie. A konstytucyja o likwidowaniu szkód pod Warszawą kupcom poczynionych, iż ta konstytucyja i żadne inne prywatne circa conclusionem sejmu nie była czytana, aby była annihilowana.

Od sumy trubeckiej nie tylko prowizyjej pozwolić, ale i suma sama pryncypalna exceptis creditoribus, a osobliwie panów Sołtyków, ponieważ haeres tej sumy adheret carowi moskiewskiemu⁶⁷⁸, aby per constitutionem była kasowana.

Także i sumy nieboszczyka jm. pana Jerzego Niemierzyca podkomorzego kijowskiego, insuper et emphitesis na wsiach Łopienniki w krasnostawskim powiecie leżące, aby i te kasowane były, odstąpić tego ichm. panowie posłowie nie mają.

Pacta kozackie pod Cudnowem przez ichm. panów hetmanów postanowione, jeżeliby jeszcze ordines Regni ich [k. 118v] moderacyją albo melioracyją potrzebną być rozumieli, inibunt rationem ichm. panowie posłowie cum tota Republica, a umoderowane per constitutionem aprobowane aby tylko do metryki były podane, przeszłe zaś ex volumine legum aby eliminowane były, urgere ichm. panowie posłowie mają.

Wprawienie się i dotrzymanie Ukrainy do wspólnej namowy i zgody całej Rzeczypospolitej ichm. panom posłom zlecamy.

Iż na przeszłym sejmie siła z Kozaków ad male narrata pro bonis regalibus na dziedziczne dobra ludzi zacnych i Rzeczypospolitej dobrze zasłużonych, jako to jm. pana [Stanisława] Koniecpolskiego wojewodzica sandomierskiego nazwane Nilcow⁶⁷⁹ z przyległościami, przywileje

⁶⁷⁸ Aleksy I Michajłowicz Romanow.

⁶⁷⁹ W konstytucyji sejmu 1659 r. dobra te nadane Danielowi Wyhowskiemu nazwane Smiło

iure hereditatis otrzymali, także ichm. panów Kalinowskich sukcesorów nieboszczyka jm. pana oboźnego koronnego⁶⁸⁰ w majątności humańskiej przez regestr kozacki cała włość pustą zostać by musiała, przeto starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby pomienione privilegia kasowane były lubo proportionatis bonis recompensa za pomienione dobra być ichmciom mogła, a regestr pułku humańskiego odmieniony i z dóbr JKMcI wypisany.

Więc że po przysiędze uczynionej niektórzy donatariusze z Kozaków wiary nie dotrzymali, transerunt in partes Moschoviticis, tedy takowych in perfidia persewerujących privilegia jak na szlachectwo, tak i na dobra otrzymane Rzeczypospolitej mają być kasowane i ex volumine legum eliminowane, i z tychże Kozaków przy Moskwie zostających dóbr, za oddaniem dóbr dziedzicznych nullo iure otrzymanych, tym Kozakom aby rekompensować providere.

Moskwa że skończenia traktatów affectuje, tedy na nie, byle by cum honore i całością granic i państw Ojczyzny stawały, województwo nasze pozwala i aby panowie komisarze bez znacznej spezy Rzeczypospolitej, a osobliwie z wojskowych ludzi zacnych i sposobnych [k. 120] naznaczeni byli, starać się będą ichm. panowie posłowie.

Fortyfikacja Kamieńca, na której wiera Rzeczypospolitej należy, aby była skutecznie restaurowana i sufficiens praesidium na niem zostawało, pomocą inire media ichm. panowie posłowie nasi, i aby z akcyzy, czopowego, cła, myta wołoskiego i innego, także i podatki z sejmu tego na to województwo włożone aby na tę fortecę obrócone były. Promovebunt ichm. panowie posłowie i w tym, żeby tam przy komendancie i sam jm. pan starosta tameczny rezydował zawsze.

Suplementa wojska cudzoziemskiego aby werbunkami do końca Ojczyzny naszej i jej agriculturam nie zrujnowały, wszelakich sposobów zniósłszy się cum ordinibus Regni ichm. panowie posłowie zażyć mają.

Mennice i nabicia szelągów miasto pożytków i znacznych millionów miały być na komisją lwowską wniesione, iż znaczna szkoda ukazała się Rzeczypospolitej stąd, że niektórzy cudzoziemcy i Włosi nad ordynacją Rzeczypospolitej, ad privatum tylko suum lucrum więcej millionów nabawiwszy i z postronnych państw i miast nawiózłszy tymi szelągami siła złota, srebra, dając po kilka groszy na czerwonym złocie et per consequens i na srebrnej większej monecie powykupowali, i Rzeczypospolitej monety dobrej pozbawiwszy colluvie szelągów napełnili, tedy ulteriozem

alias Tasmin, *Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 51. W prostującej ten błąd konstytucji sejmu 1661 r. dobra te leżące w woj. kijowskim nazwane Mliowszczyzna, ibidem, s. 113.*

⁶⁸⁰ Samuel Jerzy Kalinowski, zginął w 1652 r. pod Batohem.

cassationem szelągów per legem sistere procurabunt ichm. panowie posłowie. Tych zaś Włochów, którzy mennicą zawiadowali, aby instygator koronny⁶⁸¹ ad dandas rationes istius cussae monecie przed ichm. panów deputatów do rachunków skarbowychznaczonych, także i tych, którzy z postronnych państw i miast szelągi i blachy do stempla gotowe łądem i morzem naprzywozili przypozwał, tak, aby possessionati aresztami, im-pessionati wzięciem do więzienia, sekwestrowani et in omnibus oneribus konfiskowani zostawali, [k. 120v] co ma cedere na zapłatę wojska lubo eliberowanie żup.

To też lege specialii ostrzec ichm. panowie posłowie mają, aby szelągi już nabyte tak do skarbu z podatków, jako i kupcy za wszelakie materyje i wszelkie kupie i handle też pomienione szelągi bez żadnego podniesienia pretii na towarach brali sub poena duplici quatuordecem marcarum coram officio castrensi extra cadentiam querelarum ad cuiusvis instantiam repetenda et sine appellatione decidenda.

A in futurum żeby lepsza moneta srebrna podług dawnych zwyczajów otworzywszy mennicę na czterech miejscach, to jest w Krakowie, w Poznaniu, Lublinie i we Lwowie była bita, efficere mają ichm. panowie posłowie.

Konstytucyi anni 1658 na sejmie blisko przeszłym poprawionych do tego czasu z druku do grodu nie podano ani ich w bibliotekach widać, aby były do grodów oddane i przedawane, prospicere ichm. panowie posłowie i w tym mają.

A że siła i po sejmie przeszłym prywatnych konstytucyj i w senatorskiej izbie przez jm. pana marszałka⁶⁸² nieczytanych irrepsit in volumine legum, tedy za mianowaniem tych przez któregośkolwiek posła inherendo protestationibus przez różnych uczynionych aby były kasowane. Jako to między innymi konstytucja pod tytułem *Przychęcenie do służby Rzeczypospolitej*, ta bez żadnego województw artykułu in anno 1658 stanęła i nie wiedzieć jako in volumen legum weszła, która znosi dawne prawo de illegitima prole i przeciwko niej różne zasły protestacje, dlategoż aby kasowana i eliminowana była, starać się mocno ichm. panowie posłowie mają.

Więc i diploma jw. jm. pana wojewody kaliskiego⁶⁸³, [k. 121] krakowskiego⁶⁸⁴ na przeszłym sejmie aprobowane, ponieważ nie było czytane, urgebunt ichm. panowie posłowie, aby produkowane było i jeżeli się sprzeciwia pomienionemu prawu, aby także było kasowane. A na potem aby było według prawa na konkluzyi sejmu przez jm. pana marszałka poselskie-

⁶⁸¹ Jan Tański.

⁶⁸² Władysław Lubowiecki, sędzia ziemski krakowski, marszałek izby poselskiej na sejmie 1658 r.

⁶⁸³ Andrzej Karol Grudziński, por. Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 35.

⁶⁸⁴ Stanisław „Rewera” Potocki, por. Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 30.

go konstytucyją przeczytane i zaraz tamże podpisane drugiego dnia po sejmie były do grodu warszawskiego podane, pilno tego ichm. panowie posłowie przestrzegać będą.

A że w każdym państwie najpotrzebniejsza ad stabilimentum Regni zgoda i miłość między stanami, ta że się quodammodo rwać i diffidencję między stanem duchownym a świeckim mnożyć in Regno nostro poczęła, a to z tej okazyjej, iż ichm. panowie duchowni takż szlachecki, jako i miejski stan o dziedziczne wyderkafy z majątności do duchownego prawa swego pociągają i tam summario procesu lubo controversiam, lubo in contumatione dekretowawszy, po kościołach z ambon publikują, gasić świece każą przeciwko prawom opisanym, jako to konstytucyi anni 1635⁶⁸⁵ tak o dziesięcinach, jako i wyderkafach za konsensem i aprobacyją magno motu Reipublicae u Ojca świętego otrzymanych postanowionej. Aby tedy inconvenientiom dalszym stąd pochodzącym zabezpieć się mogło, upraszać na tym sejmie JKMci P. n. m. ichm. panowie posłowie mają, aby zniósłszy się z jm. księdzem nuncjuszem⁶⁸⁶ mediować raczył, aby stan duchowny materii takowych przez breve Apostolicum, jako i przez konstytucyje uspokojonych, nie wracając się ad abrogata statutu, nie chciał irytować, a takowe exkomuniki aby rewokowane i na potem wydane nie były. I takie przeciwko prawu świeżemu ewokacyje aby się więcej nie działy, aby lege cautum było, starać się ichm. panowie posłowie mają.

Boleć i na to musi stan szlachecki, że według także breve Apostolicum i vigore onego konstytucyi tegoż roku 1635 tak in criminalibus, jako in civilibus w czynieniu sprawiedliwości z chłopów dochodzić sprawiedliwości nie mogą, [k. 121v] jak w tej o zabicie nieboszczyka pana Nieborskiego w czynieniu sprawiedliwości z Trybunału dwa razy już na sejm odesłana, aby już na tym sejmie była sądzona, instare mają ichm. panowie posłowie nasi przez jm. pana marszałka poselskiego. Ażeby na potem takowe sprawy w Trybunale się według prawa in composito iudicio determinowały starać się mają.

Więc iż dla conservat wołyńskich i innych w specjalnych regestrach będących nierychło województwa dochodzą, starać się będą o namówienie sposobu kadencyjej województw.

Processa aby do zapisów były skrócone tymż kształtem. Lucrum et in vim lucri additur ministerialis ad intromittendum, quam non denegabit pars sub poena banitionis praesentibus interposita. A potem na rokach sądowych żeby banicyja stanęła o takowe procesów per legem skrócenie, instare mają ichm. panowie posłowie.

⁶⁸⁵ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 259–260.*

⁶⁸⁶ *Antonio Pignatelli, późniejszy papież Innocenty XII.*

Prawo dawne o opatach względem chowania młodzi szlacheckich reasumowawszy, aby instygator koronny przywoził do egzekucyjnej ad instantiam każdego posła, domówić się mają ichm. panowie posłowie.

A iż przez wariacje rejestrów duchownych wielkie szwanki ludzie w sprawach, a drudzy zaś koszty niemałe pilnując ich prowadzą, tedy inire rationem mają ichm. panowie posłowie, jako by na tym sejmie rejestra duchowne gruntownie ordynowawszy, ordynowane zostawały.

Także i szpitale żołnierskie aby były in ordinem redukowane.

Zniszczenie starostwa lubelskiego i wsi do niego należących srogie spustoszenie, ponieważ tak ex publica notitia, jako i z lustracyjnej świeżo odprawionej⁶⁸⁷ lucidissime constat, że i kwarta znacznie diminuta i jm. pan starosta⁶⁸⁸ według obwarowania dawnych praw sufficientem na jurydykę i wychowanie swoje provisionem mieć nie może, a tak wiele jurgielców onerowane zostaje. Tedy instare mają ichm. panowie [k. 122] do JKMci et totam Rempublicam, aby te jurgielty były z tego starostwa lubelskiego zniesione, a rekompensy ichm. panów jurgieltników skądinąd obmyślane albo też te jurgielty gdzieindziej przeniesione.

Przy tym i libertacje przez wybrańców od wojny służenia przeciwko prawu otrzymane, aby były kasowane. Także i przywileje na podatki jakiegokolwiek miastom sine comitali consensu otrzymane. A in futurum wedle dawnego prawa in praeiudicium stanów aby nie były takowe przywileje nadawane, które nullitati ipso facto subiacere mają.

Także cech piekarski i piwowarski w Lublinie pretendujący, ponieważ w trybunalskim mieście dla zjazdów wielkich wielka caritas piw przez niewystarczające browary musiała być, że to rzemiosło żadnego w sobie artem nie ma et in praeiudicium by to innych gruntów było i monopolium, które dawnymi prawami zakazane, to presse ferret, aby były zniesione.

Materia uspokojenia religijnej greckiej z dawnych czasów agitatur na sejmach, która aby na tym sejmie sine praeiudicio Romano, Graeci ritus uspokojona była, starać się będą ichm. panowie posłowie nasi. I aby cerkiew lubelska, do której disunia żadnego pretekstu prawnego i realnego mieć nie może a in dioecesi władcy chełmskiego zawsze zostawała, aby znowu była przywrócona ad patrocinium jm. księdza władcy chełmskiego⁶⁸⁹, gdyż sine ulla figura iudicii et cognitione ulla oddana jest, instare mają ichm. panowie posłowie nasi.

A że województwo nasze czuje się, że nigdy w obronie, w miłości ku Ojczyźnie ani in oneribus Reipublicae, choć z wielką ciężkością swoją,

⁶⁸⁷ Zob. *Lustracja województwa lubelskiego 1661*, wyd. H. Oprawko, K. Schuster, Warszawa 1962.

⁶⁸⁸ Stanisław Witowski, *kasztelan sandomierski*.

⁶⁸⁹ Jakub Jan Susza.

dotąd nie pozostawało, przeto z dawnych artykułów reassumendo instancją tę i teraz ad Rempublicam ichm. panom posłom promovere zleci, aby też condecoratio jako innym tribuatur województwom, to jest aby drugiego deputata pozwolonego mogli mieć na tym sejmie.

Widząc przy tym miasta Lublina wielkie od nieprzyjaciół spustoszenie, [k. 122v] a niemniejsze i przez przechody wojsk całymi pułkami impare cierpiące, jako to i teraz świeżo przez kilka chorągwi cudzoziemskich pod komendą pana Malinowskiego kapitana będących, wielkie przez wysieczenie bram, postrzelanie i posieczenie kilkudziesięciu ludzi przeciwko prawu kilką konstytucyjami obwarowanemu wiolencyje odniesione, poruczyliśmy ichm. panom posłom naszym, aby JKMc P. n. m. za tym miastem utrapionym interponere się raczył, od jw. jm. pana wojewody krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego aby tantam violentiam panu Malinowskiemu i jego ludziom naganić chciał, a co się w obronie na gwałcie a plebe in scio magistratu stać mogło, turbować na tym miasta zabronić JKMc rozkazał.

Nie mniejszą stąd to miasto ruinę odnosi, że wszystkich tak gęstych posłów gromady incessanter dotąd na to miasto drogę swą obróciło, także i kilka posłów albo gońców oraz się więc najędzie, na których spezy, jako obmyślowanie wikt, straży, podwód, a jeszcze po tygodniu mieszkając ad luxum prowidować się każe, zaczyn solicite instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby lege było cautum, aby na wszystkich posłów i gońców ordynacja ichm. panów hetmanów na Lublin, ale różnymi gościńcami i na różne miasteczka obracała, ażeby nie wolno im było, jeno jeden nocleg odprawować i w uniwersale hetmańskim, który przystawom ichm. panowie hetmani zwykli dawać, był circumscripctus numerus osób i koni, według których iuxta iudicium proprium officii castrensis et magistratus iurisdictiones wszystkie na takowe spezy posłom składali się, a nie ad libitum panów przystawów.

Jw. jm. pan wojewoda wileński, hetman W. Ks. Litewskiego⁶⁹⁰ że sumy na reparacją forticy tykocińskiej erogavit swoje, więc i wielkie sumy na wydatki wojenne spendował, aby na terażniejszym sejmie modus satisfactionis [k. 123] jmci był namówiony, starać się mają ichm. panowie posłowie nasi. Wojsko zaś W. Ks. Litewskiego aby w zasługach ukontentowane było, conferrent z ichm. pany posłami W. Ks. Litewskiego.

Lubo z wielu miar meruit to jw. jm. pan wojewoda sandomierski⁶⁹¹, aby dobra jmci od wojsk miały nowę ochronę, że jednak ex gente ipsa belli gerendi necessitate wojsku obozem pod Jampolem stać przyszło, przez co włość pomienionego jmci do znacznej ruiny przyjsć musiała, przeto

⁶⁹⁰ Paweł Jan Sapięha.

⁶⁹¹ Jan „Sobiepan” Zamoycki.

intercedent ichm. panowie posłowie nasi, aby iusta recompensa z nagrodą szkód jmci obmyślona być mogła.

Podczas wielkiego zamieszania Rzeczypospolitej, kiedy jakoby de industria undique fata et vicini principes przeciwko Ojczyzny naszej conspirarunt, jw. jm. pan wojewoda ruski⁶⁹² inter primos primus tej utrapionej Ojczyzny extitit Athlas, którego lubo sama sława nieśmiertelna ad posteros transferet nomen, aby jednak i Ojczyzna przeciwko tak wielkiemu człowiekowi, odważnych dzieł i wiktorii z nieprzyjaciół Rzeczypospolitej otrzymanych wodzowi nie zdała się być ingrata, wprzód nomine publico przez jm. pana marszałka poselskiego⁶⁹³ za te wszystkie prace, odwagi i fatygi, które przeszłych czasów pro Republica czynić raczył, podziękują. Starać się przy tym będą, aby more maiorum JKMci ad perpetuum rei memoriam od Rzeczypospolitej na terażniejszym sejmie otrzymał gratitudinem, którą by i zacni successores jmci na potomne wieki szczyścić się mogli.

Księża jm. [Jeremiego] Wiśniowieckiego wojewody ziem ruskich żywa zawsze wysokich dzieł i odważnych in Rempublicam zasług zostawać musi memoria, którego zacny potomek iż przez nieprzyjaciela i wojenne anfractus cale odpadł od swoich szerokich włości a lubo która restat, tedy z gruntu przez nieprzyjaciela zniszczona, [k. 123v] wniosą prośbę ichm. panowie posłowie nasi, aby JKMć P. n. m. tak wielkich zasług zacnego rodzica raczył mieć rationem, a księcia jm. Michała Wiśniowieckiego jako magnaе expectationis tak rycerskiego rodzica sukcesora sua munificentia sublevare raczył.

Wielm. jm. pan miecznik koronny⁶⁹⁴ z miłości swojej ku Ojczyźnie znaczne sumy koło rekuperowania z rąk nieprzyjacielskich Krakowa łożył i które iż już na komisjej według konstytucyje są likwidowane, zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby ineant modos cum Republica, żeby jmć w tym długu swoim ukontentowany był.

Działo Smok za asekuracyją JKMci z kasztelu czemiernickiego ichm. panów Firlejów kasztelaniców lubelskich⁶⁹⁵ na potrzebę Rzeczypospolitej wzięte pod Warszawą do rąk nieprzyjacielskich dostało się, za które aby ichmciom iusta recompensa była. Więc i za zboża, które na prowiant piechocie pod Warszawą od jm. pana lubelskiego⁶⁹⁶ z dóbr ichm. panów kasztelaniców jm. pan lubelski⁶⁹⁷ dał aby satysfakcja była, starać się ichm. panowie posłowie nasi będą.

⁶⁹² Stefan Czarniecki.

⁶⁹³ Marszałkiem sejmu 1661 r. obrany został Michał Radziwiłł, podczaszy litewski.

⁶⁹⁴ Michał Zebrzydowski.

⁶⁹⁵ Jan i Andrzej Firlejowie, synowie Stanisława Firleja, który w 1654 r. zrezygnował z urzędu kasztelana i został księdzem.

⁶⁹⁶ Andrzej Firlej, kasztelan lubelski zmarły w pocz. 1661 r.

⁶⁹⁷ Jerzy Słupecki, kasztelan lubelski, następcą Andrzeja Firleja.

Jm. pan Andrzej Sokolnicki chorąży lwowski, pułkownik JKMcI odważnymi zasługami swymi zasłużył to w Rzeczypospolitej, że dobra Chrozana iure hereditario dane są jmci, do których odgraniczenia od innych dóbr jmci aby komisarze z sejmu dani byli, starać się będą ichm. panowie posłowie nasi.

Lubo wszystkich ludzi rycerskich merita godne są słusznego respektu JKMcI, osobliwym jednak sposobem wnoszą instancją ichm. panowie posłowie nasi za jm. panem [Gabrielem] Silnickim miecznikiem braclawskim, aby JKMcI meritorum jmci raczył mieć rationem.

Jm. pana Piaseckiego sprawa o szaniec aby indilate była sądzona od JKMcI, [k. 124] wniosą prośbę ichm. panowie posłowie nasi.

Także za panem Jedleckim pisarzem kancelaryjej królewskiej wniosą instancją ichm. panowie posłowie nasi, aby mu glejt ad expurgandam per legem był dany.

Pacta z kurfirstem jm. brandenburskim⁶⁹⁸ jakim stanęły sposobem inno-tuit Rzeczypospolitej, przy których per appendicem przyłożono starostwo drahimskie, aby po trzech leciech, co teraz wychodzą, w ręce kurfirsta jmci przyszło, in quantum suma 40 000 talerów^a quotannis na armatę kurfirsta jmci, a totalis 120 000 talerów in decursu trium annorum zapłacone nie będzie, zlecamy ichm. panom posłom zniósłszy się cum Republica inire modum, aby to starostwo i tak wiele gruntów Korony oddalone nie było. Oraz instare za jw. jejm. panią Anną Potocką wojewodziną krakowską, hetmanową wielką koronną, starościną drahimską, aby proportionatam et effectivam starostwa drahimskiego według konstytucyi anni 1658⁶⁹⁹ odniosła recompensam, in quantum by starostwo pomienione odpaść miało.

Strony długu książąt ichm. de Kroie⁷⁰⁰ ad conferentiam cum ordinibus Regni, także wypłacenie długu na koszty pod tę wojnę erogowane, więc i gratitudinem miasta Gdańska zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby sposób wynaleźli zatrzymania fidei publicam tak zasłużonym ludziom.

Meruit to w Rzeczypospolitej i jw. jm. pan wojewoda kijowski⁷⁰¹, aby raz oddane daniny Bar i Luboml in tanta erga Rempublicam merita, aby już te daniny in hereditatem jemu oddane żadnej wątpliwości nie ponosiły, zaczym [k. 124v] per constitutionem były oddane i aprobowane. Także straty i sumpta jmci na wojsko erogowane [aby] były nagrodzone, instancją wniosą ichm. panowie posłowie nasi.

Zyrzyńskie dobra ojców Jezuitów krakowskich, ponieważ mają communionem cum bonis terrestribus i same dobra własne są ziemskie,

⁶⁹⁸ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁶⁹⁹ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 394.

⁷⁰⁰ Ernest Bogusław von Croy, biskup kamieński, namiestnik Pomorza Środkowego.

⁷⁰¹ Jan (Iwan) Wyhowski.

przełoż aby stan szlachecki per hibernas militares ex causa vicinitatis eorundem bonorum niemależ agrawacyjej, urgebunt ichm. panowie posłowie nasi, aby te dobra Żyrzyn, także i dobra chodelskie ojców Jezuitów lubelskich a hibernis militaribus były uwolnione.

Także za ojcami dominikanami warszawskimi o uwolnienie wioski Lipniaki od stacyjej łanowej.

I za jm. księdzem Krzymuskim proboszczem szpitalnym ostrowskim, aby do tego kościoła szpitalnego, zwłaszcza kiedy jm. pan starosta tameczny parczewski⁷⁰² pozwala, wydzielono mu gruntu i od tego gruntu kościelnego aby ciężarów Rzeczypospolitej nie ponosił, prosić będą.

Więc i od Bractwa Miłosierdzia, aby kamienica ex opposito ojców Jezuitów lubelskich będąca, ponieważ tam sesyje brackie bywają, od stacyi deputackich była uwolniona.

Jm. pan starosta łukowski⁷⁰³ iż na złym bardzo i lgnącym miejscu dla przejazdu publicznego we wsi Tomaszownicy wielkim kosztem groblę postawił, tedy aby rewizyja jmci była pozwolona i za rewizyją myto postanowione, promovent ichm. panowie posłowie.

Nadto starać się mają ichm. panowie posłowie nasi i efficere u całej izby poselskiej, aby od niej zaraz na początku sejmu wniesiona była gorąca instancyja do JKMci P. n. m. i senatu, aby raczył sprawę jm. pana starosty łukowskiego z jejm. panią Kawecką chorążyną nowogrodzką i sukcesorami nieboszczyka pana Daniela Iżyckiego [k. 125] sędziego ziemskiego lubelskiego z Trybunału już drugi raz odesłaną, na początku sejmu ex speciali registro ante omnia sądzić.

Konstytucyją o komisyyej między Litwą a Koroną aby do egzekucyjej przywieść, starać się o to mają ichm. panowie posłowie.

Reasumowana konstytucyja anno 1652 o rewizyi i commensuracyi pewnych dóbr w województwie lubelskim⁷⁰⁴ jako Ostrów, Tuszew w łukowskiej ziemi, Mościska, Dembowica, Świdry, Belne, Tchorzow, Szczygły aby zostawała, efficere ichm. panowie posłowie mają.

Za śmiertelne niemal zranienie jm. pana Jana Piotrowskiego, obywatela naszego syna, w wojsku także służącego, jeszcze pod komisyyą lwowską iż nie może dotąd z wojskowej decyzyjej słusznej odnieść sprawiedliwości, gorącą instancyją wniosą ichm. panowie posłowie ad totam Rempublicam, aby na tym sejmie noxii tak wielkiego zranienia byli publikowani.

Także i za jm. panem Mikołajem Bełchackim wniosą instancyją, aby mu wydana była do rozgraniczenia wioski jego pod Hrubieszowem z dobrami Króla JMci komisyya.

⁷⁰² Jan Karol Daniłowicz.

⁷⁰³ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁷⁰⁴ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 261.

Cieszkowice, praedium jm. pana [Wacława] Rosińskiego pisarza grodzkiego łukowskiego, aby według dawnych artykułów^b na tym sejmie iuris terrestri adsui były. Także względem Domanic według przeszłych artykułów^b, aby do efektu przywiedli, starać się o to mają ichm. panowie posłowie nasi.

Munitia, to jest dział sześć z Lublina do W. Ks. Litewskiego wywieziona, aby przywrócona była Lublinowi, także zabrane w Lublinie od wojska litewskiego różnej kondycyjei ludziom szlacheckim i kupieckim na kilkakroć 100 000 [zł] rzeczy, aby nagrodzone były albo w zapłatę [k. 125v] wojsku potrącone były, urgere mają ichm. panowie posłowie.

Reassumuntur przy tym wszystkie przeszłe artykuły do zachowania praw i onych naprawy należące, jako to aby na alienacje dóbr królewskich nullatenus nie stawały i insze, które w reces poszły.

Więc i instancyja za panem Alexandrem Reidem, aby jeżeliby kto miał dostać klejnotu szlacheckiego na tym sejmie, on też za swoje merita in sago oświadczone odniósł tę condecoracyją szlachectwa, co wszystko promovere mają ichm. panowie posłowie nasi.

Prócz tego cokolwiek ichm. panowie posłowie nasi widzieliby in rem et commodum boni publici, a nie z utratą wolności, potrzebnego i pożytecznego, fide comissimus i w tych conscientiae ich obstringimus.

To wszystko zgodnie postanowiwszy, ręką dyrektora koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 29 martii et aliis diebus subsequentibus a. D. 1661. Zbigneus Sługocki sędzia ziemski chełmski i podstarości grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego.

^a Tak – poprawnie – w rkp. Ossol. 217/II, k. 134; w księdze CLRMO 87, k. 124 błędnie: 4000 talerów.

^{b-b} Tego fragmentu w księdze CLRMO 87 brak; uzupełnienie z rkp. Ossol 217/II, k. 136.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 marca 1661 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 87, k. 125v–128v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sługocki sędzia ziemski chełmski, podstarości lubelski, marszałek sejmiku 2 IV 1661 r. [sabbatho post Dominicam Letare Quadragesimalem proximo a. D. 1661]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 298–299 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 503–506 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 230v–234v – kopia.

[k. 126] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na sejmik pro die 28 martii złożony sejm sześćdzielny uprzedzający i przy danej od nas ichm. panom posłom instrukcyjnej, oraz i laudum, upatrując i uważając, aby województwo nasze częstymi różnych nieprzyjaciół inkursyjami zniszczone, konsystencyjami tudzież

i przechodami wojsk Rzeczypospolitej ustawicznymi spustoszone, codziennymi chorągwi i suplementów różnych od wioski do wioski z wielkim tak stanu szlacheckiego, jako ubogich poddanych naszych uciskiem i wyniszczeniem przechodzących się agrawacyjami wniwecz obrócone do dalszej nie przychodziło zguby i upadku, idąc *exemplo* innych województw, a osobliwie województwa sandomierskiego, *providendo securitati domów naszych et ulteriori ubogich poddanych naszych oppressioni*, zgodnie namówiliśmy takowe.

Iż lubo *securitas domestica* i krzywdy ubogich ludzi wielą obostrzone i ostrzeżone konstytucyjami, jednak iż *frustra conduntur leges nisi ad executionem deducantur*, tedy my chcąc konstytucyje na takowych żołnierzy, którzy do obozu prosto nie ciągną, ale tylko nieznośne krzywdy czyniąc ubogich ludzi niszczą, *agriculturam* znoszą postanowione przywieść *ad effectum*, obraliśmy i uprosiliśmy z pośrodku siebie rotmistrzów: do lubelskiego powiatu jm. pana Dunina Borkowskiego, do urzędowskiego jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego, do łukowskiej [k. 126v] zaś ziemi jm. pana [Wawrzyńca] Suffczyńskiego chorążego ziemi łukowskiej, którzy ichmć przyobiecali nam *fraterne* przestrzegać województwa naszego wszelaką *securitatem* i dozorne na takowe krążące żołnierze i suplementa mieć oko.

My zaś ichmciom takową dajemy *facultatem*, aby wzięwszy wiadomość o zbliżających się w nasze województwo suplementach i regimencach jakich pytali się wprzód o ordynansach ichm. panów hetmanów, a jeżeli słuszny ordynans ukażą, tedy powinni ichm. panowie rotmistrze nasi ordynować onym noclegi i z województwa naszego, przestrzegając szkód i krzywd zabierania i przedawania, wołów i podwód wszelakich brania, toż chlebów pobocznych i stacyi pieniężnych, *recto* tramite według ordynansu przeprowadzić i włączyć się *in gyrum* po włościach onym nie dopuścić. *Exorbitującym* zaś przeciwko prawom naszym i ordynansom ichm. panów hetmanów, jeżeliby *violencyje* kryminalne włączając się tam i sam po włościach ludziom jakim czynili i żadnej sprawiedliwości sami czynić nie chcieli, osobliwie gdyby po dworach szlacheckich gwałtem stawali, tedy takowych ponieważ prawo gardłem karać kazało, daleko więcej jeżeliby jakie kupy nie mając żadnych ordynansów hetmańskich ani w służbie Rzeczypospolitej byli gromić, imać i do grodu oddać ichm. panom rotmistrzom wolno będzie. W czym ichm. panów rotmistrzów *ab omni impetitione tam iuridica, quam et violentia in omni loco intercedere* submitujemy się, zwłaszcza gdy na te *in criminali violentia* i opresyje gwałtownej dworów i osób szlacheckich postępować i bez służby będących swawolne kupy i suplementy poskramiać według praw opisanych [k. 127] będą. Z ludem jednak w Rzeczypospolitej będącym

ordynację ukazującym ostrożnie sobie postępować, ażeby tylko proste noclegi odprawowali, stacyi pieniężnych i chlebów pobocznych, także wołów żeby nie zabierali, we dworach szlacheckich aby nie stawiali przestrzegając i w uczynieniu sprawiedliwości napominać ichm. panowie rotmistrze mają. Do czego obowiązujemy ichm. panów obywatelów naszych, aby obwieszczeni będąc od jm. pana rotmistrza powiatu swego zaraz na pomoc lubo osobami swymi, lubo przez czeladź swoją sobie jednak w urodzeniu równą, stawili się, a in casu niestawienia się do pomocy, w grodzie lubelskim i łukowskim ad instantiam ichm. panów rotmistrzów odpowiadali.

Więc że w zapłacie pieniędzy łańowych na posiłek wojsk przez nas z dóbr JKMc i duchownych laudo przeszłego sejmiku pozwolonych ichm. panowie dzierżawce i posesorowie dóbr pomienionych dotąd do skarbu Rzeczypospolitej niektórzy nie uścili się, tedy ponieważ siła ich do poborcy nie oddali onych, chcemy to mieć po ichmciach, aby uchodząc win prawem pospolitym contra retentores podatkowym uniwersałem JKMc opisanych tę łańowiznę jako najprędzej do skarbu, albo deputatom lubo temu, komu będzie należało, odesłali.

A że kalkulacja pana [Jana] Poniatowskiego przeszłego i pana [Pawła] Hańskiego terazniejszego poborców naszych i sukkolectorów łukowskich dotąd sufficiens nie doszła, tedy do kontynuowania jej upraszamy ichm. panów sądowych ziemskich, grodzkich lubelskich, jm. pana Baltazara Trębińskiego łowczego, [k. 127v] jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskich z lubelskiego województwa, z łukowskiej zaś ziemi jm. pana starostę łukowskiego⁷⁰⁵ i ichm. panów sądowych ziemskich i grodzkich łukowskich i inszych ichmciów w laudum przeszłym uproszonych, na którą kalkulacją ciż panowie poborcy lubelscy i sukkolectorowie ziemi łukowskiej we czwartek po Wielkiej Nocy blisko przyszły [21 IV] stawić się powinni i registra podać swojej egzakcyjnej mają.

Rewizya wybrańców według konstytucyjnej nie jest doskonale odprawiona, tedy ciż ichm. panowie rewizorowie w danym laudum naznaczeni odprawić ją i do egzekucyjnej przywieść i do grodu podać przed sejmikiem da Bóg relationis mają.

Praca jm. pana Wojciecha Oknińskiego komornika i podwojewodziego łukowskiego i prowiantmagistra naonczas gratitudinem dotąd nie odniosła, tedy onę z retent poborów 25 1/2 i z podymnego ichm. panów sukkolectorów ziemi łukowskiej naznaczamy, aby przed kalkulacją przyszłą zł 100 onemu wyliczone były zlecamy.

⁷⁰⁵ Stanisław Widlica Domaszewski.

Tudzież że nieboszczyk jm. pan Marcin Dziewulski komornik ziemski, sukkolektor łukowski gotowymi swymi pieniędzmi do skarbu założył za ziemię łukowską zł 800, co sukkolektorowie jego dostatecznie w województwie wywiedli i likwidowali, tedy mając na zasługi pomienionego nieboszczyka jm. pana Dziewulskiego komornika i sukkolektora łukowskiego słuszny respekt, aby i tę sumę złp 800 ciż panowie sukkolektorowie łukowscy po rachunkach, in quantum by realis suma zł 800 ex calculatione [k. 128] na retentach u nich pozostałych pokazała, z tychże retent na poborów 25 należących zapłacili i uiścili się, przykazujemy.

Mając przy tym wzgląd na sołtysów i wybrańców ciężkie spustoszenie i przez żołnierza zniszczenie, przecie jednak co rok na wojnę stawać muszą, względem hyberny niedawno postanowionej, tedy onych od tego podatku z łanowizny z ich łanów uwalniamy. Więc że i mieszczanów podzameckich lubelskich i łukowskich, znacznie przez nieprzyjaciela zniesionych, oczywista nietajna jest dezolacja, że tylko na lokacjach, gruntów żadnych nie mając siedzą, tedy i tych od pomienionego podatku łanowizny przeszłym laudum pozwolonej wolnych deklarujemy.

Akcyza na przeszłym sejmiku naszym zgodnie przez nas uchwalona iuxta mentem przeszłego laudum ad ultimam septembris [30 IX] anni currentis currere ma i onę do rąk faktora województwa naszego Moszka Berszowicza oddawać nieodwłocznie sub poenis contra retentores sancitis postanawiamy.

Zasła skarga od poddanych ze wsiów Zminnego^a i Cichostowa do starostwa parczewskiego należących do koła naszego na pana [Jana] Poniatowskiego, poborcę województwa naszego lubelskiego przeszłego, strony zabrania dobytków w zatrzymaniu poborów in anno 1653 uchwalonych, którą my skargę do rachunków skarbowych przez niniejsze laudum uchwalonych, aby tam przez ichm. panów deputatów na to naznaczonych trutinowana była, odkładamy.

Suplikowali też do nas mieszczanie ostrowscy na popa swego, który pokupiwszy grunta niektóre, podatków Rzeczypospolitej z nich płacić nie chce, tedy my i te skargi do pomienionych odkładamy skarbowych rachunków.

Które to laudum zgodnie [k. 128v] przez nas postanowione i uchwalone zleciliśmy jm. panu dyrektorowi koła naszego podpisać i one do grodu lubelskiego podać.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom naszym zwyczajnym, die 28 martii a. D. 1661. Zbigneus Sługocki sędzia ziemski chełmski i podstarości grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego.

^a W rękopisie Ossol. 217/II, k. 299: Zminnowa.

CIV. Sejmik relacyjny w Lublinie 4 sierpnia 1661 r.

Sejmik zwołany uchwałą zakończonego 18 VII 1661 r. sejmu zwyczajnego, Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 129.

1. *Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 4 sierpnia 1661 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 87, k. 840–843 – *oblata*; w grodzie lubelskim w imieniu marszałka sejmiku Adama Drzewickiego, podsejdyka lubelskiego, oblatował Jan Bychawski komornik ziemski lubelski 8 VIII 1661 r. [feria secunda ante festum Sancti Laurentii Martyris proxima a. D. 1661]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 299–300v – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 506–509 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 236–240 – *kopia*.

[k. 840v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko województwa lubelskiego rycerstwo tu do Lublina na sejmik relationis nam pro die 4 mensis augusti konstytucyją blisko przeszłego sejmu naznaczony, na miejsce konsultacyjom naszym zwykle zgromadzeni, jako po przeszłe wszystkie sejmikowania nasze nic inszego in vocis nie mieliśmy i ad praesens brać przed się nie możemy, tylko to, aby cnemu rycerstwu wojska JKMcI tot victoriis, a osobliwie świeżymi triumfami w państwach i pod obcym niebem trudem wojennym spracowanemu, krwi wylaniem, stratą pocztów i substancyjej swoich dla całości civium Patriae swobód, dziełami i odwagami znacznie zasłużonemu zapłata przez Rzeczpospolitą na sejmie przeszłym obmyślona, skutecznie przez nas jako najprędzej wypłacona była. Dlatego stosując się do deklaracyjej przez ichm. panów posłów naszych w konstytucyjej na sumę 28 poborów i dwojgu podymnym korespondującą z sejmu przeszłego uczynionej⁷⁰⁶ ani życząc sobie retardacyją publicznej uchwale obesse, ciężko sobie czyniąc pierwszej raty wypłacenia pomienionych podatków taki namówiliśmy sposób.

Naprzód, żebyśmy wszyscy obywatele województwa lubelskiego i ziemi łukowskiej nemine excepto poborów 12 sine abiuratis et desertatis intra spatium trium septimanarum ab actu sejmiku terazniejszego tak z dóbr szlacheckich, królewskich, jako i duchownych sub poenis legibus Regni sancitis wypłacili i do rąk jm. pana poborcy naszego oddali, obligujemy się. Których 12 poborów wypłacenia każdemu, tak z dóbr ziemskich, duchownych, jako i królewskich posesorowie i dzierżawcy sposobami wszelakimi, jakie kto sobie [k. 841] do wypłacenia sumy dwunastom poborów sine abiuratis korespondujące w majątności swej wynajdzie i obierze, wolne zachowujemy, aby tylko z majątności swej summam 12 poborów correspondentem do rąk jm. pana poborcy wydał. Ichm. panowie duchowni, którzy by dobra ziemskie, królewskie trzymali, także którzy by z dekretów trybunalskich ad possessionem gruntów i poddanych, z których przedtem

⁷⁰⁶ Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 129.

pobory płacone były przyskli, do płacenia także poborów według tej uchwały powinni będą, et in quantum by renitentes byli i dziedzicznych dóbr instante necessitate Reipublicae zapłacić za nich musieli, aby wolna była z nimi via agendi o te pobory iure et processu fisci i egzekucyja w dobrach ich aby czyniona była. A mianowicie jm. ksiądz proboszcz łączyński, który we wsi Łańcuchowie kilkanaście poddanych i z gruntami, z których przedtym przez dziedzice wsi tej pobór płacony bywał, z dekretu trybunalskiego ujął i w posesyjej onych już od lat kilku zostawa, aby także do płacenia poborów ex possessione sua tak za przeszłe lata, jako i terazniejsze był obligatus. Inni także ichm. duchowni, którzy manipularum decimam biorą i ci, którzy z jakiegokolwiek kontraktu possident dobra tak szlacheckie, jako i królewskie puste grunty zasiewają, do płacenia poborów tychże będą należeli.

Do których 12 poborów wybierania użyliśmy ichm. pana Krzysztofa Milanowskiego wojskiego parczewskiego⁷⁰⁷, któremu salarium zwykle po groszu od złotego każdy pobory te oddawający dać powinien, czym już krom wszelkiego kwitowego kontentować się ma. Sukkolektorów zaś do wybierania tychże dwunastu poborów w ziemi łukowskiej przybrać sobie wolno będzie jm. panu poborcy naszemu. A jeśli znalazł by się renitens kto w oddawanych dwunastu poborach intra tempus supranominatum do rąk jm. pana poborcy i sukkoletora jego, tego tedy takowego wolno [k. 841v] jm. panu poborcy ad quodvis iudicium, to jest lubo do Trybunału, lubo do sądu ziemskiego i urzędu grodzkiego lubelskiego convenire terminum peremptorium wszystkim retentorom, osobliwie w grodzie lubelskim i łukowskim, etiam extra cadentiam terminorum, praesenti laudo naznaczając, a ichm. panowie starostowie lubelski⁷⁰⁸ i łukowski⁷⁰⁹ et officia ichm. ciów finalem et indilatam executionem ad requisitionem jm. pana poborcy i sukkoletora jego ex retentoribus czynić według prawa powinni będą, takowych zaś egzekucyji nemini parcendo jm. pan poborca sub poena peculatus urgere ma. Którą sumę 12 poborom korespondującą wybrawszy, jm. pan poborca nasz onej za żadnymi asygnacyjami ani uniwersałami i prywatnymi instancyjami sub eadem poena peculatus ad instantiam cuiusvis in omni foro vindicandum wydawania aż do sejmiku blisko przyszłego electionis deputatów nie ma potestatem.

Z przeszłymi ichm. pany poborcami iż kalkulacyje nie są sufficienter odprawione, to jest z jm. panem [Janem] Poniatowskim i z jm. panem [Pawłem]

⁷⁰⁷ 12 IX 1661 r. burmistrz Parczowa Maciej Bocheński oblatował w grodzie lubelskim uniwersał króla do poborcy Krzysztofa Milanowskiego z 30 VIII 1661 r. w sprawie wyboru podatków, zob. CLRMO 87, k. 1010–1011.

⁷⁰⁸ Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski.

⁷⁰⁹ Stanisław Widlica Domaszewski.

Hańskim respectu podymnego czworga i akcyzy z czopowym in anno 1660 die 13 septembris, tedy już do doskonałego kalkulacyjnej z ichmciami zawarcia praeteriti laudi naznaczonych upraszamy, aby na tydzień przed sejmikiem przyszłym electionis deputati tu do Lublina zjechawszy prace swoje zaczęte determinowali, a w Łukowie tenże czas ichm. panowie poborcy ziemi łukowskiej przed jm. panem starostą tamecznym, tudzież sądem ziemskim i urzędem grodzkim i jm. panem podwojewodzim łukowskim⁷¹⁰ poborów jako i podymnego kalkulacyjną odprawiwszy, tu do Lublina z księgami poborowymi autentycznymi, cośmy i praeteritis laudis iniunximus ichmciom, przed sejmikiem na dni [k. 842] trzy stawili się, tak, żebyśmy z tych rachunków na tymże sejmiku plenarie informować się mogli.

Ponieważ jm. pan [Paweł] Hański, poborca nasz przeszłych podatków niektórych impossibili exactione z pewnych dóbr składa się, tedy na rewizyją tych jm. pana vicesgerenta grodzkiego lubelskiego⁷¹¹ deputujemy i upraszamy, committendo to fidei jmci, aby zweryfikowawszy jeżeli co do przeszłych retentów z pominionych dóbr spustoszałych accedere może i terazniejszy statum tychże dóbr uważywszy, na przyszłym sejmiku nam referował. Podatki in genere wszystkie praeteriti laudis uchwalone po wszystkich województwa naszego miastach i miasteczkach, aby ordinario szły cursu i przez sukkolectorów zwyczajnie wybierane były, praesenti laudo iniungimus.

Ustawicznym braci naszej na sejmikach chcąc subvenire skargom, którzy o pieniędzy rekuperacją na piechotę łanową wydanych instant, uchwałę naszą tej materyjej przeszłego laudum in toto reasumujemy.

Mieszczanków kurowskich w sprawie ex instantia jm. pana [Jana] Poniatowskiego poborcy przeszłego z dekretu trybunalskiego do sejmiku dla kalkulacyjnej odesłanych annuendo supplicationi do nas wniesionej, ponieważ ob grassantem na ten czas pestem do odprzysiężenia intra praefixum tempus ostatniej raty poborów półósma w roku 1654 uchwalonych przyjąć nie mogli, o co na Trybunał przez pomienionego jm. pana poborcę są pociągnieni, tedy praesenti laudo deklarujemy, że ich do tegoż beneficium, które ex lege publica i z dekretów sądów skarbowych województwa naszego innym currebat, w odprzysiężeniu się pomienionej raty przypuszczamy.

Kamienica Szmerlina w retentach [k. 842v] jego na województwo przypadła, że in hucusque żadnego województwu naszemu nie uczyniła pożytku, tedy onę ichmciom od nas uproszonym dysponować i sprzedać zlecamy.

⁷¹⁰ Wojciech Okniński.

⁷¹¹ Jan Maszkowski.

Jm. pan [Paweł] Hański poborca nasz przeszły, ponieważ nam z poborów dwudziestu półszosta [25,5] konstytucyją sejmku warszawskiego in anno 1658 odprawionego deklarowanych, tudzież z czopowego i akczyzy in anno eodem postanowionych die 10 mensis octobris anni 1659 skończonych podatków, które na suplement tychże poborów, oraz z poborów pięci, także podymnem sześciorgiem względem defectu abiuratorum dla spustoszenia województwa subsecutorum uchwaliliśmy byli, dostateczny rachunek uczynił i kwit z tychże dwudziestu półszosta poborów od skarbu Rzeczypospolitej przed nami produkował, tedy onego z tych podatków wyżej mianowanych przez niego wybranych kwitujemy i z potomkami jego własnymi perpetuis temporibus laudo praesenti czynimy.

W następujących na potym podatkach sposób i namowę po wypłaceniu tej pierwszej raty według deklaracyj ichm. panów posłów jako inne materyje do sejmiku electionis deputata oraz relacyj dawnym prawem naznaczonego sub eodem robore i aprobacyją laudorum konstytucyją świeżą asekurowaną w cale zachowujemy.

Ażeby to nasze zgodne postanowienie lepszej wagi było i do wiadomości wszystkich przyjść mogło, zleciliśmy to jm. panu Adamowi na Drzewicy Drzewickiemu podsędkowi lubelskiemu, marszałkowi koła naszego, aby one ręką swą podpisawszy do grodu lubelskiego podał.

Działo się w Lublinie na miejscu zwyczajnym odprawowania sejmików, dnia 4 miesiąca sierpnia r. P. 1661.

CV. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1661 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1661 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 300v–302 – kopia; w grodzie lubelskim oblatowane 13 IX 1661 r. [feria tertia pridie festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1661] (dziś w księdze CLRMO 87 ze względu na uszkodzenia tej oblaty brak); **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216, s. 115–117 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 509–513 – kopia.

[k. 300v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik electionis deputata i zaraz dla postanowienia podatków na wypłacenie reszt następujących na zapłatę wojsku na sejmie przeszłym postanowionych zgromadzili.

Naprzód deputata na przyszłe sądy trybunalskie według prawa pospolitego jm. pana Szczęsnego Stoińskiego wojskiego mielnickiego zgodnie unanimis vocibus obraliśmy.

Potym do namówienia podatku według pierwszego laudum naszego na sejmiku relationis postanowionego przystąpiliśmy, które to podatki sumę 16 poborów korespondujących, także i dwojga podymnego dla wielu przyczyn i trudności niebezpieczeństw województwo nasze zachodzących

ullatenus protunc namówione być nie mogły, tedy sejmik do namówienia sposobu na wydanie wyżej mianowanych sum ad feriam secundam post festum Trium Regum, to jest ad 9 ianuarii anno futuri 1662 sub eadem vigore et robore approbationis prawem popolitym laudorum odkładamy.

Ażeby tymczasem pieniądze na wypłacenie rat przyszłych comparari mogły, postanawiamy czopowe i z akcyzą, które obydwie podatki po wszystkich miastach i miasteczkach królewskich, szlacheckich i duchownych i kędykolwiek targi się odprawują, czopowe od piw, miodów, gorzałek i od wszelakich innych likworów grosz dziewiąty, a od przewoźnych piw, miodów od beczki gr 6, akcyza zaś według instruktarza w roku przeszłym 1660 w województwie naszym postanowionego [aby] według prawa przez magistratus miejskie w każdym mieście i miasteczku, w Lublinie zaś i w inszych jurysdykcjach przez wójty wybierane były, deklarujemy i postanawiamy. Który to magistratus i wójtowie na przyszłym da Pan Bóg sejmiku powinni będą stanąć personaliter i rachunek dostateczny uczynić i on iurament comprobować in eam rotham, jako nic z tych pieniędzy publicznych na swoją potrzebę nie obrócił i jako w tym nikomu nie folgował i faworu nie uczynił ani przez niedbalstwo swoje, przez co by województwo szkodować miało, nie opuścił, ale cale fideliter i dozornie wybrawszy wszystko spisał i oddał do rąk tego, kogo województwo na przyszłym sejmiku do tego zażyje. Na którym da Pan Bóg sejmiku dalszą koło tych pieniędzy i podatków województwo uczyni ordynacją. Nadto postanawiamy czopowe winne od każdej beczki wina, seku, petercymentu, małmazycy, alacanta po zł 10, które to podatki także jako i od inszych likworów magistratus po miastach i miasteczkach, a w Lublinie [k. 301] i po inszych jurysdykcjach wójtowie według zwyczaju i porządku około wybierania czopowego winnego z dawna uczynionego wybierać i on iuramento oddawać powinni będą. Czas tym podatkom do zaczynania się i wybierania ich a 1 octobris deklarujemy i aby zaraz magistratus koło tego w miastach i miasteczkach, a wójtowie w Lublinie i po inszych jurysdykcjach koło tego porządek uczynili, zlecamy. Co aby tym prędzej do wiadomości dojść mogło, gród laudum terażniejsze omnimode publikować każe.

Nadto i furmankę w województwie naszym (okrom skarbowej zwyczajnej) drugą postanawiamy i aby ten podatek wszyscy, którzykolwiek jakimkolwiek sposobem handlują i przekupują płacili, napominamy.

Co się zaś tyczy czopowego winnego i akcyzy w przeszłym roku uchwalonych podatków, których od zaczęcia Trybunału żaden tu w Lublinie temere obsistendo laudo publico nie dawał, a nadto i dekret trybunalski indirecto modo in contrarium laudi mieszczanie lubelscy otrzymali, ponieważ przez konstytucję tamto laudum nasze aprobowane

i dekreta wszelakie in contrarium prolata constitutione przeszłego sejmku kasowane są, tedy na dochodzenie tych retent u miasta Lublina i winnych wszystkich długów u różnych osób województwu naszemu jakimkolwiek sposobem należących obieramy za instygatora województwa naszego jm. pana [Jana] Maszkowskiego vicesgerenta grodzkiego lubelskiego, któremu salarium na poparcie tych spraw złp 300 naznaczamy i aby one jm. pan Hański z czopowego wyliczył, zlecamy. Vicissim obligujemy jm. pana Maszkowskiego, aby tak mianowane z mieszczany lubelskimi sprawy, też i inne wszystkie, niemieszkanie prosequował i te pieniądze na terażniejszą potrzebę Rzeczypospolitej przed przyszłym naszym sejmikiem ewinkował. Osobliwie sprawę z sukcesorami ichm. panów sądowych przeszłych ziemskich lubelskich o sumę 6 000 złp przez jm. pana Ludwika Bądryńskiego na przepisanie ksiąg ziemskich lubelskich z pewnej okazyjej daną i wyliczoną zalecamy i upraszamy, aby tę sumę tandem aliquando przed przyszłym sejmikiem iure vendicet et excutiat.

A że te rachunki generalne wszystkich in genere podatków województwa naszego dotąd jeszcze nie skończone są, postanawiamy terażniejszym laudum naszym, żeby rekapitulacja ich reasumowana była – lubelskich w Lublinie, a łukowskich w Łukowie, do której tychże ichm. panów, którzy w pierwszym laudum naszym mianowani są upraszamy, aby one 7 novembris zacząwszy kontynuowali i one egzakcyjne odebrawszy, województwu relacją tego na przyszłym da Pan Bóg sejmiku dostateczną uczynili.

A że Żyd Moszko faktor województwa naszego, który czopowe, akcyzę i furmankę miasta Lublina trzymał, nie dał, tylko 7792 zł sumy województwu od niego należytej a zostaje w reszcie zł 9888 (choć pół roku zupełnie sine ullo impedimento et praepeditione tę administracją trzymał), tedy postanawiamy praesenti laudo nostro, żeby to residuum sumy, jakie według słusności ichm. panowie komisarze raty wynajdą ad aerarium województwa naszego sine mora oddał i z furmanki z osobna żeby kalkulację uczynił, ponieważ z niej zł 1200 arendy wziął.

A że ichm. panowie duchowni wiele inszych dóbr i gruntów (oprócz kościelnych) tak szlacheckich, jako królewskich sub specie piorum legatorum trzymają i onych zażywają, z których przedtym pobór i szos w miastach i wszelakie na żołnierza i inne communitatis potrzeby składki płacone bywały, tedy tym niniejszym laudum naszym publicznym deklarujemy, iż tenentur koniecznie płacić z pomienionych gruntów pobory i szose, wszelakie składki, jakie przedtym bywały, których jeśliby płacić nie chcieli, pan poborca nasz one wszystkie z tych gruntów, tak jako i z dziesięcin, [k. 301v] gdyby się według prawa pospolitego do poborów z nich przykładać nie chcieli względem poborów i szosów, a zaś względem składek żołnierskich i insi panowie possessores dóbr albo ich locum tenentes

to wszystko u ichm. panów duchownych windykować mają militari, jaka według prawa należy executione.

A że w miastach i miasteczkach ciż ichm. panowie duchowni i ich kościelni sładzy szynki różnych likworów odprawują, tedy ponieważ to na założenie poborów i zapłatę wojsku należy postanawiamy, aby tak jako i insi, ci, którzy od nich szynkują, czopowe i akcyzę płacili.

Łanowych pieniędzy tak w królewskich, jako i duchownych dobrach którykolwiek posesor jeszcze nie oddał, żeby je oddawał koniecznie do rąk pana poborcy naszego według konstytucyje terażniejszego świeżo przeszłego sejmju.

A iż przeszłego sejmiku naszego relacyjnego laudum nostrum publicum deklarowało, aby jm. ksiądz proboszcz łączyński z plebanijej łańcuchowskiej względem pewnych poddanych kościoła łańcuchowskiego pobory płacił, a pomieniony jm. ksiądz proboszcz łączyński in omni foro^a deducere to chce, że ci poddani na gruncie mere kościelnym noviter osadzeni są, z którego gruntu nigdy antiquibus poborów nie płacono, tedy pomieniony jm. ksiądz proboszcz łączyński iuridice w grodzie wywiezion, a teraz praesens do koła naszego przeszedłszy asserit od, płacenia poborów z tych gruntów w Łańcuchowie do folwarku plebańskiego mere należących wolny być ma.

Miastom i miasteczkom in genere wszystkim, którekolwiek podatkom terażniejszym sufficere według dawnych kwitów nie mogą, pozwalamy wymyślać sobie wszelaki sposób suplementowania się w tych podatkach, jaki tylko sobie wymyślić mogą, okrom czopowego i akcyzy, które ad publicum województwa należeć mają aerarium. A który by obywatel miasteczek tych był refractorius i w postanowieniu, wolna im z niego ma być egzekucyja.

A iż nieboszczyk w wielkiej pamięci jm. pan Andrzej Firlej kasztelan lubelski wziął był z województwa naszego na wyprawę piechoty pewną sumę, której iż też nie była jej pilna potrzeba, ochraniając kosztu województwa jmc nie stawił był, a część jej przecie znaczną na munderunek tej piechoty już był wydał, a ostatek sumy, to jest 2000 i kilkaset zł jeszcze dotąd przy sukcesorach jmc zostawa, przeto jakośmy na pierwszych sejmikach naszych jm. pana Jana Poniatowskiego upraszali, aby to negotium wzięwszy na się prawem się tej sumy upominał, tak i teraz zlecamy to jmc i upraszamy, aby do końca tej sumy iure adeat i, jeżeli tego będzie potrzeba, per executionem na dobrach ichmci rekwirował. Z której sumy sobie naprzód przez się na tę piechotę wydaną odebrał sumę, a potem między inszych ichmciów distribunt. W której egzekucyje jako in causa fisci aby żadnej zwłoki nie było, upraszamy ichm. panów grodzkich lubelskich oficjalistów, aby tę egzekucyją indilate ad instantiam jm. pana Poniatowskiego czynili.

A iż w terażniejszych konstytucyjach z przeszłego sejmku nam na sejmik terażniejszy przyniesionych znajduje się kilka konstytucyi sine scitu et consensu ichm. panów posłów naszych in volumen legum publicarum inferowanych, tedy niniejszym laudum sejmiku naszego terażniejszego ichm. panów posłów naszych obligujemy, aby przeciwko tym konstytucyjom, którekolwiek nad ich consens stanęły i między drugie weszły, protestacją zanieśli, jako też i przeciwko rachunkom skarbowym, ponieważ się na kwit z nich wielm. jm. panu podskarbiemu wielkiemu koronnemu⁷¹² nie podpisali.

Działo się w Lublinie, dnia 13 miesiąca września r. P. 1661. [k. 302] Piotr na Pobroźnej Kochanowski chorąży ziem pruskich, dworzanin pokojowy JKMci, marszałek sejmiku lubelskiego electionis deputata mp.

^a W rkp. Ossol. 217/II tego słowa brak; uzupełnienie z rkp. Czart. IV 395, s. 510.

CVI. Sejmik z limity w Lublinie 9 stycznia 1662 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmiku deputackiego z 13 IX 1661 r. (zob. nr CVI).

1. Laudum sejmiku w Lublinie 9 stycznia 1662 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 302–303v – kopia; oblatowane w grodzie lubelskim 10 I 1662 r. [feria quinta post festum SS. Trium Regum proxima a. D. 1662]; *dziś w księdze z 1662 r. (CLRMO 88) brak kart z zapisami z początku roku*; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 118–122 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 513–519 – kopia.

[k.302] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik dzisiejszy z przeszłego sejmiku electionem deputati dla namówienia dalszych podatków uchwałą sejmową sejmku blisko przeszłego naznaczonych i przez ichm. panów posłów naszych deklarowanych i pozwolonych zgromadzili, tedy względem tych podatków, to jest sumie 16 poborów korespondującej i dwojga podymnego, pojrzawszy na wszelkie miasta, wsi i miasteczka województwa naszego przedtym osiadłe, a teraz spustoszałe i przez różne iniurias temporum wniwecz obrócone, dla namówienia sposobów i uchwalonego płacenia tych podatków ten punkt do sejmiku sejm uprzedzającego odkładamy. A jeśliby z jakichkolwiek przyczyn poważnych tak prędko nie doszedł, tedy sejmik tu na miejscu do sejmikowania zwyczajnym pro feria quarta post Dominicam Invocavit proxima [1 III] z powagi sejmowej approbationis laudorum in eodem robore składamy i naznaczamy.

Czopowe zaś po wszystkich, tak po JKMci miastach, miasteczkach, szlacheckich i duchownych i kędykolwiek targi się odprawują od wszelkich

⁷¹² Jan Kazimierz Krasiński.

likworów, piw, miodów, gorzałek i wszelkich inszych, czopowe zwyczajne i przeszłymi sejmikami deklarowane zaczynające się a 1 octobris anni proxime elapsi do roku zupełnego, które kończyć się ma in anno nunc currentis 1 itidem octobris zgodnie tak w lubelskim i urzędowskim powiatach, jako i w ziemi łukowskiej uchwalamy i zgodnie postanawiamy. Nadto postanawiamy winne, peteramentu, seku, małmazyjej etc. od każdej beczki po zł 6. Który to podatek województwa naszego po wszelkich miastach, miasteczkach magistratus, a po inszych jurysdykcjach, jako to w Lublinie, wójtowie podług zwyczaju i opisu prawa i zwyczajów koło wybierania czopowego tak winnego, jako i wszelkich inszych likworów zachować się mają

A do zawiadowania i administracyjej tego czopowego uprosiliśmy jm. pana Jana Bychawskiego komornika ziemskiego lubelskiego, który tak o przeszły kwartał cum retentoribus et exactoribus tego czopowego tak z lubelskiego, jako i urzędowskiego powiatów i ziemi łukowskiej, prawie w grodzie lubelskim na querelach fiscowych przypadających postąpić i pieniądze od nich tamże odbierać, kalkulacją coram officio castrensis Lublinensis et commissariis województwa naszego przeszłych [k. 302v] sejmików do kalkulacyjej uproszonych, jeżeli protunc będą u sądów praesentes, etiam et in absentia eorum wysłuchać i przysięgi tamże in terminis querelarum castrensis Lublinensis iudicialiter lubo coram officio et actis castrensibus urgere et attendere, renitentes do egzekucyjnej sine quavis intermissione przywoździć et per executionem officiosam excutere powinien będzie. A że przeszłego kwartału niektórzy ex magistratibus i jurysdykcyjnej wójtowie in contrarium sejmiku przeszłego akcyzy neglexerunt wybierać, tedy do publikacyjej uniwersału cła nowego in vim akcyzy postanowionego za przeszłe miesiące z przeszłego kwartału przychoźdzącej powinien jm. pan administrator nasz in eisdem terminis querelarum urgere repetitionem. Termin zaś wszystkim retentorom praesenti quartualium sine quavis adcitatione na querelach grodzkich lubelskich naznaczamy. Na który powinni się stawić, registra produkować realitatem, onych iuramento likwidować i pieniądze oddać sub solutione de proprio przychoźdzącego czopowego podług dawnej ordynacyjej województwa naszego. Nadto przeszłych podatków czopowych i akcyzy i podymnego panowie sukkolektorowie ziemi łukowskiej, ponieważ dotąd żadnej w grodzie łukowskim nie uczynili kalkulacyjej ani regestrorum likwidacyjej, powinni itidem ad instantiam jm. pana [Jana] Maszkowskiego vicesgerenta grodzkiego lubelskiego, instygatora województwa naszego na querelach grodzkich fiskowych comparere et omne iudicatum pati. Do których sądów w ziemi łukowskiej uprosiliśmy jm. pana Wojciecha Oknińskiego podwojewodziego łukowskiego, komornika ziemskiego, absentia jednak jmci nie ma retardare sądów grodzkich naszych lubelskich.

Któremu jm. panu administratorowi naszemu salarii grosz trzydziesty pozwoliliśmy. A jm. pan administrator nasz powinien na przyszłe kwartały co kwartał excutere calculationem apud magistratum i u wójtów in praesentia officii castrensi in terminis querelarum et regestrorum liquidationem. A pieniędzy odebranych ullatenus na swą nie zażywać potrzebę i nikomu onych wydawać sine consensu totius palatinatus nie powinien będzie. Toż powinien zachować jm. pan [Krzysztof] Milanowski wojski parczewski, poborca nasz, któremu itidem termin na retentory sine quibusvis citationis tak na sądach ziemskich, jako przed urzędem grodzkim lubelskim naznaczymy. Gród zaś lubelski in praesentia commissariorum nostrorum, absentia eorum non obstante, o wszystkie podatki przez nas uchwalone decisive, sine quavis appellationem et remissione do Trybunału, sądzić będzie powinien, co vigore approbationem laudi postanawiamy.

A że Żyd Moszko Berowicz zaarendowawszy czopowe i akcyzę został o pewny eksces convictus et pro infami declaratus, skąd przyszło mu exulari od miasta i rachunków nie czynić, przeto mając notitiam, że jego byli pewni Żydzi sukkolektorowie, urgebit zatym jm. pan Maszkowski tych Żydów statuitionem, aby stateczną uczynili kalkulacją, a gdy się pokaże, że Moszko sam odebrał co pieniędzy a onych non intulit do jm. pana [Pawła] Hańskiego, poborcy przeszłego naszego, tedy in bonis jego quocunque nomine vocitatibus gród lubelski uczyni egzekucyją, non obstantibus quibusvis żony jego et aliorum contractum subsecutorum, creditorum et iurium oppositionibus egzekucyją. A jeżeli się to pokaże, że sukkolektorowie jego co mają przy sobie, excutient ichm. panowie grodowi imobilibus nakazanym instantaneam solutionem. A jeżeliby z regestrów tak samego Moszka, jako i jego sukkolektorów na retentach z obydwu tych podatków u retentorów pokazały się retenta, tedy i z tymi retentorami urząd grodzki, którzy per experimentum odezwą się, sine quavis appellatione sądzić będą. A którzy by się dali kondemnować, tedy executionem fortem sine quavis remissione do Trybunału uti in causis fisci palatinatum tangentibus ciż ichm. panowie sądowi grodzcy lubelscy po wszystkich jurysdykcjach miasta Lublina uczynić będą powinni. Akcyzę a die prima [k. 303] praesentis ianuarii [1 I] unanimi consensu po wszystkich miastach i miasteczkach cale abrogujemy.

A że przeszłego sejmiku uchwalonych poborów dwunastu sine abiuratis poddani jm. pana Marcina z Dębice Dębickiego chorążego sandomierskiego, dóbr ad praesens possessiones jmci, to jest wsi Borowa, Ostrowa, Pstrągów, Kosin i Jamiszka wydać nie mogą, tedy mając wzgląd od tak długich lat na wyświadczone menta ku Ojczyźnie przez jm. pana chorążego ten defekt z czopowego naszego jm. panu chorążemu założyć, to jest za wszystkie abiurata obiecujemy.

Więc jm. x. Władysława Opackiego sekretarza JKMcI mając w osobliwym respedie instancyją, ponieważ medietatem 12 poborów sine abiuratis do ręku jm. pana poborcy naszego zapłacili, tedy residuum z dóbr jego Dziesiątej przychodzących poborów z czopowego zakładamy, a kwit generalny jm. panu poborcy naszemu wydać zleciliśmy.

Ihm. także ojców Jezuitów mając in attenta consideratione supliki, ponieważ dobra Chodel niedawno przeszłego czasu do szczętu ogniem są zniesione, tedy względem rzemieślników i szosu dobra te uwalniamy i ten defekt z podatku naszego, to jest z czopowego nagradzając deklarujemy, że tylko ad solutionem contributionis agrariae ichmć należeć mają.

Jm. pana Jana Szaporoskiego, jm. pana Sadurskiego mając mores i zużożenie ichmci braterski respekt także te 12 poborów sine abiuratis ichmciom darujemy a de proprio z czopowego za ichmci zakładamy.

Względem popów ruskich, iż z cerkwi do płacenia podatku tego Rzeczypospolitej należeć nie powinni, ale tylko z samych gruntów powinni płacić deklarujemy.

Jm. pan [Paweł] Hański poborca nasz przeszły ponieważ z podatków akcyzy, czopowego, tudzież z czworga podymnego na suplement defectuum i konsolacją wojskom Rzeczypospolitej ad rationem zasług in coaequationem z innymi województwy laudo publico na sejmiku die 13 septembris anno 1660 odprawionym uchwalonych dostateczną nam uczynił kalkulacją, więc i z przeszłych ab anno 1658 ad 1 octobris anni 1659 hic do wybierania przez województwo zleconych, jako przedtym uczynił istotny rachunek i kwit przez laudum z nich otrzymał, nadto i teraz też rachunki reasumował, tedy iż województwu naszemu luculenter patuit, że totaliter et realiter ze wszystkich percept pomienionych wyrachował się i dosyć nam uczynił, tedy onego z tych wszystkich podatków praesenti laudo kwitujemy i onego z potomkami jego wolnym perpetuo czynimy, salvis retentis excutientis, które powinien wnieść do skarbu województwa naszego.

A iż jm. pan Jerzy Szornel sędzia ziemski lubelski podczas administracyjnej swojej sumą znaczną 9401 zł w tym województwo de suo (co videlicet liquidatum est) erogował, zacyz jmci dotychczas żadna nie stała się rekompensata, tedy wdzięczni będąc i w pamięci mając tak znaczną jmci dla województwa sumy erogacją obiecujemy, że jako najprędzej jmci in toto satisfaciemus.

A lubo jm. pan Jan Iżycki miecznik przeszły lubelski, poborca województwa naszego z podatków dawnych publicznych przez się wybieranych pewne sumy winien został, a to z rachunków województwu naszemu, jednak iż dobra dziedziczne swoje, to jest części w Bychawie i Iżycach leżące będąc poborcą dawno sprzedał, na które dobra reformacje, zapisy i inne dyspozycje różne, tudzież i dekreta trybunalskie zaszyły, tedy

deklaruje województwo praesenti laudo, że te retenta do dóbr przerzeczonych sprzedanych ullatenus nie mogą referri i terażniejsza posesorka jejm. pani Marianna z Szaniaw Ostrowska z synem swoim w zapisach swoich securi et illaesi mają zostawać. Repetitionem jednak tych sum z innych dóbr przerzeczonego jm. pana Iżyckiego, które gdziekolwiek mogłyby się wynaleźć, jm. pan [Jan] Maszkowski vicesgerent lubelski, instygator województwa naszego powinien [k. 303v] windykować.

Prośby jm. x. Floriana Drużykowskiego, plebana bochotnickiego, województwo mając wzgląd na jego noviter ex causa dworku plebańskiego, obór i gumna do szczętu spalenia spustoszenie, przyjąwszy od dekretu na sądach skarbowych województwa naszego in anno 1658 feria tertia ante festum Praesentationis Gloriosissimae Virginis Mariae [19 XI] między jm. panem [Janem] Poniatowskim poborcą naszym a jejm. panią Rostworowską chorążyną kaliską⁷¹³ za przeszłe zatrzymane podatki publiczne względem nieprzykładania się z powziętych dziesięcin do poborów ferowanego, a to in eundem sensum, że cokolwiek zapłaciła jejm. pani chorążyna kaliska względem powziętych przez x. plebana z dóbr Bochotnicy dziesięcin, tedy miała to sobie z przyszłych dziesięcin rekuperować i wytrącić, przetoż dla pomnożenia chwały Bożej i poratowania jm. księdza plebana bochotnickiego w terażniejszym jego nieszczęściu od vigoru wzwyż rzczonego dekretu relaxujemy i uwalniamy et recompensationem retentorum decimarum jm. księdzu plebanowi licitam et liberam zostawujemy.

Mając także in consideratione trudy jm. pana [Andrzeja] Borowskiego sukkolektora jm. pana [Pawła] Hańskiego do ziemi łukowskiej, do zł 130 in rationibus jm. pana Hańskiego położonych dodać zł 70 z retent dawnych jm. panu Hańskiemu commisimus.

A ponieważ na piechotę niektórzy ichmć do rąk godnej pamięci jm. pana Andrzeja Firleja kasztelana naszego lubelskiego kontrybucyje podług uchwały sejmikowej wydali, z których pieniędzy nieboszczyk jm. pan lubelski część na sumpt piechoty erogował, część przy sobie zatrzymał, tedy co się tknie pieniędzy na piechotę erogowanych, która in effectum nie przysła, jm. pan Hański przeszły poborca nasz z retent, których per executionem dojdzie, podług probacyjnej registrów sukcesorów nieboszczyka jm. pana lubelskiego każdemu ex persoluentibus powinien będzie powrócić, a która suma przy nieboszczyku jm. panu lubelskim została, tedy post deducto processu przez jm. pana Jana Poniatowskiego komornika naszego lubelskiego granicznego obtento do skutecznej egzekucyjej każdemu także podług probacyjnej kwitu powrócona będzie.

⁷¹³ Anna z Leśniowolskich Rostworowska, żona zmarłego w 1661 r. Wawrzyńca Rostworowskiego, chorążego kaliskiego.

Które to laudum nasze jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich lubelskich per oblatam podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 9 ianuarii na miejscu konsultacyjom naszym zwykłym r. P. 1662. Stanisław na Kośminie Kościński miecznik ziemski i pisarz grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego.

CVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 stycznia 1662 r.

Król uniwersałem datowanym w Bielsku 7 I 1662 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 20 II, wyznaczając sejmikowi lubelskiemu termin zejścia się na 30 I 1662 r., por. ASZCh., s. 499; uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 stycznia 1662 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 136v–139v – kopia z epoki; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 4 II 1662 r. [sabbatho post festum Purificationis Gloriosissimae Virginis Mariae proximo a. D. 1662]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 254–266 – kopia.

[k. 136v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, zjechawszy się do Lublina pro die 30 ianuarii roku niniejszego 1662 na sejmik od JKMcI P. n. m. przed sejmem dwuniedzielnym w Warszawie 20 die februarii złożony, na instancją przez posła JKMcI oddaną⁷¹⁴ artykuły zgodnie namówione i zawarte ichm. panom Stanisławowi Widlicy Domaszewskiemu staroście łukowskiemu, Stanisławowi na Drzewicy Ciołkowi Drzewieckiemu stolnikowi, Tomaszowi Innocentemu na Zaporzu Zaporskiemu skarbnikowi lubelskim, posłom naszym zgodnie obranym dajemy.

Po oddaniu imieniem wszystkich nas wiernego poddaństwa JKMcI P. n. m. i powinszowaniu długo dobrego zdrowia, fortunnego panowania, zwycięstwa nad nieprzyjacioły ichm. panowie posłowie województw ziem koronnych i Wielkiego Ks. Lit. podziękować mają JKMcI, iż jako zawsze paterna solitudine swobody i wolności nasze piastować raczył, tak i teraz świeżo odważywszy własne zdrowie swoje onym całość Ojczyzny naszej przy wielkich trudach i niewczasach swoich zaszczycić raczył.

Iż dla nierychłego wydawania listów z kancelaryjej niemałe jest incommodum w konsultacyjjej odprawowaniu, serio expostulować panowie posłowie będą, aby wcześniej na potym według praw wydawane były. Także i konstytucją aby do grodu przed sejmikami relationis odsyłano, domówić się mają.

⁷¹⁴ Por. instrukcja królewska posłowi na sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach, ASWK, t. III, s. 46–49.

Więc że uniwersały konstytucyjom przeciwne zaraz po sejmie wydane były, znoszące sancita legum, przez co niemałe Rzeczypospolitej i wojsku stało się zamieszanie, aby na potym takowe uniwersały nie były wydane lege cavere mają i poenas interponere per constitutionem. A że i na drukowanie konstytucyi niemałą expensę skarbu kładzie a drukarze dość drogo konstytucyje sprzedają, aby panowie posłowie provideant i z skarbem konferowali, żeby tak na drukowanie, jako i insze minuciora i salaria pisarzom, ponieważ skarbu ma osobne obwencyje, żadnych empcyji nie kładziono z podatków na zapłatę uchwalonych wojsku.

Niemałe i to inconveniens, że konstytucyje niektóre, o których w izbie poselskiej żadnej nie było wzmianki, drugie też sub remoto titulo et per appendices in volumen legum weszły, starać się będą panowie posłowie nasi, aby takowe konstytucyje wszystkie pro nullis deklarowane były, ponieważ i protestacyje przeciwko nim powychodziły.

Komisyyej lwowskiej że wojsko nie akceptowało, a na niej niektórzy z panów poborców tak dekretami, jako i różnymi kondemnatami zostali aggravatii, urgebunt panowie posłowie, aby actus komisyyej i decreta in quacunqve materia prolata ze wszystkimi kondemnatami i rygorem ich zniesione były.

Widzimy już wszyscy, jak wiele złego stało się w Ojczyźnie naszej z zatrzymanej i przedłużonej zapłaty wojsku. W czym aby jako najprędzej ukontentowane i satisfactum zostało wszystkich sposobów szukać mają ichm. panowie posłowie nasi, w czym znosić się z inszymi ichmciami powinni będą, tak jednak, aby podatków wielkich na tak zniszczone a prawie z gruntu spustoszone województwo nasze nie przynosili.

Oraz też na tym sejmie omnes ordines fraterne traktować i upraszać wojska będą, aby na [k. 137] tak wiele odpadłych i spustoszałych krajów, z których żadna kontrybucyja nie idzie, rationem wojsko miawszy cokolwiek ćwierci i zasług swoich ustąpić mogło, nie nam, ale impossibilitati et calamitati Coronae to darowawszy. Więc i szkody niezmierne przez pułki chodzące a extra nexum zostające, tudzież i te tak wysokie wybierane chleby, jako i od województw niektórych, jeżeli za asygnacyją całego wojska są powzięte, sumy aby były w zasługi i ćwierci potrącone, starać się o to cum tota Rempublika mają panowie posłowie nasi.

A ponieważ tak siła różnych przez te zamieszane czasy podatków wydawaliśmy a wojsko skarży się, iż przez tak długi czas w borgowej bez żadnej zapłaty zostawało służbie, tedy zaraz na początku ze wszystkimi jak egzaktorami, tak i inszymi, którzy jakokolwiek dotyczyli się skarbu i pieniędzy jego, uczynią iudicium na kształt radomskiego z deputowanymi na to jak z senatu i poselskiej izby, tak i deputatami od wojska, i tam bez wszelakiej odwłoki wszystko excubient co się od kogo przychodzi.

Po odprawieniu sądów rachunkowych dla facillitowania na po- tym sejmów starać się mają ichm. panowie posłowie, aby Trybunał Radomski we dwie niedzieli po odprawieniu sejmików przed sejmem będących i obraniem posłów per legem ordynowany był i jeden z pa- nów posłów, albo jako gdzie zwyczaj na ten Trybunał, z województwa naznaczony zjeżdżał dla odprawienia dostatecznej kalkulacyjnej tak pa- nów poborców z województw, jako też ichm. pana podskarbiego⁷¹⁵ i jego pisarzów, arendarzów, administratorów wszystkich podatków i pro- wentów Rzeczypospolitej quocunque genere uchwalonych. Na którym to Trybunale Radomskim nie tylko arendarze, administratorowie i insi pisarze skarbowi wszelakich prowentów powinni się sprawować i reali- tatem kontraktów poprzysięgać, ale i sam jm. pan podskarbi jako citatus ma się sprawować.

Na tych zaś sądach, które w Warszawie teraz mają ordynować, mają się pilno pytać o srebrach kościelnych i inszych wszystkich sumach i lega- tach, którekolwiek i u kogokolwiek znaleźć się mogą. A takowi, którzy się skarbu tykali, nie mogą być posłami i choćby obrani skąd byli, mają być ad instantiam panów posłów naszych rugowani.

Więc że jedne województwa w podatkach na sejmie namówionych to- taliter wszystko płacywały, drugie część tylko jakąś, a trzecie prawie nic nie wносиły i dotychczas koekwacją w tym umyślnie zwłóczą i czynić onej nie chcą, do czego aby teraz in tanta Ojczyzny necessitate przywie- dzeni byli, pilne staranie oraz i z ichm. pany deputaty wojskowymi nasi ichm. panowie posłowie uczynią.

Tak wielkich długów, w które wojsku Rzeczpospolita zaszła, najwięk- szą przyczyną nie jest, jedno to, iż województwa pieniądze na wojsko da- wały, które ich nie dochodziły. Zaczyn aby to więcej nie bywało, ordyno- wać do każdego województwa pewne chorągwie potrzeba, tak wiele, ile namówione podatki na sejmie wystarczyć mogą.

Boleć na to serdecznie wszyscy musimy, iż Król JMć P. n. m. do tego przyszedł, że za odjęciem dochodów stołu swego należących nie tylko re- gnandi, ale i vivendi sposobu nie ma. Co tym bardziej nas przerazić musi, iż temu dla zniszczenia i różnych calamitates naszych succurrere nie mo- żemy. Posyłamy jednak z pośrodka siebie do koła generalnego ichm. pa- nów braciej naszej w wojsku zostających, aby chcieli mieć respekt na dobra JKMc. A iż też calamitas dotyka książęcia jm. arcybiskupa gnieźnieńskie- go⁷¹⁶, legatum natum, primum principem Ojczyzny naszej, i za tym tamże instancją naszą wnosim.

⁷¹⁵ Jan Kazimierz Krasiński.

⁷¹⁶ Wacław Leszczyński.

A lubo w instrukcyjnej JKMci żadnej wzmianki o elekcycy nowego Pana nie widzimy i aby ta materyja na sejmie traktowana być miała nie rozumie-
my, iż jednak różne głosy i przestrogi nas zachodzą, że o tym cicho myślą
i z różnymi i postronnymi znoszą się, serdecznie bolejem i teraz aby to, na
czym *cardo libertatis nostrae*, to jest *libera electio* jako najbardziej ugrunto-
wana była, jako najpilniej zlecamy i w tym prawa wszystkie reasumujemy
i od JKMci asekuracją otrzymać, iż za żywota swego de *successore* nigdy
myślić nie będzie, *iuxta constitutionem anni 1607*⁷¹⁷.

A ponieważ nowo et inusitato w Ojczyźnie naszej *exemplo* na elek-
cycją nowego Pana podpisy pewne od niektórych, jako *ex senatorów*, tak
i *equestri ordine* są otrzymane, te aby prawem znieść et in *perpetuum*
cavere, aby to nigdy nie bywało i *poenas criminales* na takie in *posterum*
naznaczyć. A ten, który teraz tego ważył [k. 137v] się, to jest *princeps de*
*Conde*⁷¹⁸, aby *lege perpetua* był osądzony, *etiam post sera fata* JKMci ad
concurrendam ad Regnum et inhabilis był deklarowany.

I to nas dochodzi, jakoby posłowie tegoż tu przez Polskę do różnych
osób i chana jmcı krymskiego⁷¹⁹ mieli przejeżdżać, należć potrzeba spo-
sób, jako by tym i inszym wszystkim podobnym okazycjom zabezpieć.

Więc iż w legacyjach do różnych monarchów i panów zażywają osób
cudzoziemskich, to aby nigdy nie było, zabezpieć, i owszem, tych cudzo-
ziemców od dworu (którzy już, żal się Boże, tot *mal et novitates* do
Ojczyzny naszej wprowadzili) *iuxta pacta conventa* arcere i odpędzić.

Cum quali *ignominia* narodu naszego dzieje się to, że już i postronni
monarchowie ważą się tego z pieniędzmi na sejm posyłać i tak niecnotliwe
subiecta najdują się, iż nie wstydzą się korupcyi od nich brać, jako naj-
bardziej obostrzyć to, że gdyby się kiedykolwiek taki poseł nalazł, który
by w jakiegokolwiek sprawie publicznej dla promowania albo kontradycyji
ważył się wziąć pieniądze i o to *evidentibus documentis* był *convinkowa-*
ny, aby *poena capitis et confiscationis bonorum* był karany.

Iż przeciwko werbunkom nowym i kupom swawolnym, które wło-
cząc się nas do ostatka rujnują, JKMć *praesidium* obmyślić nam rozkazuje,
dziękujemy. Ale i insze regimenty w dawnej służbie zostające toż nam, co
i nowe czynią, i równie chodząc i po wszystkich wsiach chleby i podwo-
dy biorąc, w domach szlacheckich stawając do tejsze biedy pędzą, czemu
aby sam JKMć zabezpieć raczył, pilno prosimy. A ponieważ siła takich regi-
menty bierze, którzy sami obecnie przy nich zostawać i w wojsku być nie
mogą, osobliwie urzędnicy koronni, tedy aby ci od nich *supersedowali*,

⁷¹⁷ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 338–339.*

⁷¹⁸ *Henryk Juliusz Condé, książę d'Enghien, kandydat do tronu polskiego.*

⁷¹⁹ *Mehmed IV Girej.*

prosimy. Więc i dawne nasze desiderium teraz reasumujemy, aby jeden różnych chorągwi i konnych i pieszych nie mógł mieć. Pułkownicy w regimentach aby tacy byli, którzy by tylko porządek z kapitanami (a ci mają być szlachta bracia nasi bene possessionati) czynili, a pieniędzy żadnych od nich na osobę swoją z żołdu nie brali. Rajtaryją, która skarb siła kosztuje a pożytku mniej czyni, całe znieść, a na to miejsce chorągwie usarskie przyczynić.

Płaca po pobitych cudzoziemcach i naszych plebeios, aby jej oficjeryowie nie brali.

Na tych, którzy by przy pułkach nie rezydowali, poenam duorum milium marcarum podwyższyć.

Popisy wojska iż dla dywizyj wojsk koronnych trudno miały być przez jm. pana pisarza polnego⁷²⁰ odprawowane, tedy iuxta praxim usitatam powinni będą na sądach skarbowych poprzysięgać: polskiego zaciągu lubo ichm. panowie porucznicy lubo panowie deputaci od chorągwi zasłani, wojska cudzoziemskiego ichm. panowie majorowie i kapitanowie albo ich porucznicy, registra kompanii swoich tak jako w okazyjach byli wojennych, a nie na włościach zostających.

Suplementy wojska, które mimo wiadomość Rzeczypospolitej często innovantur, a zatym pewnego komputu wojska nie wiedząc, podatki namówione często wystarczyć nie mogły pogotowiu, gdy będzie wojsko między województwa dla zapłaty rozdzielone, tedy efficere mają panowie posłowie, aby na sejmie komput wojska spisany do metryki lubo do grodu warszawskiego był podany, według którego od sejmu do sejmu ma wojsko w swojej liczbie zostawać.

Jm. pan Hieronim Radziejowski nie tylko terażniejszym, ale i potomnym wiekom słusznej może być przykładem odmienności i niepewności na tym świecie szczęścia, którego było tak wysoko tak w honorach, jak intratach wyniosło, a potem tak nagle o ziemię uderzyło. Za którym ponieważ wojsko bracia nasi wnoszą instancją, i my jemu fraterne compatimur i aby był na niego respekt życzymy, tak jednak, aby tych, których ukrzywdził i o tym prawem jest przekonany, jako od jm. pana Aksmanickiego, ichm. panów Włoszków, jm. pana Grabianki i inszych ukontentował i satysfakcją uczynił.

Upatrowało od dawnych lat to województwo nasze, iż słuszny i porządny żołnierz trudno zwyczajnym żołdem kontentować się i długo na usługę Ojczyzny o nim trwać może, dlategoż zawsze w artykułach naszych suplikowaliśmy, aby iustitia distributiva jako najporządniej szła i rozdaniem wakancyi jak w urzędach, tak i intratach do perseverancyi

⁷²⁰ Jan Fryderyk Sapięha.

na tej usłudze przychęceni bywali. Stąd życzyliśmy, aby chorągwa i który drugi urząd obrawszy nigdy komu inszemu, tylko temu, który by przez 5 lat w wojsku służył, nie był konferowany, więc i pewne dzierżawy i wójtostwa [k. 138] aby w każdym województwie były naznaczone, których by nikomu inszemu dać nie wolno, jedno ludziom rycerskim w ten czas w wojsku tegoż województwa, w którym jest vacans zostającym. Do tego życzyliśmy, aby według prawa dawnego cautum było, żeby wójtostwa do starostw nigdy przyłączone nie były, i owszem, te które przyłączono, aby separowano i pro vacantibus miane były (oprócz tych, które per legem publicam są inkorporowane), a to dlatego, aby ludzie rycerscy, a zwłaszcza na wojnie, jako to często bywa pokaleczeni, mogli mieć prędką okazyją do poratowania. To aby teraz stanęło i jako najwarowniej opisano było pilno zlecamy. Więc i we wszystkich pretensjach terazniejszych swoich, jako o koło generalne, mowy różne o zniesieniu imienia towarzyszy i insze, którekolwiek sobie kładą, aby ukontentowani byli jako najpilniej się starać.

Cudownej providencyj samej Boskiej tylko to przypisać musimy, iż skarb Rzeczypospolitej jako ex depositario suo jest uwieziony i przez tak długi czas cura et diligentia jm. pana marszałka wielkiego koronnego⁷²¹ jest zachowany (za co jmci solenniter podziękować zlecamy), że znowu na miejsce swoje jest restytuowany. A ponieważ tam w niektórych okazyjach, jako z braciej naszych, którzy na tej rewizyj byli zrozumiewamy, że siła się dzieje inconvenientia, iż i regestrów dawnych nie produkują i czasem, jako to bywało, bez kluczków i denuncjacyj tym, którym to należało otwierają, czemu aby jako najgruntowniej zabieżeć, pilno zlecamy. Aby u sukcesorów przeszłych ichm. panów podskarbach, jako jm. pana [Jana Mikołaja] Daniłowicza, jm. pana [Bogusława] Leszczyńskiego regestrów upomnieć się, z których serio investigare, czego nie dostaje, i aby wszystko było rekuperowano jako najpilniej, starać się. Więc i o to, co jeszcze kto przy sobie z tegoż sobie zatrzymał, aby oddał sub poena peculatus i aby tam nigdy nie otwierano, jedno servatis omnibus solennitatibus, reasumować prawo, i gdy otworzą, aby osób do tego właśnie nie należących nigdy nie puszczano. Warta aby zawsze przy tym w skarbie dziedzińcu i extra stawała i cura komu, aby go pilniejszy dozór był, demandowana była. A in tanta necessitate Ojczyzny jeśli co pieniędzy lubo na zastawy, lubo na przedaż (byle tylko słusna, to dobrze wprzód opisawszy) zaciągnąć by się z tego skarbu mogło, i od tego nie będziemy alieni.

A lubo w tak ścisłym czasie i takim ogniu Ojczyzny z trudnością insze materyje traktowane być mogą nad samą płacą i ukontentowaniem wojska, widząc jednak, iż za nieszczęściem jakimśi a subtelnością ludzi

⁷²¹ Jerzy Sebastian Lubomirski.

przewrotnych wszystkie materyje, lubo najpotrzebniejsze i najdłuższych sejmów, za kontradycjami w odwłokę idą, tedy przy tej okazji teraz życzymy, aby choć przez pany deputaty na to wysadzone de correctura iuris pomówić i tak długie przewłoki sprawiedliwości świętej skrócić, bo jeśliby doskonale stanąć nie mogło we wszystkich okazjach, przynajmniej in parte. Jako banitum, gdy zapiszą relacją ad cassandum, więc i po odprawionej egzekucyjnej, gdy remissę uczynią znowu do Trybunału. Aby areszt, gdy będą z prostego rejestru wzdawać, in evasione cum appellatione dłużej nie szedł nad dwie niedzieli, a po dwóch niedzielach aby się znowu actori principalis negotii wolno w registr prosty wpisać, i ex aresto priori per partem imposito otrzymywać kondemnatę godziło się, citra quodvis beneficium aresti z prostego rejestru znowu, nie czekając incydencyjnej sprawy z aresztu przez banita założonego, które już czasem w lat kilka zwykły z aresztu przypadać i determinować się.

A że też *authoritas* i *effectus legum* na egzekucyjach zawisły, których jest włożona powinność na starostów sądowych i dlatego odrywać wsi od starostw sądowych stare prawa zabroniły, aby *sufficientes* na *fortes executionis* mieli *facultates*. Przeciwno którym prawom iż od starostwa lubelskiego *novissime* wszystkie *penitus* wsi są oderwane, przeto *urgere* mają panowie posłowie nasi, aby znowu te wsi były do jurydyki starostwa lubelskiego przyłączone i przywrócone, a zwłaszcza Krzczonów i wsi do niego należące, na którym że konstytucja nazaczyła staroście sądowemu lubelskiemu, który by zamek lubelski restaurował, kosztu *spendowanego* asekuracją. Że tedy ten zamek lubelski w niczym od przeszłych starostów lubelskich nie jest oprawiony, owszem, wypaleniem onego jest do szczytu zrujnowany i obalony, tak że ani sądów, ani chowania ksiąg, ani kancelaryjnej nie masz gdzie odprawować, *zaczym* zlecamy to *ichm.* panom posłom, aby ta *alienacja* Krzczonowa *internam personam* była *annihilata* a na *reparacją* zamku wedle konstytucyjnej 1635⁷²² te dobra Krzczonów *cum attinentis* obrócone.

[k. 138v] A iż dla kontraktu około starostwa lubelskiego przez *jm.* pana sandomierskiego⁷²³ z *jm.* panem [Aleksandrem Ludwikiem] Niezabitowskim pułkownikiem JKMci zawartego a dotąd niedokończonego⁷²⁴ *refundacja* w oddaniu poborów z tych królewszczyzn do Lublina należących i insze w egzekucyjach *incommoda* dzieją się, tedy włożą się *ichm.* panowie posłowie nasi do JKMci, aby to *negotium* między *ichm.*

⁷²² *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 272.*

⁷²³ *Stanisław Witowski, kasztelan sandomierski.*

⁷²⁴ 11 VI 1661 r. S. Witowski dokonał cesji starostwa lubelskiego na rzecz A. L. Niezabitowskiego, ale nie została ona wówczas zrealizowana. Do powtórzenia cesji doszło 17 VI 1666 r., por. *Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 52.*

ciami condigne umiarkować raczył sine praeiudicio starych praw o rozrwanianiu starostów sądowych i również pomienionej asekuracyjnej zamkowi lubelskiemu naznaczonej.

Więc że to w każdym państwie praecipuum, gdy zgoda inter status zachowana bywa, a ta zda się u nas inter clericum et secularem statum dirumpi z tej okazyjey, iż ichm. panowie duchowni tak szlachecki, jako i miejski stan o wyderkafy, o dziesięciny i inne ad iudicia secularia należące sprawy do duchownego pociągają prawa i summario processu lubo per controversias, lubo in contumaciam dekretowawszy, po kościołach z ambon publikują, świece gaszą, do kościoła całych wsi przez rok nie przypuszczają i ostrym na dusze ludzkie następują mieczem przeciwko prawom opisanym, mianowicie konstytucyjey anni 1635 za konsensem i aprobacyją magno motu Reipublicae u Ojca świętego otrzymanych postanowionej⁷²⁵, aby tedy inconvenienciam dalszym zabieżeć się mogło, upraszać ichm. panowie posłowie fraterne ichm. duchownych będą, aby tych materyi konstytucyjami i per brevia Apostolicum uspokojonych więcej irritować nie chcieli, a exkomuniki quosque per processum in suo episcopatu poznosili, i żeby więcej ratione decimarum, wyderkafów i inszych wszystkich, do których z prawa nie należą, przed sąd swój nie pociągali, ale via ordinarium iurium onych dochodzili. Więc i o dziesięciny, w których compositia zaszła, aby szlachty do Trybunału nie pociągali, starać się ichm. panowie posłowie mają.

Ponieważ za tak ciężkim województwa naszego spustoszeniem niepodobna nam dalej w podatkach publicznych pozaciągać i simple poborów tak jako pierwej wydawać, tedy aby według abiurat już uczynionych, które tylko wynoszą 2920 zł grosz 1 i pieniędzy 4 oddawaliśmy, starać się pilno ichm. panowie posłowie mają, bo niepodobna z tych ról, które lasami zarosły i za rzemieślników, którzy od kilkunastu lat pomarli, płacić.

Doznała teraz świeżo Rzeczpospolita z jaką pracą i krwi ludzi rycerskich wylaniem przyszło rekuperować fortece przez nieprzyjaciela w Prusiech łatwie dla nierządu tam naszego pobrane. Aby do tego znowu, strzeż Boże, nie przychodziło, pilnie starać się potrzeba i tam nie jednemu wszystkie w zawiadowanie puścić, ale na każdej szlachcica dobrze osiadłego i wojny wiadomego, o którego cnocie i afekcie przeciwko Ojczyźnie nigdy żadna nie była nota, mieć i wszystko, co do obrony i zachowania forteczy należy, ordynować.

Cła wodne aby z Fordona do Czescowa [s] przeniesione były, aby i panowie obywatele pruscy tenże ciężar płacenia ponosili. Więc wiele dotychczas uczyniły i rejestra onych i przysięgi przez egzaktorów, pilno excutere

⁷²⁵ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 259-260.

panowie posłowie mają, nowe zaś cło wiele uczyniło i czyni i czemu według prawa ci, co go wybierają, w grodach na każdy miesiąc przysięgi nie czynili, exquirent.

Między inszymi ekspensami, które skarb najwięcej kładzie, jest niemało tych, które ichm. panowie hetmani na różne ważą potrzeby, zaczym aby się tych uchronić starostwa pewne, które by obecnie z buławą chodziły a z prowentów wydatki zastępowały, ordynować.

Promovebunt i to panowie posłowie, ponieważ jejm. pani [Elżbieta] Radziejowska dobry królewskimi nie będąc capax do cesyjej dysponowała, jeśli to z prawem pospolitym zgadzać by się nie miało, aby pro vacanti te dobra deklarowano i bene meritis dano.

A że per constitutionem lauda na uchwalenie podatków były aprobowane, w których wolna uchwała jakichkolwiek podatków była nam pozwolona, a winiarze intentata actione egzaktorowi tych podatków in vim termini tacti do Trybunału pro decretum wnieśli, tedy starać się panowie posłowie mają, aby per legem publicam kasowany był.

Taksa towarów kupieckich iż dotąd efektu nie wzięła, aby executio constitutionis przez panów posłów promowana była, zlecamy.

Miasteczko Bychawa w województwie lubelskim jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego [k. 139] dziedziczne, na wielkim zostająca gościńcu ukraińskim, w której drogi i przejazdu złe bardzo i wielkiego kosztu na reparacją potrzebują, wniosą instancją ichm. panowie posłowie, aby revisionem z sejmu koszty uważone były.

Petita.

Iż jw. jm. pan wojewoda wileński⁷²⁶ jako amans civis Patriae niemałą na ujęcie wojska erogował sumę, która już i per legem jest asekurowana, wniosą panowie posłowie instancją, aby w długi swoim od Rzeczypospolitej był ukontentowany, in quantum likwidacja expens jmci przez wojsko związkowe W. Ks Litewskiego nie będzie in dubium wokowana.

Nie mniejsze zasługi jw. jm. pana kasztelana sandomierskiego⁷²⁷ w Rzeczypospolitej tam in sago, quam in toga zawsze praestita invitarunt nas do instancyjej tak do Króla JMci P. n. m., jako i całej Rzeczypospolitej, za czym wniosą ichm. panowie posłowie gorącą do JKMci i całej Rzeczypospolitej instancją, aby mogła być jmci condigna meritorum gratitudo.

Znaczne merita xiążęcia jmci pana wojewody bełskiego⁷²⁸, które w marsowym boju po wielekroć oświadczył, iż słusznej potrzebują regratyfikacyj, nie mniej zniesione włości i ujma jmci przez zbaraskie oblężenie

⁷²⁶ Paweł Jan Sapieha.

⁷²⁷ Stanisław Witowski.

⁷²⁸ Dymitr Jerzy Korybut Wiśniowiecki.

widoma, instare ichm. panowie posłowie mają, aby xiążę jmc sortiatur przez konstytucyjã sobie od Rzeczypospolitej asygnowane zasług swoich praemium.

Zniesione takżę przez przechodzącę wojska JKMci zwiãzkowe majętności jm. pana lubelskiego⁷²⁹ Kliczkowice i innych ichm obywatelów województwa lubelskiego, mianowicie jm. pana Wioteskiego, słusznej potrzebują kompasyjej, zaczym instabunt panowie posłowie, aby przy zapłacie wojsku mogli od ichm. panów zwiãzkowych odnieść szkód swoich nagrodę.

Dość odważne i pamiętne w Ojczyźnie naszej dzieła i wojenne imprezy xiążęcia jm. [Jeremiego] Wiśniowieckiego wojewody ruskiego iż wszystkim prawie wiadome są światu, aby tych jakakolwiek post fata przynajmniej odnieść mogli sukcesorowie gratitudinem, gorącą ichm. panowie posłowie nasi do Króla JMci i stanów koronnych wniosą prosbę za xiążęciem jm. Michałem i rodzicielką jego jejm. panią wojewodzinã ruskã⁷³⁰, która ze wszystkich wyzuta fortun przez lat kilkanaście nie ma słusznej sustentacyjej, aby wielkiej nadzieje syn za cnoty i codzienne rodzica swego trudy mógł odnieść na terażniejszym sejmie nagrodę, czym zachęcony ochotniej wstępować będzie w ojcowskie krwią zbroczone szlaki i gorętszym stawać do usługi Rzeczypospolitej, do którego sama aegestas praecudit mu drogę, animuszem będzie.

Skromna bardzo prośba od człowieka wysoce de Republice zasłużonego jm. pana Władysława Wilczkowskiego starosty zwinogrodzkiego do nas po instancyjã o pozwolenie małej wioski in siditatem lubo asekurowania sumy na którym starostwie nie tylko nalazła miejsca (którã pilno panowie posłowie nasi uczynią), ale i co większego gdyby daretur occasio, aby mu konferowano, pilno prosić mają.

Za jm. panem chorążym grodzieńskim panem [Janem Kazimierzem] Kierdejem w sprawie jego wniosą instancyjã ichm. panowie posłowie, a jeśli się w czym serio securitatem jako posła na ten czas pokaże, aby gorąco instant, żeby konstytucyje de securitate ichm. panom posłom jako reasumowane, tak i najwarowniej obostrzone były.

Querelae jm. pana Lanckorońskiego przeciwko synowcowi swemu o odebrane majętności słuszną uważywszy zlecamy ichm. panom posłom, aby prosbę za nim wnieśli do Króla JMci, ażeby powagã Pańską swã ichm. panów starostów do uczynienia egzekucyje jako de iurevicto przywiódł.

Jm. pan Remigian Prandota Dzierżek i brat jego rodzony Łukasz iż na funkcyje ad exteris nationes często byli zażywani, przez co niemają stratę w substancyjach swych odnieśli a żadnej od Rzeczypospolitej nie mają

⁷²⁹ Jerzy Słupecki, kasztelan lubelski.

⁷³⁰ Michał Korybut Wiśniowiecki, późniejszy król, był synem Jeremiego i Gryzeldy z Zamoykich.

konsolacyjnej, wniosą prośbę ichm. panowie posłowie do Króla JMci, aby dignam raczył mieć onego rationem.

Ojcowie dominikanie lubelscy nie mając tylko ad sustentationem błachą wioskę Heidów, a ta jest funditus zniesiona, że tylko ager incultus zostaje, wniosą ichm. panowie posłowie prośbę, aby od podatków Rzeczypospolitej i żołnierza wolni być mogli.

Więc i jejm. panny zakonne lubelskich konwentów tak św. Brygidy, jako i św. Piotra iż w wioskach swych wielką ruinę poniosły, że i vivedi mieć nie mogą, upraszać stanów Rzeczypospolitej panowie posłowie będą, aby ad tempus od takowychże ciężarów uwolnione być mogły.

[k. 139v] A jako zawsze bene meritis, a praecipue tym, którzy krwią nabywają sławy, zwykła Rzeczpospolita porrigere dexteram i onych promus dotare, ile gdy recommendationem virtutum od wodzów Rzeczypospolitej za sobą mają, tak i za jm. panem [Zachariaszem] Budzanowskim przy intercepcyjnej jm. pana wojewody krakowskiego⁷³¹ wniosą ichm. panowie posłowie instancją, aby do klejnotu szlachectwa był przypuszczony.

Za panem [Joachimem] Pastoriuszem, który ze prudentia sua meretur jako de tota christianitate, tak też de Regno nostro Poloniae. Idąc tedy przykładem wszystkich nacyi, które w mądrych ludziach i historykach korzystając, i z obcych królestw onych do siebie przyciągali et magno favore prosequantur, wniosą ichm. panowie posłowie gorącą swoją wprzód do izby poselskiej, a potem do JKMci i całej Rzeczypospolitej instancją, aby za takowe swoje qualitates mógł być praemiatus i przypuszczony do klejnotu szlacheckiego.

W tych tedy artykułach ichm. panom posłom naszym dajemy prócz samej zapłaty wojsku limitam potestatem i onych fide, honore, conscientia obowięzujemy, aby jeśli co nocivum Reipublicae postrzegą, na to nie pozwalali.

Które to artykuły zgodnie przez nas postanowione i namówione jm. panu marszałkowi koła naszego ręką własną podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyi zwyczajnym w kościele ojców dominikanów, die 30 ianuarii r. P. 1662. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 30 stycznia 1662 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 304 – kopia; w grodzie lubelskim oblatowane 5 II 1662 r. [sabbatho post festum Purificationis Gloriosissimae Virginis Mariae proximo a. D. 1662]; dziś księga CLRMO 88 uszkodzona i laudum tego w niej brak; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 122–123 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 519–520 – kopia.

⁷³¹ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny.

[k. 304] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się do Lublina pro die 30 ianuarii roku niniejszego 1662 na sejmik od Króla JMci P. n. m. przed sejmem dwuniedzielnym w Warszawie die 20 februarii złożony, takie na sejmiku naszym laudum postanowiliśmy.

Naprzód poborów 6 sine abiuratis uchwalamy, także podymnego dwoje iuxta quietationes jm. pana [Pawła] Hańskiego, które to podatki wydawać ichm. panowie obywatele w tydzień w post wstąpiwszy [od 22 II] do rąk jm. pana Krzysztofa Milanowskiego wojskiego parczewskiego, poborcy naszego tak z lubelskiego, urzędowskiego, jako i ziemi łukowskiej powiatów oddawać mają.

A iż panowie poborcy łukowscy dotąd ani rachunków nie uczynili, ani ksiąg tak podymnego, jako i poborowych do ksiąg grodowych nie oddali, tedy powinni będą iuxta anteriora lauda w grodzie łukowskim przy bytności jm. pana podwojewodzkiego łukowskiego⁷³² feria tertia post Dominicam Invocavit [29 II] uczynić kalkulacją i księgi do grodu łukowskiego podać. A jeśliby na ten czas nie zjechali się, wolno im będzie inszy dzień sobie naznaczyć, byle tylko tę kalkulacją przed sejmikiem odprawili.

Dyspozycyi żadnych tych pieniędzy poborowych ichm. panowie obywatele województwa naszego na potem czynić nie będą i fraterne sobie obiecują nie przyczyniać za nikim, przez co by ujma podatków być mogła, w przeszłych jednak laudach pozwolone kondonacje aprobowujemy praesenti laudo, jedno tylko jm. księdza bochotnickiego plebana kasujemy, i żeby nic nie praejudikował iuribus jejm. paniej chorążyniej kaliskiej⁷³³, deklarujemy.

Więc że zawsze wojskowi ludzie merentur gratitudine za prace swoje, i my chcąc ichm. panów posłów pro gratitudine gratitudine [s. 123] praestare, zł 1000 u jm. pana [Jana] Bychawskiego z czopowego naznaczymy, które wydać ma za kwitem jm. pana skarbnika, marszałka koła naszego.

Żydzi i rzeźnicy lubelscy in genere wszyscy, iż u żołnierskiej czeladzi bydła kupują, przez co szkodę obywatele nasi ponoszą, przeto jeśliby się który znalazł, który by bydła takowe śmiał kupować, ad instantiam instigatoris vel cuiusvis civi aby był do grodu pozwany i tam peremptorie sine appellatione sądzony i karany.

A iż którzy wybierają czopowe żadnego salarium nie mają, przeto przy kalkulacyjej jm. pan administrator nasz przyjmować im według zwyczaju grosz od złotego powinien.

⁷³² Wojciech Okniński.

⁷³³ Anna z Leśniowolskich Rostworowska.

To tedy laudum albo postanowienie zgodnie przez nas uchwalone jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do grodu podać zleciliśmy.

W Lublinie, die 30 ianuarii a. D. 1662. Tomasz Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

CVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 19 maja 1662 r.

Zakończony 1 V 1662 r. sejm nadzwyczajny wyznaczył województwu lubelskiemu termin zebrania się sejmiku relacyjnego na 19 V, Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 222.

1. *Informacja o sejmiku relacyjnym w Lublinie 19 maja 1662 r.*

Rkp. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 304 – zapiska.

[k. 304] Sejmik relationis przypadał 19 [mai]. Zjechaliśmy, obrali marszałka, nie było konstytucyi drukowanych. Odłożyli relacją do elekcyi podkomorskiej, która się odprawowała 23 [maii]. Ale i tam elekcyją odprawili, nie było konstytucyi, znowu relacja odłożona ad 5 iunii. Jedenże był marszałek jm. pan sędzia chełmski, podstarości lubelski [Zbigniew Sługocki].

CIX. Sejmik elekcyi kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 23 maja 1662 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Wzmianka o jego odprawieniu, zob. wyżej. 30 V 1662 r. nominację na urząd podkomorzego lubelskiego otrzymał Adam Pszonka, Urzędnicy, t. IV, z. 4, nr 204.

CX. Sejmik relacyjny z limity w Lublinie 5 czerwca 1662 r.

Sejmik zebrał się po dwukrotnym odraczaniu jego obrad ze względu na brak drukowanych konstytucyi ostatniego sejmku (zob. nr CVIII).

1. *Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 czerwca 1662 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 88, k. 325–327v – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Zbigniew Sługocki sędzia ziemski chełmski, podstarości lubelski, marszałek sejmiku 10 VI 1662 r. [sabbatho post festum Sacratissimi Corporis Christi Domini proximo a. D. 1662]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 304v–305v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 520–525 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 242–246 – kopia.

[k. 325] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo powiatów całego województwa lubelskiego, zjechawszy się vigore prorogationis die 19 maii factae et in diem praesentem feria secunda in crastino Sanctissimae et Individuae Trinitatis [5 VI] anni praesentis 1662 sejmiku relationis [k. 325v] nuntiorum conservationis, odebrawszy z drukowanych

konstytucyi rationes sancitorum comitalium, które że dla uspokojenia Ojczyzny i facillitowania się z wojskiem w zapłacie generalnej wojskom JKMc i Rzeczypospolitej lubo tak ciężkie i niezwyuczajne na wszystkie stany są postanowione, tedy one ile nie mając jeszcze avulsorum palatinateum integram recuperationem impulsu summa necessitate pro hac vice tantum akceptujemy (praeuia nihilominus solenni manifestationem, że takowych podatków, a osobliwie na osoby szlacheckie i duchowne, nigdy na potym admitere nie mamy), a teraz uchwalone według instruktarza drukowanego ab actu praesenti intra spatium quatuor septimanarum inclusive wydać sub poenis ibidem expressis submitujemy się, deklarując, aby contribuentes salaria według instruktarza nad kwotę powinną, także i iuramenta wyjąwszy oraz z pieniędzmi do rąk ichm. panów poborców naznaczonych oddawali.

Do których kontrybucyi uważając magnitudinem ich, ile za drobną monetą, obraliśmy i uprosiliśmy za poborców ichm. panów jm. pana Pawła Szornela cześnika sanockiego, który z powiatu urzędowskiego ten podatek postanowiony wybierać ma, a nadto i z powiatu lubelskiego parafie te: bełżycka, kazimirska, wąwelnicka, bochotnicka, kurowska, klimentowska, końskowolska, garbowska, markuszowska, wilkołazka, Niedzwica Kościelna, miasteczko Wysokie, biłgorajska, gorajska, Radzięcín, Targowisko, Niedzwica Mniejsza, zemborska z krężnicką i krzczonowską. Do lubelskiego zaś powiatu jm. pana Mikołaja Grabię, który w powiecie lubelskim z całym Lublinem i wszystkimi innymi parafiami, miasteczkami i wsiami wybierać takowy podatek będzie. Nad który rozdział jeden drugiemu z ichm. panów [k. 326] poborców nie ma się wtrącać pod winami w instruktarzu przeciwko denegującym popisu, cum assignatione fori iure fisci. Do łukowskiej zaś ziemi jm. pana Andrzeja Borowskiego i jm. pana Alexandra Ługowskiego obraliśmy, którzy także parafiami podzielić się osobnymi między sobą scriptem mają i przeszkadzać sobie pod takowymiż winami nie mają.

Ichm. zaś księża plebani albo ichm. substituti obdestinare mają także miasteczko każde i wieś o tym popisie, za którą obdestinacyją w miasteczkach i wsiach administratores bonorum i burmistrze także i wójci do gromady ludzi w kupę skupić powinni, a od luźnych ludzi i Cyganów w miastach większych każdej jurysdykcyjnej wójci, w miasteczkach zaś burmistrze ten podatek wybierać powinni. Od ludzi zaś religiej greckiej i innej ichm. księża plebani i subdelegaci ichmciów w parafiach swoich będących to expedire mają. Żydów w miastach większych według opisu instruktarza urzędy grodzkie i podwojewodzie, a w mniejszych miasteczkach królewskich i duchownych per subdelegatos popisować mają. Żydzi jednak starsi super fidelem conscriptionem i jako przed tym popisem

Żydzi nie powyjeżdżali dla takowego płacenia podatku poprzysięgać na Rodale in praesentia officiorum powinni. A wybrane pieniądze star- si Żydzi według popisu, także wójci od ludzi luźnych i Cyganów do rąk ichm. panów poborców z wyjętymi juramentami oddać mają.

Które takowe podatki ichm. panowie poborcy wybrawszy insimul odwieźć te pieniądze do Lwowa albo gdzie komisya i zapłata wojsku odprawować się i właśnie dochodzić będzie. Także i jm. pan [Krzysztof] Milanowski wojski parczewski do podatków z pierwszego immediate sejmu uchwalonych [k. 326v] obrany poborca, wedle dyspozycyjej teraż- niejszego sejmu ratę odwieźć i według ordynansu komisyyj z wojskiem postanowionego samemu wojsku płacić i oddawać i kwity jednostajne zu- pełne in rem województwa naszego lubelskiego otrzymać tenebuntur.

A iż są niektóre miasteczka i wsi w województwie naszym zapo- wietrzzone, z których teraz impossibilis exactio podatków, tedy na potym te podatki wybrawszy one z juramentami według dyspozycyjej komisyyj z wojskiem postanowionej oddać ichm. panowie poborcy będą powinni. A teraz wielm. jm. pan starosta łukowski⁷³⁴, komisarz województwa na- szego (któremu in vim tractamenti zł 600 na komisyyą przy dalszej naszej wdzięczności naznaczamy) intercedere i tak ichm. panom poborcom, jako i województwu assecuratione sua providere indemnitatem ma.

Dla dalszych zaś rat poborowych z pierwszego sejmu postanowionych, ponieważ ich sejm blisko przeszły odłożył do jesieni, tedy na ordynowanie i wydanie onych naznaczamy sobie czas i konserwujemy na sejmik, da Bóg, electionis deputata.

Więc że dotąd kalkulacyje ze wszystkimi różnych podatków całego województwa egzaktorami czopowego i akcyzy, arendarzami, administra- torami nie są odprawione ani od nich sumy comportowane, tedy dla od- prawienia doskonałej kalkulacyjej naznaczamy in gremio wszystkim obu powiatom i ziemi łukowskiej arendarzom, administratorom, egzaktorom, retentorom wszelakich prowentów, kontrybucyi i prowiantów wojsku po- zwolonych w Lublinie pro die 3 iulii anni praesentis, na który czas powin- ni ichmć wzwyż mianowani wszyscy z laudami, z asygnacyjami, kwita- mi, registrami do kalkulacyjej stawić się i nie tylko rachunki doskonałe uczynić, ale i przy kondemnatach egzekucyje odprawione pokazać i do grodu ich także i innych kontrybucyi rejestra podać powinni sub poenis in iure descriptis. Do której kalkulacyjej odprawowania uprosiliśmy jw. jm. pana Jerzego Słupeckiego kasztelana lubelskiego, wielm. jm. pana Adama na Babinie Pszonkę podkomorzego lubelskiego, wielm. jm. [k. 327] pana Stanisława Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego, ichm. panów

⁷³⁴ Stanisław Widlica Domaszewski.

sądowych ziemskich także i grodzkich lubelskich, jm. pana Stanisława Ciołka Drzewickiego stolnika, jm. pana Baltazara Trembińskiego łowczego, jm. pana Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskich, którym to ichm. panom deputatom dajemy potestatem moderować instrukcje około czopowego wybierania.

Także i na suplikacją z różnych miasteczek, że nie mogą za zmarłe rzemieślniki i cechy, także placów odumarłych i pustych, względem podatków z pierwszego sejmku postanowionych wydawania sposób im wynaleźć *contribuendi*, aby mieli *authoritatem consensu* i uchwały sejmiku naszego *in complementum* takowych dezolacji *instituere* i porządek uczynić między obywatelami. Także i miasteczka *primae, secundae et tertiae classis* deklarować i opisać.

A przy tym iż potrzebna rzecz, abyśmy tego *subsidium ex omni statu colectum* wiedzieli *quantitatem*, ciż także ichm. panowie deputaci nim porządają ichm. panowie poborcy na komisiją, skalkulują z juramentów i kwotę onej do grodu podadzą.

Sołtysów albo wybrańców, którzy wojnę co rok służyć powinni, iż rewizyja w łukowskiej ziemi nie odprawiła się, tedy ciż ichm. panowie deputaci, którzy według pierwszych konstytucyi i *laud* odprawić byli powinni, odprawić ją mają i do obydwu grodów *per oblatam* takową rewizyją podadzą. Do których wybrańców, ponieważ z bełskim województwem *alternata non quadrat*, na przyszłym sejmiku *electionis* deputata doskonalej ordynować i aplikować te wybrańce i rotmistrza obrać *iuxta descriptionem legis* obiecujemy.

A że dotychczas *iuxta anteriora lauda* ichm. niektórzy nie odebrali pieniędzy swych względem piechoty łanowej, tedy tym ichmciom z ewinkowanych *retent* przez jm. pana *vicesgerenta* lubelskiego⁷³⁵ naznaczamy odebrać według [k. 327v] rejestrów dawnych, kto co dał za kwitem ichmci ręcznym.

Na instanciją jm. pana Zbigniewa Bliskowskiego, porucznika chorągwi jm. pana Soszyńskiego, rotmistrza jmci, jako obywatela naszego pozwalamy jmci wygodzić dwiema tysiącami zł z czopowego od jm. pana [Jana] Bychawskiego komornika ziemskiego lubelskiego, na które 2000 zł powinien jm. pan porucznik dać *asekuarcyją*, że przy zapłacie przyszłej albo za *asygnacją* chorągwi rotmistrza jmci do naszych ichm. panów poborców przy zapłacie chorągwi potrącone będą, albo też odzyskawszy zasługi swoje gotowizną ichm. panom poborcom oddane powinny będą. A *insuper* i od jm. pana Piotra Bliskowskiego, rodzica jmci, pan komornik *omnimodam* ma otrzymać *assecuracionem*.

⁷³⁵ Jan Maszkowski.

Którą to zgodną uchwałę naszą zleciliśmy jm. panu Zbigniewowi Sługockiemu sędziemu ziemi chełmskiej i podstarościemu grodzkiemu lubelskiemu podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die et anno ut supra. Zbigniew Sługocki sędzia ziemi chełmskiej i podstarości grodzki lubelski, marszałek na ten czas sejmiku lubelskiego mp.

CXI. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 22 czerwca 1662 r.

Sejmik zwołany uniwersałem króla Jana Kazimierza wydanym w Warszawie 7 VI 1662 r., w grodzie lubelskim oblatowanym przez szl. Stanisława Ostrowskiego 14 VI 1662 r., APL, CLRMO 88, k. 349–349v. Zob. także ASWK, t. III, s. 70.

1. Laudum sejmiku partykularnego w Lublinie 22 czerwca 1662 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 88, k. 438–440v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Kościński miecznik i pisarz grodzki lubelski, marszałek sejmiku 24 VI 1662 r. [sabbatho ipso die festi Nativitatis Sancti Ioannis Baptistae a. D. 1662]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 317/II, k. 305v–306 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 525–527 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 248–250v – kopia.

[k. 438v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo całego województwa lubelskiego zjechawszy się za uniwersałem JKMcI na sejmik na dzień 22 iunii anni 1662 złożony takową między nami zgodną postanowiliśmy uchwałę.

Ponieważ JKMcI P. n. m. przez posła swego ur. jm. pana Wacława z Stoższyna Stoińskiego wojskiego lubelskiego o następujących undequaque niebezpieczeństwach na Rzeczpospolitą tot bellis exhaustam i tak wiele następów różnych postronnych nieprzyjaciół quassatam dozornie przestrzega, a w największym razie do sposobów samego pospolitego ruszenia przyjść obiecuje, przetoż z wrodzoną od przodków naszych miłością ku Ojczyźnie i najjaśniejszemu Panu deklarujemy, że ostatek krwi naszej ad propulsandos hostes nieść gotowiśmy i na pospolite ruszenie sine divisione belli z innymi województwy nemine excepto, prawo ziemi łukowskiej o wyprawie uchwalone cale zachowawszy, za ostatnimi wiciami namówiwszy da Bóg porządek na sejmiku około wyjścia, w pospolitym ruszeniu ochotnie do boku JKMcI stawimy się, o czym posłów naszych do JKMcI ichm. jm. pana Szymona Kaweckiego oboźnego polnego, chorążego [k. 439] nowogrodzkiego i jm. pana Kazimierza Wilczewskiego wyprawiliśmy. A iż pewni zostawamy, że z tych naszych sejmikowania ma być die 4 iulii consulta JKMcI z wielm. senatem i ichm. panami komisarzami względem avertendorum od Rzeczypospolitej periculorum, jako i dla ukontentowania wojsk JKMcI i Rzeczypospolitej oświadczamy się, że na żadne asygnacje pieniędzy z województwa nie

wydamy, chyba że wojska koronne na wydawanie tych mianowanych podatków przez asygnacje zezwolą.

Więc aby panowie poborcy et exactores jako najprędzej wszystkie należyte podług uchwały naszej wybierali podatki i swoje delaty per executiones evinkowali, tudzież z retentorów baniowanych jako i panów mieszczan lubelskich o też niewydane podatki convincowanych retardas contributiones aby per executionem excutiant serio przykazujemy. A gdyby panowie mieszczanie tak zostawali renitentes, żeby podatków zatrzymanych nie wydali, tedy urząd grodzki lubelski per executiones kamienice personarum in magistratu zostających, którzy tenebantur i tenentur zatrzymane wydać i oddać podatki ichm. panom poborcom, dołożywszy się w tym jo. Trybunału, adiudicabit.

[k. 439v] A że z dóbr JKMci niektórych spustoszałych egzekucyje o zatrzymane podatki żadnego nie masz sposobu, przetoż obowięzujemy wielm. jm. pana Stanisława Domaszewskiego Widlicę starostę łukowskiego, komisarza województwa naszego, aby spólnie z innymi ichm. panami komisarzami namówiwszy modum jm. pana poborcę naszego względem impossibilium executionum indemnem zostawili et retentorum praemisarum contributionum sposób recuperandarum dla całości nie tylko województwa naszego, ale też całej Rzeczypospolitej wynaleźli.

A że wojsko koronne przez ichm. panów posłów swoich instat, aby 2 miliony ad rationem zasług ichmciom były wyliczone, tedy za uchwałą na przyszej consulcie JKMci pewną część sumy ad proportionem województwa naszego et ad proportionem podatków pierwszej raty podług decyje rad JKMci i ichm. panów komisarzów tu w województwie wydamy.

A że w województwie naszym w niektórych miastach i miasteczkach znajdują się kupcy, którzy handle wielkie a prawie niemal monopolią prowadzą, tedy iuxta taxam miast primi ordinis takowe kontrybucyje subsidii charitativi powinni do rąk ichm. panów egzaktorów oddawać. Więc że w województwie naszym miasta JKMci są spustoszone, przetoż Kazimierz miasto w województwie naszym zostawające za miasta secundi ordinis, insze zaś wszystkie miasteczka et jurysdykcyje szlacheckie i duchowne przy Lublinie będące [k. 440] tertii ordinis być deklarujemy.

Na instancją zatym jm. pana Rozwadowskiego, ziemi łukowskiej obywatela, dobrze zasłużonego Rzeczypospolitej żołnierza w wygodzeniu zł 1000 z czopowego u jm. pana Jana Bychawskiego komornika ziemskiego lubelskiego pozwalamy, który zł 1000 powinien jm. pan komornik wydać praevia jm. pana Rozwadowskiego assecuratione, że przy zapłacie przyszej wojskom koronnym jm. panu poborcy naszemu potrącony będzie albo odzyskawszy zasługi swoje, albo ex bonis suis propriis tamże na komisyje, gdzie będzieznaczona, powróci i zapłaci.

Więc mając wzgląd na podjęte się prace ichm. panów egzaktorów naszych do wybierania subsidii charitativi uproszonym ichm. panom [Pawłowi] Szornelowi cześnikowi sanockiemu i jm. panu [Mikołajowi] Grabi po zł 300, a jm. panu [Andrzejowi] Borowskiemu zł 200 u przerzeczzonego jm. pana komornika ziemskiego lubelskiego z czopowego do zapłacenia naznaczyliśmy.

Którą zgodną uchwałę naszą zleciliśmy jm. panu Stanisławowi na Kośminie Kościńskiemu miecznikowi ziemskiemu i pisarzowi grodzkiemu lubelskiemu, marszałkowi naszemu podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym naznaczonym die et anni ut supra. [k. 440v] Stanisław na Kośminie Kościński miecznik ziemski i pisarz grodzki lubelski, marszałek na ten czas sejmiku województwa lubelskiego.

CXII. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1662 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 11 września 1662 r.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 88, k. 759v–761v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Jakub Lanecki w imieniu marszałka sejmiku Andrzeja Olędzkiego, sędziego ziemskiego łukowskiego, 2 X 1662 r. [feria secunda ante festum Sancti Francisci Confessoris proxima a. D. 1662]; Rkp. 2. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 306v–307 – kopia; Rkp. 3. B. Czart., rkp. IV 395, s. 527–531 – kopia; Rkp. 4. B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 252–255 – kopia.*

[k. 760] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego i ziemi łukowskiej zjechawszy się na sejmik electionis deputata pro die 11 septembris do Lublina na miejsce sejmikom zwyczajne, tego dnia ex vi alternatae na ziemię łukowską przypadającej, zgodnie obraliśmy na sądy Trybunału Koronnego deputata jm. pana Wawrzyńca Sufczyńskiego chorążego ziemi łukowskiej, virum et iuris Patru scioluti et dexteritate pollentem, który tak w Piotrkowie, jako i tu w Lublinie na sądach tych rezydować będzie powinien.

Przy tym że materyje niektóre per anteriora lauda do sejmiku terazniejszego odłożone są, które teraz decydowane być miały, tedy one ad trutinam wzięwszy, taką około nich czynimy decyzją.

A naprzód reasumując laudum przeszłego sejmiku relationis, na którym 6 poborów sine abiuratis i dwoje podymne cum abiuratis jakoby trzeciej raty do rąk jm. pana Krzysztofa Milanowskiego wojskiego parczewskiego, w ziemi zaś łukowskiej do rąk jm. pana Andrzeja Borowskiego wydać uchwaliliśmy. Które in maiori parte już są wydane, tedy etiam praesenti laudo, aby były ante 6 octobris totali do tychże ichm. panów egzaktorów oddane, deklarujemy.

Do których 10 poborów i dwojga podymnego iż jeszcze 10 poborów per constitutionem anni 1661 uchwalone, a potem i na sejmie ostatnim anni 1662 reasumowane do wydania sine abiuratis restant, które zapłacić potrzeba, tedy i te lubo non totaliter, ponieważ przedtym 4 pobory na hybernę wojsku sine abiuratis województwo wydało nasze, a cum abiuratis wszystkim [k. 760v] województwom do wydania należały, co w skarbie województwu naszemu ma być potrącone, 2 pobory na te abiurata wytrąciwszy, 8 poborów sine abiuratis miasto dziesięciu do rąk ichm. panów Krzysztofa Milanowskiego wojskiego parczewskiego, a w ziemi łukowskiej pana Andrzeja Borowskiego jako i pierwszych rat egzaktorów na tydzień ante ultimam octobris [24 X] wydać uchwalamy. Tak, aby ci ichm. panowie obywatele województwa naszego, którzy 6 poborów i dwoje podymne oddali, tylko już 8 poborów sine abiuratis zapłacili, ci zaś ichmć, którzy ani 6 poborów ani dwojga podymnego iuxta antierius laudum nie oddali zpełna, poborów 14 sine abiuratis i dwoje podymne cum abiuratis do rąk tychże ichm. panów egzaktorów sub poenis in legibus descriptis pro tempore superius nominato wydać byli powinni, aby ichm. panowie egzaktorowie te podatki pro tempore in constitutione expresso do skarbu wcześniej wnieść mogli. Od których podatków ichm. panom poborcom in vim salarii po groszu od złotego naznaczamy. Czego by zaś do kwoty dwiema poborom korespondującej, które względem zapłacenia czterech poborów sine abiuratis z 10 poborów wytrącamy nie dostawało, tedy jm. pan [Jan] Bychawski komornik ziemski lubelski, administrator czopowego, hanc quotam ad complementum dwóch poborów z czopowego dołożyć ma.

A iż tak dawniejszych, jako i terazniejszych in genere wszystkich podatków wiele się retentorów znajduje, tedy propter convincendos eosdem retentores iudicium formatum postanawiamy, do których sądów uprosiliśmy ichm. panów Zbigniewa Sługockiego sędziego ziemi chełmskiej, podstarościego grodzkiego lubelskiego, Balcera Trembińskiego łowczego lubelskiego, Jana Poniatowskiego komornika granicznego [k. 761] lubelskiego, z ziemi zaś łukowskiej Wojciecha Oknińskiego podwojewodziego i komornika ziemskiego łukowskiego, którzy ichmć upatrzywszy sobie czas i miejsce sposobne, ponieważ Lublin od powietrza podejrzany, obwieściwszy się insimul i ichm. panów egzaktorów sądy te iure fisci, absentia unius non obstante, nieodwłocznie odprawować będą powinni, tak, aby remora w wydawaniu tych podatków nie była. Za pracę zaś i koszty tym ichm. panom sędziom każdemu po zł 100 z czopowego salarium naznaczamy, co jm. pan Bychawski administrator czopowego wydać będzie powinien. A przed tym sądem nie tylko wszyscy retentores, ale post convictionem retentorów etiam i sami ichm. panowie

poborcy i administratores wszystkich podatków respondere i kalkulo-
wać się będą adstricti.

Czopowe ponieważ determinatio jego ultimis diebus septembris [30 IX] przypada, tedy na drugi rok tenże podatek reasumujemy i postanawiamy we wszystkim województwie naszym. Do którego administracyjej i odbierania pieniędzy tegoż jm. pana Jana Bychawskiego komornika ziemskiego lubelskiego uprosiliśmy, który po wszystkich miastach, miasteczkach w województwie to czopowe odbierać ma. Za pracę zaś temuż jmci salarium także, jakie anteriori laudo uchwalone było, pozwalamy.

A że per revisiones commensurationes vigore legis publicae w województwie naszym w niektórych dobrach umniejszyło się podatków publicznych, także i przez uwolnienie popów i od cerkwi ruskich nie mało ubyło simple poborowej, tedy cokolwiek decessit, ex simpla poborów pracavemus i prosimy ichm. panów komisarzów, aby panowie poborcy o turbowani nie byli.

Ponieważ też w województwie naszym powietrze magis invalescit, tedy z tych wsi i miasteczek, kędy powietrze grassatur odbieranie tych podatków jako anteriori laudo, tak i terazniejszym do pohamowania gniewu Boskiego i uspokojenia powietrza odkładamy i na komisyyjej aby jm pan komisarz nasz ichm. panów egzaktorów tak z subsidii, jako i inszych podatków intercedował, aby na komisyyjej nie byli impetiti i ichm. panowie komisarze przyjąć eam intercessionem, którą nomine województwa naszego wniesie, chcieli, wielce prosimy.

Więc że na terazniejszym sejmiku iuxta constitutionem novellam wybrańców ordynować i rotmistrza obrać nam należało, że jednak województwo bełskie z swymi wybrańcami oderwało się, tedy obieranie rotmistrza do bliższego da Bóg sejmiku i ordynacyją dalszą, mianowicie z którym by województwem albo ziemią poblizszą tych wybrańców propter competentem numerum złączyć, odkładamy.

Którą uchwałę sejmiku naszego terazniejszego aby jm. pan marszałek nasz ręką swoją podpisał i onę do ksiąg grodzkich łukowskich, ponieważ gród lubelski od powietrza podejrzany, podał zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom zwyczajnym, dnia 11 septembra roku 1662. Andrzej Olędzki sędzia ziemi łukowskiej, marszałek sejmiku electionis deputata mp.

CXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1663 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1663/1664 wybrany został Stanisław Ciołek Drzewicki, Deputaci, cz. III, s. 43.

CXIV. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 11 września 1663 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim datowanym we Lwowie 8 VIII 1663 r., nazajutrz po przypadającym na 10 IX sejmiku deputackim, głównie w celu obmyślenia sposobów zapłaty wojsku zaległego żołdu, por ASZCh., s. 521. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono. Zob. także ASWK, t. III, s. 74–75.

1. Laudum sejmiku partykularnego w Lublinie 11 września 1663 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 89, k. 1002v–1007v – oblaty; w grodzie lubelskim oblatował Stanisław Dunin Borkowski dworzanin królewski, marszałek sejmiku 15 IX 1663 r. [sabbatho in crastino festi Exaltationis Sanctae Crucis a. D. 1663]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 307v–309v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 531–536 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 256–262v – kopia.

[k. 1003] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik do Lublina przez uniwersał JKMcI złożony pro die 11 septembris roku niniejszego 1663 zjechali, zgodne i unaniami consensu niżej spisane postanowiliśmy rad naszych konkluzyje.

Wiedząc Rzeczpospolitą jeszcze dotąd z carem moskiewskim⁷³⁶ od wojny być nie wolną, uważając ciężką in Austria z cesarzem turekim⁷³⁷ blisko granic Rzeczypospolitej wojnę, a Króla JMCI wiedząc być destitutum praesidio militari za rozjechaniem się wojska koronnego, zgodnie między sobą pospolite ruszenie namówiliśmy, a to in omnem casum tak dla posilków, in quantum by ich trzeba Królowi JMCI, jako też jeśliby się jakie kupy swawolne trafiły do zabieżenia i rozgromienia ich. Ichm. panowie senatorowie województwa naszego⁷³⁸, albo jeśliby tu ich natenczas nie było to ichm. panowie urzędnicy pro loco w województwie zostający mieć będą moc vigore praesentis conventus particularis konwokować województwo.

Mając też w uniwersale JKMcI wspomniane w kontrybucyjach województwa naszego defecta, chcąc tedy wiedzieć, skąd te być miały postanawiamy vigore praesentis laudi sądy skarbowe, na które uprosiliśmy wielm. jm. pana podkomorzego lubelskiego⁷³⁹ i ichm. panów sędziów ziemskich lubelskiego⁷⁴⁰ i łukowskiego⁷⁴¹ powiatów, także urzędów grodzkich obudwu, jm. pana [Baltazara] Trębińskiego [k. 1003v] łowczego, jm. pana [Tomasza Innocentego] Zaporskiego skarbnika lubelskiego, jm. pana [Jana] Domaszewskiego wojskiego łukowskiego, także ichm. panów

⁷³⁶ Aleksy I Michajłowicz Romanow.

⁷³⁷ Mehmed IV.

⁷³⁸ Jan Tarło, wojewoda; Stanisław Widlica Domaszewski, kasztelan lubelski od 26 VIII 1663 r.

⁷³⁹ Adam Pszonka.

⁷⁴⁰ Jerzy Szornel.

⁷⁴¹ Andrzej Olędzki.

komorników tak granicznego, jako i ziemskich obudwu. Którym to sądom czas inchoacyjnej naznaczamy od przyszłego poniedziałku za trzy niedziele tu w Lublinie, to jest pro die 8 octobris, absentia duorum vel plurium non obstante, tak jednak, żeby ich mniej nad pięć nie zasiadało⁷⁴². Na które to sądy ichm. panowie poborcy województwa naszego i wszyscy egzaktorowie publicznych percept, także magistratus miast, jako też administratorowie czopowego, furmanki, akcyzy, subsidii charitativi i wszyscy in genere quovis praetextu et titulo skarbu się tykający, którzy by dostatecznych od województwa kwitów nie mieli, stawić się będą powinni i dostateczną perceptorum i expensarum mają uczynić kalkulacją. A jeżeliby się jakie jeszcze dotąd znajdowały retenta, tedy przed inchoacją sądów mają je per executiones excutere tak, aby pieniądze in paratis na sądy wniesione były. Z których pieniędzy ichm. panowie sędziowie sądu tego tak wiele, ile się defectu pokaże w podatkach, założyć będą powinni.

⁷⁴² Nie wiadomo, czy do takich sądów wówczas doszło. W aktach Trybunału Koronnego Lubelskiego znajduje się nawiązująca do laudum sejmikowego uchwała z 8 III 1664 r., APL, TKL 442, k. 222: My urzędnicy ziemscy, grodzcy i wszyscy komisarze na sądy ziemskie według prawa i skarbowe według laudum województwa lubelskiego sejmem aprobowanego do Lublina zgromadzeni, zastawszy tu wielką strony udawania i brania pieniędzy konfuzują, iż ani ortów złotych, ani szelągów żadnych, oprócz nowych boratynczyków żaden brać nie chciał, dla czego tumulty w mieście między ludźmi różnego stanu wszczęły się, do wiolecy i zranienia różnych osób przychodziło, towary ludzie kupieccy zamykali i przedawać nie chcieli, a nawet chlebów i wszelkiej żywności dostać w mieście nie mogli i głód między ubóstwem niemały wszczynął się, z którego ubóstwa umierać na nie poczęto. Na instancję tedy i codzienne skargi ludu pospolitego wszem wobec i każdemu z osobna wszelakiego stanu ludziom, duchownym, świeckim, stanu szlacheckiego, także miejskiego kupieckiego lub pospolitego prostego, Żydom gościnnym i tutejszym lubelskim wiadomo czynimy i zwierzchnością sądów naszych zabiegając dalszemu z okazji udawania i brania pieniędzy między ludźmi zamieszania, hałasów i z tym przypadków, stosując się do dawnych zwyczajów i powagi prawa pospolitego deklarujemy, iż każdy wszelakiego stanu, duchownego, szlacheckiego, kupieckiego i miejskiego człowiek, bez zbraniania się i trudności, za wszelakie towary, za bydła, konie, likwory, żywności pieniądze koronne tak w dawnej grubszej monecie, jako też orty złotowe, które z powagi sejmu ostatniego i deklaracyjnej komisyy JKMci w Koronie biją, także szelągi stare koronne i szwedzkie, które w Rydze bito, litewskie, pruskie i ryskie, których jest próba na tablicach publicznych przybita i po bramach zawieszona, brać i udawać i za nie każdy przedawać, taksy towarów nad zwyczaj nie podnosząc, albo inszych pieniędzy nie domagając się, powinien. A to pod winami naprzeciwko konwulsorom ustaw i uchwały sejmowej i komisarskich dekretów opisaniem. A taki każdy którykolwiek będzie na potym zamieszanie strony pieniędzy czynił i tej przestrogi i rozkazania nie słuchał, pieniądze wyżej mianowane brakował, nimi gardził, przed wszelakimi sądami, trybunalskimi, ziemskimi, grodzkimi i miejskimi sprawić się i tam karany być winami powinien. Nie derogując na ostatek uniwersałowi z deklaracyjnej komisyy przeszłej przez wielm. jm. pana podskarbiego koronnego strony szelągów nazwanych wołoskich wydanemu, na ten uniwersał nasz rękami swymi podpisujemy i pieczęć województwa naszego przycisnąć, i on w miastach i miasteczkach województwa lubelskiego publikować rozkazaliśmy. Datum w Lublinie podczas sądów ziemskich i skarbowych lubelskich, die 8 martii 1664.

A ponieważ jm. pan Andrzej Poniatowski, przeszły poborca województwa naszego, ani dekretem trybunalskim przeszłym kalkulacją przed województwem onemu nakazującym, ani też laudis sejmików naszych do tychże rachunków stringentibus dosyć nie uczynił i na terażniejszym sejmiku tychże rachunków nie oddał ani pokazał, tedy *authoritate* [k. 1004] *constitutionum* na przeszłych sejmach względem takowych rachunków i też świeżo temu sejmikowi od JKMci *impertita authoritate moderni laudi* rachunków jego wszelkich przed tymże skarbowym sądem reasumpcyję naznaczamy.

Więc że tenże pan Poniatowski jm. pana [Jana] Zbąskiego prawnie uciąża o niewydanie podatków z miasteczka Kurowa odprzysiężonych według konstytucyi sejmów przeszłych *in fiscalibus iudiciis et per lauda palatinatus nostri* powagą sejmową aprobowane przyjętych, nie rewokując tegoż naszego w tych podatkach miasteczka Kurowa odprzysiężenia, ponieważ *non ex negligentia albo aliqua temeritate*, ale dla ciężkiego powietrza, którym natenczas to miasteczko było zarażone *in tempore turbae* nie odprawili, a nadto mianowany pan Poniatowski tychże odprzysiężonych miasteczka Kurowa podatków skądinąd założone i do rąk tego pana Poniatowskiego przez województwo naznaczone sumy i podatki insze wybierał, z których dotychczas rachunków czynić nie chce, deklarujemy, iż niesłusznie na jm. pana Zbąskiego następuje i te z miasteczka Kurowa przerzeczonego podatki mając i nadto od województwa inszymi założone, odbierać chce. Żeby tedy od dalszej impetycyjej w pokoju zostawał jm. pan Zbąski z miasteczkiem swoim *per ea*, która nam zgromadzonym na sejmiki obadwa *authoritate* należy, *omnium unanimi consensu fraterne imponimus silentium*.

Przed tymiż sądami sukcesorowie nieboszczyka jm. pana Mikołaja Grabi z [k. 1004v] swymi sukkoletorami pomienionym panem Andrzejem Poniatowskim, Janem Pasanem, Wojciechem Brodeckim stawić się mają. A *interea* przed tymiż sądami te parafie, w których nieboszczyk pan Grabia sukkoletorami swymi wybierał, mają objechać *cum adminiculo* jm. pana Pawła Hańskiego do tego uproszonego ciż panowie *successores* i z sukkoletorami i kwity zrewidować każdego, skąd ma elici, przy kim pieniądze zostały się *charitativi subsidii*, a jeżeliby co pokazało się, to *per executiones excubere* mają. Insze zaś wszystkie pieniądze publiczne *quovis titulo ex praetextu* do skarbu należące na też sądy *retentorowie* wszyscy znosić i wnieść w gotowiźnie będą powinni.

A ponieważ wyliczone sumy z czopowego jm. panu Raczkowskiemu zł 3000, jm. panu Bliskowskiemu zł 2000 są *in persolutam* zasług przez komisję w skarbie przyjęte, tedy *ichmci praesenti laudo de submissionibus suis quitantur*. Sumę zaś 1000 złp z czopowego przez jm. pana

Rozwadowskiego wziętą, ponieważ na komisyjnej chorągiew jm. pana chorążego koronnego⁷⁴³ in persolutam tej sumy nie przyjętą, tenże jm. pan Rozwadowski na też sądy wnieść będzie powinien, a in quantum by nie chciał, tedy ad instantiam administratoris czopowego na tychże sądach sprawić się będzie powinien.

Sumę 2000 zł od sukcesorów nieboszczyków ichm. panów [Daniela] Iżyckiego sędziego [k. 1005], Daniela Węglińskiego podsędka lubelskich województwu należąca na Trzy Króle [6 I] w roku da Bóg przyszłym 1664 przypadającym wnieść ciż panowie sukcesorowie pomienionych ichm. panów sędziego i podsędka ad aerarium publicum powinni będą, po drugim zaś tysiącu zł od ichmci każdego województwu należącym condonatur ichmciom. Których jeśliby na czas naznaczony nie oddali 2000 zł wyżej mianowanych, tedy proces z ichmciami zaczęty przez pana instygatora cuntinuari ma.

Sukcesorowie zaś jm. pana Mikołaja Stoińskiego pisarza ziemskiego lubelskiego ponieważ pokazali, że za 2000 zł, które pro interesse suo między sądem ziemskim na przepis[anie] ksiąg odebrał, część ksiąg i pewne księgi ręką własną rodzica swego przepisane, tedy z tych 2000 zł vigore praesenti laudo queitantur.

Czopowego z furmanką województwa lubelskiego per constitutiones pro suppleendis defectibus pozwolonego autoritate earundem constitutionum cursum po wszystkim województwie a 1 octobris proxime imminentis deklarujemy. Które obracać się ma na wypłacenie długu województwa, na założenie podatków skarbowi Rzeczypospolitej winnych i też według intencji JKMci na terażniejszym sejmiku proponowanej na praeparament zaciągowi nowemu w służbie Rzeczypospolitej zostającemu przyszłej zapłaty.

Którego czopowego część puszczaemy jm. panu Jerzemu Szornelowi sędziemu ziemskiemu lubelskiemu, żeby dług od województwa zaciągniony, którego przez czas niemały czekał łożywszy swoimi pieniędzmi na uiszczenie [k. 1005v] się skarbowi i zapłacenie żołdu w służbie wojennej Rzeczypospolitej będącym, jako się to przez likwidacją iudicii fiscalis i też aprobacje laudorum nostrorum praeteritorum pokazało, żeby miasteczka powiatu urzędowskiego i z niektórymi miasteczkami przydanyymi, jako z nich jm. pan [Paweł] Szornel cześnik sanocki subsidium charitativum wybierał, to jest Bełżyce, Kazimierz, Wąwolnica, Kurów, Końska Wola, Markuszów, Wysokie, Biłgoraj, Goraj cedant na wypłacenie tego długu 9600 zł. Którą sumę wybrawszy, jeśliby co więcej nad nią wybrał z tego czopowego, to per liquidationem, bona fide w tym jako zawsze

⁷⁴³ Jan Sobieski.

zwykł idąc, et per comprobationem a succollectoribus suis, si quis fuerit expediendam pokazać się ma, województwu wydać będzie powinien. A jeśliby też z tej części mianowanej nie odebrał zupełnie sumy swej przeczzonej, tedy w inszym roku następującym odbierać jmci pozwalamy.

Drugą zaś część czopowego w Lublinie i inszych miasteczkach, z których jm. pan Grabia subsidium wybierał et per arendam plus offerenti, possessores jednak et haeredes bonorum bliżsi będą to dać, coby inszy miał dać, puszczaemy. Do których kontraktów stanowienia tychże ichm. panów sędziów fiscalis iudicii naznaczamy. A do tego czopowego egzaktora, do którego rąk postanowieni arendarze pieniądze oddawać będą, także z pośrodka siebie ichm. panowie sędziowie obiorą. W ziemi zaś łukowskiej czopowe jw. jm. panu lubelskiemu⁷⁴⁴ puszczaemy, które przez trzy lata sobie [k. 1006] wybierać będzie, a to in supplementum salarii od województwa za koszty i prace na rezydencyjej komisarskiej we Lwowie ultra praescriptum legis i nadspodziewanie przez czas więcej niż roczny podjęte, przychodzącego.

Z miasteczka zaś Chodla ogniem zniszczonego czopowe pro praeteritis i szos z domów też, które ogniem zgorzały, także i od rzemieślników pomarłych condonatur, a in futurum tak czopowe, jako i insze publiczne podatki z tegoż miasteczka ichm. ojcowie Jezuici nie odwoływając się na libertacyją płacić powinni będą.

Ojcom dominikanom pobory ze wsi Trześniowa skądinąd założyć obiecujemy.

A że księgi podkomorskie będąc zepsowane nie są in suo ordine, do rewizyjej onych przy jm. panu podkomorzym lubelskim⁷⁴⁵ ichm. panów komorników lubelskich trzech naznaczamy.

A ponieważ wybrańcy i sołtysi zwykli się uchraniać wojnie, tedy jm. panu burgrabiemu lubelskiemu jako generalnemu instygatorowi województwa lubelskiego⁷⁴⁶ to iniungimus, aby ich na Trybunał inter causas militares według forum naznaczonego pozwał. Którym za rotmistrza jm. pana Kaspra Trębińskiego obieramy, a że in absentia, tedy in quantum by się jmć tego podjąć nie chciał, inszego na przyszłym sejmiku obierzemy.

Uspokajając zaś ichm. panów wojskowych z asygnacyjami do nas z skarbu przysłanych takową retent między ichmciami praesenti laudo czynimy dystrybutę. Naprzód iż to deduxit jm. pan [k. 1006v] Krzysztof Milanowski miecznik i poborca nasz lubelski, że ad rationem 28 poborów sumę 170 850 zł za asygnacyjami skarbowymi wyliczył, nadto

⁷⁴⁴ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁷⁴⁵ Adam Pszonka.

⁷⁴⁶ Jan Maszkowski.

podał rekognicyje od województwa dwie do skarbu, jedną od jm. pana Raczkowskiego na 3000 zł, drugą od jm. pana Bliskowskiego na 2000 zł, które rekognicyje ichm. panowie deputaci chorągwi jm. pana starosty radziejowskiego⁷⁴⁷ i jm. pana Soszyńskiego pro parata pecunia na komisyyej przyjęli, a nadto sumę 18 123 zł gr 10 pieniędzy 14 przy czterech poborach praenumeralnie w województwie naszym wybraną, a potem dekretem komisyyej in persolutum województwu przyjętą, które sumy in unum złączone efficient summam 193 973 zł gr 10 pieniędzy 14, skąd elicetur, że w województwie naszym nie zostaje reszty poborów 28 ex summa principali 234 118 zł gr 14 piądzków 14 skarbowi z województwa przychodzących, tylko suma 40 145 zł [k. 1007] gr 11 pieniędzy 4.

Którą sumę ichm. panom wojskowym assignatariis tak wypłacamy: chorągwi jm. pana lubelskiego⁷⁴⁸ 24 263 zł gr 26 naznaczamy, retenta na Lublinie mieście i jurysdykcjach do niego należących, także i na mieście Łukowie ostatek jm. pan poborca wypłacać będzie powinien z drobniejszych retent i sum na defecta ordynowanych, które się na przyszyłych sądach pokażą. Resztę zaś poborową 15 881 zł gr 15 pieniędzy 4 jm. pan Krzysztof Milanowski miecznik i poborca nasz lubelski albo raczej exactor poborowej kontrybucyyej powinien retenta łukowskiej ziemi, starostwa parczewskiego, wąwolnickiego i innych chorągwi wielm. jm. pana starosty parczewskiego⁷⁴⁹, także i jm. pana Strzałkowskiego ukazać ma i one excutere. A jm. pan Andrzej Borowski sukkolektor łukowski (nie czyniąc się egzaktorem) aby retenta wyciągał i one do rąk jm. pana Milanowskiego poborcy generalnego [k. 1007v] albo tego, kogo zleci jmc wybierać, oddawał deklarujemy.

A że tym dwiema chorągwiom więcej sumy nad sumę 15 081 zł gr 15 pieniędzy 4 przychodzi się, to jest suma 1015 zł, ponieważ więcej poborowych pieniędzy ultra summam superius expressas nie przychodzi się, tedy te obiedwie kompanije dla odesłania sumy niedobiegającej 1015 zł do skarbu odsyłamy. Insze zaś chorągwie, którebykolwiek asygnacyje skarbowe do województwa lubelskiego na poborowe pieniądze pretendowały mieć, ponieważ więcej poborowych retent u nas nie znajduje się, one do skarbu odsyłamy.

Które to laudum i postanowienie nasze zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego ręką własną podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, dnia 11 septembris r. P. 1663. Stanisław Dunin Borkowski dworzanin pokojowy JKMci, marszałek koła rycerskiego mp.

⁷⁴⁷ Stanisław Oleśnicki.

⁷⁴⁸ Stanisław Widlica Domaszewski.

⁷⁴⁹ Jan Karol Daniłowicz.

CXV. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1664 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1664/1665 wybrano Jana Firleja, kasztelanica lubelskiego, Deputaci, cz. III, s. 49.

CXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 października 1664 r.

Król uniwersałem datowanym w Warszawie 26 VIII 1664 r. zwoływał sejm zwyczajny w Warszawie na 26 XI, sejmiki przedsejmowe (w tym zapewne i w Lublinie) na 15 X 1664 r., por. ASWK, t. III, s. 82. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 15 października 1664 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 139v–144v – kopia; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 22 X 1664 r. [feria quarta post festum Sancti Lucae Evangelistae proxima a. D. 1664]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 267–281 – kopia.

[k. 139v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm generalny uprzedzający pro die decima quinta praesentis [15 X] złożony od JKMci P. n. m. zgromadzeni na miejscu zwykłym konsultacyjom w Lublinie, obrawszy posłów na sejm walny jm. pana Kazimierza Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego, jm. pana Andrzeja Drohojowskiego cześnika przemyskiego i jm. pana Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskiego instrukcją, jaką niżej, na propozycyje JKMci P. n. m.⁷⁵⁰ i też w inszych potrzebach Rzeczypospolitej podaliśmy.

Naprzód Najwyższemu monarch i państw Rządcy podziękowawszy, że po tak ciężkich paroksyzmach dał nam tantum respirii, że de ulteriore conservatione Ojczyzny przez złożenie sejmu sześćniedzielnego od JKMci P. n. m. antiquis remediis radzić pozwala, nisko JKMci P. n. m. przy powinszowaniu w późny czas przy zdrowiu dobrym panowania, który osobą swoją Pańską conatus nieprzyjacielskie wielkie niebezpieczeństwa oddalił i ojcowską swoją inwitacją zwoływa nas in domicilium libertatis nostrae i z nami de statu jej consulere chce, ichm. panowie posłowie [k. 140] podziękują. Xiążęciu jm. prymasowi⁷⁵¹ jako primo principi, ichm. panom hetmanom⁷⁵² i inszym ichm. panom senatorom, którzy pro bono publico koło uspokojenia Rzeczypospolitej indefesso studio pracowali, ichm. panowie posłowie nasi podziękują, prosząc pilnie o to ichmciów, aby co jeszcze

⁷⁵⁰ Instrukcja królewska na sejmiki zob. ASWK, t. III, s. 82–89.

⁷⁵¹ Wacław Leszczyński.

⁷⁵² Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny; Jerzy Sebastian Lubomirski, hetman polny koronny.

restat (jakoż przy takich diffidencyjach, które Król JMć P. n. m. w instrukcyjnej swojej nam proponować raczy) niebezpieczeństwa pro amore in Patriam et officii sui ratione chcieli tak one pacare, aby ta utrapiona i uciążona Ojczyzna przynajmniej in visceribus suis mogła mieć czas i sposób externa quaevis pericula amovendi. Co snadno być może, gdy jm. ksiądz prymas z ichm. pany senatorami Króla JMci upraszać będą, aby na początku sejmu tak z senatu, jako i izby poselskiej deputatów do umorzenia tych dyfidencyi deputował, którzy aby tak usiłowali jakoby z dostatecznym ukontentowaniem Króla JMci P. n. m. było i z uspokojeniem tych, o których te malae suspiciones sparguntur.

Więc że i przez tak długi czas w obrotach zostając wojennych Ojczyzna ledwo nie ad ultimam przyszła ruinam, zaczym do uspokojenia onej inibunt omnes modos z całą Rzeczpospolitą ichm. panowie posłowie nasi nie tylko aby domowe diffidentie⁷⁵³, ale i externa pericula uspokoiili.

Widzi jawnie województwo nasze szczupłość stołu JKMci P. n. m. i za słuszną rzecz ma, aby proventa pewne do ukontentowania JKMci naznaczone były, ale summa penuria po wszystkich województwach jawna i samemu JKMci jest, upraszać ichm. panowie posłowie będą, aby na żupach solnych wszystkie nowe jurgielta lege publica kasowane były, tym samym wielki accedet provent stołowi JKMci P. n. m.

Niemalą stąd okazyją utrapionej Ojczyzny naszej spustoszenia i różnych angaryi stanu szlacheckiego w niej były przechody wojska i różne tułania się chorągwi, na stanowiska i do obozów przechadzki. Temu aby zabezpieć usilnie prosić ichm. panowie posłowie Króla JMci P. n. m. będą, aby hibernę wojsko w Ukrainie odprawowało, a stąd z łanu chleb wydawać i wojsku nieodwłocznie odsyłać, a dla hiberny pewne starostwa naznaczyć pozwalamy.

Jawna to jest jednak nie tylko koronnym stanom, ale i postronnym narodom, że wojska nierówna mniejsza przez ten czas zostawała liczba, niżeli komisya pro debito officii sui numerum onego namówiła, przeto starać się będą ichm. panowie posłowie i do żadnych podatków nie przystąpią, póki literatoriis documentis Rzeczypospolitej nie będzie wywiedziono jak wiele wojska w której ćwierci zostawało, aby na tych, którzy z wojska powyjeżdżali panowie starszyzna pieniędzy z skarbu daremnie nie brali.

A słusniejszej płacy wojsku, którą nam Król JMć P. n. m. proponować raczy, i że do tego czasu skutecznie z wielu przyczyn być nie mogła, województwo nasze nie widzi, tylko aby po województwach proporcjonaliter, habita ratione desolationis et diminutionis simplae, podzielone

⁷⁵³ Na sejmiku przedstawiony był obszerny list Jerzego Lubomirskiego marszałka koronnego, pisany w Dąbrowie 6 X 1664 r., AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 171–173. Druk: ASWK, t. III, s. 89–92.

było, zabieży się stąd szkodliwym Rzeczypospolitej związkom [k. 140v] i wszelkie w wojsku uskromią się diffidencyje. Piechot zaś suplementowanie najsposobniejsze upatruje województwo nasze, aby łanowe tak z dóbr szlacheckich, jako też i duchownych nullis penitus exceptis wyprawowane były, z dóbr zaś JKMc i nie ze dwudziestej włoki, ale dziesiątej, w czym gorąco ichm. panowie posłowie nasi pracy swojej interponent, aby to effective stanęło.

Artyleryja praecipuum robur militiae że nie w takim, jako dawno porządku zostawa, aby rewizya jej naznaczona była i pod takowe czasy jeżeli kiedy apparatusem słusznym wojennym opatrzona, na co sumpt i dochody zwyczajne od Rzeczypospolitej z dawna naznaczony miałyby wystarczać, byle gdzie indziej nie obracano go. Upomną się tedy ichm. panowie posłowie nasi, aby jm. pan Wolff rationes dał i regestrami swymi weryfikował expensy i perceptę.

Świątobliwa ordynacyja sześciuset ludzi od sławnej pamięci xiążęcia jm. Ostrowskiego [s] kasztelana krakowskiego⁷⁵⁴ na usługę Rzeczypospolitej, iż pod te czasy do skutku swego nie przychodziła, urgebunt panowie posłowie, aby ci, którzy bona ordinationis subiecta trzymają lege publica do tego adacti byli, jako by służbę Rzeczypospolitej odprawowali.

Jako we wszystkich okazyjach ojcowską JKMc i P. n. m. łaskę uznawamy, tak i w tym jawnie ją widzimy, gdy nam prolongować sejm nie obiecuje. Jeśliby jednak kto tego chciał na to pozwolić, ichm. panowie posłowie nasi potestatem nie mają, i owszem, zaraz gdy czas minie konkluzyje, odjadą. Inibunt jednak modos, aby wcześniej praeparament do konkluzyje był, w czym dawne nasze artykuły reasumujemy.

A że materyja traktowania o elekcyjnej przyszęgo Pana największą jest okazyją tych, na które Król JMć P. n. m. narzekać raczy niesmaków i tych, które in populo sparguntur rumorów, zacych aby cale z fundamentu ex mentibus omnium ta złe suspiciones robiąca materyja eradicari mogła przyjsć, a to jako najpilniej, aby scripta z podpisami rąk wielu ichmciów publice kędykolwiek są podpisane podrapane były albo lege publica kasowane.

Dochodzą nas i o tym wieści jakoby niektórzy externi principes (o których te głosy, że ambiunt Regnum, in populo zostawały) tu przyjechać mają, gorąco o to prosić Króla JMci panowie posłowie będą, aby ich od tego odwiódł, żeby już tej materyje uspokoionej znowu okazyja diffidencyje się nie dała.

Dawne desiderium województwa naszego o drugiego deputata proponent ichm. panowie posłowie nasi i necessitatem tego ukażą i upraszać będą, aby per legem publicam deputat drugi był pozwolony.

⁷⁵⁴ Janusz Ostrowski, kasztelan krakowski w latach 1593–1620.

Dług księcia jm. kurfiurstu brandenburskiego⁷⁵⁵ ponieważ dotąd nie płacony jest, inquirent ichm. panowie posłowie, gdzie się obrócili cła wodne i lądowe na to samo uchwalone, potym jeśli kondycjom obiecany dosyć czynił spytają się, i jeśli exactores tych ceł dali rationem, dojrzeć mają.

Nieoszacowaną szkodę Rzeczpospolita ponosiła przez robienie złej monety, instabunt [k. 141] ichm. panowie posłowie, żeby terażniejsza minica zamknięta była, a Tymph⁷⁵⁶ żeby pod strażą zostawał i dobra jego pod aresztem. Robienie zaś lepszej monety Gdańszczanom poruczyć, i w Bydgoszczy szlachcica komisarza do menicy nowej przydać.

Potrzebom zaś nagłym Rzeczypospolitej wygadając od tych, którzy z robienia pieniędzy z bogacili się i wszystkie złota, srebra i stare pieniądze wybrali, jako to od pana Tympha i od pana Boratyniego⁷⁵⁷ wziąć za asekuracją skarbową kilkakroć 100 tysięcy, w czym do wspólnej zgody jako i o znizeniu albo podwyższeniu pieniędzy stosować się panowie posłowie będą.

Praecipue też się spytać ichm. panowie posłowie jm. pana podskarbiego⁷⁵⁸ mają, dlaczego pieniądze wołoskie przypuścił do Korony i czemu ich zaraz a prima notitia wywołać pro debito officii sui, widząc tak jawną Rzeczypospolitej szkodę, nie kazał i zaraz privationem officii na jmci urgebunt. O samych zaś szelągach ponieważ między ludźmi jest ich bardzo siła, aby decyzją Rzeczpospolita uczyniła, żeby tak znacznej szkody privati nie mieli. Zaraz się spytają, czemu i sam jm. pan podskarbi wybijał na swą potrzebę pieniądze i privati pozwalał, i żeby i sam do skarbu i ci, którzy pieniądze wybijali, wrócił, instabunt ichm. panowie posłowie.

Mieć i to na pamięci dobrej panowie posłowie nasi mają, jakim sposobem złotych siedmkroć 100 tysięcy wojsku litewskiemu dano et urgere mają, aby ex aerario Ducatus Lithuaniae do skarbu Rzeczypospolitej wrócone były.

Tak wielu praw żołnierz kwarciany obwarowany, którego memoria podczas zamieszanych czasów z szkodą Rzeczypospolitej abolevit a pieniądze kwarciane i inne Rzeczypospolitej proventa przez jm. pana podskarbiego na co inszego wydawane bywają, przeto starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby quarta stara przez deputaty z senatu i izby poselskiej porachowana była i wiele wyniesie quarta i inne Rzeczypospolitej ordynaryjne proventa, aby za tę sumę usarskie chorągwie zaciągnięte były, które by ordinarie w służbie będąc na Ukrainie zostawali. A in

⁷⁵⁵ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁷⁵⁶ Andrzej Tynff, dzierżawca mennic koronnych.

⁷⁵⁷ Tytus Liwiusz Boratini, sekretarz królewski, mincerz.

⁷⁵⁸ Jan Kazimierz Krasiński.

quantum by którego roku tych chorągwi zapłata nie doszła, aby już nie u Rzeczypospolitej, ale ex bonis jm. pana podskarbiego te chorągwie zapłaty requirowały sobie. Quarty zaś nowy rachunek aby jm. pan podskarbi uczynił urgebunt, a przy rachunku żadnych rekognicyi przyjmować, które panowie rotmistrze z dóbr królewskich na poczty swe zwykli dawać, nie będą, gdyż przez to jawna diminutia quarty dzieje się.

Nie mniejszą i w tym województwo nasze szkodę widzi, że skarb Rzeczypospolitej rewidowany bywa, zaczym aby to nie było, jeno z opisanymi in lege solennitatibus, prosić Króla JMci ichm. panowie posłowie nasi będą.

I to constat województwu, że niemała suma pieniędzy w dobrej i słusznej monecie wieziona na jakieś (jako plenemque tych się czasów dzieje) transformowanie, te iż Trybunał Radomski powziął i na pożytek teje Ojczyzny odesłał do skarbu, jako się obróciły spytają ichm. panowie posłowie. Ale że przy tak pogmatwanych rachunkach różnych dochodów i tak ciężkich podatków Rzeczypospolitej trudno by przez najfortunnieszego rachmistrza calculum, mogą być doścignione. Zaczym aby skarb [k. 141v] distincte każdych sum i percepty i expensy pokazał, instabunt ichm. panowie posłowie, a gdzie się co nie tak, jako prawo dysponuje obróciło, tego reddat rationes jm. pan podskarbi i póki tego distinctissime nie sprawi, aby na kwit od Rzeczypospolitej ichm. panowie posłowie nie pozwalali.

Pola w województwie naszym cale lasami zarosłe każdemu przejeżdżającemu jasne, zaczym dezolacyja tak sroga nie może nas pociągać do podatku z inszymi województwy, jednak pro bono publico dotychczas wiernie wydawaliśmy i koekwacyjej z inszymi województwy nie boimy się, i owszem, o sejm, który by samę traktował koekwacyją prosimy. In futurum jednak podatków według dawnej simple, o której diminucyją ichm. panowie posłowie starać się będą, żadną miarą wydawać nie możemy i owszem, aby co per legem publicam abscessit i przez rewizyją umniejszona była, ile wejrzawszy na tak srogie miast dezolacyją w województwie naszym Lublina, Kurowa, Markuszowa, Urzędowa, Bychawy, Parczowa, Czemiernik, Wysokiego, Sielców, w których znak tylko zostaje osiadłości a w nich cale z rzemieślników największa będąca ustała kontrybucyja.

Utyskujemy często na to, że mimo zdanie i wolą ichm. panów posłów ziemskich, a podobno i mimo wiadomość do uchwalonych na sejmie konstytucyi przypisują appendices, przeciwko którym zaś dowiedziawszy się zanoszą protestacyje panowie posłowie. Dlatego zabiegając takim i inszym inconvenientiis instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby takowe appendices przyszyte do konstytucyi kasowane były i żadnej wagi ani egzekucyjej nie brały, a osobliwie appendix przeciwko funkcjom sądów ziemskich lubelskich o sądzeniu zbiegłych poddanych do grodu przeniesionym jako

bardzo praeiudiciosa i ziemską powinność ziemskiemu sądowi odejmująca zniesiona i rewokowana była, przeciwko której pod wołyńską konstytucyją na sejmie przeszłym 1662 przyszytej zanieśli zaraz protestacją posłowie nasi do grodu lubelskiego podczas relacyjnej swej na sejmiku relacyjnym⁷⁵⁹. Jeżeliby tedy generaliter wszystkie nie była zgoda znosić appendices, to przynajmniej te nasze nikomu nie będzie wadziło zniesić, gdyż i statut i zwyczaj sine appellationibus sądzić o poddanych zbiegłych każe i sądy ziemskie zawsze i pewniej, niżeli grodzkie odprawują się.

Trybunał Koronny, jedno fulcrum najpewniejsze swobody naszej, honoru et bonorum i prawa każdego custodiam et vindicationem (nulli alteri potestati subiacens) mający, aby nie był w dekretach swoich mandatami i inszymi wymyślnymi sposobami ruszany. Także i wieże z tychże dekretów skazane aby nie były relaxowane ani też impediowane publicis functionibus tempore sessionis assignato omnem operam ichm. panowie posłowie włożą et lege cavebunt. Kondemnaty jednak extraordinarie otrzymane na jm. panu starościcu lubelskim ex instantia jm. pana Eliaschazego i na inszych aby były zniesione.

[k. 142] A iż wielka w tymże Trybunale przeciwko wyraźnym prawom dzieje się wariacja regestrów trybunalskich, także i wpisów do incarcera-tów i do taktów, pod które niemal omnia genera actionum specioso nomine incarcerationis albo securitatis oblicznie podciągają subtelne causarum patroni fundorum, exemptionum, expulsionum, officii i insze causas pod mianowane registra podciągając, a przez to ordinarias palatinatum actiones w dalekie lata zawodząc i cursum ich przez lat kilkanaście zatrzymanych tamując, solícite koło tego chodzić będą ichm. panowie posłowie, aby reasumpcyja constitutionis anni 1613 o taktach, także i insze o regestrach eiusdem anni 1613 et anni 1609⁷⁶⁰ stanęła, a przy tym żeby według tychże praw nie był w rękach instygatorskich regestr taktowy, ale jako insze w rękach sądu ziemskiego i w kancelaryjnej ziemskiej aby wpisywane te takty były.

Dzieją się też niemałe ludziom pospolitym żywności do miasta Lublina podczas Trybunału przywożącym uciski, a zatym et caritas anno-nae wielka następować musi, kiedy ichm. panowie marszałkowie, także i panowie instygatorowie wybieraniem targowego przeciwko prawu agrawują ich, nie mniej i w tym, że in officia per legem officialibus terrestribus et castrensibus assignata ingerunt se, jako to taxy et praetia rerum stanowiąc, gospody rozdając, w czym wszystkim reassumendae constitutiones o gospodach anni 1658 i o władzy sędziów głównych marszałka

⁷⁵⁹ *Księga relacji, manifestacji i oblat grodu lubelskiego z 1664 r. zaginęła.*

⁷⁶⁰ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 388–389; t. III, vol. 1, s. 121.*

trybunalskiego anni 1601⁷⁶¹, a na panów instygatorów o exactie przeciwko prawom nienależyte poena vadii capitanealis, forum ziemskie w sądy zaraz po Trybunale w Lublinie przypadające albo grodu lubelskiego.

Iż poena publica na skaranie i zabezpieczenie mężobójstwom postanowiona jest, z której przez konstytucyje wychodzić niektórzy poczęli, tedy starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby lege cautum było, że lubo by kto quocunque modo otrzymał constitutio relaxandae poene publicae, aby ta konstytucyja żadnej wagi mieć nie mogła.

Więc że [się] mężobójstwa zageściły i najazdy domów, jako teraz świeżo w województwie naszym jm. pan Jędrzej Rzeczycki post expeditam in bonis officiosam executionem przybrawszy sobie complices najechał nocnym sposobem jm. pana [Zygmunta] Iżyckiego i tyrańsko zabił, tedy aby było na takowych swawolników prawo specjalne cum quam celerrime executione postanowione, starać się będą ichm. panowie posłowie. A że wielu infamisów nie uczyniwszy parti laesae zwykli się pod konstytucyje podszywszy i przez nie infamie znosić tak sejmowe, jako i trybunalskie, tedy na żadną kasacyją infamiję nie będą pozwalać ichm. panowie posłowie nasi, na które by wyraźnego kwitu coram actis publicis nie produkowano.

Ponieważ też sądy województwa lubelskiego w bliskim Trybunale przypadają, a ziemskich roków sądy impedientur publicis consultationibus sejmowym, efficient ichm. panowie posłowie, aby ziemi łukowskiej i powiatom lubelskiemu i urzędowskiemu per legem naznaczono czas sądów ich ziemskich circa Dominicam Invocavit [2 III].

Iż też w Trybunale Radomskim i na komisyyej in vim legis stanął dekret, aby egzaktorowie w województwach związkowych żołnierzów, którzy się teraz do domów powracali, pogłównie znowu sub poenis legum wybierali, że to nie tylko prawu przeciwne, które tylko [k. 142v] to, co per legem stanowi się na sejmikach do egzakcyjej przychodzić każe, ale też i do wybierania res impossibilis, dlatego żeby kondemnaty jakie na egzaktorach naszych z tej okazyjej pogłównego nie stanęły i żeby ten dekret zniesiony był, starać się będą ichm. panowie posłowie.

Uskarżają się też z stanu szlacheckiego bracia, iż z wielkim uciążeniem swoim kłátwami kościelnymi obowiązani do sądów duchownych w sprawach gruntowych, o dziesięciny, wyderkafy pociągani bywają forum proprium opuszczając, lubo iż tak konstytucyje koronne, jako też i bulla Coenae Domini te kontrowersyje między stanami koronnymi dobrze uspokoiła, starać się tedy będą, abyśmy iuxta bullam Coenae Domini et curiae constitutionis Regni zachowani byli, o czym anni 1607 et anni 1635⁷⁶² kon-

⁷⁶¹ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 381; t. II, vol. 2, s. 292–293.*

⁷⁶² *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 342–343; t. III, vol. 2, s. 259–260.*

stytucyją reasumowawszy o jej interpretacją prosić będą, paritatem także poenae pro delicto spiritualium jako jest saecularium promowować będą.

Więc że się zagęściło niezdolne wybieranie myt i ceł po miasteczkach tak przez egzaktorów skarbowych większymi uciążając koronnymi cłami, jako też i przez prywatnych w dobrach dziedzicznych przez postanowienie w każdej niemal wsi i miasteczku niezdolnego privata autoritate myta, przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby starali się o to, aby takowi exactores criminaliter w grodzie byli sądzeni.

Iż wiele skryptów in archivum wniesionych nie każdemu są wiadome, dlatego starać się o to ichm. panowie posłowie będą, aby wszystkie rewidowane i co w nich jest Reipublicae pokazano, a na potym żadnych sine scitu totius Reipublicae nie podawano.

A że dla różnych niepokojów i ciężarów Rzeczypospolitej obywatelom województwa naszego i w tych powiatach, kędy akta popalone są przez nieprzyjaciela nie przyszło podawać per oblatam do grodu zapisów, tedy starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby czasu do lat sześciu do podawania zapisów prorogacja służyła.

Wiedząc iż każdemu posłowi siła należy, aby przy spisowaniu konstytucyi był i wiedział, która konstytucja w izbie deklarowana, upraszamy przeto ichm. panów posłów naszych, aby się przy tym zasadzili, żeby przy ordynowaniu konstytucyjy każdemu posłowi wolna była attencja. Także i rachunki skarbowe dla przejrzania się w nich, aby ichm. panowie posłowie przynieśli i bez konstytucyi na relacyjny sejmik nie przyjeżdżali. Upomną się przy tym ichm. panowie posłowie, aby jm. pan podskarbi sumy pozostałe z delaty skarbowej, a jm. panu podskarbiemu nie przyjęte, non obstantibus decretis commissorialibus inferat i one podczas sejmu na żołnierza wyliczył.

Zagęściło się też w Ojczyźnie naszej, iż wszyscy perdueles impuniti zostali, skąd ich exempla idą i drudzy teraz nowi powstałi, zacych aby irremissibiliter sądzeni byli starać się ichm. panowie posłowie mają, jako to Chmielnicki⁷⁶³ i metropolita kijowski⁷⁶⁴. Więc że condignas i [Jan] Wyhowski na osobie poenas odniósł, aby i te dobra, które jemu dane od Rzeczypospolitej wiecznością odpadli i znowu do Rzeczypospolitej przywrócone były a bene meritis rozdane dożywociem.

Niesłychany w Ojczyźnie naszej postępek, gdy śmierć wielkiego podskarbiego litewskiego oraz i hetmana i marszałka komisyjy⁷⁶⁵ okrutnie wykonana musi każdego [k. 143] syna tej matki utrapionej Ojczyzny naszej

⁷⁶³ Juraszko Chmielnicki, hetman kozacki w latach 1659–1663.

⁷⁶⁴ Józef Nielubowicz Tukalski, prawosławny metropolita kijowski w latach 1663–1676.

⁷⁶⁵ Wincenty Aleksander Korwin Gosiewski, zamordowany 29 XI 1662 r. przez zbuntowanych żołnierzy litewskich.

commovere, zaczym za jejm. panią podskarbiną⁷⁶⁶ pilne wniosą ichm. panowie posłowie petitum, aby ci patratores huius criminis sądzeni byli, tak jednak, jeśli się zabierają na jakie dowody, które by im przy wzięciu ich zabrane były, przywrócone naprzód były.

I dawnymi prawy i świeżymi konstytucyjami gruntownie obwarowana jest sól województwu naszemu, która że po te przeszłe lata nie dochodziła nas iniquitati temporum condonować przyjdzie, in futurum jednak aby pewnie dochodziła, instabunt ichm. panowie posłowie nasi deklarowawszy, iż żadnych asygnacyi płacić nie będziemy, jeśli w tym nie zostaniemy ukontentowani. Więc iż z bocheńskich i wielickich żup od pewnych sum kościołowi kazimierskiemu zapisane ich debetur pewna pensia soli kapłanom tamecznym, z czego powinności swoje odprawują, aby ta służba Boska nie ustawała, i owszem, za czułym teraz tam pasterzem bardziej się pomnażała, wniosą instancją do JKMc, aby zawsze oddawać kazał jako najwyższy tego kościoła patron emeritum kapłanom tamecznym stipendium.

A iż się zagęścili do klejnotu najprzedniejszego wolności naszej, który tylko dobrze zasłużonemu zwykł być dawany, naciski, a teraz etiam immeriti przypuszczani bywają, tedy ichm. panowie posłowie nasi nikogo przypuszczać nie będą mieli facultatem, oprócz rycerskiego człowieka, który by miał a magnatibus zalecenie.

Między Krakowską Akademią a ojcam i jezuitami o fundowaniu we Lwowie akademiej myślącymi zachodzą różnice⁷⁶⁷, które żeby stany koronne uspokoiły, każdego przy swym prawie jakie kto ma zachowując, przyczynią się ichm. panowie posłowie.

Szczupłe bardzo prowenta kościołowi w Łukowie bernardyńskiemu, a w Domaszowicach plebańskiemu żeby z pewnej szczodroblewości ludzkiej gruntami legowanymi posilone były, starać się ichm. panowie posłowie będą.

Prebendarz w kościele krzczonowskim jest de novo fundowany i promotor rosarii przez nieboszczyka jm. pana Mazowieckiego rotmistrza JKMc, który bardzo szczupłą ma intratę, a ponieważ consensus na to zachodzi dzierżawców takrocznych, aby łan roli między innymi (których bardzo tam siła zarosłych) wykopał sobie, ten aby lege publica do tej prebendy był konstytucją inkorporowany postarają się, salvis oneribus Reipublicae. Zaraz o drugiego ostrowskiego, także o łan roli w Ostrowie do probostwa szpitalnego instabunt ichm. panowie posłowie.

⁷⁶⁶ *Magdalena z Konopackich; po śmierci Gosiewskiego wyszła za Janusza Karola Czartoryskiego, podkomorzego krakowskiego.*

⁷⁶⁷ *Akademicy krakowscy przysłali na sejmik datowany 4 X 1664 r. list z prośbą o poparcie, AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 176 (zob. niżej nr 4).*

Rewizja mostów w Bychawie, miasteczku jm. pana Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskiego, iż przez komisarzy JKMci P. n. m. już jest odprawiona, gdzie wiele kosztu dla dobrych przejazdów przejeżdżającym obywatela tameczni podejmować muszą naprawując drogi, aby aprobowana była lege publica, wniosą instancją ichm. panowie posłowie.

Wojskich z różnych województw, którzy swe posesyje mają w województwie naszym, na sejmik concurrentia często przy głosach czyni difficultates, upraszać JKMci, którzy się mniejsi wojscy rozumieć mają, ichm. panowie posłowie o deklarację mają.

Za nową rzecz województwo nasze poczyta, że takowe tumulty w Koronie po miastach głównych in certis authoribus z rozlaniem krwi wszczynają się, przez co motus zostaje, aby to malum i po mniejszych miasteczkach nie zagęszczało się, ichm. panowie posłowie na początku sejmu, niżeli to recrudescet, zabieją i aby zniósłszy się z Rzeczpospolitą lex stała, Króla JMci P. n. m. upraszać będą.

Petita.

Jw. jm. pan wojewoda wileński⁷⁶⁸ obiecań od Rzeczypospolitej pocieszony [k. 143v] gratitudine za odważne i z niemałym swoim kosztem podjęte dzieła, iż dotychczas nieukontentowany, meretur to u stanów omnium ordinum, żeby ad effectum przyszła ta Rzeczypospolitej obietnica.

Zasłużony dobrze z przodków swoich Ojczyźnie a niemniej swymi własnymi cnotami ozdobiony przez te wszystkie zamieszane czasy JKMci P. n. m., także i Rzeczypospolitej i sam zdrowiem swym odważnym i też ludźmi kosztem swym ciągnionymi przeciwko nieprzyjacielowi Ojczyzny stawając jw. jm. pan [Jan] Zamoyski wojewoda sandomierski zasłużył to dobrze u Rzeczypospolitej, aby substancyja jmci usługą Ojczyźnie nadweryżona w respekcie była, przeto wniosą prośbę ichm. panowie posłowie nasi do JKMci i Rzeczypospolitej, żeby powinną gratitudinem od JKMci i Rzeczypospolitej odniósł i ludzie jmci kosztem niemałym zaciągnięte i w kraje podnieistrskie jeszcze przeszłego roku zaprowadzone i tam odważnie kozacką swawolę i też dejneków inkursyje uskramiający i całość tamtych krajów zaszczycający, byli przyjęci do komputu wojska Rzeczypospolitej i zapłatę równą z inszymi należytą mieli. Między którymi ludźmi rycerskimi żeby też dobrego żołnierza przez wszystkie ekspedycyje krew zaszczytu Rzeczypospolitej lejącego pana Grzegorza Bara, tychże ludzi kapitana, przykładem inszych rycerskich ludzi do swobód klejnotu szlacheckiego przyjęła Rzeczpospolita, starać się będą.

⁷⁶⁸ Paweł Sapieha, hetman wielki litewski. Na sejmik przysłał list datowany w Róźanie 3 X 1664 r., AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 174–175 (zob. niżej nr 3).

Jw. księżęcia jm. pana wojewody bełskiego⁷⁶⁹, magni Reipublicae civis odniosły były nadzieję zniszczone i nieprzyjacielskim ogniem zniesione patrimonia przez uznanie komisarzy Rzeczypospolitej zesłanych prędziej nagrody, która że dotychczas skutku nie przyniosła prośbę odnieść mają ichm. panowie posłowie.

Jw. jm. pana kasztelana sandomierskiego⁷⁷⁰, dignissimis meritissimi civis desideria strony przywrócenia wsi i prowentów do jurysdykcji starostwa lubelskiego należących aby rozsądkiem JKMci P. n. m. ukojone były, przyczynią się pilnymi instancjami ichm. panowie posłowie, nie derogując nic jednak prawu na Piotrków jm. panu skarbnikowi lubelskiemu⁷⁷¹ służącemu.

Żalną w kole naszym wielm. jm. pan Stanisław Widlica Domaszewski kasztelan lubelski przełożył skargę, że jm. ksiądz [Jerzy] Giedziński sufragan lwowski w nadziei nierychło dochodzenia spraw mixti fori pod ten czas, kiedy na sejmik, a zaraz i na sejm pro debito muneris sui senatorii z jm. panią lubelską⁷⁷² z krajów pokuckich odjechał, dobra prawem jejm. paniej lubelskiej podległe, z których i sam jm. pan lubelski pewne ciężary proprio aere ponosił, kupę ludzi i góralów sprowadziwszy modo guerrico teraz immediate przed sejmikiem pozajeżdżał, wniosą prośbę ichm. panowie posłowie imieniem województwa naszego, aby ta sprawa nieodwłocznie sądzona była.

Jm. pana chorążego koronnego⁷⁷³ także, virum Martis et consilii zalecą Rzeczypospolitej, żeby dragonia jmci kosztem własnym zaciągniona i na usłudze Ojczyzny trzymana do komputu zapłaty wojska Rzeczypospolitej przyjęta była.

Jejm. paniej wojewodzinej mazowieckiej⁷⁷⁴ strony odjętego Witkova przez pośledniejszą konstytucją, która pierwszej konferującej tenże Witków sławnej pamięci godnemu i wielkiemu w Ojczyźnie jm. panu wojewodzie mazowieckiemu przeciwna jest, petitum wesprą swoją instancją, aby zasługi wielkich [k. 144] w Ojczyźnie ludzie nie umierały z nimi.

Jm. panu chorążemu sandomierskiemu⁷⁷⁵ po pracowitej usłudze koło prowiantu wojskowego żeby kwit od skarbu Rzeczypospolitej dany był, a przy tym gratitudo powinna, prośbę wniosą ichm. panowie posłowie usilną.

⁷⁶⁹ Dymitr Jerzy Wiśniowiecki.

⁷⁷⁰ Stanisław Witowski.

⁷⁷¹ Tomasz Innocenty Zaporski.

⁷⁷² Zofia z Grabiów, druga żona Domaszewskiego.

⁷⁷³ Jan Sobieski.

⁷⁷⁴ Zofia z Napiórkowskich Sarbiewska, wdowa po zmarłym w 1662 r. wojewodzie mazowieckim, Stanisławie Sarbiewskim. Zob. też *Vol. const.*, t. IV, vol. 2, s. 211.

⁷⁷⁵ Marcin Dębicki.

Dawne petita są nasze za ichm. pany Firlejami kasztelaniami lubelskimi, ażeby tę szkodę, którą ponoszą w zgubie działa Smoka, którego in fidem publicam ichm. panowie opiekunowie ichmciów pod Warszawą pożyczili i tam go stracono, ex publico nagrodzona została, o to i teraz pilną prośbę wniosą, ponieważ przedtym nic efficere nie mogli, a mają w tym asekuracją JKMci.

Jm. pan [Hieronim] Radziejowski zabranych od Gdańszczan rzeczy swoich szkodę niemałą ponosząc, aby w to Rzeczpospolita wejrzała i słusznie jmci ukontentowanie dała, przyczynią się ichm. panowie posłowie. To jednak warować i przypomnieć będzie należało, żeby ukrzywdzonym od jm. pana Radziejowskiego satysfakcja była i dobra zajachane obligata panom Wołczkom w ziemi chełmskiej, jm. panu sędziemu włodzimierskiemu⁷⁷⁶ według submisyjy jm. pana Radziejowskiego ad archivum danej przywrócone były, sub qua conditione sublevatus est.

Jm. pana Słupeckiego meritissimi i z przodków swych i z siebie samego civis meretur przyczynę do skarbu koronnego, albo jeżeli trzeba będzie et ad ordines, żeby za koszt podjęty dla ludzi wojennych na usługę Rzeczypospolitej satysfakcją odniósł, której za asygnacyjami niepewnymi i różnie obracanymi przez kilka lat czy fato, czyli iniuria nie może odnieść.

Jm. panu Oleśnickiemu też ukrzywdzonemu i uciśnionemu od księdza plebana ulańskiego, aby przez komisarzów z województwa naznaczonych uspokojenie, satysfakcja słuszna stała się, przyłożą starania ichm. panowie posłowie.

Jm. panu Kazimierskiemu obiecana od JKMci za dwór na kuchnię darowany nagroda, iż dotychczas nie doszła, a jeszcze ku temu na Kopyłowie ukrzywdzonemu będąc utyskuje, przyczynią się tedy za dignissime dobrze zasłużonym Ojczyźnie i województwu człowiekiem, które wszystkie nam dobrze wiadome są godności, aby w pretensyjach swoich i w tych obietnicach Pańskich pożądany cum effectu tandem aliquando otrzymał skutek.

Jm. księdzu nominatowi przemyskiemu graeckiemu⁷⁷⁷ w pretensyjach dawnych strony władcyta przemyskiego jako człowiekowi in unione fidei erga Deum et Patriam nostram i w każdej Rzeczypospolitej usługę duchownej i świeckiej meritissime do uspokojenia gorącymi instancjami, aby dopomogli ichm. panowie posłowie nasi.

I w tym wielkie się dzieje praeiudicium, iż jm. pan podskarbi⁷⁷⁸ bywszy lege publica i dekretem komisyjy necessitatus płacić rotmistrzom wybranieckim pewne pensyje naszemu rotmistrzowi, a mianowicie jm. panu

⁷⁷⁶ Jan Zahorowski.

⁷⁷⁷ Antoni Terlecki.

⁷⁷⁸ Jan Kazimierz Krasiński.

Kasprowi Trembińskiemu, iż przez lat kilkanaście żadnej nie czyni satysfakcyjnej, do tego aby za instancją samego JKMci był necessitatus, ichm. panowie posłowie instabant.

Iż też województwa naszego obywatelowi dobrze w Ojczyźnie zasłużonemu jm. panu Hieronimowi Stryińskiemu wójtostwo w tymże województwie z łaski JKMci dane Żuków, iure caduco z okazji małżonki Heleny z Zabawy Stryińskiej in arianismo będącej panu Pawłowi Pierzchowskiemu dane jest, a już mianowana pani Helena Stryińska ad gremium fidei catholicae Romanae przyszła i już realiter hanc fidem orthodoxam catholicam profitetur, tedy solenniter JKMć et ordinis Regni upraszać będą ichm. panowie posłowie nasi, żeby iure caduco cassato do łaski JKMci restituti byli i ta cassatio żeby in volumen legum wpisana była.

[k. 144v] Za sukcesorami sławnej pamięci instygatora koronnego jm. pana [Daniela] Żytkiewicza, aby asygnacja od skarbu na kilka tysięcy nowa na miejsce pierwszej onym za dekretem komisarskim na zasługi pewnych chorągwi względem szkód w dobrach ich poczynionych z skarbu Rzeczypospolitej do poborcy łukowskiego wydanej, która że dla inszych asygnacji wojskowych w rachunku tegoż poborcy zmieścić nie mogła, wydana im do pewnego poborcy być mogła, ichm. panowie posłowie nasi wniosą instancją.

Jm. pana [Eliasa Żółkiewskiego] krwawe zasługi na starostwie kleszczołowskim ukazane iż omijają i nie dochodzą jmc, wniosą instancją ichm. panowie posłowie, żeby albo gotowizną z skarbu koronnego, albo inszą jaką wdzięcznością rycerskiemu człowiekowi, który synów trzech na usłudze wojennej stracił, nagrodzone były.

Wniosą też petitum za jejm. panią Grabiną ichm. panowie posłowie nasi, żeby kondemnaty od skarbu otrzymane zniesione były, ponieważ już substancją swoją i dziełek swych uczyniła dosyć skarbowi, żeby przy stracie małżonki sławnej pamięci zasłużonego Ojczyźnie nie straciła oraz substancyjnej i honoru.

Tę tedy zgodną naszą dawszy instrukcją ichm. panom posłom onych fide, honore, conscientia obligujemy, aby co będą widzieli salubre Ojczyźnie promowowali (tak jednak, aby sobie absolutam nie uzurpowali potestatem, ale do braci na sejmik relacyjny przynieśli), a dla większego waloru jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do ksiąg grodzkich podać zleciliśmy.

Datum w Lublinie, 24 octobra r. P. 1664. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 15 października 1664 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 309v–310 – kopia; w grodzie lubelskim oblatowane 22 X 1664 r. [feria quarta post festum Sancti Lucae Evangelistae proxima a. D. 1664]. *Księga grodzka lubelska z roku 1664 dziś zaginiona*; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 216/II, s. 127–128 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 537–539 – kopia.

[k. 309v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm generalny uprzedzający pro die decima quinta [mensis] praesentis [15 X] złożony od JKMcI P. n. m. zgromadzeni na miejscu zwykłym konsultacyjom w Lublinie, obrawszy posłów na sejm walny i spisawszy na punkta JKMcI instrukcją, takie województwu naszemu służące uczyniliśmy laudum.

Ponieważ z rachunków przez ichm. panów komisarzów naszych z panami egzaktorami odprawionych pokazało się, że pewne sumy przy ichm. ciach z podatków województwa należące zostały, żeby wszystkie te sumy, którekolwiek się w kalkulacyjach znajdują, także i te którekolwiek z czopowego województwu należącego pożyczanym sposobem powierzone są, jako też i kalkulacje przeszłych i terażniejszych czopowych pokazują, zniesione na sejmik da Pan Bóg relacyjny po sejmie walnym złożony i realiter oddane były, gdzie oraz i rachunki wszystkie, które ciż ichm. panowie komisarze pierwszymi laudami naznaczeni dokończyć i do egzekucyjej etiam castrensis brachio adhibito przywodzić władzą sobie pozwołoną mają, przyniosą.

A że czopowego a 1 octobris praesentis anni zaczętego praeterito laudo palatinatus część na wypłacenie długu jm. panu Jerzemu Szornelowi sędziemu ziemskiemu lubelskiemu po pewnych miasteczkach cessit, z których dług sobie od województwa winny w pierwszym roku nie wypłacony dobierać i w tym roku ma. Część także czopowego po Łukowie i miasteczkach ziemi łukowskiej jw. jm. panu kasztelanowi naszemu⁷⁷⁹ eodem praeterito laudo za zasługi i koszty przyjętej województwu usłudze podjęte naznaczona jest. A trzecia część po samym mieście Lublinie i miasteczkach kilku samemu województwu ad aerarium jego należy, tedy czopowe lubelskie przez arendę jm. panu Szczęsnemu Stońskiemu wojskiemu mielnickiemu, pisarzowi grodzkiemu lubelskiemu puszczaemy, który kontrakt spisze z ichm. pany komisarzami naszymi. A z miasteczkami wedle podanego [k. 310] sumariusza tenże jm. pan pisarz zakontraktuje.

A że też jako w całej Rzeczypospolitej zasługi ludzi wojennych nagrodę biorą, tak i w województwie z pośrodku nas na sławę dobrą zarabiającym braci, ile pracowicie usługę wojenną odprawującym bez jakiejkolwiek konsolacyjej et gratitudinem, instantiam ich do nas odchodzić od nas nie zejdzie się. Ponieważ teraz prośbie jm. pana Trembińskiego rotmistrza piechoty wybranieckiej ani też naszemu afektowi zawdzięczeniu dosyć się nie stało, do inszego da Pan Bóg zjazdu naszego to oświadczenie chęci naszej braterskiej odkładamy.

Że też tymi czasy przeszłymi tumulty od ludzi swawolnych przeciwko Żydom wszczęte siła zamieszania po miastach wielkich i szkody przez

⁷⁷⁹ Stanisław Widlica Domaszewski.

to wielkie ludzi nabawiły, obawiając się, żeby co podobnego i w tym tu Lublinie od ludzi luźnych bez służby bawiących się albo inszych swawolnych wszczęte, niebezpieczeństwa i szkód jakich pod pretekstem napadnienia Żydów i chrześcijan nie nabawili, tedy rozumiemy, żeby tej swawoli brachium regale gród, a przy tym też urzędy wszelkie tak miejskie, jako i po jurysdykcjach będące zabiegając, ludzi wszystkich luźnych powyganiali, a swoich każdy w domu swoim czeladkę i komorników spisali i do urzędów każdy swoich podali, a gdy ktokolwiek z tych najmniejsze podobieństwo do poruszenia pokoju pospolitego tumultykiem najmniejszym uczynił, sądzili i bez wszelkiej folgi karali iuxta qualitatem excessus. I żeby to niemieszkanie wezwawszy do siebie lud pospolity tak urzędy miejskie, jako i po jurysdykcjach opowiedzieli i serio przykazali, tranquillitatem publicam providendo, napominamy.

Jejm. paniej Grabinej⁷⁸⁰ także utrapionej matrony po zgubie przy usłudze województwa małżonka godnego in toga et in sago syna Ojczyzny a miłego brata naszego, instancją o jaką sublewacją poddanej substancyjnej na wypłacenie się skarbowi, że teraz efektu nie mogła wziąć, czasu da Pan Bóg inszego zniósłszy się spólnie w słusznym respekcie będziemy mieli.

Te tedy zgodliwe nasze postanowienie jm. panu marszałkowi naszemu do akt grodzkich podać i ręką własną podpisać zleciliśmy.

Datum w Lublinie, 24 octobra r. P. 1664. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

3. *List Pawła Sapielhy wojewody wileńskiego, hetmana wielkiego litewskiego z 3 października 1664 r. do sejmiku lubelskiego.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 174–175 – kopia.

[s. 174] Jaśnie wielmożni etc.

Jeśli mogła kiedy ab aevo więcej dokazować przeciwna Rzeczypospolitej fortuna, po wielekroć w różnych z sobą zawodach ją mając, jako teraz to okazuje, gdy przez lat kilkanaście exagitatam, w zgonną już na koniec domowej między stanami diffidencyjnej zaciąga tonią i w niej (jeśli się sami jej synowie nie postrzeżemy) może praecipitare. Z dysonancyjnej bowiem tej concivium emanavit i origo związków tak szkodliwych w wojskach JKMci, a przez związki zrujnowanie dóbr kościelnych, ziemskich i Rzeczypospolitej. Caedes godnej pamięci jm. pana podskarbiego wielkiego i hetmana polnego [litewskiego]⁷⁸¹ [s. 175] przykładem a saeculis niesłychanym. I w Ukrainie recentior a praecox nad osobą senatorii ordinis

⁷⁸⁰ Krystyna z Kazanowskich, wdowa po Mikołaju Grabi.

⁷⁸¹ Wincenty Aleksander Gosiewski, zamordowany przez zbuntowane wojsko 29 XI 1662 r.

executia⁷⁸², która moribus et institutis Rzeczypospolitej miała cognicyjej contra excessivum sejmowej należeć. Emanavit nawet i ta (na którą ciężej nad inne Rzeczypospolitej vulnera boleć et ingemiscere musimy) diffidentia JKMcI ku poddanym, gdy serce Pan dobre do nich tracić poczyna i wzajem do Pana ciż słudzy i wierni poddani diffidencyjej nabierać się muszą. Jakoż tedy conservationem nostram zatrzymać i skutecznie o niej radzić możemy, kiedy niejednostajnie i nic uniforme animo nie w cel jeden operamur. Zwłaszcza, gdy przy tejże diffidencyjej i między nami samymi dissonancyjej w skutecznych obmyślenia obrony naszej na nieprzyjaciela (który nas nierównych w siłach sobie być widzi) albo componendi z nim bez hańby i szkody Rzeczypospolitej, chociaż temporanea pactione deficiamus sposobach.

Śmiem ja tedy upraszać wm. panów, abyście wmc inter postulata, które przez ichm. panów posłów województwa swego na sejmie prezentować JKMcI P. n. m. macie i to osobliwie zalecić ichmć chcieli, żeby JKMcI ojcowskim sercem swoim objawić raczył et indicare stanom Rzeczypospolitej authores et motores tak jawnej zguby naszej, że i novitates wszystkie w wojskach exilio dobrych spraw i sukcesów Księstwa Litewskiego wzniecone exterminabuntur i cokolwiek trudni z wielką Rzeczypospolitej krzywdą a z słabszą co raz, abyśmy mogli salutem i całości jej zatrzymać nadzieję ad rem armis albo pactiis z nieprzyjacielem exaequo peragendam, cae eradicabitur. Ale i excidium świeże wielkiej części krajów białoruskich z jakiej okazji nastąpiło raczcie wm. miłościwi panowie cognitionem z tego z sejmu mieć, abyście (z których bona malaque nasze w jednej wadze być mają) spólnie z nami rebus labentibus prospicere raczyli.

Osobliwie o poważną instancją wm. miłościwych panów do JKMcI upraszam, aby rycerstwo wierne W. Ks. Litewskiego z łaski JKMcI i przez obmyślanie stanów za krwawe zasługi swoje zapłatę i nagrodę na tym sejmie mieć mogli. Odwagi wiernego rycerstwa w pamięci świeżej i w oczach JKMcI są jaką i dotąd perseverant na usługę JKMcI samą się nadzieją łaski i respektu Pańskiego ciesząc, ale i własne też moje (lubo mi modestia moja nie daje wspomnieć usług prac honorowania, którym Ojczyźnie, gdy i nadzieje same nas odbiegały, z każdym tych kilkunastu lat nieprzyjacielem non infeliciter z łaski Bożej wyświadczał, z stratą fortun i znacznym zdrowia mego nadwężeniem) w długi na sejmach produkowanym i zrachowanym, a na komisyyej wileńskiej przed komisarzami Rzeczypospolitej i przed deputatami od wojsk litewskich zesłanymi likwidowanych, uspokojenie instancyyej wm. miłościwych panów submitto, upraszając, abym w tej mojej pro bono Rzeczypospolitej fortun odwadze był acquietowany.

⁷⁸² Jan (Iwan) Wyhowski, wojewoda kijowski, rozstrzelany przez wojsko 16 III 1664 r.

Co tak braterskiej wm. miłościwych panów uprzejmości i łasce podawszy pewien jestem, że mi ją wmc panowie contestari będziecie raczyli, jakoście to zwykli praestare bene pro bono publico merentibus. Tejże się łasce wm. miłościwych panów z powolnymi usługami mymi pilnie oddaję.

Datum w Różanej, die 3 octobra a. 1664. Wm. miłościwych panów brat życzliwy i powolny sługa Paweł Sapięha wojewoda wileński, hetman wielki [litewski].

4. *List Akademii Krakowskiej z 4 października 1664 r. do sejmiku w Lublinie.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 176 – kopia.

[s. 176] Illustrissimi, magnifici, generosi domini, domini et patroni colendissimi,

Ingens periculum facit, quod Reipublicae negotiis gravissimis intentos nostris literis interpellemus nisi enim hoc tempore liberius conqueramur actum prope est de Academia Cracoviensi, cuius patrociniū cessione Serenissimorum Regum ad omnes ordines et potissimum vestrum florentissimum libertatis ac integritatis Reipublicae vindicem, validis Regni constitutionibus est devolatum, civis quidem Academiae splendorem patres Societatis [...]a oculis semper intuebantur, cumque tum Posnaniae in collegio suo academia erecta obtundere, tum excitatis Cracoviae apud D. B. Petrum scholis opprimere conabantur. Postquam vero auctoritate vestram conatus hic uterque illorum in irritum cessit nuper tandem non pacato ad hus satis Reipublicae statu privilegium pro academia in collegio suo Leopoliense erigenda, a Serenissimo Rege Domino nostro clementissimo impetrarunt, eiusque confirmationem in comitiis generalibus Regni praeteritis acriter procurabant. Quod vestro florentissimo ordini displicuit multum, idque in continuo frequentibus protestationibus ad acta Varsaviensia et Cracoviensia testatum esse voluerunt intellecta vestra voluntate, de successu suae apud vos ambitionis obtinendae desperantes repenti impetratis privatim aliquot illustrissimorum et revendissimorum senatorum ad sedem Apostolicam literis omisso huius Reipublicae consensu, Romae semel et iterum acriter caeperunt promovere negotium. Res ad huc in deliberatione versatur, expectante summo pontifice comisiorum in sequentium eventum, maxime quod in congregatione cardinalium a Sanctissimo ad hoc deputatae, nomine equestris ordinis interventum fuisset. Ne igitur haec Jagellonia et vestra Academia vestro beneficio toties defensa et servata, novis ad extremum per patres concitatis procellis naufragium patiat. Vestrae benignitati et protectioni quo patroni estis in comitiis quando aliter fieri nequit providendum erit. Non nostras fortunas, quae enim illae sunt, sed vestra decora, vestra ornamenta ut vobis, ut amplissimo huic Regno integra ut nulla parte diminuta sint, defensa volumus. Schola haec

schola Regni est illam nobis a maioribus vestris traditam, illam posteritati vobis patrocinantibus incorruptam relinquere satagimus patribus, hoc displicet, quod in hoc Regno aliqua sit alia instituto sensu lingua et obligatione diversa et libera. Schola ex qua per Regnum hoc circa Ecclesias et ad instituandos nobilium liberos ingenia et magistri petantur. Hanc gloriam hoc vestrum patrimonium, ne nobis eripi, ne animos nostros confundi et perturbari patiamini supplices exoramus.

Cracoviae, datum 4 octobris 1664.

^a *Jeden wyraz nieczytelny.*

CXVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 lutego 1665 r.

Po zerwanym 7 I sejmie zwyczajnym król uniwersalem datowanym z Warszawy 15 I 1665 r. zwoływał sejm nadzwyczajny w Warszawie na 12 III 1665 r., wyznaczając na zebranie się poprzedzającym go sejmikom dzień 19 II 1665 r., por. ASWK, t. III, s. 97–98. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 19 lutego 1665 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 91, k. 124–126 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Adam Ciołek Drzewicki podsędek ziemski lubelski, marszałek sejmiku 23 II 1665 r. [feria secunda post Dominicam Invocavit Quadragesimalem proxima a. D. 1662]; **Rkp. 2.,** B. Czart., rkp. IV 395, s. 281–284 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 144v–146 – kopia.

[k. 124v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik po sejmie ordynaryjnym sześćniedzielnym pro die decima nona praesentis [19 II] złożony od JKMcI P. n. m. zgromadzeni na miejscu zwykłym konsultacyjom w Lublinie, obrawszy posłów na sejm terazniejszy jm. pana Jerzego Szornela sędziego ziemskiego, jm. pana Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędku lubelskich, jm. pana Szcześniego Stońskiego wojskiego mielnickiego, pisarza grodzkiego lubelskiego instrukcją taką jako na propozycyją JKMcI P. n. m.⁷⁸³ i w inszych potrzebach Rzeczypospolitej podaliśmy.

Naprzód jeżeli JKMc P. n. m. z przezornej strażnice jako Pan i Głowa nasza wszystko dobro tego państwa a miłej Ojczyzny naszej upatrujący ubolewa i na szkodliwe tak potrzebnego sejmu ku zachowaniu całości naszej i opatrzenia spraw i potrzeb całej Rzeczypospolitej rozerwanie żalić się raczy, tedy nie mniej i województwo nasze condolere et fato iniquo Reipublicae przypisować toż infortunium musi. Jednak że JKMc P. n. m. ex paterno przeciw temu od Najwyższego Pana sobie przez wolne głosy

⁷⁸³ Instrukcja królewska na sejmiki zob. ASWK, t. III, s. 98–100.

nasze powierzonemu państwu amore inszy na uleczenie wszelakich uraz i opatrzenie pilnych potrzeb też Ojczyzny naszej sejm składa i nam w instrukcyjej swojej, co by na ten czas do obrony Rzeczypospolitej najpotrzebniejszego było proponować raczy. Podziękowawszy za to ojcowskie obmyślanie około dobra pospolitego, a przy tym parendo woli JKMcI P. n. m. i do konstytucyjej anni 1637 stosując się, która sejmom [k. 125] dwuniedzielnym praeclusit viam⁷⁸⁴, usilnie Majestatu JKMcI P. n. m. upraszamy, aby według tegoż prawa a wygodzie gwoli potrzebom Rzeczypospolitej ten sejm sześćniedzielnym deklarować raczył, w którym by czasie obrona sufficientius opatrzona, przeszłe artykuły przez toż infortunium oschłe, także i postulata województwa naszego za tak nierychłym sejmem zatrzymane, spólnym mogły stanąć ukontentowaniem.

A jako boleje Król JMć P. n. m. na jakieś exorbitancyje niektórych panów posłów, tak my wzajemnie życząc ukontentowania JKMcI P. n. m. zlecamy ichm. panom posłom naszym, aby upraszali i z innymi województwy to promowali postulat, żeby takie słowa przykre, które posłów cum libera voce stawających ciężko aggravant honorem, a zatym i ich województwa, od których posłami laedunt, pisane w instrukcyjach i wydane z kancelaryjej JKMcI in posterum nie były.

Więc i instancyje od województw panom posłom in praeliminarario sejm do JKMcI zlecone że nie tylko effectum nie odniosły, ale i accessum nie miały liberum, że okazyją do zatrudnienia i rozerwania przeszłego sejm niemałą były, zlecamy tymże ichm. panom posłom, aby na terażniejszym sejmie też instancyją za jm. panem marszałkiem wielkim koronnym⁷⁸⁵ na ten czas do JKMcI P. n. m. wnieśli, aby respektując na wysokie w Ojczyźnie naszej merita tak wielkich antecesorów jego, jako samego własne w różnych okazyjach odważnie wyświadczone, z wrodzonej dobroci Pańskiej ad paternam clementiam condescendat, żeby zaś, strzeż Boże, Ojczyzna nasza incommodum jakiego (czegośmy niedawnych czasów w podobnych okazyjach doznali) nie poniosła.

Do tego iż z wydaniem tak częstych mandatów posłom i innym osobom metus opprimendae liberae vocis refertur ad omnes, tedy to singulariter committimus ichm panom posłom, aby gorącą prośbę i instancyją wnieśli do JKMcI, aby in posterum za inhibitacyją takowe nie wychodziły mandaty, a które są wydane, aby prosequowane nie były.

A ponieważ JKMcI P. n. m. w swej instrukcyjej primario obronę [k. 125v] i zapłatę wojsku promowować raczy, co żeśmy już w przeszłych artykułach

⁷⁸⁴ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 302.*

⁷⁸⁵ *Jerzy Lubomirski; rozestał on na sejmiki, w tym i na sejmik lubelski list datowany we Wrocławiu 30 I 1665 r., AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 193; druk: ASWK, t. III, s. 101–102 (z datą 5 II).*

dostatecznie opisali, które jako *in hoc puncto*, tak we wszystkich inszych materyjach reasumujemy i promowować panom posłom naszym zlecamy, *hac subiuncta et praecustodita declaratione*, aby żadne podatki od województw uchwalone i złożone już więcej do skarbu oddawane i odwożone nie były, z niemałym bowiem kosztem zawsze i zatrudnieniem Rzeczypospolitej to się działo, ale żeby województwa ad proportionem podatków do siebie ordynowanym chorągwiom płaciły, jako o tym szerzej są przeszłe artykuły opisane.

Przestrzegać i tego zleca województwo, ażeby listów żadnych na nowe zaciągi nikomu nie dawano, dosyć rozumiejąc na kwarcianym żołnierzu, który jeżeliby na jakową potrzebę Rzeczypospolitej suplementowania potrzebował, ten z łanowego żołnierza raczej, aniżeli z nowych zaciągów potrzebniejsze być województwo rozumie.

Najdują się już niektóre niedyskretne chorągwie w województwie naszym i innych bawiące się i znaczne szkody braci naszej przechodami swymi czyniące, przeto na takowych i innych konstytucyje de disciplina militari reasumować życzymy, a ci, którzy *grassantur*, aby byli *in exemplum ex nunc* podani.

Rejestra wojska w Ukrainie będącego aby pewne i prawdziwe podane województwom były, a wątpliwe poprzysiężone przy zapłacie przez ichm. panów pułkowników, rotmistrzów w każdej ćwierci likwidowane zostały, upomnieć się panowie posłowie będą powinni.

Ciż kalkulacyjej jm. pana podskarbiego⁷⁸⁶ dozór i onej do braci na sejmiki relacyjne przyniesienie, z których podatki u siebie miarkować i namówić snadniej może województwo, mają sobie zlecone.

Do następujących teraz i na potym popisów komisarzów z województw potrzebnych być rozumiemy, w czym do inszych jednak województw stosować się będą panowie posłowie.

Co zaś strony mennicy dalszej ordynacyjej JKMc proponować raczy, *reassumendo* [k. 126] przeszły artykuł, aby Tymph⁷⁸⁷ i jego *complices* o tak znaczną *expilacyją* i *collusycją* Rzeczypospolitej sądzeni byli, ichm. panowie posłowie gorąco instare powinni.

Dochodzą wiadomości województwa, jakoby na panach egzaktorach pogłównego *ex ratione* niewybranego otrzymane być miały kondemnaty od panów żołnierzów, czego że się byli nie podjęli, aby i od tych, jeżeli jakie są, kondemnat uwolnieni byli, upomnieć się mają ichm. panowie posłowie.

Do urzędów wiela się pokwapia z różnych województw obywatelów, a powinność zaś rzadko kto z urzędów uproszonych odprawuje, co się

⁷⁸⁶ Jan Kazimierz Krasiński.

⁷⁸⁷ Andrzej Tynff, *dzierżawca mennic koronnych*.

teraz jaśnie ukazało w płaceniu charitativi subsidii, zaczym pilną wnieść instancją, kto by nie uczynił tej dosyć powinności, aby tym samym urząd tracił et poenis subiaceat.

Petita wszystkie reasumujemy w pierwszych artykułach położone, mianowicie jm. pana wojewody sandomierskiego⁷⁸⁸, przydawszy w nim za panem Kochowiczem, pisarzem regimentowym pułku jm. pana wojewody, aby do klejnotu szlacheckiego równo z panem Barem przypuszczony był.

Prosimy i za ojcami augustianami, aby przywilej na łan Służczyński dany, in acta constitutionum inserowany i aprobowany był⁷⁸⁹.

Tę tedy zgodną naszą dawszy instrukcją ichm. panom posłom onych fide, honore et conscientia obligujemy, aby co będą widzieli Ojczyźnie salubre (znosząc się z inszymi województwy) promowali. A dla większego waloru jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do ksiąg grodzkich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, 21 dnia miesiąca lutego a. D. 1665. Adam na Drzewicy Drzewicki podsędek lubelski, marszałek koła rycerskiego.

2. List Barbary z Tarłów Lubomirskiej, żony Jerzego Lubomirskiego do sejmiku lubelskiego 19 lutego 1665⁷⁹⁰.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 193–194 – kopia.

[s. 193] Prześwietna ta złotej zawsze w Polsce wolności świątnica, zgromadzenia wm. miłościwych panów i braciej, każdemu utrapionemu ucieczką proszącemu nieodmowną zwykła bywać i jest zawsze pociechą, przy ciężkim (który jako wielki jest, lepiej każdy z wm. panów, niżeli ja piórem opisać, zrozumieć może) żalu, pokorną moją do wm. miłościwych panów wnoszę suplikę.

Wiadoma dobrze wm. miłościwym panom być musi sprawa małżonka i dobrodzieja mego, [s. 194] któremu wm. miłościwych panów pokornie upraszam, braterski swój chciejcie oświadczyć afekt, wolną audiencyją i łaskawe prośbom jego w pośrodek wm. miłościwych panów wniesionym⁷⁹¹ u siebie dawszy miejsce. Cokolwiek wm. miłościwi panowie utrapieniu mojemu darujecie, za nieustajnymi mymi z niedorosłymi dziadkami⁷⁹² do Majestatu Boskiego modłami, nieprzebrane łask swoich Bóg wszechmogący w najgorszych dniach (które niechaj zawsze od Ojczyzny tej i od

⁷⁸⁸ Jan „Sobiepan” Zamoyski.

⁷⁸⁹ Zob. Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 305.

⁷⁹⁰ Podobny list B. Lubomirska skierowała też do sejmiku opatowskiego, B. Kór., rkp. 316, s. 300.

⁷⁹¹ List J. Lubomirskiego z Wrocławia z 30 I 1665 r., AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 193; druk: ASWK, t. III, s. 101–102 (z datą 5 II).

⁷⁹² Z drugiego małżeństwa J. Lubomirskiego z Barbarą z Tarłów, wdową po J. A. Daniłowiczu, zawartego w 1654 r., przyszło na świat dwoje dzieci; syn Jerzy Dominik i córka Anna Krystyna.

każdego wm. panów oddalone będą) wybawicielem z obietnicy słów swoich zostawać będzie. Cokolwiek zaś niewinności małżonka i dobrodzieja mego i zasługą w Rzeczypospolitej domu tego uczynicie, nieumierająca potomność każdemu z wm. miłościwych panów nieśmiertelną wiecznej sławy za zachowanego spółobywatela swego nagradzać będzie koroną, a dziatki moje w dożywotniej zostawać usłudze będą.

Z którymi się natenczas łasce wm. miłościwych panów i każdemu z osobna oddaję. W Janowcu.

^a *Wm. panów i braciej cale życzliwa siostra i służa uniżona Barbara Lubomirska mp.^a*

^{a-a} *W rkp. brak; uzupełnienie z rkp. B. Kór. 316, s. 300.*

3. Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o sytuacji
w województwie lubelskim po sejmiku.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 240.

[s. 240] Z Lublina 6 maii 1665. Wojsko litewskie in confuso, bo hetman wielki litewski⁷⁹³ wydał do wszystkiego wojska listy, albo raczej uniwersały, aby się pod jego kupili regiment. Jakoż już defacto 16 chorągwi oderwało się z dywizyjy pana [Michała Kazimierza] Pacowej, i tam mieszanina straszna. Król JMć consiliariis nie bardzo afekt hoc certum. Litewski praktykuje Szwedów i posłał do Inflant, co tam certum erit. Pan [Jan] Sobieski za panią swoją⁷⁹⁴ jechał ku Zamościu, która fortiter negat powtórzenia stanu i w grodzie, gdy była dla uczynienia plenipotencyjy, tak się podpisała: vidua relicta consors. Książdz praesident⁷⁹⁵ jechał wprowadzać ją do Zamościa, i nasz przyszły senator jechał za nią, i bez mała Zamościa nie opętają. Goniec moskiewski jest, prosząc o pokój przyszedł, który w nie bardzo dobrym traktamencie, z czym będzie odprawiony nie omieszkam oznajmić. Król JMć w pole idzie, jeszcze non constat, gdzie zechce obozem stanąć, czyli pod Janowcem, gdzie już wszystkie posekwestrowano spichlerze, czyli pod Kraków, atoli pewniej pod Janowiec, który ufortyfikowano nienajgorzej, praesidium pewnie będzie w Lublinie, i już jest w drodze, a cale już nic z niego nie miało być. Urażony Pan przyjęciem listu pana [Jerzego] Lubomirskiego do Trybunału. Pana [Aleksandra Ludwika] Niezabitowskiego do wojska posłano asekurowawszy go tym, że na św. Jan [24 VI] albo pieniądze, albo starostwo nań odbiorą⁷⁹⁶.

⁷⁹³ *Paweł Jan Sapieha.*

⁷⁹⁴ *Maria Kazimiera d'Arquien, wcześniej żona zmarłego 3 IV 1665 r. Jana „Sobiepana” Zamoyckiego, wojewody sandomierskiego.*

⁷⁹⁵ *Jan Różycki, proboszcz gnieźnieński i opat mogiłnicki, prezydent Trybunału Koronnego.*

⁷⁹⁶ *O cesji starostwa lubelskiego na rzecz Niezabitowskiego zob. Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 52.*

CXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 14–15 września 1665 r.

1. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14–15 września 1665 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 91, k. 1137v–1139 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Franciszek Stoiński wojski krasnostawski, sędzia grodzki lubelski, marszałek sejmiku 16 IX 1665 r. [feria quarta post festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1665]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 310–311 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 539–541 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 264–266 – kopia.

[k. 1137v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik electionis iudicis deputati z województwa naszego zgromadzeni e gremio nostri concordibus votis jm. pana Władysława Stoińskiego za deputata i sędziego Trybunału przyszłego obraliśmy.

Przy którym konsensie naszym iż intervenerunt tak listy od JKMcI P. n. m.⁷⁹⁷ i inne, jako i privatae necessitates województwa naszego, które w tak ścisłym nequeunt expediri czasie, tedy has materias sub eodem valore sejmiku naszego pod aktem dzisiejszym (ile że nas i solennitas festi Exaltationis Sanctae Crucis, która się w kościele sejmikom zwykłym [k. 1138] odprawuje, excludit) do jutra limitujemy.

Zszedłszy się tedy ad locum publicis actibus solitum to zgodnie na terazniejszym sejmiku postanawiamy. Naprzód do JKMcI P. n. m. ichm. panów pana Stanisława na Drzewicy Drzewickiego stolnika i pana Pawła z Unieszowic Uniszowskiego podwojewodziego lubelskich, którzy by desideria województwa naszego tudzież i niektóre potrzeby status moderni Rzeczypospolitej naszej według instrukcyjej sobie danej JKMcI proponowali, uprosiliśmy.

Więc że interest nam zwłaszcza w tym domowym Ojczyzny zamieszczeniu wiedzieć, co za relacją ichm. panowie posłowie nasi od JKMcI przyniosą, a przy tym i w tym domowym Ojczyzny zamieszczeniu obmyślenie securitatis domesticae w województwie naszym bardzo potrzebne jest, tedy sobie sejmik relationis za niedziel trzy ab actu praesenti [6 X] sub vigore et robore moderni consessus składamy, na którym domesticam securitatem obmyślic mamy. Mając jednak oko na różne w Ojczyźnie motus et pericula, abyśmy i sami in eandem securitatem nostram gotowi byli, popis pro eodem tempore sejmiku naszego uchwalamy i postanawiamy, że in casu urgentis necessitatis Reipublicae z rozkazania JKMcI viritim nemine excepto z pocztami, przy tym i ex facultatibus z łańców piętnastu konnego stawiwszy, stawać powinni będziemy. Do czego i dobra królewskie

⁷⁹⁷ List Jana Kazimierza datowany w obozie pod Kaliszem 26 VIII 1665 r., zob. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 272–274; druk: ASWK, t. III, s. 111–112.

i duchowne obligantur. A jeżeliby ichm. panowie posłowie nasi na ten czas naznaczonego sejmiku przybyć nie mogli, tedy my na czas naznaczony zjechać się mamy. To przy tym zgodnie uchwalając, iż in casu omnium periculi i przed tym zjazdem naszym za obwieszczeniem i uniwersałami jm. pana podkomorzego lubelskiego lubo którego z ichm. urzędników powinniśmy na koń wsiadać i tam, gdzie potrzeba ukaże gromadzić się.

A iż czopowego przeszłego kontraktów w województwie a 1 octobris wychodzą, tedy na przyszłym sejmiku relationis, gwoli czemu też niemniej [k. 1138v] przyszły sejmik złożyliśmy, dalszy cursum i rząd postanowienia odkładamy. Jm. pan [Krzysztof] Milanowski miecznik i poborca nasz lubelski powinien będzie na sejmik przyszły relationis resztę z rachunkami przychodzącą i dekretami do zapłaty nakazaną wnieść, a in quantum by nie wniósł, tedy już executionis subesse ma bez wszelkich respektów. Na który czas i wszyscy inni, którzykolwiek mają pieniądze województwa przy sobie, wnieść one powinni będą.

Mając wzgląd na zasługi nieboszczyka jm. pana Mikołaja Grabiego, brata i poborcę pogłównego w województwie naszym, pozostałej małżonce⁷⁹⁸, która dla tej zasługi naszej i od majątności męża swego odpadła, zł 3000 u jm. pana Zaporskiego skarbnika lubelskiego z pieniędzy in depositum fidele konkordowanych naznaczamy, która suma ad fata jejmci służyć ma, post fata vero synowi jm. pana Grabiego należyć będzie⁷⁹⁹.

Jm. pana Pawła Szornela cześnika sanockiego, także egzaktora subsidii charitativi pretensyje ad pleniorum concursum braciej sejmiku drugiego odkładamy i exaequo kontentować deklarujemy.

Więc że ichm. duchowni non expectata decisione iudicii saecularis competenti obywatelów województwa naszego pociągają ad iudicium spirituale, ekskomunikują, po kościołach publikują, upraszamy jm. pana marszałka naszego, aby list do jm. księdza biskupa krakowskiego⁸⁰⁰ napisać raczył upraszając, aby zakazał takich pozwów z kancelaryjej swej wydawać, i wydane rewokować i ekskomuniki kasować kazał, gdyż ichmć irremissibilem in iudiciis saecularibus dojdą iustitiam et satisfactionem, ile gdy województwo sędzi się.

A iż ziemia łukowska ma z prawa alternatę, z której jako teraz deputat lubelski stanął, tak i na potym aby taż alternata in suo vigore zostawała, praesenti laudo deklarujemy.

Instancją jm. pana Borzęckiego towarzysza chorągwi jm. pana starościca lubelskiego [k. 1139] na przyszły sejmik odkładamy.

⁷⁹⁸ Krystyna z Kazanowskich Grabina.

⁷⁹⁹ Adam Grabia.

⁸⁰⁰ Andrzej Trzebicki.

Które to zgodne postanowienie nasze jm. panu marszałkowi koła natenczas naszego podpisać i do akt grodzkich podać zlecieliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmikom naszym zwyczajnym, dnia 15 miesiąca września r. P. 1665. Franciszek z Stojszyna Stoiński wojski krasnostawski, sędzia grodzki lubelski, marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego.

2. *Anonimowy (Jerzego Szornela?) list do NN (Jana Aleksandra Tarły wojewody lubelskiego?) informujący o sejmiku lubelskim z 15 września 1665 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 271–272 – kopia.

[s. 271] Za przyslaną^a dziękujemy informacją^a a wzajemnie sobie compati-mur in tali calamitate nostra. Mieliśmy na sejmiku list królewski żale swoje i urazy opowiadający, a przytym Bogiem oświadczający się, iż zdrowie i krew swoją dać za całość i uspokojenie Ojczyzny życzy i jako największą ochronę dobrom naszym obtestatur. Mieliśmy także posła od wojska związkowego z listem i instrukcją, tenże i list od jm. pana [Jerzego] Lubomirskiego przywiózł, wywierzają się, o przyczynę do Pana prosząc i o zapłatę.

Obraliśmy deputata pana Władysława Stoińskiego, zaszyły były od pana starosty łukowskiego⁸⁰¹ i od pana Wilczewskiego protestacyje, że nie ma posesyjej, tylko arendę w Kocku, ale się to uspokoiło perswazjami naszymi.

Do Króla posłów wysyłamy pana stolnika i pana podwojewodzkiego lubelskich, prosząc o uspokojenie Ojczyzny i o klemencyją JKMci [Jerzemu] Lubomirskiemu i o ochronę spustoszonych dóbr naszych i o niezaciąganie obcych narodów do Polski na wojnę, a swoją gotowość ofiarujemy. O approbationem prosimy laudi nostri i sejmiku za trzy niedziele obecnego, na którym popisać się mamy z naszą gotowością securitatis nostrae prospiciendae, na którą in casum aliquam stawać viritim i z 15 łanów konnego uchwaliliśmy. Mianowany sejmik podczas roków przypadnie, na który daj Boże w dobrym zdrowiu wm. nm. pana prosimy.

Jako zawsze gratulatur sobie każdy województwa naszego consessus, gdy [s. 272] wysokie i godne in sententiando wm. nm. pana complectebatur vota, zacnego i emeritissimi in Republica civis, także terazniejsze zgromadne braterskie koło tej desideriorum suorum nie odebrało kontentecyi fatorum in clementiam incusando, prędko na potrzebną całą Ojczyźnie życzy sobie patrzeć wm. nm. pana zdrowia integritatem. A że occurrentes materie pomieścić się na sejmiku electionis deputata nie mogły, statit ex decisione consessus braci, że inny ab actu terazniejszego odprawionego we trzy niedziele, to jest pro die 5 octobris, wysławszy e gremio sui ichm. panów posłów do Króla JMci umówili relationis sejmik, gdzie

⁸⁰¹ Kazimierz Widlica Domaszewski.

ichm. panowie posłowie upraszać będą, aby i umówiony łaską swą Pańską legitymował braterski consensus, et ex optata nostra, które do Majestatu jego przez ichm. posłów naszych, nie wiemy, akceptował desideria. Interest tedy upraszać nam wm. miłościwego pana jako primatem na ten czas województwa naszego⁸⁰², abyś naznaczonemu chciał adesse czasowi, et pro solita prudentia et dexteritate obviantibus całej Ojczyźnie, ale i województwu naszemu mederi malis. Którego ochotnie oczekiwając, braterskiemu oddajemy się afektowi.

^{a-a} W rękopisie przekreślone.

3. Instrukcja posłom od sejmiku do króla Jana Kazimierza.

Rkp. 1. B. Racz., rkp. 375, s. 422–423 – kopia; **Rkp. 2.** AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 279 – kopia.

[s. 422] Instrukcja ichm. panom Stanisławowi na Drzewicy Drzewickiemu stolnikowi, Pawłowi z Uniszowic Uniszowskiemu podwojewódzkiemu lubelskiemu z sejmiku electionis województwa lubelskiego do JKMci posłom in vim literarum Sacrae Regiae Maiestatis na tenże sejmik electionis przysłanych e medio consessus nostri deputowanym.

Ichm. panowie posłowie nasi wprzód uniżone, wierne i życzliwe poddaństwo nasze JKMci P. n. m. declarabunt et cum ea, qua par est submissione przy kondolencyjey za wszelkie dla uspokojenia Ojczyzny i Rzeczypospolitej tak ukraińnych, jako i innych trudów i codziennego circa curam boni publici pieczołowania podjęcie podziękują, dobroci Boskiej prosząc, aby wszelkie intencyje JKMci ku dobru i uspokojeniu Ojczyzny porabiać i szczęśliwie dirigere raczył.

Upraszać przy tym JKMci ichm. panowie posłowie nasi będą, aby JKMć P. n. m. mając wzgląd na wielkie nie tylko dawniejszych czasów, ale i teraz świeżo od przechodzących koronnych i litewskich wojsk spustoszenie województwa naszego, pańskie i ojcowskie pokazał baczenie, a od przechodów i wszelkiej agrawacyjey żołnierskich uwolnił, wracające się wojsko litewskie innym traktem obróciwszy. Uniżenie i o to prosić będą, aby na żadne zaciągi i werbunek listy przypowiednie nie wychodziły ani lud cudzoziemski intra viscera Regni poprowadzony był, deklarując się z tym, że przy dostojęństwie JKMci P. n. za rozkazaniem JKMci i potrzebą Rzeczypospolitej osobami i piersiami swymi stawać województwo gotowe.

A że in hoc Reipublicae turbine i tak wielkich Rzeczypospolitej potrzebach najzdrowszy sposób województwo baczy uspokojenia motuum domowych, gdy nam miłościwą i ojcowską łaskę JKMć pokaże a sejm jako najprędzej złożyć raczy, upadną nisko do nóg Majestatu JKMci ichm.

⁸⁰² Chodzi zapewne o Jana Aleksandra Tarłę, wojewodę lubelskiego.

panowie posłowie i prosić będą, aby tego, które najskuteczniejsze pacificandae Reipublicae jest remedium denegare nam nie raczył, a jako najprędzej być może sejm acceleret.

Luboć wie województwo nasze, iż bolesne serce JKMci być musi, że w tym domowym zamieszanu JKMć dostojęństwo swej osoby królewskiej na uspokojenie i uśmierzenie jego poniósł, żeby jednak do większego in rem gravi Reipublicae casu nie przyszło (strzeż Boże pomieszania), śmie upraszać [s. 423] pokornie JKMć przez ichm. panów posłów, aby ea innata clementia sua et per amorum Patriae zabiegając dalszemu onej spustoszeniu i ubogich ludzi uciszeniu jm. pana [Jerzego] Lubomirskiego do łaski swej przypuścił Pańskiej.

Uniżoną przy tym instancją swoją wniosą ichm. panowie posłowie, aby JKMć P. n. m. i na krwawe zasługi wojska dawnego zaciągu bracią naszą pamiętając, a onych na usługę dalszą Rzeczypospolitej przeciwko nieprzyjacielowi zachowując, do klemencyjnej i łaski swej Pańskiej przyjąwszy, należyte krwawych zasług stipendia obmyślić raczył.

Które to desideria nasze ichm. panowie posłowie JKMci fusius exponent et adimplevi ea voto consessus braci curabunt.

Dan ut supra [15 IX 1665].

4. *Odpowiedź z kancelarii królewskiej na poselstwo od sejmiku lubelskiego dana 4 października 1665 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 280–282 – kopia.

[s. 280] Respons na instrukcją ur. Stanisławowi Drzewickiemu stolnikowi, Pawłowi Unieszowskiemu podwojewodziemu lubelskim, posłom województwa lubelskiego anni 1665 przysłanym, wydany z kancelaryjnej JKMci w Rawie dnia 3 października 1665.

Cóż może bardziej i skuteczniej pracowitym pro bono publico pieczołowaniu serenare serce JKMci P. n. m. jako uznana po wiernych poddanych prac, kosztów i odwag stan królewski pomijających gratitudo nuncupata za drowie i dostojęństwo JKMci vota i apprecatio szczęśliwych a z dobrem całej Rzeczypospolitej złożonych JKMci sukcesów. Akceptuje JKMć wzajemną wdzięcznością tę życzliwość civium suorum województwa lubelskiego obywatelów, którą przez ur. posłów swych donoszą JKMci i reciproce ojcowskie swoje na to województwo hojne wlewa błogosławieństwo.

Ciężko ubolewać JKMć P. n. m. musi, który się w tej urodziwszy Ojczyźnie, a i w królewskim polskiego tronu swego enutritus domu napatrzył się na świątobliwych antecessorów swoich najjaśniejszych królów, pana ojca i brata swego własnym okiem swoim, głębokiej ma laetitiei i tranquillitatem triumphalnego panowania ich. Sam zaś JKMć P. n. m. jako skoro od wolnych narodów wzięty tej Rzeczypospolitej gubernacula

przyjął, same zaraz pierwociny panowania swego zaprawił wyratowaniu ex faucibus wynurzzonej z państw swoich ukraińnych hydry quassatum Reipublicae partem. Qua cura et labore sami obywatele województwa lubelskiego nie tylko spectatores, ale i cooperatores tego są i byli, czuwali na to, quod vicini tot imienia polskiego haereditarii hostes a upatrzysz pogodę rzucili się na viscera Regni pro divisam licznych narodów colluven jednym oraz impetem chcąc in barathro calamitatum pogrążając imię narodu naszego falsam et sauciam i acz ledwie nie pod sercem utajone spiritus vitales celantem chcąc in gulare Rempublicam, jako cum stupore świata auspiciis JKMci P. n. m. redintegrata i prawie relevata została, czujemy wszyscy, którzy jeszcze tu w niej vivimus et summus, co i województwo lubelskie do woli baczyć musi. Nie była jednak żadna JKMci P. n. m. tak ciężka i żalosna Rzeczypospolitej crisis, nie przerażała żadna tak gorzka serca Pańskiego amaritudo, jako ten terażniejszy fecit miłej Ojczyzny [s. 281] raz enecat lavigena niewinnego pospólstwa, kiedy ta broń, która piissimis intentionibus JKMci P. n. m. pro gloria crucis et servandorum civium Coronae do boku Pańskiego swego przypasał inauditum za świątobliwych przodków swych exemplo na obronę własnej swej od wolnego narodu ukoronowanej głowy obrać musi.

Nieogarnionych jednak zastępów Majestatowi (któremu swój debet) JKMć tę krzywdę swoją oddawszy temperować łaskawie raczy te, którą zawsze mógłby iure vibrare in rebellem vindictam cruciat nim skrytej tym okrutniej serce swe Pańskie żalem obewrzałe proponderat amore populorum necessitatem ultionis włożoną sobie ab amplitudine wokacyj swojej uprzedzi desideria województwa lubelskiego demittit ex rigore iustitiae armorum suorum, daje to w moc tak gromadnemu z najwielebniejszym w Bogu tej Rzeczypospolitej prymasem przy boku swym będącemu senatowi. Ale że wysforowana in omne nefas cudzych interesów prywatna promocyja tę dobroć JKMci spernit i onej acceptare nie chce, rozwiązać się z tak szkodliwego Rzeczypospolitej związku nie myśli, wolą pryncypała swego, który będąc iure victus omnia secum perire rad by w tej Ojczyźnie widział, ma pro ratione animi obstinati pod tym zaś obuchem Rzeczypospolitą trzymać, nec decet nec licet Najjaśniejszemu JKMci Majestatowi ani ius tam nefando crimini dare. Oświadcza się JKMć P. n. m. przed tym samym, którego vicaria potestate tron ziemski zasiada na ziemi i wszystką Rzeczypospolitą, a osobliwie obywatelami województwa lubelskiego, że jeżeli pervicatia convicti nie upamięta się i nie przestanie dila-cerare wnętrzości tej Rzeczypospolitej, JKMć honoru swego Pańskiego salva Majestate odbieżeć nie może, impune deptać województwa hostili gressu nieprzyjacielowi temu nie dopuści a defendisime idąc w trop za nim póty chodzić musi, póki go albo extra fines nie wyprze, albo Boga

vindicem rozboju Ojczyzny wzięwszy na pomoc regia dextera hardości jego nie skróci.

Wie dobrze JKMc P. n. m. jako necessitates Reipublicae urgent złożenia sejmju jako najprędszego, ale że te sejmy per praevaricationem privatorum ingenti tylko dispendio czasu i kosztów, a też sennych Pańskich nocy, już to po dwakroć sine fructu et bono eventu złożone, rozerwane bywają, których rozerwania województwa najpierwsze najdą między sobą przyczynę, upatruje to JKMc P. n. m. przezornym okiem swoim, iż wprzód ab intra pacare Rempublicam et ferocientes na tę spólną matkę privignorum genios pokojem wewnętrznym curare trzeba i swowolny uspokoić Związek, bo pod związkiem sejmować byłoby to prostituere powagę sejmju licentiae związkowych, et in casum daje Reimpublicam, jako tego każdy doznał przed [s. 282] kilką lat, co za pociecha była Rzeczypospolitej pod Związkiem sejmowania, tam dopiero unanimi concordia bezpiecznie będą mogli ordines Regni in commune consulere. Co aby się jako najprędzej stało dies et noctes na to JKMc indefesso studio ojcowsko impondere raczy. A gdy w tym Niebo pobłogosławi pios labores JKMc, niemieszkanie JKMc sejm walny sześciedzielny stanom tej Rzeczypospolitej złożyć obiecuje.

Strony przechodów wojska W. Ks. Litewskiego przez województwo lubelskie jako JKMc jako najprościejszym traktem wojskom swym na termin ordynansom wodzom naznaczony zawsze zwykły kazać chodzić, tak casus to przypisać trzeba, jeżeli przez które województwo trakt wojska przypadnie, trudno JKMc jednego województwa ochraniać, a drugie na zniszczenie pokazać ma. Obwiabit jednak JKMc uniwersałami swemi do pomienionego wojska W. Ks. Litewskiego⁸⁰³, żeby się w ciągnienu, gdziekolwiek mu się per rationem belli obracać przyjdzie, jako najskromniej zachowało.

O chorągwiach chodzących po województwach żadnych JKMc nie wie i jeżeli by jakie były, za swawolne rozumie.

⁸⁰³ W rękopisie AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 282–283 znajduje się kopia wręczonego postom ochronnego województwu lubelskiemu uniwersału królewskiego skierowanego do wojska litewskiego. *M.in.*: Lubo nie wątpimy, że wierności wasze czyniąc dosyć ordynansom od nas sobie danym jako najskromniej w ciągnienu na konsystencyje sobie naznaczone z ludźmi ubogimi postępować a nade wszystko indemnitatej dóbr ziemskich szlacheckich ex natura sui żadnym ciężarom żołnierskim nie podlegających postrzegać będziecie. Że jednak doszła nas prośba od wielm.ch i urodzonych obywatelów województwa lubelskiego, abyśmy omni meliori modo indemnitatej dóbr ich consulere chcieli, przeto do pomienionej prośby łaskawie się skłoniwszy żądamy i mieć chcemy, abyście ciągnienu, noclegami, pokarmami nie tylko dóbr dziedzicznych szlacheckich, ale i naszych królewskich w województwie lubelskim leżących nie aggrawowali, zostając na konsystencyjach sobie excludowanych i tam wedle ordynansów naszych sprawując się, uchodząc oraz poenas w artykułach wojskowych opisanych, które in excessivos et contravenientes woli naszej surowo extendować rozkazujemy. Na co dla lepszej wagi pieczęć W. Ks. Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Rawie, dnia 3 miesiąca octobra r. P. MDCLXV.

Tych chorągwi, o które województwo lubelskie instat, żeby zwinione były paccata Republica, to wszystko JKMc uczyni. I o ludziach cudzoziemskich w państwach swych żadnych nie wie, wyjąwszy tych, których ur. Lubomirski in viscera Regni wprowadził.

Tak tedy in desiderii województwa lubelskiego przez ur. posłów sobie doniesionych obywatelów tamecznych ojcowsko ukontentowawszy zleca i pomienionym ur. posłom JKMc P. n. m. radzi, żeby ten respons JKMc, ażeby tym prędzej mógł przyjść ad notitiam wszystkich, do grodów województwa lubelskiego jako najprędzej podali i publikować kazali.

5. *List Jerzego Lubomirskiego do sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1665 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 274–275 – kopia.

[s. 274] Przez wszystek żywot mój jako meritorium na łaskę JKMc P. m. i całej Rzeczypospolitej, tak i terazniejszego niewinności swojej przyciśnienia jesteście mi wmc mm. panowie [s. 275] sami testes, bo w oczach wmc miłościwych panów et de utriusque proposse meo merebatur i takowe sine exemplo infortunium wystawiło we mnie ruinae spectaculum. Więc jakom raz przedsięwziął in eo casu meo i zepsowania łaski JKMc P. m. fraternis wmc miłościwych panów sublevari suffragiis, któreście mi sami raczyli do siebie wezwanemu skutecznie offerre, tak są łaski wmc miłościwych panów fretus obietnicą i teraz z uniżoną recurro prośbą chciejcie mnie, brata i sługę swego, podźwignąć i sistere JKMc niezasłużoną na mię inclementiam. A że mi to Król JMć ma pro crimine, zem się udał do wojska, dość dilucide wmc miłościwym panom wywiodłem przyczyny, które mnie o to dla świadectwa dania, jeśli jest reus obiectorum, przymusiły refugium. Wszak że do braci, nie do Moskwy, Kozaków, Tatarów ani żadnych nieprzyjaciół refugi i act mój uniżoności z wojskiem wszystek jest w oczach wmc miłościwych panów nie inszego casu, tylko pozyskania łaski JKMc, w której iterato proszę raczcie wmc miłościwi panowie dignitato instantiarum suarum wystawić mnie, który toto voto chce być obowiązanym do dożywotnich wmc panów usług. Powolne zatym usługi moje oddawam łasce wmc miłościwych panów.

W obozie pod Będzinem, die 17 septembris 1665⁸⁰⁴.

6. *Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 15 września 1665
na list Jerzego Lubomirskiego do sejmiku.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 283 – kopia.

[s. 283] Respons na list jm. pana marszałka dawszy mu tytuł od województwa lubelskiego.

⁸⁰⁴ *Datacja listu Jerzego Lubomirskiego błędna (błąd zapewne przy kopiowaniu), bowiem inną ręką [Jerzego Szornela?] dopisane, iż list przysłany był na sejmik electionis deputata. Zob. też wyżej list Szornela, nr 2.*

Zwyczajna to, że gdzie braterski kredensuje affect, tam każdy czego sobie życzy dokazać może. Doznawało tego województwo nasze, że wm. miłościwy pan nie inaczej quaque przychodziły in medium braci desideria, tylko z osobliwą do braterskich affectów konkurencją, jako tedy zawsze chętnie ekscipowane były, tak medella dolorum sercu wm. pana quo poterat curabatur modo i nie zagasła też w sercach naszych desideriorum wm. miłościwego pana cura i powinna (jeżeli bliźniego) a daleko więcej godnego zgodnych i w nieśmiertelnej żyjących przodków wielkiego ex propriis nonnullis człeka condolentia, którzy tantum z życzliwych affectów naszych mederi zechcemy, quantum sprawiedliwość święta, samego wm. pana submisya i nas poddanych u Pana valebit prośba i instantia. Co ichm. panów posłów naszych zleciwszy dexteritati, sami siebie braterskiemu oddajemy wm. miłościwego pana affectowi.

7. Instrukcja posłowi od wojska do sejmiku lubelskiego 15 września 1665 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 278–279 – kopia.

[s. 278] Instrukcja wojsk JKMci do województwa lubelskiego na sejmik electionis ichm. panów deputatów [1665] koła rycerskiego posłowi naszemu jm. panu Mikołajowi Sistrzewitowskiemu, towarzyszowi roty pancerniej wielm. jm. pana oboźnego koronnego⁸⁰⁵ dana.

Przy wyświadczeniu zwykłego od wojska pokłonu jm. pan poseł wspinałego congratulabitur congressu ichm. miłościwym panom, apprecabitur przy tym ex voto wojska, aby te wszystkie munera et officia, które dla sprawiedliwości coalverunt ichm., aspirant bono publico et integritati Ojczyzny.

Wywiedzie to evidentissimis rationibus na samych, że ichm. probatis documentis oppressionem libertatum invidam malevolentiam, pod którą jednego przycisnąwszy senatora i wodza naszego chcą mieć per potentiam comparatam w rękę Rempublicam i meditatam onej już intimant ruinam, et status subversionum zatłumiając wolne głosy i zgodne de bono publico rady et liberam ultime ultione zagaszając sensum, dla czego 2 sejmy sine solatio Rzeczypospolitej i uspokojenia rwać się musiały.

Oświadczy wojska wszystkiego ex ea indole nobilitatis et filiali pater-narum legum debito et libertatum vindicatione curam et studium, gdy od tak wielu lat dla zachowania całości Rzeczypospolitej z różnymi i silnymi nieprzyjaciółami aperto Marte odważnymi piersiami swemi reducem JKMci P. n. m. i miłej Ojczyźnie oddawszy tranquillitatem i ex visceribus Regni osiadłego już wyparłszy nieprzyjaciela i pogranicznych się zadnieprskich i ukraińskich dobrze zmocnionych nie wzdrygało niebezpieczeństw, gdzie ipso spectante principe swego nie szanowało dla dostojęstwa Pańskiego

⁸⁰⁵ Samuel Leszczyński, starosta łucki.

zdrowia, odbierając niezwyčajnymi narodom i rycerstwu polskiemu z potężnych rąk chłopskich dobrze zarmowane szturmami fortece i sine respirio zimy i lata omnibus non parcendo caeli iniuriis dwuletne polne przy dyrekcyjey wodzów swoich odbierały triumfy i pod nogi Majestatu Pańskiego z zaszczytem Rzeczypospolitej podrzucali trophea. Nagradza się wojsku ta szczyra ku Ojczyźnie i krwawa synowska miłość i odwaga zdrowia przeciwną malevolorum saevitie płacą, powinne i należyte za krew szlachecką naszą i rycerskie czyny dla Majestatu Pańskiego stipendia nowo zaciężnymi na krew i zdrowia nasze ludźmi W. Ks. Litewskiego i niektórych znamionych chorągwi koronnych samemiż naszymi pieniędzmi i zasługami dawnymi i doświadczonymi nieprzyjaciołami. Co wszystko jm. pan poseł opowie, gdyż horret natura takich pioru concredować zawziętości. Jeżeli tedy ta ichm. miłościwych panów jako custodes et consules paternorum larium iurium et libertatum obvia nam et praemeditata na samym trakcie nie wzruszy hostilitas i ten na przyrodzony na nas, swoją bracią następ, mogą sobie ichmć nie bardzo dobrze swojej ominare fortunie, gdyż pod pretekstem armowania się na nas i tej, strzeż Boże, którą mają na zgubę naszą jako armatos cives wykonanej intencyjey wszystko ichmci ostatniego szwanku czekać musi ex otium i gotowa ruina.

Dla uspokojenia prędszego, którego sobie malevoli nie życzą, upraszac będą ichm. panowie posłowie od wojska ichm. miłościwych panów o gorącą do JKMci interpositią na złożenie prędkiego sejmu, na którym mogłaby tantorum malorum et vastitatum requisita być ratia causas et personae i Rzeczypospolitej traktowania integritas już nadślabiała, co najprędszemu [s. 279] ichm. nm. panów recomendabunt studio.

Wniosą przy tym i przypomnią jw. jm. pana marszałka koronnego, hetmana polnego⁸⁰⁶ do JKMci przez ichm. panów instancją, aby ex re niewinności et ex actu uniżoności, pokory i provolucyi tak wiele razy do nóg JKMci, jakimi i same zagniewane nieba ubłagane bywają, do restytucyjey honorów przywrócony był, którego imieniem wojska niewinności testes będzie jm. pan poseł, i dla tej coniunctum z jmci elucidabit rationem et causas nexus, gdyż w osobie jmci cale Rzeczpospolita i wojsko wielką ponosi opresyją.

A in quantum by wojsku ichmć dopomóc nie chcieli et publicam porzucili curam, oświadczy się jm. pan poseł przed Niebem i światem, że wojsko ad studiosissimo dla konserwacyjey tej Ojczyzny i praw ojczystrych desistendo zelo, privatum intendet consilium i desperatissima adinvenire zechce media, reliquam industriae et dexteritati jm. pana posła committimus.

⁸⁰⁶ Jerzy Sebastian Lubomirski.

[s. 276] Jako wszelkim wm. nm. panom życzymy jako najskuteczniejszego spólnych rad uspokojenia Ojczyzny sukcesu, tak i terażniejszy wm. nm. panów congres aby Pan Bóg błogosławił, jako najzdrowszymi bono publico aspirował consiliis unice, winszujemy.

Nie tajne rozumiemy są wm. miłościwym panom rationes wejścia naszego w Związek, bośmy je i traktatem naszym elucidowali i otwartymi do wm. nm. panów listami dość abunde explicavimus, metuendo jednak aby vitio temporum te nasze listowne do wm. nm. panów z tymi, które nas premunt żalami i ukrzywdzeniami non supremerentur recursus brevibus in eo congressu wm. nm. panów iterare zdało się nam, abyście wm. panowie pleniorem praetensionum naszych odnieśli notitiam, łaskawym assistere chcieli baczeniem, afektem i promocyją prac i odwag naszych, żadnej nie przynosimy wm. nm. panom żaloby, bo tej jeszcze nie przestały hostili medere sanguine. Sam JKMć P. n. m. żywym ich był spectatorem, wyświadczą niezamarszczonym czołem, ani taediosam do wczasów continuationem rycerstwa ochotę dla przyniesienia ze krwi swojej pożądane almae pacis fructu Ojczyźnie i ichm. panowie wodzowie. Ale cóż, kiedy te krwawe wojska pro Patriae sudores samego nieraz dobijając się już tranquillitatis portu zapamiętałą oziębione niewdzięcznością nulli Ojczyzny (inui do jej szczęśliwości fato) zwykły caedere solamini. O samą Ukrainę jak wiele razy iterata dispendia kosztów Rzeczypospolitej, krwi szlacheckiej profusionum ab ipso limine affulgentis post tot naufragia wracały malatae. I teraz tylko tego nie dostawało po dwuletnich bezodtchnienia pracach, aby i Ojczyzna z zaszczytu wiernych i odważnych synów swoich piersi optatam odbierała tranquillitatem, i żołnierz emeritis ukontentowany stipendiis i tymi w swoich sparty ruinach, dalszej usłudze Rzeczypospolitej swoją sposobiał niewygasłą ochotę, którą pro voto nostro, gdy się przysługiwać dalej usiłujemy, lubo jeszcze przeszłego wołoskich szelągów w zapłacie narzucenia amaram niesiemy memoriam na rycerskie dzieła. Zwodzi nas z pola przecięta cale nadzieja wdzięczności i posiłkowania w prosekucyjej czynów wojennych, ta, w której żeśmy zastali Rzeczpospolitą konfuzyja, kiedy miasto obmyślenia nam zasłużonej zapłaty civilia wskrzesiły się odia i ad promovenda ich nowe emanarunt zaciągi, kiedy sub praetextu eorum armorum na zgubę wolności szlacheckich tanto praetio sanguinis przodków naszych nam zostawionych wyniknęły subvensionis status mollimina, kiedy prywatne kontrybucyje zapomnianymi na nasze in hostico dość z wielkim zniszczeniem desudationes respectem na nowego erygowanego żołnierza konskrypcyją, kiedy dwa

sejmy rozerwane omnem spem ukontentowania naszego praeciderunt, kiedy bezprzykładna jw. jm. pana marszałka, wielkiego wodza naszego⁸⁰⁷ najmniejszym aktem w obiekcyjach o przeszły Związek nasz niewinnego senatora, tak dobrze JKMci i Rzeczypospolitej z siebie i z przodków swoich zasłużonego przycisnęła opresyja, która już widomie i na samych wm. nm. panach redundat. A przez tę niewinnego opresyją amnistia fide publica nam dana violata. Ta tedy przed Bogiem i światem oczywista krzywda nasza wewnętrzna nieżycziwych [s. 277] synów tej Ojczyzny impietas, i nie dopiero meditata (którą teraz w ruinie wodza naszego practicanti) libertatibus Patriae subversio przymusiła nas wnieść w Związek, abyśmy mogli wespół z wm. nm. panami et publicas dochodzić iniurias, et conservationi integritatis publicae ad occasum nachylonej subvenire. Do czego jakośmy wm. nm. panów uniżonymi zagrzewali prośbami, tak i teraz uniżenie upraszamy, abyście wm. nm. panowie tę żarliwość naszą pro defendenda publicae libertate susceptam raczyli mieć in tempore w baczeniu jm. pana marszałka wielkiego koronnego, jako zaszły na dwóch sejmach protestacje, przy tak wielu interpozycjach wm. nm. panów suffraganti niewinności, tak i nam jako szlachcie i chrześcijanom nie godziło się, tylko też imci evincere niewinność, i że iniuriosissime cierpi o przeszły Związek takimi, jakie nam przed Bogiem expedit wystawić, puras conscientiis dajemy jmci non praevariatum testimonium, pewni będąc, że wm. nm. panowie jakoście z braterskiej innocentiae jmci compassi, poważną swoją do nóg JKMci raczyli adesse interpozycją, tak i teraz zechcecie continuare to dignitatis suae suffragium i tak jmci iniuriam, jako i nasze krwawe zarobki in compendio afektu swego zmieściwszy, propter bonum publicum pacis sublevare raczyli.

A nade wszystko per eundem communis Patriae amorem et quidquid sacrum est in ea przez one dzieła przodków wm. nm. panów, którzy tę Rzeczpospolitą in eo constituerunt statu wm. nm. panów upraszamy, raczcie wcześniej przedsięwziąć curam libertatum (w których abyśmy żyli tot pericula subiicimus) a spólnym z wojskiem invando succursum nostrum dla samychże wm. nm. panów i za ich skargami, wzywaniem, perswazyjami suscepto dopomogli nexu. Macie wm. nm. panowie czas i eo congressu, któregoście dotąd po sejmach mieć nie mogli, deliberandi de conservatione status, a żeście wm. nm. panowie per metum snadź oppressionis et insecutionem zaraz na się ultionis nie mogli przyjsć ad congregiendum, a to do tego czasu wojsko perseverat in desiderio unanimatis z wm. nm. panami. Bo jeżeli wm. nm. panowie tę żarliwość wojska, którą praeerunt exemplo pro concervatione praw i swobód assistentem offerimus, póki

⁸⁰⁷ Jerzy Sebastian Lubomirski.

czas i sposobów staje ratowania opuścić wojsko deferetis concurrere jako potissima pars Regni et fundamentum status ad conservationem Patriae z nami nie zechcecie, protestujemy się przed Bogiem i w m. n. m. panami, że in nobis vel voluisse sat est, et faciendo quod potuimus legem adimplevim recenti obstitimus periculo. Jeśli w m. n. m. panowie publicam porzucicie curam, pewnie i wojsko musi deponere eandem omnibus vel mirantibus, vel dormientibus, vel frigide deliberantibus, a raczej privatum sui intendere consilium. Co jeżeli by mogło sine praeiudicio Reipublicae, a nie raczej z ostatnią samych w m. n. m. panów zgubą i nieodżałowanym wolności szwankiem permittimus iudicio samychże w m. n. m. panów. Nic jednak nie wątpimy ani desperamus (bo o całość idzie Ojczyzny), że in filo jej zawieszona integritas populi inaestimabilis cruor et sudor, czy ich same Niebiosa przebijające vastitas co raz profundior subsequens (co wszystko prywatna dopięcia swojego na niewinnych a oraz w tym odmęcie ulewania totius Patriae causat zawziętość) movebit w m. n. m. panów i wzbudzi staropolską do dźwignienia Matki swojej ochotę, a takowe wynajdziecie media, które by nas o nadziei i skutku w m. n. m. panów próśb naszych pomyślnie resolvere jako najprędzej mogły, na co oczekiwając votis et desideriiis taediossimis, powolne usługi [s. 278] nasze oddawamy w łaskę w m. n. m. panów.

W obozie pod Będzinem. Adam Ostrzycki marszałek koła rycerskiego wojska JKMci i Rzeczypospolitej koronnej.

9. Odpowiedź sejmiku lubelskiego 15 września 1665 r. na poselstwo od wojska.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 283 – kopia.

[s. 283] Dobrze to jakikolwiek dolegliwości remedium levaminis braci do braterskich uczynić recurs afektów, dobra consolationis speransa przed tymi swoje exponere niesmaki, do których bona malaque tej Ojczyzny przyrodzonym należą prawem. Chwali to i w m. n. m. braci województwo nasze, że alias co serce w m. n. m. panów angere musi, braterskimi leczyć chciecie afektami. Compatitur huic rerum vicissitudini, że odważne w m. n. m. panów merita bez folgi prace godnych krwawych sudorum nie odbierają consolacyjnej. Compatitur jako bracia, że za przelaną pro bono publico Ojczyzny krew nie znajdujecie rekompensy, że okurzone marsowym prochem czoła powinny nie ocieracie gratitudine. Compatitur i temu, że nadwerężone przy dostojęństwie Pańskim w m. n. m. panów fortuny i substancyje z należącego subsidium nie odbierają żołdu, a oraz przy kompasyjnej wysłanym do Króla JMci P. n. m. posła braterskimi praeciipiunt afektami, aby in eo labore, jako by braci i wszelkie kochających Ojczyznę synom fatygi przy klemencyjnej szczodroblaiva kontentowała ręka Pańska i do dalszego swą szczodroblaivością Pańskiego zdrowia spasabiła zaszczytu. Demandavit

i to województwo nasze ichm. panów posłów, aby sollicita JKMci upraszali mente, jakoby jedyna dolegliwości synów koronnych przez naznaczenie sejmu walnego mogła accelerari medella, na którym by uberrimus vindicundae cuiusvis iniuriaie mógł się znajdować campus. Co do oświadczenia afektów naszych w przyczynieniu się do Majestatu Pańskiego za jm. panem Lubomirskim, i województwo nasze jako tanto meritorum in Rempublika civis non immemores zostają, tak osobliwą ichm. panom posłom demandavit curam, aby in tantum klemencyjej żebrali Pańskiej, in quantum Majestatu jego łaska i żalosne serce może przyjąć uniżonych poddanych submissia. Quidquid tedy dobroczynność Pańska praestabit poddanym swoim, co vicissim poddanych u Pana będzie mogła instantia, u nas non deerit animus w dalszym życzliwych oświadczeniu afektów wm. panom i braci. A teraz braterskie nasze etc.

CXIX. Sejmik z limity w Lublinie 6 października 1665 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmiku deputackiego 14–15 IX 1665 r. (zob. nr CXVIII).

1. Laudum sejmiku lubelskiego 6 października 1665 r.

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 311–311v – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 542 – kopia.

[k. 311] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terazniejszy per laudum postanowiony zjechawszy się, ponieważ posłowie nasi na ten czas od Króla JMci zjechać nie mogli, tedy zgodnie ten termin prolongujemy pro quindecem praesentis [15 X], gdzie oraz de securitate ulteriori i w inszych w województwo nasze zachodzących interesach radzić będziemy.

Naprzód tedy zdało nam się za rzecz słuszną in ea województwa naszego od ludzi W. Ks. Litewskiego oppressione do jm. pana wojewody, litewskiego senatora i wodza tychże wojsk⁸⁰⁸ wyprawić [k. 311v] posłów naszych, aby pro munere senatorio chciał obvenire takim insolencyjom.

Tudzież i do jm. pana pisarza W. Ks. Litewskiego, aby od ludzi w komendzie swojej zostających od tak ciężkich egzakcy i dezolacyj wiosek, domów naszych przez wyprowadzenie wojska tegoż uwolnił.

Obradę dalszą o czopowym województwa naszego do przyszłego odkładamy sejmiku.

Wniesioną od jejm. paniej Grabinej⁸⁰⁹ instancją, in quantum by ją chciała ponowić, do przyszłego także odkładamy sejmiku.

⁸⁰⁸ *Paweł Sapięha, wojewoda wileński, hetman wielki litewski.*

⁸⁰⁹ *Krzyszyna z Kazanowskich, wdowa po Mikołaju Grabi.*

Jm. pana miecznika lubelskiego⁸¹⁰ instancją względem expens przy oddawaniu poborów uczynionych przysłemu zostawujemy sejmikowi.

Działo się w Lublinie, die 6 octobris roku 1665. Krzysztof Drohojowski.

CXX. Sejmik z limity w Lublinie 15–16 października 1665 r.

1. *Laudum sejmiku lubelskiego 16 października 1665 r.*

Rkp. 1. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 311v–312v – kopia; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 542–544 – kopia.

[k. 311v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik terazniejszy per laudum postanowiony a z poważnych przyczyn do dnia dzisiejszego prolongowany zgromadzeni, odniósłszy od JKMcI przez ichm. panów posłów naszych deklaracją a wiedząc przecie, in quo statu publica et privata res nostra in tanto civili motu zostaje, to zgodnie uchwalamy.

Ponieważ tantum civile w Ojczyźnie naszej malum in dies et horas nowym nam i domom naszym niebezpieczeństwem grozi, żebyśmy tedy temu obviare, tudzież i różnym chorągwiom, które mimo powinny ordynans po województwie tym in gyrum chodząc obywatelom nieznośne krzywdy czynią, wstręt uczynić i samym sobie in commune consulere mogli, termin sejmiku naszego do niedziel czterech od przyszłego poniedziałku [16 XI] prorogujemy.

Teraz zaś mając in visceribus województwa naszego wojsko litewskie nie tylko poddanym naszym, ale i samej braciej szlachcie ciężkie i uciążliwe, uprosiliśmy ichm. panów Jana Firleja kasztelanica lubelskiego i jm. pana [Marcina Łukasza] Oleśnickiego stolnika drohickiego, posłów naszych do jm. pana wojewody wileńskiego, hetmana W. Ks. Litewskiego⁸¹¹, żeby on jako legum et disciplinae militaris custos województwu naszemu w takowym razie providere raczył.

Do wojska także litewskiego, osobliwie do jm. pana podstolego mściławskiego⁸¹², w którego komendzie te wojska zostają, uprosiliśmy jm. pana Bogusława ze Zbąszyna Zbąskiego chorążego lubelskiego i jm. pana Stanisława Dunina Borkowskiego łowczego sandomierskiego, aby iterando do ichmciców prośbę naszą instant quam diligentissime, żeby tak nieznośnych krzywd i szkód, które poczynili i in dies czynić nie przestają według danego [k. 312] już i przyrzeczonego słowa swego zabronili i insolentiores severius compescere chcieli.

⁸¹⁰ Krzysztof Milanowski.

⁸¹¹ Paweł Sapieha.

⁸¹² Józef Turski?

A iż interest, ut plurimum województwu naszemu mieć na usługę wojenną gotowego i pewnego chorążego swego, strony którego urzędu zaszała controversia między jm. panem Bogusławem Zbąskim i jm. panem [Sebastianem] Strońskim⁸¹³, którego posesyi w województwie lubelskim nullitas et irrealitas obicitur, a zatym incapacitas urząd chorążstwa lubelskiego, aby tedy ta controversia eo in passu województwa nie trudziła tak to zgodnie deklarujemy, aby ichmć in quantum by to przed Trybunałem per SRMtem determinatum et decisum nie było, controversyją tę swoją decisioni iudicii tribunalitii, któremu sądowi prawo cognitionem legalitatis possessionis pozwoliło, zaraz na początku Trybunału subiiciant, gdy się instigator palatinatus i którykolwiek z obywatelów w registr prosty officii wpisze. Z tegoż rejestru prostego, beneficium aresti nie zażywając, który ex consensu utriusque prociditur sententiae iudicii eiusdem Tribunalitii jako decisum będzie acquiescant. W czym jeśliby który z ichmciów renitens był albo arestami i delacyjami sprawę tę zwłóczyć chciał, tym samym pro inhabili miejsca i głosu swego w województwie naszym praesenti laudo declaratur.

Ichm. panom posłom naszym, którzy do Króla JMci non sine dispendio fortunarum suarum drogę odprawili, pro tanti officii gratitudine naznaczymy z czopowego naszego zł 600.

Strony czopowego województwa naszego reasumując dawniejsze lauda i deklarując, że od wszelakich liquorów (prócz winnych), także przywożnych piw i gorzałek tak w miastach JKMci, jako i duchownych, jako też i szlacheckich od wszelakich kondycyjei ludzi neminem excepto ma być płacone, bez krzywdy jednak i agrawacyi ludzkiej. Administracyją jego na przyszły rok, który się poczyna a die 1 octobris, a kończyć się będzie pro simili die 1 octobris w roku przyszłym, zleciliśmy jm. panu Stanisławowi Borowskiemu obligując w tym conscientiam jmci, aby bez ujmy i szkody województwa plus offerenti one po miastach i miasteczkach arendował. Tenże jm. pan Borowski providebit, aby przez arendarzów w exakcyi tego czopowego żadnej nie było exorbitancyi.

A iż różne wniesione są quaerelle ratione czopowego defalki, tedy do tej defalkaty uprosiliśmy jm. pana podstolego nowogródzkiego⁸¹⁴, jm. skarbnika lubelskiego⁸¹⁵, której to defalkaty uznanie in praesentia ichm. panów urzędników ziemskich być ma, wolno jednak każdemu z braciej, którzy huic actu adesse będą chcieli, o czasie zaś zniósłszy się ichmć sami między sobą tych obwieszczać, quorum interest.

⁸¹³ Zob. *Urzędnicy*, t. IV, z. 4, s. 18.

⁸¹⁴ Bernat Dunin Gluszyński.

⁸¹⁵ Tomasz Innocenty Zaporski.

Do dochodzenia retent czopowych i inszych długów województwa użyliśmy za instygatora jm. pana Floriana Gałęzowskiego.

[k. 312v] Respektując na merita i wygody różne przez jm. pana skarbnika lubelskiego województwu naszemu wyświadczone, sumy, która jest jmci powierzona, do roku obiecujemy.

Pretensyje ratione expens przy exakcyi tak pogłównego, jako i poborów uczynionych od jm. pana miecznika lubelskiego⁸¹⁶, jako i jm. pana cześnika sanockiego⁸¹⁷ do przyszłego odkładamy sejmiku.

Instancycja jm. pana Stoińskiego względem sumy pewnej na prowiant errogowanej do przyszłego także odkładamy sejmiku.

Oświadczając skutkiem samym benewolencyją naszą na częste i gorące instancyje i prośby jejm. paniej [Krystyny] Grabinej to, cośmy oddać obiecali, naznaczymy z pierwszej raty czopowego naszego przyszłego.

Działo się w Lublinie, dnia 16 octobris roku 1665. Krzysztof Drohojowski.

CXXI. Sejmik z limity w Lublinie 16 listopada 1665 r.

1. *Laudum sejmiku lubelskiego 16 listopada 1665 r.*

Rkp. B. Ossol., rkp. 217/III, k. 313 – kopia. Na marginesie uwaga zapisana ręką z epoki (Adama Pszonki?): Tu mało kto był.

[k. 313] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy się na dzień dzisiejszy według opisu laudum przeszłego na miejsce i czas konsultacyi naszych publicznych zwyczajne.

Ponieważ z pewnych i poważnych przyczyn konsultacyi naszych na terażniejszym zjeździe konkludować nie mogliśmy, tedy przychyłając się ad anteriora lauda sejmików naszych też konkluzyje i sejmik nasz do dnia 14 miesiąca decembra w roku terażniejszym przypadającego in eo vigore et robore jako teraz przypadał, prolongujemy i odkładamy. Prywatne także ichmciów niektórych instancyje do przyszłych sejmików i na ten czas wniesione do tegoż przyszłego odkładamy sejmiku.

Działo się w Lublinie, 16 novembris 1665. Krzysztof Drohojowski marszałek.

2. *Informacja o sejmiku w liście NN (Jerzy Szornel?) do NN (Adam Pszonka?).*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 278–279 – kopia.

[s. 278] Sejmik przeszły bardzo nieludny był i urzędników na nim prawie nic nie było. Marszałka obrawszy a listy przeczytawszy, odłożyli ten

⁸¹⁶ Krzysztof Milanowski.

⁸¹⁷ Paweł Szornel.

termin ad 14 decembris, na który i w mci bardzo mieć sobie życzą. Z poczty przeszłej przysły te nowiny, że Król JMć z wojskiem i panem marszałkiem traktaty postanowił, którym sam jeszcze wiary dawać nie chcę, rozumiejąc, że to na podmiot uczyniono, których esencją posyłam.

W przeszły wtorek ukazował mi jm. pan łowczy sandomierski⁸¹⁸ list od jm. pana podkomorzego sandomierskiego⁸¹⁹, w którym go uprasza na przyszłą niedzielę do siebie, bo tam i insza szlachta województwa sandomierskiego mają consilium czynić o dalszym progresie.

Siła sam nowin różnych lata, którym wiary dawać niepodobna. Między którymi i te są, jakoby województwa małopolskie miały posyłać do jm. pana wojewody bełskiego⁸²⁰ obiecując mu złożyć 6 poborów, aby ich wodzem był, jakoż powiadają, że ma ludzi swoich koło tysiąca. I to sam słyhać, jakoby Tatarowie mieli wziąć jm. pana starostę halickiego⁸²¹ nie w więzienie, ale w zakładzie, póki im Rzeczpospolita żołdu nie odda. Koło odbierania [s. 279] i zajeżdżania miast do Zamościa należących, wojna się sam odprawuje i ludzi między sobą niemało biją.

CXXII. Sejmik z limity w Lublinie 14 grudnia 1665 r.

Sejmik wyznaczony uchwałą sejmiku z 16 listopada 1665 r. (zob. nr CXXI), ale nie wiadomo, czy doszedł do skutku. Akt tego sejmiku nie odnaleziono.

CXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.

Uniwersałem datowanym z Warszawy 26 XI 1665 r. król Jan Kazimierz zwoływał sejm zwyczajny w Warszawie na 17 III 1666 r., wyznaczając większość poprzedzającym go sejmikom czas zebrania się na 3 II, por. ASZCh., s. 560. Uniwersału skierowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 92, k. 75–85 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski marszałek sejmiku 13 II 1666 r. [sabbatho pridie festi Sancti Valentyni Martyris a. D. 1666]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 284–294 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 146–149v – kopia; **Rkp. 4.** AGAD, AR, dz. II, ks. 22, s. 174–180; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 268–285v – kopia.

[k. 75v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm generalny poprzedzający, pro die tertia praesenti [3 II] złożony od JKMci P. n. m. zgromadzeni na miejscu zwykłym

⁸¹⁸ Stanisław Dunin Borkowski.

⁸¹⁹ Jan Oleśnicki.

⁸²⁰ Dymitr Jerzy Korybut Wiśniowiecki.

⁸²¹ Andrzej Potocki, chorząy wielki koronny.

konsultacyjom w Lublinie, obrawszy posłów na sejm walny jm. pana Kazimierza Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego, jm. pana Stanisława Dunina Borkowskiego łowczego sandomierskiego i jm. pana Krzysztofa Drohojowskiego instrukcją taką, jaka niżej na propozycją JKMci P. n. m.⁸²² i też w inszych potrzebach Rzeczypospolitej podaliśmy.

Naprzód wzięwszy przed oczy tak wielkie JKMci P. n. m. już od lat kilkunastu koło dobra Ojczyzny naszej, którymi różnymi dotąd agrawował Bóg absque respirio paroksyzmami pieczołowania i codzienne ku dobru a uspokojeniu Rzeczypospolitej ojcowskie w ratunku jako najprędszym usiłowania, że spółnie boleje województwo nasze exponant ichm. panowie posłowie, iż inter tantos Ojczyzny naszej nieprzyjaciół motus in hucusque impositos jeszcze to z boleścią serca [k. 76] Pańskiego przychodzić musi, kiedy inter cives i poddanymi swymi a synami tej Ojczyzny domowej wojny i takich dyssensyji Pańskie a Ojcowskie rozrażających serca wodzi tumultus.

A że stąd całości i uspokojenia Ojczyzny widzimy emolumentum, gdy ichm. panowie posłowie nasi zniósłszy się ze wszystkimi ichm. pany posłami ante omnia starać się będą, aby mieli colloquium z ichm. pany senatorami, na którym wszystkich, które convellunt libertates i co obaczą pra-eiudiciosum et nocivum ex relatione senatus consultorum expostulować będą z ichm. pany senatorami, dlaczego ex vi iuramenti sui ichmć temu non opposuerunt. A przy tym upraszać z sobą wespół ichm. panów senatorów będą, aby unanimi consensu et voto suplikowali do JKMci w tym, że największa emergentis mali okazyja uraza JKMci przeciwko panu Lubomirskiemu i wojsku w związku zostającym, tedy primarie et principaliter ichm. panowie posłowie starać się będą, aby per clementiam et perpetuam amnistiam JKMć chciał to uspokoić. A lubo by insi ichm. panowie posłowie lub też ichm. panowie senatorowie byli temu contrarii, tedy z tymi, którzy będą, eiusdem consensus sine intermissione będą upraszać JKMć, żeby to, na czym zależy całość Ojczyzny ex innata clementia salutis Ojczyźnie i tak ciężkiemu spustoszeniu darował i od niej ex internis motibus ultimum oddalił exitium. Ani przystąpić mają do żadnych sejmowych obrad, aż wprzód to z dobroci Pańskiej, na czym cardo rei i konsultacyi sejmowych, otrzymają.

A iż nasi ichm. panowie posłowie in tantae aerumnarum et negotiorum publicorum molle od nas na ten sejm obrani iuramentem [k. 76v] od nas są obowiązani, tenże iurament in medio consessus nostri actualiter

⁸²² *Zob.* Instrukcja na sejmik przedsejmowy lubelski z kancelaryjej wielkiej koronnej dnia 30 miesiąca grudnia r. P. 1665 dana posłowi JKMci wielebnemu, *AGAD, Zb. Br. 42/56*, s. 338–344.

wykonali, że bonum tylko publicum et media pacis promowować mają według roty jm. ręką marszałka naszego podpisanej, którą ichmć wykonali, tedy vicissim urgere mają, aby insi ichm. panowie posłowie na początku sejmu takąż wykonali przysięgę, którą oraz aby ichm. panowie posłowie nasi promowali, żeby per legem publicam była wszystkim indicta województwom in futurum. A choćby na to nie był inszych województw consensus, tedy ci, którzy się na to zgodzą, przynieść mają swoim województwom konstytucyją, by też tylko samemu naszemu województwu, którą żeśmy sobie laudo publico et in posterum postanowili. Tedy żeby to laudum sejmiku terażniejszego lege publicam stwierdzone było, starać się będą ichm. panowie posłowie.

Widząc przy tym, jakie się wielkie inkonweniencyje dzieją z borgowego żołnierza, że tak często do związków et alios ausus w przechodach i stawaniach w dobrach i dworach szlacheckich contra libertates przychodzi, tedy zyczylibyśmy sobie akomodując się woli JKMci ex asse uiścić się, ale że tak wielkie spustoszenie, a na niektórych miejscach ledwo prawie cineres a zarosłe pola lasami zostają, tedy żeby jakąkolwiek częścią zapłaty ichmć się kontentowali teraz tantam aegestatem widząc Patriae, ichm. panowie posłowie starać się będą. Co ichmci tym prędzej do tego przywiedzie, gdy amnystyją i wakansami według konstytucyjei, wójtostwami i starostwami w Ukrainie ad instar ordinationum, skąd może być zawsze żołnierz na usługę Rzeczypospolitej, kontentować się będą. A że bez podatków zapłata ta być nie może, tedy uważając [k. 77] dezolacją województwa naszego, którą fuse recensebunt ichm. panowie posłowie nasi, exponentes spustoszenia miast i wsi, mianowicie Urzędowa, Parczowa, Ostrowa, Sielec, Piasków, wsi Stępkowa, dla którego simpla dawna wydawana być nie może, tedy protunc pewną sumę ogółem pozwolą, lubo też i podatki ad proportionem inszych województw spustoszonych jako i nasze, modum jednak contribuendi do braci przyniosą.

A że nie mniejszą jest okazyją ruiny województwa lubelskiego wojsko litewskie⁸²³ przeciwko prawu za granicę intra viscera Korony weszli, tedy

⁸²³ *O nadużyciach wojsk litewskich w liście z Lublina z 14 XII 1665 r. anonimowy nadawca (Jerzy Szornel?) relacjonował: Sam w krajach tutejszych takie wojsko litewskie uczyniło exorbitancyje, najazdy na dworce, gwałty niesłychane, łupiestwa, że opisać niepodobna. Kiedy gdzie usłyszą na wsi, że chorągiew jedzie litewska, ludzie od wszystkich, nawet od dzieci uciekają bardziej niż przed Tatarami. Za te wszystkie zbrodnie odnosi podziękowanie od wszystkich jm. pan kanclerz litewski [Krzysztof Zygmunt Pac], którego sam tak dobrze wspominają, aż strach pisać. Na sejmikach przedsejmowych dopieroż hałas będzie, co się dzieje sam, a podobno i na sejmie. W majątnościach jm. pana [Jerzego] Lubomirskiego co też oni czynili, ani Turczyn, ani Tatar, ani z piekła rodem nikt nie znalazłby się gorszym i bezpieczniejszym. Do Lublina na przedmieścia przyszła chorągiew jm. pana Paca Bonifacego ciwuna trockiego, przez kilka dni stojąc łupiła ludzie, powracając jm. pan wojewoda*

cuius motu przyszło spytają się ichm. panowie posłowie oraz instabunt, żeby konstytucyje anni 1658 et anni 1661⁸²⁴ w dochodzeniu na nich nieznośnych szkód reasumowane były.

Nowo zaciężne chorągwie ponieważ extra mentem i wiadomością Rzeczypospolitej zaciężnione są ani na usłudze Rzeczypospolitej zostawały, na żadną zapłatę wojsku temu ichm. panowie posłowie nasi, gdyż tak ciężkim długom sufficere przy tak wielkim spustoszeniu Ojczyzna by nie mogła, nie pozwolą i jeśliby co z skarbu koronnego i publicznych Rzeczypospolitej pieniędzy na zapłatę onym erogatum było, tego ichm. panowie posłowie przyjmować jm. panu podskarbiemu⁸²⁵ nie mają. A przy tym że wiele braci województwa naszego względem szkód przez nowozaciężne chorągwie poczynionych wnieśli publice querimoniae advertent ichm. panowie posłowie, aby w amnestyją krzywdy pokrywającą chorągwie te nowozaciężni nie wchodzili i owszem salva z nimi i z rotmistrzami ratione damnorum et iniuriarum w Trybunale inter causas militares była praecustodita cuivis iniuriatorum actio.

[k. 77v] Zabiegając tak wielkim, które z zaciągów wojska na Rzeczpospolitą przychodzić muszą długi, providebunt i opponują się przy tym ichm. panowie posłowie, żeby comput wojska odtąd większy nie był nad prowent dawnej kwarty z dóbr Rzeczypospolitej, a cokolwiek in necessitatem Reipublicae więcej potrzeba żołnierza, to województwa iuxta proportionem suplementować powinni i zapłata wojsku przez województwa dystrybuowana była, providebunt ichm. panowie posłowie.

Hiberna iż przy tak wielkiej dóbr królewskich i duchownych dezolacyj z uciążeniem i dalszą ruiną dóbr tychże przychodzi, a zwłaszcza kiedy jm. pan hetman wielki koronny⁸²⁶ w asygnacyjach swoich jako wiele z łanów miano by płacić nie kładzie kwoty, tedy aby to lege cautum było, żeby takie asygnacje nie wychodziły, a hiberna na Ukrainie dystrybuowana wojsku żeby była, dobra zaś tuteczne chleb deputatom naznaczony przez sejm wydawały, serio ichm. panowie posłowie promowować będą.

Popisy wojska przez jm. pana pisarza polnego⁸²⁷ aby przysięgą obwarowane były i żeby pocztów qualitatem et quantitate serio obserwował,

krakowski [Stanisław Potocki] z Warszawy za zbliżeniem się ku Lublinowi posyła do nich upominając, aby łupiestwami nie bawiąc się, ustąpili z przedmieścia lubelskiego i jako najspokojniej szli na stanowiska sobie naznaczone. Oni nie chcieli tego usłuchać. [...] Sam pan Pac był w mieście i dziesiątek towarzystwa z nim, tym wszystko i wszystkie konie zabrano, bydła ze 200 sztuk odgoniono [...], *B. Czart., rkp.* 159, s. 605–608.

⁸²⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 285–286; t. IV, vol. 2, s. 97–98.*

⁸²⁵ *Jan Kazimierz Krasiński.*

⁸²⁶ *Stanisław „Rewera” Potocki.*

⁸²⁷ *Jakub Potocki.*

praecavebunt ichm. panowie posłowie. Na których pocztów realitatem sami ichm. panowie rotmistrze albo porucznicy, nie przez deputatów, przysięgać mają.

Mennica tak Thymphowska, jako i Boratyniego iż wielką szkodę Rzeczypospolitej przyniosła, instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby ex nunc tak tu w Polsce, jako i w W. Ks. Litewskim w Brześciu zawarta była. I w tymże reasumując dawne [k. 78] artykuły nasze zlecamy, żeby de extirpanda eadem sedulissime ichm. panowie posłowie starali się. Więc że Tymf nad kontrakt i potrzebę komisyej przeszłej więcej tej monety wybił, aby tego dał rationem i żeby sądzony był, omnimode instabunt ichm. panowie posłowie. Aby przy tym in facie Reipublicae przysięgi jako nad kontrakt lwowski więcej nie wybił, jako tegoż kontraktu nie prolongował, jako prywatnym ludziom nie bił pieniędzy, jako starych pieniędzy nie przebijal na złotowe orty i jako nowego nie zawierał kontraktu, urgebunt ichm. panowie posłowie.

Więc że summum, bo w połowicy Rzeczypospolitej accessit z tejsze monety Tymphowskiej emolumentum, tedy dowiedziawszy się, jako tego wiele wybito spytają się ichm. panowie posłowie, gdzie et in cuius usum cessit, ażeby to na potrzebę Rzeczypospolitej a na zapłatę wojska cedat, serio instabunt. Do takiejże dyspozycyjej i sądów pan Boratyni aby należał, promotebunt. A że nie wiemy cuius motu et instinctu moneta dawna daleko nad Boratyniego lepsza szelągi stare nie jest in usu, i owszem, cum maximo ubogich ludzi damno nagle jest extirpata, inquirent serio ichm. panowie posłowie, quis tantae mutationis author i jeżeli to (et ex qua ratione) z woli jm. pana podskarbiego stało się. A przy tym staną usilnie, żeby jako znowu brana (wyjąwszy wołoską) i rewokowana była.

Uważa i w tym województwo wielką ujmę skarbu Rzeczypospolitej przez prywatny, lubo to lege publica aprobowany, płat od sumy trubekkiej, która suma satius na pilniejsze Rzeczypospolitej potrzeby mogłaby być spendowana, żeby tedy tego interesu od tej sumy więcej nie płacił skarb, instabunt ichm. panowie posłowie i to efficient u JKMci, [k. 78v] żeby starostwo które legitimo successori w oryginalnej sumie dane było, a to onus co rok żeby nie było tolerowane. Z którego ochotnej długi pensyjej przypomina sobie województwo od sumy barskiej⁸²⁸ pewną doroczną Rzeczypospolitej należącą sumę, a ta podobno nie dochodzi, spytają się ichm. panowie posłowie, gdzie się et in cuius commodum obraca.

Niemniejszy suplement skarbu Rzeczypospolitej widząc województwo z komór winnych i żup solnych, które modo arendatorio w pół niemal

⁸²⁸ Też tzw. sumy neapolitańskie, należne Rzeczypospolitej od Habsburgów w spadku po królowej Bonie.

darmo quotannis chodzą, zleca to ichm. panom posłom, ut serio instent, ażeby od tych czas non per arendam, ale per administratores iuratos et possessionatos nobiles tak komory winne, jako i żupy solne trzymane były.

A że tak częstymi podatkami Rzeczpospolita praemittitur, a Żydzi tego nie czują, dlaczego notantur często o wykradzenie Przenajświętszego Sakramentu, tedy żeby in duplo płacili pogłówne, instabunt ichm. panowie posłowie.

Dług księcia jm. kurfirsta⁸²⁹ że hucusque nie jest wypłacony, na którego exolucyją dwanaściekroć sto tysięcy [1 200 000] zł gotowej sumy Rzeczpospolita obmyśliła była, tedy spytają się ichm. panowie posłowie o tę sumę i żeby na zapłatę wojsku wrócona była curabunt.

A że jm. pan podskarbi supremus est arbiter i szafarz podatków, sumy intrat którekolwiek dochodzą skarbu Rzeczypospolitej, tedy in quantum z nich przyjdzie jmci rachunki czynić i za nie kwit generalny otrzymywać, zlecamy to ichm. panom posłom naszym ut instant, ażeby ordynowani do słuchania rachunków z poselskiej izby jurament wprzód expediowali ad fidelem calculationem, żadnych jmci [k. 79] nie przyjmując expensów i po wyrachowaniu się kwitu nie pozwalając, aż wprzód innotescent rachunki województwom na sejmiki relationis przez ichm. panów posłów poprzysiężone.

Ratione zaś praetensionum intererit ichm. panom posłom urgere, żeby jm. pan podskarbi nie na sejmie sądzony był, ale na Trybunale Radomskim, przed sądem ichm. panów komisarzy, którzy nie na sejmie ut mos inleverat podani i obrani będą insciis nobis, ale pro libitu e medio sui na sejmiku relationis obierać sobie będzie każde województwo komisarza. Skąd ten odniesie Rzeczpospolita pożytek, że ichm. panowie komisarze nie będą sobie tak siłą pozwalać, jako na przeszłej lwowskiej pozwolili komisyjnej, kiedy cum summo damno Reipublicae złą i zaraźliwą być sine consensu ordinum pozwolili monetę, o co instabunt ichm. panowie posłowie, ut reddant rationem tego, et quod accessit ichmci commodi z przebijania pieniędzy. Więc i z wprowadzenia szelągów wołoskich z wielką zarazą Ojczyzny, tudzież z konfiskacyjej dóbr Włocha jakiegoś na tejsze komisyjnej, tedy żeby to przywrócili ichm. panowie komisarze koniecznie do skarbu na zapłatę wojsku, urgebunt ichm. panowie posłowie.

Wnosili też skargę ichm. panowie żołnierze na nieznośne egzakcye skarbu z krwawych zasług ichmci, to jest workowe po gr 2 od złotego, żeby tedy tego więcej nie bywało i to, co wzięto z nich, żeby było ichmciom powrócono, instabunt ichm. panowie posłowie.

Będąc częstymi spectatorami in metropoli województwa naszego Lublinie, że mandatami libere kancelaryja koronna i jm. pan instygator

⁸²⁹ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

koronny⁸³⁰ postępuje sobie, gdy in convulsionem decretorum tribunalitiorum, które altissimum sapiunt subsellium, tudzież in oppresionem status equestris et in contrarium [k. 79v] libertatum publicarum często je wydaje, zlecamy to ichm. panom posłom, aby tym zabiegli inkonweniencyjom i jeżeliby ad importunam instantiam infamia z mandatu danego otrzymana była, ta nullius valoris żeby była i mandat pro nullo recensentur, starać się będą ichm. panowie posłowie.

Czego świeżą tesseram proponit województwo sukcesorów godnej pamięci zasłużonego Ojczyźnie jm. pana [Gabriela] Wojniłowicza, któremu in convulsionem dekretu trybunalskiego o wsi Łopienniki dany jest mandat, żeby tedy ten mandat nie miał swego waloru, pilności zlecamy ichm. panów posłów.

Więc i drugi mandat jm. panu regentowi kancelaryjej grodzkiej krasnostawskiej⁸³¹ dany o przyjęcie protestacyjnej przeciwko panu Teterze^a (ponieważ nihil peccavit, acta non denegantur), żeby był skasowany curae inherit ichm. panom posłom.

A że godne godnych przodków merita zacnego domu ichm. panów Firlejów jawne w województwie naszym exposcunt nadanych sobie dóbr serokomskich zatrzymanie, o które teraz ad importunam jm. pana Dunina instantiam mandatami jest adcitatus jm. pan starościc lubelski⁸³², którego merita przy dostojęństwie JKMci movebunt JKMci za instancją ichm. panów posłów naszych, że będzie libertowany, a co raz antecessorowie jmci in vim gratitudinis otrzymali, to lege (ne in posterum pariat aliquod dubium) et constitutione firmari curabunt.

Wielką i w tym prawom dawnym widzi województwo ujmę, kiedy o tyrańskie mężobójstwa relaxacyje wieży ex poena publica opisane na sejmach pozwalane bywają, i lubo na przeszłe zerwane sejmy w dezyderyjach naszych to proposuimus, jednak i teraz to serio ichm. [k. 80] panom posłom commitimus, żeby na żadne relaxacyje nie pozwalali. Specialiter jednak zlecamy attendencyją relaxacyjnej jm. pana [Jakuba Olbrachta] Szczawińskiego starosty łeczyckiego o zabicie jm. pana Andrzeja Firleja, tudzież jm. pana Andrzeja Rzeczyckiego o zabicie jm. pana Zygmunta Iżyckiego, żeby ullo modo pozwolona nie była tym ichmciom.

Jm. pana [Stanisława] Zesztelińskiego zaś, ponieważ już lege i constitutione stanęła relaxacyja⁸³³, żeby nie była rujnowana dojrzą ichm. panowie posłowie.

⁸³⁰ Jan Tański.

⁸³¹ Aleksander Kobyłański.

⁸³² Mikołaj Andrzej Firlej, rotmistrz JKMci.

⁸³³ Zob. Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 213.

Perduelles že multi evadunt quo motu maiora audent, tedy w tym terminie reasumujemy dawny artykuł w instrukcyjej podany hoc addito, ażeby do sądów takowych per pluralitatem votorum obierani byli z poselskiej izby 16 z Korony, 8 z W. Ks. Litewskiego et dilatio inquisitionis żeby takowym pozwalana bywała do drugiego sejm.

A że wielkie praeiudicia ordo equestris od stanu duchownego cierpi bywając pociągany o dziesięciny i wyderkafy, foro usitato postposito, do sądów extraordinaryjnych ichm. księży biskupów, tedy reasumując w tym artykuł instrukcyjej pierwszej dexteritati ichm. panów posłów naszych zlecamy, żeby był serio poparty et ad effectum przyprowadzony. Którym i to intererit ad promovendum, żeby bona non sufficientia dla dezolacyi terażniejszych wyderkafów rewidowane per iudicia terrestria seu officia castrensia i taksowane były a oraz według taksy wyderkafy postanowione.

Wesprą także mocno ichm. panowie posłowie instancyją swoją jejm. panią [Annę] Rostworowską chorążynę kaliską w sprawie jejmci z księdzem plebanem bochoctnickim o przykładaniu się do poborów względem wytycznej dziesięciny i serio staną przy tym, [k. 80v] żeby według dawnych zwyczajów połową się przykładali ichm. księża plebani do poborów, gdzie wytyczne biorą dziesięciny, bo by to było wielkie praeiudicium ordini equestri.

A jako zawsze unita virtus fortior, tak proponent ichm. panowie posłowie nasi, żeby dywizyi w wojsku nie bywało i żeby wodzowie tylko polscy rządili wojskiem, cudzoziemskiego cale abdując generała a oraz z nim wojska cudzoziemskie.

Rotmistrze zaś żeby była szlachta osiadła instabunt, wołoskie, tatarskie pozwijawszy chorągwie.

Uskarżą się przy tym ichm. na prywatnych ludzi propter custodiam corporum panów idących lubo na sejm, lubo z sejm nieznośne opresyje, mianowicie księcia jm. [Kazimierza Michała] Radziwiła wojewody wileńskiego i inszych, ażeby in posterum lege cautum było, curabunt ichm. panowie posłowie.

Po tak wielu nieoszacowanych szkodach Rzeczypospolitej a to szczyciła się jeszcze i szczyci Rzeczpospolita skarbem et insigniis antecesorów królów polskich, które żeby nie były tak często rewidowane inferent ichm. panowie posłowie, teraz tylko ponotują pieczęci i obsygnacje na niedawnym sejmie przez ichm. panów posłów z izby poselskiej deputowanych poczynioną, jeżeli nieruszone, i pytać się oraz będą, jeżeli ci adcitati, którzy byli pobrali pewne klejnoty i jeżeli też co wzięto, gdzie się podziało serio animadvertent, żeby wszystko było powrócono, a winni żeby sądzeni byli.

Jako każda rzecz dicata Deo ma mieć swoją obserwancyją, tym bardziej Ara Divae Matris et tot miraculis clara na Górze Częstochowskiej

swojej exposit rewerencyjej, którą zostające tam deturpat praesidium cum summa etiam expressione peregrinantium, żeby tedy stamtąd sprowadzone było instabunt ichm. panowie posłowie, dawną defensę miejsca tego [k. 81] zaleciwszy JKMci zakonników tamecznych, których probata virtus defensione Svetica za niemiż suplikuje.

Oraz instabunt, ażeby pruskie fortece szlachcie polskiej, doświadczonej cnoty, Panu wiernym, Kościołom przychylnym, Ojczyźnie życzliwym w komendę zlecone były, terażniejszych posprowadzawszy.

Zagęściły się wprawdzie do najprzedniejszego szlachectwa klejnotu naciski, ale że dobrze zasłużony Ojczyźnie jm. pan Berens obersterlejtnant jw. jm. pana wojewody ruskiego⁸³⁴ na swoje bene meritorum zalecenia, tedy nikomu inszemu oprócz temu jednemu pozwolą ichm. panowie posłowie indygenatu. Serio przy tym domówią się ichm. panowie posłowie, żeby nowo kreowana szlachta nie byli capaces urzędów i którzy je mają, żeby się nimi nie tytułowali i który by się tego ważył, ponieważ lex vetat, żeby był karany.

Ordynacyje, z których pewna kwota ludzi na usługę Rzeczypospolitej stawiana być ma, postanowione et lege publica stwierdzone, że odłogiem leżą, słusznej potrzebują animadwersyjej, przeto zlecamy ichm. panom posłom naszym w tym terminie punkt instrukcyjej naszej przeszłej do poparcia, żeby suum vigorem w stawianiu ludzi zachowały.

A że o podobną ordynacyją między jo. księżną jejm. Wiśniowiecką wojewodziną ruską⁸³⁵ i jm. panem wojewodzicem sandomierskim⁸³⁶, których iure naturali competit successio a ichm. pany Zamoyskiem⁸³⁷ zachodzą transakcyje, tedy żeby Rzeczpospolita serio w to wejrzała, z czego żadnego nie odnosi pożytku et quod convellit aequalitatem status [k. 81v] equestris i takowym zabiegła kontrowersyjom prywatnym cum effusione sanguinis dissensyjom, intererit urgere ichm. panowie posłowie mając ius naturale na pilnym oku.

Za Akademią Krakowską jest to in comissis w pierwszych artykułach naszych ichm. panom posłom naszym, żeby przy swoich zatrzymana była prawach, i teraz też ichmciom zlecamy.

Więc i Akademia Zamojska post fata jw. jm. pana wojewody sandomierskiego⁸³⁸ orbata patrono ucieka się pod łaskawe ojcowskie skrzydła

⁸³⁴ Stanisław Jan Jabłonowski.

⁸³⁵ Gryzelda z Zamoyskich Wiśniowiecka.

⁸³⁶ Stanisław Koniecpolski, syn Aleksandra Koniecpolskiego, wojewody sandomierskiego (zm. 1659), i Joanny Barbary z Zamoyskich, siostry Gryzeldy.

⁸³⁷ Młodsza linia Zamoyskich, której seniorem był w tym czasie Zdzisław Jan Zamoyski kasztelan czernihowski.

⁸³⁸ Jan „Sobiepan” Zamoyski (zm. 7 IV 1665 r.).

JKMci i całej Rzeczypospolitej, tedy tak pożyteczna rola, skąd nieprzebrana pożytki odbiera Kościół święty i Ojczyzna nasza, żeby in hac patroni mutatione nie była immutata, owszem, żeby hisce gauderet privilegiis jako i Alma Mater Academia Cracoviensis i w tejże Rzeczypospolitej była protekcyej, i konstytucyją żeby obwarowane jej były prawa, wniosą instancyją ichm. panowie posłowie.

Pożyteczny bardzo stanom koronnym w Ojczyźnie naszej zwyczaj exolevit sejmiki generalne przedsejmowe, które antiquitus w Małej Polsce sedem miewały Korczyn, żeby tedy ten zwyczaj ad suum esse przyszedł domówią się ichm. panowie posłowie, miejsce zaś, ponieważ z drogi od Warszawy Korczyn, naznaczą sobie ichm. panowie posłowie sposobniejsze, Kazimierz albo insze które miasto.

Doszło to wiedzieć województwo, że Knyszyn modo obligatorio mają puścić panu Orszentemu, żeby tedy na to nie pozwalali ichm. panowie posłowie curae będzie ichmci [k. 82] ad extenuationem satius, żeby było puszczone urgebunt.

Rewizya mostów bychawskich żeby była stwierdzona lege publica, reasumujemy w tym punkcie artykuł przeszły instrukcyjej naszej.

O sól, która de lege dochodzić powinna województwo nasze domówią się ichm. panowie posłowie, żeby ab hinc dochodziła, w czym także reasumujemy dawny artykuł.

A żeśmy w niewypłacone niemal zabrnęli długi, którym vix sufficisset prowincyja, która w zastawę dana, tedy długi wszystkie, mianowicie księcia de Croe ad feliciora tempora że odłożony będzie, persvadebunt ichm. panowie posłowie. A jeżeliby się kto taki pieniężny trafił, żeby chciał i podejmował się exolvere onera Reipublicae spe diadematis Regii post fata JKMc, tedy żeby ichm. panowie posłowie na to nie pozwalali ani takowych przyjmowali media, na pilnym mieć będą oku.

Spytają się oraz gdzie się te podziały pieniądze, które w przeszłym roku pro defensione Reipublicae przeciwko prawu sine consensu ordinum prywatnie z dóbr królewskich i duchownych wydane były, i żeby na zapłatę wojsku oddane były instabunt.

Uskarżają się też solenniter na przechodzących tak często prywatnych posłów i gońców tatarskich i kozackich, którzy i szkody nieznośne braci szlachcie tudzież miasteczkom czynią, i skarb Rzeczypospolitej za częstymi bytnościami onych exhauritur, co ne in posterum fiat lege cavebunt.

Więc że vicissim prywatnie insciis ordinibus biegają do postronnych [k. 82v] monarchów ichm. panowie posłowie, tedy żeby tego nie bywało praecavebunt ichm. panowie posłowie nasi. Na każdym raczej sejmie obierać życzyć będą takowych i tylu cum scitu Reipublicae na sejmie, którzy by takowe funkcyje poscente necessitate odprawili.

Petita.

Za ichm. pany kasztelaniami lubelskimi⁸³⁹ toties quoties wnosi prośbę województwo i ichm. panom posłom zleca, żeby in recompensam na potrzebę Rzeczypospolitej danego działu smoka na ekspedycję warszawską suma na Brańsku haerens zapłacona była ichmciom, czego pilno poprą ichm. panowie posłowie.

Gasnąć musi ochota każdego koronnego syna do usługi Rzeczypospolitej, kiedy miasto wdzięczności, która laborum praemium est, jeszcze i krwawie zaharowana nie dochodzi stipendiaria żołnierza merces, zagrzeją tedy perswazyją to ichm. panowie posłowie jm. pana podskarbiego⁸⁴⁰ a oraz instabunt, żeby nakazany żołd dekretem Trybunału Radomskiego jm. panu Kasprowi Trębińskiemu rotmistrzowi piechoty wybraneckiej nieodwłocznie zapłacił.

Jm. pana Kazimirskiego postulatam będzie w pamięci ichm. panów posłów, o którym ichmć informabuntur z punktu w przeszłej za jmcją dołożonego instrukcyjej.

Wielce ukrzywdzony jm. pan [Adam] Grabia deposit in sinum koła naszego krzywdę swoją, że ad minimum quadrantem [k. 83] wypłaciwszy się substancyją swoją skarbowi, kwitu od jm. pana podskarbiego otrzymać nie może dla 500 zł, które nullo praetextu wziął jm. pan Tarnawski z sumy 5 tysięcy jm. pana Grabie, żeby tedy był kwitowany totaliter, a jm. panu Tarnawskiemu w zasługach zł 500 potrącone były, instabunt ichm. panowie posłowie.

Dojrzą też ichm. panowie posłowie nasi tego, żeby jm. panu Giebułtowskiemu nie była dana amnystya względem pewnych pretensyj jm. pana Piotrowskiego.

Równych urodzeniem widząc szlachcie koronnej województwo ichm. panów Słotwińskich a nierównych dyspozycją wsi Słotwina, która do jurydyki kazimierskiego starostwa należy, wnosi prośbę za ichmciami, żeby mając wzgląd JKMc i Rzeczpospolita na zasługi w wojskach domu tego, onych lege publica od starostwa tego oddzielił et gaudere iuribus terrestribus debrom ich pozwolił.

Luboć nas wszystkich eadem praemit calamitas podczas terażniejszych zamieszkań Ojczyzny, że przecie jm. książdz opat pokrzywnicki⁸⁴¹ po kilkakroć staniem obozów związkowych na polach zakrzowskich i bystrzyckich funditus prawie zrujnowany został, żeby tedy od egzakcyjej i chlebów dobra jmcj te uwolnione na czas który były, wniosą instancyją ichm. panowie posłowie.

⁸³⁹ *Jan i Andrzej Firlejowie, synowie Stanisława.*

⁸⁴⁰ *Jan Kazimierz Krasiński.*

⁸⁴¹ *Klasztor cystersów w Koprzywnicy.*

[k. 83v] Więc i jm. pan Stanisław Drzewicki stolnik lubelski z antecessorów swoich w województwie lubelskim człowiek zacny nie kontent gestis maiorum suorum, które dla Rzeczypospolitej czyniwali, sam pod znakiem śp. Króla JMcI Władysława nieprzyjacielskimi trupami słał sobie do łaski JKMci drogę, a przecie za przechodem wojska JKMci nie był tak szczęśliwy, żeby z owych nieprzyjacielskich pokosów zbierał gestorum suorum fructum, owszem, w same żniwa, kiedy gospodarz każdy odbierać ma prac swoich consolacją, nullos fructus z krescencyjej majątności rzeczywyczej otrzymał za stanieniem wojska JKMci na polach jmci i absumpcyją wszystkiego, żeby tedy nagrodzono to było jmci wniosą instancją ichm. panowie posłowie.

Jm. pan Lenczewski Aleksander zasłużony dobrze Ojczyźnie eadem oppressus calamitate supplices do JKMci fert manus, jako i naonczas pod Wilkołazem suplikował, żeby tedy wsparty był ichm. panów posłów naszych suffragio, inerit ichmciom.

Wniosą instancją ichmć i za jm. księdzem Walentym Turobojskim archidiakonem chełmskim, żeby fundatio ad educationem szlacheckiej młodzi od jmci instituta przy kolegium rawskim per constitutionem była aprobowana et ab oneribus, którym dobra duchowne podległe, wolna in posterum była, ponieważ ta wieś Podskarbie iure gaudet terrestri.

Eandem praestabunt instantiam ojcom augustianom konwentu lubelskiego, reasumując dawne petitum nasze, aby Jan Słuszczyński [k. 84] z prawa i przywileju JKMci konwentowi temu aplikowany, tudzież i fundacyja dawna konwentu Augustianów w Parczowie, której doszli ojcowie, per legem były aprobowane.

Niemniejszą wesprą ichm. ojców Dominikanów, aby Deo dicatus locus w Chełmie na klasztor ichmci teraz bożnicą sprofanowany żydowską, nazad ichmciom był cum omnibus przywrócony attinentiis jako antiquitus ichmciom przynależał.

Słuszną a bez uszczerbku prowentów Rzeczypospolitej przełożyli ichm. ojcowie bonifratelowie prośbę do województwa, żeby im za instancją ichmci wydzielony był plac na cmentarz ad sepelienda corpora defunctorum in area przestronnego Przedmieścia Krakowskiego, tudzież żeby mogli dwa domy przyległe konwentowi swemu szczupłemu dla szpitala chorym, do którego stringit ichmć reguła, przykupić. Więc że intermedia uliczka jest od tych domków, i o tę wniosą ichm. panowie posłowie instancją, żeby mogła być jako prywatna inkorporowana w klasztor ichmci.

Ojcowie franciszkanie w swoich dezyderyjach żeby nie odnieśli repulsam, wniosą prośbę za ichmciami, a to żeby mogli dom inkorporować w klasztor, dla którego wielką cierpią ścisłość, salvis oneribus Reipublicae.

Jako za rzecz niesłuszną każdy sędzić może, gdy wszystkich pra-
ca i krwawe zasługi jednego absunit inwencyja, także słuszną wnoszą
prośbę ludzie armatni przeciwko sukcesorom jm. pana Wulfa generała
artyleryj⁸⁴² o zawzięciu zasług ich, instabant ichm. panowie posłowie,
żeby się rachowali, a co ex calculatione patebit, aby do rąk komisarza,
który sejmem aprobowany być ma, oddali.

[k. 84v] Przyłożą usilnej pracy w instancyjej ichm. panowie posło-
wie za jm. księdzem proboszczem ostrowskim o pola do kościoła szpi-
talnego skupione, żeby ab oneribus quibusvis, exceptis Reipublicae,
wolne były.

Też wesprą pana Czerskiego, żeby za prace i koszty w sprawie ży-
dowskiej, którzy venerabile sacramentum ukradli byli, z Łukowa dwa
domy żydowskie contra legem w rynku łukowskim stojące dane były
consentiente illius loci capitaneo.

Gorącą i politowania godną wnosi miasto Kazimierz suplikę, które-
go dezolacja et vix vestigia ferens dawnego Kazimierza każdemu wi-
doczna, wniosą tedy ichm. panowie posłowie instancyją, żeby to mia-
sto, wszystkich ruskich ziemie i województwa lubelskiego emporium,
od tak częstych uwolnione było chlebów i stanowisk.

Secundabant gorącą instancyją swoją ichm. panowie posłowie jm.
pana Hieronima Rotha za rodzicem swoim suplikującego, żeby z cięż-
kiego więzienia księcia jm. brandenburskiego⁸⁴³ uwolniony został.

Te tedy zgodne punkta instrukcyjej naszej i tamtych obydwu na
blisko przeszłe zerwane sejmy reasumowane (excepto puncto prolon-
gationis sejm, którego prolongacją in quantum boni Reipublicae
necessitas exiget pozwalamy) dawszy ichm. panom posłom onych
fide iurata, honore et conscientia obligujemy, aby co będą widzieli
zdrowego Ojczyźnie, promowali. [k. 85] A dla większego waloru jm.
panu marszałkowi naszemu podpisać i do ksiąg grodzkich podać
zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 10 lutego roku 1666. Remigian z Kielczewic
Kielczewski marszałek koła rycerskiego mp.

^a W rkp. Ossol. 217/II, k. 147v: Wyhowskiemu; w rkp. Czart. IV 395, s. 289: Teterze.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 92, k. 72v–74v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Remigian Kielczewski
marszałek sejmiku 13 II 1666 r. [sabbatho pridie festi Sancti Valentini Martyris a. D. 1666];
Rkp. 2. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 313–314 – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 544–547 – ko-
pia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 288–292v – kopia.

⁸⁴² Fromhold a Ludingshausen Wolff, starosta feliński (zm. 20 XII 1665 r.).

⁸⁴³ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

[k. 72v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm generalny poprzedzający pro die tertia praesentis [3 II] od JKMcI P. n. m. zgromadzeni na miejscu zwykłym konsultacyjom w Lublinie, dawszy dostateczną instrukcją ichm. panom posłom naszym na sejm walny, takieśmy sobie [k. 73] in casum (quem Deus avertat) rozerwania sejmu pro securitate domestica i w inszych naszych potrzebach i prywatach województwa uchwalili laudum.

A naprzód lubo intaminatae fidei e medio nostri obraliśmy sobie zgodnymi głosami ichm. panów posłów, in tanta jednak calamitatum et diffidentiarum molle necessitavimus do tego ichmciów, żeby jurament w pośrodku koła naszego jako bonum publicum et libertates promovere mają i za żadnymi korupcjami uwodzić się nie mają ekspediowali. Który nie tylko ci ichmć protunc obrani, ale quodquod i na insze da Bóg sejmy obranych i wysyłanych z koła naszego będzie, explere będą powinni takową niżej opisaną rotą.

Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Św. jedyne-
mu, iż w tej funkcyej poselstwa mego, o którąm się ani przez żadne fac-
tie ani per appretiationem starał, bonum publicum i artykuły od braci na
sejm uchwalone absque ullo praetextu i prywaty mojej będę promowował.
Praktykowania żadnego, co by szkodzić miało całości Rzeczypospolitej,
z nikim czynić ani korupcyi żadnych brać, ani za obietnicami uwodzić
się będę, ale cokolwiek concernit bonum publicum, libertatem i całości
Ojczyzny tudzież rationem desideriorum braci województwa mego o to
się pro posse oponować będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i męka Jego
przenajświętsza⁸⁴⁴.

Dawszy tedy ichmciom dostateczną instrukcją włożyliśmy to onus
na ichmciów, ażeby lubo zgodnych życzymy obrad wszystkim stanom
koronnym na terażniejszym sejmie, in quantum by jednak malevolorum
chciała co moliri et in contrarium całości Ojczyzny zawziętość czynić,
przez co musiałby się sejm z wielką Rzeczypospolitej rwać szkodą, tedy
żeby o wszystkim procederze sejmu dawali nam znać ichmć. In quantum
by się miał, czego strzeż Panie Boże, zerwać, żeby nas ichmć przed przy-
jazdem [k. 73v] swoim obwieścili, na który powrócić się mają czas, że-
byśmy się wszyscy cośmy sobie fide, honore et conscientia przyrzekli na
tenże zjechałi termin, gdzie de securitate domestica jako też i o całości
Rzeczypospolitej moglibyśmy inire consilium. Na który czas żeby i jw. jm.
pan wojewoda lubelski⁸⁴⁵ jako głowa województwa naszego zjechać ze-

⁸⁴⁴ APL, CLRMO 92, k. 74v–75 relacja marszałka Remigiana Kielczewskiego o złożeniu przez
wybranych posłów, w obecności wszystkich zgromadzonych na sejmiku, przypisanego juramentu.

⁸⁴⁵ Jan Tarło.

chciał, zlecamy to jm. panu marszałkowi naszemu, żeby listem oznajmił o tym oraz i upraszał in medium nostri na tenże czas jm. nm. pana.

A że okazowanie albo popisy potrzebne bardzo województwu temu nie były tymi czasy in praxi, przez co ingruente necessitate gotowości w nas żadnej nie masz, tedy żeby ich znowu w przewodni każdy poniedziałek reasumowane były, hoc laudo stwierdzamy sobie.

Za uskarżeniem się jm. pana Stanisława Borowskiego, którego na blisko przeszłym sejmiku uprosiliśmy do trzymania czopowego po województwie lubelskim, na miasteczka nieposłuszne, które hucusque jeszcze w powinności się swojej nie poczuwając do jmci jako do administratora czopowego nie przychodzili ani się postanawiali, tedy na takowych i na inszych wszystkich podległych temuż czopowemu naznaczamy sądy w Lublinie na śródpostny poniedziałek [15 III] pierwsze, inszych zaś kadencyja przypadać będzie co ćwierć roku przy wypłacaniu rat, upraszając na te sądy officium castrense, jm. pana podstarościego⁸⁴⁶ i jm. pana pisarza grodzkiego⁸⁴⁷ lubelskich, insuper jm. pana Bernata Głuszyńskiego podstolego nowogrodzkiego, jm. pana Balcera Trembińskiego łowczego lubelskiego, jm. pana Pawła Uniszowskiego podwojewódzkiego lubelskiego i jm. pana Jana Gałęzowskiego.

Więc i do słuchania rachunków jm. pana [Andrzeja] Borowskiego poborcy łukowskiego do jm. pana podstolego nowogrodzkiego i do jm. pana skarbnika lubelskiego⁸⁴⁸, którzy dawno uproszeni do słuchania rachunków, uprosiliśmy [k. 74] z łukowskiej ziemi jm. pana [Stanisława] Celińskiego podsędką łukowskiego i jm. pana [Aleksandra] Izdebskiego komornika ziemskiego łukowskiego.

Uskarżali się też ichm. bracia, że w Kazimierzu ultra scitum urzędu jm. pana wojewody lubelskiego korca podniesiono, przeto wygadając afekta-cyjej ichmci upraszaliśmy jm. pana podwojewódzkiego lubelskiego, cuius hoc muneris, aby w to serio animadvertat i w dawną rezę jako antiquitus bywał ten wprawił korzec, ochotnie tedy et pro munere officii i za uproszeniem nas wszystkich podjął się tego jm. pan podwojewodzi. A lubo intaminata zawsze fides jmci clara jest województwu, a to zdało się ichmciom upraszać do jmci pana Remigiana Kiełczewskiego marszałka naten-czas koła naszego, jm. pana Jana Poniatowskiego komornika granicznego lubelskiego i jm. pana Stanisława Kiełczewskiego i kto zechce attendere, żeby ichmć in absentia lubo któregokolwiek z ichmci praesentes serio w to wejrzeli i w dawną rezę korzec wprawili.

⁸⁴⁶ *Paweł Borzęcki, wojski kijowski.*

⁸⁴⁷ *Adam Bychawski.*

⁸⁴⁸ *Tomasz Innocenty Zaporski.*

Mając wzgląd województwo na znaczne merita godnej pamięci jm. pana [Mikołaja] Grabiego, który dla usługi województwa zdrowie i substancję stracił, tedy nie mogąc totaliter nagrodzić tego pozostałej małżonce jmci jejmci paniej [Krystynie] Grabinej tudzież i synowi jmci⁸⁴⁹ daje pro posse suo województwo gratitudinis ergo z pozostałych czopowych pieniędzy po godnej pamięci jm. panu Szczęsnym Stoińskim wojskim mielnickim zł 3000, na której sumie służyć ma advitalitas pozostałej jejm. pani Grabinej, post fata zaś jejmci jm. panu Grabi synowi jmci ta będzie służyła suma i sukcesorom jmci.

Za wniesieniem prośby jm. pana [Zbigniewa] Bliskowskiego podstolego braclawskiego, który takimże sposobem przed kilką lat pożyczwszy ad rationem zasług kilku tysięcy one bez żadnych oddał turbacyi, pozwala województwo [k. 74v] pożyczanym sposobem u jm. pana Zbigniewa Sługockiego sędziego chełmskiego złp 2000, które że skarb w zasługach jmci przyjmie, a województwu w przyszłych potrąci podatkach, efficere jmć ma i teraz asekuracją na dobrach swoich uczynić w województwie tymże leżących.

Pozwala także województwo za podjęte prace i koszty jm. panu Waclawowi Stoińskiemu wojskiemu lubelskiemu, które podjął w odwożeniu prowiantu pod Toruń nad naznaczone miejsce Kazimierz zł 1000 u jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego.

Ichm. panom posłom wojska JKMcI naznacza u jm. pana [Stanisława] Borowskiego z czopowych pieniędzy złotych 800.

A że fertur, czego się nam et palpabiliter dostaje wiedzieć, że wojska ku Warszawie za uniwersalami ruszają się, tedy jakośmy upraszali jm. pana chorążego nowogrodzkiego⁸⁵⁰ do jm. pana hetmana wielkiego koronnego⁸⁵¹, w którego władzy wojsko zostaje, żeby od ruszenia wojsk superseadował, tak i teraz upraszamy jm. nm. pana.

To tedy zgodne nasze laudum i postanowienie zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu, żeby one nomine omnium nostri ręką swoją podpisawszy do akt grodzkich podał.

Działo się w Lublinie, dnia 10 lutego roku 1666. Remigian z Kiełczewic Kiełczewski marszałek koła rycerskiego.

3. List Jerzego Lubomirskiego z 12 stycznia 1666 r. do przedsejmowego sejmiku w Lublinie.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 345–346 – kopia.

⁸⁴⁹ Adam Grabia.

⁸⁵⁰ Szymon Kawecki.

⁸⁵¹ Stanisław „Rewera” Potocki, wojewoda krakowski.

[s. 345] List jm. pana marszałka wielkiego koronnego de data 12 ianuarii 1666 w Wroclawiu na sejmik województwa lubelskiego przed sejmem die 3 februarii.

Od początku zaraz jako mnie ciężka z woli Bożej i bez przykładu in libera Republica dotknęła calamitas, w oczach wm. miłościwych panów sam quaesita innocentiae meae refugia, wszystkie te in sinu matris jako od syna jej exclusis omnibus protectionibus reposita. Ciężka afflictio moja, śmierci się równające w niewinności exilium et quod summum calamitatum est extra meritorium statum exclusio nie w inszych sposobach, tylko we wszystkich cokolwiek uniżoność pokorna wymyślić mogła submisyjnej szukali dolori suo remedium. Provolutus do nóg JKMci P. m. ex exilio niewinny z przodków moich, bene meritus i z siebie przynajmniej non male meritus civis przez ustawiczne supliki ipsi placando numini convenientes żebrałem łaski JKMci przez senat medium nie tylko między Panem a Rzeczpospolitą, ale et inter privatos cives ordinem, przez equestrem statum, per totius Reipublicae dignitatem, przez postronne pany JKMci zkrewnionych i Ojczyźnie zkolligowanych przyjaźnią książąt szukałem commisseracyjej. Prosiłem klemencyjey JKMci erectus nieco spem łaski JKMci w Wroclawiu od brata mego⁸⁵², jm. pana marszałka nadwornego⁸⁵³ przez jm. pana chorążego rawskiego⁸⁵⁴, poszedłem na Lubownią. Szedłem do Ojczyzny mojej za radą, perswazyją, wokacyją wielu tak ichm. panów senatorów, jako i ichm. panów urzędników i obywatelów różnych województw. Odbieram tam pożądaną nadzieję i obietnicę łaski JKMci restytucyjey od jm. księdza biskupa krakowskiego⁸⁵⁵, przez jm. księdza scholastyka sandomierskiego⁸⁵⁶, którą jako znowu occultum fatum cum graviori żalów moich cumulo przemieniło in atrociorem saevitiam jako przez Bryona i Persa. Omne hostilitatis na mnie i na dobra moje, żony i dzieci moich wywarto instrumentum, w oczach to i w pamięci cum incommodo samychże wm. miłościwych panów zostawa, jednak tak często lacessitus, eadem humilitatis constantia geminatas przeciwności moich umartwiałem accessiones. Wszedłszy potym do Ojczyzny ex pleni debitam ku niej observantiam, otwartymi listami dając rationes wejścia et refugii mei do Ojczyzny, miłej matki mojej jako syna, do braci brata, ad concives civis i uniżonego sługi, adiecta imploratione o wsparcie w łasce JKMci, o chrześcijańskie uzalenie, ludzi moich bezpieczeństwu tylko memu od niechętnych nieprzyjaciół sposobionych ofiarowałem na usługę JKMci,

⁸⁵² Aleksander Michał Lubomirski, koniuszy koronny.

⁸⁵³ Jan Klemens Branicki.

⁸⁵⁴ Adam Piekarski.

⁸⁵⁵ Andrzej Trzebicki.

⁸⁵⁶ Andrzej Franciszek Pęgowski.

dając ich pod regiment jm. pana wojewody krakowskiego⁸⁵⁷, do którego w tym jm. pana podstolego koronnego⁸⁵⁸, spólnego syna naszego, posyłałem i sam aż pod Sokal eodem fine chodziłem, prosząc aby się jmc ze mną widział, colloqui raczył, ludzie te pod swój przyjął regiment, mnie jako bratu tot vinculis sobie ligato i jako pierwszy w Ojczyźnie senator podał dźwignienia suffragium. Przez Trybunał sacrum iustitiae parlamentum subiiciebam nie raz pod nogi JKMci uniżoność moję, wszystkiego siebie poddawałem łasce discretioni et iustitiae [s. 346] JKMci. Nie brały natenczas żadnego skutku te wszystkie złożone próśb i supplicationum actus, impedit malevolorum nieunoszone odium omnem do dobroczynnej łaskowości JKMci accessum, że nawet conspectum non meruerunt Pana. Listowna suplika moja spreta wszystkie humilitatis precario medio accreverunt większego niebezpieczeństwa mego metus. Musiałem tedy consulendo securitati meae udać się tandem do wojska, u których nalazwszy braterską kompasję et innocentiae meae tak publica voce, jako i listownym dowodem wyrażone świadectwo, wszedłem z ichmciami w związek propter evictionem tejże niewinności mojej, z którą złączyli swoje przy krwawych zasługach indivisim pro Republica conatus. Nie przestawałem i tu austa supplicum precum instantia zmiękczać JKMci serce, aby nie chciał tak surowie na mnie saevire. I lubo wojska W. Ks. Litewskiego tak niechrześcijańskiej nieprzyjaciół moich zawziętości vindictae krwią moją, a podobno i całości Ojczyzny sacrificare conabantur, czego im sprawiedliwość Boska nie dopuściła, declinando jednak od wszelkich okazyj do uraz JKMci, oświadczyłem to, co moja illibata fides venerationi JKMci powinna, co debitum amoris Patriae kazało. Teraz że tandem JKMć P. m. po tak wielu instancjach, post tot amara za zasługi moje flagella raczył nakłonić łaskę swą Pańską i pozwolił mi przez sejmiki na sejm suplikować sobie. Utor cum veneratione ea przynajmniej concessione beneficij JKMci i z zagranicy (lubo mi to powtórne exilium nie zasłużonemu nad śmierć być musi cięższe) przez wm. miłościwych panów suplikuję. Do wszystkich moich in sinum wm. miłościwych panów czynionych rekursów przydawam terazniejsze uniżone próśby moje. Confugio w utrapieniu moim tanquam ad sacram Anchoram do braterskiej łaski wm. panów, chciejcie in compendio respectus et affectus sui zmieściwszy wszystkie domu mego merita, moje jakiegokolwiek zasługi et eam ipsam tam atrocem podobno dla nich passionem meam ubłagać mi JKMci, restituere statum meritorum, głowie mojej na starość in gremio suo zjednać respirium, niewinności mojej należyte dać iuvamen. Mam ja nadzieję mocną, że non permittet wyso-

⁸⁵⁷ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny.

⁸⁵⁸ Feliks Kazimierz Potocki, starosta krasnostawski.

kie wm. panów baczenie taką annihilationem mei a qua całość Ojczyzny z szkodą swoją abhorreret. Mam nadzieję i w łasce JKMcI P. m., że intercedente tak poważnych wm. miłościwych panów całej Rzeczypospolitej instantiarum dignitate misertus krwi mojej z struchlałej dóbr moich żony i dzieci moich z gruntu zrujnowanych commotus misericordia, nie dopuści mi tandem spoliato z honorów sobie służyć i na ruinę moję obejrzeć się zechce. Imploro tedy iteratis precibus braterskiego łaski wm. miłościwych panów suffragium, raczcie plenis ad iustitiam concurrere affectibus. Życząc JKMcI publicae tranquillitatis gloriam a sobie securitatis portum. A ja spondeo i upewniam wm. miłościwych panów, że jako JKMcI P. m. tą życzliwością, którą przez wiek mój w obozie szczęściu jego służyłem, contendam mereri na dalszą łaskę, tak dla Ojczyzny, lubo curis aetate fesso afflictionibus presso niemi nie będzie ciężko, czego bym nie miał do usługi jej i każdego z osobna wm. miłościwych panów cum posteris meis conferre, revocare, reponere.

Powolne zatym usługi moje oddawam łasce wm. miłościwych panów.
Jerzy Lubomirski.

4. *Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r. na list Jerzego Lubomirskiego.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 357 – kopia.

[s. 357] Któż tego nie widzi, że calamitas Ojczyzny non minore w zacnym domu wm. miłościwego pana fixit sedem, kto nie widzi, że interni morbi et incendia tak ciężko inclitae domus wm. miłościwego pana zagęściły progi, że wszelkim in limine zostającym zagradzają drogę szczęśliwościom, kto nie widzi, że civem a concivibus, brata od brata nutrix malorum discordia w żalose od Ojczyzny zagnała exilium i godne godnych przodków i samego wm. pana zasługi takim kazała terminować skutkiem, a widząc zaś, kto na tak ciężkie fortunasy wm. pana i charissimorum pignorum nie utyskuje insultus i nie życzy tego, aby tandem aliquando to zburzone w Ojczyźnie naszej morze zarzuciwszy hisce tempestatibus dom zacny wm. miłościwego pana i samo pacificari mogło, et ex mediis fluctibus toties listami wm. pana braci deklarowaną pozwoliło in lucem praedire niewinności. A jako zawsze świeża tych wszystkich dolegliwości wm. pana manebat w sercach naszych pamięć, tak tą terażniejszą wm. pana braterską instancją multam peperit u całego województwa affectum congeriem, gdy ichm. panom posłom naszym serio braterskimi praecepimus afektami, aby w instancyje do dobrotliwej ręki Pańskiej omni laborare chcieli dexteritate i przy tej, qua par est Majestatu jego Pański observantii zagniewanego Pana koili serce. Lecz nie wątpimy, że pokorna wm. miłościwego pana głowa, którą zawsze zwykłeś subicere Majestatowi jego Pańskiemu, ściągnie ojcowski afekt. Zacności zaś honorów i preeminencyi wm. pana

lubo to vicissitudine temporum iacturum passa, nadzieja w Bogu, że jako Colos, który (etiam si sterelis in publico magnitudine servabit) szwankować w powinnej od Ojczyzny nie może wdzięczności, gdy to perstabis, że ob unicum eius conservationem jako amans filius, nagrodzone w czasie permerita zacnego domu postpones okazyje, przez co privatis sepositis motibus publicam zjednasz securitatem. Do czego braterskimi konkurując afektami, powolność etc.

5. *List Adama Ostrzyckiego, marszałka wojska związkowego
z 12 stycznia 1666 r. do sejmiku lubelskiego.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 347–348 – kopia.

[s. 347] Po tak ciężkim utrapieniu przez ten czas miłej Ojczyzny za ojcowskim JKMcI P. n. m. staraniem pozwolił tandem Pan Bóg internam jej malaciam do wolnego szafunku i postanowienia gruntownego wm. nm. panom przez sejmikowe obrady, z których na przyszłym sejmie favente coelo, jako ciężkich razów swoich salutaria oczekiwania remedia, tak eam summam w poszrodek wm. miłościwych panów votorum nostrorum z uniżonym pokłonem naszym przynosimy, aby Pan Bóg ten zjazd wm. panów do zleczenia tego wszystkiego, cokolwiek praw, swobód, sprawiedliwości samej niezycliwych tej Ojczyźnie synów malitiosa astructio intrusit subwersyjej efficacibus natchnął i szczęścił consiliis. Necessitatem poprzysiężonego związku naszego i do tego akcesyjej wielm. jm. pana marszałka wielkiego i hetmana polnego koronnego praegnantes rationes jakośmy tak wielokroć otwartymi listami naszymi manifestowali i na sejmikach deputackich obszernie wm. panom exposuimus, tak na ten czas szerokimi słowy decoctam bis non repetimus, [...]a ponieważ wszystkim wm. panom cel związku naszego pro vindicanda przy conserwacyjej iurium Maiestatis JKMcI libertate uczynionego jest wiadomy. A że na to arma nam Rzeczpospolita przypasała, abyśmy je nie tylko defensionem Ojczyzny ab extra, ale et interna securitati, iurium et libertatum tuitioni (zwłaszcza kiedy per saevitiam factorum togatis consiliis te dźwignąć się nie mogą) winni zostawali. Praestitum eum nostrum jako górne województwa aprobowały zelum i grato hunc nexum przyjęły animo, także i wm. nm. panów ta nasza usługa parem znajdzie respectum nic nie wątpimy. A zatym desideria nasze, które ichm. panowie posłowie nasi według instrukcyjej sobie danej doniosą, tym łaskawsze u wm. panów merebuntur patrociniem, im więcej cum publica felicitate związane cisną się do afektu wm. miłościwych panów. Więc że inter desideria nostra pierwsze ma miejsce jawna wszystkiemu światu uciążliwym i nigdy dotąd w Ojczyźnie niesłychanym przykładem krzywda jm. pana marszałka wielkiego koronnego, wodza naszego, tym usilniej et demissius prośby nasze iteramus, im te wszystkie w procesie wyrażone obiectiones iniuriosiores et mere ab

invidia per praevaricata testimonia jadowicie fabricatas widzimy et nostros, ponieważ o związek nasz przeszły tenże sam na zdrowie jmci i odjęcie buławy fomentowany cierpi iniquissime, evincere musimy per conscias nostras testimonio. Raczcie wm. nm. panowie tantorum meritorum civis, brata i służy swego adiuvare suffragio suo innocentiam, raczcie tak infamibus honoru, zdrowia i substancyjej tych, które obronie całej Ojczyzny szczęśliwie et cum gloria gentis krwią naszą szafując impendebat compassius indignari affectu spoliis. Raczcie na koniec specie iustitiae też samę eversam podźwignąć i to, cokolwiek ex orbita legum wypadło sanare. A my jako przez ten czas zdrowia i krwi naszej dispendia usłudze wm. nm. panów obtulimus, tak i na potym też ochotę i odwagi [s. 348] nasze wszelakim wm. miłościwych panów rozkazom et liberae dispositioni subiiciendo uniżone usługi nasze oddajemy, łasce wm. nm. panów zostając.

Datum w Wschowie, die 12 ianuarii 1666. Adam Ostrzycki marszałek imieniem wojska JKMc i Rzeczypospolitej Koronnej.

^a *Jeden wyraz nieczytelny.*

6. Instrukcja dla posłów wojska związkowego wysłanych na przedsejmowy sejmik do Lublina 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 334–337 – kopia.

[s. 334] Instrukcja ichm. panom Waławowi Rozwadowskiemu towarzyszowi chorągwi usarskiej jw. jm. pana marszałka wielkiego i hetmana polnego koronnego⁸⁵⁹, Stanisławowi Orzęckiemu towarzyszowi roty pancernej wielm. jm. pana wojewodzica sandomierskiego⁸⁶⁰, posłom od wojska JKMc i Rzeczypospolitej związkowego z koła generalnego we Wschowie odprawującego się dana na sejmik przedsejmowy województwa lubelskiego w Lublinie odprawujący się.

Przy oddaniu uniżonych usług naszych powinszują ichm. panowie posłowie nasi ichm. nm. panom zdrowia dobrego i szczęśliwego na ten sejmik zgromadzenia, które aby Pan Bóg optato respiris od tak ciężkich paroxyzmów Ojczyzny jako najskuteczniejszymi utwierdzał i błogosławił consiliis plenissima, od nas effudent vota.

Lubo przez traktat nasz na początku zaraz accessorii do związku⁸⁶¹ przez listy potym otwarte i niedawno na sejmikach deputackich nexus nostri wszystkim ichm. nm. panom jest już explicata intentio i cel, uczynią jednak panowie posłowie krótkie rationum compendium, aby subtelną

⁸⁵⁹ *Jerzy Sebastian Lubomirski.*

⁸⁶⁰ *Stanisław Koniecpolski.*

⁸⁶¹ *Konfederacja wojskowa zawiązana w VI 1665 r. pod Tarnopolem, występująca od VII w obronie Jerzego Lubomirskiego. Jej marszałkiem był Adam Ostrzycki.*

malevolorum inventia cum zelum nostrum, który nie tylko na pismach przez posły nasze, ale i rzeczą samą całej Rzeczypospolitej contestati sumus, opaczną wycięzać nie mogła interpretationi.

Egestas wojska i przez dwie lecie zaniedbana sublevandi jej cura zwiódła wojska ex hostico, i jeszcze ten niedostatek zostawałby tolerabilior, bo wszystkie niewczasy, nędze, pericula największe niżej amori Patriae kłaść zwykliśmy, gdyby jakakolwiek spes respectu własnego affulgeret, i widzieliśmy z prac i odwag swoich eum przynajmniej fructum, że krew swoją non inutiliter litamus Ojczyźnie i pokój pożądany mogli przynieść. Ale kiedy dochodziła wojska wiadomość, quantis odiis civilibus infascinata została Respublica i maior cura et anxietas privatorum moliminum dopięcia anębat, aniżeli uspokojenia swego.

Erogatia tak wielkich kosztów na nowe zaciągi contra statum Reipublicae et respectui na nasze zasługi dawne praeiudiciosa.

Sejm rozerwany, na którym nic nie stanęło, co by conduceret pożytecznego securitati publicae, tylko sub pratextu iustitiae invida privatorum zawziętość, aby swego w odmęcie dokazała, ipsam wywróciwszy iustitiam typum iniquitatis ten sejm całemu światu pokazała, przeciwko czemu tak wiele zaszło protestacyi. Sejm drugi zerwany et ordinum universorum, ut restitatur oppressa na przeszłym sejmie vox libera supplicationes nullius aestimii, o co także zaszły protestacyje. Amnistia fide publica dana violata, vox libera et sensus braci etiam privatae, nie tylko in publico mówiących, per insecutionem ultionis oppressa. O przeszły związek⁸⁶² na wielu vindicta spuszczone. Compendium wszystkich oppressionum et violatae amnistiae wyraża w osobie swojej jm. pan marszałek wielki koronny, wódz nasz, lubo najmniejszym aktem i samym pomyśleniem nie jest conscius cooperationis o związek przeszły, co samo acerbiorem generare musiało dolorem, że [s. 335] etiam in obtento et mentali crimine złamana jest amnistia i tak ciężko plenus meritorum civis agravatus jest na honorze, zdrowiu i substancyjej.

Wszystkich tych, którzy zanieśli protestacyje na przeszłych sejmach fastidiendo hanc iniquitatis technam et consequenter każdemu szlachcicowi widzącemu i upominającemu się wolnym domówieniem o tak gravita libertati praeiudicia illata oppressio, et libera nie tylko dicendi, ale et sentiendi adempta facultas. Czego są żywym dowodem po miastach rozłożone praesidia, które nie mając żadnego ab extra periculum sustinent podejmowania ich onus, ale bardziej sensibile nobilitati, bo sub praetextu securitatis tuende flagellum suspenditur nad głosem wolnym. Brion i Pers sufficient sami na przykład. Beneficiorum iuris każdemu do uskarżenia

⁸⁶² *Mowa zapewne o poprzedniej konfederacji wojskowej z lat 1661–1663, zwanej Związkiem Święconym.*

się szlachcicowi wolnych w trybunałach i w grodach suscepty zakazane. Na ostatek zapłata zatrzymana wojsku, któremu decret komisyy nad rok jeden w borgowej służbie zostawania, non imponit legem.

Te tedy i insze rationes są, ale praecipue oppressio libertatum i praw ojczystych, dla których wojsko jako też Ojczyzny synowie primario krew swoją leją, żeby praetium sangvinis przodków swoich nie utraciło, wprowadzili nas w związek i w nim trwać poprzysięgliśmy póty, póki in toto conservatia swobód i praw w dawną nie przyjdzie klubę.

Przypomnią przy tym panowie posłowie rationes wejścia do związku jm. pana marszałka wielkiego koronnego, abyśmy niesprawiedliwych ratione przeszłego związku jmci obiectorum, i że są fałszywe et praevariata testimonia, którymi convincebatur jmc, publicum dali testimonium securitati zdrowia jmci assistentiam nostram praebendo. Ponieważ decret jmci Respublica tota pro iudicato nie przyjęła, testantibus tot protestationibus honores jmci nie ujmowała, dlategoż i wojsko concordando cum sensu Reipublicae obsequium swoje i obedientiae jmci legitimae siebie submissit, agnovit jmci verum, legitimum ducem suum, że w osobie jmci securitas amnistiae jest nam conculcata, a na koniec per eversionem iustitiae całego status eversionis metus, kiedy domowego prawa per potentiam malevolorum deficere poczęły suffragia, musiał nas stringere do poprzysiężonego z jmcią związku.

Po opowiedzianych przyczynach poprzysiężonego z jm. panem hetmanem związku deducunt panowie posłowie wszystkie actus humilitatis et supplicationum wojska, które JKMci przez ichm. panów senatorów ustawicznie odnosili, aby JKMci P. n. m. za poważną ichmci inerposycją raczył tranquillam reddere Patriam, i sejm jako najprędszy unicum malorum, które dla difidencyj tak ciężko cisnęły Ojczyznę, remedium złożyć raczył. Nie brały skutku żadnego uniżone supliki, rany jeszcze niezagojone i krew nieoschła prezentujące, i owszem, do takowej nieszczęśliwości nas damnarunt fata, że miasto konsolacyjj w słusznych dezyderyjach całość Ojczyzny obicentibus, miasto zapłaty zasłużonej zdrowia i honorów naszych postradania, przez uniwersały surowa doszła nas deklaracja oraz o wolności i o zasługi upominającym się excidium hostile wypowiedziano i zaraz ultriae tę surowość usiłowała per insecutionem wypełniać manus.

Więc że tymże traktatem naszym conservationem praw Maiestatis i Dostojeństwa JKMci P. n. m. poprzysięgliśmy tueri, przed zagniewaną twarzą Pańską ustępować wszędzie musieliśmy, aby żadna exorbita przez te campania contra venerationem Maiestatis [s. 336] nie działa się, a za tym cokolwiek accessit ruinae et devastationis w Ojczyźnie żadna nie może na wojsko revocari vina, ponieważ omni submissionum genere zebrało

łaski Pańskiej, ale na tych powinna redundare szkód i oppressioni civium culpa, którzy byli radą civilium committendi armorum, którzy nie tylko nowe zaciągi na krew braci swoich zgromadziwszy, kosztu i ochoty, jakiej nigdy na postronne nieprzyjacioły nie odważali, in hanc nie żalowali światu lanienam, ale wojska litewskiego ultra statum Reipublicae wprowadziwszy do Korony wszystkie prawie województwa infestis ich oppreserunt signis, tak dalece, że żaden z nas nie zostaje, którego by fortunae in direptionem ich nie poszły. Sola tylko societate dolorum et spe sejmowej reprehensyjej takowych exorbit liczymy tylko urazy nasze. A że wojsko z powinnej swojej przeciwko JKMcI Majestatowi nic nie wykroczyło wierz, lubo na nie nawet fide tractatum asekurowane następowano, jednak lege tylko naturalis defensionis składało się. Ojczyźnie też jako właśni jej synowie debitumstitit amorem, dając z siebie assistentiam dochodzenia upadających praw i swobód.

Ufa tedy wojsko w łaskę ichm. miłościwych panów, że jako województwa górne pro actu meritorie, non pro crimine hunc agnoverunt i przyjęli nexum, tak i ichm. miłościwi panowie pleno affectu tę usługę naszą acceptando, da Pan Bóg na sejmie, lubo ten związek in naturam zasługi transivit.

Amnystyją jako najgruntowniejszą promovere będą raczyli, o co uniżenie uprasza wojsko jw. jm. pana marszałka wielkiego koronnego, wodza naszego, jako jest palpabilis innocentia obiectorum i nigdy w całej Ojczyźnie actiones jmci non meruerant podejrzenia censuram, owszem, w wysokim zostawały poważaniu, tak terazniejsza honorowi, zdrowiu i substancyjej Jmci per malevolos astructi nic nie wątpimy, że in compassivis ichm. panów affectibus ma grave pondus.

Przydaje za tym ad merita jmci same przez się pociągające respectum uniżone prośby swoje, aby ichm. panowie nie tylko u JKMcI P. n. m. suffragiis suis ad restitutionem wszystkiego dopomogli, ale aby ten honor per invidiam laceratus, et illibata fides, piekielnym censurata jadem, tak od przodków jmci per tot saecula, jako i od samego jmci królom, panom swoim dotrzymana, gaudeat recto factorum conscientia, była decisione totius Reipublicae emundowana. Szkody także na substancyjach jmci poniesione, mianowicie od wojska litewskiego, daje wojsko sub commiserationem wmc miłościwych panów, nie dosyć było niechętnym jmci satiare zawziętość swoją ipsius personae oppressionem, ale posteritatis jmci. Także jejm. paniej marszałkowej samej dobra, et iuri reformatio podległe, lubo tenże decret remisit w tym de saevitia sua, że non obnoxia executioni iudicavit, wojsku W. Ks. Litewskiego in direptionem puściła, aby tak et innocuam prolem samę opprimant, et novo genere exilii co raz jmci samego interimant.

A że na ohydę związku naszego i zatłumienie jm. pana marszałka wielkiego koronnego niewinności sparsa, jakobyśmy mieli adhaerere factionibus Austriacis i ten dom promovere na państwo. [s. 337] Jaka ta fama jest, ad invidiam tylko comparata i nie ma żadnego fundamentu, tak ta z traktatu naszego na początku zaraz wejścia do związku napisanego confunditur calumnia, którym fide iurata obowięzaliśmy się każdej elekcyjej vivente principe jako praw i wolności naszych, basim evertenti opponere zdrowia swoje. W czym jako wojsko legi publicae parvit, która eandem electionem damnavit tak wedle konstytucyjej niedawnym sejmem, i natenczas z tym się deklaruje, że gotowe jest, jeśli Rzeczpospolita będzie tego potrzebowała, script swój dać na się, że za żywota JKMcI P. n. m., daj Boże nam długo, szczęśliwie panującego, ani Austriaka, ani Francuza, ani Brandenburczyka, ani Piasta, ani kogokolwiek teraz in genere i na potym post sera fata JKMcI vivente principe electionem suscitare ani promovere myślić nie będziemy, owszem, cum tota Republica każdego takiego elekcyjej promotorem pro capitali hoste jako turbatorem pacis publicae et perduellem mieć będziemy.

Zapłata wojsku aby na województwa podzielona była uprasza wojsko uniżenie ichm. panów. Zabiegną ichmć takowym podziałem, że wojsko nie będzie miało okazji do związków, pieniądze też Rzeczypospolitej nie będą dispensowane extraordinaryjne, jako teraz na nowe zaciągi, de numero wojska będą zawsze wiedziały województwa i non accrescet do zapłaty na koszt Rzeczypospolitej liczba ani to praetium sanguinis na opresyją civium convertetur.

A że wojsko nexum suum pro vindicanda libertate uczyniło i województwa górne tę żarliwość wdzięcznie przyjęły, dlatego nas tak angustis ściśniono consistentiis, abyśmy nie mając sufficientiam victu do otworzenia pory wojennej i siebie wyniszczyli, i głodu, nadprzykrzywszy się województwom, nienawiść u ichmci zaciągnęli. Z rejestru łanów, które wojsku cesserunt na podział, snadno ichmć nie tylko impossibilitatem wyżywienia uważają, ale oraz colligent in extinguable odium niechętnych, którzy eo modo nieznaczną zemstą pium extinguerere conatus zelum. Uprasza zatym wojsko ichm. miłościwych panów, aby to ukrzywdzenie respectem swoim łaskawym compensare raczyli, ponieważ i od dwóch ćwierci, które tam to wojsko brało, przez też rationem nexus pro Republica na ten czas jesteśmy oddaleni.

Nadto związek ten swój dla konserwacyjej praw i swobód uczyniony dało wojsko wolny szafunek ichm. miłościwym panom, aby go zażywali wedle wolej swojej, tak jako i inne województwa. A to wojsko deklaruje ochotę i odwagę swoją spondet na wszelki zaszczyt ichm. panów do ostatniej krople krwi swojej.

Prosić zatym będą panowie posłowie nasi ichm. miłościwych panów, aby nas w tym cathogorice resolvable, aby na potym ichmć nie żalowali i nie mieli causam conguerendi na wojsko. Bo cokolwiek tylko możemy praestare in rem Reipublicae, wszystko explaciamus, gotowi będąc i dalej ardua quaequae za rozkazem ichm. panów sustinere, nic sobie non arrogando, co do ichmćów należy, pewni będąc, że też jakokolwiek in ea egestate et angustia consistentiarum respect przynajmniej ad rationem zasług odniesiemy. Caetera dexteritati ichm. panów posłów et zelo pro Republica wojsko committit.

Adam Ostrzycki marszałek.

7. *Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r. na list wojska związkowego.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 357–358 – kopia.

[s. 357] Gdyby w ostatnich zostającemu nieprzyjaznej fortuny terminach nie to jedno było pociechą, że tandem aliquando uznawszy tot vicissitudinem ex crementa faeliciori omine wszelkie swoje spodziewa terminować nieszczęścia, gdyby odważnie na szanc niosącemu zdrowie Ojczyzny synowi nie ta śmierć straszną cukrowała speransa, że puszczone na los fortuny życia, ma się to hojną łaską Pańską i nieśmiertelną w czasie szczęśliwszym nagradzać sławą, podobno każdemu z tych in ipsam rerum zaszedłszy difficultatem prędko by zdesperować przyszło i powątpiwszy o przeciwnej fortuny mutecie w ostatnią przychodzić stratę. Jeżeli co Ojczyzna nasza in mediis prawie zostawała i zostaje dotąd fluctibus, gdy jednym fortuny stawszy się igrzyskiem in [s. 350] desperatis gemebunda przychodzi casibus, gdy przez powtórne dolegliwości swoich medicamina prędko po sobie następujące przeszłego roku sejmy (in malo privatorum snadź zasadzone fundamento) ex Scilla incidit in Charibdam ostatnią już sobie ominując ruinę. Atoli dobroć Boska a ojcowskie JKMci P. m. pieczołowanie medendi mali naznacza remedia, daje w smutku pociechę, pozwala wszelkim dolegliwościom in dolore respiria, gdy potrzebny w Ojczyźnie consiliorum naznacza termin. A że vota et fraterna desideria wm. panów concurrunt do województwa naszego szczerze i uprzejmie salubria życzący consessus nostri consilia, za te jako braterskie przesyłamy podziękowanie, tak życzymy, aby przy tejże szczęśliwej Ojczyzny naszej chwili godne krwawych zasług wm. panów potykały gratitudines.

Za krwawione pro vindicanda libertate kawalerskie in vim rekompensy cała Ojczyzna hojną ocierała łaską piersi i to potomnym napisała wiekom, że górnego w sławie wspaniałego w majestatu swego splendore posadziwszy Polski Septemtrio monarchę przydał mu oraz zelantes propagandi boni publici cives. Zacni posłowie wm. miłościwych panów jako mile w braterskim przyjęci kole, tak desideriorum et votorum całego

wojska compotes animorum nostrorum odebrali affectus, gdzie że godna za godnym Ojczyzny synem jm. panem marszałkiem koronnym przy ustnej i listowna intercessit wm. panów do braterskiego consessu instantia ta jako świeża w sercach zostawała dotąd naszych, tak tym szczerze radices egit powinnej fatorum kondolencyjej a oraz quantum braterska do serc dictavit życzliwość, tęśmy przy powinnych i poddanych Majestatowi Pańskiemu uniżonościach ichm. panom posłom zleciliśmy naszym. Jakoż nadzieja w Bogu, że tam tak drogi ledwie non redimendae Reipublicae czas pokaże się tak placabiliter et internis Ojczyzny naszej obviabit malis, że civibus w niej zjednawszy, confidentiam i Pańskie jako dobrotliwe zawsze de gratia maerentibus zjedna serce. Czego wszystkiego braterskimi naszymi ichm. panom posłom curam et sollicitudinem imposuimus afektami, a wm. miłościwym panom podziękowawszy za wszelkie województwu afektów kontestacyję, powolne etc.

8. *List kasztelana poznańskiego Krzysztofa Grzymułtowskiego z 4 grudnia 1665 r. do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 348–349 – kopia.

[s. 348] Wiadomo dobrze wm. mm. panom i braci jako od dawnych wieków perennat w nas nie tylko winna praw ojczystych observantia, ale też należyta Królów IchMci naszych Panów miłościwych veneratio. Iż jednak wyjście nasze pod schyłek przeszłej jesieni w pole różnym (jako się nam wiedzieć dostaje) podpadło censurom, użyliśmy jm. pana kasztelana poznańskiego, wodza na ten czas naszego, aby pias intentiones nasze et rationes, które nas w pole wynieść coegerunt, więc i braterskie postulata doniósł do wm. panów i braci. Doszła wierze wm. miłościwych panów, bo siła z nami równo afflxit ciężka, którą civile atrox bellum causavit praeessura, a nas tak dotknęła, że kilka celnych województwa kaliskiego powiatów funditus zniósłszy, w siła miejscach miasto oraczów odziedziczyła gadziny, z których coloni za granicę ustąpić musieli, desuntque manus poscentibus aruis, i tać najpierwsza była okazyja uchwały naszej na sejmiku electionis deputatów, abyśmy in casu zbliżenia do nas wojska w polu zaraz stawali adsistenda similia mala, ostrzegłszy per omnia iura Maiestatis i powagi osoby JKMci P. n. m. Gdy tedy powtórnie weszły wojska w granice nasze przyszło nam za uniwersałami jw. jm. pana podkanclerzego koronnego jako generała województw⁸⁶³ naszych ex laudo publico wydanymi, stanąć w gromadzie privatae a oraz i publicae zabiegając indemnitati, gdzie na jednej trzymaliśmy szalej dostojeństwo JKMci, na drugiej całość Rzeczypospolitej i ojczyste prawo, dając przez kilka poselstwa do JKMci

⁸⁶³ Jan Leszczyński, podkanclerzy koronny, starosta generalny wielkopolski.

wyprawione fidelitatis nostrae contestationes. A gdy wojsko związkowe w naszych na ten czas zostające granicach zbliżyło się do nas omni conatu byliśmy im do tego powodem (do czego też skłonnych widzieliśmy), aby omni submissione mereri chcieli łaskę JKMcI P. n. m. jakoż subscripsit fortuna votis. I pobłogosławił Pan Bóg pracowite jw. ichm. krakowskiego⁸⁶⁴ i chełmskiego⁸⁶⁵ biskupów około uspokojenia Rzeczypospolitej operationes, za które jakośmy winni ichmciom wszelaką wdzięczność, tak posteritas długo pamiętne wspomnianie.

Aleć gruntownego motuum civilium uspokojenia nikt sobie obiecywać nie może bez umorzenia przeklętej a wysoce w Rzeczypospolitej zawziętej diffidencyj, tę zaś auget codziennie ta, która haeret jeszcze in cordibus niektórych privatorum electia, boć nam te przynosili co raz posłani do JKMcI posłowie przestrozę, jakoby [s. 349] wojsko ad Austriacas miało się wiązać factiones. W klar przeto a bratersko expostulować o to zdało się nam z wojskiem, co dało okazyją, że nam wojsko spopondit i jako żołnierze i jako cives do żadnych się nie wiązać in materia electionis factiones. My też vicissim przyrzekliśmy wojsku vivente moderno, co daj Boże długo a szczęśliwie, regnante impedire elekcyją. Co żeby severissima caveatur lege, abyście nam wm. miłościwi panowie bratersko dopomóc raczyli, gorąco prosimy. Redibit przez to za pomocą Bożą staropolska konfidencyja, wróci się dawna sejmowania methodus, ustaną scandalosae a Ojczyznę gubiące in partes scissiones. A że z sejmu tego, który dla uspokojenia Ojczyzny miłościwie JKMcI P. m. złożyć raczył, pendet salus publica a terret nas dwóch sejmów żalosne starganie, zdało się nam to podać pod uwagę wm. nm. panów, czy by non expediret obmyślić wczesnie modum concluendi pod szczęśliwym rządem i ojcowską JKMcI manudukcyją de conservanda ab ultimo interitu Reipublicae, in quantum by nie ustała malitia, a na prywatnych sejm zerwała interesach. Więc iż całe wojsko przez usta jm. pana substituta umyślnie w koło nasze zesłanego dało testimonium, że iniuriöse delatus do JKMcI P. n. m. jm. pan marszałek wielki koronny strony fomentacyjnej przeszłego związku et machinationum w nim contra Majestatem, gorącą przeto do JKMcI, aby go łaskawą sublevare raczył ręką. Więc i do Rzeczypospolitej wnosimy suplikę za jmcją, której abyście nam wm. panowie dopomóc raczyli, upraszamy pilnie. Co wszystko in fraternum wm. miłościwych panów deponendo sinum pewniśmy, że tę braterską konferencyją pari przyjąć zechcecie affectu. A my całą powolność naszą oddajemy w łaskę wm. nm. panów i braci.

⁸⁶⁴ Andrzej Trzebicki.

⁸⁶⁵ Tomasz Leżeński.

Datum w [--]^a, die 4 decembris 1665. Krzysztof Grzymułtowski [...]^b poznańskiego i kaliskiego.

^aW źródle zostawione wolne miejsce.

^bWyraz (skrót?) nieczytelny.

9. Odpowiedź przedsejmowego sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r.
Krzysztofowi Grzymułtowskiemu kasztelanowi poznańskiemu.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 358–359 – kopia.

[s. 358] Nie tajny nam jako równym z wm. panem państw i Ojczyzny synom, że amor Patriae głębokie w sercach każdego z wm. miłościwych panów egit radices i zakorzeniony non prius quam vita recedet. Nie tajne przeciwko Majestatowi Króla JMci P. n. m. (któremu summum rerum iudicium dedit Deus nobis obsequii gloria relicta est) powinne i synowskie jako dobrotliwego ojca observantie, ale nie co innego, tylko paternam sollicitudinem ac indefesos melendi boni publici ściągawszy labores aeternature gloriae u potomnych wieków zjednąją lauream. Wyjście wm. miłościwych panów z domowych in arenam Martis progów, gdy pio in Rempublika zelo promovendae libertatis motivo jako wm. panowie interprete consessui nostro litera z życziwych detulistis chęci nie może u braterskich naszych censurarii afektów. Praeterire jednak sine compassione [s. 359] nie dopuszcza wrodzona przeciwko każdemu z wm. miłościwych panów województwa naszego miłość takiej w Ojczyźnie nieszczęśliwości, gdy civibus jej własnym intestina incendia szkodzą i samym non parendo fortunom depopulatione grożą, co że ciężkim zacne województwo wm. państwa musiało ponosić żalem, stat pro teste podobna i w województwie naszym iniuria coeli, którą nielubościwi lubo własni Ojczyzny synowie zachmurzone napełniają serce, te tylko ex nutrice malorum discordia wyssawszy, ut aspera quae utilia et laesurum quod iucundum Reipublicae accipiant nie pomniąc na to, że w dalszym Ojczyzny paroksyźmie vel ipsi eusculapio salus desperanda sit. Przychodzi tedy in correspondentia affectuum nostrorum fraternae o to wm. miłościwych panów expostulować, abyście jako nobilissimi cives Patriae, jako ci, do których mala bonaque tej Ojczyzny recurrunt, nie tylko arma foris, ale consilia domi unanimi consensu omnium zgodne zasadziwszy in medellam earum tempestatum tak chcieli pias dirigere intentiones, jakoby multo labore et cruore parta in successoribus nie gasła libertas, w nas non deerit animus ad iusta afektami spólnemi in medendo Reipublicae sposabiać się media, wiedząc quid sit periculi dum proximus ardet Ucalegon. A że świeżą meritorum z zacnych przodków i z samego siebie wspominiacie wm. państwo województwu naszemu congeriem jm. pana marszałka koronnego a oraz fraternis expostulatis affectibus, aby ichm. panowie posłowie nasi unitis precibus do łaskawej JKMci

byli torem ręki, jako zawsze in has ubolewaliśmy adversitates, tak i teraz non procul idem zelus przeciwko jmci, gdy przez ichm. panów posłów tanquam interpretes powiniych i poddanych przeciwko Panu uniżoności suppliciter o to prosić będziem. Jakoż czynią nam dobrą otuchę dość pracowite jw. ichm. księży biskupów krakowskiego⁸⁶⁶ i chełmskiego⁸⁶⁷ operationes, że quidquid laborum et sudorum dla Ojczyzny ponieśli, temu łaska Boska non in vanum caedere każe, a da Bóg zgromadzone omnium ordinum consilia in tanto zasadzi fundamento, że Ojczyzna ingemendo respirium, synowie jej staropolską civium providendi boni publici w serca swoje zawezmą cnotę. To tedy, co szczerza przeciwko wm. miłościwym panom kazała confidentia braterskim zapieczętowawszy afektem.

10. List senatorów wielkopolskich z 14 stycznia 1666 do
przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 349-350 – kopia.

[s. 349] Przy powinszowaniu nowo, zdarz Boże szczęśliwie, zaczynającego się roku i braterskiej naszej wyświadczeniu powolności zdało się nam to oznajmić nm. panom i braci. Ponieważ przy skończonych pod Palczynem⁸⁶⁸ traktatach JKMć P. n. m. krzywde swoją i urazę jako Pan dobrotliwy i ojciec łaskawy darował wojskom i wszyscy z dawna pożądanego pewni jesteśmy przy łasce Bożej pokoju. Po tych jednak traktatach niektórzy ichm. panowie obywatele spisali script pewny i vigore scriptu jw. jm. panu kasztelanowi poznańskiemu⁸⁶⁹ listy do wm. miłościwych panów i braci tanquam nomine publico rozsyłać zlecili, nas zaś potior pars senatorów, urzędników i braci jako o laudum in solito tempore postanowionym, tak o pospolitym ruszeniu in nullo fundamento zwołanym, a pogotowiu o tym scripte nie wiedzieliśmy ani wiedzieć chcemy. Tedy jeżeliby do wm. panów i braci albo ten script, albo [s. 350] listy jakie vigore scriptu tego wychodzić i consilia wm. panów i braci sejmikowe turbować, a całą Rzeczpospolitą mieszać miały, imieniem tych wszystkich ichmciów, którzy do takowych rzeczy mieszać się i o nich wiedzieć nie chcemy upraszamy, abyście wm. panowie i bracia takimi się rzeczami nic nie turbowali ani one za publiczne mieć chcieli, aż wprzód in loco consueto et tempore solito o nich się publice na terażniejszych sejmikach zniesiemy i rozmówimy. Co wszystko jasnie patebit wm. panom i braci i całej Rzeczypospolitej jako o tym wszystkim communi consensu konkludujemy albo artykuły na sejm napiszemy.

⁸⁶⁶ Andrzej Trzebicki.

⁸⁶⁷ Tomasz Leżeński.

⁸⁶⁸ 6 XI 1665 r. zawarto pod Palczynem zawieszenie broni między wojskami rokoszan a królewskimi.

⁸⁶⁹ Krzysztof Grzymułtowski, jeden z przywódców antykrólewskiej opozycji w Wielkopolsce.

Uważając bowiem traktat palczyński, z którego JKMc sejmiki nam złożył i determinował, tutius rozumiemy errare cum tota Republica quam sapere soli. Ta bowiem salubriora remedia nam parare może, niżeli script ten palczyński, strzeż Boże, zamieszać. Niemniej i tę konsyderacją mamy, że takowymi spiskami, które dobrotliwemu Panu displicere muszą i jego oj-cowskie przerażać serce, do dalszych dyfidencyi, które by podobno stąd z zamieszaniem Ojczyzny słusznie urósć mogły, okazyi najmniejszej da-wać nie chcemy, ale i w ostatku i posteritate zmaży tej na nas wkładać, abyśmy jakie scysje czynić mieli i inszym do tego dawać okazyją. Jeżeliby bowiem co ex orbita wypaść mogło, sejm to wszystko jako unicum reme-dium maiorum nostrorum exemplo sanare może i przy łasce Bożej sana-bit. I powtóre tedy imieniem senatu tutecznego urzędników i ichm. nm. panów i młodszych braci o tym nie wiedzących protestujemy się przed Bogiem, Królem Panem naszym i całą Ojczyzną wm. miłościwymi panami i bracią, że o tym skrypcie i o listach vigore jego pisanych nie wiemy i wie-dzieć nie chcemy, i też protestacją na sejmiku publice zaniesiemy i do ksiąg z podpisem wszystkich do tego się nie mieszających podamy. Niską przy tym powolność braterską oddawając i zostawając.

W Poznaniu, 14 ianuarii 1666. Zygmunt Żelęcki kasztelan międzyrzec-ki, Władysław Rogaliński kasztelan nakielski, Stefan Wierzbowski biskup poznański, Zygmunt na Czyżowie Czyżowski biskup kamieński, opat paradyski, Andrzej Karol Grudziński wojewoda poznański, Krzysztof Żegocki wojewoda innowrocławski.

11. List Ostafiego Wyhowskiego wojewodzica kijowskiego do przedsejmowego sejmiku w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 351 – kopia.

[s. 351] Nie tylko wm. miłościwym panom, ale i wszystkiemu nie tajno światu, jako ś. pamięci rodzic mój⁸⁷⁰ dla tej, w której się urodził i wychował Ojczyzny tak substancyjej, jako i zdrowia uszczerbku w każdym nie żałował okazyjach, wdzięczne mu było więzienie, słodka nędza, lekkie kajda-ny, które przy obronie tejże Ojczyzny wzięty w nieprzyjacielskich ponosił rękach. Jakoż za favorem Nieba za swoje trudy, koszty, odwagi i życzliwość obfitą tak JKMc P. n. m., jako i od tejże Ojczyzny odniósł contentacje, gdy nie tylko JKMc z całą Rzecząpospolitą onego amplis ditavit fortunis, ale i insignibus condecoravit honoribus. Lecz zazdrościło onemu fatum tego szczęścia, albowiem i samego e medio sustulit vivorum i od fortun niemal wszystkich oddaliło, a mnie nędznego w ciężkim przy nieznośnych cięża-rach zostawiło sieroctwie. Nisko tedy utrapiony syn do wm. miłościwych

⁸⁷⁰ Jan Wyhowski, wojewoda kijowski.

panów upadam do nóg, pokornie żebrząc, abyście wm. panowie auxiliatricem podali rękę, a do Majestatu JKMc i całej Rzeczypospolitej przez swych przyczyniliście się ichm. panów posłów, jakobym utroque nie zostawał orbatus. Dość mam żalu, że ojca dobrodzieja nigdy przed tym niesłychanym pozbyłem sposobem, niech przynajmniej utrapiony sierota za osobliwą wm. panów intercesyją od dóbr wszystkich nie odpadam, skąd bym ciężary i długi rodzicielskie, które Rzeczypospolitej usługa urosiła, poznosił et condignam nobili pectori w młodości mojej mógł mieć educationem. Co gdy za poważną wm. panów od JKMc i całej Rzeczypospolitej otrzymam intercesyją, te wm. panom dożywotnymi memi usługami zasługiwać nie omieszka dobroczynność. Których z tą niską moją powolnością poleciwszy się przyjaźni, zostawam.

W Adamowie, die 1 februarii 1666. Ewstafij Wychowski wojewodzie kijowski.

12. List Pawła Tetery hetmana wojska zaporoskiego do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 351–354 – kopia.

[s. 351] Lubo jawne światu nie potrzebują wyvodu fatales w Ojczyźnie naszej domowego krwie przelania calamitates, kiedy in profluvis łez ścięmiężonej Ojczyzny dotąd do brzegu pożądanego pokoju dobrać się nie mogę, atoli in querimoniam do wm. miłościwych panów ex vi urzędu mego hetmaństwa ukraińskiego, kto krwawych różnic konserwacyjej był patronem i autorem przypomnieć muszę, [s. 352] ktokolwiek jedno w domowej wojny opalił się ogniu i komu jedno z nas doszło się sorte belli zostawać na owej stronie, łatwo uważać może.

Jako nieboszczyka starego [Bohdana] Chmielnickiego, człowieka prostego i inclinantem często do pokoju, żeby był nieuchodzonej żadną perswazyją zawziętości stimulował nieboszczyk pan [Jan] Wyhowski i żadnej nadziei nie czyniąc mu o łasce Pańskiej i Rzeczypospolitej w desperacyją wdawał i pomstę surową zawsze przed oczy jemu stawiał, nadto i pod Batohem aby krwią koronną maderent campi pobudził Chmielnickiego, persvasit Kozakom, efficit u Ordy, że wszystka koronna in eo cruento praelio w tatarskie więzy dostana militia i w więzieniu od samego narodu bisurmańskiego żywiona, ad instantiam pana Wyhowskiego w pień wycięta sine ullo i najwyższych i najstarożytniejszych familii respectu, jako zawsze na tym zasadał wszystkie swe starania, aby domu swego Wyhowskich, braci rodzonych et collateralium instaurando zgubą Ojczyzny fortune nigdy statecznego. Stary Chmielnicki i Kozacy z Rzeczpospolitą nie zastanawiali pokoju, tylko aby i przez upadek całej Korony nadziei i napełnił chciwość mienia z cudzych w Ukrainie majątności bracią i krewnych swoich, nawet

i w samej Pańskiej JKMci P. n. m. dosyć hojnie sobie ofiarowanej klemencyjey przypuścił abusum, kiedy i senatoria wyniesiony eminentii, znowu aby z cudzych majątności satiareť i swoję chciwość mienia i braci swoich despexit propriam fortunam et gloriam. Nie idąc z JKMcią ani w tropy niezarostrych Pańskich przez Ukrainę dróg, odległe kraje od kilku wieków Jagiellonico pede nie deptane, przechodzącego wzbudził motus i stali się coniuratią swoję, w Szawuli się na upadek Korony conclusit z rebelizantem Sulimką i innymi vincula Ukrainę przez czas od wojska koronnego w związku kontynuowany multo sudore et pretis fortunę moję dotrzymańną Majestatu Pańskiego praesentią et armis in fide debita utwierdzońną, do buntów non practicato exemplo persvasit, zerwał i wzruszył pospolity pokój, a to wszystko, aby obłowem z wnątrznego zamieszania in Regno, kiedy ten pożar i odległe wm. panów jeśli nie przez Kozaków, tedy innego narodu wojska przez pana Wyhowskiego in coniunctionem armorum spraktykowane sięgał mienia i samych zdrowia i substancyjey wyniszczal krewnych swoich i braci głodne adimpleret z cudzych majątności pożytków appetitus. Jako to i pierwo za hetmaństwa swego i jeszcze za żywota Chmielnickiego rodzońną bracią swoję na Ukrainie i aż Wołynia sięgając na majątnościach cudzych zbogacał, jako to i panu Konstantemu Wyhowskiemu, który się podszył kozactwem nigdy im nie będąc, główną majątność Turów w W. Ks. Litewskim, gdzie nigdy Kozaków nie bywała consistentia ani jej potrzebowała, kiedy wojsko zaporoskie zażywać dostało się i nullo iure kilkakroć sto tysięcy z cudzej majątności partycypować intrate, nadto nad szlachtą tamtejszą expendebat dominium, ciemiężył ich mienia, sądów incompetenter pro arbitrio suo z opresyją stanu szlacheckiego zażywał surowości.

Dał tej chciwości na wzruszenie multo sanguine koronnych synów zbudowanego w Ukrainie pokoiu authenticum argumentum pan Konstanty [s. 353] Wyhowski, kiedy brata swego wprowadziwszy armatum w Ukrainę sub specie sua do JKMci, do mnie, gdym powrócił ex sensu JKMci P. n. z Zadnieprza, posłany od brata per modum speculatoris do Czehrynia przyjechał, gdzie ode mnie odebrawszy braterską requizycyją do brata swego jako mi przedtym spokrewnionego, aby nie mieszał wejściem swoim Ukrainy, ale raczej pełen będąc Pańskich i Rzeczypospolitej dobrodziejstw JKMci insistendo tropom śpieszył za Panem, miasto takowej relacyjey jako potym nieboszczyk pan Wyhowski wojewoda kijowski brat jego pleno ore przy części wojska natenczas koronnego ze mną będącej wyznawał, przyjechawszy do Szawulichy ad locum, gdzie buntę swe fundowali, brata swego wdał w desperacyją szkodliwą bono publico, że w jawne buntę i coniuratie in plebe novandarum rerum chciwą utwierdził się jego sinistra relatione, kiedy powiedział pobudzając w bracie zawziętość, że ja deklarowałem wszystkie moję łożyc na to fortunę, abym jego zdrowie

szkodliwe Ojczyźnie wziął, czym pobudził brata do złośliwych na zgubę Rzeczypospolitej odwag i do sprzysięgania się w Szawulisie z hultajstwem Sirkowym. Gdyby zaś prawdziwą moją do brata swego deklarację powiedział narracją, pewnie by nieboszczyk, jako sam niżeli był iusticiowany powiadał, *resipisceret* od swej zawziętości i *in herba* przygaszone było incendium, które multo krwi koronnej diluvio gasiliśmy i dotąd extant tego złego species w Ukrainie.

A to wszystko czynił pan Konstanty Wyhowski będąc pewien, iż brata postanowiwszy udziałnym hetmanem zgubą moją i części wojska koronnego, które przy mnie było pod jm. panem Machowskim pułkownikiem JKMci, miał znowu z Turowa intraty i z inszych dóbr szlacheckich, JKMci i duchownych wybierać i swoje napełniać chciwości przelaniem krwi szlacheckiej. Nie wspominam, w jakowe periculum Króla JMci wojska koronne z jm. panem wojewodą krakowskim⁸⁷¹ i ś. pamięci jm. panem wojewodą kijowskim⁸⁷² samą resolucją zimy na Dnieprze bliskie ciężkiego paroxysmum wdał brat jego i jego complicitas gotowała, upadłby, gdyby nie sama opatrność Boska zerwała i strąciła złośliwie gotowaną Ojczyźnie zgubę i moja z jm. panem Machowskim *resistentia* by nie wydołała *aversionem armorum* od panów Wyhowskich gotowanych na przeprawujące się podczas resolucyje samej lodów wojsko na Dnieprze.

Na tak tedy złego tej Ojczyzny syna pana Konstantego Wyhowskiego, który pobiegłszy od brata swego po zgotowanych Szawulisie buntach Poddniestrze i Pobuże z Machnowskim bratem swym ciotecznym zbuntował i Machnowskiego. Zleciwszy komendzie konserwacją buntów sam, gdy usłyszał, iż brat *praeventus* ode mnie i części wojska koronnego w jawnej zdradzie był w sequestrze u jm. pana Machowskiego pułkownika JKMci, umknął się przykrywając się płaszczkiem sfalszowanej niewinności do polskiej. *Quaerulor* wm. miłościwych panów, nie żadną prywatną ku onemu poruszony zawziętością, ale *amore boni publici*, aby wszedł na instrukcją wm. panów artykuł na blisko przyszły sejm jakoby *ad delationem instigatoris Regni* był sądzony i karany. Ponieważ z jego fałszywej relacyje brat jego w desperacją wpadłszy te wszczął motus, dla których i teraz krew się leje, żeby i drudzy jeśli *non amore boni publici*, przynajmniej *formidine poenae* szlachtą się porodziwszy [s. 354] do kozackich nie wzięli się buntów i dla z bogacenia się z cudzych majątności kłótni i nieśmiertelnej wojny w Rzeczypospolitej *promovere* nie wzięli się.

A że i moje niemałe *cum enervatione* zdrowia i substancyje musiały *impendi* koszty i *nafragium* wszystkiego ogółem poniosłem w Umaniu

⁸⁷¹ Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny.

⁸⁷² Stefan Czarniecki.

substancyjej, rozrywając panów Wyhowskich na Pana i Rzeczpospolitą zawziętość, do łaski i instancyjnej wm. miłościwych panów, do respektu Króla JMci P. n. jeśli merior recurro gotów będąc i resztę zdrowia i substancyjej mojej wylać na usługę Ojczyzny. Zatem uniżone etc.

Z Rafałówki, 30 decembris 1665. Paweł Tetera hetman wojska JKMci zaporoskiego.

13. *List Barbary z Tarłów Lubomirskiej, żony Jerzego Lubomirskiego, do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 354 – kopia.

[s. 354] Jako nie zwykło (kogo odstępuje) ustawicznymi trapić szczęście stosami, jako nieubłagane zwykły miękczyc afekty serca pokorne, tak nie mogą tylko za najniezszczęśliwsze na mizernym niestatecznego okręgu świata poczytać się nieustawiającej wyobrażenie nieszczęśliwości za namierniejszy przewrotnej zostawać przykład fortuny, kiedy u swoich niepomiarowana zadatkach szkodliwe wypuściwszy postrzały ustawicznym przenika serce bólem. Co albowiem być może cięższym, jako w żywym obumierać ciele, które być może cięższe żyjącym utrapienie, jako utrapienia swego i przeciwnej fortuny pożądanego nie odbierać kresu. Jako tedy z kąt bolesnego serce zadane razy pocieszne zwykły odbierać skutki, tak iż dobrze wiadomy wm. mm. panom przeciwny na jm. panu marszałka dobrodzieja mego z okazji dobra pospolitego i mnie samę obvit fortuny. Nie mogę, tylko długo oczekiwającej przez wm. panów tak ciężkich żalów, szkód i utrapienia szukać pociechy. A powinszowawszy wm. miłościwym panom przy terazniejszym zgromadzeniu zgodnej i zdrowej rady przychodzi mi i niską moję do wm. miłościwych panów wnosić prośbę, abyście wm. panowie nieustawiające przeciwnego zatrzymawszy impety szczęścia zawzięte z cudzej niechęci Pańskie afekty zgodną swoją i pobożną raczyli ubłagać przyczyną i pomocą. Do czego jako będzie zostawała i pobożna ku Ojczyźnie miłość powodem jako i słuszna niewinności szkód, żalów uwaga, jaka i najlepsza wszystkich rzeczy mistrzyni do podobnych zatrzymania przykładów opatrność, tak lubo i samo wyświadczoną odpłaci pobożność i politowanie niebo, lubo i potomne wieki niezapomnianą będą umiały w obmyśleniu całości w osobie każdego dobra pospolitego oddawać wdzięczność. I ja jednak sama wyświadczonej łaski w nieumierającej będę miała pamięci dobroczynność. Powolne natenczas usługi etc.

Z Łańcuta, die 15 ianuarii 1666. Barbara Lubomirska marszałkowa koronna.

14. *Odpowiedź sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r. Barbarze Lubomirskiej.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 359–360 – kopia.

[s. 359] Musiałby być wielkim świata tego przychodniem, musiałby niezwyčajnym z płużącą fortuną zostawać konfidentem, który by zażywszy raz swieobodnej latom szczęśliwej życiu pociesznej zdrowia od światowego szczęścia doli na takim fundamencie pochodzące stąd zasadził serca swego pociechy, że co już szczodra w odmiennym datku niemniej odmienna pani (fortuna mówię) z ręki swojej poda, więcej przeciwnym tego nieledwie rujnować losem. A że i wm. miłościwej paniej życie na tę odmianę światowej każe ubolewać doli, kamienne by być musiało, nie wspólnej Ojczyźnie syna wychowanego serce, które by na nieszczęście zacnego wm. miłościwej pani nie miało utyskować domu. Lecz niemniejsza i to zranionego [s. 360] wm. miłościwej pani ulga musi być serca, gdy w ciężkim paroksyzmie Pańskie od igrzyska przeciwnej fortuny zostające zdrowie, szczerymi i życzliwymi całego województwa naszego chcesz leczyć afektami. Jako tedy ciężko na wszelkie wm. pani ubolewa żale, tak już spólnymi głosami Majestatu Boskiego prosi gorąco, aby zarzuciwszy przy całej Ojczyźnie zamieszaniu i zacny dom wm. miłościwej pani tak ciężką zdrowiu i życiu alteracją wysoką w sercu w dalszym czasie nagradzał pociechą. A jako przy każdym przedsejmowym zjeździe ichm. panów posłów województwa naszego mocnośmy braterskimi obowiązali afektami, aby zacząwszy pożyteczne całej Ojczyźnie przy boku Pańskim rady zagniewane i odmienne w dobroczynnego łasce przeciwko jm. panu marszałkowi wielkiemu koronnemu pokorną supliką koili serce, tak i teraz na tychże życzliwych i szczerych nie schodzi zacnemu domowi wm. pani chęciach, gdy o to, co braterskie kazały afekty przy oddaniu poddanych uniżoności gorącą wnieść zleciliśmy prośbę. Czyni nam tedy pocieszną otuchę dobrotliwe dobrotliwego Pana serce, że i uniżone swych poddanych przyjmie Majestat jego prośby i pokorną jego przeciwko Majestatowi swemu głowę niezwyciążoną i miłosierną na godnego z godnych przodków i siebie samego syna ściśnie rękę. Czego jako uprzejmymi naszymi życzymy afektami, tak szczęśliwszych Ojczyzny naszej i zacnego wm. miłościwej pani domu spodziewając się terminów.

15. List Akademii Krakowskiej do przedsejmowego sejmiku w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 355 – kopia.

[s. 355] Illustrissimi, perillustres, magnifici domini, domini et patroni colendissimi,

Quam difficili tempore amplissimi ordinis vestri, aliis multo gravioribus implicati negotiis patrociniū imploremus perbelle nobis est exploratum. Caeterum quid faciamus, urgente necessitate quum nobis importunae patrum Societatis Leopoliensium machinationes imponunt. Ante triennium in Curia Romana de erectione academiae Leopoliensis litem excitarunt

cumque protestationes pro Academia ex parte equestris ordinis fuissent exhibitae ibidem, eam sparserunt opinionem, negotium hoc ad equestrem ordinem minime pertinere, a solaque Serenissimae Regiae Maiestatis directe in suis civitatibus imperantis erectione dependere. Fundamentum istud erroneum, cum equestris ordinis agentes convulsis sint, destiterunt non nihil praedicti patres eo vel maxime fine ut nobis nihil tale metuentibus facilius caeptas molitiones promoverent. Nunc enim rursus in turbido piscari volentes, lectoria nova Leopoli erexerunt. Rectores factionibus violentis, submotis quietioribus praefecerunt, proximoque tempore verno sese novam Leopoli universitatem aperturos promissivae pollicentur. Viderit amplissimus ordo vester quam ea res et nobis sit praeiudiciosa, et totius ordinis equestris detrahat dignitate, cui Serenissimus olim Sigismundus Augustus quam maxime prospicere cupiens, Reipublicae toti omnium civitatum tabelam et haereditatem resignavit edixitque sine expressa eius facultate nihil in illis esse innovandum. Nos quoniam amplissimi ordinis vestri protectione intimur ideo illustrissimas magnificas dominationes vestras obsecramus, ut magnificiis dominis nuntiis terrestribus mittendis pro comitiis generalibus nostrum negotium committant, quatenus generale Regni studium Academiae Cracoviensis fidele semper Reipublicae exhibens obsequium ab istis importunis impetitionibus tueantur. Nostrum vero erit beneficium tantum et laboribus continuis quos in nobis Respublica desideravit nunquam et fuis ad Deum precibus pro incolumitate amplissimi ordinis vestri excluere. Cui nos omniaque nostra diligentissime commendamus.

Cracoviae, 22 ianuarii 1666. Illustrissimarum, magnificarum, dominationum vestrarum clientes, rector⁸⁷³ et tota Universitas Cracoviensis.

CXXIV. Zjazd szlachty w Lublinie 14 lipca 1666 r.

1. Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o zjeździe w Lublinie.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 405–406 – zapiska typu diariuszowego z epoki.

[s. 405] Gdy tedy panowie posłowie powracają z tego rozerwanego sejmu⁸⁷⁴, piszą do podkomorzego lubelskiego⁸⁷⁵ oznajmując mu o tym (który na ten czas chory w majątności swojej pod Staszowem leżał), ten do niektórych urzędników i niektórej szlachty pisze, oznajmując o słabym zdrowiu swym i że stawić się nie może, prosi żeby nie translapsowali tego terminu relacyjnego sejmiku, a widząc, że insze województwa

⁸⁷³ Stanisław Jurkowski, dr teologii.

⁸⁷⁴ Obradujący w Warszawie od 17 III do 4 V 1666 r. sejm został zerwany przez posła średzkiego Adriana Miaskowskiego.

⁸⁷⁵ Adam Pszonka.

kupią się i przy wolnościach zepsowanych cale do gardł stawać chcą, aby i oni o tym in publico radzili. Na co jednego z przedniejszych urzędników województwa taki respons odnosi. Strony sejmiku naszego nie mam co oznajmić, bo nie zjachali się bracia ani panowie posłowie nasi i wolimy tak w pokoju jakimkolwiek zostawać, niżeli by na jaką indignacyję zarobiwszy subire albo pati mala, bodaj nie peiora, niżeli teraz cierpimy. Gotowiśmy jednak byli według rady wm. miłościwego pana parafie intymować i przyniesiony manifest królewski do grodu i Trybunału, intymować też braci, ale że tylko kilku nas było, musieliśmy supersedować od wszystkiego.

Przyszedłszy tedy jakokolwiek do zdrowia podkomorzy lubelski zjechał do Lublina i stawa tam 24 iunii i mieszka tam przez niedziel półtury, gdzie od siła różnych obywatelów, mianowicie od Sandomierzan przy mówki cierpi, że w takim razie równo z bracią nie [s. 406] pociągają. A lubo wymawia się wojskami, które i na ten czas przez województwo ciągnęły się do Króla JMci jeszcze, więc i sądzeniem Trybunału, że województwo lubelskie jeszcze tak rok sądzić się zaczęło i byle tylko żołnierskie dokończyli, też sprawy znowu continuabuntur. Jednak przecie dla reputacyj województwa i aby mieć wymówkę na potym u braci pro bono publico pracujących znosi się z urzędnikami i bracią niektórymi na ten czas do Trybunału i na kontrakty do Lublina zgromadzonymi, którzy ofiarują się zjechać i rozmówić się o to i zaraz postanawiają dzień 14 iulii. Tak sobie tylko rzekli, przez wszelakich uniwersałów, sąsiad tylko sąsiadowi da znać i zjadą się.

14 iulii. Zjechało się z różnymi urzędnikami pod sto szlachty i zasiadłszy w refektarzu u ojców Dominikanów, tam nie obierając marszałka czytany naprzód uniwersał Króla JMci po rozerwanym sejmie⁸⁷⁶. Czynili relacyją panowie, jm. Krzysztof Drohojowski, jm. pan [Stanisław] Borkowski łowczy sandomierski jak się sejm odprawował i jak się rozerwał. Potym pan podkomorzy opowiedziawszy inszych województw ochotę do ratunku Ojczyzny i że już wszyscy na koniach siedzą ad restinguendum hoc incendium i nas do kompaniej wołają, ukazał listów 5 do siebie⁸⁷⁷, 2 od pana Lubomirskiego, 2 od pana poznańskiego [kasztelana], 1 od wojska związkowego, które publicae czytano, inferował, że tu nam czas radzić co z tym chcą czynić. Wymówił się słabością zdrowia, że tu prędzej do nich zjechać nie mógł, a spodziewając się, że tu mieli przecie publice o tym radzić, bez

⁸⁷⁶ Zob. ASWK, t. III, s. 124–128; *Manifest JKMci po sejmie zerwanym*, w: *Biblioteka starożytna pisarzy polskich*, t. 5, wyd. K. W. Wójcicki, Warszawa 1854, s. 211–221.

⁸⁷⁷ *Kopie tych listów* zob. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 383–384; *Jerzego Lubomirskiego z 13 IV i 3 V 1666 r.*, *Krzysztofa Grzymułtowskiego kasztelana poznańskiego z 5 IV i 4 V 1666 r.*, *wojska związkowego z 5 V 1666 r.*

odwłoki te był listy dawno posłał, tak że siła wiadomości doszły. Sam się i teraz i dla tej słabości zdrowia i podeszłych lat starszeństwa⁸⁷⁸ wymówił, obiecał jednak z nimi zostawać i cokolwiek postanowią, zarówno pociągać. Po długich tedy różnych mowach tandem conclusum posłać do jm. pana lubelskiego⁸⁷⁹, do którego wyprawiony pan Bogusław Zbąski chorąży lubelski, do panów Łukowian pan Trębiński młody, do księcia jm. [Dymitra Jerzego] Wiśniowieckiego wojewody bełskiego ichm. panowie [Jan] Gałęzowski i [Paweł] Uniszowski, prosząc, aby w tym razie Ojczyznę ratowali, ofiarując i naszą gotowość.

Czekając tedy na powrót tych panów posłów termin znowu na toż miejsce zjechań pro 2 augusti naznaczają, a tu zaraz i dzień popisowi tylko na tym terminie naznaczywszy pod Zemborzycami, z tym się rozjeżdżają, żadnego o tych rzeczach scriptu nie czyniąc, tylko fide et honore się obligując.

CXXV. Zjazd szlachty w Lublinie 2 sierpnia 1666 r.

1. *Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o zjeździe w Lublinie 2 sierpnia 1666 r.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 406 – zapiska z epoki.

[s. 406] 2 augusti. Na zwyczajne miejsce do refektarza u ojców Dominikanów niemało zeszło się szlachty. Tam relacją posłowie powróceni od księcia jm. pana wojewody bełskiego czynili, iż księżę jm. mile to poselstwo nasze przyjął i deklarował się całe, in quantum by Król JMć nie uspokoił Ojczyzny, kupić ludzie swoje i zięcia swego pana wojewodzica sandomierskiego⁸⁸⁰, i zaraz do panów Bełżan wydał uniwersały swoje, aby się zjeżdżali pro 3 augusti. Powiedział i to, że mu ode dworu przywożono 100 tys. zł, ale cnota jego nieprzedajna. Obiecał się i dalej z nami iść.

Panowie Łukowianie też sami principaliores przyjechali. Pan lubelski wymówił się pilną drogą do Litwy.

Conclusum tedy za tydzień, to jest 9 augusti zjechać się na popis pod Zemborzyce, a panowie Łukowianie pod Łuków.

Interim stawa pokój⁸⁸¹, poprzysięgają panowie senatorowie i województwa i związkowi umówiony traktat, przychodzi uniwersał Króla JMci do grodu, w którym sejmik pro 16 augusti dla umówienia pięci poborów składają i tak z popisu i tych zjazdów nic.

⁸⁷⁸ Adam Pszonka urodził się w 1608 r., miał więc wówczas 58 lat (zm. w 1677 r.).

⁸⁷⁹ Stanisław Widlica Domaszewski, kasztelan lubelski.

⁸⁸⁰ Stanisław Koniecpolski.

⁸⁸¹ Ugoda Lubomirskiego z królem zawarta w Łęgonicach 31 VII 1666 r.

CXXVI. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 16 sierpnia 1666 r.

Sejmik zwołany uniwersałem królewskim datowanym w Nowym Mieście nad Pilicą 31 VII 1666 r. w związku z zawartą z wojskami związkowymi ugodą w Łęgonicach, zob. ASWK, t. III, s. 143–144. Uniwersał skierowany do szlachty lubelskiej zob. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 433–434. Tamże s. 434 zapiska: Za tym tedy uniwersałem, gdy wprzód 8 augusti jm. pan [Jerzy] Lubomirski marszałek przeszły, jm. pan poznański⁸⁸² i insi ichm. pułkownicy województw, także i starszyzna wojska związkowego pod Puławami w obozie przeprosili Króla JMci i zaraz nic tam nie bawiąc rozjechali się. Król też JMć nazajutrz, to jest 9 augusti puścił się skutami do Warszawy, a ichm. panowie hetmani pomieszawszy wojsko dawne, które przy Królu JMci było, z związkowym, a niektóre nowe chorągwie, które był Król JMć zaciągnął pozwijawszy, kazali ciągnięciem iść wojsku prawie po wszystkiej Małej Polsce, nie dawszy im żadnego inszego ordynansu tylko ten, aby nad Oriniem pod Krupą stawali do obozu pro 15 septembris i tam przy obiecanych według traktatu zapłaty ćwierci oczekiwali i dalszego ordynansu, gdzie im iść każą, spodziewają się.

1. *Laudum sejmiku lubelskiego 16 sierpnia 1666 r.*

Rkp. 1. *APL, TKL 442, s. 243–247 – kopia; w księgach Trybunału Koronnego Lubelskiego oblatował Stanisław Dunin Borkowski marszałek sejmiku 18 VIII 1666 r. [feria quarta post festum Assumptionis Beatissimae Mariae Virginis a. D. 1666]; Rkp. 2. B. Ossol., rkp. 217/II, k. 314–315v – kopia.*

[s. 243] *My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego, którzyśmy się na sejmik pro die 16 augusti anni praesentis 1666 do Lublina przez uniwersał Króla JMci złożony zjechali, Bogu zastępów niskie oddajemy dzięki jako supremo moderatori regnorum, że tam civile bellum, przez które wielkie dawnych i niniejszych wieków upadały państwa, uśmierzyć i zastanowić w Koronie naszej raczył, nullo damno nostro, kiedy też nam zwierzchności, rządu, praw i swobód naszych zostaje faves.*

Idąc tedy za propozycją Króla JMci P. n. m., który z najwyższej strażnice ne recrudescant mala haec wszystkie praetextas onych uprzętnąć usiłuje i za przykładem innych województw, które dla uspokojenia Rzeczypospolitej sameć suplikowały o to i proponowali Królowi JMci, że gwoli rozwiązania wojska i posiłkowania onego, by tym ad operationes bellicas sposobniejsze było, gotowi dać 5 poborów ad rationem generalnej zapłaty, w tej ochocie nie chcąc nic i województwo lubelskie tenże ciężar na się złożenia sumy korespondującej pięciu poborom przyjmuje. Ażeby posteritatis studio nie

⁸⁸² *Krzysztof Grzymułtowski, kasztelan poznański.*

urósł skrupuł i ta ochota nasza, że bez sejmu składamy i wydajemy podatki w sequele szkodliwą prawa i wolności naszej nie poszła, tudzież per praviam explicationem inter exempla tego nie liczone deklarujemy, że sami libere na się ten podatek stanowimy pro hac tantum vice nemine contradicente a more uspokojenia Ojczyzny i gwoli zatrzymania wojska in obsequio. Ażeby się nie zdało czym prawu o niewydawaniu podatków bez sejmu derogować, które inter sacrosancta mając ut pupillam oculi strzeżemy, zlecimy to da Bóg na przyszły blisko sejm ichm. panom posłom, których obierzemy, aby nam reasumptionem prawa starego per constitutionem przywieźli o nieskładaniu przez uniwersały podatków.

Na terażniejszą jednak tak gwałtowną potrzebę, lubo po kredytorach pewne mamy pieniądze, którymi byśmy część wielką tych poborów zastąpić i założyć mogli, żeby jednak przez odwłoczne dochodzenie onych w czasie wydania pieniędzy myłki jakiej nie było, pozwalamy 4 pobory sine abiuratis wnieść ante 1 septembris realiter et in effectu do rąk jm. pana [Stanisława] Borowskiego, któregośmy za poborcę uprosili. W którym to czasie jeśliby który z ichm. panów obywatelów nie wniósł poborów, tym wszystkim, ponieważ gród wakuje, naznaczamy vigore praesentis consensus nostri forum w Trybunale inter causas fisci. Ażeby to forum było indubitatum i nikt go excipere nie mógł, prosiliśmy ichm. panów sędziów ziemskich lubelskich⁸⁸³ o instans do Trybunału, aby obywatelów naszych hac vice tantum methodo [s. 244] praescripta sądzić raczyli. Do tegoż jm. pana poborcy znosić mają także ante 1 septembris wszyscy retentorowie publicznych pieniędzy, mianowicie jm. pan [Krzysztof] Milanowski miecznik lubelski, przeszły poborca nasz zł 4300, któremu województwo odpuszcza 6900 zł, taką jednak kondycją, jeżeli te 4300 zł wnieś jm. pan miecznik w tych dwóch niedzielach do rąk jm. pana Borowskiego. Jeżeliby jednak nie wniósł w naznaczonym czasie, tedy to autoritate moderni conventiculi largitio nasze kasujemy i zupełnej reszty 11 200 zł in calculatione przez jmci pozostałych dochodzić jm. panu instygatorowi naszemu wespół z jm. panem poborcą naszym niniejszym iniungimus. A ponieważ pan Milanowski iure victus toties niemieszkanie decret executionis in personam et bona jmci otrzyma, jm. pan instygator et ultimariam odprawi executionem.

Do czego za instygatora przy jm. panu poborcy niniejszym obraliśmy jm. pana Waleriana Gałęzowskiego, któremu salarium naznaczyliśmy zł 120 z czopowych pieniędzy przeszłych rat, które jm. pan Borowski jm. panu Gałęzowskiemu odda. Tenże rygor i na inszych ichm. panów kredytorów ściągać się ma, jako na jm. pana Rozwadowskiego względem zł 1000 pożyczonego sobie od województwa. Na mieszczany lubelskie o 2111 zł. Na jm.

⁸⁸³ Jerzy Szornel, sędzia; Adam Krzysztof Drzewicki, podsędek ziemski lubelski.

pana Pawła Szornela cześnika sanockiego o 2000 zł, a 3000 zł jmci odpuszczamy, tali jednak conditione, aby sukcesorów jm. pana [Mikołaja] Grabie kolegi swego w wybieraniu pewnego podatku kwitował, tam ex processu, jak też i sumy oryginalnej 700 zł. Także na sukcesorów jm. pana Izyckiego sędziego lubelskiego względem 1000 zł. Na jm. pana Bychawskiego komornika ziemskiego lubelskiego o 620 zł. Na sukcesory nieboszczyka jm. pana Szcześnego Stoińskiego wojskiego mielnickiego tak względem 4000 zł jeszcze u jmci pozostałych, jako też względem odebranego czopowego z miasteczek Bychawy, Łęcznej, Ostrowa, Parczowa, z Biskupic, Puchaczowa. Ci tedy wszyscy ichm. panowie kredytorowie znieść mają do jm. pana Borowskiego pieniądze województwa sub rigore wyżej expresso sumy connotowane, z których jm. pan Borowski piąty pobór do tych czterech, co od obywatelów naszych odbierać będzie, założy. Resztę zaś na inne podatki jako też i z tych percept in reale deposito zatrzyma. Któremu to jm. panu Borowskiemu od poboru po groszu od złotego pro salarium [s. 245] deklarujemy do rąk tegoż jm. pana poborcy naszego.

Żydzi lubelscy równo z mieszczanami szose dadzą.

Ziemia zaś łukowska, z której nemo comparet na sejmiku niniejszym, inszego sobie obierze poborcę, który sejmik w Łukowie w poniedziałek przyszły, to jest 23 praesentis [23 VIII] pozwalamy⁸⁸⁴, dając ichmciom taką moc supra modum contribuendi sumy pięci poborów korespondującej.

Które to złożone pieniądze nullatenus będą mogły wychodzić przed sejmikiem deputackim blisko następującym z województwa naszego, i owszem, jm. pana poborcę fide et honore obowięzujemy pod wróceniem de suo województwu, aby ani za żadnymi asygnacjami od jm. pana podskarbiego⁸⁸⁵, jako też ichm. panów hetmanów⁸⁸⁶ i samego wojska nie raczył.

Ponieważ żeśmy te podatki uchwalili tali conditione, jeżeli województwa tu na tej stronie Wisły leżące na one pozwolą i my w tym desse Ojczyźnie nie zechcemy, in quantum reiicent i nie pozwolą, tedy też i my te pobory, które złożymy, wydawać z województwa nie będziemy, ale je in gazophylatio województwa na przypadające podatki z sejmu zatrzymamy. Które to podatki lubo to na zapłatę żołnierzowi złożone, podług jednak przeszłych artykułów naszych na przeszłe niedoszłe sejmy na zapłatę jeno zasłużonych ćwierci w Ukrainie directe przy usłudze całej Rzeczypospolitej obracać mają.

A iż u jm. pana [Tomasza Inocentego] Zaporskiego skarbnika lubelskiego zostawało 5000 zł, których przez pierwsze lauda do Trzech Królów

⁸⁸⁴ *Zob. niżej nr CXXVII.*

⁸⁸⁵ *Jan Kazimierz Krasieński.*

⁸⁸⁶ *Stanisław „Rewera” Potocki, hetman wielki koronny; Jan Sobieski, hetman polny koronny.*

blisko przypadających w roku 1667 czekać obiecaliśmy, to też niniejszym stwierdzamy postanowieniem. Z których to 5000 zł przez pierwsze laudum 1000 zł, a przez niniejsze drugi 1000 zł jm. panu Wacławowi Stoińskiemu na koszty jego, które poniósł w odprowadzeniu pod Toruń prowiantu województwa defalkuje, dać jm. pan skarbnik lubelski powinien, a residuum 3000 zł realiter na Trzy Króle blisko przyszłe [6 I] w roku 1667 przypadającym województwu restituet.

Jm. zaś pan Zbigniew Sługocki sędzia chełmski asygnacyi do siebie od województwa naszego jm. panu [Zbigniewowi] Bliskowskiemu podczaszemu trembowelskiemu na zł 2000 zupełne aby dosyć uczynił, realiter in instanti deklarujemy.

O czopowe zaś rachunki tak strony 700 zł jeszcze reszty, jako [s. 246] też względem odprysiężonego przez Nowackiego 1000 zł, to z jmcją samym jako eum principali odkłada województwo do przyszłego deputackiego sejmiku.

Ichm. panom [Janowi] Gałęzowskiemu i Remigianowi Uniszowskiemu podwojewodziemu wiślickiemu, którzy na pewnej od województwa deputacyjnej byli, do tamtych 200 zł, co od jm. pana Borowskiego wzięli, drugie 200 zł ichmciom u tegoż jm. pana Borowskiego naznaczamy. Jm. zaś pana [Zbigniewa] Bliskowskiego podczaszego trembowelskiego obowiązuje, aby asygnacją na przyszłe podatki w skarbie do województwa względem zasług swoich otrzymał, za którą asygnacją mógłby się z województwem kwitować.

A iż te largitie non absque scrupulo, kiedy poddanych naszych aeris tam profusi jesteśmy i krwawej ich pracy largitores, z których podatków wycisnąć by łącno intus manentem sanguinem, tedy reasumujemy przeszłe lauda o largitiach i niniejszym obowiązuje się, że na potem nic nikomu dać albo odpuścić nie będziemy mogli, lecz ubogich naszych poddanych pracy i podatków pilnie przestrzegać będziemy, aby się marnie et in privatorum usus nie obracali. Nihilominus jednak za terazniejszy się rok defalkaty żadnej w czopowym od żadnego nie przyjmujemy miasta.

A iż przechodzący a o ostrości artukułów zapomniony żołnierz lekszych zwłaszcza chorągwi pacem hanc omni belli severiorem sprawuje grasując i ciężąc wsie nasze szlacheckie, tedy na takiego każdego ad reprimendum illius ausus reasumitur laudum i w nim porządek spisany takrocznego sejmiku marszałkostwa jm. pana Krzysztofa Drohojewskiego, wkładając na się powinność i obowiązując się za daniem znać od ichm. panów rotmistrzów, każdego do swojej parafiej naznaczamy, konkurować wszyscy ad reprimendam vim powinniśmy nie czekając, nawet i wdów, które sług ze strzelbą porządną na koniach dobrych będą powinny wysyłać.

Które to nasze laudum zgodnie namówione jm. panu [s. 247] marszałkowi naszemu podpisać i do Trybunału Lubelskiego, ponieważ gród wakuje, podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na sejmiku przez uniwersał Króla JMci złożony, die 16 augusti 1666. Stanisław Dunin Borkowski łowczy sandomierski, marszałek koła rycerskiego.

2. *Zapiska o sejmiku w raptularzu Jerzego Szornela.*

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 434–435.

[s. 434] 16 augusti. Według uniwersału Króla JMci sejmiki wszędzie odprawują się. Na lubelskim posłem od wojska z credensem jm. pana wojewody krakowskiego był jm. pan starosta parczewski⁸⁸⁷, który przyczyniał się, aby wojsku według traktatu zapłata nieodwłoczna była [...]. Ten tedy sejmik za łaską Bożą szczęśliwie się skończył, na którym postanowiono cztery [s. 435] pobory sine abiuratis, a piąty czopowym dołożyć. I po inszych województwach, a to za łaską Bożą, szczęśliwie konkludowano sejmiki. W sandomierskim postanowiono 8 poborów sine abiuratis, w ziemi chełmskiej 5 poborów z dóbr szlacheckich sine abiuratis, z dóbr Króla JMci i duchownych 10 poborów cum abiuratis⁸⁸⁸, w różnych zaś województwach różnie, wszyscy jednak o składaniu podatków (lubo to przeciw jasnemu prawu, bo za uniwersałem nie słuźna wydawać podatków) myślą.

3. *List biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebickiego do podkomorzego lubelskiego Adama Pszonki w sprawie sejmiku.*

Rkp. Zb. Br. 42/56, s. 434 – kopia.

[s. 434] A to z łaski Bożej pokój stanął, który aby mógł być trwały i wojsko exonerowane in hosticum potrzeba wojsko oboje posilić pieniędzmi ad rationem ćwierci zasłużonych, gwoli czemu terażniejsze sejmiki na prośbę tak nas senatorów, jako i województw JKMc złożyć raczył. Proszę tedy wm. mego miłościwego pana, abyś się z przyjaciółmi swymi starać raczył, aby te pobory zgodnie były namówione na sejmiku wmcioń lubelskim i prędko wydane. Gdzieby zaś, strzeż Boże, sejmiki miały nie stanąć i wojsko frustrari hac spe do tego by przyszło, że wojska in visceribus leżące wniwecz by do końca wszystko obracały, a Moskwicin ostatek Ks. Litewskiego i Ukrainy posiadł by, bo dają znać, że wielką potęgą imminet i ku granicom litewskim i ukraińnym wojska jego ciągną. Podobnoć rzecze kto, iż to przeciwko prawu bez sejmu pobory wydawać, aleć suprema lex salus populi. Więc i necessitas tak gwałtowna jako

⁸⁸⁷ Jan Karol Daniłowicz.

⁸⁸⁸ Por. ASZCh., s. 577.

teraz jest prawa nie ma. Stoi jednak to za prawo, że województwa, które się były zgromadziły prosily o to i obiecały chętnie te pobory zapłacić, aby wojska ukontentować, na wojnę wyprawić i tym sposobem interius Ojczyznę uspokoić.

Oddaję się za tym zwykłej chęci wm. miłościwego pana. W zamku iłżeckim, die 11 augusti 1666.

CXXVII. Sejmik ziemi łukowskiej w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmiku lubelskiego z 16 VIII 1666 r., zob. nr CXXVI.

1. Laudum sejmiku szlachty ziemi łukowskiej w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.

Rkp. B. PAU-PAN, rkp. 8333, k. 1–2 – kopia z nieistniejącej dziś księgi grodzkiej łukowskiej; w grodzie łukowskim oblatował ur. Kazimierz Wilczewski marszałek sejmiku 23 VIII 1666 r. [feria secunda in vigilia festi sancti Bartholomaei Apostoli anno 1666].

[k. 1] My urzędnicy i rycerstwo ziemi łukowskiej, którzyśmy się za uniwersałem Króla JMci do województwa naszego lubelskiego na czas i miejsce laudo palatinatus Lublinensis desygnowane pro die 23 augusti do Łukowa zjechali, lubośmy przez niepodanie do grodu naszego uniwersału o złożeniu sejmiku generalnego w województwie naszym in hucusque wiadomości nie mieli, nie chcąc jednak deesse spólnemu i zawsze zgodnemu całej województwa naszego sensu, a biorąc przykład z inszych województw, którzy dla prędszego uspokojenia całej Ojczyzny naszej na prędsze rozwiązanie związku Ojczyźnie szkodliwego temuż wojsku ad rationem generalnej zapłaty poborów 5 do wydania pozwolili, też i my wyświadczając pro hac vice ochotę, non derogando prawu i wolnościom naszym o wydaniu poborów bez uchwały sejmowej postanowionym, lubo ziemia nasza przejściem wojska jak litewskiego, tak i koronnych chorągwi częstym przechodem po większej części jest zdezelowana, na tak gwałtowną potrzebę Rzeczypospolitej i zatrzymanie z wojska in obsequio poborów 4 sine abiuratis [k. 1v] z dóbr naszych ziemskich, królewskich i duchownych, także szosy z domów miejskich i żydowskich, rzemieślników i hultajów iuxta registra anni 1628 et 1629 ad 1 septembris złożyć i wydać do rąk jm. pana Andrzeja Niewęglowskiego burgrabiego łukowskiego spólnie od nas do wybrania tych podatków użytego, obiecujemy sub poenis contra retentores contributionis dubiarum sancitae. Forum retentoribus tych poborów coram officio castrense Lucoviense po czasie do wydania ich naznaczamy extra quamvis cadentiam terminorum assignatam sine quavis citatione peremptorie. Piąty zaś pobór z retent i długów dawnych ex communi aerario województwa naszego emersis, które ichm. panowie obywatele tamteczni laudo suo deklarowali, mając spólny do nich jako własne unius corporis membra praetexto, chcąc równo z całym województwem, uti moris est, pociągając deklarujemy.

Który to pobór przez nas złożony jm. pan poborca nasz do jm. pana poborcy generalnego⁸⁸⁹ oddać albo za jego asygnacją tam, kędy będzie mens całego województwa, wyliczyć ma, nie słuchając bez woli województwa całego żadnych asygnacyi skarbowych i wojskowych pod wróceniem ich de suo ziemi naszej.

A te pobory przez nas uchwalone aby nam były w generalną zapłatę wojska potrącone ichm. panowie posłowie nasi na przyszłym da Pan Bóg sejmie starać się mają.

Salarium jm. panu poborcy [k. 2] od tych, które będzie wybierał poborów, po groszu od złotego, z osobna nad poborowe pieniądze przy tymże poborze dać pozwalamy.

Largitio województwu całemu uciążliwe, że ichmć nobis insciis et non consentientibus na przeszłym sejmiku swoim niektórym ichmciom deklarowali na przyszłym da Pan Bóg sejmiku z ichmciami fraterne znieść się w tym [...]a. A iż po traktacie wiele chorągwi pozwijano i werbunków nowych do przyszłego sejmu zabroniono, nihilominus, że in contrarium tego traktatu chorągwie pozwijane i werbunki nowe po różnych miejscach bez żadnego ordynansu ludzi ubogich ciemiężą, tedy obviando opresyjei dalszej jako nas samych, tak poddanych naszych uprosiliśmy wielm. jm. pana starosty łukowskiego⁸⁹⁰, aby nas jmć po parafiach uniwersałem swoim obwieścił, a my fide, bona et honore nos obligamus, że wszyscy ad resistendum takowym ludziom i wiolencyjom ich sposobem pospolitego ruszenia stawać i takowe impetus wespół z jm. panem starostą jako pułkownikiem naszym reprimere gotowi jesteśmy.

Które to postanowienie zgodnie przez nas umówione aby jm. pan marszałek koła naszego ręką swoją podpisawszy do akt grodzkich łukowskich podał, uprosiliśmy jmci.

Kazimierz Wilczewski, natenczas marszałek koła rycerskiego ziemi łukowskiej.

^a Jeden wyraz nieczytelny.

2. Drugie laudum sejmiku w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.

Rkp. B. PAU-PAN, rkp. 8333, k. 2v-3 – kopia z nieistniejącej dziś księgi grodzkiej łukowskiej; w grodzie łukowskim oblatował ur. Kazimierz Wilczewski marszałek sejmiku 23 VIII 1666 r. [feria secunda in vigilia festi sancti Bartholomaei Apostoli anno 1666].

[k. 2v] My urzędnicy, rycerstwo ziemi łukowskiej, którzyśmy się na dzień dzisiejszy, to jest pro die 23 augusti do Łukowa za uniwersałem Króla JMci do województwa naszego lubelskiego wysłanym zjechali, stosując się

⁸⁸⁹ Stanisław Borowski.

⁸⁹⁰ Kazimierz Widlica Domaszewski.

do osobnego laudum naszego tegoż dnia na wydanie poborów i elekcyją poborcy uchwalili to też unanimiter wszyscy zgodnie postanowiliśmy, iż widząc i dobrze to upatrując, że przez niebytność nas samych na sejmikach lubelskich contrarias lege appositiones ponosimy. Tedy praesenti laudo stosując się do zapisów ordinationis antecesorów naszych, które z aktami zgorzały, także i do dawnego zwyczaju fide et honore nos obstringimus, że na każdy sejmik lubelski za uniwersałem Króla JMci złożony po dwu z każdej wsi z panów braci sąsiad naszych qualificatas personas wysyłać mamy.

Przy tym na supliką ojców bernardynów, którzy murować kościół zaczęli w Łukowie, in vim elaemosinae pozwoliliśmy z łaski dać z każdej włóki osiadłej po groszy 6, a z nieosiadłej po groszy 3 do rąk jm. pana poborcy przy oddawaniu czterech poborów, co jednak ma zostawać in libera voluntate każdego, gdyż to się stanowi in vim elaemosinae, non in vim obligationis alicuius, i jm. pan poborca do oddawania tej kwoty żadnego z ichmciów nie ma [k. 3] adigere.

Do tego tymże ojcom bernardynom pozwoliliśmy residuum prowiantu w przeszłym laudum na wojsko litewskie uchwalonego, do którego exakcyi był jm. pan Wojciech Okniński podwojewodzi i komornik ziemski łukowski, który że jeszcze z tego prowiantu kalkulacyi nie czynił, tedy deputowaliśmy do ekspedyjowania tej kalkulacyi ichm. panów urzędników grodzkich łukowskich z jm. panem Kazimierzem Rogalą komornikiem granicznym łukowskim, także z jm. panem Marcjanem Jasińskim, którzy ichmć jak najprędzej captate oportuno tempore tę kalkulacyję ekspediowawszy, a jakakolwiek remanebit sumą residuitatis, tę ichmć jm. panu poborcy ojcom bernardynom na murowanie kościoła wyliczyć naznaczą.

Które to postanowienie zgodnie przez nas umówione aby jm. pan marszałek koła naszego ręką swoją podpisawszy do akt grodzkich łukowskich podał, uprosiłmi jmci.

Kazimierz Wilczewski natenczas marszałek koła rycerskiego ziemi łukowskiej mp.

CXXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1666 r.

Akt tego sejmiku nie odnaleziono. Deputatem województwa lubelskiego na kadencję 1666/1667 wybrany został Feliks Peplowski, Deputaci, cz. III, s. 61.

CXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 września 1666 r.

Po zakończonym zerwaniem 4 V 1666 r. sejmie król Jan Kazimierz uniwersałem datowanym w Warszawie 31 VIII 1666 r. zwoływał kolejny sejm do Warszawy na 9 XI, wyznaczając sejmikom – w tym lubelskiemu – czas zebrania się na 28

IX 1666 r., por. ASWK, t. III, s. 154. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 września 1666 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 92, k. 784–788v – oblata; w grodzie lubelskim z upoważnienia marszałka sejmiku Jana Firleja kasztelanica lubelskiego oblatował Franciszek Orzeszko, sługa kasztelanica, 29 X 1666 r. [feria sexta in crastino festi Sanctorum Simonis et Iudae Apostolorum a. D. 1666]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 294–304 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 149v–152 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 294–304v – kopia.

[k. 784] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm generalny poprzedzający pro die 28 septembris od JKMcI P. n. m. złożony zgromadzen na miejscu [k. 784v] zwyczajnym konsultacyjom w Lublinie, obrawszy posłów na sejm walny jm. pana Adama Drzewickiego podsędka lubelskiego, jm. pana Pawła Bogusława Orzechowskiego, jm. pana Kazimierza Widlicę Domaszewskiego starostę łukowskiego onym instrukcją na propozycyją JKMcI P. n. m.⁸⁹¹ i w innych potrzebach taką daliśmy.

Naprzód widząc JKMcI P. n. m. więcej niż ojcowskie około całości praw, swobód i wolności naszych pieczołowanie nomine publico podziękują ichm. panowie posłowie JKMcI za wszelkie prace i trudy około tejsze całości praw i Ojczyzny naszej podjęte.

A iż JKMcI P. n. dobrotliwy z zwykłej swojej klemencyjej delinquenter in Rempublicam et Maiestatem suam wszystkie, jako w instrukcyjej swojej oświadcza się, darował niesmaki i aby amnityja wszystkim tym per constitutionem publicam aprobowana była deklarować raczył, przetoż ichm. panowie posłowie nasi aby ta aprobacyja in volumen legum inserowana była mutuo z inszymi województwy consilio consentient, salvis jednak iniuriis privatorum et excessibus criminalibus, których takowa amnityja okrywać nie ma. A iż na wielu wojskowych ex occasione diversarum iniuriarum et excessum stanęły w sądach trybunalskich kondemnaty, tedy ichm. panowie posłowie urgebunt w tej mierze declarationem legis, aby takowe kondemnaty, które na tych, których personaliter potrzeba była, a oni będąc in opere belli być tu praesentes nie mogli, efficere condemnatis nie mogli, te zaś, które na tych, których personalitas nie była potrzebna, aby in suo robore et vigore zostawały.

Zapłata wojsku dobrze zasłużonemu dotąd, póki w Ukrainie zostawało jako jest słuszna i potrzebna, tak do ukontentowania tegoż wojska inibunt ichm. panowie posłowie rationem, tych jednak ćwierci, których wojsko non in opera belli z nieprzyjacielem, ale in visceribus Regni cum summa status equestris i poddanych naszych, i samych nas oppressionem

⁸⁹¹ Legacyja królewska na sejmiki zob. ASWK, t. III, s. 149–151.

i desolatione bonorum terrestrium zostawało, jako rozumiemy, że i samo wojsko upominać się ich nie będzie, tak i ichm. panowie posłowie urgebunt, aby płacone nie były. Do której zapłaty chorągwie nowego zaciągu cale należeć nie mają. [k. 785] Po słusznym zaś długi wojsku należytego porachowaniu sposób zapłaty wojsku, który by przez komisarzów tak z senatu, jako i z izby poselskiej przysięgłych aby był, urgere, mają ichm. panowie posłowie stosując się do instrukcyje JKMci i dawnej województw instrukcyje na rozebranie wojska do płacy przez województwa akceptujemy i ichm. panom posłom naszym zlecamy, aby to do wspólnej w tej mierze z inszymi województwy zgody conformowali się, żeby ad proportionem podatków pewne chorągwie do zapłaty od tych, którym to a Republica commissum będzie, asygnowane były. Na którą zapłatę żeśmy już 5 poborów za uniwersałem JKMci, lubo uchylając w tej mierze prawa dawnego ducti zelo uspokojenia Ojczyzny, zaniósłszy o to solennem protestationem, że to prawu i wolnościom naszym praeiudiciosum, wydać pozwolili. W czym i ichm. panom posłom zlecamy, aby provideant in posterum takowe uniwersały prawu i wolnościom naszym szkodliwe z kancelaryje JKMci nie wychodziły i żeby o tym dawne prawa reasumowane były. Do tych 5 poborów dla dalszego wojska ukontentowania 10 poborów przez tychże panów posłów naszych, gdyż więcej dla ciężkiego zniszczenia i zrujnowania ubogich wiosek i poddanych naszych ani pozwolić można, ani wybrać podobna, wydać pozwalamy.

Mennice obie, tak Tymphowa, jako i szelężna w W. Ks. Litewskim aby zaraz na początku sejmu zawarte były, instabunt serio ichm. panowie posłowie. Aby zaś taż moneta nowa i stara in Regno ad iustum praetium et valorem reducat, ichm. panowie posłowie ad consensum wszystkich województw stosować się będą i oraz co za emolumentum Reipublicae z mennicy Tymphowej accessit, jako też i Boratyniego ichm. panowie posłowie serio spytają się, a in authores et promotores tej mennicy serio et diligenter inquirent. Oraz i na to, czemu komisarze sobie usurparunt ius cuedendae monetae, z której jakieś commodum miało być Rzeczypospolitej, a nie privatorum.

Werbunków żadnych ani suplementów wojsk tak pieszych, jako konnych ichm. panowie posłowie ulla ratione nie pozwolą, intimabunt jednak ichm. inszym [k. 785v] województwom, aby wojska kwarcianego większy numerus nie był, tylko taki, któremu by proportio sumy ex proventibus Reipublicae proveniens wystarczyć mogła. In casum jednak necessitatis Reipublicae gotowiśmy to wojsko suplementować wyprawą łanową, to jest jednym konnym z piętnastu łanów albo też pieszymi proportionaliter.

O hybernach zaś wojskowych artykuł pierwszy instrukcyje naszej reasumujemy.

A że plurimum interest Reipublicae wiedzieć rationem expensarum, tedy gdy do rachunków słuchania jm. pana podskarbiego⁸⁹² przyjdzie pilnie starać się o to będą ichm. panowie posłowie nasi, aby deputowani do rachunków przysięgli posłowie byli, w czym reasumujemy pierwszy artykuł instrukcyjnej et addito, aby ichm. panowie senatorowie do tychże rachunków naznaczeni jako starsi bracia nasi teje przysięgi nie zbraniali się.

Dalszych z postronnymi aliansów, które certis incommodis zwykły, więc Regna et Respublicas implicare nie zdało się nam promovere i owszem, abyśmy od postronnych wolniejszymi byli retrahi pactis, tylko iam transactis standibus rozumiemy i panom posłom naszym zlecamy.

Dług kurfirsta jmc⁸⁹³ że dla ciężkich i częstych w Ojczyźnie naszej dezolacyi żadną miarą teraz nie może być dopłacony, instabunt ichm. panowie posłowie, aby ad feliciora Regni tempora był odłożony. Interim spytają, jako cła wodne na zapłacenie długu tego uchwalone obróciły się, czego rationem reddere tenentur wszyscy administratores tych ceł. W czym obowiązujemy ichm. panów posłów sedulam vigilantiam et curam.

Książąt anszpalskich et kolumbaskich⁸⁹⁴ instancje hoc vix composito statu Reipublicae słusznej potrzebują rekolekcyjnej. Zaczyn meliori fato et tempori negotium hoc poruczamy.

A że per status rationem należy na tym stanom Rzeczypospolitej, aby pacta z postronnymi sine ordinum consensu nie były zawierane, zaczyn sit curae et cordi ichm. panom posłom naszym spytać, quibus transigitur z Moskwą conditionibus i jeżeliby cum diminutione et incommodo Reipublicae cokolwiek było, aby na aprobacyją takich traktatów nie pozwolono.

[k. 786] O dziesięćcinach pierwszej instrukcyjnej reasumujemy artykuł, aby nobilitas ad forum spirituale nie była pociągana, ale ad forum competens i aby constitutio 1635⁸⁹⁵ była in suo robore.

Także i za jm. panem Stoińskim reasumujemy artykuł, aby mandatami in praeiudicium legum nie był agrawowany.

Zagęszczone do klejnotu szlacheckiego minus de Republica meritorum naciski poruszyły nas do tego, aby[śmy] ichm. panom posłom naszym zlecili, aby na żadne nie pozwalali nobilitacje ani indygenaty. A jeżeliby kto z panów postronnych do tego garnął się klejnotu, mereatur wprzód de Republica. Tym zaś wszystkim, którzy minus meriti de Republicam w ciżbie na przeszłych sejmach do tego przez pieniądze przyszli zasługi, aby per legem abrogowane były nobilitacje, a osobliwie którzy abutuntur hac praerogativa et nihil merentur de Republica. Więc że samo excludit ab

⁸⁹² Jan Kazimierz Krasiński.

⁸⁹³ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁸⁹⁴ Linia Hohenzollernów Ansbach i Kulmbach.

⁸⁹⁵ Vol. const., t. III, vol. 2, s. 259–260.

omnibus honoribus et dignitatibus prawo scartabellos, zaczym jeřliby kt3ry ważył się przeciwko prawu do jakiegokolwiek cisnąć się preminencyjej, incapax sit.

Monopolia, kt3re etiam in absolutis dominiis plurima omnibus incolis przynoszą incommoda et convellunt fundamenta status i pospolitemu sprzeciwiają się prawu, pogotowiu, wolnościom naszym i prawom ciężkie czynią gravamen, aby lege publica były zniesione et in authores serio animadvertatur, że się ważyli supra aequitatem wynosić i takowe sobie usurpare monopolia, zlecamy ichm. panom posłom naszym. W czym osobliwie winnego znajdujemy pana Leydla, kt3ry trzymając takowe monopolium najwięcej przez faktorów swoich Henryka Duringa i Bekera do Korony z W. Ks. Litewskiego wprowadził wielką quantitatem szelągów et suo pro libitu praetia rerum podnosił, drobną monetę zniżał, podwyższał, według swego upodobania wszystkie wykupywał srebra, aby takowych ad cuiusvis instantiam na Trybunał w registr. fiscowy pozwać wolno było pro poenis exinde demeritis per iudicium Tribunalitium decernendis, a in posterum aby żaden sub poena capitis nie ważył się tego.

Także i wszyscy kupcy, kt3rzy privata autoritate cenę towarów swoich [k. 786v] podnosząc ciężką egzakcją lud pospolity i stan szlachecki agrawowali aby o to ad instantiam cuiusvis iniuriati inter eadem causas fisci do Trybunału pozwani sprawowali się, starać się będą ichm. panowie posłowie, aby to lege cautum było.

Na instancją wielm. jm. pana sądeckiego, starosty lubelskiego⁸⁹⁶ pozwolą ichm. panowie posłowie nasi, aby komisya generalna do starostwa lubelskiego lege publica naznaczona była salvis nihilominus iuribus et possessionibus nobilium et salva contra eandem commissionem protestatione, a komisarze aby terrigenae et bene possessionati byli naznaczeni.

Choraęwie tatarskie i wołoskie, kt3re w bitwach nie były, ale tylko circumundo wioski nasze, nieznośne czyniąc egzakcyje i pieniężne wybierając stacyje, uciążały, do zapłaty wojskowej aby nie należały, providebunt ichm. panowie posłowie, bo z krzywdy ludzi ubogich swoją i nadto odebrały zapłatę.

O soli województwu lubelskiemu naznaczonej i należącej reasumujemy pierwszy artykuł.

Żydzi że ciężkimi i nad prawo niezwyczajnymi populum zwykli agravare lichwami i wszystkie ubogim ludziom odjęli handle cale protrahendo in partes suas wszystkie pożytki, zaczym aby in hac Republicae necessitate do podatków słusznie się przyłożyli i osobliwie pogłównne in duplo wydane było, zlecamy to ichm. panom posłom naszym.

⁸⁹⁶ Aleksander Ludwik Niezabitowski, kasztelan sądecki.

A że ciężkie i prawo popolite i equestris ordo przez to ponosi praeiudicium, kiedy summario processu bene possessionati w taktowy pociągani bywają rejestr, foro competenti omissio, aby temu lege publica zabieżano starać się mają ichm. panowie posłowie nasi.

O testamentach, lubo jest prawo dawne, że super bonis immobilibus być nie mogą, iż jednak zagęściło się, że na sumach in bonis terrestribus haereditariis legata stawają, o które potem pro diversitate iudicum diversae feruntur sententiae, instabunt ichm. panowie posłowie, aby o tych testamentach prawo dawne reasumowane było.

Iż wiele należy na tym, aby in confinio Regni, mianowicie w pruskich miastach piechota Rzeczypospolitej pro praesidio według dawnego zwyczaju zostawała, urgebunt ichmć, aby w tym usus dawny zachowany był, z tym dokładem, aby nad tą [k. 787] piechotą oficerowie szlachta polska była.

Trybunał Koronny i powaga jego lubo jest wielą konstytucyi warowana, iż jednak fato czyli temporum vicissitudine i w tym różne, mianowicie w podawaniu regestrów znajdują się wariacje, instabunt ichmć, aby według dawnego opisu konstytucyi, nie ex arbitrio marszałka i prezydenta registra spraw do sądu podawane były, ale te, które przez sąd ziemski do sądzenia będą podane, Trybunał sądził. Więc że i conservationes terminorum sine beneficio aresti, które tylko in causis publicorum criminum vel laesae Maiestatis Divinae albo też miserabilibus personarum zażywane były, passim tych czasów w Trybunale inoleverunt, domówią się ichm. panowie posłowie, aby in posterum takowe provisum arestorum zażywane nie były.

Tenże Trybunał nie wiedzieć qua potestate po osądzonej sprawie i nakazanej na kim ex demerito causa siedzeniu w wieży zwykł medietatem tegoż siedzenia relaxować, co że jest praeiudiciosum iustitiae, instabunt ichm. panowie posłowie, aby to in posterum lege publica praecautum było.

I to nie mniej aggravat iustitiam et praeiudicat iuri publico, co już kilką przykładów pernicioso exemplo practicatum jest, że niektórzy pro crimine publico homicidii obwinieni i ad sessionem turris pro poena publica dekretowani, relaxacje sejmowe a sessione turrica non satisfacta parte laesa pootrzymywali. Aby tedy takowe relaxationes in posterum nie były i żaden ullo praetextu et ratione starać się o to nie ważył, serio będą się starać ichm. panowie posłowie nasi i ci, którzy hac ratione bez ukontentowania strony ukrzywdzonej takowe otrzymali relaxacje, aby in rigore satisfactionis iudicatorum contra se praelatores zostawali.

O ludziach dla powagi i asystencyjej pańskiej zaciągniionych, którzy na sejm i z sejmu powracając ciężkie ubogim ludziom przykrości i pieniądze po bokach wybierają stacje cum summa status equestris oppressionem

et non minori libertatis eiusdem convulsione, tedy aby tego in posterum nie było i takowi aby się w registrze militarium sprawowali, żeby to lege publica cautum było, pilnemu ichm. panów posłów naszych poruczamy staraniu.

Wszystkie przy tym pierwszych instancyi naszych artykuły, które ad bonum esse Reipublicae należą reasumujemy i ichm. panom posłom naszym zalecamy, [k. 787v] aby bonum publicum innato zelo promoveant.

Petita.

Wniosą do tego ichm. panowie posłowie nasi zaraz na początku sejmu usilną instancyją za jm. panem [Andrzejem] Drohoiowskim stolnikiem lubelskim, który będąc na usłudze województwa naszego i odprawując na sejmie blisko przeszłym funkcją poselską przeciwko jawnemu prawu i konstytucyjom świeżym de securitate posłów warowanym, zaocznie i niesłusznie banicyją przez jm. pana Pocięja agrawowany jest, która banicyja lubo samym prawem znosi się et pro nulla declaratur, iż jednak przez nią do niemałych kosztów, mianowicie w otrzymaniu glejtu (o co i u jm. pana kanclerza W. Ks. Litewskiego⁸⁹⁷ expostulabunt ichmć, jeżeli słusznie taką agrawacyją i trudności z niemałym kosztem swym szlachcic ten w kancelaryjej jmci poniósł) przywiedziony jest. Ante omnia instabunt ichmć, aby ta kondemnata na nim niesłusznie otrzymana bez żadnych zwłok strony przeciwnej lubo konstytucyją, lubo dekretem zadwornym zniesiona była.

Żałosną w kole naszym bracia i obywatele łukowskiej ziemi, to jest jm. pan Hieronim Kłębowski, jm. pan Czesławski pana Franciszka Zakrzewskiego imieniem, który dotychczas w więzieniu jm. pana hetmana litewskiego⁸⁹⁸ zostaje, instancyją wnieśli, iż gdy wojsko litewskie z Korony przez łukowską ziemię przy jm. panu hetmanie ciągnęło, nie dosyć, że kontentacyją od ziemi całej łukowskiej odebrali aby każdy z obywatelów spokojnie mógł się wysiedzieć, ale na wielką obelgę jm. pana Kłębowskiego w drodze jadącego z wielkim nieuszanowaniem niewinnie pojmano i do jm. pana hetmana jako excessivum pacificum hominem szlachcica starożytnego związawszy przyprowadzono, próbowano, bito, ignominiose traktowano i wszystko pobrano, przez kilka dni pod wartą piechotą prowadzono, ichm. pana Czesławskiego i pana Zakrzewskiego domy szlacheckie, które wszelakie bezpieczeństwo mają najechano, skontentowano, porabowano, ale jeszcze na większy dyshonor szlachecki w domach własnych bezwinnych pojmawszy przy koniach w postronkach do jm. [k. 788] pana hetmana przyprowadzono,

⁸⁹⁷ *Krzysztof Zygmunt Pac.*

⁸⁹⁸ *Michał Kazimierz Pac, hetman polny litewski.*

tam z rozkazania jmci wiązano, jakoż jeden z nich pan Zakrzewski do- tychczas w tymże więzieniu zostaje. Przeto ichm. panowie posłowie nasi wniosą do Króla JMci i izby poselskiej gorącą instancją o to bezprawie i contempt tak wielki, żeby tak jm. pan hetman, jako rotmistrz na imię Szlagier, jako i ci, którzy rozkazanie pełnili, sądzony był w Trybunale Koronnym, aby kędy excess popełnili tam sądzeni byli, żeby szlachta ta za tak ciężką opresyją swoją była ukontentowana.

Merita ichm. panów Hulewiczów constant całej Rzeczypospolitej, kiedy trzynastu zabitych na świeżych ekspedycjach, a czternastego z działa postrzelono jm. pana podkomorzego łuckiego⁸⁹⁹ publico profitetur testimonio, zaczym w nagrodę tych zasług i odwag aby jm. pan Jan Hulewicz podstoli wołyński wysiedziawszy już dwie lecie w więzy przez dekret trybunalski summo iure sobie nakazanej, z ostatka mógł być per clementiam principis et ordinum Regni relaxowany, instare mają serio ichm. panowie posłowie nasi.

Żalosią jm. pana lubelskiego⁹⁰⁰ instancją w braterskie koło nasze przyjąwszy, który conqueritur, iż w jasnej sprawie swojej u jm. pana kancelerza W. Ks. Litewskiego⁹⁰¹ przez długi czas nie może otrzymać decyzji, starać się będą ichm. panowie posłowie nasi, aby ta sprawa osądzona była.

A iż tak siła razy województwo lubelskie wnosiło swoją za ichm. panami kasztelaniami lubelskimi⁹⁰² instancją ratione wygodzenia działa Smoka na usługę Rzeczypospolitej i opugnacją warszawską, która że przez rozerwane sejmy fato ichmci ad effectum przyjść nie mogła, instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby ta szkoda ichmciom przez to działało in fidei Reipublicae dane lubo z lubelskiego województwa podatków, lubo ex aerario publico nagrodzona była, lubo też działa było oddane.

Jm. księdza opata pokrzywnickiego do nas wniesioną instancją według dawnych artykułów reasumujemy.

Wszystkie przy tym instancje, które w inszych instrukcjach były, reasumujemy zlecając ichm. panom posłom, aby to cokolwiek bono totius Reipublicae a województwu naszemu commodo interest, promoveant.

W czym [k. 788v] fide, honore et conscientia ichmciów obligujemy. A dla większego waloru jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do ksiąg grodzkich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, die vigesima octava [28] września roku 1666. Jan Firlej z Dąmbrowicy marszałek koła rycerskiego mp.

⁸⁹⁹ *Wacław Hulewicz.*

⁹⁰⁰ *Stanisław Widlica Domaszewski, kasztelan lubelski.*

⁹⁰¹ *Krzysztof Zygmunt Pac.*

⁹⁰² *Jan i Andrzej Firlejowie.*

2. *Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 września 1666 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 92, k. 789–791v – *oblata*; w grodzie lubelskim z upoważnienia marszałka sejmiku Jana Firleja kasztelanica lubelskiego oblatował Franciszek Orzeszko, famulus Firleja, 29 X 1666 r. [feria sexta in crastino festi Sanctorum Simonis et Iudae Apostolorum a. D. 1666]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 315v–316v – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 547–550 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 306–310 – *kopia*.

[k. 789v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm walny sześćniedzielny uprzedzający na dzień 28 miesiąca septembra na miejsce sejmikom naszym zwyczajne zgromadzeni, po odprawieniu instrukcyj posłom naszym zgodnie obranym spisanej, tośmy też niżej opisane laudum powagą tegoż złożonego na sejmiku od JKMci P. n. m. uchwalili.

Naprzód pamiętając na godne sławnej pamięci jm. pana [Daniela] Iżyckiego sędziego niegdy ziemskiego zasługi tak całej Ojczyźnie, jako też województwu naszemu odprawowane, instancją jejm. paniej chorążyny nowogrodzkiej⁹⁰³ przez syna nieboszczykowskiego, a spólnie i swego do koła naszego wniesioną strony odpuszczenia 1000 zł po nieboszczyku sławnej pamięci jm. panu Bądryńskim z pewnej okazji zostającego wniesioną i za spólną wszystkich zgodą mianowane zł 1000 sukcesorom przerzeczonego sławnej pamięci jm. pana sędziego lubelskiego darujemy.

Suplika także ubogich ichm. panien zakonnych od św. Piotra zakonu św. Franciszka znalazła u nas miejsce dla zniszczenia ich i ubóstwa dobrze wiadomego nam, dla czego od podatków na blisko przeszłym sejmie uchwalonych, to jest od pięciu poborów wolnymi ichmć czynimy.

A że nasze województwa aerarium mając prowenta czopowego [k. 790] zapomóc się nie może, aby wcześniej podatki publiczne Rzeczypospolitej, suplementując defekta ich, czopowe wypłacało i też poniekąd przy takich dezolacjach dóbr ziemskich i królewskich jakąkolwiek kwotę poborów zakładało, co się dzieje dla retentorów tych naszych kontrybucyi, którzy albo do swych rąk odebrawszy, albo też pożyczwszy nie oddają i potrzebom gwałtownym województwa naszego toties requisiti succurrere nie chcą, dlatego postanowiliśmy, żeby wszyscy ichmć, którzykolwiek z rachunków przeszłych i też ex laudis publicis naszego województwa znajdują się być winnymi bądź zatrzymanych u siebie po odebraniu do rąk swych poborów, bądź też pożyczanych z czopowego sum, jako też i inszych jakimkolwiek sposobem zostających przy sobie publicznych województwa naszego pieniędzy, aby je nieodwłocznie do rąk jm. pana [Stanisława] Borowskiego, administratora wszystkich podatków natenczas poborowych i czopowych

⁹⁰³ *Konstancja Anna z Dobromirskich, wdowa po Danielu Iżyckim; jej drugim mężem był chorąży nowogrodzki Szymon Kawecki.*

od nas uproszonego oddali, jakoby z zupełna piąty pobór tymi retentami od ichmciów oddanymi założony był i nad wypłacenie tego poboru, żeby in omnes casus et necessitates publicas województwa naszego w depozycie publici nostri aerarii suma zostawała.

A że też przeszłymi czasy za różną waryjacyją i mieszaniną publicznych rzeczy rozmaicie chodziło, chcąc dobry rząd koło niego uczynić zdało się nam wszystkim, że per iurata[m] eius administrationem większy pożytek uczynić może, przeto uprosiwszy mianowanego wyżej jm. pana Borowskiego, aby onym zawiadował poruczamy jmci, żeby inszym sam z siebie [k. 790v] wprzód dobry przykład dając corporali iuramento w lubelskim grodzie administracją iuxta mentem województwa przerzeczonego czopowego confirmet in eum, qui sequitur tenorem.

Ja N. przysięgam Panu Bogu etc., iż powierzone administracyjej mojej czopowe przez wszelkiego mego prywatnego respektu, samo województwa dobro i pożytek upatrując, plus offerentibus będę arendował albo per iurata[m] administrationem puszczał, żadnej korupcyjej ani honoraria eo nomine ani kwitowego nijakiego, prócz mego salarium naznaczonego, tak przez się samego, jako per subordinatas personas nie będę brał, ani też pieniędzy publicznych do rąk moich oddanych pożyczać nikomu, ani pożytków sobie nimi przywozić nie będę, ale według województwa na publiczną Rzeczypospolitej potrzebę obracając je albo za zdaniem województwa. Tak mi Panie Boże dopomóż.

Lukowskiej zaś ziemi czopowego administratorem jm. pana [Wojciecha] Oknińskiego komornika ziemskiego łukowskiego także sub eodem nexu iuramenti uprosiliśmy. Które to czopowe zaczyna się od pierwszego dnia octobra w roku niniejszym 1666, a kończyć się będzie ultima septembris [30 IX] anni proxime imminentis 1667, ani dalej wybierane będzie sine peculiari consensu palatinatus. Za którą pracę naznaczamy ichm. panom administratorom grosz dziesiąty mianowanego czopowego, żeby się już tym samym tak siebie, jako i sukkolektorów swych kontentując, według obowiązku swego wyżej wyrażonego sprawowali i żadnych proprio motu od kogo inszego zapłat nie wyciągali.

[k. 791] A iż znajdują się, którzy mianowany podatek czopowego utajać zwykli i pod większym słodów całych zalewaniem mniejsze, półsłodkami je mianując, ku szkodzie województwa wypłacają czopowe, a drudzy i nie z zupełna i nierychło ten mianowany podatek wydają, dlatego uprasza województwo ichm. panów grodowych, żeby według prawa i zwyczajów za odniesieniem przez delatę podaną i rekwizycją ichm. panów administratorów czynili sprawiedliwość i nieodwłoczną egzekucją z retentów tak znikających, jako i wzwyż wspomnianych debitorów. Strony którego wyciągania i przestrzegania czopowego żeby w porządku dobrym

dochodziło i ni od kogo utajone nie było, postępować będą ichm. panowie administratorowie znosząc się koło tego z urzędami tak ziemskimi, jako i grodzkimi, aby nikt na takie praeiudicium przeciwko samej wolności, prawu i zwyczajom nie utyskował.

Dochodzą też często querimonia od wielu ichm. panów braci strony korców lubelskiego i kazimierskiego niepomiernych, także i z łukowskiej ziemi, chcąc tedy w tym dawnym zwyczajom i prawom wygodzić, stosując się do zachowań z dawna zwyczajów deklarujemy, iż w Lublinie i bliskich koło niego miasteczkach korzec ma wynosić garcy 32, a w łukowskiej ziemi garcy 40, czego urzędy w statucie opisane przestrzegać będą pod winami także ad cuiusvis delationem naznaczonymi.

[k. 791v] Doszła też querella od egzaktora ziemi łukowskiej, iż Żydzi łukowscy szosu uchwałą publiczną naznaczonego wydawać nie chcą, tedy upraszamy wielm. jm. pana starosty łukowskiego⁹⁰⁴ i urzędu jmci, także pana podwojewodziego łukowskiego⁹⁰⁵, żeby w to wejrzeli i do egzekucyj przywiedli.

Użyliśmy też przy deklarowaniu kontentacyjnej prośbami naszymi jm. pana Borowskiego administratora czopowego i też czworga poborów, żeby jako terażniejsze podatki przyjął, tak i od przyszłych poborów wybierania nie wymawiał się, co jako brat od nas uproszony przybiecał.

Które to laudum nasze zgodnie uchwalone ręką wielm. jm. pana Jana z Dąbrowicy Firleja kasztelanica lubelskiego a natenczas marszałka koła naszego podpisać i do akt grodzkich podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, die vigesima octava [28] września anno 1666. Jan Firlej z Dąbrowicy marszałek koła rycerskiego mp.

CXXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 lutego 1667 r.

Po zerwanym 23 XII 1666 r. sejmie król Jan Kazimierz uniwersałem datowanym z Warszawy 30 XII 1666 r. zwoływał kolejny sejm do Warszawy na dzień 7 III 1667 r., wyznaczając większości sejmików dzień zejścia się na 7 II 1667 r., por. ASWK, t. III, s. 163–164. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 II 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 117–121v – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Krzysztof Drohojowski stolnik lubelski, marszałek sejmiku 16 II 1667 r. [feria quarta post festum Sancti Valentini Martyris a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 304–314 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 152–154 – kopia z epoki; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 312–319v – kopia.

⁹⁰⁴ Kazimierz Widlica Domaszewski.

⁹⁰⁵ Wojciech Okniński.

[k. 117] Instrukcja na sejm przysły koronny w Warszawie pro die 7 martii w roku terażniejszym 1667 przypadający ichm. panom Adamowi na Drzewicy Drzewickiemu podsędkowi lubelskiemu, Janowi Karolowi z Żurowa Daniłowiczowi staroście parczewskiemu i Andrzejowi^a Rozwadowskiemu posłom na sejmiku naszym dnia 7 lutego w tymże roku w Lublinie odprawionym zgodnie obranym dana.

My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo [k. 117v] województwa lubelskiego i powiatów jego na sejmik przedsejmowy pro die suprascripta na miejsce konsultacyjom zwyczajnym zgromadzeni, po odprawieniu zgodnych vot i konsultacyjej naszej takową ichm. panom posłom naszym wyżej mianowanym daliśmy i dajemy instrukcyję.

Naprzód lubo słuszne przychodzi deplorare fatum Ojczyzny naszej, która kilką już rozerwanych sejmów spuszczone bez rady sensit accelerari bodaj nie fatalem perditum, jednak spe melioris boni czyni nam łaska JKMci P. n. m., który ojcowskim pieczołowitym pro bono publico staraniem dla lepszej w tak ciężkim Ojczyzny razie obrady chce in portu feliciori consiliorum stanąć i na to nam sejm terażniejszy złożył⁹⁰⁶, tedy ichm. panowie posłowie nasi JKMci P. n. m. wiernie podziękowawszy, do tejże intencyjej JKMci jako i my concurrent.

A że praeterito magis reprehendi quam corrigi possunt a z przeszłych okazyi, tanquam ex fonte malorum diffidentie, które perimunt Rempubicam wymknęły, zaczynam jako rzecz potrzebna, aby te vulnera, lubo in parte per sanata in maius serpere destinant, starać się będą ichm. panowie posłowie nasi i upraszać JKMci P. n. m., aby amnistia między stanami namówiona przez sejm ten aprobowana była, w czym reasumujemy pierwszej instrukcyjej naszej artykuł, z tym dokładem, aby ta amnistia fundamentalna cum eradicatione omnis mali była i żeby per restitutionem bonorum oblivionem anteaكتورum utwierdziła.

Dulcedo libertatis wkorzeniona w serca nasze jest plena solliciti timoris, zaczynam jeśliby jej praeiudiciosi jakie nexus stanąć kiedy miały albo contractus [k. 118] nondum libertati z pany postronnymi, aby takowe wszystkie scripta et nexus przez sejm skasowane i anihilowane były.

Sejm dwuniedzielny przeciwko wyraźnemu prawu, że jednak necessitate serviendum i często casus faciunt legem, tedy ten czy dwuniedzielny czy sześćniedzielny być ma ad consensum wszystkich stanów i województw w tym się informować chcemy i dexteritati ichm. panów posłów naszych to poruczamy.

⁹⁰⁶ *Propozycje na sejm zawarł król w legacji na sejmiki; instrukcja skierowana na sejmik przedsejmowy w Lublinie z 18 I 1668 [!], zob. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 639–644.*

A że zapamiętały i niewdzięczny syn Ojczyzny byłby każdy taki, który by jej w tak ciężkim terminie deserere chciał, dla której my zdrowia i fortuny nasze postponimus, tedy cokolwiek insze województwa dla całości jej uradzą, to i my mile akceptować będziemy. Jednak że in aequali Republica wszystkich nas równy zelus ku zatrzymaniu Ojczyzny i wolności pociągac ma, najprędszy i najlepszy zda się nam sposób, abyśmy do poratowania jej popolitum ruszeniem sine divisione belli chcieli concurrere, którego tot felices hucusque et plurimos triumphos numerat Patria mirantur exteri. A to przy łasce Bożej pro fundamento położywszy inszych sposobów, które by occurrerent do ratowania Ojczyzny nie odbiegamy i strzeż Boże nieszczęśliwego i tego sejmu skończenia zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby tamże zniósłszy się z inszymi województwy ineant modum tuendae et conservandae Patriae i o trzecie wici Króla JMci upraszali.

Ponieważ też wojsko Rzeczypospolitej iustum sui requirit conservacionem, krwawych zasług swoich słusznej upomina się zapłaty, zaczym lubo przy tak ciężkiej województwa naszego ruinie i spustoszeniu, nie chcemy jednak deesse braciej naszej, na podatki, które w przeszłej specyfikowaliśmy instrukcyje, do której się i terazniejsza stosować ma, pozwalamy.

A że ad assecurationem jm. pana podskarbiego koronnego⁹⁰⁷ [k. 118v] wydaliśmy już na ludzi jm. pana wojewody krakowskiego⁹⁰⁸ i jm. pana pisarza polnego⁹⁰⁹ kilkanaście tysięcy złp, tedy ichm. panowie posłowie instabunt, aby to pro soluto w skarbie ad rationem przyszłych przyjęto podatków.

Pospolicie in bello cogitandum de pace, zaczym serio instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby instrukcyja na zawarcie traktatów moskiewskich i puncta samych traktatów semotis arbitris publice czytane były. Po których przeczytaniu cokolwiek bonum videbitur omnibus ordinibus, do tego i nasi ichm. panowie posłowie accedent.

Insze zaś do panów postronnych legacyje sine consensu Reipublicae ekspediowane do skarbu Rzeczypospolitej należeć nie mają i żadne na takowe legacyje nie mają być przyjmowane skarbowi koronnemu expensa.

Rachunki skarbowe aby przez deputatów tak ex ordine senatorio, jako equestri deputowanych ad hunc actum przysięgłych ekspediowane były, serio providebunt panowie posłowie nasi. Więc że i suma Trubecka nie ma już własnych sukcesorów, jeśliby skarb jakie expensa na tę sumę kładł, aby serio inquirere jako się obróciła i in futurum aby cedat Reipublicae.

Reductio monetae jako jest optanda Reipublicae, tak w tym do zgody inszych stanów i województw konformujemy się.

⁹⁰⁷ Jan Kazimierz Krasiński.

⁹⁰⁸ Stanisław „Rewera” Potocki.

⁹⁰⁹ Jakub Potocki.

Casu edocti przeszłego sejmu jako wakancyje trudniły consilia Reipublicae, słusznie w tym prospicere mamy Reipublicae, aby tarda expeditio z Rzymu nie była praeiudiciosa Reipublicae nihilque deroget primatiali dignitati, ale zaraz fungantur munere et autoritate [k. 119] sua.

Chorągwie rycerskie, na które wielki koszt a mała przysługa Rzeczypospolitej, które się ciężkimi w dobrach naszych szlacheckich egzakcjami nasycić nie mogą, pilnie i gorąco instabunt panowie posłowie nasi, aby były quantocius pozwijane, a na ich miejsce usarskie zaciągane. Więc że panowie żołnierze asygnacyje na chleby zimowe mający nie słuchając ani prawa, ani zwierzchności hetmańskiej większymi nad słusność ludzi ubogich agrawują egzakcjami, tedy ichm. panowie posłowie nasi inibunt z drugimi województwy rationes, aby takowa ich licentia prawem ujęta i quantitas chleba z łanu przychodzącego konstytucyją opisana była.

I o to osobliwie instabunt ichm. panowie posłowie nasi, aby serio animadversia była na oficerów tych, którzy w ciągnienu in contemptum status equestris po dworach stawają szlacheckich nulloque habito respectu stanu szlacheckiego, ciężkie we dworach czynią opresyje, aby każdy taki sine omnibus dilationibus lubo w sądzie hetmańskim, lubo w Trybunale criminaliter byli sądzeni. A jeśliby takowy kondemnatę na sobie otrzymać dał, aby egzekucyja z niego instantanea tam, gdzieby był per officia et magistratus sub poena perpetuae banitionis czyniona była.

Malo inductum exemplo, że panowie oficerowie piechot cudzoziemskich wielkie w ciągnienu pieniądze stacyje i poboczne wybierają chleby, przetoż aby tego in posterum nie było i każdy kapitan aby skromnie z chorągwią do obozu ciągnąc takich pożytków sobie i pułkownikom swoim nie ważył się przywozić sub poena capitis i odsądzenia zasług, instabunt panowie posłowie.

I to non minus malo invaluit exemplo, że ci, którzy mają chorągwie usarskie oraz i dragońskie regimenty trzymają, na które lenunki z skarbu biorąc samych żołdatów ciągnienu odbywają. Przetoż aby [k. 119v] adinventus, żeby Rzeczpospolita w tym nie szkodowała, conferant z inszymi województwy ichm. panowie posłowie nasi.

Sól we wszystkich instrukcyjach JKMci P. n. m. zalecona i teraz, aby do efektu swego przyjść mogła i panowie posłowie aby się bez niej nie wracali, w czym pierwszych instrukcyi naszych artykuł reasumujemy. I że teraz valor jej ultra modum et aequitate podniesiony, aby był ad pristinum valorem redukowany.

Lubo tak sobie tuszymy ze wszystkich stanów Rzeczypospolitej, którzy bene Reipublicae cupiunt idem będzie animus i jednostajna zgoda, że nam consultationibus moram trahere, ale praesenti consilio Reipublicae zechcą succurrere, że jednak in quantum by się bez tej prolongacyjej obejść

nie mogło, do wspólnego consensu wszystkich województw panowie posłowie nasi nakłonią się.

O długach książąt postronnych sic stantibus w Ojczyźnie naszej rebus mówić trudna, myśleć niepodobna, rzecz tę ad feliciora Reipublicae tempora odłożyć congruum. Dług jednak księcia kurfirsta⁹¹⁰ paktami aprobowany słusznie ma być zapłacony. I disquisitia słuszna ma być uczyniona, gdzie się cła wodne na ten podatek ordynowane obróciły, czego administratorowie rationem reddere tenebuntur, jako pierwszej instrukcyjnej naszej osobliwie są o tym artykuły.

A iż należy na tym Rzeczypospolitej, aby dawne prawo de poena publica warowane nowymi sposobami i relaxacjami nie było znoszone i te, które in rem pewnych osób, mianowicie jm. pana starosty łęczyckiego⁹¹¹ stanęły, aby były zniesione i in posterum aby prawo de poena publica uszczerbku żadnego nie ponosiło. Providebunt ichm. panowie posłowie nasi za jm. jednak panem [Janem] Hulewiczem, który już dwuletnią sesją poenam publicam expiavit, wniosą ichm. panowie posłowie [k. 120] instancję swoją, aby in reliquo relaxatus mógł być.

Wielki niewczas ponoszą itinerantes przez niesposobność dróg w województwie, jako mianowicie pod Bychawą, i w tej mierze promovebunt panowie posłowie nasi pierwsze artykuły o tym umówione.

Miasteczka pewne w województwie naszym, jako mianowicie Urzędów, Parczów, Kurów, Ostrów częścią przez nieprzyjaciela, częścią przez żołnierza domowego tak spustoszone, że żadnego w wydawaniu podatków publicznych dać nie mogą subsidium, instabunt ichm. panowie posłowie, aby im simpla poboru pro aequo et iusto zmniejszona była.

A iż w przeszłych laudach województwa naszego wiele rzeczy nie tylko temu województwu, ale i całej Rzeczypospolitej potrzebne umówione i wyrażone są, starać się będą ichm. panowie posłowie, aby konstytucją sejmku tego aprobowane były.

Pretia rerum, które ultra iustum et aequum przez kupce z różnych nacyi prywatnie są podniesione, aby prędka w tym animadversio była, prosić będą panowie posłowie.

Indygenaty różnym osobom na sejmach przeszłych dane lubo już posesorów incolas Regni deklarowały, iż jednak takowi wszyscy veteri more instituto przodków naszych powinni byli zasługami swymi augere et clarificare, przetoż ichm. panowie posłowie nasi inibunt z inszymi województwy rationes, aby takowi wszyscy, którzy przez świeże konstytucje do klejnotu tego szlachectwa polskiego per indigenatus et collatam

⁹¹⁰ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

⁹¹¹ Jakub Olbracht Szczawiński.

nobilitatem są przypuszczeni, aby hoc calamitoso Reipublicae statu specimina virtutis i odwagi sił swoich pokazali, domówią się ichm. panowie posłowie.

Wielka w tym konsultacyjom publicznym dzieje się na sejmie zwłoka i trudność, gdy pana posła od województwa obranego, nie będąc kto na sejmiku, na zasiadaniu w izbie poselskiej obiekcją banicyjej na nim otrzymanej trudni. Tedy aby takowe obiekcye przy funkcyej poselskiej, kto by na sejmiku nie zadawał jej, miejsca nie miały i żeby to lege cautum było, wniosą instancję swoją ichm. panowie posłowie i na takowe żadne rugi nie pozwolą.

[k. 120v] Miejsce Łysej Góry cudami Przenajświętszej Bogarodzicy Panny rozślawnione lubo jest prawem i przywilejami in immunitatibus suis privilegiatum, jeśliby jednak co na sejmie przyszłym obveniret, w czym by miejsce to i posesorów jego in securitate turbować miało, providebunt panowie posłowie nasi, aby w niwczym securitas jego nie została imminuta.

A że wielkie stąd incommodum Reipublicae, kiedy prawa i uchwały do swojej nie przychodzą egzekucyje i podatki uchwalone pro tempore nie bywają wydawane i dłużej zaś u retentorów zostają, niżby powinny, zaczym aby na takowych per constitutionem po województwach iudicium było formatum, przez które by do prędszej przyjść mogło egzekucyje, wniosą to ichm. panowie posłowie.

Starostwo puckie, które na wytrzymaniu pewnej sumy gdańszczanom już to lat kilkanaście puszczone jest, iż dotąd w rękach ich zostaje a liquidatio sumy jeśli już wytrzymana jest albo nie nastąpiła, tedy ichm. panowie posłowie nasi inibunt rationem et modum cum Republica, żeby komisarze ad excipiendas rationes a Republica naznaczeni byli, którzy facta calculatione percepti i intraty z starostwa tego, in quantumby percepta superaret sumę zaciągnioną, aby pensionariis albo in usum publicae necessitatis Reipublicae obrócona była i starostwo samo inter vacantias królów ichmci in dispositionem oddane.

Patuit to Ojczyźnie, że przeszła komisya lwowska nie tylko zaślugi wojsku Rzeczypospolitej winne zapłaciła, ale też i sześćkroć sto tysięcy zł [600 000] nadto ad rationem przyszłej służby temuż wojsku obmyśliła była i asygnacje dawne od skarbu Rzeczypospolitej do województw wydane żołnierzom zasłużonym in hucusque niewypłacone zostają, przez co wielka się krzywda dobrze zasłużonemu rycerstwu dzieje, zlecamy to ichm. panom posłom naszym, aby cum tota Republica ineant modum, jakoby co żołnierze [k. 121] in stipendiis suis nie byli frustrati i fides publica u skarbu koronnego salva zostawała.

Piechota pruska że augment jakikolwiek hoc tempore periculoso uczynić by mogła, ta aby w służbie być mogła, domówią się panowie posłowie nasi.

Znaczna przeszkoda municyjej miastu JKMcI Lublinowi uczyniona jest przez godnego niegdy pamięci jm. pana [Pawła] Sapiechę wojewodę wileńskiego i hetmana wielkiego litewskiego, gdy przy odbieraniu miasta tego z rąk szwedzkich działa co znaczniejsze przez jmci odebrane są et in usum privatum obrócone. Tedy providendo w tym securitati województwa upomnią się serio ichm. panowie posłowie, aby te działa przez sukcesorów jmci wrócone były i poena in defectu satisfactionis lege interposita była.

Dawna w tym i JKMcI intymacyja i wszystkich województw koronnych było desiderium, aby wojska koronne w zapłacie swej na województwa dzielone były, przetoż urgebunt ichm. panowie posłowie, aby to in effectum deduci mogło, w czym się do przeszłych instrukcyi i artykułów referować mają.

Dwory i grunty szlacheckie aby za asygnacyjami magistratu lubelskiego tak przez żołnierzów, jako i inszych wszystkich egzakcyjami niesłusznymi nie były agrawowane, providebunt ichm. panowie posłowie, aby przynajmniej pro ratione gruntów i dworów szlacheckich gospodarze ich do podatków publicznych przykładali się.

Sprawę wielm. jm. pana kuchmistrza koronnego⁹¹² względem spuszczenia starostwa suraskiego przez wojsko W. Ks. Litewskiego wesprą ichm. panowie posłowie i serio instabunt, aby słuszne w pretensyjach swoich mógł odnieść ukontentowanie.

Desideria.

Desideria tak na przeszłym sejmiku, jako i terazniejszym przez różnych ichmciów do konsensu swojego wniesione, mianowicie [k. 121v] jm. pana Jana Piotrowskiego, in quantum by iure przez niego convictus pan Giebułtowski ex poena infamiae jakimkolwiek sposobem na sobie od niego otrzymanej eliberować się chciał, żeby na to oko mieć. Także jm. pana Jana Firleja kasztelanica lubelskiego strony działa Smoka na potrzeby Rzeczypospolitej pożyczonego i straconego, aby mu przywrócone, także i suma 18 000 zł na Brańsku asekurowana, aby mu oddana była.

Więc i jm. pana Mikołaja Firleja starościca lubelskiego strony Serokomlej, która już od sta blisko lat w domu jego dobrze Ojczyźnie zasłużonego za odwagi znaczne przez królów antecesorów JKMcI konferowanej i już prawnej proscriptae in possessione domu jego utwierdzonej żadnej nie odniósł trudności.

Niemniej też ur. jm. pana Gałęzowskiego, który za krwawe zasługi swoje otrzymawszy przywilej od JKMcI na pewne wójtostwo in hucusque do posesyjej tego, straciwszy na to kosztu niemało, przyjść nie może, aby się w zasługach swych cieszyć mógł.

⁹¹² Jan Cygenberg-Zaleski.

Na ostatek ur. pana Szabrańskiego, który przez żołnierzów pewnych z własnego domu swego violenter wzięty i iniuriöse traktowany jest, aby na takowych gwałtowników libertatis et securitatis nobilitaris słuszna była ekstendowana vindicta i inne wszystkie pro dexteritate sua, promovebunt ichm. panowie posłowie.

Quorum fidem et conscientiam we wszystkim tym, cokolwiek ichmciom in functione ich agendum commissimus obligamus, aby ichmć pro dexteritate sua tak usłużyli województwu, jakoby condignam pracy dla województwa podjętej mogli odnieść recompensam et gratitudinem.

Actum ut supra [7 II] a. D. 1667. Krzysztof z Drohojowa Drohojowski stolnik województwa lubelskiego, marszałek koła rycerskiego.

^a W rękopisie zostawione wolne miejsce na wpisanie imienia; uzupełnienie na podstawie rkp. Ossol. 217/II, k. 152, gdzie imię dopisane inną ręką: Andrzeja.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 7 lutego 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 114–117 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Krzysztof Drohojowski stolnik lubelski, marszałek sejmiku 16 II 1667 r. [feria quarta post festum Sancti Valentini Martyris a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 316v–317v – kopia; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 550–554 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 320–323v – kopia.

[k. 114v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejm przyszły uprzedzający na dzień 7 miesiąca lutego na miejsce sejmikom naszym zwyczajne zgromadzeni, po odprawieniu instrukcyjnej posłom naszym ichm. panom braci na sejm zgodnie obranym spisanej, to niniejsze laudum powagą sejmiku niniejszego nam od JKMcI P. n. m. złożonego zgodnie uchwalamy i postanawiamy.

Naprzód lubo meliora speramus, uticunque jednak res casura sejmik relacyjny po skończonym quocunque modo sejmie w niedziel trzy dla lepszej od ichm. panów posłów naszych informacyjnej praesenti laudo sobie składamy, na który widząc tot et tanta pericula ac mala ingruentia z gotowością należytą sub fide, honore et conscientia zjechać się obligujemy i jeżeliby ichm. panowie senatorowie nasi aliqua impediti legalitate in medium nostri pro hoc termino nie stanęli, przed jm. panem podkomorzym naszym lubelskim⁹¹³ uti principe nobilitatis popisawszy się, ichm. panów rotmistrzów obrać tudzież modum et ordinum pospolitego ruszenia zgodnie namówić powinni będziemy.

Do kalkulacyjnej z ichm. pany poborcami i administratorami [k. 115] podatków naszych ad excipiendas od ichmciów rationes perceptarum et expensarum uprosiliśmy ex medio nostri przy ichm. panach sądowych ziemskich i urzędzie grodzkim ichm. panów Baltazara Trembińskiego

⁹¹³ Adam Pszonka.

łowczego, Tomasza Innocentego na Zaporzu Zaporzkiego skarbnika lubelskich, Franciszka Stoińskiego wojskiego krasnostawskiego, Stanisława Kiełczewskiego, Remigiana Uniszowskiego, którzy ichmć na poniedziałek po niedzieli śródpostnej blisko przyszłej [14 III] do Lublina zjechawszy się, unius pluriumque absentia non obstante, sufficiens calculum z ichm. pany poborcami i administratorami podatków naszych odprawić mają, co nam na sejmiku relacyjnym referent, na który czas aby wszyscy ichm. panowie poborcy i administratores podatków stanęli i przed ichm. wzwwyż mianowanymi deputatami naszymi realiter się wyrachowali i to przy którym się z ichmciów pokaże co gotowizny pro eodem termino effectualiter do rąk jm. pana Stanisława Borowskiego administratora podatków naszych inferant, fide et honore ichmciów obligamus.

Mając rationem meritorum jm. pana Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędka lubelskiego, który przez wszystkie te czasy tam in sago, quam in toga cum dispendio zdrowia i substancyjej swojej ochotnie cum laude województwa naszego włożone na się odprawuje funkcyje i na terażniejszy sejm onus na się poselstwa assumpsit, chcą jmci do dalszej allicere ochoty u jm. pana Stanisława Borowskiego administratora podatków naszych zł 2000 z czopowego naznaczamy i drugiego kolegę jmci, to jest jm. pana [--]^a Rozwadowskiego posła ziemi łukowskiej zł 500 posilić z tegoż czopowego pomienionemu [k. 115v] jm. panu Borowskiemu iniungimus.

Contestando afekt nasz ichm. panom wojskowym, posłowi ichmci jm. panu Stanisławowi Zaporzkiemu towarzyszewi roty usarskiej JKMcI starej zł 600 in vim gratitudinis u tegoż jm. pana Borowskiego z czopowego asygnujemy.

Na chorągiew jm. pana starosty parczewskiego⁹¹⁴, posła województwa naszego, gdy jmć asygnacyją z skarbu na ćwierć jedną wyjedna, do pomienionego jm. pana Borowskiego z poborów naszych pięciu przez nas świeżo uchwalonych tę asygnacyję wypłacić praevia quietatione zlecamy cum ea securitate, aby województwu naszemu ta asygnacyja w przyszłej zapłacie computowana była.

Na instancyją jm. pana Zbigniewa Bliskowskiego podczaszego trembowelskiego, porucznika roty kozackiej jw. jm. pana wojewody ruskiego⁹¹⁵ optime de Republica meriti zł 1000 z tychże podatków naszych in vim rathabitationis ze skarbu, praevia jednak super bonis suis assecuratione, aby in quantum by skarb koronny przyjąć by tego nie chciał przy zapłacie wojskowym województwo recurs do dóbr jmci miało, u tegoż jm. pana Borowskiego asygnujemy i dane przezeń zł 500 priori laudo województwa

⁹¹⁴ Jan Karol Daniłowicz.

⁹¹⁵ Stanisław Jan Jabłonowski.

naszego asygnowane temuż panu Bliskowskiemu przyjmuje województwo i wszystkie generaliter asygnacje, które intuitu laudorum publicorum województwa naszego wypłacił jm. pan Borowski, circa calculationem przyjąć i kwit dostateczny na sejmiku da Pana Bóg relacyjnym dać jmci obiecujemy.

[k. 116] Do administracyjej i trzymania czopowego bliższych haeredes et possessores uznawszy serio ichmciom iniungimus, aby według kontraktów z jm. panem Borowskim, podatków naszych administratorem zawartych, indilate temuż jm. panu Borowskiemu oddawali i tylą kwotę, ile by kto obcy dał pro tempore wnosili, co też i w łukowskiej ziemi similiter observari ma.

Protestacyją przez jm. pana Sebastiana Struńskiego przeciwko głosowi jm. pana Bogusława Zbąskiego chorążego lubelskiego in publico zanesioną przyjmujem, z tą jednak deklaracyją, żeby nam tę swoją kontrowersyją dalszych naszych nie trudniąc konsultacyi i sejmików, jako najprędzej coram iudicio competenti z sobą się rozprawili.

Pocztę na konfederacyjej naszej postanowioną praesenti approbamus laudo i serio jm. panu Piotrowi Bojanowskiemu ad hoc munus przestrogi naszej od nas zgodnie uproszonemu committimus, aby do Lwowa 4 konie, do Sokala 2 iuxta proportionem distantiae loci rozłożywszy, pewną nas przez podanie listów do grodu naszego lubelskiego i wiadomości, które strzeż Boże in casu ingruentis na Rzeczpospolitą periculorum z wojska mieć będzie, awizował wiadomością, który w każdy tydzień circiter koło czwartku albo piątku grodowi deferre powinien, za co kontentacyją laboris i tej województwu naszemu przysługi na przeszłej naszej namówioną konfederacyjej praesenti ratificamus laudo.

A ponieważ circa determinationem zaszły nas wiadomości i uniwersały jw. jm. pana wojewody krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego⁹¹⁶, którymi o nagłych trwogach i Ordzie świeżo in viscera Regni hostiliter wstępującej praecustodire nas raczył, tedy stosując się do konfederacyjej naszej niedawno przez nas ingruentis similibus periculis tu postanowionej, strzeż Boże, invalescentis na nas periculorum, upraszamy [k. 116v] jw. jm. pana sądeckiego, starostę naszego lubelskiego⁹¹⁷, któremu ex vi legis iurisdictioni nad miastem należy, tudzież wielm. jm. pana podkomorzego lubelskiego⁹¹⁸ uti principem nostrum, także ichm. panów sądowych ziemskich i urzędników województwa naszego, którzy na ten czas praesentes tu w Lublinie będą, aby ichmć inito communi consilio provideant securitati miasta Lublina, dla której

⁹¹⁶ Stanisław „Rewera” Potocki (zm. 27 II 1667 r.).

⁹¹⁷ Aleksander Ludwik Niezabitowski.

⁹¹⁸ Adam Pszonka.

spólnej konferencyjej dzień 18 praesentis [18 II] zjazdu naszego praesenti laudo sobie praefigimus i naznaczamy, a interea na magistrat JKMcI miasta Lublina imponimus to, aby się w prowiant, prochy et alia omnia ad munitio-nem miasta necessaria instantanee preparowali. Iż jednak tenże pomieniony magistrat miasta JKMcI Lublina wnosi do nas instancją, aby im na repara-cją zamków, murów i porządną miasta Lublina municyją zł 2111 polskich z czopowego dawnego za administracyjej jm. pana Jana Bychawskiego pisarza grodzkiego terażniejszego lubelskiego winne, były condonowane, na których zł 2100 asygnacyja z skarbu koronnego jw. jm. panu hetmanowi wielkiemu ko-ronnemu do miasta Lublina już wyszła, której że już rewokować trudno, tedy te 2100 zł na municyją miasta Lublina panowie mieszczanie de suo erogabunt, a my w przyszłych podatkach przyjąć to i potracić praesenti laudo obiecujemy. W czym jednak attendentiam jm. panu Baltazarowi Trembińskiemu łow-czemu naszemu lubelskiemu committimus upraszając o to jmcI, aby jako do najprędszej miasta Lublina municyjej magistratui pro sua dexteritate był inci-tamento i defensyjej [k. 117] miasta tego jako najwcześniej provideatur, w czym non ingratus będzie labor jmcI, który należyta od nas odniesie wdzięczność.

Actum ut supra [7 II] Lublini. Krzysztof z Drohojowa Drohojowski stolnik województwa lubelskiego, marszałek koła rycerskiego⁹¹⁹.

^a W źródle wolne miejsce na wpisanie imienia. Tak jak wcześniej w instrukcji powinno być: Andrzej.

3. Instrukcja dla posła od wojska koronnego wysłanego na sejmik w Lublinie 7 lutego 1667 r.

Rkp. AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 645–646 – kopia.

[s. 645] Instrukcyja jm. panu Stanisławowi Zaporskiemu, towarzyszewi roty usarskiej starej JKMcI, posłowi od wojska koronnego Rzeczypospolitej do województwa lubelskiego na sejmik wysłanemu, dana we Lwowie die 28 ianuarii anno 1667.

Stanąwszy in gremio ichm. panów braci jm. pan poseł winną od woj-ska observantia testificabitur, szczęśliwego zjazdu i zdrowia powinszuje ichm. panom braci.

Adversam sortem Reipublicae incusabit, iż chcąc arma et vires zmyślo-nymi przyjaciółami Tatarami z ordynansu jw. jm. pana wojewody krakow-skiego, hetmana wielkiego koronnego poszły wojska w Ukrainę, aby tam

⁹¹⁹ W rękopisie AGAD, Zb. Br. 42/56, s. 646 zamieszczona zapiska: Na ten sejmik gdy się od-prowował przyszła wiadomość o śmierci jm. pana Lubomirskiego starego marszałka wiel-kiego koronnego, ciężko dekretem sfakcjowanym oprymowanego. Która się nie odmieniła, bo umarł we Wrocławiu 31 ianuarii 1667. Z wielkim żalem cnotliwych i tych, którzy dobrze Ojczyźnie życzą.

będąc zaszczycały Ojczyznę, a ubogim ludziom po tak wielu ciężkościach in meditulo Regni respirium uczyniły.

A że ledwo kiedy spodziewana w Ordzie odmiana, za nagłym nastąpieniem na wojska nasze taka je przywiodła konfuzya i strata niemała swoja i ludu pospolitego znaczna zguba, ustępować musiało, poenae Divinae za grzechy nasze przypisać to musimy, gdyż omnia non nisi a Divino provenire solent.

Ostrzeże jm. pan poseł ichm. panów braci, iż jeszcze do resolucyjej wojennej te kraje in metu zostają [s. 646] od Ordy, bo i teraz przyszły przestrogi z Kamieńca, iż Orda świeżą strażą wojnę na wiosnę turecką pewnie obiecują, co in consideratione mieć potrzeba i wcześniej się na tę gotować wojnę.

Dla ekkursyi tatarskiej expediebat stanąć permissive we wszystkich dobrach, aby ich nie dać spustoszyć nieprzyjacielowi, lecz parcendo indemnitati dóbr ziemiańskich, którym prawo omnem immunitatem warowało. Etiam quam strictissime stanęło po królewsczyznach, tylko tak szczupło, że na jednej tylko wiosce subsistere musiały chorągwie, gdzie nie tylko pożywienia, ale leżej słusznej mieć nie mogą, a jako po tak wielkiej respirari ruinie łącno osądzić.

Aby tedy hanc angustiam egestatem in opiam rycerstwa w pilną uwagę chcieli wziąć ichm. panowie bracia i succurrere niedostatkowi ubogich żołnierzy, upraszać będzie ichmci jm. pan poseł.

Cokolwiek erogabunt na wojsko, to ichmciom w podatkach, a wojsku w zasługach potrącono będzie. Uznawszy eum amorem in se, rycerstwo ostatek krwi swojej za całość Ojczyzny profundere gotowe i teraz jedne chorągwie, stráže, a drugie podjazdy ustawicznie odprawują excubundo, et omnia incommoda plaude za Ojczyznę ponosząc.

A ponieważ trwogi nie ustają, i owszem, ponowny z Wołoch i Kamieńca o nowej ekkursyi Ordy, wcześniej trzeba obviare impendentibus malis satius zasłonić wojskiem ścianę od nieprzyjaciela, aniżeli ją miał opanować i pustoszyć i gdzie zamki albo jakie fortece są, praesidia osadzić, czego rozumiem non reprobabunt ichm. panowie bracia.

Reliqua dexteritati et prudentiae jm. pana posła recommendamus.

CXXXI. Sejmik relacyjny w Lublinie 6 czerwca 1667 r.

Sejmik zebrał się na mocy uchwały zakończonego 18 IV 1667 r. sejmku zwojanej warszawskiego, Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 310.

1. Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 6 czerwca 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 790v–793v – obłata; w grodzie lubelskim w imieniu marszałka sejmiku Remigiana Kielczewskiego oblatował szl. Aleksander Tryniszewski 20 VI 1667 r. [feria secunda

ante festum Nativitatis S. Joannis Baptistae proxima a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. *Ossol., rkp. 217/II, k. 317v–319 – kopia*; **Rkp. 3.** B. *Czart., rkp. IV 395, s. 554 – kopia (fragment)*.

[k. 791] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmiku relationis z sejmu nam blisko przeszłego pro die 6 iunii naznaczonym na miejsce konsultacyjom naszym zwyczajne zgromadzeni takieśmy między sobą przychylając się do punktów konstytucyjnej przez ichm. panów posłów naszych nam podanych uczynili postanowienie.

Naprzód podziękowawszy Bogu zastępów, że po tak wielkich Ojczyzny naszej externe et interne zamieszaniach, rozerwanych przy tym kilku sejmach, dał unanimitatem i zgodnego do szczęśliwego da Bóg Ojczyźnie po tak ciężkich paroksyzmach uspokojenie w obradzie vota. Podziękowawszy przy tym ichm. panom posłom naszym, że jako in bono et conservatione Patriae, tak desideriiis województwa naszego miłującej Ojczyzny synowie a życzliwi bracia województwa praestitarunt to, co z ukontentowania i całej Ojczyzny i województwa jest.

Wzięliśmy ante omnia przed się zapłatę wojsku i podatku na tymże sejmie na zapłatę uchwalonego, to jest 24 podymnego, in quorum vim przed sejmem wnieśliśmy i wydali 4 pobory, a względem piątego pewne sumy asygnowaliśmy, tedy te 4 pobory w kwotę 24 podymnego potrąciwszy, na resztę sumy korespondującej 24 podymnych, 16 tylko podymnego według dawnych abjurat annorum 1660 i 1661 wydać między sobą postanawiamy.

Który to podatek podymnego ze wszystkich generaliter dóbr w województwie naszym dziedzicznych, duchownych i królewskich do rąk jm. pana Stanisława Borowskiego łowczego lubelskiego, w ziemi zaś łukowskiej do rąk jm. pana Wojciecha Oknińskiego komornika ziemskiego łukowskiego, którycheśmy do wybierania tego podatku uprosili, ex nunc wydawać mamy. Obowiązujemy się tak, aby ante diem 18 iulii cale do rąk ichm. panów poborców wydane były, salarium ichmciów po groszu od złotego naznaczając. Pozwalamy przy tym praesenti laudo liberum arbitrium omni genere podatków każdemu w dobrach i dzierżawach swoich wybieranie sumy korespondującej szesnastom podymnego.

A pieniądze te ichm. panowie poborcy, mianowicie ziemi łukowskiej, do Lublina przywieźć mają pro praefixo tempore solucyjnej żołnierskiej, żeby insimul z panem poborcą naszym lubelskim za asygnacyjami one wydawali. Do wydania tegoż podymnego należą księżę dobra i domy wszystkie, także i Żydzi iuxta constitutionis anni 1661⁹²⁰. A że nam interest przed skończeniem Trybunału terażniejszego lwowskiego^a wiedzieć kwotą podatków naszych, żebyśmy one nie utrudniając województwa naszego w prędkim wydaniu pieniędzy na zapłatę wojsku mieć mogli, et

⁹²⁰ *Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 96.*

in futurum na przyszłą zapłatę ćwierci a 1 augusti currentis nowemu do naszego województwa asygnowanemu żołnierzowi obmyślili, tedy sobie sejmik pro die 18 iulii naznaczamy.

Do tych zaś sądów Trybunału Radomskiego do Lwowa przeniesionego uprosiliśmy jm. pana Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędkę lubelskiego, [k. 791v] a na przyszłą zapłatę wojsku za komisarza jm. pana Jana Karola Daniłowicza starostę parczewskiego, do którego rąk przyszły podatek na zapłatę wojsku postanowiony jm. pan poborca nasz, którego na przyszłym da Bóg sejmiku e medio sui obierzemy, oddawać ma. Więc że i hyberna z łanu po zł 20 przez uchwałę sejmową naznaczona jest, tedy i tę do rąk jm. pana komisarza naszego lubo też substytuta jmci aby każdy dzierżawca dóbr królewskich oddawał, postanawiamy. Ziemia zaś łukowska administratora uprosiła jm. pana Andrzeja Niewęgłowskiego, który do rąk jm. pana komisarza albo jego substytuta tu w Lublinie oddawać powinien tę hybernę, która praecise pro 1 octobris wydawana być ma.

Za relacją przy tym pana poborcy łukowskiego o niewydaniu uchwalonych czterech poborów ziemi łukowskiej, które się w sumę 24 podymnego potrącają postanawiamy, aby ten pobór nieodwłocznie do rąk jm. pana Andrzeja Niewęgłowskiego, poborcy tych podatków oddawali. Tudzież i czopowe a 1 octobris anni praeteriti dotąd wybierane, aby jm. pan Wojciech Okniński wniósł do województwa, postanawiamy.

A że obywatele tegoż powiatu za następującymi wojskami W. Ks. Litewskiego ku ziemi łukowskiej postanowili byli sobie pewny podatek na ujęcie jego, tedy aprobując ten podatek praesenti laudo postanawiamy, aby ci ichmć, którzy go jeszcze nie wydali do rąk jm. pana Wojciecha [k. 792] Oknińskiego oddawali, a jeśliby kto oddać nie chciał, tedy in iudicio fiscali, któryśmy do sądów skarbowych postanowili, pan poborca vindicare ma, habita nihilominus ratione na tych, u których obozy tegoż wojska stacje swe miały. Przed tymże sądem jm. pan Okniński z podatku tego rachunek uczynić ma.

Długi przytym od różnych ichmć województwu winne iż in supplementum tegoż podatku cedere mają, aby in eodem tempore oddane do rąk jm. pana poborcy naszego były, deklarujemy.

In casu vero non exolutionis jak podatków, długów winnych, sum należytych sądy dawnym postanowione trybem reasumujemy fiskalne, na których iudicium terrestre et officium castrense, non obstante absentia cuiuscumque officii, zasiadać ma. A tym pro assistentia urzędóm uprosiliśmy za deputatów w województwie lubelskim jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego, jm. pana Bernata Głuszyńskiego podstolego nowogrodzkiego, jm. pana Pawła Uniszowskiego, jm. pana Jana Gałęzowskiego i kto zechce attendere, eadem ma gaudere

authoritate. Łukowska zaś ziemia za asesorów uprosiła jm. pana Bernata Beydę [Rzewuskiego] cześnika łukowskiego i jm. pana Andrzeja Rozwadowskiego i kto także zechce być praesens pro deputato reputari ma. Sądy zaś te zacząć się mają 20 iunii.

A że na terażniejszy sejmik relationis ichm. panowie posłowie nasi drukowanych nie przynieśli nam konstytucyi⁹²¹, tedy jeżeliby cokolwiek takowych przyłożono było punktów, które ex mutuo non steterunt consensu omnium ordinum, upraszamy ichm. panów posłów naszych, aby in instanti protestacją przeciwko takowym zanieśli konstytucjom.

Wdzięczni przytym będąc łaski JKMcI w oddaniu nam należytej soli⁹²², a przez te [k. 792v] zamieszane czasy nie dochodzącej, za przywrócenie jej JKMcI dziękujemy, tudzież ichm. panom posłom naszym za domówienie się o nią. Na której zapłatę według deklaracyjej JKMcI naznaczamy na tę pierwszą flotę 275 beczek u jm. pana poborcy złp 2250, które jm. pan Jan Gałęzowski uproszony od nas do administracyjej tej odbierze i na komorach naznaczoną zapłaci sól, i oddzieliwszy jm. panu Andrzejowi Rozwadowskiemu, administratorowi soli ziemi łukowskiej w tenże czas uproszonemu, na włók 1299 beczek numero 105. Żeby obywatele województwa lubelskiego dostateczną o teże soli mieli wiadomość, w grodzie innotescencyją uczynić i po parafiach rozesłać, a beczkę jedną na łanów 12 i ćwierci półtożej wydawając, za którą po zł 6 według deklaracyjej JKMcI odebrawszy, siódmy złoty na beczce za pracą jmcI odbierać pozwalamy. Spatium temporis rozbierania soli naznaczając od dania wiadomości niedziel 4, po którą z kwitami poborowymi każdy obywatel przysłać ma. Naznaczamy przytym z teże soli ichm. ojcom dominikanom in gratitudinem sejmików naszych w kościele ichmciów odprawujących się beczek 10. A że te pieniądze na sól pożyczone wrócić się do rąk jam pana poborcy powinny, tedy jm. pan administrator oddać je powinien ante 18 iulii.

Ziemia łukowska ponieważ w konstytucyjach blisko przeszłych wy mogła osobliwy punkt wydania podymnego⁹²³, gdzie oraz i włók diminutio stanęła, sądy na przyszłe podatki hoc iure gaudere ma, deklarujemy.

[k. 793] Mając przy tym z relacyjej ichm. panów posłów naszych wiadomość, że skarb pretenduje sobie u nieboszczyka pana [Mikołaja]

⁹²¹ W APL, CLRMO 93, k. 795–85v znajdują się wpięte tam drukowane konstytucje sejmu 1667 r., które do oblaty w grodzie lubelskim przyniósł 20 VI 1667 r. ur. Stanisław Szeligowski, velles JKMcI.

⁹²² W APL, CLRMO 93, k. 855–855v zamieszczony uniwersał króla Jana Kazimierza z 3 V 1667 r. do kasztelana wojnickiego Jana Wielopolskiego, administratora żup wielickich, nakazujący wydanie soli dla województwa lubelskiego.

⁹²³ Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 277.

Grabie egzaktora pogłównego naszego dług, jakoż i sukcesor jego nie ma dostatecznego od skarbu kwitu, tedy praecavendo securitati województwa upraszamy jm. pana deputata naszego na Trybunał Lwowski obranego, żeby skarbowi pokazał drogę ad bona successoris, gdzie skarb inter causas fisci dawszy termin moderno possessori wsi Fajslawic swoje odniesie satysfakcją i województwo żadnego mieć nie będzie zatrudnienia. Doszło bowiem wiedzieć województwa, że sprawy wszystkie, kwity i rejestra pogłównego z fajslawską majątnością przy jm. panu Florianie Orchowskim stolniku chełmskim zostawać mają, żeby tedy zatrudnienia jakiego w dzierżawie majątności tej nie miał jm. pan stolnik, prosim jm. pana marszałka naszego, żeby listem nomine województwa upraszał emore sprawy jmci.

Na braterskim respekcie mając koszty jm. pana Kazimierza Rogali komornika granicznego łukowskiego, poborcy do dwudziestu pól szóstą [25,5] poborów obranego z ziemi łukowskiej, sumę, która jeszcze przy jmci ex residuo tych podatków zostaje, condemnujemy.

Instancją jm. Borzęckiego względem oddania 800 zł, które ma ex assignatione u województwa i w nich ma oddaną sobie kamienicę pana Passaffa per executionem, do sejmiku przyszłego odkładamy.

Do tegoż sejmiku i instancją jm. pana Zbigniewa Sługockiego sędziego chełmskiego względem defalki czopowego zachowujemy.

A że oporem zwykła chodzić pacatis temporibus wyprawa pospolitego ruszenia, która na terażniejszym sejmie ex consensu ordinum cała acceptavit Respublica, tedy i tego pomiarkowanie do przyszłego odkładamy sejmiku.

[k. 793v] Żydów także kazimierskiego i lubelskiego [kahałów] względem defalki czopowego do przyszłego referujemy sejmiku.

Ciężkimi przytym agrawowane podatkami dwory szlacheckie od rad miasta Lublina, jako z dawna gaudere mają libertate nobilium, tak praesenti laudo deklarujemy, że nad oddany zwyczajny podatek antiquitus płacywany, innych prywatnych i zimowych chlebów wydawać nie powinni.

A że jm. pan Krzysztof Milanowski miecznik lubelski i poborca dług nie mały będąc winnym województwu nie chce comparere in medium województwa i winnym iść się długu, tudzież księgi weryfikując podymne województwa całego dwoje przy sobie ma i onych wydać nie chce, tedy żeby jmci zagrzał listem jm. pan marszałek koła natenczas naszego żądamy po jmci.

To tedy zgodne nasze laudum i postanowienie zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego, aby one ręką swoją podpisałwszy nomine omnium nostri do akt grodzkich podał.

Działo się w Lublinie, dnia 8 czerwca roku 1667. Locus sigilli. Remigian z Kiełczewic Kiełczewski marszałek koła rycerskiego mp.

^a W rkp. Ossol. 217/II, k. 318: *lubelskiego*.

CXXXII. Sejmik z limity w Lublinie 18 lipca 1667 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmiku relacyjnego z 8 VI 1667 r. (zob. nr CXXXI).

1. Laudum sejmiku lubelskiego z 18 lipca 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1060v–1062 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował Piotr Pajewski marszałek sejmiku 20 VII 1667 r. [feria quarta ante festum Sanctae Mariae Magdalena proxima a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 319–319v; **Rkp. 3.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 324–326v – *kopia*.

[k. 1060v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik sejmikiem sobie przeszłym relationis dla postanowienia dalszych na zapłatę wojsku podatków [k. 1061] sejmem blisko przeszłym ordynowanych pro die 18 iulii konserwowany zjechawszy się, gdzie że i insze maiores za uniwersałem jm. pana hetmana naszego⁹²⁴ wielce miłościwego pana do koła naszego przysłanym o całej Rzeczypospolitej niebezpieczeństwie intervenerunt difficultates, tudzież tedy securitatis domesticae w następujących na Rzeczpospolitą od Ordy niebezpieczeństwach i już in visceribus Regni grasujących inkursyjach, takieśmy sobie postanowili obmyślenie.

Iż za uniwersałem jm. pana podkomorzego lubelskiego⁹²⁵ ex nunc, gdziekolwiek in casu omnis necessitatis naznaczono będzie, stawać in persona sui według praw dawnych powinni będziemy. A że jm. pan podkomorzy nm. pan jako primarius województwa naszego urzędnik, ponieważ ichm. panów senatorów⁹²⁶ praesentes nie mamy, strzeż Boże jakich niebezpieczeństw, ma się o spólnym skupieniu z inszymi znosić województwy.

Podatki od nas postanowione, to jest 16 podymnego, aby ex nunc do rąk jm. pana poborcy naszego wniesione i według abjurat anni 1663 płacone były, serio iniungimus. I na retentorów ex nunc egzekucyje aby sprowadzone były⁹²⁷, deklarujemy. A jeżeliby w roku 1663 dymów wsi której

⁹²⁴ Jan Sobieski, hetman polny koronny; urząd hetmana wielkiego po śmierci S. Potockiego nie był jeszcze obsadzony.

⁹²⁵ Adam Pszonka.

⁹²⁶ Władysław Rej, wojewoda; Stanisław Widlica Domaszewski, kasztelan (zmarł wkrótce potem).

⁹²⁷ 30 VI 1667 r. ur. Jakub Wyrozębski wniósł do grodu lubelskiego w imieniu poborcy Stanisława Borowskiego wykaz dłużników zalegających z wypłatą podatków, APL, CLRMO 93, k. 911v–913v.

w województwie nie były abiurata expediowane, tedy przychyłając się do konstytucyjnej sejmku przeszłego teraz odprzysięgać mają.

Stosując się przy tym do deklaracyjnej przeszłego sejmiku naszego postanawiamy, aby ci ichmć, u których sumy województwa zostawają, ex nunc wydawali i one do rąk pana poborcy wnieśli. Mając jednak wzgląd na jm. pana Tomasza Zaporskiego skarbnika lubelskiego, który kilkunastą tysięcy województwu dogodziwszy, żadnej od tego nie mając konsolacji, czas nie mały czekał, zaczynam medietatem ex nunc do rąk jm. pana poborcy [k. 1061v] oddać powinien, ostatku do roku czekać obiecujemy. Także sukcesorowie sławnej pamięci jm. pana Szczęsnego Stoińskiego wojskiego mielnickiego, pisarza grodzkiego lubelskiego w pozostałej kwocie czopowego na sądach skarbowych kalkulacją dostateczną uczynić mają, a cokolwiek reszty przy ichmciach zostaje, do rąk jm. pana poborcy oddać powinni będą. Tysiąca zł jm. panu Gabrielowi Rozwadowskiemu podczaszemu łukowskiemu do śródpościa województwo czekać obiecuje, aby jednak na czas pomieniony, jako się sam praesens w kole oblił, do jm. pana poborcy oddał. In defectu zaś oddania, in quantum by urgeret necessitas, jm. panu poborcy z asygnacyjami do dóbr retentorów odsyłać wolno będzie. Czemu jejm. pani Konstancja z Sierakowa Charłęska podlegać nie ma, której 4 poborów habito respectu konflagracyjnej cale kondonował województwo.

In quantum by zaś podatek nasz uchwalony nie miał sufficere tak terażniejszej, jako i przeszłej zapłacie wojsku, a trudność by jaka nastąpiła na jm. pana poborcę przed sejmikiem electionis [deputata], tedy dla ratunku onego i też obmyślenia skutecznej zapłaty zleciliśmy to ichm. panom sądownym ziemskim, aby za obwieszczeniem tak jm. pana poborcy naszego o suplemencie sobie sumy, jako i za daniem znać jm. pana komisarza wydali uniwersały swoje i sejmik naznaczyli, na który zjehawszy się podatków tych suplement postanowili.

Wymiar korców w województwie naszym że dotąd ad executionem nie przyszedł, upraszamy tedy jm. pana podwojewódzkiego lubelskiego⁹²⁸, cuius to muneris est, a przy jmci i inszych ichmciów, jm. pana Remigiana Kiełczewskiego, Michała Borzechowskiego, Waleriana [k. 1062] Gałęzowskiego nm. panów, aby według praw dawnych i deklaracji sejmików przeszłych lubelski korzec miał w sobie garcy 32, kazimierski zaś garcy 28, aby one wymierzili i pocechowali. A jeżeliby wymierzonymi korcami w miastach, miasteczkach nie mierzali, każdemu wolny recurs do prawa i coram quovis iudicio et officio Regni sprawować się mają. Co i ziemi łukowskiej służyć ma.

⁹²⁸ *Paweł Uniszowski.*

Do sądów skarbowych, że tak visum ichm. panom sądowym ziemskim, jako i grodzkim, aby do ichmciów koło tego pracujących kogo przydać, uprosiliśmy ichm. jm. pana Władysława z Stojszyna Stoińskiego wojskiego mielnickiego, Mikołaja Górskiego krasnostawskiego, Krzysztofa Kostra włodzimierskiego pisarzów grodzkich, unius duorumque non obstante absentia. A że ziemia łukowska dla rozrodzenia braci nie mogą mieć in forma sufficienti abjurat, z których by się rachunki deklarowały, iż tedy mają rejestra anni 1661 ad acta per oblatam podane, cui adhaerendo jm. pan poborca terazniejszy 16 podymnego wybiera, tedy z tegoż rejestru autentycznego czynić będzie rachunek powinien.

To tedy zgodne nasze laudum i postanowienie zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego, aby one ręką swoją podpisałwszy nomine omnium nostrum do akt grodzkich podał.

Działo się w Lublinie, dnia 20 lipca⁹²⁹ roku 1667. Piotr z Karniewa Pajewski marszałek koła rycerskiego.

CXXXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1667 r.

1. List króla Jana Kazimierza do sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1667 r.

Rkp. APL, CLRMO 93, k. 1295v–1296v – oblat; w grodzie lubelskim oblatował szl. Aleksander Tryniszewski 6 IX 1667 r. [feria tertia ante festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima a. D. 1667].

[k. 1295v] Jan Kazimierz z Bożej łaski król Polski, wielkie książe litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie, smoleńskie, czernihowskie, szwedzki, gocki wandalski, dziedziczny król.

Wielm., urodzonym dygnitarzom, urzędnikom i wszystkim stanu rycerskiego obywatelom województwa lubelskiego na sejmik electionis pro die 12 septembris do Lublina zgromadzonym. Uprzejmie i wiernie nam mili, dnia dzisiejszego przychodzą nam wiadomości od wielm. marszałka wielkiego koronnego, hetmana polnego⁹³⁰, iż w tych dniach Sołtan Gałga w kilkadziesiąt tysięcy ordy, mając część Kozaków i Turków przy sobie, w głąb Podola wtargnął i dalej postępuje. Interim [k. 1296] u Porty poseł nasz distinctetur impracticabiles propositionem, więc iż subverentis, aby ta pogańska colluvies podawszy część jaką ludzi wojska do zabawy effundi nie chciała różnymi zagonami in penitiora Regni, zdało się nam za rzecz słuszną quantocitius ostrzec uprzejmości i wierności wasze, abyście in omnem casum gravioris periculi gotowymi byli et domesticam securitatem

⁹²⁹ To najpewniej data zakończenia obrad zainaugurowanego 18 VII sejmiku. Przypadki kilkuniedniowych sesji zdarzać się będą coraz częściej.

⁹³⁰ Jan Sobieski.

i obronę Ojczyzny providere chcieli, na zaszczyt od wojska nie ubezpieczając się, de cuius statu od własnych deputatów z Trybunału Lwowskiego powracających doskonałą weźmiecie informacją. A że na tak prędkiego nieprzyjaciela pospolite ruszenie nierychłe, które nim by z domu, zwłaszcza odleglejszych województw nadciągnęło, a pora wojenna adulto autumno i nieprzyjaciel wpłynąłby, poblížszym zaś województwom wydać wici prawo de non divisione belli zakazuje, nihil consultius jako żeby każde województwo na terażniejszych sejmikach ustną obradą i prędkimi posiłkami jakimkolwiek sposobem do ratunku Ojczyzny accelerare chciało. Co abyście także uprzejmości i wierności wasze jako najskuteczniej id praestare chcieli, onych ojcowsko żądamy.

Nie schodziło nic na obmyślanianiu i staraniu naszym, gdyżśmy na sejmie te niebezpieczeństwa w propozycjach naszych do uwagi całej Rzeczypospolitej podając radziliśmy, aby w służbie ludu ojczyznoznacniejsza liczba zatrzymana była i teraz [k. 1296v] zagrzewaliśmy komisją lwowską listami i poselstwami naszymi, którzy lubo in evidenti necessitate i ratione dictante, że gdy nieprzyjaciel prae foribus, związać się chorągwi nie godziło, jednak stąd ordynacją sejmową excedere nie śmieli. My zaś rozebraniem wojska w województwach, zabronieniem suplementów sine aerario, żadnego z nas sposobu defendendam Reipublicam mieć nie możemy. Consulte tedy uprzejmości i wierności wasze Ojczyźnie miłej, caris prout pignoribus kościołom świętym, a my na bliskim zjeździe pogrzebowym⁹³¹ frequentiore senatu media wszystkie ratunku Ojczyzny uprzejmości i wierności waszych przyjmujemy i cokolwiek e Republica będzie o czasie złożenia sejmu, za zdaniem panów rad naszych statuemus. Życzymy zatem uprzejmościom i wiernościom waszym dobrego od Pana Boga zdrowia.

Dan w Warszawie, dnia 1 miesiąca września r. P. 1667, panowania Królestw naszych Polskiego XIX, a Szwedzkiego XX roku.

Jan Kazimierz Król.

2. *Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1667 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1334–1336 – *oblata*; w grodzie lubelskim oblatował ur. Paweł Moszyński w imieniu marszałka sejmiku Jana Firleja, kasztelanica lubelskiego 17 IX 1667 r. [sabbatho post festum Exaltationis Sanctae Crucis proximo a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 319v–320v – *kopia*; **Rkp. 3.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 328–331v – *kopia*.

[k. 1334] My dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik electionis deputati według prawa i zwyczaju pro die 12 mensis septembris do Lublina zjehawszy się, na miejscu zwyczajnym

⁹³¹ Pogrzeb zmarłej 10 V królowej Ludwiki Marii planowany był – i odbył się – w Krakowie 22 IX 1667 r.

zgromadzeni obraliśmy zgodnie na przyszłe [k. 1334v] da Bóg Główne Sądy Trybunalskie głosów pluralitate jm. pana Stanisława Borkowskiego łowczego sandomierskiego.

A po odprawionym tym akcie, mając tak z przestrogi JKMcI P. n. m. przez uniwersał swój wyrażony potrzebę obmyśławania naszego o publicznym i też prywatnym bezpieczeństwie, tudzież i insze do tegoż bezpieczeństwa stosujące się i zapłatę wojsku do naszego bezpieczeństwa in parte naznaczonemu, do egzekucyjej prędkiej przywodząc, tę jako immediate sequitur ustanowiliśmy uchwałą.

Asygnacje wojskowe, z którymi kompanija wojskowa przybyli, wypłacać bez wszelakiej odwłoki jm. panu administratorowi podatków naszych zlecieliśmy, do czego żeby jw. jm. panu podskarbiemu koronnemu⁹³² suma na skarbowym Trybunale Lwowskim i przez naszego jm. pana komisarza asekurowana nie przeszkadzała, obmyślić ją na blisko przyszłym sejmiku i wypłacić obiecujemy. A ten sejmik pod takowąż, jako teraz jest, z prawa i uniwersału JKMcI wagą naznaczamy sobie do zjechania się i konsultowania de publico bono ex re et occasione occurenti podczas sądów naszych ziemskich po św. Franciszku przypadających, we czwartek da Bóg, to jest die 13 octobris.

Ichm. panom deputatom wojskowym przy odprawie jako najprędszej kontentacyjej po zł 400 na chorągiew naznaczamy, które jm. pan administrator podatków wyda.

A że teraz dostateczna nie mogła się od jm. pana łowczego lubelskiego, administratora podatków naszych⁹³³ kalkulacyja względem podatków poborowych, podymnych i czopowych odebrać, tedy podczas sądów ziemskich upraszamy tychże ichmciów, którzy na przeszłym sejmiku uproszeni byli, to jest sądu ziemskiego [k. 1335] i urzędu grodzkiego, także ichm. panów skarbnika⁹³⁴ i cześnika lubelskich⁹³⁵ i jm. pana podstolego nowogrodzkiego⁹³⁶ i jm. pana wojskiego mielnickiego⁹³⁷, żeby zupełnie wszystkich rachunków wysłuchali i odebrawszy je nam na przyszłym da Bóg sejmiku relacyją uczynili.

Do których rachunków ani do uiszczenia się iż jm. pan [Krzysztof] Milanowski miecznik lubelski nie dbając na kondemnaty otrzymane na sobie ani też poważając nasze braterskie upominania stawić się ani uiścić nie chce w tym, co województwu winien jest, ani rejestrow podymnego i poborów, na których nam siła należało przysłać, tedy postępkem

⁹³² Jan Kazimierz Krasiński.

⁹³³ Stanisław Borowski.

⁹³⁴ Tomasz Innocenty Zaporski.

⁹³⁵ Stanisław Skarbek Kielczewski.

⁹³⁶ Bernat Dunin Głuszyński.

⁹³⁷ Władysław Stoiński.

takowym jmci przywiedzeni użyliśmy ichm. panów deputatów chorągwi wielm. jm. pana starościca lubelskiego⁹³⁸, żeby cum adminiculo jm. pana vicesgerenta województwa naszego jm. pana Hańskiego i instygatora⁹³⁹ ad evincendam u mianowanego pana miecznika summam 6165 zł i groszy 23 jechali ichmć przerweczeni do dóbr i executionem prawną i zwyczajną czynić jm. panu vicesgerentowi dopomogli. A in quantum dobra mianowanej sumie non sufficient, tedy ad personam jmci udać się. O czym i list nomine publico jm. pan marszałek koła naszego do jw. jejm. paniej wojewodzinej kijowskiej⁹⁴⁰ napisać, aby sine omni impedimento jejmci jako ex iurevicto et poena peculatus innodato militaria formetur executio. A cokolwiek ichmć per executionem od jm. pana miecznika albo na dobrach jego odbiorą, powinni to na przyszłym sejmiku deducere, a czego by nie dobrali, residuum summae województwo realiter obmyślić deklaruje.

Retentorowie także insi podatków terażniejszych i dawniejszych, także i debitores sum od województw zaciągnionych, nie czekając podobnych egzekucyi, oddawać [k. 1335v] niemieszkanie co kto winien mają, i jeśli się nie poczują, tedy publikowane banicyje do egzekucyjei cum poenis legum według prawa gród przywozić ma i winy cum triplici pensione irremisibiliter brać. Do czego et fiscale iudicium rigoroze z tymi retentorami postąpić ma mediante hoc laudo et consensu publico.

Piechota wybraniecka naszego województwa aby w dobrym porządku i z inszymi zostawała, poruczamy ją przy naszym uproszeniu jm. panu Andrzejowi Rozwadowskiemu, rotmistrzem jej naznaczając jmci.

Sołtysi żadnymi nie zasłaniając się wolnościami, które od publicznych podatków nie uwalniają, podymne płacić powinni i oddawać je pod winami w prawie opisanymi.

Żydzi także po wszystkim województwie z domów tylko tych wszystkich, które od chrześcijan pokupili i podostawali, płacić według dekretu trybunalskiego lwowskiego między lwowianami a Żydami o dystynkcyjei domów tych ferowanego sub eisdem poenis powinni.

Panowie mieszczanie lubelscy super quantitate wybranego z kamienic i domów podymnego praestare iuramentum mają coram iudicio fiscali, od szynkownych także domów, jako Trybunału Radomskiego decyzyją, in duplo płacić gospodarze tych domów szynkownych mają. U których panów mieszczan że retentorum 2111 zł znajduje się, co oddać niemieszkanie sub executionibus według prawa powinni.

⁹³⁸ *Mikołaj Firlej.*

⁹³⁹ *Walerian Gałęzowski.*

⁹⁴⁰ *Gryzelda Konstancja z Zamoyskich Wiśniowiecka.*

A że teraz praca jm. pana podsędka lubelskiego⁹⁴¹ na blisko przeszłym Trybunale Lwowskim z niemalą fatygą i kosztem za przedłużeniem Trybunału i z ukontentowaniem województwa odprawiona wyciąga po nas powinną gratitudinem, darujemy jmci 2000 złp, które jm. pan administrator podatków z przyszedłego czopowego 1 octobris zaczynającego się oddać będzie powinien.

[k. 1336] Zostaje do tego nam podatek wojskowego chleba jeszcze nie złożony przez nas, a na przeszłym blisko sejmie warszawskim pozwolony, tedy sześcioro podymnego we dwóch niedzielach wydać do rąk jm. pana administratora podatków jm. pana łowczego przyrzekliśmy sobie, do których uproszony jest jako i do czopowego na przyszedły rok a 1 octobris zaczynającego się tenże jm. pan łowczy. Który wybrawszy mianowane sześcioro podymnego oddać je do rąk jm. pana komisarza naszego województwa wojskowego powinien będzie za kwitem jmci.

W ziemi także łukowskiej jm. pana Wojciecha Oknińskiego komornika granicznego i vicesgerenta łukowskiego do administracyjej czopowego w łukowskiej ziemi a 1 octobris anni praesentis poczynającego się uprosiliśmy i wybieranie podymnego półpięciu vigore constitutionis pozwolonego poruczyliśmy.

Żeśmy też wzięli wiadomość strony korców, iż niektórzy posesorowie miasteczek różne impedimenta czynią, także i urzędy miejskie do egzekucyi pomierzonych korców nie przywodzą, tedy rigorem na takowych poenarum w konstytucyjach opisanych anni 1550, także 1563⁹⁴² urgendum per instigatorem fisci naznaczamy, żeby według praw dawnych i zwyczajów wymierzone korce przez lustratorów naszych trzymane były.

Które to zgodnie od nas postanowione laudum jm. panu marszałkowi koła naszego podpisać i do akt grodzkich podać zleciliśmy.

Actum w Lublinie, die 12 septembris 1667 anno. Jan Firlej z Dąmbrowicy marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

CXXXIV. Sejmik z limity w Lublinie 13 października 1667 r.

Sejmik zwołany uchwałą sejmiku deputackiego z 12 IX 1667 r. (zob. nr CXXXIII). Poprzedzony był uniwersałem królewskim z 1 X 1667 r.

1. Uniwersał króla Jana Kazimierza do województwa lubelskiego przed sejmikiem 13 października 1667 r.

Rkp. APL, CLRMO 93, k. 1418v–1420 – kopia; w grodzie lubelskim oblatował szl. Aleksander Uniszowski 18 X 1667 r. [feria tertia ipso die festi Sancti Luce Evangelistae a. D. 1667].

⁹⁴¹ Adam Krzysztof Drzewicki.

⁹⁴² Vol. const., t. II, vol. 1, s. 19, 105.

[k. 1418v] Jan Kazimierz z Bożej łaski Król Polski, wielkie ksiązę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie, smoleńskie, czernihowskie, [k. 1419] a szwedzki, gocki, wandalski dziedziczny Król.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie wielm. i urodzonym senatorom, dygnitarzom, urzędnikom i wszystkiemu rycerstwu województwa lubelskiego, powiatu lubelskiego, uprzejmie i wiernie nam miłym. Przy łasce naszej królewskiej do wiadomości donosimy, iż żał się Boże, nie przestawa jeszcze sprawiedliwość wyroków Bożych karać państw naszych, gdy mimo pierwsze pierwszych lat plagi i dotknięcia tatarską potencją przez Islam Gałgę⁹⁴³ i gromadne przy nim Ordy nawiedziła Rzeczpospolitą, przy złączonych wiarołomnych Kozakach, którzy wzgardziwszy tak wielkimi naszymi i Rzeczypospolitej dobrodziejstwy, protekcją Porty przyjęli, z fortec Czehrynia, jako też i Korsunia praesidium nasze wycisnęli, Białą Cerkiew opędzili, ogłodzili i tych gości in viscera Rzeczypospolitej zaciągnęli. Którym wojsko Rzeczypospolitej na przeszłym sejmie ordynowane w szczupłości swojej żadną miarą wystarczyć nie może. Nie tylko bowiem przez opóźnienie Trybunału Lwowskiego porę wojenną i pomknienie się ku nieprzyjacielowi pod jakikolwiek fortel upuściło, ale też i jednego grosza na komisyej nie wzięwszy, zhartować się do wojny nie mogło, owszem, w obozie pod Skwarzawą wyprawieni z asygnacyjami, zasług po województwach dopiero szukając, nader zdrobniało, częścią niepłatną służbę zprzykrzywszy i zwinieniem pod nieprzyjacielem następującym zeszczupłało. Dlaczego lubo wszystkich inszych na odwrócenie potęgi nieprzyjacielskiej per emissarios i legacyje, przez osadzenie passów [pod Kamieńcem] i wyniesioną na opozycją, lubo w małej garści, wielm. hetmana naszego⁹⁴⁴ in hosticum głowę i ochotę zażywamy sposobów, przecie by snadź niegotowość [k. 1419v] krajów nie powabiła lotnych do siebie zagonów, wcześniej uprzejmości i wierności wasze o tych niebezpieczeństwach obwieszczamy i mieć chcemy, abyście dla własnej swej obrony na granicach województw swoich w gotowości stanęli, do wojewodów i kasztelanów swoich według prawa gromadzili się et ad omnem casum byli gotowi, wszak już żeście uprzejmości i wierności wasze pierwsze mieli uniwersały i dawno sobie życzyście. Skupieni jednak uprzejmości i wierności wasze nic sobie przeciw prawu et iura Maiestatis nie pozwolicie, owszem ostrzeżecie, aby każdy kosztem swoim żył w ciągnienu i na miejscu krzywdy żadnej okolicznym nie czynili, inaczej przeciw każdemu takiemu w Trybunale surowych

⁹⁴³ *Kałga-sułtan Krym Gerej, dowodził czambułami tatarskimi, które w sierpniu 1667 r. zaatakowały Ukrainę.*

⁹⁴⁴ *Jan Sobieski.*

dekretów sami byśmy powagą naszą poparli, ani obozami dóbr niczyich uciążać ważyli się, ale w polach obozując tam stawać będziecie powinni, gdzie wielm. wojewoda na granicach każdego województwa naznaczy. Przez co by domy uprzejmości i wierności waszych jak najlepiej od inkursyj tatarskiej zasłonięte były i zagonom rozpuszczonym nie pozwalającym in viscera wstręt dany być mógł.

Czyniąc to wszystko dla łaski naszej i własnego dobra swego zaszczytu, upewniamy przy tym uprzejmości i wierności wasze, iż na dalszej naszej ojcowskiej czułości nic nie znajdzie i cokolwiek możność ludzka poda, sposobów wszystkich na odwrócenie tego nieprzyjaciela zażyjemy.

A ten uniwersał aby do wszystkiej wiadomości przyszedł, on w grodach, w parafiach i cerkwiach publikować rozkazujemy pod winami w prawie opisanymi. Który dla lepszej wagi ręką własną podpisujemy i pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy.

Dan [k. 1420] w Krakowie, dnia 1 października r. P. 1667, panowania Królestw naszych Polskiego XIX, a Szwedzkiego XX roku.

Jan Kazimierz Król.

2. *Laudum sejmiku lubelskiego 13 października 1667 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1411v–1414 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Marcin Strzyżowski w imieniu marszałka sejmiku Stanisława Kielczewskiego cześnika lubelskiego 17 X 1667 r. [feria secunda pridie festi Sancti Lucae Evangelistae a. D. 1667]; **Rkp. 2.** APL, Akta miasta Lublina 53, s. 47–52 – *uwierzytelniony ekstrakt z akt grodzkich lubelskich*; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 320v–321v – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 332–336v – kopia.

[k. 1411 v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik laudo publico palatinatus z sejmiku electionis deputata naznaczony zjechawszy się, na miejscu zwyczajnym konsultacyjom naszym takieśmy sobie uchwalili laudum.

A naprzód uważając imminencia pericula, które przez inkursyj tatarską i dewastacyją województw przed nami będących tudzież bracią naszą w kajdanach jęczących, uniwersałem przy tym jm. pana hetmana zagrzani⁹⁴⁵, w którym nas in societatem armorum wokuje, uchwalamy sobie pospolite ruszenie i popis jego 22 octobris na miejscu zwyczajnym na łąkach za Wielkim Mostem nad rzeką Bystrzycą. A że ichm. panowie obywatela ziemi łukowskiej ad idem idą, tedy naznaczamy ichmciom popis vigesima praesentis [20 X], po którym ichmć stawić się [k. 1412] do nas mają w tydzień, ciągnieniami się nie bawiąc ani agrawacyjami żadnymi w ciągnieniu.

⁹⁴⁵ *Uniwersał hetmana Jana Sobieskiego do województwa lubelskiego z 4 VI 1667 r. zob. Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego, t. I, cz. 1, wyd. F. Kluczycki, Kraków 1880, s. 264–265.*

Jednostajnie jednak chcąc providere tak sobie, jako też i miastu województwa naszego i chcąc wiedzieć co też za potęga może być miasta Lublina, tedy naznaczamy temuż miastu popis pro die vigesima quarta praesentis [24 X], które na zwyczajnym miejscu powinno się popisować przed sądem ziemskim, grodzkim i urzędem miejskim.

Przy tym uważając tegoż miasta niebezpieczeństwo od nieprzyjaciela libere grasującego po inszych miastach nie bardzo od województwa naszego odległych, które województwo fortece żadnej nie tylko de novo et ex fundamento erygowanej, ale i dawnej dobrze opatrzonej, jako jest Lublin, nie ma, tedy stosując się do konstytucyj niedawnej o fortyfikacyjnej Lublina anni 1658 na sejmie walnym koronnym w Warszawie uchwalonej⁹⁴⁶, która iż dotychczas do skutku należytego nie jest przywiedziona ani w tak ścisłym razie ex fundamentis perfecte do tego przyjsć nie może, to tedy negotium (doskonalszej ex fundamentis fortyfikacyjnej i około tego namówionej do dalszego i wolniejszego rewokowawszy czasu) na ten czas co być może ad avertendum repentinum periculum takiej inkursyjnej nieprzyjacielskiej fortificatum et provisum zgodnie pozwalamy i naprędce z czopowego anni currentis, z rat pierwszych miasta Lublina zł 2600 polskich naznaczamy, nadto zł 2111, które województwo względem czopowego niedopłaconego podczas administracyjnej jm. pana [Jana] Bychawskiego pisarza grodzkiego terażniejszego lubelskiego przez pana Gabriela Dobrogosta pretendowało sobie być u miasta winne. Z tego się justyfikowali panowie mieszczanie, tedy onych z tej sumy [k. 1412v] wolnych czynimy, nie derogując jednak in futurum contributionibus aliis contribuendis, także i retentów innych podatków od miasta, które jm. pan poborca nasz exigere et vindicare powinien.

Do której fortyfikacyjnej namówionej uczynienia porządku, także sądów excessivorum, więc i niedosyc czyniących i sprzeciwiających się laudo praesenti także retentorów podatków uprosiliśmy do urzędu grodzkiego lubelskiego (jako go prawo strinxit) do rezydencyjnej pod taki czas de medio sui ichmci jm. pana Jerzego Szornela sędziego ziemskiego lubelskiego, w tym magnae experientiae virum principaliter, więc i drugich ichm. panów sądowych ziemskich, który z ichmciów tu praesens na ten czas residens będzie. Którzy naprzód z miastem de modo prędkiej fortyfikacyjnej namówiwszy się, jurysdykcji wszystkich przełożonych, wójtów i gospodarzów domów szlacheckich, protunc tylko i komorników do siebie wezwawszy, także z klasztorami niektórymi się zniósłszy, i Żydów lubelskich, do czego która iurisdictia szarwarkami robić

⁹⁴⁶ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 412.

ad exequendum tenebitur, dysponują i naznaczają. Co zaś od ichmciców będzie iniunctum, każdy czynić bez zwłoki i do skutku przywieść będzie powinien. Także ichmc ex statu equestri i inne osoby gościnne z miasteczek i wsi powinności odprawować, którzykolwiek w tej fortecy zawarłszy się, to jest stawać do defensyjej z wszelaką gotowością strzelby, prochów, kul, warty odprawować i powinności według ordynacyjej tego dalszej, komu commitetur, powinni będą sub poenis arbitrariis per iudicium et officium Lublinese, o co ex [k. 1413] termino tacto sprawić się sine quavis appellatione powinni.

Sumę na potrzebę tej fortecy należącą wyżej mianowaną zł 2600 jm. pan poborca ma wydać na co potrzeba będzie do fortyfikacyjej za wiadomością ichm. panów sądowych ziemskich, który na ten czas z ichmciców będzie, jm. pana podstarościego⁹⁴⁷ i jm. pana Jana Jaszowskiego, to jednak warując i ostrzegając specialiter laudo praesenti tak jm. panu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu zarówno z ichmciami, jako też i miastu tutecznemu, iż cokolwiek ex ratione et necessitate publicznej fortyfikacyjej i obrony komużkolwiek (cuiuscunque sit conditionis et status) lub muru, lub budynków, placów, ogrodów, sadów et id genus zniesiono, zasypano i zepsowano będzie, tedy żaden tego na ichm. panów sędziów ani też osobach ex magistratu do fortyfikacyjej delegowanych ani na dobrach ich requirere nie ma, ale u całego województwa prout licebit et ex re oculis subiecta videbitur instancyją czynić na sejmikach przyszłych o rekompensę każdemu wolno będzie. Bronić fortyfikacyjej tej pro bono publico albo jakimkolwiek sposobem impedire onej żaden nie powinien, sub rigore interposito w tejsze konstytucyjej anni 1658⁹⁴⁸.

Za uskarżeniem się zaś jm. pana łowczego lubelskiego a poborcy niniejszego⁹⁴⁹ na ichm. panów retentorów, których in delatis podał, publice uchwalamy, aby na tych wszystkich zostawała executio militaris cum poena quatuordecem marcarum lege publica postanowionej, której egzekucyjej i retentores powiatu łukowskiego na delacie od jm. pana poborcy swego podani podpadać mają. Tenże rygor i na przyszłe podatki [k. 1413v] zostawać ma, jeśliby nie powydawali ichmc prowizyi na św. Marcin [11 XI] do jmc. Także panów retentorów, którzy województwu winni pewne długi i mieli ich już dawno inferre, jm. pan poborca powinien asygnacyje wydawać ichm. panom żołnierzom.

A że ichm. duchowni abjurat żadnych od poddanych swoich dotychczas nie czynili ani podymnego oddawali lubo mają poddanych pod sobą,

⁹⁴⁷ Paweł Borzęcki, wojski kijowski.

⁹⁴⁸ Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 412.

⁹⁴⁹ Stanisław Borowski.

tedy praesenti laudo postanawiamy, aby abiurata czynić kazali i podymne według nich oddawali. Który by zaś contrarius znalazł się, executioni militari równo z nami subiacere ma.

Jm. pan sędzia chełmski⁹⁵⁰ ponieważ to deduxit in facie wszystkich nas, że wybrał czopowe moneta exotica, tedy na jmci słuszny by miał być respekt wszystkę odpuścić resztę, ale że jmc 300 zł oddaje, o 200 tylko prosił, tedy te złotych 200 condonujemy a 300 in instanti oddać powinien.

Widząc też ubóstwo i zniszczenie wiosek zakonnej reguły św. Franciszka, to jest Oleśnika, Rozkopaczowa i Bystrzejowic, tedy odpuszczamy ichmciom retenta poborów dawniejszych czterech, także i podymnego szesnastu przyszłego nihilominus będą powinni oddawać do rąk jm. pana poborcy.

Choraągiew jm. pana starościca lubelskiego⁹⁵¹ lubo ma asygnacją do jm. pana Milanowskiego, także i do jm. pana [Stanisława] Borowskiego poborcy łukowskiego, od których że nie może tak prędko odbierać pieniędzy, tedy obiecujemy ichmciom z przyszłego czopowego zapłacić, co i ziemia łukowska [k. 1414] za swego poborcę obiecuje. Jm. pana Milanowskiego jednak nie powinni wypuszczać z żadnego terminu panowie żołnierze, także i jm. pana Borowskiego poborcę łukowskiego, ale i owszem, powinni sobie cum adminiculo officii egzekucyjną czynić z ichmciami.

Pułk wielm. jm. pana marszałka koronnego⁹⁵² praepostere asygnacją wzięwszy do województwa naszego, któremu tak prędko wyliczyć nie mogąc, honorarium jm. panu kapitanowi tegoż pułku dajemy zł 600, który tymczasem od jm. pana poborcy pieniądze odbierać powinien lubo in paratis, lubo też asygnacjami do dłużników województwa.

Rachunki że niedokończone z jm. panem poborcą dla tych niebezpieczeństw, tedy ichmć ciż, którzy byli naznaczeni ex praeterito laudo powinni obwieściwszy się naznaczyć termin, upatrzwszy sposobny czas do rachunku.

Za uskarżeniem się też ichm. panów obywatelów województwa lubelskiego na miasto Lublin strony niedostania gospód uchwalamy tedy, aby ex officio ichm. panowie grodowi ichm. panom obywatelom lubelskim w mieście dawali gospody, od których jednak ducta proportione powinni będą płacić.

To tedy zgodne nasze laudum i postanowienie fide, honore et conscientia ztrzymać obiecanie zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu, aby one ręką swą podpisałwszy nomine omnium nostri do akt grodzkich podał.

Działo się w Lublinie, die 13 octobris a. D. 1667. Stanisław Kiełczewski cześnik lubelski, marszałek koła rycerskiego mp.

⁹⁵⁰ *Zbigniew Sługocki.*

⁹⁵¹ *Mikołaj Firlej.*

⁹⁵² *Jan Sobieski.*

CXXXV. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 31 października 1667 r.

W skierowanym do szlachty koronnej, datowanym z Warszawy 17 X 1667 r. uniwersale król przedstawiał dramatyczną sytuację kraju w związku z najazdem tatarskim, wyznaczał na 15 XI pod Lublinem termin zebrania się pospolitego ruszenia, które miał poprzedzić sejmik wyznaczony na 31 X 1667 r.; w grodzie lubelskim uniwersał oblatował 21 X 1667 r. szl. Andrzej Polański, APL, CLRMO 93, k. 1430–1431. Zob. też ASWK, t. III, s. 184–185.

1. Laudum sejmiku lubelskiego 31 października 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1454–1455 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował szl. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 2 XI 1667 r. [feria quarta in crastino festi Sanctorum Omnium a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 321v – kopia; **Rkp. 3.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 338–339 – kopia.

[k. 1454] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko województwa lubelskiego rycerstwo zjechawszy się na sejmik uniwersałem Króla JMci na dzień dzisiejszy, to jest [k. 1454v] 31 octobris naznaczony ad locum konsultacyjom naszym consvetum, takie między sobą zgodne uchwaliliśmy postanowienie.

Lubo w tej gotowości jakośmy powinni byli na zaszczyt nieprzyjacielowi według prawa popis odprawić zjechali, nie mając jednak praesentes ichm. panów senatorów⁹⁵³, więc uniwersał wielm. jm. pana marszałka koronnego, hetmana polnego, w którym o traktatach z nieprzyjacielem oznajmuje i żeby z fortec do domów swych bracia rozjeżdżali innuit, jest przysłany do koła naszego⁹⁵⁴, tedy też ochotę naszą uprzedzając diem 15 novembris z gotowością tąż na dzień 12 [XI] deklarujemy i stawić się w porządku tak, jako prawo opisało o pospolitym ruszeniu verbo nobili obiecujemy. Interim zlecamy jm. panu marszałkowi koła naszego, aby tak do jm. pana wojewody, jako i do jm. pana kasztelana imieniem województwa listy napisał, prosząc, aby na ten dzień ichmć in medium nostri stawili się.

A że deservita merces ichm. panom wojskowym przez niektórych ichmciów, którzy nie wnoszą należących ad aerarium województwa podatków protrahitur, tedy insistendo dawniejszym uchwałom naszym [k. 1455] iudicia fiscalia reasumujemy upraszając tychże ichmciów, którzy są naznaczeni, żeby eadem iudicia jak najprędzej zaczęli i co competit iustitiam exequantur. A że się zaczynać mają w przyszły poniedziałek

⁹⁵³ Władysław Rej, wojewoda; Stanisław Widlica Domaszewski, kasztelan.

⁹⁵⁴ Uniwersał Jana Sobieskiego z 24 X 1667 r., zob. *Pisma do wieku i spraw...*, t. I, cz. 1, s. 294–295.

[7 XI], absentia ichmciów niektórych non obstante, by tylko czterech ad minimum trzech ichmci numerus zostawał.

Które to zgodne nasze laudum fide et honore trzymać obiecane zleciliśmy jm. panu dyrektorowi koła naszego ręką własną podpisawszy do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 31 octobris a. D. 1667. Tomasz Innocenty Zaporski marszałek koła rycerskiego, skarbnik lubelski mp.

CXXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 14 grudnia 1667 r.

Król Jan Kazimierz uniwersałem datowanym z Warszawy 15 XI 1667 r. zwoływał sejm zwyczajny w Warszawie na 24 I 1668 r., wyznaczając czas zebrania się poprzedzającemu go sejmikowi lubelskiemu na 14 XII 1667 r.; APL, CLRMO 93, k. 1513–1513v – w grodzie lubelskim uniwersał oblatował szl. Aleksander Tryniszewski 28 XI 1667 r. Zob. też ASWK, t. III, s. 187.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 14 grudnia 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1555–1562v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jerzy Kruszyński w imieniu marszałka sejmiku Jana Karola Daniłowicza starosty parczewskiego 17 XII 1667 r. [sabbatho post festum Sanctae Luciae Virginis et Martyris proximo a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 154–157 – kopia z epoki; **Rkp. 3.** B. Czart., rkp. IV 395, s. 314–325 – kopia.

[k. 1555v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik przedsejmowy nam od JKMcI P. n. m. pro die 14 decembris anni praesentis naznaczony zjechawszy się na miejsce sejmikom naszym zwyczajne, na sejm walny, który nam JKMcI P. n. m. w potrzebach Rzeczypospolitej naszej złożyć raczył, uprosiwszy posłów e medio sui ichm. panów Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędka lubelskiego, jm. pana Jana Karola z Żurowa Daniłowicza starostę parczewskiego i jm. pana Jana z Dąbrowicy Firleja kasztelanica lubelskiego, tęśmy do zobopólnej z stanami Rzeczypospolitej obrady podali ichmciom do traktowania instrukcją.

[k. 1556] Naprzód widząc nieustawające JKMcI P. n. m. ku dobru Rzeczypospolitej w zachodzących na nią trudnościach ojcowskie pieczołowanie, tę jako dobrotliwy Pan a miłujący Ojciec w potrzebach Ojczyzny naszej do uspokojenia onej różne wynajdując media na osobę swą Pańską tak częste bierze prace, gdy lubo częstymi sejmami i w zdrowiu swym nadwątlony będąc, żeby jednak Rzeczpospolitą, którą z woli Boskiej a uboleniem serca swego różnymi lassatam widzi paroksyzmami, jako najprędzej podał nam i widział przy szczęśliwym, daj Boże, długoletnim panowaniu swoim pacatam, i teraz dla uspokojenia jej walny nam składa sejm,

do wspólnej sejmowania wokuje nas obrady, za co pokornie Majestatowi JKMcI podziękują ichn. panowie posłowie nasi.

Więc że w następujących na nas przy nagłym niebezpieczeństwie nieprzyjaciół inkursyjach sławnie i odważnie jw. jm. pan marszałek wielki a hetman polny koronny⁹⁵⁵ w obronie Ojczyzny pokazał męstwo, gdy omnem mołem nieprzyjaciela przy szczupłych siłach wojska tamując zawzięte jego in viscera dalsze Ojczyzny inkursyje, na samym sobie podając się w niebezpieczeństwo własnego zdrowia, zatrzymawszy tegoż nieprzyjaciela od zawziętej jego imprezy odwiódł, a potem i sumę, która zwykła z skarbu Rzeczypospolitej na zapłacenie upominków wydana być miała, de suo zapłacił, tedy meretur tak wielka jmci ku Ojczyźnie miłość omnem od nas gratitudinem, którą aby ichm. panowie posłowie imieniem województwa naszego jm. panu [k. 1556v] marszałkowi przy niskim podziękowaniu praestent, ażeby i suma przez jmci errogowana nieodwłocznie z skarbu Rzeczypospolitej zapłacona była, instare zleciliśmy.

Przy tym aby traktat z Ordą i Kozakami przez tegoż jw. jm. pana marszałka wielkiego i hetmana polnego koronnego pod Podhajcami postanowiony, zniósłszy się z innymi województwy, aprobowany był, ichm. panowie posłowie instabunt. Kondycyje jednak ab utrinque z podpisami rąk obaczą i one jeżeli słuszne, approbabunt. A jeżeliby też zgoda in perpetuum stać mogła, na płacenie zwyczajnych upominków in futurum pogłównie żydowskie lege publica aby było ordynowane, secundum antiquam legem starać się będą. Viceversa urgebunt, aby więźnie wszyscy a tempore niesłusznego rozerwania przyjaźni oddani byli.

A że w tymże traktacie amnystya Kozakom pozwolona jest, na tę pozwolą ichm. panowie posłowie nasi, instant, aby jak najprędsza do całego uspokojenia ich komisya naznaczona była, a oni aby certum numerum ludzi na usługę Rzeczypospolitej stawili praecavebunt ciż ichmć.

Więc że i to nas dochodzi wiedzieć, iż potwierdzona przyjaźń z carem jmcią moskiewskim⁹⁵⁶ miałyby coś interturbare pakta nasze z Portą Otomańską, proponować to ichm. panowie posłowie nasi mają, aby zaraz poseł do Porty wyprawiony był po aprobacyją dawnych pakt i to deducat, że nigdy paktom Porty Otomańskiej nie przeszkadzała zgoda nasza z carem moskiewskim.

Pacta z carem jmcią moskiewskim lubo już są aprobowane [k. 1557] przeszłym sejmem, przypomnią ich jednak ichm. panowie posłowie i upomnią się oraz o zapłacenie obiecanych milionów i obiecanie wojsk na obronę Rzeczypospolitej i paktami konfirmowane, którego aby certus numerus

⁹⁵⁵ *Jan Sobieski.*

⁹⁵⁶ *Aleksy I Michajłowicz Romanow.*

deklarowany był. Także Kozacy Zaporoscy teraz pod carem jmcją będący aby certum numerum ludzi na usługę Rzeczypospolitej stawili, instabant ciż ichmć.

A że największa w każdych na Rzeczpospolitą niebezpieczeństwach jest w tym obrona, gdy pospolite ruszenie jako w największym zostawać będzie porządku, zniosą się w tym ichm. panowie posłowie z innymi województwy, jakoby ad mentem legis et ex facultatibus ordynowana była. W czym do laudum województwa krakowskiego stosować się życzą.

Zachować jednak w tym dawne prawo, iż gdy kto cum persona sua i poczty w jednym województwie stawi, w drugim już do stawienia nie będzie należał, tak jednak wyprawa facultatum z łanów osiadłych, nie pustych, a od sum fruktyfikujących ad proportionem łanów wyprawowana być ma.

Przy tym iż proponować nam raczy JKMć ut ineamus consilium, kto by z pospolitym ruszeniem in casu, strzeż Boże, słabego na ten czas zdrowia JKMci w osobie onego stawał, biorąc w tym dawne prawa przed się upraszać będą ichm. panowie posłowie JKMci, aby buławę polną komu konferować raczył, który by in casu necessitatis mógł procedere, a dyrekcyjja pospolitego ruszenia przy jm. panu marszałku wielkim koronnym⁹⁵⁷ zostawała.

Ażeby zaś, strzeż Boże, do takiego, jako w tym czasie nie przysliśmy zamieszania, o wczesne JKMci będą panowie posłowie na pospolite ruszenie upraszać wici.

Ordynacyja wojska na województwa do zapłaty jako jest przez Trybunał Lwowski postanowiona, tak et in futurum aby aprobowana była zlecamy to ichm. [k. 1557v] panom posłom.

Iż jednak w zachodzących niebezpieczeństwach to subsistere siłom nieprzyjacielskim nie mogłoby, jeśli się będzie zdało stanom Rzeczypospolitej wojska przyczynić, proponować będą do podwyższenia wojska te media, aby do kwarty Rzeczypospolitej cło winne przyłączone było, które bene possessionato et plus offerenti jm. pan podskarbi⁹⁵⁸ arendować ma. Przy tym cła wodne aby podwyższone były i także arendowane bene possessionatis i tym, którzy się skarbu nie tykają, w ostatku w tym punkcie do innych województw intencyjej stosować się będą ichm. panowie posłowie.

Zatrzymane od przeszłego Trybunału Lwowskiego regimenty aby satysfakcyjją swoją za zasługi wzięli i do dalszego czasu zatrzymani, modum inibunt ichm. panowie posłowie.

Wielką ruinę Rzeczpospolita ponosić musi, iż moneta i mennica przy tym in huc usque w porządek dobry nie jest wprowadzona, której że

⁹⁵⁷ Jan Sobieski, zarazem hetman polny koronny.

⁹⁵⁸ Jan Kazimierz Krasiński.

i JKMć w postanowienia i ordynowania ex consensu publico wynajduje nam nalazek, zlecamy to ichm. panom posłom, aby serio instare chcieli, aby mennica gdańszczanom puszczone i moneta jako bić mają ordynowana była za zwyczajnym kontraktem et commodo Reipublicae, ta zaś, która protunc current moneta, aby powoli niżona być mogła i szóstakowa gdańska, która dobroci swej in valore nie dochodzi aby zawarta, lubo lepsza ordynowana była za zwyczajnym kontraktem, exposcent ichm. panowie posłowie.

Dochodzi już to do wiadomości województwa naszego, jakoby Król JMć P. n. m. otrzymawszy effectualiter od Rzeczypospolitej na sejmie blisko przeszłym liquidacją sumy millium dziesięćkroć czternaście tysięcy dziewięćset siedmdziesiąt siedm [1 140 977 zł] i gr 7 względem długu [k. 1558] pretendowanego, w czym JKMć afektacyjnej Pana swego miłościwego z winnej od poddanych veneracyi Majestatu JKMci Rzeczpospolita bez wszelakiej renitencyjnej wyświadczyła omnem submissionem et facilitatem, nie supponując tego nigdy, aby Król JMć P. n. m. miał to alienować od osoby swojej Pańskiej, a co większa, exotice principi in vita JKMci proponenti i na osobę którego ze krwi swojej do tejże elekcyjnej concurrenti, aby już Król JMć tę sumę defacto zapisać miał ad acta metrices stanąwszy w Krakowie, a to by było praeiudicium prawom koronnym, wolnościom, a osobliwie jako okazują przeszkody i na potym zatrudnienia electionis liberae, która tak wielą praw dawnych i świeżych obwarowana, pytać się naprzód z pilnością i dowiedzieć o tym ichm. panowie posłowie mają. Co jeżeli tak jest, a nie inaczej, ante omnia zniósłszy się z pany posłami inszych województw mają prosić o colloquium z ichm. pany senatorami, którzy powinni być custodes legum et libertatum według prawa i serio exostulować z ichm. paniami, czemu ichmć tego nie przestrzegali nec se opposuerunt według przysięgi swojej, czemu to bez konsensu totius Reipublicae kancelaryja JKMci przyjmowała, co jest prawom koronnym i elekcyjnej wolnej szkodliwego, a w ostatku włożyć to na ichm. panów senatorów według konstytucyjnej 1609⁹⁵⁹, aby się ichmć o to starali spólnie cum equestri ordine, jakoby to reintegrare co się praeiudiciose przeciwko prawom koronnym i wolności stanu rycerskiego, a osobliwie zatrudnieniem wielkim na potym wolnej elekcyjnej stało, aby to per constitutionem terażniejszego sejmu revocatum et abrogatum było. I owszem, ichm. panowie posłowie o to JKMci upraszać będą, aby pretensyjną tego długu do szczęśliwych daj Boże czasów odłożyć raczył.

[k. 1558v] Zagęśliły się, jako sam JKMć P. n. m. proponować raczy, diffidencyje inter status, które łaskawością swoją Pańską reintegrare nam obiecuje, sprawi się to wszystko, gdy JKMć occasiones diffidentiarum

⁹⁵⁹ *Vol. const., t. II, vol. 2, s. 380.*

abrogować zechce, upraszać tedy będą ichm. panowie posłowie nasi, aby posła francuskiego legacyi wysłuchawszy, onego ekspediować raczył.

Hiberna wojska na przeszłym sejmie ordynowana aby per legem reassumatur, poprą tego ichm. panowie posłowie, a przy tym czemu i teraz non satisfactum legi exquirent.

Więc że należy na tym siła, aby jm. pan hetman według dawnych praw rezydował przy wojsku i osobliwie na tamte strony, od których imminent metus miał, o to upraszać będą ichm. panowie posłowie, aby Bar, który od dawna na rezydencyją hetmanowi ordynowany bywał i teraz z łaski JKMc i jm. panu hetmanowi cedat, cum recompensa jednak ksiąźęcia jm. koniuszego W. Ks. Litewskiego⁹⁶⁰.

Widząc wielkie Rzeczypospolitej w wydawaniu częstych podatków zniszczenie, iż sufficere tak wielkim podatkom już ledwie może, a na legaty do myślenia podatki proponuntur JKMc, upraszać będą ichm. panowie posłowie, aby JKMc z dóbr swoich ex instituto dawnych zwyczajów one obmyślać raczył.

Praesidia miast pruskich ponieważ nie widzimy na co by trzymane być miały, instabunt ichm. panowie posłowie, aby sprowadzone i tam, gdzie necessitas dictat, na Ukrainę ordynowane były. Które że contra mentem Reipublicae uprowadzone et hucusque strzymane tam były, inquirent, qua necessitate Reipublicae to było, dlaczego do płacenia Rzeczypospolita należeć nie ma. Jeśliby jednak ichm. panowie pruscy trzymać one chcieli, de suo im zapłatę obmyślić mają.

[k. 1559] Dług jm. pana podskarbiego koronnego⁹⁶¹ na Trybunale przeszłym Lwowskim do zapłacenia asekurowany ponieważ non paratis, ale suknam i erogowany jest, a może co decedere z tego Rzeczypospolitej, proponować będą ichm. panowie posłowie, aby autoritate izby poselskiej z kupcami o tym traktowano i ten dług na zapłacenie po województwach przejawszy, ad proportionem podzielić.

Rachunek tegoż jm. pana podskarbiego aby odprawiony był, kwitu jednak nie zleca pozwalać województwo ichm. panom posłom, aż rachunki wszelakie na sejmik relationis przyniesione nam będą.

Przy wielkich, które po te sejmy były sprawach Rzeczypospolitej, iż desideria województwa naszego promowowane być nie mogły, reassumimus one i upraszamy ichm. panów posłów, aby je na terażniejszym sejmie proponować raczyli. Specialiter jednak instancją naszą za jm. panem Mikołajem Firlejem starościcem lubelskim o Serokomlą instantur, przy tym za jm. panem Janem Firlejem kasztelanem lubelskim o sumę brańską,

⁹⁶⁰ *Bogusław Radziwiłł.*

⁹⁶¹ *Jan Kazimierz Krasiński.*

także i o działo, które na potrzebę Rzeczypospolitej pod Warszawę wzięto, tam stracone jest, zlecamy promocyjej ichm. panów posłów.

A że inne desideria województwa znajdują się co najpotrzebniejsze, zlecamy ichm. panom posłom o dziesięćcinach zwłaszcza i pociąganiu szlachty ad forum spirituale reasumując dawne prawa, aby ichm. panowie posłowie promoveant, przypominając i to, aby na relaksacją wieży jm. panu Andrzejowi Rzeczyckiemu o zabicie jm. pana Zygmunta Iżyckiego ichm. panowie posłowie nie pozwalali.

Dochodzi i to województwo nasze, jakoby auxilia postronnych domów przeciwko imprezie tureckiej zaciągane być miały, prosimy, [k. 1559v] aby praecaveant ichm. panowie posłowie nasi, aby od tych, co ambiunt Regnum zaciągane nie były, z innymi jednak, którzy cavent hac suspitione, znosić się i auxilia ich implorare et acceptare pozwalamy.

Do klejnotu szlachectwa iż tak wielu czasy tymi nacisnęło się, którzy tego ultra merita sua ambiunt, zlecamy ichm. panom posłom, aby na żadne nobilitacje nie pozwalali et in futurum, chyba bene meritis i takim, za którymi by od województw wszystkich, jm. pana hetmana i całego wojska instancyje były a inaczej konferowane nie były, i żeby to lege cautum było, providebunt ichm. panowie posłowie, upraszamy.

Iż jednak osobliwego meretur zalecenia, które miał i na Trybunale Lwowskim od jm. pana hetmana i całego wojska jm. pan Berens⁹⁶², wniosą instancją swoją ichm. panowie posłowie, aby godnością szlachectwa condecorowany był i do dalszych usług Rzeczypospolitej zachęcony.

Więc że et bene meritorum zasługi merentur zawsze od nas zapłaty, a relatum to jest województwu naszemu, że niektórym chorągwiom zwinionym nie jest zapłacono, promovebunt ichm. panowie posłowie, aby zapłata tym chorągwiom, które w służbie Rzeczypospolitej starego zaciągu zostawały, excludendo od zapłaty nowozacienne chorągwie, obmyślona była.

Nihil securius jest jako gdyby miasta w Ojczyźnie naszej, które potrzebują fortyfikacyjej et quocunque medio i obmyślenia Rzeczypospolitej fortyfikowane zostawały, między którymi iż JKMc proponuje nam, aby na fortyfikacyję Lwowa czopowe tamtejsze ordynowane było, consentiunt na to ichm. panowie posłowie. Ale zarazem instancją [k. 1560] swoją wniosą i za Lublinem względem fortyfikacyjej, aby na nią ex lege publica czopowe miasta samego Lublina do lat kilku ordynowane było, to jednak w dyspozycyjej komisarzów województwa naszego być ma.

A że też fortyfikacyja dla impedimentów żołnierskich, którzy nad prawa wyrażone toż miasto impetunt, secure praefici nie może, uprasza toż miasto Lublin reasumpcyją konstytucyjej annorum 1635 sub titulo

⁹⁶² Jan Berens, Duńczyk, generał major i inżynier artylerii.

O stanowiskach żołnierskich⁹⁶³ et 1659 sub titulo Miasto Przemyśl⁹⁶⁴, aby toż miasto ad suis pertinentiis vigore earum constitutionum i dekretu sejmowego żadnymi stanowiskami, hibernami i egzakcyjami żołnierskimi in perpetuum nie było agrawowane.

Szkody i kryminały żołnierskie iż są zaniesione z Trybunału Lwowskiego do decyzyje stanów Rzeczypospolitej, uprasza województwo nasze ichm. panów posłów, aby serio tego upominali się, jakoby szkody i kryminały od panów żołnierzków poczynione na Trybunale sążzone były, a onym też zapłata obmyślona była.

Akta Trybunału Lwowskiego aby lege publica aprobowane były, promoteant ichm. panowie posłowie.

Panu Boratyniemu, iż z dekretu Trybunału Lwowskiego nakazana do zapłacenia suma dwóchkroć sta tysięcy, tę aby zaraz na początku sejmu wniósł, instabunt ichm. panowie posłowie^a.

Doszło i to wiedzieć województwo nasze, jakoby JKMc obywatelom województw wielkopolskich, którzy expostulowali listy przypowiednie na łanowego żołnierza in securitatem domesticam zaciągnionego, [k. 1560v] o co i Trybunał Lwowski wniósł instancją do JKMc, denegowane były, ichm. panowie posłowie namienią to, co temu za okazyja.

A ponieważ obywatele lubelscy którzykolwiek in confinio z obywatelami W. Ks. Litewskiego zostają, mianowicie wieś Stępków i insze ad confinio wsi zostające blisko Ekonomiej Krywowerlskiej, Woinskiej wielkie bezprawie, krzywdy, na ostatek i zabójstwa cierpią, żadnej nie mając od panów podstarościch na ekonomiach siedzących sprawiedliwości, uniżenie upraszają, aby to lege cautum było, żeby ci, którzy siedzą na ekonomiach w sąsiedztwie respondeant do Koronnego Trybunału, a który by nie był z ichmciów legi subiectus, subsit executioni ichm. panów starostów lubelskiego i łukowskiego.

Iż się zagęściły konstytucyje, do których appendices przeciwko wyrażnej konstytucyje przyszyte bywają, mianowicie konstytucya anni 1659 cum titulo Aprobacija praw Puckowi⁹⁶⁵, w której pensionarios do sejmu przyszłego odłożyła, a na Pucku od JKMc sławnej pamięci Władysława IV nadane, tedy ichm. panowie posłowie upomną się, aby per legem publicam płaca pensyi panom gdańszczanom iniuncta była.

Rewizyją skarbu Rzeczypospolitej i na dawnych proponowaliśmy sejmikach, która że ad effectum po te sejmy nie przyszła, instabunt o to ichm. panowie posłowie na terażniejszym sejmie.

⁹⁶³ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 279–280*: Wolność od stanowisk żołnierskich miast głównych koronnych.

⁹⁶⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 43*.

⁹⁶⁵ *Ibidem, s. 35–36*,

Częste supliki do nas sołtysów zachodzą względem aprobowania przywilejów i praw ich, przy których aby zostawali i one im aprobowano, zlecamy ichm. panom posłom.

[k. 1561] Jm. pan Krzysztof Milanowski miecznik i poborca nasz przeszły lubelski, iż od skarbu koronnego kondemnatami poenae peculatus jest agrawowany i tychże kondemnat w zapłaceniu reszty przez się winnej skarbowi nie znosi, podjąwszy województwo ciężar płacenia za niego 6000 kilkuset zł na asygnacją kompaniej jm. pana [Mikołaja] Firleja starościca lubelskiego, tedy mieć chcemy, aby panowie posłowie miecznikostwo lubelskie pro vacanti podali JKMcI na przyszłym sejmie⁹⁶⁶.

Przy tak wielkim zniszczeniu województwa naszego ciężko bywa do wypłacenia podatków na zapłatę wojsku obywatelom województwa, upraszamy ichm. panów posłów, aby to lege sancitum było, aby Żydzi jako antiquitus bywało z domów swoich podymne płacili i żadnymi libertacyjami zasłaniać się nie mogli.

Lubo miało prawo województwo nasze o zbiegłych chłopach w naznaczeniu forum do dochodzenia ich w grodzie skróconym procesem, że jednak przeszłym sejmem derogatum huic legi jest, aby tym prędsza o chłopcy mogła być sprawiedliwość, prawo i skrócenie procesu na przeszłym sejmie przez Ziemię Halicką przyjęte⁹⁶⁷ i województwo nasze przyjmuje, i aby to ichm. panowie posłowie promoveant. Uprasza przy tym, aby distinctio legis względem wstąpienia chłopca do wdowy albo dziedziczki była deklarowana.

Różne mieszaniny po województwie najdują się stąd, że korce według dawnych praw nie są w województwie jednakowo [k. 1561v] pomiarkowane, aby tedy prawa dawne o korcach i postanowieniu ich reasumowane były żądamy.

Lubo strictis legibus już to observatum jest, aby żołnierz w dobrach szlacheckich nie odważył się stawać, iż jednak już teraz nieco licentia militaris excessit, że i w dworach szlacheckich u samej szlachty braci naszych ważą się stawać, w czym aby nie tylko dawne prawa de disciplina militari reasumowane, ale i świeże prawo cum novo rigore et poena na nich in tali casu o stanowieniu się, mianowicie w domach szlacheckich, postanowiona była iniungimus ichm. panom posłom naszym. Więc żeby i dwory szlacheckie w miastach będące od ciężarów żołnierskich i miejskich podatków uwolnione lege publica były, upraszamy.

Petita.

⁹⁶⁶ 19 XII 1667 r. nominację na urząd miecznika lubelskiego po Krzysztofie Milanowskim otrzymał Remigian Skarbek Kielczewski, *Urzędnicy*, t. IV, z. 4, s. 30.

⁹⁶⁷ *Vol. const.*, t. IV, vol. 2, s. 281.

Merentur zawsze jako przedtym u Rzeczypospolitej i w oczach JKMci, tak i natenczas wszelkie prace i fatygi koło usług JKMci i Rzeczypospolitej jw. jm. pana kanclerza wielkiego koronnego⁹⁶⁸ omnem gratitudinem, wniosą tedy instancją swoją spólnie z innymi województwy ichm. panowie posłowie nasi do JKMci, aby na koszty swoje, które spendować przy funkcyjej włożonej na się musi, był wsparty łaską JKMci.

Na kilka sejmów już instancja województwa naszego zachodziła w sprawie księżnej jejm. [Gryzeldy z Zamoyskich] Wiśniowieckiej wojewodzinej ruskiej a ichm. pany Zamoyskimi, która że przeszłych sejmów swojej nie mogła mieć decyzyje, teraz [k. 1562] będą upraszać ichm. panowie posłowie JKMci i stanów Rzeczypospolitej, aby sprawa ta na sejmie tym już inter partes uspokojona była.

Więc że i książę jm. Michał Wiśniowiecki wojewodzie ruski przez odpadnienie wielkiej włości za Dnieprem przy traktacie moskiewskim znaczną substancją fortuny swojej znosić musi ruinę, aby przy pamięci wielkich za życia jm. pana wojewody ruskiego rodzica swego⁹⁶⁹ ku Rzeczypospolitej zasług względem tak wielkiej straty łaską JKMci wsparty był, upraszać będą ichm. panowie posłowie.

Widome być musi każdemu przy zgromadzeniu jako wojsko JKMci i Rzeczypospolitej, tak i nieprzyjacielskich gromadnych pod Podhajce wielkie onychże spustoszenie, które że wielm. jm. pan podstoli koronny⁹⁷⁰ proponować nam raczył żądając instancyje względem rekompensy, wniosą ją ichm. panowie posłowie nasi do JKMci i Rzeczypospolitej.

[k. 1562v] Słusznej pretensyje jm. pana chorążego sandomierskiego⁹⁷¹ wniosą instancją ichm. panowie posłowie nasi, aby był w erogowaniu sumy na arendę starostwa wiślickiego sławnej pamięci królowej jejmci⁹⁷² danej jm. pan chorąży od JKMci ukontentowany.

A że w przejazdach przez Bychawę, miasteczku dziedzicznym jm. pana Tomasza Innocentego Zaporskiego skarbnika lubelskiego, ludziom podróżnym, jako to na wielkim gościńcu, dla złych dróg jest niewygoda, a wielki zaś koszt dziedzicowi do naprawowania onych, przeto ichm. panowie posłowie efficere to mają na sejmie, aby rewizya przez ichm. panów obywatelów województwa per respectum JKMci naznaczona, odprawiona i aprobowana była.

Znaczne w Ojczyźnie i niezgasłe w pamięci późnych wieków zasługi, odwagi, straty, więzy tatarskie na usłudze Rzeczypospolitej poniesione sławnej

⁹⁶⁸ Jan Leszczyński; nominację otrzymał 22 XII 1666 r.

⁹⁶⁹ Jeremi Wiśniowiecki, wojewoda ruski w latach 1646–1651.

⁹⁷⁰ Feliks Kazimierz Potocki, starosta krasnostawski.

⁹⁷¹ Marcin Dębicki.

⁹⁷² Ludwika Maria Gonzaga.

pamięci wielm. jm. pana Krzysztofa Sapięhy krajczego W. Ks. Litewskiego⁹⁷³ etiam post fata loquuntur i godne są pańskiej JKMcI remuneraty w pozostałych [--]^b [Ossol. 217/II, k. 156v] sukcesorach jm. pana krajczego⁹⁷⁴, przetoż ta suma, którą Rzeczpospolita per constitutionem anni 1662 na wypłacenie asekurowała⁹⁷⁵, aby tym pędsza exsolutia na terażniejszym stanęła sejmie. Jako hoc desiderium promovebunt ichm. panowie posłowie, tak oraz adinvenient modum, aby tak długo przetrzymana suma na tym exolwowana była sejmie.

A ponieważ jm. pan Franciszek Stoiński wojski krasnostawski, dóbr JKMcI Stężaryce dzierżawca, produkował kwity deputatów chorągwi jm. pana Teleżyńskiego na odebranie reszty zatrzymanej przez asygnacją pokazaną kwarty i doskonale zapłacił retenta według lustracyjnej anni 1661 odprawionej, tedy ichm. panowie posłowie starać się o to będą, jakoby więcej od skarbu nie był agrawowany, a jeżeli jest jaka pretensya skarbu nieoddawania od antecesorów jmci kwarty, tedy skarb u onychże sukcesorów onej requirere ma.

Słuszną przy tym widząc prośbę jm. pana Bernarda Beydo Rzewuskiego cześnika ziemi łukowskiej, który ex zelo pietatis uważając kościoła zbuckiego farnego szczupłą fundacją i prowizyją kapłanom i sługom kościelnym nie korespondującą, ob hac egestatem tego sufficientiam kościoła kapłanów propter administrationem sacramentorum w tej parafiej ksiądz pleban tamteczny chować nie może, stargował wójtostwa dwie włóce pod sobą mające w tejże wsi JKMcI w Zbuczynie kościołowi temuż przyległe chcąc kupić u terażniejszego posesora na fundację Rosarii Sanctissimae Dei parae Virginis, a przy tym i chować do tego kapłana osobnego ad promovendum cultum Divinum. Aby tedy to wójtostwo do kościoła tego ubogiego per constitutionem dla większego pomnożenia chwały Bożej i pozyskania Panu Bogu dusz chrześcijańskich inkorporowane było, starać się ichm. panowie posłowie i instancją swoją wnieść mają, salvis jednak oneribus Reipublicae.

Dochodzi też nas suplika od jejm. paniej Barbary Rosińskiej pisarzowej grodzkiej łukowskiej, szlachetnie ur. niegdy jm. pana Waclawa Rosińskiego pisarza grodzkiego łukowskiego pozostałej małżonki i sierot onegoż, aby pewny grunt Chmielowszczyzna albo Cieszkowizna nazwany, [k. 157] przy mieście Łukowie będący, który z dawnych czasów w dyspozycyjej i posesyjej ludzi stanu szlacheckiego zostawał, na co dyspozycyje ziemskie były, ale per hostilitatem z księgami ziemskimi i grodzkimi spalone

⁹⁷³ Zm. 5 IX 1665 r.

⁹⁷⁴ *Synowie: Stanisław Kazimierz, Władysław Jozafat i Andrzej Franciszek Sapięhowie.*

⁹⁷⁵ *Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 207.*

są i z tego gruntu onera Reipublicae jako z dóbr ziemskich penduntur i servitium bellicum odprawuje się, nie był prywatnymi egzakcjami ni od kogo, osobliwie od ichm. panów wojskowych agrawowany, aby jako pars ziemskich dóbr przy wolności szlacheckiej zachowany zostawał.

Wniesiona do nas za jm. panem Samuelem Krzysztofem Drohojowskim starostą niedzielskim instancją, że mu starostwo to, które miał z łaski JKMcI, przez jm. pana podkanclerzego litewskiego⁹⁷⁶ nescitur quo praetextu wzięte jest, aby tedy onemu mogło restitui, promować to będą ichm. panowie posłowie.

Uskarżał się w kole naszym jm. pan [Mikołaj] Caryna rotmistrz JKMcI, iż zasługi jego, które już w skarbie likwidowane i do płacenia asygnowane były, nie doszły go, wniosą tedy instancją swoją ichm. panowie posłowie, aby w zasługach swych nieodwłocznie ukontentowany zostawał.

Na instancją wielm. jm. pana sądeckiego, starosty lubelskiego⁹⁷⁷ i innych ichm. panów obywatelów województwa naszego pozwolą ichm. panowie, aby komisja generalna do starostwa lubelskiego lege publica naznaczona była, salvis nihilominus iuribus et possessionibus nobilium.

Więc że sprawa jm. pana Marcina Ostrowskiego względem granic od dóbr ziemskich dziedzicznych wsi Leśnika z dobrami JKMcI wsi Księżomyszy do starostwa urzędowskiego należącej in foro terrestri uti legitimi et competenti principia swoje wzięła i już wizje cum inquisitionibus w tej sprawie za dekretami ziemskimi zaszyły, zaczynamy aby o to jm. pan Ostrowski na sejmie turbowany nie był, ale raczej tam, gdzie się zaczęła sprawa effectum suum sortiri mogła, starać się ichm. panowie posłowie będą.

A ponieważ jm. ksiądz proboszcz ostrowski upraszał nas o instancją melioracyję przeszłej konstytucyję inkorporowania i uwolnienia pewnych gruntów do kościoła szpitalnego⁹⁷⁸, tedy i w tym prosimy o instancją ichm. panów posłów, znieść się jednak z wielm. jm. panem starostą parczewskim⁹⁷⁹ ma ksiądz proboszcz.

Wesprą przy tym promocyją swoją ichm. panowie posłowie jm. pana Jana Gałęzowskiego, dawnego pod różnymi znakami i zasłużonego człowieka, któremu Król JMć za zasługi jego, gdy konferował wójtostwo pewne w miasteczku Biała, kapituła chełmska, nullum do dóbr królewskich mając praetextum, insinuje się do wójtostwa tego i odebrała to jm. panu Gałęzowskiemu, aby tedy z sądowej łaski JKMcI był rozsądzony i przy tymże wójtostwie konferowany, upraszać będą. Przy tymże zniesienie

⁹⁷⁶ Aleksander Krzysztof Naruszewicz.

⁹⁷⁷ Aleksander Ludwik Niezabitowski, kasztelan sądecki.

⁹⁷⁸ Na sejmie 1667 r., Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 305.

⁹⁷⁹ Jan Karol Daniłowicz.

infamijej sejmowej od jm. pana Młockiego na tymże jm. panu Gałęzowskim indebite otrzymanej, promovebunt.

Instancją jm. pana Chomentowskiego względem zabicia syna jego przez pana Duple, majora rajtaryjej JKMc⁹⁸⁰, zalecamy ichm. panom posłom, aby na libertacją względem kryminałów nie pozwalali i instancją do jm. pana hetmana⁹⁸¹ o sądzenie sprawy tej wnieśli.

Debitum przy tym jm. pana [Wojciecha] Oknińskiego komornika ziemi łukowskiej względem uwolnienia dworku jego w mieście Łukowie od ciężarów prywatnych i żołnierskich zalecamy ichm. panom posłom.

A że zaczęta miasta Lublina fortyfikacja bez dział obejść się nie może, aby tedy działa wzięte od sławnej pamięci jw. jm. pana Pawła Sapielhy wojewody wileńskiego, hetmana W. Ks. Litewskiego w Lublinie przez sukcesorów jmci miastu temu powrócone były, serio instabunt ichm. panowie posłowie.

Te tedy puncta zgodnie przez nas postanowione poruczyliśmy dexteritati ichm. panom posłom i zleciliśmy jm. panu marszałkowi naszemu ręką własną podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu sejmików naszych zwyczajnym, die 14 decembris a. D. 1667. Jan Karol Daniłowicz starosta parczewski, marszałek koła rycerskiego.

^a Na marginesie: NB.

^b W tym miejscu księga CLRMO 93 urywa się; dokończenie laudum na podstawie rkp. Ossol. 217/II, k. 156v–157.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 14 grudnia 1667 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 93, k. 1554–1555 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Jerzy Kruszyński w imieniu marszałka sejmiku Jana Karola Daniłowicza starosty parczewskiego 17 XII 1667 r. [sabbatho post festum Sanctae Luciae Virginis et Martyris proximo a. D. 1667]; **Rkp. 2.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 321v–322 – kopia.

[k. 1554] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik przedsejmowy nam od JKMc⁹⁸⁰ pro die 14 decembris naznaczony zjechawszy się na miejsce sejmikom naszym zwyczajne, podawszy ichm. panom posłom na sejm blisko przyszły uproszonym instrukcją, ponieważ niektóre potrzeby województwa naszego prywatne intercedant, to między sobą zgodne czynimy postanowienie.

A naprzód wzięwszy przed się dawną uchwałę naszą, iż ichm. panowie obywatelowie sześcioro podymnego na zapłatę wojsku przez Trybunał Lwowski do województwa naszego ordynowanemu dotąd jako byli dawno powinni do rąk ichm. panów poborców nie oddali, przez co nadchodzącą

⁹⁸⁰ Prawdopodobnie Tomasz Du Plessis.

⁹⁸¹ Jan Sobieski, hetman polny koronny (urząd hetmana wielkiego wakował).

do zapłacenia przez jm. pana komisarza naszego ordynowanemu żołnierzowi ćwierć in remoram płacy iść musi. Aby jednak jako najprędzej retentores podatku tego tenże uchwalony, a przez nich zatrzymany podatek oddawali, bratersko iniungimus et imponimus to na ichm. panów poborców naszych, aby retenta pomienione et ex nunc jako najprędzej etiam [k. 1554v] militari executione dobierali, resztę zaś na drugą ćwierć regimentów jw. jm. pana marszałka koronnego⁹⁸² należącą, aby ichm. panowie poborcy nasi sine ulla mora, to jest jm. pan łowczy lubelski⁹⁸³ co należy z lubelskiego powiatu i ziemi urzędowskiej, łukowskiej zaś ziemi jm. pan [Wojciech] Okniński podwojewodzi łukowski całe półpiąta podymnego, z którego jeszcze nic dotąd nie wniósł, sumę 5055 zł gr 15 wynoszącą lubo do rąk jm. pana komisarza naszego, lubo też jm. pana łowczego egzaktora generalnego województwa przed Nowym Latem blisko przyszłym [1 I] immediate oddali.

Luboć jm. pan [Krzysztof] Milanowski poborca nasz przeszły z podatków powinien był sumę zupełną do skarbu Rzeczypospolitej wnieść, aby województwo już żadnej względem przeszłych podatków nie miało impetycyjej, iż jednak zawziąwszy resztę na sejmikach naszych in medio nostri non comparet, asygnacyja zaś od skarbu na zasługi jm. pana starościca lubelskiego⁹⁸⁴ na sumę 6165 zł z reszty podatków przez jm. pana Milanowskiego i jm. pana Borowskiego przeszłego ziemi łukowskiej egzaktora wybieranych wyszła, aby zasłużony żołnierz zasług swoich wziął satysfakcyją, tedy i za tychże egzaktorów naszych płacić to pozwoliliśmy. Względem satysfakcyjej pomienionej sumy pobór jeden zupełny sine abiuratis z dóbr generaliter wszystkich, tak w województwie naszym, jako w ziemi łukowskiej do wydania uchwalamy, czas tegoż wydawania 6 niedziel naznaczywszy. Do którego wybierania uprosiliśmy w województwie naszym jm. pana Waleriana Gałęzowskiego, w ziemi zaś łukowskiej jm. pana Andrzeja Niewęgłowskiego, naznaczając ichmciom salarium [k. 1555] po groszu od złotego, którzy że i gospody ex officio mają mieć podczas funkcyjej swojej, deklarujemy.

Retenta sum województwu winnych aby wszyscy ichm. panowie debitores wcześniej do rąk jm. pana łowczego lubelskiego przed sejmikiem przyszłym relacyjnym oddawali, serio napominamy sub executione militari super bonis retentorum extendenda.

Wniesionej od jm. pana Arnolpha Potockiego, brata i obywatela województwa naszego in medium nostri instancyjej względem wykupienia

⁹⁸² *Jan Sobieski.*

⁹⁸³ *Stanisław Borowski.*

⁹⁸⁴ *Mikołaj Firlej.*

syna z Ordy nie postponując, i owszem, fraterne w tym żalu condolenda 1000 zł na wykupno syna jmci z retent długów nam winnych naznaczamy.

Także jako każdemu do nas recurs mającemu afekt nasz braterski zwykliśmy oświadczać, tenże jm. panu Tołkaczowi towarzyszowi chorągwi zwinionej jm. pana starosty chełmskiego⁹⁸⁵ przy oddaniu listów od tejże chorągwi zwinionej wyświadczać, a to 50 zł od jm. łowczego lubelskiego poborcy naszego do wydania naznaczamy.

Które to laudum nasze zgodnie postanowione jm. panu marszałkowi koła naszego aby ręką swoją podpisałwszy one do akt grodzkich lubelskich podał zleciliśmy.

Datum w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 14 decembris anno 1667. Jan Karol Daniłowicz starosta parczewski, marszałek koła rycerskiego mp.

CXXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 16 kwietnia 1668 r.

Po zakończonym 7 III 1668 r. bez uchwalenia konstytucji sejmie uchwały o sejmikach relacyjnych nie było. Król uniwersałem datowanym z Warszawy 24 III 1668 r. zwoływał sejmiiki, w tym lubelski, na 16 IV 1668 r., por. ASWK, t. III, s. 203. Uniwersału adresowanego do województwa lubelskiego nie odnaleziono.

1. Laudum sejmiku lubelskiego 16 kwietnia 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 300v-304 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował ur. Zbigniew Bliskowski marszałek sejmiku 19 IV 1668 r. [feria quinta post Dominicam Misericordiae proxima a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep.60A XXVII, k. 1-5 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 322-323v – kopia; **Rkp. 4.** AGAD, APP 35, s. 636-640 – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 340-346 – kopia.

[k. 300v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego [k. 301] na sejmik od JKMci P. n. m. na dzień decima sexta [16] miesiąca kwietnia w niniejszym roku 1668 złożony na miejsce zwyczajne konsultacyjom naszym w Lublinie zgromadzeni takąśmy zgodnie postanowili uchwałę.

Wziąwszy przed się JKMci P. n. m. około dobra pospolitego pieczętowanie i przestrogi o niebezpieczeństwach od nieprzyjaciół koronnych i całego chrześcijaństwa na państwa JKMci P. n. m. następujących za wysłane dwoje na pospolite ruszenie wici pokornie JKMci P. n. m. jako wierni poddani dziękujemy, zdrowie i substancyje nasze tu nieść obiecując, aby wszelki nieprzyjaciel JKMci P. n. m. państw od Pana Boga JKMci powierzonych potentem JKMci P. n. m. uznał dexteram. Do takowych aby w jak najlepszy mogliśmy wprowadzić porządek okazyi popis nazajutrz po blisko

⁹⁸⁵ Krzysztof Potocki, podczaszy litewski.

przyszłym Przenajświętszej Trójcy święcie [28 V] pod Lublinem na miejscu zwyczajnym nad rzeką Bystrzycą sobie naznaczamy, każdego z nas braci fide, honore et conscientia obligando, abyśmy nemine excepto iuxta constitutiones de expeditione bellica generali sancitas w jak najlepszym porządku tak, jako do wojny należy, sub poenis legum w konstytucyjach opisanych stawali i gdziekolwiek okazują a JKMcI P. n. m. ordynans i potrzeba Rzeczypospolitej każe zdrowia nasze nieśli.

Ichm. panowie obywatele ziemi łukowskiej według zwyczaju i konstytucyj, że wyprawą pospolite ruszenie odbywają, biorą sobie od dnia dzisiejszego za niedziel trzy [7 V] przyszły termin do namowy wyprawy swojej wojennej, jednak wspólnie do popisu z nami pod Lublin stawić się mają na dzień popisowi naznaczony. Na tenże czas sejmik i obradę tak o porządku [k. 301v] wojennym, jako i całości województwa naszego, o podatkach na zapłatę wojska i o rachunkach naszych podatkowych i cokolwiek do pospolitego dobra Ojczyzny na ten czas interweniet, władzą terażniejszego od JKMcI P. n. m. naznaczonego zjazdu w takiejże mocy i władzy sobie zachowujemy.

A iż według konstytucyj sejmów 1667 i ordynacji lwowskiej komisji w tymże roku odprawionej zwyczajny żołd obiecaliśmy regimentowi dragońskiemu jw. jm. pana marszałka i hetmana wielkiego koronnego⁹⁸⁶, inhaerendo constitutioni i przychylając się do potrzeby Rzeczypospolitej, tudzież abyśmy do wszelakich czynów wojennych sposobniejszego mogli mieć żołnierza, na zapłatę dwóch ćwierci a 1 februarii anni praesentis poczynających się czworo podymnego pozwalamy i w sześciu niedzielach ab actu praesenti [15 III] one wydać obiecujemy do rąk jm. pana Adama Pszczołki Wilczopolskiego⁹⁸⁷. Których jednak pieniędzy bez wyraźnej woli i wiadomości całego województwa nikomu wydawać ani z nich rachunków nikomu czynić, tylko samemu województwu albo od województwa deputowanym nie będzie powinien jm. pan poborca od nas obrany.

Ichm. zaś panowie obywatele ziemi łukowskiej na tęż zapłatę żołnierzowi pomienionemu troje podymnego secundum proportionem z dawna observatam in eodem spatio sex septimanarum do rąk jm. pana Adama Grochowskiego wydać obowiązują się, które wybrawszy jm. pan Grochowski do generalnego egzaktora oddać tenebitur.

⁹⁸⁶ Jan Sobieski.

⁹⁸⁷ W rkp. CDIAU w Kijowie, f. 254, op. 1, nr 1215, k. 33 zapiska, że dopiero 14 IX 1668 r. Stanisław Dunin Borkowski, łowczy sandomierski, deputat woj. lubelskiego oddał podymne czworo laudo publico palatinatus Lublinensis d. 16 aprilis anno curentis na zapłatę regimentowi jw. jm. pana marszałka i hetmana wielkiego koronnego uchwalone, z wsi swych dziedzicznych Wierzchoniowa domów 11, Rąbłowa domów 14, Czelejowa domów 6. W sumie podymne od 31 domów stanowiło 15 zł i 15 gr, pomnożone przez 4 dawało zł 62.

To podymne ichm. panowie egzaktorowie tak w ziemi łukowskiej, jako i w całym województwie nie inaczej, jeno secundum abiurata 1663 wybierać mają, nikt żadnymi libertacyjami, dekretami, zwyczajami od tych podatków zasłaniać [k. 302] i zaszczycać się nie będzie mógł, ale wszyscy in genere cuiuscunque status et conditionis, chrześcijanie i Żydzi wydawać je pod surowością i winami w prawie opisanymi powinni będą.

A przez ichm. panów poborców i quocunque nomine nazwanych egzaktorów, ale i per negligentiam et verius contumaciam braciej naszej wielkie żołnierskiej zapłaty sequitur omieszkanie i województwo przez takowych ludzi zawodzi się, przeto aby oderint peccare mali formidine poenae z pany poborcami i ktokolwiek przedtym tykał się podatków i teraz tyka szafunków i jakichkolwiek egzakcyi, a kwitów od województwa nie otrzymał. Także i z retentorami tychże podatków skarbowe formata iudicia vigore constitutionum anteriorum reasumujemy, do których użyliśmy wielm. jm. pana kasztelana sądeckiego⁹⁸⁸, ichm. panów sądowych ziemskich, ichm. panów urzędu grodzkiego, jm. pana cześnika⁹⁸⁹, jm. pana podwojewódzkiego⁹⁹⁰ lubelskich, także jm. pana Orzechowskiego, na których sądach wszyscy jakimkolwiek sposobem tykający się podatków egzaktorowie rachunki expedire, jako też retentorowie sprawić się mają. Te rachunki, jako i księgi exactionis poborów podymnego i czopowego per oblatam do ksiąg grodzkich aby podane były mieć chcemy. Do wyciągania zaś retentów prawnie według opisu constitutionum użyliśmy jm. pana Floriana Gałęzowskiego, który przy ichm. panach egzaktorach i ich sukkolektorach albo też przy delacie od nich podanej dawnych i świeżych retentorów conveniet i summas vindicabit, za co salarium onemu złotych 100 naznaczamy u generalnego egzaktora.

Znaczna czopowego ujma i suppressio publicznej intraty nam involvit z tej miary, gdy różnych przy mieście Lublinie gruntów possessores albo ich wójtowie czopowego oddawać renuunt, owszem [k. 302v] w browarach swoich publico bono destinowany ten procent na się wybierają i in privatum suum convertunt usum. Zabiegając tedy temu, aby województwo w tym depaktowane nie było postanawiamy, aby pomienione czopowe nie w browarach przy warzeniu piwa, ale we młynach przy mieleniu sładów wybierane było za kwitami od przystawców do tej egzakcyjnej przydanych w tych młynach, w których prawa i dawny zwyczaj ukazuje miastu mliwo. A kto by do młynów obcych, uchroniając się od płacenia czopowego, słady mleć woził i nie wzięwszy dozwoleń od

⁹⁸⁸ Aleksander Ludwik Niezabitowski, kasztelan sądecki, starosta lubelski.

⁹⁸⁹ Stanisław Skarbek Kielczewski.

⁹⁹⁰ Paweł Uniszowski.

sukkołektora albo kwitu nie otrzymawszy słuód mielony wiózł, takowy słuód tracić będzie. Inaczej zaś kto od słuodu czopowe zapłaci zwyczajne, albo też opowiedziawszy się egzaktorowi pozwolenie do mełcia weźmie i znak jaki otrzyma, wolność będzie miał, gdzie się spodoba zemleć. Od miodów także sycenia otrzymywać ma każdy kwity czopowe według zwyczaju zapłaciwszy, inaczej bez zapłacenia czopowego miody wysycone, lubo by i na szynki wydane, konfiskowane być mają na województwo. Czego wszystkiego egzekucyjną ichmciom urzędowi grodzkiemu poruczamy.

Na każdym sejmiku i zjeździe naszym querulatur kompanija jm. pana starościca lubelskiego⁹⁹¹ rot jmci o niedopłacenie sobie zasługi z komisyjnej lwowskiej do województwa desygnowanych, na co i pobór jeden wydać na sejmiku przedsejmowym obiecaliśmy do rąk jm. pana Waleriana Gałęzowskiego. A że dotąd niedosyć się onym stało, serio ichm. panów retentorów admonemus, aby jako najprędzej ten pobór wydawali, in contumaces zaś jm. pan poborca aby iure agat onemu, zlecamy. Na też wypłatę długi ichm. panowie obywatele ziemi łukowskiej jeden także pobór pozwolili [k. 303] i do egzakcyjnej onego jm. pana Andrzeja Niewęgłowskiego użyli. Który pobór ichm. panowie egzaktorowie we trzech niedzielach wybrawszy do rąk ichm. panów deputatów sumę oddadzą.

Jako wysokie jw. jm. pana marszałka i hetmana wielkiego koronnego dzieła i nieporównane za Ojczyznę odwagi, tak i w tym opłakanym Ojczyzny naszej terminie pro tuendo publico et servatis libertatibus Patriis constans animus wszelką po nas wyciąga gratitudinem i winne podziękowanie. Czego w sercach naszych żywe zasadzone icones, aby nomine publico co praestent jmci odnieść i wszelką naszą ordierom jmci parierującą mogliśmy testari ochotę, jm. pana Remigiana Kielczewskiego miecznika lubelskiego i jm. pana Konstantego Leżyńskiego, aby to praestent et alia commissa exequantur, użyliśmy.

Mając politowanie nad bratem naszym jm. panem Potockim w niewoli pogańskiej będącym, na gorącą instancją rodzica onego⁹⁹² jakośmy przedtym na eliberowanie onego zł 1000 przyobiecali, też uchwałę i teraz reasumujemy i żeby jm. pan Stoiński z dawnych retent zniósłszy się w tym z generalnym egzaktorem pomienioną sumę jm. panu Potockiemu wydał, pozwalamy.

Zaczętej miasta tego municyjej kontynuacją jakośmy na przeszłych sejmikach ochocie i pracowitości jm. pana sędziego ziemskiego

⁹⁹¹ *Mikołaj Firlej.*

⁹⁹² *Arnolf Potocki.*

lubelskiego⁹⁹³ cum adminiculo inszych ichmci za prośbą naszą poruczyli, też i teraz prośby ponawiamy, do tej roboty ochotą i pomocą naszą subvenire jnci obiecując.

Uskarżają się dworów naszych szlacheckich gospodarze, że od miejskiego urzędu agrawowani często bywają i z poduszczenia [k. 303v] onych od różnych ludzi opresyją cierpią, co iż nas niepomału afficit, deklarujemy, że dobra nasze albo raczej osoby w nich mieszkające miejskiej jurysdykcycy subesse nie mogą, ale tylko grodowej, a zatym ichmciów urzędu grodzkiego prosimy, aby władza grodowa protegat et tueatur według praw naszych szlacheckich immunitatis dworów i domów naszych et gravamina ac oppressiones vindicet ad instantiam gospodarzów naszych. O co i my wszyscy prout de iure venerit ujmować się obiecujemy.

Jeszcze nieskończona o chorągwo lubelskie controversia⁹⁹⁴ wyciąga po nas, abyśmy spokojne zjazdy i consilia miewać mogli, żebyśmy pobudką byli ichm. panom konkurentom do prawnego przed sąd trybunalski wsparcia. Zlecamy tedy jm. panu marszałkowi naszemu, aby nomine publico zagrzezał ichm. panów konkurentów, żeby non desint uspokojeniu swemu i naszemu i żeby bez wszelakich odwłok według słowa swego trzeciej soboty po zaczęciu sądów na świątobliwą izby trybunalskiej puścili się decyzją, naszą tą nie postponując admonicyją.

Zwinionym chorągwiom o zatrzymane w skarbie Rzeczypospolitej zasługi do nas suplikującym suo tempore et loco suffragari obiecujemy, a ichm. panom deputatom od onych przysłanym pro viatico zł 300 currentis pecuniae u jm. pana łowczego lubelskiego poborcy naszego naznaczamy.

Co wszystko zgodnymi i jednostajnymi głósy namówiwszy et laudo hoc nostro uchwaliwszy podpisać jm. panu marszałkowi koła naszego i do akt grodzkich podać zleciliśmy.

Datum w Lublinie, dnia decima sexta [16] kwietnia roku 1668. [k. 304] Zbigniew Bliskowski marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

CXXXVIII. Sejmik z limity podczas popisu Lublinie 28–30 maja 1668 r.

Uchwałą sejmiku z 16 IV 1668 r. szlachta lubelska zjechać się miała 28 V 1668 r. na popis pod Lublinem (zob. nr CXXXVII). Jak wynika z treści poniższego laudum, popis przeprowadzony został 29 V; poprzedziło go zgromadzenie sejmikowe otwarte 28 V, a zakończone 30 V 1668 r.

⁹⁹³ Jerzy Szornel.

⁹⁹⁴ Pomiędzy Sebastianem Strońskim i Janem Bogusławem Zbąskim, zob. Urzędnicy, t. IV, z. 4, s. 18.

1. Laudum sejmiku lubelskiego 28 maja 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 619v–620v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Władysław Stoiński wojski mielnicki, marszałek sejmiku 1 VI 1668 r. [feria sexta in crastino festi Sacratissimi Corporis Christi a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 5–7 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 323v–324 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 348–351 – kopia.

[k. 619v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego zjechawszy na sejmik laudo proxime praeterito na dzień dzisiejszy, to jest 28 maii conserwowany takąsmy między sobą zgodnym konsensem postanowili uchwałę.

Naprzód według antierius laudum województwa naszego żeśmy dnia dzisiejszego popisu na miejscu zwyczajnym expedyjować nie mogli, intervenientibus województwa naszego consultationibus ten na dzień jutrzejszy differujemy. Który popis iżeśmy in crastino dnia laudo priori praefigowanego odprawili, a nie wszyscy ichm. [k. 620] bracia województwa naszego comparuerunt, tedy ichmciom termin wpisu w rejestrze u jm. pana podsędku lubelskiego⁹⁹⁵ zostającym ad diem 28 iunii konserwujemy. Także sejmik sub eodem vigore et robore na tenże dzień, to jest 28 iunii sobie zachowujemy. In quantum by zaś prędszego czasu miała nastąpić do zjazdu potrzeba i okazyja, tedy za obwieszczeniem jw. jm. pana wojewody naszego⁹⁹⁶ na miejsce konsultacyjom naszym zwyczajne na czas od jmci naznaczony zjechać się obiecujemy.

Na którym akcie popisu jako viritim stanąć, tak et ex facultatibus, to jest z łanów 15 sine abiuratis konia jednego po kozacku, także i od sumy 15 000 zł fruktyfikującej itidem konia po kozacku stawić obowięzujemy się. Do której to wyprawy pospolitego ruszenia possessores bonorum regalium według dawnych praw i zwyczajów należeć powinni.

Ichm. zaś bracia nasi obywatele ziemi łukowskiej że na ten dzień popisu naszego jako byli laudo anteriori obstricti non comparuerunt, tedy ichmciom czas do popisu pro die 11 iunii anni praesentis zachowujemy. Na który w słusznym porządku ichmć iuxta constitutionis praescriptum pod Łukowem stawić się będą powinni, a ichm. panów urzędników ziemskich jako ichm. bracią naszą obywatelów ziemi łukowskiej amphoris fortunae, aby sami in personis suis, conservando integritatem Ojczyzny et statu et qualitate stawali, upraszamy.

Podatki, jako to poboru pierwszego, także czworga podymnego że do tąd nie oddane, tedy retentorowie jako nasi, tak i ziemi łukowskiej aby te kontrybucyje intra spatium duarum septimanarum ichm. panom egzaktorem województwa naszego oddawali sub poenis et executione militari in

⁹⁹⁵ Adam Drzewicki.

⁹⁹⁶ Władysław Rej.

bonis retinentium extendendis, serio iniungimus. Których podatków kwotę na regiment jw. jm. pana marszałka i hetmana wielkiego koronnego⁹⁹⁷ iuxta praescriptum legis do województwa naszego ordynowany za jedną ćwierć ichm. panowie egzaktorowie wyliczyć będą powinni.

Rachunki że in hucusque nie są odprawowane, tedy ichm. panów deputatów in anteriori laudo od nas uproszonych i ad praesens prosimy, aby ichmć pro die 11 iunii w Lublinie zjechali się [k. 620v] et calculum sufficientem od ichm. panów administratorów podatków województwa naszego (którzy aby protunc przed ichmćiami compareant i rachunki te odprawili fide, honore, conscientia obligamus) odebrali i nam relationem rachunków tych na przyszłym 28 iunii przypadającym sejmiku uczynili.

A iż interest zaczęta miasta Lublina continuare fortyfikacją, tedy unanimi consensu nostro z łanu rydlów 2 na dzień jeden, albo kto by rydlów tych przysłać nie mógł zł 1 szafarzowi za wiadomością jm. pana sędziego lubelskiego⁹⁹⁸ oddawać pozwalamy. W czym jm. pan sędzia przede żniwy strony przysłania tych rydlów awizować ma ichm. panów mieszczan, aby swoją partyją także jako najporządniej fortyfikowali, serio napominamy i ludzi do pospolitego ruszenia według dawnych praw i zwyczaju należących przy województwie naszym w porządku i moderunku wojennym wcześniej paratos mieli, iniungimus.

Ponieważ sól województwu naszemu należąca tak jesiennej przeszłego roku raty, jako i terażniejszej wiosennej doszła jm. pana dystrybutora województwa naszego, co nam ex relatione samegoż jmci in publico danej constitit, tedy hoc laudo denuntiamus ichm. panom województwa naszego i ziemi łukowskiej obywatelom, aby ichmć według pomiarkowania, to jest z łanów dwunastu i półtorej ćwierci zł 7 za każdą beczkę do Puław na miejsce zwyczajne intra spatium quatuor hebdomadatum posyłać i odbierać, a to jm. pan dystrybutor wydawać onę każdemu praevia satisfactione powinien.

To tedy nasze zgodne postanowienie zleciliśmy jm. panu marszałkowi koła naszego nomine omnium nostri podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 30 maii a. D. 1668. Władysław z Stojęszyna Stoiński wojski mielnicki, marszałek natenczas koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

CXXXIX. Sejmik z limity w Lublinie 25 czerwca 1668 r.

Sejmik z 28–30 V 1668 r. postanowił o kolejnym zjechaniu się szlachty lubelskiej 28 VI, upoważniając wojewodę do wcześniejszego zwołania sejmiku, gdyby

⁹⁹⁷ Jan Sobieski.

⁹⁹⁸ Jerzy Szornel.

tęgo wymagała skomplikowana sytuacja polityczna (zob. nr CXXXVIII). Być może napływające z Warszawy wiadomości o planowanej abdykacji Jana Kazimierza zdecydowały o przyśpieszeniu zjazdu o kilka dni.

1. *Laudum sejmiku lubelskiego 25 czerwca 1668 r.*

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 777–778 – obłata; w grodzie lubelskim w imieniu marszałka sejmiku Bernarda Dunina Głuszyńskiego podstolego nowogrodzkiego oblatował jego sługa szl. Jan Kulikowski 3 VII 1668 r. [feria tertia in crastino festi Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AARL, Rep. 60A XXVII, k. 7–8v – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol. 217/II, k. 324–324v – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 352–354v – kopia.

[k. 777] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na dzień 25 miesiąca czerwca per lauda przeszłych sejmików vigore potestatis od sejmików pierwszych derivatam zgodnie sobie naznaczymy, zjehawszy się do Lublina i na miejsce sejmikowaniom przeznaczonym zgromadziwszy się do Lublina i zjehawszy, takie postanowienie uchwalamy.

Naprzód mając wiadomość z przeszłej blisko warszawskiej konwokacyjnej⁹⁹⁹, że JKMc P. n. m. daj Boże w późne lata nam panujący proponować ichm. panom senatorom na tę konwokacyjną zgromadzonym, że Regnum irrevocabiler abdicare umyślił. Abyśmy in omnes casus podczas, broń Boże, interregnum gotowymi byli i consilia nasze w takowym razie indico tempore ex re et occasione inire mogli, prorogujemy sobie mocą tychże terażniejszych sejmików, jako i przeszłych sub eodem vigore laudorum praeteritorum od dnia 16 miesiąca lipca albo do sejmiku przedsejmowego, jeżeliby na ten dzień albo blisko niego przypadał, jako słyhać. Na którym to sejmiku wszystko to, cokolwiek na terażniejszym prospiciendo publicznej województwa naszego securitati traktowane być miało skończymy, także i podatkowe z retentorami i też z ichm. panami poborcami skończymy kalkulacyjną i relacyję od ichm. panów komisarzów do tego naznaczonych odbierzemy. Które jeżeliby totaliter dotąd nie były odprawione, fraterne tychże ichmciów na blisko przeszłym sejmiku naznaczonych upraszamy, a panów [k. 777v] retentorów napominamy, aby chcieli każdy pro suo munere et debito poczuwać się i co od kogo należy się, praestare województwu.

W czym że nam niektórych ichm. panów braci wielka temeritas odniesiona, iż nic nie dbając na surowość prawa, zatrzymują przy sobie dawne powinne retenta i onych oddawać nie chcą, tak poborów, czopowego, podymnego, już musimy udać się do sposobów, z którymi przez te czasy trzymaliśmy się, executionis fortioris per assignationes

⁹⁹⁹ Na warszawskiej radzie senatu 12–14 VI 1668 r. Jan Kazimierz oficjalnie zgłosił zamiar abdykacji.

militares, aby przy delegacie grodzkim i też delacie panów poborców odbierali sobie to, co im należy, czego dobrowolnie panowie retentorowie nie chcą dać. Tychże sądów reasumpcją ode dnia 2 lipca naznaczymy, na których rejestra swoje podać i według zwyczaju jurament na rejestra odprawić ichm. panowie egzaktorowie powinni będą i inne, stosując się do przeszłych lauda, rachunki i retenta każdy pro suo debito odprawować i oddawać.

Fortyfikacja też miasta Lublina iż nam jest cordi pod czasy takie zamieszane et periculorum imminentium pełne przypominamy sobie i życzymy, aby podług sejmików przeszłych odprawowała się z pomocą nas wszystkich, jakośmy obiecali po dwóch z łanu poddanych, aby tymi czasy 2 niedziele wysyłani byli.

A że też ichm. panowie posłowie obywatele ziemi łukowskiej bracia nasi pozostałą sumę zł 7000 według delaty panów egzaktorów zostali winni, także i ze czterech podymnych zebrane trzymają pieniądze, aby je oddali regimentowi jw. jm. pana marszałka i hetmana koronnego¹⁰⁰⁰, którym 10 000 sumy zł od ichmciów ziemi łukowskiej wydane być mają, resztek od panów egzaktorów lubelskich dojdzie, aby zupełna ćwierć jedna zapłacona była.

Poboru także jednego podatek od województwa zgodnie uchwalony na zapłatę kompaniej jm. pana starościca lubelskiego¹⁰⁰¹ aby oddany był, to jest zł 1400, mianowanej kompanii nieodwłocznie naznaczymy. O czym i listu imieniem całego sejmiku pisanie do wielm. jm. pana starosty łukowskiego¹⁰⁰² zlecamy jm. panu marszałkowi koła naszego, do czego wybrania skutecznego etiam militaris executio adhibebitur.

Jm. panu [Arnolfowi] Potockiemu też vigore laudi prioris i teraz potwierdzamy u jm. pana wojskiego mielnickiego¹⁰⁰³ zapłatę na wykupno syna z niewoli tatarskiej zł 1000 z retentów pozostałych od czopowego.

Gratitudinem też żołnierzowi porucznikowi po pieniądze do województwa naszego dragonii deputatowi [k. 778] pozwalamy zł 200 u jm. pana łowczego lubelskiego¹⁰⁰⁴ z retentów czopowego.

Którą to uchwałę naszą zgodnie uczynioną jm. panu marszałkowi naszemu podpisać i do akt grodzkich podać zleciliśmy.

W Lublinie, die 25 iunii 1668. Bernat z Skrzywna Dunin Głuszyński podstoli nowogrodzki, marszałek koła rycerskiego mp.

¹⁰⁰⁰ *Jan Sobieski.*

¹⁰⁰¹ *Mikołaj Firlej.*

¹⁰⁰² *Kazimierz Widlica Domaszewski.*

¹⁰⁰³ *Władysław Stoiński.*

¹⁰⁰⁴ *Stanisław Borowski.*

CXL. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 23 lipca 1668 r.

Król uniwersalem datowanym z Warszawy 18 VI 1668 r. zwoływał sejm nadzwyczajny do Warszawy na 27 VIII, wyznaczając przedsejmowemu sejmikowi lubelskiemu dzień 23 VII 1668 r., APL, CLRMO 94, k. 890-891 – w grodzie lubelskim oblatował szl. Maciej Trębicki 16 VII 1668 r. Por. ASWK, t. III, s. 211.

1. Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 23 lipca 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 1008v–1015 – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jan Firlej marszałek sejmiku 7 VIII 1668 r. [feria tertia in crastino festi Transfigurationis Christi Domini a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 12v–19 – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 157v–159v – kopia z epoki; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 356–366v – kopia.

[k. 1008v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko województwa lubelskiego rycerstwo na dzień 23 lipca od JKMcI P. n. m. [k. 1009] przed walnym sejmem instrukcją naznaczony zjechawszy się i na miejscu zwyczajnym konsultacyjom naszym zgromadziwszy zgodnie ichm. panów posłów naszych na sejm następujący jm. pana Krzysztofa Drohojowskiego stolnika lubelskiego, jm. pana [Adama] Krzysztofa Ciołka Drzewickiego podsędka lubelskiego i jm. pana [Kazimierza Widlicę] Domaszewskiego starostę łukowskiego obrawszy, uprosiwszy, z takową instrukcją wysyłamy.

Naprzód na tym tam miejscu sejmom koronnym zwyczajnym a nigdzie indziej z Warszawy dając się pociągać stanąwszy, po obraniu daj Boże szczęśliwie marszałka swego poselskiego, inito z inszymi ichm. pany posłami wyższych województw consilio, którego i we wszystkich inszych occurentiach coniunctionem animorum iungendo ac de securitate publica et privata interiori et exteriori conferentias komunikować będą. Modos et media przedsięwzją, jakoby votis nostris w zatrzymaniu tak dobrotliwego Pana, ostatniego domu Jagiellońskiego potomka przy szczęśliwym panowaniu najdalsze, jako życzymy, lata dosyć się stało, o co zjednoczywszy z inszymi województwy prośby swe pokornie przez jm. pana marszałka obranego suplikować Majestatowi Pańskiemu będą. A oraz o deklaracją ojcowską strony abdykowania i składania korony, żeby chciał JKMcI P. n. m. zasmuconych nas propozycją na konwokacyjnej blisko przeszłej czynioną łaskawie odmienioną pocieszyć a w tęsknicy nie trzymając [k. 1009] dać deklaracją z utwierdzeniem diplomate et praeiurando, że nas więcej smucić abdykacją nie będzie, by też i z naszej wzajemnym odnowieniem przysięgi iterum atque iterum. Prosić będą, ażeby do dni ostatnich sejmu nie odwołując raczył JKMcI tę rezolucją dać, oświadczyć się z tym, że do żadnej materiej traktowania nie przystąpią, póki deklaracyjnej nie stanie. Która gdyby nie ex voto nostro, ale o nieodmiennym abdykowania przedsięwzięciu od JKMcI deklarowana była, natychmiast ichm. panowie posłowie nasi dadzą nam znać tak o relacyjnej Pańskiej, jak i o inszych

w takowym razie intencyjach poselskiej izby, znosząc się i konformując do zdania i procederów inszych ichm. panów posłów. Jeżeli zaś pocieszna z odstąpienia zamysłów swych od JKMci P. n. m. dana będzie deklaracyja, a tej potwierdzenie jako wyżej, ad liberandum metu populum submisse upraszać będą, dziękując usilnie za miłość i dobroczynność Ojczyźnie swej spólnej z nami i nam też w tak zamieszanych czasach oświadczoną.

Po którym odnowieniu i potwierdzeniu korony bądź occasione visa commodiori podziękują księżeciu jm. prymasowi, arcybiskupowi gnieźnieńskiemu¹⁰⁰⁵ nm. panu, spólnie i prześwietnemu senatowi, że optimorum senatorum munus executi sunt, [k. 1010] gdy statui nostro totique Reipublicae competentem jako impositionem, tak też receptionem Coronae Regiae dotrzymali nam et decus regale posteris fatis Króla Pana naszego a posteritate repondendum, a nas konserwowali.

Już tedy posito, że iuxta nostra vota panowanie confirmatum, continuabitur JKMć ad propositum w instrukcyjej strony wojska przyczynienia potrzeby, teraz takowej nie bacząc do spólnego zdania z inszymi ichm. pany posłami nasi stawać się będą. A jeżeliby na przyczynienie stawała zgoda, starać się o to, aby usarskie chorągwie jako u przodków naszych zdobiące i rozszerzające Ojczyznę naszą aukcyją wojska uczyniły. A iż wojskowe exorbitancyje po tak ostrych wojskowych i też reasumowanych konstytucyjach, prawach inszych poddanych przechodami, stanowiskami, nawet i w dworach stawając stan szlachecki uciążać nie przestają, o sposobie gruntowniejszym zabieżenia takowym niektórym swawolnym bądź per formata iudicia specialia, bądź otworzeniem większej kary i reasumpcyjej wszystkich przeszłych konstytucyi namówić się i warować to ichm. panowie posłowie mają.

A że też jako excelsiis poenae, tak dobrym i zasłużonym merces debita et praemia debentur, wniosą prośbę za tymi chorągwiami, którzy in opere belli będąc i zaszczycając bezpieczeństwo ukraiinne, przy zapłacie na komisyyej blisko przeszłej lwowskiej [k. 1010v] opuszczeni są, żeby exequi et iusto równa doszła ichmciów zapłata.

Komisyya moskiewska żeby zupełne uspokojenie i utwierdzenie przyniosła Rzeczypospolitej wejrzą w to, a że przy dystrybucyjej sumy od jego carskiej mci moskiewskiego o nierówny podział wiele ich querulatur, jakoby niektórym mało co albo też nic za Dnieprem nie mającym znaczne miały cedere sumy, a niektórym zaś do proporcyyej siła nie przydano, a inszym posesyye mającym a praw possessionum suarum albo

¹⁰⁰⁵ Mikołaj Prażmowski. Prymas wystosował na sejmiki przedsejmowe list datowany 23 VI 1668 r., informując w nim o ostatniej radzie senatu i królewskich planach abdykacji, zob. *Vol. const.*, t. IV, vol. 2, s. 346–347.

zgulbionych, albo zatrudnionych pokazać nie mogącym nic nie dano, jako o tym niektórych protestacje w grodzie czerskim i w Trybunale Lubelskim poczynione świadczą, przyłożą starania ichm. panowie posłowie, aby każdemu aequalis et debita odebrawszy rationes od ichm. panów dystrybutorów i to, co indebito pobrano odzyskawszy, stała się satysfakcja.

Upominki Tatarom zatrzymane od innowacyjnej podhajeckich paktów z nimi, a nie za tamte czasy, gdy przeciwko nam wojowali, mają być oddane, a to według zwyczaju z pogłównego żydowskiego jeszcze teraz na tę potrzebę podwyższonego.

Coniunctio armorum z moskiewskim państwem przeciwko Rzeczypospolitej nieprzyjaciołom żeby kontynuowana była jako expedit Reipublicae, tak usiłować będą ichm. panowie posłowie.

Moneta niedobra jako wiele złego przynosząca Rzeczypospolitej żeby sensim extirpetur sine damno privatorum notabili, et ad [k. 1011] iustum valorem redigitur, przyczynić się mocno mając na pamięci submissyją miasta Gdańska, że tę wszystkłą monetę wprowadzoną na wyniszczenie dostatków Ojczyzny ad aequam cancela przywieść et corrigere w krótkim czasie chcieli sine damno publico, za pozwoleniem tylko miastu Gdańskowi handlu skórami, woskami i łojem, na co consensus praebendum pozwalamy.

A że jm. pan podskarbi¹⁰⁰⁶ vilicationis suae sufficientem jeszcze nie uczynił rationem ad movenda manus ad calculationem, qua stricte peracta et rationibus na sejmikach naszych nam przyniesionych revisis kwit na on czas, a nie teraz dany, otrzyma.

Nie bez żalu naszego słyszeliśmy o sumie dwóch milionów blisko skrytem jakimże, czyli publicznym, czyli prywatnym Koronie Francuskiej asekurowanej na municyjach Korony i W. Ks. Litewskiego, co jako nocivas consequentias pociągające żeby było per Rempublicam kasowane, a sumę tę mianowaną JKMc P. n. m. albo odpuścił nam za prośbą unizoną, albo na sumpty mniej Rzeczypospolitej potrzebne i owszem szkodliwie łożone, wytrąciwszy residuum, na asekurowanie sine metu et periculo publico puścić raczył do dalszego czasu, submisie prosić zlecamy JKMc panom posłom. A klejnoty u JKMc będące aby na miejscu pewnym do wykupna zostawały.

A iż też praesidia fortic pruskich nulla necessitate publica [k. 1011v] za przeszłymi czasy trzymane były, upraszać JKMc, aby parcat sumptui a nie chciał onerare nas exhaustos.

Iż fortece pruskie ut exonerentur praesidiis jako potrzeby tego nie bacząc a ochraniając sumptus publicos, postarają się ichm. panowie posłowie.

¹⁰⁰⁶Jan Andrzej Morsztyn.

Na Elblągu także suma książęciu jm. kurfirstowi¹⁰⁰⁷ asekurowana żeby na insze dobra przeniesiona była. I też rationes ineantur potrącenia co ex debito od księcia jm. pruskiego Reipublicae praestandum erat a non est praestitum, włożą się pilno ichm. panowie posłowie.

Szkoła rycerska saluberrimum iuventutis exercitium jako potrzebna ma być per publicum consensum concessibilis et approbanda. Tak jednak, żeby nullum onus bonis Reipublicae tanto minus alienationem nie przyniosła.

Że też nas praeteritorum terrent vestigia życzymy i prosimy, aby przedłużeniem sejmu pora wojenna nie upływała.

Hiberna wojskowa aby nad linią pułkami rozsadzona była, instancją do ichm. panów hetmanów wespół z inszymi uczynić i zabiegając rozchodzenia się po włościach wojska starać się, aby chleb zimowy z królewskich dóbr powinny wcześniej wybrany i zwieziony być, niżeli wojska ruszą się na stanowiska.

O zapłacie wojska reasumować konstytucją, żeby od województw według podziału brana była.

Indygenatów i nobilitacyi żadnych nie pozwalać.

Rewizya skarbu koronnego żeby była, do przeszłych artykułów, reasumując je, stosować się będą.

Starostwo lubelskie spustoszone per calamitates [k. 1012] publicas i tak w budynkach, jako też w intratach zrujnowane potrzebuje tego, aby JKMc komisją do starostwa tego raczył dać, żeby dezolacje, ruiny i poddanych spustoszenia przez rewizyją ichm. panom komisarzom uznane były. Także restauracje budynków i nowe załogi w tych dobrach dezolowanych uważane i insze pretensyje ratione proventuum starościch wysłuchane i decydowane były, którekolwiek tam pokazać się będą mogły. Wniosą tedy ichm. panowie posłowie pilne koło tego staranie, aby komisya otrzymana była z przydaniem do komisarzów z województwa lubelskiego obywatelów.

Rozdane, jako słyhać, dobra tak swoje, jako antecesorów swoich przez JKMc wyciągają tego po nas, abyśmy o nie JKMc suplikowali, żeby Reipublicae przywrócone były i konstytucją o prowentach do stoła królewskiego należących, żeby upraszającym takowe Reipublicae bona była przypomniona, a te żeby jeno bene possessionati trzymali, włożą się ichm. panowie posłowie.

A że niektóre wakanse i urzędy koronne, które tylko na sejm mają być oddawane, nie według prawa i zwyczaju na konwokacyjej są rozdane, przypomną ichm. panowie posłowie tę exorbitancyją i aby się in futurum prawu wbrew nie działo, obostrzą.

¹⁰⁰⁷ Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.

Jm. panu marszałkowi wielkiemu koronnemu, hetmanowi¹⁰⁰⁸ 6000 talerów, które przy paktach podhajeckich na uspokojenie tej ściany od Ukrainy et ad avertenda glorioso conatu pericula dalsze Ojczyzny łożył, aby oddane były [k. 1012v] cum approbatione pactorum tamże initorum i też cum supplemento na dalsze czasy w tej usłudze wojennej, wniosą solicitem operam ichm. panowie posłowie.

Profugi subditi do ksiączęcia litewskiego non restituuntur i ciężka ich vindicatio prawem, prosić tedy stanów koronnych, aby konstytucja anni 1661¹⁰⁰⁹ reasumowana była i do skutku przywiedziona.

Klejnoty u sławnej pamięci królowej jejmci będące jako się obracają i żeby nie ginęły, obwarują to ichm. panowie posłowie.

Ordynowanie hybnerorum od wojska zda się wyjmować a Republica potestatem jm. panu hetmanowi et praeiudicium inferre dóbr ziemskich libertati, prosimy tedy, aby to munus dispositionis hybnerorum samym ichm. panom hetmanom należące caveatur constitutione.

O taktach trybunalskich reasumować constitutionem 1613¹⁰¹⁰, aby żadne insze sprawy prócz samej securitatis personarum in circuitu miejsca tego, gdzie sądy się odprawują i jadących albo wracających się właśnie do sądów i od sądów wtenczas, gdy się sprawy ich zbliżają, nie sądziły się ani forum ani regestrum terminorum factorum sortiantur, które praetexta securitatis albo laesionis iudiciorum o dobra, o grunty sąsiedzkie, krzywdy i najazdy, o sukcesyje inszym sądom i regestrom należące pociągają do taktów cum magno praeiudicio status nobilitaris et libertatis omnium. A co większa, z ubliżeniem i odwłoką spraw legitime do Trybunału przychodzących, które dla zagęszczanych [k. 1013] ustępować muszą, a swojego sądu i sprawiedliwości przez kilkanaście lat czekać. Żeby tedy cuiuscunque status et conditionis subselliorumque personae przeciwko prawu temu nie pociągali subtelnie captionibus plenipotentorum suorum spraw ad summarium per tactos terminos processum i nie tamowali ordinaria według prawa iudicia, obostrzyć to poena evocationis luenda etiam duplicata, curabunt ichm. panowie posłowie.

Księżna jejm. [Gryzelda Konstancja] Wiśniowiecka wojewodzina ruska i z jm. panem Stanisławem Koniecpolskim wojewodzicem sandomierskim aby sprawy swej effectum sortiantur optatum, przyczynią się ichm. panowie posłowie stosując się do artykułów przeszłych sejmików. Także aby jm. pan [Zdzisław Jan] Zamoyski kasztelan czernihowski, actor tej sprawy, mógł być uspokojony.

¹⁰⁰⁸ Jan Sobieski.

¹⁰⁰⁹ Vol. const., t. IV, vol. 2, s. 101; konstytucja w sprawie rekompensaty Bogusławowi Radziwiłłowi, koniuszemu litewskiemu, utraconego starostwa barskiego.

¹⁰¹⁰ Vol. const., t. III, vol. 1, s. 124.

Sądy nadworne obwarować, aby iniuriati zwłaszcza w sprawach kryminalnych et convulnerationum sprawiedliwość nieodwłoczną, zwłaszcza hospites miewali, proszą o to stanów koronnych, aby in defectu satysfakcyjnej wolny był recurs cum paratis inquisitionibus in loco delicti expeditis do Trybunału.

Simple deminucyją województwa naszego przez commonstracją ziemi łukowskiej i przez insze publicarum calamitarum dezolacje, aby w respekcie u skarbu koronnego była i słuszną defalkatę odniosła, instabunt ichm. panowie posłowie.

Lublina miasta libertacja bardzo przeszłymi publicznymi calamitatibus zrujnowanego i dotychczas rozmaitym necessitatibus publicis et oneribus podległego, a respirium i pokrzepienia się, ut pares sint ustawicznym publicznym podatkom nie mającego, zalecą ichm. panowie [k. 1013v] posłowie, aby per reassumptionem constitutionum folgę miastu temu upadłemu przyniosła, żeby od stanowisk uciążliwych, przechodów i hibern ciężkich uwolnieni byli, jako to już łaskę od Rzeczypospolitej w przeszłych konstytucyjach anni 1635 et 1659¹⁰¹¹ i dekretem sejmowym anni 1654¹⁰¹² otrzymali. Zwłaszcza, że teraz securitati kościołów Bożych et sacrorum intracontentorum atque actorum publicorum totius Regni prospectum esse przez fortyfikacją miasta tegoż Lublina zaczęta usiłują cura commissa jm. panu sędziemu lubelskiemu ziemskiemu¹⁰¹³, i żeby reasumowana była konstytucja anni 1658¹⁰¹⁴ o fortyfikacyjej i żeby bez hamowania i przeszkód opus progrediatu salva recompensa privatorum, lege caveri curabunt ichm. panowie posłowie.

Suma wojsku ksiąźęcia litewskiego¹⁰¹⁵ na komisyjej lwowskiej z skarbu koronnego erogowana żeby była restituta, starać się będą ichm. panowie posłowie.

Za działo ichm. panów Firlejów na potrzebę i obronę Ojczyzny wzięte, a pod Warszawą zgubione przypomną ichm. panowie posłowie, aby instancja nasza po tak wielu razów wzniesiona miejsce u Rzeczypospolitej miała i obietnica nagrody albo zapłaty onego do skutku przywiedziona była, instabunt ichm. panowie posłowie.

Instancją jm. pana starościca lubelskiego¹⁰¹⁶ [k. 1014] w dawnych artykułach położoną i wniesioną ratione Serokomli promovebunt ichm. panowie posłowie usiłując, aby się przy swoim prawie ostał.

¹⁰¹¹ *Vol. const., t. III, vol. 2, s. 268; t. IV, vol. 2, s. 37.*

¹⁰¹² *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 325–326.*

¹⁰¹³ *Jerzy Szornel.*

¹⁰¹⁴ *Vol. const., t. IV, vol. 1, s. 412.*

¹⁰¹⁵ *Bogusław Radziwiłł.*

¹⁰¹⁶ *Mikołaj Firlej.*

O cło nowe na mostów i dróg bardzo złych naprawę pod miasteczkiem Bychawą jm. panu skarbnikowi lubelskiemu¹⁰¹⁷ postarają się ichm. panowie posłowie.

O soli także po wyjściu dwóch lat, na insze nie przepomną ichmć starać się. Jm. pana Jana Firleja kasztelanica lubelskiego 18 000 zł na brańskim starostwie suma haerens aby tandem uiszczona była, wniosą ichm. panowie posłowie przy prośbie sedulam curam.

Relaksacje wież pro poena publica naznaczonych, przestrzegą ichm. panowie posłowie, aby przeciwko prawom wyraźnym nie bywały.

Regimenty wiele szkód obywatelom koronnym czyniące, a mało pożytku przynoszące aby zniesione były, prócz samych hetmańskich, pilnie o to instabunt ichm. panowie posłowie.

Za jm. panem Tymnickim instancją wniosą, żeby glejtów przeciwko kondemnatom ex personalia controversia uczynionym, także i relaksacją od wieży ex decretis tribunalis jm. pan Zawisza nie otrzymał w kancelaryjach koronnych.

Często sejmiki nasze wojskich urzędy turbują, promiscue mniejsi z większymi ichm. panowie wojscy konfundując, postarają się tedy ichm. panowie posłowie, żeby była decyzja, którzy to mniejsi i którzy więksi mają być rozumiani wojscy.

[k. 1014v] Strony grodeckiego starostwa na artyleryją naznaczonego reasumujemy artykuły. Itidem około prawa sołtysów. Także łukowskiej ziemi jako lubelskiej.

Mandat jm. panu chorążemu sandomierskiemu¹⁰¹⁸ in contrarium libere vocis, jeśliby był wydany, nullitati ma subiici ani poselskiej jego funkcycji obesse, dojrzą ichm. panowie posłowie.

O dobra szlacheckie in fundo civili zostające, ponieważ mieszczanie ad ius Maideburgicum wszelkie pociągają sprawy lubo ich nie mają dystynkcji, quod summam abrenuncjacyjom de bonis paternis et maternis generaliter poczynionym w grodach i ziemstwach siostr i wszystkich interesantów nie przyznawają waloru, dając tę consequencyją, że donacje na dobra in fundo civili zostające coram actis civilibus zeznane bywają, więc i abrenuncjacje coram iisdem actis zeznane być powinny, a prawa o tym żadnego nie mają, siostry zaś iuxta legem ordinis equestris dote contentari powinny, zaczym starać się ichm. panowie posłowie będą, żeby abrenunciationes de bonis paternis et maternis w ziemstwach lubo w grodach generaliter uczynione sapiant abrenunciationem etiam de bonis illis paternis et maternis, które extant in fundo civili.

¹⁰¹⁷Tomasz Innocenty Zaporski.

¹⁰¹⁸Marcin Dębicki.

Desiderium jm. pana Czerwińskiego strony wyłożonych kosztów na reparacją wsi Zbigniewa, oprócz niegdy rodzica swego iure advitalitio [k. 1015] trzymanej, a teraz post fata jego jm. panu Jordanowi przez JKMć konferowanej, aby mu wrócone były, instabant serio ichm. panowie posłowie.

Zachodzą wielkie różnice między duchownymi przełożonymi ritus Graeci, którzy pokój pospolity turbując najeżdżają się i wyganiają, jako to sprawa w Trybunale agitowana szerzej opiewa, która iż na sejm remissa jest ratione invasionis księdza metropolity kijowskiego¹⁰¹⁹, wniosą instancją ichm. panowie posłowie nasi, żeby ta sprawa między ichmciami jako najprędzej sądzona była.

Które to artykuły zgodnie od całego koła województwa naszego postanowione jm. panu marszałkowi koła naszego spisane ręką jmci podpisać i do akt grodzkich lubelskich podać życzyliśmy.

Datum w Lublinie, die 27 iulii a. D. 1668. Jan Firlej z Dąbrowicy marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego mp.

2. Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 23 lipca 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 1004v–1008v – *oblata*; w *grodzie lubelskim oblatował Jan Firlej marszałek sejmiku 7 VIII 1668 r.* [feria tertia in crastino festi Transfigurationis Christi Domini a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 8v–12 – *kopia*; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 324v–326 – *kopia*; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 368–372v – *kopia*.

[k. 1004v] My rady, dygnitarze, urzędnicy i wszystko województwa lubelskiego rycerstwo na sejmik przed walnym sejmem uprzedzający instrukcją JKMci P. n. m. pro die 23 iuliiznaczony zjechawszy się i na miejscu konsultacjom zwyczajnym stanąwszy, po artykułach w instrukcyjej posłom naszym [na] sejm przysły uproszonym spisanych takie laudum strony publicznych podatków i też bezpieczeństwa naszego uczyniliśmy.

[k. 1005] Naprzód ponieważ czyli czasu, czyli fato iniquo pleni periculorum et malorum imminentium ob abdicationem Regni od Króla Pana naszego propositam na blisko przeszłej konwokacyjej zostajemy i tenże metum, gdy na sejm wyprawujemy ichm. panów posłów naszych incerti futurorum mamy, praevisis obviando iaculis quo minus feriant wszelką gotowość naszą ad omnia reprimenda pericula unitis et coniunctis animis z inszymi województwy, zwłaszcza z krakowskim¹⁰²⁰, sandomierskim, tak jakośmy się niedawno popisowali, bierzemy przed się i stawać praesente necessitate jakoby nam wiadomość od ichm. panów senatorów i posłów

¹⁰¹⁹Józef Nielubowicz-Tukalski; pozostawał w sporze z popieranym przez króla Antonim Winnickim.

¹⁰²⁰Na sejmiku w Proszowicach 23 VII 1668 r. doszło do zawiązania konfederacji szlachty województwa krakowskiego, zob. ASWK, t. III, s. 211–217.

naszych z Warszawy, albo też od inszych województw przysła, obowiązujemy się i bez wszelkiej odwłoki na koń siadać równo z inszymi województwy obiecujemy, sub poenis w takowych okazjach zwyczajnych i prawem opisanych. Którą wiadomość abyśmy prędszą mieli, uprosiliśmy ichm. panów senatorów i posłów naszych, że nam niemieszkanie po zaczęciu sejmu co naszym rzeczom będzie należało o wszystkim oznajmia, abyśmy, jeżeli prędzej potrzeba tego nie będzie, przynajmniej przed sejmikiem electionis [10 IX] wczesne awizowanie mieli, i jeśli prędszych sejmików nie wyciągnie necessitas, na tym electionis [k. 1005v] concilia odprawiali. Na którym sejmiku ex re et occasione modos et media rzeczy naszych i bezpieczeństwa naszego traktować będziemy, ne desimus Patriae et libertatibus nostris tuendis temporeque, quo absit interregni periculis obviam eamus.

Przy tym rachunków podatków naszych publicznych tak lubelskich, jako i łukowskich egzaktorów przez deputaty naznaczone odebranych będziemy mieli, przy której jeżeli satysfakcja wszystkich ichm. panów wojskowych doszła według przeszłych i terażniejszego laudum inquiremus, a ichm. panowie egzaktorowie sprawić się mediante praevia przed ichm. pany deputaty calculatione powinni będą. Do czego należy i poboru jednego na dopłacenie kompaniję jm. pana starościca lubelskiego¹⁰²¹ uchwalenie, który praesenti laudo wszyscy aprobujemy, żeby go całe ziemi łukowskiej obywatela wydali. Do czego wszystkiego prędszej egzekucyjnej sądów skarbowych reasummimus continuationem, żeby tak ichm. panowie egzaktorowie, jako i ichm. panowie retentorowie na tych sądach sprawili się, które ode dnia [k. 1006] dzisiejszego, to jest piątku [27 VII], za dwie niedzieli zaczynać się mają [10 VIII]. A do tych sądów uprosiliśmy tychże ichm. panów jako i pirwej, to jest ichm. jm. pana kasztelana sądeckiego¹⁰²² i ichm. panów sądowych ziemskich i urzędów grodzkich sędziów, także i urzędników grodzkich łukowskich i jm. pana cześnika lubelskiego¹⁰²³ i miecznika¹⁰²⁴ i jm. pana Orzechowskiego i jm. pana Krzewskiego, jm. pana sędziego łukowskiego¹⁰²⁵, jm. pana Rozwadowskiego, jm. pana Mikołaja Paskuckiego i kto by więcej tej pracy pomóc chciał.

Sejmików przy tym ziemi łukowskiej, prócz obierania urzędów ziemskich, mimo prawo i zwyczaj zagęszczanie permovet nos, abyśmy pro publica nostrum omnium autoritate w czym praeiudicium libertati et consuetudini widzimy, bratersko expostulemus et admoneamus, żeby więcej

¹⁰²¹ Mikołaj Firlej.

¹⁰²² Aleksander Ludwik Niezabitowski, starosta lubelski.

¹⁰²³ Stanisław Skarbek Kielczewski.

¹⁰²⁴ Remigian Skarbek Kielczewski.

¹⁰²⁵ Andrzej Olędzki.

nie bywały, ale do generalnych całego województwa sejmików referowały się, sub nullitate actorum et poenis usurpatae indebitae potestatis.

Iż też egzaktor województwa naszego trudność ma strony wypłacenia jm. pana starościca lubelskiego¹⁰²⁶ kompanijey aresztem przytrzymanej, [k. 1006v] tego iuxta mentem komisyjey blisko przeszłej lwowskiej resolvimus, że na dawne zasługi żadne iść nie mogą ex decreto komisyjey areszta, gdyż po tamtych zasługach intercesserat komisya, na której wolno było dochodzić pretensyjey każdemu i rekwirować krzywd swoich na zasługach. Kto tedy zamieszkał albo zaniedbał tamtego dochodzenia, pro antea actis ex stipendiis anterioribus już nie może stipendia nowych zasług, już pod inszymi chorągwiami na nowy żołd służących aresztować, ani zasług nowych odebrania na nową służbę od tych, którzy w tym czasie służby swej nowej nie zarobili na areszt impeditae, co ex decreto commissoriali deklarowawszy, do wydania zasług kompanijey jm. pana starościca consensus nostrum dajemy.

Ichm. panowie łukowskiej ziemi obywatele nie referując się do wydanej hiberny wypłacić powinni podatki należące tak poborów, jako i podymnego.

Łanowa piechota naszego województwa żeby w dobrym porządku zostawała i na teraźniejsze Ojczyzny okazyje w gotowości była imponimus komendantom jej, do czego alternata siła pomoc może, i żeby obserwowana była, życzymy i bratersko upominamy.

Podymne z domów żydowskich konstytucyjami i też różnymi dekretami niedostatecznie deklarowane przywodzi nas do tego, że w takiej potrzebie Rzeczypospolitej jako sami bez wszelakiej ochrony z domów wszystkich przy inszych wielu podatkach wypłacamy, żeby też i oni wypłacali.

[k. 1007] Poborowe księgi, także podymnego, aby zapisawszy ichm. panowie egzaktorowie posłali do grodu i komprobowali juramentem według zwyczaj, upraszamy ichmciów.

Jm. panu staroście łukowskiemu¹⁰²⁷ czopowe anno 1667 unanimiter condonujemy. A insze tak czopowe, jako i podymne i pobory panowie egzaktorowie i sukkolektorowie tameczni oddać mają niemieszkanie według asygnacyjey in causis wyrażonych sub legum poenis et militari executione, a ostatek, co będzie nad asygnacyje, do generalnego egzaktora jm. pana łowczego lubelskiego¹⁰²⁸ oddadzą.

Za prace też i koło podatków chodzenie jm. panu łowczemu lubelskiemu prócz inszych naznaczonych od województwa gratitudines i teraz

¹⁰²⁶ *Mikołaj Firlej.*

¹⁰²⁷ *Kazimierz Widlica Domaszewski.*

¹⁰²⁸ *Stanisław Borowski.*

nową z chęci braterskiej przyczyniamy dając grosze te, które w skarbie koronnym przy płaceniu asygnacyji skarbowych windykwane od jm. pana podsędk¹⁰²⁹ wytrącone są in rem województwa.

Ojcom jezuitom lubelskim za przeszłe czasy zatrzymane darujemy czopowe, względem którego jm. pan pisarz grodzki¹⁰³⁰ przy oddaniu czopowego 1000 zł tylko wytrącić ma sobie, a zaś in futurum ciż ojcowie względem browaru swego a 1 octobris imminentis bliżsi będą postanowić per contractum, cum quo competierit z woli województwa toż czopowe browaru swego.

Querela też o korce nie według wymiaru urzędów należytych i też deputowanych od województwa ammovit na te poenas legum podwyższającym korce extra [k. 1007v] i przez instygatora województwa¹⁰³¹ vindicari muszą, jeżeli mensura w nich od przerwanych urzędu i deputatów naznaczona nie będzie zachowana. Który deputatom prioris laudis naznaczonym poruczamy, aby w to znowu wejrzeli i do skutku przywiedli.

Ażeby constet ichm. panom wojskowym, gdzie czego upominać się i odbierać będą mieli, naznaczamy wyraźnie: naprzód kompanij jm. pana starościca lubelskiego¹⁰³² od jm. pana Waleriana Gałęzowskiego zł 5000, od jm. pana Niewęglowskiego zł 1165, a jm. panu porucznikowi dragońskiemu na drugą ćwierć od jm. pana Wilczopolskiego zł 4000, od jm. pana cześnika sanockiego¹⁰³³ zł 1000, od jm. pana pisarza grodzkiego lubelskiego zł 300, a z nowego czopowego teraz zł 1300, od jm. pana Grochowskiego zł 3000, od jm. pana Niewęglowskiego zł 3000 i z czopowego łukowskiej ziemi tegorocznego od jm. pana starosty łukowskiego¹⁰³⁴ zł 600, od jm. pana Oknińskiego zł 200, od jm. pana Rozwadowskiego zł 1000. Co wszystko wynosi mianowanej dragonij na tę drugą ćwierć złp 14 400.

Respektując też na ludzi rycerskich, którzy dla odebrania tych pieniędzy czekają gratitudinis, ergo naznaczamy prócz pierwszych ichm. panów kompanij jm. pana starościca zł 200, a panu porucznikowi dragońskiemu z nowin teraz zł 200. A residuum zł 140 darują i jako pro persolutis kwitują.

[k. 1008] Więc że suplikę panowie mieszczenie lubelscy podali pro publico bono nie tylko miasta, ale całego województwa pracowitą fortyfikacyjnej robotę odprawując, o posiłek na koszty koło tej roboty łożone niskąd, za przeszłe posiłki z wdzięcznością dziękując. Wygadając tej publicznej

¹⁰²⁹ Adam Krzysztof Drzewicki.

¹⁰³⁰ Jan Bychawski.

¹⁰³¹ Walerian Gałęzowski.

¹⁰³² Mikołaj Firlej.

¹⁰³³ Paweł Szornel.

¹⁰³⁴ Kazimierz Widlica Domaszewski.

potrzebie naznaczamy zł 1000 z czopowego od jm. pana pisarza grodzkiego lubelskiego.

Ażeby dukt ten szańców bez hamowania i przeszkód według konstytucyj roku 1668¹⁰³⁵ wolny był, z nagrodą jednak prywatnym, którzy by dla powszechnego wszystkich dobra szkodę jakąkolwiek przez ten dukt mieli, przeszłe lauda potwierdzamy i dozór jm. panu sędziemu ziemskiemu lubelskiemu¹⁰³⁶ poruczamy.

Listy zatym częścią respondujące posłanym do koła naszego na terazniejszy sejmik, częścią publicznej potrzebie od koła naszego, jm. panu marszałkowi tegoż koła zlecamy. Jako to list do jm. księdza arcybiskupa lwowskiego¹⁰³⁷ przyczyny, aby z duchownej osoby pro cessione osoby jm. pana wojskiego krasnostawskiego¹⁰³⁸ uczynił satysfakcją. Także do jm. księdza biskupa krakowskiego¹⁰³⁹ za jm. panem Rozwadowskim in simili. Także i do jm. pana marszałka i hetmana wielkiego koronnego¹⁰⁴⁰ przy wszelkiej wdzięczności i dziękach za pracę nieustającą i staranie koło zaszczytu Rzeczypospolitej prosić, aby wcześniej hiberny wybrane od wojska zwiezione były, niżeliby się na konsystencje rozprawiło i iuxta mentem legis, żeby jej dystrybuta była także i do jm. pana komisarza województwa naszego, [k. 1008v] prosząc o rejestra regimentowe tak przeszłego roku, jako i na przyszłą ćwierć.

Którą uchwałę zgodnie od koła naszego postanowioną ręką jm. pana marszałka naszego koła podpisać i do grodzkich akt podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie, dnia 27 lipca r. P. 1668. Jan Firlej z Dąbrowicy marszałek koła rycerskiego województwa lubelskiego.

CXLI. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1668 r.

1. Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 1225v–1227 – oblatą; w grodzie lubelskim oblatował Jan Wieteski marszałek sejmiku 12 IX 1668 r. [feria quarta ante festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 19–20v – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 326–326v – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 374–376v – kopia.

[k. 1225v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego na sejmik electionis iudicis deputati na ziemię łukowską

¹⁰³⁵Nie wiadomo, o jaką konstytucję chodzi. Sejm obradujący w Warszawie od 24 I do 7 III 1668 r. został zerwany, żadnych uchwał nie podjęto.

¹⁰³⁶Jerzy Szornel.

¹⁰³⁷Jan Tarnowski.

¹⁰³⁸Franciszek Stoiński.

¹⁰³⁹Andrzej Trzebicki.

¹⁰⁴⁰Jan Sobieski.

ex vi alternatae przypadającej pro die 10 septembris do Lublina na miejsce sejmikom zwyczajne [k. 1226] zgromadzeni, concordibus votis jm. pana Andrzeja Olędzkiego sędziego ziemskiego łukowskiego za deputata i sędziego przyszłego Trybunału pluralitate głosów obraliśmy.

A po odprawionym tym akcie, ponieważ insze interveniunt województwa naszego necessitates, które przy terazniejszym muszą expediri sejmiku, tedy one ad trutinam wzięwszy taką około ich czynimy decyzją.

Naprzód ponieważ jm. pan łowczy lubelski¹⁰⁴¹, przeszły administrator podatków województwa naszego, także i jm. pan Władysław Stoiński wojski mielnicki jako pozostałych nieboszczyka sławnej pamięci jm. pana Szczęsnego Stoińskiego wojskiego mielnickiego, pisarza grodzkiego lubelskiego sukcesorów tutor naturalis i insi ichm. panowie exactores tak w województwie lubelskim, jako też i w ziemi łukowskiej sufficientem iuxta anteriora lauda przed ichm. pany deputatami ad iudicia fiscalia uproszonymi nie uczynili calculationem, przez co kwitów nie otrzymali, tedy tymże ichm. panom deputatom dajemy plenariam facultatem post factam calculationem et praestitam satisfactionem kwit dać pomienionym ichmciom nomine totius palatinatus.

A iż czopowego ultimis diebus septembris [30 IX] przypada determinatio, tedy na drugi rok tenże podatek reasumujemy i postanawiamy we wszystkim województwie naszym, z ziemią łukowską, którego exactia żeby jako w najlepszym była porządku zdało się nam wszystkim, żeby per iurata administrationem było administrowane. Przeto uprosiwszy jm. pana Adama Wilczopolskiego, aby onym [k. 1226v] tak w województwie lubelskim, jako też i w ziemi łukowskiej zawiadował tą administracją, corporali iuramento in iudiciis formatis albo w grodzie lubelskim iuxta mentem województwa in eam rotham, jako jest w laudum do akt grodzkich lubelskich feria sexta in crastino festi Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum [29 X] anno 1666 podanym wyrażona confirmet¹⁰⁴². Succollector zaś w ziemi łukowskiej przez jm. pana poborcę naszego podany takąż rotą powinien super administrationem czopowego przysiąc. Salarium tak jm. panu administratorowi naszemu, jako też i sukkolectorowi jmci w ziemi łukowskiej do przyszłego zachowujemy sejmiku.

Querela też o korce nie raz już in publico na sejmikach wniesiona ponieważ dotychczas żadnego nie wzięła efektu, tedy adhaerendo anterioribus laudis tymże ichm. panom deputatom poruczamy, aby znowu w to wejrzeli i do skutku in quatuor septimanarum przywiedli.

Dług dawny przez jm. pana Pawła Szornela cześnika sanockiego winny,

¹⁰⁴¹ Stanisław Borowski.

¹⁰⁴² Zob. laudum sejmiku przedsejmowego 28 IX 1666 r. (nr CXXIX, 2).

to jest złp 2000 przy wniesionej do całego sejmiku przez jm. pana sędziego ziemskiego lubelskiego¹⁰⁴³ instancyjej, mając w szczególnym respedkie merita jmci, które i teraz necessanter non desistit województwu praestare, do tego uważywszy tak wielkie jm. pana cześnika przy egzakcyjej subsidi charitativi erogowane expensa, prace i trudy podjęte, za konsensem wszystkich ichm. panów braciej condonatus i jako pro persolutis kwitują.

Także jm. panu staroście łukowskiemu¹⁰⁴⁴ w miasteczku jmci Tuchowiec czopowe w roku przyszłym, który się a 1 octobris anno curenti zaczyna, [k. 1227] darują.

Iudicia fiscalia insistendo dawniejszym uchwałom naszym reasumujemy, które ad 1 octobris prolongujemy, upraszając tychże ichmciów, którzy są naznaczeni, żeby eadem iudicia według czasu naznaczonego zaczęli, absentia ichmci niektórych non obstante. Ciż ichmć z retent tak poborowych, jako też podymnego i czopowego na regiment jw. jm. pana marszałka wielkiego koronnego¹⁰⁴⁵ za ćwierć, która się poczyna a 1 augusti ad ultimam octobris [31 X] anni praesentis obmyślą i naznaczą zapłatę.

Które to laudum i postanowienie nasze zleciliśmy jm. panu dyrektorowi zjazdu naszego terażniejszego podpisać i do akt grodzkich tutecznych podać.

Działo się w Lublinie, die 15 mensis septembris anno 1668. Jan na Modliborzycach Wieteski marszałek województwa lubelskiego.

2. *Uchwała sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1668 r.
w sprawie szlachectwa Stanisława Mościbrodzkiego.*

Rkp. 1. *APL, CLRMO 94, k. 1227–1229v – oblata; w grodzie lubelskim oblatował Jan Wieteski marszałek sejmiku 12 IX 1668 r. [feria quarta ante festum Exaltationis Sanctae Crucis proxima a. D. 1668].*

[k. 1227v] Nos consiliarii, senatores, dignitarii, officiales ac equestris ordo totius palatinatus Lublinensis ad conventum eligendi iudicis deputati pro iudicii Tribunalis Regni ad locum solitum congregati temere praesentium attestamur et in publicam ac pro perpetuam deferimus notitionem nob. Stanislaum Moscibrodzki, olim nob. Alberti Moscibrodzki filium, incolam districtus Łucoviensi, satisfaciendo iuri publico et constitutionibus Regni eo in passu descriptis deduxisse coram nobis et documentaliter authenticis et testibus infranominatis probasse, genus suum auctum nobilitare lineauque paternam et maternam nobilem, idque ad obiectionem imparitatis status eidem nob. Stanislao Moscibrodzki per magnificum Joannem a Obory Oborski castellanum Varsaviensem factam. Qui pro termino praesenti deductionis coram nobis citatus licet et ad attentatum eandem

¹⁰⁴³ Jerzy Szornel.

¹⁰⁴⁴ Kazimierz Widlica Domaszewski.

¹⁰⁴⁵ Jan Sobieski.

deductionem nostrum ad conventum modernum vocatus non comparint, ideoque contra ipsum idem deducens nob. Stanislaus Moscibrodzki solenniter protestatus est.

Et quidem primo praedictus nob. Stanislaus Moscibrodzki reproduxit inscriptionem castro Łucoviensis agrorum certorum in haereditate villae Borki, Paduchy in censum donatoriam per nobiles Zofiam nob. Joannis Krynski, Hedvigam nob. Alberti Wyrozębski et Barbaram nob. Marciani Chromenski consortes, nob. olim Benedicto Moscibrodzki olim nob. Stanislai Gabrielik Moscibrodzki filio, moderni deducentis avo in anno 1630 feria secunda post Dominicam Cantate proxima [29 IV] factam et recognitam vetustate attritam [...]ª ad acta eadem castrum Łucoviensium per oblatam fragment [...]ª aliam inscriptionem terrestrem Łucoviensem per [k. 1228] nob. Stanislaum Czarnocki de Moscibrody, eidem nob. olim Benedicto Moscibrodzki avo sui deducentis et Paulo Moscibrodzki, fratribus germanis, super pessulam agri certam in haereditate Moscibrody sitam anno 1616 feria secunda post Ascensionem in Coelum Christi Domini [16 V] factam et recognitam, item inscriptionem castrensi Łucoviensis per nob. Melchiorem Moscibrodzki, olim nob. Benedicti Moscibrodzki filium, nobili Thomae Moscibrodzki super bona seu sortes certas in Moscibrody et Paduchy Borki modo donatorio feria secunda post Dominicam Misericordiae [15 IV] anno 1652 factam et recognitam, similiter ad acta eadem castrum Łucoviensem ob conflagrationis actorum anteriorum tempore hostilis incursionis subsecutam per oblatam porrectas et authentice sibi extraditas reproduxit.

Quoque et realiter commonstravit inscriptionem castri Łucoviensis sibi deducentis parenti olim nob. Alberto Moscibrodzki, Benedicti olim Moscibrodzki filio super bona in haereditate villarum Gołąbek, Drupia, Niedźwiedzi Kierz in districtu Livensi consistentibus, modo itidem donatorio anno 1654 feria sexta in vigilia festi Sancti Jacobi Apostoli [24 VII] recognentem, intromissionemque in eadem bona per fato olim parenti sui admissam actis eisdem Livensis 1659 connotatam.

Ad haec ad deductionem lineae maternae nobilis produxit inscriptionem castrensis Livensis per nobilem Albertum Moscibrodzki parentem suum nob. Zofiae Zaliwska, filiae nob. Mathiae Zaliwski, consorti ipso, matri vero sui deducentis super summam 300 florenorum Polonicarum dotis et totidem dotalitii modo reformatorio anno 1654 feria sexta in vigilia [k. 1228v] festi Sancti Jacobi Apostoli [24 VII] factam et recognitam, tum et inscriptionem obligatoriam sortis Gołąbek et Kierz Niedzwiedzi per nobilem Stanislaum Żulinski praefatae parenti suae protunc in viduali statu existenti anno 1663 coram actis castrensis Livensis factam, atque manifestationem suam coram actis castrensis Łucoviensis anno praesenti

1668 feria tertia post festum Sancti Aegidi Abbatis proxima [4 IX] respectu deperditionis iurium suorum privilegiorum granicierum inter suos antecessores intercedentium, quae partim publica sub hosticum calamitas suppressit, partim ignis praesertim in castro Łucoviensi consumpsit, quorumque ad praesens nullatenus copiam habere potest per se deducentem factam et actis memorans connotatam.

Denique ad pleniorum et sufficientiorum generis sui deductionem statuit pro deponendum testimoniis coram nobis et testes fidei dignos nobiles, videlicet nobiles Thomam Moscibrodzki olim nob. Benedicti Moscibrodzki filium, sui deducentis patruum germanum, Marcinum olim nob. Alberti Moscibrodzki, filii olim Matheae Moscibrodzki filium, Adamum Moscibrodzki olim nobilis Stanislai Moscibrodzki filium, fratres patruales, admodum reverendum Paulum Rzążewski parochum ecclesiae Przesmycensis, nob. olim Alberti Moscibrodzki, parentem sui deducentis fratrem amittalem germanum, eiusdemque deducentis ex linea aviae patruum Mathaeum Zaliwski nob. Zofiae Zaliwska matris sui deducentis parentem, suum vero avum et Andream Zaliwski fratrem patrualem germanum matris eiusdem deducentis. Qui quidem testes memorati consanguinei tam de paterna, quam aviali et materna linea procedentes maturae sat aetatis [k. 1229] existentis, praesertim Thomas Moscibrodzki homo circiter septuagenarius per nos examinati publice requirent praenominatum nob. Stanislaum Moscibrodzki esse vere ex domo aviva nobilitari, nobilem antecessorumque ipsis sine omni suspitione et opinione fuisse nobiles et ritu vixisse semper nobilitari, moreque status equestris debito non viciato cum ipsum, ac cum deducente uti legitimo ipsorum successore veram suam intercessisse consanguinitatem.

Quibus quidem testimoniis voci concordis sub conscientia depositis auscultatis et bene exauditis cum suprascriptis iuribus et dispositionibus debite revisis et lustratis vita contumacia magnifici et obiicientes vigilantia vero circa honorem, qui vitae anteponitur deducentis eundem deducentem nob. Stanislaum Moscibrodzki vere esse nobilem, cuius ex statu equestri parem adinvenimus et praesentis declaramus. In quorum fidem et publicum testimonium hasce nonnulli cum generoso marschalco conventus nostri moderni manibus nostris propriis subscribimus, subscriptum eidem nob. Stanislai Moscibrodzki ac eius posteritati servituras damus.

Actum et datum in conventu particulari Lublinensi electionis iudicis deputati ad Iudicia Tribunalia Regni, Lublini in aedibus Sancti Stanislai Ordinis Praedicatorum loco solito celebratis, feria secunda post festum Nativitatis Gloriosissimae Virginis Mariae proxima [10 IX] a. D. 1668. Jan na Modliborzycach Wieteski marszałek koła rycerskiego sejmiku lubelskiego

electionis deputati locus sigilli. Alexander Ludovicus Niezabitowski castellanus Sandecensis, Lublinensis etc. capitaneus, Jerzy Szornel sędzia ziemski lubelski mp., Andrzej Olędzki sędzia ziemi łukowskiej, Bernat [k. 1229v] z Skrzynna Dunin Głuszyński podstoli nowogrodzki mp., Franciszek Stoński wojski krasnostawski, Stanisław Dunin Borkowski łowczy sandomierski, Samuel na Mikułowicach Mikułowski podstarości i sędzia grodzki radomski, Jan Bychawski pisarz grodzki lubelski, Andrzej Grabia mp.

^aRóg karty urwany i fragment nieczytelny.

CXLII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 15 października 1668 r.

Prymas Mikołaj Prażmowski uniwersałem datowanym w Warszawie 19 IX 1668 r. przekazywał szlachcie do wiadomości decyzję króla Jana Kazimierza o abdykacji i o nastaniu w związku z tym bezkrólewia. Jako interreks wyznaczał termin sejmu konwokacyjnego w Warszawie na 5 XI, poprzedzającemu go sejmikowi przedkonwokacyjnemu w Lublinie dzień 15 X 1668 r., APL, CLRMO 94, k. 1311–1313v; w grodzie lubelskim oblatował szl. Stanisław Podolski 24 IX 1668 r. Druk: ASWPiK: 1668–1675, s. 3–5. Zob. też ASWK, t. III, s. 229–230.

1. Instrukcja posłom na konwokację z sejmiku lubelskiego 15 października 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 1395–1398 – obłata; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 22 X 1668 r. [feria tertia post festum Sancti Lucae Evangelistae proxima a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 24–27v – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 159v–160 – kopia; **Rkp. 4.** CPAHUK, fond 254, op. 1, nr 1215, k. 25–30v – kopia; **Rkp. 5.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 384–388v – kopia.

[k. 1395v] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego za obwieszczeniem o abdykacyjej Króla JMci Jana Kazimierza III, Pana nam przez niemały czas panującego, przez jaśnie wielbnego w Panu Chrystusie jm. księdza Mikołaja Prażmowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa, na dzień 15 octobra do Lublina na miejsce zwykle zjehawszy się, z pośrodku siebie na konwokacyjną blisko przyszłą posłów ichm. panów Krzysztofa Drohojowskiego stolnika, Adama na Drzewicy Drzewickiego podsędka, Jana z Dąbrowicy Firleja kasztelanica lubelskich zgodnie obrawszy to im zlecamy i aby pilnie tego przestrzegali, fide, honore et conscientia onych obowięzujemy.

A naprzód ichm. panowie posłowie stosując się do pierwszych konfederacyi we wszystkim, nic nie umniejszając, najbardziej w tym operam swoją adhibebunt, aby convocatia nad niedziel dwie dalej prolongowana nie była, na której elekcyjej czas najdalej niedziel sześciu aby był namówiony instabunt i na dalszy ullatenus pozwolić nie mają, i jeśli by kto ważył się

na [k. 1396] prolongacją ciągnąć albo oną rwać, eo ipso aby nie miał głosu in consessu. Także i ci, którzykolwiek na panów postronnych podpisowali się vivente Principe, aby głosu nie mieli circa electionem.

A ponieważ cała Rzeczpospolita złą monetą zarażona, do ostatniej prawie przez to ruiny przychodzi, przeto inire ichm. panowie posłowie cum ordinibus takowe media mają, aby ad iustum valorem dobrej monety te szelągi zredukowane były i żeby zaraz mennice wszystkie złej monety tak miedzianej, jako i srebrnej zamknięte były.

Więc upatrując w takowym Ojczyzny niespodziewanym zamieszaniu imminencia zewsząd pericula, dla których aby wojsko po stanowiskach nie rozchodziło się, hibernę na czas ordynować i odwozić, zniósłszy się z stanami Rzeczypospolitej. Także płaca wojsku aby obmyślona in futurum była, starać się o to mają ichm. panowie posłowie.

Suma z ceł wodnych księciu jm. brandenburskiemu¹⁰⁴⁶znaczona, iż liquide non constat, jako się obróciła pilno się pytać ichm. panowie posłowie mają i rachunek z jm. panem podskarbin¹⁰⁴⁷ exquisitissime odprawić w tej samej egzakcyjej (jednak kwitu żadnego jm. panu podskarbinemu na to dawać nie powinni, aż wprzód nas ichm. panowie posłowie informują na sejmiku relationis). Ponieważ księżę jm. [k. 1396v] kurfirst w tej sumie Drahim teraz odebrał, przez co bene merito księżęciu jm. [Michałowi Korybutowi] Wiśniowieckiemu wielka szkoda subsecuta, w czym instabunt ichm. panowie posłowie, aby z księżciem kurfirstem księżę jm. prymas et ordines Regni konferowali, aby starostwo drahimskie nazad restytuowane księżęciu jmci było, w czym jednak prospicere mają ordines Regni, aby bene meritis ukontentowany był.

A ponieważ już niejednego querella zaszła do koła o uczynienie wio- lencyjej sub tempus interregni, które przez różne osoby tak świeckie, jako i duchowne illatae, tedy lubo sąd kapturowy na to postanowiony w każ- dym województwie aby takowi violatores sądeni byli, zlecamy jednak ichm. panom posłom naszym, aby ab ordinibus Regni ex statu tam sa- eulari quam spirituali sąd uformowany był (który sąd na elekcyjej blisko przyszłej zasiadać ma), aby i stanu duchownego odnosili osoby nomine violentiarum naganę, jako to jm. ksiądz [Augustyn Michał] Radziejowski kanonik warszawski, który modo guerrico jm. panu kuchmistrzowi koron- nemu¹⁰⁴⁸ bene merito majątność zajechał i ichm. panom Wilczkom, ziemi chełmskiej obywatelom, o co mocno instabunt ichm. panowie posłowie.

Więc że jm. ksiądz władyka chełmski¹⁰⁴⁹ otrzymawszy dekret jakiś

¹⁰⁴⁶ *Fryderyk Wilhelm Hohenzollern.*

¹⁰⁴⁷ *Jan Andrzej Morsztyn.*

¹⁰⁴⁸ *Jan Cygenberg-Zaleski.*

¹⁰⁴⁹ *Jakub Jan Susza.*

u Ojca świętego¹⁰⁵⁰ względem dziesięciny po wsiach [k. 1397] w religiej greckiej zostających, które antiquitus ex vi foundationum do kościołów dawano, wdziera się gwałtem w wytykanie dziesięcin, w czym musi być wielka inter clerum et statum equestrem konfuzyja. Której zachodząc upraszamy ichm. panów posłów, aby chcieli znieść się z ichm. księżą biskupami i zarówno z ichm. ciami upraszać jm. księdza nuncjusza¹⁰⁵¹, jakoby autoritate potestatis od Ojca świętego sobie danej wydał inhibycją, aby jm. ksiądz władyka nie wytykał tych dziesięcin cum oppressione et pra-eiudicio obywatelów aż do dalszej Ojca świętego decyzji, a na otrzymane już ekskomuniki sublewacje dawać rozkazał.

Ponieważ Król JMci P. n. m. po uczynionej abdykacyji upomina się tak długów od Rzeczypospolitej sobie winnych, jako i prowizyj dorocznej, nie uiściwszy się w długach sławnej pamięci Króla JMci Władysława winnych, a na osobę Króla JMci jako sukcesora zaciągających się, osobliwie długu ichm. panom Daniłowiczom jako sukcesorów niegdy jm. pana podskarbiego koronnego¹⁰⁵² od tegoż Króla JMci Władysława zaciągniętego i likwidowanego, a do wypłacenia pewnymi asekuracyjami utwierdzonego a dotąd nie wypłaconego, urgebunt tedy ichm. panowie posłowie nasi, aby przy aprobacyi prowizyj dorocznej de consensu totius Reipublicae Królowi JMci desygnowanej, ten dług ichm. panom Daniłowiczom z tej prowizyj był uspokojony.

[k. 1397v] Zlecamy też to ichm. panom posłom naszym, aby się pytali mocno o pogłówne żydowskie, którego przez 7 lat Tatarom nie dawali i expens z relacyji ichm. panów komisarzy tego pogłównego nie mamy. Te pieniądze pogłównego jeżeliby u jm. pana podskarbiego zostawały, mają instare ichm. panowie posłowie, aby Tatarom zatrzymane upominki de praesenti zapłacił jm. pan podskarbi, a in futurum aby to pogłówne żydowskie nie do skarbu, ale do Lwowa ze wszystkiej Korony Żydzi odwozili i za kwitem jm. pana podskarbiego Tatarom wyliczali.

Dojrzą też ichm. panowie posłowie i dostateczną uczynią skarbu Rzeczypospolitej rewizją, jakim sposobem clenodia Rzeczypospolitej z skarbu wyszły i gdzie się obracają, i żeby comportowane do skarbu nazad były. A jeżeliby kto nie chciał ich do skarbu inferre, tedy sine intermissione aby o to na sądach kapturowych czynił jm. pan instygator koronny¹⁰⁵³.

Także wiele mogą uczynić cła tak wodne, jako i lądowe, żupy solne, składne wina i insze proventa Rzeczypospolitej, czego nam dostateczną

¹⁰⁵⁰ *Klemens IX.*

¹⁰⁵¹ *Galeazzo Marescotti.*

¹⁰⁵² *Jan Mikołaj Daniłowicz. Zmarł bezpotomnie, jego spadkobiercami byli najpewniej bratankowie.*

¹⁰⁵³ *Jan Tański.*

informacją na sejmik relationis przynieść mają. A do tej rewizyjey aby e medio ichmci destynowani przysięgali. Arendy tej plus offerens ma być bliższy.

Kwarta także ponieważ na zapłatę chorągwiom usarskim przez komisją naznaczona, ta aby ich dochodziła i na inne expensa Rzeczypospolitej aby się [k. 1398] nie obracała, pilnie ichm. panowie posłowie dojrzyć tego mają.

Sól województwu naszemu per constitutionem naznaczona aby według deklaracyjej JKMcI od pana administratora żup solnych oddana była, i taka, jakowa w konstytucyjej wyrażona jest, to jest bocheńska, pilno się starać mają ichm. panowie posłowie.

A ponieważ w wojskach cudzoziemskich oficyjerowie są extranei, na których lubo querimonias deferimus, oni na to nie dbając żadnej satysfakcyjej ukrzywdzonym nie czynią, przeto ichm. panowie posłowie aby szlachta osiadła była, promotebunt.

To tedy ichm. panom posłom naszym zleciwszy, insze materyje, które by pro Republica zdały się potrzebne, pro dexteritate sua innata et amore przeciwko tej Ojczyźnie znosząc się z drugimi województwy promovere mają, w czym fide et conscientia ichmciów obligamus.

Które to zgodne postanowienie jm. panu dyrektorowi koła naszego do akt grodzkich ręką podpisawszy podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 15 octobris a. D. 1668. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

2. Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 15 października 1668 r.

Rkp. 1. APL, CLRMO 94, k. 1392v–1395 – oblat; w grodzie lubelskim oblatował Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek sejmiku 22 X 1668 r. [feria tertia post festum Sancti Lucae Evangelistae proxima a. D. 1668]; **Rkp. 2.** AArL, Rep. 60A XXVII, k. 21-23v – kopia; **Rkp. 3.** B. Ossol., rkp. 217/II, k. 326v–327 – kopia; **Rkp. 4.** B. PAU-PAN, rkp. 8324, k. 378–382 – kopia.

[k. 1393] My rada, dygnitarze, urzędnicy i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego za obwieszczeniem o abdykacyjej Króla JMci Jana Kazimierza III, Pana nam przez niemały czas panującego, przez jaśnie wielbnego w Panu Chrystusie jm. księdza Mikołaja Prażmowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa na dzień 15 octobra do Lublina na miejsce zwykłe zjechawszy, te do domowej obrony artykuły spisaliśmy.

A naprzód przychylając się do świątobliwych zwyczajów przodków naszych kapturów i konfederacyi wszystkich generalnych, które i teraz reasumujemy. I aby licentie et ausus swawolnych ludzi nie były, więc aby kościoły Boże, miasta, miasteczka securitatem pod czas interregnum miały, sędziów

kapturowych do sądu ziemskiego¹⁰⁵⁴ i grodzkiego¹⁰⁵⁵ z lubelskiego i urzędowego powiatów tych uprosiliśmy: jw. jm. pana Ludwika Niezabitowskiego kasztelana sądeckiego, starostę, wielm. jm. pana Adama na Babinie Pszonkę podkomorzego, jm. pana Bogusława z Zbąszyna Zbąskiego chorążego lubelskich, wielm. jm. pana Jana Karola Daniłowicza starostę parczewskiego, jm. pana Stanisława cześnika, jm. pana Remigiana miecznika Kielczewskich, jm. pana Tomasza Innocentego na Zaporzu Zaporskiego skarbnika lubelskich, jm. pana Franciszka krasnostawskiego, jm. pana Władysława [k. 1393v] mielnickiego wojskich z Stojeższyna Stoińskich, jm. pana Andrzeja Firleja kasztelanica lubelskiego, jm. pana Marcina Suchodolskiego, jm. pana Jana Gałęzowskiego, jm. pana Remigiana Unieszowskiego¹⁰⁵⁶. Do ziemi zaś łukowskiej tych ichmciów: jm. pana chorążego łukowskiego¹⁰⁵⁷, jm. pana [Kazimierza Stanisława] Orzeszka podstolego mielnickiego, jm. pana podstolego¹⁰⁵⁸, jm. pana cześnika¹⁰⁵⁹, jm. pana wojskiego¹⁰⁶⁰, jm. pana [Wojciecha] Oknińskiego ziemskiego, jm. pana [Kazimierza] Rogalę granicznego komorników łukowskich, jm. pana Wilczewskiego, jm. pana Piotrowskiego, jm. pana Krzysztofa Trębińskiego, jm. pana Jasińskiego, jm. pana Szczygielskiego, którzy ichmć ziemi łukowskiej przysięgę dnia 5 novembra na miejscu zwykłym wykonawszy, ordynacją sądów spisawszy, porządek wszelki cokolwiek ad securitatem i dobrego należy porządku na

¹⁰⁵⁴ Jerzy Szornel sędzia, Adam Drzewicki podsędek, Szczęsny Szaniawski pisarz ziemski lubelski.

¹⁰⁵⁵ Aleksander Brodowski sędzia grodzki lubelski, Paweł Borzęcki wojski kijowski, podstarości lubelski, Jan Bychawski pisarz grodzki lubelski.

¹⁰⁵⁶ Dalszy przebieg wypadków po sejmiku przedstawia relacja anonimowego obserwatora: A choć tak wielu obrano, przecie się niektórym nie wygodziło, a mianowicie jm. panu [Stanisławowi] Borkowskiemu łowczemu sandomierskiemu, który iż pluralitatem nie dopiął, począł przez swoich, a potem i sam sejmik mieszać i protestacje przeciwko sejmikowi i podkomorzemu zanosić, z czym do grodu poszedł i tam videndę zapisał ze czternastą swoich adherentów i sług. Potem województwo wszystko umoderowawszy namówione artykuły, o inszych, to jest o podatkach nic nie mówiąc, bo w tym nic conclusum nie było, poszli do grodu i videndy także pozapisowali. To było 19 octobris. [k. 71v] 20 octobris panowie sędziowie kapturowi zeszli się na ratusz, wysłuchawszy w kaplicy u drzewa Krzyża Świętego w skarbcu mszy świętej, tam wprzód unaniami consensu wszyscy prosili jm. pana sądeckiego, aby się podjął jmc marszałkostwa, na co gdy pozwolił, wszyscy jeden po drugim przysięgali, tak sądowi, jako i insi rotą Trybunału Koronnego. Jm. pan sędzia ziemski wydawał rotę wszystkim, a zaś [jemu] samemu jm. pan sądecki. Gdy te przysięgi już prawie w pół się odprawują, przychodzi jm. pan łowczy sandomierski i ponawia protestację, że jako ją zanosił, tak i teraz tego powtarza, że ten sejmik i sędziowie nieważni. Co czyni aby mógł znaleźć sposób, aby i on sędzią był. Czego nie słuchając i protestacyi do grodu przyjąć zakazując, kontynuowali przysięgę. Po której skończeniu sądy obwołano, *B. Ossol., rkp. 219/II, k. 71.*

¹⁰⁵⁷ Wawrzyniec Suffczyński.

¹⁰⁵⁸ Bartłomiej Kazanowski.

¹⁰⁵⁹ Bernard Bejdo Rzewuski.

¹⁰⁶⁰ Andrzej Olędzki.

sądach tych obmyślą. Ciż ichm. panowie sądowi grzywien żadnych pro iudicibus brać nie będą, jeśli się trafią, ale je in pia opera obracać mają.

Drogi w mieście Lublinie i na Żydowskim przedmieściu tamże in iudiciis capturalibus aby były naprawione, iniungent.

Jm. pana pisarza grodzkiego łukowskiego iż teraz nie masz, tedy gdy go poda jm. pan starosta łukowski¹⁰⁶¹, na sądach kapturowych przysiąc mu wolno będzie.

Podpisane rachunki causerum fisci przez ichm. [k. 1394] panów sądowych natenczas aprobujemy.

Jm. panu [Alfredowi] Potockiemu na wykupno syna darowany od województwa zł 1000 iż dotąd nie doszedł, zupełny tedy ichm. panom sędziom kapturowym residuum ex proventibus najsposobniejszych do prędkiej zapłaty pozwalamy. Także i jm. panu Borzęckiemu zł 700 aliquot laudis deklarowane, ponieważ kamienicę, którą ex iudicio fiscali u Pasafa naznaczyliśmy per decretum tribunalitium odsądzono, tę salwę jednak sobie do Pasafa zostawując.

Widząc zniszczenie tak przez żołnierza, jako i w pewnych gruntach ichm. panien zakonnych św. Brygidy na Panny Mariej ulicy, tedy podymne czworo przeszłe ex gratia nostra pro hac vice kondonujemy.

A jako każdy chrześcijanin powinien mieć commiseracją nad więźniami, tak i my commoti ojcom bernardynom w ziemi tureckiej będącym, a w więzieniu dla pagi poganinym zostającym, na eliberacją zł 100 talentów antiquam, co wyniesie currenti ad praesens moneta zł 500 u jm. pana [Stanisława] Borowskiego wydać naznaczyliśmy. Także zł 1000 u jm. pana [Andrzeja] Rozwadowskiego długu winnego rodzonemu tegoż z więzienia świeżo wyszłemu przekazujemy i on do odebrania naznaczamy.

A ponieważ od naszego województwa kilka tysięcy na fortyfikację i od miasta niemłą egzakcję panowie mieszczanie wybrali, a jeszcze z tego rachunku nie uczynili, [k. 1394v] przeto ichm. panowie sądowi ex gremio sui do tych rachunków wysadzą, a my pro rato przyjmujemy.

Płaca regimentowi jm. pana marszałka koronnego¹⁰⁶² już naznaczona na tę ćwierć aby doszła jm. pana kwatermistrza, in iudiciis capturalibus z retentorami agere per instigatorem iniungent.

A jako każdy województwu naszemu służący, ile taki, który wszystkie swe dość exacte odprawił rachunki słuszną mieć powinien kwitację, której że jm. pan [Stanisław] Borowski łowczy lubelski, exactor nasz przeszły nie ma¹⁰⁶³, tedy stosując się do powszechnej zgody kwit generalny jmci przez to

¹⁰⁶¹ Kazimierz Widlica Domaszewski.

¹⁰⁶² Jan Sobieski.

¹⁰⁶³ Skwitowanie z rozliczenia się przez Stanisława Borowskiego ze skarbem z 24 poborów uchwalonych na sejmie 1667 r. wystawione przez podskarbiego Jana Kazimierza Krasińskiego 7 III

laudum nasze ze wszystkich generali podatków przez niego wybieranych dajemy, salvę residuitatis, która extra defecta pokaże się przez kalkulacją do uiszczenia się województwu zostawiwszy. Tenże kwit jm. panu [Wojciechowi] Oknińskiemu komornikowi ziemskiemu łukowskiemu służyć ma.

Na fortyfikację zaczętych wałów pozwalamy do rąk jm. pana sędziego ziemskiego lubelskiego¹⁰⁶⁴ z czopowego zł 600.

A że securitas miastu i nam samym apprime potrzebna, daliśmy w moc ichm. panom sędziom kapturowym, aby tych ludzi dla rozbojów, którzy teraz są in praesidio, jako być ma ze z najmniejszym sumptem zatrzymali, co my circa calculum przyjąć obiecujemy.

A ponieważ ludziom do województwa naszego per constitutionem ordynowanym na tym sejmiku jest płacenie obmyślone, [k. 1395] tedy na obmyślenie podatków i postanowienie płacy sejmiku diem 8 novembris sub eodem vigore et robore sobie konserwujemy, na który sejmik jm. pan marszałek sądów kapturowych¹⁰⁶⁵ uniwersał wydać powinien¹⁰⁶⁶.

Wielkie się przy tym dzieją inkonweniencyje, że kupcy wszystkie rzeczy immenso przedają pretio, a to dlatego, że snąc taxa przez urzędy należne mercibus robotom rzemieślniczym i inszym rzeczom do taxy należącej imposita słusznej swojej nie mają egzekucyje. Zaczym spólnie żądamy i napominamy urzędy do tego należące, aby się zniósłszy z sobą pilnie takowych inkonweniencyi inkwizycyją czynili, contravenientes karali i taxę rerum do egzekucyje słusznej przywodzili.

To tedy nasze zgodnie namówione i postanowione laudum jm. panu dyrektorowi koła naszego ręką podpisawszy do grodu podać zleciliśmy.

Działo się w Lublinie na miejscu konsultacyjom naszym zwyczajnym, die 15 octobris a. D. 1668. Tomasz Innocenty Zaporski skarbnik lubelski, marszałek koła rycerskiego.

CXLIII. Sejmik z limity w Lublinie 8 listopada 1668 r.

Sejmik zapowiedziany uchwałą sejmiku przedkontwokacyjnego z 15 X 1668 r. (zob. nr CXLII). Do jego zejścia się jednak najprawdopodobniej nie doszło, w źródłach brak bowiem wzmianki zarówno o uniwersale Ludwika Niezabitowskiego, kasztelana sądeckiego, marszałka kapturowego, który miał go zwołać, jak i jakiegokolwiek wzmianki o samym sejmiku.

1667 r., zob. APL, CLRMO 94, k. 1387–1388v.

¹⁰⁶⁴ Jerzy Szornel.

¹⁰⁶⁵ Ludwik Niezabitowski, kasztelan sądecki.

¹⁰⁶⁶ Sejmik ten najprawdopodobniej nie doszedł do skutku, brak bowiem o nim w źródłach jakiegokolwiek wzmianki.

Aneks: Sejmik przedelekcyjny w Lublinie 2 marca 1573 r.

1. *Laudum sejmiku przedelekcyjnego w Lublinie 2 marca 1573 r.*

Rkp. BNANU, fond 209 (Archiwum Baworowskich), nr 725, s. 11–16 – uwierzytelniona kopia z ksiąg grodzkich lubelskich; w grodzie lubelskim oblatował 2 III 1573 r. ur. Piotr Kaszowski [feria secunda post Dominicam Quadragesimalem Laetare proxima a. D. 1573].

[s. 11] Artykuły przez dygnitarze koronne i urzędniki ziemskie i wszystko rycerstwo województwa lubelskiego spólnie a zgodnie na terażniejszym sejmiku powiatowym lubelskim, który na dzisiejszy dzień przez wszystkie senatory i wszystko rycerstwo koronne w Warszawie na konwokacyjnej był złożony i namówiony i konfederacyja a porządek sprawiedliwości.

Naprzód o obronie i o jechaniu na elekcyją takeśmy się zezwolili. Jm. pan wojewoda¹⁰⁶⁷, jm. pan lubelski¹⁰⁶⁸ i jm. pan wojnicki, starosta lubelski¹⁰⁶⁹ wywiedzieć się mają, jeśli się inne województwa ruszą, co jeśli będzie, obwieścić nas jm. pan wojnicki ma o tym. Za którym obwieszczeniem mamy się wszyscy tak, jako na wojnę ruszyć, pod taką winą ku granicy województwa swego, id est do Kurowa na poniedziałek przewodni [30 III], a tam się zjehawszy namówić mamy jako na [s. 12] elekcyją jechać mamy i opatrzeć obronę. A jeśli by nam złożyć poboru potrzeba, który już każdy ma z sobą tam wziąć i mieć, iż gdybyśmy się na to zezwolili, abyśmy go tamże szafarzom naszym, które tamże obierzem, oddali i szafunek tego tamże postanowili. A do ostatka czopowego wybierania tamże poborcę obrali. A pobór mamy mieć gotowy jaki był ostatniej w Lublinie uchwalony, to jest z osiadłego łanu po 20 gr. A to wszystko stanowienie nasze tak sprawiedliwości, jako ruszenia i innych rzeczy ma być obwołane na pierwsze targi¹⁰⁷⁰ i do grodu wwiedzione być mają.

Item przychylając się do pierwszego postanowienia i konfederacyjnej województwa naszego lubelskiego skoro po zejściu z świata Króla JMci Pana naszego zmarłego¹⁰⁷¹, od tego czasu jako to jest publikowano i we

¹⁰⁶⁷ Mikołaj Maciejowski.

¹⁰⁶⁸ Stanisław Słupecki.

¹⁰⁶⁹ Jan Tęczyński.

¹⁰⁷⁰ W Lublinie najbliższy jarmark zaczynał się 2 V; dniem cotygodniowych targów był w mieście poniedziałek.

¹⁰⁷¹ To odwołanie się do wcześniejszych uchwał przeczy tezie E. Dubas-Urwanowicz, *Koronne zjazdy szlacheckie w dwóch pierwszych bezkrólewicach po śmierci Zygmunta Augusta, Białystok 1998*, s. 23, iż „w województwie lubelskim w okresie przed konwokacją nie doszło do zjazdu konfederackiego”, choć o zjeździe tym nie posiadamy bliższych informacji. M. Ujma, *op. cit.*, s. 231 datuje taki zjazd na 14 VII 1572 r., co nie wydaje się prawdopodobne (pierwsza tego rodzaju konfederacja szlachty chełmskiej zawiązana została 17 VII). Być może do zjazdu w Lublinie doszło, podobnie jak w województwie sandomierskim, we wrześniu.

wszystkim ją aprobując, tak też i powszechnej warszawskiej [28 I 1573]¹⁰⁷², a tak przystępując do tego, gdyż prawem pospolitym to jest obwarowano, aby żaden krzywdy swojej podług myślej swej nie dochodził. A iż też to jest za uchwałą wszystkiej senatorów i rady koronnej duchownej i świeckiej i rycerstwa wszystkiego i wszystkie już stany jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitej wszech państw Korony Polskiej confederatione generali Warsaviensis wszystkim województwom pozwolono formam specialem sprawiedliwości i exekucyjej sobie zgodnie postanowić, stojąc mocno przy tej to konfederacyje warszawskiej, a niwczym jej nie derogując, zwłaszcza około sądów starościch, ku zapisom o długi wszelakie zapisane, które starosta przez urząd swój ma odprawować, takowy tedy porządek czynienia sprawiedliwości contra delinquentis jest zgodnie uczyniony i uchwalony.

Ktobykolwiek pod tym czasem interregni co z niżej opisanych swawoleństw uczynił, to jest o najazd domowy, o rozbicie drogi, o zgwałcenie białych głów, o wybicie z imienia wsi i posesyjej odejmowania, o zabicie i o zranienie jeden drugiego człowieka [s. 13] wszelakiej kondycyjej, o najazdy znaczne, gwałtowne na cudze imiona, o krzywdy i szkody wszelakie stąd przychodzące. Także o wzięcie chłopca gwałtem, i kto by z kogo myto jakiegokolwiek niesłuszne i nad prawo brał, i o wszelaki występki, który crimen w sobie zamyka albo ex privato dissidio jeden na drugiego krwie rozlania, walki poduścić by śmiał, przeciw takiemu każdemu, który by nic nie uznał, a jeden drugiemu nagrodzić nie chciał, pod wiarą i poczciwością naszą powstać chcemy i onego iuxta quantitatem eius excessiis na gardle, na majątności i imieniu zniszczyć, już się nie oglądając na powinność, krewność takiego. I owszem, kto by takiego jego wszeteczeństwa, sporu pomagał radą, pomocą, tedy przeciw takiemu każdemu jako i przeciw jego pryncypałowi postąpić będziemy powinni i onego jako i pryncypała jego iuxta quantitatem excessiis karać, a tak na gardło jego, jako i na skazę majątności jego powstać tak, jako wyżej mianowano jest, będziemy powinni.

A gdzieby kto przeciw takowemu postanowieniu wyżej mianowanemu wystąpić się co ważył, tedy ukrzywdzony ma to staroście albo podstaroścemu powiatu swego, w którym obwiniony mieszka i deputatom do tych spraw niżej naznaczonym, które sobie dobrowolnie ustanawiamy, oznajmić. Te tedy deputaty do rozsądku tych spraw deputujemy: tu w lubelskim i urzędowskim powieciech wielm. pana Jana hrabie na Tęczynie kasztelana wojnickiego, starostę lubelskiego a urzędniki jego podstarościego¹⁰⁷³

¹⁰⁷² *Vol. const., t. II, vol. 1, s. 306–307.*

¹⁰⁷³ *Felicjan Ziemiacki.*

i pisarza¹⁰⁷⁴, potem ur. Pawła Choteckiego sędziego, Pawła Brzozowskiego podsędka, Andrzeja Borkowskiego pisarza ziemskiego lubelskiego, przysądżając do nich ur. [s. 14] pany Pawła Czernego, Andrzeja Lasotę łowczego lubelskiego i Stanisława Lubienieckiego. A w łukowskim^a ur. Mikołaja Mniszka z Wielkich Kunczyc starostę łukowskiego i urzędniki jego podstarościego i pisarza¹⁰⁷⁵, potem ur. pany Marcina Leżeńskiego sędziego, Gabriela Pruszyńskiego podsędka, Andrzeja Grodzickiego pisarza ziemskiego łukowskiego, przysądżając do nich ur. pany Jana Kanimira wojskiego parczewskiego, Jana Kazanowskiego. Dokładając tego, aby te wszystkie sprawy sądowe do akt grodzkich przez pisarza grodzkiego dla prędszego przystępu akt i prędszej exekucyje były wpisowane, tego przestrzegając dla rozerwania takowych sądów (które będą panowie deputaci zawsze we dwie niedzieli sądzić) *exceptis legalibus impedimentis iure sancitis*. A jeślinby który z panów deputatów był chory na ten czas, tedy żeby on chory na swe miejsce podał poczciwego człowieka stanu szlacheckiego i zasadził miejsce swe. A ci panowie gdyby z sobą niezgodni byli, tedy maior pars ma konkludować, gdyż wota wszystkich mają być jednake.

Na które to sądy pozew za tytułem starościny *authoritate generalis confederationis Warschowienis et privatis particularis palatinatus Lublinensis* wydawan być ma i na tydzień przed rokiem położon. W którym ma być dołożono i perfigowany rok przed sobą i deputatami onego powiatu, aby stanął tam w grodzie *peremptorie* i o każdą krzywdę wyżej mianowaną *peremptorie* odpowiadał i tamże zaraz *semotis quibusvis dilationibus et exceptionibus* zaraz *pro re iudicata* dosyć uczynił, pozwów żadnymi kapcyjami nie burząc, tylko aby sens był dobrze wyrażon, ani apelacy żadnych od dekretów tego sądu czynić. A gdyby kto był winien nalezion [s. 15] przez onego starostę i deputaty, a nie chciał być praw, tedy gdy będzie strona przeciwna przez aktora ku dosyćuczynieniu przypozwana na onym roku, aby był *reus* dosyć powinien czynić *rei iudicate*. A gdyby nie chciał a temere się oponował, tedy ma być *remissio* do starosty *pro executione*, którą starosta obyczajem zwykłym będzie powinien czynić. A gdyby się chciał *rebellioni* oponować staroście, tedy tenże starosta ma obwieścić wszystkę szlachtę onego powiatu, aby się na jeden czas na miejsce pewne do tegoż starosty i deputatów zjechali ku czynieniu *exekucyje* nad tym, który by nie chciał być praw przed starostą i deputaty wedle tej konfederacyje i porządku wyżej ominionego. A gdyby też ci wszyscy zjehawszy się naleźliby to między sobą, iżby ten osądzony nie był powinien na sobie tej *exekucyje* cierpieć, tedy *actor* ten co skarży

¹⁰⁷⁴ *Marcin Sarnecki.*

¹⁰⁷⁵ *Erazm Witkowski.*

wespołek z innymi, co tę rzecz sądzili, mają się za to wstydzić, a obwiniony ma być wolen.

Item zdało się za potrzebny artykuł do tego przydać, aby mieszczanie sub hoc interregno, gdzieby się im jaki gwałt stał w mieście, mają używać w tym i sprawować się podług statutu toruńskiego¹⁰⁷⁶, a wszakże tak, iż sądzić pojmanego nie mają sami, jedno z tymiż deputaty i podstarościami.

A ten porządek ma trwać do nowego obierania nowego króla i koronowania. Któremu królowi wolnie obranemu i koronowanemu tak przed koronacją, jako i po koronacyjnej żadnego posłuszeństwa ani poddaności czynić pod przysięgą Bożą i pod pocziwością naszą nie będziemy, ażby od niego poprzysiężone były. Dokładając też tego, komu praescriptia fataliis co sub hoc interregno upaść miało, że to nie ma żadnego prawu szkodzić.

A ta nasza [s. 16] konfederacja a postanowienia wnieść do akt grodzkich i wszem od każdego urzędu zaraz publikować się ma, w czym wiarę i pilność każdego urzędu obowiązujemy. A dla większego do tego naszego obowiązku i przyrzeczenia pieczęci nasze przycisnęliśmy i ręce swe sobie na to daliśmy.

Datum w Lublinie, 2 dnia marca r. P. 1573. Mikołaj Maciejowski wojewoda lubelski, Mikołaj Łędzki wojski ziemi lubelskiej, Mikołaj Mniszek starosta łukowski, Bernath Maciejowski chorąży nadworny, Paweł Chotecki sędzia ziemski lubelski, Piotr Kaszowski ręką własną, Dominik Alamani stolnik lubelski ręką swą.

^a*W oryginale błędnie: lubelskim.*

¹⁰⁷⁶*Konstytucja sejmu toruńskiego 1519 r. o karaniu szlachty za występki popełnione w miastach, Vol. const., t. I, vol. 1, s. 328–329.*

LUBLIN REGIONAL ASSEMBLY RECORDS BETWEEN 1633 AND 1668

(Abstract)

Although the Lublin Regional Assembly was not among the most prominent local nobility assemblies in the Polish Republic, it certainly was a very interesting link in the structure of the Polish nobility representation. This resulted, among others, from the location of the Voivodeship of Lublin, which, on one hand, was an integral part of the Lesser Poland province, and on the other – a district bordering lands with very distinct specificity, i.e.: Ruthenia (Chełm, Beltz and Ruthenian Voivodeships), the Grand Duchy of Lithuania, and Podlachia. Such location meant that the Voivodeship of Lublin was under different ethnic, religious, cultural, as well as political influences, and varied political interests of the Polish nobility. In times of war, the Voivodeship of Lublin was often a direct base for military operations. The 1578 establishment of the Crown Tribunal for Lesser Poland in Lublin greatly affected the topics discussed at the Assembly's sessions; in the period to follow, noblemen from the Voivodeship of Lublin would more often assume the role of guardians of the lawful order of this supreme judicial instance.

The Lublin Regional Assembly gathered noblemen from the entire voivodeship, i.e. its three local counties – Lublin, Łuków, and Urzędów. Sessions would generally end with the amicable adoption of resolutions, yet there is evidence that tensions were not a rare phenomenon, particularly as regards the visible separatist tendencies of the Łuków nobility.

This volume serves to supplement the 2016 volume containing records of the Lublin Regional Assembly between 1572 and 1632, and it contains records from the 1633–1668 period. The period under the reign of the two younger kings from the House of Vasa was not an easy one for Poland. Conflicts with Moscow and Sweden, and the Ukrainian crisis spurred by Bogdan Chmielnicki, required substantial investments and continuous military mobilization. With time, sessions of all regional assemblies became dominated by the problems of increasing, yet still not sufficient levies, taxes imposed on all social groups, unpaid soldiers, demolition of cities, farms and manors. The deepening financial crisis, aggravated by the unsuccessful monetary reform by Titus Borattini and Andrzej Tymf, overlapped with the growing internal conflicts that culminated in Lubomirski's rebellion and the 1665–1666 civil war. This gradual collapse

of the state structures, authorities and economy, and the deterioration of social relations, affected the activity of the Lublin Regional Assembly and shaped its files.

For the period covered, the information about the total of 137 assemblies of the Lublin nobility was found. The majority of these records concern “pre-sejm” and annual deputation assemblies; however, a great share of them is also related to “post-sejm” (relational), electoral, and interregnum assemblies, as well as assemblies elected by the king, or more frequent limited assemblies. As far as these assemblies are concerned, the total of 205 different materials were found. The majority of them are resolutions (87) and guidelines for members of parliament (36).

The basis for the edition of the vast majority of the published materials are oblates of records found in Lublin municipal registers. Apart from the Lublin archive, where the said registers are kept, resources of other archives and libraries were also searched, i.e.: the Ossolineum Library in Wrocław, the Czartoryski Princes’ Library in Kraków, the Central Archives of Historical Records in Warsaw, the National Library in Warsaw, the Jagiellonian Library, the Kórnik Library, the Raczyński Library in Poznań, and the Central Historical Archives of Ukraine in Kiev and Lviv.

INDEKSY

W indeksie osobowym uwzględniono wszystkie osoby wymienione w tekstach źródłowych, wstępie i przypisach. Nie budzące wątpliwości nazwiska szlacheckie podano w brzmieniu występującym w herbarzach. Formy odmienne zamieszczono w nawiasach, stosując hasła odsyłaczowe w wypadku rozbieżności z hasłem głównym. Nazwiska autorów i wydawców cytowane we wstępie i przypisach wyróżniono kursywą. W indeksie nazw geograficznych odstąpiono od występującego w innych wydawnictwach przywoływania urzędów związanych z miejscowościami (np. chełmski kasztelan), wychodząc z założenia, że do identyfikacji poszczególnych postaci i sprawowanych przez nie urzędów w wystarczający sposób służy wydawnictwo *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej*, t. I–XI. Miasto Lublin uwzględniono w indeksie tylko wówczas, gdy jego nazwa odnosiła się do struktur i instytucji miejskich bądź przedmiejskich. Nazwę tę pominięto jako występującą zbyt często, gdy odnosiła się do samego sejmiku bądź kancelarii, w której dokonywano czynności związanych z oblatacją dokumentów sejmikowych. Pominięto też nazwy miejscowości stanowiące integralny komponent służący identyfikacji osoby (np. *Rej z Nagłowic, Firlej z Dąbrowicy*). Pojęcia geograficzne objaśniano według kryterium podziału administracyjnego występującego w okresie staropolskim. Położenia danej miejscowości nie podawano, jeżeli jednoznaczne określenie tej właściwości nie było możliwe.

WYKAZ SKRÓTÓW

bp — biskup
burg. — burgrabia
chełm. — chełmski
chor. — chorąży
cz. — cześnik
dworz. — dworzanin
gen. — generał, generalny
gr. — grodzki
gran. — graniczny
het. — hetman
inst. — instygator
kanc. — kanclerz
klan — kasztelan
kom. — komornik

kor. — koronny
krasn. — krasnostawski
król. — królewski
lit. — litewski
lub. — lubelski
łow. — łowczy
łuk. — łukowski
marsz. — marszałek
miecz. — miecznik
ndw. — nadworny
pis. — pisarz
pcz. — podczaszy
pkanc. — podkanclerzy
pol. — polny

pow. — powiat
psęd. — podsędek
psk. — podskarbi
psta — podstarości
pstol. — podstoli
pwda — podwojewodzi
reg. — regent
rotm. — rotmistrz
sand. — sandomierski

sekr. — sekretarz
sęd. — sędzia
skar. — skarbnik
sta — starosta
wda — wojewoda
wlk. — wielki
woj. — województwo
z. — ziemski

INDEKS OSOBOWY

- Abazy pasza 33
Aegidius, baro de Bremen 462
Aksmanicki 549
Alamani Dominik 744
Aleksy I Michajłowicz Romanow, car Rosji
458, 520, 566, 697
Andrzejowski Aleksander 135, 371, 374, 375
Andrzejowski Remigian 114, 228, 262; łow.
lub. 287, 374, 414
Anna Habsburżanka, królowa 76
Anna Katarzyna Konstancja Wazówna,
królowna 87, 132, 146
Arciszewski Krzysztof, magister artylerii 193
Arciszewski Wojciech 333
- Badecki** Jan 233, 294, 373
Bałaban 491
Bar Grzegorz 581
Barakowski 202
Baranowicz 204
Baranowski 111
Baranowski Jan 135
Baranowski Tomasz 375
Barcikowski 376
Barcikowski Marcján 235, 293
Barczowski Mikołaj 292
Bądzynski Franciszek 372
Bądzynski Ludwik 494, 499, 538, 665
Bąkowski Jan Ignacy, chor. chełmiński 413
Beker 661
Bekiewicz Miernik Karol 299
Bełchacki Mikołaj 528
Bełchacki Stanisław 438
Bełchacki Wojciech 113
Bełczacki Bartosz 236, 291
Bełczacki Mikołaj 310
Bełczacki Stefan 233, 289
Bełdowski Adam 235, 298
Bełdowski Samuel 298, 379
Bełdowski Seweryn 238
Bełdowski Tobiasz 297
Berens Jan, oficer 619, 701
Bernat Józef 239
Bernat Stanisław 239
Biberstein Henryk 340
- Biberstein** Wacław 404, 415, 462, 491
Biedzikowski 206
Bieganowski 206
Bieganowski Mikołaj, chor. lwowski 437
Biejkowski Paweł 288
Bielawski Jan 239
Bielecki Adam 234
Bielecki Jakub 288, 371
Bielscy 377
Bielski 202, 206
Bielski Gabriel 234, 290
Bielski Mikołaj 290
Bielski Rafał 290
Bieniewski Paweł 235
Bieniewski Stanisław Kazimierz, pis. gr. łuk. 266
Biernacki 204, 234
Biesiekierski 205
Biliński Maciej 236
Biskupski 203, 234
Bliskowski Piotr 113, 237, 560
Bliskowski Zbigniew, porucznik 560, 568, 571
Bliskowski Zbigniew, pstoł. braclawski 626;
pcz. trembowelski 653, 675, 676, 709, 713
Bobowski Aleksander 236
Bobowski Samuel 239, 300
Bobowski Stanisław 235, 298, 379
Bobrowski Aleksander 235, 291
Bocheński Maciej, burmistrz Parczowa 534
Bogucki Wojciech 236
Bogumiński 204
Bogusław XIV, książę zachodniopomorski,
bp kamieński 41, 61
Boguszewski Marcin 314
Bojanowski Piotr 676
Boksicki Zbigniew 233
Bolestraszycki Samuel 165
Bondyra Wiesław 19, 23
Boniecki Stanisław 296
Boratini Tytus Liwiusz 9, 575, 615, 659, 702
Borkowska 294
Borkowska Katarzyna 376
Borkowski Andrzej, pis. z. lub. 743
Borkowski Dunin Jan, dworz. król. 32, 54,
114, 139, 140, 196, 198, 206, 207, 215, 294,
300, 301, 320

Borkowski Dunin Jan, pcz. sand. 351, 362, 376,
 Borkowski Dunin Stanisław, dworz. król.
 530, 571; łow. sand. 608, 611, 612, 648,
 650, 654, 687, 710, 734, 738
 Borkowski Paweł 234, 291
 Borkowski Stanisław 238
 Borowiec Kasper 290
 Borowska, żona Zbigniewa 378
 Borowski Adam Skarbek 437
 Borowski Andrzej 496, 544, 558, 563, 564,
 571, 625
 Borowski Prokop 292
 Borowski Stanisław 238, 445, 446, 609, 625,
 626, 651-653, 656, 665-667, 675, 676, 679,
 683, 687, 693, 694, 708, 717, 727, 730, 739
 Borowski Wojciech 235
 Borowski Zbigniew 113, 139; pis. gr.
 horodelski 168, 171, 172, 174, 181,
 183-185, 187, 229, 256, 259, 266, 292
 Borzechowski 203
 Borzechowski Michał 292, 684
 Borzechowski Mikołaj 114, 232, 248, 367
 Borzechowski Remigian, cz. lub. 39, 113,
 115, 117, 215, 285, 287, 362, 367, 406
 Borzęcki 595, 682, 739
 Borzęcki Florian 378
 Borzęcki Jędrzej 289
 Borzęcki Jan 239
 Borzęcki Paweł, wojski kijowski 215, 231, 232,
 274, 288, 292, 372, 378, 380, 387, 466, 472,
 625, 693, 738
 Borzęcki Remigian 233
 Borzęcki Seweryn 239
 Borzykowska Krystyna 53
 Bramowa, wdowa 288
 Branicki Felicjan 202
 Branicki Jan 231, 298, 369, 375
 Branicki Jan Klemens, marsz. ndw. kor. 627
 Branicki Józef 377
 Branicki Ludwik 202
 Branicki Mikołaj 202, 231, 298, 375
 Branwicky Jarosz 53
 Branwicky Jędrzej 53
 Branwicky Maciej 52, 53
 Branwicky Mikołaj 53
 Branwicky Stanisław 53
 Branwicky Wojciech 52, 53
 Brodecki Wojciech 568
 Brodowski 202
 Brodowski Aleksander, sęd. gr. lub. 738
 Brodowski Franciszek 237
 Brodowski Wojciech, wojski lub. 27
 Brodziński Stanisław 235, 259
 Bronicki Adam 238
 Bronicki Andrzej 437
 Bronicki Samuel 290, 366
 Bronicki Stanisław 289
 Brzemieński 204
 Brzezicka Wojciechowa 239
 Brzezicki Brzózka Franciszek 290
 Brzezicki Brzózka Jan 290
 Brzezicki Brzózka Łukasz 290
 Brzezicki Jakub 234
 Brzezicki Jan 235, 289, 290, 368
 Brzezicki Krzysztof 235
 Brzezicki Mikołaj 235, 291
 Brzezicki Paweł 234, 290-292, 377
 Brzezicki Stanisław 291
 Brzezicki Tobiasz 235, 290
 Brzezicki Wojciech 236, 291
 Brzeziński Wacław 385
 Brzozowski 202
 Brzozowski Paweł, psęd. lub. 743
 Brzozowski, jezuita 251
 Brzóska 203, 204
 Brzóska młodszy 235
 Brzóska starszy 235
 Budzanowski Zachariasz 555
 Bukowski Wojciech 295
 Buszkowski 206, 207
 Buszkowski Piotr 389
 Buszkowski Samuel 232, 389
 Butler Gotard, pkom. król. 440
 Bychawska 234
 Bychawski Adam, pis. gr. lub. 625
 Bychawski Andrzej 237, 377
 Bychawski Erazm 232, 289, 369, 370, 377
 Bychawski Jan 203, 368, 377, 556
 Bychawski Jan, kom. z. lub. 533, 541, 560,
 562, 564, 565, 652; pis. gr. lub. 677, 692,
 728, 734, 738
 Bychawski Jan, pis. gr. lub.
 Bychawski Jędrzej 295
 Bychawski Olbrycht 203
 Bychawski Stanisław 203
 Bychawski Stefan 232, 289, 369, 377
 Bystrzycki 206
 Bystrzycki Jakub 237
 Bystrzycki Jan 239
 Bystrzycki Paweł 237

Bystrzycki Stanisław 237
 Bystrzycki Wojciech 370
 Bystrzyjowski Marcin 289

Caryna Mikołaj, rotm. 706
 Cechrowski Adam 289
 Cecylia Renata Habsburżanka, królowa 75
 Celiński Stanisław, kom. gr. łuk., pis. gr.
 stężycki 188, 196, 209, 227, 253, 254; pis.
 gr. radomski 278, 320, 351, 354, 385, 386;
 psęd. z. łuk. 495, 501, 503, 625
 Charłęska Konstancja 377, 684
 Charłęski 238
 Charłęski Władysław 292
 Charzewski 204
 Charzewski młodszy 207
 Chlebowski 234
 Chmielecki 491
 Chmielecki Jan 239
 Chmielecki Kasper 239
 Chmielecki Krzysztof, chor. łuk. 135, 152,
 196, 198, 207, 233
 Chmielecki Walerian 239, 298
 Chmielecki Władysław 238
 Chmielnicki Bohdan, hetm. kozacki 8, 218,
 241, 242, 642, 643
 Chmielnicki Juraszko, hetm. kozacki 579
 Chmielowski Wojciech, 293, 341
 Chobrzyńscy 378
 Chobrzyński Aleksander 232, 236, 295
 Chobrzyński Florian 236
 Chobrzyński Gabriel 292, 377
 Chobrzyński Jan 233
 Chobrzyński Jędrzej 236, 292
 Chobrzyński Marcin 292
 Chobrzyński Olbrycht 117
 Chodkiewicz Krzysztof, wda wileński 180
 Choiński Jan 288
 Chojecki Jan 299
 Chojecki Mikołaj, dworz. król. 48
 Chojecki Szczęsny 299
 Chomętowski 225
 Chomętowski Stanisław 231
 Chomętowski Stanisław, pułkownik 215
 Chorwat Wawrzyniec 32
 Chotecki 251
 Chotecki Jan 289
 Chotecki Paweł, sęd. z. lub. 743, 744
 Chromenska Barbara 732
 Chromenski Marcjan 732

Chrościechowski 203, 292
 Chrościechowski Kazimierz 235
 Chrościechowski Krzysztof 292
 Chrościechowski Prokop 232, 291
 Chrościechowski Samuel 235, 292
 Chrzanowski 206
 Chrzanowski Kasper 237, 293, 298
 Chrzanowski Stanisław 233, 293
 Chrząstowski Piotr 113, 290; psęd.
 krakowski 437
 Chudziński 252
 Cielemiecki 233
 Ciesielski Maciej 289
Ciesielski Tomasz 7, 23, 334, 355
 Cieszkowski Stanisław 293
 Conde Henryk Juliusz, książę d'Eghien 548
 Croy von Ernest Bogusław, bp kamieński
 61, 109, 128, 147, 527, 620
 Cygenberg-Zaleski Jan, kuchmistrz kor. 673,
 735
 Czachrowski 295
 Czampski 206
 Czaplński 205
 Czaplński Stanisław 238, 291
Czaplński Władysław 23
 Czarnecki Paweł 378
 Czarniecki Stefan, klan kijowski 440, 442,
 465, 480, 526, 644
 Czarnocki Stanisław 732
 Czartoryski Janusz Karol, pkom. krakowski
 580
 Czartoryski Kazimierz Florian, bp
 poznański 358
 Czasławski 205
 Czasławski Andrzej 236, 290, 373
 Czasławski Stanisław 236, 295
 Czeluziński Paweł 117, 237, 292
 Czermiński 725
 Czerniejowski Kazimierz 288, 376
 Czernikowski 236
 Czernikowski Stanisław 291
 Czerny Paweł 743
 Czerski 623
 Czesławski 663
Częścik Łucja 23
 Czychliński 202
 Czyżowski Zygmunt, bp kamieński 641

Dadzibóg Mikołaj 299
 Dambrowska Łucja, wdowa 293

- Dambrowski Szymon 289
- Daniłowicz Jan Karol, sta parczewski 528, 571, 654, 668, 675, 680, 696, 706, 707, 709, 738
- Daniłowicz Jan Mikołaj, psk. kor. 40, 45, 57, 72, 74, 96, 98, 105, 109, 114, 143, 161, 167, 177, 193, 217, 219, 228, 241, 353, 491, 550, 736
- Daniłowicz Piotr, pstol. kor. 54, 59
- Daniłowiczowa Zofia, podskarbina kor. 284, 286, 299, 353, 365, 369, 376
- Daniłowiczowie 736
- Dąbiński 203
- Dąbrowski 206
- Dąbska 373
- Dąbski 205
- Dąbski Stanisław 235
- Dąbski Stefan 235
- Dederkał 202
- Dederkało Aleksander 299
- Dembiński Jan 238
- Dembiński Marcin 238
- Dembowski Jan 296
- Denhoff Kacper, klan sieradzki 84, 105, 127
- Denhoff Ernest 55
- Denhoff Gerhard, wda pomorski 273
- Denhoff Henryk 444
- Dębicki Marcin, chor. sand. 404, 437, 464, 471, 474, 491, 542, 582, 704, 724
- Dębowski 234
- Dłuski Jerzy 295
- Dłuski Krzysztof 238, 295
- Dłużewski 371, 378
- Dłużewski Krzysztof 232, 289
- Dobek Jan 239
- Dobek Marcin 232
- Dobek Stanisław 238
- Dobek Stefan 239
- Dobrogost Gabriel 692
- Domagalicz 252
- Domański 205
- Domański Maciej 239
- Domaracki 337
- Domaracki Paweł 232
- Domaszewscy 80
- Domaszewska Zofia z Grabiów, kasztelanowa lub. 582
- Domaszewski Jan 234; wojski łuk. 566
- Domaszewski Krzysztof 237
- Domaszewski Wawrzyniec 228, 232, 249, 370
- Domaszewski Władysław 234
- Domaszewski Widlica Jakub 196, 233; chor. łuk. 278, 281, 351, 363, 384, 386, 390, 433, 436, 438
- Domaszewski Widlica Kazimierz, sta łuk. 596, 612, 656, 658, 667, 717, 718, 727, 728, 731, 739
- Domaszewski Widlica Stanisław, psęd. łuk. 157, 183, 185, 191, 198, 206, 207, 216, 23; sęd. z. łuk. 267, 274, 275, 278, 281, 285, 310, 311, 314, 331, 332, 334, 342, 384, 386, 387, 392, 408, 418, 423, 436, 453; sta łuk. 457, 470, 480, 487, 495, 497, 499, 501, 506, 507, 509, 511, 514, 517, 528, 531, 534, 545, 559, 562; klan lub. 566, 570, 571, 572, 582, 585, 649, 664, 683, 695
- Domaszowski zob. Domaszewski
- Dorpowski 205
- Draimski 234
- Drewnowski Jan 232, 290, 370
- Drewnowski Tomasz 290
- Drohiczyński Jan 231, 287
- Drohojowscy 372
- Drohojowski Andrzej, cz. Przemyski 572
- Drohojowski Krzysztof 608, 610, 612, 648, 653; stolnik lub. 667, 674, 677, 718, 734
- Drohojowski Samuel Krzysztof, sta niedzielski 706
- Drużykowski Florian, proboszcz bochtnicki 544
- Drzewiccy 202, 204, 205, 228, 248, 374
- Drzewicka Adamowa 300
- Drzewicki Adam 230, 231, 235, 283, 294, 295, 299, 364, 374, 380-382, 384, 418, 419, 423, 433, 442-445; psęd. lub. 493, 500, 533, 536, 589, 592, 651, 658, 668, 675, 680, 689, 696, 714, 718, 728, 734, 738
- Drzewicki Adam Krzysztof, psęd. lub.
- Drzewicki Andrzej 233
- Drzewicki Franciszek 366
- Drzewicki Jędrzej 299
- Drzewicki Jan 300
- Drzewicki Ludwik 235, 294
- Drzewicki Stanisław 339
- Drzewicki Stanisław, stolnik lub. 504, 510, 512, 514, 545, 560, 565, 594, 597, 598, 622
- Drzewicki Tomasz 299, 364, 374-376, 378, 405
- Drzewicki Stanisław 294
- Drzewiecki zob. Drzewicki
- Drzymiski Tomasz 291
- Dubas-Urwanowicz Ewa* 23, 24, 741

Dunin Jan 232, 235, 296, 617
 Duple, major 707
 During Henryk 661
 Działyński Kasper, bp chełmiński 100
 Dzierżek 205
 Dzierżek Jan, sęd. z. lub. 32, 36, 47, 52, 54,
 71, 72, 81, 82, 499
 Dzierżek Krzysztof 116, 135, 465
 Dzierżek Łukasz 554
 Dzierżek Prandota, sęd. gr. lub. 48, 52, 116,
 135; pwda lub. 231
 Dzierżek Remigian Prandota 465, 554
 Dzierżkowie 71, 156
 Dziejwski 234
 Dziejwski Maciej 385, 386
 Dziejwski Marcin, kom. z. łuk. 258, 260,
 301, 313, 329, 330, 385, 386, 403, 445, 494,
 501, 532
 Eksperek 101
 Fałęcki Krzysztof, dr medycyny 68
 Fantoni, książdz 222
 Ferdynand II Habsburg, cesarz 75
 Ferdynand IV Habsburg, cesarz 84
 Filip Wilhelm Wittelsbach, elektor reński
 87, 132, 146
 Firlej Andrzej 621
 Firlej Andrzej, kasztelan lub. 526, 617, 664,
 738
 Firlej Andrzej, klan bełski 218, 228; wda
 sand. 243
 Firlej Andrzej, wojewodzie sand. 252, 262,
 267, 287, 367, 369, 372
 Firlej Andrzej, rotm. król. 54, 57, 73, 81, 82;
 klan lub. 453, 461, 464, 474, 476, 479, 491,
 493, 497, 502, 505, 506, 509, 526, 539, 544
 Firlej Andrzej, sta kazimierski 80
 Firlej Henryk, abp gnieźnieński 111
 Firlej Jan, kasztelan lub. 526, 572, 608, 621,
 658, 664, 665, 667, 673, 686, 689, 696, 700,
 718, 724, 725, 729, 734
 Firlej Joanna 286
 Firlej Konstancja 286
 Firlej Maria z Mohylów 80
 Firlej Mikołaj Andrzej, rotm. 287, 367
 Firlej Mikołaj, starościc lub. 617, 673, 688,
 694, 700, 703, 708, 712, 717, 723, 726-728,
 Firlej Mikołaj, wda sand., sta lub. 26, 27, 29,
 36, 39, 50, 54, 57, 59, 80
 Firlej Piotr, klan kamieniecki 286
 Firlej Stanisław 80, 117, 119, 140, 141, 158,
 159, 166, 167, 170, 175; pkom. lub. 183,
 189, 191, 195, 196, 199, 210, 211, 215, 230,
 241, 249, 257, 258, 260, 262; klan lub. 9,
 277, 279, 281, 282, 285, 286, 299, 300, 330,
 360, 363, 368, 372, 389, 401, 526
 Firlej Urszula 286
 Firlej Zbigniew, sta lub. 72, 73, 97, 101, 103,
 104, 114, 119, 140, 143, 159, 171, 175, 186,
 189, 191, 195, 198, 199, 200, 201, 206-208,
 230, 247, 252, 287, 308
 Firlej Broniewski Remigian 235, 294, 368
 Firlejowie 247, 377, 583, 617, 723
 Flores Jan Izydor, proboszcz kazimierski 180
 Forbes 80
 Fryderyk III Oldenburg, król Danii 458, 480
 Fryderyk Wilhelm I Hohenzollern, kurfirst,
 książę pruski 105, 177, 458, 460, 462, 517,
 527, 575, 616, 623, 660, 671, 721, 735
 Gadowski 205
 Galiński 234
 Gałęzowski 673
 Gałęzowski Florian 610, 711
 Gałęzowski Jakub 232, 292
 Gałęzowski Jan 625, 649, 653, 680, 681, 706,
 738
 Gałęzowski Łukasz 297, 375
 Gałęzowski Remigian 238, 296
 Gałęzowski Walerian 651, 684, 688, 708, 712,
 728
 Gałęzowski Wawrzyniec 296
 Ganda, kozak 244
 Garigała, płk. mołdawski 68
 Garwascy 67, 78, 95
 Garwaski Piotr 67
 Gąsiński 59
 Gąsiorowski Antoni 19
 Gdeszyński 225
 Gembarzowski Adam 235
 Gembicki Andrzej, bp łucki 358
 Gembicki Jan, sekr. król. 159
 Gembicki Piotr, kanc. kor., bp przemyski 84;
 krakowski 264, 302
 Giebułtowski 621, 673
 Giedziński Jerzy, bp sufragan lwowski 582
 Gierowski Józef Andrzej 5
 Gisse Mikołaj Konstanty 274
 Giszewski Mikołaj 237, 292
 Glinka 236

Głażowski Zbigniew 289
 Głembocki Aleksander 235
 Głembocki Franciszek 235
 Głębocki Aleksander, archidiakon
 gnieźnieński 357
 Głodowski Andrzej 233
 Głodowski Jędrzej 289
 Głuska Kasprowa 238, 296
 Głuski 203, 204
 Głuski Adam
 Głuski Gabriel 238, 299
 Głuski Jan 236, 372, 379
 Głuski Jerzy 236, 377
 Głuski Mikołaj 236
 Głuski Remigian 236, 293
 Głuski Samuel 236, 293
 Głuski Stanisław 236, 237
 Głuski Tobiasz 236
 Głuski Walerian 233
 Głuski Zachariasz 237
 Głuszyński Dunin Bernat, pstol.
 nowogrodzki 445, 609, 625, 680, 687,
 716, 717, 734
Gmiterek Henryk 5, 19, 23, 24, 61, 67
 Gniewosz Andrzej, low. kor. 26-28, 32, 80,
 83, 96, 97, 112, 114, 116, 117, 375
 Gniewosz Jan, chor. lub. 198, 207, 231, 363
 Gniewosz Mikołaj, chor. lub. 52, 69, 71; sta
 radomski 371
 Godowski Adam 296
 Godowski Jan 236
 Godzienkowski Błażej 300
 Godziszewski 232
 Goiszewski Bernard 360, 407
 Goiszewski Marcin 391, 421
 Gojska Ewa 237
 Gojski 234
 Gojski Andrzej 389
 Gojski Bernard 237
 Gojski Wojciech 295
 Golanowski Walenty 238
 Golecki, żołnierz 491
 Golecki Stanisław 239
 Gołaski Wojciech 385, 387
 Gołembowski 205
 Gołębiowski 251
 Gołyński 207
 Goraj Adam 239
 Gorajski Zbigniew 27, 28, 30, 32, 36, 39, 50,
 54, 60, 69, 72, 73, 83, 97, 103, 104; klan
 chełm. 117, 118, 137, 140, 142, 167, 169,
 190, 228, 235, 257, 260, 262, 271, 306; klan
 kijowski 362, 366
 Gorajski Józef 375
 Goryszewski Bernard 381
 Gorzkowska Jadwiga 53
 Gorzkowski Piotr 53
 Gorzkowski Władysław 53
 Gosiewska Magdalena z Konopackich 580
 Gosiewski Korwin Wincenty Aleksander,
 het. pol. lit. 459, 480, 579, 586
 Gostkowski Wojciech 234, 289
 Gowarzewski Jerzy, archidiakon śremski
 357
 Goyski Jan 385, 386
 Goździecki 205
 Goździowski Wojciech, famulus 274
 Górski Aleksander 238, 322, 330, 366
 Górski Andrzej 380
 Górski Jan 236, 292
 Górski Jarosz 370
 Górski Jędrzej 374
 Górski Kasper 237, 297, 298
 Górski Mikołaj 237, 300, 501; pis. gr. krasn.
 685
 Górski Piotr 238
 Górski Remigian 297
 Górski Stanisław 238, 298
 Górski Stefan Łuba 239
 Górski Władysław 373
 Górski Wojciech 237
 Grabia Adam 595, 621, 626
 Grabia Andrzej 734
 Grabia Daniel 234
 Grabia Mikołaj 68, 80, 111, 135, 225, 237,
 257; sąd. gr. lub. 287, 312, 332, 362, 370,
 390, 407, 419, 455, 501, 558, 563, 568, 570,
 586, 595, 626, 652, 682
 Grabianka 549
 Grabina Krystyna z Kazanowskich, wdowa
 584, 586, 595, 610
Grabowski Ambroży 24, 59, 626
 Grabski 202
 Grek Andrzej 59
 Grocholski Jan 372
 Grocholski Marcin 238, 288
 Grocholski Mikołaj 238
 Grochowicki Świętosław 233, 293, 374
 Grochowski Achacy, bp przemyski 165
 Grochowski Adam 710, 728

- Grochowski Jan 239
 Grochowski Jerzy, wojski Samborski 438
 Grochowski Paweł 80
 Grodecki 204
 Grodecki Wojciech 238
 Grodzicka 238
 Grodzicki Andrzej, pis. z. łuk. 743
 Grodzicki Krzysztof, gen. artylerii kor. 411
 Grodzicki Paweł, gen. Artylerii 127, 150, 161, 193
 Groth Piotr 238
 Groth Wojciech 238, 298
 Grudziński Andrzej Karol, wda kaliski 522; wda poznański 641
 Gruszecka Zofia 296
 Gruszecki 202, 203, 205
 Gruszecki Adam 238, 373
 Gruszecki Aleksander 114
 Gruszecki Jakub 235, 295
 Gruszecki Jan 235
 Gruszecki Jan, poborca 25, 27, 31, 39, 115,
 Gruszecki Paweł 237, 238
 Gruszecki Piotr 232, 292
 Gruszecki Stanisław 39, 52, 296
 Grużewski 205
 Grzegorzewski Jędrzej 290
 Grzybowski Stefan Dobrogost, klan lub. 27
 Grzymułtowski Krzysztof, klan poznański
 Grzymułtowski Krzysztof, pkom. kaliski 408; klan poznański 637, 639, 640, 648, 650
 Gucy Michał 296
 Gucy Mikołaj 236
 Guyski 207
- Hański Jan 234, 369
 Hański Paweł, kom. z. lub. 276, 284, 285, 287, 301, 306, 312, 332, 347, 422, 436, 470, 473, 477, 497, 498, 500, 502, 507, 511, 531, 535, 536, 538, 542-544, 556, 568; vicesgerent gr. lub. 688
 Hański Stanisław, pis. gr. radomski 433
 Hermanowski Jan 299
 Herpin Klaudiusz 274
 Hodobak 207
 Horanski 338
 Houwaldt Krzysztof, generał 244
 Hulewicz Jan, pstol. wołyński 664, 671
 Hulewicz Symeon, władca przemyski 156
 Hulewicz Wacław, pkom. łucki 664
 Humieniecki 203
- Iwanowski 207
 Izdebski 202, 234
 Izdebski Aleksander, kom. gr. łuk. 625
 Izdebski Szczęsny, kom. gr. lub. 54, 115
 Iżycka Dobrogostowa 235
 Iżycka Konstancja Anna z Dobromirskich 487
 Iżycki 205
 Iżycki Andrzej 291
 Iżycki Daniel, sekr. król. 32, 39, 69, 80, 82; sęd. z. lub. 83, 97, 103, 104, 114, 117, 120, 137, 139, 140, 142, 143, 159, 166, 167, 169, 171, 172, 174, 181, 191, 195, 198, 199, 210, 231, 235, 240, 257, 258, 262, 266, 278, 285, 286, 302, 311, 314, 348, 351, 355, 362, 368, 382, 418, 436, 438, 487, 499, 528, 569, 652, 665
 Iżycki Dobrogost 296, 368
 Iżycki Gabriel 289
 Iżycki Jan, poborca 30, 31, 37, 39, 49, 50, 54, 58; miecz. lub. 71, 79, 81, 89, 96, 102, 115-118, 136, 142, 166, 187, 231, 256, 259, 260, 287, 291, 294, 331, 332, 353, 368, 377, 543, 544
 Iżycki Łukasz 294
 Iżycki Marcin 234, 289
 Iżycki Stanisław 368
 Iżycki Zygmunt 294, 578, 617, 701
- Jabłecki 232
 Jabłonowski Stanisław Jan, strażnik wojskowy 515; wda ruski 619, 675
 Jabłoński Paweł 234, 239
 Jacimirscy 47, 95
 Jaczewski Jan, rotm. 200
 Jakub I Stuart, król Anglii 272
 Jan Kazimierz Waza, król Polski 86, 287, 344, 346, 441, 442, 457, 508, 513, 611, 657, 667, 685, 686, 690, 691, 696, 716
 Jan Olbracht Waza, królewicz, bp krak. 107
 Janiszewski Sebastian 293
 Janiszowski Andrzej 238, 298
 Janiszowski Krzysztof 239
 Janiszowski Stanisław 238
 Jaraczewski Władysław, sekr. król. 455, 472
 Jarocki 233, 337
 Jarontowski Bartosz 232
 Jaroszowski Krzysztof 232
 Jasiński 203, 207, 234, 738
 Jasiński Jan 339
 Jasiński Marcjjan 657
 Jasiński Szczęsny 300
 Jasiński Walenty 234

- Jaskólski Mariusz Stanisław 481
 Jastrzębski 234, 446
 Jastrzębski Andrzej 385, 387
 Jastrzębski Jakub 226
 Jastrzębski Wojciech 385, 387
 Jaszewski 201, 234
 Jaszewski Jan 114
 Jaszewski Piotr Suzin 385, 387
 Jaszowska 371
 Jaszowski Andrzej 290
 Jaszowski Jan 234, 503, 693
 Jaszowski Jędrzej 234
 Jaszowski Mikołaj 234
 Jaślikowski 202, 234
 Jaślikowski Jan 290, 373
 Jedlecki, pis. kancelarii król. 527
 Jełowicki Mikołaj 288
 Jerzy Wilhelm Hohenzollern, kurfirst
 brandenburski 85
 Jezierska, wdowa 233
 Jezierski 206
 Jezierski Aleksander 233
 Jezierski Andrzej 385, 386
 Jezierski Andrzej Gołąbek 385, 386
 Jezierski Erazm 293, 380
 Jezierski Jan 234
 Jezierski Jan Zygmunt Gołąbek, pis. z. łuk.
 36, 47
 Jezierski Jędrzej 236, 295
 Jezierski Krzysztof 111
 Jezierski Piotr 233
 Jezierski Samuel 236, 289
 Jezierski Wojciech Gołąbek 331, 354
 Jeżewski Stefan 292
 Jeżowski 202, 237
 Jędrzejowski Aleksander 273
 Jędrzejowski Remigian, łow. lub. 186
 Jędrzejowski zob. też Andrzejowski
 Jordan 725
 Judycki Mikołaj Władysław, gen. artylerii
 lit. 411
 Jurkowski Stanisław, rektor Uniwersytetu
 Krakowskiego 647
 Juryca, żołnierz 462
Jusupović Monika 5

Kaczorowski 206
 Kalinowski Marcin, wda czernihowski, het.
 pol. kor. 270, 303, 304, 311,
 Kalinowski Samuel Jerzy, oboźny kor. 465, 521

 Kaliński Jan 236
 Kaliński Maciej 236
 Kałga-sułtan Krym Gerej 690
 Kamieniecki Aleksander 236
Kamieński Andrzej 5, 1923
 Kamieński Jan 257, 332, 362
 Kamieński Krzysztof 236
 Kamiński Jan 238, 374
 Kanimir Jan, wojski parczewski 743
 Kaniński Jakub 368
 Kaniński Stanisław 289
 Kaniowski Wojciech 240
 Kański Adam 235, 294
 Kański Andrzej, kom. z. lub. 176
 Kański Krzysztof 234, 291
 Kański Stanisław 291
 Kapliński 205
 Karol Ferdynand Waza, bp płocki 101, 220,
 243, 393, 425, 430
 Karol Gustaw Waza, król Szwecji 435
 Karol II Stuart, król Anglii 272
 Karpiova, wdowa 156
 Karski 234
 Kasprowicz Jan, pokojowy król. 69
 Kaszowski Piotr 741, 744
 Kawecka Konstancja z Dobromirskich
 Kawecka, chorążyna nowogrodzka 487, 528
 Kawecki Szymon, chor. nowogrodzki,
 oboźny kor. 451, 487, 561, 626, 665
 Kazanowski Adam, marsz. ndw, kor. 155
 Kazanowski Aleksander Dominik, pis.
 polny kor. 143
 Kazanowski Bartłomiej, pstol łuk. 738
 Kazanowski Bartłomiej (Bartosz), sta łuk.
 29, 32, 39, 52, 57
 Kazanowski Bartosz, starościc łuk. 517
 Kazanowski Jan 743
 Kazanowski Jan Bartłomiej, sta łuk. 171,
 186, 197, 206, 233, 241, 249, 265, 279, 280,
 281, 351, 364, 443,
 Kazanowski Jan Dominik, dworz. król. 54;
 sta łuk. 120, 139
 Kazimierscy 340, 462
 Kazimierski Andrzej 230
 Kazimierski Jan 232, 295
 Kazimierski Tomasz, dworz. król. 26, 28,
 36, 59, 60, 68, 73, 80, 95, 97, 111, 119, 120,
 135, 140, 141, 142, 156, 167, 282, 285, 296,
 310, 401, 430, 465, 491, 583, 621
 Kazimierski Wojciech 293, 378

- Kazimirski zob. Kazimierski
 Kaznowski 206
 Kaznowski Aleksander
 Kaznowski Jakub 239
 Kaznowski Jan 238
 Kaznowski Kasper 239
 Kaznowski Krzysztof 239
 Kaznowski Mikołaj 239
 Kaznowski Piotr 291
 Kaznowski Stefan 233
 Kaznowski Wojciech 239
 Kaznowski Zygmunt 238
 Keckerman Andrzej, mieszc. Gdański
 139-141, 168
 Kettler Jakub, książę kurlandzki 84, 177
Kętrzyński Wojciech 15
 Kielczewscy 371, 378
 Kielczewska 237
 Kielczewski Florian 231
 Kielczewski Jakub 291
 Kielczewski Marcin 239
 Kielczewski Mikołaj 232, 293, 367
 Kielczewski Remigian, skar. i psta lub. 97,
 103, 104, 113, 117, 118, 136-140, 142, 156,
 157, 167-169, 174; psęd. i psta lub. 184,
 187, 188, 190, 195, 199, 201, 207-209, 213,
 215, 224, 226, 228, 230, 231, 257, 258, 262,
 286, 360, 371
 Kielczewski Remigian Skarbak 611, 623-626,
 678, 683, 684; miecz. lub. 703, 712, 726, 738
 Kielczewski Stanisław Skarbak 287, 625,
 675; cz lub. 687, 691, 694, 711, 726
 Kielczewski Tomasz 457
 Kielczowski zob. Kielczewski
 Kierdej Jan Kazimierz 554
 Kiińska Florianowa 293
 Kijański 202
 Kijeński Andrzej 235
 Kimski 205
 Kiszka Janusz, het. polny lit. 160
 Kiszka Mikołaj, psk. lit. 105
 Kiśnecki 234
 Klemens IX, papież 736
 Kliza Stanisław 239
 Klonowski Gabriel 297
Kluczycki Franciszek 24, 691
Kłaczewski Witold 11, 23, 24
 Kłembowski 234, 500
 Kłembowski Hieronim 663
 Kłembowski Jerzy 385
 Kłembowski Wiktoryn 507, 512
 Kłębowski zob. Kłembowski
 Kłoczowski 204
 Kłodnicka Katarzyna 373
 Kłodnicka Wojciechowa 373
 Kłodnicki Adam 233, 373
 Kłodnicki Jan 233
 Kłodnicki Kazimierz 239
 Kłodnicki Piotr 293, 373
 Kłodnicki Szymon 233, 296
 Kłokocki 368
 Kłokocki Stanisław 298
 Kłopotowski 205, 370
 Kłopotowski Hieronim 205
 Kmita Jan 290
 Kobylański Aleksander, reg. gr.
 krasnostawski 617
 Kobyleński 479
 Kobylski Jan 294, 376
 Kochanowska Barbara 290
 Kochanowski 206, 207, 234
 Kochanowski Jan, rotm. 30, 38,
 Kochanowski Piotr, chor. ziem pruskich 540
 Kochowicz, pis. regimentowy 592
 Kochowski 234
Kołodziej Robert 5, 19, 23
 Kołodzki Stefan 292
 Komornicki Piotr 294
 Komorowska, podseńkowa beńska 370
 Komorowski Krzysztof, sta oświęcimski 180
 Komorowski Stefan 296
 Konarski 237
 Koniecpolska Joanna Barbara z Zamoyskich
 619
 Koniecpolski Aleksander, chor. kor. 165,
 242; wda sand. 449, 453, 619
 Koniecpolski Stanisław, klan krak., het. w.
 kor. 29, 31, 33, 51, 55, 137, 143, 377
 Koniecpolski Stanisław, wojewodzie sand.
 520, 619, 631, 649, 722
 Konopnica Aleksander 252
 Konstancja z Habsburgów, królowa 76, 162
 Kopeć Aleksander, klan brzeski litewski
 236, 297
 Kormański 1
 Koryciński Stefan, kanc. kor. 427, 440
 Korycki 205
 Korzaniecki 202
 Korzeniowski 206
 Korzeniowski Jakub 297

- Korzeniowski Jan 473
 Korzeniowski Jędrzej 237
 Korzeniowski Sebastian 239
 Korzeniowski Stanisław 240, 292, 369, 374
 Kos Adam, archidiakon warszawski 357
 Kosiński Wacław, pis. z. łuk. 465
 Kosiorowicz Piotr 300
 Kosowska 377
 Kosowski 203
 Kossow Sylwester, prawosławny
 metropolita kijowski 246
 Kosten 80
 Kostro Krzysztof, pis. gr. włodzimierski 685
 Koszewski Franciszek 232
 Kościński Bartosz Jaszko 298
 Kościński Krzysztof Bazanek 299
 Kościński Stanisław, pwa da lub. 299, 370, 374,
 422, 457; miecz. i pis. gr. lub. 476, 479, 501,
 504, 505, 508, 510, 512, 545, 561, 563
 Kościński Wawrzyniec 371
 Kościński Wojciech 298
 Kotarbski 203, 204
 Kotarbski Mikołaj, poborca 26, 27, 50, 235, 295
 Kotarbski Stanisław 295
 Kozarzewski 59
 Kozarzewski Aleksander 238
 Kozarzewski Bronisław 238, 289
 Kozarzewski Jan 238, 289
 Koziarski 204
 Koziański Stanisław 239
 Kozłowski Piotr 233, 289
 Kozłowski Stanisław 438
 Koźmianowa Krzysztofowa, wdowa 239, 291
 Koźmianowa z Łychowa 239
 Koźmiński 206
 Koźmiński Andrzej Herdzik 236
 Koźmiński Bartosz Groth 239
 Koźmiński Bartosz Jaszek 236
 Koźmiński Jakub Jaszek 239
 Koźmiński Jan Tych 236
 Koźmiński Krzysztof 465
 Koźmiński Maksymilian 236
 Koźmiński Paweł 444
 Koźmiński Stanisław 287
 Koźmiński Stanisław Jaszek 239
 Koźmiński Stanisław Ziętek 239
 Koźmiński Wojciech 236
 Koźmiński Wojciech Zarzeczny 236
 Krajowska, wdowa 234, 298,
 Krajowski Jan 371
Krakowiak Paweł 23
 Krasicki Konstanty 438
 Krasicki Mikołaj, bp sufragan łucki 236
 Krasieński Jan Kazimierz, psk. kor. 507, 511,
 540, 547, 575, 583, 591, 614, 621, 652, 660,
 669, 687, 698, 700, 739
 Krasowski 207
 Krasowski Jakub, kom. z. łuk. 313, 385, 386
 Krasuski Marcin 239
 Krogulecki 203
 Krosnowski 203
 Krosnowski Olbracht, stol. podolski 438
 Krupecki Aleksander, władysław przemyski 155
 Kruszczewski 237
 Kruszczowski Abraham 295
 Kruszczowski Walenty 297
 Kruszewski Abraham 236
 Kruszowski 204
 Kruszyński Jerzy 696, 707
 Kryńska Zofia 732
 Kryński Jan 732
 Krzeczkowski Jan 385, 386
 Krzeska Barbara 236, 295
 Krzewski 726
 Krzewski Andrzej 239
 Krzewski Erazm 239
 Krzewski Łukasz 239
 Krzymuski, proboszcz ostrowski 528
 Krzywiecki 205
 Krzywiecki Remigian 233, 292
 Krzysiak Jakub 239
 Krzywiecki Remigian 293
 Kulikowski Jan 716
Kupisz Dariusz 17, 19, 23, 201
 Kurek Stanisław 239
 Kuropatnicki 427
 Kurowski 206
 Kurowski Jędrzej 237
Kus Józef 231
 Kuszowski Stanisław 292
Kutrzeba Stanisław 12
 Lanckoroński 554
 Lanckorońska Jadwiga, kasztelanka
 radomska 369
 Lanckoroński Jan Bąk, pstol. halicki 68, 80
 Lanckoroński Pakosław 437
 Lanckoroński Stanisław, het. w. kor., klan
 halicki 34, 220; wda braclawski 271, 303;
 wda ruski 340, 375, 400, 413, 440

Laskowski Stanisław, inst. kor. 86, 107, 126
 Lasota Andrzej, łow. lub. 743
 Ledlublowska Danielowa 46
 Lenartowski 206
 Lenczewski Aleksander 622
 Lenczowska Gabrielowa 232
 Leopold I Habsburg, cesarz 458, 484, 518
Lepszy Kazimierz 16
 Lesiecki 204, 205
 Lesiecki Adam 294, 376
 Lesiecki Łukasz 235, 376
 Lesiecki Marcin 371
 Lesiecki Marcjan 233, 288
 Lesiecki Stanisław, pwda chełm., kom. gran.
 lub. 314, 319, 349, 362-364, 366, 375, 377,
 380, 382, 390, 416, 418, 419, 420, 430
 Lesiecki Zygmunt 156
 Leszczyński Andrzej, bp kamieniecki,
 pkanc. kor. 159; bp chełmiński, kanc.
 kor. 200, 302, 393, 423; prymas 425, 443
 Leszczyński Bogusław, psk. kor. 261, 270,
 278, 307, 419; pkanc. kor. 482, 515, 550
 Leszczyński Jan, pkanc. kor. 637; kanc. kor.
 704
 Leszczyński Rafał 55
 Leszczyński Samuel. sta łucki 602
 Leszczyński Wacław, bp warmiński 385,
 375; prymas 547, 572
 Leszczyński Władysław, pkom. brzeski 310,
 340
 Leśniowski Jan 235
 Leśniowski Prokop 369
 Lewicki Wojciech, rajca lub. 300
 Leydl 661
 Leżeński Marcin, sęd. z. łuk. 743
 Leżeński Tomasz, bp chełm. 638, 640
 Leżyński Konstanty 712
 Łędzki 204, 235
 Łędzki Jędrzej 372
 Łędzki Łukasz 372
 Łędzki Mikołaj, wojski lub. 744
 Libicki Jan, sekr. król. 233, 293, 374
 Ligęza 203
 Linowski Jan 293
 Linowski Krzysztof 372
 Linowski Zygmunt 237, 293
 Lipska 234
 Lipski Stanisław 239
 Lipski Wojciech 299
 Lisiecki Andrzej, inst. kor. 70
Lityński Adam 9, 23
 Lubieniecka 238
 Lubieniecki 375
 Lubieniecki Hieronim 114
 Lubieniecki Jarosz 237, 289, 376
 Lubieniecki Krzysztof Sowa 297
 Lubieniecki Mikołaj 54, 113, 215, 228, 230,
 285, 296, 302, 370
 Lubieniecki Paweł 26-28,
 Lubieniecki Stanisław 743
 Lubomirska Barbara z Tarłów 592, 593, 645
 Lubomirski Aleksander Michał, koniuszy
 kor. 627
 Lubomirski Jerzy Dominik 592
 Lubomirski Jerzy Sebastian, marsz. w. kor.
 9, 440, 443, 446, 451, 459, 474, 480, 515,
 550, 572, 573, 590, 592, 593, 596, 598,
 601, 603, 605, 607, 612, 613, 626, 629, 631,
 648-650, 677
 Lubowiecki Władysław, sęd. z. krakowski
 481, 522
 Ludowicz Jan 237
 Ludwika Maria Gonzaga, królowa 162, 425,
 464, 704
 Lyszkiewicz Jan, dr medycyny 290

 Łada Michał 225
 Łada, sęd. wojskowy 248, 338
 Łaski 207
 Łaski Jakub 234
 Łaski Jan 234, 280
 Łaski Jan, vicesgerent gr. łuk.
 Łaski Przemysław 234
 Łaszcz Samuel, strażnik w. kor. 163
 Łaszczowski 234
 Łąciszewski Mikołaj, klan sochaczewski 200
 Ławicki Michał 235
 Łepicki 47
 Łepkowska 290
 Łepkowski Marcjan 234
Łopatecki Karol 5, 23
Łosowski Janusz 14
 Łotkowski 237
 Łubczowski 204
 Łubieński Maciej, prymas 160, 189, 191, 195,
 200, 211, 215, 263
 Łubieński Stanisław, bp płocki 107
 Łubkowska Jadwiga 294
 Łubkowski Adam 298
 Łubkowski Andrzej 238

Łubkowski Burza 237
 Łubkowski Jakub 237
 Łubkowski Jan 294
 Łubkowski Jan Burza 237
 Łubkowski Jędrzej 237
 Łubkowski Kasper 237
 Łubkowski Krzysztof 237
 Łubkowski Krzysztof Samson 298
 Łubkowski Marcin 237, 239
 Łubkowski Stanisław 239, 296
 Łubkowski Stanisław Siegniew 237
 Łubkowski Stefan Samson 237
 Łubkowski Szymon 237
 Łubkowski Walerian 237
 Ługowski Aleksander 558
 Ługowski Gabriel 239
 Ługowski Jan 239
 Ługowski Mikołaj 232
 Ługowski Stanisław 232
 Ługowski Wawrzyniec 236
 Łupiński 101
 Łychowski Wojciech 231, 378
 Łysak Zygmunt 297

Machnowski 644
Machowski, pułkownik 644
Maciejowski Bernat, chor. ndw. kor. 744
Maciejowski Mikołaj, wda lub. 741, 744
Madaliński 427
Maj Anzelm 292
Maj Stanisław 292
Malczewski Franciszek 232
Malicki Andrzej 52, 53
Malinowski, kapitan 525
Malinowski Jan Michał, pwda lub. 31, 39, 50, 64, 115, 288, 367, 369
Małachowski 202
Marescotti Galeazzo, nuncjusz 736
Maria Kazimiera d'Arquien 593
Maszkowski Jan 322; vicesgerent gr. lub., burg. lub. 456, 473, 494, 499, 535, 538, 541, 542, 544, 560, 570
Matczyński Krzysztof, kom. z. lub. 54
Matuszewski Jan 233, 289, 379
Matwijów Maciej 23
Mazowiecki, rotm. 580
Mehmed IV Girej, chan krymski 484, 548, 566
Mencel Tadeusz 13, 23
Menrot 337
Męcimierski Jan 238

Męcimierski Walerian 236
Męcimierski Wojciech 236
Męcińscy 377
Męcińska 237
Męciński Mikołaj 294, 297
Miaskowski Adrian 647
Michalski Jerzy 23
Michałowska Marina 289, 368
Michałowska z Kazanowskich Urszula 166
Michałowski Jacek (Hiacynt) 57, 98, 113, 334, 355, 356, 368, 406
Michałowski Jakub, wojski lub. 23, 287, 400, 406, 407
Michowska 376
Michowski Jan 211, 215; dworz. król. 235, 278, 283, 286, 287
Mikułowski Samuel, psta radomski 734
Milanowski 694
Milanowski Jan 299
Milanowski Krzysztof 501, 503; wojski parcz. 534, 542, 556, 559, 563, 564; miecz. lub. 570, 571, 595, 608, 610, 651, 682, 687, 703, 708
Milanowski Szczęsny 232, 293
Milewski Adam 370
Milewski Stanisław 232, 373
Milewski Wojciech 232, 289
Miłocki 235
Mirus Tomasz 307, 372
Młocki 707
Młodecki Grzegorz 296
Młodkowski Szczęsny 232, 288
Młodnicki Paweł 232, 295
Mniszech Jan, sta lwowski 404, 518
Mniszek Mikołaj, sta łuk. 744
Modzelowski Aleksander 236, 293, 299
Mołożlecki Piotr 288
Montelupi 251
Morski 204
Morsztyn Jan Andrzej, psk. kor. 720, 735
Moscibrodzki zob. Mościbrodzki
Mosiński, czeladnik 232
Moszek Berszowicz, faktor 532
Moszkowski 427
Moszyńska Marcinowa 237
Moszyński 204
Moszyński Adam 236, 288, 298
Moszyński Jakub 113, 236, 294
Moszyński Jan 374
Moszyński Marcin 236, 298

- Moszyński Mikołaj 238, 367
 Moszyński Paweł 686
 Moszyński Tobiasz 238, 293
 Mościbrodzki Adam 733
 Mościbrodzki Benedykt 732, 733
 Mościbrodzki Maciej 733
 Mościbrodzki Melchior 732
 Mościbrodzki Paweł 732
 Mościbrodzki Stanisław 731-733
 Mościbrodzki Stanisław Gabrielik 732
 Mościbrodzki Tomasz 732, 733
 Mościbrodzki Wojciech 731-733
 Mościcki 207, 234, 341
 Mościcki młodszy 234
 Mozgawa Jachim 53
 Mozgawa Jan 53
 Mrochowski Stanisław 238
 Mroczek Jakub 239
 Mroczkowski 202
 Murad IV Osman, sułtan 28, 29, 34, 56, 98
 Myszkowska Anna 369
 Myszkowski 238
 Myszkowski Andrzej 215
 Myszkowski Jan 174, 295, 375
 Myszkowski Władysław, wda sand. 399
 Myśliszewska Gabrielowa 232, 295
 Myśliszewski Jacek 232, 236, 294, 297
- Nagielski Miroslaw* 5, 23
 Nastacki Sebastian, pokojowiec król. 97
 Nidecki 204
 Nieborski 523
 Nieczesacki Bartłomiej 311
 Niedziałkowski Marcin 233
 Nielubowicz-Tukalski Józef, metropolita kijowski 579, 725
 Niemierzyc Jerzy, pkom. kijowski
 Niemierzyc zob Niemirycz
 Niemirycz Jerzy, pkom. kijowski 155, 166, 520
 Niemirycz Stefan 438
 Niewęglowski Andrzej, burg. łuk. 655, 680, 708, 712, 728
 Niewęglowski Michał 239
 Niewęglowski Sebastian 341
 Niezabitowski 59, 203
 Niezabitowski Adam 237
 Niezabitowski Aleksander 238 240
 Niezabitowski Aleksander Ludwik 258; stol. braclawski 438, 470, 551, 593; klan sądecki 661, 676, 706, 711, 726, 734, 738, 740
 Niezabitowski Daniel 237
 Niezabitowski Jan Dziadek 236
 Niezabitowski Erazm 240
 Niezabitowski Jerzy 236
 Niezabitowski Kasper 236
 Niezabitowski Krzysztof 236
 Niezabitowski Marcin 299
 Niezabitowski Samuel 236, 289
 Niezabitowski Seweryn 239, 296
 Niezabitowski Stanisław 236
 Niezabitowski Szczęsny 237
 Niezabitowski Szymon 288, 298
 Noskowska Katarzyna 290
 Noskowski Adam, pkom. lub. 183
 Noskowski Adam, sta dobrzyński 417
 Nosowski 205, 378
 Nosowski Andrzej 238
 Nosowski Jan 291
 Nosowski Mikołaj 238, 292, 378, 443
 Nosowski Stanisław 233
 Nosowski Zygmunt 238, 378
- Oborski Jan, klan warszawski 731
 Obuchowicz Filip Kazimierz, marsz. sejmu 227; wda smoleński 428
Ochmann Stefania 24, 334
 Okniński Seweryn 385
 Okniński Walerian 496
 Okniński Wojciech 385, 386; pwda i kom. z. łuk. 390, 419, 445, 470, 471, 477, 494, 531, 535, 541, 556, 657, 666, 667, 679, 680, 689, 707, 708, 728, 738, 740
 Olbięcki Łukasz 232, 297
 Oleśnicki Jan, pkom. sand.
 Oleśnicki Marcin Łukasz, stolnik drohicki
 Oleśnicki Stanisław, sta radziejowski
 Olewnicki
 Olęcki, Olencki zob. Olędzki
 Olędzki 233, 234
 Olędzki Andrzej, psęd. łuk. 281, 332, 351, 384, 386, 407, 418, 430; sęd. z. łuk. 445, 493, 495, 500, 503, 563, 566, 726, 729, 734, 738
 Olędzki Wojciech, sęd. z. łuk. 101, 139
 Olszewscy 492
 Olszewski 234
 Olszewski, kanonik warmiński 291
 Olszowski Andrzej, archidiacon kaliski 357
 Olszowski Stanisław 291
 Opacki Władysław, sekr. król. 543

- Opalińska z Czarnkowskich Teresa
Konstancja 235, 371
Opaliński Edward 6, 23
Oparski 203
Opocki Piotr 97; pwda krakowski 344, 347,
349, 354, 355, 375; cz. lub. 494, 495, 497
Opoczny Mikołaj 239
Orchowski Florian 234; stolnik chełm. 682
Orchowski Jan 235
Orszenty 620
Orzechowski Paweł Bogusław 231, 257, 260,
262, 264, 278, 283, 320, 351, 372, 408, 418,
658, 711, 726
Orzeszko Franciszek, famulus 658, 665
Orzeszko Kazimierz Stanisław, pstol.
mielnicki 738
Orzęcki Stanisław, żołnierz 631
Osiński 237
Osowski 204
Ossoliński Jerzy, psk. nadw. kor. 33, 65; pkanc.
kor. 84; kanc. w. kor. 159, 200, 247, 251, 308
Ossoliński Jerzy, rotm., sta piotrkowski 465
Ossoliński Jerzy Adam, sta lub. 308
Ossoliński Krzysztof, wda sand. 142
Ossowski Andrzej 238
Ostrogski Janusz, klan krakowski 305, 574
Ostrogski-Zasławski Władysław Dominik,
koniuszy kor. 367; wda krakowski 430, 460
Ostrowska, wdowa 293
Ostrowska Elżbieta 372
Ostrowska Marianna 544
Ostrowski 234
Ostrowski Bartosz 236, 295
Ostrowski Daniel 295
Ostrowski Felicjan, kom. gr. stężycki 233, 295
Ostrowski Jakub 298
Ostrowski Jan 236, 296
Ostrowski Krzysztof 298
Ostrowski Maciej 298
Ostrowski Marcin 706
Ostrowski Paweł 235, 296
Ostrowski Stanisław 236, 237, 296, 324, 561
Ostrowski Stefan 296
Ostrowski Wojciech 296-298
Ostrowski Zygmunt 296
Ostrycki Adam, marsz. konfederacji 606,
630, 631, 636
Oszczepalski 203, 234
Oszczepalski Filip 236, 292
Oszczepalski Florian 232
Oszczepalski Mikołaj 232, 290
Ożarowski 204
Ożarowski Jan 376, 378
Ożarowski Seweryn 54, 237, 293
Ożarowski Stanisław 437
Pac Bonifacy, ciwun trocki 613
Pac Krzysztof Zygmunt, kanc. lit. 613, 663, 664
Pac Michał Kazimierz, het. polny lit. 663
Pajewski Piotr 292, 372, 683, 685
Pakosz Stanisław 239
Parniowski Walenty 239
Parul 204
Pasan Jan 568
Paskucki Mikołaj 726
Pastorius Joachim 555
Paszkowski Piotr 385, 386
Pawłowski Wojciech 235, 298
Pełczyzna, wdowa 300, 378
Pelka Krzysztof 233
Peplowski Feliks 657
Perlakowski Adam 5, 23, 24, 201
Pęgowski Andrzej Franciszek, scholastyk
sand. 627
Phertner Melchior 307
Piasecki 527
Piasecki Piotr 370
Piasecki Remigian, kantor przemyski 261,
263, 264, 400
Piczkowski Jędrzej Zbysław 297
Piekarski Adam, chor. rawski 627
Pierściński Zachariasz, proboszcz łuk. 403
Pierzchowski Paweł 584
Pignatelli Antoniu, nuncjusz 523
Pinocci Hieronim, sekr. król. 485
Piorun 237
Piotrowska 367
Piotrowski 233, 621, 738
Piotrowski Felicjan 288
Piotrowski Jan 234, 239, 295, 473, 528, 673
Piotrowski Jan Gołąb 238
Piotrowski Krzysztof 294
Piotrowski Marcin 473
Piotrowski Paweł 236
Piotrowski Szymon 233, 239, 294
Piskorski Michał 289
Piwo Krzysztof 290, 375
Podgórski Adam 24, 97, 104, 114
Podgrocki 202
Podolski Stanisław 734

- Podstolski 238
Polański Andrzej 695
Polikowski Jakub 373
Polikowski Jan 295
Polikowski Jędrzej 294
Polikowski Paweł 239
Polikowski Stefan 373
Politycki 337
Poniatowska, z Mełgwi 232
Poniatowski Andrzej 233, 289, 416, 418, 420, 421, 436, 497, 568
Poniatowski Jakub, pis. gr. lub. 26; psta lub. 30, 32, 38, 39, 48, 50, 54, 57-59, 68, 82, 139
Poniatowski Jan 103, 113; kom. z. lub., vicesgerent gr. lub. 184, 187, 188, 199, 215, 229-231, 250-252, 257-259, 262, 266, 288, 297, 312, 332, 473, 507, 511, 531, 532, 534, 535
Poniatowski Jan 371, 373; kom. gr. lub. 473, 493, 501, 503, 506, 539, 544, 564, 625
Poniatowski Jan 290
Poniatowski Maciej, opat tyniecki, sekr. król. 450
Poniatowski Stanisław 232, 297
Poniatowski Szczęśny 232, 372
Poniatowski Wojciech 234, 293, 373
Poniatowski Wojciech, pleban abramowicki 290
Porczyński 205
Postolski Stanisław 290
Potoccy 228, 465
Potocka Anna, wojewodzina krakowska 527
Potocka Janowa 239
Potocki Andrzej 224
Potocki Andrzej, sta winnicki, oboźny 515; chor. wlk. kor., sta halicki 611
Potocki Arnolf 708, 712, 717, 739
Potocki Feliks Kazimierz, pstol. kor., sta krasnostawski 628, 704
Potocki Jakub, pis. pol. kor. 614, 669
Potocki Karol 340, 378
Potocki Krzysztof, pcz. lit. 709
Potocki Mikołaj, het. polny kor. 137, 143, 160, 173; klan krakowski 258, 259, 304, 405
Potocki Piotr, wda braclawski 440
Potocki Seweryn 232
Potocki Stanisław, wda kijowski 436, 440, 443
Potocki Stanisław „Rewera”, wda podolski, het. polny kor. 334, 405, 409, 412, 423, 436, 440; wda ruski 440, 443, 446, 451, 455, 459, 463, 470, 480, 491, 501, 515, 522, 555, 572, 614, 626, 628, 644, 652, 669, 676, 683
Prażmowski Mikołaj, prymas Polski 719, 734, 737
Prener Gerard 460
Pruszkowski 206
Pruszyński 202, 372
Pruszyński Gabriel, psęd. łuk. 743
Pruszyński Stanisław 237, 292
Przednowski 203
Przewłocki 341
Przewłocki Stanisław 236, 291, 299
Przewodowski Seweryn 293
Przyboś Adam 19, 23, 24, 436
Przyjemski Zygmunt, gen. artylerii 305
Pszonczyna, wdowa 296
Pszonka 377
Pszonka Adam, chor. chełm. 8, 15, 104, 112-114, 142, 156, 170, 171, 173, 181, 196, 198, 206, 246, 258, 261, 263, 264, 271, 274, 278, 313, 320, 331, 348, 351, 367, 417, 418, 420, 433, 438, 479, 492-495, 503; pkom. lub. 557, 559, 566, 570, 610, 647, 649, 654, 674, 676, 683, 738
Pszonka Elżbieta 232
Pszonka Jakub 232
Pszonka Stanisław 232, 291
Pszonka Strzeszkowski 203
Rachowski Mikołaj 364
Raciborek Stanisław 233
Raciborscy 112
Raczkowski 36, 374, 379, 568, 571
Raczkowski Jan 288
Raczkowski Mikołaj 288, 370
Raczyńska z Iżyckich 294, 375
Radawiecka Jakubowa 298
Radawiecki 289
Radawiecki Andrzej 236
Radawiecki Jakub 238
Radawiecki Paweł 298
Radawiecki Stanisław 298
Radomyski 234
Radomyski Jan 235
Radomyski Mikołaj 234
Radoński Stanisław 296
Radorzycki 206
Radorzycki młodszy 207
Radorzycki 290
Radorzycki Jan 234
Radorzycki Wojciech 234

Radostowski Krzysztof 232
 Radwański Jan 238
 Radziejowska Elżbieta 553
 Radziejowski Hieronim 339, 404, 549, 583
 Radziejowski Augustyn Michał, kanonik warszawski 735
 Radzik Marek 232, 379
 Radziwiłł Albrycht Stanisław, pamiętnikarz 24, 80, 159, 230
 Radziwiłł Aleksander Ludwik, marsz. w. lit. 101
 Radziwiłł Anna Maria, wojewodzianka wileńska 463
 Radziwiłł Anna, wojewodzina wileńska 46
 Radziwiłł Bogusław, koniuszy lit. 337, 700, 722, 723
 Radziwiłł Janusz, het. pol. lit. 411, 463, 475
 Radziwiłł Kazimierz Michał, wda wileński 618
 Radziwiłł Krzysztof, het. pol. lit. 34, 55
 Radziwiłł Michał Kazimierz, pcz. lit. 465, 526
 Radziwiłł Tekla z Wołowiczów, marszałkowa lit. 101
 Rajski Krzysztof 113
 Rakoczy Franciszek 399
 Rakoczy Jerzy II, ks. Siedmiogrodzki 399, 400, 413, 442, 484
 Rakusz Jan 174
 Rarak 203
 Raszewski Aleksander, rotm. król. 199-201
 Ratyński Kazimierz 445
 Rączka Konstanty 233
 Rdułtowski Aleksander 231
 Rebertowski 205
 Regmunt Krzysztof 239
 Regmunt Stanisław 239
 Regowski Samuel 225, 248
 Reid (Reyd) Aleksander 462, 492, 529
 Rej Władysław, wda lub. 683, 695, 714
 Reklowski Wojciech, rajca lub. 300, 379
 Relicki Szymon 299
 Reyth 292
 Rodakowski 427
 Rogala Kazimierz 320, 351, 385, 386, 419; kom. gran. łuk. 657, 682, 738
 Rogalewski Mikołaj 238
 Rogalewski Piotr 239
 Rogaliński Władysław, klan nakielski 641
 Rogowska, z Olbicińska 232, 289
 Rolikowski Jan 239
 Romanowski 203
 Rosińska Barbara 705
 Rosiński Wacław, pis. gr. łuk. 280, 491, 495, 529, 705
 Rostworowska Anna, chorążyna kaliska 544, 556, 618
 Rostworowski Wawrzyniec, chor. kaliski 299, 369, 374, 544
 Rościecki Paweł 235, 295
 Roth Hieronim 623
 Roziński zob. Rosiński
 Rozwadowski 234, 562, 569, 651, 726, 728, 729
 Rozwadowski, pleban ulański 354
 Rozwadowski Andrzej 295, 668, 675, 681, 688, 739
 Rozwadowski Gabriel, pcz. łuk. 684
 Rozwadowski Jędrzej 473
 Rozwadowski Wacław, żołnierz 631
 Rozwadowski Walerian 236
 Różycki Jan, prezydent Trybunału 593
 Rucki Maciej 23
 Rucki Szczęsny 368
 Rudkowski Józef 294
 Rudnicki 202
 Rudnicki Aleksander 233, 297
 Rudnicki Andrzej Pomian 373
 Rudnicki Daniel 238
 Rudnicki Kazimierz 297
 Rudnicki Krzysztof 237, 238, 299
 Rudnicki Marcin 235
 Rudnicki Mikołaj 235
 Rudnicki Piotr 238
 Rudnicki Remigian 294
 Rudnicki Stanisław 236, 239
 Rusiecka 295
 Rusiecki Jarosz 236
 Rusiecki Wojciech 236
 Rybczowscy 237
 Rybczowski Jan 239, 296 367
 Rybczowski Paweł 297
 Rybczowski Stanisław 238, 297
 Rybczowski Stefan 297
 Rybiński 202
 Ryszkowski 203
 Ryszkowski Andrzej, rotm. król. 196
 Rzązewski Paweł 377
 Rzeczycka Anna 53
 Rzeczycki Andrzej 232, 248, 260, 262, 375, 443, 493, 503, 504, 512, 530, 578, 617, 701

Rzeczycki Jan 53
 Rzeczycki Jerzy 36; sta urzędowski 52, 95,
 97, 111, 135, 156, 196, 198, 206, 215, 247
 Rzepka Aleksander 239
 Rzepka Tomasz 238
 Rzeszotarski 238
 Rzewuski Bernat Bejdo, cz. łuk. 445, 681,
 705, 738
 Rzewuski Kazimierz Bejdo 280
 Rzewuski Stanisław, sęd. z. lwowski 438
 Rzuchowski 203
 Rzymowski Andrzej 295
 Rzymowski Krzysztof 237

Sadurscy 134, 165, 543
 Sadurski Adam 291
 Sadurski Marcjjan 289
 Sadurski Stanisław 236
 Sakin 337
 Samborzęcki 207
 Samborzęcki Samuel, psta łuk. 115, 137; pis.
 z. łuk. 169, 332, 351, 384, 386
 Sapięha Andrzej Franciszek 705
 Sapięha Andrzej Stanisław, sta rypiński 80
 Sapięha Helena z Daniłowiczów 368
 Sapięha Jan Fryderyk, sta Słonimski 336,
 394, 412, 549
 Sapięha Kazimierz Melchades, sta
 krzepicki 368, 414
 Sapięha Krzysztof, krajczy lit. 705
 Sapięha Paweł Jan, wda witebski, het.
 w. lit. 442, 459, 480, 483, 525, 553; wda
 wileński 581, 586, 588, 593, 607, 608,
 673, 707
 Sapięha Stanisław Kazimierz 705
 Sapięha Władysław Jozafat 705
 Sarbiewska Zofia z Napiórkowskich,
 wojewodzina mazowiecka 582
 Sarbiewski Stanisław, wda mazowiecki 582
 Sarnecki Marcin, pis. gr. lub. 743
 Sawicki Jan 236
 Serek Jarosz 238
 Siciński Władysław 310, 312
 Sielski Aleksander, klan łączycycki 440
 Siemieński Tomasz 237
 Sieniawski Adam Hieronim 244
 Sienieńscy 202, 376
 Sienieński Adam 376
 Sienieński Jan 117
 Sienieński Stanisław 291, 374

Sieniuta Krzysztof 287
 Sieprawski 204
 Sieprawski Aleksander 232
 Sieprawski Stefan 232, 295
 Sierakowska, pisarzowa polna 378
 Sierakowski Andrzej, rotm. król. 51, 71, 72,
 102, 103, 114
 Sierakowski Wojciech 72
 Siostrzewitowski Adam 103
 Siostrzewitowski Mikołaj 602
 Sikorski Adam 235
 Silnicka Piotrowa 231
 Silnicki Gabriel, miecz. braclawski 527
 Silnicki Jerzy 287
 Silnicki Stanisław, pstol. lub. 158, 231, 240,
 278, 287, 374, 498, 500
 Sirko, kozak 644
 Skarbak Jakub 239
 Skarbak Krzysztof 237, 239
 Skarbiewski 202
 Skomorowski Władysław 292
 Skorczyccy 238
 Skorczycki Marcin 373
 Skórzewski Jędrzej 290
 Skromowski, żołnierz 96, 111
 Skromowski Władysław 235
 Skrzyniecki Piotr 289
 Skuraszewski 204
 Skwarski 204
 Słotniowski 204
 Słotwińscy 80, 95, 111, 134, 156, 165, 248, 621
 Słotwiński Jakub 236
 Słotwiński Jan 237, 288
 Słotwiński Jan Siegniew 232, 236, 374, 443
 Słotwiński Jan Starostka 236
 Słotwiński Maciej 239
 Słotwiński Paweł 237
 Słotwiński Jan Piotrak 236
 Słotwiński Stanisław Siegniew
 Słotwiński Władysław 288
 Słotwiński Władysław Siegniew 232
 Słotwiński Wojciech 236, 237
 Słotwiński Wojciech Siegniew 298
 Słotwiński Stanisław 236
 Słotwiński Szymon 236, 368
 Słucki Stanisław 237, 289
 Sługocka Anna 293, 372
 Sługocki 201, 202
 Sługocki Albrycht 286
 Sługocki Aleksander 205, 293, 377

Sługocki Andrzej, kom. gr. lub. 27, 28, 116, 387,
 Sługocki Dzierśław 293
 Sługocki Dzierśław, stol. lub. 195, 199, 216,
 226, 229-231, 241, 249, 257, 258, 265, 266,
 278, 286, 311, 313, 331, 343, 380, 384-386,
 392, 407, 408, 415, 418, 419
 Sługocki Jakub 295
 Sługocki Jerzy 293, 367, 371, 446
 Sługocki Jędrzej 239
 Sługocki Konstanty 231, 293, 371
 Sługocki Marcjjan 205
 Sługocki Marek 238
 Sługocki Mikołaj 206
 Sługocki Pasek 232
 Sługocki Zbigniew, kom. gr. lub. 195, 196,
 199, 209, 215, 227, 228, 230, 231, 250,
 252, 262, 265, 266, 274, 275, 313, 333;
 psęd. chełm. 354, 355, 386, 386, 418, 435,
 445-447, 449, 475, 495, 502, 504; sęd. z.
 chełm. 513, 529, 532, 557, 561, 564, 626,
 653, 682, 694
 Słupecka Anna 294
 Słupecka Barbara 286, 367
 Słupecki Florian 186, 203, 233
 Słupecki Jerzy, sta pilznieński 25, 26, 36, 37,
 54, 156, 173, 175, 181, 182, 189, 196, 210,
 233, 262, 278, 281; pmkom. lub. 286,
 361-363, 366, 367, 380, 381, 384-386, 390,
 392, 407, 408, 413, 439, 495, 502, 509, 514;
 klan lub. 526, 554, 559, 583
 Słupecki Mikołaj 476
 Słupecki Samuel, klan radomski 112
 Słupecki Stanisław, klan lub. 741
 Smichowski 298
 Sobieski 202, 206, 234
 Sobieski Jakub, klan bełski 55, 84; wda ruski
 127
 Sobieski Jan, chor. kor. 479, 491, 569, 582,
 593; het. polny kor. 652, 683, 685, 690,
 691, 694, 695, 697, 698, 707, 708, 710, 715,
 717, 722, 729, 731, 739
 Sobieski Remigian 232
 Sobieski Stefan 369
 Sobieszczański Adam 232, 238
 Sobieszczański Andrzej Blaszką 239
 Sobieszczański Andrzej Górny 238
 Sobieszczański Bartosz 232
 Sobieszczański Jakub Roźniata 238
 Sobieszczański Jan 232
 Sobieszczański Jan Zapadło 239
 Sobieszczański Kasper Goraj 237
 Sobieszczański Kosa 237
 Sobieszczański Krzysztof 232, 372
 Sobieszczański Piotr 239
 Sobieszczański Remigian 235
 Sobieszczański Stanisław 239
 Sobieszczański Stanisław Bernat 238
 Sobieszczański Stanisław Roźniata 238
 Sobieszczański Stanisław Skos 239
 Sobieszczański Szymon 297
 Sobieszczański Waclaw 239
 Sobieszczański Paweł With 239
 Sobieszczański Wojciech 238
 Sobolewski 235
 Sobolewski Jan 297
 Sochacki Krzysztof 157
 Sokolnicki Andrzej, miecz. sanocki 438;
 chor. lwowski 527
 Sokołowski 206
 Sokołowski Aleksander, bp kijowski 96
 Sokołowski Stanisław 404
 Sokowski 47
 Sołtyk 466
 Sołtykowie 520
 Sosnkowski, pleban mełgiewski 297
 Sosnkowski Marek 297
 Soszyński, rotm. 560, 571
 Sośnikowski Marek 235
 Sowiński Andrzej 237, 238
 Spinek Henryk 214, 234, 290, 370
 Spinek Paweł 186, 205, 234
Staniszewski Zdzisław 24, 334
 Stankiewicz Stefan, sekr. król. 513
 Stawska Szymonowa 233, 297
 Stecki Stanisław 385
 Stefan Batory, król Polski 88
 Stempkowski Gabriel 449
 Stempkowski Sebastian 291
 Stępkowski Jan 238
 Stępkowski Krzysztof 238, 239, 342
 Stępkowski Krzysztof Piotrowicz 340
 Stobiecki 207
 Stocki 234
 Stocki Krzysztof 368
 Stońska 296, 371
 Stoński 202, 203, 610, 660
 Stoński Franciszek 231; wojski krasn. 287,
 495, 513, 594, 596, 675, 705, 712, 729, 734
 Stoński Jakub 232, 378
 Stoński Krzysztof 297

- Stoiński Mikołaj, pis. z. lub. 50, 52, 59, 82,
 111, 117, 142, 174, 195, 199, 231, 262, 266,
 278, 285, 287, 369, 421, 569
 Stoiński Piotr 237, 289
 Stoiński Szczęsny, wojski mielnicki 536, 585,
 589, 626, 652, 653, 684, 730
 Stoiński Wacław 237, 293; kom. z. lub. 471,
 490, 494; wojski lub. 561, 626
 Stoiński Władysław 594, 596; wojski
 mielnicki 685, 687, 714, 715, 717, 730, 738
Stolicki Jarosław 5, 23, 24
 Straszewski Sebastian 237
 Strawińska z Druckich-Horskich Zofia,
 wojewodzina wileńska 180
 Strójnowski Andrzej 233
 Stroński Sebastian 609, 713
 Strusz młodszy 234
 Strusz starszy 234
 Strybeł Stefan 231
 Stryjeński zob. Stryjeński
 Stryjeńska Helena, arianka 584
 Stryjeński Hieronim 234, 290, 584
 Stryjeński Jan 234, 290
 Stryjeński Wacław 234
 Stryński 201
 Strzałkowski, rotm. 571
 Strzelecki 203
 Strzelecki Gabriel 237
 Strzelecki Jan 297
 Strzelecki Józef 233, 299
 Strzelecki Mikołaj 237
 Strzelecki Tomasz 235
 Strzelecki Wojciech 236
 Strzelecki Wojciech Tatarka 293
 Strzembosz Szymon 236
 Strzyżowski Marcin 691
 Suchodolski 234
 Suchodolski Adam 278, 283, 290, 310, 320,
 322, 331, 333, 340, 349, 351, 362, 363, 366,
 370, 390, 392, 404-406
 Suchodolski Adam, dworz. król. 143; sta
 horodelski 158, 166, 183, 185, 195, 196,
 198, 199, 206, 215, 216, 234
 Suchodolski Marcin 234, 290, 325, 349, 377,
 455, 738
 Suchodolski Mikołaj 113, 215; stol. chełmski
 370
 Suchodolski Paweł 113
 Sudek-Wilczewski Hektor, sęd. z. malborski
 233
 Suffczyński Wawrzyniec, chor. łuk. 445, 530,
 563, 738
 Suligostowski 238
 Suligostowski Dunin Zygmunt, wojski
 stężycki 293
 Sulima Iwan, płk. kozacki 56
 Sulimka, kozak 643
 Sułowski Andrzej 238, 292
 Suski 202
 Susza Jakub Jan, bp grekokatolicki chełm.
 524, 735
 Swaryszowska Dorota 233, 298
 Szabiański 234
 Szabrański 674
 Szałański Michał 201
 Szaniawski 206
 Szaniawski Andrzej 385, 387, 445
 Szaniawski Samuel 112
 Szaniawski Szczęsny 196; psta łuk. 258;
 wojski mielnicki 293, 308, 324, 333, 349,
 351, 419, 422, 435; psta lub. 436, 443, 451,
 456; pis. z. lub. 457, 486, 493, 506, 511, 738
 Szaporoski Jan 543
 Szaporowski Jędrzej 374
 Szaporowski Kasper 236, 293
 Szczawiński Jakub Olbracht, sta łączycy
 617, 671
 Szczekocki Mikołaj 54, 234
 Szczepanowski Paweł 235, 295
Szczerbik Zbigniew 24
 Szczucki (Szczucki) Krzysztof
 Szczucki Bartłomiej 292
 Szczucki Gabriel 232, 289
 Szczucki Krzysztof 232, 376, 292
 Szczucki Krzysztof Stogniew, kapitan 215
 Szczucki Stanisław 232, 292, 377
 Szczurski 204
 Szczygielski 738
 Szczygielski Jędrzej 236
 Szczygielski Mateusz 196
 Szczygielski Paweł 341
 Szeligowski Stanisław 681
 Szemberg Teofil, gen. artylerii 146
 Szlichtyng Jonasz 180
 Szmerla, Żyd lub. 229, 313, 333, 435, 475,
 478, 535
 Szornel Jerzy 15, 114, 241, 249-251, 259, 274,
 278, 288; sęd. gr. lub. 313, 322, 323, 329,
 331, 349; psęd. z. lub. 360, 364, 365, 374,
 382, 390, 405, 410, 417, 423, 436, 438, 439,

- 445, 457, 466, 478, 480, 495, 543, 566, 569, 585, 589, 593, 596, 601, 610, 613, 647, 649, 651, 654, 692, 713, 715, 723, 729, 731, 734, 738, 740
- Szornel Paweł 285, 288, 342, 362, 374, 457;
cz. sanocki 473, 558, 563, 569, 595, 610, 652, 728, 730
- Szornel Prokop 342
- Szumański Jan 28
- Szydłowski Stanisław 235
- Ścibor Abram 235
- Ścibor Paweł 239
- Śladkowski Wiesław 8, 24
- Świdziński Andrzej 239
- Świdziński Jan 239
- Świdziński Krzysztof 239
- Świeborowska 291
- Świeprawski Mikołaj 235
- Świercińska 238
- Tański Jan, inst. kor. 522, 617, 736
- Tarło Jan, wda lub. 282, 360, 421, 436, 439, 440, 443, 456, 506, 509, 566, 596, 597, 624
- Tarło Piotr Aleksander, wda lub. 27-29, 31, 32, 48, 81, 82, 171, 174, 182, 200, 281
- Tarnawiecka Barbara Gromkowa 232, 373
- Tarnawiecki Adam Groth 373
- Tarnawski 621
- Tarnowski Jan, archidiakon krakowski 357;
abp lwowski 1037
- Tchórzewski 207, 234
- Tchórzewski, młodszy 234
- Tchórzewski Adam 238, 289, 369
- Tchórzewski Ambroży 233
- Tchórzewski Marcin 239
- Tchórzewski Paweł 232; reg. trybunalski 385, 386
- Tchórzewski Samuel 239
- Teleżyński 705
- Terlecki Antoni, bp przemyski 583
- Ternes Jerzy* 19, 23
- Tetera Paweł, hetm. kozacki 617, 623, 642, 645
- Tęczyński Jan, klan wojnicki, sta lub. 741
- Tołkacz, żołnierz 709
- Tomaszowski 203
- Tomaszowski Aleksander 297, 299
- Tomaszowski Jakub 436
- Tomaszowski Jan 297, 299
- Tomicki młodszy 204
- Tomicki starszy 204
- Torres de Giovanni, nuncjusz 261
- Trawicka Zofia* 24
- Trembiński 501, 649
- Trembiński Balcer (Baltazar) 215, 232, 298, 354, 362, 376, 380, 389, 391, 443, 445, 473, 493, 495, 503; łow. lub. 509, 531, 560, 564, 566, 625, 674, 677
- Trembiński Kasper 362, 363, 570, 584, 585, 621
- Trembiński Krzysztof 232, 298, 367, 738
- Trębicki Maciej 718
- Trębiński zob. Trembiński
- Trojan Szymon 236
- Trojanowska 373
- Trojanowski Jan 300
- Trojanowski Mikołaj 372
- Trojanowski Stefan 288
- Tryniszewski Aleksander 678, 685, 696
- Tryzna Mikołaj, psk. wlk. lit. 74
- Trzeciński Jarosz 237
- Trzeciński Mikołaj 239
- Trzeciński Seweryn 240
- Trzeciński Stanisław 238
- Trzebiecki Andrzej, bp przemyski, pkanc. kor. 427, 440; bp krakowski 595, 627, 638, 640, 654, 729
- Trzebiński Aleksander, pkom. lw. 33
- Trzyński Jan Klimunt 289
- Tudorowski 203
- Tukalski Nielubowicz Józef, metropolita kijowski 579, 725
- Turobojski Walenty, archidiakon chełm. 622
- Turski Józef, pstol. mściławski 608
- Turski Maciej 196, 259, 277, 278, 284, 320, 329, 331, 333; wojski łuk. 349, 351, 400
- Tuszewski Krzysztof 239
- Tuszowscy 367
- Tuszowska Zofia 299
- Tuszowski Bartosz 239
- Tuszowski Jakub 239
- Tuszowski Jan 233, 237, 296
- Tuszowski Jan Czuch 299
- Tuszowski Marcin 239, 295
- Tuszowski Marek 256, 260, 282
- Tuszowski Mikołaj 238
- Tuszowski Paweł 239, 295
- Tuszowski Sebastian 239
- Tuszowski Stanisław 296
- Tymf zob. Tynff
- Tymieniecki Jerzy 210

Tymnicki 724
 Tynff Andrzej 9, 575, 591, 615
 Tyszkiewicz Krzysztof, wda czernihowski
 440, 483

Ujma Magdalena 6, 8, 24
 Uniszowski 207
 Uniszowski Aleksander 689
 Uniszowski Jan 259
 Uniszowski Paweł 288, 434; pwda lub. 473,
 501, 594, 597, 625, 649, 680, 684, 711
 Uniszowski Remigian, pwda wiślicki 653,
 675
 Uniszowscy 259
Urban Waclaw 11, 24

Waliszowski 205
 Warszyci Stanisław, klan krakowski 370, 460
 Wążyński 204
 Wąsowicz 206, 337
 Weiher Jakub, wda malborski 460
 Weiher Joanna z Radziwiłłów, wojewodzina
 malborska 460
 Wereszczyńska 290
 Wereszczyński młodszy 205
 Wereszczyński starszy 205
 Wesołowski Samuel. skar. podolski 231
 Węgiński Wojciech 46
 Węglińska zob. Węgliński
 Węglińska Andrzejowa 233
 Węglińska Stanisławowa 378
 Węgliński 204, 205, 238
 Węgliński Adam, kom. z. lub. 97
 Węgliński Andrzej 293, 296
 Węgliński Anzelm 237, 296
 Węgliński Daniel, psęd. lub. 32, 36, 37, 39,
 52, 54, 57, 59, 82, 97, 140, 142, 174, 181,
 232, 290, 569
 Węgliński Jakub 236
 Węgliński Jan 239, 237, 290, 296, 298
 Węgliński Jędrzej 237
 Węgliński Marek 289
 Węgliński Mikołaj 232, 237
 Węgliński Stanisław 289
 Węgliński Tomasz 373
 Węgliński Wojciech 112
 Węgrzyn Kasper Jasz 47
 Wielopolski Jan, sta biecki 141, 157, 217;
 klan wojnicki 681
 Wierzbicki 204

Wierzbicki Andrzej 237, 292
 Wierzbicki Hieronim 238
 Wierzbicki Jakub 297
 Wierzbicki Jan 238, 296
 Wierzbicki Jerzy 238
 Wierzbicki Kasper 233, 297
 Wierzbicki Kazimierz 504, 512, 513
Wierzbicki Leszek Andrzej 15, 19, 23
 Wierzbicki Prandota 49, 115
 Wierzbicki Stanisław 297
 Wierzbicki Stefan 236, 299
 Wierzbicki Świętosław 238, 299
 Wierzbicki Wojciech 239
 Wierzbowski Stefan, bp poznański 641
 Wierzchowska Mikołajowa 235
 Wierzchowski 206
 Wierzchowski Krzysztof 377
 Wierzchowski Marcin 290
 Wierzchowski Stanisław 233
 Wierzchowski Stefan 433
 Wierzchowski Zachariasz 236
 Wierzejski 234
 Wieszczycki Adam 231, 298, 369, 375
 Wieszczycki Franciszek 369
 Wieteski Jan 729, 731, 733
 Wilam 80
 Wilczewski 596, 738
 Wilczewski Kazimierz 561, 655-657
 Wilczewski-Sudek Hektor 233
 Wilczkowski Władysław, sta zwinogrodzki
 554
 Wilczopolski 205, 728
 Wilczopolski Adam 289, 730
 Wilczopolski Adam Pszczółka 710
 Wilczopolski Andrzej 237, 289
 Wilczopolski Jan Osa 297
 Wilczopolski Maciej 237
 Wilczopolski Marcin 234, 292, 295
 Wilczopolski Mikołaj 237, 289, 295
 Wilczopolski Remigian 238, 377, 378
 Wilczopolski Stanisław 237
 Wilczopolski Wojciech 238, 296
 Wilczyński Stefan 385, 387
 Winnicki Antoni, metropolita kijowski 725
 Wioteska Marianna 371
 Wioteski Jan 371, 554
 Wioteski Stanisław, stolnik bełski 54, 113,
 117, 139, 207, , 210, 230, 231, 294
 Wiśniowiecka Gryzelda z Zamoyskich 401,
 619, 688, 704, 722

Wiśniowiecki Jeremi 95, 111, 116, 135, 155;
 wda ruski 165, 179, 210, 218, 242-244,
 269, 309, 401, 526, 554, 704
 Wiśniowiecki Dymitr Jerzy, wda bełski 553,
 582, 611, 649
 Wiśniowiecki Michał 309, 526, 554, 704, 735
 Wiśniowski Wojciech 233
 Witkowski Erazm, pis. gr. łuk. 743
 Witowski Stanisław, klan sand., sta lub. 308,
 368, 400, , 413, 440, 442, 464, 483, 524,
 534, 551, 553, 582
 Witwiński Samuel 296
 Władysław IV Waza 8, 25, 48, 73, 75, 76, 84,
 162, 191, 195, 225, 228, 401, 428, 491, 518,
 622, 702, 736
 Włodek Jan 232, 299
 Włodek Mikołaj 232
 Włodek Samuel 299
 Włoszkowie 549
 Wojewódzki Jeremiasz Kazimierz, pwda
 czernihowski 240
 Wojniłowicz Gabriel 617
 Wojnowski 234
 Wolanowski 235
Wolański Filip 23, 201
 Wołędzki Marcin 236
 Wolff Fromhold, gen. artylerii 574, 623
 Wolska Anna 290
 Wolski 204, 205
 Wolski Jakub 235
 Wolski Mikołaj 236
 Wolski Stanisław 235
 Wolski Walerian 237
 Wolski Władysław 238, 292
 Wołczek Marcin 288
 Wołczkowie 583
 Wołucka Zuzanna z Duninów, klnowa
 małogoska 248
 Wołucki Paweł, bp kujawski 193
 Wołucki Sebastian, klan małogoski 84, 105, 127
 Woźnicki Sebastian 288
Wójcik Zbigniew 86
 Wroczyński 251
 Wronowska Felicjanowa 289, 297, 378
 Wronowska Janowa 298
 Wronowski 202, 234
 Wronowski Aleksander Grot 232
 Wronowski Erazm 235, 289, 293
 Wronowski Felicjan 112, 113
 Wronowski Jan 238, 296, 298
 Wronowski Jan Groth 298
 Wronowski Stanisław 236
 Wronowski Tomasz 238
 Wróblewski 232
 Wsieborowski Stefan 238
 Wybranowska Tomaszowa 291
 Wybranowski Jan 291
 Wybranowski Krzysztof 232, 291
 Wychowski zob. Wyhowski
 Wydorowski 337
 Wydźga Jerzy 240
 Wyganowski 111
 Wygnanowski Marcin 235
 Wyhowski Daniel 520
 Wyhowski Jan, wda kijowski 527, 579, 587,
 623, 641-643
 Wyhowski Konstanty 643, 644
 Wyhowski Ostafi, wojewodziec kijowski 641,
 642
 Wykiński 506
 Wyrozębska Jadwiga 732
 Wyrozębski Jakub 683
 Wyrozębski Wojciech 732
 Wysocka 233
 Wysocka Katarzyna 299
 Wysocki 291, 378
 Wysocki Adam 288
 Wysocki Aleksander 236, 237
 Wysocki Andrzej 238, 239, 290, 297
 Wysocki Franciszek 255, 258, 260, 265; kom.
 z. lub. 471, 493, 501
 Wysocki Jan 183, 235-239, 288, 299
 Wysocki Jarosz 235
 Wysocki Krzysztof 236, 237
 Wysocki Łukasz 14, 174; pis. gr. lub. 195,
 199, 215, 231, 252, 256, 257, 262, 266, 274,
 275; psta lub. 287, 313, 380, 422; pis. z.
 lub. 436, 439, 457
 Wysocki Maciej 232, 294
 Wysocki Piotr 238, 296
 Wysocki Tomasz 238, 292
 Wysocki Walenty 299
 Wysocki Wawrzyniec 232
 Wysocki Wojciech 237, 239
 Wysokiński Maciej 238
 Zabielski 234
 Zabuski 244
 Zadzik Jakub, bp krakowski, kanc. kor. 55,
 193, 482

- Zagurowski 204
 Zahorowski Jan, sęd. z. włodzimierski 583
 Zajac Maciej 300
 Zaklika 162
 Zakrzewski 206, 207, 234, 663, 664
 Zakrzewski Antoni 234
 Zakrzewski Franciszek 663
 Zakrzewski Jan 385
 Zakrzewski Maciej 234
 Zakrzewski Stefan 234
 Zakulski Piotr, wójt lub. 300, 379
 Zaleski 96, 202, 234
 Zaleski Bartosz 292
 Zaleski Jan 234
 Zaleski Maciej 232
 Zaleski Marcin 238
 Zaleski Marcján 293
 Zaleski Mikołaj 293
 Zaleski Mikołaj, woźny sądowy 158
 Zaleski Rafał 235, 297
 Zaleski Remigian, referendarz kor. 55, 85, 105
 Zaleski Stanisław 238, 373
 Zaliwska Zofia 732, 733
 Zaliwski Andrzej 733
 Zaliwski Maciej 732, 733
 Zaliwski Stanisław Hieronim 101
 Zamoyska z Wiśniowieckich Gryzelda 401, 619, 688, 704
 Zamoyski Jan „Sobiepan”, sta kałuski 180, 182; pcz. kor. 372; wda kijowski 464, 483, 525; wda sandomierski 581, 592, 593, 619
 Zamoyski Zdzisław Jan, klan czernihowski 619, 722
 Zaporski 235
 Zaporski Jan 234, 290, 378
 Zaporski Mikołaj 290
 Zaporski Stanisław 675, 677
 Zaporski Tomasz Innocenty 103, 113, 234, 252, 258, 274, 313, 333, 362, 372, 433, 435, 445; skar. lub. 445-447, 457, 472, 475, 478, 493, 495, 501, 503, 509, 531, 545, 553, 555, 557, 560, 566, 572, 581, 582, 584, 586, 595, 609, 625, 626, 652, 675, 680, 684, 687, 695, 696, 704, 724, 734, 737, 738, 740
 Zaremba Stanisław, bp kijowski 200
 Zarzecki 234
 Zasławski Jan 373
 Zasławski Stanisław 366
 Zasławska-Ostrogska Katarzyna, starościna łucka 460
 Zasławski-Ostrogski Władysław Dominik, wda krakowski 367, 430, 460
 Zawieprzski Andrzej 231
 Zawisza 72
 Zbąscy 235, 294
 Zbąski Bogusław, chor. lub. 608, 609, 649, 676, 738
 Zbąski Jan 166, 568
 Zbąski Jan Bogusław 713
 Zborowski 202
 Zbysław Andrzej 238
 Zbysław Jan 239
 Zbysław Wojciech 237, 239
 Zbyszek Grzegorz 233
 Zdrabski Marcin 236
 Zebrzydowski Franciszek Florian, klan lub. 171, 212-215, 231, 240
 Zebrzydowski Michał, miecz. kor. 368, 376, 526
 Zeszteliński Stanisław 617
 Zielińska Katarzyna 289
 Zielińska Krystyna 292
 Zieliński, rotm. 234, 473, 476, 478, 489, 497
 Zieliński Władysław 292
 Ziemacki Felicjan, psta lub. 742
 Złotawujec, żołnierz 462
 Zorzewski Jan 297
 Zorzewski Samuel 237
 Zoślecka 288
 Zrączek Bartosz 239
 Zwiartowski Józef 296
 Zwiartowski Marek 54, 113, 115, 117, 139, 142, 157, 171, 181, 195, 196, 199, 215, 237, 257, 259, 285, 296, 320, 349, 351, 362, 374, 415, 418-420, 422, 433, 493, 503
 Zwiartowski Mikołaj 230
 Zwiartowski Stefan 374
 Zwierzykowski Michał 5, 17, 19, 23
 Zwolski Wawrzyniec 233
 Zygmunt II August, król Polski 741
 Zygmunt III Waza, król Polski 76, 146, 162
 Żabicki Piotr, klan liwski 155
 Żarnowski 206
 Żarski 234
 Żegocki Krzysztof, wda inowrocławski 641
 Żelecki Zygmunt, klan międzyrzecki 641
 Żelewski Roman 19, 24
 Żelisławska 235
 Żelski Krzysztof, pis. z. bielski 465
 Żółkiewski 205

Żółkiewski Elias, sta kleszczelowski 584
Żukowski 203, 237
Żulińska Dorota 293
Żuliński 235
Żuliński Stanisław 732
Żurowski Andrzej 234, 291
Żydkiwicz zob. Żytkiewicz
Żydowski Adam 231, 287, 368
Żyrzyńska Zofia 294
Żyrzyński Adam 294
Żyrzyński Aleksander 235
Żyrzyński Jan 236
Żyrzyński Mikołaj 294
Żyrzyński Stanisław 294
Żyrzyński Stefan 294
Żytkiewicz Daniel, pis. gr. lub. 97, 103;
instygator kor. 230, 251, 267, 302, 311,
314, 319, 320, 324, 334, 340-342, 351, 362,
382, 407, 417, 418, 422, 584

INDEKS GEOGRAFICZNY

- Bar, m., woj. podolskie 225, 527
Baranów, m., woj. lub. 138
Batoń, woj. podolskie 305, 311, 314, 316, 521, 642
Belno, w., pow. łuk. 528
Bełż, województwo 6, 200, 286, 291, 292, 296, 362, 436, 438, 649
Bełżyce, m., woj. lub. 138, 320, 322, 323, 558, 569
Berdyczów, m., woj. kijowskie 15
Beresteczko, m. woj. wołyńskie 301, 306, 310, 315, 348, 385, 430, 458, 462
Będzin, m., woj. krakowskie 601, 606
Biała Cerkiew, m., woj. kijowskie 690
Biłgoraj, m., woj. lub. 139, 223, 256, 558, 569
Biskupice, m., woj. lub. 138, 652
Bochnia, m., żupy solne 141, 156, 157, 180, 217, 248, 399, 419, 580, 737
Bochotnica, w., woj. lub. 374, 544, 556, 558, 618
Boguniewo, w., woj. poznańskie 457
Borzęcin, w., woj. lub. 378
Borzecinek, w., woj. lub. 296
Braclaw, województwo 42, 64, 65, 91, 147, 271, 303, 308, 438, 440
Brańsk, m., woj. podlaskie 621, 673, 700, 724
Brodnica, starostwo 193
Brześć [Litewski], m. 67, 133, 164, 333, 343, 346, 347, 355, 356, 615
– województwo 56, 150, 296
Brzostówka, w., woj. lub. 187, 371
Bychawa, m. woj. lub. 138, 543, 553, 671, 724
Bydgoszcz, m., woj. pomorskie 575
– starostwo 193
Bystrzyca, w., woj. lub. 186, 621
Bystrzyca, rzeka, woj. lub. 8, 59, 198, 201, 283, 286, 310, 313, 322, 361-363, 365, 366, 380, 434, 506, 691, 710
Bystrzejowice, w., woj. lub. 186, 377, 694
Bytów, pow. 61, 70, 77, 105, 107, 128, 460

Chełm, m. 622
– ziemia 6, 31, 67, 225, 290, 292, 370, 372, 583, 654, 735, 741;
Chełmce, w., woj. sand. 29

Chodel, m., woj. lub. 139, 186, 528, 543, 570
Cudnów, m., woj. kijowskie 520
Czehryń, m., woj. kijowskie 643, 690
Czemierniki, m. woj. lub. 138, 293, 360, 389, 526, 576
Czerniejów, w., woj. lub. 189
Czernihów, województwo 64, 65, 91, 105, 121, 147, 240, 424, 440
Częstochowa, m. 450; Jasna Góra 485, 618

Długie, w., woj. lub. 246
Domaniki, w., woj. lub. 307, 403
Domaszowice, w., woj. lub. 310, 580
Domaszownica, w., woj. lub. 224
Drahim, starostwo 527, 735
Drohobycz, m., woj. ruskie 512
Dyneburg, m., woj. inflanckie 107, 146, 397
Dywilino, w., Rosja 25
Dziesiąta, w., woj. lub. 380, 543

Elbląg, m. 517, 721

Fajslawice, w., woj. lub. 233, 290, 682
Firlejów, m., woj. lub. 138
Fordon, m., woj. inowrocławskie 269, 552

Garbów, m., woj. lub. 166, 368, 558
Gdańsk, m. 66, 68, 125, 153, 309, 403, 461, 527, 720
Giełczew, w., woj. lub. 367, 378
Gliniany, m., woj. ruskie 192, 200, 216, 363
Głodna, w., woj. lub. 186
Głusk, w. woj. lub. 379
Goraj, m., woj. lub. 138
Gościeradów, w., woj. lub. 375
Grodno, m. 59, 333
Grudziądz, m., woj. pomorskie 5

Hajdów, w., woj. lub. 501, 555
Halicz, ziemia 68, 703
Horodyszcze, m., woj. podlaskie 247
Hrubieszów, m., woj. ruskie 528

Inflanty 35, 61, 75, 108, 122, 517, 593
Iżyce, w., woj. lub. 543

- Jakusze, w., woj. lub. 80
 Janowice, w., woj. lub. 294, 322
 Janowiec, m., woj. sand. 592, 593
 Janów, m., woj. lub. 353
 Jastków, w., woj. lub. 288, 367
 Jeziory, w., pow. luk. 291, 295, 377
- Kalisz, m.** 594
 – województwo 637
- Kamieniec Podolski, m.** 33, 146, 220, 271,
 286, 307, 397, 412, 485, 521, 678, 690
 – starostwo 80
- Kamionka, m., woj. lub.** 138
- Karczmiska, w., woj. lub.** 296, 375
- Kazimierz n. Wisłą, m., woj. lub.** 30, 138,
 156, 180, 181, 226, 259, 312, 380, 413, 471,
 490, 562, 569, 580, 620, 623, 625, 626, 682
 – starostwo 80, 186, 248, 621
- Kąkolewnica, w., woj. lub.** 186
- Kijów, m.** 156
 – województwo 42, 64, 65, 91, 147, 424,
 435, 440, 472, 521, 527
- Kliczkowice, m., woj. lub.** 139, 554
- Kłobuck (Kłobucko), m., woj. krakowskie**
 485-486
- Knyszyn, m., woj. podlaskie** 620
- Kock, m., woj. lub.** 138, 347, 435, 596
- Kolechowice, w., woj. lub.** 186
- Konopnica, w., woj. lub.** 8, 113, 266, 379, 429
- Konotopy, w., woj. ruskie** 310
- Konstantynów Stary, m., woj. wołyńskie** 282
- Końskowola, m., woj. lub.** 138, 558, 569
- Koprzywnica, m., woj. sand.** 621, 664
- Korczyn, m., woj. sandom.** 127, 144, 307, 401, 620
- Korsuń, m., woj. kijowskie** 270, 273, 690
- Kraków, m.** 46, 123, 127, 134, 146, 178, 401,
 402, 435, 436, 438, 441, 513, 522, 526, 580,
 588, 593, 619, 646, 686, 691, 699
 – biskupstwo 107, 264, 302, 595, 654, 729
 – kapituła 67, 78, 95
 – województwo 166, 233, 376, 400, 435,
 545, 698, 725
- Krasne, w., woj. lub.** 186
- Kraśnik, m., woj. lub.** 138, 157
- Krynice, w., woj. lub.** 189
- Krzczonów, w., woj. lub.** 378, 551, 558, 580
- Kudak, Ukraina** 56, 60, 70, 75, 86
- Kurlandia** 35, 100, 177, 193
- Kurów, m. woj. lub.** 138, 166, 330, 331, 535,
 558, 568, 569, 576, 671, 741
- Leśce, w., woj. lub.** 189
- Lewartów, m., woj. lub.** 8, 139, 324, 333, 347,
 348, 382-384, 390, 391
- Lębork, pow.** 61, 70, 77, 105, 107, 128, 460
- Lipniaki, w., woj. lub.** 528
- Litwa (Wielkie Księstwo Litewskie)** 5, 35,
 43, 66, 74, 75, 78, 84, , 85, 89, 94, 99, 106,
 120, 133, 146, 150, 176, 186, 192-194, 247,
 268, 355, 397, 411, 426, 453, 458, 459, 463-
 465, 507, 525, 528, 529, 553, 587, 593, 600,
 603, 607, 615, 618, 628, 643, 649, 654, 659,
 661, 673, 680, 702, 720, 723
- Lubaczów, starostwo** 193
- Lubartów zob. Lewartów**
- Lublin, m.** 9, 30, 36, 44, 45, 68, 79, 96, 111,
 112, 134, 135, 138, 156, 188, 190, 213, 220,
 230, 240, 246, 251-252, 254-255, 272, 300,
 309, 327, 332, 340, 403, 417, 429, 465, 525,
 567, 613, 622, 667, 682, 717, 723, 728
- Luboml. m., z. chełm.** 527
- Lubowla, m. na Spiszu** 627
- Lwów, m.** 39, 44, 82, 101, 103, 115-117, 126,
 137, 163, 172, 180, 181, 193, 219, 229, 231,
 240, 244, 381, 398, 410, 429, 441, 487, 492,
 508, 520, 522, 559, 566, 570, 580, 646, 676,
 677, 680, 688, 701, 736
- Łabunie, w., woj. bełskie** 401
- Łańcuchów, w., woj. lub.** 288, 374, 534, 539
- Łańcut, m., woj. ruskie** 436, 439, 440, 442,
 645
- Łęczna, m. woj. lub.** 138, 534, 539, 652
- Łopiennik, w., z. chełm.** 376, 520, 617
- Łuków, m., woj. lub.** 7-9, 30, 95, 139, 196,
 212, 213, 223, 226, 230, 248, 278, 310, 320,
 347, 406, 415, 465, 580, 623, 656-657, 667
 – powiat (ziemia) 100, 116, 152, 157, 164,
 171, 186, 188, 197, 198, 209, 212, 214, 221,
 227, 229, 246, 278, 279-281, 313, 320, 323,
 332, 351, 353, 389-390, 398, 419, 434, 445,
 446, 453, 470, 495, 496, 498, 500, 506, 531,
 532, 556, 649, 652, 663, 708, 714
- Lysa Góra, klasztor** 672
- Magierów, m., woj. ruskie** 230, 231, 240
- Malbork, m., woj. pomorskie** 5, 56, 61, 75,
 88, 107
- Markuszów, m. woj. lub.** 138, 166, 288, 464,
 558, 569, 576
- Matczyn, w., woj. lub.** 288, 371

- Mazowsze (województwo mazowieckie) 5, 95, 582
- Mełgiew, w., woj. lub. 232, 290, 297, 322, 370
- Międzyrzec, dobra 299
- Mińsk, m. 14
- Mnichów, m., woj. lub. 138
- Modliborzyce, m., woj. lub. 138, 353
- Mołdawia 68
- Moskwa, Moskiewskie Państwo 25, 40, 47, 61, 68, 75, 85, 88, 107, 122, 146, 150, 194, 219, 411, 441, 452, 483, 521, 660
- Neapol, m., Włochy 146, 246, 615
- Niedrzwica, w., woj. lub. 292, 297, 367, 558
- Niezabitów, w., woj. lub. 295, 298
- Nowogródek, m., woj. wileńskie 107
- Nowy Dwór, m., woj. mazowieckie 44, 133, 164, 353, 377, 403
- Oleścin, w., woj. lub. 232, 289, 376
- Oleśniki, w., woj. lub. 186, 694
- Opatów, m., woj. sandom. 358, 592
- Opoczka, w., woj. lub. 186
- Opole, m. woj. lub. 139, 514
- Ostrowiec, w., woj. lub. 376
- Ostrów, m., woj. lub. 48, 51, 57, 80, 138, 186, 300, 309, 380, 528, 532, 580, 613, 623, 652, 671, 706
- Ostrów Wielki, w., pow. łuk. 378, 528, 542
- Palczyn, w., woj. kaliskie 640
- Parczew, m., woj. lub. 30, 111, 138, 157, 186, 223, 225, 300, 310, 466, 512
– starostwo 300, 532, 571
- Piaski, m. woj. lub. 138, 166, 256, 323, 443, 613
- Piławce, w., woj. podolskie 218, 219
- Piotrawin, w., woj. lub. 186, 314
- Piotrków [Trybunalski], m., woj. sieradzkie 92, 128, 151, 563
– powiat 100
- Piotrków, w., woj. lub. 582
- Podgórze, region 155
- Podhajce, m., woj. ruskie 697, 704
- Podlasie, podlaskie województwo 6, 43, 56, 67, 106, 133, 150, 221, 247, 279, 288, 299, 359, 367, 369
- Podole, podolskie województwo 220, 303, 308, 685
- Podskarbie, w. 622
- Pomorze Zach. 41, 61, 62, 147
- Popkowice, w., woj. lub. 224
- Popów, w. woj. lub. 186
- Potok, w., woj. lub. 228, 248, 371, 377
- Porta Otomańska zob. Turcja
- Poznań, m. 446, 449, 522, 641
- Prawno, m., woj. lub. 138
- Proszowice, m., woj. krakowskie 166, 545, 725
- Prusy Królewskie 5, 35, 37, 40, 55, 56, 61, 88, 126, 153, 268, 414, 470, 483, 484, 517, 552, 619, 662, 700, 720
- Prusy Książęce 177
- Puchaczów, m., woj. lub. 138, 186, 652
- Puck, starostwo 672, 702
- Puławy, m., woj. lub. 45, 57, 157, 309, 374, 650, 715
- Radom, m., woj. sand. 144, 307, 339, 401
- Radomyśl, m., woj. lub. 139, 376
- Radzięcín, w., woj. lub. 558
- Radzyń, m., woj. lub. 96, 138, 187, 300, 330
- Rafałówka, w., woj. trockie 645
- Rawa, m., woj. lub. 138
- Rawa, m., woj. mazowieckie 180, 193, 325, 600
- Rozkopaczew, w., woj. lub. 186, 293
- Różana, m., woj. brzeskolitewskie 588
- Ruś, ruskie województwo 6, 31, 43, 124, 153, 192, 212, 244, 274, 286, 294, 302, 307, 367, 395, 398, 463
- Rzeczyca, w., woj. lub. 186, 378, 379
- Rzym, m. 182
- Sandomierz, m. 112
– województwo 53, 234, 287, 288, 293, 355, 367, 372, 376, 435, 436, 530, 611, 648, 654, 725, 741
- Serokomla, m. woj. lub. 138, 617, 673, 700, 723
- Siedliska Mniejsze, w., woj. lub. 297
- Sielce, w., woj. lub. 138, 576, 613
- Siemień, w., woj. lub. 369, 375
- Siewierskie Księstwo 47, 56
- Słotwin, w., woj. lub. 289, 621
- Smoleńsk, m. 47, 66, 107, 146, 164, 412, 428
– Księstwo 47, 56
- Snopków, w., woj. lub. 288, 367
- Sokal, m., woj. ruskie 266, 339, 345, 628, 676
– starostwo 400

- Staszów, m., woj. sand. 647
 Stawcze, w., woj. lub. 228
 Stępków, w., woj. lub. 341, 377, 613, 702
 Stężycza, m., woj. sandom. 471
 Studzianki, w., woj. lub. 228, 248
 Suczawa, m., Mołdawia 392
 Sułkowice, w., woj. lub. 189
 Suraż, starostwo 673
 Sztumska Wieś, w. woj. pomorskie 55
 Szwecja 55, 122, 146, 242, 317, 428, 436, 452, 483, 487, 514
- Środa, m., woj. poznańskie 5
 Świdry, w., pow. łuk. 320, 323
 Świeciechów, w., woj. lub. 186
- Targowisko, w., woj. lub. 228, 248, 558
 Tarnopol, m. 631
 Tomaszownica, w., woj. lub. 528
 Toruń, m. 41, 68, 100, 479, 480, 484, 490, 515, 517, 626, 653
 Trzebieszów, w., woj. lub. 186, 330
 Trześniów, w., woj. lub. 246, 367, 404, 430, 501, 570
 Tuchowiec, m., woj. lub. 138, 731
 Turcja 34, 56, 319, 697, 739
 Tursko, w., woj. krakowskie 182, 281, 456
 Tuszów, w., woj. lub. 288, 371, 375
 Tyszowce, m., woj. bełskie 230, 443
 Tyśmienica, rzeka 198, 199, 221, 309
- Ujście, m., woj. poznańskie 29
 Ukraina 44, 66, 69, 70, 74, 75, 88, 89, 122, 125, 145, 154, 163, 164, 189, 190, 242, 315, 393, 409, 426, 510, 520, 573, 575, 586, 591, 599, 604, 613, 614, 642-644, 652, 654, 658, 677, 690, 700, 722
 Ulan, w., woj. lub. 187, 198, 217
 Ulanowce, w., woj. podolskie 303
 Uniszowice, w., woj. lub. 287, 370
 Urzędów, m., woj. lub. 30, 59, 139, 157, 173, 248, 278, 300, 312, 380, 492, 576, 613, 671
 – powiat (starostwo) 9, 42, 45, 52-54, 67, 132, 152, 156, 157, 171, 186, 188, 196, 213, 221, 224, 248, 255, 258, 275, 278, 301, 320, 321, 323, 329, 332, 348, 350-354, 363-366, 380, 384, 387-391, 412, 419, 433, 434, 443, 445, 446, 500, 506, 530, 541, 556, 558, 569, 578, 706, 708, 738, 742
 Uścimów, w., woj. lub. 186
- Wąwolnica, m., woj. lub. 30, 134, 138, 165, 186, 330, 379, 569, 571
 Wiedeń, m. 84
 Wieliczka, m., żupy solne 180, 217, 518, 580, 681
 Wieniawa, jurydyka lub. 138
 Wilkołaz, w., woj. lub. 558, 622
 Wilno, m. 13, 14, 59, 83, 100
 Wiszniów, w., woj. lub. 186
 Witków, w., woj. bełskie 582
 Włocławek, m., 133, 164, 403
 Wołyń (Woin), m., woj. lub. 702
 Wołyń, województwo 42, 64, 65, 90, 91, 200, 222, 298, 299, 435, 491, 518, 519, 523, 643
 Wschowa, m., woj. poznańskie 631
 Wysokie, m., woj. lub. 138, 228, 372, 558, 569, 576
 Wysokin, w., woj. sand. 80
- Zaklików, m. woj. lub. 80, 138, 310
 Zakrzew, w., woj. lub. 228
 Zamość, m., z. chełm. 401, 462, 464, 593, 611, 619
 Zawichost, starostwo 112, 186
 Zbaraż, m., woj. wołyńskie 230, 271
 Zborów, m., woj. wołyńskie 231, 246, 315
 Zbuczyn, w., woj. lub. 705
 Zemborzyce, w., woj. lub. 314, 319, 322, 324, 326, 558, 649
- Żółte Wody, Ukraina 242
 Żuków, wójtostwo, woj. lub. 378, 584
 Żwaniec, m., woj. podolskie 391, 412, 428
 Żyrzyn, w., woj. lub. 187, 295, 527, 528
 Żywiec, m., woj. krakowskie 132

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Wykaz skrótów bibliograficznych	19
Wykaz skrótów	21
Wykorzystana literatura	23
Akta sejmikowe	25
I. Sejmik relacyjny w Lublinie 25 kwietnia 1633 r.	25
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 25 kwietnia 1633 r.</i>	25
II. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1633 r.	26
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego 12 września 1633 r.</i>	26
III. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 26 kwietnia 1634 r.	28
1. <i>Uniwersał wojewody lubelskiego Aleksandra Piotra Tarły z 8 kwietnia 1634 r. zwołujący sejmik.</i>	28
2. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 26 kwietnia 1634 r.</i>	29
IV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 26 czerwca 1634 r.	32
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego 26 czerwca 1634 r.</i>	32
V. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1634 r.	37
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego z 11 września 1634 r.</i>	37
VI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1634 r.	39
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku 15 grudnia 1634 r.</i>	39
VII. Sejmik relacyjny w Lublinie 24 kwietnia 1635 r.	48
1. <i>Uniwersał króla Władysława IV do szlachty lubelskiej z 20 marca 1635 r.</i>	48
2. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 24 kwietnia 1635 r.</i>	48
VIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1635 r.	52
1. <i>Wywód szlachectwa na sejmiku deputackim w Lublinie 10 września 1635 r.</i>	52
IX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 października 1635 r.	54
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 października 1635 r.</i>	54
X. Sejmik relacyjny w Lublinie 15 stycznia 1636 r.	57
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego z 15 stycznia 1636 r.</i>	57
XI. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1636 r.	59
XII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 9 grudnia 1636 r.	59
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 9 grudnia 1636 r.</i>	59
XIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 maja 1637 r.	68
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 11 maja 1637 r.</i>	69
XIV. Sejmik relacyjny w Lublinie 30 czerwca 1637 r.	71
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 30 czerwca 1637 r.</i>	71
2. <i>Posejmowa protestacja Zbigniewa Gorajskiego, posła na sejm nadzwyczajny 3–18 czerwca 1637 r.</i>	72
XV. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1637 r.	73

XVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 stycznia 1638 r.	73
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 27 stycznia 1638 r.</i>	73
XVII. Sejmik relacyjny oraz elekcji kandydatów na sędziego ziemskiego lubelskiego w Lublinie 8 czerwca 1638 r.	81
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 8 czerwca 1638 r.</i>	81
2. <i>Atestacja marszałka o elekcji kandydatów na urząd sędziego ziemskiego.</i>	82
XVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1638 r.	83
XIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 25 sierpnia 1639 r.	83
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 25 sierpnia 1639 r.</i>	83
2. <i>Skwitowanie przez sejmik poborcy lubelskiego Jana Iżyckiego.</i>	96
XX. Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1639 r.	97
XXI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 27 marca 1640 r.	97
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 27 marca 1640 r.</i>	97
XXII. Sejmik relacyjny w Lublinie 18 czerwca 1640 r.	102
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego 18 czerwca 1640 r.</i>	102
XXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1640 r.	104
XXIV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 9 lipca 1641 r.	104
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 9 lipca 1641 r.</i>	104
2. <i>Protestacja Felicjana Wronowskiego przeciwko jednej z uchwał sejmiku przedsejmowego w Lublinie 9 lipca 1641 r.</i>	112
XXV. Sejmik deputacki w Konopnicy 9 września 1641 r.	113
1. <i>Reprotestacja sejmiku deputackiego z 9 września 1641 r. przeciwko protestacji Felicjana Wronowskiego</i>	113
XXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 stycznia 1642 r.	114
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1642 r.</i>	114
2. <i>Skwitowanie przez sejmik poborcy Jana Iżyckiego.</i>	116
XXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 26 marca 1642 r.	117
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 26 marca 1642 r.</i>	117
XXVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1642 r.	119
XXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1643 r.	119
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1643 r.</i>	119
XXX. Sejmik relacyjny w Lublinie 21 kwietnia 1643 r.	135
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego lubelskiego 21 kwietnia 1643 r.</i>	136
2. <i>Moderatio albo comput czopowego spisany na sejmiku w Lublinie 21 kwietnia 1643 r.</i>	138
XXXI. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1643 r.	139
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1643 r.</i>	139
XXXII. Sejmik deputacki w Lublinie 18 października 1644 r.	140
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 18 października 1644 r.</i>	140
XXXIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 2 stycznia 1645 r.	142
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 2 stycznia 1645 r.</i>	142
XXXIV. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1645 r.	156
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego 11 września 1645 r.</i>	156
XXXV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1646 r.	158
1. <i>Atestacja dla deputata z sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1646 r.</i>	158

XXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 13 września 1646 r.	158
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 13 września 1646 r.</i>	158
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 13 września 1646 r.</i>	166
XXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 7 stycznia 1647 r.	170
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1647 r.</i>	170
2. <i>List sejmiku lubelskiego 7 stycznia 1647 r. do kasztelana krakowskiego Mikołaja Potockiego, hetmana polnego koronnego</i>	173
XXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podsędka lubelskiego w Lublinie 8 stycznia 1647 r.	174
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 8 stycznia 1647 r.</i>	174
XXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 kwietnia 1647 r.	174
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 11 kwietnia 1647 r.</i>	175
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 11 kwietnia 1647 r.</i>	181
3. <i>List Jana Zamoyskiego starosty kałuskiego do sejmiku lubelskiego 11 kwietnia 1647 r.</i>	182
XL. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 3 czerwca 1647 r.	182
XLI. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1647 r.	183
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 9 września 1647 r.</i>	183
XLII. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 10 czerwca 1648 r.	185
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 10 czerwca 1648 r.</i>	185
XLIII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 25 czerwca 1648 r.	191
1. <i>Instrukcja posłom na sejm konwokacyjny z sejmiku lubelskiego 25 czerwca 1648 r.</i>	191
2. <i>Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 25 czerwca 1648 r.</i>	195
3. <i>Protestacja rotmistrza Aleksandra Raszewskiego przeciwko uchwałom sejmików lubelskich z czerwca 1648 r. złożona w grodzie w Grabowcu</i>	199
XLIV. Popis chorągwi powiatowych województwa lubelskiego w Lublinie 9 lipca 1648 r.	201
1. <i>Rejestr chorągwi powiatowych na popisie nad Bystrzycą 9 lipca 1648 r.</i>	201
XLV. Sejmik relacyjny pokonwokacyjny w Lublinie 25 sierpnia 1648 r.	207
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego lubelskiego 25 sierpnia 1648 r.</i>	207
XLVI. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1648 r.	210
1. <i>Uniwersał podkomorzego lubelskiego Stanisława Firleja do szlachty lubelskiej przed sejmikiem deputackim 14 września 1648 r.</i>	210
2. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1648 r.</i>	211
XLVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1648 r.	216
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 15 grudnia 1648 r.</i>	216
XLVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 1 marca 1649 r.	226
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 1 marca 1649 r.</i>	226
XLIX. Popis województwa lubelskiego pod Magierowem 30 sierpnia 1649 r.	230
1. <i>Rejestr szlachty obecnej na popisie pod Magierowem 30 sierpnia 1649 r.</i>	231
L. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1649 r.	240
LI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 11 października 1649 r.	240
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 11 października 1649 r.</i>	241
2. <i>Manifestacja Waworzyńca Domaszewskiego w sprawie błędu w instrukcji sejmiku dla posłów</i>	249

3. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 11 października 1649 r.</i>	250
4. <i>Zobowiązanie sejmiku względem Dominikanów lubelskich.</i>	251
LII. <i>Sejmik relacyjny w Lublinie 24 stycznia 1650 r.</i>	252
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 24 stycznia 1650 r.</i>	252
LIII. <i>Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 4 lipca 1650 r.</i>	257
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 4 lipca 1650 r.</i>	257
2. <i>Instrukcja posłowi do króla z sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r.</i>	260
3. <i>List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r. do króla.</i>	262
4. <i>List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r. do prymasa Macieja Lubieńskiego.</i>	263
5. <i>List sejmiku lubelskiego 4 lipca 1650 r. do biskupa krakowskiego Piotra Gembickiego</i>	264
LIV. <i>Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1650 r.</i>	265
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1650 r.</i>	265
LV. <i>Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 listopada 1650 r.</i>	267
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 7 listopada 1650 r.</i>	267
2. <i>Skwitowanie poborcy Zbigniewa Sługockiego przez sejmik w Lublinie 7 listopada</i>	274
1650 r.	
LVI. <i>Sejmik relacyjny w Lublinie 5 stycznia 1651 r.</i>	275
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 stycznia 1651 r.</i>	275
LVII. <i>Zjazd urzędników i deputatów ziemi łukowskiej w Łukowie 23 stycznia 1651 r.</i>	279
1. <i>Uchwała w sprawie wyprawy żołnierza łanowego ziemi łukowskiej</i>	279
LVIII. <i>Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 18</i>	
kwietnia 1651 r.	281
LIX. <i>Sejmik przed pospolitym ruszeniem w Lublinie 9 maja 1651 r.</i>	282
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 9 maja 1651 r.</i>	282
LX. <i>Popis szlachty lubelskiej pod Lublinem 22 maja 1651 r.</i>	285
1. <i>Rejestr szlachty zgromadzonej na popisie pod Lublinem 22 maja 1651 r.</i>	285
LXI. <i>Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1651 r.</i>	300
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego lubelskiego 11 września 1651 r.</i>	300
LXII. <i>Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 grudnia 1651 r.</i>	301
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 15 grudnia 1651 r.</i>	301
LXIII. <i>Sejmik przedsejmowy nad Bystrzycą pod Lublinem 11 czerwca 1652 r.</i>	310
1. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego pod Lublinem 11 czerwca 1652 r.</i>	311
LXIV. <i>Sejmik przed pospolitym ruszeniem pod Zemborzycami 8 lipca 1652 r.</i>	314
1. <i>Suplement do instrukcji posłom na sejm uchwalony na sejmiku pod Zemborzycami</i>	314
8 lipca 1652 r.	
2. <i>Laudum sejmiku pod Zemborzycami 8 lipca 1652 r.</i>	319
LXV. <i>Sejmik relacyjny i deputacki w Lewartowie 9 września 1652 r.</i>	324
1. <i>Laudum sejmiku w Lewartowie 9 września 1652 r.</i>	324
LXVI. <i>Sejmik przedsejmowy w Lublinie 8 marca 1653 r.</i>	333
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 8 marca 1653 r.</i>	333
2. <i>Protestacja Krzysztofa Sępkowskiego Piotrowicza przeciwko elekcji na posła Daniela</i>	340
<i>Żytkiewicza.</i>	
3. <i>Protestacja Dzierżaw Sługockiego i braci Szornelów przeciwko nadużyciom przy</i>	341
<i>wyborze posłów na sejmiku</i>	

LXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.	343
1. <i>List króla Jana Kazimierza z 21 kwietnia 1653 r. do lubelskiego sejmiku relacyjnego</i>	344
2. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.</i>	347
3. <i>Manifestacja marszałka i deputatów sejmiku relacyjnego w Lublinie 29 kwietnia 1653 r.</i>	355
4. <i>Manifestacja Jacka Michałowskiego, posła województwa lubelskiego na sejm w Brześciu wniesiona w Lublinie 6 czerwca 1653 r.</i>	356
5. <i>Protestacja duchownych deputatów trybunalskich przeciwko uchwałam sejmików relacyjnych wniesiona w Lublinie 29 maja 1653 r.</i>	357
LXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na podsejdyka lubelskiego w Lublinie 19 maja 1653 r.	360
LXIX. Zjazd przy popisie żołnierza łanowego pod Lublinem 5 czerwca 1653 r.	361
1. <i>Laudum zjazdu nad Bystrzycą pod Lublinem 5 czerwca 1653 r.</i>	361
2. <i>Atestacja zjazdu popisowego 5 czerwca dla Kaspra Trembińskiego jako rotmistrza piechoty wybranieckiej</i>	362
LXX. Zjazd w Lublinie 2 sierpnia 1653 r.	363
1. <i>Laudum zjazdu lubelskiego 2 sierpnia 1653 r.</i>	363
LXXI. Popis żołnierza łanowego powiatów lubelskiego i urzędowskiego pod Lublinem 11–14 sierpnia 1653 r.	366
1. <i>Rejestr żołnierza łanowego spisany na popisie nad Bystrzycą pod Lublinem w dniach 11–14 sierpnia 1653 r.</i>	366
2. <i>Uniwersał podkomorzego lubelskiego Jerzego Śtupeckiego z 14 sierpnia 1653 r. w związku z popisem pod Lublinem wyznaczonym na 11 sierpnia 1653 r.</i>	380
LXXII. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 29 sierpnia 1653 r.	381
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 29 sierpnia 1653 r.</i>	381
LXXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1653 r.	384
1. <i>Protestacja obywatelów powiatu łukowskiego przeciwko jm. panu Jerzemu Śtupeckiemu podkomorzemu i Dzierławowi Śługockiemu stolnikowi lubelskim na sejmiku electionis deputata rozerwanym die 15 septembris 1653 uczyniona</i>	384
2. <i>Reprotestacja Jerzego Śtupeckiego podkomorzego i Dzierława Śługockiego stolnika lubelskich przeciwko obywatelom powiatu łukowskiego</i>	386
LXXIV. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 24 listopada 1653 r.	389
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 24 listopada 1653 r.</i>	389
LXXV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 31 grudnia 1653 r.	391
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 31 grudnia 1653 r.</i>	392
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 31 grudnia 1653 r.</i>	405
3. <i>List Jakuba Michałowskiego wojskiego lubelskiego do sejmiku lubelskiego</i>	406
LXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 maja 1654 r.	407
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 19 maja 1654 r.</i>	408
LXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.	415
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.</i>	415
2. <i>Manifestacja Adama Pszonki przeciwko elekcji poborcy na sejmiku relacyjnym w Lublinie 7 sierpnia 1654 r.</i>	420
LXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 6 września 1654 r.	421
1. <i>List sejmiku z 6 września 1654 r. do króla Jana Kazimierza o rezultacie elekcji i z prośbą o nominację pisarza ziemskiego lubelskiego</i>	421

LXXIX. Sejmik deputacki w Lublinie 14 września 1654 r.	422
1. <i>Atestacja sejmiku lubelskiego z 14 września 1654 r. dla wybranego deputata</i>	422
LXXX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 kwietnia 1655 r.	423
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 kwietnia 1655 r.</i>	423
LXXXI. Sejmik relacyjny w Lublinie 5 lipca 1655 r.	430
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 lipca 1655 r.</i>	430
LXXXII. Zjazd reprezentantów województw małopolskich w Krakowie 31 października 1655 r. i poddanie się w protekcję Karolowi Gustawowi	435
1. <i>Deklaracja w sprawie warunków poddania się pod władzę króla Szwecji przyjęta w Krakowie 31 października 1655 r.</i>	436
2. <i>Petycja szlachty lubelskiej do Karola Gustawa przedstawiona przez Jerzego Szornela w Krakowie w październiku 1655 r.</i>	438
LXXXIII. Zjazd szlachty lubelskiej w styczniu 1656 r.	439
1. <i>Mowa posłów województwa lubelskiego do króla Jana Kazimierza w Łańcucie w styczniu 1656 r.</i>	439
2. <i>Odpowiedź króla Jana Kazimierza na poselstwo od województwa lubelskiego</i>	441
LXXXIV. Zjazd nadzwyczajny w Lublinie 10 lutego 1657 r.	442
1. <i>Laudum zjazdu w Lublinie 10 lutego 1657 r.</i>	442
LXXXV. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1657 r.	444
LXXXVI. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 11 kwietnia 1658 r.	444
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r.</i>	445
2. <i>List sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. do króla Jana Kazimierza</i>	447
3. <i>Instrukcja sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. posłowi do króla</i>	447
4. <i>Odpowiedź króla posłowi sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r.</i>	449
5. <i>List sejmiku lubelskiego z 11 kwietnia 1658 r. do Stanisława Potockiego hetmana wielkiego koronnego</i>	451
LXXXVII. Sejmik z limity w Lublinie 15 maja 1658 r.	451
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego z limity w dniu 15 maja 1658 r.</i>	451
LXXXVIII. Sejmik elekcji kandydatów na pisarza ziemskiego lubelskiego w Lublinie 4 czerwca 1658 r.	456
LXXXIX. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 21 czerwca 1658 r.	457
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 21 czerwca 1658 r.</i>	457
XC. Sejmik deputacki w Lublinie 9 września 1658 r.	466
XCI. Sejmik relacyjny w Lublinie 10 września 1658 r.	466
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 10 września 1658 r.</i>	466
XCII. Sejmik z limity w Lublinie 14 października 1658 r.	472
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 14 października 1658 r.</i>	472
XCIII. Sejmik z limity w Lublinie 22 listopada 1658 r.	475
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 22 listopada 1658 r.</i>	475
XCIV. Sejmik z limity w Lublinie 30 grudnia 1658 r.	476
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 30 grudnia 1658 r.</i>	476
XCV. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 lutego 1659 r.	479
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 lutego 1659 r.</i>	479
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 lutego 1659 r.</i>	492

XCVI. Sejmik relacyjny w Lublinie 16 czerwca 1659 r.	494
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 16 czerwca 1659 r.</i>	494
XCVII. Sejmik z limity w Lublinie 3 lipca 1659 r.	498
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego z 3 lipca 1659 r.</i>	498
XCVIII. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1659 r.	500
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 15 września 1659 r.</i>	500
XCIX. Sejmik z limity w Lublinie 4 czerwca 1660 r.	502
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 4 czerwca 1660 r.</i>	502
C. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 27 lipca 1660 r.	504
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 27 lipca 1660 r.</i>	504
CI. Sejmik z limity w Lublinie 7 sierpnia 1660 r.	505
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 7 sierpnia 1660 r.</i>	505
CII. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1660 r.	508
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1660 r.</i>	508
2. <i>Odpowiedź króla Jana Kazimierza na poselstwo od sejmiku lubelskiego</i>	512
CIII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 marca 1661 r.	513
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 marca 1661 r.</i>	513
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 marca 1661 r.</i>	529
CIV. Sejmik relacyjny w Lublinie 4 sierpnia 1661 r.	533
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 4 sierpnia 1661 r.</i>	533
CV. Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1661 r.	536
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 13 września 1661 r.</i>	536
CVI. Sejmik z limity w Lublinie 9 stycznia 1662 r.	540
1. <i>Laudum sejmiku w Lublinie 9 stycznia 1662 r.</i>	540
CVII. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 30 stycznia 1662 r.	545
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 stycznia 1662 r.</i>	545
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 30 stycznia 1662 r.</i>	555
CVIII. Sejmik relacyjny w Lublinie 19 maja 1662 r.	557
1. <i>Informacja o sejmiku relacyjnym w Lublinie 19 maja 1662 r.</i>	557
CIX. Sejmik elekcji kandydatów na urząd podkomorzego lubelskiego w Lublinie 23 maja 1662 r.	557
CX. Sejmik relacyjny z limity w Lublinie 5 czerwca 1662 r.	557
1. <i>Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 5 czerwca 1662 r.</i>	557
CXI. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 22 czerwca 1662 r.	561
1. <i>Laudum sejmiku partykularnego w Lublinie 22 czerwca 1662 r.</i>	561
CXII. Sejmik deputacki w Lublinie 11 września 1662 r.	563
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 11 września 1662 r.</i>	563
CXIII. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1663 r.	565
CXIV. Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 11 września 1663 r.	566
1. <i>Laudum sejmiku partykularnego w Lublinie 11 września 1663 r.</i>	566
CXV. Sejmik deputacki w Lublinie 15 września 1664 r.	572
CXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 15 października 1664 r.	572
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 15 października 1664 r.</i>	572

2.	<i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 15 października 1664 r.</i>	584
3.	<i>List Pawła Sapięhy wojewody wileńskiego, hetmana wielkiego litewskiego z 3 października 1664 r. do sejmiku lubelskiego</i>	586
4.	<i>List Akademii Krakowskiej z 4 października 1664 r. do sejmiku w Lublinie</i>	588
CXVII.	<i>Sejmik przedsejmowy w Lublinie 19 lutego 1665 r.</i>	589
1.	<i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 19 lutego 1665 r.</i>	589
2.	<i>List Barbary z Tarłów Lubomirskiej, żony Jerzego Lubomirskiego do sejmiku lubelskiego 19 lutego 1665 r.</i>	592
3.	<i>Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o sytuacji w województwie lubelskim po sejmiku.</i>	593
CXVIII.	<i>Sejmik deputacki w Lublinie 14–15 września 1665 r.</i>	594
1.	<i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 14–15 września 1665 r.</i>	594
2.	<i>Anonimowy (Jerzego Szornela?) list do NN (Jana Aleksandra Tarły wojewody lubelskiego?) informujący o sejmiku lubelskim z 15 września 1665 r.</i>	596
3.	<i>Instrukcja posłom od sejmiku do króla Jana Kazimierza</i>	597
4.	<i>Odpowiedź z kancelarii królewskiej na poselstwo od sejmiku dana 4 października 1665 r.</i>	598
5.	<i>List Jerzego Lubomirskiego do sejmiku deputackiego w Lublinie 14 września 1665 r.</i>	601
6.	<i>Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 15 września 1665 na list Jerzego Lubomirskiego do sejmiku.</i>	601
7.	<i>Instrukcja posłowi od wojska do sejmiku lubelskiego 15 września 1665 r.</i>	602
8.	<i>List wojska związkowego do lubelskiego sejmiku deputackiego 15 września 1665 r.</i>	604
9.	<i>Odpowiedź sejmiku lubelskiego 15 września 1665 r. na poselstwo od wojska</i>	606
CXIX.	<i>Sejmik z limity w Lublinie 6 października 1665 r.</i>	607
1.	<i>Laudum sejmiku lubelskiego 6 października 1665 r.</i>	607
CXX.	<i>Sejmik z limity w Lublinie 16 października 1665 r.</i>	608
1.	<i>Laudum sejmiku lubelskiego 16 października 1665 r.</i>	608
CXXI.	<i>Sejmik z limity w Lublinie 16 listopada 1665 r.</i>	610
1.	<i>Laudum sejmiku lubelskiego 16 listopada 1665 r.</i>	610
2.	<i>Informacja o sejmiku w liście NN (Jerzy Szornel?) do NN (Adam Pszonka?)</i>	610
CXXII.	<i>Sejmik z limity w Lublinie 14 grudnia 1665 r.</i>	611
CXXIII.	<i>Sejmik przedsejmowy w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.</i>	611
1.	<i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.</i>	611
2.	<i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.</i>	623
3.	<i>List Jerzego Lubomirskiego z 12 stycznia 1666 r. do przedsejmowego sejmiku w Lublinie</i>	626
4.	<i>Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r. na list Jerzego Lubomirskiego</i>	629
5.	<i>List Adama Ostrzyckiego, marszałka wojska związkowego z 12 stycznia 1666 r. do sejmiku lubelskiego</i>	630
6.	<i>Instrukcja dla posłów wojska związkowego wysłanych na przedsejmowy sejmik do Lublina 3–10 lutego 1666 r.</i>	631
7.	<i>Odpowiedź sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r. na list wojska związkowego</i>	636
8.	<i>List kasztelana poznańskiego Krzysztofa Grzymułtowskiego do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.</i>	637
9.	<i>Odpowiedź przedsejmowego sejmiku lubelskiego z 3–10 lutego 1666 r. Krzysztofowi Grzymułtowskiemu kasztelanowi poznańskiemu</i>	639

10.	List senatorów wielkopolskich z 14 stycznia 1666 do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.	640
11.	List Ostafiego Wyhowskiego wojewodzica kijowskiego do przedsejmowego sejmiku w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.	641
12.	List Pawła Tetery hetmana wojska zaporoskiego do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.	642
13.	List Barbary z Tarłów Lubomirskiej, żony Jerzego Lubomirskiego, do przedsejmowego sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r.	645
14.	Odpowiedź sejmiku lubelskiego 3–10 lutego 1666 r. Barbarze Lubomirskiej	645
15.	List Akademii Krakowskiej do przedsejmowego sejmiku w Lublinie 3–10 lutego 1666 r.	646
CXXIV.	Zjazd szlachty w Lublinie 14 lipca 1666 r.	647
1.	Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o zjeździe w Lublinie	647
CXXV.	Zjazd szlachty w Lublinie 2 sierpnia 1666 r.	649
1.	Anonimowa (Jerzego Szornela?) relacja o zjeździe w Lublinie 2 sierpnia 1666 r.	649
CXXVI.	Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 16 sierpnia 1666 r.	650
1.	Laudum sejmiku lubelskiego 16 sierpnia 1666 r.	650
2.	Zapiska o sejmiku w raptularzu Jerzego Szornela	654
3.	List biskupa krakowskiego Andrzeja Trzebieckiego do podkomorzego lubelskiego Adama Pszonki w sprawie sejmiku	654
CXXVII.	Sejmik ziemi łukowskiej w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.	655
1.	Laudum sejmiku szlachty ziemi łukowskiej w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.	655
2.	Drugie laudum sejmiku ziemi łukowskiej w Łukowie 23 sierpnia 1666 r.	656
CXXVIII.	Sejmik deputacki w Lublinie 13 września 1666 r.	657
CXXIX.	Sejmik przedsejmowy w Lublinie 28 września 1666 r.	657
1.	Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 28 września 1666 r.	658
2.	Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 28 września 1666 r.	665
CXXX.	Sejmik przedsejmowy w Lublinie 7 lutego 1667 r.	667
1.	Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 7 II 1667 r.	667
2.	Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 7 lutego 1667 r.	674
3.	Instrukcja dla posła od wojska koronnego na sejmik w Lublinie 7 lutego 1667 r.	677
CXXXI.	Sejmik relacyjny w Lublinie 6 czerwca 1667 r.	678
1.	Laudum sejmiku relacyjnego w Lublinie 6 czerwca 1667 r.	678
CXXXII.	Sejmik z limity w Lublinie 18 lipca 1667 r.	683
1.	Laudum sejmiku lubelskiego z 18 lipca 1667 r.	683
CXXXIII.	Sejmik deputacki w Lublinie 12 września 1667 r.	685
1.	List króla Jana Kazimierza do sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1667 r.	685
2.	Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 12 września 1667 r.	686
CXXXIV.	Sejmik z limity w Lublinie 13 października 1667 r.	689
1.	Uniwersał króla Jana Kazimierza do województwa lubelskiego przed sejmikiem 13 października 1667 r.	689
2.	Laudum sejmiku lubelskiego 13 października 1667 r.	691
CXXXV.	Sejmik nadzwyczajny w Lublinie 31 października 1667 r.	695
1.	Laudum sejmiku lubelskiego 31 października 1667 r.	695

CXXXVI. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 14 grudnia 1667 r.	696
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku lubelskiego 14 grudnia 1667 r.</i>	696
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 14 grudnia 1667 r.</i>	707
CXXXVII. Sejmik relacyjny w Lublinie 16 kwietnia 1668 r.	709
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 16 kwietnia 1668 r.</i>	709
CXXXVIII. Sejmik z limity podczas popisu w Lublinie 28-30 maja 1668 r.	713
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 28 maja 1668 r.</i>	714
CXXXIX. Sejmik z limity w Lublinie 25 czerwca 1668 r.	715
1. <i>Laudum sejmiku lubelskiego 25 czerwca 1668 r.</i>	716
CXL. Sejmik przedsejmowy w Lublinie 23 lipca 1668 r.	718
1. <i>Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 23 lipca 1668 r.</i>	718
2. <i>Laudum sejmiku przedsejmowego w Lublinie 23 lipca 1668 r.</i>	725
CXLI. Sejmik deputacki w Lublinie 10 września 1668 r.	729
1. <i>Laudum sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1668 r.</i>	729
2. <i>Uchwała sejmiku deputackiego w Lublinie 10 września 1668 r. w sprawie szlachectwa Stanisława Mościbrodzkiego</i>	731
CXLII. Sejmik przedkonwokacyjny w Lublinie 15 października 1668 r.	734
1. <i>Instrukcja posłom na konwokację z sejmiku lubelskiego 15 października 1668 r.</i>	734
2. <i>Laudum sejmiku przedkonwokacyjnego w Lublinie 15 października 1668 r.</i>	737
CXLIII. Sejmik z limity w Lublinie 8 listopada 1668 r.	740
Aneks: Sejmik przeddelekcyjny w Lublinie 2 marca 1573 r.	
1. <i>Laudum sejmiku przeddelekcyjnego w Lublinie 2 marca 1573 r.</i>	741
Lublin regional assembly records between 1633 and 1668 (Abstract)	745
Indeksy	747
<i>Wykaz skrótów.</i>	747
<i>Indeks osobowy</i>	749
<i>Indeks geograficzny.</i>	773

ISBN 978-83-7789-640-2

9 788377 896402 >

UMCS
UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ

Łukasiewicz
Instytut Technologii Eksploatacji